IULIJ CAESARIS BULENGERI ROMANUS IMPERATOR. VBI DE INSIGNIBUS...

Jules César Boulenger

Digitized by Google

9
5-E
1

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
7
7 K
37

X
VI
20

9. - 5. E. 1

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

IVLII

CÆSARIS BVLENGERI

ROMANVS IMPERATOR.

Vbi de inſignibus Imperij, Purpura, Diademate, Corona, Igne, Fortuna aurea, Imaginibus, Inſulis, Officiis domeſticis, Comitatu, & reliquis Imperij ornamentis abundè explicatur.

AD SERENISSIMVM MAGNVM HETRVRIÆ DVCEM.

Bibliothecæ Domus Romanæ Pauperum Matris Dei Scholarum ... rum.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

PARISIIS,
Apud IOANNEM LIBERT, via D. Lateran.

M. DC. XIV.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

SERENISSIMO
COSMO MEDICES II.
MAGNO HETRVRIÆ
DVCI IIII.

INſcribo tibi, Princeps Maxime, Romanum Imperatorem, & eius diadema, purpuram, faſces, auream fortunam, aliaque imperij inſignia ex celeberrimi nominis tui faſtigio, velut ex ſanctiſsimi templi tholo voti reus, ſuſpendo, dicóque. Faciunt heroïcæ tuæ, ac prope diuinæ virtutes, cum ardentiſsimo ſtudio erga literas coniunctæ, vt non ſolum ij tibi debeant, qui tuæ præſentiæ iucundiſsima luce fruuntur, & tuæ Serenitatis opibus ſuffulti literarum otia colunt, verum & ij qui longè poſiti celebritate nominis tui, ac ingentis animi fama commoti

Digitized by Google

non viſum ſuſpiciunt, abſentem incredibili amore proſequuntur. Huc accedit quod magno Hetruriæ Duci inſignia Romani Imperij propriè debentur, cum ex Hetruria iam olim purpurea toga auro intexta, Magiſtratuum prætexta, faſces, ſecures, lictores, ſceptrum eburneum, corona aurea, faſcia candida, quod diadema vocant, reges inaugurandi ritus, aliáque regni decora & ornamenta Romam influxerint. Iam vero maiores tui non ita pridem Conſtantinopoli à Machomete ſecundo capta ac oppreſſa primi ac principes reperti ſunt, qui diſiectas Imperij reliquias colligerent, Palæologos, Laſcares, Chryſoloras, Gazas, Trapezontios, Phranzes, Marullos, alióſque innumeros profugos amico ſinu exciperent, eiectis ac naufragis portum aperirent, egentes opibus, ac conſilio ſolarentur. Ipſas etiam Muſas domicilio ſuo pulſas, ipſum Apollinem derelictis Agasnippes vndis extorrem ac vagum, ipſas literas exilio damnatas, veterumq; cō-

Digitized by Google

mentarios omni eruditione refertos, ex ipſis belli faucibus, & incendij flamma ereptos in tuto collocarunt, & nouis nec minus amicis ſedibus cōſecrarunt. Ex eo tempore auorum tuorum incenſum in literas ſtudium non refrixit, imo maiora in dies incrementa cæpit. Libri ex totius Græciæ ruina conquiſiti, egregia veterum monumenta maximo ſumptu collecta, viri eruditi ex omnib. Europæ partibus acciti, opibus ornati, copiis ampliſſimis adiuti & recreati ſunt. Magni illi Victorij, Politiani, Ficini, Hermolai, aliíque innumeri qui literis in tenebris iacētibus lucem alluxerunt, & propè depoſitis ac morientibus animam vitamque reddiderunt, maiorum tuorum liberalitati ac munificentiæ acceptum ferunt, quod afflictas diſciplinas erigere, errantes in ſua ſede ſiſtere ſaluas & ſoſpites potuerunt. Et ne longius abeam ὁ μακαρίτης Parens tuus quam rationem non iniit, cui ſumptui laboríque pepercit, vt Theologos, Philoſophos, Mathematicos, Iuriſperitos

Digitized by Google

Medicos, viróſq; literis elegantibus ex-
politos, ac cæteris artibus homine inge-
nuo dignis excultos, Florẽtiam, Piſám-
que, illam Hetruriæ, hanc nobilis Aca-
demiæ caput arceſſeret. Multa alia me
inuitant, & pene cogunt, vt Imperato-
rem meum tibi nuncupem, imprimis
nobilitas tua, & regij ſanguinis ſplendor
qui gentis ac nominis tui tot iam Ro-
manos Põtifices, tot illuſtriſſimos Car-
dinales, tot magnos Hetruriæ ac inui-
ctos Belli duces, aut videris, aut audieris,
tot è tua ſtirpe Dominas Sereniſsimas,
quæ Chriſtianiſsimis Galliæ regib. nu-
pſerint, è quibus hodiéque Maria Me-
dices, Henrici quarti magni felicis Gal-
liarum regis vxor, & Ludouici XIII.
etiamnum impuberis mater iactati do-
meſticis fluctibusr egni gubernacula ſa-
pientiſsimè ac conſtantiſsimè modera-
tur. Tum vero parens tua Sereniſsima, è
regum Franciæ & Lotharingiæ ducum
genere prognata, quæ pudicitiæ, pieta-
tis, manſuetudinis laude, principibus
noſtri ſæculi fœminis exemplo, regiæ

Digitized by Google

genti ſuæ ornamento, veteribus heroïnis quas infra ſe merito & virtute habet pudori eſſe poteſt. Maximè autem me mouent heroïcæ tuæ virtutes, & aſtra Medicea quæ ſalutares ignes te principe primum, felicitatis tuæ, ac multiplicis aduerſus barbaros victoriæ augurio accenderunt. Auguramur enim fore vt bellicam tuam gloriam, & nauales victorias vltra Libyam, Mauritaniam, & ipſas adeo Herculis columnas proferas, & in Europa atque Aſia graſſantem tyrannum bellica virtute ac felicitate cōpeſcas. Quod vt virtute Dei aggredi ac perficere quam primum incipias, tum parentis tui viri fortiſsimi exempla te hortantur, tum vero principum Romanorum gloria, quorum inſignia iam olim ab Hetruſcis profecta, hodiéque in tuo nomine ac principatu plæraque, non leuiter impreſſa, ſed ad poſteri temporis memoriam altiſsime défixa manent, ſtimuloſque tibi ad virtutem acres ſubiiciunt, vt quæ illi nomine tenus in imperio vſurparunt, ea tu re ipſa victo-

riis per remotiſsimas & immaniſsimas gentes propagandis, Pius, Felix, Victor, Optimus, Maximus, Triũphator propriè ac peculiariter tibi adſciſcas. Suſcipe igitur, Dux Sereniſsime ac inuictiſsime, qua alacritate ex turbulentiſsimis negotiorum vndis ad hæc humaniora ſtudia veluti in portum deferri ſoles, hæc antiquitatis monumenta, vigiliis meis ac lucubrationib. concinnata, primum ſpecimen ſeruitij quod tibi voueo & dico, eaque pro tua ſingulari animi manſuetudine ſub tuo nomine vulgari patere, vt genium & vitam quam à ſe nõ habent, à te conſequantur. Hoc ſi à tua benignitate, vt ſperare libet, impetro, magnum mihi calcar ad literas addet, & poſt iſtas deuotionis meæ primitias vberiores fructus ſi Deus dederit, & anni tulerint, Serenitas tua forte expectabit. Lutetiæ Pariſiorum III. Non. Auguſti CIↃ. IↃ CXIV.

Celſitudinis tuæ

Addictiſſimus ſeruus

IVLIVS CÆSAR BVLENGERVS

AD LECTOREM.

HOC te, Lector beneuole, monitum velim, breuitatem illam qua nimis adſtrictus forte videbor, à me, imò à criticis omnibus merito affectatam, ne ſcripta in immenſum abeant, in quibus ſola veterum auctoritas vtramque paginam facit. Addo me aliquot capita de Roma & Conſtantinopoli quaſi proludia præmiſiſſe, prius quam ſerio de Romanis Principibus agerem, qui Romæ primum, deinde Conſtantinopoli ſedem Imperij poſuere. Non id, opinor, παρέργον iudicabis: Tironibus non ſcribo, ſed veteranis, qui res ſuo momento æſtimant, non quæ bene ſcripta ſunt in deterius trahunt. Forte in ordine capitum ac rerum aliquid peccatum erit, ſecundas curas meliores expectato. De induſtria ſæpe extra plantam feror, dum ea conſector, vnde aliquid ſtudioſi iuuenes diſcant: Tu qua es humanitate, boni conſulito. Quædam leui tantum manu de officijs Imperij Romani attigi: de quibus iuſtum volumen intra paucos dies, ſi Deus annuerit, ſum da-

ẽ

XVIII.	*De Pontificis dignitate.*	125
XIX.	*De Tribunicia poteſtate.*	131
XX.	*De iure relationis.*	133
XXI.	*De proconſulari Imperio.*	137
XXII.	*De Conſulatu Imperatorum & Conſulibus.*	
XXIII.	*De ſellis Conſulum.*	171
XXIIII.	*De Conſulum faſtis.*	182
XXV.	*De Patris Patriæ appellatione.*	139
XXVI.	*De Cenſura Imperatorum & Cenſoribus.*	191
XXVII.	*De Dictatura Imperatorum.*	195
XXVIII.	*De titulo Flauij.*	*ibidem.*
XXIX.	*De titulo Felicis.*	196
XXX.	*De titulo Sereni.*	197
XXXI.	*De titulo Tranquilli & Manſueti.*	198
XXXII.	*De titulo Pij.*	*ibidem.*
XXXIII.	*De titulo Optimi.*	201
XXXIIII.	*De titulo Maximi.*	202.
XXXV.	*De titulo Germanici.*	*ibidem.*
XXXVI.	*De titulo Domini.*	203
XXXVII.	*De Imperatorum maieſtate.*	212
XXXVIII.	*De titulo Triumphatoris.*	223
XXXIX.	*De Votis.*	229

INDEX CAPITVM LIBRI SECVNDI.

CAP. I.	DE *creatione Imperatorum.*	243
II.	*De ritu creationis.*	268

III.	*De diademate & corona.*	280
IIII.	*De veſte Jmperatorum.*	304
VI.	*De veſtiarij Scrinio.*	324
VII.	*De miniſterianis S. Veſtis.*	327
VIII.	*De calceis Imperatorum.*	*ibidem.*
IX.	*De purpura in qua nati filij Imperatorum.*	337
X.	*De nobiliſsimo.*	340
XI.	*De ſigillo purpureo & aureo Imperatorum.*	342
X*II.*	*De largitione Imperatorum.*	349
XIII.	*De imaginibus Imperatorum.*	365
XIV.	*De ſtatuis & imaginibus Imperatorum euerſis.*	385
X*V.*	*De iuramento in verba Imperatoris.*	291
X*VI.*	*De moneta Imperatoris.*	399
X*VII.*	*De enſe & pugione Imperatoris.*	406
X*VIII.*	*De comitatu, aula, caſtris, expedito, palatio.*	417
X*I*X.	*De Palatinis.*	438
XX.	*De Scholaſticis.*	439
XX*I.*	*De obſequio.*	441
XX*II.*	*De foſſato.*	442
XXIII.	*De magiſtro officiorum.*	443
XX*IV.*	*De amicis & aſſeſſoribus.*	446
XXV.	*De admiſsionibus ad Imperat.*	452
XXVI.	*De cancellarijs & Velarijs.*	453
XXVII.	*De cubicularijs.*	457
XXVIII.	*De curopalate.*	463
XXIX.	*De Eunuchis.*	466

XXX.	*De igne qui Imperatoribus præit.*	471
XXXI.	*De ſtrenis Imperatorum.*	473
XXXII.	*De Fortuna aurea.*	481
XXXIII.	*De Throno ac Solio Regio.*	483
XXXIV.	*De cubiculo, Tabernaculo, & Cubili Imperatoris.*	492
XXXV.	*De acclamationibus & plauſu.*	495
XXXVI.	*De conuiuijs lautis & opiparis virorum principum.*	501
XXXVII.	*De Imperatorum menſis, ferculis & miniſtris.*	513
XXXVIII.	*De triclinio & menſis.*	545
XXXIX.	*De Pædagogijs.*	556
XL.	*De caſtrenſibus & Cæſarianis.*	558
XLI.	*De Inuitatoribus:*	560
XLII.	*De argento, Eſcario & Potorio Imper.*	561
XLIII.	*De prægustatore.*	562
XLIV.	*De conuiuio Scytharum Regis.*	*ibidem.*
XLV.	*De Perſarum conuiuijs.*	567

INDEX CAPITVM LIBRI TERTII.

CAP. I.	*DE decennijs & Vicennijs.*	1
II.	*De natalibus Imperatorum & Imperij.*	7
III.	*De natali Romæ.*	18
IIII.	*De auguſtalibus.*	21
V.	*De cohortibus prætorijs & ſtipatoribus.*	22
VI.	*De protectoribus.*	33

VII.	De domeſticis.	37
VIII.	De Præfecto Prætorio.	59
IX.	De eodem.	69
X.	De Tribunali, Carpento, & gladio Præf. Præt.	80
XI.	De 4. Præfectis Pr. à Conſtantino magno inſtitutis, & de Præfecto Pr. Africæ à Iuſtiniano reſtituto.	87
XII.	De aulæ diſpoſitore.	97
XIII.	De legionibus fœderatis & ſocijs.	ibid.
XIV.	De ſcholis & candidatis.	101
XV.	De ſocijs & fœderatis.	107
XVI.	De limitibus Imperij, & Cluſuris.	115
XVII.	De ijſdem.	122
XVIII.	De regibus ab Imperatore Romano inſtitutis.	130
XIX.	De funere Imperatorum.	138
XX.	De honoribus qui mortuis Imperatoribus decreti.	165
XXI.	De Imperatoribus Romam aduentantibus.	175
XXII.	De Conſiſtorio, Auditorio. Secretario.	191
XXIII.	De Silentiarijs.	200
XXIIII.	De Conſilio Imperatoris Iudicantis.	202
XXV.	De Edictis, reſcriptis, adnotatione, Epiſtolis Imperatoris.	208
XXVI.	De mandatis Imper.	231
XXVII.	De epiſtularibus Imperatorum.	233
XXVIII.	De Latinis Epiſtolis.	238
XXIX.	De Scribis.	240

XXX.	*De reſponſis Principum, Reſponſalibus, ſeu Apocriſiarijs, & Oratoribus.*	
XXXI.	*De Scriniarijs.*	251
XXXII.	*De Referendarijs.*	257
XXXIII.	*De Regendario.*	259
XXXIV.	*De Commentarienſibus & Chartularijs.*	260
XXXV.	*De Exceptoribus.*	262
XXXVI.	*De Memoriali.*	263
XXXVII.	*De Actuarijs.*	267
XXXVIII.	*De ſupplicibus Libellis.*	271
XXXIX.	*De Notarijs.*	296
XL.	*De Curioſis & Frumentarijs.*	284
XLI.	*De codicillis ad cædem.*	289
XLII.	*De codicillis ad dignitates.*	291
XLIII.	*De infulis & faſcibus.*	296
XLIV.	*De oſculo Imperatoris.*	301
XLV.	*De orationibus Imperatorum.*	307
XLVI.	*De nuptijs Imperatorum.*	310
XLVII.	*De nato Imperat. filio.*	333
XLVIII.	*De filiorum Imperat. inſtitutione.*	342
XLIX.	*De equo regio Imperat.*	350
L.	*De Stratoribus.*	358
LI.	*De carruca aurea Imperat.*	359
LII.	*De villa Imperat.*	362

FINIS.

DE VRBIS ROMÆ MAGNITVDINE.

Cap. I.

VRBEM Romam à Romulo conditam adeo contritum eſt, vt ſi quis ſtudioſiùs id obtrudere velit, meritò ſe ridendum propinet. Eius fundamenta iacta ſunt 12. Kal. Maias, qui dies Parilia, vel Palilia dictus, Olympiadis 6. anno 3. Plutarchus in Romulo, ἡ κλίσις ἡμέρα, γενέσθαι τῇ πρὸ ἕνδεκα Καλ. Μαΐων, ὅτε παλίλια βοτηρικὴ ἑορτή. Condendæ Romæ dies ſit vndecima Kal. Maias. Tunc feſtum eſt Paſcuorum. Propert. lib. 4.

Vrbi feſtus erat, dixere Palilia patres,
Hic primus cæpit mœnibus eſſe dies.

Ouid. lib. 3. Faſtor.

Apta dies legitur, qua mœnia figat aratro,
Sacra Pales aderat, inde mouetur opus.

Ea vrbs à paruis initiis ſenſim in caput orbis euaſit. Palatinum collem Romulus, in quo ipſe educatus erat, primum muniit, auctore Liuio: qua de re Manaſſes in Politicis, Ὁ γοῦν Ῥωμύλος παρελθὼν ἐπὶ ἕνα πολίχνιον ἀπὸ τοῦ κτίστου Πάλλαντος Παλλάντιον κληθεῖσαν, τὸ σχῆμα τὸ τῆς πόλεως

ἐκεῖσε διαγράφει. ἄρρενα ταῦρον κρατερὸν, καὶ δάμαλιν συζεύξας, ὧν ὁ μὲν ταῦρος ἔνεμεν ἔξω πρὸς τὸ πεδίον· ἡ τούτῳ συζυγεῖσα δάμαλις πρὸς τὴν πόλιν. συμβολικῶς δ' ἐπηύχετο Ῥωμύλος διὰ τούτων, τοὺς ἄνδρας μὲν τοὺς ἔξωθεν γενέσθαι φρικαλέους, τὰς δὲ γυναῖκας ἔσωθεν γονίμους χρηματίζειν, πιστὰς μὲν οὔσας, οἰκουρούς, καὶ φύλακας τῶν ἔνδον. ἔπειτα βηλὸν τῇ χειρὶ λαβόμενος τὸν ἔξω, ἔνδον ῥίπτει τῆς πόλεως, εὐχόμενος ἐπαύξειν τὰ πράγματα τῆς πόλεως ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων, καὶ ταῦτα διαθέμενος ἐν σάλπιγγι σημαίνει τὴν κλῆσιν τὴν τῆς πόλεως, καὶ Ῥώμην ὀνομάζει. Romulus igitur cum in oppidulum quoddã veniſſet, à conditore Pallante Palatinum dictum, formam vrbis ibi deſcribit. Marem taurum validum, & iuuencam cum iunxiſſet, è quibus taurus paſcebat foris in agro, iuuenca cum eo iugata in vrbe. Per hæc ſigna Romulus vouebat, viros quidem foris confluentes in vrbem eſſe terribiles (fortè, τοῖς ἔξωθεν, externis eſſe terribiles) fœminas autẽ domi fœcundas, fideles, domum ſeruantes, cuſtodes rerum quæ ſunt intus. Deinde limen (lego βῶλον, cæſpitem, ſeu glebam) quod extra vrbem erat, manu captum intra vrbem mittit, precatus vt res vrbis augerẽtur ex alienis. Hæc cum diſpoſuiſſet, tubæ cantu ſignum dat appellandæ vrbis, & eam Romam vocat. Forum Romanum, & Capitolium non à Romulo, ſed à Tito Tatio additum eſt, ait Tacit. li. 12. Imo & mons Quirinalis ab eodem munitus, quemadmodum & Cælius à Romulo, vt ſcribit Dionyſ. Halyc. lib. 2. Liuius tamen Tullum Hoſtilium addito vrbi Cælio monte pomœrium protuliſſe monet. Ancus Martius Auentinum adiunxit, Seruius Eſquilium & Viminalem, narrante Strabone lib. 5. Auctor de viris

illuſtribus Ancum Martium Auentinum & Ianiculum vrbi addidiſſe, noua mœnia circumdediſſe prodit. Tarquinius Priſcus vrbis muros, ruderibus ad eā diem ædificatos, ſaxis quadratis exſtruxit, quos Seruius Tullius perfecit, vrbémque aggere, foſſis, & muro lapideo circumdedit. Tarquinius Superbus immēſo ab oriente aggere addito Romam vallauit. Meſſala Coruinus lib. de progenie Auguſti; Tullus Hoſtilius, inquit, Cælium montem vrbe incluſit, Ancus Martius Ianiculum vrbi adiecit, pontem ſublicium ſupra Tiberim fecit, carcerem primus inſtruxit. Tarquinius Priſcus muro lateritio circuiuit vrbem, Eſquiliis regiam ſuam poſuit. Sylla primus poſt reges, deinde Iulius Cæſar, & Auguſtus vrbis ambitum auxerunt. Tiberius Caſtra Prætoria inter portas Viminalē & Tiburtinam poſuit, Claudius Auentinum collem vrbis pomœrio incluſit. Nero deinde, & Traianus pomœrium protulere. Aurelianus campum Martium pomœrio complexus eſt. Conſtantinus Magnus caſtro prætorio exciſo vrbis ambitum ampliorem fecit. Arcadius, & Honorius muros vetuſtate dilabantes reſtituerunt, qui poſtea bellorum iniuria proſtrati à Beliſario, & Narſete inſtaurati ſunt, vt Procopius lib. 4. Gotthico. Ante Aurelianum vrbem muris caruiſſe putat Zozimus lib. 1. ἐτειχίσθη δὲ τότε ἡ Ῥώμη, πρότερον ἀτείχιστος οὖσα, καὶ λαβὸν τὴν ἀρχὴν ἐξ Αὐρηλιανοῦ συνεπληρώθη βασιλεύοντος Πρόβου τὸ τεῖχος. Roma, inquit, tunc muris cincta eſt, quibus prius caruerat, & cœptus ab Aureliano murus Probo imperante perfectus eſt. Quæ verba ita exaudio, mœnia vetuſtate collapſa reſtituta, & aucta eſſe ab Aure-

liano & Probo. Roma enim quaſi duplex fuit, altera clauſa muris à Seruio Tullio, cuius ambitus eſſet 22. milliarium, altera non clauſa muris, quæ tamen in orbem circumiecta eſſet, & continentibus ædificiis inſtructa, quam Aurelianus & Probus muris ſepſerunt, vt ambitus vtriuſque vrbis eſſet 50. milliarium, auctore Vopiſco in Aureliano, vel 42. milliarium, vt Martinus Polonus his verbis: In circuitu Romæ ſunt milliaria 22. præter Tranſtiberim, & Leoninam ciuitatem, cum quibus dicitur habere 42. milliaria. Hanc vrbem muris olim non clauſam Plinius lib. 3. c. 5. vocat extrema tectorum. Præter duas illas vrbes erant ſuburbia, quæ Tibur, Ocriculum, Ariciam, Oſtiam excurrebant, vt Plinius ibidem oſtendit, cuius verba ſic habent: Vrbem tres portas habentem Romulus reliquit, aut, vt plurimas addentibus credamus, quatuor. Mœnia eius collegere ambitu imperatoribus, cenſoribuſque Veſpaſianis, anno conditæ 828. paſſuum 13. millia, 200. complexa montes 7. ipſa diuiditur in regiones 14. compita Larium 265. Eiuſdem ſpatij menſura currente à milliario in capite Rom. fori ſtatuto ad ſingulas portas, quæ ſunt hodie 37. ita vt 12. portæ ſemel numerentur, prætereanturque ex veteribus quæ eſſe deſierunt, efficit per directum tria millia 765. (ita lege cum Lipſio, non 30. millia: numerus enim ille ſupra fidem) Ad extrema vero tectorum cum caſtris Prætoriis ab eodem milliario per vicos omnium viarum menſura colligit paulo amplius 7. millia paſſuum (ita lege, non ſeptuaginta; millia, qui numerus falſus.) Procopius 14. tantum portas, & aliquot portulas numerat lib. 1. Gotth. ἐχδ.

μὲν τῆς πόλεως ὁ περίβολος δὶς ἑπτὰ πύλας, καὶ πυλίδας τινάς. ἐν λόφῳ οἱ τῆς πόλεως μύλωνες ἐκ παλαιοῦ πεποίηνται, ὅτι ὕδατος ἐνταῦθα πολλοῦ διὰ μὲν τοῦ ὀχετοῦ ἀγομένου ἐς τὴν τοῦ λόφου ὑπερβολὴν, ἐς δὲ κάταντες ξὺν ῥύμῃ μεγάλῃ ἐνθένδε ἰόντος. διὸ δὴ οἱ πάλαι Ῥωμαῖοι τόν τε λόφον, καὶ τὴν κατ' αὐτὸν τοῦ ποταμοῦ ὄχθην τείχει περιλαβεῖν ἔγνωσαν, ὡς μήποτε τοῖς πολεμίοις δυνατὸν εἴη, τούς τε μύλωνας διαφθεῖραι, καὶ ποταμὸν διαβᾶσιν εὐπετῶς τῷ τῆς πόλεως περιβόλῳ ἐπιβουλεύειν. Ambitus, inquit, vrbis habet 14. portas, & aliquot portulas. In colle ſunt molæ vrbis ab antiquo exſtructæ, quia illic aqua multa per canalem ad tumuli cacumen fertur, & in præceps magno impetu ex eo loco defluit. Quare veteres Romani collem & ripam fluuij muro includere inſtituerunt, ne ab hoſtibus molæ labefactari poſſent, & fluuio trajecto vrbis ambitus infeſtari. Dionyſius Halycarn. lib. 4. Ambitum vrbis 20. tantum milliarium eſſe ait, cuiuſmodi fuit ambitus Athenarum cum Pyræo, & longis muris. Quæ verba de veteri vrbe, quam Seruius Tullius muris cinxerat, accipienda ſunt. Vopiſcus vero murorum ambitum ad quinquaginta millia produci putat. Sed ambitum intelligit quo inferiorem vrbem Aurelianus complexus eſt. Eius verba ſic habent. Adhibito conſilio Senatus muros vrbis Romæ dilatauit: nec tamen pomœrio addit eo tempore, ſed poſtea. Pomœrio autem nemini principium licet addere, niſi ei qui agri barbarici aliqua parte Romanam Remp. locupletauerit. Addidit autem Auguſtus, addidit Trajanus, addidit Nero, ſub quo Pontus Polemoniacus, & Alpes Cottiæ Romano nomini tributæ, &c. Muros vrbis Romæ ſic ampliauit, vt quinquaginta

propè millia murorum eius ambitus teneat. Apud Suetonium Nero deſtinarat Oſtia tenus mœnia promouere, atque inde foſſa mare veteri vrbi inducere: ſed non perfecit. Ariſtides in encomio Romæ, vrbem ad mare vſque deſcendere ſcribit, ſed de ſuburbiis exaudiendus videtur. ἡ δὴ πόλις καλύπτει μὲν ἄκρους πρῶνας, καλύπτει δὲ τὴν ἐν μέσῳ γῆν, καταβαίνει δὲ καὶ μέχρι θαλάττης, οὗ τὸ κοινὸν ἀνθρώπων ἐμπόριον, καὶ ἡ κοινὴ τῶν ἐν γῇ φυομένων διοίκησις. Vrbs tum iuga montium, tum mediam tegit terram, deſcendit autem & vſque ad mare, vbi publicum eſt emporium, & communis rerum è terra naſcentium adminiſtratio, ὅπου δ' ἂν τῆς αὐτῆς γίγνοιτο, οὐδέν ἐστι τὸ κωλῦον ὁμοίως εἶναι ἐν μέσῳ. Nec impedit quicquam, quo minus quamcumque vrbis partem occupes, in media tamen conſiſtas. Nec vero ſuperficiem duntaxat occupat, ſed longè ſupra exemplum altiſſimè in aërem aſcendit, vt iam altitudo eius non ex niue quam continet, æſtimanda ſit, ſed magis ex ipſis iugis. ὡς εἶναι μὴ χιόνος καταλήψει τὸ ὕψος προσεοικέναι, ἀλλὰ μᾶλλον αὐτοῖς τοῖς πρῶσιν. Canterus hæc verba ita vertit, vt iam non magis niui, quam iugis ipſis comparanda veniat. minus benè. ὥστε εἴ τις αὐτὴν ἐθελήσειε καθαρῶς ἀναπτύξαι, καὶ τὰς νῦν μετεώρους πόλεις ἐπὶ γῆς ἐρείσας θεῖναι ἄλλην παρ' ἄλλην, ὅσον νῦν Ἰταλίας διαλεῖπον ἐστι, ἀναπληρωθῆναι τοῦτο πᾶν, ἄν μοι δοκεῖ, καὶ γενέσθαι πόλις μία ἐπὶ τὸν Ἰόνιον τείνουσα. Hæc vrbs, inquit, cum tantum terræ ſpatium contineat, & alias æquales ſibi ſuperimpoſitas vrbes, alteram ſuper alteram ferat, vt eius fert nominis ratio, tota robur eſt. Quocirca ſi quis ipſam diligenter explicare vellet, & quæ nunc in ſublimi ſunt vrbes, humi iuxta ſe inuicem deponere,

exiſtimarem fore vt omnis Italiæ reliqua pars complecretur, atque vna vrbs ad Ionium vſque mare continua protenderetur. In montibus enim qui mœnibus vrbis incluſi erant, tot ædificia, tam ampla & ſuperba, extructa fuerunt, vt aliæ vrbes in collibus, aliæ in radicibus, quædam in planitie poſitæ viderentur. Certè Flaminia tota Ocriculum vſque ab vrbe ædificiis ex vtraq; parte plena fuit, Oſtienſis item via, Oſtia vſque. Dionyſ. Halycarn. lib. 4. de Seruio Tullio, τῇ δὲ πόλει προσέθηκε δύο λόφους τόν τε Οὐιμινάλιον καλούμενον, καὶ τὸν Ἠσκυλῖνον, ὧν ἑκάτερος ἀξιολόγου πόλεως ἔχει μέγεθος. οὗτος ὁ βασιλεὺς τελευταῖος ηὔξησε τὸν περίβολον τῆς πόλεως, &c. προσωτέρω δὲ οὐκ ἔτι προσῆλθεν ἡ κατασκευὴ τῆς πόλεως, οὐκ ἐῶντος, ὥς φασι, τοῦ δαιμονίου, vrbi addidit duos colles, Viminalem, & Eſquilinum, quorum vterque vrbis non contemnendæ magnitudinem habet. Hic rex vltimus auxit ambitum vrbis. Vlterius non proceſſit vrbis ædificatio, religionibus vt fertur, non permittentibus. ἀλλ' ἔστιν ἅπαντα τὰ περὶ τὴν πόλιν οἰκούμενα χωρία, πολλὰ ὄντα καὶ μεγάλα, γυμνὰ, καὶ ἀτείχιστα, καὶ ῥᾷστα πολεμίοις ὑποχείρια γενέσθαι. καὶ εἰ μέν εἰς ταῦτά τις ὁρῶν τὸ μέγεθος ἐξετάζειν βουλήσεται τῆς ῥώμης, πλανᾶσθαί τε ἀναγκασθήσεται, καὶ οὐχ ἕξει βέβαιον σημεῖον οὐδὲν, ᾧ διαγνώσεται μέχρι ποῦ προβαίνουσα ἡ πόλις ἐστὶ, καὶ πόθεν ἄρχεται μηκέτι εἶναι πόλις. Suburbia, inquit, quam latè vrbi circumfuſa ſunt, multa illa & magna, immunita, & hoſtium incurſibus obnoxia, quæ adeo vrbi coniuncta ſunt, vt ſi quis oculis in ea conuerſis Romæ exquirere magnitudinem velit, longè fallatur, nec certo dignoſcere queat, quovſque ſe vrbs extendat, & vbi vrbs eſſe deſinat: ita vrbanis ædificia ſubur-

bana perpetuo nèxu cohærent, in infinitam longitudinem porrectę vrbis exiſtimationem ſpectantibus prębentia. Quod ſi quis mœnibus inuentu quidem difficilibus propter vndique coniunctas ædes, veſtigia tamen veteris ſtructuræ multis in locis ſeruantibus, metiri ambitum eius voluerit, & conferre cum eo quo Athenienſis vrbs continetur, non multo capacior apparebit Romæ ambitus. Idem libro IX. in anno 291. Erat, inquit, tunc vrbis ambitus non major quam Athenarum, & pars eius in tumulis, abruptiſque ſita rupibus, ab ipſa natura ſic communita, vt exiguo egeret præſidio, pars à Tyberi non ſecus ac muro defendebatur. Poſt Dionyſij Halycarnaſſei ætatem quãtum ea vrbs cum imperio creuerit, indicat Ariſtides his verbis. ἄν τις φαίη καὶ περὶ τῆσδε τῆς πάντα μεγάλης, ὡς ἄρα οὐκ ἀκόλουθον τὴν δύναμιν τῷ τοσούτῳ μεγέθει κατεσκεύασται. Si quis dixerit & de hac vbique maxima vrbe, potentiam eius tantæ vrbis magnitudini non reſpondere, merito dixerit. Quanquam ſi totum cõſideres imperium, vrbem nequaquam admiraberis, quæ tantula toti imperet terræ: ſin ad ipſam vrbem, eiuſque terminos reſpicias, non amplius miraberis totum orbem tantæ vrbi ſubijci. Quod enim de Aſia dixit auctor quidam, quantamcumque ſol peragraret regionem, huic vnum imperare regem; id iam verum eſt effectum, quando & ſolis curſus veſtro æqualis eſt imperio, & veſtram vrbem ſol peragrat. Non enim maris ſcopuli, nec Chelidoneæ, vel Cyaneæ inſulæ, nec equi curſus diurnus mare verſus veſtrum definit imperium, nec certis vos imperatis finibus, neque alius regni terminum vobis præſcribit,

ſcribit, ſed & mare inſtar cinguli per veſtrum æquè imperium ac orbem terrarum medium protenditur. τοσαῦται δ' ἀφικνοῦνται δεῦρο κομίζουσαι παρὰ πάντων ὁλκάδες διὰ πᾶσαν μὲν ὥραν, πᾶσαν δ' φθινοπώρου περιτροπήν, ὥστε ἐοικέναι τὴν πόλιν κοινῷ τινι τῆς γῆς ἐργαστηρίῳ. tot onerariæ naues Romam appellunt, ab omnibus gentibus omni tempore, omni autumni conuerſione, vt ea vrbs communi totius orbis officinæ non ſit abſimilis. Claudianus lib. de Bello Getico Romæ immortalitatem pronuntiat:

Surge precor veneranda parens, & certa ſecundis
Fide Deis, humilemq; metum deponere ſenectæ,
Vrbs æquæua polo: tunc demum ferrea ſumet
Ius in te Lacheſis, quum ſic mutauerit axem
Fœderibus natura nouis, vt flumine verſo
Irriget Ægyptum Tanais. &c. Eius ambitum ab Aureliano diximus auctũ, quod Paulus Diaconus li. 10. Hiſtoriæ miſcellæ docet, his verbis: Aurelianus muris validioribus & latioribus vrbem ſepſit, tẽplum ſolis ædificauit, in quo infinitum auri, gemmarumque conſtituit. Porcinæ carnis vſum populo inſtituit. Eandem Conſtantinus ornauit, narrante Nazario in Panegyrico, Longum eſt, inquit, ex illo percenſere beneficia principis, quę in vrbem ſine modo redeuntia contexta eius benignitate fulſerunt, ita infinita numero, commodis magna, vt nunquam obliuione gratiam obductura ſit vel multitudo omnium, vel vtilitas ſingulorum. Senſiſti Roma tandem arcem te omnium gentium, & terrarum eſſe reginam, cum ex omnibus prouinciis optimates viros Curiæ tuæ pigneraueris, vt

Senatus dignitas non nomine, quàm re eſſet illuſtrior, cùm ex totius orbis flore conſtaret. Populi vero Romani vis illa & magnitudo venerabilis ad imaginem antiquitatis relata, non licentia effrenis exultat. &c. Celeberrima quæque vrbis nouis operibus eniteſcunt, nec obſoleta modo per vetuſtatem rediuiuo cultu inſigniuntur, ſed illa ipſa quæ antehac magnificentiſſima putabantur, nunc auri luce fulgentia indecoram maiorum parcimoniam prodiderunt. Idcirco ipſæ maximæ ſublimes porticus, & rutilantes auro columnæ, tantum inuſitati ornatus dederunt, vt illo non minus cupidè conueniatur loci gratia, quam ſpeculi voluptate. Ornata eſt igitur & aucta cùm ab Aureliano, tùm à Conſtantino Auguſtis, vſque adeo vt non tantum πρεσβυτέρα ῥώμη dicatur à Sozomeno ſub finem lib. 2. & c. 1. lib. 4. Sed μεγαλόπολις, μεγάλη πόλις, μεγάλη ῥώμη ab eodem lib. 1. Claudianus in Ruffinum lib. 2.

Vrbs etiam magnæ quæ dicitur æmula Romæ. Regia Roma. Socrates lib. 2. c. 15. ἐν τῇ βασιλευούσῃ ῥώμῃ διέτριβον ... c. 34. ἐπὶ τὴν βασιλεύουσαν ῥώμην πόλιν ἀπιών. Cum in Regiam Romam vrbem abiiſſet. Auguſtus mœnibus Romam ornaſſe, legibus Hadrianus imbuiſſe, finibus Traianus auxiſſe dicuntur in Panegyr. Theod. Cum mœnibus Auguſtus ornaret, legibus Hadrianus imbueret, finibus Trajanus augeret. Symmachus lib. 10. e. 20. Martiam Romam vocat. e. 6. Plebem Martiam, Silius Itali li. 12. Martigenam. Socrates lib. 4. τὴν παλαιὰν ῥώμην. Antiquam Romam. Theodoretus lib. 5. c. 8. & 9. ἐπισκόποις τοῖς συνεληλυθόσιν ἐν τῇ μεγάλῃ πόλει ῥώμῃ, ἡ ἁγία σύνοδος τῶν ὀρθοδόξων ἐπισκόπων τῶν συνεληλυθότων ἐν τῇ μεγάλῃ πόλει κων-

ςαντίνου πόλει. Epiſcopis qui conuenerunt in magnam vrbem Romam: ſancta Synodus Epiſcoporum orthodoxorum, qui conuenerunt in magnam vrbem Conſtantinopolim. Vtramque magnam appellat, & pene exæquat. Egregie Claudianus de veteri Roma Panegyr. 3. Stiliconis,

Proxime Diis Conſul tantæ qui proſpicis vrbi,
Qua nihil in terris complectitur altius æther.

Libanius βασιλικῷ εἰς κωνστάντιον. Conſtantinus ἀπαλλάξας τὴν μεγάλην πόλιν τῆς ἐπικειμένης νεφέλης. cum liberaſſet magnam vrbem nebula incumbente. Accedat Beliſari de Roma ſententia, quam apud Procopium lib. 3. de bello Goth. his verbis ad Totilam exponit. ῥώμη μέντοι πόλεων ἁπασῶν ὅσαι ὑφ' ἡλίῳ τυγχάνουσιν οὖσαι μεγίστη τε, καὶ ἀξιολογωτάτη ὡμολόγηται εἶναι. οὐδὲ γὰρ ἀνδρὸς ἑνὸς ἀρετῇ εἴργασται, οὐδὲ χρόνου βραχέος δυνάμει ἐς τόσον μεγέθους τε καὶ κάλλους ἀφῖκται, ἀλλὰ βασιλέων μὲν πλῆθος, ἀνδρῶν δὲ ἀρίστων συμμορίαι πολλαί, χρόνου τε μῆκος, καὶ πλούτου ἐξουσίας ὑπερβολή, τά τ' ἄλλα πάντα ἐκ πάσης τῆς γῆς, καὶ τεχνίτας ἀνθρώπους ἐνταῦθα ξυναγαγεῖν ἴσχυσαν, οὕτω τε τὴν πόλιν τοιαύτην, οἵαν περ ὁρᾷς, κατὰ βραχὺ τεκτηνάμενοι, μνημεῖα τῆς πάντων ἀρετῆς τοῖς ἐπιγενησομένοις ἐπέλιπον. &c. καὶ διαφυλάξας κτῆμά τι ὡς τὸ εἰκὸς τῶν πάντων κάλλιστον πλουτήσεις. Romam omnium vrbium, quæ ſub ſole ſunt, vrbem maximam & nobiliſſimam eſſe in confeſſo eſt. Neque enim vnius viri virtute ac opera exſtructa eſt, neque breui tempore ad tantam magnitudinem, ſpeciemque prouecta, ſed multi reges, longinqua ætas, fortiſſimorum virorum numerus frequens, & diuitiarum ac poteſtatis exceſſus, cùm alia omnia ex toto orbe, tùm vero artifices eo congregare

potuerunt, & ita paulatim tantam vrbem, quantàm vides, architectati, monumenta virtutis omnis poſteris reliquerunt. Quam ſi conſeruaris, poſſeſſionẽ omnium pulcherrimam habebis. Nihil igitur mirum cum tot Romæ fuerint decora, tot ornamenta, ſi præter ceteros homines Romani ſuam vrbem adamarint. Qua de re Procopius lib. 4. Gotth. καί τοι ἀνθρώπων μάλιστα πάντων ὧν ἡμεῖς ἴσμεν φιλοπόλιδες ῥωμαῖοι τυγχάνουσιν ὄντες, περιστέλλειν τε τὰ πάτρια πάντα, καὶ διασώζεσθαι ἐν σπουδῇ ἔχουσι, ὅπως δὴ μηδὲν ἀφανίζηται ῥώμῃ τοῦ παλαιοῦ κόσμου, οἵγε καὶ πολύν τινα βεβαρβαρωμένοι αἰῶνα, τάς τε πόλεως διεσώσαντο οἰκοδομίας, καὶ τῶν ἐγκαλλωπισμάτων τὰ πλεῖστα ὅσα οἷόν τε ἦν. χρόνῳ τε τοσούτῳ τὸ μῆκος, καὶ τὸ ἀπημελῆσθαι, δι᾽ ἀρετὴν τῶν πεποιημένων ἀντέχει, ἔτι μέντοι καὶ ὅσα μνημεῖα τοῦ γένους ἐλέλειπτο ἔτι, ἐν τοῖς καὶ ἡ ναῦς αἰνείου τοῦ τῆς πόλεως οἰκιστοῦ, καὶ εἰς τόδε κεῖται θέαμα παντελῶς ἄπιστον. νεώσοικον γὰρ ποιησάμενοι ἐν μέσῃ τῇ πόλει παρὰ τὴν τοῦ τιβέριδος ὄχθην, ἐνταῦθά τε αὐτὴν καταθέμενοι ἐξ ἐκείνου τηροῦσι. μονήρης δ᾽ ἡ ναῦς ἥδε, καὶ περιμήκης ἄγαν. Omnium certè hominum quos ſcimus, Romani maximè vrbem ſuam amant, ſtudentque omnia quæ à patribus acceperunt, conſeruare, & procurare ſedulo, vt nihil veteris decoris Romæ antiquæ pereat, qui longo iam tempore cùm à barbaris regantur & obtineantur, ædificia publica conſeruarunt, & ornamenta plurima, quantum fieri potuit. Et tanto tempore cum Roma neglecta ſit ab Imperatoribus, ob ſtructuræ pręſtantiá diuturnitati reſiſtit, & monumenta generis quæcunq; relicta ſunt, conſeruantur. Inter quæ nauis Æneæ conditoris vrbis, ad hanc diem durat ſpectaculum incredibile. Sacellum enim in media vrbe cum

fecerint ad ripam Tiberis, & ibi cum eam poſuerint, ex eo tempore illam conſeruant. Eſt autem moneres, & oblonga, cùm vno tantum remigum verſu agatur. Idem lib. 1. Gotth. de canalibus & tubis fontium: ῥώμης δὲ ὀχετοὶ τέσσαρες καὶ δέκα μὲν τὸ πλῆθός εἰσι, οἱ ἐκ πλίνθου ὠπτημένης τοῖς πάλαι ἀνθρώποις πεποίηνται, ἐς τοσοῦτον εὔρους καὶ βάθους διήκοντες, ὥστε ἀνθρώπῳ ἵππῳ ὀχουμένῳ ἐνταῦθα ἱππεύειν δυνατὰ εἶναι. Romæ tubi & canales ſunt 14. numero, ex latere coctili iam olim facti, tam lati & alti, vt eques in iis equum agere poſſit. Idem de Mauſoleo Hadriani, p. 199. Ἀδριανοῦ τοῦ ῥωμαίων αὐτοκράτορος τάφος ἔξω πύλης αὐρηλίας ἐστίν, ἀπέχων τοῦ περιβόλου ὅσον λίθου βολήν. θέαμα λόγου πολλοῦ ἄξιον. πεποίηται γὰρ ἐκ λίθου παρίου, καὶ οἱ λίθοι ἐς ἀλλήλους μεμύκασι, οὐδὲν ἄλλο ἐντὸς ἔχοντες. πλευραί τε αὐτοῦ τέσσαρές εἰσιν ἴσαι ἀλλήλαις, εὖρος μὲν σχεδόν τι ἐς λίθου βολὴν ἑκάστη ἔχουσα, μῆκος δὲ ὑπὲρ τὸ τῆς πόλεως τεῖχος, ἀγάλματα τ' ἄνω ἐκ λίθου εἰσὶ τοῦ αὐτοῦ ἀνδρῶν τε καὶ ἵππων θαυμάσια οἷα. τοῦτον δὴ τὸν τάφον οἱ παλαιοὶ ἄνθρωποι, ἐδόκει γὰρ, τῇ πόλει ἐπιτειχίσμασι δύο (lego δυσὶ) ἐς αὐτὸν ἀπὸ τοῦ περιβόλου διήκουσι, μέρος εἶναι τοῦ τείχους πεποίηνται. ἔοικε γοῦν πύργῳ ὑψηλῷ πύλης τῆς ἐκείνῃ προβεβλημένῳ. ἦν μὲν οὖν τὸ ἐνταῦθα ὀχύρωμα ἱκανώτατον. Hadriani Rom. Imperatoris monumẽtum eſt extra portam Aureliam, abeſtq; ab ambitu mœniuum quaſi ad lapidis iactum. Spectaculum egregium. opus enim eſt ex lapide Pario, & lapides inter ſe ſpectant ex aduerſum poſiti, nihil aliud intus habentes. latera eius quatuor ſunt æqualia, latitudinem ad iactum lapidis habent ſingula, longitudinem & altitudinem ſupra murum vrbis, & ſupra ſtatuæ ex lapide Pario hominum & equorum ſtupendæ. Hoc monumentum veteres, vt videtur, duabus

ſubſtructionibus ab ambitu murorum ad ipſum pertinentibus ſtruxerunt, vt eſſet vrbi pars muri. Videtur enim eſſe turris alta ante portam Aureliam pro munimento & propugnaculo poſita. Ibi igitur erat propugnaculũ ſufficiens. Erat & viuariũ extra vrbẽ, & ſeptum feris alendis ad venationem, ſed propter portã Præneſtinam. ἀμφὶ πύλην πραινεστίναν ἐπὶ μοῖραν τοῦ περιβόλου ἣν ῥωμαῖοι βιβάριον καλοῦσι, καὶ ᾗ δὴ τοῦ τείχους ἐπιμαχώτατον μάλιστα. ὅ, τε ἐκείνῃ τεῖχος οὕτω ἐπὶ πλεῖστον διερρυήκει, ὡς τὴν πλίνθων μὴ λίαν τῇ ξυνθήκῃ ξυνίστασθαι. τείχισμα δὲ ἄλλο βραχὺ περιέβαλον ἔξωθεν αὐτοῦ οἱ πάλαι ῥωμαῖοι, οὐκ ἀσφαλείας τινὸς ἕνεκα, ἀλλὰ τρυφῆς τινὸς οὐκ εὐπρεποῦς χάριν, ὅπως δὴ λέοντάς τε καὶ τ' ἄλλα θηρία καθείρξαντες ἐνταῦθα τηρῷεν. διὸ δὴ καὶ βιβάριον τοῦτο ὠνόμασται. οὕτω γὰρ ῥωμαῖοι τὸ χωρίον οὗ δὴ τῶν ζώων τὰ μὴ χειροήθη τρέφεσθαι εἰώθει, ait Procopius p. 199. Propè Portam Præneſtinam ad partem ambientis muri, quam Romani viuarium vocant, qua murus facillimè expugnari poteſt, qui vſque adeo collapſus erat, vt laterum coagmentatio diſſoluta eſſet, extrinſecus breuem alium murum circumiecerant veteres, non propugnaculi cauſſa, ſed delitiarum parum honeſtarum, vt leones & alias feras incluſas ibi ſeruarent. Ideo & viuarium illud appellatur. Ita enim Romani locum vocant, vbi animantia non manſueta alere ſolent. Idem p. 204. 205. de Iani templo hæc habet. ὁ δὲ ἰανὸς ἔχει τὸν νεὼν ἐν τῇ ἀγορᾷ πρὸ τοῦ βουλευτηρίου ὀλίγον ὑπερβάντι τὰ τρία φᾶτα. οὕτω γὰρ ῥωμαῖοι τὰς μοίρας νενομίκασι καλεῖν. ὅ τε νεὼς ἅπας χαλκοῦς ἐν τετραγώνῳ σχήματι ἕστηκε. τοσοῦτος μέντοι, ὅσον τὸ ἄγαλμα τοῦ ἰανοῦ σκέπειν. ἔστι δὲ χαλκοῦν οὐχ ἧσσον ἢ πηχῶν πέντε τὸ ἄγαλμα τοῦτο, τὰ ἄλλα πάντα ἐμφερὲς τῷ ἀνθρώπῳ. Ianus habet templum in foro ante curiam, paulo ſupra

tria fata. Ita enim Romani parcas vocare ſolent. Sacellum omne æneum forma quadrata ſtat, tanta amplitudine quæ ſit tegendo Iani ſimulacro. Simulacrum autem illud æneum eſt quinque cubitorum, cætera ſimile homini. Idem portum ad Oſtiam deſcribit: ἐν λιμένι, ὃν δὴ ῥωμαῖοι πόρτον καλοῦσι, καταλαβεῖν ἔγνω, ὃς δὴ ἀπέχει μὲν τῆς πόλεως ἓξ καὶ εἴκοσι καὶ ἑκατὸν σταδίους. μέτρῳ γὰρ τοσούτῳ τὸ μὴ ἐπιθαλασσία εἶναι διείργεται ῥώμη. ἔστι δὲ ἧ ὁ ποταμὸς Τίβερις τὰς ἐκβολὰς ἔχει portum occupare conſtituit, qui abeſt Vrbe 126. ſtadia. tanto enim interuallo Roma à mari diſiungitur. Eſt autem qua Tiberis in mare ſe exonerat. Tiberis enim Roma fluens, ait Procopius, ſacram inſulam efficit, quæ quindecim ſtadiis abeſt à Portu. Ad dextram in littore vrbs eſt quæ Portus dicitur, mœnibus firmis communita: ad læuam alia vrbs Oſtia dicta, mœnibus carens, vtraque ſita eſt ad eum locum vbi Tiberis in mare dextra læuaque influit. Neronis campus erat extra vrbẽ, vbi ſtadium magnum ab antiquo, in quo gladiatores olim depugnabant, & multa ædificia circa ſtadium illud veteres ædificarant, vnde circum quaq; multi erãt angiportus. lib. 2. Gotth. ἐν νέρωνος πεδίῳ στάδιον μέγα ἐκ παλαιοῦ ἐστιν, ᾧ δὴ οἱ τῆς πόλεως μονομάχοι τὰ πρότερα ἠγωνίζοντο, πολλά τε οἱ πάλαι ἄνθρωποι ἀμφὶ στάδιον τοῦτο οἰκήματα ἐδείμαντο, καὶ ἀπ᾽ αὐτοῦ στενωπεῖς πολλαχόθι τοῦ χωρίου συμβαίνει εἶναι. Iulianus A. orat. 1. τὴν ῥώμην διδάσκαλον ἀρετῆς καλεῖ, ὃ τὸ κάλλιστον τῶν ἐγκωμίων ἐστί. Romam vocat magiſtram virtutum, quod pulcherrimum omnium eſt encomium. Muri eius ſub Honorio refecti ſunt, qui ab Alarico Gottho labefacti erant. Claudianus in Panegyr. Honor. 6. Conſulis.

Sic oculis placitura tuis, inſignior auctis
Collibus, & nota maior ſe Roma videndam
Obtulit, addebant pulcrum noua mœnia vultum,
Audito perfecta recens rumore Getarum,
Profecitque opifex decori timor, & vice mira,
Quam pax intulerat, bello diſcuſſa ſenectus.
Erexit ſubitas turres, cinctoſque coëgit
Septem continuos montes iuueneſcere muro.

Exſtat Romæ inſcriptio in hanc rem, S. P. Q. R. Impp. Cæſ. D. D. N. N. Inuictiſſimis principibus Honorio & Arcadio, victoribus ac triumphatoribus ſemper Augg. ob inſtauratos vrbis æternæ muros, portas ac turres, egeſtis immenſis ruderibus ex ſuggeſtione viri C. & inluſtris militis, & Mag. vtriuſque militiæ Fl. Stilichonis, ad perpetuitatem nominis eorum ſimulacra conſtituit, curante Fl. Macrobio Longimano V. C. præfecto vrbi D. N. M. Q. eorum. Romam Deam galeatam hoc ſchemate expreſſerunt, quod à Claudiano Panegyr. Olybrij graphicè pingitur.

Roma Probo cupiens dignas perſoluere grates,
Ire parat: famuli currum iunxere volantem
Impetus horribiliſque metus, qui ſemper agentes
Prælia cum fremitu Romam comitantur anhelo.
Ipſa triumphatis quæ poſſidet æthera regnis
Inſilit innuptæ ritus imitata Mineruæ.
Nam neque cæſariem crinali cingere cultu,
Colla nec ornatu patitur mollire retorto.
Dextrum nuda latus, niueos exerta lacertos
Audacem retegit mam mam, laxumque coërcens
Mordet gemma ſinum: nodus qui ſubleuat enſem,

Album

Album puniceo pectus diſcriminat oſtro.
galeæque minaci
Flaua cruentatum prætenditur vmbra iubarum.
Et formidato clypeus Titana laceſſit
Lumine.

Rutilius de Romæ clypeo.

Perpetuoſque ignes aureus vmbo vomat.

Sidonius carm.2.5.& 7. ei galeam, haſtam, & clypeum tribuit. Claudianus lib. de Bello Gildon.

ſolidatam criſta reſurgens
Erexit galeam, clypeique recanduit orbis,
Et leuis excuſſa micuit rubigine conus.
Roma humeris vix ſuſtinet ægris
Squallentem clypeum, laxata caſſide prodit
Caniciem, plenamque trahit robiginis haſtam.

De Titulis, & elogiis vrbis Romæ.

CAP. II.

TItuli vrbis Romæ ab eius majeſtate & magnitudine originem ducunt, quæ gentes omnes non magis imperio domina & victrix, quam gremio parens complexa eſt.

Hæc eſt in gremium victos quæ ſola recepit,
Humanumque genus communi nomine fouit,
Matris non dominæ ritu, ciueſque vocauit
Quos domuit, nexúque pio longinqua reuinxit,

ait Claudianus lib. 3. de Stilic. Ea eſt omnium gentium patria, non tam vrbs quam orbis. Rutilius in Itinerario.

Feciſti patriam diuerſis gentibus vnam:
Profuit inuitis te dominante capi.
Dumq́; offers victis proprij conſortia iuris,
Vrbem feciſti, qui prius orbis erat.

Iam olim ſuaſerat Mecænas Auguſto vt ſociis ciuitatem daret, amplius præſtitit Antoninus Pius, qui cunctos imperij ſubditos iure ciuitatis donauit, ait Victor c.16. Vlpianus l. 17. D. tit. de ſtatu homin. In orbe Romano qui ſunt ex conſtitutione imperatoris Antonini, ciues Romani effecti ſunt. Legendus Iulianus anteceſſor nouel. 72. Ideo libera ciuitas dicitur Symmacho lib.1.ep.17. & Suetonio in Tiberio c. 28. Tiberius dixit in libera ciuitate, linguam menteſque liberas eſſe debere. Lucanus lib. 7.

extremique orbis Iberi,
Armenij, Cilices. Nam poſt ciuilia bella
Hic populus Romanus erit.

Iulianus Aug. oratione 1. τῷ μετέχειν ἅπαντας ἤδη τοῦ πολιτεύματος, καὶ τοῖς ἐκείνων ἡμῖν καταδεδειχθεῖσιν ἔθεσι καὶ νόμοις χρῆσθαι πολῖται γεγόνασι. Ciues ſunt eo quod omnes ciuitate donati iam ſint, & iiſdem nobiſcum legibus, & moribus vtantur. Sidonius lib.1.e. 6. Romam patriam libertatis. Paulo alia mente Iuuenalis, liberam Romam dixit, antequam imperio Cæſarum opprimeretur.

Roma patrem patriæ Ciceronem libera dixit.

Corippus lib. 1.

Altricem imperij, libertatiſque parentem.

Ennodius Ticinenſis libro pro Symmacho Papa, ſacrarium libertatis. In ea vrbe quemadmodum & in aliis liberis ciuitatibus ſimulacrum Marſiæ fuit, qui eſt in

tutela liberi patris, ait Seruius ad lib. 4. Æneid. Mecænas apud Dionem lib. 52. τῆς πολιτείας πᾶσί σφισι μεταδοθῆναί φημι δεῖν, ἵνα καὶ πάντες ἰσομοιροῦντες πιστοὶ σύμμαχοι ἡμῖν ὦσιν, ὥσπερ τινὰ μίαν τὴν ἡμετέραν πόλιν οἰκοῦντες, καὶ ταύτην μὲν ὄντως πόλιν, τὰ δὲ δὴ σφέτερα ἀγρούς, καὶ κώμας νομίζοντες. Ciuitatem aio ſubditis omnibus eſſe dandam, vt omnes æquo iure vtentes fidi ſocij nobis ſint, noſtram vrbem vt vnam quādam omnium ciuitaté incolentes, & hanc quidem re vera vrbem, cæteras autem agros & vicos exiſtimantes. De ea Erinna Poëtira ſcite canit,

χαῖρέ μοι ῥώμα θυγάτηρ ἄρηος
χρυσιόμιτρα, δαΐφρων ἄνασσα,
σεμνὸν ἃ ναίεις ἐπὶ γᾶς ὄλυμπον
αἰὲν ἄθραυστον.
Σοὶ μόνᾳ πρέσβιστα δέδωκε μοῖρα
κῦδος ἀῤῥήκτω βασιλῆον ἀρχᾶς,
ὄφρα κοιρανῆον ἔχουσα κάρτος
ἀγεμονεύῃς.
σᾷ δ' ὑπὸ ζεύγλᾳ κρατερῶν λεπάδνων
στέρνα γαίας καὶ πολιᾶς θαλάσσας
σφίγγεται. σὺ δ' ἀσφαλέως κυβερνᾷς
ἄστεα λαῶν.
πάντα δὲ σφάλλων ὁ μέγιστος αἰὼν
καὶ μεταπλάσσων βίον ἄλλοτ' ἄλλως
Σοὶ μόνᾳ πλησίστιον οὖρον ἀρχᾶς
οὐ μεταβάλλει.
ἦ γὰρ ἐκ πάντων σὺ μόνα κρατίστους
ἄνδρας αἰχματὰς μεγάλους λοχεύεις
εὔσταχυν δάματρος ὅπως ἀνεῖσα
καρπὸν ἀπ' ἀνδρῶν.

Salue mihi Roma, filia Martis aurea mitra decora, prudens regina, quę incolis in terra venerandum cælum ſemper inuiolabile. Tibi ſoli Parca canitie honoranda dedit regium honorem imperij imperrupti, vt regium robur habens imperes. tuo autem ſub iugo fortibus loris pectora terræ, & cani maris ſtringuntur. Tu ſecurè gubernas vrbes populorum, & maximum æuum, quod omnia euertit, mutatque vitam alias aliter, tibi ſoli ventum ſecundum implentem vela non mutat. Tu enim ex omnibus ſola fortiſſimos homines bellatores magnificè paris, quaſi edens fructum vberem Cereris ex hominibus. Dionyſius lib. de ſitu orbis, Romam honorandam matrem omnium vrbium vocat, imperatorum regiam.

ῥώμην τιμήεσσαν, ἐμῶν μέγαν οἶκον ἀνάκτων,
μητέρα πασάων πολίων.

ὅπερ γὰρ πόλις τοῖς αὐτῆς ὁρίοις, καὶ χώραις ἐστὶ, τοῦτο ἥδε ἡ πόλις τῆς ἁπάσης οἰκουμένης, ὥσπερ αὖ τῆς χώρας ἄστυ κοινὸν ἀποδεδειγμένη· φαίης ἂν περιοίκους ἅπαντας, ἢ κατὰ δῆμον οἰκοῦντας ἄλλον χῶρον, εἰς μίαν ταύτην ἀκρόπολιν εἰσέρχεσθαι, ait Ariſtides, Quod autem vrbs eſt ſuis finibus, & regionibus, hoc Roma eſt totius orbis prouinciis, quaſi commune omnis habitabilis terræ oppidum. Dixeris finitimos omnes, aut per populos, alium locum habitantes in hanc vnam arcem conuenire: (legerem libenter, ὥσπερ ἁπάσης χώρας.) ἡ δὲ οὐδένα πώποτε ἀπεῖπεν, ἀλλ' ὥσπερ τὸ τῆς γῆς ἔδαφος φέρει πάντας, οὕτω καὶ ἥδε δέχεται μὲν τοὺς ἐξ ἁπάσης γῆς, ὥσπερ τοὺς ποταμοὺς θάλαττα. Illa autem nemini ſe negat, ſed vt ſolum terræ fert omnes, ita & iſta recipit quidem omnes ex toto orbe, ſicut mare fluuios. Paulo ante hæc verba præmi-

ſerat: Ita ſit vt nec mare, nec intermedia regio ciuitate quemquam prohibeat, nec hic ab Europa diſtinguatur Aſia, cunctis in medium propoſitis, nec peregrinus cenſeatur quiſquam, qui vel magiſtratu, vel fide dignus ſit, ἀλλ' ἁ καθέστηκε κοινὴ τῆς γῆς δημοκρατία, ὑφ' ἑνὶ τῷ ἀρίστῳ καὶ κοσμητῇ, καὶ πάντες ὥσπερ εἰς κοινὴν ἀγορὰν συνίασι, τευξόμενοι τῆς ἀξίας ἕκαστοι. Verum communis totius terrarum orbis popularis ſtatus ab vno principe optimo regitur, omneſque velut in commune forum conueniunt, ius ſuum ſinguli pro merito conſequuturi. Sidonius carmine 5. de Roma.

tum quæque ſuos prouincia fructus
Expoſuit, fert Indus ebur, Chaldæus amomum,
Aſſyrius gemmas, Ser vellera, thura Sabæus,
Atthis mel, Phœnix palmas, Lacedæmon oliuum,
Argos equos, Epirus equos, pecuaria Gallus,
Arma Chalybs, frumenta Lybes, Campanus Iacchum,
Aurum Lydus, Arabs guttam, Panchaïa myrrham,
Pontus Caſtorea, blattam Tyrus, æra Corinthus,
Sardinia argentum, naues Hiſpania defert,

Hoc idem Ariſtides aſſerit, φόρτους μὲν ἀπ' Ἰνδῶν, εἰ βούλει δὲ καὶ τῶν εὐδαιμόνων Ἀράβων τοσούτους ὁρᾶν ἔξεστιν, Ac mercis ab Indis, & ſi velis ab Arabia felice tot ac tantos videre eſt. Nõ immerito igitur Cicero tertia Catilin. Romam arcem terrarum, arcem prouinciarum omnium, Nazarius in Panegyrico, arcem omnium gentium, Symmachus lib. 10. e. 54. arcem terrarum appellant. Patriam cõmunem Symmachus ep. 94. l. 5. Populorum omnium parentem lib. 3. e. 11. Cunctarum prouinciarum parentem l. 4. e. 62. Frontinus æternam vrbem lib. de aquæ-

[library stamp]

ductib. vt & Antoninus in Itinerario, Ammia. lib. 14. 15. Auſonius,

Ignota æternæ ne ſint tibi tempora Romæ.

Romam magnam Symmach. ep. 18. l. 4. Horatius lib. 1. Satyr. *Egreſſum magna me accepit Aricia Roma.* Lampridius in Halagabalo, Intellectum quam magna Roma eſſet, collectis aranearum millibus. Auctor de Limitibus Agrorum editus à Turnebo, Babylonem Romam vocat ad amplitudinem. Martialis,

Terrarum Dea, gentiumque Roma,
Cui par eſt nihil, & nihil ſecundum.

Frontinus, Regina & Domina orbis, quæ terrarum Dea, gentiumque conſiſtit, cui par nihil, & nihil ſecundum. Claudian.

Qua nihil in terris complectitur altius æther,
Cuius nec ſpatium viſus, nec corda decorem,
Nec laudem vox vlla capit, quæ luce metalli
Æmula vicinis faſtigia conſerit aſtris,
Armorum, legumque parens, quæ fundit in omnes
Imperium, primique dedit cunabula iuris.
Hæc eſt exiguis quæ finibus orta tetendit
In geminos axes, paruáque à ſede profecta
Diſperſit cum ſole manus, hæc obuia fatis
Innumeras vno gereret cum tempore pugnas,
Et Gallum terris proſterneret, æquore Pœnum,
Nunquam ſuccumbuit damnis, & territa nullo
Vulnere, poſt Cannas maior, Trebiamque fremebat.

Laudatur ea vrbs ab omnibus, & in poſterum laudabitur, ſed eius magnitudo laudatione extenuatur, quæ ſilentio & admiratione veneranda eſt. Ariſtides, τὴν δ'

πόλιν ᾄδουσι μὲν πάντες, καὶ ᾄσονται, τοσούτῳ δ' ἐλάττω ποιοῦσι, ἢ σιωπῶντες, ὅσῳ παρὰ μὲν τὴν σιωπὴν οὔτε μείζονα, οὔτ' ἐλάττονα ἔστι ποιῆσαι τῆς οὔσης, ἀλλ' ἀκέραιος τῇ γνώσει μένει, οἱ δὲ λόγοι τἀναντία ἢ βούλονται ποιοῦσιν. ἐπαινοῦντες γὰρ οὐ δηλοῦσιν ἀκριβῶς ὃ θαυμάζουσι. Vrbem, inquit, celebrant omnes, & celebraturi ſunt, ſed eo minorem faciunt dicendo quam tacendo, quod ſilentio neque minor quam eſt, neque maior fieri poteſt, ſed integra cognitioni relinquitur, laudatio contra facit quam velit. Celebrantes enim vrbem non exactè oſtendunt quod admirantur. De ea quippe non tantum pro dignitate dicere, ſed ne ſpectare quidem ipſam ſatis licet, niſi quis Argus oculis plenus, aut potius ipſius cuſtos oculatus Deus opem ferat. Etenim quis vel tot montium iuga occupata, campoſque exſtructos, vel tantum terræ in vnius vrbis nomen coactũ ex vlla ſpecula cõtemplari poſſit: Non temerè igitur eſt, quod ei templa poſita ſunt, vt Suetonius in Auguſto, & terrarum Dea vocata eſt à Martiali, vrbs ſacratiſſima à Marcel. lib. 21. à Symmacho ep. 26. in Auctuario à Caſſiodoro li. 6. Vrbs Auguſta Paulino ad Auſon.

Auguſta latiaris in vrbe Quirini
Fulget.

Prudent. in Hyppolyto.

Vrbs Auguſta ſuos vomit, effunditque Quirites.

Apollonius de excidio Hieroſ. lib. 3.

ſub præſide Tito
Lætus ad Auguſtam ſedem patriámque reuertar.

Auguſtiſſima Roma C. de offic. Rect. Prouinc. Auguſtiſſima omnium ſedes Ammiano lib. 16.

Smyrnæi primi tēplum vrbi Romæ ſtatuere M. Portio Conſule, magnis quidem iam populi Rom. rebus, non dum tamen ad ſummum elatis, ſtante adhuc punica vrbe, & validis per Aſiam regibus, ſub annum vrbis quadringenteſimum octauum, vt Tacitus lib. 4. Annal. Secuti ſunt exemplum Alabandenſes viceſimo quarto poſt anno, eiq; Diuæ ludos anniuerſarios inſtituerunt, narrante Liuio lib. 33. Prudent. in Symmachum, lib. 1.

Ac ſacram reſonare viam mugitibus ante
Delubrum Romæ. Colitur nam ſanguine, & ipſa
More Deæ, nomēnque loci ceu numen habetur,
Atque vrbis, Venerisque pari ſe culmine tollunt
Templa, ſimul geminis adolentur tæura deabus.

Sueton. lib. 2. templa quamuis ſciret etiam proconſulibus decerni ſolere, nulla tamen Auguſtus in prouincia recepit, niſi communi ſuo, Romæque nomine. Diuam hanc adorat Rutilius.

Exaudi regina tui pulcherrima mundi
Inter ſidereos Roma recepta polos
Exaudi genitrix hominum, genitrixque Deorum.

Templum Romæ fuit in colle Palatino. Claudianus,

Conueniunt ad tecta Deæ, quæ candida lucent
Monte Palatino.

Sacra vrbs dicitur l. 2. C. Theod. de Can. frum. vrb. Rom. venerabilis vrbs l. vlt. C. Theod. de Nauicular. Eadem Metropolis Romani orbis dicitur ab Athanaſio, ſermone ad omnes ſolitariam vitam agentes. καὶ οὐκ ὅτι ἀποστολικός ἐστι θρόνος ᾐδέσθησαν, οὐδ' ὅτι μητρόπολις ἡ ῥώμη τῆς ῥωμανίας ἐστὶν ηὐλαβήθησαν. Neque reuerentia ducti ſunt, quod Apoſtolicus thronus eſſet, neque vllo

reſpectu,

reſpectu, quod Roma metropolis Romani orbis. Martianus Heracleotes lib. de ſitu orbis:

ἐν τοῖς ἔθνεσι τούτοις ἡ ῥώμη ἐστὶ πόλις
ἔχουσα ἐφάμιλλον τῇ δυνάμει καὶ τοὔνομα,
ἄστρον τι κοινὸν τῆς ὅλης οἰκουμένης.

Inter has gentes eſt vrbs Roma, cuius nomen cum potentia certat, aſtrum commune totius orbis. Seneca libro de Conſolat. ad Albinum, c.6. Romam communem patriam appellat: non quod id temporis omnes Romani imperij ſubditi ciuitate donati eſſent: id enim ab Antonio Pio præſtitum eſſe aliquot poſt annis oſtendimus: ſed quod in eam vrbem, velut in patriam omnes gentes confluerent. Eadem mente Plinius dixit l. 35. c. 5. Romam eſſe vnam cunctarum gentium in toto orbe patriam. Sidonius lib. 8. e. 6. totius orbis ciuitatem vnicam, in quo ſoli barbari, & ſerui peregrinantur. Athenæus lib. 1. c. 15. οἰκουμένης ἐπιτομήν. Orbis compendium, ſeu breuiarium. Caſſiodorus l. 6. c. 4. Romæ nomine contineri vniuerſa. Epictetus in Dialogo cum Hadriano: Quid eſt Roma? fons Imperij, orbis terrarum, mater gentiũ, rei poſſeſſor. vide an melius legatur, reip. poſſeſſio, vel rei poſſeſſio. Hanc Ariſtides comparat cum mari: quia vt mare fluuiorum acceſſione non creſcit, nec abſceſſu minuitur, quaſi ipſius capacitas cum illis fato quodam connexa ſit; ita nec in hac quicquam eſt præ magnitudine conſpicuum, nec hominum acceſſione creſcit, nec diſceſſu minuitur. οὔτε γὰρ ἐκείνη μείζων ὑπὸ τῆς ἐμβολῆς τῶν ποταμῶν γίνεται, ὡς συνειμαρμένου τούτου σὺν αὐτοῖς, εἰς ῥοῦν αὐτῶν ἔχειν τὸ μέγεθος, id eſt, quaſi hoc fato ipſis datum ſit, vt mare fluxum

eorum capere poſſit. Mœnia vrbis à Seruo Tullio quadrato lapide ſtructa eſſe oſtendimus, quæ cum vetuſtate dilapſa eſſent, ab Arcadio & Honorio reſtituta ſunt. Ea mœnia fuere pulcherrima, vnde & ab Imperatoribus l. 3 de calcis coctorib. vrb. Rom. C. Theod. Dignitas publicorum mœnium vrbis æternæ vocatur, & à Symmacho lib. 10. e. 34. cultus mœnium. Pulcra mœnia à Prudentio lib. 1. in Symmachum. Caſſiodor. lib. 3 e. 21. nullibi tantam mœnium pulcritudinem repperiri poſſe. Ea Theodoricus reſtituerat, Totilas tertiam murorum vrbis partem poſtea diſiecerat, quam reſtituit Beliſarius, vt indicat Procopius lib. 3. de bello Gothico: ſed opus fuit tumultuarium & minus ſuperbum. Sub Theodorico mœnia fuere magnificentiſſima. Caſſiodor. lib. 29. multa decora mœnium eſſe ait: lib. 7. for. 15. mirabilem ſyluam mœnium Romanorum. Idem in fine Chronici, Theodoricus, inquit, admirandis mœnibus deputauit per annos ſingulos maximam vim pecuniæ. Totilas apud Procopium li. 3. p. 311. ἀνοικοδομεῖσθαι ὅτι τάχιστα πάντα ἐκέλευεν, ὅσα καθελών τε καὶ πυρπολήσας αὐτὸς ἔτυχεν ἡνίκα Ῥώμην τὸ πρότερον εἷλε. Reſtituenda quam primum ea quæ ipſe detruxerat, & igne vaſtarat, cum vrbem cœpiſſet curauit. Ante Totilam Beliſarius, λίθους ἄγχιστά που ὄντας ξυναγαγὼν ἐπ' ἀλλήλους οὐδενὶ κόσμῳ ξυνέβαλλεν, οὐδὲν τὸ παράπαν ἐντὸς ἔχοντας ἐπεὶ οὐδὲ τίτανον, οὐδὲ τι ἄλλο τοιοῦτον ἐν παρασκευῇ εἶχεν, ἀλλ' ὅπως μόνον τὸ τῆς οἰκοδομίας σώζοιτο παρόσον πη. σκολόπων τε μέγα τι χρῆμα ἔξωθεν ἵστησιν. ἐτύγχανε δὲ καὶ τάφρους βαθείας ἀμφὶ τὸν περίβολον ὅλον ὀρύξας πρότερον, lapides, qui propè erant, coaceruans, nullo ornatu compoſuit, nulla prorſus in-

termixtos materia, quia neque gypſum, neque aliud quidpiam eiuſmodi promptum habebat, ſed vt facies tantum ſubſtructionis ſeruaretur, Sudiumq; magnam vim extrinſecus conſtituit. Circa ambitum vniuerſum foſſas profundas prius defoderat. Murus autem vrbis ita fuiſſe ex Procopio videtur. Ab vna parte Tiberim verſus muri principium erat, haud longè ab Hadriani ſepulcro, & ponte Ælio, qui in eum deſinebat, è regione ædis S. Mariæ Tranſpontinæ qui producebatur verſus portam S. Angeli, Hadriani ſepulcro vicinum. Inde murus ductus paulo infra medium burgum, vt vocant, flectebatur in gyrum verſus Xenodochium S. Spiritus, ad cuius portã propè Tiberim terminabatur, ſic vt baſilica Petri, & montis Vaticani pars, quæ hodie muro clauſa eſt, excluderetur. Qua ratione murus duas comprehendebat portas, Triumphalem, & Aureliam. Quod ex verbis Procopij apparet. Aurelianam, inquit, portam ex altera parte hoc modo Gothi inuadunt. Hadriani A. ſepulcrum extra portam Aureliam extat, ad lapidis iactum à mœnibus procul exſtructum, ſpectatu dignum. Pario enim marmore ædificatum eſt, ſaxa quadrata illi inuicem nexa, alia nulla intermixta materia, quaternis partitum pari dimenſione lateribus, ita latis, vt iactus ex angulo lapis, alterum ferè pertingat: latera autem altitudine vrbis mœnia ſuperant: ſtatuæ quoque ex eodem marmore virorum equorumque miro artificio factæ deſuper inſident. Quod ſepulcrum veteres ſpecie arcis vrbi impoſitum brachiis duobus complexi ſunt: quæ à mœnibus ad id ſepulcrum porriguntur, quod ita pars

murorum effectum portæ imminet. Sed in muris vrbis nimij ſumus, elogia quæ Romæ data ſunt, exſequi pergamus. Sidonius lib.1.e.6. Romam domicilium legum, gymnaſium litterarum, curiam dignitatum, verticem mundi, patriā libertatis vocat, in qua vnica totius orbis ciuitate ſoli barbari & ſerui peregrinātur. Symmachus ep.68.l.8. domicilium Latiaris facundiæ. Ammian. li.22. venerabilē vrbem: Capitoliū, quo ſe venerabilis Roma in æternum attollit. Sidon in Panegyr. Auiti,

Teſtor Roma tuum nobis venerabile numen.

Caſſiodor. li.1.e.1. Venerandam vrbem. Ennodius ep.2. liberalis eruditionis gymnaſium. Caſſiodo.ep.22.lib.5. ciuitatem litterarum. l.1.e.39. Eloquentiæ fœcundam matrem, virtutumque omnium latiſſimum templum. Ammianus lib.16. Imperij, virtutumq; omnium larem. Hieronymi li.2. aduerſus Iouinian. Vrbem potentem, vrbem dominam, vrbē Apoſtoli voce laudatam. Roma inquit, aut fortitudinis nomē apud Græcos eſt, aut ſublimitatis apud Hebræos, quibus Ros montes ſignificat. Proſper, *Sedes Roma Petri, quæ paſtoralis honoris*
Facta caput mundo, quicquid non poſſidet armis
Relligione tenet.

Liuius lib. 1. Nulla vnquam Reſpublica nec maior, nec ſanctior, nec bonis exemplis ditior. Propert. lib.4. el.1.

Omnia Romanæ cedant miracula terræ,
Natura hic poſuit, quicquid vbique fuit.

Caſſiodor. lib.1.ep.32. Illa enim mater omnium dignitatum, viros ſibi gaudet præſidere virtutum. Virtutum omnium domicilium. Ammian. lib. 14. Lux omnium virtutum. lib.16. Virtutum omnium mater. Patria vir-

tutum, Caſſiod. ep. 1. l. 2. Sidonius carm. 2. Caput mundi. Gergithius Vetus auctor, Roma caput rerum. Caſſiod. ep. 15. li. 6. Aulam vocat libertatis. Ennodius ep. 1. atrium libertatis. Caſſiodor. lib. 9 ep. 25. In ipſa curia libertatis vrbs libera. Plin. 3. c. 5. vna cunctarum gentium in toto orbe patria. Symmachus ep. 7. li. 2. Quod omnes exerto vbere, & pleno Roma ſuſciperet. Prudentius lib. 2. in Symmach.

Viuitur omnigenis in partibus, haud ſecus ac ſi
Ciues congenitos concludat mœnibus vnis
Vrbs patria, atque omnes lare conciliemur auito.

Vide Nouellam 79. & Iulianũ nouel. 72. 55. 5. Herodian. li. 2. τὴν ῥώμην, ἔνθα ἡ βασιλέως ἐστὶ ἑστία. Romam vbi domicilium regium. Mamertinus Panegyr. ad Maximinum, Romam imperij matrem. Ariſtides, ὥσπερ οἱ ταῖς κατὰ μίαν πόλεσιν, οὕτω καὶ ὑμεῖς ἐν μιᾷ πόλει πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ πολιτευόμενοι, τοὺς ἄρχοντας καθίστατε ἐπ' αὐτοῖς. Vt in ſingulis fit vrbibus, ita vos totum orbem vt vnam ciuitatem adminiſtrantes, omnibus populis magiſtratus datis. Apud Herodianum Maximus ait, ἐν ἐκείνῃ τῇ πόλει ἡ τῆς βασιλείας ἵδρυται τύχη. In ea vrbe imperij fortuna conſtituta eſt. Ideo ex omnibus prouinciis, & ciuitatibus ad Senatum, aut magiſtratus Romæ morantes appellari ſolitum, cum à ſententia quæ Romæ lata eſſet, ad aliarũ vrbium magiſtratus non prouocaretur, ait Ariſtides. οὔκουν ἐκεῖ ἔξεστι μετὰ τὴν ἐν τῇ πόλει ψῆφον ἐνεχθεῖσαν ἐφ' ἑτέραν ἄγουσι, οὐδ' ἐπ' ἄλλοις δικαστάς. Quapropter illic poſt latam in vrbe ſententiam, ad alios iudices adire non licet, &c.

De noua Roma ſeu Conſtantinopoli.

CAP. III.

ROmulus bonis auibus Romam condidit, gentium reginam ac dominam: Conſtantinus Magnus Byzantium auxit, & de ſuo nomine appellatum, ſedem imperij fecit, iiſdemque priuilegiis ornauit quibus Roma vſa, vnde & noua Roma dicta. Cyrus monachus,

τὴν νέαν ὄντως ῥώμην,
ῥώμην τὴν ἀῤῥυτίδωτον, τὴν μήποτε γηρῶσαν,
ῥώμην ἀεὶ νεάζουσαν, ἀεὶ καινιζομένην.

Nouam reuera Romam, ruga carentem, nunquam ſeneſcentem, ſemper juuenantem, ſemper renouaſcentem. Quare bigas vrbium, τῶν πόλεων ξυνωρίδα dixit Syneſius orat. de frater. amicit. ὦ βασιλεῦ Ζεῦ, ὦ πάτερ ἀνθρώπων, ὦ πολιοῦχε, καὶ τῆς ἑῴας ῥώμης, καὶ τῆς ἑσπερίας φυλάττοις μὲν τῶν πόλεων ξυνωρίδα. ô regalis Inppiter, ô pater hominum, ô præſes vrbium, Romæ orientalis, & occiduæ ſeruato geminas vrbes. Conſtantinus Porphyrog. lib. 2. de Themat. Conſtantinopolim omnibus aliis imperare indicat his verbis. πόλις ἐστὶ βασιλεύουσα, τοῦ τε κόσμου παντὸς ὑπερέχουσα. Vrbs eſt dominatrix, quæ toti vniuerſo præcellit, ac ſuperior eſt. Socrates lib. 1. c. 16. Conſtantinus, βυζάντιον ηὔξησε τείχη μεγάλα περιβαλών, καὶ διαφόροις κοσμήσας οἰκοδομήμασι, ἴσην τε τῇ βασιλευούσῃ ῥώμῃ ἀποδείξας, κωνσταντίνου πόλιν ὀνομάσας, χρηματίζειν δευτέραν ῥώμην νόμῳ ἐκύρωσε, ὃς νόμος ἐν λιθίνῃ γέγραπται στήλῃ, καὶ δημοσίᾳ

ἐν τῷ καλουμένῳ στρατηγίῳ πλησίον τοῦ ἑαυτοῦ ἐφίππου. A quo mutuatus eſt Diaconus lib. 11. Miſcel. hiſt. Conſtantinus Conſtantinopolim appellari, ſecundam Romam lege firmauit, ſicuti lex ipſa in marmorea Platoma (Socrates, lapideam columnam vocat) noſcitur eſſe conſcripta, & iuxta ſtatuam eius equeſtrem in ſtrategio (prætorium intellige) eſt conſtituta. Iulianus orat. 1. ἡ μὲν βασιλεύουσα τῶν ἁπάντων πόλις Ῥώμη μήτηρ ἐστί σοι καὶ τροφός. Roma omnium regina vrbs mater & nutrix, Conſtantinopoli, tibi fuit. Nicetas Dauid in vita Ignatij eandem vocat omnium regionum & vrbium reginam clariſſimam, πάσης χώρας καὶ πόλεων τὴν ἐπιφανεστάτην βασιλίδα. Chryſoſtomus homil. de verbis Iſaiæ, ὅλου τοῦ κόσμου μητρόπολιν, totius orbis metropolim, quam donatam eſſe priuilegiis veteris Romæ docet Imperator l. 1. C. de priuileg. vrb. Conſtantinop. Sidonius Panegyr. 2.

at tu circunflua Ponto
Europæ atque Aſiæ commiſſam carpis vtrimque
Temperiem, nam Biſtonios Aquilonis hiatus
Proxima Calchidici ſenſim tuba temperat Euri.
Interea te Suſa tremunt. &c.
Porrigis ingentem ſpatioſis mœnibus vrbem,
Quam tamen anguſtam populus facit, itur in æquor
Molibus, & veteres tellus noua contrahit vndas.
Namque Dicarcheæ tranſlatus puluis arenæ
Intratis ſolidatur aquis, durataque maſſa
Suſtinet aduectos peregrino in gurgite campos.
Sic te diſpoſitam, ſpectantemque vndique portus
Vallatam pelago terrarum commoda cingunt,
Fortunata ſatis Romæ partita triumphos.

Vt enim Zozimus lib. 2. Ædificia Conſtantinopoli tam fuere contigua, vt habitatores, ſiue domi ſe contineant, ſiue in compitis ſint, artentur, nec ſine periculo propter ingentem hominum & animalium copiam incedant. Anthemius Procopij ſocer muro maximo vrbem circumdederat, Socrate narrante. Longitudo vrbis, à porta aurea vſque ad littus maris directa linea, pedum habuit 14. millia & 75. Latitudo, pedum ſex millia 150. Vide Conſtantinopoleos veterem deſcriptionem. Iulianus appellationem, & nobilitatem Conſtantinopoleos arceſſit à Conſtantino Magno orat. 1. πόλιν ἐπώνυμον αὑτοῦ κατέστησεν ἐν οὐδ' ὅλοις ἔτεσι δέκα, τοσούτῳ τῶν ἄλλων μείζονα, ὅσῳ τῆς ῥώμης ἐλαττοῦσθαι δοκεῖ. ἧς δὲ δευτέραν τετάχθαι μακρῷ βέλτιον ἐμοί γε φαίνεται, ἢ δὲ τῶν ἄλλων ἁπασῶν μείζονα καὶ πρώτην νομίζεσθαι. Vrbem Conſtantinus ſibi cognominem decem plus minus annorum ſpatio condidit, tanto aliis maiorem, quanto Roma inferior eſſe videtur. A qua ſecundum locum tenere longè magnificentius eſt, quàm aliarum omnium maiorem & digniorem haberi. Sozomenus lib. 2. c. 3. eiſdem priuilegiis cum Roma Conſtantinopolim honeſtatã eſſe ait. ἐπὶ τῆς Βυζαντίων πόλεως καὶ ἴσα ῥώμης κρατεῖν, καὶ οἰκονομεῖν αὐτῇ τῆς ἀρχῆς κατεστήσατο. Conſtantinus edixit vt Byzántiorum vrbs eodem quo Roma iure frueretur, & principem in imperio locum teneret. ἔγνωκεν οἰκίσαι πόλιν ὁμώνυμον ἑαυτοῦ, καὶ τῆς ῥώμης ὁμότιμον: Conſtituit condere vrbem ſuo nomine, eodem iure quo Roma. ὁ δὲ τὴν πρὶν Βυζάντιον προσαγορευομένην, εἰς εὐρυχωρείαν ἐκτείνας, Byzantiũ vrbem dilatans maximis muris circumdedit. Cum autem indigenæ non ſatis eſſent replendæ vrbi, maximas

domos

domos per fora ſparſim ædificans, eas viris honeſtis, eorumque domeſticis attribuit, quorum alios ex vetere Roma, alios aliunde arceſſiuit. Tributa autem cum indixiſſet, partem in ædificia & opera publica ornandæ vrbi, partem alendis ciuibus aſſignauit, & rebus omnibus aliis ea quæ ad vrbem pertinebant, exornans, circo, fontibus, porticibus, & aliis ædificiis magnificè inſtruens, nouam Romam Conſtantinopolim vocauit, & reginam ac principem vrbem conſtituit, omnium vrbium quæ Romano imperio parent ad arctum, nothum, & ſolem orientem (καὶ ἥλιον ἀνίσχοντα, ita lege) eique ſubdidit maria quæ in medio iacent ex vrbibus ad Iſtrū ſitis, & Epidamno, aliiſque ad ſinum Ionium, vſque ad Cyrenem & Lybes ibi poſitos vſque ad Boream. Et magnum Senatum alium inſtituit cum iiſdem ordinibus, honoribus, Kalendis, feſtis, quæ Romæ obſeruantur, cui vt æmulam efficeret nouam Romam, in tantum eam auxit, ὡς καὶ τοῖς σώμασι, καὶ τοῖς χρήμασι μείζονα συνομολογεῖσθαι, vt & corporum numero & opum majorem hanc eſſe in confeſſo ſit. Veterem tamē Romam nouæ anteponi dignitate, magnitudine, & merito, ſupra eſt à nobis oſtenſum. Inde eſt quod idem Sozomenus lib. 7. c. 9. ſecundum Patriarchæ Conſtantinopolitano locum poſt Romanum Pontificem datum aſſeuerat, μετὰ τὸν τῆς ῥώμης, τὸν κωνσταντίνου πόλεως ἐπίσκοπον τὰ πρεσβεῖα ἔχειν, ὡς νέας ῥώμης τὸν θρόνον ἐπιτροπεύοντα. Poſt Romanum Pontificem, Conſtantinopoleos Epiſcopum in ſecundis ſedere, vt qui nouæ Romæ Solium adminiſtret. ἤδη γὰρ οὐ μόνον εἶχε ταύτην προσηγορίαν ἡ πόλις καὶ γερουσίᾳ καὶ τάγμασι δήμων, καὶ ἀρχαῖς ὁμοίως ἐχρῆτο, ἀλλὰ

καὶ τὰ σύμβολα κατὰ τὰ νόμιμα τῶν ἐν Ἰταλίᾳ ῥωμαίων ἐκρίνετο, καὶ τὰ δίκαια, καὶ τὰ γέρατα περὶ πάντα ἐναπεξισάζετο. Non enim modo vrbs Conſtantini noua Roma dicebatur, verum & Senatu & ordine populorũ, & magiſtratib. ſimiliter vtebatur, & cõtractus ac lites ex legibus Romanis iudicabantur, & iura & priuilegia vtriuſq; vrbis per omnia æquabatur. Libanius orat. περὶ τῆς στάσεως, de ſeditione, Conſtantinũ magnum Senatui Romano Romæ nouæ Senatum oppoſuiſſe ait. τόν τ' ἀντιθέντα τῇ ῥωμαΐῃ βουλῇ τὴν νέαν. Certè apud Sozomenum lib. 3. c. 8. Epiſcopi orientis principatum Romanæ ſedis, non ex majeſtate & principatu vrbis, ſed ex Sedis Apoſtolicæ priuilegio agnoſcunt. Cum enim Iulius Pontifex Romanus Athanaſiũ Alexandriæ, Marcellum Ancyræ, Paulum Conſtantinopoleos, Aſclepam Gazæ Epiſcopos in Communionem vt orthodoxos admiſiſſet, eoſdem in ſuas ſedes auctoritate, qua potiuntur æternæ vrbis pontifices, vt cum Ammiano Marcel. loquar, reſtituit. ἅτε δὲ τῆς πάντων κηδεμονίας αὐτῷ προσηκούσης διὰ τὴν ἀξίαν τοῦ θρόνου, ἑκάστῳ τὴν ἰδίαν ἐκκλησίαν ἀπέδωκε, καὶ τοῖς ἀνὰ τὴν ἕω ἐπισκόποις ἔγραψε μεμφόμενος, ὡς οὐκ ὀρθῶς βουλευσαμένοις περὶ τοὺς ἄνδρας, καὶ τὰς ἐκκλησίας ταράττουσι, τῷ μὴ ἐμμένειν τοῖς ἐν Νικαίᾳ δόξασιν. ὀλίγους δὲ ἐκ πάντων εἰς ῥητὴν ἡμέραν παρεῖναι ἐκέλευσε, δείξοντας δικαίαν ἐπ' αὐτοῖς ἐγνωκέναι τὴν ψῆφον. ἢ τοῦ λοιποῦ οὐκ ἀνέξεσθαι ἠπείλησεν, εἰ μὴ παύσοιντο νεωτερίζοντες. Vnicuique ſuam eccleſiam reſtituit, quod ei omnium cura propter ſedis auctoritatem ac dignationem commiſſa eſſet, ſcripſitque orientalibus epiſcopis, expoſtulans quod non benè de viris illis ſtatuiſſent, quódque turbarent eccleſias, quod non acquieſcerent iis quæ Niceno

concilio definita erant: & ex omnibus paucos ſtata die Romam venire iuſſit, vt ſententiam quam ipſe de viris illis tulerat, iuſtam eſſe docerentur. Alioqui ſe in poſterum non laturum eſſe interminatus eſt, niſi noua moliri deſinerent. Reſcripſerunt illi, φέρειν πᾶσι φιλοτιμίαν τὴν ῥωμαίων ἐκκλησίαν, ὡς ἀποστόλων φροντιστήριον, καὶ εὐσεβείας μητρόπολιν ἐξ ἀρχῆς γεγενημένην, εἰ καὶ ἐκ τῆς ἕω ἐνεδήμησαν αὐτῇ οἱ τοῦ δόγματος εἰσηγηταί. οὐ παρὰ τοῦτο δὲ τὰ δευτερεῖα φέρειν ἠξίουν, ὅτι μὴ μεγέθει ἢ πλήθει ἐκκλησίας πλεονεκτοῦσιν, ὡς ἀρετῇ καὶ προαιρέσει νικῶντες. In litteris ſuis fatebantur Romanã Eccleſiam apud omnes in magna eſſe dignatione & honore, vt Apoſtolorum auditorium, quæ iam ab initio metropolis pietatis extiterit, quanquam primi dogmatis auctores ac fidei interpretes ac internuntij ab Ortu profecti erant. Non tamẽ ideo ſe tenere ſecundas oportere, quod magnitudine eccleſiæ ac multitudine inferiores ſint, cum virtute & ſtudio ſint potiores. Sed hoc temerarium reſponſum ab hæreticis profectum eſſe ſcito, qui Niceni concilij ſanctiſſima decreta oppugnabant. Certè ex Chriſti Domini oraculo, ex patrum omnium, qui ab Apoſtolis fidei præcepta hauſere, conſenſu principatus eccleſiæ Petro, & ſedi Apoſtolicæ attributus eſt: primus tamen Imperatorum Conſtantinus edicto principatum ei detulit, deinde ceteri Imperatores, ipſæ adeo Synodi, quod auctore Chriſto inſtitutum erat, adamarunt. Apud Gennadium juſſio Conſtantini Magni inter conſtitutiones canonicas habetur in hæc verba. ἀποφαινόμεθα ἵνα ἡ ἱερατεία ῥωμαϊκὴ ἐκκλησία τὴν ἀρχὴν ἔχῃ, ὡς ἐπὶ τοῖς τέσσαρσι θρόνοις, ἀλεξανδρείας, ἀντιοχείας, ἱερουσαλήμ, κωνσταντινου

πόλεως, οὕτω καὶ ἐπὶ πάσαις τοῦ καθόλου κόσμου ἐκκλησίαις. Edicimus vt ſacroſancta Romana Eccleſia principatum habeat vt in quatuor thronis, Alexandriæ, Antiochiæ, Hieruſalem, Conſtantinopoleos, ita & in omnibus totius orbis Eccleſiis. Synodo Conſtantinopol. ſub Theodoſio maiore, τὸν μὲν τῆς Κωνσταντίνου πόλεως ἐπίσκοπον ἔχειν τὰ πρεσβεῖα τῆς τιμῆς, μετὰ τὸν τῆς ῥώμης ἐπίσκοπον. Epiſcopum Conſtantinopolitanum principatum habere honoris, poſt Romanũ Pontificem. Synodo Calchedon. c. 28. καὶ γὰρ τῷ θρόνῳ τῆς πρεσβυτέρας ῥώμης διὰ τὸ βασιλεύειν τὴν πόλιν ἐκείνην οἱ πατέρες εἰκότως ἀποδεδώκασι τὰ πρεσβεῖα, δευτέραν δὲ εἶναι τὴν Κωνσταντίνου πόλιν, καὶ τὰ ἴσα πρεσβεῖα ἔχειν. Etenim cathedræ veteris Romæ, quod ea vrbs domina ſit gentium, merito patres principatum attribuerunt, ſecundam eſſe Conſtantinopolim ſtatuerunt, & eadem habere priuilegia. Sed in hoc argumento nimius ſum, ad Conſtantinopolim redeamus. Libanius ad Theodoſium, λείπεται δὴ κἀκεῖνος τῶν σῶν διὰ τοῦτο, ὁ τῇ ῥώμῃ μὲν ὁμώνυμον ἐγείρας πόλιν, τὸ σχῆμα δὲ τὸ ἐκείνης ἄπαν εἰς ταύτην εἰσαγαγών. Ille certè tuis rebus in hoc inferior eſt, qui vrbẽ veteri Romæ cognominem exſtruxit, formam autem illius omnem in hanc introduxit. Claudianus lib. 2. in Ruffin.

Vrbs etiam magnæ quæ dicitur æmula Romæ,
Et Calchedonias contra deſpectat arenas.

Idem de Bello Gildon.

Cum ſubito par Roma mihi, diuiſaque ſumpſit
Æquales aurora togas, Ægyptia rura
In partem ceſſere nouam, ſpes vnica nobis
Reſtabat Libyæ, ait Roma.

Socrates lib. 5. τὴν μεγαλόπολιν καὶ τὴν θρᾴκην νεκτάριος κληροῦται. Magnam vrbem & Thraciam Nectarius ſortitur. Megalopolim vocat Conſtantinopolim. Piſidas in Coſmurgia:

> πύλας γὰρ ἡμεῖς κοσμικῶν οἰκητόρων
> ταύτην καλοῦμεν ἣν ἐπύργωσεν πόλιν.
> καὶ δὸς τὸν ἐκ σοῦ προσλαβόντα τὸ κράτος
> τὸν κοσμορύστην, καὶ διώκτην τῆς περσίδος,
> μᾶλλον δὲ τὸν σώσαντα καὶ τὴν περσίδα,
> ὅλον κρατῆσαι τὸν ὑφ' ἡλίου τόπον.

Vrbem enim quam Conſtantinus turribus inſtruxit, vocamus ianuam incolarum orbis. Da Deus, vt qui à te imperium accepit ſeruator orbis, perſequutor, & euerſor Perſidis, magis vero qui Perſidem ſeruauit, vniuerſo orbi imperet. Fortè legendum,

> ὅλων κρατῆσαι τῶν ὑφ' ἡλίου τόπων.

Socrates lib. 3. Conſtantinopolim vocat megalopolin, magnem vrbem. ὁ κωνστάντιος μεθίστησι τὸν ἰουλιανὸν ἐκ τῆς μεγαλοπόλεως εἰς τὴν νικομήδειαν. De priuilegiis quæ Conſtantinopoli reliquit Conſtantinus, Sozomenus lib. 2. fine, loquitur in hæc verba, διαθήκην ποιήσας πρεσβεῖα τὰ μὲν τῇ πρεσβυτέρᾳ ῥώμῃ, τὰ δὲ ἐν τῇ ἐπωνύμῳ αὐτοῦ καταλιπών, alia priuilegia Romæ veteri, alia Conſtantinopoli, quam de ſe appellarat, reliquit. De vbertate vrbis Conſtantinopolitanæ Socrates lib. 4. c. 16. ἀεὶ γὰρ δὴ κωνσταντινούπολις καὶ ἄπειρα τρέφουσα πλήθη, τὰ πολλὰ εὐθηνεῖται, τῷ τε διὰ θαλάσσης ἔχειν τῶν πάντων τῶν ἐπιτηδείων τὴν προσκομιδήν, καὶ ὅτι ὁ εὔξεινος πόντος παρακείμενος ἄφθονον αὐτῇ ἡνίκα προσδεηθῇ παρέχει τὸν σῖτον. Semper enim Conſtantinopolis innumeram multitudinē nutriens vt plurimum abundat,

& quod à mari omnium quæ ad victum cultumque corporis idonea ſunt, commeatum habeat, & quod Euxinus Pontus aſſitus abundantem ei modum tritici, ſi quando opus eſt, præbeat. Sed Manaſſem in Politicis audiamus,

πόλεως δὲ βουλόμενος δομήτωρ χρηματίσαι
τὴν τῶν τυφλῶν κατέλαβε Χαλκηδονίων πόλιν,
καὶ κτίζειν ἀπαρξάμενος πρᾶγμα κατεῖδε ξένον,
καὶ γὰρ μεγαλοπτέρυγες ὄρνιθες ἐπιπτάντες
τοὺς λίθους ἀφαρπάζοντες μετῴκισαν ἐκεῖθεν
ἐπὶ τὴν πόλιν Βύζαντος τὴν περιφανεστάτην.
ὁ τοίνυν θεοφόρητος αὐτάναξ Κωνσταντῖνος
οὐκ ἀπὸ τύχης ἐγνωκώς, ἀλλ' οὐδ' ἐκ ταὐτομάτου
συμβῆναι τὸ γινόμενον τοῦτο περὶ τοὺς λίθους,
ἐκεῖθεν μεταθέμενος στρέφει τὴν γνώμην ὅλην
ἐπὶ τὴν παμευδαίμονα πόλιν τῶν Βυζαντίων,
καὶ πόλιν ὀλβιόπολιν τὴν νέαν Ῥώμην,
Ῥώμην ἀεὶ νεάζουσαν, ἀεὶ καινιζομένην,
Ῥώμην ἀφ' ἧς προχέονται χαρίτων αἱ συρμάδες,
ἣν ἤπειρος προσπτύσσεται, θάλασσα δεξιοῦται,
ἣν πίως ἀγκαλίζονται παλάμαι τῆς Εὐρώπης,
ἀντιφιλεῖ δ' ἑτέρωθεν τὸ τῆς Ἀσίας στόμα.

Conſtantinus cum vellet vrbem condere, vrbem venit cœcorum calchedonenſium, & auſpicatus exſtruere, rem videt nouam, aues prolixis alis inuolantes lapides inde tranſtulerunt Byzantium vrbem nobilem. Conſtantinus igitur diuinus, non fortè id factum aut temerè ratus, inde abductus animum confert ad Byzantium felicem vrbem, nouam Romam, ſemper iuueneſcentem, ſemper ſe renouantem, à qua gratiarum

caterux profunduntur, quam terra continens complectitur, mare ambit, molliter in vlnas accipiunt manus Europæ, & os Aſiæ vtrinque oſculatur. Idem de Balineo Zeuzippi, quod Seuerus exſtruxit.

τοῦτον ἀκούω δείμασθαι λουτρὸν τὸ τοῦ ζευξίππου.
τὸ μέγα καὶ περίπυστον τῆς βυζαντίδος θαῦμα.
καὶ τοῦτο δὴ τὸ θέατρον τῆς ψυχαγωγίας
τὰς πόλεις ὅλας ἱκανὸν στέγειν, καὶ συναρχίας,
ἐν ᾧ πρὸς τέρψιν θέουσιν ἁμιλλητῆρες ἵπποι.

Hunc audio exædificaſſe lauacrũ Zeuxippi magnum, celebre, miraculum Byzantij. Et hoc theatrum oblectationis quod poteſt capere integras vrbes, & gentes (lego ἐθναρχίας) in quo ad voluptatem currunt equi certatores. Conſtans Conſtãtini filius, Heraclij nepos, cum Heraclonæ nares, Martinæ lingua exſecta eſſet, Romam veterem imperium transferre voluit.

ἔπειτ' ὁ κώνστας ὁ σκαιὸς ἀφυΐᾳ θλίβει
μαρτῖνον τὸν ἐπίσκοπον τῆς πρεσβυτέρας ῥώμης.
πάπαν αὐτὸν ἀποκαλεῖ ἡ δὲ ῥωμαίων γλῶσσα.
εἰς σικελίαν ἀποπλεῖ τὴν πολυφορωτάτην.
τὴν πόλιν τὴν βασιλείαν ἀποκοσμῆσαι θέλων,
καὶ τὴν ἀρχὴν χαρίσασθαι τῇ τελπεμπέλῳ ῥώμῃ.
ὡς εἴ τις ἀβροστόλιστον ἀποκοσμήσει νύμφην,
καὶ γραῦν τινα πελκώρινον ὡς κόρην ὡραΐσει.

Conſtans læuus Martinum Pontificem Rom. perpetuo exſilio mulctat, Papam vocant. Et regiam vrbem Conſtantinopolim dehoneſtare volens, in Siciliam nauigat feraciſſimam, imperium Romæ veteri reſtituere conatus. Vt ſi quis ornatum puellæ delicatæ detrahere velit, & aniculam capularem puellæ inſtar

exornet. Idem deſcribit ſtudium, ſeu Muſæum, & Bibliothecam Imper.

τοῦ τεμενίσματος ἐγγὺς τῆς τοῦ θεοῦ Σοφίας
οἶκος λαμπρὸς δεδόμητο τοῖς πάλαι βασιλεῦσι,
κῆπος δ᾽ ἂν εἴποι τις ἀβρὸς βιβλιοφόρων δένδρων
ἄλσος ἀγλαοφύτευτον παντοδαπῆς Σοφίας.
βίβλοι γὰρ ἐν αὐτῷ περιτεθησαυρισμένοι
εἰς τρισμυρίας φθάνουσι πρὸς ἄλλαις τρισχιλίαις.
τὸν τηλικοῦτον κῆπον δὲ, καὶ τοσοῦτον ἄλσος
θεῖος ἀνὴρ πεπίστευτο προέχων ἐν σοφίᾳ.
τούτῳ συνῆσαν ἕτεροι, καὶ συνδιῆγον ἄνδρες
ἐπλήρουν δὲ τὸν ἀριθμὸν τοῦ ζωοφόρου κύκλου,
ἄμισθοι δ᾽ ἦσαν παιδευταὶ τοῖς ἐρασταῖς τοῦ λόγου.

Propè templum S. Sophiæ magnificæ ædes exſtructæ erant à prioribus principibus. Erat hic hortus arborum ferentium libros, ſaltus ſplendidè omni ſapientia conſitus. Libri enim in eo erant reconditi iam olim ad 33. millia. Tantum hortum, tam ſplendidum ſaltum diuinus vir adminiſtrabat ſapientia præſtans. Cum hoc alij erant viri duodecim, implentes numerum circuli ſigniferi, qui gratis docebant ſtudioſos. Hos omnes Leo Iſaurus Conon cum Bibliotheca viuos cremauit. Ibi erat τόμος εἷς ἐξαίσιος ἐκ δράκοντος ἐντέρου τὰς δέλτους τὰς ὁμηρικὰς φέρων ἐγγεγραμμένας, τὴν ἰλιάδα τέ φημι, καὶ τὰ τῆς ὀδυσσείας, ait Manaſſes, ibi erat volumen vnum ingens ex inteſtino draconis in quo erant inſcripta carmina Homeri, Ilias, & Odyſſea. Cyrus Præfectus vrbis Theodoſij iunioris iuſſu, ἀνήγειρε τὸ χερσαῖον τεῖχος ἀπὸ θαλάσσης ἕως θαλάσσης δι᾽ ἑξήκοντα ἡμερῶν. ὁ γοῦν δῆμος τῆς πόλεως, ἐπί τε τῷ ἔργῳ ἡσθεὶς, καὶ τῆς ταχύτητος θαυμάσας τὸν

ἔπαρχον

ἔπραχον ἐξεβόησε δημοσίᾳ, κωνσταντῖνος ἔκτισε, κῦρος ἀνενέωσε. Exſtruxit murum Cherſæum à mari ad mare 60. dieb. Populus vrbis lætatus opere, admirans celeritatem acclamauit publicè, Conſtantinus condidit, Cyrus renouauit. Longus murus, quem vbique veteres hiſtoriæ commemorant, ab Anaſtaſio exſtructus erat. μέγιστον δὲ τῷ αὐτῷ βασιλεῖ κατείργασται καὶ μνήμης ἄξιον, καὶ τὸ μακρὸν καλούμενον τεῖχος, καλῶς τῆς θρᾴκης κείμενον, ὅπερ διΐσταται μὲν τῆς κωνσταντίνου πόλεως σταδίοις ὀγδοήκοντα μάλιστα, καὶ διακοσίοις, ἑκατέρωθεν δὲ θάλατταν περιλαμβάνει ἐπὶ σταδίοις εἴκοσι καὶ τετρακοσίοις, δίκην πορθμοῦ τινος, τὴν τε πόλιν μικροῦ νῆσον ἀντὶ χερρονήσου ποιοῦσαν, τούς τε βουλομένους διαπορθμεύον ἀσφαλέστατα ἀπὸ τοῦ καλουμένου πόντου ἐς τὴν προποντίδα, καὶ τὴν θράκιον θάλατταν εἶργον, τούς τε ἐκθέοντας βαρβάρους, ἔκ τε τοῦ καλουμένου εὐξείνου πόντου, κόλχων τε τῆς μαιώτιδος λίμνης, καὶ τῶν ὑπὲρ τὸν καύκασον, καὶ τοὺς κατὰ τὴν εὐρώπην ἐκκεχυμένους. Magnum ab eodem rege & memorabile opus effectum eſt, longus qui dicitur murus, in loco commodo Thraciæ poſitus, qui diſtat Conſtantinopoli ducentis maximè 80. ſtadiis, & vtrumq; mare comprehendit ad ſtadia 20. & quadringenta, inſtar porthmi ſeu freti inter duas continentes intercepti, facitque vrbem penè inſulam pro cherroneſo, ſiue terra mari circumdata, vno tãtum eoque anguſto ſpatio continenti adiuncta, & eos qui tutò traijcere volunt ab eo qui dicitur pontus in propontida, & Thraciũ mare arcet, & barbaros excurrentes qui effunduntur ab Euxino ponto, & palude Colchorum Mæotide, & ab eo tractu qui eſt ſuper Caucaſum in Europã. lego διαπορθμεύειν, non διαπορθμεύον. poſt καύκασον deleo καὶ. Hæc ex Euagrio depromſi. Conſtantinopolis igitur

noua Roma dicta: imo & aliæ vrbes Romæ dictæ. Arelaten Auſonius Gallulam Romam vocat. Saluianus lib. 7. Chartago in Africano orbe quaſi Roma. Capua Auſonio Roma altera. Hedui ſiue Æduos mauis, Sigeberto Celtica Roma. Aquileia quibuſdam Roma ſecunda dicta. Carolus Magnus Aquiſgranum nouam Romam vocauit, & Palatium Lateranenſe in eadem vrbe exſtruxit. Alcuinus,

Auguſtus ſed & vrbe potens vbi Roma ſecunda
Flore nouo ingenti magna conſurgit ad aſtra.

Item, *Altáque diſponens venturæ mœnia Romæ,*
Materiam Romæ certatim congregat altæ.

In additione legum Carolinarum Anſegiſi hæc verba leges, Anno Incarnationis Domini 817. Imperij verò glorioſiſſimi Principis Ludouici III. Idus Iulij in domo Aſquigrani Palatij quę Lateranis dicitur. Romæ fuit Palatium Lateranum incōparabile. Sed prima omnium Conſtantinopolis noua Roma dicta, de qua Gregorius Nazianzenus orat. 27. quam habuit Conſtantinopoli. ὑμεῖς ἡ μεγάλη πόλις, οἱ πρῶτοι μετὰ τὴν πρώτην εὐθέως ἢ μηδὲ τοῦτο παραχωροῦντες. Vos magna vrbs, primi ſtatim poſt primam Romam, aut ne hoc quidem concedentes. Themiſtius orat. 4. Romam metropolin Conſtantinopoleos vocat, ὑμῶν αὖ ἕνεκεν πολλὴν γῆν ἐπῆλθον, καὶ πολλὰς πόλεις μεγάλας καὶ εὐδαίμονας, ἀτὰρ δὴ καὶ τὴν μητρόπολιν ὑμετέραν (ſic lego, non ἡμετέραν, vt vulgo) οὐ τὰ ἀρχαῖα μέγαρα λέγω, ἀφ' ὧν ὡρμήθησαν οἱ τὸν Βόσπορον περιοικήσαντες, ἀλλ' ἣ τῶν μὲν ἄλλων πόλεων βασιλίς, τῇ δὲ ὑμετέρᾳ συμβασιλεύει. Veſtra gratia multas terras obiui, & multas vrbes magnas & felices, & veſtram metropolin, non

antiqua illa Megara dico, vnde profecti qui boſphorũ accolunt, ſed eam vrbem quę aliis quidem vrbibus imperat, cum veſtra autem diuiſum imperium tenet. Coloniam Romanam Conſtãtinopolim vocat Pletho orat. 1. de reb. Peloponeſ. ἐπειδὴ οἱ μετὰ ταῦτα τὴν λαμπρὰν ταύτην ἀπὸ τῆς ἐν Ἰταλίᾳ Ῥώμης ἀποικίαν στειλάμενοι, καὶ Βυζάντιον οὕτω καλῇ καὶ μεγάλῃ ἐπηυξηκότες τῇ προσθήκῃ, Πελοποννησίων οὐκ ἀλλότριοι. Quandoquidem ij qui poſtea coloniam hanc illuſtrem Roma Italica miſerunt, & Byzantium adeo ampla, & pulcra acceſſione cumularunt, non erant à Peloponenſiis alieni. Quare & Manaſſes in Politicis Romam matrem, Conſtantinopolim filiam vocat. Quo pertinet illud D. Auguſtini, Deus Conſtantino etiam condere ciuitatem Romano imperio ſociam, velut ipſius Romæ filiam, ſed ſine aliquo dæmonum templo, ſimulacróque conceſſit. Imo multis ac præclaris in vnius ac veri Dei cultum eccleſiis, eam ornari voluit, de quibus ex Manaſſe iam agenus ſi prius admonuerimus Conſtantem Heraclij nepotem Conſtantinopolim Romæ filiam vocare, & imperium Romam transferre voluiſſe, vnde agnoſcas nullam id temporis Romani Papæ fuiſſe ἰσοκρατείαν. βουλόμενος δὲ τὴν βασιλείαν εἰς τὴν πρεσβυτέραν Ῥώμην μετενέγκειν, ἔλεγε δεῖν μᾶλλον τὰς μητέρας, ἢ τὰς θυγατέρας τιμᾶν. Cum vellet imperium Romam transferre, dicebat æquum eſſe vt matribus plus honoris haberetur quam filiabus; vt Zonar. & Cedren. Conſtantinopolim Conſtantinus Magnus magnificis operibus, tum vero templis ornauit, de quibus legendus Euſebius in vita Conſtantini. Tum vero Iuſtinianus prolapſa reſtituit, noua exædi-

ficauit, vt Procopius. De templis Conſtantinopoleos Manaſſes,

οὗτος ναὸν ἐδείματο τὸν φεραυγῆ, τὸν μέγαν,
τὸ τοῦ θεοῦ μου τέμενος, τὸν οὐρανὸν τὸν κάτω,
ὃν οἶμαι καὶ τὰ σεραφὶμ αἰδούμενα θαυμάζειν.
εἰ γὰρ θεὸς καταξιοῖ μένειν ἐν χειροκμήτοις,
ἐν τούτῳ πάντως κατοικεῖ, καὶ ποῦ γὰρ ἀλλαχόθι;
ὃν μέν τις παρεικάσειε σφαίρᾳ μὲν οὐρανίᾳ,
πόλιν τὴν ὀλβιόπολιν τὴν Κωνσταντίνου πόλιν,
τοὺς δὲ ναοὺς τοὺς ἱεροὺς ἀστέρας φεραυγέας,
οὐκ οἶμαι τοῦ καθήκοντος τοῦτον ἀποσφαλῆναι.
πάντες μὲν οὖν ἐκλάμπουσιν ἀφθόνοις φρυκτωρίαις,
καὶ στίλβουσι ταῖς χάρισι, καὶ κτίσιν δᾳδουχοῦσι,
καὶ χρηματίζουσι φαιδροὶ τοῖς ἐπὶ γῆς ἀστέρες.
ἥλιος δ᾽ ἀνώρουσε λίμνης περικαλλέος
καὶ πάντων ἀπεκρύβησαν ἀστέρων αἱ λαμπάδες,
ὑπερεκλάμπει γὰρ φαιδρὸς ὡς ἐν μικροῖς ἀστράσι
τοῖς ἱεροῖς τεμένεσιν ἄλλοις ἥλιος γίγας,
ὁ θεοδόμητος ναὸς, τὸ κάλλος γῆς ἁπάσης.

Iuſtinianus lucidum templum & magnum exſtruxit S. Sophiæ. Dei mei fanum, cælum terreſtre, quod puto ipſa Seraphim reuerita mirari. Si Deus dignatur morari in manu factis, in hoc omnino habitat. Vbi enim alibi? quod ſi quis comparet cum orbe cælesti, vrbem felicem Conſtantinopolim, & templa eius ſacra ſtellarum inſtar fulgentia, non ab eo quod decet deerrauerit. (Lego ἂν ὥς οὖν παρεικάσοι·) omnia lucent copioſis ignibus, & ſplendent gratia, & orbi allucent, & videntur eſſe lucida aſtra in terra. cum autem ſol emerſit & palude pulcherrima omnes aſtrorum faces occuluntur;

prælucet enim clarè vt minoribus ſtellis ceteris templis ſacris templum S. Sophiæ, vt ſol gigas, (vel vt ſol exiſtens γεγώς.) terræ totius pulchritudo. Poſtea tamen ait, ἐν πᾶσιν ἔστιλβεν ἥλιος ὥσπερ γίγας. quare hanc lectionem probo. Manaſſes Conſtantinopolim πρεσβύπολιν appellat,

αὐτὸς δὲ τὴν πρεσβύπολιν φθάσας ἀπλέτῳ τάχει,
καὶ στέφος περιθέμενος κρατόρων αὐτοδιάκτων.

de Comneno, qui Michaëlem imperio expulit: Ipſe primam imperij vrbem celerrimè veniens, & capiti corona regia impoſita.

De Donatione Conſtantini Magni, & Papæ Rom. ἰσοκρατεία.

CAP. IIII.

AD rem aggredior impeditam, & controuerſam, quæ noſtra ætate variis in vtramque partem diſſertationibus iactata eſt, nec adhuc conquieuit, veráne ſit & legitima Conſtantini Donatio, qua Pontifici Romano ſingulari principis liberalitate Roma in mancipium & nexum attributa eſt, an ſpuria, commentitia, per ambitum & falſi crimen ſubdita. Donationis illius verba ſubijciam ex ſcripto codice Bibliothecæ Chriſtianiſſimi Regis. θέσπισμα τοῦ μεγάλου κωνσταντίνου περὶ τοῦ πάπα ῥώμης. θεσπίζομεν πᾶσι τοῖς σατράπαις, καὶ τῇ συγκλήτῳ τῆς ἡμῶν βασιλείας, τὸν ῥώμης ἐπίσκοπον καὶ διάδοχον τῶν ἁγίων ἀποστόλων, καὶ κυρίου μου πέτρου, πλείονα τῆς βασιλείας ἔχειν ἐξουσίαν κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, κατὰ.

πάντων πολλῷ πλέον ἢ τὸν βασιλέα τιμᾶσθαι καὶ σέβεσθαι κεφαλήν τε εἶναι τῶν τεσσάρων ἀρχαίων θρόνων, κρίνεσθαί τε παρ' αὐτοῦ, καὶ ψηφίζεσθαι τὰ τῇ ὀρθοδόξῳ συμβαίνοντα πίστει. δωρούμεθα γὰρ τῷ πατρί μου τῷ μακαρίῳ σιλβέστρῳ καὶ τοῖς αὐτοῦ διαδόχοις τὸ ἡμέτερον παλάτιον, τὸ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς διάδημα ἐκ λίθων τιμίων καὶ μαργαρίτων συγκείμενον, τὸ κυκλοῦν τὸν τράχηλον, ἀμφίειον, τὴν πορφυρᾶν χλαμύδα, τὸν κόκκινον χιτῶνα, καὶ πάντα τὰ βασιλικὰ ἐνδύματα τὰ τῶν βασιλικῶν ἱππέων ἀξιώματα, τὰ σκῆπτρα, καὶ τὰ λοιπὰ τῆς βασιλείας κοσμήματα, καὶ τὴν δόξαν ἅπασαν τῆς ἡμῶν ἐξουσίας. τοὺς δὲ τοῦ κλήρου τῆς ἁγιωτάτης ῥώμης κανονικοὺς, κοσμεῖσθαι κελεύομεν παραπλησίως τῇ συγκλήτῳ ἡμῶν ἐνδύμασι, ἵπποις ἐποχουμένους, ὀθόνας περικειμένους λευκάς. ὡς δὲ καὶ τὰ ὑποδήματα τούτων ἱματίων εἶναι πεποιημένα λευκῶν, καὶ ὃς ἂν αἱρεῖτο κληρικὸς ἐκ τῆς ἡμῶν συγκλήτου, γίνεσθαι τοῦτον παρ' οὐδενὸς μηδαμῶς εἴργεσθαι. ὅτι γε μὴν τὴν ἐκ χρυσοῦ στεφαίου φορήματος μετριότητι ὁ πατήρ μου ὁ ἅγιος σίλβεστρος παραιτεῖται, ταύτην τὸν ὑπὲρ λαμπρότερον χρυσοῦ σημαίνουσαν τὴν ἁγίαν ἀνάστασιν, τῇ ἁγίᾳ κεφαλῇ αὐτοῦ ἰδίαις χερσὶν ἐπιτεθήκαμεν. ἡμεῖς στράτορος ὀφφίκιον ἀναλαβόντες, καὶ τὰ χαλινὰ τοῦ ἵππου αὐτοῦ κατέχοντες, τῆς αὐλῆς τῶν ἱερῶν αὐτοῦ ἐξιέμενοι ἀνακτόρων, αἰδοῖ καὶ φόβῳ τοῦ κυρίου μου τοῦ ἁγίου συνεχόμενοι πεζοί· τῶν χρησίμων δὲ κομιδῇ καὶ θεοφίλων νενομίκαμεν, ἐκστῆναι μὲν τῆς πόλεως ῥώμης, καὶ τῶν δυτικῶν ἁπάντων χωρῶν τε καὶ πόλεων τῷ ἁγιωτάτῳ πάππᾳ, τὸ δὲ τῆς βασιλείας κράτος πρὸς τὰ τῆς ἑῴας μέρη μετοικίζειν, καὶ τὴν ἐν καλλίστῳ τῷ ὑφ' ἡλίῳ τοῦ βύζαντος πόλιν καταλαβεῖν, καὶ ἐν αὐτῇ ἱδρύσασθαι τὰ βασίλεια, ἄδικον εἶναι κρίναντες ἐξουσίαν ἔχειν τὸν ἐπίγειον βασιλέα, ἔνθα καὶ ἀρχὴ τῆς τῶν χριστιανῶν θρησκείας ἐκ τῶν οὐρανῶν ὑπῆρξεν ἡμῖν. ταῦτα ταῖς ἰδίαις χερσὶ γράψαντες, καὶ τῷ νεκρῷ τοῦ κυρίου μου ἐπιτεθέμενοι πέτρου, πίστεις ἐνόρκους ποιούμεθα, οὐ μὴν ὅλως παραβαίνειν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἡμετέροις διαδεχομένοις. κρατεῖς φυ-

λάτρειν ἀπαράθραυστα περιεστιώμεθα πρὸς ὃν πατέρα ἡμῶν πάππαν, καὶ τοὺς αὐτοῦ διαδόχους.

Edictum, ac eſtatum diuinum magni Conſtantini de Pontifice Romano. Omnibus Prouinciarum rectoribus, & Senatui R. Imperij. Romanum Pontificem, ſucceſſorem Sanctorum Apoſtolorum, & Domini mei Petri, maiorem quam imperator habere poteſtatem per vniuerſum orbẽ aduerſus omnes,(de eſt καὶ) & pluſquam imperatorem coli & honorari, capútque eſſe quatuor antiquarum ſedium, & ab eo iudicari, & decerni quę orthodoxæ fidei conueniunt, Edicimus. Donamus enim Patri meo Beato Syluestro, & ſucceſſoribus eius noſtrum Palatium, diadema capitis lapillis pretioſis & gemmis intextum, epomidem quę collum cingat, chlamydem purpuream, coccinam tunicam, & omnia regia veſtimenta, ephippia quibus equi regij inſternuntur, ſceptra, & reliqua imperij ornamenta, & gloriam omnem meæ poteſtatis. Eos autem qui in clerum Romanum allecti ſunt, ornari iubemus iiſdem quibus Senatus noſter veſtimentis, (lego παραπλησίοις) equo vehi, albis veſtibus tegi. Ita & calceos eorum fieri ex pannis albis, & eum qui lectus ſit clericus, à nemine impediri poſſe, quominus ſit Senator. Quando verò coronam auream pater meus S. Sylueſter, quâ eſt humilitate & moderatione reſpuit, hæc ornamenta quæ ſanctam reſurrectionem, & ſuperilluſtrem locum ſignificant lego καὶ τὴν ἁγίαν) ſancto eius capiti impoſuimus. Nos ſtratoris officium obeuntes, & fræna eius equi tenentes, ex aula palatij exiuimus, reuerentia & metu Domini mei S. Petri. Maximè autem vtile &

amicum Deo eſſe duximus cedere vrbe Roma,&omnibus occidentis locis ac vrbibus ſanctiſſimo Papæ,& robur imperij transferre ad ortum, & capere Byzantium vrbem optimo ſub ſole ſitu, & eo ſedem imperij ponere: iniquum exiſtimantes vt Imperator in eo loco ſummam poteſtatem habeat, vbi Chriſtianæ fidei cœlitus principium nobis fuit. Cum hæc manu propria ſcripſerimus, & relliquiis Domini mei Petri impoſuerimus, iuſiurandum damus, non modo nos ſeruaturos quæ ſanximus, verum & noſtros ſucceſſores, vt ſanctè ac religioſe ſeruent, obſtringimus, idque iurati patri noſtro Papæ,& ſucceſſoribus eius pollicemur. Hanc Conſtantini donationem Iſidorus Hiſpalenſis ante mille plus minus annos, veram &legitimam eſſe aſſeruit, cuius ille inſtrumentum Latinis verbis expreſſit,&diſertis verbis in hiſtoria ſua Syluestro Papæ factam à Conſtantino confirmauit. Nauclerus generatione ſecunda Iſidori verba affert, quę ſic habent: Conſtantinus vrbe ceſſit Pontifici, ornamentiſq; imperialibus, diademate videlicet, & equo albo quo vectabatur. Photius Patriarcha Conſtantinopolitanus, haud equidē ille Pontificiæ auctoritatis aſſertor æqualis Caroli Craſſi Imper. tēporib. Nomocanonis c. 1. Donationem hanc legitimā aſtruit. Nolim ego hic in re obſcura & ancipiti quidquam temerè aſtruere, maximè cum nec Conſtantinus ipſe, nec ceteri deinceps imperatores donationem hanc aut agnouerint, aut ratam habuerint. Conſtantinus enim teſtamento Romam, Italiam, Illyricum, Conſtanti filio natu minimo reliquit. Nepotianus Conſtante interempto Romam inſedit. Magnentio Cæſo Conſtan-

tius

tius ouans Romam, vt ſuam, non alienam ingreſſus eſt. Valentinianus deinde, Gratianus, Theodoſius, tyrannis è medio ſublatis, Romam vt ſuam inierunt, obtinuerunt. Honorius ab Alarico Romam euerſam mœnibus inſtruxit. Valentinianus ſecundus, Valentinianus tertius, Maximus, alijque Imperatores occidentis, vſque ad Auguſtulũ, Romam imperij domicilium eſſe voluerunt. Theodoricus Rex Gotthorum, ὀδόακρον μάχῃ κρατήσας ὑφ' ἑαυτὸν τὴν ῥώμην ποιεῖται, ῥῆγα προσονομάσας ἑαυτόν, ait Euagrius lib. 3. c. 27. Odoacro Herulorum rege victo Romam ſibi ſubiecit, regemque ſe, non imperatorem appellauit. Romam Beliſarius, deinde Narſes Gotthis eripuerunt, mœnibus ornarunt, Iuſtiniano reſtituerunt. Sed vt donatio illa Conſtantini fictitia ſit, iure diuturnæ poſſeſſionis, ac legitimæ præſcriptionis, Romanus Pontifex iuſtiori titulo Romam obtinet, quàm Imperator Germaniæ Germaniam, Rex Britanniæ Britannias, Rex Hiſpaniæ Hiſpanias, & ceteri reges regna, quæ vix octingentorũ annorum quieta poſſeſſione tueri poſſunt. Pontifex autem Romanus voluntate populi Romani, cõſenſu non modo Italiæ, ſed omnium prouinciarum, ac principum occidentis, à nongentis plus minus annis quieto iure Romam, & aliquam Italiæ partem regia ditione obtinet, quam Græci vocant ἰδιοκρατορείαν. Gotthi enim, ſiue mauis Oſtrogotthi, per vim Theodorico duce Italiam Romano imperio ſubduxerunt, Vicegotthi Wallia Rege Hiſpanias armorum iure obtinuerunt, Franci Gallias, apud quos ſtirpe regia excluſa, qui à Pipino & Hugone Capetio ſuccreuerunt, per vim ſibi jus regni

aſciuerunt. Pipinus, ac deinde Carolus Magnus, iure armorum Saxonibus ac Langobardis oppreſſis, Germaniam ac Italiam ſubdidere, & auctoritate Romani Pontificis Imperatorium nomen ac faſtigium ſibi aſſumpſere. Gotthi Romanis, Sarraceni Gotthis, deinde Gotthi Sarracenis Hiſpanias eripuere, Angloſaxones in Britannias inuaſere, quas iure armorum, & diuturnæ poſſeſſionis titulo in hunc diem tenent: Pontifex neque armorum iure, neque per vim Conſtantinopolitano imperio Romam ſubduxit, ſed cum Romani ac Itali Imperatoris hæretici iugum detrectarẽt, & inde ab iconoclaſtis Græculis, inde à Langobardis barbaris impiè vexarentur, in fidem ac clientelam Romani Pontificis vltro ſe contulerunt, qui regum Franciæ auxilio, vtriuſque gentis iugum excuſſit, & eorumdem regum auctoritate ἰδιοκρατορείαν Romæ adeptus, eam per nongentos plus minus annos omnium conſenſu tuetur. Dicet aliquis, ea quę ab initio non valuerunt, tractu temporis non conualeſcere, & in foro conſcientiæ jus diuturnæ poſſeſſionis, ac legitimæ præſcriptionis nullum eſſe. Cui ego reſponderim, ouium ſuarum ſaluti Romanum paſtorem conſulere debuiſſe, cui aliter id tẽporis conſuli non potuit, quàm ſi iugum oppreſſoris excuteretur, eorum maximè auctoritate regum, qui collapſum occidentis imperium reſtituerunt. Sed audiendus ea de re Zonaras in Leone Conone.
Διὰ ταῦτα ὁ τῆς πρεσβυτέρας τότε ῥώμης τὴν ἐκκλησίαν ἰθύνων Γρηγόριος, τῆς πρὸς ὃν τῆς νέας ῥώμης παρεσφάλοντα, καὶ τοὺς ἐκείνου ὁμόφρονας ἀποστὰς κοινωνίας. ἐκεῖνον μὲν σὺν τῇ βασιλικῇ συνοδικῷ καθυπέβαλεν ἀναθέματι, τοὺς δὲ μέχρι τότε τῇ βασιλείᾳ κομ-

ζημιώσεις ἐκ δῆθεν φόρους ἐπέσχε, τοῖς φράγκοις σπεισάμενος, ὅθεν αὖθις ἀφορμὴ γέγονε τοῦ κυριεῦσαι τῆς ῥώμης. Ob hæreſim & tyrannidem Cononis Gregorius, qui id temporis ſenioris Romæ regebat eccleſiam, repudiata communione Pontificis nouæ Romæ, & eorum qui cum eo ſentirent, illos quidem cum imperatore ſynodico anathemati ſubiecit, & vectigalia quæ ad id vſque tempus imperio inde pendebantur, inhibuit, icto cum Francis fœdere, vnde illi occupandæ Romæ occaſionem habuerunt. Igitur Papa Gregorius derelicta imperatoris obediētia, ob peruerſam illius opinionem fœdus cum Frācis iniit, ἀποστατήσας οὕτω τῆς τοῦ βασιλέως ὑπακοῆς γρηγόριος, διὰ τὴν ἐκείνου κακοδοξίαν τοῖς φράγκοις ἐσπείσατο, πρότερον πολλάκις διὰ γραμμάτων πείσας τὸν λέοντα τῆς μισοθεΐας μετενεγκεῖν, καὶ μεταπεῖσαι τὰς ἱερὰς εἰκόνας σεβάζεσθαι, cum prius ſæpe laboraſſet per litteras, vt Leonem ab impietate & odio Dei abduceret, atque ad cultum ſacrarum imaginum reuocaret. Non igitur ambitionis aut rebellionis ſtudio Pontifex Romanus ab imperatoris Leonis obſequio diſceſſit, ſed pietatis ac religionis, vt gregis ſui ſaluti conſuleret, regum Franciæ ope, quos Romā eo aſpectu obtinuiſſe ait, & jus ſuum deinde Romano Pontifici ceſſiſſe dubium non eſt. Idiocratoriam Pontificis Romani Græci auctores agnoſcunt. Conſtantinus lib. 2. de Thematib. οὐκ ἦν δὲ τὸ πρότερον ὑπὸ τὴν ἀρχὴν τοῦ βασιλέως κωνσταντινουπόλεως ἡ σικελία, ὅτε ἡ ῥώμη ἐβασιλεύετο. νῦν δὲ ἐγένετο ἡ χειροτομία αὕτη διὰ τὴν ῥώμην ἀποθέσθαι τὸ βασίλειον κράτος, καὶ ἰδιοκρατορείαν ἔχειν, καὶ δεσπόζεσθαι κυρίως παρά τινος κατὰ καιρὸν πάπα. Olim Sicilia non erat ſub ditione Imperatoris Conſtantinop. quando Roma imperio

Conſtant. parebat. Nunc autẽ iſta innouatio facta eſt, quia Roma excuſſit iugum imperij, & dominio tenetur propriè ab aliquo qui pro tempore Papa Romanus eſt. Nicephorus Blemmydes Paraphraſi ἀνεκδότῳ in Pſal. 8. Pontificis Romani δεσποτείαν καὶ κυριότητα ἰδιοκτήτως τῆς πόλεως, Dominationem, & proprium Domini jus in ciues Romanos appellat. Baſilius Imperator à Pontifice Romano Hadriano, ſicut & à Ludouico Imperatore ſuppetias petiit aduerſus Barim Sarracenum. Vnde ſequitur id temporis Pontificem Romanum ἰδιοκρατορίαν Romæ, & quarumdam Italiæ partium habuiſſe. Sed verba Pauli Diaconi ſubiungenda ſunt lib. 21. Anno nono Imperij ſui cœpit impius Imperator Leo contra ſanctas & venerabiles imagines facere verbum. Quod cum didiciſſet Gregorius Papa Romanus, tributa Romanæ vrbis prohibuit, & Italiæ, ſcribens ad Leonem epiſtolam dogmaticam, non oportere Imperatorem de fide facere verbum. Et paulo poſt: In ſeniori vero Roma Gregorius ſanctiſſimus vir Apoſtolicus, & Petri Apoſtolorum principis confeſſor, verbo & actu coruſcus, qui remouit Romam & Italiam, necnon & omnia tam Reip. quam eccleſiaſtica jura in Heſperiis ab obedientia Leonis, & Imperij ſub ipſo conſtituti. Paulo poſt: At Imperator contra Papam, atque receſſum Romæ ac Italiæ ſæuiebat. Idem tributa capitalia Thraciæ, parti Siciliæ, ſeu Calabriæ ſuperimpoſuit. Ea verò quę dicuntur patrimonium ſanctorum principum Apoſtolorũ, quæ olim eccleſiis auri dimidium, & tria cõferebant talenta, publicæ rationi exſolui præcepit, conſiderare etiam ac deſcribere natos mares

iubens. Manaſſes arbitratur Romam Imperij Conſtantinopolitani iugum excuſſiſſe ſub Irene: cùm Carolus Magnus à Leone Pōtifice, quem ab exilio in integrum reſtituerat, coronatus Imper. Romanorum & inunctus eſſet:

ἐκ κεφαλῆς μεχρὶ ποδῶν ἐλαίῳ τοῦτον χρίει.
οὕτως ὁ περιφανὴς σύνδεσμος τῶν πόλεων ἐῤῥάγη·
οὕτω μητρὸς καὶ θυγατρὸς μέσον ἐπέπτη σπάθη,
διχάζουσα καὶ τέμνουσα μετὰ θυμοῦ ῥομφαίας
νεάνιν τὴν εὐπρόσωπον τὴν νεωτέραν ῥώμην,
ἐκ τῆς ῥυσσῆς καὶ παλαιᾶς καὶ τρεμεμπέλου ῥώμης.

Leo Carolum à capite ad pedes oleo vngit, & imperatorem occidentis facit. Ita inter matrem & filiam odia accenſa, enſes ſtricti volarunt decidentes, abſcindentes cum furore iuuéculam ſpecioſam nouam Romam, à rugoſa vetula capulari Roma. Iam ante ſub Leone Iſauro Pontifex Rom. Romam Imperio Conſtantinopolitano ſubtraxerat, vt ſupra monuimus. Ante Leonem Iuſtinianus Magnus, ſub quo & Papæ Romani alij auctoritate Imperatoris inſtituti ſunt, alij exilio mulctati, Iuſtinus, Tiberius, Mauricius, Phocas, Heraclius, Conſtantinus, Conſtans, qui & Romam imperium referre cogitarat, veterem illam & Principem vrbem pleniſſimo imperij iure tenuerunt; ipſe etiam Leo Conon, quandiu bene de fide ſenſit.

De Romæ virtutibus, ac vitiis.

Cap. V.

De magnitudine Romæ veteris multis adhuc egimus, de virtutibus eius ac vitiis aliquid attingamus. Conſtantinus Romam ingreſſus, imperij, virtutumque omnium larem, quum veniſſet ad roſtra, perſpectiſſimum Romanæ potentiæ forum obſtupuit, pérq; omne latus quo ſe oculi contuliſſent, miraculorum denſitate præſtrictus, alloquutus nobilitatem in curia, populumq; pro tribunali, in palatium receptus, fauore multiplici, lætitia fruebatur optata. Deinde intra ſeptem montium culmina, per accliuitates planitiemque poſita vrbis membra colluſtrans, & ſuburbana, quicquid erat primum, id eminere inter alia cuncta ſperabat. Iouis Tarpei delubra, quantum terrenis diuina præcellunt, lauacra in modum prouinciarum exſtructa, amphitheatri molem ſolidatam lapidis Tiburtini compage, ad cuius ſummitatem ægrè viſio humana conſcendit, Pantheonque velut regionem teretem ſpecioſa celſitudine fornicatam, elatoſq; vertice ſcanſili ſuggeſtus, Conſulum & priorum principum imitamenta portantes, & vrbis tẽplum, Paciſq; forum, & Pompeij theatrum, & odeum, & ſtadium, aliaque inter hæc decora vrbis æternæ. Verum cum ad Trajani forum veniſſet, ſingulari ſub omni cælo ſtructura, vt opinamur, etiam numinum aſſenſione mirabilem, hærebat attonitus, per giganteos contextus

circumferens mentem, nec relatu effabiles nec rurſus mortalibus appetendos. Multis igitur cum ſtupore viſis horrendo, imperator de fama querebatur, vt inualida, vel maligna, quod augens omnia ſemper in majus, erga hæc explicanda quę Romæ ſunt, obſoleſcit. Vide Ammianum lib. 16. Ædes Romæ in tantum exſtruxere, vt domus ad vſum & munimentum paratæ, ſint nunc periculo, non præſidio. Tanta altitudo ædificiorum eſt, tantæq; viarum anguſtiæ, vt neque aduerſus ignem preſidium, neque ex ruinis vllum vllam in partem effugium ſit, ait Seneca lib. 2. contr. 2. Non ſatis capio verba Plinij lib. 36. c. 15. aut incredibile opus fuit de quo loquitur, his verbis, Bis vidimus vrbem totam cingi domibus Principum Caij & Neronis, & huius quidem aurea. Quæ tantæ fuere domus, quę totam vrbem cingerent? Plinius l. 3. c. 5. Quod ſi quis altitudinem tectorum addat, dignam profecto æſtimationem concipiat; fateaturque nullius vrbis magnitudinem in toto orbe potuiſſe ei comparari. Clauditur ab oriente aggere Tarquinij Superbi, inter prima opere mirabili. Namque eum muris æquauit, qua maximè patebat aditu plano. Cætero munita erat præcelſis muris, aut abruptis montibus, niſi quod exſpatiantia tecta multas addidere vrbes. Nomen Romæ, quod vulgari nefas, fuit Valentia, vt ait Solin. Vrbis ædificia ne ſupra 70. pedes attollerentur, vetuit Auguſtus. Strabo lib. 5 πρὸς τὰς ἐμπρήσεις συντάξας στρατιωτικὸν ἐκ τῶν ἀπελευθέρων τὸ βοηθῆσον. πρὸς δὲ τὰς συμπτώσεις τὰ ὕψη τῶν καινῶν οἰκοδομημάτων καθελών, καὶ κωλύσας ἐξαίρειν ποδῶν ό, τὸ πρὸς ταῖς ὁδοῖς ταῖς δημοσίαις. Auguſtus ad incendia ex libertinis milites inſtituit, qui opem ferrent.

ad caſus, & ruinas altitudinem communium ædificiorum ſuſtulit, vetuitque ædificia quę ſunt ad publicas vias, ſupra 70 pedes attollere. Trajanus poſtea cum vrbs ruinis deformaretur, cauit ne ſupra 60. pedes. Ob frequentiam autem incēdiorum pilis lapideis, mœnianis, contignationibus cœnacula multiplicata, vt Vitruuius lib. 11. c. 9. De ruinis & incendiis Iuuenal. Sat. 3. *vt non*

Deterius credas horrere incendia, caſus
Tectorum aſsiduos
Quod ſpatium tectis ſublimibus vnde cerebrum
Teſta ferit.

Denique inter miracula æternæ vrbis nullum maius fuit cloacis, de quibus Plinius lib. 36. c. 15. Sed tunc ſenes aggeris vaſtum ſpatium, & ſubſtructiones inſanas Capitolij mirabantur: prætcrea cloacas operum omnium dictu maximum, ſuffoſſis montibus, atque vrbe penſili ſubterque nauigata. A Marco Agrippa in ædilitate poſt conſulatum corriuati ſeptem amnes, curſuq; præcipiti torrentium modo rapere, atque auferre omnia, coacti inſuper mole imbrium concitati vada ac latera quatiunt, aliquando Tiberis retro infuſi recipiunt fluctus pugnantque diuerſi impetus intus, & tamen obnixa firmitas reſiſtit. Trahuntur moles internæ tantæ, non ſuccūbentibus cauſis operis, pulſant ruinæ ſponte pręcipites, aut impactæ incendiis, quatitur ſolum terræ motibus, durant tamen à Tarquinio Priſco 700. propè annos, inexpugnabiles. Vniuerſitate igitur miraculorum quę Romæ ſunt aceruata, & in quendam vnum cumulum cōiecta, non alia magnitudo exſurget, quam ſi mundus alius quidam in vno loco narretur. Romæ

decora

decora & ornata adhuc exſequuti ſumus: quid ſi luxum eius ſeneſcente imperio ſub oculos ſubijciamus, an de nobiliſſima omnium vrbe malè meriti videbimur? Ammianus certè Romam ſua ætate corruptiſſimam fuiſſe indicat lib. 14. Verba eius aſcribemus. Tempore quo primis auſpiciis in mundanum fulgorẽ ſurgeret, victura dum erunt homines, Roma, vt augeretur ſublimibus incrementis, fœdere pacis æternæ virtus conuenit atque fortuna plerumque diſſidentes, quarum ſi altera defuiſſet, ad perfectam non venerat ſummitatem. Eius populus ab incunabulis primis aduſque pueritiæ tempus extremum, quod annis circumcluditur ferè trecentis, circummurana pertulit bella, deinde ætatem ingreſſus adultam, poſt multiplices bellorum ærumnas, Alpes tranſcendit & fretum: in iuuenem erectus & virum, ex omni plaga quam orbis ambit, immenſus reportauit laureæ triumphos: iamque vergens in ſenium, & nomine ſolo aliquoties vincens, ad tranquilliora vitæ diſceſſit. Ideo vrbs venerabilis, poſt ſuperbas efferatarum gentium ceruices oppreſſas, lataſq; leges, fundamenta libertatis, & retinacula ſempiterna, velut frugi parens, & prudens, & diues, Cæſaribus tanquam liberis ſuis regenda patrimonij iura permiſit, & olim, licet otioſæ ſint tribus, pacatæque centuriæ, & nulla ſuffragiorũm certamina, ſed Pompiliani redierit ſecuritas temporis; per omnes tamen quotquot ſunt partes terrarum, vt domina ſuſpicitur & regina, & vbique patrum reuerenda cum auctoritate canicies, populique Romani nomen circumſpectum, & verendum. Sed læditur hic cœtuum magnificus ſplendor

leuitate paucorum incondita, vbi nati ſint non reputantium, ſed tanquam indulta licentia vitiis ad errores lapſorum, & laſciuiam, &c. Ex his quidam æternitati ſe commendari poſſe per ſtatuas æſtimantes, eas ardenter affectant, quaſi plus præmij ex figmentis æreis ſenſibus carentibus adepturi, quam ex conſcientia honeſtè rectéque factorum, eaſque auro curant imbractcari, quod Acilio Glabrioni delatum eſt primo, quum conſiliis armiſque regem ſuperaſſet Antiochum, &c. Alij ſummum decus in carrucis ſolito altioribus, & ambitioſo veſtium cultu ponentes, ſudant ſub ponderibus lacernarum, quas in colli exerta fibulis ipſis adnectant, nimia ſubtegminum tenuitate peruia filis exſtantes crebris à locis omnibus, maximéque ſiniſtra, vt longioris fimbriæ tunicæ perſpicua luceant varietate liciorum effigiatæ in ſpecies animalium multiformes, &c. Quum autem interuallata temporibus conuiuia longa & noxia cœperint apparari, &c. is, adhibetur qui pro domibus excubat aurigarum, aut artem teſſerariam profitetur, aut ſecretiora quædam ſe noſſe confingit. Homines enim eruditos & ſobrios, vt infauſtos & inutiles vitant quoque, &c. Quidam per ampla ſpatia vrbis, ſubuerſaſque ſilices, ſine periculi metu properanter equos velut publicos ſignatis, quod dicitur, calceis agitant, familiarium agmina tanquam prædatorios globos poſt terga trahentes, ne Sannione quidem, vt ait comicus, domi relicto. Quo comitatu matronæ complures opertis capitibus & baſternis, per latera ciuitatis cuncta diſcurrunt, vtque præliorum periti rectores primo cateruas denſas opponunt, & fortes,

deinde leues armaturas, poſt iaculatores, vltimaſque ſubſidiales acies, ſi fors adegerit, inuaſuras; ita præpoſitis vrbanæ familiæ ſuſpenſæ digerentibus ſollicitè, quos inſignes faciunt virgæ dextris aptatæ, velut teſſera data caſtrenſi, iuxta vehiculi frontem omne textrinum incedit. Huic atratum coquinæ adiungitur miniſterium: deinde totum ſeruitium cum otioſis plebeiis de vicinitate coniunctis. Poſtrema multitudo ſpadonum à ſenibus in pueros deſinens, coloris obluridi, diſtortaque liniamentorum compage deformis, vt quaqua inceſſerit quiſquam, cernens mutilorum hominum agmina, &c. Paucæ domus ſtudiorum ſeriis cultibus antea celebratæ, nunc ludibriis ignauiæ torrentes exundant, perflabili ſono, vocali tinnitu fidium reſultantes. Denique pro philoſopho cantor, & in locum oratoris doctor artium ludicrarum accitur, & bibliothecis ſepulcrorum ritu in perpetuum clauſis, organa fabricantur hydraulica, & lyræ ad ſpeciem carpentorum ingentes, tibiæq; & hiſtrionici geſtus inſtrumenta non leuia Poſtremo ad id indignitatis eſt ventum, vt quum peregrini ob formidatam haud ita dudum alimentorum inopiam pellerentur ab vrbe præcipites, ſectatoribus diſciplinarum liberalium impendiò paucis ſine reſpiratione vlla extruſis, tenerentur mimarum aſſeclę viri, quíve id ſimularunt ad tẽpus, & tria millia ſaltatricum, ne interpellata quidem, cum choris, totidemque remanerent magiſtris. Et licet, quocunque oculos flexeris, feminas affatim multas ſpectare cirratas, quibus, ſi nupſiſſent, per ætatẽ ter iam nixus poterat ſuppetere liberorum. Aduſque tædium pedibus paui-

menta terentes, iactari volubilibus gyris, dum exprimunt innumera ſimulacra, quæ finxere fabulæ theatrales. &c. Nec credi poteſt qua obſequiorum diuerſitate coluntur homines ſine liberis Romæ. Et quoniam apud eos, vt in capite mundi, morborum acerbitates celſiùs dominantur, ad quos vel ſedandos omnis profeſſio medendi torpeſcit, &c. Ex turba vero imæ ſortis & paupertinæ, in tabernis aliqui pernoctant vinariis, nonnullis velabris vmbraculorum theatralium latent, quæ Campanam imitentur laſciuiam, Catulus in ædilitate ſua ſuſpendit omnium primus; aut pugnaciter aleis certant, &c. Hæc ſimiliaque memorabile nihil vel ſerium agi Romæ permittunt. In meliora tempora incidimus, Romæ ſi vnquam virtus & pietas viget. De eius occaſu Manaſſes audiendus,

ὁ παῖς ῥωμύλος τῆς ἀρχῆς ἥψατο τελευταῖον.
καὶ πόλις μεγαλόπολις ἡ τῶν ῥωμαίων πόλις
ῥωμύλον σχοῦσα κατ' ἀρχὰς ἔννομον βασιλέα,
καὶ πάλιν περιστήσασα τὸ κράτος ῥωμύλον,
οὐκ ἔτι τὴν κυβέρνησιν ἔσχεν ἐκ βασιλέων,
βαρβάροις δ' ὑποκύψασα, καὶ χειροβατηθεῖσα·
ῥῆγας κατεῖδεν ἄρχοντας, χωράρχας, σατραπάρχας.

Demum puer Romulus vltimus attigit imperium, & vrbs magna Romanorum, quæ per initia regem legitimum habuit Romulum, rurſus Romulo regnum cum dediſſet, non amplius ab Imperatoribus gubernata eſt, ſed barbaris ſubdita, & ab iis inceſſa reges vidit, chorarchas, ſatraparchas. Idem de Roma,

καὶ ῥώμην τὴν πρεσβύπολιν τὴν παλαιὰν τὴν ῥώμην.

Romam principẽ vrbium veterẽ Romam. Romanum

autem imperium vnicum ac ſingulare fuit ad ætatem vſque Diocletiani. Quanquam enim Marcus Antonius Philoſophus, vnà cum Ælio Vero imperium adminiſtrauit; Caracalla cum Geta modico tempore; non tamen imperium in duo diuiſum eſt, ſed vnicum fuit, à duobus principibus ex æquo adminiſtratum. Diocletianus primus in tres partes diuiſit. Conſtantio enim, Patri Conſtantini magni, Britannias, Gallicas, Hiſpanias, Maximiano Illyricum, Italiam, Africam, ſibi orientem, & Galerio Maximino attribuit. Deinde Conſtantinus & Licinius inter ſe imperium partiti. Tum Conſtantinus in tres filios orbem diuiſit: Valentinianus ſibi occidentis imperium, Valenti orientem, Gratianus Theodoſio orientem, ſibi & fratri occidentem aſſignarat. Theodoſius Arcadio Conſtantinopolim, Honorio Romam. Deinde ad Auguſtulum vſque duo imperia fuere. Sub Diocletiano Nicomediæ orientis regia fuit. Socrates lib. 1. c. 6. ἐν τῇ νικομηδίᾳ τῇ βασίλιδα, οἱ περὶ διοκλητιανὸν ἐπεπαύοντο. Sidonius Carm. 2. fines imperij orientis definit his verbis:

venio, non vt mihi preſſus Araxes
Impoſito ſub ponte fluat, nec vt ordine priſco
Indicus Auſonia potetur caſſide Ganges,
Aut vt tigriferi pharetrata per arua Nifates
Depopuletur ouans Artaxata Caſpia conſul:
Non Pharij modo regna precor, nec vt hiſce lacertis
Frangat Hydaſpeas aries impactus Erythras,
Non in Bactra feror, nec committentia pugnas
Noſtra Semiramiæ rident ad claſſica portæ.
Arſacias non quæro domos, nec teſſera caſtris

In Cteſiphonta datur: totum hunc tibi ceſſimus axem,
Omne quod Euphratem, Tigrimque interiacet olim,
Sola tenes, res emta mihi eſt de ſanguine Craſſi.
Ad Charras pretium ſcripſi, nec inulta remanſi,
Aut perijt ſic emtus ager, ſi fallo probaſti
Ventidio mactante Pacor. nec ſufficit iſtud,
Armenias, pontúmque dedi, quo Marte petitum
Dicat Sylla tibi, forſan non creditur vni
Conſule Lucullum. Taceo iam Cycladas omnes,
Acquiſita meo ſeruit tibi Creta Metello,
Tranſcripſi Cilicas, hos Magnus fuderat olim,
Adieci Syriæ quos nunc moderaris Iſauros,
Hos quoque ſub noſtris domuit Seruilius armis:
Conceſſi Ætolos veteres, Acheloïaque arua:
Transfudi Attalicum malè credula teſtamentum,
Epirum retinens. Tu ſcis cui debeat illam
Pyrrhus, in Illyricum ſpecto te mittere jura
Ad Macetum terras, & habes tu Paule nepotes,
Ægypti frumenta dedi, mihi vicerat olim
Leucadiis Agrippa fretis, Iudæa tenetur
Sub ditione tua, tanquam tu miſeris illuc
Inſignem cum patre Titum. Tibi Cypria merces
Fertur, pugnaces ego pauper laudo Catones.
Dorica te tellus, & Achaica jura tremiſcunt,
Tendis & in bimarem felicia regna Corinthon.
Dic Byzantinus quis rem tibi Mumius egit?

Ita Roma enumerat apud Sidonium prouincias quæ Conſtantinopolitano imperio parebant.

De Nomine Imperatoris.

CAP. VI.

IMperator propriè dicitur qui exercitui præeſt, & ſuis auſpiciis bellum gerit, Græci στρατηγὸν, ἡγεμόνα, στρατάρχην, στρατηλάτην vocant, Homerus κοσμήτορα λαῶν, ὄρχαμον ἀνδρῶν, ποιμένα λαῶν, ἀγὸν, ἡγήτορα, ταγόμον. Euſebius lib. 8. Hiſtoriæ, στρατοπεδάρχην pro duce exercitus ponit, c. 3. Latini veteres Prætorem, à quo Prætoria cohors. Ita Liuius lib. 35. Antiochum Syriæ regem, qui exercitui aduerſus Romanus præerat, Imperatorem ab Ætolis dictum eſſe commemorat. Deinde Romano more imperatores dici cæperunt, qui iuſta acie hoſtes fudiſſent. Demum, qui vt reges apud alias gentes, ita & Reip. apud Romanos ſummo iure præeſſent, quique cæteris magiſtratibus legem dicerent, exercitibus imperarent, reges inſtituerent, aut iis jus regni eriperent. Manaſſi αὐτάναξ, αὔταρχος, μόναρχος, μονοκράτωρ. Idem αὐτοκράτορα vocat, quem Dio αὐτοκράτορα, recentiores βασιλέα, μέγιστον αὐτάνακτα μυριονικηφόρον. Item τῶν ῥωμαίων ἀρχηγὸς καὶ κράτωρ, αὐτοκράτωρ. σκηπτοκράτωρ, σκηπτοκρατεία, αὐτοάρχης. Primus omnium Iulius Cæſar perpetuus imperator dictus, ſibi cæterorum magiſtratuum jus & auctoritatem adrogauit. Nam & Dictator, & Tribunus plebis perpetuus, & morum magiſter renuntiatus eſt. Auguſtus Cæſar idem jus Senatuſconſulto tenuit, ſed ad decem annos, quibus exactis imperium renouari ſibi auctori-

tate Senatus voluit. Dictatoris nomen deprecatus eſt. Tiberius Auguſti teſtamento in familiam Iuliam, & nomen Auguſti aſſumtus, à Senatu imperium accepit. Primus Claudius à militibus imperator renuntiatus eſt, penes quos deinde Imperatores creandi poteſtas fuit, ſi legitimus imperij hæres deſideraretur. Quanquam & hic ſubinde variatum, cum milites interdum à Senatu imperatorem poſtularint, interdum ipſi ſeditione militari crearint. Quæ ne nullo auctore dicta putes, è veteri memoria teſtes laudabo. Dio lib. 43. ὅτι τοῦ αὐτοκράτορος ὄνομα οὐ κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἔτι μόνον, ὥσπερ ἄλλοι τε καὶ ἐκεῖνος πολλάκις ἐκ τῶν πολεμίων ἐπεκλήθησαν, (malim, ἐκ τῶν πολέμων) οὐδ᾽ ὡς οἵ τινα αὐτοτελῆ ἡγεμονίαν, ἢ καὶ ἄλλην τινὰ ἐξουσίαν λαβόντες ὠνομάζοντο, ἀλλὰ καθάπαξ τοῦτο δὴ τὸ καὶ νῦν τοῖς τὸ κράτος ἔχουσι διδόμενον ἐκείνῳ τότε πρώτῳ καὶ πρῶτον ὥσπερ τι κύριον προσέθεσαν. Id eſt, & nomen Imperatoris non modo vt olim & alij, & Iulius ipſe plerumq; victis hoſtibus ſalutatus eſt, neque vt qui abſolutum aliquod imperium, & plenam poteſtatem conſequuti nominabantur, ſed ſemel illi primo omnium imperatoris nomen, quod hodiéq; & aliis datur, qui ſummum imperium habent, quaſi proprium addiderunt. Vbi mihi nota tres Imperatoris ſignificatus, de quibus ſupra egimus. Poſtremum Suetonius in Iulio c. 76. prænomen appellat. Inſuper, inquit, & prænomen imperatoris. In veteribus inſcriptionibus imperatoris nomen, cum ſingulare illud ac ſummum imperium ſignificat, præponitur, cum victoria partum eſt, ſubiungitur, hoc modo, Imperator Cæſar Auguſtus. & contra, Iulius Blæſus Imperator. Dio l. 52. de Auguſto. τὴν τοῦ αὐτο-

κράτορος ἐπίκλησιν ἐπέθετο. λέγω δὲ οὐ τὴν ἐπὶ ταῖς νίκαις κατὰ τὸ ἀρχαῖον διδομένην τισί· ἐκείνην γὰρ πολλάκις μὲν καὶ πρότερον, πολλάκις δὲ καὶ ὕστερον ἀπ' αὐτῶν τῶν ἔργων ἔλαβεν, ὥστε καὶ ἐν εἴκοσιν ὄνομα αὐτοκράτορος σχεῖν, ἀλλὰ τὴν τὸ κράτος διασημαίνουσαν. Sumpſit, inquit, nomen imperatoris. Dico autem non id nomen quod olim ob victorias datum, quod ipſe ſæpe & prius, & poſtea ex rebus geſtis accepit, vt in viginti victoriis id nomen adeptus ſit, ſed aliud quod ſummum imperium ſignificat. Tacitus lib. 1. Annal. Nomen imperatoris ſemel & vicies partum Vetus inſcriptio, Imperator Cæſar D. Iulij fil. Auguſtus, Pontifex Max. Conſul 14, Imperator viceſimum, Tribunitiæ poteſtatis triceſimum 8. P. Patriæ. Hoc ſignificatu apud Cæſarem lib. 2. Ciuil. vox imperatoris ponitur. Et lib. 3. Pompeius mille quadringentos 60. milites ceciderat, imperator appellatus eſt. Sed neque litteris, neq; faſcibus inſignia laureæ adhibuit. Sub Hadriano nemo re bene geſta imperator à militibus ſalutari potuit, niſi decem millibus hoſtium cæſis, vt indicat Appianus li. 2. Ciuil. μυρίους πεσεῖν ὅρον εἶναι τῇ δὲ τῇ εὐφημίᾳ. Definitum, inquit, huic acclamationi numerum eſſe, vt decem millia cecidiſſent. Stante vero Republica ἐπὶ πᾶσι τοῖς μεγίστοις ἔργοις, vt idem loquitur, in omni præclaro facinore appellatio imperatoris tribuebatur. Quare & Ciceroni Proconſuli in Aſia cæſis aliquot prædonibus ea data eſt, Plutarcho narrante, ἥψατο δὲ καὶ πολέμου, λῃστὰς τοὺς περὶ τὸν Ἀμανὸν οἰκοῦντας τρεψάμενος, ἐφ' ᾧ καὶ αὐτοκράτωρ ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἀνηγορεύθη. Attigit & bellum Cicero, fugatis aliquot prædonibus qui circum Amanum montem incolebant. Craſſus tamen ὤφλε

αἰσχύνην, ait Plutarchus, ignominiæ notam ſibi inuſſit, qui capta Zenodotia vrbe imperatorem ſalutari ſe voluit. Claudius præter morem victis Britannis ſæpius imperator ſalutatus eſt, cum ex majorum inſtituto, ſemel tantum ex eodem bello imperatorem vniuerſi exercitus cõclamatione appellari moris eſſet. Dio li. 57. αὐτοκράτωρ πολλάκις ἐπωνομάσθη παρὰ τὰ πάτρια. οὐ γὰρ ἔστιν ἐν οὐδενὶ πλέον ἢ ἅπαξ ἐκ τοῦ αὐτοῦ πολέμου τὴν ἐπίκλησιν ταύτην λαβεῖν (lego, οὐ γὰρ ἔξεστιν οὐδενί.) Nemini licet hoc nomen niſi ſemel ex eodem bello ſumere. Idem lib. 42. οἷς γὰρ καὶ διὰ πόλεμον ἄξιόν τι ταύτης κατορθωθῇ, οὗτοι γὰρ τὴν ἐκείνων τὴν ἀπὸ ἀρχαίου λαμβάνουσι. Illi qui rem in bello bene geſſerint, hanc appellationem ab antiquo ſumunt. Illi, inquam, quorum auſpiciis res geſta. Quare omnino pauci ſub Imperatoribus hoc nomen conſequuti, quia non ſuis, ſed principis auſpiciis rem gerebant. Tacit. lib. 2. Annal. Miles in loco prælij Tiberium imperatorẽ ſalutauit, cum à Germanico res geſta eſſet. In trophæi inſcriptione aſcriptum, exercitum Tiberij Imperatoris ea monimenta conſecrauiſſe, de quo dici potuit, quod Horatius de Auguſto:

Te copias, te conſilium, & tuos
Præbente diuos.

Idem tamen Tiberius Iulio Blæſo nomen imperatoris non inuidit, vt Tacit. lib. 3. Annal. Velleius lib. 2. Iulius Blæſus Proconſul in Africa ornamenta triumphalia cum appellatione imperatoris meruit. Vt plurimum igitur Auguſti imperatores dicti, licet Romæ morarentur, victoria parta, quod eorum auſpiciis bene res geſta eſſet. Eumenius in Panegyr. Conſtant. Fronto cum

belli in Britannia confecti laudem Antonino principi daret, quanuis ille in ipſo vrbis palatiō reſidens geren- di eius mandaſſet auſpicium, veluti longæ nauis gubernaculis præſidentem, totius velificationis & curſus gloriam meruiſſe teſtatus eſt. Huc reſpexit Claudianus in Panegyrico Honorij quartum conſulis,

victoria velox
Auſpiciis effecta tuis, pugnatis vterque,
Tu fatis, genitorque manu.

Sidonius carm. 5. *felix te reſpicit iſte*
Euentus belli, certatum eſt iure magiſtri,
Auguſti fato.

Eumenius Paneg. Quam delicata fuerit illorum principum in adminiſtranda Rep. cum laude felicitas, quibus Romæ degentibus triumphi, & cognomina deuictarum à ducibus ſuis gentium proueniebant. Fuere tamē Imperatores qui res per ſe gererent, manum cum hoſte cōſererent, in exercitu, in acie ſtarent, Trajanus, Hadrianus, Aurelianus, Claudius, Probus, aliique plures, de quibus in Panegyr. Theod. Gaudent profecto diuina perpetuo motu, & iugi agitatione ſe vegetat æternitas, & quicquid homines vocamus laborē, veſtra natura eſt. Vt indefeſſa vertigo cælum rotat, vt maria æſtibus inquieta ſunt, vt ſtare ſol neſcit, ita tu imperator, continuatis negotiis, & in ſe quodam orbe redeuntibus ſemper exercitus es. Quoties autem duo vel plures in imperio eſſent imperatores & Cæſares, vnus ſemper ex iis primo & potiori loco habitus eſt, vt in conſulibus vnus ſemper fuit qui primo loco renuntiaretur. Euſebius lib. 1. c. 1. de vita Conſtantini. τεττάρων γὰρ ὄι τῆς

ῥωμαίων αὐτοκρατορικῆς κοινωνούντων ἀρχῆς, βασιλεὺς ὁ τηνικαῦτα τὸ πρῶτον τῆς ἀρχῆς ἐπέχων βαθμόν. Cum enim quatuor id temporis Imperatoriæ maieſtatis participes eſſent, Diocletianus Imp. qui primum in imperio gradum obtinebat. Cum autem Diocletianus & Maximianus Herculius imperio ſe abdicaſſent, ſolus Conſtantius primus Auguſtus renuntiabatur. μόνος Κωνστάντιος πρῶτος αὔγουστος καὶ σεβαστὸς ἀνηγορεύετο. Eadem de re Socrates, Maximinus, inquit, Galerius πρῶτον ἑαυτὸν ταῖς τιμαῖς ἀναγορεύων, primum dignitate & loco ante Conſtantinum & Licinnium ſe renuntians. Euſebius lib. 1. c. 1. de vita Conſtant. Conſtantius τῶν μὲν κατ᾽ ἀρχὰς τῶν αὐτοκρατόρων καισάρων διαδήματι λαμπρυνόμενος, καὶ τούτων ἀπειληφὼς τὰ πρωτεῖα. μετὰ δὲ τὴν ἐν τούτοις δοκιμὴν τῇ ἀνωτάτω παρὰ ῥωμαίοις ἐκοσμεῖτο τιμῇ, πρῶτος σεβαστὸς τεττάρων τῶν ὕστερον ἀναδειχθέντων χρηματίσας. Et quidem ille per initia imperatorum Cæſarum diademate inſignitus, & inter Cæſares primas tenens. Vbi autem in hoc gradu probatus eſt, eo qui apud Romanos ſummus eſt ornatus honore, primus Auguſtus dictus eſt, ante quatuor qui poſtea renuntiati ſunt. Quatuor illi fuere Galerius, Licinnius, Maxentius, Conſtantinus. Hic mihi nota Cæſares vocari αὐτοκράτορας, non σεβαστούς, eoſque diademate Cæſaribus proprio inſignitos. Lib. 8. Hiſtor. eccleſ. vocat Diocletianum πρωτοστάτην αὐτοκρατόρων σὺν τῷ μετ᾽ αὐτὸν δευτερείοις τετιμημένῳ, primum imperatorum cum Maximiano, qui ſecundas tenebat. Imperator à Latinis interdum vocatur Rector. Sidonius carm. 5.

Cum rector moderandus erat.

Libet hic mihi quædam aſcribere de Regis & βασιλέως

appellationibus, ex epiſtola Ludouici Romanorum Imp. qui Caroli magni pronepos Lothario ſucceſſit in regnum Italiæ. Hunc Cedrenus & Ioannes Curopalates Dolichium pro Lodoico vocant. Conſtantinus Porphyr. lib.2. de Themat. ῥῆγα Φραγκίας, non βασιλέα dicit, quanquam Romæ à Sergio Papa coronatus erat anno ſalutis 844. & Imperator, & Auguſtus ſalutatus, & iterum coronatus ab Hadriano Papa anno 871, & vt legitimus Lotharij fratris demortui ſucceſſor declaratus Rex Francorum. Epiſtolæ verba ſunt. In nomine Domini N. I. C. Dei æterni, Ludouicus diuina ordinante prouidentia Imperator Auguſtus Rom. Dilectiſſimo, ſpiritualiq; fratri noſtro Baſilio glorioſiſſimo, ac piiſſimo æquè imperatori nouæ Romæ. Ex cap. 2. Quia de imperatorio nomine multa nobis ſcripſiſti, cogimur & nos quoque ad ſcripta tua quædam reſcribere. &c. Fruſtra cauſandum ducit tua prudentia, alios præter ſe βασιλεῖς appellandos, niſi fortè radendos ducat totius codices mundi, in quibus ferè cunctarum gentium principes à priſcis temporibus & deinceps βασιλεῖς inueniuntur ſcripti. c. 9. Illud ridere libuit quod de imperatorio nomine dixiſti, neque paternum eſſe, neque genti conuenire. Quomodo enim paternum non eſt, quod in auo noſtro paternum fuit? Quomodo autem genti non conuenit, cum ſciamus ex Hiſpanorum, Iſaurorum, & Cazarorum gente Imperatores Rom. effectos? cap. 10. Præterea mirari ſe dilecta fraternitas tua ſignificat, quod nō Francorum, ſed Romanorum Imperator appellemur. Sed ſcire te conuenit, quia niſi Romanorum Imperator eſſemus,

vtique nec Francorum. A Romanis enim hoc nomen & dignitatem aſſumſimus, apud quos profectò primo tantæ culmen ſublimitatis, & appellationis affulſit, quorumque gentem & vrbem diuinitus gubernandam, & matrem omnium eccleſiarum Dei defendendam atque ſublimandam ſuſcepimus, ex qua & regnandi prius, & poſtmodum imperandi auctoritatem proſapia noſtra ſeminarium ſumſit. c. 15. oſtendit vocem Latinam regis, Græcè aliter verti non poſſe, quam βασιλέα.

De origine titulorum ac Nominum Imperatoris Romani.

Cap. VII.

OMnes penè honorum tituli quos ſibi Romani Imper. adrogarunt, à Iulio Cæſare profecti ſunt, cui populus Romanus victo Pompeio poteſtatem dederat, vt de Pompeianis ſuo arbitratu ſtatueret, ac belli paciſque in omnes homines arbiter eſſet, prætextu eorum quæ in Africa mouebantur, quanuis neque ad Senatum neque ad populum de iis retuliſſet, ait Dio lib. 42. καὶ πολέμου καὶ εἰρήνης κύριον, κἂν μηδὲν μήτε τῷ δήμῳ, μήτε τῇ βουλῇ περὶ αὐτῶν κοινώσηται. Hoc etiam accepit, vt quinque continuis annis conſul eſſet, vt Dictator in annum. τήν τε ἐξουσίαν τῶν δημάρχων διὰ βίου προσέθετο. Tribunitiam poteſtatem perpetuam ſibi ſumpſit. Inter tribunos aſſidebat, & omnia quæ fuerant eorum muneris, ipſe obibat, quod alias nemini datum. Itaque omnibus comitiis, præter ea quæ plebis

ſunt, præerat, καὶ γὰρ αὐτὸς βουληθεὶς πάσας ἱερωσύνας ἔχειν, ὥσπερ ἐψήφιστο. Quanuis ipſe vt decretum erat, omnia ſacerdotia habere ſtatuerat. Imperatoris ei nomen quaſi proprium additum, &eo adulationis ventum eſt, vt filiis eius ac nepotibus idem nomen decerneretur. Ædes præterea publicæ decretæ, vtque dies quibus viciſſet feſti eſſent, illiſque res diuina fieret; ac ne quis militare imperium cum Cæſare habere, aut rei cōfectæ partem ſibi vindicare auderet. Omnes magiſtratus etiam plebeios eius poteſtati permiſerunt, decreuerúntque vt ſolus milites haberet, ſolus publicas pecunias curaret. Statuam eburneam, ac poſt thenſam in circenſibus pompis, cum Deorum ſimulacris vehi iuſſerunt, aliamque imaginem cum inſcriptione Dei inuicti in fano Quirini poſuerunt, aliámque iterum in Capitolio, iuxta reges qui quondā Romæ regnauerant. Idem lib. 43. Ei datum eſt vt perpetuo vteretur veſte triumphali, etiam intra vrbem, vt ſemper ſella curuli ſederet, exceptis ludis, quibus ei ſeſſio in tribunitio ſubſellio inter tribunos, vt eius lictores ſemper laureati eſſent, τοῖς ῥαβδούχοις δαφνηφοροῦσιν ἀεὶ χρῆσθαι, vt faſces laureatos gererent, non vt malè interpres, vt coronas laureas ipſi geſtarent. Nomen patris patriæ attributum, ipſius imagine ſignati nummi, ſacra publicè natali eius facta, in omnibus vrbibus, & omnibus Romæ templis ei ſtatuæ poſitæ. Menſem in quem natalis eius competebat, Iulium; tribum vnam ſorte lectam, Iuliam appellarunt. Quinetiam decretum, vt ſolus cenſor & perpetuus eſſet, vt qui eum vel facto vel verbo violaſſet, ἱερόσυλός τε, καὶ ἐν τῷ ἄγει ἐνέχηται, ſacrilegio ac

piaculo is ſe obligaret, vt ſi filius Cæſari naſceretur, is Pontifex Max. eſſet. Additum vt ſella aurata vteretur, (alij auream fuiſſe volunt) Additum item ex equitibus & Senatoribus ſatellitium, vt quotannis vota pro eius ſalute conciperentur, vt per eius fortunam iurarent, vt omnia quæ ageret, rata eſſent, vt quinquennales ei ludi quaſi Herôi fierent. Tertium collegium ſacerdotum, qui Lupercalia celebrarent, inſtitutum, ijque Iulij vocati. Dies vnus ei conſecratus, quo ludi gladiatorij Romæ, & in Italia eduntur. In Theatra & Circum, ſellam eius auream, coronamque gemmis & auro inſignem, qui honor alias Diis tribui ſolet, inferri populus voluit, iuſſit. Denique Iouis ipſi cognomentum impoſitum, templum Clementiæ dicatum, eique ſacerdotio Antonius quaſi flamen Dialis præfectus. Dioni aſtipulatur Suetonius lib. 1. c. 76. Non enim honores modo nimios recepit, vt continuum conſulatum, perpetuam dictaturam, præfecturámque morum, inſuper prænomen imperatoris, cognomen patris patriæ, ſtatuam inter reges, ſuggeſtum in Orcheſtra, ſed & ampliora etiam humano faſtigio decerni ſibi paſſus eſt, ſedem auream in Curia, & pro tribunali, thenſam & ferculũ Circenſi pompa, templa, aras, ſimulacra iuxta Deos, Puluinar, Flaminem, Lupercos, appellationem menſis è ſuo nomine. Dio, τιμητὴν, καὶ μόνον διὰ βίου εἶναι. Cenſorem ſolum & perpetuum eſſe. Eadem narrantur à Zonara tomo 2. Florus lib. 4. c. 2. Cæſari, inquit, circa templa imagines, in theatro diſtincta radiis corona, ſuggeſtus in curia, faſtigium in domo, quod templis Deorum proprium dicitur, ἀέτωμα, & ἀετός. Ariſtophanes in auibus, ὥσπερ

ἐν

ἱεροῖς οἰκήσετε. καὶ γὰρ ὑμῶν οἰκίας ἐρέψαμεν πρὸς ἀετόν. Quaſi in templis habitabitis. Veſtras enim domos tholo coronauimus ad aquilam, ſeu faſtigium. Appianus lib. 2. Ciuil. Cæſari, inquit, omnes ſupra hominem honores immodicè congeſti ſunt, ſacrificia, certamina, donaria in omnibus templis, & locis publicis, per ſingulas tribus, & per omnes nationes, pérque regna ſociorum, θυσιῶν τε πέρι, καὶ ἀγώνων, καὶ ἀναθημάτων ἐν πᾶσι ἱεροῖς, καὶ δημοσίοις χωρίοις. Effigies quoque eius vario habitu proponebantur, nonnullæ querna corona quaſi ſeruatoris patriæ, &c. Decretum vt negotia tractaret in ſellis eburneis, & aureis, ἐπὶ θρόνων ἐλεφαντίνων τε καὶ χρυσέων χρηματίζειν, &c. Vt inter ſacrificandum triumphali veſte vteretur, καὶ τὸ σῶμα ἱερὸς, καὶ ἄσυλος εἶναι, vt ſacroſanctus & inuiolabilis eſſet, vt publicè anniuerſariis ac ſolemnibus ſacris dies celebrarentur, quibus hoſtes viciſſet, vt ſingulis luſtris ſacerdotes ac Veſtales pro eius ſalute vota facerent, magiſtratus qui inirent, in eius acta iurarent, ὀμνύναι μηδενὶ τῶν ὑπὸ καίσαρος ὁριζομένων ἀντιπράξειν. Templa etiam ei multa tanquam Deo ex Senatuſc. decreta ſunt, & vnum ipſi, Clementiæque commune, in quo ſimulacra eorum iungerent dextras. Cohortes etiam Prætorias, quas ad corporis cuſtodiam per bella adhibuerat, amouit à ſui cuſtodia, cõtentus ſolis apparitoribus publicis. Plutarchus monarchiam Cæſari à populo attributam ait, quod per eam à bellis ciuilibus & miſeriis reſpiraturos ſe eſſe putarent, καὶ τῶν ἐμφυλίων πολέμων, καὶ κακῶν ἀναπνοὴν ἡγούμενοι τὴν μοναρχίαν, δικτάτορα μὲν αὐτὸν διὰ βίου ἀπέδειξαν. τοῦτο δ' ἦν ὁμολογουμένη μὲν τυραννὶς, τῷ ἀνυπευθύνῳ τῆς μοναρχίας τὸ ἀκατάπαυστον προσλα-

βουλῆς, eumque Dictatorem perpetuum creatum. Hoc autem erat manifeſta tyrannis, cum monarchia reddendis rationibus non obnoxia indeſinens ac perpetua decerneretur. Manaſſes in Politicis:

μεχρὶ καὶ καίσαρος ἴσχε τὴν ὑπατείαν
εἰς βασιλείαν ἀμείψας, καὶ καταδυναστείαν
εἰ δέ ποτε κατήπειξε, πραγμάτων ἀστασία,
καὶ τὸ πολύστροφον αὐτῶν, καὶ τύχης δυσκληρεία.
συνεργουμένης τῆς βουλῆς, ἀλλὰ καὶ τῶν ὑπάτων
δικτάτωρ εἷς ἐγίνετο πολύταρχος αὐτοκράτωρ,
τὴν δ' ἀνυπεύθυνον ἀρχὴν ἡ λέξις ἑρμηνεύει.
καὶ τὴν αὐτοκρατορικὴν πάντων οἰκονομίαν.
τῆς ζάλης τῶν πραγμάτων δὲ καταστορεννυμένης.
τὸ κράτος ἀπελύετο τῆς αὐτοκρατορείας.

Hi duo poſtremi verſus falſi. Conſules gubernarunt vſque ad C. Cæſarem, qui conſulatum in regnum mutauit, & dominationem, ſi vnquam olim, incitauit ob incertum ac volubilem ſtatum rerum, & fortunæ difficultatem (lego διὰ τὸ πολύστροφον αὐτῶν, καὶ τύχην δυσκληρείαν) coacto ſenatu & conſulibus vnus Dictator fuit, omnes magiſtratus complexus abſolutæ poteſtatis (lego vno verbo καταδυναστείαν:) vox iſta ſignificat magiſtratum reddendis rationibus non obnoxium, & pleniſſimam omnium adminiſtrationem: tempeſtate autem negotiorum ſopita, poteſtatem Imperatoris depoſuit. falſum hoc eſt.

γάϊος δὲ γενόμενος δικτάτωρ, αὐτοκράτωρ,
καὶ καταστρατευσάμενος μείζους ἐθναρχίας,
καὶ τῶν ῥωμαίων τὴν ἀρχὴν ἄχρις αὐτῶν γαδείρων
καὶ μεχρὶ καὶ πρὸς ἥλιον αἴροντα πλατύνας, &c.

καὶ καταγωνισάμενος καὶ πάντων κυριεύσας,
ὃ κράτος ἐπιζώννυται τῆς αὐτοκρατείας.

Gaius autem cum fuiſſet Dictator abſolutæ poteſtatis, & imperator, ſubactis innumeris prouinciis, Et Romanorum imperium vſque ad Gades proferens, & vſque ad ſolis ortum. &c. Mox victis inimicis ſuis omnibus Imperatoris poteſtate ſuccingitur. Turbat poſtea Manaſſes, & Caio tribuit quæ ſunt Auguſti. Hæc Iulio Cæſari à Senatu populóque Romano decreta ſunt, quibus nemini vnquam maiora decreta. Nam & ipſe Iuppiter dictus, & templis, & aris, ſacerdotibus, ludis, certaminibus cultus, & Dictator, Cenſor, Imperator, Pater Patriæ. Tribunus plebis perpetuus renuntiatus eſt. Auguſtus certè non regno, neque dictatura, ſed principis nomine Remp. conſtituit, vt Tacit. lib. 1. Annal. Lepidi atque Antonij arma in Auguſtum ceſſere, qui cuncta bellis ciuilibus feſſa nomine principis ſub imperium accepit. Ouid. lib. 1. Faſtor. de Romulo,

Tu Domini nomen, Principis ille tenet.

Plinius Panegyr. Traianus ſedem obtinet principis, ne ſit Domino locus. Dio & Zonaras πρόκριτον τῆς γερουσίας vocant. Quis olim princeps Senatus fuerit, docet Gellius lib. 4. c. 10. quem adito. Vnde principium, & principatum de poteſtate ac imperio Cæſarum dixere. Sueton. c. 31. Auguſti principium clade Variana, Tiberij ruina ſpectaculorum memorabile factum. Apud eundem dictum eſt Titi, principatum fato dari. Vnde & principes abſolutè apud Plinium & alios, Imperatores dicti. Auguſtus item tribunitiam poteſtatem perpetuam recepit, vt Sueton. c. 27. in qua ſemel atque iterum

per ſingula luſtra collegam ſibi cooptauit. Recepit & morum, legumque regimen æquè perpetuum, quo iure, quanquam ſine cenſuræ honore, cenſum tamen populi ter egit, primum ac tertium cum collega, medium ſolus. c. 52. Argenteas ſtatuas olim ſibi poſitas conflauit omnes. Dictaturam magna vi offerente populo, genu nixus, deiecta ab humeris toga, deprecatus eſt. Domini appellationem vt malè dictum & opprobrium ſemper exhorruit. Equites Romani natalem eius ſponte atque biduo ſemper celebrarunt. Omnes ordines in lacum Curtij quotannis ex voto pro ſalute ſtipem iaciebant. Item Kal. Ianuariis ſtrenam in Capitolio etiam abſenti. Reuertentem ex prouincia non ſolum fauſtis ominibus, ſed & modulatis carminibus proſequebantur. Obſeruatum etiam eſt, ne quoties introiret vrbem, ſupplicium de quoquam ſumeretur. Patris Patriæ cognomen vniuerſi repentino maximóq; conſenſu detulerunt ei. Quædam Italiæ ciuitates diem, quo primum ad ſe veniſſet, initium anni fecerunt. Prouinciarum plæræque ſuper templa & aras, ludos quoq; quinquennales penè oppidatim conſtituerunt. Reges amici atque ſocij, & ſinguli in ſuo quiſque regno Cæſareas vrbes condiderunt. Cum auté Rempub. in integrum reſtituere, ac ſaluam & ſoſpité ſiſtere in ſua ſede vellet, coactus eſt à S.P.Q. Romano, vt ſolus Rempub. gereret, ait Dio lib. 53. Qui quo longius à poteſtatis regiæ ſuſpicione ciues abduceret, imperium in decennium ſuſcepit. Quam ob cauſam poſteriores quoque Imperatores, decennio quoq; diem feſtum pro imperij renouatione agunt. Decretum autem eſt honori

Auguſti, vt ante ipſius domum in Palatio lauri ponerentur, & ſuper eas coronæ quernæ, quod perpetuus hoſtium victor, ac ciuium ſeruator eſſet. Adhæc Augusti nomen à Senatu P. Q. R. ei additum, cum ipſe Romulus dici expeteret. Hoc pacto, ait Dio ibidem, omne Senatus ac populi imperium ad Auguſtum tranſlatum eſt, vt fieri non poſſit, cum ad vnum ſumma imperij referatur, quin ſub regno Romani ſint. Imperatores enim conſules ſæpe fiunt, & quoties extra pomœrium ſunt, proconſules dicuntur, vt horum nominum vi exercitus ſcribere, pecunias conficere, bella ſuſcipere, pacem ferire, peregrinis atque vrbanis rebus ſummo iure præeſſe, intra pomœrium & extra equites Senatoreſque necare poſſint. Cenſoriam ac tribunitiam poteſtatem habent, omnia ſacerdotia, religiones ac ſacrificia, legibus ſoluti ſunt, Patres Patriæ vocantur. Hæc Dio. Quæ omnia cum in vnum hominē conuenerint, tanta ſunt, vt nihil maius in rebus humanis eſſe poſſit. Plinius Panegyr. Videaris licet quod eſt ampliſſimum cōſecutus inter homines, felicius tamen erat illud quod reliquiſti. Sub bono principe priuatus eſſe deſiiſti Appianus libro 1. Ciuil. Octauius Antonio victo, Ægypto in prouinciæ formam redacta, viuus conſecratus, & Auguſtus à populo Rom. appellatus, maiorem etiam quam Caius pater poteſtatem in patriam, genteſque omnes ſubditas ſibi vſurpauit, ne in ſpeciem quidem exſpectatis populi ſuffragiis, confirmata demum longo tempore potentia, fortunatus per omnia, reuerenduſque, ſtirpem parem tanto imperio poſt ſe reliquit: & ſic tandem pro ſeditionibus concor-

dia ſubiit, ad vnum imperio relato. Victor l. de Cæſ. Anno vrbis ſeptingenteſimo ſecundo etiam mos Romæ vni prorſus parendi. Namque Octauianus patre Octauio, atque adoptione auunculi Cæſaris, ac mox procerum conſulto ob victoriam placidè exercitam Auguſti cognomento dictus, illectis per dona militibus, atque annonæ curandæ ſpecie vulgo, ceteros haud difficulter ſubegit. Ita locum hunc legendum puto. Idem Auguſtum arbitratur primum Romani imperij auctorem, nos Iulium. Huícque (Auguſto, inquit,) vti Deo Romæ, prouinciiſq; in omnibus per vrbes celeberrimas viuo, mortuóque templa, ſacerdotes, & collegia ſacrauere. Poſt Auguſtum Tiberius principis nomine Remp. rexit. Dio, ψηφισθὲν γὰρ αὐτῷ αὐτοκράτορος ὄνομα μετὰ τῶν ἄλλων ὀνομάτων οὐκ ἐδέξατο, καὶ τὸν κλῆρον τοῦ Αὐγούστου λαβὼν, τὴν ἐπίκλησιν αὐτοῦ ταύτην οὐκ ἐδέξατο. Tiberius, inquit, Imperatoris nomen, quod ei à Senatu decretum erat, cum aliis nominibus non recepit, & hæreditatem Auguſti nactus, Auguſti appellationem non admiſit, & militum prætoriorum excubiis ſeptus orabat Senatum, vt eas ſecum ſumeret. Idem vt πρόεδρος δικαστῶν, præſes iudicum ibat ad magiſtratuum iudicia vocatus ab iis, & non vocatus, eoſque in ſua ſella ſedere patiebatur. Dicebat autem ſe dominum eſſe ſeruorum, Imperatorem militum, πρόκριτον, principem reliquorum. Patris Patriæ nomen omnino repudiauit, neque vt per ſuam fortunam iuraretur permiſit, neque ſi quis deferretur, quaſi per fortunã principis peieraſſet, cauſam admiſit, neque ſibi templa poni, οὔτε τεμένισμα αὐτῷ ἐτεμενίσθη, οὔτ' εἰκόνα ἐξῆν αὐτοῦ οὐδενὶ στῆσαι, vel imaginem

paſſus eſt. Poſtea tamen ſub eodem & ἀσεβείας, maieſtatis crimen introductum, & imagines ei poſitæ. Tandem etiam imaginibus eius, & Seiani ſacrificatum.

De Titulis & Nominibus Imperatorum.

CAP. VIII.

Tituli imperatorum à Iulio, & Auguſto fluxere, quos ex veteribus inſcriptionibus recognoſcas licet. Imperator Cæſar D. Iul. fil. Auguſtus, Pontifex Max. Conſul decimum quartum, Imperator 20. Tribunitiæ poteſtatis 38. Pater Patriæ. Plinius Panegyr. Imperator, titulis, imaginibus & ſignis. Euſebius lib. 4. Hiſtor. eccleſ. Imperator Cæſar Marcus Aurel. Anton. Auguſtus Armen. Pontifex Max. Tribunitiæ poteſtatis quintum & decimum, Conſul tertium. lib. 2. de vita Conſtantini. νικητὴς κωνσταντῖνος, μέγιστος σεβαστός. lib. 8. eccleſ. hiſt. αὐτοκράτωρ καῖσαρ πούπλιος λικίννιος γαλιἔνος εὐσεβὴς, εὐτυχὴς, σεβαστός. lib. 8. αὐτοκρ. καῖσ. γαλέριος μαξιμῖνος ἀνίκητος σεβαστός, ἀρχιερεὺς μέγιστος, θηβαϊκὸς μέγιστος, γερμανικὸς μέγιστος, δὶς καρπῶν μέγιστος, ἑξάκις ἀρμενίων μέγιστος, μήδων μέγιστος, ἀδιαβηνῶν μέγιστος, δημαρχικῆς ἐξουσίας τὸ εἰκοστόν, αὐτοκράτωρ ἐννεακαιδέκατον, ὕπατος τὸ ὄγδοον, πατὴρ πατρίδος, ἀνθύπατος, καὶ αὐτοκράτωρ καῖσαρ φλαύιος οὐαλέριος κωνσταντῖνος, εὐσεβής, εὐτυχής, ἀνίκητος, σέβαστος, ἀρχιερεὺς μέγιστος, δημαρχικῆς ἐξουσίας αὐτοκράτωρ τὸ πέμπτον, ὕπατος, πατὴρ πατρίδος, ἀνθύπατος. Theodoret. lib. 4. c. 8. Hiſt. euang. αὐτοκράτορες μέγιστοι, ἀεισέβαστοι, νικηταί, αὔγουστοι, οὐαλεντινιανός, καὶ οὐάλης, καὶ γρατιανός. Euagrius lib. 3. c. 4. Impe-

rator Cæſar Baſiliſcus, Pius, Victor, τροπαιοῦχος, triumphator, Maximus, ἀεισέβαστος, Auguſtus, & Marcus ὁ ἐπιφανέστατος nobiliſſimus Cæſar. lib. 5. c 4. ἐν ὀνόματι τοῦ δεσπότου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν, αὐτοκρ. καῖσ. Φλάβιος ἰουστῖνος, πιστὸς ἐν χριστῷ, ἥμερος, μεγ. εὐεργέτης ἀλαμαννικὸς, γοτθικὸς, γερμανικὸς, ἀντικὸς, φραγκικὸς, ἐρουλικὸς, γηπεδικὸς, εὐσεβὴς, εὐτυχὴς, ἔνδοξος, νικητὴς, τροπαιοῦχος, ἀεισέβαστος, αὔγουστος l. 2. c. 9. σύγκειται δὲ τὰ ἐγκύκλια τούτοις τοῖς ῥήμασι. αὐτοκρ. καῖσ. λέων εὐσεβὴς, νικητὴς, τροπαιοῦχος, μέγιστος, ἀεισέβαστος, αὔγουστος, ἀνατολίῳ ἐπισκόπῳ. Litteræ Encyclicæ quæ plures eodem argumento ad multos mittebantur ſcriptæ, ſunt his verbis. Imper. Cæſ. Leo, Pius, Victor, triumphator, Maximus, ſemper Sebaſtus, Auguſtus, Anatolio epiſcopo. lib. 3. c. 5. τοῖς κατὰ πάντα εὐσεβεστάτοις καὶ φιλοχρίστοις δεσπόταις ἡμῶν βασιλίσκῳ, καὶ μάρκῳ αἰωνίοις, νικηταῖς, αὐγούστοις. Per omnia maximè piis, & Chriſtum amantibus Dominis noſtris Baſiliſco & Marco æternis, victoribus, Auguſtis ſcribunt Epiſcopi. In Edicto Conſtantini Imper. apud Adonem, Hincmarum, & Iuonem. Imper. Cæſ. Flauius Conſtantinus, fidelis, manſuetus, Maximus, beneficus, Gotthicus, Sarmaticus, Britannicus, Hunnicus, Pius, Felix, Victor, ac triumphator ſemper Auguſtus. Iuſtinianus Anticum ſe vocat ab Antis populis, de quibus Procopius lib. 1. Gotth. σκλαβηνοὶ καὶ ἄνται οἱ ὑπὲρ ποταμὸν ἴστρον οὐ μακρὰν τῆς ἐκείνῃ ὄχθης ἵδρυνται. Sclaui & Antæ ſupra fluuium Iſtrum ſiti ſunt, non longè à ripa. De iiſdem vide librum 2. Proco. pag. 276 277. His titulis Franci Reges offenſi fuere, vt ſcribit Agathias lib. 1. Theudibertus Francorum Rex οὐκ ὤετο ἀνεκτὸν εἶναι, ὅτι δὴ βασιλεὺς ἰουστινιανὸς ἐν τοῖς προγράμμασι τοῖς βασιλείοις φραγκικὸς

τε

τε καὶ ἀλαμανικὸς, καὶ γηπεδικός τε καὶ λογγοβαρδικὸς ἀνεκηρύττετο, ὡς δὴ αὐτῷ ἐθνῶν ἁπάντων δεδουλωμένων, non tolerandum putabat, quod Rex Iuſtinianus in Edictis Regiis Francicus, Alamanicus, Gipedicus, Lango bardicus diceretur, quaſi eas gentes ſubiugaſſet. Iidem Domini dicti, & legibus ſoluti, quod ante eos ciuium Rom. nemini datum, vt Dio. Vet. Inſcriptio eſt, Impp. Cæſari M. Aurel. Antonino Pio felici Aug. Parthico Max. German. Max. Pont. Max. Tribunit. Pot. XVIII. Cos. III. Imp. III. P. P. Proc. Equites, in his actarius Leg. VII. Gem. Ant. P. felici deuoti numini Majeſtatique eius. Alia inſcriptio, Magno Inuicto Imp. Cæſ. C. Val. Aurel. Diocletiano Pio felici Inuicto Aug. Pont. Max. Tribun. Poteſt. Cos III. P. P. pro D. N. corpus coriariorum Magnariorum Saliariorum deuoti numini Majeſtatique eius. Alia, Imperatori Cæſ. L. Domitio Aureliano Pio felici Inuicto Aug. Pontifici Maximo Gothico Max. Germanico Max. Tribunitiæ Poteſt. V. Cos. Deſignato tertium, Patri Patriæ proconſ. reſtitutori orbis, inuictiſſimo & victorioſiſſimo Principi, Orfitus v. clariſſ. Præfectus vrbis deuotus numini Majeſtatique eius. In orthographia Manutij V. Inſcriptio eſt, in quo cenſori cõſeruat cærimoniarũ publicarum, & reſtitutori ædium ſacrarum Sodales Titi. Alia, Imp. Cæſar Diui F. Veſpaſianus Auguſtus Pontif. Max. Tribunit. Poteſt X. Imperator. XVII. P. P. Cenſor Cos. VIII. Vide veteres inſcriptiones, & orthographiam Aldi Manutij. Nicephorus lib. 6. c. 23. Imperator Cæſ. Galienus, Inuictus, Auguſ. Pontif. Max. Sarmaticus Max. Thebaicus Max. Tribunit. poteſt. viceſimum,

Conſul. 8. Impe. vndeviceſimum, pater pat. Proconſul. Euſeb. l. 9. Eccleſ. Hiſt. Imp. Cæſ. Caius Valer. Maxim. Germanicus, Sarmat. Pius felix, inuictus Auguſt. εὐσεβὴς, εὐτυχὴς, ἀνίκητος, σεβαστός. In Cod. Iuſtiniani, ἐν ὀνόματι τοῦ δεσπότου, καὶ θεοῦ ἡμῶν, αὐτοκράτωρ καῖσαρ. Φλάβιος ἰουστινιανὸς, ἀλεμανικὸς, γοτθικὸς, φραγκικὸς, γερμανικὸς, ἀντικὸς, ἀλανικὸς, οὐανδαλικὸς, ἀφρικανικὸς, εὐσεβὴς, εὐτυχὴς, ἔνδοξος, νικητὴς, τροπαιοῦχος, ἀεὶ σεβαστὸς, αὔγουστος, τῇ μεγάλῃ βουλῇ, καὶ τῷ δήμῳ. Anticum vocat, quia Antas Iſtri fluminis accolas in Romanas Prouincias erumpẽtes, Iuſtinianus per Cheldibium ducem coërcuerat, & non ita multo poſt duce Germano, ſororis ſuæ filio, ad intenercionem ferè ceciderat, vt Procopius. Apud Iuſtinũ apolog. 2. αὐτοκράτωρ καῖσαρ Μαρ. Αὐρ. Ἀντων· &c. Quanquam autem nomen Imperatoris cum regium imperium ſignificat, vt prænomen præponi ſolet, interdũ tamẽ eodem ſignificatu poſtponitur. In veteri lapide, Aulus Vitellius L. filius Imperator, Conſul perpetuus. In Cod. Iuſtiniani, Iuſtinianus ſacratiſſimus princeps, perpetuus Auguſtus. Quid autem cauſſæ fuerit, cur hos ſibi titulos principes adrogarent, indicat Dio in Auguſto: Imperatores, inquit, his omnibus fulciuntur, ὅπως μηδὲν αὐτῶν δόσεως τινὸς ἔχειν δοκῶσι, vt nihil non habere videantur conceſſu populi.

De Nomine Cæſaris.

CAP. IX.

Itulos Imperatorum quos ſupra aſcripſi veſtigiis ſequar, & à veteri inſcriptione exordiar. Imperator Cæſar D. Iul. filius. De Cæſaris appellatione Manaſſes in Politicis:

ἄλλοι δὲ πάλιν λέγουσι τῆς κεφαλῆς τὴν κόμην
ῥωμαίους λέγειν καίσαρειν. καῖσαρ οὖν ἐπεκλήθη
γαΐος, ὡς εὐπλόκαμος, ἢ μᾶλλον ὡς δασύθριξ.
ἕτεροι δὲ ῥωμαϊκὰς γράφοντες ἱστορίας,
φασὶν ὡς τούτου προγονὴς τοῦ καίσαρος γαΐου
τελεσαρχιστεὺς ἀναφανεὶς, ὅτε καρχηδονίοις
ῥωμαῖοι συνεπλέκοντο, καὶ δόρατι καιρίως
βαλὼν τὸν ἀντιγωνιστὴν, καὶ καταστραυματίσας
ἐλέφαντος ὀχούμενον ἄνωθεν εὐρυστέρνου,
αὐτόν τε πρὸς γῆν κατήγαγεν ἐλέφαντι, κἀντεῦθεν
ἔσχεν ἀρχὴν τὴν καίσαρος λαμπρὰν προσωνυμίαν.
καίσαρες γὰρ ἐλέφαντες τοῖς φοίνιξι καλοῦνται.

Alij rurſus dicunt Romanos comam capitis vocare cæſariem. Caius igitur Cæſar dictus eſt, vt cincinnatus, aut potius villoſus, & capillatus. Alij hiſtorici vnum aliquem ex eius maioribus (lego προγόνος aut προγονικός) fortiter rem geſſiſſe bello Punico, qui haſta letali vulnere hoſtem percuſſum, elephanto cui latum pectus inſidentem (lege ὀχούμενον) deiecerit ad terram, ipſumq; elephantem confoderit, & deinde orta eſt illuſtris Cæſaris appellatio. malim, ἡ καίσαρος λαμπρὰ προσωνυμία.

Cæſares enim elephantes Phœnicibus dicti. Cæſarem Spartianus dictum autumat, vel quod cum magnis crinibus ſit vtero parentis effuſus; vel quod oculis cæſiis, vel à cæſo elephante, quia Cæſa Mauris dicitur elephas: vnde ſequitur errare Seruium qui Pœnis elephantem Cæſa vocari arbitratur, cum Pœni linguam ab Hebræis mutuati ſint, quibus elephas Phil nuncupatur. Suidas & Cedrinus Cæſarem à cæſo matris vtero dictum volunt. Nonnulli Syris cæſir ſcutum eſſe volunt, vnde fortaſſis ab erepto ſcuto Syro cuidam hoſti, Cæſar appellatus ſit. Auguſtus, cum à Iulio Cæſare adoptatus in gentem eius aſſumptus eſſet, Cæſar & ipſe appellatus eſt. Auguſti teſtamentum illatum per virgines Veſtæ, Tiberium & Liuiam hæredes habuit, vt Tacit. lib. 1. Annal. Ab Auguſto Tiberius Cæſaris nomen accepit, à Tiberio cæteri imperatorum. De Claudio Suetonius; primus Cæſarum militis fidem præmio pigneratus Claudius. Idem lib. 2. c. 43. Circa Tiberim cauato ſolo, in quo nunc Cæſarum nemus eſt. Cæſarum progenies in Nerone defecit, ait Sueton. c. 1. in Galba, qui tamen vt occiſum Neronem, cunctoſque in verba ſua iuraſſe cognouit, depoſita Legati, ſuſcepit Cæſaris appellationem, c. 11. & c. 12. Germanorum cohortem à Cæſaribus olim ad cuſtodiam corporis inſtitutam. Lamprid. de Commodo, qui iam Imperator nominatus inter Cæſares. Capitolinus in Albino Cæſarianam familiam vocat. Sub Ælio Vero primum nouum genus honoris in Rempub inductum, vt eſſent Cæſares velut candidati imperij, & deſignati Imperatoris hæredes, cum antè imperatoribus hoc nomen

eſſet proprium. Spartianus, in Ælio Vero. Illorum etiam qui vel Cæſarum nomine appellati ſunt, nec Principes, nec Auguſti fuerunt; Præcipuè de Ælio Vero dicendum eſt, qui primus tantum Cæſaris nomen accepit, adoptione Hadriani familiæ Principum adſcriptus, &c. Nihil habet in ſua vita memorabile, niſi quod tantum Cæſar eſt appellatus, non teſtamento, vt antea ſolebat, neque eo modo quo Trajanus eſt adoptatus, ſed eo propriè genere, quo noſtris temporibus à veſtra clementia Maximianus atque Conſtantius Cæſares dicti ſunt, quaſi quidam Principum filij, & deſignati Auguſtæ majeſtatis hæredes. Aurelianus Victor à Spartiano diſcedit, qui in Trajano, Hadrianum primum Cæſaré fuiſſe dictum monet. Verum & ipſum Trajanum Nerua cum arrogauit, καίσαρα ἐγκγώνται, Cæſarem renuntiauit, vt Xiphilinus: id eſt, vt interpretor, Imperij conſortem. Plin. Panegyr. Trajanum Cæſarem appellauit Nerua. Sed longè ante Hadrianum, & Ælium Verum, filij imperatorum, licet nondum imperij conſortes, Cæſares dicti. Tacitus lib. 1. Annal. Druſum Tiberij filium in Germaniam à patre miſſum Cæſarem vocat. Milites, inquit, viſo Cæſare trepidare. Titus & Domitianus, Veſpaſiani filij, Cæſares à Senatu deſignati ſunt, non imperatores, ſed imperij candidati. Xiphilinus, αὐτοκράτωρ οὐεσπασιανὸς, καὶ καίσαρες, ὅτε Τίτος, καὶ ὁ δομιτιανὸς ἀποδεδείχθησαν. Ante Veſpaſianum Galba Piſonem ἀπέδειξε καίσαρα, renuntiauit Cæſarem, id eſt imperij ſucceſſorem. Maximianum atque Conſtantium Aurelius Victor creatos Cæſares in affinitatem ait. Maximianum poſtea Diocletianus Imperato-

rem iubet, id eſt creat. Apud Capitolinum M. Antoninus Cæſaris appellatione donatur à Pio. Seuerus Auguſtus Baſſianum filium Cæſarem dixit, vt Spartian. Carus Imp. filios ſuos Cæſares nuncupat, ait Vopiſcus. Apud Lampridium Alexander Cæſar aduerſus Halagabalum Auguſtum à militibus defenditur. Apud Capitolium, Commodus ad Albinum ſcribit, vt ad milites prodeat, & ſibi Cæſareum nomen adſumat. Cyriades Antiochia capta, & Cæſarea, Cæſarianum nomen accepit, auctore Trebellio. Philippus filium τῇ τοῦ καίσαρος ἀξίᾳ τιμήσας, Cæſaris dignitate cum ornaſſet, ait Zozimus. Copronymus duos filios Cæſares creauit, vt Diacon. lib. 22. Primus omnium Valentinianus Valentem & Gratianum Auguſtos, non Cæſares fecit, præter Marcum, qui Verum ſocium imperij adſciuit, vt Ammianus lib. 27. Cedrinus, ῥωμαῖοι τοῦ σεβήρου τελευτήσαντος, τὸν χάϊννιον καίσαρα ἀνηγόρευσαν. Romani Seuero, quem Galerius Cæſarē fecerat, mortuo, Chainnium Cæſarem renuntiarunt. Lampridius, Commodum puerum nominatum eſſe ait inter Cæſares, quarto Iduum Octobrium. Auguſtus ἐν ταῖς διαθήκαις, teſtamento filios Germanici nominauit Cæſares, ait Zonaras. Iuſtinus Tiberium Comitem excubitorum Cæſarem fecit, & eum cōſtituit tam in Hippodromiis, quam in ædibus inſignibus, vt Diaconus lib. 17. Manaſſes in Politic. Iuſtinus, inquit, Tiberium

πρῶτα μὲν τῷ τοῦ καίσαρος κατακοσμεῖ στεφάνῳ.

Conſtantinus Iuliano dedit τὸ τοῦ καίσαρος στέφος, eodem auctore. Theodorus anagnoſtes de Zenone ecloga 1. καὶ ποιεῖ καίσαρα μάρκον τὸν ἴδιον υἱὸν, καὶ αὐγοῦσταν ζηνωνίδα τὴν

γαμετὴν αὐτοῦ. Amplius tribuit Zeno Zenonidi vxori, quam filio ſuo Marco, quia Marcum Cæſarem, Zenonida Auguſtam fecit. Conſtantinopolitanus Imperator Cæſarem Romanum creabat, vt Sidon. carm.2.

Salue ſceptrorum columen, regina orientis,
Orbis Roma tui, rerum mihi principe miſſo,
... Imperij genitrix.

Fœminæ Cæſariſſæ factæ, Diacon. lib.17. Tiberius filiam ſuam Charito, & Mauricium Cæſares creauit Nicetas lib.1. pag 1. ἡ μὲν θεῖσα καισάρισσα. Ipſi imperatores non modo ante Trajani ætatem, verum & poſtea Cæſares dicti. Lamprid. Alex. Seuero. Alexander Auguſte, Dij te ſeruent, Cæſar noſter, Auguſte noſter, Imperator noſter, Dij te ſeruent. Ex his apparet à Iulio Cæſare Imperatores Cæſares primum appellatos, deinde cum ab Auguſto dici cæperunt Auguſti, qui in ſpem imperij alebâtur, Cæſares vocati ſunt. Eutropius lib.10. Conſtantinus τρεῖς ἔχων ὑφ' ἑαυτῷ καίσαρας τοὺς ἑαυτοῦ παῖδας, ὅπερ οὐδέπω πρότερον ἡ τῶν ῥωμαίων ἔσχε πολιτεία μετὰ καταστάσεως. Tres habens ſub ſe filios Cæſares, quod nunquam antea in Repub. Romana auditum. In Panegyr. Nazarij, Criſpus Conſtantini filius nobiliſſimus Cæſar dicitur. Ibidem, Decennia Cæſarum nobiliſſimorum vocantur. Euſebius lib.1.c.1.de vita Conſtant. filij eius, inquit, καισάρων μὲν ἔτι πρότερον μετεῖχον τιμῆς, νυνὶ δ' ὅλον αὐτὸν ἐνδυσάμενοι θεοσεβείας ἀρετῇ, αὐτοκράτορες αὔγουστοι σεβαστοί, βασιλεῖς τοῖς τοῦ πατρὸς ἐμπρέποντες καλλωπίσμασι ἀνεδείχθησαν. Cæſarum honore inſignes erant prius, nunc autem cum totum patrē induerint virtute ac pietate in Deum, Imperatores Auguſti, Sebaſti, reges ornamentis patris.

effulgentes renuntiati ſunt. Cum autem Imperatores & Cæſares crearentur, quaſi in familiam adoptantis tranſirent, nomen eius ſibi ſumebant. Ita Mauricius à Tiberio Cæſar effectus, Mauricius Tiberius dictus eſt, Trajanus Nerua, Gallus Conſtantius. Socrates lib. 2. Hiſtor. Conſtantius Gallum καίσαρα καταστήσας, τό τε οἰκεῖον θεὶς αὐτῷ ὄνομα. Cæſarem cum feciſſet, & nomen ei ſuum poſuiſſet. eodem libro c. 33. γάλλος ὁ καὶ κωνστάντιος.

De Nomine Diui.

Cap. X.

VEtus inſcriptio eſt, Imperator Cæſar D. Iulij filius. Hic locus poſtulat vt de tota ratione conſecrationis, & diuinitatis Imperatorum explicemus. Iſidorus in gloſſis, Diuus Imperator dicitur, qui poſt mortem nomen Dei accepit. Seruius ad lib. 5. Æneid. Dij perpetui, Diui ex hominibus facti. Iuſtinus tamen θεοὺς vocat, quos Romani Diuos, Apolog. 2. καὶ τῶν παρ' ὑμῖν ἀποθνησκόντων αὐτοκρατόρων εἰκόνας ἐπὶ τούτῳ τῷ σχήματι ἀνατίθετε, καὶ θεοὺς διὰ γραμμάτων ἐπονομάζετε. Et imperatorum mortuorum imagines hoc habitu ponitis, & Deos in ſcriptis vocatis. Tertul. Si non de mendacio eiuſmodi adulatio hominem Deum appellando, timeat ſaltem de infauſto. Maledictum eſt ante apotheoſin Deum Cæſarẽ nuncupare. Deum poſuit pro Diuo, vt & Cyrillus lib. 12. c. 20. Romani imperatoribus ſuis etiam Dei nomen donabant, & aras eis conſtituebant. Iulianus Cæſar. πολλὰ εἰπεῖν ὁ σιληνός,

καὶ θεῶν ὄντως σωτήρων ἔργα δέοντα συνεφόρησεν οὗτος ὁ κοροπλάθης. &c. ἦ γὰρ οὐκ ἔπλασας ἡμῖν, εἶπεν, ὥσπερ ἐκεῖνοι τὰς νύμφας, ὦ σεβαστέ, θεούς, ὧν ἕνα καὶ πρῶτον τουτονὶ Καίσαρα. Multa, inquit Silenus, Deorum reuera ſeruatorum ſimulacra decora congeſſit iſte pupparum fictor. An non finxiſti nobis, vt illi nymphas, Auguſte, Deos, quorum vnum & primum hunc Cæſarem. Lactant. lib.1.c.15. Apud Romanos Deus Iulius, quia hoc ſcelerato homini placuit Antonio. Deus Quirinus, quia hoc paſtoribus viſum eſt. Caracalla de Geta fratre dicebat apud Spartianum, ſit Diuus, modo non viuus. Sed vt de ritu conſecrationis, & imperatorum diuinitate ordine & via ingrediamur, templa & aras iam olim poſitas eſſe proconſulibus in prouinciis indicat Suetonius lib.2. Templa, inquit, quanuis ſciret etiam proconſulibus decerni ſolere, nulla tamen in prouincia recepit, niſi communi ſuo, Romæq; nomine. Epigramma Græcum de Pōpeio,

τῷ ναοῖς βρίθοντι, ὅση σπάνις ἐστὶ κόνιος.

Ei qui templis locuples, quanta eſt pulueris inopia, quo mortuus tegatur. Dio lib. 51. Auguſtus τεμένη τῇ τε ῥώμῃ καὶ τῷ πατρὶ τῷ καίσαρι, ἥρωα αὐτὸν ἰούλιον ὀνομάσας, ἔν τ' ἐφέσῳ καὶ νικαίᾳ γενέσθαι ἐφῆκεν. Permiſit vt templa Epheſi & Nicææ ponerentur Romæ & patri ſuo Cæſari, quem Heroëm Iulium appellarat. Hæ enim tum vrbes Aſiæ, & Bithyniæ clariſſimę habebantur, vtque ab incolis Romanis colerētur. Extraneis autem hominibus, quos Gręcos ipſe appellabat, conceſſit vt ſibi ipſi quoque templa facerent, Aſiani quidem Pergami, Bithyni verò Nicomedię. Id ab hoc initio tractum reliquis deinceps Imperatoribus, & à Gręcis factum eſt, & ab aliis gen-

M

tibus quę populo Rom. parent. Nam Romę quidem & in Italia nemo vnquã alicuius pretij homo id facere auſus eſt. Quare Suetonius Auguſtum in vrbe pertinaciſſimè hoc honore abſtinuiſſe ſcribit. Primo omnium Iulio Romę ſecundum Romulum templum ædificatum eſt. Appianus, Populus, inquit, Iulij Cæſaris corpus in medio foro cremauit, καὶ νεὼν ἐπῳκοδόμησαν τῇ πυρᾷ, καὶ θύουσι ὡς θεῷ. Et inædificarunt pyrę eius templum, & vt Deo ſacrificant. Cicero 2. Philip. Iulio puluinar, faſtigium, ſimulacrum, flamines. Aram fieri Iulio Cæſari primus permiſit Auguſtus, vt Dio li. 51. Qui tamen à ſeipſo diſcedere videtur, cum libro 43. dixerit, templum Clementiæ Iulio poſitum, & ei ſacerdotio Antonium Flaminem præpoſitum, ipſumque adeo Iulium Iouem appellatum. Suetonius lib. 1. c. 76. Iulius, inquit, decerni ſibi paſſus eſt tẽpla, aras, ſimulacra iuxta Deos, puluinar, flaminem, lupercos. Idem c. 85. Poſtea ſolidã columnam propè 20. pedum lapidis Numidici in foro ſtatuit (Antonius) ſcripſitque, parenti patriæ. Apud eandem longo tẽpore ſacrificare, vota ſuſcipere, quaſdam controuerſias interpoſito per Cæſarẽ iureiurando diſtrahere. In Deorum numerũ relatus eſt, non modo ore decernentium, ſed & perſuaſione vulgi. Simulacro eius in vertice ſtella additur, quia ſtella crinita per ſeptẽ continuos dies fulſit. Ara Iulio poſita cum euerſa eſſet, veterani ab Antonio vocati de ea reponenda egere, ait Cicero lib. 11. epiſt ad famil. Vnde apparet allucinari Eutropium, qui lib. 7. ſcribit Auguſtum primum omnium Deum appellatum. καὶ πρῶτος ἀπ' αὐτῶν ἔλαβε τὴν τοῦ θεοῦ προσηγορίαν. Ante Iulium Gracchos conſecratos Plutarchus monet.

De origine Conſecrationis apud Rom.

CAP. XI.

CONſecrare, & vt eſt in veteribus gloſſis, diuinare, Græci dicunt, ἀποθεῶσαι, ἀγιστεύειν, ἀνιερῶν, ἐναγίζειν, conſecrari, ἀνιεροῦσθαι, ἐναγίζεσθαι, ἀγιστεύεσθαι, τυγχάνειν τιμῶν ἡρωϊκῶν, ἰσοθέων, ἰσολυμπίων, vt loquitur Philo Iudæus legatione ad Caium, ἐκθειάζεσθαι Herodianus, ἀθανατίζεσθαι Dio, θεοποιεῖσθαι. Honores conſequi Heroicos, Diis Olympiis pares, in numerum Deorum referri. Primus omnium Romæ Romulus, deinde Gracchi, Tum Iulius, Auguſtus, Claudius, & alij plerique imperatores conſecrati ſunt, idque auctoritate Senatus, penes quem eius rei fuit arbitrium. Euſebius lib. 2. Hiſt. Euangelicæ, παλαιοῦ νόμου κεκρατηκότος μηδένα ἄλλως τινὰ παρὰ Ῥωμαίοις θεοποιεῖσθαι, μὴ οὐχὶ ψήφῳ καὶ δόγματι συγκλήτου. Cum lex vetus obtineret neminem Romæ conſecrari, niſi calculo & decreto Senatus. Idem ait ſolos Iudæos Caligulæ ſtatuas, aras, templa dicare detrectaſſe, cum ceteræ gentes Romanis ſubditę id vltro facerent, c. 5. πάντων γοῦν ὅσοι τῇ Ῥωμαίων ἀρχῇ ὑποτελεῖς εἶεν, βωμοὺς τῷ Γαΐῳ καὶ ναοὺς ἱδρυμένων, τά τε ἄλλα ἐν πᾶσιν αὐτὸν ὥσπερ τοὺς θεοὺς δεχομένων, μόνους τούς δ' ἀδιξιονηγεῖσθαι αἰδειᾶσαι τιμαῖς, ὅρκιον αὐτοῦ τὸ ὄνομα ποιεῖσθαι. Turpe ſibi duxerunt Caio vel ſimulacra ponere, vel per eius nomen ac genium iurare. Arnobius lib. 1. Tyrannos & reges veſtros appellatis Indigetes, atque Diuos, puluinaribus, templis, atque alio mactatis cultu ludorum, & celebri-

tate natalium. Romulum Quirinum Martium dicitis, & ſacerdotibus,& puluinaribus honoratis,& in ædibus adoratis ampliſſimis, & poſt hæc omnia cælum aſcendiſſe iuratis. Liuia Numerio cuidam Attico Senatori & Prætorio decies H S. dono dedit, πέντε καὶ εἴκοσι μυριάδας ἐχαρίσατο, quod iurauerat ſe vidiſſe Auguſtum in cælum aſcendenté, vt olim Proculus Romulum. Nolę domus, in qua obiit, in templum mutata eſt, narrante Dione lib. 56. Sacrarium Iuliæ genti, effigieſque D. Auguſto apud Bouillas dicantur, ait Tacit. lib. 2. Annal. addito ludicro Circenſi. lib. 15. Ludicrum Circenſe vt Iuliæ genti apud Bouillas, ita Claudiæ, Domitiæque apud Antium ederetur. Liuia Romanarum eminentiſſima, quam poſtea coniugem Auguſti vidimus, quam tranſgreſſi ad Deos ſacerdotem, & filiam, ait Paterculus l. 2. Agrippinæ decretum à Senatu flaminium Claudiale, teſte Tacito lib. 13. Arnob. lib. 4. Deos eſſe, & hos rati puluinaribus, & templis honoraſtis. Plin. Panegyr. Neruam lachrymis primum vt filium decuit, mox templis honeſtaſti, non imitatus illos qui hoc idem, ſed alia mente fecerunt. Dicauit cælo Tiberius Auguſtum, ſed vt majeſtatis numen induceret, Claudium Nero, ſed vt irrideret, Veſpaſianum Titus, Domitianus Titum, ſed ille vt Dei filius, hic vt frater videretur. Symmachus l. 4. e. 5. Diui recepti cælo, imperatores mortui. l 10. e. 55. e. 47. relatus in cælum, e. 27. cæli particeps. Tertul. l. de ſpectacul. Tot ac tantos reges qui in cælum recepti nuntiabantur.

De origine Conſecrationis apud Græcos.

CAP. XII.

PLutarchus in mulierũ pręclaris factis, Lampſacæ primùm heroicos honores habitos eſſe ait, Tum ei vt deæ ſacrificatum, τὴν Λαμψάκην ἔθαψαν ἐν τῇ πόλει μεγαλοπρεπῶς, καὶ τὴν πόλιν ἀπ᾽ αὐτῆς Λάμψακον προσηγόρευσαν. καὶ τῇ Λαμψάκῃ πρότερον ἡρωικὰς τιμὰς ἀποδιδόντες, ὕστερον ὡς θεῷ θύειν ἐψηφίσαντο. Lampſacam ſepelierunt in vrbe, quod heroibus datum, magnificè, & vrbem ab ea Lampſacum appellarunt, & cum prius Lampſacę heroicos honores habuiſsẽt, poſtea vt Diuę ſacrificare decreuerũt. Verum & longè ante Lampſacę ætatem Helena inter Deas relata, Caſſandra, Parthenope Leda conſecratę, plures alię apud Pauſaniam & Athenagoram diuinis honoribus affectę. Seruius quędam ſacra eſſe ait, quibus animę vertantur in Deos, qui appellantur animales, quod de animis fiant, de quibus Labeo libros ſcripſerit. Lycophron. in Caſsãdra:

οὗ σῆμα δομήσαντες ἔγχωροι κόρης
λοιβαῖσι, καὶ θυηλαῖσι Παρθενόπην βοῶν
ἔτεια κυδανοῦσιν, οἰωνὸν θεάν.

Vbi templum indigenę extruentes puellę, libaminib. Partenopen, & ſacrrficiis boum quotannis honorabũt, volucrem Deam. Sed & Ino Matuta Romę, Io Inachi filia Iſis, Ægyptiis, ad immortalitatem conſecratæ. Iſacius Tzetzes ad Lycophronem: Παρθενόπης ἱερὸν ἐστὶν ἐν ἰταλίᾳ, ὅπερ ἱδρύσαντο οἱ περιέχοντες τὴν Δαυνίαν ἐς τιμὴν αὐτῆς.

Fanum eſt Caſſandræ in Italia quod ei poſuerunt principes Daunij. Euripides in Alceſti,

αὐτά ποτε προὔθανεν ἀνδρὸς,
νῦν δ' ἔστι μάκαιρα δαίμων,
χαῖρ' ὦ πότνια, εὖ δὲ δίδοις.

Ipſa quondam pro viro mortua eſt, nunc beata Dea: Salue ô veneràda, & bona impertias. Fœminas diximus conſecratas, de viris Lycophron in Caſſandra,

ἐν δ' αὖ μακέλλοις σηκὸν ἔγχωροι μέγαν
ὑπὲρ τάφων δείμαντες, αἰανῆ θεὸν
λοιβαῖσι κυδανοῦσι, καὶ θυσθλαῖς βοῶν.

Macellis denique templum indigenę ingens ſuper ſepulcrum exſtruentes, æternum Deum libationibus honorabunt, & boum ſacrificiis. Ad quę verba Iſacius, *μάκελλα πόλις ἰταλίας, ὅπου τάφος, καὶ ἱερὸν πολυκτήτου ἀγιστευομένου παρὰ τῶν ἐγχωρίων, καὶ θυσίας βοῶν δεχομένου, ὥσπερ εἰ θεὸς ἀθάνατος ὑπῆρχεν.* Macella vrbs Italiæ, vbi tumulus & fanum Philoctetæ conſecrati ab indigenis, & ſacrificia boum conſequuti, non ſecus ac ſi Deus immortalis eſſet. Idem,

ἐμὸς δ' ἀκοίτης, δμωΐδος νύμφης ἄναξ,
Ζεὺς σπαρτιάταις αἱμύλοις κληθήσεται,
τιμὰς μεγίστας οἰβάλου τέκνοις λαχών.

Meus autem maritus, captiuę dominus ſponſę, Iuppiter à Spartanis argutis (legerem libentiùs *αἱμύλιος*, Iuppiter blandus & benignus) vocabitur, ſummos ab Oebali nepotibus nactus honores. Aſiatici certè, Græci, Syri, benemeritos ſacrificiis & aris mactabant. Nam & Græci Chalcidenſes donaria ſua pretioſiſſima ac pulcherrima Tito Flaminio conſecrarunt, quorum inſcri-

ptiones huiuſmodi hodiéque viſuntur. Populus Tito & Herculi gymnaſium. Populus Tito & Apollini Delphinium. Hodiéque ſacerdos Tito ſuffragiis populi creatus, καὶ θύσαντες αὐτῷ τῶν σπονδῶν ἐπᾴδουσι, & cum ei ſacrificant inter libandum, Pæana canunt, ait Plutarchus in Tito. De Græcis & Aſiaticis Polybius lib 5. τοὺς εὐεργέτας θυσίαις τε καὶ βωμοῖς ἐτίμων. Apud Curtium Cleo Perſas non ſolum piè ſed etiam prudenter reges ſuos inter Deos colere ait. Maieſtatem enim imperij ſalutis eſſe tutelam. Ægyptij reges ſuos mortuos in Deos repoſuerunt, ſolum Xerxen viuum adhuc Deum appellarunt, vt Diodor. Sicul. lib. 2.

De Tēplis, aris, Flaminibus, & ſacerdotibus Iulij & Auguſti.

CAP. XIII.

IVlianus in Cæſaribus Auguſtum κοροπλάθον, ac Deorum fictorem vocat, quia Iulium patrem primum ex imperatoribus Deum finxit, πρῶτον θεὸν ἔπλασε. Quo pertinet illud Statij,

Primus iter noſtris oſtendit in æthera Diuis.

Manilius, *Iam facit ipſe Deos, mittitque ad ſidera numen*
Maius, & Auguſto creſcit ſub principe cælum.

Sueton. l. 1. c. 8. Decreta Cæſari domus cum faſtigio. Scribunt quidam trecētos ex dedititiis electos vtriuſq; ordinis, ad aram Diuo Iulio exſtructam Auguſti iuſſu Idibus Martiis hoſtiarum more mactatos. Idem l. 2. c. 5. Vetus inſcriptio, τῆς Σεβαστῆς νεωκόρος, ἰούλιος θεός. Altera, κνωσιέων δὶς νεωκόρων, Cnoſſentium bis ſacerdos: quia ge-

minum Cnoſi templum, alterum Iulio, alterum Auguſto. Dio lib. 47. ἀπηγόρευσαν δὲ μηδένα ἐς τὸ ἡρῷον αὐτοῦ καταφυγόντα ἐπ' ἀδείᾳ μήτ' ἀνδροληψιᾶσθαι, μήτε συλᾶσθαι. Edixere Triumuiri, ne qui ſecuritatis cauſſa in tēplum D. Iulij confugiſſet, inde eijci, vel abripi poſſet. Auguſtus tamen Antonium iuuenē ſimulacro D. Iulij, ad quod poſt multas preces cōfugerat, abreptū interemit. Auguſtus ipſe viuus Deus appellatus. Propertius,

Bella Deus Cæſar diues meditatur ad Indos.

Ei ſacra quot menſibus facta Virgil. *quotannis*

Bis ſenos cui noſtra dies altaria fumant.

Ouidius, *Et lachrymas vidimus ire Deo.*

Aræ ei poſitæ. Horatius,

Iurandaſque tuum per nomen ponimus aras.

Auguſto mortuo templum in Palatio à Senatu decretum. Dio, καὶ αὐτῷ ἔν τε τῇ Ῥώμῃ ἡρῷον ψηφισθὲν μὲν ὑπὸ τῆς γερουσίας, οἰκοδομηθέν τε ὑπὸ τῆς Λιβίας, καὶ ὑπὸ τοῦ Τιβερίου ἐποιήθη, καὶ ἄλλοθι πολλαχόθι. Auguſto Romæ templum decretum à Senatu, à Liuia extructum, à Tiberio perfectum, & alibi multis locis. Plinius lib. 2. In Palatij templo quod fecerat D. Auguſto coniux Auguſta. Seneca de Conſolat. ad Polyb. vocat eas domos, in quas non niſi per templa aditur Ouid. lib. de Ponto.

Quale tamen potui de calite, Brute, recenti
Veſtra procul poſitus nomen in ora dedi.

Item lib. 4.

Nec pietas ignota mea eſt, videt hoſpita tellus
In noſtra ſacrum Cæſaris eſſe domo.
Stant pariter natuſque pius, coniuxque ſacerdos,
Numina iam facto non leuiora Deo.

Pru-

Prudent. in Symmachum,

Poſteritas menſe atque adytis, & flamine, & aris
Auguſtum coluit, vitulo placauit, & agna
Strata ad puluinar iacuit.

Tacitus li.1. Annal. Nihil deorum honoribus relictum, cum ſe templis & effigie numinum per flamines & ſacerdotes coli vellet. Cæterum ſepultura more perfecta templum & celeſtes religiones decernuntur. Item, patres ad effigiem Auguſti manus tendere. Vet. inſcriptio, Lucretio Lucij filio flaminica perpetua domus auguſtæ. Dio lib. 56. τότε δὲ ἀθανατίζοντες αὐτὸν, καὶ θιασώτας οἱ, καὶ ἱερὰ καὶ ἱέρειαν τὴν Λιουίαν ἀπέδειξαν. Tunc autem eum immortalem facientes, & ſodales, & flamines, templa & flaminicam Liuiam conſtituerunt. Suetonius ſcribit Auguſtum vrbem Nicopolim apud Actium condidiſſe: Erat ibi apex honorum omnium Auguſti ſacerdotium: ſacerdos enim Auguſtalis dabat nomen anno. In ſcribendis publicis aut priuatis inſtrumentis nomen eius ad notandum diem & annum adſcribebatur. Arrianus lib.1. Diſſert. Epict. c. 19. σήμερόν τις περὶ ἱερωσύνης ἐλάλει μοι τῆς αὐγούστου. λέγω αὐτῷ, ἄνθρωπε, ἄφες τὸ πρᾶγμα, δαπανήσεις πολλὰ εἰς οὐδέν. ἀλλὰ σύμφωνα, φησι, γράφοντες γράψουσι τὸ ἐμὸν ὄνομα. Hodie quidam, inquit, de ſacerdotio Auguſti mecum loquebatur. Dixi ei abſtineto iſto ambitu, magnos ſumptus fruſtra facies. Reſpondit ille, at ij qui contractus ſcribunt, nomen meum aſcribent. &c. Ita & lib.1. Machab. καὶ ὅπως γράφονται ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ πᾶσαι συγγραφαὶ ἐν τῇ χώρᾳ, vt omnes contractus in ea regione nomine eius aſcripto tempus notent. Loquitur de Simone Pontifice. Lugduni ara

fuit ad quam 60. populi Galliæ conueniebant, vt Auguſto haberent honorem. Strabo lib. 4. ἐπὶ ἱερὸν ὃ ἀναδειχθὲν ὑπὸ πάντων κοινῇ τῶν γαλατῶν καίσαρι τῷ σεβάστῳ πρὸ ταύτης ἵδρυται τῆς πόλεως ἐπὶ τῇ συμβολῇ τῶν ποταμῶν. ἔστι δὲ βωμὸς ἀξιόλογος ἐπιγραφὴν ἔχων τῶν ἐθνῶν ξ΄ τὸν ἀριθμόν. Et templum ab omnibus communi ſententia Gallis decretum Cæſari Auguſto ante hanc vrbem poſitum eſt ad concurſum fluuiorũ. Eſt autem ara memoratu digna, cum inſcriptione populorum numero 60. Plin. Panegyr. Sed licet illum aris, puluinaribus, flamine colas. Romæ quoque ſacrarium fuit Auguſto poſitum aliquanto poſtquam exceſſit, regione palatij, vbi natus eſt ad capita bubula. Sueton. l. 2. c. 5. Idem annus quo diem obiit nouas cerimonias accepit, addito ſodaliũ Auguſtalium ſacerdotio. Tacit. l. 2. Annal. Cum in campo Martio corpus eius crematum eſt, faces Auguſtales ſubdidere, quod ſacerdotium vt Romulus Tatio regi, ita Tiberius Iuliæ genti ſacrauit, ait idem lib. 2. Hiſtor. In vet. inſcription. ſodales Auguſtales, Flauij, Hadrianales, Antonini, Æliani ſæpe commemorantur. Alia vet. inſcriptio, Neroni Cæſari Germanici filio, Tiberij Auguſti nepoti, D. Auguſti pronepoti, Flamini Auguſtali, ſodali Auguſtali Q. Q Nouanius, Q. L. Sæuius. Imo & per omnes domos cultores Auguſti in modum collegiorum habebantur, ait Tacit. lib. 1. Annal. Romæ pars ea domus, & ſolum quod primum naſcens D. Auguſtus attigerat, Senatus decreto conſecratum eſt, cum C. Lectorius adulterij reus allegaret ſe eius ſoli eſſe poſſeſſorem, ac velut æditũum, peteretq; donari adulterij pœnam quaſi proprio ſuo, ac peculiari Deo, vt Sueton.

lib.2.c.5. Cum palmam enatam in ara quę ei poſita erat, Auguſto nuntiaſſent, reſpondit, apparet quam frequenter ſacrificetis, ait Plinius. Ancyræ quoque Auguſto diuini honores exhibiti apud Ioſephum origin. lib.16.c.10. vbi legendum ἐν ἀγκύρῃ. Herodes deducto ad mare Cæſare Auguſto, in regnum reuerſus pulcherrimum ei templum in terra Zenodori ex albo lapide poſuit. è regione portus aduerſum fauces templum Cæſaris in colle poſitum pulcritudine & magnitudine conſpicuum, quo Cæſaris coloſſus Olympici Iouis ſtatuæ aſſimilis, & magnitudine par. τοῦ στόματος ἀντικρὺ ναὸς καίσαρος ἐπὶ γηλόφου κάλλει καὶ μεγέθει διάφορος, &c. inquit ibidem Ioſeph. Quia cum imperatoribus ſtatuas facerent, Dei alicuius nobile ſignum exemplum ſumebant. Strabo Sacerdotes & æditous Auguſti νεωκόρους vocat. Objecta Cyzicenis incuria cerimoniarum D. Auguſti, quod fanum eius honori cœptum non perfecerant. Tacit. l.4. Annal. D. Auguſtus ſibi atque vrbi Romæ templum apud Pergamum poſuerat. Sed & σεβάστειον fuit Cæſareæ in Iudæa, & Alexandriæ, vbi clypei Cæſari ſacri, cum titulo ſine imagine ſculpta, vt Philo in legat. ad Caium, οἷς οὐδὲν ἀνεζωγράφητο μίμημα, vt non abs re Lucanus l.7. cecinerit,

Bella pares ſuperis facient ciuilia Diuos,
Fulminibus manes, radiyſque ornabit & aſtris,
Inque Deum templis iurabit Roma per vmbras.

Auguſto vniuerſus orbis diuinos honores decreuerat, & templa, & porticus, & veſtibula. Philo lib. de legat. πᾶσα ἡ οἰκουμένη τὰς ἰσολυμπίους αὐτῷ τιμὰς ἐψηφίσατο, καὶ ναοὺς, προπύλαια, προτεμενίσματα, στοάς. Nuſquam enim eiuſ-

modi eſt templum, cuiuſmodi quod Sebaſtium dicitur inſcenſori Cæſari ſacrum è regione portus opportuni, maximum, editiſſimum, ſplendidiſſimum, ac maximè conſpicuum, ἐπιβατηρίου καίσαρος νεώς, qui ſecundaret eorum nauigationē, qui naues inſcenderent. Tiberius ſimulacra, & Heroa Auguſti partim per ſe, partim per pontifices conſecrabat, ait Dio. τὰ ἀγάλματα καθιέρου.

De templis ac ſacerdotibus aliorum Imperatorum.

Cap. XIV.

Templa, & flamines Iulio, & Auguſto non modo mortuis, verum etiam viuis poſita eſſe oſtendimus, de cæteris imperatoribus inquiramus. Tiberius templa, ſtatuas, flamines, ſacerdotes decerni ſibi prohibuit, ait Sueton. lib. 2. c. 1. lib. 3. c. 26. Erat tamen apud Aſpendios aſylum Tiberij, ſtatuæque ſanctiores illis in locis, ac venerabiliores, quàm Iouis Olympij ſimulacrum. Caligula templum numini ſuo proprium, & ſacerdotes, & excogitatiſſimas hoſtias inſtituit. In templo ſimulacrum ſtabat aureum, amiciebatúrque quotidie veſte quali ipſe vteretur. Magiſteria ſacerdotij ditiſſimus quiſque, & ambitione, & licitatione maxima vicibus comparabant. Hoſtiæ erant Phœnicopteri, ait Sueton. c. 22. lib. 4. Victor. epit. Hiſtor. Auguſtæ c. 9. Caligula incedebat habitu deorum ſuorum, Iouem ob inceſtum, choro bacchantium liberum ſe aſſeruit, vt eſt in Veronenſi codice. In Britannis templum D. Claudio conſtitutum, quaſi ara æternæ

dominationis aſpiciebatur, dilectíque ſacerdotes ſpecie religionis omnes fortunas effundebant. Vnde & iocus Senecæ in ludo Claudij, parum eſt quod téplum in Britannia habet, quod hunc barbari orant, & vt Deum colunt. Vetus Poëta de Claudio,

Oceanuſque tuas vltta ſe reſpicit aras.

Tacitus legendus lib. 4. Annal. Domitianus viuus Deus dictus, ipſe genti Flauiæ templa Romæ poſuit. Martial. lib. 5. e. 3.

Sors mea quam fratris melior, cui tam prope fas eſt,
Cernere tam longè quem colit ille Deum.

Euſeb. lib. 9. Hiſt. euang. præfectus præt. ſcribit ad alios magiſtratus, ἡ θειότης τῶν δεσποτῶν ἡμῶν τῶν δυνατωτάτων αὐτοκρατόρων, ἀλλότριον εἶναι τῆς προθέσεως τῆς θειοτάτης τῆς ἰδίας δοκιμάζουσα, ἐκέλευσε διὰ τῆς ἐμῆς καθοσιώσεως τῇ σῇ ἀγχινοίᾳ διαχαράξαι. Diuinitas dominorum noſtrorum potentiſſimorum Imper. alienum eſſe à ſuo diuiniſſimo inſtituto probans, iuſſit per meam deuotionem ſcribere ad tuam prudentiam. Diaconus lib. 8. Domitianus ſe primus dominum ac Deum appellauit. Statius de Domitiano lib. 1. Syl. vlt.

Dum noſtri Iouis hiferuntur imbres.

Martial. l. 7. e. 4. *Redde Deum votis poſcentibus.*

Idem e. 39. l. 7. de Claudio & Nerone,

Pectore non humili paſſus vtrumque Deum.

Philoſtratus l. 7. de vita Apollonij narrat quendam in carcerem coniectum, quia Tarenti præfectus ſacrificans publicis precibus non addiderat, Domitianum Palladis filium eſſe, οὐ ἦρχε θύων οὐ προσέθηκε ταῖς δημοσίαις εὐχαῖς, ὅτι δομετιανὸς ἀθηνᾶς εἴη παῖς. De eod. Mart. l. 9. e. 40.

Prima Palatino lux eſt hæc orta tonanti.

ep. 4. *Addita quod Latio Flauia templa polo.*

Suetonius Domitiano c. 5. excitauit Flauiæ templum gentis. Martial. lib. 10. e. 51.

Dum videt Auguſti Flauia templa poli.

Nerua & Trajanus ſe Deos dici vetuerunt. Martial. l. 10. ep. 7. *Fruſtra blanditiæ venitis ad me,*

Dicturus dominum deumque non ſum,

Iam non eſt locus hac in vrbe vobis.

Veſpaſianus & Hadrianus ſibi templa magnifica & ſuperba poſuerunt, vt Theodoret. lib. de curand. affect. Græcorũ. Velitris oſtendebatur ara Octauio conſecrata duci. Hadrianus tamen non eſſet appellatus Diuus, niſi Antoninus rogaſſet. Templum deniq; ei pro ſepulcro apud Puteolos conſtituit, & quinquennale certamen, & flamines, & ſodales ait Spartianus. Ipſi etiam imperatorum catamiti Dij facti. Prudẽtius lib. 1. in Symmachum.

Quid loquar Antinoum cæleſti ſede locatum.

medio recubantem cum Ioue fulcro.

M. Antonino Philoſopho priuſquã funus eius conderetur, quod nunquã antea factum fuerat, neque poſtea, Senatus populuſque non diuiſis locis, ſed in vna ſede propitium deum dixit, vt Capitolin. Romæ Seuerus nomen Pertinacis omnibus precibus, votis, & iuramentis addi iuſſit, ἐπί τε ταῖς εὐχαῖς ἁπάσαις, καὶ ἐπὶ τοῖς ὅρκοις ἅπασι προσέταξε ἐπιλέγεσθαι, vt Dio & Herodianus. Seuerus ipſe Iuppiter dictus eſt. Oppianus,

αὐσονίου ζηνὸς γλυκερὸν θάλος ἀντωνῖνε,

ὃν μεγάλη μεγάλῳ φυτήσατο δόμνα σεβήρῳ.

Auſonij Iouis dulce germen Antonine, quem magna

Domna magno Ioui peperit. Panegyr. Theodoſ. Imperator, inquit, eſt, qui à gentibus adoratur, cui toto orbe terrarum priuata vel publica vota redduntur, à quo petit nauigaturus ſerenum, peregrinaturus reditum, pugnaturus auſpicium. Symmachus lib 10. Imperatores mortuos diuos appellat, Græci Deos. Lucian. in longæuis ἀπολλόδωρος δὲ ὁ περγαμηνεὺς ῥήτωρ, θεοῦ καίσαρος σεβαστοῦ διδάσκαλος. Apollodorus Pergamenus Rhetor, Diui Cæſaris Auguſti præceptor. Minutius Felix in Octauio, Et Diui cæteri reges qui conſecrantur, non ad fidem numinis, ſed ad honorem emeritæ poteſtatis. Inuitis his denique hoc nomen adſcribitur, optant in homine perſeuerare, fieri ſe deos metuunt, & ſi iam ſenes nolunt. Capitolinus ſcribit Antoninum Pium à Senatu Diuum appellatum eſſe. Sozomenus lib. 4. c. 17. παρόντος κωνσταντίου τοῦ αἰωνίου μεγάλου αὐγούστου. Præſente Conſtantio æterno magno Auguſto: Athanaſius dixit, ridiculum eſſe imperatorem Conſtantium æternum nominare, & detrectare filium Dei immortalem dicere. γελοῖον εἶναι βασιλέα αἰώνιον τὸν κωνστάντιον ὀνομάζειν, ἀΐδιον δὲ λέγειν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ παραιτεῖσθαι. Ibidem diuinitatem Imperatoris Chriſtiani, epiſcopi & ipſi Chriſtiani appellant, οἵτινες τὴν σὴν ἀναδιδάξουσι θειότητα. Qui tuam diuinitatem docebunt. Conſtantinus Magnus appellationes Deo proprias repudiauit. Iuuencus ſub finem euang.

Indulgens terræ regnator apertæ
Conſtantinus adeſt, cui gratia digna merenti
Qui ſolus regum ſacri ſibi nominis horret
Imponi pondus, vt iuſtis dignior actis
Æternam capiat diuina in ſæcula vitam.

Prudentius in Apotheoſi, *iam purpura ſupplex*
Sternitur Æneadæ rectoris ad atria Chriſti,
Vexillumque crucis ſummus dominator adorat.

Poſt Conſtantinum tamen imperatoribus diuinitatis tituli adſcripti. Nazarius, Eumenius, Pacatus, Mamertinus in Panegyr. Imperatorem ſacratiſſimum ſemper appellant. Martiani ſodales D. Marci ſacra curabant, ait Capitol. in Pertin. Marcus Antoninus Verum mortuum Diuum appellauit. Parum ſanè fuit quod M. Philoſopho honores diuinos omnis ætas, omnis ſexus, omnis conditio, ac dignitas dedit, niſi quod etiam ſacrilegus iudicatus eſt, qui eius imaginem in ſua domo non habuit, vt Capitolinus. Diuinos honores decretos Piſoni oſtendit Trebel. Pollio. Diuum ſibi, non filium adoptaſſe dixit Hadrianus, cum de vita Veri deſperaret, auctore Spartiano. Rufus Feſtus in breuiario, Diualem Conſtantinum vocat, Iulius Frontinus diuinos imperatores. In vet. gloſſ. Diuino Deum facio, Diuinor Deus fio. Carolus Magnus l. 1. contra Synodum Græcam de adorand. imag. c. 3. Sceptra imperialia retinentes poſt mortem in Deos credebantur transferri, & Diui vocabantur. In Digeſtis ſæpe Diui fratres, Diui imperatores nominantur. Imo omnia quæ ad Imperatores pertinebant, diuina & ſacra dicta. Diuina domus, ſacræ literæ, ſacræ largitiones. Statius lib. 1. Syl. latus omne diuinæ domus ſemper promereri pro mea mediocritate connitor. Vet. inſcriptio, pro ſalute Antonini Gordiani imperatoris felicis, totiuſque domus diuinę, tauropolium fecit ordo decurionum. Diuinum verticem de capite imperatoris dixit Mamertinus in Pane-

Panegyrico. Sellæ, inquit, curules, fulgur, & illa lux diuinum verticem claro orbe complectens, veſtrorum ſunt ornamenta meritorum. Phædrus lib. 5. ſuperbiens vidit honorem diuinæ domus. Caſſiodorus lib. 5. c. 9. venerabilem domum. lib. 10 ep. 55. æternabilẽ domum. Symmachus l. 5. e. 95. Diuinum Principem. Acta concil. Chalced. diuiniſſimum. Symmachus l. 4. e. 12. Honorius diuinæ ſtirpis Auguſtus. Diuinus affatus, diuinus ſermo, diuina officia. C. de diuin. offic. Symmach. l. 10 e. 48. l. 7. e. 82. l. 2. e. 30. l. 10. e. 51; e. 53. Auditorium ſacrum, judicium ſacrum, ſacram ſedem. P. Diaconus, libro de not. litter. Sacrum ſcrinium, ſacrum conſiſtorium. S. cognitionem, S. ſanctionem. Eumenius orator, ſacras aures. Act. 2. conc. Chalced. ſacratiſſimas aures. Firmicus lib. de errore prophan. religion. ſanctas aures. Nouel. 12. diuinas aures. Sidon. lib. 1. ſacros apices. Claudian. de laudib. Serenæ, ſacra præſepia. Sacrum ſtabulum l. 1. C. Theodoſ. de auro & tribut. Auguſtinus lib. de Donatiſ. poſt collat. c. 31. Illi portant multorum imperatorum ſacras, nos ſola portamus euangelia. Hormiſdas Papa in Indiculo, Imperatorem rogate, deſtinatis ſacris innoteſcat. Imo & cæleſtia vocantur quæ ſunt Imperatorum. Symmachus lib. 10 e. 37. cæleſtem orationem, cæleſtia iuſſa, cæleſtia ſtatuta, cæleſte iudicium, cæleſte præceptum. In act. collat. Chartag. ſcripta cæleſtia majeſtatis veſtræ. Cæleſtia conſtituta ibidem, die. 1. c. 21. Cæleſtis ſanctio ibidem. Cælitus gradum impetrare ab imperatore l. 2. C. de Caſtren. Conſuetudinẽ cælitus deputatam l. penult. C. Theod. de palatin. ſacrar. largit. Eodem pertinet, perennitas,

O

minum Cnoſi templum, alterum Iulio, alterum Auguſto. Dio lib. 47. ἀπηγόρευσαν δὲ μηδένα ἐς τὸ ἡρῷον αὐτοῦ καταφυγόντα ἐπ' ἀδείᾳ μήτ' ἀνδροληψίᾳ, μήτε συλᾶσθαι. Edixere Triumuiri, ne qui ſecuritatis cauſſa in tēplum D. Iulij confugiſſet, inde eijci, vel abripi poſſet. Auguſtus tamen Antonium iuuenē ſimulacro D. Iulij, ad quod poſt multas preces cōſugerat, abreptū interemit. Auguſtus ipſe viuus Deus appellatus. Propertius,

Bella Deus Cæſar dites meditatur ad Indos.

Ei ſacra quot menſibus facta Virgil. *quotannis*

Bis ſenos cui noſtra dies altaria fumant.

Ouidius, *Et lachrymas vidimus ire Deo.*

Aræ ei poſitæ. Horatius,

Jurandaſque tuum per nomen ponimus aras.

Auguſto mortuo templum in Palatio à Senatu decretum. Dio, καὶ αὐτῷ ἔν τε τῇ ῥώμῃ ἡρῷον ψηφισθὲν μὲν ὑπὸ τῆς γερουσίας, οἰκοδομηθὲν τε ὑπὸ τῆς λιβίας, καὶ ὑπὸ τοῦ τιβερίου ἐποιήθη, καὶ ἄλλοθι πολλαχόθι. Auguſto Romæ templum decretum à Senatu, à Liuia extructum, à Tiberio perfectum, & alibi multis locis. Plinius lib. 2. In Palatij templo quod fecerat D. Auguſto coniux Auguſta. Seneca de Conſolat. ad Polyb. vocat eas domos, in quas non niſi per templa aditur Ouid. lib. de Ponto.

Quale tamen potui de cælite, Brute, recenti
Veſtra procul poſitus nomen in ora dedi.

Item lib. 4.

Nec pietas ignota mea eſt, videt hoſpita tellus
In noſtra ſacrum Cæſaris eſſe domo.
Stant pariter natuſque pius, coniuxque ſacerdos,
Numina iam facto non leuiora Deo.

Pru-

Prudent. in Symmachum,

Poſteritas menſe atque adytis, & flamine, & aris
Auguſtum coluit, vitulo placauit, & agna
Strata ad puluinar iacuit.

Tacitus li.1.Annal.Nihil deorum honoribus relictum, cum ſe templis & effigie numinum per flamines & ſacerdotes coli vellet. Cæterum ſepultura more perfecta templum & celeſtes religiones decernuntur. Item, patres ad effigiem Auguſti manus tendere. Vet. inſcriptio, Lucretio Lucij filio flaminica perpetua domus auguſtæ. Dio lib. 56. ὅτε δὲ ἀθανατίζοντες αὐτὸν, καὶ θιασώτας οἱ, καὶ ἱερεῖς καὶ ἱέρειαν τὴν Λιβίαν ἀπέδειξαν. Tunc autem eum immortalem facientes, & ſodales, & flamines, templa & flaminicam Liuiam conſtituerunt. Suetonius ſcribit Auguſtum vrbem Nicopolim apud Actium condidiſſe: Erat ibi apex honorum omnium Auguſti ſacerdotium: ſacerdos enim Auguſtalis dabat nomen anno. In ſcribendis publicis aut priuatis inſtrumentis nomen eius ad notandum diem & annum adſcribebatur. Arrianus lib.1. Diſſert. Epict. c. 19. σήμερόν τις περὶ ἱερωσύνης ἐλάλει μοι τοῦ Αὐγούστου. λέγω αὐτῷ, ἄνθρωπε, ἄφες τὸ πρᾶγμα, δαπανήσεις πολλὰ εἰς οὐδέν. ἀλλὰ σύμφωνα, φησι, γράφοντες γράψουσι τὸ ἐμὸν ὄνομα. Hodie quidam, inquit, de ſacerdotio Auguſti mecum loquebatur. Dixi ei abſtineto iſto ambitu, magnos ſumptus fruſtra facies. Reſpondit ille, at ij qui contractus ſcribunt, nomen meum aſcribent. &c. Ita & lib.1. Machab. καὶ ὅπως γράφονται ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ πᾶσαι συγγραφαὶ ἐν τῇ χώρᾳ, vt omnes contractus in ea regione nomine eius aſcripto tempus notent. Loquitur de Simone Pontifice. Lugduni ara

lib. 2. c. 5. Cum palmam enatam in ara quę ei poſita erat, Auguſto nuntiaſſent, reſpondit, apparet quam frequenter ſacrificetis, ait Plinius. Ancyræ quoque Auguſto diuini honores exhibiti apud Ioſephum origin. lib. 16. c. 10. vbi legendum ἐν Ἀγκύρῃ. Herodes deducto ad mare Cæſare Auguſto, in regnum reuerſus pulcherrimum ei templum in terra Zenodori ex albo lapide poſuit. è regione portus aduerſum fauces templum Cæſaris in colle poſitum pulcritudine & magnitudine conſpicuum, quo Cæſaris coloſſus Olympici Iouis ſtatuæ aſſimilis, & magnitudine par. τοῦ στόματος ἀντικρὺς ναὸς καίσαρος ἐπὶ γηλόφου κάλλει καὶ μεγέθει διαφέρων, &c. inquit ibidem Ioſeph. Quia cum imperatoribus ſtatuas facerent, Dei alicuius nobile ſignum exemplum ſumebant. Strabo Sacerdotes & ædituos Auguſti νεωκόρους vocat. Objecta Cyzicenis incuria cerimoniarum D. Auguſti, quod fanum eius honori cœptum non perfecerant. Tacit. l. 4. Annal. D. Auguſtus ſibi atque vrbi Romæ templum apud Pergamum poſuerat. Sed & σεβάστιοι fuit Cæſareæ in Iudæa, & Alexandriæ, vbi clypei Cæſari ſacri, cum titulo ſine imagine ſculpta, vt Philo in legat. ad Caium, αἷς οὐδὲν ἀνεζωγράφητο μίμημα, vt non abs re Lucanus l. 7. cecinerit,

Bella pares ſuperis facient ciuilia Diuos,
Fulminibus manes, radiyſque ornabit & aſtris,
Inque Deum templis iurabit Roma per vmbras.

Auguſto vniuerſus orbis diuinos honores decreuerat, & templa, & porticus, & veſtibula. Philo lib. de legat. πᾶσα ἡ οἰκουμένη τὰς ἰσολυμπίους αὐτῷ τιμὰς ἐψηφίσατο, καὶ ναούς, προπύλαια, προτεμενίσματα, στοάς. Nuſquam enim eiuſ-

modi eſt templum, cuiuſmodi quod Sebaſtium dicitur inſcenſori Cæſari ſacrum è regione portus opportuni, maximum, editiſſimum, ſplendidiſſimum, ac maximè conſpicuum, ἐπιβατηρίου καὶ πορευσίου, qui ſecundaret eorum nauigationẽ, qui naues inſcenderent. Tiberius ſimulacra, & Heroa Auguſti partim per ſe, partim per pontifices conſecrabat, ait Dio. τὰ ἀγάλματα καθιέρου.

De templis ac ſacerdotibus aliorum Imperatorum.

CAP. XIV.

TEmpla, & flamines Iulio, & Auguſto non modo mortuis, verum etiam viuis poſita eſſe oſtendimus, de cæteris imperatoribus inquiramus. Tiberius templa, ſtatuas, flamines, ſacerdotes decerni ſibi prohibuit, ait Sueton. lib. 2. c. 1. lib. 3. c. 26. Erat tamen apud Aſpendios aſylum Tiberij, ſtatuæque ſanctiores illis in locis, ac venerabiliores, quàm Iouis Olympij ſimulacrum. Caligula templum numini ſuo proprium, & ſacerdotes, & excogitatiſſimas hoſtias inſtituit. In templo ſimulacrum ſtabat aureum, amiciebatúrque quotidie veſte quali ipſe vteretur. Magiſteria ſacerdotij ditiſſimus quiſque, & ambitione, & licitatione maxima vicibus comparabant. Hoſtiæ erant Phœnicopteri, ait Sueton. c. 22. lib. 4. Victor. epit. Hiſtor. Auguſtæ c. 9. Caligula incedebat habitu deorum ſuorum, Iouem ob inceſtum, choro bacchantium liberum ſe aſſeruit, vt eſt in Veronenſi codice. In Britannis templum D. Claudio conſtitutum, quaſi ara æternæ

dominationis aſpiciebatur, dilectique ſacerdotes ſpecie religionis omnes fortunas effundebant. Vnde & iocus Senecæ in ludo Claudij, parum eſt quod tẽplum in Britannia habet, quod hunc barbari orant, & vt Deum colunt. Vetus Poëta de Claudio,

Oceanuſque tuas vltra ſe reſpicit aras.

Tacitus legendus lib. 4. Annal. Domitianus viuus Deus dictus, ipſe genti Flauiæ templa Romæ poſuit. Martial. lib. 5. e. 3.

Sors mea quam fratris melior, cui tam propè fas eſt,
Cernere tam longè quem colit ille Deum.

Euſeb. lib. 9. Hiſt. euang. præfectus præt. ſcribit ad alios magiſtratus, ἡ θειότης τῶν δεσποτῶν ἡμῶν τῶν δυνατωτάτων αὐτοκρατόρων, ἀλλότριον εἶναι τῆς προθέσεως τῆς θειοτάτης τῆς ἰδίας δοκιμάζουσα, ἐκέλευσε διὰ τῆς ἐμῆς καθοσιώσεως τῇ σῇ ἀγχινοίᾳ διαχαράξαι. Diuinitas dominorum noſtrorum potentiſſimorum Imper. alienum eſſe à ſuo diuiniſſimo inſtituto probans, iuſſit per meam deuotionem ſcribere ad tuam prudentiam. Diaconus lib. 8. Domitianus ſe primus dominum ac Deum appellauit. Statius de Domitiano lib. 1. Syl. vlt.

Dum noſtri Iouis hi feruntur imbres.

Martial. l. 7. e. 4. *Redde Deum votis poſcentibus.*

Idem e. 39. l. 7. de Claudio & Nerone,

Pectore non humili paſſus vtrumque Deum.

Philoſtratus l. 7. de vita Apollonij narrat quendam in carcerem coniectum, quia Tarenti præfectus ſacrificans publicis precibus non addiderat, Domitianum Palladis filium eſſe, ὃ ἦρχε θύων οὐ προσέθηκε ταῖς δημοσίαις εὐχαῖς, ὅτι Δομιτιανὸς Ἀθηνᾶς εἴη παῖς. De cod. Mart. l. 9. e. 40.

Prima Palatino lux eſt hæc orta tonanti.

ep.4. *Addita quod Latio Flauia templa polo.*

Suetonius Domitiano c. 5. excitauit Flauiæ templum gentis. Martial. lib.10. e. 51.

Dum videt Auguſti Flauia templa poli.

Nerua & Trajanus ſe Deos dici vetuerunt. Martial. l.10. ep.7. *Fruſtra blanditiæ venitis ad me,*
Dicturus dominum deumque non ſum,
Jam non eſt locus hac in vrbe vobis.

Veſpaſianus & Hadrianus ſibi templa magnifica & ſuperba poſuerunt, vt Theodoret. lib. de curand. affect. Græcorũ. Velitris oſtendebatur ara Octauio conſecrata duci. Hadrianus tamen non eſſet appellatus Diuus, niſi Antoninus rogaſſet. Templum deniq; ei pro ſepulcro apud Puteolos conſtituit, & quinquennale certamen, & flamines, & ſodales ait Spartianus. Ipſi etiam imperatorum catamiti Dij facti. Prudētius lib.1. in Symmachum.

Quid loquar Antinoum cæleſti ſede locatum.
medio recubantem cum Joue fulcro.

M. Antonino Philoſopho priuſquā funus eius conderetur, quod nunquā antea factum fuerat, neque poſtea, Senatus populuſque non diuiſis locis, ſed in vna ſede propitium deum dixit, vt Capitolin. Romæ Seuerus nomen Pertinacis omnibus precibus, votis, & iuramentis addi iuſſit, ἐπί τε ταῖς εὐχαῖς ἁπάσαις, καὶ ἐπὶ τοῖς ὅρκοις ἅπασι προσέταξε ἐπιλέγεσθαι, vt Dio & Herodianus. Seuerus ipſe Iuppiter dictus eſt. Oppianus,

αὐσονίου Ζηνὸς γλυκερὸν θάλος Ἀντωνῖνε,
ὃν μεγάλη μεγάλῳ φυτήσατο δόμνα σεβήρῳ.

Auſonij Iouis dulce germen Antonine, quem magna

Domna magno Ioui peperit. Panegyr. Theodoſ. Imperator, inquit, eſt, qui à gentibus adoratur, cui toto orbe terrarum priuata vel publica vota redduntur, à quo petit nauigaturus ſerenum, peregrinaturus reditum, pugnaturus auſpicium. Symmachus lib 10. Imperatores mortuos diuos appellat, Græci Deos. Lucian. in longæuis ἀπολλόδωρος δὲ ὁ περγαμηνὸς ῥήτωρ, θεοῦ καίσαρος σεβαστοῦ διδάσκαλος. Apollodorus Pergamenus Rhetor, Diui Cæſaris Auguſti præceptor. Minutius Felix in Octauio, Et Diui cæteri reges qui conſecrantur, non ad fidem numinis, ſed ad honorem emeritæ poteſtatis. Inuitis his denique hoc nomen adſcribitur, optant in homine perſeuerare, fieri ſe deos metuunt, & ſi iam ſenes nolunt. Capitolinus ſcribit Antoninum Pium à Senatu Diuum appellatum eſſe. Sozomenus lib. 4. c. 17. παρόντος κωνσταντίου τοῦ αἰωνίου μεγάλου αὐγούστου. Præſente Conſtantio æterno magno Auguſto: Athanaſius dixit, ridiculum eſſe imperatorem Conſtantium æternum nominare, & detrectare filium Dei immortalem dicere. γελοῖον εἶναι βασιλέα αἰώνιον μὲν κωνστάντιον ὀνομάζειν, ἀΐδιον δὲ λέγειν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ παραιτεῖσθαι. Ibidem diuinitatem Imperatoris Chriſtiani, epiſcopi & ipſi Chriſtiani appellant, οἵ τινες τὴν σὴν διαδείξουσι θειότητα. Qui tuam diuinitatem docebunt. Conſtantinus Magnus appellationes Deo proprias repudiauit. Iuuencus ſub finem euang.

Indulgens terræ regnator apertæ
Conſtantinus adeſt, cui gratia digna merenti
Qui ſolus regum ſacri ſibi nominis horret
Imponi pondus, vt iuſtis dignior actis
Æternam capiat diuina in ſæcula vitam.

Prudentius in Apotheoſi, *iam purpura ſupplex*

Sternitur Æneadæ rectoris ad atria Chriſti,

Vexillumque crucis ſummus dominator adorat.

Poſt Conſtantinum tamen imperatoribus diuinitatis tituli adſcripti. Nazarius, Eumenius, Pacatus, Mamertinus in Panegyr. Imperatorem ſacratiſſimum ſemper appellant. Martiani ſodales D. Marci ſacra curabant, ait Capitol. in Pertin. Marcus Antoninus Verum mortuum Diuum appellauit. Parum ſanè fuit quod M. Philoſopho honores diuinos omnis ætas, omnis ſexus, omnis conditio, ac dignitas dedit, niſi quod etiam ſacrilegus iudicatus eſt, qui eius imaginem in ſua domo non habuit, vt Capitolinus. Diuinos honores decretos Piſoni oſtendit Trebel. Pollio. Diuum ſibi, non filium adoptaſſe dixit Hadrianus, cum de vita Veri deſperaret, auctore Spartiano. Rufus Feſtus in breuiario, Diualem Conſtantinum vocat, Iulius Frontinus diuinos imperatores. In vet. gloſſ. Diuino Deum facio, Diuinor Deus fio. Carolus Magnus l. 1. contra Synodum Græcam de adorand. imag. c. 3. Sceptra imperialia retinentes poſt mortem in Deos credebantur transferri, & Diui vocabantur. In Digeſtis ſæpe Diui fratres, Diui imperatores nominantur. Imo omnia quæ ad Imperatores pertinebant, diuina & ſacra dicta. Diuina domus, ſacræ literæ, ſacræ largitiones. Statius lib. 1. Syl. latus omne diuinæ domus ſemper promereri pro mea mediocritate connitor. Vet. inſcriptio, pro ſalute Antonini Gordiani imperatoris felicis, totiuſque domus diuinę, tauropolium fecit ordo decurionum. Diuinum verticem de capite imperatoris dixit Mamertinus in Pane-

Panegyrico. Sellæ, inquit, curules, fulgur, & illa lux diuinum verticem claro orbe complectens, veſtrorum ſunt ornamenta meritorum. Phædrus lib. 5. ſuperbiens vidit honorem diuinæ domus. Caſſiodorus lib. 5. c. 9. venerabilem domum. lib. 10 ep. 55. æternabilẽ domum. Symmachus l. 5. e. 95. Diuinum Principem. Acta concil. Chalced. diuiniſſimum. Symmachus l. 4. e. 12. Honorius diuinæ ſtirpis Auguſtus. Diuinus affatus, diuinus ſermo, diuina officia. C. de diuin. offic. Symmach. l. 10 e. 48. l. 7. e. 82. l. 2. e. 30. l. 10. e. 51. e. 53. Auditorium ſacrum, iudicium ſacrum, ſacram ſedem. P. Diaconus, libro de not. litter. Sacrum ſcrinium, ſacrum conſiſtorium. S. cognitionem, S. ſanctionem. Eumenius orator, ſacras aures. Act. 2. conc. Chalced. ſacratiſſimas aures. Firmicus lib. de errore prophan. religion. ſanctas aures. Nouel. 12. diuinas aures. Sidon. lib. 1. ſacros apices. Claudian. de laudib. Serenæ, ſacra præſepia. Sacrum ſtabulum l. 1. C. Theodoſ. de auro & tribut. Auguſtinus lib. de Donatiſ. poſt collat. c. 31. Illi portant multorum imperatorum ſacras, nos ſola portamus euangelia. Hormiſdas Papa in Indiculo, Imperatorem, rogate, deſtinatis ſacris innoteſcat. Imo & cæleſtia vocantur quæ ſunt Imperatorum. Symmachus lib. 10 e. 37. cæleſtem orationem, cæleſtia iuſſa, cæleſtia ſtatuta, cæleſte iudicium, cæleſte præceptum. In act. collat. Chartag. ſcripta cæleſtia majeſtatis veſtræ. Cæleſtia conſtituta ibidem, die. 1. c. 21. Cæleſtis ſanctio ibidem. Cælitus gradum impetrare ab imperatore l. 2. C. de Caſtren. Conſuetudinẽ cælitus deputatam l. penult. C. Theod. de palatin. ſacrar. largit. Eodem pertinet, perennitas,

O

æternitas Imperatorum. Symmach. lib. 10. c. 19. 26. 33. 34. Proſper prædict. 7. medij temp. Æterna, inquit, quæ temporalis eſt, vtique eſt nomen blaſphemiæ, cum mortales licet reges in ea dicantur DIVI, eiſque ſupplices dicant, numini veſtro, altaribus veſtris, perennitati veſtræ. Sidonius lib. 1. e. 5. Cui filia perennis. Symmachus lib. 1. e. 89. Principes æterni. lib 9. e. 80. Iulianus æternus. Imperatores dicunt ſuam æternitatem adorari l. 4. C. Theod. de fabricen. Plin. lib. 10. e. 63. e. 87. Ammian. l. 15. in actis concil. Arelat. in Epiſtola Præf. Præt.

De Ritu Conſecrationis.

CAP. XV.

LActantius lib. 1. c. 15. & 21. Moris fuiſſe ſcribit vt conſecratis nomina mutarentur, ne quis eos homines fuiſſe putaret. Ita Romulus Quirinus, Leda Nemeſis, Circe Matica, Ino Matuta, Melicerta Portumnus, Io Iſis, Caſtor & Pollux DIOSCVRI vocati. Id cauſſæ fuit, cur Harpocrates Sigalion digito κατασιγάζοντι ad os admoto in templis Ægyptiorum apponeretur, vt Iſis & Oſiris homines fuiſſe ſilerentur. Romæ in Conſecratione imperatorum contra obtinuit, vt iiſdem nominibus quibus prius fuerant, conſecrarentur. Ritus autem conſecrationis, & ἀποθεώσεως qui fuerit, oſtendit DIO lib. 56. in funere Auguſti. Poſtquam, inquit, corpus in campum Martium elatum in rogum miſſum eſt, Pontifices, deinde equites, tum legionarij, reliquique milites rogum circumiere, ma-

ximè prætoriæ cohortes & vrbanæ excubiæ, οἵ τε ἐκ τῆς πόλεως, καὶ οἱ ἄλλοι, καὶ τὸ ὁπλιτικὸν τὸ φρουρικὸν, omnia præmia quę virtutis ergo ab ipſo acceperant, ſuper corpus iniecerunt. Poſtea centuriones iuſſu Senatus rogo faces ſubiecerunt. Corpore cremato aquila è rogo emiſſa euolauit, quaſi animam Auguſti in cælum ferens. Tacit. lib. 1. Prępoſitam thoro effigiem, meditata ad memoriam virtutis carmina, & laudationes, & lachrymas. Xiphilin. in Auguſto, erat lectus ex ebore & auro factus, ornatus ſtragulis purpureis, atque auro intextis. Statua cerea veſtitu triumphali ferebatur ex palatio à magiſtratibus deſignatis in annum ſequentē. ex curia altera aurea. tertia curru triumphali vehebatur, ſubſequebantur ſtatuæ maiorum ipſius, atque propinquorum, vno Iulio excepto, quod eſſet inter heroës relatus. Sequebātur & ſtatuæ ciuium Romanorum illuſtrium, ducto à Romulo exordio, ipſa etiam Pompeij Magni ſtatua lata. aderant & prouinciæ pictæ, & nationes ab eo victæ. Magnificentia cōſecrationis tractu temporis in maius aucta eſt, & in funere imperatoris mortui prælata imago cerea, quę graphicè vultum eius exprimeret, & natiuis coloribus proximè adumbraret. Ea ſupra lectum eburneum in regiæ veſtibulo propoſita, vt indicat Herodianus lib 4. Mos, inquit, Romanis eſt cōſecrare imperatores, qui filiis ſuperſtitibus excedunt. ἐκθειάζειν τοὺς ἐπὶ διαδόχοις παισὶ τελευτήσαντας, τήν τε τοιαύτην τελετὴν ἀποθέωσιν καλοῦσι. Ceream imaginem defuncto quam ſimillimam in regiæ veſtibulo proponunt ſupra eburneum lectum ſublimem, veſtibus auro intextis ſtratum. In campo Martio ſuggeſtus è lignis quadran-

gulus lateribus æquis aſſurgit in tabernaculi formam, cui ſubiicitur alius eadem forma, ſed contractior. Tertius deinde & quartus, ſic vt inferior ſuperiori ſemper ſit contractior. Lecto in ſecundum tabernaculum ſublato aromata omnis generis affundunt. Tum circa ædificium illud adequitant vniuerſi equeſtris ordinis certa lege ac recurſu, motúque ac numero Pyrrichio in orbem decurrentes. Currus item circumaguntur inſeſſi purpuratis rectoribus, qui ducum omnium Romanorum, virorumque illuſtrium perſonas ferant. Mox imperij hæres facem tabernaculo admouet. Tum cæteri omnes ignem ſubijciunt, cunctaq; ilico fomitibus aridis, odoramentiſque referta igni valido corripiuntur. Mox ab extremo minimóq; tabernaculo tanquam è faſtigio quodam ſimul cum ſubiecto igni aſcenſura in ætherem aquila dimittitur, quę in cælum creditur ipſam principum animam deferre, ex eo imperator inter Deos colitur. Xiphilinus, in Seuero, ſuggeſtum in campo Martio triangularem fuiſſe ait inſtar turris, ebore, auro, & ſtatuis ornatum, in cuius faſtigio currus inauratus, quo Pertinax olim vehebatur, lectum rogo impoſitum coniectis prius eis quę parentandi cauſſa allata fuerant. Confecere, inquit, milites, equites, ac pedites circum rogum curſus militares, & vrbanos, πολεμικάς δὲ ἅμα, καὶ πολιτικάς, non ποιητικὰς, quibus peractis conſules rogum incenderunt. Dio in Seuero in funere Pert. vxores Senatorum in porticibus, Senatores ſub dio ſedebant, omnes lugubri veſte. primo tranſierunt ſtatuæ omnium veterũ Roman. illuſtrium, tum chori puerorum & virorum, qui lugubre de Perti-

nace carmen cantabant. deinde ſtatuæ æneæ gentium omnium quę populo Roman. parebant. tum lictores, ſcribæ, præcones ſequebantur. Funus Imperatorum Triumphale ac Cēſorium fuiſſe videtur. Triumphale, quia Pertinacis currus, quo vehi olim ſolitus, in ſummo rogi tabulato poſitus fuit, vt indicat Xiphilinus, quo pertinent verba Dionis, qui in funere Auguſti imaginem eius ἐφ' ἅρματος πομπικοῦ, in curru ſolemni in pompis vectam fuiſſe ſcribit. Apud Diaconum lib. 8. Traiani cineres in vrna aurea Romam relati, humatiq; in Traiani foro ſub eius columna, cuius altitudo 140. pedum eſt, & imago, ſicut triūphantes ſolent, in vrbem inuecta Senatu præeunte, & exercitu, quod ad triumphale funus videtur referendum. Legendus Capitolinus in Ælio Vero, Macrino, & Pertinace. De Cenſorio funere Tacitus lib. 12. Decretum Claudio Cenſorium funus, & mox conſecratio, quia funus Cenſorium magnificentiſſimum & nobiliſſimum, cum Cenſura omnium dignitatum apex haberetur. Et quidem illud indictiuum & publicum, quanquam non omnia publica & indictiua funera fuere cēſoria. Pertinaci funus imaginarium, & Cenſorium ductum eſt, ait Capitolinus; funus Cenſorium Flauio Sabino ductum. Lucillio Longo, quânquam nouo homini, Cenſorium funus, effigiem apud forū Auguſti publica pecunia decreuere, vt Tacitus. ἐὰν μὲν ὕπατος, ἢ στρατηγὸς ᾖ γεγονὼς περιπορφύρους, ἐὰν δὲ τιμητὴς πορφυρᾶς, ἐὰν δὲ καὶ τεθριαμβευκὼς διαχρύσους, ait Polybius lib. 6. id eſt, Si conſul, aut prætor fuit, veſtes purpura prætextæ adhibentur in eius funere, ſi Cenſor purpureæ, ſi triumphalis auro intertextæ. Moris autem

fuit vt funere ducto vnus aliquis produceretur qui iuratus diceret, ſe ex rogo Cæſarem in cælum aſcendentem vidiſſe. Iuſtinus Apolog. 2. τῶν ἀποθνήσκοντας παρ' ὑμῖν αὐτοκράτορας ἀεὶ ἀπαθανατίζεσθαι ἀξιοῦντες, καὶ ὀμνύντά τινα προάγετε ἑωρακέναι ἐκ τῆς πυρᾶς ἀνερχόμενον εἰς τὸν οὐρανὸν τὸν κατακαέντα καίσαρα. Cum Imperatores mortuos dignos eſſe puteris, qui immortalitate à vobis donentur, producitis aliquem qui iuret ſe vidiſſe ex rogo Cæſarem crematum in cælum euntem. Liuia Numerio cuidam Attico Senatori decies H S. dono dedit, quod iurauerat ſe vidiſſe Auguſtum in cælum euntem, vt olim Romulum Proculus, ait Dio lib. 56. Quòd & in Druſilla vſurpatum oſtendit Seneca in ludo Claudij. Tamen ſi neceſſe fuerit auctorem producere, quærite ab eo qui Druſillam euntem in cælum vidit. Idem Claudium vidiſſe ſe dicet iter facientem non paſſibus æquis. Caligula cum Druſillam conſecraſſet, nunquam, ne pro concione quidem populi, aut apud milites, niſi per numen Druſillæ deierauit, ait Suetonius. Deum honor, ait Tacitus lib. 15. principi non ante habetur, quam agere inter homines deſierit, vnde & Nero boletos, in quo cibi genere venenum Claudius acceperat, quaſi Deorum cibum prouerbio Græco collaudare ſolitus, quia is boleto Deus effectus, vt Sueton. in Nerone c. 33. Poſt conſecrationem imagines imperatorum cum fulmine, radiata corona, cum aſtro in vertice ſinxere. Lucan. lib. 7.

Fulminibus manes, radijſque ornabit & aſtris.

Plinius li. 3. c. 8. Imperatores cum fulmine picti. Apelles pinxit Alexandrum fulmen tenentem in téplo Epheſię

Dianæ. Plinius Panegyr. radiatū caput, & media inter Deos ſedes auro ſtaret. Martial. 9. c. 21. *& tibi Cæſar*

Pro iaculo, & parma fulmen & Ægis erit.

Seruius ad lib. 8. Æn. Ægis propriè eſt munimentum pectoris æreum, habẽs in medio Gorgonis caput, quod munimentum ſi in pectore numinis fuerit, ægis vocatur, ſi in pectore hominis, ſicut in antiquis imperatorum ſtatuis videmus, lorica dicitur. Epigramma Græcum de Iulio.

αἰγίδα μὲν βλοσυρῶπιν ἐπωμαδὸν ἦεν ἀείρων,
δεξιτερῇ δὲ κεραυνὸν ἀγάλλετο χειρὶ κομίζων,
οἷα Ζεὺς νέος ἄλλος.

Ægidem retorridis oculis trucem ex humero gerebat, dextra fulmen quaſi nouus Iuppiter. Amplius in imperatorum ſtatuis Gorgonis caput in pectore, vt in ſtatuis Mineruæ, quod eorum prudentia vulgus lapideum reddat, vt ſcribit Iſidorus lib. 8. origin. videtur id ſumptum ex Octauij ſomnio, qui nocte videre ſibi viſus eſt filium mortali ſpecie ampliorẽ, cum fulmine, ſceptro, exuuiiſque Iouis Opt. Max. ac radiata corona ſuper laureatum currum bis ſenis equis candore eximio trahentibus, ait Sueton.

De adoratione Imperatorum.

CAP. XVI.

CVM Imperatores Dij, Diui, æterni, perennes dicerentur, minus mirum eſt eos adorari ſolitos, maximè cum in Medis & Perſis, quibus ſuperiores fuere, iam inde à Sardanapalo & Deioce,

regibus quaſi Diis adorationis cultum exhibitum eſſe ſcirent. Sardanapalus certè ſemel anno ſe ſpectandum præbebat, cum è ſuperiori loco veluti Deus ſubditis manum porrigeret, vel manicam potius adorandam. Tzetzes Chil. 1. ἅπαξ τοῦ ἔτους ἄνωθεν οἷα θεὸς τοῖς πᾶσι ἀφ' ὑψηλοῦ προσέτεινε τοῦ πύργου τὴν χειρίδα, ἣν προσεκύνουν βασιλεῖς καὶ μεγιστᾶνες πλούτες. Romani ad ætatem vſque Diocletiani ſalutati ſunt vel proprio, vel imperatoris nomine, non adorati, cum diceretur, ſalue Imperator, ſalue Cæſar, ſalue Alexander, vt indicat Lampridius in Alexandro. Salutabatur nomine, aue Alexander, ſi quis caput flexiſſet, eiiciebatur vt adulator. Salutatus conſeſſum obtulit omnibus Senatoribus. Zoticus Heliogabalo apud Dionem, κύριε αὐτοκράτωρ χαῖρε, Domine, inquit, imperator ſalue. Tiberius τοὺς βουλευτὰς ἀθρόως ἀσπάζεσθαι αὐτὸν ἐκέλευσε, ἵνα μὴ ὠστίζωνται. iuſſit vt Senatores confertim & in turba ſe ſalutarent, ne ſe mutuo impellerent. Diocletianus ſe primus omnium poſt Caligulam & Domitianum, Dominum palam dici paſſus eſt, & adorari appellarique vti Deum, vt Aurel. Victor lib. de Cæſa. Caſſiodorus in Chronico, Fauſto, & Gallo Conſulibus, primus Diocletianus adorari ſe iuſſit vt Deum, & gemmas veſtibus calceamentiſque conſeruit, cum ante eum omnes imperatores in modum iudicum ſalutarentur. Hoc idem teſtatur Iornandes libro de regn. ac temporum ſucceſſ. Zonaras de Diocletiano, οὐκ ἔτι προσαγορεύεσθαι παρὰ τῆς γερουσίας ὡς πρότερον ἀνέχετο, ἀλλὰ προσκυνεῖσθαι. Non iam vt nuper ſalutari à Senatu ſuſtinebat, ſed adorari. Ammianus non id tribuit Diocletiano, ſed Conſtantio lib. 15. Et per admiſ-

ſionum

ſionum magiſtrum, qui mos eſt honoratior, accito eodem, (Vrſicino) ingreſſo conſiſtorium offertur purpura. Atque ita ante principis pedes ſupplicem ſtatuerunt externorum regum ritu, cum ſemper antea ad ſimilitudinem iudicum ſalutatos eſſe principes legerimus. Ante Diocletianum & Conſtantinum Heliogabalus adorari cœpit, auctore Lampridio. Alexander, inquit, adorari ſe vetuit, cum iam cœpiſſet Heliogabalus adorari regum more Perſarum. Verum & ante Heliogabalum Caligula ſe paſſus eſt adorari. Sueton. Vitellius, inquit, vir miri in adulando ingenij C. Cæſarem adorare inſtituit, cum reuerſus ex Syria non aliter adire auſus eſſet quam capite velato, circumuertenſq; ſe, deinde procumbens. P. Diaconus primum Domitianum adorari ſe voluiſſe ſcribit, quem ſupra oſtendimus Deum & dominum vulgò appellatum. Corbulo certè coëgit Tiridatem adorare Neronis imagines. Dio de legat. καὶ βῆμα ὑψηλὸν ἠγέρθη, καὶ ἐπ' αὐτοῦ εἰκόνες τοῦ νέρωνος ἐστάθησαν, καὶ Τιριδάτης προσῆλθεν αὐταῖς καὶ προσεκύνησε, θύσας τε. Suggeſtus, inquit, altus excitatus eſt, & in eo imagines Neronis poſitæ, & Tiridates acceſſit ad eas, & adorauit, cumque ſacrificaſſet. Statius ep. lib. 4. Syl. Decimum ſeptimum, inquit, Germanici noſtri conſulatum adoraui. Iuuenius Celſus apud Dionem, adorauit Domitianum, κἀν τούτῳ προσκυνήσας αὐτὸν, δεσπότην τε καὶ θεὸν πολλάκις ὀνομάσας, inter hæc, inquit, cum Domitianum adoraſſet, & Deum ſæpius appellaſſet. Zonaras tomo 3. pag. 54. προσκύνησιν, id eſt adorationem, ait Imperatori exhibitam. Ordines ciuitatum admiſſi ad Imperatorem ad pedes eius ſternebātur, antequam verba

facerent. Eumenius Panegyr. Conſtant. volui enim, ſacratiſſime imperator, cum in illo aditu palatij tui ſtratum ante pedes tuos ordinem indulgentiæ tuæ voce diuina, porrectáq; hac inuicta dextera ſubleuaſti, numini tuo gratias agere. Pacatus Paneg. Theod. Denique ipſe ille Rex Perſidis dedignatus antea confiteri hominem, jam fatetur timorem, & in his te colit templis, in quibus colitur, tum legatione mittenda, gemmis, ſericoq; præbendo, ad hoc triumphalibus belluis in tua eſſeda ſuggerendis, & ſi adhuc non eſt fœderatus, iam tuis cultibus tributarius eſt. Apud Xiphilinum Tiridates ἐς γῆν τὸ γόνυ καθεὶς, καὶ τὰς χεῖρας ἐπαλλάξας, δεσπότην τε αὐτὸν ὀνομάσας, καὶ προσκυνήσας, cum in terram genu poſuiſſet, & manus frequenter ſubmutaſſet, & alteram alteri per vices impoſuiſſet, Dominumque Neronem vocaſſet, adoraſſetque. malè interpres, τὰς χεῖρας ἐπαλλάξας, vertit, manus viciſſim ad cælum tendens. Moris enim fuit vt adoraturi manum extenderent, & dextera in ſiniſtram variè ſummutata, capite demiſſo adorarent, quod ſalutationis genus vni regi exhibitum eſſe indicat Heliodorus lib. 9. Æthiop. Orondates Perſa ad Hydaſpen regem Æthiopum, τὴν χεῖρα προτείνας, καὶ τὴν δεξιὰν ἐπὶ θάτερον παραλλάξας, κύψας προσεκύνησε, πρᾶγμα οὐ νενομισμένον παρὰ Πέρσαις βασιλέα ἕτερον τοῦτον τὸν τρόπον θεραπεύειν. Cum, inquit, dexteram protendiſſet, & dexteram in ſiniſtram ſubinde ſummutaſſet, capite demiſſo adorauit, cum nefas eſſet in Perſis alienum regem hoc adorationis genere colere. Poſt Diocletianum Imperatores vulgò adorati. Quare & Gregorius Nazianzenus τὴν δεξιὰν βασιλέως προσκυνεῖ

dixit, adorare dexteram imperatoris. Procopius lib. 2. Vandal. ἀφικόμενον δὲ αὐτὸν Gilimerem κατὰ τὸ βασιλέως βῆμα τὴν πορφυρίδα περιελόντες, πρηνῆ πεσόντα προσκυνῆσαι ἰουστινιανὸν βασιλέα ἠνάγκασαν. τοῦτο δὲ καὶ Βελισάριος ἐποίει, ἅτε ἱκέτης βασιλέως σὺν αὐτῷ γεγονώς. Gilimerem cum veniſſet ad tribunal imperatoris exutum purpura pronum ac procumbentem adorare Iuſtinianum Imper. coëgerunt. Fecit hoc & Beliſarius ſupplex Imperatori cum Gilimere. Zonar. tomo 3. ἤδη δ᾽ ἐφθακὼς ἄντικρυ τοῦ κρατοῦντος ὁ Βελλισάριος, πείθει τὸν Γελιμέρα εἰς τοὔδαφος καταβαλεῖν ἑαυτὸν, καὶ οὕτως ἀποδοῦναι τῷ βασιλεῖ τὴν προσκύνησιν. ὁ δ᾽ ἐποίει τὸ προσταττόμενον καταχεόμενος δάκρυσι. αὐτὸς δὲ Βελλισάριος προσουδίζει ἑαυτὸν, ἐνδεικνύμενος τῷ Γελιμέρι, ὅτι οὐχ ὡς αἰχμάλωτος ἐκεῖνος τοῦτο ποιῆσαι ἀπῃτεῖτο, ἀλλ᾽ ὅτι οὕτω νενόμισται προσκυνεῖσθαι τοὺς ῥωμαίων βασιλεῖς. Cum autem Beliſarius in conſpectum imperatoris veniſſet, perſuadet Gelimeri, vt humi procumbat, & ita principem adoret. Ipſe autem Beliſarius ad terram procidit, vt oſtenderet Gelimeri, non hoc ab ipſo exigi, quod eſſet captiuus, ſed quod ita moris eſt adorari principes. In vita Chryſoſtomi: Ἰωάννης, καὶ πᾶς ὁ κλῆρος σὺν αὐτῷ προσεκύνησαν τῷ βασιλεῖ, καὶ ὁ βασιλεὺς ὑπέκλινε τὸν αὐχένα τῷ Ἰωάννῃ. Iohannes & vniuerſus clerus adorauit regem, & rex ſubmiſit ceruices Iohanni. προσκυνεῖν hoc loco ſignificat ſalutare, quemadmodum & ſalutare interdum de adoratione accipitur. Plautus:

Si Deos ſalutas dextrouorſum cenſeo.

Epiſcopi & viri principes ſalutaſſe tantum imperatorem, & oſculo excepiſſe videntur, maximè ſi frequentes in aula eſſent. Theodoritus lib. 5. c. 16. Amphilochius Epiſcopus εἴσω τῶν βασιλείων γενόμενος, καὶ παρεστῶτα τῷ βασι-

λῳ τὸν υἱὸν Ἀρκάδιον θεασάμενος, νεωστὶ δὲ οὗτος κεχειροτόνητο βασιλεὺς, αὐτὸν μὲν ἠσπάσατο συνήθως βασιλέα, ἀγέραστον δὲ κατέλιπε τὸν υἱόν. ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπιλελῆσθαι νομίσας τὸν ἀμφιλόχιον, προσελθεῖν καὶ φιλῆσαι προσέταξε τὸν υἱόν· ὁ δὲ ἀπαρκέσαι ἔφη τὴν αὐτῷ παρ᾽ αὐτοῦ προσενεχθεῖσαν τιμήν. Cum intraſſet in palatium, & Imperatori aſtantem Arcadium vidiſſet, qui nuper Auguſtus renuntiatus erat à patre, ipſum quidem Imperatorem ex conſuetudine ſalutauit, filio honorem non habuit. Imperator Amphilochiũ oblitum putans, iuſſit vt accederet ad filium, eumque oſcularetur. Ille reſpondit, ſufficere honorem quem patri detuliſſet: tum vero ſubiunxit: doles honorem filio tuo non habitum, & Deum patrem non ægrè ferre putas, ſi honor filio eius non deferatur. Mortuis autem Imperatoribus donec ſuper terram eſſent, priuſquam eis iuſta perſoluta, cottidie adoratio eadem ab aulicis quæ viuis exhibita eſt. Euſeb. lib. 4. de vita Conſt. οἱ δέ γε τοῦ παντὸς στρατοῦ καθηγεμόνες, κόμητές τε καὶ πᾶν τὸ τῶν ἀρχόντων τάγμα, οἷς τὸν βασιλέα καὶ νόμος πρότερον ἦν προσκυνεῖν, μηδὲν τοῦ συνήθους ὑπαλλαξάμενοι τρόπου, τοῖς δέουσι καιροῖς εἴσω παριόντες τὸν ἐπὶ τῆς λάρνακος βασιλέα, οἷα καὶ ζῶντα καὶ μετὰ θάνατον γονυκλινεῖς ἠσπάζοντο. Duces exercitus, comites, & omnis magiſtratuum ordo, quibus erat prius adorandæ principis purpuræ conſuetudo, nihil de more ſolemni immutantes, ſtato tempore intro ingreſſi, Imperatorem in arca clauſum quaſi viuum poſt morté genu nixi adorabant. Corippus lib. 1. *Senatus*

Creuerat, orabat dominos, & poplite flexo
Plurima diuinis ſupplex dabat oſcula plantis.

Nicetas, Zeibil, inquit, qui poſt Caganum eſt ſecundus

apud Turcos complectitur collum Heraclij, & adorat cum vniuerſus populus Turcorum, in terram cadentes proni, ſuper faciem extenti adorant imperatorem. Sed & eorum principes eodem ſchemate procedunt ſuper ſaxa conſcendentes. Corip. lib. 3.

Vt clemens princeps legatos ſurgere iuſſit
Officia ſtratos, iuſſu monituque iubentis
Erexere viros.

P. Diacon. lib. 18. Zeibil qui dignitate ſecundus erat à Chaiano accelerans complectitur collum Heralij, vniuerſus autem populus Turcorum in terram cadentes proni, ſuper faciem extenti imperatorē honore honorant, qui eſt apud gentiles extraneus. Similiter & principes eorum ſuper ſaxa conſcendētes eodem ſchemate procedunt. Mamertinus in Genethl. Quale pietas veſtra ſpectaculū dedit, cum in Mediolanenſi palatio admiſſis qui ſacros vultus adoraturi erant, conſpecti eſtis ambo, & conſuetudinem ſimplicis venerationis geminato numine repente turbaſtis. Nemo ordinem numinum ſolita ſecutus eſt diſciplina: omnes adorandi mora reſtiterunt, duplicato pietatis officio contumaces. Statius lib. 5. Syluar.

Et mitem genium domini præſenti adorat.

Sueton. in Calig. c. 22. Conſiſtens ſæpe inter fratres; Deos medium ſe adorandum adeuntibus exhibebat. Et quidam eum Iouem Latiarem conſalutarunt. Purpuram adorare ſolemniter celſius anhelantem, dixit Ammian. lib. 15. & lib. 21. Verum, inquit, cum primitus viſus adorandæ purpuræ datam ſibi copiam aduertiſſet, recreatus tandem, ſuique ſecurus. Vnde apparet ad

orationem purpuræ pro beneficio conceſſam eſſe, nec honori tantum imperatori fuiſſe, verum & adoranti, vt paſſim in Codice, & Notitia videre eſt. l.2. C. de fabricenſ. l.1. C. de ſilentiar. l.1. C. de comitib. & tribun. ſchol. l.1. C. de apparit. præf. vrb. Apparitores præfecti vrbis ſingulis annis adorant ſacram purpuram, & cornicularij præfecti prætorio non alij. Ammian. lib.23. Saracenorum reguli genibus ſupplices nixi oblata auri corona tanquam mundi, nationúmque ſuarum Dominum adorarunt Iulianum. lib.21. Inter complures alios honore conſpicuos adoraturi imperatorem peregrè venientem ordinantur etiam ex tribunis inſignibus. Auares apud Corippum lib. 3. in adorando principe ad ſolum prouolui iubentur.

Verum vt contracto patuerunt intima velo,
Ter gazas ſuſpexit Auar, ter poplite flexo
Pronus adorauit, terræque adfixus adhæſit.
Hunc Auares alij ſimili terrore ſequuti
In facies cecidere ſuas, ſtratoſque tapetas
Fronte terunt, longiſque implent ſpatioſa capillis
Atria, & Auguſtam membris immanibus aulam.

De Adoratione purpuræ Notitia. In officio proconſulum princeps agentiũ in rebus recenſetur, qui adorata principali clementia cum inſignibus exibat. Conſule C. Theodoſ. l.3. de domeſt. & protect. l.6. C. de aduoc. diuerſ. iudic. l. vlt. C. qui militare poſ. lib. 12. l. 4. C. de conſulib. lib.12. l.1. C. de apparit. præf. præt. Ipſe etiam imperator interdum populum adorabat. Tacit. lib.16. Nero flexo genu, & cœtum illum manu veneratus eſt. Claudian. in ſexto conſul. Honorij,

cum regia circi
Conuexum gradibus veneratur purpura vulgus,
Conſenſuque cauæ ſublatus in æthera vallis
Plebis adoratæ reboat fragor.

De Nominibus Auguſti, & Antonini.

CAP. XVII.

VEtus inſcriptio eſt, Imperator Cæſar D. Iulij filius Auguſtus. Octauius primum Cæſaris,& deinde Auguſti cognomen aſſumpſit, alterum teſtamento maioris auunculi, alterum Munatij Planci ſententia, cum quibuſdam cenſentibus Romulum appellari oportere, quaſi & ipſum conditorem vrbis, præualuiſſet, vt Auguſtus potius vocaretur, nō tantum nouo, ſed etiam ampliore cognomine, quod loca religioſa, & in quibus augurato quid conſecratur, Auguſta dicantur, ab auctu, vel ab auium geſtu, guſtatúve, ſicut etiam Ennius docet ſcribens,

Auguſto augurio poſtquam inclyta condita Roma eſt:

ait Sueton. lib. 2. c. 8. Ab auctu boni ominis cauſa, ὡς καὶ πλεῖόν τι ἢ κατὰ ἀνθρώπους ὤν, ait Dio, vt aliquid ſupra hominem exiſtens. πάντα γὰρ τὰ ἐντιμώτατα, καὶ ἱερώτατα αὔγουστα προσαγορεύεται. Nam ea omnia quæ magno in pretio ſunt, & ſanctiſſima, vocantur Auguſta. Augere enim, & mactare, verba ſunt ſacrorum. Sueton. lib. 2. Augeri hoſtias iuſſit. In dedicatione aræ Narbonenſis, Si quis huic aræ donum dare, augeréque volet, liceto. Anno vrbis 725. quum triumphum Auguſtus ex Ægypto reportauit, hoc

primum die Auguſtus, quod Romam auxerit, conſa-
lutatus eſt, quod nomen cunctis antea inuiolatum, &
huc vſque ceteris inauſum, dominis tantum orbis licitè
vſurpatum, apicem declarat imperij, atque ex eadem
die ſumma rerum ac poteſtatũ penes vnum eſſe cœpit
& manſit, quod Græci μοναρχίαν vocant. ait Diaconus
lib. 7. Manaſſes in Politicis,

Αὔγουστος δὲ μετὰ ταῦτα κληθεὶς, ὡς ηὐξημένος.

Auguſtus poſtea dictus, vt quaſi auctus. Græci σεβαστὸν
vocant, quaſi venerandum. Auguſtus certè Tiberium
& Liuiam ferre nomen ſuum iuſſit, vt Tacitus lib. 1.
Annal. Tiberius tamen ne Auguſti quidem nomen,
quanquam hæreditarium, vllis niſi ad reges epiſtolis
adiecit, auctore Suetonio. Caligula Cæſar dictus, non
Auguſtus, eodem teſte c. 22. Claudius ne Imperator
quidẽ dici voluit. Cæſar dictus eſt, vt & Nero, & Galba,
non Auguſtus, apud Suetonium. Dio in Calig. ποτὲ δὲ
τοῦ δήμου βοήσαντος, νεανίσκε αὔγουστε, ὑβρίσθαι νομίσας, πλείστους
ὅσους ἀπέκτεινε. Caligula aliquando, cum populus excla-
maſſet, iuuenis Auguſte, ratus ſibi iniuriam factam,
multos occidit. Vitellius cognomen Germanici dela-
tum ab vniuerſis cupidè recepit, Auguſti diſtulit, Cæ-
ſaris in perpetuum repudiauit, narrante Suetonio c. 8.
Trajanus Cæſar in Senatu à Nerua dictus eſt, non Au-
guſtus, vt Dio. Lampridius in Commodo, Antoninos
Pium & Philoſophum imperatores primos dictos Au-
guſtos, deinde Pertinacem oſtendit. Spartianus, An-
nius, inquit, & Verus, & M. Antoninus duo pariter Au-
guſti primi Remp. gubernarunt. Poſtea ceteri impera-
tores Auguſti, cãdidati imperij Cæſares dicti. Cõmodus
in

in epiſtola ad Albinum apud Capitolinum, Audio enim & Septimium Seuerum, & Nonium Marcum malè de me apud milites loqui, vt ſibi parent ſtationis Auguſtę procurationem. Apud eundem Diadumenus ad Macrinum patrem ſcribens, patri Auguſto, filius Auguſtus. P. Diaconus lib. 10. Valerianus in Norico ab exercitu imperator, & mox Auguſtus eſt factus. Euſebius lib. 4. Hiſtor. eccl. ἀντωνίνῳ εὐσεβεῖ, καίσαρι αὐγούστῳ. Antonino Pio, Cæſari Auguſto. Poſt Antoninos, Pium, & Marcum Imperatores Antonini dicti, quod nomen delatum à Senatu. Lampridius in Alexan. Delatum ſibi Antonini nomen à Senatu recuſauit. Acclamatũ à Senatu, Auguſte innocens Dij te ſeruent, &c. Parthos, & Perſas Antoninus vincat, ſacrum nomen ſacratus accipiat, &c. Et poſt acclamationes, Aurelius Alexander Cæſar Auguſtus, gratias vobis P. C. non nunc primum, ſed & de Cæſareo nomine, & de vita ſeruata, & de Auguſti nomine addito, & de Pontificatu maximo, & de Tribunitia poteſtate, & proconſulari imperio, quæ etiam nouo exemplo vno die in me contuliſtis. &c. Auguſtus primus eſt auctor imperij, & in eius nomen omnes velut quadam adoptione, aut jure hæreditario ſuccedimus, Antonini ipſi Auguſti dicti ſunt. Antoninus idem pius, Marcum & item Verum iure adoptionis vocauit. Commodo hæreditariũ fuit, ſuſceptum Diadumeno, affectatum in Baſſiano, ridiculum in Aurelio. Antonini certè nomẽ in Marco philoſopho cæpit ſymbolum eſſe imperij vſque ad Maximinum, narrante Capitolino. Marcus ſublato atque abolito nomine Veriſſimi, non prænomen An-

tonini, ſed nomen accepit, quod nomen detulit Verus, vt & imperium. Menſes Septembrem, atq; Octobrem, Antoninum atque Fauſtinum, appellandos decreuit Senatus, ſed id Antoninus reſpuit, auctore Capitolino in Antonino Pio. Lampridius in Alexandro, Antoninorum nomen, vel iam numē potius, quale fuerit, meminit veſtra clementia. Si pietatem, quid Pio Sanctius? ſi doctrinam, quid Marco prudentius? ſi innocentiā, quid Vero ſimplius? ſi fortitudinem quid Baſſiano fortius? Antonini pluris fuere quā Dij apud Lampridiū in Diadumeno. Seuerus imperator in animo habuerat, vt omnes deinceps principes, quemadmodum Auguſti, ita etiam Antonini dicerentur. Spartianus in Geta, Et fuit quidem tam amabile illis temporibus nomen Antoninorum, vt qui eo nomine non niteretur, mereri non videretur imperium. Vnde etiam quidam & Seuerum, & Pertinacem, & Iulianum Antoninorum nominibus honorandos putant, vnde poſtea duos Gordianos, patrem & filium, Antoninos cognominatos putem. Sed aliud eſt cum prænomen adſciſcitur, aliud cum ipſum nomen imponitur. Nam Pius verum nomen Antonini habuit, cognomen Pij, Marcus verum nomen Veriſſimi habuit, ſed hoc ſublato, atque abolito non prænomen Antonini, ſed nomen accepit. Commodum autem Marcus Antoninum appellauit, atque ita in publicum edidit diem natalis ſui. Iam Caracallam Baſſianū ſatis conſtat vel ſomnij cauſſa quod Seuerus viderat, quum ſibi Antoninum prædictum ſenſiſſet, anno demum 13. Antoninum dictum eſſe, quando etiam ei Seuerus imperatoriam addidiſſe dici-

tur poteſtatem. Getam vero, quem multi Antoninum negant dictum, eadem ratione qua Baſſianum appellatum ſatis cònſtat, vt patri Seuero ſuccederet, &c. Poſt hoc ipſum Diadumenum, vt cōmendaretur exercitui, Senatui, populóque Romano, eſſétque ingens deſiderium Baſſiani Caracallæ, Antoninum appellatum ſatis conſtat. Extat epiſtola Opilij Macrini patris Diadumeni, qua gloriatur non tam ſe ad imperium perueniſſe, qui eſſet ſecundus imperij, quam quod Antoniniani nominis eſſet pater factus, quo clarius illis temporibus non fuerat vel Deorum, vt Lampridius in Diadum. Antonini nomen cæpit à Pio, & paulatim per Antoninos vſque ad ſordes vltimas peruenit, ibidem. Antonini nomen ex annalibus in Heliogabalo Senatus auctoritate eraſum eſt, ait Lamprid. in Alexandro. Poſt Maximinum Imperatores Auguſti vulgo dicti, non Antonini. Maieſtas Auguſta pro Auguſto dicitur Ammiano Marcel. lib. 14. Silanus ad Auguſtum nomen euectus, lib. 15. Dio in Auguſto docet, Cæſaris & Auguſti appellationes, nullam imperatoribus poteſtatem addidiſſe, ſignificaſſe autem nomen Cæſaris ſucceſſionem generis, nomen Auguſti ſplendorem dignitatis, ἡ γὰρ δὴ τοῦ καίσαρος, ἥ τε τοῦ αὐγούστου πρόσρησις, δύναμιν μὲν οὐδεμίαν αὐτοῖς οἰκείαν προστίθησι, δηλοῖ δ' ἄλλως τὸ μὲν τὴν τοῦ γένους σφῶν διαδοχήν, τὸ δὲ τὴν τοῦ ἀξιώματος λαμπρότητα. Pollio in Valeriano, Hæc ſunt propter quæ auguſtum nomen tenetis. Probo nomen auguſtum delatum à militibus, apud Vopiſcum, & Iuliano l. 20. apud Ammianum Marcellinum. Idem Imperatoribus Romanis Auguſtam nuncupationem amabilem, & optatam eſſe

ait, lib 23. 26. Ob nuncupationem auguſtam Valentinianus donaticum militibus pollicetur. Iulianum fulgentem auguſto habitu. Valentinianus morem inſtitutum antiquitus ſupergreſſus, non Cæſares, ſed Auguſtos germanum nuncupauit, & filium, lib. 27. Ab Octauiano Auguſto cæteros imperatores auguſtos dictos eſſe monet Dio, προσεκτήσατο δὲ καὶ ἑτέραν τὴν τοῦ αὐγούστου, καὶ αὐτὴν διὰ τοῦτο καὶ οἱ ἔπειτα αὐτοκράτορες τίθενται. Addidit Octauius & Auguſti appellationem, quam ideo reliqui poſtea imperatores ſumunt. Seuerus viuus Caracallam & Getam Auguſtos nuncupauit. Tunc primum fuere tres auguſti, quare apud Tertullianum imperij triplex virtus appellatur, deinde Valētinianus, Valens, & Gratianus tres Auguſti ſub idem tempus fuere, vt Ammianus lib. 27. Imperatrices ipſæ Auguſtæ dictæ. Teſtamento Auguſti Liuia in familiam, nomenque Auguſti adſumebatur, ait Tacitus lib. 5. Claudius matri mortuæ Auguſtæ nomen dedit, à viua recuſatum, vt Suetonius in Claudio cap. 11. Tacitus lib. 4. Annal. de Liuia, decretum quoties Auguſta theatrum introiſſet. Item, Iulia Auguſta mortem obiit. Dio in Caligula, ταύτην τε γὰρ αὐγοῦσταν εὐθὺς, καὶ ἱέρειαν τοῦ αὐγούστου ἀπέδειξε. Hanc ſtatim Auguſtam, & ſacerdotem Auguſti conſtituit: illa ſpreuit, mortuæ dedit Claudius. Hadrianus continuo pater patriæ in Senatu vltra morem appellatur, & eius vxor Auguſta, Diaconus lib. 8. Theodor. Anagnoſt. lib. 2. Iuſtinus Illyricus, προεβλήθη βασιλεὺς, σύμβιον ἔχων ὀνόματι Λουπικίαν, ἣν αὐγοῦσταν, Εὐφημίαν οἱ δημόται ὠνόμασαν. Factus eſt imperator vxorem habens nomine Lupiciam, quam Auguſtā effectam populares

Euphemiam vocarunt. Sozomenus lib. 1. Helena Auguſta dicta. ὡς καὶ αὐτῆς χρυσοῦν νόμισμα κατεσήμανε. Conſtantinus aureum nummum eius imagine procudit. In veteribus nummis Iulia Auguſta genitrix orbis. Flauia Titiana vxor Pertinacis ea die qua Auguſtus dictus eſt Pertinax, ipſa Auguſta appellata eſt, prima omnium. Vxori ſuæ non ſtatim imperator nomen dabat Imperatricis Zonaras tom. 3. pag. 143. οὐκ εὐθὺς αὐτῇ τῆς βασιλείας μετεδώκει ἀξιώματος. Quædam fuere Auguſtæ, non tamen βασίλισσαι, Imperatrices Zonaras tom. 3. p. 207. auctor eſt Imperatorem vxori Auguſtæ appellationem daturum interdum eius nomen ſummutaſſe, γαμετὴν ἔστεψε, καὶ αὔγουσταν ἀνηγόρευσε, εὐφημίαν μετονομάσας. Vxorem coronauit, & Auguſtam appellauit, Euphemiamq́; vocauit. Vbique fermè apud Zonaram, Cedrinum, & alios hiſtoricos Imperatorum vxores, vel matres dictas Auguſtas obſeruabis. Verbum non addo.

De Pontificis dignitate.

CAP. XVIII.

POntifices Zozimus γεφυραίους interpretatur, li. 4. & eorum originē à ſacerdotibus, qui in Ponte Penei fluuij σίλικλα, ſimulacra Deorum colēda proponebant, arceſſit. Dionyſius Halycarnaſ. lib. 2. & Varro lib. 4. de lingua Lat. ex eo pontifices dictos tradunt, quod ab iis ſublicius pons & factus primum eſt, & reſtitutus ſæpe, cum ſacra vls, & cis Tiberim non mediocri ritu fierent. Dionyſ. ἐπισκευάζοντες τὴν ξυλίνην

κατιερῶν. Iuriſconſulti quod poſſint facere, id eſt ſacrificare, vt Q. Scæuola. Pons ille ſublicius ligneus erat, & nullo ære aut ferro compactus, quem Romani adeo ſacrum exiſtimarunt, vt ſi collaberetur, Pontifex, non niſi cæſa victima eum reficere poſſet. Vt ſit, Romæ Pontifex Maximus cerimoniarum, ac religionum omnium erat arbiter, quod ſacerdotium tenuit Iulius Cæſar, qui omnia ſibi vindicare ſacerdotia cogitauerat, vt ex Dione ſupra oſtendimus, deinde Auguſtus, Tiberius, & cæteri imperatores. Vnde & Pontificium pro poteſtate Arnobius poſuit ad Pſal. 68. Hi accipiunt pontificium iudicandi. Pſal. 113. Dabat pontificium dominandi ſacerdotibus templorum. lib. 2. aduerſus gentes, vnius pontificium Chriſti eſſe dare animis ſalutem. Vide Gellium lib. 1. c. 13. Græci ἀρχιερέα, καὶ ἀρχιερέα μέγιστον, pontificem interpretantur, & pontificem maximum. Eutropius lib. 2. Breuiar. Zozimus lib. 4. τοῦτο παρὰ λαβόντες ἀφ' ἑλλήνων ῥωμαῖοι, τοὺς πρώτην τὴν περὶ αὐτοῖς ἱερατικὴν ἔχοντας τάξιν, ποντίφικας προσηγόρευσαν, οἷς συναριθμεῖσθαι τοὺς βασιλέας, διὰ τὸ τῆς ἀξίας ὑπερέχον ἐνομοθέτησαν, Romani hoc mutuati à Græcis eos qui principem in ſacrificiis locum tenent pontifices vocarunt, quibus adcenturiari reges propter dignitatis excellentiam cenſuerunt. Primus Numa Pompilius hunc honorem adeptus eſt, omneſq; deinceps qui reges appellati ſunt, ac poſt illos Octauianus ipſe, quique poſt ipſum in imperio Romano ſucceſſerunt. Nam vt primum quiſque ad imperium euectus erat, amictus ei pontificius à pontificibus offerebatur, & continuo ei titulus Pontificis Maximi tribuebatur. Ac ceteri quidem prin-

cipes vniuerſi lubētiſſimis animis hunc honorem nacti eſſe, & hoc titulo vſi videntur: ipſéque adeo Conſtantinus, & poſt illum reliqui ordine ſequuti, & Valentinianus, & Valens. Cum ergo Pontifices talem ex more Gratiano amictum attuliſſent, auerſatus eſt, ratus nefas eſſe homini Chriſtiano eiuſmodi amictu vti, ait Zozimus. Iulius Cæſar vt primus imperator, ita & primus Pontifex, ait Dio lib. 43. Ceteri ab eo mutuati, in primis Octauius, quem Auguſtum quaſi aliquem venerādum, colendumque appellarunt: & hanc appellationem omnes eum inſequuti, vt & imperatoris habent, ad ſignificandam poteſtatem abſolutam pro regis & dictatoris appellationibus. Has enim non aſſumunt, poſtquam ſemel è republica exciderunt, ſed vim earum & rem ipſam imperatoris nomine firmant. Et ex his quidem nominibus milites cōſcribere poſſūnt, bella ſuſcipere, pacem ferire, Senatoribus mortem inferre. Ex eo quod ſunt Cenſores, in vitas & mores inquirunt, & arbitratu ſuo populum cenſent, alios in Senatum legunt, equeſtri ordine aut tribu mouent. ἐκ τοῦ ἐν πάσαις ἱερουργίαις ἱερᾶσθαι, καὶ προσέτι καὶ τοῖς ἄλλοις τὰς πλείους διδόναι, καὶ τῶν ἱερέων κυριεύουσι. Quod autem ſunt omnibus ſacerdotiis conſecrati, inſuper & aliis plura ſacerdotia conferre, Pontifices facere poſſunt, & ſacerdotibus dominantur. Fortè legendum, καὶ τῶν ἱερῶν κυριεύουσι, ſacris præſunt. Poteſtatem pontificum Dionyſius Halyc. exponit his verbis, εἰσὶ δὲ τῶν μεγίστων πραγμάτων κύριοι. καὶ γὰρ δικάζουσιν οὗτοι τὰς ἱερὰς δίκας ἁπάσας. Pontifices ſumma auctoritate præditi ſunt. Nam omnes lites ſacras iudicant, inter priuatos pariter, & magiſtratus, ac-

ſacrorũ miniſtros, leges etiã ferunt de ſacris quæ nondum ſcriptis mandata, aut vſu recepta ſunt, ſi digna videantur, quæ legibus & conſuetudinibus ſanciantur. In omnes item magiſtratus quibus ſacrificia commiſſa, & Deorum cultus, & in omnes ſacerdotes inquirunt, miniſtros ſacrorum in officio cõtinent, ne quid pręter ſacras leges peccent. Rudi plebeculæ deorum ac geniorum cultum præmonſtrant, & interpretantur. Quod ſi quem animaduerterint præſcripta ſua contemnere, eum mulctant pro delicti magnitudine. Ipſi à iudiciis & mulctis ſunt immunes, nec tenentur vel Senatui, vel populo rationem reddere. Imperatores igitur Pontifices fuere, & hunc ſibi titulum inprimis adſcripſere. Commodus epiſt. ad Senatum. Imperator Lucius Æl. Aurel. Commodus Auguſtus, Pius, Felix, Sarmaticus, Germanicus, Maximus, Britannicus, pacator orbis terrarum, inuictus, Romanus Hercules, Pontifex Max. Tribunitiæ poteſtatis decimum octauum, imperator octauum, conſul ſeptimum, pater patriæ, Conſulibus, Prętoribus, Tribunis plebis, SenatuíqueCommodiano felici ſalutem. Nonnulli ex imperatoribus reperti ſunt, qui munia Pontificum ipſi obirent. Domitianus enim officio Pontificis Max. functus, vt Plin. ep. 11. lib. 4. Pontificis Max. officium peregit Hadrianus, cum priores titulo contenti rem negligerent, vt Spartianus. Alexander Seuerus accepit prætextam etiam cum ſacra faceret, ſed loco Pontificis Max. nõ imperatoris. Tacit. lib. 2. Germanicus vidit ſe operatum, & ſanguine ſacro reſperſa prætexta. Appianus lib. 1. ciuil. ἀσελλίων στρατηγῶν τε καὶ σπένδων, ὡς ἱερεὺς, καὶ ἐπίχρυσον ἐσθῆτα ὡς ἐν θυσίᾳ

περι-

παρεκείμενος· Aſellio prætor cum libaret, & ſacram, ac auro intextam veſtem vt in ſacrificio indutus eſſet. Ea igitur prætexta fuit ἐπίχρυσος. Eius meminit Spartianus in Hadriano. Natali ſuo vltimo cum Antoninum commendaret, prætexta ſponte delapſa caput ei aperuit. Caput enim prætexta in ſacrificiis opertū erat. Quintilianus declam. 311. Ego vobis allego etiá illud ſacrum prætextatum, quo ſacerdotes velantur, quo magiſtratus. Vitellius Pontifex Max. 15. Kal. Auguſti de cerimoniis publicis edixit, quæ dies Allienſis fuit, Tacit. lib. 18. & Suetonius l. 7. c. 7. Omni diuino, humanóque iure neglecto, Allienſi die Pontificatum Maximum cæpit. Sacrificiū quoddā propriū ac peculiare Pontifici Max. deſcribitur à Prudentio in hymno Romani martyris,

Summus ſacerdos nempe ſub terram ſcrobe
Acta in profundum conſecrandus mergitur,
Mire infulatus, feſta vittis tempora
Nexus, corona tum repexus aurea,
Cinctu Gabino ſericam fultus togam.
Tabulis ſupernè ſtrata texunt pulpita,
Rimoſa rari pegmatis compagibus
Scindunt ſubinde, vel terebrant aream,
Crebróve lignum perforant acumine,
Pateat minutis vt frequens hiatibus.
Hinc taurus ingens fronte torua & hiſpida
Sertis reuinctus, aut per armos floreis,
Aut impeditus cornibus deducitur,
Nec non & auro frons coruſcat hoſtiæ,
Setaſque fulgor bractealis inficit.
Hic vt ſtatuta eſt immolanda bellua,

Pectus ſacrata diuidunt venabula,
Eructat amplum vulnus vndam ſanguinis
Feruentis, inque texta pontis ſubditi
Fundit vaporum flumen, & latè æſtuat.
Tum per frequentes mille rimarum vias
Illapſus imber tabidum rorem pluit,
Defoſſus intus quem ſacerdos excipit,
Guttas ad omnes turpe ſubiectans caput,
Et veſte & omni putrefactus corpore. &c.
Hunc inquinatum talibus contagiis, &c.
Omnes ſalutant, atque adorant eminus,
Vilis quod illum ſanguis, & bos mortuus
Fœdis latentem ſub cauernis lauerint.

An hanc religionem ſuſceperint Imperatores, haud equidem aſſeuerare auſim. Hoc aſſeuero, nefas fuiſſe Pontificis Max. oculos aſpectu cadaueris funeſtari. Quare Auguſtus laudauit Agrippá velo ante mortuum expanſo, παραπέτασμά τι πρὸ τοῦ νεκροῦ προτείνας· ait Dio lib. 54. οὔτε γὰρ τῷ ἀρχιερεῖ ἀπείρηται νεκρὸν ὁρᾶν. neque enim interdictum pontifici mortuum ſpectare, ait ille, peſſimè, ſi fides Tacito lib. 2. Neque imperatorem auguratu, & vetuſtiſſimis cerimoniis præditum contrectare feralia debuiſſe. Ideo ſtatuæ Auguſti ob cædes in amphitheatro ſemper velatæ, vt Dio lib. vlt. Tiberius pro roſtris laudauit filium, ſtetitque in conſpectu poſito corpore, interiecto tantummodo velamento, quod Pontificis oculos à funere arceret, ait Seneca, conſolatione ad Marciam.

De Tribunitia Poteſtate.

CAP. XIX.

IOſephus cap. 10. lib. 16. Originum, Edictum Auguſti cum hoc programmate proſcribit. Cæſar Auguſtus Pontifex. Max. Tribunitiæ poteſtatis edicit, λέγει. Primus omnium Iulius Cæſar vt Dictatoris, & Imperatoris perpetui nomen ſibi arrogauit, ſic & Tribunitiam poteſtatem. Cauſſam aperit Dio in Auguſto. ἥτε ἡ ἐξουσία δημαρχικὴ καλουμένη δίδωσιν αὐτοῖς πρὸς τοῖς ἄλλοις τὸ μὴ ὑβρίζεσθαι. κἂν ἄρα τι καὶ τὸ βραχύτατον μὴ ὅτι ἔργῳ, ἀλλὰ καὶ λόγῳ ἀδικεῖσθαι δόξωσι, καὶ ἄκριτον τὸν ποιήσαντα αὐτὸ ὡς ἐναγῆ ἀπολλύναι. Tribunitia poteſtas hoc eis confert præter alia, vt ſint inuiolabiles. Et ſi quis vel tantillum in eos opere aut verbo iniurioſus fuerit, indemnatus vt ſacrilegus occiditur. Dio alio loco, ἱερόσυλός τε, καὶ ἐν τῷ ἄγει ἐνέχηται. Sacrilegij, & piaculi teneretur. Idem negat imperatores eſſe tribunos plebis, ſed tribunitiæ poteſtatis. Auguſtus anno vrbis 728. poſt victum Antonium tribunitiam poteſtatem perpetuam recepit, auctore Suetonio c. 27. lib. 2. Dio lib. 51. Tacit. lib. 1. Auguſtus continuata per 30. annos tribuni poteſtate, nomen imperatoris ſemel ac vicies partum, principis nomine Rempublicam conſtituit, non regis, aut dictatoris. Exemplum igitur à Iulio, qui perpetui tribuni jus ſibi adrogauit. Huius dignitatis ea fuit vis, vt ἄσυλος, & ſacroſanctus Auguſtus eſſet inſtar tribunorum, vtque appellantibus ipſum & intra pomœrium, quod jus tribunorũ fuit, & intra proximum lapidem,

quod nulli antea tribuno datum eſt, opem ferre poſſet, ait Dio lib. 51. καὶ δὴ γὰρ ταῦτα, τήν τε ἐξουσίαν τὴν τῶν δημάρχων διὰ βίου ἔχειν, καὶ τοῖς ἐπιβοωμένοις αὐτὸν καὶ ἐντὸς τοῦ πωμηρίου, καὶ ἔξω μέχρις ὀγδόου ἡμισταδίου ἀμύνειν, ὃ μηδενὶ, τῶν δημαρχούντων ἐξῆν. Tacitus lib. 3. ſcribit jus tribunitiæ poteſtatis ab Auguſto repertum, quod Iulio tribuendum eſſe ſupra monuimus. Tiberius, inquit, poteſtatem Tribunitiam Druſo petebat. Id ſummi faſtigij vocabulum Auguſtus repperit, ne regis aut dictatoris nomē adſumeret, ac tamen appellatione aliqua cetera imperia præmineret. Idem lib. 1. Ne edictum quidem quo patres in curiam vocabat, niſi tribunitiæ poteſtatis præſcriptione poſuit ſub Auguſto acceptæ. Sueton. lib. 2. c. 27. Tribunitiam poteſtatem perpetuam recepit, in qua ſemel, atque iterum per ſingula luſtra collegam ſibi cooptauit. Antoninus Pius adoptatus ab Hadriano factus eſt patri & in imperio proconſulari, & in tribunitia poteſtate collega, vt Spartianus in Hadria. Tribunitia poteſtas pars maxima regalis fuit, auctore Vopiſco in Tacito. Veſpaſianus ne Tribunitiam quidem poteſtatem, & patris patriæ appellationem niſi ſero recepit. Tiberio data rurſus poteſtas in quinquennium, c. 16. Sueton. M. Antoninus cum Fauſtinam duxiſſet vxorem, ſuſcepta filia tribunitia poteſtate donatus eſt, atque imperio extra vrbem proconſulari, addito iure quintæ relationis, ait Capitolinus in M. Anton. Commodus decimus octauum fuit tribunitiæ poteſtatis, Auguſtus triceſimū octauum, M. Antoninus decimum quintum, Gallienus viceſimum, & tamen Commodus decem tantum & tres annos in imperio fuit, Gallienus

15. oportuit eos prius quam imperatores fierent, aliquot iam annis tribunitia poteſtate donatos eſſe. Tribunitiam igitur poteſtatem ceteri omnes quotannis renouabant præter Tiberium, cui ad quinque annos tribunitia poteſtas dari ſolita, vt Suetonius c. 16. lib. 3.

De iure Relationis.

CAP. XX.

IMmperatoribus honoris cauſa datum eſt jus primæ, ſecundæ, tertiæ, quartæ, & quintæ relationis, id eſt vt quoties Senatus haberetur, de quacunque re viſum eſſet, ſemel, iterum, tertio, quarto, & quinto referre poſſent: quamquam ſolis conſulibus jus relationis propriè fuit, ſine qua Senatuſc. perfici non potuit. Ideo Veſpaſiano conceſſum, vt ei Senatum habere, relationē facere, remittere poſſet. Verba legis, qua imperium ei delatum, ſic habent. Vtíque ei Senatum habere, relationem facere, remittere, Senatuſc. per relationem, diſceſſionémque facere liceat, &c. Vtíque cum ex voluntate, auctoritatéve, iuſſu, mandatúve eius, præſentéve eos Senatus habetur, omnium rerum jus perinde habeatur, ſeruetur, ac ſi è lege Senatus edictus eſſet, haberetúrq. Quibus verbis ſomnia eorum qui jus relationis aliter interpretantur, euaneſcunt. Sed & ante Veſpaſianum Auguſto datum, vt aſſumpta in perpetuum tribunitia poteſtate, liceret ei in Senatu vnam de quacumque re vellet relationem facere, etſi conſul non eſſet. Dio lib. 55. ἡ ἐξουσία δημάρ-

χόν τ' αὐτὸν διὰ βίου εἶναι ἐψηφίσαντο, καὶ χρηματίζειν αὐτῷ περὶ ἑνὸς ὅτου ἂν ἐθελήσῃ καθ' ἑκάστην βουλὴν, κἂν μὴ ὑπατεύσῃ ἔδωκαν. Senatus decreuit vt tribunus perpetuus eſſet, & referre poſſet de vna aliqua re, de qua viſum ei eſſet, quoties Senatus haberetur, licet conſul non eſſet. Imperator enim ſi conſul non erat in Senatu non referebat, niſi ei à Senatu primæ, ſecundæ, aut tertiæ relationis jus eſſet datum, ait Dio. Quanquam autem relatio propriè conſulis fuit, licuit tamen patribus quoties jus dicendæ ſententiæ accepiſſent, quæ vellent expromere, relationemque in ea poſtulare, vt Tacit. lib. 13. Polybius lib. 6. Conſules, inquit, τὰ κατεπείγοντα τῶν διαβουλίων ἀναδιδόασι, αὐτοί τε τὸν ὅλον χειρισμὸν τῶν δογμάτων ἐπιτελοῦσι, de iis quæ deliberanda incumbunt, referunt, ipſique vniuerſam decretorum Senatus rationem gubernant. Cum autem duo conſules eſſent, eius relatio fuit, cuius eo menſe faſces. Sæpe autem factum vt conſulibus abſentibus, vel præuaricantibus, & muſſantibus referrent alij è principibus Senatus, puta conſules deſignati, prætores, aut tribuni. Ideo Suetonius in Iulio ait, nec quoquam reperto qui ſuper tali conſternatione referre, aut cenſere aliquid auderet, qualia multa ſæpe in leuioribus cauſſis decreta fuerant. Poſt Auguſtum autem principes vt rerum domini jus relationis à Senatu acceperunt, quod ferè cum proconſulari imperio, & tribunitia poteſtate coniunctum apud Vopiſcum, & Capitolinum, quod qui habuerunt, non abſente modo conſule, verum & præſente, de vna, duabus, pluribúſve rebus, de quibus viſum eſſet, ſemel, iterum, tertio, & quinto referre potuerunt, quanquam id à Lipſio parum

commodè negatur, in commentariis ad Tacitum. Potuerunt item pręrores, vt ſupra monuimus, abſente, vel præuaricante, aut diſſimulante conſule referre. Dio lib. 55. τοῦτό τε οὖν ἰσχυρῶς ὅτι πλεῖστον τοῖς πάλαι τηρηθὲν, ἐξίτηλον ἐς τὰ πάντα ἤδη γέγονε, καὶ τὸ τῶν στρατηγῶν. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι ἀγανακτήσαντες, ὅτι μηδεμίαν γνώμην καίτοι τῶν δημάρχων προτετιμημένοι ἐς τὴν βουλὴν ἐσέφερον, παρὰ μὲν τοῦ αὐγούστου ἔλαβον τοῦτο ποιεῖν. Hoc igitur de Prætoribus, quod olim diu ſeruatum erat, tractu temporis quodammodo exſoleuerat. Illi enim indignè ferentes, quod cum honeſtiori quam Tribuni plebis loco eſſent, nullam tamen in Senatu relationē haberent, jus relationis ab Auguſto acceperunt. Solemnia relationum verba hæc erant. Quod bonum, felixque ſit C. Cæſari, De N. Patres Conſcripti quid fieri placet, vt Sueton. Caligula c. 15. Sine hac tamen formula relatio Gordiani eſt apud Vopiſcū in Aureliano. Quum, inquit, die tertio Non. Febr. Senatus ampliſſimus in Curiam Pompilianam conueniſſet, Aurelius Gordianus conſul dixit, Referimus ad vos, P. C. litteras exercitus feliciſſimi, quibus recitatis Aurelianus Tacitus primæ ſentētiæ Senator ita loquutus eſt. ibidem, Die tertio Idus Ianuar. Fuluius Sabinus Prætor vrbanus dixit, Referimus ad vos P. C. Pontificū ſuggeſtionem, & Aureliani principis litteras. Tunc ſurrexit primæ ſententiæ Vlpius Syllanus, atque ita loquutus eſt. Idem in Tacito. Die Sept. Kal. Octob. Quum in Curiam Pompilianam ordo ampliſſimus conſediſſet (lego, vt ſupra, conueniſſet) Velius Cornificius Gordianus Cos. dixit, Referimus ad vos P. C. quod ſæpe retulimus, Imperator eſt deligendus, exer-

κτίζειν. Iuriſconſulti quod poſſint facere, id eſt ſacrificare, vt Q. Scæuola. Pons ille ſublicius ligneus erat, & nullo ære aut ferro compactus, quem Romani adeo ſacrum exiſtimarunt, vt ſi collaberetur, Pontifex, non niſi cæſa victima eum reficere poſſet. Vt ſit, Romæ Pontifex Maximus cerimoniarum, ac religionum omnium erat arbiter, quod ſacerdotium tenuit Iulius Cæſar, qui omnia ſibi vindicare ſacerdotia cogitauerat, vt ex Dione ſupra oſtendimus, deinde Auguſtus, Tiberius, & cæteri imperatores. Vnde & Pontificium pro poteſtate Arnobius poſuit ad Pſal. 68. Hi accipiunt pontificium iudicandi. Pſal. 113. Dabat pontificium dominandi ſacerdotibus templorum. lib. 2. aduerſus gentes, vnius pontificium Chriſti eſſe dare animis ſalutem. Vide Gellium lib. 1. c. 13. Græci ἀρχιερέα, καὶ ἀρχιερέα μέγιστον, pontificem interpretantur, & pontificem maximum. Eutropius lib. 2. Breuiar. Zozimus lib. 4. τοῦτο παραλαβόντες ἀφ' ἑλλήνων ῥωμαῖοι, τοὺς πρώτην τὴν παρ' αὐτοῖς ἱερατικὴν ἔχοντας τάξιν, ποντίφικας προσηγόρευσαν, οἷς συναριθμεῖσθαι τοὺς βασιλέας, διὰ τὸ τῆς ἀξίας ὑπερέχον ἐνομοθέτησαν, Romani hoc mutuati à Græcis eos qui principem in ſacrificiis locum tenent pontifices vocarunt, quibus adcenturiari reges propter dignitatis excellentiam cenſuerunt. Primus Numa Pompilius hunc honorem adeptus eſt, omneſq; deinceps qui reges appellati ſunt, ac poſt illos Octauianus ipſe, quique poſt ipſum in imperio Romano ſucceſſerunt. Nam vt primum quiſque ad imperium euectus erat, amictus ei pontificius à pontificibus offerebatur, & continuo ei titulus Pontificis Maximi tribuebatur. Ac ceteri quidem prin-

cipes vniuerſi lubétiſſimis animis hunc honorem nacti eſſe, & hoc titulo vſi videntur: ipſéque adeo Conſtantinus, & poſt illum reliqui ordine ſequuti, & Valentinianus, & Valens. Cum ergo Pontifices talem ex more Gratiano amictum attuliſſent, auerſatus eſt, ratus nefas eſſe homini Chriſtiano eiuſmodi amictu vti, ait Zozimus. Iulius Cæſar vt primus imperator, ita & primus Pontifex, ait Dio lib. 43. Ceteri ab eo mutuati, in primis Octauius, quem Auguſtum quaſi aliquem venerãdum, colendumque appellarunt: & hanc appellationem omnes eum inſequuti, vt & imperatoris habent, ad ſignificandam poteſtatem abſolutam pro regis & dictatoris appellationibus. Has enim non aſſumunt, poſtquam ſemel è republica exciderunt, ſed vim earum & rem ipſam imperatoris nomine firmant. Et ex his quidem nominibus milites cõſcribere poſſunt, bella ſuſcipere, pacem ferire, Senatoribus mortem inferre. Ex eo quod ſunt Cenſores, in vitas & mores inquirunt, & arbitratu ſuo populum cenſent, alios in Senatum legunt, equeſtri ordine aut tribu mouent. ἔκ τε τοῦ ἐν πάσαις ἱερωσύναις ἱερῶσθαι, καὶ προσέτι καὶ τοῖς ἄλλοις τὰς πλείους διδόναι, καὶ τῶν ἱερέων κυριεύουσι. Quod autem ſunt omnibus ſacerdotiis conſecrati, inſuper & aliis plura ſacerdotia conferre, Pontifices facere poſſunt, & ſacerdotibus dominantur. Fortè legendum, καὶ τῶν ἱερῶν κυριεύουσι, ſacris præſunt. Poteſtatem pontificum Dionyſius Halyc. exponit his verbis, εἰσὶ δὲ τῶν μεγίστων πραγμάτων κύριοι. καὶ γὰρ δικάζουσι οὗτοι τὰς ἱερὰς δίκας ἁπάσας. Pontifices ſumma auctoritate præditi ſunt. Nam omnes lites ſacras iudicant, inter priuatos pariter, & magiſtratus, ac

περικείμενος. Aſellio prætor cum libaret, & ſacram, ac auro intextam veſtem vt in ſacrificio indutus eſſet. Ea igitur prætexta fuit ἐπίχρυσος. Eius meminit Spartianus in Hadriano. Natali ſuo vltimo cum Antoninum commendaret, prætexta ſponte delapſa caput ei aperuit. Caput enim prætexta in ſacrificiis opertũ erat. Quintilianus declam. 311. Ego vobis allego etiá illud ſacrum prætextatum, quo ſacerdotes velantur, quo magiſtratus. Vitellius Pontifex Max. 15. Kal. Auguſti de cerimoniis publicis edixit, quæ dies Allienſis fuit, Tacit. lib. 18. & Suetonius l. 7. c. 7. Omni diuino, humanóque iure neglecto, Allienſi die Pontificatum Maximum cæpit. Sacrificiũ quoddá propriũ ac peculiare Pontifici Max. deſcribitur à Prudentio in hymno Romani martyris,

Summus ſacerdos nempe ſub terram ſcrobe
Acta in profundum conſecrandus mergitur,
Mire infulatus, feſta vittis tempora
Nexus, corona tum repexus aurea,
Cinctu Gabino ſericam fultus togam.
Tabulis ſupernè ſtrata texunt pulpita,
Rimoſa rari pegmatis compagibus
Scindunt ſubinde, vel terebrant aream,
Crebróve lignum perforant acumine,
Pateat minutis vt frequens hiatibus.
Hinc taurus ingens fronte torua & hiſpida
Sertis reuinctus, aut per armos floreis,
Aut impeditus cornibus deducitur,
Nec non & auro frons coruſcat hoſtiæ,
Setaſque fulgor bractealis inficit.
Hic vt ſtatuta eſt immolanda bellua,

Pectus ſacrata diuidunt venabula,
Eructat amplum vulnus vndam ſanguinis
Feruentis, inque texta pontis ſubditi
Fundit vaporum flumen, & latè aſtuat.
Tum per frequentes mille rimarum vias
Illapſus imber tabidum rorem pluit,
Defoſſus intus quem ſacerdos excipit,
Guttas ad omnes turpe ſubiectans caput,
Et veſte & omni putrefactus corpore. &c.
Hunc inquinatum talibus contagiis, &c.
Omnes ſalutant, atque adorant eminus,
Vilis quod illum ſanguis, & bos mortuus
Fœdis latentem ſub cauernis lauerint.

An hanc religionem ſuſceperint Imperatores, haud equidem aſſeuerare auſim. Hoc aſſeuero, nefas fuiſſe Pontificis Max. oculos aſpectu cadaueris funeſtari. Quare Auguſtus laudauit Agrippā velo ante mortuum expanſo, παραπέτασμά τι πρὸ τοῦ νεκροῦ προτείνας· ait Dio lib. 54. οὔτε γὰρ τῷ ἀρχιερεῖ ἀπείρηται νεκρὸν ὁρᾶν. neque enim interdictum pontifici mortuum ſpectare, ait ille, peſſimè, ſi fides Tacito lib. 2. Neque imperatorem auguratu, & vetuſtiſſimis cerimoniis præditum contrectare feralia debuiſſe. Ideo ſtatuæ Auguſti ob cædes in amphitheatro ſemper velatæ, vt Dio lib. vlt. Tiberius pro roſtris laudauit filium, ſtetitque in conſpectu poſito corpore, interiecto tantummodo velamento, quod Pontificis oculos à funere arceret, ait Seneca, conſolatione ad Marciam.

De Tribunitia Poteſtate.

CAP. XIX.

IOſephus cap. 10. lib. 16. Originum, Edictum Auguſti cum hoc programmate proſcribit. Cæſar Auguſtus Pontifex. Max. Tribunitiæ poteſtatis edicit, λέγει. Primus omnium Iulius Cæſar vt Dictatoris, & Imperatoris perpetui nomen ſibi arrogauit, ſic & Tribunitiam poteſtatem. Cauſſam aperit Dio in Auguſto. ἥ τε ἡ ἐξουσία δημαρχικὴ καλουμένη δίδωσιν αὐτοῖς παρὰ τοῖς ἄλλοις τὸ μὴ ὑβρίζεσθαι. κἂν ἄρα τι καὶ τὸ βραχύτατον μὴ ὅτι ἔργῳ, ἀλλὰ καὶ λόγῳ ἀδικεῖσθαι δόξωσι, καὶ ἄκριτον τὸν ποιήσαντα αὐτὸ ὡς ἐναγῆ ἀπολλύναι. Tribunitia poteſtas hoc eis confert præter alia, vt ſint inuiolabiles. Et ſi quis vel tantillum in eos opere aut verbo iniurioſus fuerit, indemnatus vt ſacrilegus occiditur. Dio alio loco, ἱερόσυλός τε, καὶ ἐν τῷ ἄγει ἐνέχηται. Sacrilegij, & piaculi teneretur. Idem negat imperatores eſſe tribunos plebis, ſed tribunitiæ poteſtatis. Auguſtus anno vrbis 728. poſt victum Antonium tribunitiam poteſtatem perpetuam recepit, auctore Suetonio c. 27. lib. 2. Dio lib. 51. Tacit. lib. 1. Auguſtus continuata per 30. annos tribuni poteſtate, nomen imperatoris ſemel ac vicies partum, principis nomine Rempublicam conſtituit, non regis, aut dictatoris. Exemplum igitur à Iulio, qui perpetui tribuni jus ſibi adrogauit. Huius dignitatis ea fuit vis, vt ἄσυλος, & ſacroſanctus Auguſtus eſſet inſtar tribunorum, vtque appellantibus ipſum & intra pomœrium, quod jus tribunorũ fuit, & intra proximum lapidem,

quod nulli antea tribuno datum eſt, opem ferre poſſet, ait Dio lib. 51. καὶ ἐν γὰρ ταῦτα, τήν τε ἐξουσίαν τὴν τῶν δημάρχων διὰ βίου ἔχειν, καὶ τοῖς ἐπιβοωμένοις αὐτὸν καὶ ἐντὸς τοῦ πωμηρίου, καὶ ἔξω μέχρι ὀγδόου ἡμισταδίου ἀμύνειν, ὃ μηδενὶ τῶν δημαρχούντων ἐξῆν. Tacitus lib. 3. ſcribit jus tribunitiæ poteſtatis ab Auguſto repertum, quod Iulio tribuendum eſſe ſupra monuimus. Tiberius, inquit, poteſtatem Tribunitiam Druſo petebat. Id ſummi faſtigij vocabulum Auguſtus repperit, ne regis aut dictatoris nomẽ adſumeret, ac tamen appellatione aliqua cetera imperia præmineret. Idem lib. 1. Ne edictum quidem quo patres in curiam vocabat, niſi tribunitiæ poteſtatis præſcriptione poſuit ſub Auguſto acceptæ. Sueton. lib. 2. c. 27. Tribunitiam poteſtatem perpetuam recepit, in qua ſemel, atque iterum per ſingula luſtra collegam ſibi cooptauit. Antoninus Pius adoptatus ab Hadriano factus eſt patri & in imperio proconſulari, & in tribunitia poteſtate collega, vt Spartianus in Hadria. Tribunitia poteſtas pars maxima regalis fuit, auctore Vopiſco in Tacito. Veſpaſianus ne Tribunitiam quidem poteſtatem, & patris patriæ appellationem niſi ſero recepit. Tiberio data rurſus poteſtas in quinquennium, c. 16. Sueton. M. Antoninus cum Fauſtinam duxiſſet vxorem, ſuſcepta filia tribunitia poteſtate donatus eſt, atque imperio extra vrbem proconſulari, addito iure quintæ relationis, ait Capitolinus in M. Anton. Commodus decimus octauum fuit tribunitiæ poteſtatis, Auguſtus triceſimũ octauum, M. Antoninus decimum quintum, Gallienus viceſimum, & tamen Commodus decem tantum & tres annos in imperio fuit, Gallienus

15. oportuit eos prius quam imperatores fierent, aliquot iam annis tribunitia poteſtate donatos eſſe. Tribunitiam igitur poteſtatem ceteri omnes quotannis renouabant præter Tiberium, cui ad quinque annos tribunitia poteſtas dari ſolita, vt Suetonius c. 16. lib. 3.

De iure Relationis.

CAP. XX.

IMmperatoribus honoris cauſa datum eſt jus primæ, ſecundæ, tertiæ, quartæ, & quintæ relationis, id eſt vt quoties Senatus haberetur, de quacunque re viſum eſſet, ſemel, iterum, tertio, quarto, & quinto referre poſſent: quamquam ſolis conſulibus jus relationis propriè fuit, ſine qua Senatuſc. perfici non potuit. Ideo Veſpaſiano conceſſum, vt ei Senatum habere, relationẽ facere, remittere poſſet. Verba legis, qua imperium ei delatum, ſic habent. Vtíque ei Senatum habere, relationem facere, remittere, Senatuſc. per relationem, diſceſſionémque facere liceat, &c. Vtíque cum ex voluntate, auctoritatéve, iuſſu, mandatúve eius, præſentéve eos Senatus habetur, omnium rerum jus perinde habeatur, ſeruetur, ac ſi è lege Senatus edictus eſſet, haberetúrq. Quibus verbis ſomnia eorum qui jus relationis aliter interpretantur, euaneſcunt. Sed & ante Veſpaſianum Auguſto datum, vt aſſumpta in perpetuum tribunitia poteſtate, liceret ei in Senatu vnam de quacumque re vellet relationem facere, etſi conſul non eſſet. Dio lib. 53. ἡ ἐξουσία δημαρ-

χοντ' αὐτὸν διὰ βίου εἶναι ἐψηφίσατο, καὶ χρηματίζειν αὐτῷ περὶ ἑνὸς ὅτου ἂν ἐθελήσῃ καθ' ἑκάστην βουλὴν, κἂν μὴ ὑπατήσῃ ἔδωκε. Senatus decreuit vt tribunus perpetuus eſſet, & referre poſſet de vna aliqua re, de qua viſum ei eſſet, quoties Senatus haberetur, licet conſul non eſſet. Imperator enim ſi conſul non erat in Senatu non referebat, niſi ei à Senatu primæ, ſecundæ, aut tertiæ relationis jus eſſet datum, ait Diō. Quanquam autem relatio propriè conſulis fuit, licuit tamen patribus quoties jus dicendæ ſententiæ accepiſſent, quæ vellent expromere, relationemque in ea poſtulare, vt Tacit. lib. 13. Polybius lib. 6. Conſules, inquit, τὰ κατεπείγοντα τῶν διαβουλίων διαδιδόασι, αὐτοί τε τὸν ὅλον χειρισμὸν τῶν δογμάτων ἐπιτελοῦσι, de iis quæ deliberanda incumbunt, referunt, ipſique vniuerſam decretorum Senatus rationem gubernant. Cum autem duo conſules eſſent, eius relatio fuit, cuius eo menſe faſces. Sæpe autem factum vt conſulibus abſentibus, vel præuaricantibus, & muſſantibus referrent alij è principibus Senatus, puta conſules deſignati, prætores, aut tribuni. Ideo Suetonius in Iulio ait, nec quoquam reperto qui ſuper tali conſternatione referre, aut cenſere aliquid auderet, qualia multa ſæpe in leuioribus cauſſis decreta fuerant. Poſt Auguſtum autem principes vt rerum domini jus relationis à Senatu acceperunt, quod ferè cum proconſulari imperio, & tribunitia poteſtate coniunctum apud Vopiſcum, & Capitolinum, quod qui habuerunt, non abſente modo conſule, verum & præſente, de vna, duabus, pluribúſve rebus, de quibus viſum eſſet, ſemel, iterum, tertio, & quinto referre potuerunt, quanquam id à Lipſio parum

commodè negatur, in commentariis ad Tacitum. Potuerunt item prętores, vt ſupra monuimus, abſente, vel præuaricante, aut diſſimulante conſule referre. Dio lib. 55. τοῦτό τε οὕτως ἰσχυρῶς ἐπὶ πλεῖστον τοῖς πάλαι τηρηθὲν, ἐξίτηλόν πως ἤδη γέγονε, καὶ τὸ τῶν στρατηγῶν. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι ἀγανακτήσαντες, ὅτι μηδεμίαν γνώμην καίτοι τῶν δημάρχων προτετιμημένοι ἐς τὴν βουλὴν ἐσέφερον, παρὰ μὲν τοῦ αὐγούστου ἔλαβον τοῦτο ποιεῖν. Hoc igitur de Prætoribus, quod olim diu ſeruatum erat, tractu temporis quodammodo exſoleuerat. Illi enim indignè ferentes, quod cum honeſtiori quam Tribuni plebis loco eſſent, nullam tamen in Senatu relationē haberent, jus relationis ab Auguſto acceperunt. Solemnia relationum verba hæc erant. Quod bonum, felixque ſit C. Cæſari, De N. Patres Conſcripti quid fieri placet, vt Sueton. Caligula c. 15. Sine hac tamen formula relatio Gordiani eſt apud Vopiſcū in Aureliano. Quum, inquit, die tertio Non. Febr. Senatus ampliſſimus in Curiam Pompilianam conueniſſet, Aurelius Gordianus conſul dixit, Referimus ad vos, P. C. litteras exercitus feliciſſimi, quibus recitatis Aurelianus Tacitus primæ ſentētiæ Senator ita loquutus eſt. ibidem, Die tertio Idus Ianuar. Fuluius Sabinus Prætor vrbanus dixit, Referimus ad vos P. C. Pontificū ſuggeſtionem, & Aureliani principis litteras. Tunc ſurrexit primæ ſententiæ Vlpius Syllanus, atque ita loquutus eſt. Idem in Tacito. Die Sept. Kal. Octob. Quum in Curiam Pompilianam ordo ampliſſimus conſediſſet (lego, vt ſupra, conueniſſet) Velius Cornificius Gordianus Cos. dixit, Referimus ad vos P. C. quod ſæpe retulimus, Imperator eſt deligendus, exer-

citus ſine principe rectè diutius ſtare non poteſt. &c. Poſt hæc, cum Tacitus qui erat primæ ſententiæ conſularis, ſententiam incertum quam vellet dicere, &c. Conſularis enim primæ ſententiæ dicebat, conſul conſule, cumque conſultus eſſet, Diuinos, inquit, honores Piſoni decerno, vt Trebellius Pollio in Piſone. Sed vt ad jus relationis quod habuere principes, redeamus, Probo Imp. jus tertiæ relationis datum. Vopiſcus Probo. Poſt hæc Manilius Statianus, qui primæ ſententiæ tunc erat, ita loquutus eſt. &c. Decerno igitur P.C. Votis omnium continentibus nomen Cæſareum, nomen Auguſtum, addo proconſulare Imperium, patris patriæ reuerentiam, Pontificatum Maximum, jus tertiæ relationis, Tribunitiam poteſtatem. Poſt hæc acclamatum eſt, omnes, omnes. Pertinaci jus quartæ relationis. Capitolinus in Pertin. His horis quibus ille in Capitolium vota ſoluebat, primus ſanè omnium ea die qua Auguſtus eſt appellatus, etiam patris patriæ nomen recepit, necnon ſimul etiam imperium proconſulare, necnon jus quartæ relationis, quod omini loco fuit Pertinaci. Alexandro Seuero jus quintæ relationis. Lamprid. Ius quintæ relationis, patris patriæ nomen, jus proconſulare, Tribunitiam poteſtatem, deferente vno die Senatu aſſumpſit. M. Antonius Fauſtina ducta vxore, & ſuſcepta filia, tribunitia poteſtate donatus eſt, atque imperio extra vrbem proconſulari, addito iure quintæ relationis. Capitolinus.

De Pro-

De Proconſulari Imperio.

CAP. XXI.

PRoconſulare Imperium Dio vocat τὴν ἀρχὴν τὴν ἀνθύπατον, τὴν τῶν ὑπάτων ἐξουσίαν, Cedrinus τὴν ἀνθυπάτων ἀξίαν, dignitatem, poteſtatem, imperium conſulum, & proconſulum, ἀνθύπατον ἐξουσίαν περὶ τὸ τέλος τῶν ἀπογραφῶν, καὶ περὶ τὴν τοῦ καθαρσίου ποίησιν προσεποίησατο. Zonar. tom. 2. Auguſtus τὴν ὑπάτων τιμὴν διὰ βίου ἔλαβε. Proconſulare imperium ad vitam accepit. cuius imperio titulum plures Imperatores omiſere, cum Tribunitiæ poteſtatis titulum Imperatorum nemo poſt Auguſtum prætermiſerit. In veteribus inſcriptionibus, Seuerus, Caracalla, Macrinus, Heliogabalus, Alexander Seuerus, & Aurelianus Proconſules dicuntur, non alij, quanquam apud Vopiſcum, Lampridium, Capitolinum, plures, alij proconſulari imperio donati ſunt. Vopiſcus in Probo. Senatus nomen Cæſareum, Auguſtæum, proconſulare imperium, patris patriæ reuerentiam, &c. Probo decreuit. Auguſtus omnium primus & in vrbe, & extra vrbem ſibi proconſulare imperium ſumpſit, vt exercitibus præeſſet, eiuſque auſpiciis bella gererentur. Iulio Cæſari qui ad decem annos conſul renuntiatus, datum vt ſolus milites haberet, ſolus publicas pecunias curaret, quia Dictator, & Imperator perpetuus fuit. Auguſtus ἀνθύπατος ἐσαεὶ καθάπαξ, ὥστε μήτε ἐν τῇ εἰσόδῳ τῇ ἔσω πωμηρίου καταπαύεσθαι τὴν ἀρχήν. Proconſul ſemel in perpetuum

creatus, vt neque ingreſſus pomœrium imperium proconſulare deponeret. Imperatores omnes ἀεὶ ὁσάκις ἂν ἔξω τοῦ πωμηρίου ὦσι, ait Dio, ἀνθύπατοι ὀνομάζονται. Quoties extra pomœrium ſunt, proconſules ſemper nominantur. Decretum igitur Auguſto, vt neque ſi intra vrbem veniſſet, minueretur proconſulare imperium, néve neceſſum eſſet ἀνανεώσασθαι τὴν ἀρχήν, reuocare imperium, & auſpicia repetere. Druſus amiſerat imperium ingreſſus vrbem ob fratris ſui mortem, ſed vrbe egreſſus repetendis auſpiciis mox ouans introiit, ait Tacit. lib. 3. Annal. Senatus decreuit Q. Fuluio ne minueretur imperium ſi in vrbem veniſſet, vt Liuius lib. 26. Proconſul enim Portam Romæ ingreſſus deponit imperium, ait Vlpian. l. vlt. ff. de officio Proconſ. Cic. l. 7. ep. ad Attic. e. 1. Mihi valde placet de triumpho nos moliri aliquid, & extra vrbem eſſe, cum iuſtiſſima cauſa. Antoninus Pius M. Philoſopho proconſulare imperium dedit extra vrbem, addito iure quintæ relationis, narrante Capitolino. Ammianus Marcel. l. 26. Poteſtatem proconſulis vocat, vt ciuilia more veterum, & bella gereret. Habuit enim Proconſul poteſtatem & imperium, poteſtas ad ciuilia, Imperium ad bella pertinebat. Proconſul, ait Vlpianus l. 1. ff. de offic. Proconſ. vbiq; quidem proconſularia inſignia habet ſtatim atque vrbem egreſſus eſt, poteſtatem autem non exercet, niſi in ea prouincia ſola quæ ei decreta eſt. Apud Euſebium l. 9. Imperator Cæſar Galerius, &c. Pater patriæ, ἀνθύπατος.

De Patris Patriæ appellatione.

CAP. XXII.

PAtris Patriæ appellatio, primo omnium Ciceroni conjuratione Catilinæ oppreſſa, data eſt, vt Appianus. ἡ δ' εὐφημία ἀπὸ Κικέρωνος ἀρξαμένη προῆλθε εἰς τοὺς νῦν αὐτοκρατόρων φαινομένους ἀξίους. οὐδὲ γὰρ τοῖς δ' εὐθὺς ἀπ' ἀρχῆς ἅμα ταῖς ἄλλαις ἐπωνυμίαις, ἀλλὰ σὺν χρόνῳ μόλις, ὡς ἐντελὴς ἐπὶ μεγίστοις μαρτυρία ψηφίζεται. Appellatio patris patriæ à Cicerone cœpta peruenit ad eos qui ex imperatoribus ea digni viſi ſunt. Non enim ſtatim vt ad imperiũ euecti ſunt, ea datur cum aliis titulis, ſed vix longo tẽpore, vt perfectũ ob res maximas teſtimoniũ decernitur. Vopiſcus in Probo, patris patriæ reuerentiam vocat. Poſt Ciceronem primus Iulius Cæſar pater patriæ dictus, Dione narrante lib. 43. & Sueton. lib. 1. c. 76. Cognomen patris patriæ recepit Deinde Auguſtus. Ouidius lib. 1. Faſt.

Salue pater patriæ, tibi plebs, tibi Curia nomen
Hoc dedit, hoc dedimus nos tibi nomen eques.
Res tamen ante dedit, ſero quoque vera tuliſti
Nomina, iamdudum tu pater orbis eras.

Statius lib. 4. Sylu. Domitianum parentem orbis vocat,

Téne ego regnator terrarum, orbiſque ſubacti
Magne parens. Item.
Salue magne parens mundi.

Caligula Pius, & caſtrorum filius, & pater exercituum, & Opt. Max. Cæſar. Prudentius,

Inclytus ergo parens, patriæ moderator & orbis.

Statius lib. 4. Syluar. ad Domitianum.

Salue magne parens mundi.

Eundem regem vocat.

Longámque tibi rex magne iuuentam
Annuit, atque ſuos promiſit Iuppiter annos.

Sidonius carm. 3.

Perge pater patriæ felix.

Patrem vrbium Horat. lib. 3. Od. 24.

Si quæret pater vrbium
Subſcribi ſtatuis.

Diaconus lib. 10. Hadrianus continuo pater patriæ in Senatu vltra morem maiorum appellatur, & vxor eius Auguſta. Euſebius lib. 4. Hiſtor. euang. c. 8. Minucius Fundanus Proconſul Aſiæ ſcribit. ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ μεγίστου καὶ ἐπιφανεστάτου καίσαρος Ἀδριανοῦ τοῦ πατρὸς ἡμῶν. ex expiſtola maximi & illuſtriſſimi Cæſaris Hadriani. Pertinaci acclamatum in Senatu, Patri Pio, Patri Senatus; patri omnium bonorum. Iuſtinus apolog. 2. M. Antoninum πατέρα πατρίδος κα΄, patrem patriæ 20. quanquam vndeviginti tantum annos ad gubernacula ſedit. Vt enim quoties hoſtes victi eſſent, Princeps ſalutabatur imperator, ita & in nouis promeritis pater patriæ. Vopiſcus Tacito, Dij auertant principes pueros, & patres patriæ dici impuberes. Pauſanias Antoninum Pium πατέρα ἀνθρώπων καλούμενον. Capitolinus, Pertinax primus omnium ea die qua Auguſtus appellatus eſt, etiam patris patriæ nomen recepit. Tiberius patris patriæ appellationem recuſauit, vt Sueton. c. 67. Veſpaſianus niſi ſero non recepit, narrante Sueton. c. 12.

diſtulit Hadrianus apud Spartianũ. Sueton. in Auguſto c. 58. Patris patriæ cognomen vniuerſi repentino, maximóque cõſenſu detulerunt ei. Prima plebs legatione Antium miſſa, dein quia non recipiebat ineunti Romæ ſpectacula frequens, & laureata. Idem in Nerone c. 8. Nero propter ætatem patris patriæ nomen recuſauit. Ipſæ etiam Auguſtæ hoc titulo inſignitæ. Caſtrorum mater appellata Fauſtina à Marco. Vetus nomiſma, D. Auguſtæ Fauſtinæ matri caſtrorum. Liuia parens patriæ apud Tacitum lib. 1. Zenobia mater exercituum.

De Conſulatu Imperatorum, & Conſulibus.

CAP. XXIII.

Libanius in Panegyrico Iuliani Auguſti, Conſulatum antiquum ἀνδράγημα λακωνικὸν vocat, quod Conſules ad exemplum Laconum inſtituti ſint, apud quos reges ἐπέτειοι στρατηγοί, annui imperatores; quemadmodum Romæ cõſules. Nam Ephori Spartæ rem bellicam non attigere. Sed reges perpetui, conſules annui. Idem conſulatum ſub imperatoribus vocat γέρας ἄοπλον, honorem belli immunem, ad vrbis decus: Imperatoribus enim ſolis exercitum conſcribere, bella indicere, & gerere licuit. Id tamen æui quæ fuerit Conſulum dignatio, indicat Libanius ibidem, ὡς δὲ ἐφίενται σεμνότεροι τῆς τιμῆς, οἷς ἐς αὐτὴν ἀπαντᾷ, ἥλιον δὴ λαν ἐπιχθεὶν τῇ προσηγορίᾳ, καὶ πάντων ἀνθρώπων ἐν στόμασιν εἶναι τοὔνομα,

ἢ τὸ παρὰ τῶν γονέων τεθέν, πολλὰς ἀνάγκας τῆς μνήμης ἐχούσης, δικαστήρια, γάμους, ἀγοράν, λιμένας, χρέα, πράσεις, τοὺς συμβάλλοντας, καὶ γραφομένους συνθήκας, τοὺς διαφερομένους, καὶ τὴν πίστιν ἀπὸ τῶν γραμμάτων φέροντας, τοὺς κοινωνοῦντας, τοὺς διισταμένους, παίδων γενέσεις εὐδαιμόνων, παίδων ἐν διδασκαλείοις μαθήσεις, ὧν μία σπουδὴ βοῆσαι τοὺς ὑπάτους, ἐφ' ᾧ δὴ καὶ ἀναπαύονται. ὅπερ οὖν ἤδη τις ἔφη περὶ τοῦ τῶν πάντων ὑπάτου θεοῦ, ὅ, μεσταὶ εἶν πᾶσαι μὲν ἀγυιαί, πᾶσαι δὲ ἀγοραί, καὶ λιμένας, καὶ θάλαττα, τοῦτ' ἄν τις εἴποι περὶ τῶν ὁμωνύμων τῷ θεῷ. &c. Quid venerabilius eſſe poſſet, quam vniuerſum orbem terrarum Solis inſtar nominis appellatione cõtinere, & omnium hominum in ore eſſe nomen, à parentibus poſitum. (deleo illud ἢ) cum memoria multas habeat neceſſitates, iudicia, nuptias, forum, portus, debita, venditiones, contrahentes, paciſcentes, litigantes, fidem per litteras facientes, communicantes, diſſidentes, filiorum opulentorum natales, puerorum in ſcholis inſtitutiones, quorum vnum ſtudium eſt nominare conſules, in quo etiam & acquieſcunt. Quod igitur quidã dixit de Ioue omniũ ſummo Conſule, Iouis omnes vias eſſe plenas, omnia fora, portus, maria, hoc aliquis dicere poſſit de conſulibus, qui appellationem cum Deo communem habent. Eorum enim nomina omnem continentem, omnes ſinus maris peragrant, & agros, & tuguria, & omnino vbicunque genus hominum manſuetum eſt, eos dico qui noſtris viuunt legibus, ibi & cognoſcuntur, & nominantur, & pondus, auctoritatémque rebus grauiſſimis afferunt, & Imperator ab illo dignitatis cumulo non minus vbique quotidie celebratur. καὶ γὰρ τούτων ὀνόματα πᾶσαν μὲν ἤπειρον, πάντας δὲ μυχοὺς θα-

καὶ τῆς ἐπωνυμίας, ὡς ἀγορὰς καὶ καλύβας, καὶ ὅλως οὗ ἥλιος δὴ θεόν-
πων ἡμερῶν καλεῖ, ἡ ἡμέρα ταῖς ἐν ἡμετέραις ζωαῖς νόμοις, ἐν-
ταῦθα καὶ γνωρίζεται, καὶ λέγεται, καὶ ὁ κύριος τοῖς μεγίστοις πρὸ ἑ-
χθ, καὶ βασιλεὺς ἀπὸ τῆς ἐκείνου παραδοχῆς οὐχ ἧττον ὁ πολίτα-
χος καθ' ἑκάστην ἄδεται τὴν ἡμέραν. Idem oſtendit Romanos
ciues ſi à principibus optio data eſſet diuturnæ vitæ, &
conſulatus, etiam altæ ſenectuti conſulatū prætuliſſe.
εἰκότως ἄρα παιδὸς Ῥωμαίων καὶ περὶ γήρως λιπαροῦ εὔχεται τὴν
τιμήν, καὶ δοθείσης αἱρέσεως περὶ τοῦ τῶν κρειττόνων, εἴτε μα-
κροῦ καὶ ταύτης, ἐπὶ ταύτης ἂν συνεχώρει. Quia conſulatus
faſtigium fuit omnium dignitatum, vt Caſſiodorus
lib. 2. e. 2. & potiſſimus magiſtratus, vt Symmachus l. 2.
e. 63. lib. 10. e. 44. potiſſima dignitas l. ſi cui, 49. C. de
conditionib. & Demonſtrat. Ammianus lib. 21. ampliſ-
ſimi inſignia magiſtratus, qui omnibus dignitatibus
anteponitur. Symmach. lib. 1. e. 13. lib. 5. e. 16. Conſul am-
pliſſimus Sidonio lib. 1. e. 9. Mamertinus in gratiarum
actione, ſum ampliſſimus Conſul. ampliſſimus magi-
ſtratus Symmacho ep. 31. lib 4. amplitudo conſulum
Sidon. e. 5. lib. 5. ep. 3. lib. 2. Statius lib. 4. Syluar.

Lucémque à Conſule ducit.

Omnis honos: [illegible]

Africano certè ſuperiori, ſed recuſanti, populus Rom.
continuum per omnes vitæ annos conſulatum eſſe
voluerat, ob maxima eius merita, teſte Valerio Maximo
lib. 4. c. 1. recuſauit ille, admiſerunt Imperatores. Iulius
Cæſar Conſul ad decennium à populo renuntiatus eſt,
ait Dio lib 41. Multi perpetui conſules, plæriq. annum
aperiebant, alios deinde ſufficiebant. Vitellius ad de-
cenniū conſul dictus eſt, auctore Suetonio. Vetus lapis,

Aulus Vitellius, Imperator, Conſul perpetuus. Conſules olim dicti στρατηγοί, Prætores, vt Feſtus, & Zonaras tom. 2. Ejectis decemuiris tum demum conſules vocati, quia Reip. conſulerent. Quæ dignitas ſub ipſis etiam imperatoribus adeo fuit ampla, vt in imperio nihil eſſet amplius, & majus. Iordanus in Chronico de rebus Gott. Factus eſt, inquit, conſul ordinarius, quod ſummum bonum, primumque in mundo decus eſſe dicitur. Procopius lib. 1. Perſ. Iohannem ἄνδρα ἐς τὸν ὑπάτων ἀναβεβηκότα τὸν δίφρον, οὗ μεῖζον εἶναι ἐν τῇ Ῥωμαίων πολιτείᾳ οὐδὲν δοκεῖ. Virum qui ad tribunal conſulum euectus erat; qua dignitate nulla major in Imperio Romano, ſine labore, & bellorum alea. Mamertin. in Panegyr. In adminiſtrationibus labor honori adiungitur, in conſulatu honos ſine labore ſuſcipitur. Inde eſt quod Imperatoris illius adeo fuere auidi, vt aliis ſubtractum cuperent, & nomini ſuo omnes annos inſigniri vellent. Auſon Panegyr. vt & ſex Valerij Coruini, & ſeptẽ C. Marij, & cognominis tui Augusti 13. Conſulatus vnus æquipares. Ipſum enim te ſæpius hoc honore defraudas, vt & aliis largiaris. Scis enim ſeptem, ac decem Domitiani Conſulatus deriſos. Conſtantius Conſtantini filius decimum conſul fuit. Socrat. lib. 2. ἐν ὑπατείᾳ Κωνσταντίου τὸ δέκατον, καὶ Ἰουλιανοῦ Καίσαρος τὸ τρίτον. Idem Conſtantius nunquàm penè conſul fuit, niſi cum aliquo ex fratribus, aut Gallo, aut Iuliano, priuatos hábere collegas infra majeſtatem ſuam eſſe putauit. Socrates tamen ſub finem libri ſecundi Conſtantium conſulem cum Florentio ponit. Iulianus mortuus eſt ἐν τῇ τετάρτῃ αὐτοῦ ὑπατείᾳ, ἣν ἅμα Σαλουστίῳ διεῖπε. in quarto conſulatu

cum

cum Saluſtio, ait Socrat. lib. 3. Honorius infans adhuc in cunabulis conſul dictus. Claudianus Panegyr. Honor. 4. Conſul.

inter cunabula conſul
Proueheris ſignans poſito modo nomine faſtos,
Donatúrque tibi qui te produxerat annus.
Ipſa Quirinali paruam te cinxit amictu
Mater, & ad primas docuit reptare curules.

Plinius Panegyr. Conſulatum recuſaſti, quem noui imperatores deſtinatú aliis in ſe transferebant. fuit etiam qui in principatus ſui fine conſulatum quem dederat ipſe, magna ex parte iam geſtum extorqueret, & raperet. Domitianus certè eripuit Acilio Glabrioni, qui cum Trajano conſul fuit, vt Dio, quem & conſulem interfecit. Idem ſuadet Trajano vt quartum conſulatum capiat. Parum eſt, inquis, vt in curiam venias, niſi & conuocas; vt interſis Senatui, niſi & præſides; vt cenſentes audias, niſi & perroges. Vis illud auguſtiſſimum Conſul aliquando tribunal majeſtati ſuæ reddere, aſcende. Paulo ante dixerat. Nam præter id quod eſt arduum, duás, eaſque ſimul capere poteſtates ſummas; tum ineſt vtrique ſumma diuerſitas, cum principem quam diſſimillimum cõſuli eſſe deceat. Conſules olim regiam poteſtatem ſuſtulerant, regia deinde Imperatorum poteſtas belli adminiſtrationem conſulibus eripuit, in aliis eorum auctoritaté conſeruauit. Per initia enim regibus exactis Senatus prouidens cuſtodiam libertatis Laconicum exẽplum ſequutus eſt, & duobus annuis ducibus bellicam rem committens eos conſulum nomine ornauit. Sub Imperatoribus verò regia

citus ſine principe rectè diutius ſtare non poteſt. &c. Poſt hæc, cum Tacitus qui erat primæ ſententiæ conſularis, ſententiam incertum quam vellet dicere, &c. Conſularis enim primæ ſententiæ dicebat, conſul conſule, cumque conſultus eſſet, Diuinos, inquit, honores Piſoni decerno, vt Trebellius Pollio in Piſone. Sed vt ad jus relationis quod habuere principes, redeamus, Probo Imp. jus tertiæ relationis datum. Vopiſcus Probo. Poſt hæc Manilius Statianus, qui primæ ſententiæ tunc erat, ita loquutus eſt. &c. Decerno igitur P.C. Votis omnium continentibus nomen Cæſareum, nomen Auguſtum, addo proconſulare Imperium, patris patriæ reuerentiam, Pontificatum Maximum, jus tertiæ relationis, Tribunitiam poteſtatem. Poſt hæc acclamatum eſt, omnes, omnes. Pertinaci jus quartæ relationis. Capitolinus in Pertin. His horis quibus ille in Capitolium vota ſoluebat, primus ſanè omnium ea die qua Auguſtus eſt appellatus, etiam patris patriæ nomen recepit, necnon ſimul etiam imperium proconſulare, necnon jus quartæ relationis, quod omini loco fuit Pertinaci. Alexandro Seuero jus quintæ relationis. Lamprid. Ius quintæ relationis, patris patriæ nomen, jus proconſulare, Tribunitiam poteſtatem, deferente vno die Senatu aſſumpſit. M. Antonius Fauſtina ducta vxore, & ſuſcepta filia, tribunitia poteſtate donatus eſt, atque imperio extra vrbem proconſulari, addito iure quintæ relationis. Capitolinus.

De Pro-

De Proconſulari Imperio.

CAP. XXI.

PRoconſulare Imperium Dio vocat τὴν ἀρχὴν τὴν ἀνθύπατον, τὴν τῆς ὑπάτου ἐξουσίαν, Cedrinus τὴν ἀνθυπάτων ἀξίαν, dignitatem, poteſtatem, imperium conſulum, & proconſulum, ἀνθυπάτου ἐξουσίαν περὶ ὅ τέλος τῶν ἀπογραφῶν, καὶ περὶ τὴν τοῦ καθαρσίου ποίησιν προσθείη το. Zonar. tom. 2. Auguſtus τὴν ὑπάτων τιμὴν διὰ βίου ἔλαβε. Proconſulare imperium ad vitam accepit. cuius imperio titulum plures Imperatores omiſere, cum Tribunitiæ poteſtatis titulum Imperatorum nemo poſt Auguſtum prætermiſerit. In veteribus inſcriptionibus, Seuerus, Caracalla, Macrinus, Heliogabalus, Alexander Seuerus, & Aurelianus Proconſules dicuntur, non alij, quanquam apud Vopiſcum, Lampridium, Capitolinum, plures, alij proconſulari imperio donati ſunt. Vopiſcus in Probo. Senatus nomen Cæſareum, Auguſtæum, proconſulare imperium, patris patriæ reuerentiam, &c. Probo decreuit. Auguſtus omnium primus & in vrbe, & extra vrbem ſibi proconſulare imperium ſumpſit, vt exercitibus præeſſet, eiuſque auſpiciis bella gererentur. Iulio Cæſari qui ad decem annos conſul renuntiatus, datum vt ſolus milites haberet, ſolus publicas pecunias curaret; quia Dictator, & Imperator perpetuus fuit. Auguſtus ἀνθύπατος ἐσαεὶ καθάπαξ, ὥστε μήτε ἐν τῇ εἰσόδῳ τῇ ἔσω τοῦ πωμηρίου κατατίθεσθαι τὴν ἀρχήν. Proconſul ſemel in perpetuum

De Patris Patriæ appellatione.

CAP. XXII.

PAtris Patriæ appellatio, primo omnium Ciceroni conjuratione Catilinæ oppreſſa, data eſt, vt Appianus. ἡ δ᾽ εὐφημία ἀπὸ Κικέρωνος ἀρξαμένη περιῆλθεν εἰς τοὺς νῦν αὐτοκρατόρων φαινομένους ἀξίους. οὐδὲ γὰρ τοῖς δ᾽ εὐθὺς ἀπ᾽ ἀρχῆς ἅμα ταῖς ἄλλαις ἐπωνυμίαις, ἀλλὰ σὺν χρόνῳ μόλις, ὡς ἐντελὴς ἐπὶ μεγίστοις μαρτυρεία ψηφίζεται. Appellatio patris patriæ à Cicerone cœpta peruenit ad eos qui ex imperatoribus ea digni viſi ſunt. Non enim ſtatim vt ad imperiũ euecti ſunt, ea datur cum aliis titulis, ſed vix longo tẽpore, vt perfectũ ob res maximas teſtimoniũ decernitur. Vopiſcus in Probo, patris patriæ reuerentiam vocat. Poſt Ciceronem primus Iulius Cæſar pater patriæ dictus, Dione narrante lib. 43. & Sueton. lib. 1. c. 76. Cognomen patris patriæ recepit Deinde Auguſtus. Ouidius lib. 1. Faſt.

Salue pater patriæ, tibi plebs, tibi Curia nomen
Hoc dedit, hoc dedimus nos tibi nomen eques.
Res tamen ante dedit, ſero quoque verà tuliſti
Nomina, iamdudum tu pater orbis eras.

Statius lib. 4. Sylu. Domitianum parentem orbis vocat,

Téne ego regnator terrarum, orbiſque ſubacti
Magne parens. Item.
Salue magne parens mundi.

Caligula Pius, & caſtrorum filius, & pater exercituum, & Opt. Max. Cæſar. Prudentius,

Inclytus ergo parens, patriæ moderator & orbis.

Statius lib. 4. Syluar. ad Domitianum.

Salue magne parens mundi.

Eundem regem vocat.

Longámque tibi rex magne iuuentam
Annuit, atque ſuos promiſit Iuppiter annos.

Sidonius carm. 3.

Perge pater patriæ felix.

Patrem vrbium Horat. lib. 3. Od. 24.

Si quæret pater vrbium
Subſcribi ſtatuis.

Diaconus lib. 10. Hadrianus continuo pater patriæ in Senatu vltra morem maiorum appellatur, & vxor eius Auguſta. Euſebius lib. 4. Hiſtor. euang. c. 8. Minucius Fundanus Proconſul Aſiæ ſcribit. ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ μεγίστου καὶ ἐπιφανεστάτου καίσαρος ἀδριανοῦ τοῦ πατρὸς ἡμῶν. ex expiſtola maximi & illuſtriſſimi Cæſaris Hadriani. Pertinaci acclamatum in Senatu, Patri Pio, Patri Senatus; patri omnium bonorum. Iuſtinus apolog. 2. M. Antoninum πατέρα πατρίδος κα', patrem patriæ 20. quanquam vndeviginti tantum annos ad gubernacula ſedit. Vt enim quoties hoſtes victi eſſent, Princeps ſalutabatur imperator, ita & in nouis promeritis pater patriæ. Vopiſcus Tacito, Dij auertant principes pueros, & patres patriæ dici impuberes. Pauſanias Antoninum Pium πατέρα δὲ θεῶν τινα καλούμενον. Capitolinus, Pertinax primus omnium ea die qua Auguſtus appellatus eſt, etiam patris patriæ nomen recepit. Tiberius patris patriæ appellationem recuſauit, vt Sueton. c. 67. Veſpaſianus niſi ſero non recepit, narrante Sueton. c. 12.

diſtulit Hadrianus apud Spartianū. Sueton. in Auguſto c. 58. Patris patriæ cognomen vniuerſi repentino, maximóque cōſenſu detulerunt ei. Prima plebs legatione Antium miſſa, dein quia nō recipiebat ineunti Romæ ſpectacula frequens, & laureata. Idem in Nerone c. 8. Nero propter ætatem patris patriæ nomen recuſauit. Ipſæ etiam Auguſtæ hoc titulo inſignitæ. Caſtrorum mater appellata Fauſtina à Marco. Vetus nomiſma, D. Auguſtæ Fauſtinæ matri caſtrorum. Liuia parens patriæ apud Tacitum lib. 1. Zenobia mater exercituum.

De Conſulatu Imperatorum, & Conſulibus.

CAP. XXIII.

Libanius in Panegyrico Iuliani Auguſti, Conſulatum antiquum τὸ ἐπιτήδευμα λακωνικὸν vocat, quod Conſules ad exemplum Laconum inſtituti ſint, apud quos reges οἱ ποτὲ στρατηγοί, annui imperatores, quemadmodum Romæ cōſules. Nam Ephori Spartæ rem bellicam non attigere. Sed reges perpetui, conſules annui. Idem conſulatum ſub imperatoribus vocat γέρας ἄοπλον, honorem belli immunem, ad vrbis decus. Imperatoribus enim ſolis exercitum conſcribere, bella indicere, & gerere licuit. Id tamen æui quæ fuerit Conſulum dignatio, indicat Libanius ibidem, ὅτι δὲ γέγονται σεμνότερον ἢ τὸ οἰκουμένην ἅπασαν ἡλίου δεσπόζειν ἐπιχεῖν τῇ στρατηγίᾳ, καὶ πάντων ἐνδεέστερον ἐν σώμασιν εἶναι τὸ ὄνομα,

ἢ τὸ παρὰ τῶν γονέων τεθέν, πολλὰς ἀνάγκας τῆς μνήμης ἐχούσης, δικαστήρια, γάμους, ἀγοράν, λιμένας, χρέα, πράσεις, τοὺς συμβάλλοντας, καὶ γραφομένους συνθήκας, τοὺς διαφερομένους, καὶ πίστιν ἀπὸ τῶν γραμμάτων φέροντας, τοὺς κοινωνοῦντας, τοὺς διισταμένους, παίδων γενέσεις εὐδαιμόνων, παίδων ἐν διδασκαλείοις μαθήσεις, ὧν μία σπουδὴ βοῆσαι τοὺς ὑπάτους, ἐφ' ᾧ δὴ καὶ διαλύονται. ὅπερ οὖν ἤδη τις ἔφη περὶ τοῦ τῶν πάντων ὑπάτου Διός, ὅ, μεσταὶ δὲ Διὸς πᾶσαι μὲν ἀγυιαί, πᾶσαι δ' ἀγοραί, καὶ λιμένας, καὶ θάλατται, τοῦτ' ἄν τις εἴποι περὶ τῶν ὁμωνύμων τῷ θεῷ. &c. Quid venerabilius eſſe poſſet, quam vniuerſum orbem terrarum Solis inſtar nominis appellatione cõtinere, & omnium hominum in ore eſſe nomen, à parentibus poſitum. (deleo illud ἢ) cum memoria multas habeat neceſſitates, iudicia, nuptias, forum, portus, debita, venditiones, contrahentes, paciſcentes, litigantes, fidem per litteras facientes, communicantes, diſſidentes, filiorum opulentorum natales, puerorum in ſcholis inſtitutiones, quorum vnum ſtudium eſt nominare conſules, in quo etiam & acquieſcunt. Quod igitur quidã dixit de Ioue omniũ ſummo Conſule, Iouis omnes vias eſſe plenas, omnia fora, portus, maria, hoc aliquis dicere poſſit de conſulibus, qui appellationem cum Deo communem habent. Eorum enim nomina omnem continentem, omnes ſinus maris peragrant, & agros, & tuguria, & omnino vbicunque genus hominum manſuetum eſt, eos dico qui noſtris viuunt legibus, ibi & cognoſcuntur, & nominantur, & pondus, auctoritatémque rebus grauiſſimis afferunt, & Imperator ab illo dignitatis cumulo non minus vbique quotidie celebratur. καὶ γὰρ τούτων ὀνόματα πᾶσαν μὲν ἤπειρον, πάντας δὲ μυχοὺς θα-

λάττης ἐπείγεται, ἢ ἀγρευτὰς καὶ καλύβας, καὶ ὅλως ὁ ἥλιος δὲ θεράπων ἡμέραν καλεῖ· ἡ ἡμέρα τοὺς ἐν ἡμετέροις ζῶντας νόμοις, ἐνταῦθα καὶ γνωρίζεται καὶ λέγεται, καὶ ὁ κύριος τοῖς μεγίστοις περὶ ἀρχῆ, καὶ βασιλεὺς ἀπὸ τῆς ἐκείνου προσθήκης οὐχ ἧττον ὁ πολίταρχος καθ᾽ ἑκάστην ᾄδεται τὴν ἡμέραν. Idem oſtendit Romanos ciues ſi à principibus optio data eſſet diuturnæ vitæ, & conſulatus, etiam altæ ſenectuti conſulatũ prætuliſſe. ἑκάτερος ἄρα παιδὸς Ῥωμαίων καὶ περὶ γήρως λιπαροῦ εὔχεται τυχεῖν, καὶ δοθείσης αἱρέσεως περὶ τοῦ τῶν κρειττόνων, εἴτε μακροῦ εἴτε ταύτης, ἐπὶ ταύτης ἂν ὁρμήσειεν. Quia conſulatus faſtigium fuit omnium dignitatum, vt Caſſiodorus lib.2.e.2. & potiſſimus magiſtratus, vt Symmachus l.2. e.65. lib.10.e.44. potiſſima dignitas l. ſi cui, 49. C. de conditionib. & Demonſtrat. Ammianus lib.21. ampliſſimi inſignia magiſtratus, qui omnibus dignitatibus anteponitur. Symmach. lib.1.e.13. lib.5.e.16. Conſul ampliſſimus Sidonio lib. 1. e. 9. Mamertinus in gratiarum actione, ſum ampliſſimus Conſul. ampliſſimus magiſtratus Symmacho ep.31. lib 4. amplitudo conſulum Sidon. e.5.lib.5.ep.3.lib.2. Statius lib.4. Syluar.

Lucémque à Conſule ducit
Omnis honos.

Africano certè ſuperiori, ſed recuſanti, populus Rom. continuum per omnes vitæ annos conſulatum eſſe voluerat, ob maxima eius merita, teſte Valerio Maximo lib.4.c.1. recuſauit ille, admiſerunt Imperatores. Iulius Cæſar Conſul ad decennium à populo renuntiatus eſt, ait Dio lib 41. Multi perpetui conſules, plæriq. annum aperiebant, alios deinde ſufficiebant. Vitellius ad decenniũ conſul dictus eſt, auctore Suetonio. Vetus lapis,

Aulus Vitellius, Imperator, Conſul perpetuus. Conſules olim dicti στρατηγοί, Prætores, vt Feſtus, & Zonaras tom. 2. Ejectis decemuiris tum demum conſules vocati, quia Reip. conſulerent. Quæ dignitas ſub ipſis etiam imperatoribus adeo fuit ampla, vt in imperio nihil eſſet amplius, & majus. Iordanus in Chronico de rebus Gott. Factus eſt, inquit, conſul ordinarius, quod ſummum bonum, primumque in mundo decus eſſe dicitur. Procopius lib. 1. Perſ. Iohannem ἄνδρα ἐς τὴν ὑπάτων ἀναβεβηκότα τὸν δίφρον, οὗ μεῖζον εἶναι ἐν τῇ Ῥωμαίων πολιτείᾳ οὐδὲν δοκεῖ. Virum qui ad tribunal conſulum euectus erat; qua dignitate nulla major in Imperio Romano, ſine labore, & bellorum alea. Mamertin. in Panegyr. In adminiſtrationibus labor honori adiungitur, in conſulatu honos ſine labore ſuſcipitur. Inde eſt quod Imperatoris illius adeo fuere auidi, vt aliis ſubtractum cuperent, & nomini ſuo omnes annos inſigniri vellent. Auſon Panegyr. vt & ſex Valerij Coruini, & ſeptē C. Marij, & cognominis tui Auguſti 13. Conſulatus vnus æquipares. Ipſum enim te ſæpius hoc honore defraudas, vt & aliis largiaris. Scis enim ſeptem, ac decem Domitiani Conſulatus deriſos. Conſtantius Conſtantini filius decimum conſul fuit. Socrat. lib. 2. ἐν ὑπατείᾳ Κωνσταντίου τὸ δέκατον, καὶ Ἰουλιανοῦ Καίσαρος τὸ τρίτον. Idem Conſtantius nunquam penè conſul fuit, niſi cum aliquo ex fratribus, aut Gallo, aut Iuliano, priuatos habere collegas infra majeſtatem ſuam eſſe putauit. Socrates tamen ſub finem libri ſecundi Conſtantium conſulem cum Florentio ponit. Iulianus mortuus eſt ἐν τῇ τετάρτῃ αὐτοῦ ὑπατείᾳ, ἣν ἅμα Σαλουστίῳ ἐνδιέπε, in quarto conſulatu

cum

cum Saluſtio, ait Socrat. lib. 3. Honorius infans adhuc in cunabulis conſul dictus. Claudianus Panegyr. Honor. 4. Conſul.

inter cunabula conſul
Proueheris ſignans poſito modo nomine faſtos,
Donatúrque tibi qui te produxerat annus.
Ipſa Quirinali paruum te cinxit amictu
Mater, & ad primas docuit reptare curules.

Plinius Panegyr. Conſulatum recuſaſti, quem noui imperatores deſtinatū aliis in ſe transferebant. fuit etiam qui in principatus ſui fine conſulatum quem dederat ipſe, magna ex parte iam geſtum extorqueret, & raperet. Domitianus certè eripuit Acilio Glabrioni, qui cum Trajano conſul fuit, vt Dio, quem & conſulem interfecit. Idem ſuadet Trajano vt quartum conſulatum capiat. Parum eſt, inquis, vt in curiam venias, niſi & conuocas; vt interſis Senatui, niſi & præſides; vt cenſentes audias, niſi & perroges. Vis illud auguſtiſſimum Conſul aliquando tribunal majeſtati ſuæ reddere, aſcende. Paulo ante dixerat. Nam præter id quod eſt arduum, duas, eaſque ſimul capere poteſtates ſummas, tum ineſt vtrique ſumma diuerſitas, cum principem quam diſſimilliſſimum cōſuli eſſe deceat. Conſules olim regiam poteſtatem ſuſtulerant, regia deinde Imperatorum poteſtas belli adminiſtrationem conſulibus eripuit, in aliis eorum auctoritatē conſeruauit. Per initia enim regibus exactis Senatus prouidens cuſtodiam libertatis Laconicum exēplum ſequutus eſt, & duobus annuis ducibus bellicam rem committens eos conſulum nomine ornauit. Sub Imperatoribus verò regia

poteſtas arma detrahens conſulibus, & belli admini-ſtrationem eripiens, ſi quando vellet benemeritis gratiam reponere, conſulatum eis deferebat, cum huic magiſtratui honorem habere vellet, ſibi ipſis aſſumebat, Imperatori conſulem adiungens, vt & ſimul vrbs quæ honorem reppererat honoraretur lege magiſtratus penitus non ſublata, quem imperator ipſe ſuſciperet quaſi honeſtum, & ipſi æterna maneret appellatio, ſtarétq; firmiter ad futuri temporis memoriam, cum naturæ ſponte nata interire contingat. Quare veniam merentur qui dignitatem hanc expetunt, & vt conſulari ſella geſtari poſſint, præ ceteris bonis à Diis poſtulant, quando & ij quibus contigit vt præfecti prætorio eſſent, ad conſulatum aſpirant, quaſi ſit hic honor illius præmium, & quibus id datum eſt vt conſules fierent antequam præfecti prætorio, præfecturam hanc non ambiunt, rati ſi eam poſt cõſulatum accipiant, aliquid minus conſequuturos. Solus enim hic honos ex omnibus in imperatoris fortunam cadit. Quibus igitur vtile eſt trabeam conſularem induere, & ſcipionem eburneum geſtare, & medicamentum memoriæ immortalis in futurum tempus tranſmittere, ait Libanius, in conſulatum Imper. ad Iulianum. γίνεται βασιλεία πάλιν ἡ τοὺς ὑπάτους παραλύσασα τοῦ στρατηγεῖν, ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἐτήρησε. ἡ βουλὴ γὰρ φυλακήν τινα τῆς ἀκριβείας ζητοῦσα, λακωνικόν τι μιμεῖται παράδειγμα, καὶ παραδοῦσα τοὺς μὲν μαχίμους ἐπετείοις στρατηγοῖς δυοῖν κοσμήσασα τοὺς τῶν ὑπάτων ὀνόματι. ἡ βασιλεία δὲ ποιήσασα τὸ γέρας ἄοπλον, εἶθ᾽ ὁπότε μὲν βουληθείη τῶν σπουδαίων λαμπρῦναί τινας, ἐδίδοσαν τὴν τιμὴν, ὁπότε δὲ αὐτὴ χρήσασθαι τῇ τιμῇ, σφισὶν αὐτοῖς περιετί-

θεσαν αὐτὴν, τῷ βασιλεῖ τὸν ὕπατον παραζεύξαντες, ὅπως ἅμα μὲν ἡ τὸ σχῆμα εὐθεῦσα. τιμῶτο πόλις, οὐκ ἀνῃρημένου παντάπασι τοῦ νόμου, τοῦ δὲ πάντων κρατοῦντος μεταλαμβάνοντος ὡς καλοῦ, ἅμα δὲ αὖθις ἀθάνατος ἡ προσηγορία μένοι, καὶ τὴν ἀεὶ γενομένων ἀπιόντων εἰσήκοι παγίως κατὰ πάντα τοῦ χρόνου. πολλὴν δὲ τὴν συγγνώμην ἔχω τοῖς ἐρῶσι τοῦ πράγματος, καὶ παρὰ τὴν θεῶν αἰτοῦσι περὶ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν ἐπὶ τοῦ δὲ κομισθῆναι τοῦ δίφρου, ἐπεὶ καὶ οἷς ὑπῆρξεν εἰς ὑπάρχους τελέσαι πρὸς τοῦτο βλέπουσιν ὡς τοῦτο ὂν ἆθλον ἐκείνου, οἷς τε συνέβη τοῦ δὲ τούτου ἐκείνου τυχεῖν, ἥκιστα προσέχουσι ἐκείνῳ, νομίζοντες ὅτι ἂν ἐπὶ τῷ δὲ λάβωσι, ἔλαττον εἰληφότες ἔσεσθαι. μόνη γὰρ ἡ δεσποτείας καὶ βασιλέως ἥρμοσε τύχη. ἴσως δὲ οὕτω συμφέρει καὶ τὴν ἐσθῆτα ταύτην ἐνδῦναι, καὶ τὸ σκῆπτρον ἐνεγκεῖν, καὶ τὸ φάρμακον μνήμης ἀπαύστου πρὸς τὸ μέλλον ἀφεῖναι.
Præibat conſulatui prænuntius clamor lictorum & ſolemnis, de quo Plinius in Panegyr. Vtriuſque adhuc oculis paulo ante dimiſſi faſces oberrabant, vtriuſque ſolemnis ille lictorum & prænuntius clamor auribus inſederat, cum rurſus curulis, rurſuſque purpura. Quid quod eundem in annum noſtrum conſulatum contuliſti? Ergo non alia nos pagina quam te conſulem accipiet, & noſtra quoque nomina addentur faſtis quibus ipſe præſcriberis. Tu comitiis noſtris præſidere, tu ſanctiſſimum illud carmen præire dignatus es. Tuo iudicio conſules facti, tua voce renuntiati ſumus, vt idem honoribus noſtris ſuffragator in curia, in campo declarator exiſteres. Ex quibus apparet Plinium non ordinarium conſulem fuiſſe, ſed ſuffectum. Acclamationes autem datæ ſunt in Senatu deſignatis conſulibus, ſi placerent. Plinius ibidem, Vos proximè deſtinationem conſulatus mei his acclamationibus approbauiſtis, vt

intelligam etiam atque etiam enitédum mihi, vt hunc conſenſum veſtrum complectar. Calendis Ianuariis quibus ordinarij conſules magiſtratum inibant, vota pro Repub. concipiebant. Mamertinus Genethl. Maxim. Auguſ. Illum tamen primum conſulatus tui auſpicalé diem tacitus præterire nullo modo poſſum, quo tu ſolus omnium conſecutus es, vt quod tempus antea incipiendis tantummodo rebus aptum videbatur, tunc primum potuerit ſufficere peragendis, vnoq; Sol curriculo ſuo, eoque breuiſſimo, & officia te Conſulis inchoantem videret, & imperatoris implentem. Vidimus te, Cæſar, eodem die pro Rep. & vota ſuſcipere, & coniuncta debere. (lego, conuicta) quod enim optaueras in futurum, feciſti continuo tranſactum. Vt mihi ipſa Deorú auxilia quę precatus eras præueniſſe videaris. Vidimus te Cæſar eodem die & in clariſſimo pacis habitu, & in pulcherrimo virtutis ornatu. Bona venia Deûm dixerim, ne Iupiter quidé ipſe tanta celeritate facié cæli ſui variat, quam facilè tu Iupiter togam prętextá ſumto thorace mutaſti, haſtá poſito ſcipione rapuiſti, à tribunali, veniſti in cápum, à curuli in equú tranſtuliſti. Ita vtroque illius diei ſupremo tempore bis diuina res pari religione celebrata eſt, Ioui dum pro futuris vouetur, tibi dum pro victoria ſoluitur. Modeſtiam conſulis in Trajano, & officia graphicè depingit Plinius in Panegyr. Fortaſſe imperator (Domitianus) in Senatu ad reuerentiam eius componebatur, ceterum egreſſus ſtatim ſe recipiebat in principem, omniáque conſularia officia abigere, (fortè abiicere) negligere, contemnere ſolebat. Ille vero (Trajanus) ita conſul,

vt ſi tantum conſul foret, nihil infra ſe putabat, niſi quod infra conſulem eſſet. Ac primum ita domo progrediebatur, vt illum nullus apparatus arrogantiæ principalis, nullus præcurſorum tumultus detineret. Vna erat in limine mora, conſultare aues, revererique numinum monitus. Nemo perturbabatur, nemo ſubmouebatur, tanta viatoribus quies, tantus pudor faſcibus, vt plærunque aliena turba ſubſiſtere & conſulem, & principem cogeret. Ipſius quidem officium tam modicum, tam temperatum, vt antiquus, aliquiſq; magnus conſul ſub bono principe incedere videretur. Iter illi ſæpius in forum, frequenter tamẽ & in campum. Nam comitia conſulum obibat ipſe. Tantum ex renuntiatione eorum voluptatis, quantum prius ex deſtinatione capiebat. Stabant candidati ante curulem principis, vt ipſe ante conſules ſteterat, adigebanturque in verba, in quę paulo ante ipſe jurauerat princeps, qui tantum putat eſſe in jurejurando, vt illud & ab aliis exigat. Reliqua pars diei tribunali dabatur. Plæraque ad prætores remittebat. Facturus conſules doceat, accepturiſque ampliſſimum honorem perſuadeat ſcire ſe quid ſit quod acturus ſit. Quo iuſtius Senatus vt ſuſciperes quartum conſulatum & rogauit, & iuſſit. Tribunalis conſularis meminit Claudianus lib. 2. Stilicon. *conſcendentemque tribunal*

Proſequar, atque anni pandentem clauſtra ſalutem.

Cum magiſtratum inirent, pompa ingens Kal. Ianuar. fuit. Sozomenus lib. 4. Conſtantius ἐτιμαζόμενος περὶ ὑπατικὴν πομπὴν κατὰ ῥωμαίοις ἔθος ἐν τῇ νουμηνίᾳ τοῦ πρὸ εἰδοῦς ἰανουαρίου μηνός. Paratus ad Pompam conſularem

Inclytus ergo parens, patriæ moderator & orbis.

Statius lib. 4. Syluar. ad Domitianum.

Salue magne parens mundi.

Eundem regem vocat.

Longámque tibi rex magne iuuentam
Annuit, atque ſuos promiſit Iuppiter annos.

Sidonius carm. 3.

Perge pater patriæ felix.

Patrem vrbium Horat. lib. 3. Od. 24.

Si quæret pater vrbium
Subſcribi ſtatuis.

Diaconus lib. 10. Hadrianus continuo pater patriæ in Senatu vltra morem maiorum appellatur, & vxor eius Auguſta. Euſebius lib. 4. Hiſtor. euang. c. 8. Minucius Fundanus Proconſul Aſiæ ſcribit. ἐξ ἐπιστολῆς δὲ τοῦ μεγίστου καὶ ἐπιφανεστάτου καίσαρος Ἀδριανοῦ τοῦ πατρὸς ἡμῶν. ex expiſtola maximi & illuſtriſſimi Cæſaris Hadriani. Pertinaci acclamatum in Senatu, Patri Pio, Patri Senatus, patri omnium bonorum. Iuſtinus apolog. 2. M. Antoninum πατέρα πατρίδος κα', patrem patriæ 20. quanquam vndeviginti tantum annos ad gubernacula ſedit. Vt enim quoties hoſtes victi eſſent, Princeps ſalutabatur imperator, ita & in nouis promeritis pater patriæ. Vopiſcus Tacito, Dij auertant principes pueros, & patres patriæ dici impuberes. Pauſanias Antoninum Pium πατέρα ἀνθρώπων καλούμενον. Capitolinus, Pertinax primus omnium ea die qua Auguſtus appellatus eſt, etiam patris patriæ nomen recepit. Tiberius patris patriæ appellationem recuſauit, vt Sueton. c. 67. Veſpaſianus niſi ſero non recepit, narrante Sueton. c. 12.

diſtulit Hadrianus apud Spartianũ. Sueton. in Auguſto c. 58. Patris patriæ cognomen vniuerſi repentino, maximóque cõſenſu detulerunt ei. Prima plebs legatione Antium miſſa, dein quia non recipiebat ineunti Romæ ſpectacula frequens, & laureata. Idem in Nerone c. 8. Nero propter ætatem patris patriæ nomen recuſauit. Ipſæ etiam Auguſtæ hoc titulo inſignitæ. Caſtrorum mater appellata Fauſtina à Marco. Vetus nomiſma, D. Auguſtæ Fauſtinæ matri caſtrorum. Liuia parens patriæ apud Tacitum lib. 1. Zenobia mater exercituum.

De Conſulatu Imperatorum, & Conſulibus.

CAP. XXIII.

Libanius in Panegyrico Iuliani Auguſti, Conſulatum antiquum παράδειγμα λακωνικὸν vocat, quod Conſules ad exemplum Laconum inſtituti ſint, apud quos reges ἐτήσιοι ϛρατηγοί, annui imperatores; quemadmodum Romæ cõſules. Nam Ephori Spartæ rem bellicam non attigere. Sed reges perpetui, conſules annui. Idem conſulatum ſub imperatoribus vocat γέρας ἄοπλον, honorem belli immunem, ad vrbis decus. Imperatoribus enim ſolis exercitum conſcribere, bella indicere, & gerere licuit. Id tamen æui quæ fuerit Conſulum dignatio, indicat Libanius ibidem, ὃ δὴ ζήτηται σεμνότερον ἐν τῇ οἰκουμένῃ ἁπάσῃ. ἥλιος δὲ ἦν ἐπιτυχεῖν τῇ προσηγορίᾳ, καὶ πάντων ἀνθρώπων ἐν στόμασιν εἶναι τοὔνομα,

ἢ τὸ παρὰ τῶν γονέων τεθέν, πολλὰς ἀνάγκας τῆς μνήμης ἐχούσης, δικαστήρια, γάμους, ἀγοράν, λιμένας, χρέα, πράσεις, τοὺς συμβάλλοντας, καὶ γραφομένους συνθήκας, τοὺς διαφερομένους, καὶ πίστιν ἀπὸ τῶν γραμμάτων φέροντας, τοὺς κοινωνοῦντας, τοὺς διισταμένους, παίδων γενέσεις εὐδαιμόνων, παίδων ἐν διδασκαλείοις μαθήσεις, ὧν μία σπουδὴ βοῆσαι τοὺς ὑπάτους, ἐφ' ᾧ δὴ καὶ διαλύονται. ὅπερ οὖν ἤδη τις ἔφη περὶ τοῦ τῶν πάντων ὑπάτου Διός, ὅ, μεσταὶ εἶεν πᾶσαι μὲν ἀγυιαί, πᾶσαι δὲ ἀγοραί, καὶ λιμένες, καὶ θάλατται, τοῦτ' ἄν τις εἴποι περὶ τῶν ὁμωνύμων τῷ θεῷ. &c. Quid venerabilius eſſe poſſet, quam vniuerſum orbem terrarum Solis inſtar nominis appellatione cõtinere, & omnium hominum in ore eſſe nomen, à parentibus poſitum. (deleo illud ἢ) cum memoria multas habeat neceſſitates, iudicia, nuptias, forum, portus, debita, venditiones, contrahentes, paciſcentes, litigantes, ſidem per litteras facientes, communicantes, diſſidentes, filiorum opulentorum natales, puerorum in ſcholis inſtitutiones, quorum vnum ſtudium eſt nominare conſules, in quo etiam & acquieſcunt. Quod igitur quidã dixit de Ioue omniũ ſummo Conſule, Iouis omnes vias eſſe plenas, omnia fora, portus, maria, hoc aliquis dicere poſſit de conſulibus, qui appellationem cum Deo communem habent. Eorum enim nomina omnem continentem, omnes ſinus maris peragrant, & agros, & tuguria, & omnino vbicunque genus hominum manſuetum eſt, eos dico qui noſtris viuunt legibus, ibi & cognoſcuntur, & nominantur, & pondus, auctoritatémque rebus grauiſſimis afferunt, & Imperator ab illo dignitatis cumulo non minus vbique quotidie celebratur. καὶ γὰρ τούτων ὀνόματα πᾶσαν μὲν ἤπειρον, πάντας δὲ μυχοὺς θα-

θάπτης ἐπιτίχεται, ἢ ἀγροὺς καὶ καλύβας, καὶ ὅλως οὐ πηλίκος ἂν θεῖ-
πον ὀνομάζειν καλῶ δὲ ἡμέρας τὰς ἐν ἡμετέροις ζαῖς νόμοις, ἐν-
ταῦθα καὶ γνωρίζεται, καὶ λέγεται, καὶ ὁ καιρὸς τοῖς μεγίστοις πρά-
ξεσι, καὶ βασιλεὺς ἀπὸ τῆς ἐνδόξου παρασκευῆς οὐχ ἧττον ὀνομάζε-
ται καθ᾽ ἑκάστην ἄδεται τὴν ἡμέραν. Idem oſtendit Romanos
ciues ſi à principibus optio data eſſet diuturnæ vitæ, &
conſulatus, etiam altæ ſenectuti conſulatū prætuliſſe.
εἰκότως ἄρα παῖδες Ῥωμαίων καὶ περὶ γήρως λιπαροῦ εὔχονται τὴν
ὑπατείαν, καὶ δοθείσης αἱρέσεως περὶ τοῦ τῶν κρειττόνων, εἴτε μα-
κροῦ ἐν ταύτῃ, ἢ ἐπὶ ταύτης ἂν αἱρεθεῖεν. Quia conſulatus
faſtigium fuit omnium dignitatum, vt Caſſiodorus
lib. 2. e. 2. & potiſſimus magiſtratus, vt Symmachus l. 2.
e. 63. lib. 10. e. 44. potiſſima dignitas l. ſi cui, 49. C. de
conditionib. & Demonſtrat. Ammianus lib. 21. ampliſ-
ſimi inſignia magiſtratus, qui omnibus dignitatibus
anteponitur. Symmach. lib. 2. e. 13. lib. 5. e. 16. Conſul am-
pliſſimus Sidonio lib. 1. e. 9. Mamertinus in gratiarum
actione, ſum ampliſſimus Conſul. ampliſſimus magi-
ſtratus Symmacho ep. 31. lib 4. amplitudo conſulum
Sidon. e. 5. lib. 5. ep. 3. lib. 2. Statius lib. 4. Syluar.

Lucémque à Conſule ducit
Omnis honos.

Africano certè ſuperiori, ſed recuſanti, populus Rom.
continuum per omnes vitæ annos conſulatum eſſe
voluerat, ob maxima eius merita, teſte Valerio Maximo
lib. 4. c. 1. recuſauit ille, admiſerunt Imperatores. Iulius
Cæſar Conſul ad decennium à populo renuntiatus eſt,
ait Dio lib 41. Multi perpetui conſules; plæriq. annum
aperiebant, alios deinde ſufficiebant. Vitellius ad de-
cenniū conſul dictus eſt, auctore Suetonio. Vetus lapis,

Aulus Vitellius, Imperator, Conſul perpetuus. Conſules olim dicti στρατηγοὶ, Prætores, vt Feſtus, & Zonaras tom. 2. Ejectis decemuiris tum demum conſules vocati, quia Reip. conſulerent. Quæ dignitas ſub ipſis etiam imperatoribus adeo fuit ampla, vt in imperio nihil eſſet amplius, & majus. Iordanus in Chronico de rebus Gott. Factus eſt, inquit, conſul ordinarius, quod ſummum bonum, primumque in mundo decus eſſe dicitur. Procopius lib. 1. Perſ. Iohannem ἄνδρα ἐς τὸν ὑπάτων ἀναβεβηκότα τὸν δίφρον, οὗ μεῖζον εἶναι ἐν τῇ ῥωμαίων πολιτείᾳ οὐδὲν δοκεῖ. Virum qui ad tribunal conſulum euectus erat; qua dignitate nulla major in Imperio Romano, ſine labore, & bellorum alea. Mamertin. in Panegyr. In adminiſtrationibus labor honori adiungitur, in conſulatu honos ſine labore ſuſcipitur. Inde eſt quod Imperatoris illius adeo fuere auidi, vt aliis ſubtractum cuperent, & nomini ſuo omnes annos inſigniri vellent. Auſon Panegyr. vt & ſex Valerij Coruini, & ſeptē C. Marij, & cognominis tui Auguſti 13. Conſulatus vnus æquipares. Ipſum enim te ſæpius hoc honore defraudas, vt & aliis largiaris. Scis enim ſeptem, ac decem Domitiani Conſulatus deriſos. Conſtantius Conſtantini filius decimum conſul fuit. Socrat. lib. 2. ἐν ὑπατείᾳ κωνσταντίου τὸ δέκατον, καὶ ἰουλιανοῦ καίσαρος τὸ τρίτον. Idem Conſtantius nunquam penè conſul fuit, niſi cum aliquo ex fratribus, aut Gallo, aut Iuliano, priuatos hábere collegas infra majeſtatem ſuam eſſe putauit. Socrates tamen ſub finem libri ſecundi Conſtantium conſulem cum Florentio ponit. Iulianus mortuus eſt ἐν τῇ τετάρτῃ ἑαυτοῦ ὑπατείᾳ, ἣν ἅμα Σαλουστίῳ ἐνδεδύκει in quarto conſulatu

cum

cum Saluſtio, ait Socrat. lib. 3. Honorius infans adhuc in cunabulis conſul dictus. Claudianus Panegyr. Honor. 4. Conſul.

inter cunabula conſul
Proueheris ſignans poſito modo nomine faſtos,
Donatúrque tibi qui te produxerat annus.
Ipſa Quirinali paruum te cinxit amictu
Mater, & ad primas docuit reptare curules.

Plinius Panegyr. Conſulatum recuſaſti, quem noui imperatores deſtinatū aliis in ſe transferebant. fuit etiam qui in principatus ſui fine conſulatum quem dederat ipſe, magna ex parte iam geſtum extorqueret, & raperet. Domitianus certè eripuit Acilio Glabrioni, qui cum Trajano conſul fuit, vt Dio, quem & conſulem interfecit. Idem ſuadet Trajano vt quartum conſulatum capiat. Parum eſt, inquis, vt in curiam venias, niſi & conuocas; vt interſis Senatui, niſi & præſides; vt cenſentes audias, niſi & perroges. Vis illud auguſtiſſimum Conſul aliquando tribunal majeſtati ſuæ reddere, aſcende. Paulo ante dixerat. Nam præter id quod eſt arduum, duàs, eaſque ſimul capere poteſtates ſummas, tum ineſt vtrique ſumma diuerſitas, cum principem quam diſſimillimum cōſuli eſſe deceat. Conſules olim regiam poteſtatem ſuſtulerant, regia deinde Imperatorum poteſtas belli adminiſtrationem conſulibus eripuit, in aliis eorum auctoritaté conſeruauit. Per initia enim regibus exactis Senatus prouidens cuſtodiam libertatis Laconicum exēplum ſequutus eſt, & duobus annuis ducibus bellicam rem committens eos conſulum nomine ornauit. Sub Imperatoribus verò regia

poteſtas arma detrahens conſulibus, & belli adminiſtrationem eripiens, ſi quando vellet benemeritis gratiam reponere, conſulatum eis deferebat, cum huic magiſtratui honorem habere vellet, ſibi ipſis aſſumebat, Imperatori conſulem adiungens, vt & ſimul vrbs quæ honorem reppererat honoraretur lege magiſtratus penitus non ſublata, quem imperator ipſe ſuſciperet quaſi honeſtum, & ipſi æterna maneret appellatio, ſtarétq; firmiter ad futuri temporis memoriam, cum naturæ ſponte nata interire contingat: Quare veniam merentur qui dignitatem hanc expetunt, & vt conſulari ſella geſtari poſſint, præ ceteris bonis à Diis poſtulant, quando & ij quibus contigit vt præfecti prætorio eſſent, ad conſulatum aſpirant, quaſi ſit hic honor illius præmium, & quibus id datum eſt vt conſules fierent antequam præfecti prætorio, præfecturam hanc non ambiunt, rati ſi eam poſt cõſulatum accipiant, aliquid minus conſequuturos. Solus enim hic honos ex omnibus in imperatoris fortunam cadit. Quibus igitur vtile eſt trabeam conſularem induere, & ſcipionem eburneum geſtare, & medicamentum memoriæ immortalis in futurum tempus tranſmittere, ait Libanius, in conſulatum Imper. ad Iulianum. γίνεται βασιλεία πάλιν ἡ τοὺς ὑπάτους παραλύσασα τοῦ στρατηγεῖν, ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἐτήρησε. ἡ βουλὴ γὰρ φυλακήν τινα τῆς ἐλευθερίας ζητοῦσα, λακωνικόν τι μιμεῖται παράδειγμα, καὶ παραδοῦσα τοὺς μὲν μαχίμους ἐπετείοις στρατηγοῖς δυοῖν κοσμήσασα τῷ τῶν ὑπάτων ὀνόματι. ἡ βασιλεία δὲ ποιήσασα τὸ γέρας ἄοπλον, εἶθ' ὁπότε μὲν βουληθεῖεν τῶν σπουδαίων λαμπρῦναί τινας, ἐδίδοσαν τὴν τιμήν, ὁπότε δὲ αὐτῇ χαρίσασθαι τῇ τιμῇ, σφισὶν αὐτοῖς περιετί-

γενέσθαι αὐτὴν, τὴν βασιλείαν ἐνύπατοι παραζεύξαντες, ὅπως ἅμα μὲν ἡ τὸ σχῆμα εὐεργετοῦσα ἡμῶν τὴν πόλιν, οὔτ' ἀνῃρημένη παντάπασι τῇ νόμου, τοῦ δὲ πάντων κρατοῦντος μεταλαμβανούσης ὡς καλοῦ, ἅμα δὲ αὖθις ἀθάνατος ἡ προσηγορία μένοι, καὶ τὴν ἀεὶ γινομένων ἀπιόντων εἰσήκει παγίως κατὰ παντὸς τοῦ χρόνου. πολλὴν δὲ τὴν συγγνώμην ἔχω τοῖς ἐρῶσι τοῦ πράγματος, καὶ παρὰ τὴν γενέσθαι αἰτοῦσι περὶ τὴν ἄλλων ἀγαθῶν ἐπὶ τοῦ δὲ κομίσασθαι τοῦ δίφρου, ἐπεὶ καὶ οἷς ὑπῆρξεν εἰς ὅπερ ἔχεις τελέσαι πρὸς τοῦτο βλέπουσιν ὡς τοῦτο ὂν ἆθλον ἐκείνου, ὡς τε συνέβη τοῦ δὲ περὶ ἐκείνου τυχεῖν, ἥκιστα προσέχουσι ἐκείνῳ, νομίζοντες ὅτι δὴ ἐπὶ τὴν δὲ λάβωσι, ἔλαττον εἰληφότες ἔπαθον. μόνη γὰρ ἡ δὲ ὑπατεία καὶ βασιλέως ἥρμοσε τύχῃ. ὥσπερ σοι οὕτω συμφέρει καὶ τὴν ἐσθῆτα ταύτην ἐνδῦναι, καὶ τὸ σκῆπτρον ἐνεγκεῖν, καὶ τὸ φάρμακον μνήμης ἀπαύστου πρὸς τὸ μένον ἀφεῖναι.

Præibat conſulatui prænuntius clamor lictorum & ſolemnis, de quo Plinius in Panegyr. Vtriuſque adhuc oculis paulo ante dimiſſi faſces oberrabant, vtriuſque ſolemnis ille lictorum & prænuntius clamor auribus inſederat, cum rurſus curulis, rurſuſque purpura. Quid quod eundem in annum noſtrum conſulatum contu-liſti? Ergo non alia nos pagina quam te conſulem accipiet, & noſtra quoque nomina addentur faſtis quibus ipſe præſcriberis. Tu comitiis noſtris præſidere, tu ſanctiſſimum illud carmen præire dignatus es. Tuo iudicio conſules facti, tua voce renuntiati ſumus, vt idem honoribus noſtris ſuffragator in curia, in campo declarator exiſteres. Ex quibus apparet Plinium non ordinarium conſulem fuiſſe, ſed ſuffectum. Acclamationes autem datæ ſunt in Senatu deſignatis conſulibus, ſi placerent. Plinius ibidem, Vos proximè deſtinationem conſulatus mei his acclamationibus approbauiſtis, vt

vt ſi tantum conſul foret, nihil infra ſe putabat, niſi quod infra conſulem eſſet. Ac primum ita domo progrediebatur, vt illum nullus apparatus arrogantiæ principalis, nullus præcurſorum tumultus detineret. Vna erat in limine mora, conſultare aues, reuererique numinum monitus. Nemo perturbabatur, nemo ſubmouebatur, tanta viatoribus quies, tantus pudor faſcibus, vt plærunque aliena turba ſubſiſtere & conſulem, & principem cogeret. Ipſius quidem officium tam modicum, tam temperatum, vt antiquus, aliquiſq; magnus conſul ſub bono principe incedere videretur. Iter illi ſæpius in forum, frequenter tamẽ & in campum. Nam comitia conſulum obibat ipſe. Tantum ex renuntiatione eorum voluptatis, quantum prius ex deſtinatione capiebat. Stabant candidati ante curulem principis, vt ipſe ante conſules ſteterat, adigebanturque in verba, in quę paulo ante ipſe jurauerat princeps, qui tantum putat eſſe in jurejurando, vt illud & ab aliis exigat. Reliqua pars diei tribunali dabatur. Plæraque ad prætores remittebat. Facturus conſules doceat, accepturiſque ampliſſimum honorem perſuadeat ſcire ſe quid ſit quod acturus ſit. Quo iuſtius Senatus vt ſuſciperes quartum conſulatum & rogauit, & iuſſit. Tribunalis conſularis meminit Claudianus lib. 2. Stilicon. *conſcendentemque tribunal*

Proſequar, atque anni pandentem clauſtra ſalutem.

Cum magiſtratum inirent, pompa ingens Kal. Ianuar. fuit. Sozomenus lib. 4. Conſtantius ἑτοιμαζόμενος πρὸς ὑπατικὴν πομπὴν κατὰ ῥωμαίοις ἔθος ἐν τῇ νουμηνίᾳ τοῦ παρ' αὐτοῖς ἰανουαρίου μηνός. Paratus ad Pompam conſularem

vt Romanis moris eſt Kalend. Ianuariis. Celebrant quidem ſolemnes iſtos dies omnes vbique vrbes, quæ ſub legibus agunt, & Roma de more, & Conſtantinopolis de imitatione, Antiochia pro luxu, & Chartago diſcincta, & domus fluminis Alexandria, ſed Treuiri principis beneficio, ait Auſonius in Grat. act. Comitia autem Conſularia quomodo fierent ſub Trajano indicat Plin. Paneg. Inprimis quod comitiis tuis interfuiſti candidatus, non conſulatus tantum, ſed immortalitatis & gloriæ. Vidit te populus Rom. in illa vetere poteſtatis ſuæ ſede, perpeſſus es longum illud carmen comitiorum, nec iam irridendam moram, conſulque ſic factus, vt vnus ex nobis quos facis conſules. Nam alij marcidi ſomno, heſternáque cœna redundantes comitiorum ſuorum nuncios operiebantur. Alij ſane peruigiles & inſomnes, ſed intra cubilia ſua illis ipſis conſulibus, quibus conſules renuntiabantur, exilia & cædes machinabantur. Cumque ex proximis horreis circum & comitia proſpectes, ſic illis abeſſe, tanquam Danubio, Rhenoque dirimare. Auerſeris tu honori tuo ſperata ſuffragia, renuntiarique te conſulem iuſſiſſe contentus? An ſtuprorum ſibi, inceſtarumque noctium conſcij auſpicia polluere, ſacratumque campum nefario auderent cõtaminare veſtigio? Iam toties procedere in roſtra, inaſcenſumque illum ſuperbiæ principum locum terere, hic ſuſcipere, hic ponere magiſtratus, quam dignum te. Alij conſulatum non geſtum abijciebant per edictum. Hoc pro concione, pro roſtris, pro jurejurando. Ibidem verba in quæ conſules deſignati iurabant, prius quam

renunciarentur, ponit. Peracta erant ſolemnia comitiorum, ſi principem cogitares, iamque ſe omnis turba commouerat, cum tu mirantibus cunctis accedis ad conſulis ſellam, adigendum te præbes in verba principibus ignota, niſi cum iurare cogerent alios. Sedit cõſul principe ante ſe ſtante, ſedens præbuit iuſiurandum, & ille iurauit, expreſſit, explanauitque verba, quibus caput ſuum, domum ſuam, ſi ſcienter fefelliſſet, Deorum iræ conſecraret. In roſtris quoque ſimili religione ipſe te legibus ſubiecisti, legibus Cæſar quas nemo principi ſcripſit. Neſcio pulchriúſne ſit iſtud quod præeunte nullo, an hoc quod alio præeunte iuraſti. Et abiturus conſulatu iuraſti te nihil contra leges feciſſe. Principes autem cum conſulatum inirent, vniuerſos adhortabantur reſumerent libertatem, capeſſerent quaſi communis imperij curas. Plinius ibidem. Non te ad exemplum eius voco qui continuis conſulatibus fecerat longum quendam, & ſine diſcrimine annum. Contigit ergo priuatis aperire annum, faſtoſque reſerare. Miſeros ambitionis, qui ita conſules ſemper, vt ſemper principes erant. Quanquam non ambitio magis, quam liuor & malignitas videri poteſt, omnes annos poſſidere, ſummumque illud purpuræ decus non niſi præcerptum, præfloratumque tranſmittere. Illuxerat prima conſulatus tui dies, quo tu curiam ingreſſus nunc ſingulos, nunc vniuerſos adhortatus es reſumere libertatẽ, capeſſere quaſi communis imperij curas, inuigilare publicis vtilitatibus, & inſurgere. omnes ante te eadem iſta dixerunt, nemini tamen ante te creditum eſt. Trajanus non à ſe, ſed à Senatu peti.

conſulatum voluit. Plinius ibidem, Iuuenes noſtros exhortatus es conſulatum circumirent, Senatui ſupplicarent, atque ita à principe ſperarent honores, ſi à Senatu petiiſſent. Honorem qui habebatur conſulibus à principe exponit Mamertinus in Paneg. Iuliani. Ego & collega meus, ne quid maximus imperator propenſius humanitatis ſtudio faceret verebamur. Itaque matutino crepuſculo palatium petimus. Aduentare nos principi fortè tum danti operam ſalutatoribus nuntiatur. Statim è ſolio tanquam præreptus exſiluit, vultu trepido, atque ſatagente, qualis mens mea eſſe potuiſſet, ſi principi ſerus occurrerem. Ægrè remotis populi qui nos prægrediebatur agminibus, vt quam longiſſimè nobis obuiam procederet, laborauit. Illic (pro ſancta Diuinitas,) gaudentibus cunctis, quo ore? qua voce? Aue, inquit, conſul ampliſſime. Dignatus oſculo oris illius diuinis affatibus conſecrati dexteram dedit. Ad officium noui conſulis proceres vndique conueniebant. Claudianus Paneg. Honor 4. Conſulis.

Illuſtri te prole Tagus, Te Gallia doctis
Ciuibus, & toto ſtipauit Roma Senatu.
numeroſo conſule Conſul
Iungeris, & ſocios gaudes admittere patres.
Proſpera Romuleis ſperantur tempora rebus
In nomen ventura tuum. Præmiſſa futuris
Dant exempla fidem. Quoties te curſibus æui
Præfecit, toties acceſſit laurea patri.

Deinde loquens de collega fratre ad Honorium ait,

Communem maiore toga ſignabitis annum.

Prætoriani milites cum ad officium Conſulis Romæ verſa-

verſarentur togati erant. Claudian. ibidem:

Auſpiciis iterum ſeſe regalibus annus
Induit, & noua fruitur iactantior aula.
Limina nec paſſim circum priuata morati,
Exſultant reduces auguſto conſule faſces.
Cernis vt armorum proceres, legumque potentes
Patricios ſumunt habitus; & more Gabino
Diſcolor incedit legio, poſitiſque parumper
Bellorum ſignis, ſequitur vexilla Quirini.
Lictori cedunt aquilæ, ridétque togatus
Miles, & in mediis effulget curia caſtris.

Primus Iulius Cæſar inter arma conſulatum geſſit. Lucanus, *hæc primum repperit ætas*
Qua ſibi ne ferri ius vllum Cæſar abeſſet
Auſoniis voluit gladiis miſcere ſecures,
Addidit & faſces aquilis, & nomen inane
Imperij rapiens ſignauit tempora mæſta
Digna nota.

Beliſarius cum iniſſet conſulatum Conſtantinopoli, honorem geſſit in Sicilia inter arma. Procopius lib. 1. Gott. ὁ Βελισάριος τῆς ὑπατείας λαβὼν ἀξίωμα ὅτι τοὺς Βανδίλους νενικηκέναι, ταύτης ἔτι ἐχόμενος παρεστήσατο Σικελίαν ὅλην τῇ τῆς ὑπατείας ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. περιόντι στρατοπέδου καὶ Σικελιωτῶν κρατήσας, καὶ νόμισμα χρυσοῦν ῥίπτων ἅπασι. συνέβη τε αὐτῷ ὑπάτων ἀρχὴν οὐχ ἧπερ εἰώθει ἐν τῷ Βυζαντίῳ ἐκλελοιπέναι, ἀλλ' ἐν Συρακούσαις καταθεμένῳ ἐξ ὑπάτων φέρεσθαι. Beliſarius, cum conſul factus eſſet, quia vicerat Vandalos, nōdum magiſtratu defunctus vltima die conſulatus vniuerſam Siciliam ſubdidit. Et cum eſſet in exercitu & Sicilia, ſparſit omnibus nummos aureos. Contigit igitur ei vt

V

depoſito magiſtratu non Byzantij, vt moris erat, ſed Siracuſis ex conſulibus eſſet. Largitionis illius conſularis meminit Simocata lib. 1. c. 12. Agebatur, inquit, annus Tiberij ſecundus, cum hyeme conſul creatus, conſcenſa ſella imperatoria ſummopere conſpicuus erat. Ferebant Imperatorem non equi, non muli, non elephāti, ſed quod longè pretioſius eſt, homines. Cum autem cōſcendiſſet ſellam, theſauros ſuos in populum ſparſit. Populares autem participes effecti regiæ felicitatis, celebrabant Cæſarem hymnis, quaſi aurea feſtiuitas illuſceſſeret, & adrideret. ἦγον βασιλέα οὐχ ἵπποι, οὐχ ἡμίονες, οὐκ ἐλέφαντες, ἀλλ' ἄνθρωποι δ' ἄρα τὸ τιμιώτατον χρῆμα, καὶ ὄνομα. ἐπεὶ δ' ἐπέβη τοῦ δίφρου, κοινωνοὺς τῶν ἑαυτοῦ θησαυρῶν τοὺς ὑπηκόους ἐποιήσατο. οἱ δὲ τοῦ ἄρτι τῆς βασιλικῆς εὐδαιμονίας μεταληφότες κατεκελάδουν ὑμνοῦντες τὸν καίσαρα, χρυσῆς ἑορτῆς οἷα καταλαμπούσης, καὶ προσγελωνούσης αὐτοῖς. (προσγελώσης malim.) Plauſus enim dabantur conſuli creato. Statius l. 4. Syl. 1.

Exultent leges Latiæ, gaudete curules
Et ſeptemgemino iactantior æthera pulſet
Roma iugo, pluſque ante alias Euandrius arces
Collis ouet. Subiere noui palatia faſces,
Et requiem bis ſextus honos [lego,
Et requiem, vix ſenſit honos.] *precibuſque receptis,*
Curia Cæſareum gaudet viciſſe pudorem.

Omnino bis ſextus ille honor expungendus eſt, cum decimum ſeptimum Domitiani conſulatum celebret. Preces autem ait receptas à Domitiano, quia Senatores Domitianum orabant, imo vim afferebant, vt conſulatum quem appetebat caperet. Sub Conſtantio cum Magnentius & Bretannio rebellaſſent, annus vnus ſine

conſulibus fuit. Sozomenus lib. 4. c. 6. ἐπεὶ οὖν ἐν Σιρμίῳ συνῆλθον, ἔτος δὲ τοῦτο ἦν μετὰ τὴν Σεργίου καὶ Νιγριανοῦ ὑπατείαν, ἡνίκα οὐδεὶς ὕπατος οὐδὲ ἐκ τῆς ἕω, οὔτε ἐκ τῆς δύσεως διὰ τὴν συμβᾶσαν περίστασιν τῶν τυράννων. Poſtquam epiſcopi Sirmium conuenerunt, Erat autem annus poſt Sergij & Nigriani Conſulatum, quando nullus conſul fuit, neq; ab ortu, neque ab occaſu ob cauſam tyrannorum. Quorundam conſulum nomina eraſa fuere, vt vnius tantum conſulis nomen, non duorum faſtis adnotaretur. Socrates lib. 6. ὥστε ἐκ τοῦ καταλόγου τῶν ὑπάτων περιῃρέθη τὸ ὄνομα, καὶ μόνου τοῦ συνυπατεύσαντος Θεοδώρου ἐγέγραπτο. Eutropij Eunuchi ſub Arcadio nomen è catalogo conſulum deraſum eſt, & ſolus Theodorus collega eius faſtis adſcriptus. Panegyr. Pacati. Vidimus exutos trabeis conſulares, poſt purpuras conſulares trabeati Merobaudis. Multi honorarij conſules fuere titulo tenus, de quibus Procopius lib. 1. de operib. Iuſtiniani, εἰς δὲ τῶν ὑπάτων δὴ ἀναγεγραμμένοι πλοῦτον ἀξίωμα. aſcripti ſunt in album Conſulum. Claudianus indignè fert Eutropium Spadonem conſulatu ornatum lib. 2. in Eutrop.

Spado Romuleo ſuccinctus amictu
Sedit in Auguſtis laribus, vulgata patebat
Aula ſalutantum ſtudiis, huc plebe Senatus
Permixta, trepidique duces, omniſque poteſtas
Confluit, aduolui genibus, contingere dextram
Ambitus, & votum deformibus oſcula rugis
Figere.

Imperatorum præceptores ad conſulatum euecti. Auſonius Grat. act. Quintilianus conſularia per Clemen-

tem (id eſt, Titum) ornamenta ſortitus, honeſtamenta nominis potius videtur, quam inſignia poteſtatis habuiſſe. Frontonem Auguſti magiſtrum ſic conſulatus ornauit, vt præfectura non cingeret. Ordinario ſuffectus, bimeſtri ſpatio interpoſitus, in ſexta anni parte conſumptus. Qui primo loco renuntiatus erat, potior & antiquior eſt habitus. Mamertinus Panegyrico Iuliani, De omnibus Romani imperij viris primus electus ſum, cum honorem meum adoreis militaribus glorioſius collega cumularet. Imperator ipſe interdum comitiis præfuit. Plin. Panegyr. Tu noſtris comitiis præſidere, Tu nobis ſanctiſſimum illud carmen præire (formulam iuramenti intelligo) dignatus es, tua voce renuntiati ſumus, in curia ſuffragator, in campo declarator. Regibus pulſis cum in eorum locum ſucceſſiſſent conſules, ſicuti à regibus olim bella, ita & à conſulibus adminiſtrabantur. Qui mos à Bruto tyrannicida, vſque ad Marij ætatem perdurauit. Nam & Marius quintum & ſextum conſul in exercitu fuit, bellum Teutonicum geſſit. Poſt Syllam mos obtinuit, vt conſules Romæ magiſtratum gererent, quo exacto proconſules in prouincias mitterentur, quas deſignati conſules ſortiti eſſent. Poſtea reperti imperatores qui conſulatum in exercitu inter arma egerint. Plinius in Paneg. Pulcrum imperio, glorioſum tibi, cum te ſocij atque amici ſua in patria, ſuis in ſedibus adierunt. Decora facies conſulis, multa poſt ſæcula tribunal viridi ceſpite exſtructum, nec faſcium tantum, ſed pilorum, ſignorumq; honore circumdatum. Augebant maieſtatem præſidentis diuerſi poſtulantium habitus, ac diſſonæ voces,

raráque ſine interprete oratio. Magnificum eſt ciuibus iura: quid hoſtibus reddere? Specioſum certam fori pacem: quid immanes campos ſella curuli, victoriſque veſtigio premere? Romæ tamen magiſtratum Trajanus inierat, quem apud hoſtes in armis exegit. Moris autem fuit vt Ianus Romæ conſule magiſtratum ineunte coronaretur lauro. Sidonius carm. 2.

Túque ô cui laurea Iane
Annua debetur.

Idem carm 7. de Roma loquens,

modo principe ſurget
Conſule, nempe patres collatos cernere faſces
Vos iuuat, & ſociam ſceptris mandaſſe curulem.
Credite plus dabitis currus. Iam nocte bifrontes
Anceps iure comas, duplicique accingere lauro,
Principis anterior, iam conſulis iſte coruſcat
Annus, & emerita trabeis diademata creſcunt.

Poſt diuiſum imperium in orientem & occidentem, cum duo imperatores eſſent, alter Romæ, alter Conſtantinopoli, duo item conſules fuere, alter Romæ, alter Byzantij, & imperator ſi annum aperiret, collegam habuit imperatorem, vt Socrates lib. 2. Vni quod ſciam priuato homini datum eſt Stiliconi, vt conſul inter plauſus & acclamationes dominus appellaretur. Claudianus lib. 3. Stilic.

Publica ſed nunquam tanto ſe gratia fudit
Aſſenſu. Quis enim princeps hæc omnibus egit
Obſequiis, ſeſe dominum patremq; vocari,
Quod tibi continuis reſonant conuexa diebus
Macte nouis conſul titulis, Mauortia plebes

Te dominum Bruto non indignante fatetur.
Et quod adhuc nullo potuit terrore coacta
Libertas Romana pati, Stiliconis amori
Detulit, exſultant auidi, quocumque decorus
Conſpiciare loco, nomenque ad ſidera tollunt.

Mecænatis verbum eſt apud Dionem lib. 52. τοῖς ὑπάτοις τὴν μὲν τιμὴν φύλαξον, τῆς δὲ ἰσχύος παράλυσον. Conſulibus honorem ſeruato, robur adimito. Symmachus ep. 8. lib. 4. Faſtigium conſulare vocat, Plinius lib. 2. ep. 2. ſummum faſtigium priuati hominis. Caſſiodorus lib. 2. c. 2. dignitatum faſtigium. l. 1. C. Theodoſ. de Conſul. Præfect. conſulatum præferendum omni dignitatum faſtigio. Claudianus lib. 2. Stilicon.

ſumenda tibi faſtigia iuris,
Ne pereat tam priſcus honos, qui portus honorum
Semper erat.

Sidonius lib. 1. e. 9. faſtigatiſſimi conſulares. lib. 4. ep. 9. nullum altius imperium conſule, diuinum præmium conſulare, lib. 17. C. Theodoſ. Sub Imperatoribus autem alij erant conſules ordinarij, alij ſuffecti, & honorarij, qui non erant in actu poſiti, l. vlt. C. de Decurionibus. Ordinarij dabant nomen faſtis Nouella Iuſtiniani 56, de conſultat. & Nouel. 62. Seneca lib. 3. de ira c. 31. Dedit 12. faſces, ſed non fecit ordinarium conſulem. Ordinarij meminit Symmachus lib. 9. e. 120. Caſſiodorus lib. 6. c. 2. Iulianus in Euſebiæ encomio, θυγατέρα ἀνδρὸς ἀξίου νομισθέντος τὴν ἐπώνυμον τοῦ ἔτους ἀρχὴν πάλαι μὲν ἰσχυρὰν, καὶ βασιλείαν ἀτεχνῶς νομιζομένην, μεταβάλλουσαν δὲ διὰ τοὺς οὐκ ὀρθῶς χρωμένους τῇ δυνάμει τοὔνομα. νῦν δὲ ἤδη τῆς δυνάμεως ἐπιλειπούσης, ἐπειδὴ πρὸς μοναρχίαν

τὰ τῆς πολιτείας μετέσχηκε, μὴ καθ' αὑτὴν τῶν ἄλλων ἁπάντων στερομένη, πρὸς πᾶσαν ἰσχὺν ἀντίρροπος εἶναι δοκεῖ, τοῖς μὲν ἰδιώταις οἷον ἆθλον ἀποκειμένη, καὶ γέρας ἀρετῆς, ἢ πίστεως, ἢ εὐνοίας καὶ ὑπηρεσίας περὶ τοὺς τῶν ὅλων ἄρχοντας, ἢ πράξεως λαμπρᾶς· τοῖς βασιλεῦσι δὲ πρὸς τοῖς ἔχουσιν ἀγαθοῖς οἷον ἄγαλμα, καὶ κόσμος ἐπιτιθεμένη. τῶν μὲν γὰρ ἄλλων ὀνομάτων τε καὶ ἔργων ὁπόσα τῆς παλαιᾶς ἐκείνης πολιτείας διασώζει τινὰ φαύλην, καὶ ἀμυδρὰν εἰκόνα, ἢ παντάπασιν ὑπεριδόντες διὰ τὴν ἰσχὺν κατέγνωσαν, ἢ προσιέμενοί γε διὰ βίου καρποῦνται τὰς ἐπωνυμίας. μόνης δὲ, οἶμαι, ταύτης, οὐδὲ τὴν ἀρχὴν ὑπερεῖδον, χαίρουσι δὲ καὶ πρὸς ἐνιαυτὸν τυγχάνοντες, καὶ ὅτι ἰδιώτης οὐδεὶς, οὐδὲ βασιλεύς ἐστιν, ἢ γέγονεν, ὃς οὐ ζηλωτὸν ἐνόμισεν ὕπατος ἐπονομασθῆναι Euſebiam, inquit, filiam viri conſequuti magiſtratum, qui nomen anno dat (lego κομισθέντος) olim quidem potentiſſimum, & regiæ maieſtatis verè participem, hodie autem propter eos qui non bellè vſi ſunt, imminutum ac deciduum, quia omnia Auguſti dominatu, ac ſingulari imperio tenentur. Cum tamen per ſeipſum rebus aliis non ſpoliatus ſit conſulatus, cuiuis poteſtati par eſſe videtur, priuatis quidem hominibus quaſi præmium reſeruatus, & merces virtutis, fidei, beniuolentiæ, & officij erga omnium dominos, aut præclari alicuius facinoris; imperatoribus autem præter alia bona quæ habent, quaſi ornamentum quoddam attribuitur. Illi enim alia nomina, & inſignia quæ tenuem ac ſubobſcuram quandam imaginem veteris illius reip. retinent, aut omnino faſtidiunt & damnant, propter poteſtatis exuberantiam, aut ſi receperunt, appellatione perpetuo fruuntur. Solum conſulatum non modo non cõtemſerunt, ſed etiam illum ad annum adipiſci geſtiunt, & lætãtur;

neque priuatus vllus, aut rex eſt, fuitve, qui bene ſecum agi non putarit, ſi conſul vocaretur. Conſulatum Domitiani decimum ſeptimum cecinit Statius l. 4. Syl.

Læta bis octonis accedit purpura faſtis
Cæſaris, inſignemque aperit Germanicus annum.
Subiere noui palatia faſces.
da gaudia faſtis
Continua. hos humeros multo ſinus ambiat auro,
Et properata tuæ manibus prætexta Mineruæ.

Imperatores autem cum aperirent annum, neminem priuatum ſibi collegam aſciſcebant. reperti ſunt tamen nonnulli qui adſciuerint. Conſtantius nec in conſeſſum vehiculi quenquam ſuſcepit, nec in trabea priuatum adſciuit, ait Ammianus. Iulianus iam ter conſul adſcito in collegium trabeæ Saluſtio præfecto per Gallias, quater ipſe ampliſſimum inierat magiſtratum, & videbatur nouum, adiunctum eſſe Auguſto priuatum, quod poſt Diocletianum & Ariſtobulum nullus meminerat geſtum, vt Ammianus lib. 24. Quia ea dignitas numini quoque auguſto quoddam decus videtur acquirere, vt loquitur Nouella Theodoſij, & Valentiniani: quia eſt præcipuus honor, potiſſimus magiſtratus, & conſulis faſces ſunt auſpicatiſſimi, ait Symmach. lib. 10. e. 34. lib. 2. e. 64. lib. 11. ep. 5. Arbitratu autem imperatorum deſidente Republica conſules fiebant. Gratianus ep. ad Auſonium. Cum de conſulibus in annum creandis ſolus apud me volutarem, te conſulem deſignaui, & declaraui, & priorem nuncupaui. Auſon. Panegyr. Conſul ego, imperator Auguſte, munere tuo, non paſſus ſepta, neque campum, non ſuffragia, non

non puncta, non loculos, qui non prenſauerim manus, nec cum ſalutantium confuſus occurſu, aut ſua amicis nomina non reddiderim, aut aliena impoſuerim, qui tribus non circuiui, centurias non adulaui, vocatis tribubus non intremui, nihil cum ſequeſtre depoſui, cum diribitore nihil pepigi. Martius Campus, ſequeſter, ordo, roſtra, omina, Senatus, Curia, vnus mihi omnia Gratianus. Videtur imitatus Panegyricum Iuliano dictum. Sacra, inquit, mens ad honoris ornamenta reſpexit. Verſari cœpit in ſacri pectoris Comitio Conſulatus. Præfertur nuntius conſulem me creatum ſine impendio, quod iamdiu paucis, ſine labore, quod nunquam, ſine petitione quod nemini. Olim ediſcenda omnium nomina tribuum, homines, atque etiam ſinguli ſalutandi, prenſandæ obuiorum manus, omnibus arridendum. Caſſiodorus lib. 9. c. 22. Quapropter te longiſſimè cōſtitutum mentis noſtræ oculus ſerenus inſpexit, & vidit meritum, quod non habetur occultum. &c. Et ideo quod Deo auſpice dictum ſit, per indictionem duodecimam ſume inſignia conſulatus. Honorem quidem arduum, ſed familiæ veſtræ domeſticum. Vos enim completis paginam conſularem, vos crebro nominat curſus annorum. Quia vt Pollux lib. 8. onomaſt. ἔστι δ' ἐπώνυμος οὗτος, καὶ ἀπ' αὐτοῦ ὁ χρόνος ἀριθμεῖται. Athenis ille magiſtratus dicitur eponymus, à quo tempus numeratur. Caſſiodorus lib. 6. c. 1. veſtrum nomen annum deſignat. Putem tameu Senatus olim fuiſſe, vt conſules in annum ordinariis ſufficeret. Tacitus enim Imperator conſulatum fratri ſuo non impetrauit, quod iam Senatus omnia nundina

ſuffectorum conſulum clauſerat, vt Vopiſcus. Imperator trabeam dabat, conſulem deſignabat, Senatus ſcipionem, & faſces deputabat. Vopiſcus in Probo, Te manet Capitolina palmata. Valeriaǹns ſcripſit ad Aurelianum, cape igitur tibi pro rebus geſtis tuis coronas murales quatuor, &c. Togam prætextam, tunicam palmatam, togam pictam, ſubarmalem profundum, ſellam eboratam: nam te conſulem hodie deſigno, ſcripturus ad Senatum vt tibi deputet ſcipionem, deputet etiam faſces. Suidas, κονσούλους αὐτοκράτορας αὐτοὺς τὴν ῥωμαίων πολιτείαν διοικοῦντας ὠνόμασαν, οἷα προβούλους, καὶ προηγόρους τινάς. Conſules, inquit, Imperatores ipſos Romanam remp. gubernantes nominarant, quaſi eos qui conſulerent, & patrocinarentur Reip. Caſſiodorus lib. 2. e. 2. Conſulatum vocat fulgorem, quem rex interdum aſſumit. Sidonius Panegyr. Majoriani,

decora omnia regni
Accumulant faſces, & princeps conſule creſcit.

Panegyr. Auiti.

te conſule nec dum
Digna feror, titulúmque leuem, paruiq; nitoris
Credimur, Auguſti quo ſe decorare fateatur.

Sed de conſulatu qui delatus ab Imperatoribus, aut Italiæ regibus, audiendus Caſſiodorus lib. 6. e. 1. Conſulatus inter mundi dignitates eximias ſolus meruit habere palmatas veſtes, quas felicitas dabat, præmia vincentium, nomẽ annorum. Conſul merito ſupra omnes ciues poterat, qui ab hoſte patriam vindicabat, jus dicebat etiam capitis. Hinc eſt quod etiam faſces, atque ſecures tantæ poteſtati præceptæ ſunt illigari, vt cum

tardius ſoluerentur, moram deliberationis acciperent, ſi de cæde, aut nece hominis aliquid cenſuiſſent. Sic quos felices per bella fecerat, ſtudio largitatis explebat. Sed nunc ſumitis iſta felicius, quando nos habemus labores conſulum, & vos gaudia dignitatum. Atque ideo per illam indictionem conſulatus te decoramus inſignibus. Pinge vaſtos humeros vario colore palmatæ, validum manum victoriali ſcipione nobilita, lares proprios etiam calceis auratis egredere, ſellam curulem multis gradibus enixus aſcende. Veſtrum nomen annum deſignat. opes priuatas non cogites, qui gratiam publicam donando habere decreuiſti. Conſules ordinarij annum aperire dicebantur, vt ſupra monuimus ex Statio lib. 4. Sylu. & Sidonio lib. 8. ep. 6. Symmacho lib. 1. e. 7. Kalendas, inquit, Ianus aperiebat. l. 1. C. de oblat. votor. Quando votis communibus felix annus aperitur. Veſtis conſularis, trabea, palmata, toga picta ſub imperatoribus fuit, qui olim triumphantium ornatus. Libanius in Paneg. Iuliani, ὁ τῶν χρημάτων τιμιώτατον vocat, auguſtiſſimam veſtem. Statius, lætam purpuram lib. 4 Sylu. Martial l 8. e 8.

Purpura te felix, te colat omnis honos.

Sidonius. *Hic te Sidonio recocta fuco*

Multos purpura veſtiet per annos.

Deſcribitur à Claudiano, Panegyrico Honorij quarto conſulis.

Portatur iuuenum ceruicibus aurea ſedes,
Ornatúque nouo grauior Deus, aſperat Indus
Velamenta lapis, pretioſáque fila ſmaragdis
Ducta virent, amethyſtus ineſt, & fulgor Iberus

Temperat arcanis hyacinthi cærula flammis.
Nec rudis in tali ſuffecit gratia textu,
Auget acus meritum, picturatúmque metallis
Viuit opus, multáque ornatur iaſpide vultus,
Et variis ſpirat Nereïa bacca figuris.
Quæ tantum potuit digitis mollire rigorem
Ambitioſa colus? vel cuius pectinis arte
Traxerunt ſolidæ gemmarum ſtamina telæ?
Quis iunxit lapides oſtro? Quis miſcuit ignes
Sidonij, rubrique maris? tribuere colorem
Phœnices, Seres ſubtemina, pondus hydaſpes.

Cum enim conſules olim prętexta ſola, quam de Capitolio ſumebant ornarentur, vt ait, Lampridius in Alexandro, poſtea triumphantium ornamenta eis data, trabea, toga picta, vt diximus, tunica palmata, ſcipio pro ſceptro, in cuius vertice aquila eburnea, vt Iuuenal. Sat.10. *Da nunc & volucrem ſceptro quæ ſurgit eburno.* Trabeas enim veſtes eſſe cõſulares indicat Ammianus lib.14 Quos trabeæ conſulares nobilitant, & præfecturæ prouinciarum. Sidon. lib.8 e.6. & r. lib 5. e.5. Cui proculdubio ſtatuas dederant litteræ, ſi trabeæ non dediſſent. Conſulatus annalem trabeam vocat Symmachus lib.9. e.102. l. 2. & 3. Cod de conſulib. & non Sparg. Ammianus lib. 25. ſumpſerunt trabeas conſulares. lib. 29. exutos trabeis conſulares. Sidon. lib.1. e.6. trabeatas imagines conſulis Eutropij. Ambroſ. ep.84. trabeata nobilitas. Tunicam blatteam vocat Gregor. Turon. lib. 2. de Franc. Clodoueus ab Anaſtaſio imperatore codicillos de conſulatu accepit, & in baſilica B. Martini tunica blattea indutus eſt, & chlamide, im-

ponens vertici diadema. Purpura conſulum cinctu Gabino cincta fuit. Claudian. in Panegyr. Honor. 3. Conſ.

cinctuſque imitata Gabinos
Diues Hydaſpeis augeſcat purpura gemmis.

Cinctum Gabinum interpretatur Seruius his verbis. Gabinus cinctus eſt toga ſic in tergum reiecta, vt vna eius lacinia reuocata hominem cingat. Hoc autem veſtimenti genere veteres Latini cum necdum arma haberent, præcinctis togis bellabant, vnde etiam milites in procinctu eſſe dicuntur. Hoc rurſus vtebatur conſul bella indicturus, quod cum Gabij Campaniæ ciuitas ſacris operarentur, nunciato aduentu hoſtium ciues cincti togis ſuis ab aris ſunt ad bella profecti, & adepti victoriam, propter quod omen tali habitu ſemper vſi in bellis. Morem tamen Gabinum pacificum & ciuilem vocat Claudianus, quemadmodum & patricios habitus non militares, ſed ciuiles, & vexilla Quirini, conſularia inſignia, conſularem amictum, quia conſules vt plurimum Romæ agebant, & ἄοπλος erat ἀρχὴ, vt loquitur Libanius. Sed de trabea conſulari Claudianus lib. 3. Stilic.

Non vaga dilecto ſatiantur lumina vultu,
Seu circum trabeis fulgentibus aureus intres,
Seu celebres ludos, ſolio ſeu fultus eburno
Cingas iure forum, denſo ſeu turbine vulgi
Circumfuſa tuæ conſcendant roſtra ſecures.
Quæ vero procerum voces, quam certa fuere
Gaudia, cum totis exſurgens ardua pennis
Ipſa duci ſacras victoria panderet ædes,
Et palma viridi gaudens, & amicta trophæis.

Ibidem venationem à conſule datam ait,

Retibus, & clauſtris dilata morte tenendæ
Ducendæque feræ, cupidas arcete ſagittas,
Conſulis in plauſum caſuris parcite monſtris,

Ait Diana, feras Stilichoni proſpiciens. Idem de trabeis in Panegyr. Probini,

Lætatur veneranda parens, & pollice docto
Iam parat auratas trabeas, curruſque micantes,
Stamine quod molli tondent de ſtipite Seres,
Frondea lanigeræ carpentes vellera ſyluæ,
Et longum tenues tractus producit in aurum,
Filaque concreto cogit ſquallere metallo.
Vt ſceptrum geſſere manu, membriſque rigentes
Aptauere togas.
Atque uno byuges tollit de limine faſces.

Quia duo fratres conſules erant Olybrius, & Probinus. Trabeas conſulares auro intextas fuiſſe indicat lib. 1. in Eutropium.

cinctúque grauatus,
Inductóque ſenex obſcenior iret in auro.
libertatemque daturus
Quam non promeruit, ſcandit ſublime tribunal.

In Panegyr. Honor. ſextum conſulis, De Iano,

Iamque nouum faſtis aperit felicibus annum,
Ore coronatus gemino. Iam Tybris in vno
Et Bruti cernis trabeas, & ſceptra Quirini,
Conſule lætatur poſt plurima ſæcula viſo
Pallanteus apex, agnoſcunt roſtra curules
Auditas quondam proauis, deſuetaque cingit
Regius auratis fora faſcibus Vlpia lictor.

In Panegyr. Manlij.

Illumque habitum quo iungitur aulæ
Curia, qui ſocios proceres cum principe nectit.
Quem quater ipſe gerit, perfecto detulit anno,
Depoſuitque ſuas te ſuccedente curules.
non hic violata curulis,
Turpia non latios inceſtant nomina faſtos.
Cœptis ne deſit faſcibus hæres
Decurrat trabeata domus, tradatque ſecures
Mutua poſteritas.

Lib. 2. Stilic. *Iuxtáque arridet habenis*
Aureus, & nomen prætendit conſulis annus.
Inque nouos iterum reuoluto cardine curſus
Scribunt æthereis Stiliconem ſidera faſtis.

Malim æternis. De ſuffragiis campi Lucanus lib. 5.

Decantatque tribus, & vana verſat in vrna.
fingit ſolemnia campus,
Et non admiſſæ dirimit ſuffragia plebis.

Malim, diribet, quia diribitores ſuffragia tribuum & centuriarum diſtinguebant, numerabant. Claudian. Panegyr. Honor. 6. Conſulis.

Et ſua cum pariter trabeis reparatur, & Vrbi
Maieſtas. Nec enim campus ſolemnis & vrna
Luditur in morem, ſpecies nec diſſona cœtu,
Aut peregrina nitet ſimulati iuris imago.
Indigenas habitus natiua palatia ſumunt,
Et patris plebem caſtris ſociante Quirino
Mars auguſta ſui renouat ſuffragia campi.
Qualis erit terris quem mons Euandrius offert
Romanis auibus, quem Tybris inaugurat annus.

Quia ſæpe imperatores Mediolani, Treuiris, aut alibi conſulatum inibant. Ideo ſubiicit

Haud aliter Latiæ ſublimis ſignifer aulæ.
Imperij ſidus prima cum ſede locauit.
Auget ſpes Italas, & certius omina ſurgunt
Victrici concepta ſolo.

Signiferum vocat ſolem, ſidus imperij, Honorium, primam ſedem,& victrix ſolum Romam. Lib. 2. Stilic.

Quo tandem flexus trabeas auctore rogantes
Induerit, faſtiſque ſuum conceſſerit annum.

Lib. 3. Stilich.

Ipſa iubet ſignis, bellaturoque togatus
Imperat, & ſpectant aquilæ decreta Senatus.
Ipſa tibi trabeas vltro dedit, ipſa curulem
Obtulit, hæc vltro faſtos ornare coëgit.

Lib. 1. in Eutrop.

hic accipit vnum
Aula magiſtratum, vobis patribuſque recurrit
Hic alternus honos.

De trabea auro intexta Auſon. Grat act. Deus hoc indulſit, vt ſellam curulem, cuius ſedem freqüẽter ornabis, vt prætextam meam purpuræ luce fucatam, vt trabeam non magis auro ſuo, quam munere tuo ſplendidam. Conſules enim & trabeas per vices, & prætextas gerebant. Ipſi eti iãmperatores in Conſulatu interdum prætexta vſi. Claudianus lib. 2. Stilic.

Talibus inuitat donis, dextræque regendum
Diua ſimul porrexit ebur. Solemnibus vrnam
Commouet auſpiciis, annique incepta ſecundat.
Tunc habiles humeros armis, Dea veſtibus ambit

Romu-

Romuleis, latij ſederunt pectore cultus,
Loricæque locum decuit toga.

Idem de plauſu qui datus conſulibus,

Spectabunt cupidæ matres, ſpargentur & omnes
Flore viæ, ſuperet quum Pythia limina conſul
Arduus, antiqui ſpecies Romana Senatus.
Pompeiana dabunt quantos proſcenia plauſus,
Ad cælum quoties vallis tibi Martia ducet
Nomen, Auentino Pallanteóque receſſu.

Mamertinus Paneg. Iuliani. Poſt primæ ſalutationis fauſta colloquia, quid pro iure conſulari agere nobis placeat ſciſcitatur, Senatorium impleturus officium, ſi libeat tribunal petere, ſi concionem aduocare, ſi roſtra conſcendere. Sed nos ad curiam ſolemnia huius diei Senatuſconſulta ducebant. Itaque ſe comitem ſtatim præbet, & vtrumq; latus conſulatus prætextatis tectus incedit, non multum differens à magiſtratibus ſuis & genere, & colore veſtitus. Auſonius Grat. act. Palmatæ veſtis meæ ornamenta diſponis feliciter, & bono omine. Namque iſte habitus vt in pace conſulis eſt, ſic in victoria triumphantis. Parum eſt ſi qualis ad me trabea mittatur interroges. Te coram promi iubes, nec ſatis habes vt largitionum miniſtri ex more fungantur. Eligis ipſe de multis, & cum elegeris munera tua, verborum honore proſequeris. Palmatam, inquis, tibi miſi, in qua D. Conſtantius parens noſter intextus eſt. Hæc eſt picta veſtis non magis auro ſuo quam tuis verbis. Conſtantius in argumento veſtis intexitur, Gratianus in muneris honore ſentitur. Eo quoque deſcendiſti, vt quæreres qualis ad me trabea mitteretur. Omne

largitionũ tuarum miniſterium ſolicitudine fatigaſti. Sidonius carm. 2.

humeroſque ex more priorum
Includat Sarrana chlamys te picta togarum
Purpura plus capiat, nam res eſt ſemper ab æuo
Rara frequens conſul.

Chlamydem pro veſte conſulari poſuit Sidonius ep. 6. lib. 8. ep. vlt. lib. 1.

Chlamys Sarranis ebria fucis

Idem carm. 2.

Sedit & emerito iuuenis veteranus in auro.

Alia fuit trabea à toga picta. Auſon. idyl. 1.

Vt trabeam, pictamque togam mea præmia conſul
Induerer.

Idem in Panegyrico, Trabea vt in pace conſulis eſt, ſic in victoria triumphantis. Symmachus lib. 6. e. 40. Conſul palmata amictus, & conſulari inſignis ornatu. Sidonius Panegyr. Majoriani,

meritiſque laborum
Poſt palmam palmata venit.

Valer. Max. lib. 9. c. 1. veſtem palmatam, togam pictam vocat. Macrob. Saturn. lib. 3. c. 13. Auro fuit intertexta, quare Auſonius aureas veſtes appellat, & auratum trabeæ amictum. Prudent. lib. 1. in Symmach. auratum togæ amictum. Iul. Firmicus lib. 1. c. 3. Aſtronom. lib. 4. c. 15. Symmachus pictam togam, & trabeam conſuli tribuit lib. 1. e. 1. lib. 9. e. 102. Iſidorus lib. 19 c. 24. Palmata dicitur toga, quam merebantur hi qui hoſtes viciſſent, & palmam reportaſſent. Sidonius ep. 6. lib. 1. Caſſiodor. ep. 23. lib. 9. c. l. 6. Vopiſcus in Valeriano. Virgilius tra-

beam priſcis Latij cōſulibus ante Romulū tribuit lib. 7.

Hæc vbi certa ſedet patribus ſententia pugnæ,
Ipſe Quirinali trabea, cinctúque Gabino
Inſignis reſerat ſtridentia limina conſul.

Scipiones, trabeæ, faſti, ſellæ curules, conſulatus inſignia ſunt apud Ammianum lib. 19. Sidon. ep. 6. lib. 7. Corippum lib. 4.

Egrediens princeps ſacra trabeatus ab aula.

Suetonius lib. de genere veſtium, ſcribit tria genera eſſe trabearum, vnum Diis ſacratum quod eſt tantum de purpura, Aliud regum quod eſt purpureum, habet tamen album aliquid. Tertium augurale de purpura & cocco, ait Seruius. Virgil. ibidem,

Ipſe Quirinali lituo, paruáque ſedebat
Succinctus trabea.

Sidonius carm. 2.

Auſpicio, & numero faſces Auguſte ſecundos
Erige, & effulgens trabealis mole metalli
Annum pande nouum.

Pacatus Panegyrico Theodoſij, miſſas cum curulibus ſuis per rura palmatas. Fortunatianus, faſces, lictores toga prætexta, ſella curulis, imperia prouinciæ, magiſtratuum ornamenta ſunt.

De Sellis Conſulum.

CAP. XXIIII.

SEllæ conſulum aliæ fuere curules, aliæ geſtatoriæ. Gabius Baſſus in commentariis ſuis dicit Senatores in veterum ætate qui curulem ma-

giſtratum geſſiſſent, curru ſolitos honoris gratia in curiam vehi, in quo curru ſella eſſet, ſupra quam conſiderent, quæ ob eam cauſam curulis appellaretur, ſed eos Senatores qui magiſtratum curulem nondum ceperant, pedibus itauiſſe in curiam, ait Gellius lib.3.c.18. Auſonius in Grat. act. Iſta autem ſedes honoris, ſella curulis, glorioſa pompis imperialis officij, in cuius me faſtigio poſuiſti. Ea fuit ex ebore. Curules eboreas conſulum vocat Sidon. lib. 8. e. 8. Caſſiodorus lib. 2. ep. 1. Horat. ep. 1. Curule ebur, Auſonius ebur ep. 20.

& tua Romæ

Præceſſit noſtrum ſella curulis ebur.

Lucanus lib. 3. curules, alij ſellas eboratas.

Prætor abeſt, vacuæque loco ceſſere curules.

Curulis ſellæ inſigne Symmachus lib. 1. e. 15. 95. lib. 5. e. 5. Sidonius ep. 6. & 8. lib. 8. lib. 7. e. 6. Conſul Aſterius anni ſui fores votiuum aperuerat, adhærebam ſellæ curuli. Mamertin. in Geneth. Prætextam ſumto thorace mutaſti, haſtam poſito Scipione rapuiſti; à tribunali temetipſum in campum, à curuli in equum tráſtuliſti. Sellæ curules conſulum excelſæ ac ſublimes fuere, prætorum, Tribunorum, Senatorum omnium humiles. Lucanus lib. 5.

Vt primum mæſtum tenuere ſilentia cœtum,
Lentulus e celſa ſublimis ſede profatur.

Quare per gradus in ſellam curulẽ aſcendendum fuit. Plin. in Panegyr. Aſcendere curulem, induere prætextam. Ea variis ſignis ſculpta fuit. Ouidius,

Conſpicuum ſignis cum premet altus ebur.
Signa quoque in ſella noſſem formata curuli,

Et totum Numidæ ſculptile dentis ebur.

Claudianus Paneg. Honor. 6. Conſ. ſoliũ eburnũ dixit. Iulius Cæſar ἐπὶ θρόνων ἐλεφαντίνων τε, καὶ χρυσῶν ἐχρημάτισε. in ſellis eburneis, & aureis. Horat. ep. 1.

hic faſces dabit, eripietque curule
Cui volet importunus ebur.

Imperatores ſæpe inter duos conſules in ſella curuli, aut tribunitio ſubſellio ſedebant. Hic honor Iulio Cæſari primo omnium eſt habitus, ait Dio. ὡς ἐπὶ ἀρχικοῦ δίφρου μετὰ τῶν ἀεὶ ὑπάτων ἐν τῷ συνεδρείῳ καθίζῃ, vt in Senatu inter conſules in ſella curuli ſederet. Idem Auguſto tributum. ἐν μέσῳ τῶν ἀεὶ ὑπατευόντων ἐπὶ τοῦ ἀρχικοῦ δίφρου καθίζετο, ait Dio. Alia fuit ſella geſtatoria, qua per vrbem & agros à lecticariis ſeruis geſtabantur. Claudianus Paneg. Honor. 4. Conſulis.

Portatur iuuenum ceruicibus aurea ſedes,
Ornatuque nouo grauior Deus.
Auſonio cum iam ſuccinctus amictu
Per Ligurum populos ſolito conſpectior ires,
Atque inter niueas altè vehere cohortes,
Obnixiſque ſimul pubes electa lacertis
Sidereum portaret onus.

Aureata & bracteata ſedes dicitur Sidonio e. 8. lib. 8. emeritum aurum carm. 2. de Antemio,

Hinc reduci datur omnis honos, & vtrique magiſter
Militiæ, conſulque micat, coniuncta poteſtas
Patricij, celerique gradu priuata cucurrit
Culmina, conſcenditque ſenum puer ipſe curulem,
Sedit & emerito iuuenis veteranus in auro.

Dio in Theatra; & circum ſellam auream Cæſari illa

tam eſſe ait, ſed geſtatoriam fuiſſe non putem. Lecticis interdum vecti. Mamertinus in Panegyrico Iuliani, Penè intra ipſas palatinæ domus valuas lecticas conſulares iuſſit inferri, & cum honori eius, venerationique cedentes ſedile illud dignitatis ampliſſimæ recuſaremus, ſuis nos prop̃ manibus impoſitos mixtus agmini rogatorum pręire cœpit pedes, gradum moderans penè ad lictoris nutum, ac viatoris imperium. Sella autem curulis vt plurimum quatuor lignis incuruis conſtitit, funibus ita vincta vt aperiri claudique poſſet. In aperta ſedebatur ſuper loris & linteis. Martial. l. 2. epi. 57.

Quem grex togatus ſequitur & capillatus,
Recenſque ſella, linteiſque, loriſque.

δίφρον ἀσκυλόποδα vocat Plutarchus in Mario. Suetonius lib. 2. Laxatis ſellæ curulis compagibus. Aurelianus li. 1. Tardar. paſſ. ſellas geſtatorias commemorat. Claudius Imper. primus ſella operta vſus eſt. Dio, δίφρῳ καταστέγῳ πρῶτος ῥωμαίων ἐχρήσατο. ὅθεν καὶ ἡμεῖς οἱ ὑπατευκότες νῦν διφροφορούμεθα. Vnde & nos cõſulares ſella geſtamur. Sed ad curules redeamus, & ſellas in quibus ſedere imperatores. Caligula inter duos conſules medius in ſella aſſidere ſericis velis tectus, & in foro & in Senatu ſolebat. ἐν δίφρῳ μεταξὺ τῶν ὑπάτων καθεζόμενος ἐπὶ τοῦ βήματος ἐν τῇ ἀγορᾷ. Suetonius de Claudio, De maiore, inquit, negotio acturum, medium inter conſulum ſellas tribunitio ſubſellio ſediſſe. Dio lib. 56. Subſellia prætorum & Tribunorum vocat βάθρα τῶν στρατηγῶν, καὶ τῶν δημάρχων. Tacitus lib. 4. Annal. vulgarem ſedem. Claudius, Alexander Seuerus, Iulianus, Auguſti, aduentantibus conſulibus obuiam ibant, aſſurgebant, abeuntes de-

ducebant, vt ſcribunt Dio, Sueton. Lampridius, Ammianus. De Claudio Dio. καὶ τῶν ὑπάτων ἐν τῷ συνεδρίῳ καταβαινόντων ἀπὸ τῶν δίφρων, ἵνα διαλέγωνται αὐτῷ, ἐξανίστατό τε, καὶ ἀντιπροσῄει σφισιν. Cum in Senatu conſules deſcenderent è ſellis, vt colloquerentur cum Claudio, aſſurgebat ipſe, & obuiam ibat. Romæ autem conſules, quoties de imperio ambigeretur, Remp. curabant. Herodianus lib. 2. οἱ τὰ τῆς ῥώμης διοικεῖν εἰώθασιν, ὁπηνίκα ἂν τὰ τῆς βασιλείας μετέωρα ᾖ. Ipſi imperatores perpetuum conſulatum gerebant, vt ait Iuſtinianus Nouel. 105. Alij conſules in ſecundis erant faſcibus, quanquam ordinarij nomen anno dabant. Themiſtius in Panegyrico, ſiue oratione conſulari. τὸ μὲν τοίνυν ἥδυσμα τοῦ λόγου, καὶ ἡ πανήγυρις, μακαρίαν ἀποφῆναι τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ ἔτους. In eo igitur conſiſtit orationis huius ſuauitas, & huius diei celebritas, vt anni appellatio felix, & auſpicata appareat. Erant enim qui Panegyricas orationes noui conſulis auſpiciis recitarent, cuiuſmodi extant Libanij, Themiſtij, & aliorum. Sidonius lib. 1. e. 9. exeras volo in obſequium noui conſulis veterem muſam. In quinquenniis & decenniis imperatorum habitæ orationes in cœtu lætantium, etiam abſentibus Auguſtis. Panegyrico Nazarij, quis oro, Conſtantine Maxime, (præſentem mihi alloqui videor, qui etſi conſpectu abes, reuelli tamen mentibus non potes,) quis vnquam aſpirare laudes tuas valeat, æquiparandi magis ſpe quam gratia non tacendi. In Natalitiis item imperatorum, triumphis, victoriis, vt ex Genethliaco Mamertini, & Panegyrico Theodoſij apparet, cum Maximo victo Mediolanum ingreſſus eſt. Plinius Paneg. Qui mos

cui potiuś quam conſuli, aut quando magis vſurpandus, colendusque eſt, quam cum imperio Senatus, auctoritate Reip. ad agendas optimo principi gratias excitamur. Sed parendum eſt Senatusconſulto, quod ex vtilitate publica placuit, vt conſulis voce ſub titulo gratiarum agendarum boni principes quę facerent recognoſcerent, mali quæ facere deberent. Quia tamen in conſuetudinem venit, vt conſules publica gratiarum actione perlata, ſuo quoque nomine quantum debeant principi, profiteantur, concedite me non pro me magis munere iſto quam pro collega meo Cornuto Tertullo C.V. fungi. Cur enim non pro illo quoque gratias agam, pro quo non minus debeo? Sidonius carm. 2. 5. & 7. Corippus lib. 4.

Tunc oratorum gemina facundia lingua
Egregias cecinit ſolemni munere laudes
Conſulis Augusti.

Sidonius e. 6. l. 8. Itaque vt breui peracta, nec breuis ſportula, acclamatum eſt ab omni Galliæ cœtu primoribus aduocatorum, vt feſtiuitate præuectus horas antelucanas, qui diem ferum cum ſilentio præſtolarentur, congrua meritorum faſcium laude honeſtarent. Nicetium protinus circumſpexere conſpecti, &c. Dixit diſpoſitè, grauiter, ardenter, magna acrimonia, maiore facundia, maxima diſciplina, & illam ſarranis ebriam ſuccis inter crepitantia ſegmenta palmatam, plus picta oratione, plus aurea conuenuſtauit. Id factum Aſterij conſulatu. Ipſi conſules gratias imperatoribus agebant, quas olim populo agere moris fuit, qui lege regia poteſtatem in principem tranſtulerat. Plutarchus in

Paulo

Paulo Æmil. εἰωθότων τῶν τὴν ὑπατείαν λαβόντων νῦν ἀνθομολογεῖσθαί τινα χάριν, καὶ προσαγορεύειν φιλοφρόνως τὸν δῆμον, ἀπὸ τοῦ βήματος. Cum ij qui conſules renuntiati eſſent, ſolerent populo gratias habere, & eum benignè, & cum grati animi ſignificatione pro tribunali appellare. Kal. Ianuariis Imperatoribus gratias agebant in Senatu, vnde tot orationes Panegyricæ natæ, vt ſcribit Plinius in Panegyrico, Auſonius in gratiarū actione. Claudius tamen ſibi vetuit à conſulibus in Senatu gratias agi. κατέδειξε τοὺς αἱρετοὺς μηδεμίαν οἱ χάριν ἐν τῷ συνεδρίῳ γινώσκειν, ὅπερ καθ' ἔθος ἐποίουν, quod ex more faciebant. Imperatores ipſi cum imperio conſulatum auſpicabantur, & aliis deſtinatum in ſe transferebant. Nero certè conſulibus abdicatis ſolus conſulatum iniit, vt Sueton. in Nerone c. 43. Conſulatum, ait Plinius in Panegyr. incipientes principes, vel deſinentes adeo concupiſcunt, vt auferant. vt enim ſemper principes, ſic ſemper conſules erant, Nouella Iuſtiniani 105. de Conſulibus. Ea enim dignitas nomini Auguſto quoddam decus videbatur adquirere, Nouella Theodoſij de Honoratis. Conſulatumque aliis conferebant, & ſibi cum libebat adſumebant, auctore Plinio lib. 2. ep. 11. Auſonio in gratiar. act. c. 9. Corippus lib. 2.

noménque negatum
Conſulibus conſul poſt tempora longa nouabo.

Idem lib. 4. *Conſule te felix, te principe floreat orbis.*

Conferebant autem conſulatum imperatores poſtulantibus, aut ſperantibus, vt ſoli ad has largitates venirent, qui ſe pares tantis expenſis eſſe cognoſcerent, vt ait Caſſiodorus. Alioqui onera eſſent potius quam

honores, ſi ſupra vires aliquid imponeretur inuitis. Dabant pugillares ſuo nomine, diptycha amicis, ſportulas, apophoreta, miſſilia in plebem ſpargebant. Symmachus lib. 2. e. 8. Filius noſter Symmachus peracto munere candidati offert tibi dona quæſtoria. Sportulam conſulatus mei tibi debeo. Hunc in ſolido vno ad te miſi. Sidonius lib. 8. e. 6. Breui peractam non breuem ſportulam in conſulatu Aſterij ſcribit. ὑπάτια Græci recentiores vocant. Codinus in origine Conſtantinopoleos de Iuſtiniano, cum tẽplum S. Sophiæ abſoluiſſet, καὶ ἐποίησεν ὑπάτια, καὶ ἔδωκε κεντηνάρια τῷ λαῷ διὰ Στρατηγίου μαγίστρου. Fecit hypatia, ſparſit nummos, & dedit centenaria populo per Magiſtrum Strategium. Cedrinus ὑπατείας vocat miſſilia cõſulum. Symmachus lib. 2. e 81. Quæſo igitur, vt eius nomine diptycha, & apophoreta ſuſcipere dignemini. Domino & principi noſtro auro circumdatum diptychum miſi, cæteros quoque amicos eburneis pugillaribus, & caniſtellis argenteis honoraui. Item ep. vlt. lib. 9. ep. 109. Solemnia dona vocat. Apophoreticum lib. 5. ep. 54. Diptychum eburneum. ep. 7. auctuarij. Theodoſius & Arcadius vetuerunt ne cui facultas eſſet dandi diptycha ex ebore exceptis ordinariis conſulibus. lib. 1. de expenſis ludorum. C. Theodoſ. Ideo conſularem munificentiam vocat Symmachus lib. 4. e. 6. lib. 7 e. 4. magnificam ludorum conſularium functionem. ep 8. lib. 7. Profuſiſſimas largitiones conſulum fuiſſe proprias ait lib. 2. e. 1. & 39. Caſſiodorus lib. 6. e. 10. Pauperem nobilem expaueſcere conſulatus expenſas. Boetius lib. 2. de cõſol. Triumphales largitiones conſulum. Vopiſcus in Aureliano,

conſulatum factum eſſe diuitiarum, non hominum. Aurum olim in plebem conſules ſpargebant l. 2. de ſpectacul. C. Theodoſ. Quod Marcianus prohibuit C. l. 2. de conſul. & non ſpargend. & Marcellinus Comes in Chronico. Iuſtinianus reuocauit Nouella 94. & 105. Leo Philoſophus abrogauit. Vopiſcus in Aureliano, vidimus proximè cõſulatum Furij Placidi tanto ambitu in circo editum. Feſta vocat conſulis Symmachus lib. 5. e. 5. Hinc factum eſt, inquit, vt me in conſortium feſtorum tuorũ accires. Erat is dies ſolemnis quo nouus cõſul procedebat in publicum, lib. 9. e. 103. Symmachus. Ludos igitur edebant conſules, tantoſq; ſumtus ſuſtinebant, vt non pauci bonis elauerint. Feras enim arceſſebant ex Africa, diptycha dabant, miſſilia ſpargebant. Claudianus lib. 3. Stilicon.

Tum virides pardos, & cetera colligit auſtri
Prodigia, immaneſque ſimul Latonia dentes.

Imperatores interdum conſulibus de publico ſumtus ſufficiebant, vt Vopiſcus in Aureliano. Conſulatum in annum ſequentem à die 11. Kal. Ianuarij ſperare te conuenit ſumtu publico. Ad editionem ludorum Circenſium dati Antoniani trecenti, argentei Philippei minutuli tria millia. Alexander Seuerus conſules vel ordinarios vel ſuffectos ex Senatus ſententia nominauit, ſumtus eorum contraxit, & licet ob ſumtus multi euerterentur bonis, hic honor tamen vſque adeo expetitus fuit multis, vt poſt conſulatum mendicare mallent, quam ſine conſulatu abundare. Libanius in Panegyrico Iuliani, πολλὴν συγγνώμην ἔχω τοῖς ἐρῶσι τοῦ πράγματος, καὶ παρὰ τὴν ἰδίαν περὶ τὴν ἀρχὴν ἀγαθῶν ἐπὶ τοῦ χρημ-

περιῶαι τοῦ δίφρου. Ignoſco iis qui expetunt hunc locum, & ante alia bona poſtulabant à Diis, vt hac ſella geſtentur. Licet autem imperium diuiſum in orientis & occidentis principatum, duóq; principes, alter Romæ, alter Conſtantinopoli fuere, vterque tamen princeps ſimul vno vt eodem voto cõmunicatis cõſiliis duos conſules crearunt, quorum vnus Romæ, alter Conſtantinopoli moraretur. Cõſtantinopoli certè Conſul ſeptẽ προόδους, ac proceſſiones oſtentandæ auctoritati, ac munificẽtiæ faciebat. Prima fuit Kal. Ianuariis, ὅτ᾽ ἂν σύμβολα ὑπατείας κτήσηται, cum cõſulatus inſignia cæpiſſet. Altera mappæ ceu Circenſium, ἁμιλλητηρίων. Tertia venationis quæ ſemel in theatro data, κυνηγίας. Quarta Monemeri quaſi vnius diei ſpectaculum dicas, vbi pancarpum datur, & arenarij cum feris depugnant, ἔνθα δ᾽ ὁ καλούμενος πάγκαρπος θεᾶται, καὶ θηρίοις προσμαχόμενοι ἄνθρωποι. Quinta Scortorum in theatro, & ridiculorum, πορνῶν καὶ γελωτοποιῶν. Sexta mappæ & equorum curulium. Septima Panegyris, cum magiſtratu conſul abit, vt Iuſtinianus Nouella 105. Olim miſſilia ſpargebant in populum teſſeras orbiculatas, aut quadratas, nummos aureos, argenteos, de quibus olim egimus in libro de venatione Circi. Lampridius in Heliogabalo cum collatum miſiſſet in populum, non nummos vel argenteos, vel aureos, vel bellaria, vel minuta animantia, ſed boues opimos, camelos, aſinos, & ceruos populo diripiendos objecit, imperatorum id eſſe dictitans. Leo Conſtitut. 94. ὅποι ἐς τὸ ὑπατεύειν καθίσταντο, ἐκ τοῦ ἀξιώματος αὐτοὶ προσείληφον φιλοτιμίας δι᾽ ὧν τὶ δωρεῖσθαι τῇ πολιτείᾳ ἀξιοῦντες, φιλοτίμους δωρεὰς τοῖς πλήθεσι ἐξυπάτευον. Quotquot conſules creati ſunt, iure

dignitatis poſſunt largitione vti, & ſpargere nummos in plebem, magnificétiæ & amplitudinis ergo. τὸ ὑπατεύειν, δοῦναι ὑπατείαν, Cedrino conſularem largitionem facere, Vopiſco, conſulatum edere in circo. Iuſtinus ἐπιρρίπτειν ταῖς δυσὶ τοῖς πλήθεσι. ῥίπτειν τοὺς συνήθεις ἀποδεσμούς, ἐκρίπτειν ἐπικόμβια vt Codinus. ἀποδεσμοὺς vocant nummos in panno illigatos. Corippus lib. 4.

Egrediens princeps ſacra trabeatus in aula.
Diuitias vulgo ſolemni munere donans
More niuis ſparſurus erat.

Gregorius Turon. lib. 2. Hiſtor. Franc. cum Clodoueus ab Anaſtaſio conſul dictus, aurum aſcenſo equo manu propria populo ſparſit. Ab ea die tanquã conſul aut Auguſtus vocitatus eſt. Statius lib 1. Sylu. de Miſſilibus, *Dum noſtri Iouis hi feruntur imbres.*
Sportulas ex more conſules ſparſiſſe indicat Sidonius ep 6. lib. 8. Plinius ep. 20. lib. 10. Caſſiodorus lib. 2. ep 2. lib. 6. e. 10. Symmachus lib. 9. e. 124. Conſularem ſportulam mittunt præcipuis fautoribus abſentibus & præſentibus. Ennodius ep. ad Boëtium. Preces adijcio, vt conſularem ſportulam cum reſponſo præfatæ petitionis accipiam. Aureæ fuere vt plurimum ſportulæ, teſte Sidonio lib. 8. e. 6. & C. Theodoſ. de expenſis ludor. quas prohibet Iuſtinianus Nouella 105. Voluit dare argenteas lib. 1. e 97. Symmachus, qui cõſularem oblationem, munus conſulare vocat lib. 4. e. 15. Caniſtelli argentei, & numiſmata dicuntur ſportulæ C. Theodoſ. l. 1. & 2. Ne quid læt. publ. l. 1. C. de expenſ. ludor. Cum publica celebrãtur officia, ſit ſportula nummus argenteus, alia materia diptycis. argẽti libra vna in argenteos 60. diuidebatur.

De Conſulum faſtis.

CAP. XXV.

IMperatores annum aperuiſſe Kal. Ianuariis cum inirent conſulatum, & frequens ſenatus in Senatum veniret, ſupra oſtendimus. Iidem vt plurimum primo nundino ſibi alios conſules ſufficiebant, ni fortè Senatus eorum ordinem ac numerum deſcripſiſſet, qui ordinariis cōſulibus ſufficiendi erant. Zonaras ſub Commodo, per Cleandrum vigintiquinq; conſules vno anno renunciatos eſſe, ὡς ἕνα ἐνιαυτὸν ἀποδειχθῆναι ſcribit. Lampridius, Alexander, inquit, conſulatum ter iniit tantum ordinarium, ac ſibi alios ſemper primo nundino ſuffecit. Vopiſcus prodit Tacitum Floriano fratri ſuo conſulatum petiiſſe, & non impetraſſe, idcirco, quod iam Senatus omnia nundina ſuffectorum conſulum clauſerat. Alexander nundina vetera ex ordine inſtituit. Ordinarios item conſules nomen anno dediſſe admonuimus. Sidonius carm. 2.

Hinc ſocer Anthemius præfectus, conſul & idem
Iudiciis populos atque annum nomine rexit.

Conſule Sidonium ep. 6. lib. 8. Senecam lib. 3. de ira c. 31. & lib. 3. de Beneficiis c. 16. Claudianum quarto conſulatu Honorij ſub finem. Vetus inſcriptio eſt,

Hic bis præfectus patriæ, præfectus & idem
Hic Libyæ, hic idem Libyæ Proconſul, & idem
Ter vice qui ſacra diſcinxit iurgia iudex,
Conſul & æterno decorauit nomine faſtos.

Statius curules pro conſulatu poſuit lib. 4. Sylu. 1.

totidem felix tibi Roma curules
Térque, quatérque dabit.

Quemadmodum & Ouidius faſces, ac ebur curule pro conſulatu accepit lib. 5. Faſtor. Majeſtas, inquit,

Illa datos faſces commendat, eburque curule.

De faſtis in quos referebantur conſules Sidonius car. 2.

Annum pande nouum conſul vetus, & ſine faſtu
Scribere bis faſtis.

Plinius Panegyrico, contigit priuatis aperire annum, imo & faſtis nomen dare. Martialis lib. 11. e. 5.

Et iam purpureis dat tertia nomina faſtis.

Liuius lib. 4. in faſtos & commentarios Pontificum reges & conſules relatos ait. Feſtus, faſtorum libri appellătur, in quibus totius anni fit deſcriptio. Scribebantur, & ſeruabantur faſti à Pontificibus, à quibus conſulum cuiuſque anni nomina, & geſta, dieſque nefaſti, profeſti notabantur. Martialis lib. 12. e. 25.

Sed tu purpureis vt des noua nomina faſtis.

Ouidius libro 3. faſtorum, pictos faſtos vocat, quia miniati. Suetonius in Tiberio, Tiberius in palatio natus. Sic enim in faſtos & acta publica relatum eſt. Sidonius li. 8. e. 8. faſtos conſulũ purpuriſſatos appellat. Monumenta enim publica encauſto erant inſignita. Encauſteria dicuntur lib. 9. C. de Agricol. Cenſ. & colon. Eædem dicebantur prætextæ, quæ res geſtas Romanorũ continerent, quia Romæ olim membranæ purpureæ parte vna, altera candidæ & pexæ, vt in iis ſcriberetur. Legendus Iſidorus lib. 6. c. 10. Ideo Perſio Sat. 3. Bicolor membrana dicitur, Quod pars crocea, pars glutinata, ait Cornutus. In faſtis item ducum

fortia facta ſcribebantur. Sidonius carm. 5.

Facta ducis Latiis ſunt condita faſtis.

Bicolor igitur membrana, quia introrſum candida, extrorſum lutea. Verum & membranæ quibus inuoluti libri, croceæ fuerunt. Tibul. e. 1. lib. 3.

Lutea ſed niueum inuoluat membrana libellum.

Ouidius ep. 1. lib. 1. Triſt.

Nec te purpureo velent vaccinia ſucco.

Martialis lib. 5. ep. 6.

Quæ cedro decorata, purpuráque
Nigris pagina creuit vmbilicis.

Lucianus ad Imperitum. βιβλίον πάγκαλον πορφυρᾶν μὲν ἔχον τὴν διφθέραν, χρυσοῦν δὲ τὸν ὀμφαλόν. Libellus omnino pulcer, purpurea membrana, aureo vmbilico. Ita faſti purpurei membrana purpurea tecti Sidonius carm. 13. faſtus pro faſtis poſuit.

Sic te Sidonio recocta fuco
Multos purpura veſtiat per annos,
Sic luſtro imperij perennis acto
Quinquennalia faſtibus dicentur.

Ita & Varro, in ephemeride, Iulij Cæſaris qui faſtus porrexit. Legendus Priſcianus lib. 6. Seruius ad lib. 3. Æneid. Sidonius carm. 13.

Mandem perpetuis legenda faſtis,
Quæcumque egregiis geris triumphis.

Auſon. Panegyr. Domitianum pagina faſtorum ſuorum fecerat inſolentem. Conſules igitur anno dabant nomen, vnde Libanius ſupra dixit nomina conſulum toto orbe volitare, quod in contractibus & negotiis gerendis aſcriberentur. Nouella Iuſtiniani, iubentur

omnes

omnes συμβολαιογράφοι Imperatoris & Conſulum nominibus annum notare, vnde ſequitur æras ciuitatum eſſe ſublatas. Huc reſpicere videtur lex 17. lib. 9. C. Theodoſiani Tit. 40. de pœnis, vbi Eutropio ſplendor eripitur, & conſulatus à commemoratione nominis eius vindicatur, vt eiuſdem vniuerſis actibus antiquitatis, omnia muteſcant tempora, nec eius enumeratione ſæculi labes appareat. Munus autem conſulum proprium fuit, vt annum auſpicantes manumitterent in foro Vlpio ſeruos quibus libertas danda eſſet. Sidonius carm 2.

Nam modo iam nos feſta vocant, & ad Vlpia poſcunt
Te fora, donabis quos libertate Quirites,
Quorum gaudentes exceptant verbera malæ.
Perge pater patriæ felix, atque omine fauſto
Captiuos vincture nouos, abſolue vetuſtos.

Claudianus in 4. Conſulatu Honorij,

Aſpice mox lætum ſonuit clamore tribunal,
Te faſtos ineunte quater ſolemnia ludit
Omnia libertas, deductum vindice morem
Lex celebrat, famuluſque iugo laxatus herili
Ducitur, & grato remeat ſecurior ictu,
Triſtis conditio pulſata fronte recedit,
In ciuem rubuere genæ, tergóque remouit
Verbera promiſſi felix iniuria voti.

Idem in 6 Conſulatu Honorij,

Deſuetáque cingit
Regius auratis fora faſcibus Vlpia lictor.

P Diaconus manumittendis, inquit, ex more inductis ad Imperatorem, ipſe lege agi dixerat vt ſolebat. Con-

ſulis autem officium fuit, conſilium præbere manumittere volentibus: apud conſulem alterutrum manumiſſiones expenduntur, D. Tit. 19. lib. 1. Caſſiodorus lib. 6. c 1. In argumentum etiam publicæ gloriæ ſoluebant famulos iugo ſeruili. Denique ſub Imperatoribus alij priores, alij poſteriores conſules deſignabantur, alij ſufficiebantur ordinariis. Gratianus ad Auſonium, Cum de conſulibus in annum creandis ſolus apud me volutarem, te conſulem deſignaui, & declaraui, & priorem nuncupaui. Auſonius Grat. actione, In conſulatu, inquit, cum collega meo honore conjunctus, nuncupatione prælatus ſum. Hadrianus poſt præturam anno ætatis triceſimo quarto conſul fuit ſuffectus, narrante Spartiano. Ordinarij conſules inibant magiſtratum Kal. Ianuariis, quo tempore Senatus frequens ob feſta Ianuariorum primo luci cōuenerat, ait Victor in Commodo. Plinius lib. 2. ep. 11. Ianuarius menſis fuit Senatorum frequentia celeberrimus. Dicebantur inire faſtos, intrare annos. Statius lib. 4. Sylu.

Sic annos intrare decet, da gaudia faſtis.

Claudianus, *Te faſtos ineunte.*

Ad hæc gaudia celebranda vocabantur etiã matronæ. Trebellius in Galieno, Matronas ad conſulatum ſuum rogauit, iiſdémq; manum ſibi oſculantibus quaternos aureos ſui nominis dedit. Conſularia ornamēta Quintilianum ſortitum eſſe ſcribit Auſonius in Gratiarum act. Conſulis vero & patricij dignitates vt plurimum erant conjunctæ. Quare Anaſtaſius Conſtantinop. Imperator ad Clodoucũ Franciæ Regem titulos conſulis & patricij cõjunctim miſit, narrante Gregor. Turon.

Lex prima C. Theod. de conſul. præf. Nouella Theodoſij de Honorib. Iornandes de ſucceſſion. regnorum, Tunc Leo Anthemium D. Marciani generum de Patricio Cæſarē ordinans. Id ipſum Marcellinus Comes indict. quinta teſtatur. Eutropio conſulatus ſimul, & patriciatus eripitur. C. Theodoſ. l. 17. de pœnis. Nouella Theodoſij de honoribus, Præfectura & conſulatu conſpicuus pridem conſulari præfertur, & conſuli par eſſe cenſetur & proximus. Auguſtus anno ætatis viceſimo conſulatum inuaſit, ait Suetonius. Nepotibus ſuis Caio & Lucio principibus iuuentutis impuberibus eundem decernendum curauit, auctore Tacito lib. 1. Annal. Vetus lapis, Caium populus Rom. conſulem creauit annos natum XIIII. In lapide Ancyrano Auguſtus ait, Honoris mei cauſſa Senatus P. Q. R. nepotes meos Caium & Lucium annum quintum & decimum agentes conſules deſignauit, vt eum magiſtratum inirent poſt quinquennium ex eo die quo deducti in forum. Libera Republica conſulatus nemini delatus niſi poſt quadrageſimum ætatis annum. Excipio Scipionem maiorem, Pompeium, Auguſtum. Nemo eundem magiſtratum niſi decennio interiecto gerere potuit. Quod tamen inſtitutum Teutonis in Italiam irrumpentibus in Mario ſeruatum non eſt. Sub Imperatoribus vetera inſtituta exſoleuerūt. Auguſtus decimum & tertium conſul fuit. Statius lib. 4. Sylu.

Ter latio, deciesque tulit labentibus annis
Auguſtus faſces.

Tacitus lib. 1. Annal. Numerus etiam cōſulatuum celebrabatur quo Valerium Coruinum, & C. Marium

ſimul æquauerat. De 12. faſcibus conſulum, & totidem lictoribus, quia res contrita eſt, verbum non addo. Conſules domo exibant auſpicato. Plinius Panegyr. Conſuli cum domo exiret, vna in limine mora conſultare aues, reuererique numinum monitus, nemo ſubmouebatur, tanta viatoribus quies. Stabant candidati ante curulem conſulis. Conſul pro tribunali ſedens iudicat, aut ad prætores remittit. Caligula vero, Claudius, Domitianus omnes annos poſſidebant, ſummumq; illud purpuræ decus non niſi præcerptum, præfloratumque trāſmittebant. Sub Trajano priuati faſtos aperuerunt, annum reſerarunt. Monuimus ſupra cōſules plærumq; fuiſſe & patricios. Sed & ſi non ſit patricius, conſul patricio dignitate antiſtat. Conſul priori loco præfertur poſteriori, licet bis conſuli, niſi poſterior ſit patricius. Patricio enim conſuli cedit, niſi prior idem poſtea patricius fiat. l. 1. C. de conſulib. tit. 3. lib. 12. In conſulum renuntiatione Præfectorius ei qui præfecturam non geſſerat, prælatus videtur. Auſonius, Interrogatus quem priorem decerneres conſulem, ilico ſubdidiſti, Quid de duobus conſulibus deſignatis quæritis quis ordo ſit nuncupationis? Anne alius quam quem præfectura conſtituit? Conſules autem ipſo conſulatus die conuiuium Senatoribus & Equitibus Romanis olim edidere, teſte Plinio lib. 14. c. 15. Cæſar Hiſpanienſi triumpho Chium & Falernum dedit. Epulo vero in tertio conſulatu ſuo Falernum, Chium, Lesbium, Mamertinum. Vopiſcus in Valeriani litteris de Aureliani cōſulatu decreto cum ſumptibus. Dabis ad editionem circenſium aureos Antoninianos trecentos, cōuiuium.

autem publicum edi iubebis Senatoribus, Equitibus Romanis, hoſtias majores duas, minores quatuor. Fuit & epulum magiſtratuum aliorum, cuius meminit M. Tullius lib. 4. Tuſcul. Quæſt. Deorum, inquit, puluinaribus, & epulis magiſtratuum fides præcinunt. Conſtantinopoli Curiæ loco, & Senaculi fuit domus ampla, in quam Senatus, & P. conſcripti conuenirent, & ipſe imperator ventitaret quoties habitum conſularem aſſumeret. Zonaras, in Leone εἰς οἶκον μέγιστον ἡ γερουσία καὶ οἱ λογάδες συνεργόμενοι ἐβουλεύοντο, καὶ ὁ βασιλεὺς ὅτε στολὴν ὑπατικὴν μετελάμβανεν. Interdum conſul dictus qui conſularem prouinciam gerebat. Apuleius Apologia, Propè, inquit, exacto conſulatu, id eſt, adminiſtratione. Sic præfectus Aſiæ dicitur conſul in Græcis epigram.

σῆμα δ' ἀμαλδυνθέντος ἀϊδίστοιο χρόνοιο
μάξιμον ἔκδηλον ἧκ' ἀσίης ὕπατος.

Monumentum clarum improuiſi temporis obſcurantis Aſiæ conſul poſuit Maximum. Recentioris æui auctores conſulis appellationem de priſtina dignitate plurimum deiecerunt. Nam & apud Codinum Conſtantinopoli fuit ὕπατος τῶν φιλοσόφων, conſul Philoſophorum. Et in municipiis Italiæ, vt hodiéq; in vrbibus Galliæ Narbonenſis, fuere conſules, municipales magiſtratus. Codinus lib. de offic. Aulæ. ὁ τῶν πισσαίων ἔρχεται κόνσουλος, καὶ πολυχρονίζει. Conſul Piſſarum venit, & multum moratur. Gregoras lib. 4. οἱ γε μὴν κατὰ χρόνους τακτοὺς ἀρχὴν ἀποστελλόμενοι, ὁ μὲν ἐκ Βενετίας καλεῖται μπαΐουλος, ὁ δ' ἐκ πίσσης, κόνσουλος. Qui mittuntur ſtatis temporibus rectores, à Venetis vocantur Bajuli, Piſis profecti conſules.. Petrus Aruernas

conſulem pro comite poſuit, epiſtola ad calumniatorem. Sidonius, inquit, vir eruditiſſimus, & ardentiſſimi ingenij ex præfecto, & conſule antiquus Aruernorum Epiſcopus. Atqui Sidonius conſul Romæ non fuerat, ſed præfectus prætorio, & Comes. Odo ad Fulconem Andegauorum Comitem, Fulconi bono glorioſiſſimo cõſuli Andegauorum. Idem de Tranſlatione Martini, Vir illuſtris Ingelgerius Comes Hugonis Ducis Burgundiæ nepos, Andegauenſium conſulatum nuper ex regio munere ſibi impertitum procurabat. Hildebertus epiſt. 25. ad Comitiſſam. Abſentia mariti laborioſior tibi cura conſulatus incubuit. Conſulatum vocat comitatũ, & adminiſtrationem. Hoc poſtremum addo de cõſulibus, In Donatione Conſtantini Clericis Romanis honorarium cõſulatum delatum Balſamon, ἄνδρας τε εὐσεβεστάτους κληρικοὺς πολλῶν τάξεων τῇ αὐτῇ ἁγίᾳ ῥωμαϊκῇ ἐκκλησίᾳ δουλεύοντας θεσπίζομεν κοσμεῖσθαι καὶ ἔχειν ἐκείνην τὴν ὑψηλότητα καὶ μεγαλοσύνην, ἣν κεκόσμηται ἡ μεγάλη σύγκλητος ἡμῶν, ἤτοι οἱ πατρίκιοι, καὶ οἱ κόνσουλοι, ἤτοι οἱ ὕπατοι. Apud Adonem & Hincmarum ita leges, viris etiam reuerendis clericis & diuerſis ordinibus eidem eccleſiæ ſeruientibus, illud culmen, ſingularitatẽ, potentiam, & præcellentiã habere ſãcimus, cuius ampliſſimus noſter Senatus videtur gloria adornari, id eſt patricios, atque conſules effici. Prudentius lib. 1. contra Symmachum.

Denique pro meritis terreſtribus æqua rependens
Munera, ſacricolis ſummos impertit honores
Dux bonus, & certare ſinit cum laude ſuorum,
Nec pago implicitos per debita culmina mundi
Ire viros prohibet.

De Cenſura Imperatorum, & Cenſoribus.

CAP. XXVI.

CEnſura fuit Romæ omnium dignitatum apex, quam Dio ſanctiſſimam, & præcipuæ auctoritatis vocat, τιμητία, ἥ τις ἐστὶν ἀρχὴ πασῶν ἱερωτάτη, καὶ δυναμένη μέγα, ἐκβάλλειν τε ἔξεστι συγκλήτου τὸν ἀπρεπῶς ζῶντα, καὶ προσγράψαι τὸν ἄριστον. Cenſura & ſanctiſſima eſt dignitas, & plurimum poteſt, penes quam ſit & pellere Senatũ decoctorem ac perditum, aut adſciſcere in Senatum optimum. Cenſorum munus M. Tullius exponit lib. 3. de legib. Cenſores populi æuitates, ſoboles, familias, pecuniaſque cenſento, vrbis templa, vias, aquas, ærarium, vectigalia tuentor, populíque partes in tribus diſtribuunto, exin pecunias, æuitates, ordines partiuntor. Equitum, peditúmq; prolem deſcribunto, cœlibes eſſe prohibento, mores populi regunto, probrum in Senatu ne relinquunto, bini ſunto, magiſtratum quinquennio habento. Legatur Polybius lib. 6. Liuius lib. 4. Varro, Feſtus, Gellius li. 4. c. 12. Plin. lib 34. c. 6. lib. 33. c. 4. lib. 35. c. 17. Valerius Maxim. lib. 2. c. 9. M. Tullius pro Cluentio, & orat. 1. in Rullum. Dio lib. 38. 40 54. Dionyſius Halycarn. lib. 4. & ſub finem lib. de legationibus. Symmachus lib 1. e. 6. Cenſorum notio fuit ſpectare opera quæ locaſſent. Hoc me negotium curare voluiſti. mos geſtus imperatis. Trebellius in Valeriano, Tu æſtimabis qui manere in curia debeant, tu equeſtrem ordinem in antiquum ſtatum re-

diges, tu cenſibus modum pones, tu vectigalia firmabis, diuides ſtatum, reſpublicas recenſebis, tibi legum ſcrutandarum auctoritas dabitur, tibi de ordinibus militum iudicandum eſt, tu arma reſpicies, tu de noſtro palatio, tu de iudicibus, tu de præfectis eminentiſſimis iudicabis. Excepto denique præfecto vrbis Romæ, exceptis Coss. ordinariis, ac ſacrorum rege, ac maxima virgine veſtalium, ſi tamen incorrupta permanebit, de omnibus ſententias feres. Laborabunt etiam illi, vt tibi placeant, de quibus non potes iudicare. Idem ibidem, Duobus Deciis Cos. cum iretur per ſententias cui deberet cenſura deferri, nam id Decij poſuerant in Senatus ampliſſimi poteſtate, Valerianus ait, quæſo ſanctiſſime imperator, ne ad hanc me neceſſitatem alliges, vt ego iudicem de populo, de militibus, de Republica, de omni penitus ordine, de iudicibus, & tribunis & ducibus. Hæc ſunt propter quæ Auguſtum nomen tenetis, apud vos cenſura deſedit, non poteſt hoc implere priuatus. Dio, ἐκ δ' τοῦ τιμητεύειν τούς τε βίους καὶ τοὺς τρόπους ἡμῶν ἐξετάζουσι, καὶ ἀπογραφὰς ποιοῦνται, καὶ τοὺς μὲν καταλέγουσι, τοὺς δ' ἀπαλείφουσι, ὅπως ἂν αὐτοῖς δόξῃ. Imperatores, inquit, ex eo quod cenſores ſunt, vitas & mores noſtros diſcutiunt, ac iudicant, deſcriptiones capitum & bonorum faciunt, & alios quidem legunt in Senatum, alios Senatu mouent. Iulius Cæſar primus omnium præfecturam morum perpetuam recepit, auctore Suetonio lib. 1. c. 76. Dio ſcribit eum fuiſſe τιμητὴν διὰ βίου, cenſorem perpetuum. Idem recenſum habuit non cenſum. Auguſtus recepit & morum, legúmque regimen æquè perpetuum, quo iure quanquam

quam ſine cenſuræ honore, cenſum tamen populi ter egit, primum ac tertium cum collega, medium ſolus, ait Suetonius lib.2.c.27. Ouidius lib.2. Triſt. c. 1.

Et pia tura dedi pro te, cumque omnibus vnus
Ipſe quoque adiuui publica vota meis.
At memini, vitámque meam, moreſque probabas,
Illo quem dederas prætereuntis equo.

Item, *Carmináque edideram cum te delicta notantem*
Præterij toties irrequietus eques.

Dio, τῶν τρόπων ἐπιμελητὴν, καὶ τιμητὴν εἰς πενταετίαν χειροτονηθῆναι, Auguſtum ait morum magiſtrum, & cenſorem ad quinque annos ſuffragiis populi creatum. Cenſores vltimi Paulus Æmilius Lepidus, & Luc. Munatius Plancus, qui cum aſcenderet tribunal, prolapſum eſt. quod à Dione ſcriptum miror, cum Auguſtus cenſores creati deſitos longo interuallo crearit, narrante Suetonio c.37. lib.2. Cumque Claudius geſſerit cenſuram intermiſſam diu poſt Paulum, Plancumque cenſores, eodem auctore lib.5. c.16. Cum Vitellius pater ſub Tiberio cenſor fuerit apud Tacitum lib.17. Cum Veſpaſianus ſuſceperit cenſuram, ait Suetonius: cum Domitianus conſul ad decem annos cenſor perpetuus creatus ſit, ὕπατος ἐπ' ἔτη δέκα, τιμητὴς διὰ βίου κεχειροτόνητο, vt Zonaras. Is, vt cenſor, Cæcilium Rufinum Senatu mouit quod ſaltaret, & Claudium Pacatum, etſi centurio fuerat, quod eum ſeruum eſſe conſtaret. Dalmaticus ſub Conſtantino magno cenſor cognouit de Athanaſio, vt Socrates lib.1. hiſt. eccleſ. Valerianus ſub Decio cenſor fuit. Tertullianus tamen de pallio c.6. conqueritur è Republica ſublatam cenſuram. Iamdu-

dum, inquit, cenſoriæ intentionis epiſcenio diſperſo, libertinos in equeſtribus, ſubuerbuſtos in liberalibus, deditit ios in ingenuis, rupices in vrbanis, ſcurras vidimus in forenſibus, paganos in militaribus. Symmachus lib. 4. c. 29. repudiatam cenſuram ait, ne ſub ſpecioſo nomine fores impotentiæ ambire ſolitis panderentur. Qua de re duos orationes ſe ſcripſiſſe teſtatur. Legatur ep. 45. lib. 4. e. 9. lib. 5. vbi decreto Senatus cenſuram fugatam, & reprobatam ait, quia, vt Valerianus apud Trebellium, Tempora ſic repugnant, vt cenſuram hominum natura non quærat. Auguſtus Cæſar cenſor factus eſt cum Agrippa, τιμητεύσας μετ' ἀγρίππα, vt Dio, Senatum διεκάθηρεν, purgauit, non quod Senatorem quenquã mouerit Senatu, ſed quod eos cohortatus ſit, vt qui ſibi conſcij eſſent ſui generis, aut anteactæ vitæ, de ſe ipſi iudicium facerent. Eutropius lib. 2. de cenſura, ἀρχὴ δὲ ἦν αὕτη τῶν μεγίστων, καὶ ἦν ἔργον αὐτῇ, τοὺς τῶν πολιτῶν διερευνᾶσθαι, καὶ κρίνειν βίους, τιμωρίας τε κατὰ πάσης ἠδύνατο δυναστείας, καὶ οὐδεὶς ἦν ἔξω τῆς τοῦ κήνσωρος ἐξουσίας. Maximus, inquit, erat is magiſtratus, cuius munus fuit, vt inquireret in mores ciuium, & de iis iudicaret, & animaduertere in omnes poteſtates poterat, & nemo ſolutus ac liber erat à cenſoris auctoritate. κύριοι δὲ ἦσαν οἱ κήνσωρες καὶ ἔργοις καινοῖς καταkοσμεῖν τὴν πόλιν. Poterant nouis operibus ornare vrbem. Idem lib. 1. Seruius Tullius, ait, dedit initium deſcriptionibus corporum, ταῖς ἀπογραφαῖς τῶν σωμάτων, quæ nuſquam gentium vſurpatæ, aut notæ erant. Trajanus tantum in cenſura ponderis eſſe putauit, vt non niſi ſero præfecturam morum ſuſceperit. Plin. Panegyr. Ideo non cenſuram adhuc,

non præfecturam morum recepiſti, quia tibi beneficiis potius, quam remediis ingenia experiri placet.

De Dictatura Imperatorum. CAP. XXVII.

IVlius Cæſar Dictator perpetuus fuit, ceteri abſtinuerunt. Aurelius Victor in additamento prodit Auguſtũ perpetuũ Dictatorem dictum, negat Suetonius lib. 2. c. 52. Dictaturam magna vi offerente populo, genu nixus, dejecta ab humeris toga, nudo pectore deprecatus eſt. Dictator dicitur δισύπατος, μονάρχης πρόσκαιρος, ἀνεύθυνος, vt Suidas, bis conſul, vel potius, qui duorum conſulum eſt loco, monarcha ad tempus, qui imperij ſui rationem non reddat. Sed de dictatura legantur Liuius & Dionyſ. Halyc. abſtineo.

De Titulo Flauij. CAP. XXVIII.

FLauij plures olim fuere. Apud Dionem in Nerone, Subius Flauius Tribunus prætoriarum cohortium. Apud eundem in Tito, Flauius & Pollio conſules. Victor libro de Imperatoribus, Baſilicam Flauij meritis patres ſacrauere. Dio in Caracallo, Flauianum Titianum commemorat procuratorem Alexandriæ. item Flauium Materianum qui præfuit vrbanis militibus. In Alexandro Seuero, Flauium Heracleonem præfectum militum in Meſopotamia. Suetonius Veſpaſiano, à Tito Flauio Petronio gens Flauia. Apud Trebellium, Claudius gentes Flauias, quę Domitiani & Titi fuerant, propagauit. Poſſumus dicere

Flauium Clodium vnicum in terris principem. Flauius Claudius Valerio Aureliano ſuo ſalutem. Vopiſcus in Aureliano. Ob hoc Cõſtantius Cæſar & Conſtantinus Magnus Flauij dicti. Vetus inſcriptio eſt, Imperator M. Flauius Valerius, Conſtantinus, Maximus, Pius, Felix, ſemper Auguſtus, Cõſtantij Pij filius. Iuſtinianus Flauium ſe proſcribit in ipſo inſtitutionum veſtibulo. Flauij reges Langobardorum dicti. A Conſtantino Magno ceteri imperatores Flauij dicti, vt docet inſcriptio inſtitutionis Honorij, & Theodoſij ad Marcellum virum clariſſimum Tribunum, & notarium in collatione Donatiſtarum. Reges Gotthorum in Hiſpania Flauij dicti.

De Titulo Felicis. CAP. XXIX.

IMperatores Felices appellati ſunt. Proſper Aquitan. libro de Prouidentia,

Felices dici mos eſt, quos blanda poteſtas
In ſummos apices tumidorum euexit honorum.

Plinius ep. 18. lib. 5. Homo felicior, quam feliciſſimus arbitraretur. Neronem feliciſſimum vocat. Idem in Panegyr. ex illo felicitatis ſomno velut excitato induere prætextam, aſcendere curules. Sidonius lib. 2. e. 15. Maximum imperatorem feliciſſimum vocat. carm. 2.

Tale puerperium quoties Lucina reſoluit
Mos elementorum cedit, regnique futuri
Fit rerum nouitate fides, veniſſe beatos.

Idem, *Infelix felice vno.* ep. 13. lib. 2. felix ſemper Auguſtus. Plinius Paneg. an ſatius fuit felicem vocare.

Lib. 1. Inſtit. Iuſtiniani, Imperator Cæſar Flauius, Pius, Felix. In vet. inſcript. Commodus εὐσεβὴς, εὐτυχὴς indigetatur. Supra in titulis Imperatorum plura exempla poſuimus.

De Titulo Sereni. CAP. XXX.

SEreni item dicti ſunt Imperatores, & ſerenitas Auguſtorum. Symmachus ep. 3. in Auctuario, Serenitati veſtræ gratias agere. Epiſt. 22. ad comitatum ſerenitatis veſtræ. Euagrius lib. 3. c. 17. ὥστε τό που αὖθις παρὰ χρεωθῆναι παρὰ (ſic lego non περὶ) τῆς αὐτοῦ γαληνότητος. Manaſſes,

πρὸς ἐν ταῦτα ὁ γαληνότατος καὶ πρᾶος Ἰουστῖνος·
βαβαὶ τῆς γαληνότητος καὶ τῆς χρηστότητός σου.

Id eſt, ita reſponſum eis datum ſit ab eius ſerenitate: Ad hæc ſereniſſimus, & meritiſſimus Iuſtinus. ô ſerenitatem & bonitatem eius. Symmachus lib. 2. e. 6. quid in æterno principe ſerenitatis inuenerit. Ammianus lib. 30. Antoninus Pius erat Serenus, & Clemens. Vetus inſcript. Serenitati eius dicatus. Nouella Iuſtiniani 113. Solius imperatoris eſt ſerenitas, pietas, manſuetudo. Caſſiodor. lib. 1. ep. 4. Theodoricus Rex hanc ſibi clementiæ appellationem arrogat: clementiæ, inquit, noſtræ ſerenitas exprimitur. Capitolinus in Macrino, ſerenitati tuæ. In epiſtol. Ludouici Imperat. German. ad Baſilium Imperat. Conſtantinop. Serenitas Baſilij vocatur. Noſtra ætate Veneti Ducem ſuum Sereniſſimum, Remp. Sereniſſimam vocant.

De Titulo Tranquilli, & manſueti. CAP. XXXI.

VT Sereni ita & tranquilli, & lenes dicti Imperatores. Græci ἥμεροι, & ἐπιεικεῖς vocant. Euſebius lib. 4. de vita Conſtant. ἀπεστάλη δὲ γράμματα παρὰ τῆς ἡμετέρας ἡμερότητος. Miſſæ ſunt litteræ à noſtra manſuetudine. item παρὰ τῆς ἡμετέρας ἐπιεικείας à noſtra æquitate. Iulianus in Diatagmate & edicto ad Alexandr. ἐξ ἧς ἂν ἡμέρας τὰ τῆς ἡμετέρας ἡμερότητος γράμματα δέξηται. Ex qua die noſtræ manſuetudini, litteras acceperit. Maximus ep. ad Valentinian. quę nunc agi dicuntur in partibus tranquillitatis tuæ. In edicto Conſtantini imperatoris apud Adonem, & Hincmarum, Imperator Cæſar Flauius Conſtantinus fidelis, manſuetus, beneficus. Symmachus lib. 10. ep. 46. Tranquillitatem imperatoris appellat. Liberius Epiſcopus Conſtantio Auguſto, Tranquillitate tua conſentiente ſic omnia diſcutiantur, item opto tranquilliſſimum imperatorem. l. 31. C. Theodoſ. de appellat. Tranquillitas tribuitur Imperatoribus. Hunc ſibi titulum vindicāt reges Gotthorum apud Caſſiodorum lib. 6. form. 9.

De Titulo Pij. CAP. XXXII.

PIj plærumque indigetantur Imperatores, εὐσεβεῖς, quia vt Iulianus Nouella 113. Solius Imperatoris eſt ſerenitas, pietas, manſuetudo. Leo Imperat. apud Euagrium lib. 2 c. 9. δι' εὐχῆς καὶ ἕως τῇ ἐμῇ εὐσεβείᾳ. In votis erat meæ pietati. τὰ ἴσα τῶν δηλώσεων ἃς τῇ

ἐμῇ εὐσεβείᾳ ἐκόμισαν. Exſcriptas iiſdem verbis preces, quas ad meam pietatem attulerant, miſi. Antonius qui Hadriano in imperium ſucceſſit, primus pius eſt appellatus. Conſtantius & Conſtantinus in veteri inſcript. dicuntur Pij. Macrinus Pij cognomen recuſauit, apud Capitolinum. Apud Euſebium lib. 9. hiſtor. eccleſ. Valerius Maximus εὐσεβὴς, εὐτυχὴς, ἀνίκητος indigetatur. lib. 7. Licinnius Galienus εὐσεβὴς εὐτυχής. lib. 8. Flauius Conſtantinus Pius, Felix, vocatur. In epiſt. S. Leonis Papæ ad Leonem Imperatorem Auguſtum hi tituli præſcribuntur, τῷ ὑπερενδόξῳ καὶ γαληνοτάτῳ υἱῷ λέοντι αὐγούστῳ. εὐσεβέστατε βασιλεῦ, ὑπερένδοξε, καὶ ἡμερώτατε, ἡ σὴ ἡμερότης καὶ εὐλάβεια. Superilluſtri & sereniſſimo filio Leoni Auguſto. Sacratiſſime imperator, illuſtriſſime, manſuetiſſime, tua manſuetudo & prudentia. Commodus ſe Pium dici voluit. Xiphilin. Commodo, Imperator Cæſar Luc. Ælius, Aurelius, Commodus, Auguſtus, Pius, Felix, Sarmaticus, Germanicus, εὐσεβὴς εὐτυχής. Ita & Iuſtinianus Pius dictus, vt ſupra oſtendimus. Veteres illi Imperatores Pij dicti, quod ſubditos patria pietate fouerent, Chriſtiani vero Imperatores, quod Deum colerent, & pietatis officia vbiq; frequentarent. Solebant enim ante quadrageſimam, de ieiunio in Senatu agere, de fide ac pietate Chriſtiana in conſiſtorio diſſerere, preces facere in aureo triclinio, proceſſionibus ſacris, quę Litaniæ dicuntur, intereſſe, & ad campum vſque ſacerdotes ſequi, matutinos Deo hymnos canere, cum domi, tum in regio ſacello. Zonaras tom. 3. p. 147. ὥστε μὴ δυνηθῆναι ἔτι ἀσφαλέστερα τῇ συγκλήτῳ περὶ νηστείας τὴν συνήθη διάλεξιν, ἣ καλεῖται σιλέντιον.

Ita vt non potuerit Imperator in Senatu ſermonem ſolemnem habere de ieiunio, quod dicitur ſilentium. Euſeb. lib. 4. Conſtant. Conſtantinus ἐπὶ τοῦ συνήθους ἀκροατηρίου, ſæpe apud milites, & plebeios, ſæpiſſimè apud amicos de pietate in Deum ac fide in auditorio conſueto agebat. Cedrinus in Leone, Michaël μέλλων ἐπιβατήριον εὐχὴν ἐν τῷ χρυσῷ τρικλινίῳ ἀποδοῦναι τῷ θεῷ, ἐκδυσάμενος ἣν ἔτυχε φορῶν ἐσθῆτα, cum preces auſpicales in aureo triclinio redditurus eſſet Deo, exuta veſte quam ferebat, dedit vni ex comitibus. Inde diſceſſit in templum, quod erat in palatio, ceteri ſequebantur præeuntem. Zeno Iſauricus inſtituit vt ἔπαρχος ἀκολουθῇ ταῖς λιταῖς, vt præfectus vrbi ſoqueretur ſacerdotes cum publicas precationes, & proceſſiones facerent. Theodorus Anagnoſtes, moris erat Epiſcopũ à Tauro ſella geſtatoria geſtatum preces facere campum vſque, ἔθος ἐπίσκοπον ἀπὸ τοῦ Ταύρου φορείῳ φερόμενον λιτανεύειν ἕως τοῦ κάμπου. Socrates lib. vlt. Theodoſius Arcadij filius ταῖς ἑαυτοῦ ἀδελφαῖς ὀρθρίζων ἀντιφώνους ὕμνους ἦγε, diluculo alternis cum ſororibus ſuis hymnos canebat. Zonaras, Imperatores mane περὶ ὄρθρον τῆς νυκτὸς γινομένης ſub diluculum, cum adhuc tenebræ eſſent in templum ibant κατάρχεσθαι τῶν ὕμνων, vt inciperent hymnos. Theodoſius iunior ſæpe ieiunabat, maximè quarta & ſexta feria quam paraſceuen vocant. Socates lib. 7. c. 22. νηστεύει τε τὰ πολλὰ καὶ μάλιστα τὰς τετράδας, καὶ τὰς παρασκευάς. Marcianus Imperator in litaniis & precibus quę fiebant in campo pedes egrediens, multa dona egentibus præbebat. Theodorus Anagnoſtes, ἐν ταῖς λιταῖς γινομέναις ἐν τῷ κάμπῳ πεζὸς ἐξερχόμενος, πολλὰς τοῖς δεομένοις δωρεὰς παρεῖχεν.

Ana-

Anatolius epiſcopus cum vidiſſet Marcianum pedibus euntem, & ipſe pedes litanias obiuit. ὁ δὲ μαρκιανὸν βλέπων πεζεύοντα, καὶ αὐτὸς πεζεύων ἐλιτανόρευεν. Manaſſes de Leonis Armenij cæde.

καὶ τοίνυν συνεισάγουσι νύκτωρ τοῖς ψαλμῳδοῦσι
θωρακοφόρους αἰχμητὰς ῥομφαιοφόρους,
οἳ συμπεσόντες τῷ θηρὶ παλαμναιοτάτῳ
πληροῦντι τὸ λειτούργημα τῶν ὑπορθρίων ὕμνων
τοῖς ξίφεσι συγκόπτουσι.

Ergo de nocte introducunt pſallentibus haſtatos loricatos romphæas ferentes, qui irruentes in feram perditiſſimam obeuntem officium hymnorum antelucanorum, enſibus conſcindunt. Eadem de re Cedrinus, εἰώθει γὰρ ἐν ταῖς ψαλμῳδίαις ἐξάρχειν τῶν αἴνων, καὶ μᾶλλον ὅτι ἐν τῇ τοῦ χριστοῦ γεννήσει, οἱ τῆς ἑορτῆς κανόνες ἐψάλλοντο. Solebat enim & in pſalmodiis incipere hymnos, maximè in Chriſti natali, ſi canones feſti canerentur.

De Titulo optimi. CAP. XXXIII.

Optimi dicti Imperatores. Plinius Panegyr. Adoptauit te optimus princeps in ſuum, Senatus in optimi nomen. Hoc tibi tam proprium quam paternum. Etenim vt nomine Auguſti admonemur eius cui proprium dicatum eſt, ita hæc optimi appellatio nunquam memoriæ hominum ſine te recurret. Poſtea optimi dicti Marcus Philoſophus, & Alexander Seuerus, apud Capitolin. & Lampridium.

De Tit. Maximi. CAP. XXXIV.

IN vet. inſcript. Maximi vocantur Imperat. Maximus Parthicus, Maximus Germanicus. Vide ſupra caput 4. De Titulis Imper.

De Titulo Germanici. CAP. XXXV.

GErmanici dicti Imperatores iam inde à Tiberio. Tacitus lib. 1. Annal. Milites dicebant ſua in manu ſitam rem Romanam, ſuis victoriis augeri Remp. in ſuum cognomentum aſciſci imperatores. Vet. inſcriptio, Caius Plinius Caij Filius C. N. Cæcilius ſecundus conſul, augur, legatus, proprætor prouinciæ Ponti cõſulari poteſtate in eam prouinciam ab Imper. Cæſare Nerua Trajano Auguſto Germanico miſſus. Tiberius primus Germanicus vocatus, deinde Druſus Germanicus, tum Germanicus, Druſi Germ. filius, quem Tiberius adoptauit, vt Dio lib. 55. Tacitus lib. 1. Annal. Poſt Tiberium Imperatores fermè omnes Germani dicti, à bellicoſa gente. Sed & candidati principatus hoc cognomento inſigniti. In lege qua imperium Claudio delatum, Claudius Germanicus dicitur, qui filium ex Meſſalina primo Germanicum, deinde Britãnicum cognominauit. Vitellius imperator filium ſinu retinens Germanicum appellauit, cinxitq; cunctis fortunæ principalis inſignibus. Idem cognomen Germanici delatum ab vniuerſis cupidè recepit, narrante Sueton. Apud eundem Germanici cognomen aſſumit Domitianus. Statius lib. 4. Sylu.

Læta bis octonis accedit purpura faſtis
Cæſaris, inſignemque aperit Germanicus annum.

In epiſt. ad Marcellum, Primo autem ſept. decimum Germanici noſtri conſulatum adoraui. Sidonius car. 5.

Trajanum Nerua vocauit,
Cum pignus iam victor erat, Germanicus eſſet
Vt titulis: meritis fuerat.

Vetus numiſma, Imperator Cæſar Nerua Trajanus Germanicus P.P. Tribunus Cons. II. Germanicum ſe vocat Caracallus apud Spartianum. Commodus Germanicum, & Iuſtinianus lib. I. C. tit. de veteri iure enucleando. Plinius Panegyr. Trajano cum Germaniæ præſideret, Germanici nomen Roma miſſum ſcribit, non à militibus delatum. Iam Cæſar, iam imperator, jam Germanicus abſens.

De Titulo Domini. CAP. XXXVI.

DOminos Imperatores vocari ſe voluerũt, quam tamen appellationem Auguſtus, & Tiberius auerſati, ceteri penè omnes adamarunt, exceptis Claudio, Nerua, Trajano, & aliis melioris notæ Imperatoribus, qui ſolos Deos Dominos appellandos exiſtimarunt. Horat. Od. 1. lib. 1.

Terrarum Dominos euehit ad Deos.

Petronius Satyrico, Domina, inquam, Venus. Virgil. lib. 3. Æneid.

Junoni cane vota libens, Dominamque potentem
Supplicibus ſupera donis.

Mater Deum propriè Domina, vt Varro apud Seruiũ, ad hæc verba Virgilij,

Et vincti currum Dominæ ſubiere Leones.

Ideo & Proſerpina à Virgilio Domina appellata, ait Seruius, quod ipſa terra eſſe credatur, ſicut & mater Deum. Ouid. lib. 4. Faſtor.

Almonis Dominam, ſacráque lauit aquis.

Virgil. 6. Æneid.

Hi Dominam Ditis ſolio deducere adorti.

δέσποτα ἥλιε, ait Vetus auctor apud Suidam, Domine Sol. Demum Domini dicti non modo imperatores, verum & vulgo plebeij quique. Martial. lib. 5. e. 88.

Cum voco te Dominum nolo tibi Cinna placere,
Sæpe etiam ſeruum ſic reſaluto meum.

Ouid. lib. 3. Amor. c. 6.

Et mihi blanditias dixit, Dominumque vocauit.

Lib. 1. Græcor. Epigr. Si aliquid habeo quod dem, ſtatim Dominum & fratrem vocas: recuſo nomen Domini, quia non habeo quod dem.

οὐκ ἐθέλω δόμινε, οὐ γὰρ ἔχω δόμεναι.

Seneca ep. 3. Obuios, ſi nomen non ſuccurrebat, dominos ſalutabant. Apud Dionem Tiberius profitetur ſe Dominum eſſe ſeruorum, imperatorem militum, aliorum principem, ac προέκειτι. Domini appellationem, vt maledictum, & opprobrium ſemper exhorruit Auguſtus. Cum ſpectante eo ludos pronuntiatum eſſet à mimo, ô Dominum æquum & bonum, & vniuerſi quaſi de ipſo dictum exultantes comprobaſſent, ſtatim manu, vultúque indecoras adulationes repreſſit, & inſequenti die grauiſſimè corripuit edicto, Dominumq; ſe poſthac appellari ne à liberis quidem, aut nepotibus ſuis, vel ſerio, vel ioco paſſus. Tiberius Dominus appellatus à quodam, denuntiauit ne ſe amplius contumeliæ

cauſa nominaret, ait Suetonius in Tiberio c. 27. Primus Caligula, & deinde Domitianus dominos ac Deos ſe dici voluerunt, mox plerique omnes Imperatores. Alexander tamen Seuerus dominum ſe appellari vetuit, epiſtolas ad ſe quaſi ad priuatum mitti iuſſit, ſeruato tantum nomine imperatoris. Iulianus item dominum ſe vocari noluit, vt ipſe oſtendit in Miſopogone. Plinius libro 10. epiſtol. vbique Trajanum dominum vocat. Dicuntur Domini rerum, Domini mundi. Ammianus lib. 19. Noſtris virtutes Conſtantij extollentibus, vt Domini rerum & mundi. lib. 39. Comes Valentiniani ſum, orbis terrarum domini. lib. 23. Sarracenorum reguli genibus ſupplices nixi, tanquam mundi, nationumque ſuarum dominum adorarunt Iulianum P. Nigidius, cum Octauius ob vxoris puerperium ſeriùs in curiam veniſſet, comperta moræ cauſſa, vt horam quoque partus accepit, affirmauit dominum terrarum orbi natum. Sidonius car. 7.

Si Dominus ſis, liber ero.

Idem lib. 1. e. 1. indicit vt Dominus, de Theodoricho Gotthorum Rege loquens. carm. 5.

Dominos nil prodeſt eſſe priores.

Tacitus lib. 20. An Neronem extremum dominorum eſſe putatis? Iulianus in Encomio Conſtantij, κύριος πάντων Auguſtus. Paulinus lib. 3. de S. Martino,

Elatus quondam bellis feliciter actis

Maximus, & domini vnius de morte ſuperbus.

Ammianus præceptionem dominicam vocat. Sidonius epiſt. 13. lib. 2. Nec ſuſtinebat Dominus eſſe, qui non ſuſtinuerat eſſe ſub domino. Imperatores autem vt

domini, ſic & legibus ſoluti fuere, l. 31. D. tit. de legib. Princeps legibus ſolutus eſt. Zonaras, λέλυνται τῶν νόμων, τουτέστι καὶ αὐτοκράτορες ἀπὸ πάσης τῶν νόμων ἀνάγκης εἰσί. Soluti ſunt legibus, hoc eſt, ab omni legum neceſſitate liberi l. 13. ad l. Iuliam & Papiam. Idque lege Regia, cuius meminit Vlpianus l. 1. D. de Conſtitut. Princip. & Iuſtinianus lib. 1. inſtit. tit. de iure naturæ. Quod, inquit, principi placuit, legis habet vigorem, vt pote cum lege Regia, quæ de imperio eius lata eſt, populus ei, & in eum omne ſuum imperium, & poteſtatem conferat, l. 1. §. cum enim C. de vet. iure enucl. l. 2. D. de orig iur. § nouiſſimè l. 4. de legib. & conſtit. Digna vox eſt Majeſtate regnantis, legibus alligatum ſe principem profiteri, adeò de auctoritate iuris noſtra pendet auctoritas. Et reuera majus imperio eſt ſubmittere legibus principatum. l. ex imperfecto C. de teſtam. Cum enim lege antiqua quæ Regia nuncupabatur, omnis poteſtas populi Rom. in imperatoriam tranſlata ſit poteſtatem, &c. Sed haud abs re quæri poteſt, cum lege regia populi poteſtas in principem tranſlata ſit, & populus legibus teneretur, qui princeps legibus ſolutus eſſe poſſit. Eius legis regiæ meminit Marcellus l. 28 tit. de mont. infer. Caligula ad Antoniam auiam dixit, memento omnia mihi, & in omnes licere, vt Sueton. Iulianus in Encomio Conſtantij, Imperatorē καὶ νόμων κύριον, καὶ πολιτείαν καθιστῶντα, καὶ τὰς ὑπὲρ τῶν κοινῶν εὐχὰς ποιούμενον, & legibus ſolutum, & Remp. conſtituentem, & vota pro Rep. facientē. Dio monet Auguſto datum, vt legibus ſolutus eſſet, quod nulli veterū Romanorū ad omnia datū eſt, ὃ γὰρ μηδενὶ τῶν πάλαι Ῥωμαίων ἀντικρυς ἐδόθη.

Inde eſt quod Imperatores aliena largiri quaſi domini omnium poterant. Zonaras in Claudio, νενόμισται γὰρ τὰς βασιλέως δωρεὰς δύνασθαι τὰ ἀλλότρια. Apud Cōſtantinū in Chorographia κύρις ῥωμανός. κῦρ, pro κύριος. Anthos, ἦλθεν ὁ βασιλεὺς ὁ κῦρ μανόλης. Venit Rex Dominus Manuel. Chronicon Conſtantinopolitan. ὠνόμασαν δὲ ταύτην κυρὰν τῆς ἀνατολῆς. Hanc vocarunt Dominam orientis. Anonymus de bello ſacro, ἕξει κυρὰν τὴν πριγκίπισσάν με ἄλλαις ταῖς κυράδαις. Habebit me Dominam principem aliarum dominarum. κῦρις pro κύριος. Theorianus in legatione Armen. χαιρετίσαντες τὸν καθολικὸν τῆς ἀρμενίας κύριν νορσοῦσιν, benigni excipientes Catholicum Armeniæ dominum Norſuſim. Baſilius magnus de Exercit. Grammat. κῦρος κατὰ τῆς πλάνης εἴληφε, κύρε μακάριε, accepit dominatum aduerſus errorem, domine Macari. Codinus, ἐπὶ τῆς βασιλείας κύρου ἀνδρονίκου, regnante domino Andronico. Vox Domini deſidente imperio ad alias gentes tranſiit. Anaſtaſius Bibliothecarius Hiſtor. miſcel. Gentis Francorum moris eſt Dominum, id eſt, regem ſecundum genus principari. Conſtantinopoli filij regum, aut generi κύριοι, & δεσπόται vocati, teſte Conſtantino Porphyrogen. libro de Adminiſtratione Imperij, & Codino. Sed Romæ & Conſtantinopoli Domini, & rerum Domini dicti imperatores. carm. 5.

Sidonius, *mea Gallia rerum*

Ignoratur adhuc Dominis

Corip. l. 1. *vigilans noctesque dieſque*

Pro rerum Dominis.

Priſcian. Periegeſi.

Quâ Domini rerum terris creuere Latinis.

Spartian. Caracal. Si lubet licet. An neſcis te Imperatorem eſſe, & legem dare, non accipere. Vt ex lege regia cuncta in nos, ô Princeps, liceant tibi. Sidonius carm. 2. *credet ventura propago*

In nos vt poſſit, Princeps, ſic cuncta licere,
De te non totum licuit tibi.

Corip. l. 2. *Terrarum Dominis Christus dedit omnia poſſe.* Seneca lib. 1. de clementia. Qui in terris Deorum uice fungerer. Pacatus Panegyr. vocat Theodoſium terrarum, hominumque Dominum. Sidonius, rerum principem, l. 2. e. 13 principes ius, faſque commune ſupergreſſi. Ambroſ. ſerm. 26. ſupra leges ſunt humanas. l. 10. e. 36. Symmachus. Primus omnium Seſooſis, aut, vt alij Seſeſtris, Rex Ægypti βασιλέα βασιλέων, καὶ δεσπότην τῶν δεσποτῶν ſe pronuntiauit, vt Diodor. l. 2. Apud Herodotum l. 7. 8. 9. Maſiſtes Xerxis frater, Mardonius Conſobrinus, Artemiſia Carum regina, regem alloquentes Dominum vocant. Serm. 4. Maximus Tyrius Mardonium δειλὸν οἰκέτην, timidum ſeruum, Xerxem τρυφῶντα δεσπότην, luxu perditum Dominum, vocat. Gobrias ſeſe Cyro dedens, δίδωμί σοι ἐμαυτὸν δοῦλον, dedo me tibi ſeruum, apud Xenoph. l. 4. παιδείας. Sed & Perſarum Reges legibus ſoluti erant. Plutarch. l. de tribus generib. Rerump. Πέρσαι μὲν αὐτοκρατῆ βασιλείαν, καὶ ἀνυπεύθυνον ἀπεκληρώσαντο. Perſæ abſolutum imperium, & à reddendis rationibus liberum ſortiti erant. Æſchylus de Xerxe, κακῶς δὲ πράξας οὐχ ὑπεύθυνος πόλει, Re malè geſta non obnoxius vrbi. Artemiſia Xerxi, σοὶ δὲ ὄντι ἀρίστῳ ἀνδρῶν πάντων κακοὶ δοῦλοι εἰσί, Tibi virorũ omnium præſtantiſſimo mali ſunt ſerui. Sed vt è diuerticulo redea-

redeamus: apud Socrat. l. 2. Conſtantius Conſtantem δεσπότην, καὶ ἀδελφὸν, Dominum & fratrem vocat. Andronicus Imper. Cõſtantinop. βασιλέα βασιλέων, regum regem ſe proſcribit. Symmachus l. 1. e. 7. 11. & lib. 3. e. 63. Imperatorem Dominum. Imperatrix, ἣ κυρία ἣ βασιλὶς καὶ δέσποινα ὀνομάζεται, Domina, & regina, & hera dicitur apud Xiphil. Heliogabalus Dominam ſe vocari voluit, apud eundem. Sueton. Claudio. Occiſa Meſſalina paulo poſt quã in triclinio decubuit, cur domina non veniret requiſiuit. Virgilius l. 6. eò reſpexit.

Hi Dominum Ditis thalamo deducere adorti.

Oppianus, ὃν μεγάλη μεγάλῳ φυτήσατο δόμνα Σεβήρῳ. Et magna domina magno Seuero Caracallum genuit. In Notitia Imp. Domina Auguſti. Martialis.

De Palatinis Dominæ quod ſerica prælis.

Caſſiodorus de Amalaſuinta lib. 9. e. 1. & in chronico, domina Amalaſuinta. Gregor. Turon. l. 9. c. 20. germanam dominæ Brunechildis. carm. 7. Sidonius Romam introducit ita loquentem,

excuſſo populi iure atque Senatus
Quod timui incurri, ſum tota in principe, tota
Principis, & fio lacerum de Cæſare regnum,
Quæ quondam regina fui.

Item, Imperator dictus eſt rector, & caput. Sidonius carm. 5. *Cum rector moderandus eras.*

Ambroſ. e. 27. Rectorem Valentinianum puerum ab Anthone Comite Franco rectum. Zozim. lib. 4. Sidon. car. 2. *Iuſtas quas quærat vires, orbique iacenti*
Quo poſcat dic orbe caput.

Item, *caput induperator.*

Libet hic ſubijcere capita legis, qua Veſpaſiano imperium delatum eſt, cuius pars Romæ viſitur in Iohannis Lateran. æde, quæ ad legem Regiam facere videtur. Fœdus cum quibus volet facere liceat, ita vt licuit D. Auguſto Iulio Cæſari Auguſto, Tiberioque Claudio Cæſari Auguſto Germanico. Vtique ei Senatum habere, relationem facere, remittere, Senatuſconſulta per relationem, diſceſſionemque facere liceat, vti licuit D. Aug. Tib. Iul. Cæſ. Aug. Tib. Claudio Cæſ. Aug. Germ. Vtique cum ex voluntate, auctoritatéve, iuſſu mandatúve eius, præſentéve eo Senatus habebitur, omnium rerum jus perinde habeatur, ſeruetur, ac ſi è lege Senatus edictus eſſet, haberetúrque. Vtique quos magiſtratum, poteſtatem, imperium, procurationémve cuius rei petentes Senatui populoque Romano cõmendauerit, quibuſve ſuffragationem ſuam dederit, promiſerit, eorum comitiis quibuſque extra ordinem ratio habeatur. Vtique ei fines pomœrij proferre, promouere, cum ex Repub. cenſebit eſſe, liceat, ita vti licuit Tib. Claud. Cæſ. Aug. Germanico. Vtique quæcumque ex vſu Reip. majeſtate diuinarum, humanarum, publicarum, priuatarumque rerum eſſe cenſebit, ei agere facere jus poteſtaſque ſit, vti D. Aug. Tiberióque Iul. Cæſ. Aug. Tiberióque Claud. Cæſ. Aug. Germanico fuit. Vti quibus legibus, plebeive ſcitis, ſcriptũ fuit, ne D. Auguſtus, Tiberiuſve Iul. Cæſ. Aug. Tiberiuſq. Claud. Cæſ. Aug. Ger. tenerẽtur, iis legibus, plebeique ſcitis Imp. Cæſar Veſpaſ. ſolutus ſit, quæque ex quaque lege, rogatione D. Aug. Tib. ve Iulium C. A. Tib. ve Claud. Cæſ. Aug. G. facere oportuit, ea

omnia Imperatori Cæſari Veſpaſ. Aug facere liceat. Vtique quę ante hanc legem rogatam acta, geſta, decreta, imperata ab imperatore Cæſare Veſpaſiano Augusto, iuſſu, mandatúque eius à quocunque ſunt, ea perinde iuſta ratáque ſint, ac ſi populi, plebiſve iuſſu acta eſſent. Ita vulgo ſeruatum eſt, itaque mos à majoribus traditus, ait Plinius in Panegyrico, quodcunque imperator munus iniungeret, æquo animo paratoque ſubeundi. Fortuna major erat quam vt rationem eorum quæ gererent hominibus redderent. Libanius in conſulatu Imper. Iuliani. καὶ γὰρ εἰ μείζων λογιστῶν καὶ τοῦ διδόναι λόγον ἀνθρώπων ἐστὶν ἡ τύχη, θεούς γέ σοι καθῆσθαι νομίζων δοκιμαστὰς, ἀξίως τῶν ἐκείνων ὀφθαλμῶν ἅπαντα καὶ πράττεις καὶ λέγεις. Quanquam enim fortuna tua major eſt, quam vt cuiquam hominum rationem reddas, Deos tamen ratus tibi aſſidere probatores & iudices, omnia ita facis & dicis, vt eorum oculis digna ſint. Vt felicitatis eſt imperatorem quantum velit poſſe, ſic magnitudinis velle quantum poſſit, ait Plin. Paneg. Roma conqueritur apud Claudianum ſe iugo ſeruitutis ab Imperatoribus premi.

Armatis quondam populis, patrumque vigebam
Conſiliis, domui terras, hominesque reuinxi
Legibus, ad ſolem victrix vtrumque cucurri,
Poſtquam iura ferox in ſe communia Cæſar
Tranſtulit, elapſi mores, deſuetáque priſcis
Artibus, in gremium pacis ſeruile receſſi.

Apud Euſebium lib. 9. Hiſtor. eccleſ. Præfectus prætorio ſcribit ad ἄρχονται, λιπαρωτάτη, καὶ καθωσιωμένη σπουδῇ ἡ θειότης τῶν δεσποτῶν ἡμῶν θειοτάτων αὐτοκρατόρων, ad magiſtra-

tus, vehementi ac deuoto ſtudio diuinitas Dominorum noſtrorum Imperatorum. Euagrius lib. 3. τὸν θειότατον δεσπότην τῆς οἰκουμένης vocat, diuiniſſimum dominum orbis. Nicephorus Gregoras, ἅμα τῇ συζύγῳ δεσποίνῃ βασιλέως, cum domina imperatoris vxore. Apud Socratem lib. 2. Conſtantius Conſtantem vocat fratrem, τὸν δεσπότην καὶ ἀδελφόν μου Κώνσταντα. Idem lib. 6. excuſat ſe quod Imperatores non vocet θειοτάτους & δεσπότας. Sidonius carm. 7. Imperatores legum auctores, & capita vocat.

Iura igitur rexit, namque hoc quoque par fuit, vt cum
Aſſertor fieret legum, qui nunc erit auctor,
Ne dandus populis princeps, caput, induperator
Cæſar, & Auguſtus ſolum fera prælia noſſet.

De Imperatorum Majeſtate. Cap. XXXVII.

MAjeſtas, ait Feſtus, dicitur à magnitudine propriè de Deo, l. 32. §. ſacerdotio D. de receptis arbitris. Tum vero de populo Romano. Ideo aſcriptum in fœderibus maieſtatem populi Romani comiter conſeruent, ait Cic. pro Balbo. Ei voci nulla græca reſpondet. Veteres tamen gloſſæ μεγαλειότητα vertunt, quæ vox magnitudinem ſignificat, quæ minor eſt maieſtate. Plinius Panegyrico. Locupletabant & fiſcum, & ærarium non tam Voconiæ & Iuliæ leges, quam maieſtatis, ſingulare & vnum crimen eorum qui crimine vacant. Huius tu metum penitus ſuſtuliſti, cõtentus magnitudine, qua nulli magis caruerunt, quã qui ſibi maieſtatem vindicabãt. Cicero in Partitionib.

Maieſtas eſt magnitudo quædam populi Romani in eius poteſtate, ac jure retinendo. Pro Cornelio, Maieſtatem in imperio eſſe, atque omni populi Romani dignitate, apud Quintilianum lib. 7. c. 4. Cicero libro 2. de oratore, Si maieſtas eſt amplitudo ac dignitas ciuitatis, is eam minuit qui exercitum hoſtibus populi Romani tradidit. Polybius de legationib. c. 28. ἐξοχὴν, καὶ δυναστείαν δήμου τῶν ῥωμαίων vocat. Maieſtas igitur Corpori Reip. propter imperium tribuitur, viris fortibus ob virtutis cuiuſdam eximiæ opinionem, quomodo ſumitur à Valerio Max. lib. 2. c. de maieſtate. Vt ſit, maieſtas honor eſt eximius cum veneratione, qui ex admiratione virtutis, aut rerum geſtarum defertur. Trebellius de Piſone, Senatuſconſultum de Piſone factum, ad noſcendam eius maieſtatem libenter inſerui. Plinius de Trajano, Vt nihil grauitati ſimplicitate, nihil maieſtati humanitate detraheretur. Trebellius in Galieno, Conſtat de genere, non ſatis tamen de dignitate, vel vt cæperunt alij loqui, de maieſtate. Sed de maieſtate populi Rom. legendi, Cicero l. 2. de Inuentione. Cornificius ad Herennium lib. 2. Lentulus ep. 15. lib. 13. epiſt. ad familiar. Quintilianus lib. 4. c. 4. li. 5. c. 10. Lex prima ad L. Iuliam maieſtatis. Plinius libro 9. maieſtatem pueritiæ dixit. Liuius lib. 14. maieſtatem matronarum, αἰδῶ, δόξαν, reuerentiam quæ certis perſonis lege naturæ præſtatur. Cum autem lege regia populi poteſtas ad imperatorem tranſiit, & maieſtas ad eundē delata eſt. Itaque lex Iulia maieſtatis in eos qui contra imperatorem, vel Remp. aliquid moliti ſunt, vigorem ſuum extendit, §. publica, inſti-

tution. tit. de public. iudiciis. Tacitus lib. 1. Annal. Tiberius legem maieſtatis reduxerat, cui nomen apud veteres idem. Sed alia in iudicium maieſtatis veniebāt, ſi quis proditione exercitum, aut plebem ſeditionibus, denique malè geſta Rep. maieſtatem populi Rom. minuiſſet. Facta arguebantur, dicta impunè erant. Primus Auguſtus cognitionem de famoſis libellis, ſpecie legis eius tractauit, commotus Caſſij Seueri libidine, qua viros fœminaſque illuſtres procacibus ſcriptis diffamauerat. Mox Tiberius conſultante Pompeio Macro prætore an iudicia maieſtatis redderentur, exercendas eſſe leges reſpondit, &c. Falanio obijciebat accuſator, quod inter cultores Auguſti qui per omnes domos in modum collegiorum habebantur, Caſſium quendam mimum, corpore infamem adſciuiſſet, quodq; venditis hortis ſtatuam Auguſti ſimul mancipaſſet. Rubrio crimini dabatur violatū periurio nomen Auguſti, &c. Suetonius, Auguſti domui maieſtatem attribuit, lib 2. c. 25 Ambitioſius id exiſtimans (appellare milites commilitones) quam aut ratio militaris, aut ſua, domuſque eius maieſtas poſtularet. Idem in Claudio. Decretis ſibi à Senatu ornamētis triumphalibus, leuiorem maieſtati principali titulum arbitratus eſt. Maieſtas imperatoria dicitur l. 1. de Theſauris, C. lib. 10. & in procemio inſtitu. Maieſtas regia, C. vt nemo priuatus. Maieſtas læſa, Senecæ controuer. 2. priuatus poteſt accuſari maieſtatis læſæ, ſi quid fecit, quo populi Rom. maieſtatem læderet. Dio ſcribit Tiberium neci dediſſe eum, qui ſtatuam eius vna cum domo vendiderat, & eo nomine condemnatus erat, τὸν συμπωλήσαντα τῇ οἰκίᾳ τὸν ἀνδριάντα

αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ τούτῳ κριθέντα ἀπεκτόνει. Suetonius lib. 2. c. 29. capitale erat circa Auguſti ſimulacrum ſeruum cecidiſſe, veſte mutaſſe. lib. 3. c. 58. lib. 1. c. 76. Spartianus in Caracalla, Damnati ſunt qui vrinam eo loco feciſſent, in quo ſtatuæ aut imagines erant principis. Crimen Maieſtatis dicebatur ἀσεβείας. Xiphilin. in Tiberio, ἀσέβειαν γὰρ δὴ ὑβρίζεσθαι πρός τινος ὠνόμαζον, καὶ δίκας ἐπ' αὐτῷ πολλὰς ἐσῆγον, impietatem vocabant, ſi quis in imperatorem iniurioſus fuiſſet, & iudicia ſuper ea re multa inducebant. Et in iudiciis maieſtatis, ſi quis non modo in Auguſtum, verum & in ipſum Tiberium, aut Liuiam aliquid ſequius feciſſe, aut dixiſſe delatus eſſet, grauiter animaduertebat, ait Dio, καὶ τὰς τῆς ἀσεβείας δίκας, εἴ τις οὐχ ὅσον εἰς τὸν αὔγουστον, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὸν ἐκεῖνον, τήν τε λιβίαν πράξας τι, καὶ εἰπὼν ἀνεπιτήδειον ἐπεκλήθη δεινῶς ἐπεξῄει. Serenianus pulſatæ majeſtatis imperij reus jure poſtulatus ex lege; cuius ignauia populatã in Phœnice Cœlen ante retulimus, vt Ammianus lib. 14. Philoſtratus lib. 1. de vita Apollonij, damnatus eſt capitis, qui ſeruum ſuum verberarat, cum denarium Tiberij imagine ſignatum gereret. Auctor Paneg. Theodoſ. Maieſtatem regiam minui putabant, niſi eos intra repoſitum Palatinæ ædis incluſos, tanquam aliquod Veſtale ſecretum, veneratio occulta coluiſſet. Si quando in lucem veniſſent lecticis, tenſiſque ſubuecti, & denſiſſima circum ſupráque cooperti virorum armorúmque teſtudine, ſenſim, atque ad numerum mouebant. Tum longè populus ſubmouebatur, nec otioſa viatoris manus plebem verbere ſubmouebat, vt ſecretum eſſet in publico. Tacitus lib. 4. Vt commentariorum principalium poteſtatem

Senatui faceret, per quos cognoſceret, quem quiſque accuſandum popoſciſſet. Caligula τὰ τῆς ἀσεβείας ἐγκλήματα ἐπαναγαγὼν ἐς στήλην χαλκῆν ἐγγραφῆναι, Maieſtatis crimina cum reduxiſſet, in æream columnam incidi iuſſit, ait Dio. Seneca lib. 3. de Beneficiis c.27. Quemdam, ait, accuſatum, quod obſcœnis admouiſſet imaginem imperatoris. Macer interemtus quia ſalutauerat Caium, non, imperatorem. Nec impunè ceſſit primipilario quod Caligulam dixerat, vt Seneca in Sapient. Omnis etiam conſultatio ſuper Cæſare vetabatur, Tacit. lib. 3. Lepida defertur, quæſitum per Chaldæos in domum Cæſaris, defendente ream Manio Lepido fratre. Tertullianus, cui opus perſcrutari ſuper Cæſaris ſalute, niſi à quo aliquid aduerſus illum cogitatur, vel optatur, aut poſt illam ſperatur, & ſuſtinetur. Non enim ea mente de caris conſulitur, qua de dominis. Ad maieſtatem Imper. pertinet, quod ij quibus vis aut iniuria inferebatur, appellato Cæſare ſecuri erāt. Epictetus lib. 3. c. 2. ἄν τίς σε δαίρῃ κραύγαζε στὰς ἐν τῷ μέσῳ, ὦ Καῖσαρ ἐν τῇ σῇ εἰρήνῃ οἷα πάσχομεν. Si quis te ferit clama ſtans in corona, ô Cæſar, qualia patimur in tua pace. Apuleius Mileſ. 3. qui principem appellant, aut eius nomen citant, grauius accepti leuantur. Martialis li.8. ad maieſtatem ſacri nominis allegare, & accedere ad templa, ἀντ' ἀναθήματος τὴν προσφώνησιν πέμπειν, Mittere appellationem pro donario. Pindarus, ἀναθεῖναι, καὶ ἱερὸν γράφειν. dedicare donarium, & ſacrū ſcribere. Maieſtas dicitur & ἀνοσίωσις. Conſtit. Apoſtolicar. lib. 5. εἰς ἀνοσίωσιν ἀνήνεγκαν τὸ πρᾶγμα, λέγοντες, τοῦτον ἑαυτὸν λέγειν βασιλέα εἶναι, καὶ φόρους Καίσαρι διδόναι κωλύειν. Maieſtatis accuſabant dicen-

tes

tes, iſte ſeipſum regem dicit, & tributa Cæſari dare prohibet. Mulier occiſa eſt, quod ante imaginẽ Domitiani ſe nudauerat, ait Zonaras. γυνὴ ἐφονεύθη ὅτι ἀπεναντίον εἰκόνος αὐτοῦ ἀπεδύσατο. Quarta data accuſatoribus ſecundũ neceſſitatem legis, vt Tacitus lib. 4. Inde quadruplatores. Quarta, inquam data ingenuis, octaua ſeruis qui dominos accuſarent. Ioſephus lib. 19. ῥᾷστα γὰρ ψευδομένοις τε κατὰ τῶν κυρίων πεπίστευται, καὶ τὰ χρήματα ἐνδείξασιν αὐτῶν ἅμα ἐλευθέροις τε εἶναι, καὶ πλουσίοις, μισθὸς τῶν κατηγοριῶν, διὰ τὰ ἆθλα αὐτοῖς προκεῖσθαι τὰς ὀγδόας τῶν οὐσιῶν. Fides habetur iis qui falſis criminibus dominos facilè onerant, & indicantibus eorum pecunias pręmium accuſationis datur, vt ſint liberi & diuites, quia octaua bonorum merces eis propoſita eſt. Granium Marcellum Prætorem Bithyniæ Quæſtor ipſius Cæpio Criſpinus majeſtatis poſtulauit, ſubſcribente Romano Hiſpone. Tacit. Annal. lib. 1. Omnes in reos maieſtatis armari iura volunt, & in eos animaduertitur, qui pro eis intercedunt. l. 3. C. Theod. ad L. Cornel. de ſicariis. l. 5. §. denique ad L. Iuliam maieſt. Ennodius in legatum proditorem. Quale eſt hoſtibus enuntiaſſe interna patriæ, pro quibus ſegnius certaſſe ſacrilegium fuit? &c. Qui in tempora, & ſæculi mores inuehebatur, crimen maieſtatis incurrebat, interp. Baſilic. l. 60. Quod l. vnica C ſi quis imperatori maledixerit, fuit abrogatũ. Leges maieſtatis Appuleia, Vicaria, Cornelia, Iulia. l. 1. l. 3. ad l. Iul. Maieſt. Paul. 5. ſent. tit. 19. l. 1. & 9. C. Theodoſ. de re milit. Valer. Max l. 8. c. 6. Cic. in Bruto & 2. Tuſcul. Sidon. l. 1. e. 7. Hanc epiſtolam læſæ maieſtatis crimine ardẽter iuriſcõſulti interpretabantur. Sero cognoſcens

poſſe reum maieſtatis pronuntiari etiam eum qui non affectaſſet habitum purpuratorum. Conclamatur à iudicibus reum ſe læſæ maieſtatis confitentem teneri. lib. 16. Annal. Tacit. & lib. 3. hiſtor. Quinquageſies HS Thraſea damnato, Regulo ſeptuageſies HS. & ſacerdotium damnato Craſſo. Prædones, & latrones publici dicuntur, qui inſidias imperatori fecerint, l. omnes C. de pœnis l. qui opes C. Theodoſ. de bonis proſcrip. Hoſtes publici dicuntur, & eorum nomina de monumentis eraduntur. Sed in viam redeamus. Ammian. Marcel. l. 14. Pulſatæ maieſtatis imperij reus iure poſtulatus à lege lib. 21. rei maieſtatis imminutę, vel læſæ deferebantur. Sueton in Tiberio. Claudia nouo more iudicium maieſtatis apud populũ mulier ſubiit, quod in cõferta multitudine ægrè procedẽte carpento palam optauerit, vt frater ſuus Pulcer reuiuiſceret, atq; iterũ claſſem amitteret, quo minor turba Romæ foret. Xiphilin. Tiberio ἐπειδή τι τῶν στρατηγούντων ἐς αἰτίαν ὡς καὶ ἀσεβές τι ἐς αὐτὸν εἰρηκὼς, ἢ καὶ πεποιηκὼς λαβών, poſtquam vnus è prætoribus arguebatur aliquid impiè dixiſſe, aut feciſſe aduerſus Tiberium, ἀσέβειαν γὰρ ἤδη τὸ τοιοῦτον ὠνόμαζον, καὶ δίκας ἐπ' αὐτῷ πολλὰς ἐσῆγον. Impietatem vocabant temerarium dictum in imperatorem, & iudicia multa ob id introducebant. Nicephorus Gregoras lib. 10. ἔγκλημα καθοσιώσεως, maieſtatis crimen vocat. καθοσιώσεως ἔγκλημα, εἴ τις τῶν ὑπηκόων ἀναιδῶς ἐπὶ τῆς ἑαυτοῦ κεφαλῆς τὸ βασιλικὸν ἐπιθῆναι τολμήσῃ στέφος. Maieſtatis crimen eſt, ſi quis ſubditorum impudenter ſuo capiti regiam coronam imponere audeat. Domitianus crimina maieſtatis in arena colligebat, ac ſe deſpici ac contemni, niſi etiam

gladiatores eius veneraremur, ſibi malè dici in illis, ſuam diuinitatem, ſuum numen violari interpretabatur, ait Plin. in Panegyr. Apud Suetonium in Domitiano c. 20. impiè loquutus eſt parmularius, exclamat Domitianus. Ætherius & Addæus maieſtatis poſtulati ſunt, è quibus Ætherius confeſſus eſt veneno imperatorem tollere voluiſſe. Euagr. lib. 5. c. 3. αἰθέριον καὶ ἀδδαῖον ἐς κριτήριον ἐπὶ καθοσιώσει ἐκδέδωκεν. ὧν ὁ μὲν αἰθέριος συνεπετίθετο φαρμάκῳ, βουληθεὶς τὸν βασιλέα διαχειρίσασθαι. Crimen maieſtatis fuit ſub Tiberio nummos imagine Tiberij ſignatos in foricas & culinam ferre. Manaſſes,

ἄνδρα καὶ γὰρ ὑπατικὸν καὶ τῶν εὐγενεστέρων
τὴν κεφαλὴν ἀφείλετο, καὶ σὺν αὐτῇ τὸν πλοῦτον,
τοῦτο καὶ μόνον εἰπὼν, ὅτι τὸ νόμισμά μου
φέρων ἐπικολπίδιον, καὶ ῥυπαροὺς εἰς τόπους,
καὶ σκυβαλώδεις πορευθεὶς βάρος γαστρὸς ἐκένου.

Hominem conſularem nobilem capite mulctauit, & facultatibus, hoc modo cum dixiſſet, numiſma meum in ſinu tulit, & in loca ſordida & fæculenta abiens vt ventrem exoneraret. Symmachus quia Panegyricum ſcripſit in Maximum adhuc viuum, maieſtatis delatus eſt. βασιλικὸν λόγον εἰς μάξιμον ἔτι περιόντα γεγραφὼς, καὶ διεξιὼν τῷ τῆς καθοσιώσεως ἐγκλήματι ἔνοχος ὕστερον ἐγένετο, ait Socrates lib 5. c. 14. vbi lege ἐπὶ συμμάχου τοῦ ἀπὸ ὑπάτων, non ἐπί. Imperatores maieſtatē ſuam vocant καθοσίωσιν, βασιλείαν, κράτος. Cōſtantinus Porphyrogenn. in Chorographia, ἡ βασιλεία ἡμῶν τοῦτο διατάττει. Maieſtas noſtra hoc edicit. Theodoret. lib. 4. hiſtor. c. 8. προσέταξε τὸ ἡμέτερον κράτος. aiunt Valentinianus & Valens. Maieſtas noſtra hoc edixit. Euagrius lib. 2. c. 4. σκοπὸς τῷ ἡμετέρῳ κράτει ἀπονέ-

τῶν τῶν ὑπηκόων προνοεῖν. Mens hæc eſt noſtræ maieſtatis, vt ſubditis omnibus proſpiciamus. ἀδιαλείπτους εὐχὰς ἀναπέμψομεν ὑπὲρ τοῦ αἰωνίου ὑμῶν κράτους, θειότατοι βασιλεῖς. Indeſinentes preces pro æterna veſtra maieſtate ad Deum mittemus, diuiniſſimi imperatores. Euſeb. lib. 10. ἐν ταῖς ἐπαρχίαις αἷς τῇ ἐμῇ καθοσιώσει αὐθαίρετος ἡ θεία πρόνοια ἐνεχείρισε, in his prouinciis quas meæ maieſtati Deus commiſit. lib. 9. Hiſt. eccleſ. καθοσίωσιν pro deuotione ſubditorum ponit. ἐπιτρέπομεν τῇ ὑμετέρᾳ καθοσιώσει. Permittimus veſtræ deuotioni. Latini maieſtatem ſemper dicunt. Panegyr. Theodoſ. Primum illud eſt quod creber egreſſu exſpectantibus populis te fateris, nec videri modo patiens, ſed facilis adiri. Alij maieſtatem regiam imminui, & vulgari putabant, niſi eos intra repoſitorium Palatinæ ædis incluſos, tanquam aliquod Veſtale ſecretum veneratio occulta conſuluiſſet. Mamert. Genethl. Maximiani. neque enim pars vlla terrarum maieſtatis veſtræ potentia caret, etiam cum ipſi abeſſe videamini. Admonet me & temporis lociq; ratio, & maieſtatis tuæ reuerentia. Perſas, ipſumque regem, accitis Saccis, & Ruffis, & Gellis, petit frater Ormies, nec reſpicit, vel pro maieſtate quaſi regem, vel pro pietate quaſi fratrem. Panegyr. Conſtantini, ad primum igitur aſpectum maieſtatis tuæ hoſtes territi, Conſtantine. Eumenius Panegyr. Conſtant. Inter omnes participes maieſtatis tuæ hoc habes Conſtantine præcipuum. Quanuis etiam magna ſit, & admiranda felicitas quę ſtipendiis in ordinem meritis, & militiæ gradibus emenſis, ad faſtigium iſtud maieſtatis aſcendit. Illa maieſtas quę Iouis ſubiecta nutu, nec

Iridi Deûm nunciæ, ſed prius commiſſa victoriæ tàm facilè comitata eſt. Maieſtas item de Roma dicitur. Mamertin. Genethliaco, Roma lumina ſenatus ſui miſit beatiſſimæ illi Mediolanenſium ciuitati, ſimilitudinem maieſtatis ſuæ libenter impertiens. Panegyr. Cônſtantini, Maxentius vtebatur eius vrbis maieſtate quam ceperat, non intelligens maieſtatém illam vrbis ad tua auxilia tranſiiſſe. Sed diuina mens, & ipſius vrbis diuina maieſtas. Ad maieſtatem imperatorum pertinuit, quod etiam præſentes non niſi ſcripto adirentur. Tacitus lib. 4. Moris quippe tum erat, quanquam præſenté, ſcripto adire. Repertor eius Iul. Cæſar apud Plutarchum. Ferunt & Cæſarem primum reperiſſe, vt ab amicis per litteras adiretur, ὃ διὰ γραμμάτων τοῖς φίλοις ὁμιλεῖν καὶ παρὰ πρᾶγμα μηχανήσασθαι, cum coram agendi de rebus iis quæ incidiſſent, nec multitudo occupationum, nec vrbis magnitudo ſemper ſpatium daret. Auguſtus ſermones cum ſingulis, atque etiam cum Liuia ſua grauiores non niſi in ſcriptis, & è libello habebát, ne plus, minuſve loqueretur, Sueton. c. 84. Seianus apud Tacitum ſcripto egit ad Tiberium de Liuia ducenda. Quemadmodum maieſtas de imperatoribus, ſic etiam Deuotio dicta de ſubditis. Conſtantinus Magnus epiſt. ad Albanium Præf. Pr. in Actis concil. Arelat. primi, cum deuotionis tuæ ſcripta legiſſem. Symmachus l. 3. c. 82. Deuotione qua Soleo. Euſebi l. 9. Hiſt. eccleſ. καθοσίωσις ἡμετέρα. Hoc tibi præcepit imperator, διὰ τῆς ἐμῆς καθοσιώσεως, per meam deuotionem. Ambroſ. ep. 27. Baulo imperatori deuotionẽ exhibuit. Dio in Auguſto, morem ſe deuouendi profectum

oſtendit à S. Pacuuio, qui plæriſque dictus Apudius, ὅς περινοστήσας κατὰ τὰς ὁδοὺς καθιερῶσαι σφᾶς τῷ Αὐγούστῳ κατηνάγκαζε, ἀφ' οὗ περ προστρεπόμενοι καὶ νῦν τὸν κρατοῦντα λέγειν εἰώθαμεν, ὅτι σοι καθωσιώμεθα. S. Pacuuius circumiens per vicos cogebat eos ſe deuouere Auguſto, vnde hodiéque obſecrantes imperatorem, (fortè ἐντρεπόμενοι venerantes) dicere ſolemus, quia tibi deuoti ſumus. Sueton. Calig. c. 14. pernoctantibus cunctis circa palatium, non defuerunt qui capita ſua titulo propoſito vouerent. Symmachus lib. 6. e. 59. deuotionem magiſtratui debitam lib. 10. e. 57. e. 36. clementiæ veſtræ ſemper dicatus comes Heſperius. Vet. inſcript. Valenti Triumphatori ſemper Auguſto C. Seionius Rufus Voluſianus v. clar. ſerenitati eius dicatus. Ammian. l. 17. dicatum nobis futurum, & fidum. Notæ P. Diaconi, D. D. N. M. Q. E. Dicatus, deuotus, numini maieſtatique eius. l. 6. de Aduoc. diuer. iudic. C. l. 8. & 9. de domeſtic. C. Theodoſ. deuotiſſimos domeſticos Arnob. lib. 6. ſi ſuberat numen in ſtatua nomini eius, maieſtatique ſacrato. Videtur ad deuotionem principibus debitam reſpexiſſe. Dio ab Iberico more id petitum ait, de quo Valer. Max c. 6. l. 2. Celtiberi nefas eſſe ducebant prælio ſupereſſe cum, is occidiſſet pro cuius ſalute ſpiritum deuouerant. Seruius ad l. 4. Georg. Hiſpani ſe regibus deuouent, & poſt eos vitam refutãt. Sic in Gallia deuoti, quos Soldurios appellant, vt Cæſar l. 3. c. 5. Athenæus l. 6. σιλοδούρους, quidam σολοδούρους legunt. Sed vt ad maieſtatis appellationem redeamus, maieſtas propriè diuina exaudienda eſt. Quare apud Sueton. c. 22. inter flagitia Caligulæ ponitur, quod

maieſtatem diuinam aſſerere ſibi cepiſſet. Poſtea ad homines tranſlata eſt. Suetonius in Veſpaſiano c. 7. Auctoritas, & quaſi maieſtas quædam, vt ſcilicet inopinato, & adhuc nouo principi, adhuc deerat. Deniq; pro dignitate & grauitate vox accepta eſt. Ouidius,

Non bene conueniunt, nec in vna ſede morantur
Maieſtas, & amor.

De Titulo Triumphatoris. CAP. XXXVIII.

VEteres inſcriptiones inter titulos imperatorum aſcribunt Triumphatorem, Græci νικητὴν, victorem, Ἐπινίκιον. ita Iuſtinianus ſæpe in Cod. indigetatur. Imperatores enim, quod eorum auſpiciis bellum gerebantur ideo triumphabant, ait Nazarius in Panegyrico, non præſides ac legati, qui viciſſent. Auguſtus tamen ſuper triginta ducibus iuſtos triumphos, & aliquanto pluribus triumphalia ornamenta decernenda curauit. Dio libro 54. Auguſtum νικητήρια πέμψαι, miſiſſe triumphalia ornamenta ſcribit ad duces qui latrones comprehenderant. Idem lib. 51. communicauit triumphum cum Carinate. Tiberius ouans curru vrbem ingreſſus eſt. Primus, vt quidam putant, triumphalibus ornamentis honoratus, nouo, nec antea tributo genere honoris. Quid dicam Caligulam, Claudium, Domitianum triumphaſſe? Sueton. Caligula c. 47. Domitiano, c. 6. De Cattis, Datiſque poſt varia prœlia duplicem triumphum egit. Triumphantem Plautium ducem ſuum Claudius Auguſtus proſequitur, & Capitolium conſcendenti læuus incedit, ait

Eutropius lib. 7. Ipſe etiam Claudius Britannia deuicta celebrem triumphum egit, vt Sueton. in Claudio, c. 17. Veſpaſianus triumphi die fatigatus tarditate & tædio pompæ. De triumpho Marci & Lucij Antoninorum legendus Capitolinus. De triumpho Aureliani Vopiſcus. De triũpho Conſtantij Ammianus Marcel. lib. 16. Currus Alexandri Seueri triumphantis 4. elephantis tractus apud Capitolinum, Aureliani à ceruis, vt Vopiſcus. Pacatus Panegyr. ad Theodoſ. Qualem te vrbi dies primus inuexerit, quis in curia fueris, quis in roſtris, vt pompam prætereuntium ferculorum curru; modo pedibus ſubſecutus, alterno clarus inceſſu, nunc de bellis, nunc de ſuperbia triumpharis. Claudianus Panegyr. Honor. 6. Conſ.

Aſt ego frenabam geminos, quibus altior ires,
Electi candoris equos; & nominis arcum
Iam molita tui, per quem radiante decorus
Ingrederere toga, pugnæ monumenta dicabam,
Defenſam titulo Libyam teſtata perenni,
Iamque parabantur pompæ ſimulacra futuræ
Tarpeio ſpectanda Ioui. &c.

Item; *Hic eſt ille puer qui nunc ad roſtra quirites*
Euocat, & ſolio fultus genitoris eburno
Geſtarum patribus cauſas ex ordine rerum,
Euentuſq; refert, veterumq; exempla ſequutus,
Digerit imperij ſub iudice facta Senatu.

Fallitur Claudianus. neque enim veteri more pro roſtris, ſed in æde Bellonæ extra vrbem res geſtas exponebant ij qui triumphum peterent. Subdit deinde,

Nil cumulat, verbiſque nihil fiducia celat,

Fucati

Fucati ſermonis opem mens conſcia laudis
Abnuit, agnoſcunt proceres, habituque Gabino
Principis, & ducibus circumſtipata togatis
Iure paludatæ iam curia militat aulæ.

Paneg. Honor. 3. Conſ. Honorius puer eodem curru cum patre vectus,

cum tu genitoris amico
Exceptus gremio mediam veherere per vrbem,
Velaretque pios communis laurea currus.

Apud Euagrium lib. 1. Neſtorius Theodoſium iuniorem & Valentinianum καλλινίκους vocat βασιλεῖς. Euagr. lib. 2. νικητῇ, τροπαιούχῳ τῷ αὐγούστῳ λέοντι. Paulus Diaconus lib. 23. Stauracius Victor de Sclauis triumpho manifeſtauit trophæa in Hippodromo ſub Irene. Socrates lib. 2. Conſtantium νικητὴν, καὶ θριαμβευτὴν αὔγουστον vocat. Exſtruebãtur arcus triũphales, de quibus egimus libro de triumpho. Plinius Panegyr. De ampliando munere gladiatorum, aut de inſtituendo collegio fabrorum conſulebamur, & quaſi prolatis imperij finibus nunc ingentes arcus, exceſſuroſque templorum faſtigium titulos, nunc menſes etiam, nec hos etiam ſingulos nomini dicabamus, Septembrem Germanicum, Octobrem Domitianum. Victor exercitus è longinquis prouinciis arma hoſtibus erepta, vexilla, baltheos, & alia id genus ad principem mittebat. P. Diaconus lib. 17. Romani tranſmittunt è Perſide ad Imperatorem ex Perſicis exuuiis multa, & captos vniuerſos vna cum bandis. Interim hic adſcribo titulos Imp. ex Nouella Iuſtiniani 17. In nomine Domini I. Chriſti Dei noſtri, Imperator Cæſar, Flauius, Iuſtinianus, Alemanicus,

Senatui faceret, per quos cognoſceret, quem quiſque accuſandum popoſciſſet. Caligula τὰ τῆς ἀσεβείας ἐγκλήματα ἐπαναγαγὼν ἐς στήλην χαλκῆν ἐγγραφῆναι, Maieſtatis crimina cum reduxiſſet, in æream columnam incidi iuſſit, ait Dio. Seneca lib. 3. de Beneficiis c.27. Quemdam, ait, accuſatum, quod obſcœnis admouiſſet imaginem imperatoris. Macer interemtus quia ſalutauerat Caium, non, imperatorem. Nec impunè ceſſit primipilario quod Caligulam dixerat, vt Seneca in Sapient. Omnis etiam conſultatio ſuper Cæſare vetabatur, Tacit. lib. 3. Lepida defertur, quæſitum per Chaldæos in domum Cæſaris, defendente ream Manio Lepido fratre. Tertullianus, cui opus perſcrutari ſuper Cæſaris ſalute, niſi à quo aliquid aduerſus illum cogitatur, vel optatur, aut poſt illam ſperatur, & ſuſtinetur. Non enim ea mente de caris conſulitur, qua de dominis. Ad maieſtatem Imper. pertinet, quod ij quibus vis aut iniuria inferebatur, appellato Cæſare ſecuri erãt. Epictetus lib. 3. c. 2. ἄν τίς σε δαίρῃ κεκράγαζε στὰς ἐν τῷ μέσῳ, ὦ Καῖσαρ ἐν τῇ σῇ εἰρήνῃ οἷα πάσχομεν. Si quis te ferit clama ſtans in corona, ô Cæſar, qualia patimur in tua pace. Apuleius Mileſ. 3. qui principem appellant, aut eius nomen citant, grauius accepti leuantur. Martialis li.8. ad maieſtatem ſacri nominis allegare, & accedere ad templa, ἀντ' ἀναθήματος τὴν πρόσρησιν πέμπειν, Mittere appellationem pro donario. Pindarus, ἀναθεῖναι, καὶ ἱερὸν γράφειν. dedicare donarium, & ſacrũ ſcribere. Maieſtas dicitur & ἀφοσίωσις. Conſtit. Apoſtolicar. lib.5. εἰς ἀφοσίωσιν ἀνήγον τὸ πρᾶγμα, λέγοντες, τοῦτον ἑαυτὸν λέγει βασιλέα εἶναι, καὶ φόρους Καίσαρι διδόναι κωλύει. Maieſtatis accuſabant dicentes

tes,iſte ſeipſum regem dicit,& tributá Cæſari dare prohibet. Mulier occiſa eſt,quod ante imaginẽ Domitiani ſe nudauerat, ait Zonaras. γυνὴ ἐφονεύθη ὅτι ἀπεναντίον εἰκόνος αὐτοῦ ἀπεδύσατο. Quarta data accuſatoribus ſecundũ necesſitatem legis, vt Tacitus lib. 4. Inde quadruplatores. Quarta, inquam data ingenuis, octaua ſeruis. qui dominos accuſarent. Ioſephus lib. 19. ῥᾳδίως γὰρ ψευδομάρτυσί τε κατὰ τῶν κυρίων πεπίστευνται, καὶ τὰ χρήματα ἐνδείξασιν αὐτῶν ἄλλα ἐλευθέροις τε εἶναι, καὶ πλουσίοις, μισθὸς τῶν κατηγοριῶν, διὰ τὰ ἆθλα αὐτοῖς προσκεῖσθαι τὰς ὀγδόας τῶν οὐσιῶν. Fides habetur iis qui falſis criminibus dominos facilè onerant, & indicantibus eorum pecunias prçmium accuſationis datur, vt ſint liberi & diuites, quia octaua bonorum merces eis propoſita eſt. Granium Marcellum Prætorem Bithyniæ Quæſtor ipſius Cæpio Criſpinus majeſtatis poſtulauit, ſubſcribente Romano Hiſpone. Tacit. Annal. lib. 1. Omnes in reos maieſtatis armari iura volunt, & in eos animaduertitur, qui pro eis intercedunt. l. 3. C. Theod. ad L. Cornel. de ſicariis. l. 5. §. denique ad L. Iuliam maieſt. Ennodius in legatum proditorem. Quale eſt hoſtibus enuntiaſſe interna patriæ, pro quibus ſegnius certaſſe ſacrilegium fuit? &c. Qui in tempora, & ſæculi mores inuehebatur, crimen maieſtatis incurrebat, interp. Baſilic. l. 60. Quod l. vnica C ſi quis imperatori maledixerit, fuit abrogatũ. Leges maieſtatis Appuleia, Vicaria, Cornelia, Iulia. l. 1. l. 3. ad l. Iul. Maieſt. Paul. 5. ſent. tit. 19. l. 1. & 9. C. Theodoſ. de re milit. Valer. Max. l. 8. c. 6. Cic. in Bruto & 2. Tuſcul. Sidon. l. 1. e. 7. Hanc epiſtolam læſæ maieſtatis crimine ardẽter iuriſcõſulti interpretabantur. Sero cognoſcens

poſſe reum maieſtatis pronuntiari etiam eum qui non affectaſſet habitum purpuratorum. Conclamatur à iudicibus reum ſe læſæ maieſtatis confitentem teneri. lib. 16. Annal. Tacit. & lib. 3. hiſtor. Quinquageſies HS Thraſea damnato, Regulo ſeptuageſies HS. & ſacerdotium damnato Craſſo. Prædones, & latrones publici dicuntur, qui inſidias imperatori fecerint, l. omnes C. de pœnis l. qui opes C. Theodoſ. de bonis proſcrip. Hoſtes publici dicuntur, & eorum nomina de monumentis eraduntur. Sed in viam redeamus. Ammian. Marcel. l. 14. Pulſatæ maieſtatis imperij reus iure poſtulatus à lege lib. 21. rei maieſtatis imminutę, vel læſæ deferebantur. Sueton in Tiberio. Claudia nouo more iudicium maieſtatis apud populũ mulier ſubiit, quod in cõferta multitudine ægrè procedẽte carpento palam optauerit, vt frater ſuus Pulcer reuiuiſceret, atq; iterũ claſſem amitteret, quo minor turba Romæ foret. Xiphilin. Tiberio ἐπειδή τις τῶν στρατηγούντων ἐν αἰτίᾳ ὡς καὶ ἀσεβές τι ἐς αὐτὸν εἰρηκὼς, ἢ καὶ πεποιηκὼς λαβών, poſtquam vnus è prætoribus arguebatur aliquid impiè dixiſſe, aut feciſſe aduerſus Tiberium. ἀσέβειαν γὰρ ἤδη τὸ τοιοῦτον ὠνόμαζον, καὶ δίκας ἐπ' αὐτῷ πολλὰς ἐσῆγον. Impietatem vocabant temerarium dictum in imperatorem, & iudicia multa ob id introducebant. Nicephorus Gregoras lib. 10. ἔγκλημα καθοσιώσεως, maieſtatis crimen vocat. καθοσιώσεως ἔγκλημα, εἴ τις τῶν ὑπηκόων ἀναιδῶς ἐπὶ τῆς ἑαυτοῦ κεφαλῆς τὸ βασιλικὸν ἐπιθεῖναι τολμήσειε στέφος. Maieſtatis crimen eſt, ſi quis ſubditorum impudenter ſuo capiti regiam coronam imponere audeat. Domitianus crimina maieſtatis in arena colligebat, ac ſe deſpici ac contemni, niſi etiam

gladiatores eius veneraremur, ſibi malè dici in illis, ſuam diuinitatem, ſuum numen violari interpretabatur, ait Plin. in Panegyr. Apud Suetonium in Domitiano c. 20. impiè loquutus eſt parmularius, exclamat Domitianus. Ætherius & Addæus maieſtatis poſtulati ſunt, è quibus Ætherius confeſſus eſt veneno imperatorem tollere voluiſſe. Euagr. lib. 5. c. 3. αἰθέριον καὶ ἀδδαῖον ἐς κριτήριον ἐπὶ καθοσιώσει ἐκδέδωκεν. ὧν ὁ μὲν αἰθέριος συγκατετίθετο φαρμάκῳ βουληθεὶς τὸν βασιλέα διαχειρίσασθαι. Crimen maieſtatis fuit ſub Tiberio nummos imagine Tiberij ſignatos in foricas & culinam ferre. Manaſſes,

ἄνδρα καὶ γὰρ ὑπατικὸν καὶ τῶν εὐγενεστέρων
τὴν κεφαλὴν ἀφείλετο, καὶ σὺν αὐτῇ τὸν πλοῦτον,
τοῦτο καὶ μόνον εἰπόντα, ὅτι τὸ νόμισμά μου
φέρων ἐγκεκολπίσατο, καὶ ῥυπαροὺς εἰς τόπους,
καὶ σκυβαλώδεις παρελθὼν βάρος γαστρὸς ἐκένου.

Hominem conſularem nobilem capite mulctauit, & facultatibus, hoc modo cum dixiſſet, numiſma meum in ſinu tulit, & in loca ſordida & fæculenta abiens vt ventrem exoneraret. Symmachus quia Panegyricum ſcripſit in Maximum adhuc viuum, maieſtatis delatus eſt. βασιλικὸν λόγον εἰς μάξιμον ἔτι περιόντα γεγραφώς, καὶ δεξιὼν τῷ τῆς καθοσιώσεως ἐγκλήματι ἔνοχος ὕστερον ἐγένετο, ait Socrates lib 5. c. 14. vbi lege ἐπὶ συμμάχου τοῦ ἀπὸ ὑπάτων, non ἐπί. Imperatores maieſtaté ſuam vocant καθοσίωσιν, βασιλείαν, κράτος. Cõſtantinus Porphyrogenn. in Chorographia, ἡ βασιλεία ἡμῶν τοῦτο διατάττει. Maieſtas noſtra hoc edicit. Theodoret. lib. 4. hiſtor. c. 8. προσέταξε τὸ ἡμέτερον κράτος. aiunt Valentinianus & Valens. Maieſtas noſtra hoc edixit. Euagrius lib. 2. c. 4. σκοπὸς τῷ ἡμετέρῳ κράτει ἀποδύ-

τῶν τῶν ὑπηκόων προνοεῖν. Mens hæc eſt noſtræ maieſtatis, vt ſubditis omnibus proſpiciamus. ἀδιαλείπτους δ' εὐχὰς ἀναπέμπομεν ὑπὲρ τοῦ αἰωνίου ὑμῶν κράτους, θειότατοι βασιλεῖς. Indeſinentes preces pro æterna veſtra maieſtate ad Deum mittemus, diuiniſſimi imperatores. Euſeb. lib. 10. ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἃς τῇ ἐμῇ καθοσιώσει αὐταίρετος ἡ θεία πρόνοια ἐνεχείρισε, in his prouinciis quas meæ maieſtati Deus commiſit. lib. 9. Hiſt. eccleſ. καθοσίωσιν pro deuotione ſubditorum ponit. ἐπιτρέπομεν τῇ ὑμετέρᾳ καθοσιώσει. Permittimus veſtræ deuotioni. Latini maieſtatem ſemper dicunt. Panegyr. Theodoſ. Primum illud eſt quod creber egreſſu exſpectantibus populis te fateris, nec videri modo patiens, ſed facilis adiri. Alij maieſtatem regiam imminui, & vulgari putabant, niſi eos intra repoſitorium Palatinæ ædis incluſos, tanquam aliquod Veſtale ſecretum veneratio occulta conſuluiſſet. Mamert. Genethl. Maximiani. neque enim pars vlla terrarum maieſtatis veſtræ potentia caret, etiam cum ipſi abeſſe videamini. Admonet me & temporis lociq; ratio, & maieſtatis tuæ reuerentia. Perſas, ipſumque regem, accitis Saccis, & Ruffis, & Gellis, petit frater Ormies, nec reſpicit, vel pro maieſtate quaſi regem, vel pro pietate quaſi fratrem. Panegyr. Conſtantini, ad primum igitur aſpectum maieſtatis tuæ hoſtes territi, Conſtantine. Eumenius Panegyr. Conſtant. Inter omnes participes maieſtatis tuæ hoc habes Conſtantine præcipuum. Quanuis etiam magna ſit, & admiranda felicitas quę ſtipendiis in ordinem meritis, & militiæ gradibus emenſis, ad faſtigium iſtud maieſtatis aſcendit. Illa maieſtas quę Iouis ſubiecta nutu, nec

Iridi Deûm nunciæ, ſed prius commiſſa victoriæ tam facilè comitata eſt. Maieſtas item de Roma dicitur. Mamertin. Genethliaco, Roma lumina ſenatus ſui miſit beatiſſimæ illi Mediolanenſium ciuitati, ſimilitudinem maieſtatis ſuæ libenter impertiens. Panegyr. Conſtantini, Maxentius vtebatur eius vrbis maieſtate quam ceperat, non intelligens maieſtatem illam vrbis ad tua auxilia tranſiiſſe. Sed diuina mens, & ipſius vrbis diuina maieſtas. Ad maieſtatem imperatorum pertinuit, quod etiam præſentes non niſi ſcripto adirentur. Tacitus lib. 4. Moris quippe tum erat, quanquam præſentẽ, ſcripto adire. Repertor eius Iul. Cæſar apud Plutarchum. Ferunt & Cæſarem primum reperiſſe, vt ab amicis per litteras adiretur, ὃ διὰ γραμμάτων τοῖς φίλοις ὁμιλεῖν καίσαρα πρῶτον μηχανήσασθαι, cum coram agendi de rebus iis quæ incidiſſent, nec multitudo occupationum, nec vrbis magnitudo ſemper ſpatium daret. Auguſtus ſermones cum ſingulis, atque etiam cum Liuia ſua grauiores non niſi in ſcriptis, & è libello habebat, ne plus, minuſve loqueretur, Sueton. c. 84. Seianus apud Tacitum ſcripto egit ad Tiberium de Liuia ducenda. Quemadmodum maieſtas de imperatoribus, ſic etiam Deuotio dicta de ſubditis. Conſtantinus Magnus epiſt. ad Albanium Præf. Pr. in Actis concil. Arelat. primi, cum deuotionis tuæ ſcripta legiſſem. Symmachus l. 3. c. 82. Deuotione qua ſoleo. Euſebi l. 9. Hiſt. eccleſ. καθοσιώσεως ἡμετέρας. Hoc tibi præcepit imperator, διὰ τῆς ἐμῆς καθοσιώσεως, per meam deuotionem. Ambroſ. ep. 27. Baulo imperatori deuotionẽ exhibuit. Dio in Auguſto, morem ſe deuouendi profectum

oſtendit à S. Pacuuio, qui plærisque dictus Apudius, ὥστε περινοστήσας κατὰ τὰς ὁδοὺς καθιερῶσαι σφᾶς τῷ αὐγούστῳ κατηνάγκαζε, ἀφ' οὗ περ προστρεπόμενοι καὶ νῦν ἔτι κατὰ τοῦτο λέγειν εἰώθαμεν, ὅτι σοι καθωσιώμεθα. S. Pacuuius circumiens per vicos cogebat eos ſe deuouere Auguſto, vnde hodiéque obſecrantes imperatorem, (fortè ἐντρεπόμενοι venerantes) dicere ſolemus, quia tibi deuoti ſumus. Sueton. Calig. c. 14. pernoctantibus cunctis circa palatium, non defuerunt qui capita ſua titulo propoſito vouerent. Symmachus lib. 6. c. 59. deuotionem magiſtratui debitam lib. 10. c. 57. c. 36. clementiæ veſtræ ſemper dicatus comes Heſperius. Vet. inſcript. Valenti Triumphatori ſemper Auguſto C. Scionius Rufus Voluſianus v. clar. ſerenitati eius dicatus. Ammian. l. 17. dicatum nobis futurum, & fidum. Notæ P. Diaconi, D. D. N. M. Q. E. Dicatus, deuotus, numini maieſtatique eius. l. 6. de Aduoc. diuer. iudic. C. l. 8. & 9. de domeſtic. C. Theodoſ. deuotiſſimos domeſticos Arnob. lib. 6. ſi ſuberat numen in ſtatua nomini eius, maieſtatique ſacrato. Videtur ad deuotionem principibus debitam reſpexiſſe. Dio ab Iberico more id petitum ait, de quo Valer. Max. c. 6. l. 2. Celtiberi nefas eſſe ducebant prælio ſupereſſe eum, is occidiſſet pro cuius ſalute ſpiritum deuouerant. Seruius ad l. 4. Georg. Hiſpani ſe regibus deuouent, & poſt eos vitam refutát. Sic in Gallia deuoti, quos Soldurios appellant, vt Cæſar l. 3. c. 5. Athenæus l. 6. σιλοδούνους, quidam σιλοδούρους legunt. Sed vt ad maieſtatis appellationem redeamus, maieſtas propriè diuina exaudienda eſt. Quare apud Sueton. c. 22. inter flagitia Caligulæ ponitur, quod

maieſtatem diuinam aſſerere ſibi cepiſſet. Poſtea ad homines tranſlata eſt. Suetonius in Veſpaſiano c. 7. Auctoritas, & quaſi maieſtas quædam, vt ſcilicet inopinato, & adhuc nouo principi, adhuc deerat. Deniq; pro dignitate & grauitate vox accepta eſt. Ouidius,

Non bene conueniunt, nec in vna ſede morantur
Maieſtas, & amor.

De Titulo Triumphatoris. CAP. XXXVIII.

VEteres inſcriptiones inter titulos imperatorum aſcribunt Triumphatorem, Græci νικητὴν, victorem, ἐπινίκιον. ita Iuſtinianus ſæpe in Cod. indigetatur. Imperatores enim, quod eorum auſpiciis bellum gerebantur ideo triumphabant, ait Nazarius in Panegyrico, non præſides ac legati, qui viciſſent. Auguſtus tamen ſuper triginta ducibus iuſtos triumphos, & aliquanto pluribus triumphalia ornamenta decernenda curauit. Dio libro 54. Auguſtum νικητήρια πέμψαι, miſiſſe triumphalia ornamenta ſcribit ad duces qui latrones comprehenderant. Idem lib. 51. communicauit triumphum cum Carinate. Tiberius ouans curru vrbem ingreſſus eſt. Primus, vt quidam putant, triumphalibus ornamentis honoratus, nouo, nec antea tributo genere honoris. Quid dicam Caligulam, Claudium, Domitianum triumphaſſe? Sueton. Caligula c. 47. Domitiano, c. 6. De Cattis, Datiſque poſt varia prœlia duplicem triumphum egit. Triumphantem Plautium ducem ſuum Claudius Auguſtus proſequitur, & Capitolium conſcendenti læuus incedit, ait

Eutropius lib. 7. Ipſe etiam Claudius Britannia deuicta celebrem triumphum egit, vt Sueton. in Claudio, c. 17. Veſpaſianus triumphi die fatigatus tarditate & tædio pompæ. De triumpho Marci & Lucij Antoninorum legendus Capitolinus. De triumpho Aureliani Vopiſcus. De triũpho Conſtantij Ammianus Marcel. lib. 16. Currus Alexandri Seueri triumphantis 4. elephantis tractus apud Capitolinum, Aureliani à ceruis, vt Vopiſcus. Pacatus Panegyr. ad Theodoſ. Qualem te vrbi dies primus inuexerit, quis in curia fueris, quis in roſtris, vt pompam prætereuntium ferculorum curru, modo pedibus ſubſecutus, alterno clarus inceſſu, nunc de bellis, nunc de ſuperbia triumpharis. Claudianus Panegyr. Honor. 6. Conſ.

Aſt ego frenabam geminos, quibus altior ires,
Electi candoris equos, & nominis arcum
Iam molita tui, per quem radiante decorus
Ingrederere toga, pugnæ monumenta dicabam,
Defenſam titulo Libyam teſtata perenni,
Iamque parabantur pompæ ſimulacra futuræ
Tarpeio ſpectanda Ioui. &c.

Item; *Hic eſt ille puer qui nunc ad roſtra quirites*
Euocat, & ſolio fultus genitoris eburno
Geſtarum patribus cauſas ex ordine rerum,
Euentuſq; refert, veterumq; exempla ſequutus,
Digerit imperij ſub iudice facta Senatu.

Fallitur Claudianus, neque enim veteri more pro roſtris, ſed in æde Bellonæ extra vrbem res geſtas exponebant ij qui triumphum peterent. Subdit deinde,

Nil cumulat, verbiſque nihil fiducia celat,

Fucati

Fucati ſermonis opem mens conſcia laudis
Abnuit, agnoſcunt proceres, habituque Gabino
Principis, & ducibus circumſtipata togatis
Iure paludatæ iam curia militat aulæ.

Paneg. Honor. 3. Conſ. Honorius puer eodem curru cum patre vectus,

cum tu genitoris amico
Exceptus gremio mediam veherere per vrbem,
Velaretque pios communis laurea currus.

Apud Euagrium lib. 1. Neſtorius Theodoſium iuniorem & Valentinianum καλλινίκους vocat βασιλεῖς. Euagr. lib. 2. νικητῇ, τροπαιούχῳ τῷ αὐγούστῳ λέοντι. Paulus Diaconus lib. 23. Stauracius Victor de Sclauis triumpho manifeſtauit trophæa in Hippodromo ſub Irene. Socrates lib. 2. Conſtantium νικητὴν, καὶ θριαμβευτὴν αὔγουστον vocat. Exſtruebãtur arcus triũphales, de quibus egimus libro de triumpho. Plinius Panegyr. De ampliando munere gladiatorum, aut de inſtituendo collegio fabrorum conſulebamur, & quaſi prolatis imperij finibus nunc ingentes arcus, exceſſuroſque templorum faſtigium titulos, nunc menſes etiam, nec hos etiam ſingulos nomini dicabamus, Septembrem Germanicum, Octobrem Domitianum. Victor exercitus è longinquis prouinciis arma hoſtibus erepta, vexilla, baltheos, & alia id genus ad principem mittebat. P. Diaconus lib. 17. Romani tranſmittunt è Perſide ad Imperatorem ex Perſicis exuuiis multa, & captos vniuerſos vna cum bandis. Interim hic adſcribo titulos Imp. ex Nouella Iuſtiniani 17. In nomine Domini I. Chriſti Dei noſtri, Imperator Cæſar, Flauius, Iuſtinianus, Alemanicus,

Gotthicus, Francicus, Anticus, Alanicus, Vandalicus, Africanus, Pius felix glorioſus, Victor triumphator omni tempore adorabilis Auguſtus Ioannes Comnenus apud Choniatem lib. 1. non exigua Perſarum multitudine abducta Byzantium reuerſus triumphum indicit, & currum argento interpunctum cõpingi iubet, opus admirabile, & gemmis alicubi non pretioſiſſimis ornatum. Cum dies ſupplicationis adeſſet, omnis generis tapetes auro & purpura intertexti vicos exornabant, nec deerant Chriſti, & ſanctorum effigies, in illis ad viuum expreſſæ, ἅπας πέπλος ταῖς ἀγυιαῖς κατεπλάτυνε χρυσυφής τε, καὶ ἁλιπόρφυρος, ὅσοι τε τοῦ χριστοῦ, καὶ τῶν ἁγίων ἀπείρων ἐξέστησαν εἰκάσματα, ὁπόσα ἱστουργικὴ χεὶρ ἐπὶ πέπλοις ἐνετυπώσατο. Erant & tabulata vtrinque propter ſpectatores ſtructa, digna admiratione. Fuit autem is locus vrbis ſic inſtructus, qui ab orientali porta vſque ad magnum palatium pertinet. Quadrigæ à quatuor equis niue candidioribus trahebantur. Imperator non conſedit, ſed Dei genitricis imaginem in eo collocauit. Habenas viris potentiſſimis regendas, & cognatis ſuis currum curandum dedit, ipſe crucem manugeſtans pedes anteceſſit, & Dei ſapientiæ templum ingreſſus, gratiis Deo actis in palatiũ abiit. Idem lib. 1. Manuel. Manuel Hungaris victis in vrbem imperatricem regreditur, ac triumpho quammaxime extento ſplendidiſſimam pompam per vrbis circuitus duxit, cuius elegantiam Hungarorum & Seruiorum captiui illuſtrarunt, veſtibus ſplendidioribus quam pro ſua conditione ab ipſo exornati. ἐς δ' ὅσον πλεῖστοι ἀπὸ μηχανῶν ἐνθεάμενοι, λαμπροεσθῆτα ὡς οἴκοι διὰ τῶν τῆς πόλεως ἀμφόδων ἐπόμπευον. Alium

eiuſdem triumphum leges lib.5. quo Manuel ingreſſus orientali porta, quæ ad arcem patet, in quo expanſæ ſunt omnes purpureæ & auratæ veſtes, & captiui in triumpho ducti, προηγεῖτο μὲν δὴ ἀργυρᾶ ἐπίχρυσος τέτρωρος ἵπποις λευκοῖς, ἵδρυτο δ᾽ ἐπ᾽ αὐτοῦ ἡ εἰκὼν θεομήτορος. lib.2.Perſ. Victis Perſis Iuſtinianum βασιλέα καλλίνικον εἶτα νενικηκότες ἀνέκραγον. P Diaconus l.17. Iuſtinianus Victor mittit ad Tiberium Imp. tabernaculum regis Perſarum, elephantes, & regias exuuias. Procopius de triumpho Beliſarij lib.1.Vandal. Beliſarius cum Victor ex Africa cum Gilimere rediiſſet Byzantium, honore triumphi honeſtatus eſt. κεῖνος δ᾽ ἀμφὶ ἐνιαυτοὺς ἑξακοσίους πρὸ ἀρχῆς ἤδη, ἐξ ὅτου ἐς ταῦτα τὰ γέρα οὐδεὶς ἐπεληλύθει, ὅτι μὴ Τίτος τε, καὶ Τραϊανὸς, καὶ ὅσοι ἄλλοι αὐτοκράτορες στρατηγήσαντες ἐπὶ τὸ βαρβαρικὸν ἔθνος ἐνίκησαν. τά τε γὰρ λάφυρα ἐνδεικνύμενος, καὶ τὰ τοῦ πολέμου ἀνδράποδα ἐν μέσῃ πόλει ἐπόμπευσεν, ὃν δὴ θρίαμβον ἐκάλεσαν ῥωμαῖοι, οὐ τῷ παλαιῷ μέντοι τρόπῳ, ἀλλὰ πεζῇ βαδίζων ἐκ τῆς οἰκίας τῆς αὐτοῦ ἄχρι ἐς τὸν ἱππόδρομον (καὶ ἐνταῦθα ἐκ Βανδίλων αὖθις deleo quatuor illa verba) ἕως ἐς τὸν χῶρον ἀφίκετο, οὗ δὴ ὁ θρόνος βασιλεῖός ἐστι. Ὀλίγῳ δὲ ὕστερον Βελισαρίῳ καὶ ὁ θρίαμβος κατὰ δὴ τὸν παλαιὸν νόμον ξυνετελέσθη. ἐς ὑπάτους γὰρ προελθόντι οἱ ξυνέπεσε φέρεσθαί τε πρὸς τῶν αἰχμαλώτων, καὶ ἐν τῷ δίφρῳ ὀχουμένῳ τῷ δήμῳ ῥιπτεῖν αὐτὰ δὴ ἐκεῖνα τοῦ Βανδίλων πολέμου τὰ λάφυρα. &c. Simocata lib.3.c.4. Victo Perſa milites στρατιῶται λαφύροις πολλοῖς τὸν αὐτοκράτορα πέμψαντες ὡς αὐτὸν καὶ τὰ σημεῖα τοῦ περσικοῦ, ἃ τῇ πατρίῳ φωνῇ βάνδα ῥωμαῖοι κατονομάζουσιν. c.6. τῇ δ᾽ ἐπιούσῃ ἐπὶ τοῦ περσικοῦ χάρακος ἐπιβάντες ῥωμαῖοι, καὶ τούτου κρατήσαντες τῶν ἐσπαίων τὸν ἔλεγχον ἐς βασιλέα παρέπεμπον, ξίφη χρύσεα, τιάρας τε ἱερατικὰς, τὰς λιθοκολλήτους ζώνας, αἷς οἱ μεγιστᾶνες τοῖς βαρβάροις.

λαμπρύνουσι; τὰ σημεῖα τῆς παρατάξεως, βάνδα. &c. c. vlt. καὶ τὸ ἐν περσικὸν λίζονται χάραγμα, πάντα σκευοπήγματα τοῦ βασιλέως παραγενομένου, &c. τῇ δὲ ἐξελθόντων κρατήσαντες ἅμα τοῖς σκύλοις τοῖς περσικοῖς παραπέμπουσι πρὸς τὸν καίσαρα. Apud Procopium 1. Gotth. Roma capita Beliſarius claues Romæ mittit ad imperatoré. Verba Græca quæ ſupra poſuimus, interpretari libet. Ex Choniate, omnis peplus vicos illuſtrabat auro textus, & purpura prætextus, neq; aberant inde Chriſti & ſanctorum imagines, quas manus textorum in ſupellectile acu pinxerat. Quam diutiſſimè protendens ac in longum proferens triumphum, luculenter ac ſplendide per vrbis angiportus & vias pompam duxit. Præibant quadrigæ argenteæ inauratæ albis equis trahentibus, & in illis ſedebat imago Dei matris. Procopius lib. 2. Perſ. Iuſtinianum Callinicum, & qui Perſas vicerāt acclamabant. Abierant propè ſexcenti anni, ex quo nullus triumphi honore ornatus erat, excepto Tito & Trajano, & aliis imperatoribus qui cum aduerſus barbaros mouiſſent, viciſſent. Spolia enim oſtentans, & mancipia in media vrbe traducebat per pompam, quem triumphum Romani vocant, non veteri more, ſed pedes Beliſarius ex ſuis ædibus vſque ad circum progreſſus, donec venit ad eum locum vbi erat ſolium Imperatoris. Paulò poſt Beliſarius veteri more triumphum egit. cum enim Conſul renūtiatus eſſet, ac à mancipiis geſtaretur, ei contigit vt ſella geſtatoria vectus ſpargeret populo Vandalici belli ſpolia. Milites honorant Imperatorem multis ſpoliis, mittuntque ad eum ſigna Perſica, quæ Romani banda vocant. Die ſequenti ingreſſi in Perſicum vallum, eoque

potiti Romani, tropæorum argumento ad imperatorem miſerunt aureos enſes, tiaras Perſicas, & balthcos gemmis inſignes, quos margaritarum artifices barbaris ornant, vexilla, quę banda Perſicum vallum diripiunt, & tabernacula regis, cumque potiti eſſent elephantis, mittunt eos ad Cæſarem cum ſpoliis Perſicis. Conſtantinopoli per portam auream triumphantes ingrediebantur, ait Cedrinus. Triumphans στεφαίῳ χρυσῷ λόφον ἐφύπερθεν ἔχοντι, aurea corona conum in vertice habente ornatus eſt. Imperatores interdum eorum quos vicerant colla calcarunt. Diaconus lib. 20. Iulianus in ſolio reſidens colla Leontij, & Abſimari vſque ad ſolutionem primi brauij calcauit. Hos deſtinatos in viuario animantium capite mulctauit. Glycas p. 4. Sultanus Diogenis imperatoris captiui in ſolio ſedẽs calcata ceruice pro more, mox eum à terra erexit. Zonaras tom. 3. p. 22. καὶ πεσόντα κατὰ γῆς πατήσας, ὡς ἔθος, ἀνέστησε, Imperatorem humi poſitũ cum calcaſſet, erexit. Manaſſes Comnenũ βασιλέα vocat αὐσονάνακτα, καὶ μυρίων νικηφόρον, regem Auſonum, qui vicit innumeros. Trajano permiſſum de quotcunque libet gentibus triumphare, ait Dio, καὶ ἐπινίκια ὅσων ἂν ἐθελήσῃ, πέμψαι.

De Votis. CAP. XXXIX.

VOta pro Pompeio, pro Auguſto facta eſſe Diõ indicat lib. 41. & Iuuenalis Sat. 10. Ante eos pro Liuio Druſo, cum repente in publico Tribunus plebis ſemianimis concidiſſet, vota per Italiam publicè ſuſcepta ſunt, vt Aurelius Victor libro de

vir. illuſt. c. 66. Equites Romani natalẽ Auguſti ſponte atque conſenſu biduo ſemper celebrarunt, omnes ordines in lacum Curtij quotannis ex voto pro ſalute eius ſtipem iecerunt, ait Sueton. In tabulis ea vota ſcribebantur. Auguſtus vota quæ in proximum luſtrum ſuſcipi mos eſt, collegam ſuum Tiberium cum luſtrum in campo Martio magna frequentia conderet, nuncupare iuſſit. Nam ſe quanquam conſcriptis, paratiſque iam tabulis negauit ſuſcepturum, quæ non eſſet ſoluturus, narrante Suetonio c. 97. Martialis,

Quantus iò Latias mundi conuentus ad aras
Suſcipit, & ſoluit pro duce vota ſuo.

Libanius Panegyrico Iuliani, ὑμεῖς, ὅτι μὲν χαίρετε τοῖς ὁρωμένοις, καὶ ταῖς εὐχαῖς, δι' ὧν αἰτεῖτε ταῦτα πολλάκις ὄψεσθαι. Vos delectari iis, quę videtis, non dubium eſt, & votis ipſis per quę optatis ęa ſæpe videre, καὶ τοῖς προσώποις γέμουσιν εὐθυμίας δηλοῦτε, & vultu lætitiam teſtante. Tiberius nepotes ſuos patribus commendauit. Sed vt comperit ineunte anno pro eorum quoque ſalute publicè vota ſuſcepta, egit cum Senatu, non debere talia præmia tribui, niſi expertis, & ætate prouectis. Idem c. 54. in Tiberio. Cum iam exceſſiſſet Claudius, mors eius celata eſt, donec circa ſucceſſorem omnia ordinarentur. Itaque & quaſi pro ægro adhuc vota ſuſcepta ſunt, eodem auctore c. 45. Caligula cum in proximas Campaniæ inſulas traieciſſet, vota pro reditu ſuſcepta ſunt: ingreſſoque vrbem jus, arbitriumque omnium rerum illi permiſſum eſt, tanta publica lætitia, vt tribus proximis menſibus, ac ne totis quidem, ſupra centum ſexaginta millia victimarum cæſa tradantur. vt vero

in aduerſam valetudinem incidit, pernoctantibus cunctis circa palatium, non defuerunt qui depugnaturos ſe armis pro ſalute ægri, quique capita ſua titulo propoſito vouerẽt. Votum exegit ab eo qui pro ſalute ſua gladiatoriam operam promiſerat. Alterum qui ſe periturum ea de cauſſa vouerat, cunctantem pueris tradidit verbenatum infulatumque, qui votum repoſcentes per vicos agerent, quoad præcipitaretur ex aggere, eodẽ teſte. Votorum nuncupatione magna iam ordinum frequentia, vix repertæ claues Capitolij paulo ante Neronis exceſſum, vt idem prodit, c. 46. Qui ſequius de ſalute Principis cogitabant, nuncupationibus votorũ non aderant, auctore Tacito l.16. Annal. Si bene Rempublicam, & ex vtilitate cõmuni rexerit, digna vota quæ ſemper ſuſcipiantur, ſemperq; ſoluantur, ait Plin. in Panegyr. Ouid. l. 2. Triſt. e. 1.

Et pia tura dedi pro te, cumque omnibus vnus
Ipſe quoque adiuui publica vota meis.

Nullus magiſtratus tantæ auctoritatis eſt, tantos ſpiritus tollit, qui audito tantum nomine Imperatoris quieſcere auſit, ſed vbi aſſurrexit, prædicat, veneratur, & duplici voto ſe obſtringit. Ariſtid. in Rom. (τῶν ἀρχόντων) οὐδεὶς ἐφ' ἑαυτῷ τηλικοῦτον φρονεῖ, ὅστις τοὔνομα (τοῦ αὐτοκράτορος) ἀκούσας μόνον, οἷός τ' ἐστιν ἀτρεμεῖν, ἀλλ' ἀναστὰς ὑμνεῖ, καὶ σέβει, καὶ συνεύχεται διπλῆν εὐχήν. Cum Rhodiorum magiſtratus ad Tiberium ſcripſiſſent, nec litteris ſolemne illud ſubieciſſent, vota pro te facimus, diligenter eos euocauit, & ſubſcribere iuſſit. Dio, οἱ ῥοδίων ἄρχοντες ἐπιστείλαντές τι αὐτῷ, οὐκ ἐπέγραψαν τῇ ἐπιστολῇ τοῦτο δὴ τὸ νομιζόμενον, εὐχὰς αὐτῷ ποιούμενοι. Sueton. Tiber. c. 32. Cum

Rhodiorum magiſtratus quod litteras publicas ſine ſubſcriptione ad ſe dederant, euocaſſet, iuſſos ſubſcribere remiſit. Triumphāti imperatori accinebat populus, De noſtris annis tibi Iuppiter augeat annos, ait Tertul. Apologet. c.35. Quod idem oſtendit Gregor. Nazianz. oration. εἰς Βασιλ. καὶ ἐκείνῳ εἴπερ οἷά τε ἦν προσθεῖναί τι τῆς αὐτῶν ζωῆς ἕκαστος πρόθυμος ἦν. Et illi addere ſi fieri poſſet aliquid vitæ ſuæ quiſque cuperet. Velleius Paterculus Italiā vota pro ſalute Pompeij primi omniū ſuſcepiſſe ſcribit. à quo diſcedit Victor, qui ante Pompeium vota pro Liuio Druſo ſuſcepta docet. Libanius in legatione, τῶν μὲν ἔργων ἔτι χωρούντων κατὰ νοῦν, τοῦ δὲ τῶν ἔργων οὔπω φαινομένου λόγου, πάντα ἀφέντες ἐν ἱκετείαις ἦμεν, γέροντες, γυναῖκες, εὐθὺς μὲν καθ' ἑκάστην ἀγειρόμενοι φυλήν, ἔπειτα εἷς ὅμιλος Athenis τὰ μέρη γενόμενοι, πορευόμενοι μὲν δι' ἀγορᾶς μετὰ λαμπρῶν τῶν εὐχῶν, ὑπερβαίνοντες δὲ τὰς πύλας μετὰ μειζόνων, κυλινδούμενοι μὲν ἐν τῷ πεδίῳ τῷ τοῦ πολέμου μελέταις. ὅσοι δὲ ἡμῶν ἐν ἐπιστήμῃ τοῦ θείου, καὶ τούτων ἐκοινώνουν, καὶ πρὸς βωμοὺς ᾔεσαν. Cum res ex ſententia tibi procederent, nec dum ſermo vulgatus eſſet de exitu rerum, omnibus omiſſis ſupplicabamus omnes ſenes & mulieres, ſtatim per tribus ſingulas aggregati, deinde vnus omnes cœtus facti Athenis, qui prius per partes diuiſi eramus, euntes per forum cum votis ſplendidis, & cum ſplendidioribus egreſſi portas, volutabundi in campo vbi bellicæ exercitationes habentur. Quotquot autem ex nobis Deorum cultum noueramus, precibus incumbebamus, & ad aras ibamus. Vota pro Seiano & pro Plautiano præfectis prætorio ſuſcepta eſſe indicat Dio lib. 57. καὶ ηὔχοντο ὑπὲρ ἀμφοῖν ὁμοίως, καὶ ἔθυον, καὶ τὴν τύχην αὐτῶν

αὐτῶν ὤμνυσαν, vota nuncupabant omnes pro Tiberio & Seiano conjunctim, & ſacrificabant, & fortunam eorum iurabant. Idem in Seuero, τήν τε τύχην αὐτοῦ πάντες οἱ στρατιῶται, καὶ οἱ βουλευταὶ ὤμνυσαν, καὶ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας αὐτοῦ δημοσίᾳ ἅπαντες ηὔχοντο. Et per fortunam Plautiani omnes milites & ſenatores iurabant, & pro ſalute eius publicè omnes vota nuncupabant. Quod poſtea vetitum Senatuſconſulto, vt ſolis imperatoribus hic honos haberetur. Plutarchus in Galba, καί ποτε θέας οὔσης, τῶν χιλιάρχων καὶ λοχαγῶν τὸ ῥωμαϊκὸν σπένδοντες εὐτυχίαν ἐπευχομένων τῷ αὐτοκράτορι Γάλβᾳ. Cum ſpectaculum ederetur, & ex more centuriones & Tribuni Galbæ imperatori felicitatem precarentur. Conſtantinopoli moris fuit vt nomina imperatorum, & ſi quis alius optimè ſupra cæteros de Repub. meritus eſſet, inter hymnos & preces commemorarentur. Nicephorus Gregoras lib 4. προσεπετάχθη δ' ἐπὶ τούτοις ὁ βασιλεὺς διὰ μνήμης καὶ τὸ τοῦ καίσαρος ὄνομα ἄγεσθαι ὁμοῦ τοῖς τῶν βασιλέων ἐν τοῖς ὑμνητηρίοις καὶ εὐφήμοις ἅπασι πανταχῆ τῆς τῶν ῥωμαίων ἐπικρατείας ἄχρις ἐνιαυτοῦ. Imperator mandauit vt Cæſaris, qui Conſtantinopolin Latinis eripuerat, nomen commemoraretur cum regibus in hymnis, & acclamationibus omnibus vbiq; in ditione imperij Romani per annum. Phranzes lib 1. c. 5. In diuinis ac ſacris Liturgiis in omnibus ritibus, & officio ſanctarum eccleſiarum clara voce eius mentio fiebat, qui cæperat Conſtantinopolim. Nicephorus Gregor. lib. 11. ἐν ταῖς ἱεραῖς ὑμνῳδίαις καὶ ταῖς πομπικαῖς τάξεσι τὴν πανηγυρικὴν Βασιλείου καὶ εἰρήνης ἢ εἰ μὴ τὴν εὐφημίαν λέγεσθαι, regis & reginæ Trapezontis Baſilij & Irenes acclamationem in ſacris hymnis decantandis,

& in pompa theatrorum per publicas feſtiuitates memoria perſonabat, Eumenius Paneg. Conſtant. Quod enim ad propagandos aliorum principum ſolemni verbo more iuratur, tibi Cōſtantine ſoli, vltra omnium noſtrorum fata victuro ſecurè vouemus, cui tam longa ætas propria debeatur. Plinius Panegyr. Quo maiore fiducia iiſdē illis votis quæ ipſe pro ſe nuncupari iubet, oro & obteſtor, ſi bene Remp. ſi ex vtilitate omnium regit, primum vt illum nepotibus noſtris ac pronepotibus ſerues, deinde vt quandocunque ſucceſſorem ei tribuas quem genuerit, quem formauerit, ſimilemq́; fecerit adoptato, aut ſi hoc fato negatur, in conſilio ſis eligēti, monſtreſq; aliquē quem adoptari in Capitolio deceat. Iulianus orat. 2, πάντα ὑπομένειν ᾤου δεῖν πρὶν ἰδεῖν ῥωμαίων βάρβαρον βασιλεύοντα, καὶ νόμων κύριον, καὶ πολιτείας καθιστάντα, καὶ ταῖς ὑπὲρ τῶν κοινῶν εὐχαῖς πολλῶν ὄντα τοσούτοις ἀποβήμασιν ἔνοχον. Putaſti omnia tibi ſubeunda prius quam patereris Barbarum Romanis imperantem, & legum eſſe dominum, ac Reipublicæ conſtitutorem, & eum qui tot flagitiis ac impietatib. obſtrictus eſſet, vota pro Repub. facere. Auſon. Gratiarum act. Non forum & baſilica, olim negotiis plena, nunc votis, votis pro tua ſalute ſuſceptis. Plinius Panegyr. Enimuero quam commune, quam ex æquo, quod felices nos felicem illum prædicamus, alterniſque votis hæc faciat, hæc audiat, quaſi non dicturi niſi fecerit comprecamur. Euſebius lib. de vita Conſtantini p. 150. καὶ τῆς εὐχῆς δ' αὐτὸς στρατιωτικοῖς ἅπασι διδάσκαλος ἦν αὐτὸς, ῥωμαΐᾳ διαλέκτῳ τοὺς πάντας ὧδε λέγειν ἐκπαιδεύσας αὐτούς. σὲ μόνον οἴδαμεν θεὸν, σὲ βασιλέα γνωρίζομεν, σὲ βοηθὸν ἀνακαλούμεθα, παρὰ σοῦ τὰς νίκας ἠράμεθα,

διὰ σοῦ κρείττους τῶν ἐχθρῶν κατέστημεν, σοὶ τὴν ὑπὲρ ξαίτων ἀγαθῶν χάριν γνωρίζομεν, σὲ καὶ τῶν μελλόντων ἐλπίζομεν, σοῦ πάντες ἱκέται γινόμεθα, σὲ ἡμῖν περὶ βασιλέα κωνσταντῖνον, παῖδάς τε αὐτοῦ θεοφιλεῖς ἐπὶ μήκιστον ἡμῖν βίου σῶον ἡμῖν καὶ νικητὴν φυλάττεσθαι ποτνιώμεθα. Ipſe erat doctor precationis omnibus militibus, Romana lingua omnes ita dicere iubens. Te ſolum Deum nouimus, te regem cognoſcimus, te auxiliatorem inuocamus, per te vicimus, per te hoſtibus ſuperiores fuimus, tibi accepta referimus bona quibus fruimur, à te bona ventura exſpectamus, omnes tui ſupplices ſumus, noſtrum Imper. Conſtantinum, & filios eius Deum amantes, in multos annos, vt ſaluos & victores cuſtodias te oramus. Tacitus lib. 4. Annalium, Pontifices, eorúmq; exemplo ceteri ſacerdotes, cum pro incolumitate principis vota ſuſciperent (anno Vrbis 775.) Neronem quoque, & Druſum iiſdē Diis cōmendauere. Dio lib. 58. τὰς εὐχὰς τὰς κατ᾽ ἔτος ὑπό τε τῶν ἀρχόντων, καὶ ὑπὸ τῶν ἱερέων ὑπέρ τε ἑαυτοῦ, καὶ ὑπὲρ τοῦ δημοσίου ποιουμένας, καὶ τοὺς ὅρκους τοὺς εἰς τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ φέρεσθαι. Vota quæ à magiſtratibus quotannis & ſacerdotibus pro ſalute principis ac populi nuncupabantur, & iuramenta de imperio eius fieri ſolita. Plinius ad Traianum, Solemnia vota pro incolumitate tua, qua ſalus publica continetur, & ſuſcepimus, & ſoluimus, precati Deos, vt velint ea ſemper ſolui, ſemperque ſignari. Idem lib. 10. vota ſoluunt milites & prouinciales pro incolumitate principis, & in futurum nuncupant. Ea vota ſuſcepta 3. Nonas, Plutarcho narrante in Cicerone, quem natum eſſe aiunt tertio Nonas, ἡμέρᾳ τρίτῃ τῶν νέων καλανδῶν, ἐν ᾗ νῦν οἱ ἄρχοντες εὔχονται, καὶ θύουσιν ὑπὲρ τοῦ ἡγεμόνος, quo dic

nunc magiſtratus vota ſuſcipiunt & ſacrificant pro incolumitate principis. Capitolinus in Pertinace. Tertio Nonarum die votis ipſis. Nonas accipe Ianuarias ex Eunapio in Maximo, ἡ τρίτη δὲ ἡμέρα τῶν καλανδῶν, ἃς αὐτοὶ ἰανουαρίους ἡμέρας ῥωμαῖοι προσονομάζουσι, καὶ προσοικειωσάμενοι πάντες αὐτὴν ὑπέχοντο πλείω εὐωχίαν. Tertia die Kal. Ianuar. cum adorauerint omnes, ac vota ſuſceperint, epulantur. Caius Iuriſconſ. de verbor. ſignificat. l. ſi caluitur. Poſt Kal. Ianuarias die tertio pro ſalute principis vota ſuſcipiuntur. Dio lib. 59. καὶ τρίτῃ δὲ ἡμέρᾳ τῇ τὰς εὐχὰς ἐχούσῃ συνῆλθον. Tertia die qua vota nuncupantur, conuenerunt. Tertia igitur die pro incolumitate principis, veteri more Kalendis ipſis pro Repub. vota fiunt, imo ſibi ſuiſque vulgo bene precantur, teſte Ouidio lib. 1. Faſtor.

Et damus alternas, accipimuſque preces.

Tibullus ad Meſſalam,

Tyrio ſubtemine veſtem
Indutas oriente die duce fertilis anni,
Cum fera diſcordes tenuerunt flamina venti,
Et largita tuis ſunt multa ſilentia votis.

Pro Liuia vota ſuſcepta indicat Tacit. lib. 3. Annal. Inceſſit deinde religio quonam in templo locandum eſſet votum, quod pro valetudine Auguſtæ equites Rom. vouerant equeſtri Fortunæ. Pro Vero ad Parthicum bellum Senatus volũtate miſſo, cum eum Canuſij ægrotare rumor eſſet, vota ſuſcepta Capitolinus in M. Antonino prodit. Vulgo pro amicis ægrotis Romę vota ſuſcepta. Propert lib. 1. e. 7.

Hæc mihi vota tuam propter ſuſcepta ſalutem.

Tertullian. lib. ad Scapul. Sed ijdem ipſi qui per genios eorum pridie vſque iurauerant, qui pro ſalute eorum hoſtias & fecerant, & vouerant. In votis annuis imperatorum facta mentio, exceptis Tiberio & Caio, vt Dio lib. 58. καὶ διὰ ταῦτα τὸ μὲν ὄνομα αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν αὐτοκρατόρων, ὧν μνήμην ἐπί τε τοῖς ὅρκοις καὶ ἐπὶ ταῖς εὐχαῖς ποιούμεθα, ὥσπερ οὐδὲ τοῦ Τιβερίου. Ludi votiui pro Auguſti ſalute facti, apud Plinium lib. 7. c. 48. Reperti ciues qui morientes iuſſerint pro ſe vota ſolui, quod Auguſtum ſuperſtitem reliquiſſent, ait Sueton. in Auguſt. c. 59. Sed & pro Germanici incolumitate, cum eum morbo leuatum, recreatumque fama ferret vota reddita, narrante Cornelio Tacito lib. 2. Annalium, & Suetonio in Calig. c. 6. Vetus inſcriptio eſt, P. Quintilius Sexti filius Varus Cos. ludos votiuos pro reditu Imper. Cæſaris D. Auguſti Ioui Opt. Max. fecit cum Claudio Nerone conlega Ouid. lib. 4. Triſt. el. 2.

Cumque bonis nuribus pro ſoſpite Liuia nato
Munera, dat meritis ſæpe datura Dijs.

Moris autem fuit cum vota ſoluerentur, vt eius rei ergo tabulæ figerentur. Vetus inſcript. Sulpitius Camerinus magiſter Collegij fratrũ arualium nomine vota nuncupauit pro ſalute Neronis Claudi D. Claudi filij Germanici Cæſaris N. Tib. Cæſ. Aug. pro D. VII. Cos. IIII. & Octauiæ coniugis victimis immolatis in Capitolio quæ ſuperioris anni magiſtri vouerant, perſoluit, & in proximum annum nuncupauit, præeunte M. Antonio Saturnino, Ioui boues mares II. Iunoni vaccas II. Mineruæ vaccas II. Saluti publicæ vaccas II. Diuo Claudio bou. mares II. in collegio adfuere Sulpicius

Camerinus magiſter, A. Vitellius, L. Piſo L. F. M. Aponius Saturninus, P. Memmius Regulus., L. Saluius, Otho Titianus. In Panegyr. Mamert. vidimus te conſulem Kal. Ianuariis eodem die pro Rep. & vota ſuſcipere, & conuicta debere, cum haſtam poſito ſcipione rapuiſti. Ita exaudi Tacitum lib. 4. Annal. Cæſar ſolemnia incipientis annis Kal. Ianuar. epiſtola precatus, &c. Quem enim diem vacuum pœna, vbi inter ſacra & vota, vincla & laqueus inducantur. Liuius lib. 21. Conſulem C. Flaminium conſcientia præteritorum, & Capitolium, & ſolemnem votorum nuncupationem fugiſſe, ne die initi magiſtratus Iouis Opt. Max. templum adiret. Nuncupabantur ea vota & in caſtris apud ſigna. Tertull. de corona, Ecce annua votorum nuncupatio, quid videtur? Primam principiis, ſecunda in Capitoliis. Accipe poſt loca, & verba. Hunc tibi Iuppiter bouem cornibus auro decoratis vouemus eſſe facturum, id eſt, eſſe facturos. Ælius Cæſar apud Lampridium, votorum cauſſa ab Hadriano lugeri eſt vetitus. Tertullianus, ſolemnia vocat imperatorum. item, Hæccine ſolemnes dies principum decent, quæ alios dies non decent (vicatim epulari, ciuitatem tabernæ habitu abolefacere.) ô nos merito damnandos. Cur enim vota & gaudia Cæſarum caſti, & ſobrij, & probi expungimus. Conſtantinopoli extremis temporibus in eccleſia memoria fiebat imperatorum, & patriarchæ cum votis & precibus. Contra morem fuit πρὸ τοῦ βασιλέως μνημονεύεσθαι τὸν πατριάρχην, ait Nicetas lib. 9. ante imperatorem memoriam fieri Patriarchæ, id eſt commendari votis ac precibus, aut commemorari

patriarcham præ imperatoribus. Admonuimus vota ſcribi ſolita in tabulis, ac ſubſcribi cum ſoluerentur ſe voti reos ſoluiſſe. Propert. l.4.c.3.

Omnibus heu portis pendent mea noxia vota,
Texitur hæc caſtris quarta lacerna tuis.

Item, *Armaque cum tulero portæ votiua Capenæ,*
Subſcribam ſaluo grata puella viro.

Seneca e.10. vota polliceri non ſatis erat, ſed atteſtatione & inſcriptione voti opus fuit. Conſules priuſquam paludati in hoſtes exirent, vota præeunte Pontifice concipiebant. Liuius, Dictator ludos magnos vouet præeunte Pontifice Max. Collegium quoque Pontificum de votis cognoſcebat. lib.31. Conſul ludos Ioui vouere iuſſus antequam in bellum Macedonicum exiretur. Moram voto publico Pontifex Maximus attulit, qui negauit ex incerta pecunia vouere debere. Collegium Pontificum poſſe decreuit. Vouit in eadé verba Conſul præeunte Pontifice Maximo, quibus antea quinquennalia vota ſuſcipi ſolita erant. Quinquennalia vocat quæ cenſores conciperent in futurum luſtrum. lib. 21. prætor vota ſuſcipere iuſſus eſt ſi Reſpublica manſiſſet, ver ſacrum votum eſt. Ita & Sabini ſub conditione vouerunt, apud Siſennam lib. 4. hiſtor. Sabini feruntur vouiſſe, ſi res communis melioribus locis conſtitiſſet, ſe ver ſacrum facturos. Vltra plantam euagari videar, ſi de votis plura ſubiecero. Sed hoc detur otio iuuentutis, & meo. Populus interdum Romæ vota nuncupabat præeunte pontifice. Liuius lib 41. Q. Martio Philippo verba præeunte populus in foro votum concepit. Omnia pene templa, ludiq; ſolemnes

ex voto ſunt inſtituta. De Iouis ſtatoris templo Liuius lib. 1. de fide quam Calatinus dicauit Valer. Max. lib. 1. Imperatores ante pugnam vota ſuſcipiebant. Plaut. Amphitru. *Imperator vtrinq; hinc & illinc vota ſuſcipere: Hortari exercitum.*

Galli Aſtrionico duce vouere de noſtrorum militum præda Marti ſuo torquem. Intercepit Iuppiter votum, nam de torquibus eorum aureum trophæum Ioui Flaminius erexit. Verdumaro rege Romana arma Vulcano promiſerant, aliorſum vota ceciderunt. Occiſo enim rege Marcellus tertia poſt Romulum patrem Feretrio Ioui opima ſuſpendit. Sub imperatoribus cudebantur ἀγαλμάτια, ſimulacra & ſigilla quibus vota pro quinquenniis principum, decenniiſque ſignarentur, vt eſt in veterib. inſcript. Plin. Panegyr. nuncupare vota, & pro æternitate imperij, & pro ſalute ciuium, imò pro ſalute principum, ac propter illos pro æternitate imperij ſolebamus, hæc pro imperio noſtro in quæ ſint verba ſuſcepta operæpretium eſt annotare. Si bene Remp. & ex vtilitate omnium rexerit, &c. Forma voti pro imperatore expreſſa in tabula lapide Vet. Narb. Tit. Statilio Tauro, Q. Caſſio Longino Cos. 10. Kal. Octob. numini Auguſti votum ſuſceptum à plebe Narbonéſium in perpetuum. Quod bonum fauſtum, felixque ſit Imperat. Cæſari D. I. filio Auguſto P. P. Pontifici M. Tribunitiæ poteſtatis 34. coniugi, liberis, gentique eius, Senatui populóque R. & colonis, incoliſque C. I. P. N. M. qui ſe numini eius in perpetuum colendo obligauerunt, Plebs Narbonenſium aram Narbone in foro poſuit, ad quam quotannis 8. Kal. Octob.

Octob. qua die cum ſæculi felicitas orbi terrarum rectorem edidit, tres equites Rom. à plebe, & tres libertini, hoſtias ſingulas immolent, & colonis & incolis ad ſupplicandum numini eius tus & vinum de ſuo ea die præſtent. Kalendis quoque Ianuariis, tus & vinum colonis præſtent. Septimo quoque Idus Ianuarias, qua die primum imperium terrarum auſpicatus eſt, ture, vino ſupplicent, & hoſtias ſinguli immolent, & colonis incoliſque tus vinum ea die præſtent, &c. Hæc de votis pro incolumitate Imper. Fuere nõnulli qui caput ſuum pro ſalute Reip. deuouerent. Liuius l. 5. M. Fabio Pontifice præfante carmen, ſenes ſe deuouent pro patria, cum Galli Romam irrupere. l 8 De Decio, Præi Verba Pontifex, quibus me pro legionibus deuoueam. Pontifex eum togam prætextam ſumere iuſſit, & velato capite, manu ſubter togam ad mentum exerta ſuper telum ſubiectum pedibus ſtantem ſic dicere, &c. Legendus auctor libri de viris illuſtribus, & Cicero lib. 1. de natura Deor. Conceptis verbis, inquit, Decij ſe deuouerunt capite velato. Tacitus lib. 13. Hermunduri Cattorum aciem Marti & Mercurio ſacrauere, quo voto equi viri, omnia hoſtium occidioni dantur. Cum vrbes deuouerent, hac forma vſi. Dis pater, ſiue Iouis Manes, ſiue quo alio nomine fas eſt nominare, &c. ouibus atris tribus, Tellus mater, téque Iuppiter obteſtor, Cum tellurem dicit manibus terrarum tangit, cum Iouem manus ad cælum tollit, cum votum recipere dicit, manibus pectus tangit, auctore Macrobio lib. 3. Saturn. c. 9.

IVLII
CÆSARIS BVLENGERI
DE IMPERATORE ROMANO
Lib. ſecundus.

De creatione Imperatorum. CAP. I.

IMperatores non vno modo creati ſunt. Iulius Cæſar Imperium vi partum, vt à Senatu, populóque Romano confirmaretur, non precario, ſed iure victoriæ obtinuit. Auguſtus Antonio victo à Senatu imperator perpetuus appellatus, principis nomine rempublicam conſtituit. Tiberius mortuo Auguſto ſignum prætoriis cohortibus vt Imperator dederat. Excubiæ, arma, cetera aulæ, miles in forum, miles in curiam comitabatur. Litteras ad exercitum tanquam adepto principatu miſit, cum Auguſti teſtamento in familiam Iuliam eſſet aſſumtus, ait Tacit. li. I. Annal. Prænomen tamen Imperatoris, cognoménque patris patriæ, & ciuicam in veſtibulo coronam recuſauit, narrante Suetonio c. 26. Ac ne Auguſti quidem nomen, quanquam hereditarium vllis, niſi ad reges & dynaſtas, epiſtolis addidit. Caligulæ ingreſſo vrbem ſtatim conſenſu Senatus, & irrumpentis in curiã turbæ ius, arbitriúmque omnium rerum permiſſum eſt, irrita

Tiberij voluntate, qui teſtamento alterum nepotem ſuum prætextatum adhuc cohæredem ei dederat, auctore Sueton c. 14 Claudius à militibus lecticæ impoſitus, & quia ſerui diffugerant, viciſſim ſuccollantibus in caſtra delatus eſt. Armatos pro concione in nomen ſuum iurare paſſus eſt, promiſitque ſingulis quinadena HS. Primus Cæſarum fidem militum etiam præmio pigneratus. Cæteri imperatores vel ab imperatoribus adoptione aut teſtamento, vel à Senatu, vel à militibus creati ſunt. Auguſtus Cæſar Caium & Lucium adoptauit domi per aſſem & libram emptos à patre Agrippa, vt Suetonius. Tiberius ab Auguſto, Caligula à Tiberio, Nero à Claudio, Piſo à Galba, Trajanus à Nerua adoptati, narrante Suetonio. Dio in Nerua, ὁ νερούας ἀνέβη τε ἐς τὸ καπιτώλιον, καὶ ἔφη γεγωνήσας, ἀγαθῇ τύχῃ τῆς τε βουλῆς, καὶ τοῦ δήμου τῶν ῥωμαίων, καὶ ἐμοῦ αὐτοῦ, μάρκον οὔλπιον νερούαν τραιανὸν ποιοῦμαι. melius υἱοποιοῦμαι, vt eſt apud Cedrinum Nerua aſcendit in Capitolium, & exclamauit, Quod fauſtum felixque ſit Senatui populóq; Rom. & mihi ipſi, Marcum Vlpium Neruam Trajanũ filium facio. Cedrinus in Nerua, ἀνελθὼν ἐν τῷ καπιτωλίῳ, καὶ λιβανωτὸν ἐπιθύσας, στὰς ἐπὶ βήματος μεγάλα βοῶν, ἀγαθῇ τύχῃ, νερούαν τραιανὸν υἱοποιοῦμαι. Cum in Capitolium aſcendiſſet, & tus adoleuiſſet, ſtans in ſuggeſtu magna & contenta voce exclamauit, Bonum factum, Neruam Trajanum iuſtum mihi filium eſſe volo. Legendus Plinius in Panegyrico, Adoptio dicitur εἰσποίησις, υἱοθεσία, τεκνοποίημα. Adoptiones certè lege Curiata fiebãt in foro pontificibus arbitris. Sueton. in Auguſto c 65. Tertium nepotẽ Agrippam, ſimulq; priuignum Tiberium adoptauit in foro

lege curiata. Tacit. lib. 7. Annal. Si te priuatus lege curiata apud pontifices, vt moris eſt, adoptarem. Gellius lib 5. c. 19. Sed adrogationes nō temerè, nec inexplorate committuntur. Nam comitia etiam arbitris pontificibus præbentur, quæ curiata appellantur. Dio lib. 37. & 39 Adoptionem Claudij qui à patricia in gentem plebeiam tranſierat, improbatam eſſe ait, quod curiata lege facta non eſſet. ἐν γὰρ τῇ εἰσφορᾷ τοῦ φρατριατικοῦ νόμου μόνως ἐξῆν γίνεσθαι. Auguſtus Cæſar lege curiata in familiam Iuliam tranſiit. Appianus lib. 3. ciuil. ἀπὸ δὲ τῶν θυσιῶν ἑαυτὸν εἰσεποιεῖτο τῷ πατρὶ αὖθις κατὰ νόμον κουριάτιον. ἔστι δ᾽ ἐπὶ τοῦ δήμου γίγνεσθαι τὴν θέσιν. κουρίας δὲ ἐς μέρη τὰς φυλὰς, ἢ τοὺς δήμους διαιροῦντες καλοῦσιν, ὡς Ἕλληνας εἰκάζοντι φαίαι φρατρείας. A ſacrificiis ſeipſum patri rurſum filium fecit lege curiata. Debet autem ea adoptio fieri apud populum. Curias vocant cum tribus & populos in partes diuiſerint, vt Græcos exiſtimant vocare fratrias. Pontifices de adoptionum cauſſa cognoſcebant. Cicero pro domo ſua. Quæ deinde cauſſa cuique ſit adoptionis, quę ratio generum, ac dignitatis, quę ſacrorum quæri à pontificum collegio ſolet. Vopiſcus in Aureliano, Hōc igitur quod Cocceius Nerua in Trajano, adoptando, quod Vlpius Trajanus in Hadriano, quod Hadrianus in Antonino, & ceteri deinceps propoſita ſuggeſtione fecerunt, iam in arrogando Aureliano quem mihi vicarium iudicij tui auctoritate feciſti, cenſui eſſe referendum. Iube igitur vt lege agatur, ſitque Aurelianus hæres ſacrorum nominis, & bonorum, totiuſque iuris Vlpio Crinito iam conſulari viro. Hæc adoptio apud principem ſucceſſit in locum eius quæ apud po-

pulum olim facta. l. 2. Dig. de adoptionib. Generalis adoptio fit duob⁹ modis, aut principis auctoritate aut magiſtratus imperio. Principis auctoritate adoptamus eos qui ſui iuris ſunt, quæ ſpecies adoptionis dicitur adrogatio, quia & is qui adoptat & qui adoptatur, rogatur an id fieri patiatur. Imperio magiſtratus adoptam' eos qui in poteſtate parentis ſunt. Gellius lib. 5. c. 19. Cum in alienam familiam, inque liberorum locum extranei ſumuntur, aut per prætorem fit, aut per populũ. Quod per prætorem fit adoptio dicitur, quod per populum adrogatio. Adoptantur autem cum à parente, in cuius poteſtate ſunt, tertia mancipatione in iure ceduntur, atque ab eo qui adoptat apud eum apud quem legis actio eſt, vindicantur. Adoptantur ij qui cum ſui iuris ſint, in alienam ſe poteſtatem tradunt, eiuſque rei ipſi auctores fiunt. Interdum etiam teſtamento in bona & in nomen adoptabantur. Eutropius lib. 7. Octauianus quaſi vindicaturus patris ſui mortem, à quo per teſtamentum fuerat adoptatus. Sueton. lib. 1. c. 83. in ima cera C. Octauium etiam in familiam nomenque adoptauit. lib 3. c. 6. Poſt reditum in vrbem à M. Gallio Senatore adoptatus teſtamẽto Tiberius, hereditate adita, mox nomine abſtinuit. Seneca lib. de breuit. vit. Non in nomen tantum adoptaberis, ſed in ipſa bona. Antoninus Pius adoptatus ab Hadriano factus eſt patri, & in imperio proconſulari, & in tribunitia poteſtate collega, ait Capitolinus. Legatur Xiphilinus in Hadriano, Ergo cum Hadrianus adoptare ſe velle publicaſſet, acceptum eſt ſpatium deliberandi, vtrum adrogari ab Hadriano vellet. Adoptionis lex huiuſmodi data eſt, vt

quemadmodum Antoninus ab Hadriano, ita ille ſibi adoptaret Mar. Antoninum fratris vxoris ſuæ filium, & Luc. Verum Ælij Veri qui ab Hadriano adoptatus fuerat filium. Nouum genus eſt adoptionis apud Spartianum in Ælio Vero, qui nihil habet in ſua vita memorabile, niſi quod primus tantum Cæſar eſt appellatus, non teſtamento, vt antea ſolebat, neque eo modo quo Trajanus eſt adoptatus, ſed eo propè genere quo noſtris temporibus à veſtra clementia Maximianus atque Conſtantius Cæſares dicti ſunt, quaſi quidam principum filij viri, & deſignati Auguſtæ maieſtatis hæredes. Titus & Domitianus à Veſpaſiano, Caracalla & Geta à Seuero ſucceſſores imperij teſtamento relicti ſunt, quanquam & à Senatu, & à patre Cæſares dicti erant, vt Xiphilinus. In adoptionibus principum congiarium populo, & ludi dabantur. Spartianus in Hadriano, ob cuius adoptionem ludos Circenſes dedit, & donatiuum populo ac militibus expẽdit. Idem in Ælio Vero, Datum eſt populo congiarium cauſa eius adoptionis, donatumque militibus H S. millies. Circenſes editi, neque quicquam prætermiſſum quod poſſet lætitiam publicam frequentare. Ælij Veri filius eſt Antoninus Verus, qui adoptatus eſt à Marco. Verus certè cum Marco æquale geſſit Imperium. Nam ipſi ſunt, qui primi duo Auguſti appellati ſunt, & quorum faſtis conſularibus ſic nomina præſcribuntur, vt dicantur non tantum duo Antonini, ſed duo Auguſti, tantumq; huius rei & nouitas, & dignitas valuit, vt faſti conſulares nonnulli ab his ſumerent ordinem conſulum. Pro eius adoptione infinitam pecuniam populo, &

militibus Hadrianus dedit. Cum à Mar. Antonino domeſtici quærerent cur triſtris in adoptionem regiam tranſiret, diſputauit quæ mala in ſe contineret imperium, iuſſuſq; in Hadriani priuatam domum migrare, inuitus de maternis hortis receſſit, vt Capitolin. in Marco. Galba Piſonem frugi Licinianum nobilé egregiumque iuuenem, ac ſibi olim probatiſſimum, teſtamentoque ſemper in bona & nomen adſcitum repente è media ſalutantium turba apprehendit, filiumque appellans perduxit in caſtra, ac pro concione adoptauit, ne tum quidem donatiui vlla mentione facta. Halagabalus cum Baſſianum, qui poſtea dictus eſt Alexander, adoptare vellet, cumque in Senatum deduxiſſet, & Mæſen ac Soæmetiden vtrinque ſtitiſſet, filium adoptauit, & ſeipſum vt tanti filij extéplo factum patrem, cóque longè ætate ſuperiorem, beatum prædicauit, ἑαυτὸν δὲ ὡς καὶ πατέρα ἐξαίφνης τηλικούτου παιδὸς, καὶ πολύ τι ἡλικίᾳ προέχοντα ἐμακάριζεν, ait Xiphilin. filij naturales & legitimi adoptiuis anteponi debent. Dio in Nerone, ἀποθανόντος δὲ τοῦ Κλαυδίου κατὰ μὲν τὸ δικαιότατον ἡ ἡγεμονία τοῦ Βρεταννικοῦ ἦν. γνήσιος γὰρ τοῦ Κλαυδίου παῖς ἐπεφύκει. Mortuo Claudio merito & iure principatus Britañici erat, quia naturalis & legitimis Claudij filius, ſupra ætatem viribus corporis vigebat. Iure autem ciuili propter adoptionem imperium ad Neronem quoque pertinebat. Cóſtátinus Magnus, quanquam pater imperium ei reliquerat, Cæſaris tamen appellatione contentus fuit, donec à Maximiano diceretur Auguſtus. Panegyr. Conſtantini, Cuius tanta maturitas eſt, vt cum tibi pater imperium reliquiſſet, Cæſaris tamé appellatione con-

contẽtus exſpectare malueris, vt idem te, qui illum declaret Auguſtum. Idem Conſtantinus εἰσποιήσεως τῆς βασιλείας ἐτίμησεν, cooptatione in imperiũ honorauit filium Conſtantinum primo decennio, Conſtantium vicennio, Conſtantem tricennio, ait Euſebius lib. 4. de vita Conſtant. Theodoretus lib. 1. Hiſtor. & Sozomenus lib. 2. c. vlt. διαθήκην τε ποιήσας τοῖς μὲν παισὶ διείλετο τὴν ἀρχήν, ὡς πρότερον. Ruffinus lib. 2. c. 11. Hiſtor. Conſtantinus in ſuburbana villa Nicomediæ triceſimo & primo imperij ſui anno defunctus eſt, liberis de ſucceſſione Romani orbis teſtamento hæredibus relictis. Nicephorus lib. 6. c. 19. Conſtantius pater coronam auream Conſtantino impoſuit, præconis munus ipſe pater in filio adimplens. Leo junior Zenonis patris ſui capiti diadema ſua manu impoſuit, eumque pro ſe regnare iuſſit, vt Zonaras. Iuſtinus Imperator cum Tiberium adoptaſſet rei militaris peritiſſimũ, primum ei Cæſaris coronam tribuit, paulo poſt cõuocata plebe, Senatu, ſacerdotibus, ſceptro eum imperij ornauit. Manaſſes, ὁ βασιλεὺς εἰσποιητὸν Τιβέριον ὡς παῖδα ἐπιλεξάμενος, δεινὸν ἐν στρατηγίαις ὄντα, πρῶτον μὲν τῷ τοῦ καίσαρος κατεκόσμει στεφάνῳ, μετὰ βραχὺ δὲ πρὸς ταὐτὸ συναγαγὼν τὸν ὄχλον, τὴν σύγκλητον, τοὺς ἱερέας ἅπαντας, τοὺς ἐν τέλει, τὰ σκῆπτρα παραδίδωσι τῆς αὐτοκρατείας, ἔτι καὶ ζῶν, καὶ παρών, καὶ μὴ τὰ λοίσθια πνέων. Arcadius à patre ſuo Theodoſio Auguſtus, conſors Imperij ſeptimo ab vrbe milliario coronatus eſt. Honorium pater ſuus Theodoſius in eodem loco, quo fratrem eius Arcadium, Cæſarem fecit. Theodoſius Iunior in eo loco quo pater, patruuſque ſuus, creatus eſt Imperator, ait Marcellinus Comes. Conſtantinus

Conſtantini Magni pater πρῶτος σεβαστὸς τεττάρων τῶν ὕστερον διαδεχθέντων χρηματίσαι, primus Auguſtus renuntiatus ex quatuor qui poſtea creati ſunt, vt Euſebius. Apud Nicetam pater ταινίῃ δὲ διαδεῖ βασιλικῇ τὸν υἱὸν, καὶ τὴν χλαμύδα ἐπενδύει τὴν περιπόρφυρον, ἑκάστου δὲ περαιοῦντος τὴν εὐφημίαν τοῦ νέου ἄνακτος. Faſcia regia filium coronat, & eum chlamyde prætexta ornat, omnibus nouum Imperatorem fauſtis acclamationibus proſequentibus. Alexius Comnenus Conſtantinum porphyrogennetum Ducæ fratrem ad imperium induſtria ſua euchere cupiens, eius pedibus induxit calceos purpureos, & eum in regiam deducit. Amia. lib. 1. Alexiadis. τοῦτον ὑπὸ τῇ οἰκείᾳ δυνάμει τε καὶ συνάρσει ἐγκαθιδρῦσαι ἐν τοῖς τῆς βασιλείας θρόνοις ἐσπούδασε, θεὶς αὐτῷ τοῖς ποσὶ καὶ τὰ φοινικοβαφῆ πέδιλα, καὶ ἀπάγων τοῦτον εἰς τὰ βασίλεια. Alexius Comnenus Imperator factus dat vxorem filiam ſuam Conſtantino Porphyrogenneto, καὶ συμβασιλεύειν αὐτῷ, καὶ συνοικονομεῖν τὰ τῆς βασιλείας ἐπιδοκεῖ. καὶ μὴν καὶ τῆς συνήθους εὐφημίας, καὶ ἀναρρήσεως αὐτῷ κοινωνεῖ, καὶ τῆς ἐν γράμμασιν ἐρυθρᾶς ὑποσημασίας, περιμνηστευόμενος ἐντεῦθεν αὐτῷ καὶ σκῆπτρα, eumq; ſocium imperij aſciſcit, & adminiſtrationis regiæ participem facit, vt pariter vtrique acclamationes & plauſus darentur, vtque purpureo ſigillo litteras obſignaret, ex eo ei ſceptra concilians. Denique Imperatorum qui improles eſſent arbitratu candidati imperij deſignabantur. Moris autẽ fuit Conſtantinopoli, vt barbam & capillũ poneret, qui crearetur imperator. Sic Heraclius ἐσθῆτα τῆς βασιλείας ἤτοι ἀξίωμα, vt Cedrinus ſcribit, quod σχῆμα βασιλικὸν Vocat in Mauricio, habitum regium. Theodorus Anagnoſtes, monet Baſiliſcum in campo

ἀναγορευθῆναι, Imperatorem eſſe renuntiatum. Conſtantinopoli cum aureum triclinium ornatum eſſet, Zoë in ſuggeſtu ſedens coëgit Patriarcham coronare Michaëlem, ait Cedrinus p. 605. τοῦ χρυσοτρικλίνου δὲ κοσμηθέντος ἐπὶ βήματι καθίσασα ζωή. Qui creatur Conſtantinopoli, in throno primum regio collocatur, deinde imperator ſalutatur, manus lauat, ad tēplum S. Sophiæ procedit, vt manu patriarchæ coronetur, auctore Cedrino. Nicetas lib. 1. ἐς συνευφημεῖσθαι (τῷ υἱῷ τοῦ βασιλέως) παρέσχεν, ὁπηνίκα ῥωμαίων αὐτοκράτωρ ὑπὸ τῶν συνειλεγμένων ὄχλων ἀναγορεύετο. Dedit hoc filio Imperatoris vt acclamationes ei ſecum à populo darentur, quoties Romanus Imperator, à populo qui conuenerat ſalutaretur. Conſtantinopoli fuit ὁ μέγα βασίλειον, ἐν ᾧ τοὺς ὑπογύως τῆς ἀρχῆς ἐπειλημμένους εἴθισται πρὸς τοῦ δήμου πάντας ἀνευφημεῖσθαι στεφανηφόρους. Magna regia, in qua ij qui candidati & ſucceſſores imperij aſſumpti eſſent, coronam ferentes renuntiabantur, ait Nicetas. Ibidem ſcribit imperatores Conſtantinopoli per hyemem egiſſe, per æſtatem κατὰ πόρθμον τῆς προποντίδος διεισόντας, ad fretum propontidis, vt Perſæ Suſis, & Ecbatanis. Veteri autem conſuetudine iam inde ab Anaſtaſio receptum erat, vt Imperatores priuſquam coronarentur, fidem catholicam apud Patriarcham profiterentur, de ea tuenda iuſiurandum darent, aut etiam ſymbolum fidei ſcriptum ſigillo regio ſignarēt. Euagr. l. 3. Euphemius Patriarcha noluit chlamydem purpuream inducere Anaſtaſio, ἁλουργὲς σχῆμα περιθέσθαι, priuſquam profeſſionem fidei manu ſua ſcriptā iureiurando confirmaſſet, δι' ἐγγράφων, καὶ ὅρκων δεινῶν ὁμολογίαν αὐτόγραφον ἔδοτο, quam apud Ma-

cedonium depoſuit, cui cuſtodia venerandorum myſteriorum commiſſa erat, ἣν καὶ πρὸ ἔτι τῷ μακεδονίῳ τὴν τῶν σεπτῶν μυστηρίων ἐμπεπιστευμένην. Nicetas, Alexius εἰσελθὼν ἐν τῷ θεοῦ λόγου σοφίας, ὅπως χρισθῇ, καὶ περιβάληται τὰ τῆς κράτους σύμβολα, τὸ τῆς πίστεως ἔγραψε σύμβολον βαφῇ βασιλικῇ· cum ingreſſus eſſet in templum Sapientiæ Dei verbi vt inungeretur, & imperij inſignia ſumeret, fidei ſymbolum manu ſua ſcriptum regio ſigillo obſignat. Conſtantinopoli qui palatium inſidebat, vt ait Zonar. in Mauricio, agnoſcebatur Imperator. δημοσίαν ποιησάμενος πρόοδον ἄπεισιν εἰς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν, κἀκεῖσε ἄνωθεν τοῦ ἄμβωνος. Imperator cum publicam feciſſet proceſſioné, abiit in magnam eccleſiam, & illic in ſummo vmbone & ſuggeſtu manibus Patriarchæ coronatur. Cedrinus ſub finẽ. Nicetas ait ſolemne fuiſſe, vt corpori Chriſti communicarent, qua die creabantur. Idem lætitiam vniuerſi Senatus, & lætitiæ ſigna his verbis exponit. τὰ συγκλητικῶς ἐξυφασμένα τῆς κεφαλῆς ἐξελκόντες καλύμματα, καὶ τὸν κατὰ νώτου λευκολίνου κεχυμένου λαβόμενοι διέτεμνον αὐτά, καὶ ὡς σφαίρας χοροστατοῦντες τοῖς ἐκ περιόδων. Senatores tegimenta capitis Senatorio more texta efferentes, arrepto lino albo quod per dorſum fuſum erat, ea texta diuiſerunt, & choros in orbem ſtatuentes in triuiis lætitiæ cantus dederunt. Iuſtinus Tiberium comitem excubitorum Cæſarem facit, & conſeſſorem eum conſtituit tam in hippodromiis quam in ædibus inſignibus. Cum Tiberium fecit Auguſtum, dona ſubditis impertitus eſt, & quæcunque in imperatoris appellationibus moris exiſtunt. Tiberius filiam Conſtantiá, & Mauricium Cæſares creat in chalcopratiis. Moris autem fuit, vt

quamprimum coronati eſſent, in circum irent, ſéque populo ſpectãdos præberẽt. Tiberius apud Diaconum lib. 7. Cum imperialem corona accepturus eſſet, cumq; iuxta conſuetudinem ad ſpectaculum circi populus exſpectaret. Ex quibus diſcas ſolẽne fuiſſe, vt in creãdo imperatore largitio in plebem fieret, & in circo à populo ſalutaretur. Receptum item fuit vbi renuntiatus Imp. eſſet, vt ad villam procederet, vbi iuxta imperialẽ ritum ad vindemiam iocõdaretur ait Diaconus. Imperator autem à militibus creari potuit, ſed vbi creatus fuit ipſe ſibi conſortem imperij delegit, non à militibus accepit, ita Diocletianus cum à militibus imperator renuntiatus eſſet, ſibi Maximianum, Conſtantinum, Galerium Cæſares adſciuit, Valentinianus Valentem. Theodoretus lib. 4 c. 5. ὑμέτερον ἦν, ὦ στρατιῶται, βασιλέως οὐκ ὄντος ἐμοὶ δοῦναι τῆς βασιλείας τὰς ἡνίας, ἐπεὶ δὲ ταύτην ἐδεξάμην ἐγώ, ἐμὸν λοιπὸν, οὐχ ὑμέτερον περὶ τῶν κοινῶν διασκοπεῖσθαι. Veſtrum fuit, commilitones, cum non eſſet imperator mihi habenas imperij dare: vbi imperium accepi, meum eſt, non veſtrum, publica curare, ait Valẽtinianus. Sola militum acclamatio aliis imperium eripuit, aliis attribuit. Iulianus orat. 3. ἐπεὶ δὲ εἰς ταυτὸν ἦλθον ἀμφοτέρω τὼ στρατεύματε, ἐχρῆν ἐπὶ τῶν ὁπλιτῶν ποιεῖσθαι τὴν ἐκκλησίαν, βῆμά τε ὑψηλὸν ἤρετο, καὶ αὐτὸ περιέσχεν ὁπλιτῶν δῆμος, καὶ ἀκοντιστῶν, καὶ τοξοτῶν, ἱππεῖς τε ἐσκευασμένοι τοὺς ἵππους καὶ τὰ σημεῖα τῶν τάξεων, ἀνῄει τε ἐπ᾽ αὐτὸ βασιλεὺς μετὰ τοῦ τέως συνάρχοντος, καὶ οὐδεὶς αὐτῷ τις τῶν δορυφόρων εἵπετο, μόνος δὲ ἐπὶ τοῦ βήματος εἱστήκει. Sed cum vterque exercitus Conſtantij & Bretanionis in vnum conueniſſet, & concio habenda eſſet apud armatos, & ſuggeſtus altus ſublatus,

eſſet, illudque cingeret pilanorum, ſagittariorum, & grauis armaturæ militum natio, equiteſque quorum equi iam frenati & parati erant, atque inſuper vexilla numerorum & ſigna. Conſtantius aſcendit in ſuggeſtum cum eo quem imperij ſocium habebat, & ſine vllo protectore ſolus in ſuggeſtu ſtetit, graui ac maieſtatis plena oratione fretus, infinitaſque peditum copias, ac viginti equitum millia, & gentes bellicoſiſſimas cepit, vberrimos agros ſponte ad obſequium paratos. Paulus Diaconus lib. 24. Cum Michaël Imperator Crunno Bulgaro terga vertiſſet, milites implorabant Leonem Patricium, & prætorem oriẽtalium, tanquam pium, fortiſſimum & per omnia ſtrenuum, quo auxiliaretur communi Reip. & Chriſtianorum religioni opitularetur. At ille aliquandiu quidem vehementer differebat. Quia vero ad vrbem properare inimicum vidit, ſcribit Nicephoro Patriarchæ, de fide ſua recta affirmans, petens vt cum oratione, & nutu eius imperium ſumeret, & veniens ad tribunal ante vrbem poſitum vna cum prætoribus & exercitibus, valde legitimus Romanorum imperator oſtenditur, & die media Conſtantinopolim per Carſij portam ingreditur, & ad regalia peruenit. Porro audita huius acclamatione Michaël in oratorium Phari accurrens cum Procopia, natiſque ſuis detonſis capillis induit monaſtica veſtimenta. Socrates lib. 2. Conſtantius Bretanionis περιελὼν τὸ βασιλικὸν στέφανον, καὶ τὴν ἁλουργίδα lib. 1. de vita Conſtant. f.121. Conſtantio mortuo οὐ μὴν ἀβασίλευτος ἔμεινεν ἡ ἀρχή, αὐτῇ γὰρ ἁλουργίδι πατρικῇ Κωνσταντῖνος κοσμησάμενος, τῶν πατρικῶν οἴκων προῄει. &c. εἶτα τῆς παρακομιδῆς

ἡγούμενος σὺν τοῖς ἀμφ' αὐτὸν πατρικοῖς φίλοις, τῶν μὲν ἡγουμένων, τῶν δὲ κατόπιν ἑπομένων, σὺν πολλῷ κόσμῳ τὸν θεοφιλῆ συνέπεμπεν. &c. βοαῖς τε εὐφήμοις τὸν νέον βασιλέα, αὐτοκράτορα, καὶ σεβαστὸν αὔγουστον εὐθέως ἐκ πρώτης ἀνηγόρευον φωνῆς, καὶ τὸν μὲν τεθνηκότα ἐκόσμουν αἱ φωναὶ ταῖς εἰς τὸν υἱὸν εὐφημίαις, τὸν δὲ παῖδα ἐμακάριζον τοῦ δὲ πατρὸς διάδοχον ἀποδειχθέντα. πάντα δὲ τὰ ὑπὸ τὴν ἀρχὴν ἔθνη εὐφροσύνης ἐπληροῦτο, καὶ ἀλέκτου χαρᾶς. Imperium non fuit ſine imperatore. Conſtantinus enim patris purpura ornatus, ex aula patria exiit. Deinde cum efferretur corpus, præiuit cum aliis amicis patris, quorum alij præcedebant, alij ſubſequebantur, & cum omni ornatu Deo dilectum patrẽ ad tumulum produxit. Et fauſtis acclamationibus nouum regem Imperatorem Auguſtum ſtatim ex prima voce renuntiarunt. Et mortuum quidem ornabant voces cum acclamationibus in filium, quem beatum exiſtimabant, talis patris ſucceſſorem. Omnes autem ſubditi complebantur lætitia, & gaudio ineffabili. Socrates lib. 4. c. 1. renuntiationẽ imperatoris vocat ἀνακήρυξιν, renuntiare ἀνακηρύττειν. Valentinianus κοινωνὸν τῆς βασιλείας τὸν ἀδελφὸν Οὐάλεντα προσέλαβε. Conſortẽ imperij fratrem Valentem accepit. Theodorus Anagnoſtes lib. 2. ὁ νέος Θεοδόσιος στεφθεὶς ὑπὸ τοῦ Πρόκλου πατριάρχου. Iunior Theodoſius coronatus eſt à Proclo Patriarcha. Sozomenus lib. 1. c. 1. Theodoſius maior ἁλουργίδα καὶ στέφανον πρὸς θεωμένους σύμβολον τῆς ἀξίας περικείμενος. Purpuram & coronã ſumpſit dignitatis ſymbolum, & argumentum ad intuentes. Fuit Conſtantinopoli locus proprius vbi renuntiarentur Imperatores. Euagr. lib. 5. c. 13. ἀθροισθέντων γὰρ ἐν τῇ ὑπαίθρῳ αὐλῇ ἔνθα παλαιὸν ἔθος λέγει τοιαῦτα γίνεσθαι, τότε

ἀρχιερέως ἰωάννου, καὶ τῶν ἀμφ' αὐτὸν τῶν τ' ἐν ἀξιώμασι τελούντων, καὶ τῶν περὶ τὴν αὐλὴν στρατευομένων τὸν βασιλικὸν χιτῶνα ἐνδιδύσκων Τιβέριον, καὶ τὴν χλαμῦδα περιθείς. Cum enim congregati eſſent in hypæthra aula, vbi ſolent creari imperatores more veteri, præſente Ioanne Patriarcha & eius officio, & omnibus magiſtratibus ac dignitatibus, & Prætorianis militibus ac protectoribus ſpectantibus, Iuſtinus Tiberium regia tunica induens, & chlamydem ſuperimponens. Exigebant Patriarchæ à regibus de recta fide chirographum. P. Diaconus lib. 21. reducebat ad memoriam Leonis Cononis Patriarcha ſponſiones eius ante imperium factas, qualiter ſibi Deum dederit vadem in nullo commoturum eccleſiam à ſuis apoſtolicis, & diuinitus traditis ritibus. Interdum populus apud imperatorē iureiurandum dedit, non alium ſe imperatorem quam filium eius habiturum. P. Diaconus lib. 23. Leo Conſtantini Copronymi filius Imperator populum in hippodromo coaceruatum ſanctæ paraſceues die iuſſit iurare. Et iurauit omnis populus in honorandis & viuificis lignis, tam ſcilicet ex thematibus & Senatu, quam etiam exterioribus ordinibus, & ciuibus omnibus & ergaſteriacis, imperatorem non admittendi excepto Leone, ſeu Conſtantino, ac ſemine ipſorum, & fecerunt ſcripta quemadmodum iurauerunt propriæ manus. Et in craſtino ſabbatho ſancto exiuit imperator in tribunalibus xix. accubituum, & prouexit nobiliſſimum Eudoxium fratrem ſuum, nam Anthimum viuens pater eius prouexerat. Et proceſſit Imperator cum reliquis Cæſaribus, & tribus nobiliſſimis, ac nouo Conſtantino ad magnam eccleſiam, &

mutato

mutato indumento, ſicut imperatoribus moris eſt, ambonem aſcendit, cum filio ſuo ſimul & patriarcha, & ingreſſus omnis populus poſuere ſcripta ſua in mēſa ſanctā. &c. Et in craſtinum auroræ crepuſculo exeunte imperatore vna cum patriarcha in hippodromium, delato altario omni populo contēplante, patriarcha fecit orationem, & coronauit imperator filium ſuum, & ita proceſſit ad magnam eccleſiam vterq; imperator cum duobus Cæſaribus, & tribus nobiliſſimis. Proceſſit autem & imperatrix Irene, cum præceſſiſſent imperatores ſceptris obſequentibus per ſcholas antelatis, & aſcendentibus per æneæ portæ aſcenſum in catechumeni eccleſiam, non exiens in plateam emboli. lib. 24. Stephanus Domeſticus militias ordinum, quæ remanſerant per totam noctem, collegit in hippodromo vna cum principibus propriis, ad pronunciandū Michaelē Curopalatē maritum ſororis Stauratij Auguſti Imperatorem. Porro Nicephorus Patriarcha ſcriptum à Michaële propriæ manus exegit de recta fide, & vt ſine ſanguine manus à Chriſtianis ſeruaret, &c. Sozomenus lib. 7. Gratiano occiſo Valentinianus coactus tempore difficili inſignia imperij ſumpſit, ὑπὸ τοῦ καιροῦ βιασθεὶς ἐδέξατο τὰ σύμβολα τῆς βασιλείας. Eunuchum Imperatorem fieri nefas. Euagrius lib. 4. c. 2. ἐπειδὴ ἦν μὴ θεμιτὸν τὸν ἄνδρα τῶν ἀνδρείων ἐστερημένον ἐς τὴν ῥωμαίων πρὸς ἥκειν ἀρχήν. Quoniam nefas erat eum qui priuatus eſſet, viro ad Romanum imperium euehi. Populus Conſtantinopoli confluens magnum inire templum conabatur, vt alterum imperatorem eligeret, ait Nicetas lib. 4. Alexij. ὁ μέντοι λεώς, καὶ οὕτως ἐπισυρρέοντες ὥρμων τὸν μέγαν εἰσιέναι νεών,

καὶ βασιλέα ἕτερον αἰτεῖν. Ita Iſaacius in maiori templo renuntiatus eſt, cum occiſis ſatellitibus, à quibus ad Andronicum imperatorem vocabatur, in magnum téplum ſe recepiſſet. Ioannes Comnenus cum in maius templum derepente irrepſiſſet, & coronularum vnam capiti impoſuiſſet, comprehenſus à conjuratis concurrentibus, facilè in magnum palatium init. Et ipſe quidem in throno aureo ſedens nonnullos ad maxima officia promouet, τῷ μεγίστῳ νεῷ ἐξαπίνα εἰσφρεὶς, καὶ τῶν στεφανίσκων ἕνα τῇ κεφαλῇ περιθεὶς, καὶ περιληφθεὶς ὑπὸ τῶν ὁμοτῶν συνδεδραμόντων, τὸ μέγα παλάτιον εἴσεισιν ἀμογητί. καὶ αὐτὸς μὲν ἐπὶ θρόνου διαχρύσου καθίσας τινὰς ἐπὶ τῶν μεγίστων ὀφφικίων προεβάλετο, ait Nicetas ibidem. Conſtantinopoli moris fuit, vt major natu filius à patre imperator renuntiaretur, minores natu Cæſares, Deſpotæ, Sebaſtocratores fierent, ait Nicephorus Gregor. lib. 3. Ioannes Alexij filius υἱῷ προήκοντι κατὰ γένεσιν πορφυρίδος μετέδωκε, καὶ πεδίλοις ἐρυθροῖς ὑποδεῖσθαι, καὶ συνευφημεῖσθαι οἱ παρέσχεν. Filio maiori natu purpuram dedit, & calceos rubros induxit, & acclamationum ſecum participem eſſe voluit, cum à plebe collecta imperator ſalutaretur. Arcadius teſtamento filium Theodoſium imperij ſucceſſorem declarauit, Tutorem ei Regem Perſarum inſtituit. Procop. lib. 1. Perſ. διαθήκης διαθεὶς γράμματα διάδοχον μὲν τῆς ἡγεμονίας ἀπέφηνε τὸν παῖδα, ἐπίτροπον δὲ αὐτῷ καταστήσατο τὸν Ἰσδιγέρδην. Iuſtinus Thrax Iuſtinianum ſororis filium ſecum imperatorem dixit, βασιλέα τὸν ἀδελφιδοῦν αὐτοῦ Ἰουστινιανὸν σὺν αὐτῷ αἱρετόν. Phranzes lib. 1. c. 4. Michaëlem in clypeum ſublatum imperatorem declarát. Patriarcha Arſenius ſuis manibus Michaëlem diade-

mate imperiali exornat. Theodorum Laſcarim iuniorem non à patre viuo renuntiatum, ſed mortuo, concurſu totius exercitus, & omnium nobilium ac illuſtrium in clypeum, vt id temporis erat, collocauerunt. Oportebat autem eum Patriarchæ manu corona regia redimiri, & inungi. Nicephorus Gregoras lib. 3. οὐκ ἀναγορεύεται βασιλεὺς παρὰ τοῦ πατρὸς ἔτι ζῶντος, ἀναγορεύεται ἤδη θανόντος ἐκείνου, ὑπὸ τοῦ κοινῇ συνδρομῇ τοῦ τε στρατοῦ παντὸς, καὶ ὁπόσοι τῶν ἐνδόξων ἦσαν, καὶ τῶν δημοτῶν καθεσθεὶς ἐπ᾽ ἀσπίδος κατὰ τὸ ἐν τούτοις ἐπικρατοῦν ἔθος (lego χρόνοις.) ἔδει δὲ αὐτὸν καὶ διὰ πατριαρχικῆς χειρὸς τὸ βασιλικὸν ἀναδήσασθαι στέφος. ὁ βασιλεὺς παρὰ τοῦ πατριάρχου χρισθεὶς καὶ τὸ στέφος ἀναδησάμενος. Conſtantinopoli porta fuit in palatio, per quam ingreſſi peregre redeuntes imperatores, ſoli è ſella deſcendere poſſunt. Nicetas lib. 1. Manuel. ἐν δὲ τῷ παριέναι μεθ᾽ ἵππου ἄραβος ἐξαυχένος τὰ ἀνάκτορα, καὶ μέλλων εἰσιέναι διὰ τῆς πύλης, μεθ᾽ ἣν ἡ ἐκ τῆς ἕδρας ἀπόβασις ἐφεῖται μόνοις τοῖς αὐτοκράτορσι. Cum iniret palatium equo vectus Arabe ceruicis erectæ & ſublimis, & ingreſſurus eſſet per portam, poſt quam ſolis imperatoribus è ſella deſcendere licet. Cum igitur gratias egiſſet Deo Manuel, quod imperator renunciatus orbem & imperium iniret. θύσας οὖν τὰ ἀναγορευτήρια θεῷ, καὶ ἐπιβατήρια. Anna lib. 2. Alexiad. ἀναρρηθέντα, & ἀναγορευόμενοι vocat eum qui renuntiatur Nicetas lib 1. Alexij Comneni, renuntiationē Alexij à militibus factam deſcribit his verbis. καὶ τὸ τῆς πολιτείας αὐτὸν ἀνευφήμησε πλήρωμα, καὶ πρὸς τῆς γυναικὸς εὐφροσύνης ἡ τούτου περιεπίμπλατο εἴσοδος, τό τε τῆς συγκλήτου μέρος, εἰ καὶ μὴ ἄγαν ἱλαρῶς, ὅστε οἱ ξυνευφωνεῖν ἠνείχετο, καὶ τὸν ἐκ τοῦ δήμου πρὸς τὴν ἀκοὴν τὴν ἤδη ἠχῶν σύνδελις

ἀπάσθαλον ἐνεώχμωσι, ἀλλ᾽ ἠρέμησαν μὲν πάντες, καὶ συνευ-
πεδόκησαν τοῖς ἀκουσθεῖσι, μήτε βατταρίσαντες, μήτε δὲ ἀναφλε-
γέντες πρὸς δικαίαν ὀργὴν, οἷς εἰωθὸς αὖθις βασιλέα χειροτονεῖν
ὑπὸ τῶν στρατοπέδων, καὶ τοῦτο ἀφῄρηνται. Alexium multitudo Reipublicæ acclamationibus proſequuta eſt, & ab eius vxore Euphroſyne eius introitus præparatus eſt, & pars Senatus, quanquam non omnis, hilariter tulit, quod ei euenit, & è populo nemo aliquid noui molitus eſt, accepto eius rei nuncio, imo quieuerunt, & approbarunt quæ audierant, neque inania deblaterantes, neque incenſi iracundia iuſta, quibus jus creandi imperatoris à militibus erat ereptum. Oſtendi tamen ab ipſis imperij natalibus imperatores à militibus non ab vrbana plebe electos, quæ deſidente imperio Conſtantinopoli ratio immutata eſt. Ij qui ſplendidiora officia gerebāt, ſubijcientes humeros pro ſella imperatricem in ſplendidis & ſublimibus ſedilibus collocarunt. Οἱ εἰς τὰ ὑπερή-
φανα τῶν ὀφφικίων ἀνέχοντο, τοὺς ὤμους ὡς σφαίδας ὑποδίζοντες
ἐπὶ τῶν χαμαιζήλων καὶ μετεώρων θάκων τὴν βασιλίδα διέφερον.
Hypatius ſub Iuſtiniano Imperator à populo creatus eſt. Procop. Perſ. 1. ὁ λεὼς βασιλέα Ὑπάτιον ἀνηγόρευεν, καὶ
αὐτὸν ὡς παραληψόμενον τὰ πράγματα εἰς τὴν ἀγορὰν ἦγον,
αὐτὸν εἰς τὴν βασιλείαν ἐκάλουν, στρεπτόν τινα χρυσοῦν ἐπὶ τῇ
κεφαλῇ θέμενοι, βασιλέα Ῥωμαίων εἶπον. Ὑπάτιος τῆς ἐπὶ τὸν
ἱππόδρομον ὁδοῦ ἐκέλευεν ἡγεῖσθαι. Populus Imperatorem Hypatium dixit, & ipſum in forum vt negotia capeſſeret duxerunt, ipſum ad regnum vocantes & torque aureo capiti eius circumpoſito imperatorem renuntiarunt. Hypatius iuſſit vt ſibi viā ad circum præirent. Alaricus cum Roma excedere vellet, Attalum quendā

patricium Imperatorem Romanum dixit; cum eius caput diademate, corpus purpura velaſſet. ἀπόγει τὴν ζῆνα εὐπατρίδων βασιλέα ῥωμαίων εἶπε, περιθεὶς αὐτῷ τό τε διάδημα καὶ τὴν ἁλουργίδα, eodem auctore lib. 1. Vandal. Ita & Arbogaſtes occiſo Gratiano Eugenium Auguſtum iuſſit. Simocata c. 1. lib. 1. Mauricius à Tiberio βασιλέως ἀξίᾳ μεγαλαυχεῖται, καὶ νεάζων τῇ ἁλουργίδι. Mamertinus in Panegyr. auſpiciis imperatoris inaugurari dixit. Quæ te prima ſigna imperatoriis auſpiciis inaugurarint. Trabeæ veſtræ triumphales, & faſces conſulares, & ſellæ curules, & hæc obſequiorum ſtipatio, & fulgur, & illa lux diuinum verticem claro orbe complectens, veſtrorum ſunt ornamenta meritorum. Qui Conſtantinopoli ſumpſerant imperium, id regi Perſarum ſignificabant, & contra Perſarum nouus rex imperatori. Simocata lib. 8. c. 15. μηνὶ δὲ πέμπτῳ καὶ γράμμασι τὴν ἑαυτοῦ ἀναγόρευσιν ξυντάξας ὁ τύραννος πρὸς χοσρόην ἐξέπεμπε, λίλιον ἄγγελον τῆς τυραννίδος χειροτονίας προεγχειρισάμενος· τοῦτο γὰρ εἰώθασι ῥωμαῖοί τε καὶ πέρσαι ποιεῖν ἐπηνίκα τῆς βασιλείου ἐπιβῶσι δυνάμεως. Menſe quinto per litteras ſuam ipſius renuntiationem Phocas Choſroæ ſignificauit, & Lilium miſit nuntium. Hoc enim Romani & & Perſæ ſolent cum ad imperium euehuntur. Idem lib. 3. c. 17. περιβαλλόμενος γοῦν ὁ ὁρμίσδας τὸ τῆς τυραννίας διάδημα περιαυχενίζεται, καὶ περικείρει τὸ εἰωθὸς, τὰ τῆς ἀναρρήσεως σημαντήρια ἀποτίλλει, ἅπερ οὐκ ἀξιοῖ τιβερίῳ τῷ αὐτοκράτορι. ὁ μὲν οὖν αὐτοκράτωρ ἀποκηρυκεύεται πρὸς ὁρμίσδαν τὸν πόλεμον. Ormiſdas ſumpto diademate elatus faſtu conſuetudinem reſcindit, euellens ſignificationem ſuæ promotionis (lego ἀποτίλλων) quaſi Tiberium hoc

honore non dignaretur. malim ἀποστέλλειν hoc ſenſu, quaſi non dignatus ſignificationem mittere ſuæ renuntiationis ad Tiberium. Imperator per caduceatorem deprecatur bellum aduerſus Ormiſdam. Seneſcéte imperio Conſtantinop. qui ab imperatore peregrè moriente Auguſtus creabatur, priuſquam pro imperatore ſe gereret, Conſtantinopolim legatos mittebat, qui populum de obitu imperatoris, & ſua renuntiatione doceret. Gregoras lib. 6. ἀνάστρεψον τῶν βασιλικῶν ἕνα τὸν τοῦ πατρὸς καὶ βασιλέως ἀπαγγεῖλαι θάνατον ἐν τῇ βασιλευούσῃ. Qui tyrannidem affectabant ante omnia in exercitu acclamari imperatori vetabant, deinde nomen regium ſibi ſumebant. Ibidem, καὶ σιωπῇ ἐπὶ τοῦ στρατοῦ τῆς τῶν βασιλικῶν ὀνομάτων εὐφημίας ὁ πιγκέρνης προεστάτει τὰ πρῶτα. Conſtantinopoli ſæpe viri principes imperatorem renuntiabant, quem patriarcha in ſacro ſuggeſtu coronabat, cum ante in clypeo à viris principibus collocatus eſſet. Idem lib. 4. ἐπεὶ τῆς ἀσπίδος καθίσαντες μιχαὴλ τὸν παλαιολόγον ἀναγορεύουσι βασιλέα οἱ δόξῃ καὶ γένει προὔχοντες. ἀρσένιος ὁ πατριάρχης ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ κατέστεψε βήματος μιχαὴλ τὸν παλαιολόγον, καὶ τῷ βασιλικῷ κόσμῳ ἐσχεδίασματι. Interdum reges à militibus in clypeum impoſiti ſunt, vt hoſtium exercitum inſpicerent. Iulianus orat. 1. in Conſtantium. ὁ τῆς βαρβαρικῆς ἐκείνης δυνάμεως ἡγεμὼν μετέωρος ἀρθεὶς ὑπὲρ τὴν ἀσπίδα, καὶ καταμαθὼν τὸ πλῆθος ἐν τάξει τῶν ῥωμαίων οἷος ἐξ οἵου γέγονε. Dux barbarici exercitus elatus ſublimis in clypeum, cum dedicíſſet Romanorum numerum in acie, quantum immutatus quanta ſpe excidit. Simocata lib. 1. ritum qui ſeruatus eſt in Mauricio renuntiando exponit his verbis, περὶ ὧν γονῶ ὁ αὐτοκράτωρ ἐπὶ τῇ χλο-

σία τοῦ βασιλέως ἅμα τῇ παιδὶ Κωνσταντίνῃ, ἣν τῆς Μαυρικίου τύχης ἅμα καὶ βίου κοινωνὸν ἐποιήσατο, καὶ πρὸ τῆς ἀναῤῥήσεως τῷ συλλόγῳ ταῦτα δὲ προὔθετο. τὴν στεφάνην δὲ ὁ βασιλεὺς ἀράμενος, καὶ τὴν πορφυρᾶν διπλοΐδα ἀμπέχει τὸν Καίσαρα. Aderat igitur Imperator in Auguſto, & filia Conſtantina renunciandis, quam Mauricio fortunæ & vitæ ſociam effecerat, & ante renunciationem apud conſeſſum hæc depoſuerat. Coronam autem Imperator, & diploidem purpureã cum ſuſtuliſſet, Mauricio Cæſari impoſuit. Multæ à ſubditis acclamationes datæ. διεχύθη δὲ πολλὴ ταῖς εὐφημίαις παρὰ τῶν ὑπηκόων βοή. P. Diaconus lib. 17. Phocas dirigit Theodorum à ſecretis qui ingreſſus magnam eccleſiam coram populo legit, vt tam patriarcha, quam Senatus & vulgus venirent in Septimium. Tunc Patriarcha Syrianus à Tyranno de orthodoxa fide, & vt ſine perturbatione ſeruaret eccleſiam extorſit profeſſioné. Denuntiatio tyranni in téplo S. Ioannnis Baptiſtæ effecta eſt, vbi duobus moratus diebus tertia die introiuit regalia ſuper imperialẽ ſedens carrucam. Iuſtinus Tiberium cum adrogaſſet, & imperij conſortem feciſſet, Cæſarem renunciauit. Et cum precatio facta eſſet à patriarcha, & omnes Amen dixiſſent, Cæſarque ad pedes imperatoris procubuiſſet, Iuſtinus imperator Cæſari dixit, Si vis, ſum: ſi non vis, iam non ſum, ait Simocata lib. 3. c. 11. Idem lib. 8. meminit ἁρμαμάξης βασιλικῆς, cui inſidens Phocas iniit in vrbem. Carrucam illam regiam poſtea vocat τέθριππον λευκὴν, quadrigas albas. Conſtantinus Porphyrogenneta lib. de Adminiſtrat. imperij. originem iuriſiurandi illius quod de fide exigebatur, à nouo imperatore arceſſit ab

Anaſtaſio Dicoro. ἐκ τότε τύπος ἐγένετο ὥστε ἐν τοῖς μέλλουσι στέφεσθαι τὸν βασιλέα, προέρχεσθαι ὁμολογεῖν καὶ ἀσφαλίζεσθαι, ὅτι οὐδὲν ἐναντίον τῆς προσούσης ἡμῖν καὶ ἐκ παλαιοῦ φυλαττομένων τολμήσῃ ποιῆσαι ἢ ἐννοήσασθαι· καὶ οὕτως ὑπὸ τοῦ πατριάρχου στέφεσθαι. Quod ſupra de Tiberio ad Iuſtini pedes procidente ex Simocata poſuimus, idem ex P. Diaconi lib. 16. diſces. Interdum adoptati ab vxore imperatoris ad imperij clauum ſedêrunt. Anna lib. 1. Alex. ὡς οἱ περὶ τὴν γυναικωνῖτιν πείθουσι τὴν βασιλίδα υἱοποιήσασθαι τὸν Ἀλέξιον. Qui erant in comitatu reginæ Michaëlis Comneni vxoris, perſuadent ei vt Alexium adoptaret, qui poſtea imperauit. Sed adoptio legitima eſt ab imperatore, maximè ſi vel inuitus ob virtutem ad imperium vocatur, vt à Nerua Trajanus, à Gratiano Theodoſius. Panegyr. Theodoſ. Argumento eſt dies ille communis boni auctor, quo tu cum ad ſuſcipiendam Remp vocabaris, oblatum imperium deprecatus es, ne dediſſe ſpeciem, tantumque vt cogi videreris, ſed & obnixe, & diu, & velut imperaturus egiſti. Te princeps publicè, & in comitio ambibat. Alios emta legionum ſuffragia, alios vacãs aula, alios affinitas regia impoſuere Reip. Audite hoc publici parricidæ, qui oblita fide Dominorum ſceptra cepiſtis. Ibidem ait, Maximum vocatum ſe à Theodoſio ad imperium finxiſſe. Niſi Maximus, inquit, auctoramenti ſui te finxiſſet auctorem. Sidonius carm. 5. *poſtquam ordine vobis*

Ordo omnis regnum dederat, plebs, curia, miles,
Et collega ſimul.

Panegyr. Theodoſ. ille felicitatis publicæ auſpex dies, qui te primus inaugurauit imperio. Nec immerito

imperij

imperij onera multi recuſarunt, quorum molem ac difficultatem Mamertinus in Panegyrico Maximiani graphicè delineat. Sed longè illa majora ſunt quæ tu impartito tibi imperio meræ gratiæ retuliſti, admittere in animum tantæ Reip. curam, & totius orbis fata ſuſcipere, & oblitum quodammodo ſui, gentibus viuere, & in tam arduo humanarum rerum ſtare faſtigio, ex quo veluti terras omnes & maria deſpicias, viciſſimque oculis, ac mente colluſtres, vbi ſit certa ſerenitas, vbi dubia tempeſtas, qui iuſtitiam veſtram iudices æmulentur, qui virtutis veſtræ gloriam duces ſeruent, accipere innumerabiles vndiq; nuncios, totidem mandata dimittere, de tot vrbibus, & nationibus, & prouinciis cogitare, noctes omnes, dieſque perpeti ſollicitudine pro omnium ſalute tráſigere. Hæc omnia cum à fratre oblata ſuſceperis, tu feciſti fortiter, ille ſapiétcr. Quare Diocletianus & Maximianus oneri illi impares imperio abierunt. Eumenius Panegyr. Conſtantini, Cui tũ priuatum otium & regias opes dederas, cui digredienti ad annulos ſederas, cui impenſius etiam quam tibi occurrere obſequia noſtra mandaueras, cuius omnibus iuſſis ſic ſtatueras obedire, vt penes te habitus, penes illum poteſtas eſſet imperij (Maximianum intellige. Quid ſit illud ad annulos ſederas, non capio. Fortè legendum, cui digredienti pro famulo ſederas; aut pro famulo ceſſeras.) De Trajani adoptione Plin. Itaque adoptatus es nõ vt prius alius atq; alius in gratiã vxoris: adſciuit enim te filium non vitricus, ſed princeps. An Senatus populiq; Romani exercitus, prouincias, ſocios tranſmiſſurus vni, ſucceſſorem è ſinu vxoris accipias,

ſummæque poteſtatis hæredem tantum intra domum tuam quæras. Itaq; non in tuo cubiculo, ſed in templo: nec ante genialem thorum, ſed ante puluinar Iouis Opt. Max. adoptio peracta eſt. Nam quantum refert deponas, an partiaris imperium. Simul filius, ſimul Cæſar, mox imperator, conſors tribunitiæ poteſtatis. Iouianus à militibus imperator factus. Theodor. lib. 4. c. 1. τότε δὴ οἱ στρατηγοὶ τῆς στρατιᾶς ἤγαγον εἰς μέσον ἰοβιανόν, καὶ βῆμα σχεδιασάμενοί τις ὑψηλὸν ἔστησαν ἐπὶ τούτου. Tunc duces exercitus Iouianum in medium deduxerunt, & ſuggeſtum tumultuario opere exſtruētes altum in eo collocarunt. εἶτα πάντων αὐτῷ τὰ βασιλικὰ προσφωνούντων προσρήματα, καὶ αὔγουστον προσαγορευόντων καὶ καίσαρα, οὐ δύναμαι, χριστιανὸς ὤν, τῶν τοιούτων ἄρχειν, οὐ δὲ τῆς ἰουλιανοῦ στρατιᾶς βασιλεύειν, πονηρὰ παιδευθείσης μαθήματα. Deinde cum omnes ei regias appellationes tribuerent, & Auguſtum ac Cæſarem appellarent, non poſſum, inquit, cum ſim Chriſtianus, imperare talibus, neque Iuliani exercitui mala diſciplina imbuto imperare. Iuſtinus, Iuſtiniano mortuo, purpuram induit, cum nemini notus eſſet obitus Iuſtiniani, aut noui imperatoris renunciatio, exceptis Iuſtini amicis, donec ludis Circenſibus apparuit pro imperatore ſe gerens, & in aulam rediit, vt Euagrius ait. Sidonius Panegyr. Auiti, *captiuus vt aiunt*

Orbis in vrbe iacet, princeps perit, hic caput omne
Nunc habet imperium, petimus conſcende tribunal,
Erige collapſos: non hoc modo tempora poſcunt
Vt Romam plus alter amet, ne fortè reare
Te regno non eſſe parem.
Non tibi centurias aurum populare parauit,

Nec modo venales, numeroſoque aſſe redemptæ
Concurrunt ad puncta tribus, ſuffragia mundi
Nullus emit, pauper legeris, quod ſufficit vnum,
Et meritis diues, patriæ cur vota moraris;
Quæ iubet vt iubeas. Hæc eſt ſententia cunctis,
Si dominus ſis, liber ero. fragor atria complet,
Vicini quo fortè loco pia turba Senatus
Detulerat ſua vota, preces. Locus, hora, dieſque
Dicitur imperio felix, ac protinus illic
Nobilium excubias gaudens ſollertia mandat.
Concurrunt proceres, ac milite circumfuſo
Aggere compoſito ſtatuunt, ac torque coronant
Caſtrenſi mœſtum, donantque inſignia regni.
Iam prius induerat ſolas de principe curas.

Valentinianum milites in Italia patre mortuo imperatorem dixerunt, quem nuncium Gratianus & Valens indignè tulerunt, quod præter eorum ſententiam, à quibus renunciari debuerat, renunciatus erat. Vterque tamen in eius imperium conſenſit. Socrates lib. 4. c. 31. βασιλέα ἀνηγόρευσαν οἱ στρατιῶται. καὶ τούτου ἠγγελθέντος ἠγανάκτουν οἱ βασιλεῖς, ὅτι παρὰ γνώμην ἀμφοτέρων ἐχειροτονήθη, ὃν αὐτοὶ χειροτονεῖν ἔμελλον. ὅμως δὲ ἀμφότεροι σύμψηφοι τῆς βασιλείας ἐγένοντο. Poſt Arcadij ætatẽ Conſtantinopoli Romam mittebantur Imperatores occidentis. Sidonius car. 2.

Salue ſceptrorum columen, regina orientis,
Orbis Roma tui, rerum mihi principe miſſo.
Iam non Eoo ſolum veneranda Quirini
Imperij ſedes, ſed plus pretioſa quod extas
Imperij genitrix.

Carm. 7. Roma ait,

Quod timui incurri, ſum tota in principe, tota
Principis.

carm. 2. *Leo mea iura gubernet.*

Imperatores enim publica iura gubernare dicuntur. Fortunatus lib. 6.

Charibertus adeſt, qui publica iura gubernans.

Idem lib. 1. de vita Martini.

Dum regeret princeps data iura Valentinianus.

De Childeberto 3. *Publica iura regens.*

De ritu creationis. Cap. II.

Ritum qui ſeruatus eſt in imperatore renunciando ſuſpenſa manu adhuc attigimus: iam plenius de eo agamus, & de Senatus auctoritate, ac militari licentia pauca præmittamus. Milites per ſeditionem exarchos & prætores ſæpe renuntiabant, quos poſtea in clypeum impoſitos imperatores ſalutabant. P. Diaconus lib. 17. Milites ſub Mauricio Germanum inuitum pronuntiauerunt prætorem, ſuper ſcutum elatum, imperatoriamque ſtatuam ſubuerterunt, & huius imagines demoliti ſunt, & in tyrannidem prorumperent, niſi Germanus vetuiſſet. Simocata lib. 8. ἔξαρχον δὲ ἑκατόνταρχον Φωκᾶν οἱ στρατιῶται προεστήσαντο, ἐπὶ ἀσπίδος τε εἰς ὕψος ἐξάραντες εὐφήμουν ἐκθύμως τε ἀναγόρευον. Phocam centurionem milites exarchum promouerunt, & in clypeo ſublatum fauſtis acclamationibus proſequuti ſunt, renuntiaruntque. Multos certè imperatores confirmatos à Senatu animaduerto, paucos omnino electos. Auguſtus, Tiberius, Caligula, Clau-

dius, Nero, à Senatu confirmati, fortè & Galba electus, qui non ante Cæſaris appellationem ſuſcepit, quam omnes in verba ſua in vrbe iuraſſe cognoſſet. Primum arbitror Neruam, ac deinde Tacitum à Senatu lectos. De Tacito Vopiſcus, Exercitus qui creare imperatorem raptim ſolebat, ad Senatum litteras miſit, petens vt ex ordine ſuo principem legeret. Verum Senatus ſciens lectos à ſe principes militibus non placere, rem ad milites detulit. Dúmque id ſæpius fit, ſextus peractus eſt menſis. Denique omnis Senatus acclamauit, Tacite Auguſte Dij te ſeruent, te diligimus, te principem facimus. Verum & apud Capitolinum acclamatum eſt in Senatu, Maxime & Balbine Auguſti, Dij vos ſeruẽt. Valerianus item à Senatu lectus. De Nerua Dio, μετὰ δὲ δομετιανὸν, νερούαν κοκκήϊον οἱ ῥωμαῖοι ἀπέδειξαν αὐτοκράτορα. Poſt Domitianum, Neruam Cocceium Romani renunciarunt Imperatorẽ. De Senatu id exaudio. Ceteri à militibus lecti, Claudius, Vitellius, Otho, Veſpaſianus, Didius Iulianus, Seuerus, Maximus, Heliogabalus, Gordiani, & plærique alij. Zonaras, Diocletianum Imperatorem αὔγουστον στρατιῶται, renuntiarunt milites. Pertinax ipſe à militibus imperator creatus. lib. 2. Herodianus, στρατιῶται σεβαστὸν προσειπόντες περτίνακα, εἰς τε τὸ ἐκείνου ὄνομα τοὺς συνήθεις ὅρκους ὀμόσαντες, καὶ θύσαντες, δαφνηφοροῦντες. Milites Pertinacem Auguſtum ſalutarunt, & in eius nomẽ iurarunt, cum ſacrificaſſent. & laureati proceſſiſſent. Creati ſtatim ad palatium deducebãtur. Capitolin. Pertin. Ad palatiũ ergo Pertinax profectus, quod tunc vacuum erat. Illatus caſtris Nero lecticæ impoſitus promiſſo donatiuo imperator conſtituitur.

Haud ſcio quam verè dixerit Zozimus lib. 1. Poſt mortem Commodi, tunc primum ὁ τάξει τὴν φυλακὴν τῶν βασιλέων παραδεδομένον στρατιωτικὸν τὴν τοῦ καθιστᾶν μονάρχους ὑφήρπασεν ἐξουσίαν, περιελόμενοι βίᾳ τὴν γερουσίαν ταύτης τῆς κρίσεως. Prætoriæ cohortes quę ad regiæ cuſtodiam excubabant, poteſtatem creandi imperatoris ſibi vindicarunt per vim Senatui ereptam. Didius Iulianus, ὠνήσατο τὴν βασιλείαν, θέαμα δεινὸν ἰδεῖν ἅπασι, ὃ οὔπω πρότερον ἐπεπράχει. εἰσήγετο γὰρ εἰς τὰ βασίλεια μήτε γερουσίας ἡγουμένης, μήτε ἄλλης ἐννόμου δορυφορίας, Emit imperatoriam dignitatem, ſpectaculum non ante viſum præbens. Inducebatur enim in aulam neque ſenatu præeunte, neque alio legitimo ſtipatorum comitatu. Diaconus lib. 8. Alexander Seuerus, Cæſar à militibus dictus, Auguſtus à Senatu. Maximinus primus ex corpore militari imperator factus ſola militum voluntate, cum nulla auctoritas Senatus interceſſiſſet, neque ipſe Senator eſſet. Certè olim omnia auctore Senatu gerebantur. Claudianus,

Ordine cum priſco cenſeres bella Senatus,
Decretóque togæ felix legionibus ires.
Teſſera.

Sed non poſt Iulium & Auguſtum, niſi in ſpeciem. Omnem enim populi poteſtatem Imperatores ad ſe traduxerunt lege regia, cuius olim fuit bella decernere, fœdera ſancire, magiſtratus creare, de ciuis capite ſtatuere, vt Polyb. lib. 6. τιμῆς γάρ ἐστι καὶ τιμωρίας ἐν τῇ πολιτείᾳ μόνος ὁ δῆμος κύριος. Solus in ciuitate populus præmij & pœnæ eſt arbiter. Iudicia exercet capitis publica ſolus. θανάτου δὲ κρίνει μόνος. καὶ μὴν τὰς ἀρχὰς ὁ δῆμος δίδωσι τοῖς ἀξίοις. Magiſtratus dat populus dignis. Legum ſan-

ciendarum, abdicandarumque ius penes eum eſt. ἔχει δὲ τὴν κυρίαν καὶ περὶ τῶν νόμων δοκιμασίαν, καὶ τὸ μέγιστον, περὶ εἰρήνης οὗτος βουλεύεται, καὶ πολέμου. & quod longè maximum, de bello & pace hic deliberat. Legendus Polyb. l. 6. p. 462. 463. typis Drouardi. Tiberius comitia è campo ad patres tranſtulit, ceteri imperatores & populo & Senatui non modo comitia, verum & omnem penè poteſtatem eripuerunt. Milites igitur ſibi ius creandi imperatoris attribuerant. Zozimus lib. 2. ſcribit, cum à militibus Conſtantinus Cæſar ſalutatus eſſet (ἀνάῤῥησιν βασιλέως vocat) ἐν τῇ ῥώμῃ τὰς εἰκόνας αὐτοῦ διαπέμψας κατὰ τὸ σύνηθες, ex more imagines eius Romæ receptas. Apollonius l. 3. excidij Hieroſolymit. Veſpaſianum à militibus Cæſarem ſalutatum, & acclamationes datas, coronaſque à ſociis regibus miſſas indicat his verbis,

Tollitur ad cælum clamor, dextráque patenti
Certatim iurata fides. perſoluere grates
Ipſe verecundo conatur Flauius ore,
Iamque ſalutatus vix nomen credulus audit
Cæſareum. &c. *Tum more vetuſto*
Inſuper Eoi reges miſere coronas,
Legatuſque frequens inopinæ gaudia ſortis
Teſtatus.

Imperatores vt primũ creati, nihil prius habuere, quam vt in Senatum ſtatim, ac deinde in caſtra prætoria ſe conferrent, vt illic quidem patribus, hic verò militibus, quod imperio ſuo conſenſiſſent, gratias agerent. Suetonius in Claudio & Nerone. Sæpe factum vt vel inuitis purpuram milites inijcerent. Herodianus libro 6. πορφύραν ἐπιβαλόντες βασιλικὴν αὐτοκράτορα ἀναγορεύουσι,

milites, inquit, injecta purpura imperatorem cum ſalutarunt. Iuſtinus maior Thrax à domeſticis protectoribus, quorum comes erat, imperator renuntiatus eſt. Euagrius lib. 4. c. 1. ὑπὸ τῶν βασιλικῶν σωματοφυλάκων ἀναῤῥηθεὶς, ὧνπερ καὶ ἦρχεν ἡγεμὼν τῶν ἐν τῇ αὐλῇ τάξεων καθεστώς. A regij corporis cuſtodibus renuntiatus quibus præerat, cum eſſet comes ordinum aulæ. Item, Iuſtinus ὠνησάμενος εὔνοιαν τῶν καλουμένων ἐξκουβιτόρων. Cum beneuolentiam excubitorum redemiſſet. Corippus lib. 2. Iuſtini poſterioris ritum in imperatore creando ſolemnem egregiè deſcribit, his verbis,

Armati manibus ſacrati circulus auri
Impoſitus collo, imperium ſublime dicauit,
Quod faciens ter, ter dextram cum munere tendens,
Auguſti, Iuſtine, locum tibi confero dixit.
Aſt ego te iubeo princeps, ait, eſſe tribunum.
Felix Armatus primus qui verba loquentis
Audijt.
Quatuor ingentem clypeis ſublimibus orbem
Attollunt lecti iuuenes, manibuſque leuatus
Ipſe miniſtrorum ſupra ſtetit, vt ſua tectus
Littera, quæ ſigno ſtabili non flectitur vnquam,
Nominibus ſacrata tribus.

(Iuſtini ſcilicet prioris, Iuſtiniani, & Iuſtini ſecundi.)

Aſtitit in clypeo princeps fortiſſimus illo,
Solus habens ſpecimen, lux altera fulſit ab vrbe.
Mirata eſt pariter geminos conſurgere ſoles
Vna fauens, eadémque dies.
Poſtquam cuncta videt ritu perfecta priorum,
Pontificum ſummus, plenáque ætate venuſtus

Aſtan-

Aſtantem benedixit eum, cælique potentem
Exorans dominum, ſacro diademate iuſſit
Auguſtum ſancire caput, ſummóque coronam
Imponens capiti feliciter.
Intonuit patrum ſubitus fragor, inde clientum
Clamores creſcunt, clamoribus adſonat æther
Laudibus innumeris regnantum nomina tollunt.
Iuſtino vitam tercentum vocibus optant,
Auguſtæ totidem Sophiæ plebs tota reclamat,
Felices annos dominis felicibus orant.
Ipſe coronatus ſolium conſcendit auitum,
Atque crucis faciens ſignum venerabile ſedit,
Erectáque manu cuncto præſente Senatu,
Ore pio hæc dixit. Vos ô mihi proxima membra
Conſcripti patres, noſtri pars maxima regni,
Vos eſtis pectus, vos brachia verticis huius,
Quorum conſiliis, quorumque laboribus vſa
Publica res domuit gentes, & regna ſubegit.

Imperatores recens creati in palatia ducebãtur, auctore Spartiano in Iuliano Didio, Ammiano lib. 25. Gregorio Turonenſi lib. 5. c. 3. hiſtor. Franc. Suetonio in Auguſt. Quare Sidonius lib. 2. e. 13. imperatorem ait Palatinis limitibus incluſum. Imo ſoli imperatores habitabant in palatiis, l. 1. & 2. C. Theod. Ne quis in palatiis maneat. Zonaras, τὴν τοῦ παλατίου κλῆσιν καταγώγιον βασιλέως, palatij appellationem manſionem imperatoris interpretatur, vbicunque agat. Lampridius in Alexandro, purgauit palatium ſuum, comitatúmq; omnẽ, nec quenquam paſſus eſt eſſe in palatinis, niſi neceſſarium. Qui autem imperatores à militibus creati eſſent,

circumferebantur per exercitum, aut vicos, diademate cingebantur, in clypeum imponebantur, aut è ſuggeſtu milites alloquebantur. Suetonius in Vitellio c. 8. A militibus è cubiculo raptus, circumlatuſq; per celeberrimos vicos, ſtrictum gladium tenens imperator conſalutatus eſt. Apud Ammianum lib. 20. Iulianus à militibus Auguſtus ſalutatus, cum diadema deeſſet, Maurus nomine tunc haſtatus abſtractum ſibi torquẽ, quo vt draconarius vtebatur, capiti Iuliani impoſuit confidenter. Quinos omnibus aureos, argentique ſingula pondo Iulianus promiſit, detracta ſimulacro Veneris purpurea cyclas humeris eius iniecta eſt, impoſituſque ſcuto pedeſtri, & ſublatus eminens populo ſilente Auguſtus renuntiatus eſt, libro 15. Sueton. lib. 7. omiſſa mora ſuccollatus Otho. Capitolinus de Gordiano, puerum collo vinctum, vt militibus oſtenderetur. Sueton. c. 4. Claudius à militibus lecticæ impoſitus, & quia ſerui diffugerant, viciſſim ſuccollantibus in caſtra delatus eſt. Illatus caſtris Nero lecticæ impoſitus. Tacitus lib. 4. hiſtor. Impoſituſque ſcuto more gentis, & ſuſtinentium humeris vibratus, dux deligitur Brinio quidam à Caninefatibus Germanis. Zonaras de Hypatio, contra Iuſtinianum imperatore per ſeditionem creato, καὶ ἐπὶ ἀσπίδος αὐτὸν μετάρσιον ἄραντες ἀναγορεύουσι βασιλέα. Nicephorus Gregoras lib. 3. de Theodoro Ducæ filio, καθεσθεὶς ἐπ' ἀσπίδος, renuntiatus eſt imperator ſummo omnium ſubditorum cõſenſu, in clypeo ſedens, vt mos ferebat. Curopalates, ὁ νέος βασιλεὺς ἐπὶ σκουταρίου καθεσθεὶς ἐπαίρεται εἰς ὕψος, nouus Rex impoſitus in clypeum ſublimis attollitur. Georgius Pachym.

in exerceptis l. 2. imperatorio clypeo inſidet is, qui imperio deſtinatur. Nicephor. Gregor. l. 3. Laſcaris Theodorus Iohannis filius ſtatuitur in clypeo cum creatur. V. Annales, Pipinus more Francorũ eleuatus in ſolium regni, in ciuitate Sueſſionum ad ipſas montium anguſtias quas cluſas vocant. Diacon. l. 17. Germanum inuitum pronuntiant prætorem, ſuper ſcutum elatum, imperatoriamque ſtatuam ſubuerterunt milites, & Mauricij imagines demoliti ſunt. Phocam ſuper clypeum euectum exarchum ſtatuunt milites. Septimium, locus Conſtantinopoli vbi Phocas conſecratus. Caſſiodor. Parentes noſtros Gotthos inter procinctuales gladios more maiorum ſcuto ſuppoſito nos reges feciſſe tubis concrepantibus. Claudianus de clypeo in quo ſublimes imperatores circumferebantur, ita exaudiendus, cum dixit, *Sed mox cum ſolita miles te voce leuaſſet.*

Zonaras in Iuſtino maiori, de quo ſupra egimus, καὶ ἐπ' ἀσπίδος αὐτὸν μετάρσιον ἄραντες ἀναγορεύουσι βασιλέα, καὶ τὸ τῶν ἵππων ἐκεῖθεν ἁμιλλητήριον καταλαμβάνουσι θέατρον, εὐφημοῦντες αὐτὸν, καὶ πορφυρίδα ἐζήτουν, καὶ στέφος. Milites Prætorij Iuſtinum Thracem cum in clypeo ſublimem ſuſtuliſſent, ſalutarũnt imperatorem, & ex eo loco in circum properant cum plauſu & acclamatione, purpuram quærentes & coronam. Quærat aliquis, cur Conſtantinopoli qui ſalutati eſſent imperatores, in circum deferrentur? nimirum id cauſſæ fuiſſe putandum eſt, vt ſe populo qui frequens in circum conuenerat, ſpectandos præberent. Sic & in caſtra clypeo vel lecticæ impoſiti deferebantur, vt clauario militibus dato, exercitum ſibi conciliarent. Xiphilin. in Commodo.

παρεισαγαγεῖν τὸ μειράκιον εἰς τὸ στρατόπεδον, ὡς διαλεχθείη τοῖς στρατιώταις, καὶ χρήματα δωρησάμενον, ὡς ἔθος ἐστὶ τοῖς βασιλείαν διαδεχομένοις· παρηγγέλθη πᾶσιν εἰς τὸ εἰωθὸς πεδίον ἥκειν. Deducere adoleſcentem in caſtra, vt milites alloqueretur, & pecunias militibus daret, vt ſolent ij qui imperium nacti ſunt. Omnes moniti ſunt vt in campum pro more conuenirent. Apud eundem Commodus ſacrificia regia effecit, & cum ſuggeſtus ei ſublimis exſtructus eſſet in medio caſtrorum, vt milites alloqueretur. Noli cum Politiano campum Martium accipere, quia id temporis Commodus erat ad Iſtrum, vt Herodianus ait, κόμμοδος τάς τε βασιλείας θυσίας ἐπετέλει, καὶ βήματος αὐτῷ εἰς ὕψος ἀρθέντος, ἐν μέσῳ τῷ στρατοπέδῳ. Vt autem Conſtantinopoli imperatores, quam primum creati erant, templum Sophiæ inibant, gratias Deo acturi, ſic & Romæ in templum Iouis Capitolini, & alia fana, vt rem diuinam facerent, itabant. Xiphilin. Commodo. εἴς τε τὸ τοῦ Διὸς τέμενος, καὶ τοὺς ἄλλους νεὼς ἀνῆλθεν. Commodus cum in templum Iouis, & alia fana aſcendiſſet. Priuſquam in curiam inirent, Iano qui ante fores Senaculi fuit, ſacrificabant. ea dicebantur εἰσιτήρια, ſacrificia pro felici ingreſſu. Xiphilin. Pertin. τάς τε ὑπὲρ τῆς βασιλείας θυσίας τελέσας· cum pro ſalute imperij ſacrificia feciſſet. Capitolin. Pertin. His horis quibus ille in Capitolium vota ſoluebat. Xiphili. in Didio, ἐπειδὴ πρὸς τὸ συνέδριον ἦλθε, καὶ τῷ Ἰανῷ τῷ πρὸ τῶν θυρῶν αὐτοῦ θύσειν ἔμελλεν. ὅτε τὰ εἰσιτήρια πρὸ τοῦ βουλευτηρίου ἔθυεν ὁ Δίδιος παρόντων τῶν βουλευτῶν. Poſtquam Iulianus Didius ad curiam venit, cum Iano ante fores ſacrificaturus eſſet. Cum ſacrificia pro ingreſſu præſentibus Senatoribus Didius obiret. Milites

Macrino detulerunt imperium, quem Senatus in Patricios allegit. Eundem, cum ſcriba pontificum eſſet, quos hodie pontifices minores vocant, Pontificem maximum appellarunt, proconſulare imperium, & poteſtatem Tribunitiam detulerunt, ait Dio. Maiorianus Conſtantino, & Rufo Coss. leuatus eſt imperator Rauennæ, vt Marcel. Comes in Chronico. Sidon. de Auito Auguſto.

Concurrunt proceres, ac milite circumfuſo

Aggere compoſito ſtatuunt, ac torque coronant

Caſtrenſi mœſtum, donantque inſignia regni.

Innominatus Chronographus, Valētiniano octauū, & Anthemio Conſ. Leuatus imperator in Galliis Auitus, 6. Idus Iul. Vopiſcus in Probo, Deinde concurſus & cæſpitium tribunal, appellatuſque imperator Probus. Ammian. l. 15. ad imperium placuit Iulianum adſumere, cum veniſſet accitus prædicto die, aduocato omni quod aderat commilitio, tribunali ad altiorem ſuggeſtum erecto, quod aquilæ circumdederunt, & ſigna. exſtructio enim cæſpitij tribunalis ſeditionē, ac noui imperatoris renuntiationem arguebat, nec è tribunali quiſquam milites alloqui poterat, niſi imperator eſſet, aut imperij affectati ſuſpicionem ſubiret. Tacit. l. 1. Annal. milites vna tres aquilas, & ſigna cohortium locant. Simul congerunt cæſpites, exſtruunt tribunal, quo magis conſpicua ſedes foret. &c. Blæſus ait, leuiore flagitio legatum interficietis, quam ab imperatore deſciſcitis. Ammian. Marcel. l. 1. Et cum alloqui pariter omnes nec longitudo ſpatiorum extenta, nec in vnum coactæ multitudinis permitteret crebritas, & alioqui

vitabat grauioris inuidiæ pondus, ne ,videretur id affectaſſe, quod ſibi ſoli deberi Auguſtus exiſtimabat, cautior ſui. Claudian. de Bello Getico,

Dictis ante tamen princeps confirmat ituros
Aggere conſpicuus, ſtat circumfuſa iuuentus
Nixa haſtis, pronaſque ferox accommodat aures.

Prudentius titulos plæroſque imperatoris complexus eſt his verbis,

Caput Auguſtum diademate cinxit,
Appellans patrem patriæ, populi atque Senatus
Rectorem, qui militiæ ſit ductor, & idem
Dictator, Cenſórque bonus, morúmque magiſter,
Tutor opum, vindex ſcelerum, largitor honorum.

Claudianus Panegyr. 4. *Diademate crinem,*
Membráque gemmato trabeæ viridantia textu.

In Senatu ſuggeſtus imperatoris fuit, militari cuſtodia ſeptus. Senatus ἐψηφίσαντο Caligulæ, ὅπως καὶ βῆμά τι ὑψηλὸν, καὶ ἐν τῷ βουλευτηρίῳ ὥστε μηδένα ἐξικνεῖσθαι, καὶ φρουρᾷ στρατιωτικῇ καὶ ἐκεῖ χρῆται. Senatus decreuit Caligulæ ſuggeſtum altum vt nemo accedere poſſet, qui militaribus excubiis cingeretur. Tiberius eo ſuggeſtu noluerat vti. Dio ſedem propriam imperatori, & regium thronum in Senatu tribuit. Γλαβρίωνα εἷλκε, καθίζεσθαι κελεύων Περτίνακα ἐπὶ τοῦ βασιλείου θρόνου. Detraxit Glabrionem, iuſſitque Pertinacem ſedere in regio ſolio. ἱδρύθη ἐν τῇ βασιλείῳ ἑστίᾳ τῶν στρατιωτῶν ἀναγαγόντων. Pertinax à militibus deductus reſedit in regia aula. Id temporis quo imperator creatus, publicam lætitiam toto orbe terrarum celebratam indicat Philo Iudæus libro de legatione ad Caium, ſub initium libri. Τίς γὰρ ἰδὼν Γάϊον μετὰ τὴν Τιβερίου καὶ-

σαρος τελευτὴν παρειληφότα τὴν ἡγεμονίαν πάσης γῆς καὶ θαλάσσης ἀστασίαστον, &c. Quis enim cum viderit Caium poſt Tiberij mortem accepiſſe imperium vniuerſæ terræ ſeditionibus liberum bonis legibus firmatum, omnibus partibus quæ ad ortum, meridiem, occaſum, boream ſitæ, ſunt conſentiens ac concors, barbaris cum Græcis, Græcis cum barbaris mira conſpiratione concinentibus, militibus cum iis qui in vrbibus degunt, vrbium incolis cum militibus ad pacẽ fruendam: quis, inquam, non admiretur eum qui ſucceſſor, ac hæres felicitatis omni ſermone ſuperioris tot bona tam facili negotio cumulatè conſequutus ſit, theſauros pecuniis refertos, aurum & argentum factum, ac infectum, τὸν μὲν ὡς ὕλην, τὸν δὲ ὡς νόμισμα, τὸν δὲ ὡς προσβόσκημα, δι' ἐκπωμάτων, aliud vt greges & armenta in poculis & aliis rebus, quæ ad oſtentationem fabrefactæ ſunt, innumeras copias pedeſtres, equeſtres, nauticas, reditus, vt ex fontibus iugi quodam decurſu fluentes, ac ſuppeditatos, imperium non plurimarũ, & quæ maximæ neceſſariæ ſunt orbis partium, ſed totius penè orbis habitabilis, duobus fluuiis finitum, Euphrate, & Rheno, quorum alter ſecat Germaniam, & quotquot ſunt efferatiſſimæ gentes, alter Parthiam, & Sarmatas, ac Getas, quæ gentes non minus efferatæ ſunt, quã Germani. Imperium, inquam, quod ab ortu ad occaſum pertinet, & omnia complectitur infra, & ſupra Oceanum. Caligula tantum imperium adepto, populus Rom. ἐγήθει, lætitia exſultabat, & vniuerſa Italia, & gentes omnes in Aſia & Europa. Nullus enim imperator fuit, cuius principatus amplius lætitiæ attulerit, cum ſperent omnes non modo poſ-

ſeſſionem, & fructum priuatorum & publicorum bonorum ſed habere ſe iam exiſtiment pleniſſimum cumulum, certæ ac ſtabilis felicitatis. Nihil igitur aliud videre eſt per vrbes quam aras, victimas, βωμούς, ἱερεῖα, θυσίας, ſacrificia, homines albatos, coronatos, ſplendentes, benignitatem ex hilari aſpectu oſtendentes, feſta, celebritates, muſica certamina, ludos curules, comeſſationes, priuilegia cum tibiis & fidibus, oblectationes, remiſſiones, inducias, omnis generis voluptates, quæ omnibus ſenſibus hauriri poſſunt. Nihilo plus diuites habēt pauperibus, illuſtres obſcuris, creditores debitoribus, domini ſeruis, tēpore æqualitatem legum dante, vt Saturni ætas quæ à Poëtis decantatur iam commentum poëticum eſſe non videatur, propter annonæ copiam & anni vbertatem, cui comites ſecuritas & hilaritas, quæ priuatim ac publicè vbique per ſeptem menſes vſurpata eſt. ἑορτάς, πανηγύρεις, μουσικοὺς ἀγῶνας, ἱπποδρομίας, κώμους, παννυχίδας μετ' αὐλῶν καὶ κιθάρας, τέρψεις, ἀνέσεις, ἐκεχειρίας, παντοίας ἡδονάς, διὰ πάσης αἰσθήσεως. &c.

De Diademate & Corona. CAP. III.

Coronæ Romæ frequentes fuere non imperatoribus modo, verum & militibus, aureæ, laureæ, gramineæ, quernæ, de quibus hic ſermo non eſt, quando regni inſignia non fuere. De diademate, quod palmare fuit regiæ poteſtatis inſigne, agēdum. Quis igitur primus diademate Romæ vſus ſit, in quæſtionem vocatur. Nonnulli Caligulam, alij Aurelianum

lianum putant. Quid ſi Iulio Cæſari eius rei originem tribuas, cuius ſtatuæ diadema impoſitum, ipſe etiam Lupercalibus corona aurea deuinctus. Dio lib. 44. ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῇ τῶν λυκαίων γυμνοπαιδίᾳ ἔς τε τὴν βασιλείαν εἰσῆλθε, καὶ ἐπὶ τοῦ βήματος, τῇ τε ἐσθῆτι βασιλικῇ κεκοσμημένος, καὶ τῷ στεφάνῳ τῷ διαχρύσῳ λαμπρυνόμενος, ἐπὶ τὸν δίφρον τὸν κεχρυσωμένον ἐκαθέζετο, καὶ αὐτὸν ὁ Ἀντώνιος βασιλέα μετὰ τῶν συνιερέων προσηγόρευσε, καὶ διαδήματι ἀνέδησε. Poſtquam enim Lupercalibus in regiam venit, & in tribunali regia veſte ornatus, & aurea corona ſplendidus in aurata ſella conſedit, & ipſum Antonius regem cum collegis ſacerdotij ſalutauit, & diademate reuinxit. lib. 43. Sellam eius auream, coronámque auro & gemmis inſignem, qui honor Diis alias tribui ſolet, inferri, atque in circum à multitudine induci iuſſerunt. Suetonius Iulio, c. 79. Nam cum ſacrificio Latinarum quidam è turba ſtatuæ eius coronam lauream candida faſcia præligatam impoſuiſſet. Plutarchus vertit διάδημα βασιλικὸν, regium diadema, quæ candida faſcia fuit. Silius lib. 16.

Regnique inſigne vetuſti
Geſtat læua decus, cinguntur tempora vitta
Albenti.

Cedrinus, ταινίαν χρυσοπόρφυρον, faſciam auro, & purpura intextam. Plinius lib. 11. c. 15. Regibus apum in fronte macula quodam diademate candicans. Valerius lib. 6. c. 2. Pompeio candida faſcia crus alligatum habenti, Fauonius, non refert, inquit, qua in parte corporis ſit diadema. Idem ſcribit Ammianus l. 17. de Pompeio. v. gloſſ. καυσία πῖλος ἦν πλατὺς ὃν οἱ μακεδονικοὶ βασιλεῖς ἐφόρουν λευκὸν αὐτῷ διάδημα περιειλοῦντες. Cauſia pileus erat latus, quem

Macedonum reges albo diademate reuinctum ferebant. Arrianus lib. 6. de Alexand. καυσίαν, καὶ τὸ συνεχόμενον αὐτῇ διάδημα. Cauſiam, & ei hærens diadema. Lucianus in Dialogo Alexan. & Diog. διαδεδεμένον ταινίᾳ λευκῇ τὴν κεφαλήν, reuinctū caput alba tænia. in Nauig. ταινίαν λευκὴν περὶ τῷ μετώπῳ, albam tæniam circa frontem. Silius lib. 16.

Vittáque maiorum decoramen fronte ſine vllo
Delapſa attactu nudauit tempora regis.

Egeſippus lib. 2. c. 1. Iudaic. Quid enim ſella aurea, albatúmque diadema, niſi regni forent inſignia. Tacitus lib. 6. Albentibus ſpumis in modū diadematis. Iſidorus lib. 19. c. 30. Infula eſt faſciola ſacerdotalis capitis alba in modum diadematis, à qua vittæ ab vtraq; parte dependent, quę infulā vinciunt. Q. Curtius lib. 6. Alexandro purpureum diadema diſtinctū albo. Philo Iudæus libro de vita Moſis p. 457. κιδάρει γὰρ οἱ τῶν ἑῴων βασιλεῖς ἀντὶ διαδήματος εἰώθασι χρῆσθαι. Cidari reges ad ortum pro diademate ſolent vti. Regiæ Cidaris in Veteribus nummis hæc forma, Recta eſt & elata ſumma ſui parte turrita, pone infulas habet pendentes ante bucculas, eius mediū ambit faſcia alba ſtellulis inſignita. Heſychius κίταρις ὃ φοροῦσι κύπριοι, οἱ δὲ τὰ διαδήματα φοροῦντες κίτταζοι. Citaris dicitur quam Cyprij ferunt, at qui diademata geſtant, cittaſi vocantur. Cidaris propriè recta regum tiara fuit, πῖλον vocat Pollux lib. 8. c. 13. Strabo lib. 13. πίλημα. Ouidius lib. 10. Metamor. Midæ purpuream tiaram tribuit,

Tempora purpureis tentat velare tiaris.

Vulgus habuit κυρβασίας, tiaras inflexas. Sidonius,

ſupplice cultu

Flectit Achæmenius lunatam Perſa tiaram.

Reges tiaras rectas diademate cinctas. Xenophon lib. 8. παιδείας, ὁ κῦρος εἶχε διάδημα περὶ τῇ τιάρᾳ. Ammianus lib. 19. auctor eſt regem Perſarum per initia aureum capitis arietini figmentum interſtinctum lapillis pro diademate geſtaſſe. Poſtea tiarã diademate ita cinctam ſumpſit, vt ſinus quoſdam vndulatos, & albentes efficeret. Faſcia illa Aſſyriis purpurea fuit ex byſſo, διάδημα βύσσινον πορφυροῦν, libro Eſther. Plinius libro 7. c. 56. Diadema repertum à libero patre ſcribit. στέμμα recentiores Græci vocarunt, quod olim diadema. Codinus, δεῖ δὲ γινώσκειν, ὅτι ὅπερ καλεῖται νῦν στέμμα, ὠνομάζετο πάλαι διάδημα. Balſamon ait Pontificẽ Romanum omnibus imperij inſignibus ornari poſſe, excepto diademate. δικαιοῦται ὁ πάπας ῥώμης διὰ πάντων τοῖς βασιλικοῖς προνομίοις μεγαλύνεσθαι, δίχα μόνου τοῦ στέμματος. Landulphus in Mauritio. Cum Conſtantina Mauricij coniuge ſtemma conſtructum attulerant imperatori. στεμματογύριον apud Codinum corona fuit propria Deſpotarum, στέφανος διὰ λίθων καὶ μαργάρων. ἔχων καμάρας μικρὰς τέσσαρας ἔμπροσθέν τε καὶ ὄπισθεν, καὶ ἐκ πλαγίων. corona gemmis ornata & lapillis, habens apſidas paruas quatuor ante, & pone, & à latere. Dicitur & Tupha. Zonaras in Baſilio Porphyrog. τιάρᾳ ταινιωθεὶς ὀρθίᾳ ἣν τοῦφαν καλεῖ ὁ δημώδης. redimitus tiara recta quam vulgo vocant tupham. Phrygium ornamentum capitis vocat Sugerius in vita Ludouici Groſſi. Circumdantes capiti eius Phrygium ornamentum imperiale inſtar galeæ circulo aureo cõcinnatum imponunt. Gloſſæ Iſidori, Phrygiũ, mitra.

Virgilius, *Et Tunicæ manicas, & habent redicula mitræ.* Vt ſit, Caligula primus diademate impoſito dominum ſe iuſſit appellari, ſi Aurelio Victori fides, qui tamen à ſe diſcedit in Aureliano, his verbis. Iſte primus apud Romanos diadema capiti innexuit, gemmiſque & aurata omni veſte, quod adhuc ferè incognitũ Romanis moribus videbatur, vſus eſt. Eadem illa verba Diaconus habet lib. 10. qui tamen lib. 7. Caligulã primum diademate vſum ſcribit, meo animo malè. Nec enim id aut Suetonius, aut Tacitus, aut Dio tacuiſſet. Iornandes lib 1. de regnor. ac tẽpor. ſucceſſ. Tunc etenim, inquit, primus omnium imperatorum Diocletianus adorari ſe vt Deum præcepit, & gemmas veſtibus, ac calceamentis inſeruit. Diademata in capite ante omnes cum chlamide purpurea, vt à priuatis diſcernerentur, habebant, & vt iudices ceteri ſalutabant. Ita hunc locum lego, ita interpungo. Ante hos omnes M. Antonius triumuir diademate vſus, ſed in Ægypto, more barbaro regum. Florus lib. 4. c. 11. Aureum in manu baculum, ad latus acinaces, purpurea veſtis ingentibus obſtricta gemmis, diadema aderat vt regina rex ipſe frueretur. Claudius Imperator in Muſicis certaminibus pallium & crepidas more Græco, in gymnico certamine chlamydẽ purpuream, & coronã auream ſumebat, Dio, ἐν ταῖς τῆς μουσικῆς θεωρίαις ἱμάτιον καὶ κρηπῖδας, ἐν τῷ γυμνικῷ ἀγῶνι πορφυρίδα καὶ στέφανον χρυσοῦν ἐλάμβανε. Victor de Conſtantino Magno, habitum, inquit, regium gemmis, & caput exornans perpetuo diademate. Quod idem Cedrinus aſtruit his verbis, πρῶτος πάντων διαδήματι ἐχρήσατο καὶ μαργάρεσι καὶ λίθοις περιεργοτέροις, quæ verba

ſic exaudio, non vt primus Conſtantinus diademate vſus ſit, ſed vt primus diadema gemmis & lapillis curioſius ornarit. Sidonius lib. 4. e. 13. Diadematis poteſtatem vocat. Carm. 2. ---- *diademate crinem*

Faſtigatus eas. --

Cuius diademata frontem

Non luxu, ſed lege tenent.

Claudianus, ----- *Poſito diademate princeps*

Pallet.

Carus apud Zonaram. ἐταινίωσε βασιλικῷ διαδήματι, deuinxit regio diademate filios ſuos. Vides quam longè abeant à ſe veteres ſcriptores. Equidem ita ſtatuo, Cæſarem & regis nomen ambiiſſe, & diadema, ſed vtrũq; palàm reſpuere coactũ, cruda adhuc ſeruitute. Sueton. l. 1. c. 79. Quanquam & plebi regem ſe ſalutanti Cæſarem ſe, non regem eſſe reſponderit, & Lupercalibus pro roſtris à Cos. Antonio admotum ſæpius capiti ſuo diadema repulerit, atque in Capitolium Ioui Opt. Max. miſerit. Caligula palam ſe regem appellauit, diadema tamen capiti nectere non auſus eſt. Sueton. l. 4. c. 22. Cum audiret fortè reges qui officij cauſa in vrbem aduenerant, concertantes apud ſe ſuper cænam de nobilitate generis, exclamauit, εἷς κοίρανος ἔστω, εἷς βασιλεύς. nec multum abfuit, quin ſtatim diadema ſumeret, ſpeciemque principatus in regni formam conuerteret. Verum admonitus, & principum, & regum ſe exceſſiſſe faſtigium, diuinam ex eo maieſtatem aſſerere ſibi cæpit. Regni formam Tacitus vocat inania regni, Polybius φαντασίαν βασιλείας. Titus ſuſpicionem affectati regni auxit, poſtquam Alexandriam petens in conſe-

crando apud Memphim boue Apide diadema geſta-uit, de more ritúque priſcæ religionis, ait Xiphil. Halagabalus voluit vti & diademate gemmato, quia pulcrior fieret, & magis ad fæminarum vultum aptus, quo & vſus eſt domi, auctore Lampridio. Zenobia poſt Odenatum maritum imperiali ſagulo perfuſo per humeros habitu, donis ornata, diademate etiam accepto, nomine filiorum Herenniani & Timolai, diutius quam fæmineus ſexus patiebatur, imperauit, vt Trebel. Pollio. Diadema, vel potius radiatam coronam intellexit Mamertinus in Panegyr. Sellæ curules, fulgur, & illa lux diuinum verticem claro orbe complectens, veſtrorum ſunt ornamenta meritorum. Gallienus radiatus ſæpe proceſſit cum chlamyde purpurea, gemmatiſque fibulis, & aureis, ait Trebellius. Statius lib. 7. Thebaid. eo reſpexit,

Ipſe tuis alte radiantem crinibus arcum Imprimat.

Virg. *Aurati bis ſex radij fulgentia cingunt tempora.*

A Meletio coronatus Theodoſius Magnus, ſed per viſum in quiete vt Theodoret. lib. 5. Cedrinus in Theodoſio, χρυσῷ στεφάνῳ κεφαλήν σου κατεκαλλώπισα, ταινίᾳ χρυσοπορφύρῳ ἐκόσμησα. corona aurea caput tuum ornaui, ait Deus ad Theodoſium, Tænia & diademate auro purpuráq; intexto inſigniui. Baſilius τῆς νίκης ἐδέξατο στέφανον à partriarcha, victoriæ coronam accepit. Heraclius, ἐν τῷ εὐκτηρίῳ τοῦ ἁγίου Στεφάνου in Oratorio D. Stephani à patriarcha coronatus eſt, eodem auctore. interdum in vmbone maioris eccleſiæ, στέφει αὐτὸν ὁ πατριάρχης ἐν τῷ ἄμβωνι τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ait idem Cedren. Antiochiæ ab Epiſcopo coronatus eſt Thomas cum Michael Im-

perator Conſtantinopoli eſſet. Benedici autem mos fuit eum à quodam clerico, vel ab ipſo patriarcha qui coronaretur, εὐλογεῖσθαι, vt Cedrenus in Leone. μέλλοντα ἢ στεφθῆναι ἀναστάσιον ἀπῄτησεν ἔγγραφον ὁμολογίαν τῆς πίστεως πατριάρχης εὐφήμιος καὶ στέφει αὐτόν, ait Zonaras. Ante Caroli Magni, & Irenes ætatem, multi ab epiſcopis & patriarchis coronati, primus omniū Carolus Magnus inunctus. Manaſſes ſcribit Leonem Pontificem Romanum à Carolo rege Francorū in ſolium reſtitutum,

ἔνθεν, ἀμειβόμενος δὴ κάρουλον ὁ λέων
ἀναγορεύει καίσαρα τῆς παλαιτέρας ῥώμης,
καὶ στέφος περιτίθησι, ὡς οἱ ῥωμαίων νόμοι,
οὐ μὴν ἀλλὰ χρισάμενος καὶ νόμοις ἰουδαίων
ἐκ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν ἐλαίῳ τοῦτον χρίει,
οὐκ οἶδα τισὶ λογισμοῖς, ἢ ποίαις ἐπινοίαις.
οὕτως ὁ πρὶν σύνδεσμος τῶν πόλεων ἐῤῥάγη.

Inde Leo vt gratiam referret Carolo eum renuntiat imperatorem veteris Romæ, & corona induit vt moris eſt, imo & Iudæorum ritu à capite ad calcem eum oleo inungit, neſcio quo aſpectu. Ita prius vinculum amicitiæ inter Romam & Conſtantinopolim ſolutum eſt. Ante Carolum Magnū Clodoueus in Gallia inunctus, deinde & hunc ritum Oriens amplexus eſt. Nicetas lib. 1. Manuel. ταινιώσαντος αὐτὸν ἐπὶ νεῷ κυρίου τῷ αὐτοκρατορικῷ στεφανώματι πατριάρχου, ὃς καὶ χρίει τὰ ἱερὰ εἰσαφικόμενον μέλαθρα. Patriarcha coronante Manuelem in templo Domini corona regia, qui & vnxit eum ineuntem in ſacram ædem. Andronicus qui Alexio imperium eripuit, Alexium Imperatorem puerum in humeros impoſitum ad maioris eccleſiæ veſtibulū intulit, & inde

ad locum tranſtulit vbi coronari debuerat. ἐπὶ τῶν ὤμων ἄρας Ἀλέξιον βασιλέα, καὶ εἰς τὸν τῆς μεγάλης ἐκκλησίας διακομίσας ἀνάβαθμον, καὶ ὁμοίως ἐκεῖθεν κατενέγκιον πρὸς τὸ στέψαι, eodem auctore in Alexio fil. Manuelis. Cum coronarentur ſacro Chriſti corpori communicabant. εἰσελθὼν δὲ εἰς τὸ ἱερὸν, καὶ τελεσθεὶς ὁπόσα τοῖς στεφομένοις εἴθισται, ἄνεισι, πρόσεισι δεῖσθαι τῶν ἀχράντων ἁγιασμάτων μεταλαχεῖν, ὡς δὲ τὸν ἱερὸν ἄρτον δεχόμενος ἐν τῷ ἐγγίζειν τῷ ἐκπώματι τὰς χεῖρας ἀνέσχε, καὶ σχηματίσας ἑαυτὸν ὡς παθαινόμενος κατὰ τῶν φρικωδῶν ἐπόμνυσι μυστηρίων. Andronicus ingreſſus & expiatus, initiatuſque vt imperatores coronandi ſolent, accedit, petitque vt impollutis myſteriis communicet. & cum cæleſtem panem ſuſcepiſſet, cum accederet ad ſacrum poculum manus ſuſtulit, & habitú indutus hominis benè affecti, ac miſeratione in puerum imperatorem ducti, apud horrenda myſteria iurauit. ibidem, ἄσας τὰ ἀναγορευτήρια. malim θύσας. cum gratias Deo egiſſet quod imperator renunciatus eſſet. Anna lib. 3. Alexiad. στέφεται Ἀλέξιος μόνος παρὰ τῆς δεξιᾶς τοῦ ἀρχιερέως Κοσμᾶ, τὸ μήπω, τὴν βασιλίδα Εἰρήνην τῆς βασιλικῆς ταινίας ἀξιωθῆναι: Solus Alexius coronatur manu Pontificis Coſmæ, quod Irene Imperatrix nondum diademate imperatorio honeſtata fuerat. ibidem vocat διάδημα λιθοκόλλητον. Præter coronam poſterioribus imperatoribus erat tiara peculiaris, cuius meminit Anna lib. 6. Filius Michaëlis Ducæ συμβασιλεύων ἔτι τῷ αὐτοκράτορι Ἀλεξίῳ. κἂν ταῖς δωρεαῖς δι' ἐρυθρῶν συνυπογράφων τούτῳ, κἂν ταῖς προπομπαῖς μετὰ τιάρας αὐτῷ συνεπόμενος, κἂν ταῖς εὐφημίαις δεύτερος εὐφημούμενος, καὶ γὰρ εὐφημεῖσθαι ἔμελλον, Κωνσταντῖνον δοῦκαν, καὶ ἅμα ἐν τούτῳ ἐξεφώνουν ἐν τοῖς τῆς εὐφημίας καιροῖς οἱ τῆς εὐφημίας ἐξάρχοντες.

Impe-

Imperans cum Imperatore Alexio, & in largitionibus vna cum eo ſubſcribens, & in productionibus cum eo ſequens cum regiā tiara, & in acclamationibus poſt eum acclamationum particeps, & ego Anna debueram proclamari cum eo, vt qui acclamationes inchoabant, Conſtātinum Ducam, & Annam ordine nominarent. Primus omniū Conſtantinus Magnus corona aurea in publico vſus eſſe videtur, quæ Cōſtantinopoli ſuſpēſa ſuper myſtica menſa in tēplo. Nicetas lib. 2. Andronici, βασιλεὺς αὐτοκράτωρ ἀναγορεύεται ἰσαάκιος, τινὸς τῶν νεωκόρων τὸ τοῦ μεγάλου κωνσταντίνου στέφος ὅπερ ἄνωθεν ἀπῃώρητο τραπέζης τῆς μυστικῆς κατενέγκοντος διὰ κλίμακος, καὶ τῇ τοῦ ἰσαακίου κεφαλῇ ἐφαρμόσαντος. ὁ δοῦκας δὲ τὸν πῖλον τῆς κεφαλῆς ἀφελόμενος, ἑαυτῷ περιτίθεσθαι ἱκετεύετο τὸ διάδημα. Iſaacius Comnenus imperator renunciatur, quodam æditiuo coronam Conſtantini Magni, quę ex alto ſupra menſam myſticam ſuſpenſa erat, ſcalæ miniſterio detrahente. Ducas pileo de capite detracto flagitabat vt ſibi diadema imponeretur. lib. 1. Alexij, λιθόστρωτον στέφος βασιλέως vocat. Conſtantinus Porphyrogenn. in chorographia, στέμματα βασιλικὰ καμηλαύκια ἀμφιέννυσθαι, ait coronas regias pileolis inductas. Achmes c. 219. τὸ καμιλαύχιον ἐπὶ βασιλέως εἰς τὴν αὔγουσταν καὶ εἰς τέκνον κεῖνται. camilauchium ſeu pileus in rege per quietem viſus refertur ad Auguſtam, & filium eius. Vetus Etymologicon, καυσία εἴρηται μὲν καμηλαύκιον, παρὰ τὸ ἠγαύειν τὸ καῦμα. Cauſia dicitur Camelaucium, quod defendat calorem. Nicetas lib. 1. Alexij, σάγια βασιλικά, regia amicula vocat. Diadema interdum vocatur Strophium. Ita Diogenes Laërtius Empedoclem, στρόφιον χρυσοῦν, καὶ στέμμα δελφικὸν, aureum diadema, &

coronam Delphicam capiti ſuo impoſuiſſe ait. P. Diaconus l. 17. Solemnitate Paſchali veniente coronatus eſt Theodoſius filius Mauricij à Ioanne Patriarcha. Eugenij Papæ tumulo carmen hoc inſcriptum.

Iſtius ante ſacros ſe præbuit alter ab ortu,
Alter ab occaſu Cæſar vterque pedes,
Alter vt accipiat fidei documenta Latinæ,
Alter vt aurato cingat honore caput.

Nicetas lib. 2. Andronici, εἰς βασιλέα χρισθέντος ἰσαακίου. Cum Iſaacius Comnenus in imperatorem vnctus eſſet. In feſtiuitatibus & pompis imperatores coronam geſtabant. Theodorus Anagnoſtes. ὁ βασιλίσκος εἰσελθὼν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τὸ βασιλικὸν ἐν τῇ θείᾳ τραπέζῃ ἀπέθετο στέφανον. cum in eccleſiam veniſſet Baſiliſcus regiam coronam in diuina menſa depoſuit. Anno viceſimo octauo imperij ſui coronauit Copronymus Imp. Eudoxiam vxorem ſuam, cum eſſet trigamus, & hæc eſſet tertia coniux in tribunali decem & nouem accubituum, Kal. April. filios ſuos ex ipſa creatos, Chriſtophorum ſcilicet, & Nicephorum, poſtera die, qua ſanctum celebratum eſt Paſcha, Cæſares ordinauit, Patriarcha orationem faciente, & imperatoribus chlamydes & Cæſaricas imponentibus galeas. Pari modo & Nicetæ nouiſſimo fratri eorum nobiliſſimo facto ſuperpoſuit chlamydem, & auream coronam, & ita proceſſerunt iactantibus imperatoribus hypatiam, & trimiſia, & hemiſia, & numiſmata noua, vſq; ad magnam eccleſiam. Anno viceſimo nono Imperij Conſtantini ingreſſa Irene ab Athenis veniens cum dromonibus & chelandiis plurimis adornatis ſericis palliis, & proceribus vrbis cum

vxoribus obuiam occurrentibus, & præcedétibus eam. Cumque veniſſet patriarcha ad eccleſiam Phari, facta ſunt ad eandem Irenen ſponſalia Leonis Imperatoris, & decima ſexta Kal. Ianuariis coronata eſt in triclinio Auguſta Imperatrix Irene. Paulus Diacon. lib.23. Leo filius Conſtantini Copron. cum inſaniret circa lapides, nimis adamauit coronam magnæ eccleſiæ, & accipiens portauit eam, & exierunt carbunculi in capite eius. Stéma quod fuerat à marito ablatú pulcherrimè factú, & lapidibus pretioſis venuſtatum Irene repoſuit. Idem Diaconus legendus eodem libro de Nicephori renunciatione, ac coronatione, p.353. & lib.24. Michaël Curopalates mitiſſimus appellatus eſt Imperator Rom. in hippodromo à toto Senatu atque ordinib. Hora vero quarta coronatus eſt Michaël à Nicephoro Patriarcha in ambone magnæ eccleſiæ, in quo magna exultatio facta eſt, & donauit patriarchæ auri libras 50. & clero 25. Quarto Idus Octobris coronata eſt Procopia in triclinio Auguſta, multiſque donis liberalibus auxit Senatum. Mulieribus vero thematicorum militum, qui fuerant in Bulgaria peremti, auri quinq; talenta dedit. lib. 18. Ingreſſus ergo Heraclius regalia, coronatus eſt à Sergio patriarcha in oratorio S. Stephani, in palatio ſito. Coronata eſt vero eodem die Eudocia ſponſa eius in Auguſtam, & accepit vterque à Sergio patriarcha nuptiarum coronas, & vno eodemque die imperator ſimul & ſponſus oſtenditur. Tertio anno imperij Heraclij coronatà Epiphania filia Heraclij à Sergio Patriarcha in Auguſtam, in oratorio palatij. Eodem vero prima indictione coronatus eſt Heraclius iunior filius

Heraclij Conſul factus eſt Conſtantinus iunior, qui & Heraclius Heraclij filius, & prouexit in Cæſarem Conſtantinum minorem fratrem ſuum ex Heraclio genitum, & Martina. Gregoras lib. 6. Ioannes Patriarcha τῷ δὲ βασιλέως υἱῷ μιχαὴλ ὁ βασιλικὸν περιτίθησι στέφος. Vxor Andronici capiti generi ſui Cralis impoſuit capitis integumentum lapillis & gemmis pretioſis inſigne, quod penè pretium æquabant integumenti capitis quo imperator Andronicus vſus, καλύπτραν ἐπέθηκε κεφαλῇ λίθοις καὶ μαργάροις πολυτελέσι κεκοσμημένην, ὁπόσοις καὶ οἵοις καὶ μικροῦ καὶ ἡ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἀνδρονίκου τοῦ βασιλέως ἐκεκόσμητο· ἡ βασιλικὴ καλύπτρα κεκοσμημένη συνήθως τοῖς τε λίθοις καὶ ταῖς τῶν μαργάρων σπείραις. Cidaris regia ex more ornata gemmis, & margaritarum ſpiris. Alia fuit ea calyptra ſeu cidaris à corona regia. Paulus Diaconus lib. 24. Leo Papa in imperatorem coronauit Carolum in templo S. Petri Apoſtoli, perungẽs oleo à capite vſq; ad pedes. Michaël tranquilliſſimus imper. coronauit Theophylactum filium ſuum imperatorem à Nicephoro Patriarcha in ambone maioris eccleſiæ, & obtulit pretioſiſſimum ſtemma in ſancto altario in vaſis aureis & lapidibus venuſtis, & quadrangulis velis, antiquitus ex auro & purpura clarè contextis, atque admirabilibus ſanctis imaginibus variatum. Donauit autem & patriarchæ auri libras 25. ac venerabili clero libras centum. In ſeditione coronam Imperator abiecit. Euagr. lib. 3. ſub finem. ὡς τὸν βασιλέα διαστάντα πρὸς ἀνάγκης εἰκῇ ὁμῶν στεφάνου ἄνευ πρὸς τὴν ἱππόδρομον ἀφικέσθαι, κήρυκάς τε τῷ δήμῳ διαπέμψασθαι βοῶντας, ὡς καὶ τὴν βασιλείαν ἑτοιμότατα μὲν ἀποτίθεσθαι, τῶν ἀδυνάτων δὲ καθιστάναι πάντας ἐπὶ ταὐτὸν ἀναβαίνειν οὐ κατὰ

πολλοῖς ἀνεχομένων. Ita vt Rex Anaſtaſius neceſſitate coactus, vt ad miſericordiam populum flecteret, ſine corona in circum venerit, miſeritque præcones ad populum qui dicerent, paratiſſimum ſe eſſe vt deponeret imperium, ſed fieri non poſſe vt omnes ad illud aſcenderent, quod plures ferre non poſſit. Lego ἥκιστα πολλοῖς ἀνεχομένην. Vnde ſequitur vulgo imperatores cum corona in publicum prodiiſſe, quam in ſeditione abiecerint. Seneſcente imperio purpureum capitis tegumentum vulgo geſtarunt, de quo Nicetas in Alexio Manuelis filio. Andronicum, inquit, tyrannum locarunt in lecto auro texto, vel potius ſella, κλίνῃ χρυσοπάστῳ, in qua imperator ſedere ſolitus. Alij autem ei tegumentum capitis fumi colore turbinatum ex lana detraxerunt, & rubicundum impoſuerunt, regiáque veſte ornarunt. Altera die cum proclamarentur imperatores, primo loco renuntiatus eſt, Alexius poſtpoſitus. Vbi autem venit in ſacram ædem Andronicus, vt coronaretur, &c. ἄλλοι δὲ τὴν καπνηρὰν καὶ πυραμοειδῆ ἐρεᾶν τῆς κεφαλῆς ἀνδρονίκου ἀφελόμενοι, πυρσὴν αὐτῷ περιέθηκαν, καὶ στολὴν βασιλικὴν ἀνέδυσαν ἔπειτα. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἀρξαμένης τῆς τῶν βασιλέων ἀναρρήσεως γίνεσθαι. ἀνδρόνικος ἀνηγορεύετο πρότερος, ὁ δ' ἀλέξιος ὑπεβίβαστο. ἐπεὶ δ' ἀνδρόνικος τὰ ἱερὰ εἰσαφίκετο μέλαθρα στεφθησόμενος. Euagrius lib. 3. ſub finem vocat στέφανον τῆς αὐτοκρατορείας ἀρχῆς. Macedonum reges quia ſunt ab Hercule, pro diademate, & corona, & purpura regia pelle capitis leonini ſeipſos coronant, & id coronam & ornatum arbitrantur & argumento eſt nummus Macedonis Alexandri tali imagine inſignitus. Conſtant. Porphyrog. lib. 2. de Thematib. αἰπ ταγίλας,

καὶ στέμματος, καὶ πορφύρας βασιλικῆς τῷ δέρματι τῆς κεφαλῆς τοῦ λέοντος ἐοικυίας ταινιοῦσι, καὶ στέμμα τοῦτο καὶ κόσμον ἡγοῦνται. καὶ μέντοι ἀξιόπιστος αὐτῷ τὸ νόμισμα τοῦ μακεδόνος ἀλεξάνδρου τοιαύτῃ εἰκόνι καλλωπιζόμενον. Theodorus Anagnoſtes lib. 2. ὁ νέος θεοδόσιος στεφθεὶς ὑπὸ τοῦ πρόκλου πατριάρχου. P. Diaconus lib.17. Secundo imperij ſui anno miſit Rex Tiberius ad Regem Perſarum ſecundum morem renuncians promotionem ſuam. Cum Andronicus imperator renuntiatus eſſet, adulatores Senatoriis capitum tegminibus detractis albas ſyndones ex humeris dependentes in orbem conuoluerunt, & cœtibus in triuiis coactis, vt choreæ præſultores fractum & molle canticum auſpicati, exſultarunt cum plauſu manuum ad numerum ſaltantes, Nicetas in Alexio Manuel. filio, φαυλοκόλακες τὰ συγκλητικῶς ἐξυφασμένα τῆς κεφαλῆς ἐξενέγκοντες καλύμματα, καὶ τῶν κατ᾽ ὤμους λευκολίνων κεχυμένων λαβόμενοι, διεῖλον αὐτὰ ὡς σφαίρας χοροστατοῦντες τοῖς ἐκ τριόδων, καὶ τῆς τότε τελετῆς προεξάρχοντες πρὸς μέλος τὸ κεκλασμένον μετερρύθμιζον τὴν φωνήν, καὶ πορνικῶς ἐξαλλόμενοι, καὶ τὰς χεῖρας ὡς ἐς κρότον ξυμβάλλοντες τὼ πόδε ὑπεστέλλοντο, καὶ κατὰ μέσον ἐδίνευον, μολπῇ τ᾽ ἐγκωμίου τοῦ ζῆν ἐκπρεποῦς ὑπορχούμενοι. P. Diacon. lib. 16. Iuſtinus Iuſtiniani nepos coronatus ab Eutychio Patriarcha, habebat & vxorem Sophiam nomine, quam & coronauit Auguſtam lib. 17. Tiberius coronatus ab Eutychio Patriarcha. Alexandro Macedoni, ait Nicephor. Gregor. lib. 10. triremi conſcenſa è capite excidit regium capitis tegimentum circa medium fluuium, quod vnus aliquis è nautis cito accepit natans, & id manu ferre ſimul & natare non potis, capiti ſuo impoſuit, enatauit, ad regem attulit. Rex ei, quia regium capitis

decus ſeruarat, talentum dedit, ſed quia capiti ſuo impoſuerat, hominem capite mulctat. ἐκπίπτει τῆς αὐτοῦ κεφαλῆς ἡ βασιλικὴ καλύπτρα περὶ μέσον τὸν ποταμόν, &c. Sed Gregoras fabellam narrat nullo certo auctore. Apud Choniaté Ioannes Comnenus Manuelem filium diademate cingit, & chlamyde prætexta induit. His peractis Romanæ legiones conuocatæ Manuelem Auguſtum renuntiarunt, vnoquoque procerum cum ſua cohorte ſeorſum ſtante, & nouum imperatorem clara voce conſalutante. Deinde prolatis diuinis oraculis ſtudium quiſque ſuum & fidem confirmat, ταινιᾷ δὲ διὰ βασιλικῇ, καὶ τὴν χλαμύδα ἐπενδύει τὴν περιπόρφυρον. ἐπεὶ δὲ τούτοις συναθροισθέντα κατὰ πρόσκλησιν τὰ στρατεύματα βασιλέα ῥωμαίων ἀνέειπον τὸν μανουήλ, ἑκάστου τῶν μεγιστάνων μετὰ τῆς οἰκείας τάξεως διακεκριμένως ἐφισταμένου, καὶ διατεχνοῦντος τὴν εὐφημίαν τοῖς ἱεροῖς ἀνάκτι. ἐφεξῆς δὲ τῶν θείων προτεθέντων λογίων, ἐπ᾽ αὐτοῖς ἐμπεδοῦνται τῷ μανουὴλ τὰ τῆς εὐνοίας καὶ πίστεως πρὸς πάντες. Idem in Iſaacio & Alexio. Franci & Latini colluſores Alexio diadema capitis auro & gemmis textum per iocum detrahentes, ſibi ipſis admouebant, Alexio imponebant pileum ſuum laneum, & villoſum. οἱ δὲ συμπαίγμονες ἐκείνῳ τὸ τῆς κεφαλῆς ἀφαιροῦντες διάδημα χρυσόκολλον ὄν, καὶ λιθόστρωτον, αὐτοὶ μὲν ἐκεῖνο περιετίθεντο. τὸν δὲ ἀλέξιον πιλεόδητον τὸ λαχνῆεν, ὡς ἐρεοῦν περίβλημμα. Nicephorus Gregoras lib. 2. Theodorus Angelus βασιλέας ἑαυτῷ περιτίθησι ὄνομα, χρίεται βασιλικῶς παρὰ τοῦ τηνικαῦτα τὴν τῆς βουλγαρείας ἐπισκοπὴν διιθύνοντος, ſibi regis nomen attribuit, & regio more vnctus eſt ab eo qui id temporis Bulgariæ epiſcopatum regebat. Non tamen ab alio moris fuit imperatorem coronari, quam ab Epiſcopo

Conſtantinopolitano. Gregoras ibidem, Iuſtinianus eam vrbem αὐτονομεῖσθαι εἰς τὸ διηνεκὲς προστεταχέναι, πλὴν οὐχ ὥστε καὶ βασιλέας χρίειν ῥωμαίων. τοῦτο γὰρ ἄλλοις ἐφεῖται παρὰ τῶν νόμων, ſuis legibus vti voluit, ac liberam eſſe ac immunem in perpetuum, ſic tamen vt reges Romanorum inungere ius ei non eſſet. Hoc enim aliis datum eſt lege ac more. In Donatione Conſtantini qua Syluestro Papæ Romam donat, hæc verba leguntur, Pontificibus concedimus palatium imperij noſtri Lateranenſe, quod omnibus in toto orbe terrarum præfertur, atque præcellit. Deinde diadema, videlicet coronam capitis noſtri, ſimulq; phrygium, nec non ſuperhumerale, videlicet lorum quod imperiale circumdare aſſolet collum, verum etiam & chlamydē purpuream, atque tunicam coccineam, ſed & dignitatem imperialium præſidentium equitum. Conferentes etiam imperialia ſceptra, ſimul & cuncta ſigna atque banna. ἅμα καὶ τὸν λῶρον, καὶ τὸ ὠμοφόριον ὅπερ κυκλοῖ τὸν βασιλικὸν τράχηλον, ἅμα δὲ καὶ τὴν πορφυρᾶν χλαμύδα, καὶ χιτῶνα κόκκινον, καὶ τὰ ἀξιώματα τῶν βασιλικῶν ἀλόγων, καὶ τὰ βασιλικὰ σκῆπτρα. Phrygium μίτραν, καλύπτραν interpretantur. Lorum Balſamon capitis tegumentum, & poſt eum Cujatius ad l.1. C. de veſtib. Holouer. lib. 11. peſſime vt apparet. Lorum illud imperiale dicitur Balſamoni ὠμοφόριον, aliis ἐπώμιον, quod ceruices humeroſque tegit. Sidonius in Maioriano,

Imperium iam conſul habet, quam purpura non plus
Quam lorica capit, cuius diademata frontem
Non luxu, ſed lege tenent.

Tunica coccinea videtur eſſe tunica blattea, quam ab

Ana-

Anaſtaſio Clodoueum accepiſſe Gregorius Turonenſis, & Sigebertus monent. Einhardus de Carolo Magno, Romæ ſemel longa tunica, & chlamyde amictus, & calceis Romano more formatis induebatur. Annales Francorũ de Carolo Caluo. Talari Dalmatica indutus, & baltheo deſuper accinctus pendente vſq; ad pedes, necnon capite inuoluto ſerico velamine, ac diademate deſuper impoſito, dominicis & feſtis diebus ad eccleſiã procedere ſolebat. Baltheum illum eſſe putem lorum, de quo in donatione Conſtantini. Balſamo de Conſtantinopolitano Patriarcha, ὅτι γὰρ περὶ τῆς βασιλείας λώρῳ κατὰ τὸ τοῦ ἁγίου κωνσταντίνου νομιζόμενον θέσπισμα κα(τασέφε). de capitis integumento interpretatur. male. Sceptrum imperatorum aureum fuit. Carolus Magnus apud Monachum Sangallenſem lib. 1. c. 19. Sceptrũ quod pro ſignificatione regiminis noſtri aureum ferre ſolemus. In donat. Conſtant. Balſamon, ἵνα φορῶσι τὸ διάδημα, ἤτοι τὴν στεφάνην ἣν παρεδώκαμεν αὐτῷ ἐκ τῆς κεφαλῆς ἡμῶν ἐκ χρυσίου καθαροῦ, καὶ μαργαριταρίων ἀτιμήτων. Vt pontifices diademate, videlicet corona quã ex capite noſtro illi conceſſimus, ex auro puriſſimo, & gemmis vti debeant, quæ æſtimari non poſſint. Gregoras lib. 8. ait in templo S. Sophiæ coronari ſolitos imperatores. ἀπερχομένοιν τοῖν δυοῖν βασιλέοιν ἐς τὸ μέγα τῆς θεοσοφίας τέμενος τῆς στεφηφορείας ἕνεκα. De ſceptris vbique hiſtoriæ loquuntur, & Poëtæ. Claudianus in Ruffinum lib. 2.

Jlla manus quæ ſceptra ſibi geſtanda parabat,
Cuius ſe toties ſubmiſit ad oſcula ſupplex
Nobilitas.

Phranzes lib. 1. c. 18. Ioannes Cantacuzenus Imperatori

Manueli ſilio ſceptrum dedit, eumque corona induit. Ioannes inauguratus imperator in æde S. Sophiæ, quæ inauguratio ſummam celebritatem habuit, fuitque ſolemne ſolemnium, & panegyris panegyreon. Sidon. carm. 7. *Nempe patres collatos cernere faſces.*

Vos iuuat, & ſociam ſceptris mandare ſalutem.

Euagrius l. 3. c. 14. ἐκκλησίαν μητέρα τῶν ἡμετέρων σκήπτρων. Idem lib. 4. c. 1. Ἰουστῖνος Θρᾲξ τῇ ἀγροικίᾳ. ἀμπεχόνῃ χρῆται. Claudian. l. 2. *Omnia tuta ratus, ſceptumq; capeſcere feruet.* Sozomenus alterum ſceptrum labarum dictum ait lib. 9. c. 4. Stilicho θάτερον τῶν σκήπτρων ὃ λάβαρον ῥωμαῖοι καλοῦσι, καὶ γράμματα βασιλέως λαβών, ἐπιτρέποντα αὐτῷ εἰς τὴν ἀνατολὴν ἄφιξιν ἔμελλεν ἐκδημεῖν, τέσσαρας ἀριθμοὺς στρατιωτῶν λαβών. alterum è ſceptris quod labarum Romani vocant, & litteras imperatoris cum accepiſſet, quibus ei profectio ad orientem conceſſa, diſceſſurus erat cum quatuor numeris militum. Labarum illud fuit ſignum totius exercitus à Conſtantino Magno cruce inſignitum. Einhardus de Carolo Magno, In feſtiuitatibus veſte auro texta, & calceamentis gemmatis, & fibula aurea ſagum aſtringente, diademate quoq; ex auro, & gemmis ornatus incedebat. Sigebertus, Clodoueus Rex miſit Romã S. Petro coronam auream cum gemmis, quæ regnum appellari ſolet. Oſtendimus ſupra exactum iuſiurandum ab imperatoribus de recta fide. Vide formam iuſiurandi, quod dare ſolitus Imperator Germaniæ coronandus apud Pontificem Rom. in Sexto c. fundamenta. de Electio. Euagrium lib. 3. c. 32. Iulianus orat. 3. Purpuram, tiaram, ſceptrum, diadema, ſoliũ regium dat imperatori. Petrus Siculus

qui anno 870. vixit, in hiſtoria de Manichæorum ortu, ſceptri meminit. Baſilium, inquit, τὰ τῆς ῥωμαϊκῆς, τοῦτ᾽ ἔστιν εἰπεῖν καὶ χριστιανικωτάτης ἀρχῆς σκῆπτρα διέποντα, Imperij Romani, ſiue mauis Chriſtianiſſimi ſceptra tenentem ſubmerſit. Galea, clypeus, arma imperatorum auro coruſca. Nazarius Panegyr. ad Conſtant. fulget nobilis galea, & coruſca luce gemmarum diuinum verticem monſtrat, auro clypeus, auro arma collucent. Sidonius carm. 2.

Princeps cui mundus ab Euro
Ad Zephyrum tunc ſceptra dabat.

Claudian. Panegyr. 2. Stilichonis,

Hac tu Theudeſium tenuit dum ſceptra colebas.

Libanius ad Theodoſium, καὶ ὑμῖν τοῖς τὰ σκῆπτρα ἔχουσι πολεμοῦσι. Photius in Biblioth. p. 762. νεαρὰ τοῦ ῥωμαϊκοῦ κράτους τὸ σκῆπτρον ἀναδεδεγμένου. P. Diaconus lib. 21. Redimitus eſt Conſtantinus à patre ſuo Leone in tribunali decem & nouem accubituum, Germano patriarcha faciente preces ſecundum morem. Ipſæ etiam Imperatrices Conſtantinopoli à Patriarcha coronatæ congiarium dederunt, aut miſſilia ſparſerunt; vt Diaconus ibidem. Maria mater Conſtantini Copronymi, vxor Leonis, coronata eſt in triclinio Auguſta, & proceſſit ſola cum ſolemni obſequio ſine viro ſuo ad magnam eccleſiam, & precatione ante ingreſſum altaris effuſa, donatiua erogauit ab eccleſia vſq; ad æneam portam. Imperatores interdum cum corona inducerentur, ſubmutabant nomen. Imo & filiæ imperatorum. filia enim Heraclij μεμνηστευμένη deſponſa vocata Eudocia Auguſta, vt Cedrinus. ἀγυργὰς illud σχῆμα, Lucianus in

Necricis vocat πορφυρίδα, καὶ πορφυρᾶν ἐφεστρίδα, πορφυρίδα ἐμπεπορπημένον, purpureum ſagulum cum fibulis geſtantem. Iohanni Ducæ Imperatori Conſtant. non tantum diadema fuit, verum &corona ouata: quia cum Turci fame premerentur ab eo oua auro redemerunt, narrante Nicephoro Greg. lib. 2. οἱ τῶν ὀρνίθων ἀγέλαις ἐπιστατοῦντες, ὁπόσα τίκτοιεν αὖ τὰ ὠὰ πολὺ συναθροίσαντες ἔτος ἐπιπεριτρέχοι, ὡς ὀλίγου χρόνου παρὰ τὴν συναχθεῖσαν ἐκεῖθεν χρημάτων στέφανον κατασκευασθῆναι τῇ βασιλίδι, λίθοις καὶ μαργάροις πολυτελέσι διηνθισμένον, ὃν καὶ ὠὸν ὁ βασιλεὺς ἐπωνόμασε, διὰ τὸ ἐκ τῆς τῶν ὠῶν πράσεως κατασκευασθῆναι αὐτόν. Qui præpoſiti erant gregibus gallinarũ, quotannis omnia oua coaceruantes quæ gallinæ poſuiſſent, vendebant, ita vt breui tempore ex pecuniis, quæ inde refectæ, corona Imperatrici facta ſit Irene, gemmis & lapillis diſtincta, quam ouatam Rex vocauit, quod ex venditis ouis comparata eſſet. Zeno Iſauricus ab Acacio Patriarcha coronatus eſt in circi ſuggeſtu, ἐστέφθη ἐν τῷ καθίσματι τοῦ ἱπποδρόμου, vt Cedrinus. Iuſtinus in clade ſuorum. τὸ διάδημα ῥίψας, καὶ τὴν πορφύραν. Iulianus diademate gemmato vſus, vt ſcribit Ammianus lib. 20. Iornandes, Hypatium torque aureo redimitum pro diademate, locáque imperatoris iam occupantem. Cedrinus, ἵνα διαδήματι ὁ ἰουλιανὸς ταινιωθείη, χρυσίον τις τῶν ταξιαρχῶν ἐφόρει στρεπτὸν λίθους ἔχοντα χρυσοδέτους. Diodorus Siculus, Hæc imperij inſignia in aureo throno Alexandri ponit, diadema, ſceptrũ, coronam, lib. 18. p. 660. Sceptrum, & auream coronam triumphantes geſſere, non faſciam candidam, quæ proprium regni inſigne. Iuuen. Sat. 10.

magnaq; coronæ

Tantum orbem, quanto ceruix non ſufficit vna.

Da nunc & volucrem ſceptro quæ ſurgit eburno.

Diadema tamen plærumque cum corona aurea iungebatur. Tigranes Pompeio τὸ διάδημα τὸ βασιλικὸν περιοικόμισε, καὶ προσέπεσε πρὸς τὰ γόνατα. Regium diadema attulit, & ad eius genua procubuit. Pompeius τὸν στέφανον αὖθις ἐπέθηκε αὐτοῦ τῇ κεφαλῇ, coronam capiti eius repoſuit, Eutrop. lib. 6. Zozimus l. 4. milites ἀνέειπον βασιλέα τὸν μάξιμον, καὶ περιθέντες τὴν ἁλουργίδα, καὶ τὸ διάδημα. Maximũ renunciarunt imperatorem, & iniecta purpura, ac diademate. Idem, Iouianus τὴν ἁλουργίδα ἐνδὺς, καὶ τὸ διάδημα περιθέμενος, purpura induta, diademate impoſito. Forma quæ ſeruata Conſtantinopoli in coronando imperatore, deſcribitur à Codino his verbis. Qui coronandus eſt, κατὰ τὴν πρὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἑσπέραν, pridie ſub veſperam, in magnum palatium cum principibus, & aliis domeſticis ſuis venit, & noctem tranſigit. Vbi illuxit, congregantur ſtatim inde à diluculo, & qui dignitates habent, & milites, tum vniuerſus promiſcuè populus. Sub horam ſecundam diei illius abit imperator nouus ad S. Sophiæ, cumque illud ſit in more poſitum, vt de ſcripto propriis manibus cõfeſſionem fidei ſuæ tradat, id facit in hunc modum. ὁ δεῖνα ἐν χριστῷ τῷ θεῷ πιστὸς βασιλεὺς, καὶ αὐτοκράτωρ ῥωμαίων οἰκεία χειρὶ προσέταξα. Ego N. fidelis in Chriſto Deo Rex & Imperator Romanorum propria manu præfiniui. Credo in vnum Deum. &c. Poſtea igitur aſcendit in tricliniũ auguſtale verſus, vbi multitudo populi aſſurgit vna cum militibus. Antequam ſe videndum exhibeat, per aliquem Senatorij ordinis ſparguntur in populum miſſilia, quæ vocantur

Epicombia. Id huiuſmodi eſt: ſegmenta ex panno fiunt, & in vnoquoque ſegmento nomiſmata aurea quidem tria, argentea totidem, & tria ex obolis colligantes proiiciunt in multitudinem. Sparguntur hæc miſſilia ἐν τοῖς προαυλείοις τοῦ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ναοῦ, in areis quæ ſunt ante veſtibulum templi, aut in Auguſtali, ſtante eo qui proiicit ſuper Auguſtalis gradus. poſtea imperator nouus ſcuto inſidens in altum extollitur, & ſpectandus exhibetur omnibus turbis, quæ deorſum ſtant. tenent autem partem anteriorem ſcuti, tum ipſe imperator, & pater eius qui renunciatur, ſi viuit, tum patriarcha; latera vero, & poſteriorem partem ij, qui ſummas dignitates tenent, vt Domini, & Sebaſtocratores, ſi qui ſunt; ſin minus, potentiſſimi principum, & nobiliſſimi. vbi populus & milites fauſtis acclamationibus vſi ſunt, deſcendit ille de ſcuto, deducitur que in ædem ſanctæ Sophiæ, vbi illum oportet coronari. Eſt autẽ illic præparata modica è ligno ædes ad hunc ipſum vſum, in quam introducitur Imperator, induiturque chlamyde & diademate, quæ à primariis ſacerdotibus benedicta ſunt. Capiti autem nihil imponit lege imperatum, ſed aut coronam, aut quicquid lubet. Poſtea celebratur miſſa. propè ligneam ædiculã, de qua diximus, fit gradatio lignea, quę vndiq; bracteis rubris inducitur, ſupra quam tot numero throni aurei collocantur, quot imperatores id temporis ſunt, aliis imperatorum thronis ſimiles, ſed vſque adeo excelſi, vt quatuor aut quinque gradibus conſtent, in quibus egreſſi ex ædicula lignea imperatores, quotquot ſunt, aſſident. Aſcendunt ſimul & cum illis Imperatri-

ces eorum vxores, & in aliis ſoliis ſedent, adſtantibus è ſuperiore loco dominis, & Imperatricibus, ea quæ ante coronata eſt. mater eius qui inauguratur, fert ipſa quoque inſigne ſuum, noua autem Imperatrix coronam. Diuina igitur miſſa celebrata, antequam decantetur hymnus triſagij, egreſſus patriarcha è ſede ſua aſcendit in vmbonem, & ſuggeſtum, & cum eo principes honoratiſſimi eccleſiæ, ſacras eorũ veſtes ferentes, τὰς ἱερὰς αὐτῶν φοροῦντες στολάς. Silentio facto euocat Patriarcha imperatores, qui aſcendunt & ipſi in vmbonẽ, vt audiant preces conceptas, & ſolennes in regum inauguratione, quas recitat Patriarcha ſummiſſe alias, alias contenta voce. Supplicat autẽ & propitium reddit Deum pro eo qui eſt inungendus. Poſtea nouus imperator aperit caput, quem ſequuti omnes, qui in templo ſunt, aperto capite conſiſtunt. Patriarcha inungit ad formam crucis caput regis diuino vnguento, occinens magna voce Sanctus. Omnes qui ſunt in vmbone, vna cura Patriarchæ vocem excipientes ter occinunt, Sanctus. Eandem vocem reliqua multitudo ter iterat. Inſigne regis in ſacro ſolio, non in ſacra altaris menſa poſitum à diaconis ferentibus ſacras veſtes fertur in vmbonem. Pater Imperatoris, & Patriarcha inſigne regium capiti noui Imp. imponunt, & exclamat Patriarcha, Dignus eſt. Si autem Pater eius abeſt, ſolus Patriarcha hoc numere fungitur, & qui in vmbone ſunt, deinde vniuerſus populus ter exclamant, Dignus eſt. Cætera petantur è Codino, ne prolixiores ſimus.

De Veſte Imperatorum. CAP. IV.

INſigne proprium ac peculiare imperatoribus fuit purpura. Quod genus purpuræ, aut à quo primum vſurpatũ, in incerto eſt. Magiſtratibus olim libera Repub. fuit toga cãdida purpura prætexta, Cenſoribus toga ὁλοπόρφυρος, tota purpurea, Triumphantibus toga palmata, tunica picta Regibus, Auguribus trabeæ purpura intextæ. Primus ex regibus Tullus Hoſtilius Romæ purpura vſus, vt Caſſiodorus in Chronico. Primus imperatorum Caligula chlamyde purpurea, quã inſigne proprium imperij fuiſſe ſcribit Eutropius. Cedrinus primum Herculẽ purpurea veſte vſum ait pag. 15. aut potius Phœnicẽ Regem Tyri, munere Herculis, qui vellus tinxerat ſanguine conchylij capti in littore à cane, ὡς μέγα δῶρον προσήνεγκε τῷ βασιλεῖ τῆς τύρου φοίνικι, ὃ περιβαλόμενος αὐτὸς πρῶτος. ὁ νουμᾶς δεξάμενος πρεσβευτὰς ἐκ τῆς χώρας πελασγῶν φερούσας χλαμύδας ἐχούσας τάβλια ῥύσια, καθάπερ οἱ ἀπὸ τῆς ἰσαυρίας, ἐπενόησε πρῶτος ἐν τῇ ῥώμῃ χλαμύδας φορεῖσθαι, τὰς μὲν βασιλικὰς πορφυρᾶς ἐχούσας τάβλια χρύσια, τὰς δὲ τῶν συγκλητικῶν, καὶ τὰς τῶν ἐν ἀξίαις, καὶ στρατείαις, χλαμύδας ἐχούσας σημαίνοντας τῆς βασιλικῆς φορεσίας, τάβλια πορφυρᾶ δηλοῦντα ἀξίαν ῥωμαϊκῆς πολιτίας, & vt ingens donũ obtulerat Phœnici regi Tyri, quod ipſe primus amictus. Numa cum excepiſſet legatos à Pelaſgis, qui ferebant chlamydas, in quibus claui ruſſi & purpurei, vt & Iſauri, primus repperit Romæ chlamydas, regias quidem purpureas, cum clauis aureis, Senatorias vero & magiſtratuum ciuiliũ ac militarium habentes

habentes regiæ veſtis inſignia, clauos purpureos, indices dignitatũ Romanæ Reipublicæ. Græci χρυσόκλαβοι vocant. Anaſtaſius in Leone 3. ſuper altare maius fecit tetrauela holoſerica alithina quatuor, cum aſtillis, & roſis chryſoclabis. Codinus, ὁ ἀὴρ αὐτοῦ ἔχει ὀνόματα τοῦ φοροῦντος αὐτὸ χρυσοκλαβαρικά. repanda pars vmbellæ eius habet nomina ferentis auroclauata. Veteres gloſſæ χρυσόσημον auroclauatum. Iuuenalis Sat. 6.

Aut latum pictæ veſtis conſiderat aurum.

Scholiaſtes, auriclauas, Vopiſcus in Tacito, auro clauatas veſtes. Eutropius lib. 9. Chlamydem purpuream imperij inſigne eſſe vult. καὶ τιμίους λίθους τοῖς τ' ἐσθήμασι, καὶ τοῖς ὑποδήμασιν ἐνήρμοσεν ὁ Διοκλητιανός· πρότερον γὰρ τὸ διαφέρον τῆς βασιλικῆς περιβολῆς ἀπὸ τῆς χλαμύδος ἦν μόνης. Diocletianus pretioſos lapides veſtibus, & calceis aptauit. Nam prius imperij inſigne in chlamyde tantum purpurea erat. Diſertè Xiphilinus in Vitellio, ἐφ' ἵππου βασιλικοῦ, ἐν χλαμύδι πορφυρᾷ, in equo regio, in chlamyde purpurea Vitellium. Purpuram imperatoriam plerique omnes vocant. Chryſoſtomus ſerm. de Anthemio, Vt priuatus homo regiam ſibi purpuram circumponens, vna cum omnibus qui ſe iuuerint, punitur vt tyrannus. Sidonius carmine 2.

Diademate crinem
Faſtigatus eas, humeroſque ex more priorum
Includat Sarrana chlamys.

Item, *Tritus cum caſſide crinis*
Ad diadema venit, rutilum cui Cæſaris oſtrum
Depoſito thorace datur.

P. Diacon. lib. 7. Caligula indutus aureo paludamento

decurrit curru biiugi. Iulianus Procopio dedit purpuram, vel vt Zozimus, διὰ χιτῶν τῆς βασιλικῆς στολῆς, δι' αἰτίαν τοῖς ἄλλοις πᾶσιν ἠγνοημένην. Cum Iulianus dediſſet Procopio veſtem regiam, ob cauſam quæ aliis omnibus ignota eſt. Apud Tacitum lib. 12. Claudius ludos ſpectat inſigni paludamento, neque procul Agrippina aurata chlamyde. Dio, Claudius, & Nero στρατιωτικῶς ἐστάλησαν, ἡ δὲ Ἀγριππῖνα χλαμύδι διαχρύσῳ ἐκεκόσμητο, militari paludamento ornati erant, & Agrippina chlamyde auro texta. Militare illud paludamentum fuit purpureum. Plutarchus in Fabio, χιτῶνα κόκκινον vocat, tunicam coccineam, in Bruto φοινικοῦν χιτῶνα, puniceam. Iſidorus ruſſatam, phœniceam, & coccineam tunicam interpretatur. Vet. gloſ. ῥούσιον φάρσος, fruſtum panni ruſſatum, aut φᾶρος, chlamydē ruſſam. Appianus in Ibericis φοινικίδα, vt & Polybius lib. 2. Homerus Iliad. 8. πορφύρεον φᾶρος. Ammianus, flammeum vexillū. Procopium Valentinianus interemit, quia purpuram domi habuit, Valens Iuſtum, quia è femore ſibi purpuram enatam ſomniauit. Corippus lib. 2.

Nobilibus gemmis, & viuo lucidus auro
Baltheus, effulgens lumbos præcingit heriles,
Subſtrictóque ſinu veſtis diuina pependit
Poplite fuſa tenus, pretioſo candida limbo
Cæſareos humeros ardenti murice texit
Circumfuſa chlamys, rutilo quę ornata metallo
Principis exerta vincebat lumina dextra.
Aurea iuncturas morſu præſtrinxit adunco
Fibula, & à ſummis gemmæ nituere catenis,
Gemmæ quas Getici felix victoria belli.

Præbuit, atque fauens Dominis Rauenna reuexit,
Quaſque à Vandalica Beliſarius attulit aula.
Armati manibus ſacrati circulus auri
Impoſitus collo imperium ſublime ſacrauit.

Baltheum ei gemmis & auro inſignem, qui lumbos cingat, tribuit, tunicam ſubſtricto ſinu, quæ ad poplitem vſque demittitur, chlamydem candidam limbo pretioſo purpura & auro intextam, cuius iuncturas fibula aurea vinciat, in ſumma chlamyde catenæ gemmis conſertæ, torquis aureus collum cōplexus. Plutarchus & Dio χλαμύδα ϛρατηγικὴν vocant, Plinius paludamentum Agrippinæ auro textili, Tacitus lib.12. chlamydem auratam. Plinius coccum imperatoriis dicatum paludamentis. Silius Italicus,

At contra ardenti radiabat Scipio cocco.

Iſidorus, Paludamentum pallium fuit imperatorium, cocco, purpura, & auro diſtinctum. Omnino purpurea chlamys imperatorum, à paludamento imperatorio liberæ Reipublicæ ſumtum eſt. Hirtius de bello Africo, ſagulum purpureum. Prudentius lib.1. in Symmachum de Hadriano, & Antinoo,

nunc diui principis illum
Purpureo in gremio ſpoliatum parte virili.

Ennodius Panegyrico Theodorici, Vſus teſte purpurato. Vtinam aurei bona ſæculi purpuratum ex te regem amplificet. Procopius lib. 2. Gotth. Theudibaldum veſte purpurea donauit, regemque cum aſtantium acclamatione creauit. Nam & reguli ſagulo purpureo vſi. Vulcatius in Auidio Caſſio, Vt omnes purpuratos Auguſtos agnoſceres. Herodianus lib. 1.

ἡ βασίλειος ὑπεδέξατο πορφύρα. lib. 2. τὴν βασίλειον πορφύραν. Lampridius in Alexandro, Vlpianum ſæpe à militum ira objectu purpuræ defendit. Peplum imperatorium Trebellius dixit in Saturnino. Claudianus in Ruſinum,

Imperij certus, tegeret ſeu purpura tutum
Corpus, & ardentes ambirent tempora gemmæ.

Corippus lib. 2. *premuntque, feruntque*

Auratas veſtes, pretioſaque cingula gemmis,
Et capitis diadema ſacri. cultu ipſe priori
Exuitur, tantúmque vno veſtitus amictu
Conſtitit.
Egreditur, tunicáque pios inducitur artus
Aurata ſe veſte tegens, qua candidus omnis
Enituit, lumenque dedit.

Claudianus Panegyr. 3. Stiliconis, purpuram pro imperatore ponit.

Poſito iam purpura faſtu
De ſe iudicium non indignatur haberi.

Cyclade vxoria Iulianus amictus eſt, detracta purpura è ſimulacro Veneris, vt ait Ammianus. Omnino purpura auro intexta imperatorũ inſigne fuit, Cæſaribus datum coccineum pallium, & purpura ſine auro, vt Capitolinus in Albino ſcribit. Euagrius lib. 3. c. 32. ἁλουργὲς περιβόλαιον σχῆμα. Nicephorus Gregoras ἐρυθροβαφῆ κοσμήματα, habitum amicire purpureum, ornamenta conchiliata lib. 9. Manaſſes Cæſaribus χλαμύδα πορφυρᾶν tribuit. Conſtantinus Iulianum

τὸν καὶ καίσαρος ἐκόσμησε στεφάνῳ,
καὶ τὴν ἐσθῆτα τὴν αὐτοῦ δείκνυσι τὴν ἐκ πορφύρας
ἐφ' ἧς ἀξιούμενος ἐστὶ μὲν ὁ στρατοβάτης

ἐκεῖνο δὲ, θρυλλούμενον ἐπέλεγε τοῖς πέλας,
πορφύρεός με θάνατος κατέλαβε καὶ μοῖρα
ὡς ἐν χλαμύδι πορφυρᾷ καὶ Γάλλου τεθνηκότος.

Ornauit Cæſaris corona, & oſtendens veſtem ſuam purpuream in quam diu collimarat, deſertor familiaribus ſuis vulgatum illud dixit, purpurea mors & fatum me apprehendit, vt Gallo fratre in purpura mortuo. Claudian. Panegyr. Honorij 6. Conſulis,

Conſpicuas tum flore genas, diademate crinem,
Membraque gemmato trabeæ viridantia cinctu,
Et fortes humeros, & certatura Lyæo
Inter erythræos ſurgentia colla Smaragdos.

Iulianus Auguſtus orat. 3. imperatori dat ἁλουργὲς ἱμάτιον, τιάραι, σκῆπτρον, διάδημα, θρόνον ἀρχαῖον. Benè, inquit, noſtis, quod opes antiquæ aut nuperæ non faciunt regem, neque purpura, neque tiara, neque diadema, neque ſolium antiquum (malim οὐδὲ θρόνος ἀρχικὸς) ſed neq; plures cataphracti pedites, aut equitum decem millia. οὐ γὰρ δὴ ἴστε ὡς πλοῦτος ἀρχαῖος, ἢ νεωστὶ πόθεν ἐπιρρέων βασιλέα οὔτε ποιεῖ, οὔτ' ἁλουργὲς ἱμάτιον, οὔτε τιάρα, καὶ τὸ σκῆπτρον, καὶ διάδημα, καὶ θρόνος ἀρχαῖος, ἀλλ' οὐδ' ὁπλῖται πολλοὶ, καὶ ἱππεῖς μύριοι. Socrates lib. 7. c. 2. Theodoſius iunior regiam coronam Valentiniano cognato ſuo, quem antea Cæſarem fecerat, miſit per Patricium Helionem, βασιλικὸν στέφανον πέμψας. Idem lib. 3. de corona, qua ornari ſolent oppida, in caput Iuliani oppidulũ ineuntis delapſa augurio imperij, στέφανος ἀφ' ὧν ταῖς πόλεις κοσμοῦσιν ἐν μέσῳ τῶν κιόνων ἠρτημένος τῇ κεφαλῇ κατενεχθεὶς, ἥρμοσεν. Ibidem ei στρεπτὸς ταξιάρχου χίλιος δορυφόρου pro corona regia fuit. In chlamyde imperatorum vultus acupicti

fuere. Panegyr. Pacati, Ne regalem illum, ſacroſanctumque veſtitum impio cruore pollueret, ne vultus olim tuus, ac deinceps fratrum futurus, funeſtum ſanguinem vel dum vindicatur acciperet. Ex quibus verbis ſequitur, in chlamyde Maximi vultum Gratiani expreſſum. Deinde ſubiicit, quiſquis aurum gemmaſq; priuatis pedibus optabit, Maximus ei plantis nudus appareat. Id eſt, detrahãtur è pedibus Maximi gemmæ. Inter veſtimenta regia erant pelles pretij ingentis. P. Diaconus lib. 24. Veſtimenta quoque, ſeu coccineas pelles vſque ad precium 50. librorum auri reddi. Creati imperatores promotiones faciebant: lib. 21. Onamagulus imperator creatus fecit promotiones in Sicilia, & ſuos principes. Ocreas rubras gerebant. lib. 18. Heraclius Auguſtus in prœlio ex rubris ocreis agnoſcebatur. Chlamydis purpureæ meminit Libanius oratione de Conſul. Iuliani. πρόσταξις ἧκεν ἀδελφὴ τῆς προτέρας, προστιθεῖσα θαλαττίᾳ χλαμύδος βαφῇ λιθοκόλλητον ταινίαν, φέρουσάν τι καὶ αὐτὴν καρποῦ θαλαττίου, καὶ οἱ μὲν ἐβόων. Iuſſum imperatoris venit geminum, priori addens cõchyliato chlamydis colori diadema gemmatum purpura intextum, & illi quidem acclamabant. Theodoret. lib. 5. Hiſt. c. 6. Theodoſius maior ſecundum quietem videre ſibi videbatur Diuinum Meletium Epiſcopum Antiochenum ſibi chlamydem regiam circumponentem, & regia corona caput ornantem, ἐδόκει ὁρᾶν τὸν θεῖον μελέτιον χλαμύδα τούτῳ βασιλικὴν περιθέντα, καὶ παραπλησίῳ στεφάνῳ κοσμοῦντα τὴν κεφαλήν. Inde morem natum arbitror, vt imperatores à patriarchis & epiſcopis coronarentur. Nam ante Theodoſium nemo ab epiſcopis

coronatus, ne ipſe quidem Theodoſius, niſi in quiete à Meletio. In prœliis imperator chlamydẽ armis purpuream auro intextã impoſuere. Nicetas lib. 6. θεασάμενος δὲ χάρακας ὧν εἶχε στολάδα ἐπὶ τοῦ θώρακος βασιλικῆς τῆς χροιᾶς χολοβαφινὸν, τὴν ἐπιθωρακίαν στολὴν ἐκείνῳ δίδωσι πορφύρᾳ καὶ χρυσῷ διηνθισμένην. lib. 1. Andronici, τῆς κόχλης αἵματι τὴν οἰκείαν στολὴν ἱμειρόμενος βάψαι. Sanguine cõchylij propriã veſtem cupiens tingere. Anna lib. 3. Alexiad. τὰ ἑκατὸν βλαττία ἐστάλησαν διὰ τοῦ πρωτοπροέδρου Κωνσταντίνου. Centum blatteæ veſtes miſſæ ſunt per primum præſidem Conſtantinum. Nicetas lib. 2. Andronicus imperauit duos annos τηβέννης δίχα καὶ ἀρχικοῦ διαδήματος, ſine toga purpurea, & regio diademate. Chlamydem purpuream ante Diocletianũ vnicum fuiſſe imperij inſigne docet. P. Diaconus lib. 10. Diocletianus imperio Romano primus regiæ conſuetudinis formam magis quam Romanæ libertatiss inuexerat, adorariq; ſe iuſſit, cum ante eum cuncti imperatores vt iudices ſalutarẽtur: ornamentum gemmarum veſtibus calciamentiſque indidit. Nam prius imperij inſigne in chlamyde purpurea tantum erat, item, Diocletianus & Herculius vna die priuato habitu imperij inſigne vterque mutauit, Nicomediæ Diocletianus, Mediolani Herculius. Meminimus ſupra carrucæ imperatoriæ aureæ, meminit & Diaconus lib. 16. Tranſiit Menas epiſcopus cum ſanctis lipſanis, ſedens in carruca aurea imperatoria lapidibus inſignita. Idem rogam iactatam ait in Auguſta coronanda lib. 17. Tiberius cum imperare cepiſſet, clamabant partes, Anaſtaſia Auguſta tu vincas. Audiens autem Sophia Iuſtini coniunx, perculſa eſt animo. Volebat namque

nubere Tiberio, vt permaneret Auguſta. Anaſtaſiam vxorem ſuam coronauit Auguſtam, & iactauit rogam multam. Recens coronati imperatores in circum ibãt, vt acclamationes populi acciperent. Diaconus ibidem. Tiberius cum Auguſtalem coronam accepturus eſſet, eumque iuxta conſuetudinem ad ſpectaculum circi populus exſpectaret. Nicetas lib. 1. Iſaaci τήβεννα λιθόστρωτον, & δίφρον χρυσοκόλλητον imperatoris, & βῆμα πολυανθρωπότατον conſeſſum maximum hominũ vocat. item, Iſaacium τὴν ἁλουργίδα ἐμπορπησάμενον. purpuram quam induerat fibula aurea nectentem. lib. 3. στολὴν βασίλειον dicit. τῆς στρατηγίδος ἀνταμείβεται στολῆς τὴν βασίλειον, καὶ τοὺς πόδας εἰς ἑτοιμασίαν τῆς τυραννίδος φοινικοβαφὲς ἀμφιέννυσι πέδιλον. Pro ducis chlamyde ſumit imperatoriam, & calceos rubros inducit pedibus, vt ad tyrannidem ſe comparet. item, διάλιθον στολήν. τῆς γὰρ γενεθλίου ἐπιστάσης ἡμέρας χριστοῦ αὐτός τε τὴν διάλιθον στολὴν ἀμφιάσατο, καὶ τοῖς λοιποῖς πᾶσιν ἐπετετάχει τὰς χρυσοϋφεῖς περιθέσθαι καὶ πλατυσήμους ἐσθῆτας. Natali Chriſti inſtante ipſe gemmatam chlamydem ſumit, & reliquis omnibus imperat vt ſumant auro textas & laticlauias veſtes. Indumenta regia Diaconus appellat. Claudianus, inquit, Gallieni morientis ſententia imperator deſignatur, ad quem Ticini poſitum per Gallonium Baſilium indumenta regia direxerat. Iulianus orat. 3. fibulæ & chlamydis meminit. ἀρξώμεθα δὲ ἀπὸ τοῦ σκήπτρου περ εἰ βούλει, καὶ τῆς βασιλείας αὐτῆς. μετιτέον δὲ ἐπὶ τὸν πλοῦτον, (malim ἐπὶ τὴν πλούσιον) καὶ θαυμάσιόν σου τὴν χλαμύδα σὺν τῇ πόρπῃ. Incipiamus à ſceptro ſi vis, & ab ipſo imperio. tranſeundum autem ad diuitem & admirabilem tuam chlamydem cum fibula.

fibula. Simocata lib. 4. luxum Perſicum in veſte graphicè depingit. ὁ ταῖς ἁλουργίσι περιρρεόμενος, ὁ τρυφῇ χρυσοῦ καὶ μαργαρίτου κατακοσμούμενος, ὁ τὰς τρίχας εὐθετιζόμενος, καὶ τοῖς μύροις καταπνεόμενος, ὁ τοῖς μυρίοις γένεσι τῶν ἐδεσμάτων κολακευόμενος, ὁ τοῖς χρυσοφόροις θαλάμοις ἐνδιαιτώμενος, κλίναις τε χρυσαῖς ἐμβλακευόμενος, καὶ σισύραις λαμπραῖς ἐντρυφῶν, καὶ ἐφεστρίσιν ἐγκαλινδούμενος μεγαλοπρεπέσι. Ormiſdas Rex de ſe ipſo loquitur è regno in carcerem collapſo, Qui prius purpureis veſtibus circumfuſus erat, ornatus delitiis auri & gemmarum, qui capillum comebat, vnguentis afflatus vndique, cui infinita ciborum genera blandiebantur, qui thalamis aurum ferentibus incubabat, lectis aureis otiabatur, ſtragulis ſplẽdidis delicians, in ſumptuoſis amiculis volutatus. Veſtes regiæ apud comitem largitionum erant Auſon. Grat. act. Eo quoq; deſcendiſti, vt quæreres qualis ad me trabea mitteretur. Omne largitionum tuarum miniſterium ſollicitudine fatigaſti. Parum eſt, ſi qualis ad me trabea mittatur interroges, te coram promi iubes. Nec ſatis habes vt largitionum miniſtri ex more fungantur, eligis ipſe de multis. Regi Lazorum dati ab imperatore rubri calcei: non tamen datum, vt chlamydem purpuream gereret, ſed tantum albam. Agath. lib. 2. ἤδη δὲ καὶ ὁ Τζάθης ἅμα Σωτηρίχῳ τῷ στρατηγῷ ἐκ Βυζαντίου ἀφῖκτο, πάντα τὴν πατρῴαν ἀρχὴν, καὶ τὰ ταύτης παράσημα πρὸς τοῦ βασιλέως Ῥωμαίων, ᾗπερ ἐκ παλαιοῦ νενόμισται, δεδεγμένος. εἰσὶ δέ γε ταῦτα· στέφανος χρυσοῦς λιθοκόλλητος, καὶ χιτώνιον ποδῆρες ὑπόχρυσον, πέδιλά τε κοκκοβαφῆ, καὶ μίτρα ὁμοίως χρυσῷ τε καὶ λίθοις πεποικιλμένη. χλαμύδα δὲ ἁλουργῆ τοῖς βασιλεῦσι τῶν Λαζῶν οὐ θέμις ἀμπίσχεσθαι, λευκὴν δὲ μόνον, οὐ μέντοι τὴν ἅπασί γε κοινὴν οὕτω, καὶ εἰθισμένην.

ἀμφὶ γὰρ τὸ μεσαίτατον ἐκείνη χρυσῷ ὑφάσματι ἑκατέρωθεν καταλάμπεται· βασιλικὸν δὲ τὸ ἐμπερόνημα τῆς χλαμύδος λίθοις τε ἐκκρεμέσι, καὶ τῇ ἄλλῃ κατασκευῇ διαπρέπον. Iam autem & Tzathes cum Soterícho exercitus ductore ex Byzantio venerat à Rege Romanorũ nactus patritum regnum, & eius inſignia, vt ab antiquo moris eſt. Sunt autem hæc. Corona aurea gemmis diſtincta, & tunica talaris auro intexta, calcei cocco tincti, & mitra ſimiliter auro & lapillis variegata. Chlamyde autem purpurea Lazorum regibus amiciri nefas, ſed alba tantum, non planè vulgari. Circa medium enim vtrinque aureo textu inſignis eſt. Regia autem fibula chlamydis lapillis pendulis, alioque apparatu ornatur. Cedrinus, veſtes ait imperatorias, alias totas ex auro textili, alias auro tantum intextas, in Tzimiſce. ἐν στολαῖς βασιλικαῖς, αἱ μὲν ὁλόχρυσοι, αἱ δὲ χρυσοϋφαντοι. Manaſſes cultum imperatoris ex ſuo æuo, vel potius ingenio, non ex vero commemorat in Politicis. M. Antoninus, inquit, τὸν κόσμον τὸν βασίλειον ἐν ἀγορῇ προτίθησι, ἔπιπλον πᾶν χρυσοϋφές, περιπορφύρους κάνδυας, καὶ στέφος καταμάργαρον, καὶ κλίνην λιθόστρωτον, αὐτήν τε πᾶσαν τὴν λαμπρὰν στολὴν τῆς βασιλείας, ornatum regium in foro proponit, ſuppellectilem omnem auro textam, candyas purpura prætextos, coronam geminis diſtinctam, & lectum lapillis ſtratum, ipſamq; omnem regiam veſtem ſplendentem. Chlamydem imperatorum talarem fuiſſe oportuit, quia Iuliani ἁλουργίδα purpuram in loco decliui Iouianus ἐπάτησε, calcauit, vt Cedrinus. Claudianus Panegyr. Stilic. 2. ornatum Imp. graphicè pinxit.

Quin & Sidonias chlamydes, & cingula bullis.

Aſpera, gemmataſque togas, viridéſque ſmaragdos,
Loricas, galeaſque renidentes hyacynthis,
Et vario lapidum diſtinctas igne coronas.

Purpureæ chlamydes ſoli imperatori propriæ. ideo Virgilius Didoni Sidoniam chlamydem tribuit.

Sidoniam picto chlamydem circumdata limbo.

Veſtis Cōſtantinopolitani imperatoris granatza dicta, reliquorum principum lapatza. Granatza quidem quaſi laxis & fluentibus manicis trabea, & veſtis nitens, ex duabus vocibus Syris Charana Tzach, cōtra lapatza pro lappa tzach, conſtricta trabea, quia manicæ erant cinctæ, & in Zonam impactæ, vt Codinus; ἔτι καὶ ἀπὸ τῆς ἀσσυρίων βασιλείας κατῆλθε τὸ φόρεμα, μέχρι καὶ τῶν νῦν βασιλέων γρανάτζα λεγόμενον, ὅπερ καὶ φορεῖ ὁ βασιλεὺς ἄνευ ζώνης. Ab Aſſyriis, inquit, fluxit geſtamen quoddam, ad noſtros vſque imperatores dictum granatza, quod imperator fert ſine zona. Apud Cedrinum βασιλικὸς μοδίολος veſtis imperatricis, à forma modioli vaſis potorij. Octapodium flammeum fuit imperatoris habens multas imagines. Hierarcharum cum octo lingulis, Codinus ὀκτάγλωσσον ὀκταπόδιον vocat. Mutuatus item erat à Medis imperator Conſtantin. Pilaticium contextum è corallio, fimbriatúmque, quod è collo tum ipſe imperator, tum iudices geſtabant. Codinus, ἐπὶ δὲ τοῦ τραχήλου τῶν κριτῶν ἐκρέμαντο δύο τινὰ διὰ σπαρτίων πιλατίκια λεγόμενα, ἅπερ εἰσὶ μαργαρίτια, μετὰ σύρματος, τὸ μὲν μῆκος σπιθαμῆς ἔλαττον, τὸ δὲ πλάτος παλαμιαῖον, ἃ τινα ὁ τῶν μήδων ἐφόρει βασιλεὺς, ὁμοίως καὶ οἱ κριταί. ad collum iudicum pendebant de lineis duo quædam dicta pilaticia. Ea ſunt opus è margaritis cum fimbria in longitudinem minus

ſpithama, in latitudinem palmo, quæ rex Medorum geſtabat, ſimiliterq́; iudices, vt olim duces exercituum torques. Alio loco, pilaticia ſceptra quædam eſſe ait, quaſi pila, quæ protoueſtiarius ſublimia geſtabat manu dextera, πιλατίκια, ἢ ὡς σκῆπτρα κρατῶν ἀπηωρημένα γε ὄντα κατὰ τὴν δεξιὰν χεῖρα αὐτοῦ. Sed vt ad purpuram redeamus, ſimulacra Deorum purpura tecta erant, vnde interdum detracta ornandis imperatoribus. Vopiſcus in Probo, Ab omnibus acclamatum eſt, Probe Auguſte Dij te ſeruent, deinde concurſus, & cæſpititium tribunal, appellatuſque imperator, ornatus etiam pallio purpureo, quod de ſtatua templi ablatum eſt, atque inde ad palatium reductus inuitus. Sed & omnia purpurea imperij argumenta erant. Cum Diadumenus Macrino natus, ouis purpureo colore nata ei portendit imperium, ait Spartianus. Cum Geta Seuero natus ex Iulia, ouum purpureum editum, quod Caracalla puer confregit, exclamauit Iulia, fratrem occidiſti. Plebeius à Seuero occiſus quod ei agnus fronte purpurea natus erat. Vinum album Tacito, priuſquã imperator fieret, purpureum effectum. Conſule Lampridium & Capitolinum. Auctio rerum Commodi apud Capitolinum, in Pertinace, veſtis in his inſignior fuit ſubtemine ſerico aureis filis, inſignior per tunicas, penulaſque, lacernas & chiridotas Dalmatarum, & cirratas militares, purpureaſque chlamydes Græcanicas, atque caſtrenſes, & cuculli Bardaici. Alexander Seuerus apud Lampridium, gemmas de calciamentis & veſtibus tulit, quibus vſus fuerat Heliogabalus, veſte, vt & pingitur, alba vſus eſt, nec aurata, penulis, togiſque cõmunibus,

Tacitus togis & tunicis iiſdem eſt vſus quibus priuatus. Ammianus Marcel. l. 14. Indicatum eſt Conſtantio apud Tyrum indumentum regale textum occulte. item, poſt, indumentum regale quærebatur, & miniſtris fucandæ purpuræ tortis, confeſſiſque pectoralem tunicam ſine manicis textam. ex quibus verbis tria apparent: primum, Regiam purpuram apud Tyrum textam: alterum, occulte regale indumentum texi non potuiſſe: tertium, tunicam etiam pectoralem ſine manicis purpura textam in maieſtatis crimen verſam eſſe. Alexander Seuerus vſus eſt chlamyde coccina ſæpe, vt Lamprid. Prætextam, & pictam togam nunquam niſi conſul accepit, & eam quidem, quam de Iouis templo ſumptam alij quoque accipiebant, aut prætores, aut conſules. Nero interdixit vſum amethyſtini ac Tyrij coloris, vt Sueton. c. 32. Alexander Seuerus Probianæ purpuræ vſum matronis conceſſit, vnde & Alexandrina dicta. Apud Ammianum l. 21. Cum Iulianus adorandæ purpuræ copiam dediſſet Lucilliano, addidit, maieſtatis inſigne, non vt conſiliario tibi, ſed vt deſinas pauere, porrexi. l. 22. Maieſtatis reus agitur, qui purpureum ſibi indumentum ex ſerico pallio parat. Iulianus ad Comitem largitionum, Iube, inquit, periculoſo Sarritori pedum tegmina dari purpurea, ad aduerſarium perferenda, quem vt datur intelligi, chlamydem huius coloris memorat ſibi conſarcinaſſe. Vnde liquet chlamydẽ purpuream, inſigne imperatorium fuiſſe. libro 26. Procopius nuſquam reperto paludamento, tunica auro diſtincta vt regius miniſter indutus, à calce ad pubem in pædagogiani

pueri ſpeciem purpureis opertus tegminibus pedum, haſtatus, purpureum item pannulum læua manu geſtabat, quæ ei perniciem attulere. Galienus cum chlamyde purpurea, gemmatiſque fibulis & aureis Romæ viſus eſt, vbi ſemper togati principes videbantur. purpuream tunicam aureamque virilem, eandemque manicatam habuit. gemmato baltheo vſus eſt. caligas gemmatas annexuit, cum campagos reticulos appellaret, ait Trebellius Pollio. Stat. l.4. Syluar. ad Domitianum.

Hos humeros multo ſinus ambiat oſtro,
Et properata tuæ manibus prætexta Mineruæ.

Lectus eburneus & aureus quo Auguſtus elatus, ſtragulis purpura, & auro intextis ornatus erat. Dio, κλίνη στρώμασιν ἁλουργοῖς διαχρύσοις κεκοσμημένη. Herodianus lib. 5. Heliogabalus σχήματι τ' ἐσθῆτος πολυτελεστάτης χρώμενος, διά τε πορφύρας χρυσοῦ ὑφάσμασι. Veſtitum vſurpans magnificentiſſimum auro, & purpura intextum, monilibus atque armillis redimitus. lib. 2. Peſcennino Nigro cum injeciſſent milites purpuram imperatoriam, τὴν βασιλείαν πορφύραν περιβαλόντες. lib. 6. Maximinum milites purpura injecta imperatorem renuntiant, αὐτοκράτορα ἀναγορεύουσι. lib. 7. Milites Quartinum conſularem purpura & igne prælato ornarunt, πυρὶ προπομπεύοντι ἐκόσμησαν. Eutropius lib. 9. Poſthumus purpura ſumpta, περιθεὶς ἑαυτῷ ἁλουργίδα. Tetricus ſumpſit purpuram Burdegallis, περιεβάλετο τὴν ἁλουργίδα Βουρωγάλλοις. fortè Βουρδεγάλλοις. Carauſius ἁλουργίδα τ' ἐνέδυ. Ætate Tiberij multi ἐσθῆτι ἁλουργῷ vſi, καί περ ἀπαγορευθὲν πρότερον, licet iam olim id vetitum. Ipſe Tiberius φαιὰν μανδύην ἐπενέδυ, nigram penulam induit, ex eo ceteri purpura

abſtinuerunt. Vnde ſequitur ætate Tiberij inſigne imperij non fuiſſe in purpura. Imo & ſub aliis imperatoribus plerique purpurati. Iuuenal. Sat. 7.

Purpura vendit Cauſidicum.

Martial. lib. 6. e. 11.

Vis te purpureum Marce togatus amem.

Poſtea purpura vulgo interdicta, ſolis imperatoribus data. Caligula τὸν τοῦ θώρακα ἀλεξάνδρου, καὶ ἐπ' αὐτῷ χλαμύδα σηρικὴν ἁλουργῆ, πολὺ μὲν χρυσίον, πολλοὺς δὲ καὶ λίθους ἰνδικοὺς ἔχουσαν ἐνέδυ. Idem è victoria redux χιτῶνα χρυσόπαστον ἐνδύς. Vitellius inter primos chlamyde purpurea vſus, ait Sueton. Imperatorias veſtes graphicè pingit Paulin. lib. 3. Martini.

Miſcetúrque oſtro mollitum in fila metallum.
Stipant ſubjectas regalia fercula menſas,
Diues in excelſis ſplendeſcit purpura fulcris,
Mollia puniceo motantur ſerica fuco,
Et rutilant docte ductis ſine vellere penſis,
Liminibus diſtenta tremunt aulæa ſuperbis,
Nutat & in foribus velorum mobile fulcrum.

Nicetas τὰ χρυσοϋφῆ ῥοῦχα τοῦ καίσαρος τὰ μετὰ τῶν ἐρινεῶν χρωμάτων σεσημειωμένα vocat. Cæſaris auro texta rucha ferrugineo colore tincta. Galli noſtri vocant rocquets. Cedrinus ſub finem, τὴν πορφυρίδα ἀποβαλών, καὶ τὰ κοκκοβαφῆ πέδιλα, ἐσθῆτα ἰδιωτικὴν ἀμφιάσατο. Caſſiodorus lib. 1. ſacram veſtem deſcribit his verbis, Crines illi lactei carneo poculo bisterq; ſatiati pulcerrima ebrietate rubuerint, aut lanæ auxerint adorandi muricis qualitatem. Codinus Imperatori σκιάδιον, vmbellam tribuit, & rucham, quod ἐπιλώριον ἔνδυμα μαργαριταρένιον vocat,

indumentum ſuperius ornatum margaritis. Idem, ὃ νῦν καλεῖται διάδημα, ἐλέγετο πάλαι ζώνη στρατιωτική, δηλοῦσα τιμήν. Cingulum intelligit, quo accinctæ dignitates. parum commodè. Ait deinde imperatorem geſtare è collo torquẽ, auro ductum, implexum ex tribus quaſi funiculis. στρεπτὸν δὲ, ἐστὶν ἐληλαμένος χρυσὸς ἐκ τριῶν πεπλεγμένος καθά περ σχοινίων, ὅπερ ἐφόρεσεν ἐπὶ τραχήλου. Interdum geſtabat στέμμα, σάκκον, καὶ διάδημα, coronam ſeu infulas, ſagum, & diadema. interdum ἐπιλουρίκιον vittatam loris prætextam & φακεωλίδα, tiaram. Purpuræ nullus iam Conſtantinopoli vſus. aut καββάδιον καὶ φύδιν. honoratam tunicam, & velum. λαμπάδα φέρουσιν ἔμπροσθεν αὐτοῦ. ante eum ferunt lampadem. hic eſt ignis qui præfertur imperatoribus. Cætera ex eo require. Iam olim reges purpurati fuere, à quibus mutuati Romani. Clearchus veſte purpurea, & cothurnis regum tragicorum, & aurea corona vſus, ait Iuſtin. l. 16. Calliſthenes nondum typis excuſſus in vita Alexandri. ἐκαλλωπίζετο δὲ Δάρειος διάδημα φορῶν ἐκ λίθων πολυτίμων, ἐσθῆτα δὲ σηρικὴν Βαβυλωνίοις ὑφάσμασι χρυσοϋφήμασι, καὶ πορφύραν βασιλικὴν χρυσέοις ὑποδήμασι διὰ λίθων κεκολλημένοις μέχρι τῶν κνημῶν αὐτοῦ. Darius oppido triumphabat diadema ferens ex lapillis pretioſis, veſtem autem ſericam Babyloniis textis ex auro, & purpuram auream, aureis calceis gemmatis vſque ad femora. Demetrius apud Plutarchum ἀμπεχόμενος καὶ διαδούμενος περιττῶς καυσίαις, καὶ χρυσοπαρύφοις ἁλουργίσιν, ἀλλὰ καὶ περὶ τοῖς ποσὶν ἐκ πορφύρας ἀκράτου συμπεπιλημένης χρισοβαφεῖς πεποιημένος ἐμβάδας. ἦν δέ τις ὑφαινομένη χλαμὺς αὐτῷ πολὺν χρόνον ἔργον ὑπερήφανον, εἴκασμα τοῦ κόσμου, καὶ τῶν κατ᾽ οὐρανὸν φαινομένων. Redimitus & amictus

ſuper-

ſuperflue cauſiis, & auro textis purpuris, ſed & ſoleas pedibus auro tinctas, & mera purpura ſubactas. Erat autem ei chlamys texta diu multumque, opus ſuperbum, ſimulacrum cæli, & ſtellarum. Athenæus l. 12. Demetrius πίλημα λαμβάνων τῆς πολυτελεστάτης πορφύρας: pileum capiens purpuræ pretioſiſſimæ. Parrhaſius πορφύραν ἠμπίσχετο χρυσοῦν στέφανον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἔχων. amiciebatur purpura, auream coronam capite geſtans, vt Athenæus. Alexander milites ſuos omnes purpura ornatos procedere voluit. Apud Liuium & Iuſtinum purpurati vocantur aulici regum Aſiæ. Omnes Colophonij πολυαλουργία φάρεα ἔχοντες pallia tota purpurea habentes. χιλίους αὐτόθι ἄνδρας ἁλουργεῖς φοροῦντας στολὰς ἄστυ πολεῖν, Colophone mille viros purpura indutos vrbẽ adminiſtrare. ἰσοστάσιος γὰρ ἦν ἡ πορφύρα πρὸς ἄργυρον, argento contra cara erat purpura, vt pondus ponderi reſponderet. Sed in viam redeamus, & imperatores inſpiciamus in purpura. Interdum à vexillis rapta purpura, quæ iniiceretur à milite. Capitolinus in Gordiano. Sublata de vexillis purpura imperatores eos dicemus? Vopiſcus in Proculo, Cum non adeſſet purpureæ veſtis copia, allata eſt lana purpurea, & humeris Proculi iniecta. Celſum peplo deæ cæleſtis ornatũ imperatorem appellant vt Trebellius in Celſo. Saturninus depoſita purpura ex ſimulacro Veneris adoptatus eſt, vt Vopiſcus monet. Velamen purpureum in ſepulcris imperatorum fuit, quod quidã è Diocletiani ſepulcro furatus, quibuſdam conſciis occultare dicebatur, ait Ammianus lib. 16. vide Egeſippum lib. 2. c. 1. de excid. Hieroſolym. l. penultimam. C. de veſtib. holoſer.

legem vlt. C. Nulli licere in frænis. Nouel. 130. c. 40. Paulum lib. 5. ſententiarum tit. 25. §. penult. Affectare Principis habitum crimen majeſtatis eſt. Ammianus lib. 16. Petrus Rauennas ſerm. 104. Ex Tyro & Sidone profecti tinctores, & conchylia ex quorum ſanguine purpura efflorefcit. Clemens lib. 2. Pædagogi, ἐκ τύρου καὶ σίδωνος ἀνάγονται μάλιστα οἱ βαφεῖς, καὶ οἱ πορφυρευταὶ καὶ αὐτὰ τὰ κογχύλια, διὰ τὸ αἷμα τούτων ἐξανθεῖν τὴν πορφύραν. Tinctores dicuntur ῥηγεῖς. Heſychius, ῥήγεα πάλλια βαπτὰ ἀπὸ τῶν ῥωμαίων, βεβαμμένα ἱμάτια. ῥηγεῖς γὰρ οἱ βαφεῖς. Regea pallia tincta dicuntur à Romanis. Suidas eadem habet. Etymologicon, regos purpureum περιβόλαιον, pallium, ῥέξαι γὰρ τὸ βάψαι. rexai tingere. Anacreon ἀμφιπόρφυρα ῥήγεα, de tunicis pictis agere videtur Cyprianus lib. de laude Martyr. nam licet pretioſarum veſtium more purpura in imagines currat, & lenteſcentibus filis aurum erret ad ſpeciem. legendus Caſſiodorus lib. 10. variarum. Imperator ἐν τῇ μάχῃ στολάδα ἐπὶ θώρακος τὴν χροιὰν χολοβαφινὸν ἐφόρει, ait vetus auctor, gerebat in prælia ſupra thoracem chlamydem coccinam, vt ſupra monuimus. Paulinus lib. 1. de vita Martini.

quid tale vel oſtro,
Vel ducto in filum penſis rutilantibus auro
Inſignes meruere habitus.

Imperatorum veſtis, purpura fuit auro textili. Dio in Claudio. Alexander Seuerus matronas regias contentas eſſe vno reticulo atque inauribus, & baccato monili voluit, auctore Lampridio, Regina dicitur induta cycladibus regiis, apud Rhegionem in Pipino. Cedri. in Michaële, reginam μανδύλῳ βασιλικῷ indutam fuiſſe ait.

Quidam imperatores Dalmaticis vſi quæ fuere tunicæ manuleatæ, χειρίδωτοι, καὶ ποδήρεις, talares, Suidas ἀμφιμάσχαλοι vocat. Cicero in Catilinam manicatas & talares tunicas commemorat, quæ olim in vitio. Exomides & colobia virorum fuere. Heſychius, τὰς ζαρβύλους χλαίνας ποδήρεις vocat, ὥστε καὶ ἐπὶ τὰς ζαρβύλας χαλᾶσθαι. læɲas talares quæ ad calceos vſque laxarentur. Virgil. 9. Æneid.

Et tunicæ manicas, & habent redimicula mitræ.

Herodotus lib. 1. χιτῶνι ποδηνεκέϊ λινέῳ, καὶ ἐπὶ τούτῳ ἄλλον εἰρίνεον χιτῶνα ἐπενδύνει, καὶ χλαμύδιον λευκόν, tunica talari linea; ſupra quam aliam laneam inducit, & chlamydem albam. Chriſto Domino fuit χιτὼν ἄῤῥαφος ὀρθοστάδιος, ἐκ τῶν ἄνωθεν ὑφαντὸς δι' ὅλου, inconſultilis tunica recta, à ſummo ad imum texta. Heliogabalus dalmaticatus in publico poſt cænam ſæpe viſus apud Lampridium. Aurelianus tunicas albas manicatas populos Rom. donauit, narrante Vopiſco, quæ tamen olim indecoræ viſæ, vt Gellius li. 7. c. 12. Trebellius in Claudio, Zanchas de noſtris Parthicis paria tria, cingiliones Dalmatenſes decem, chlamydem Dardanicam mantuelem vnam. In Galieno, purpuream tunicam, auratamque virilem, eandem manicatam. Capitolinus in Pertinace, per tunicas penulaſque, lacernas & chirodotas Dalmatarum. Caligula apud Suetonium manuleatus & armillatus. De fibula qua imperatorum chlamys aſtringebatur, Metellus in Quirinalibus.

Fibula quam chlamydis quaſi comptior imperialis
Fert locus imperij ſpecialis.

De veſtiarij ſcrinio. CAP. VI.

VEſtes ſacræ ab vno ex ſeruis & libertis tractabantur ſub Auguſto, vt ex vetuſtis inſcriptionibus apparet. Sub poſterioribus imperatoribus fuit Comes ſacræ veſtis, quem Honorius & Arcadius inter Cubicularios collocant, & à præbitione tironum immunem eſſe declarant. In Septimo ſeu Septimio, quod ſuburbium Cōſtantinopoli fuit, ſacra veſtis ſeruata. Orto, inquit, incendio in Septimo corona Iuſtiniani, quæ fuit in veſtiario, amiſſa, poſt 8. menſes cum paruo vnione & gemmis omnibus reperta eſt. Comites ſacræ veſtis vt plurimum eunuchi fuere. Euſebius lib. 7. Hiſtor. eccleſ. ἐπίτροπος τῆς παρὰ Τύρον ἀλουργοῦ βαφῆς διοικῶν ἐγχειρισθείς· βεστάρχην Zonaras tom. 3. p. 219. Moſchopulus, βέστια παρὰ Ῥωμαίοις τὰ ἱμάτια. ἐξ οὗ καὶ βεστιάριον κυρίως ἐν ᾧ τὰ βασιλικὰ ἐνδύματα φυλάττονται. Conſtantin. Porphyrog. Them. orient. 1. οὗ τινός εἰσι ἀργυρᾶ μινσούρια τὰ ἀνάγλυφα, ἅπερ κεῖται ἐν τῷ βασιλικῷ βεστιαρίῳ. Cuius ſunt argenteæ menſulæ ſculptæ quæ reponuntur in veſtiario principis. In ſcrinio veſtiarij alij veſtium militarium curam habebant, alij ſacrarum, deputati ſacræ veſti, qui ſcriniariorum miniſtri, C. de veſtib. holoſer. & aurat. l. 7. C. de palat. ſacrar. largit. l. ſi cui lana §. quæſitum D. de legat. Veſtiarium τὸ ἔσω, ſiue ἀλλαξιμάριον, erat armarium in quo reponebatur veſtis ſacra. Codinus, φέρειν τὰ ὑποδήματα παιδόπουλον τοῦ βεστιαρίου ἔσω, ὅπερ κοινῶς ὀνομάζουσι τὸ ἀλλαξιμαρίου. puerum ferre calceos è veſtiario interiori, quod vulgo dicitur

Allaximarium. Nicetas in Alexio Comneno lib. 3. ταῖς δὲ παραλόγοις προσόδοις καὶ ἀναβάσεσι τῶν ἔσω λεγομένων ταμιείων φύλαξ ταχθείς. Immenſis reditibus interioris ærarij cuſtos præpoſitus. In interiori enim veſtiario, & pretioſa quæque κειμήλια aſſeruabantur. Anaſtaſius de Seuerino, Sigillauerunt omne veſtiarium eccleſiæ, ſeu cimilia epiſcopi. Codinus vocat, ὁ ἀβεστιάριος, alij ὁ βεστιάριος. qui ſub ſe habebat cubicularios & hebdomadarios. Anonymus περὶ καταστάσεως ἀπλήκτου. Ad læuam figitur tabernaculum aueſtiarij. ὄπισθεν δὲ τοῦ ἀβεστιαρίου ἡ τοῦ φύλακος, καὶ καθεξῆς κοιτωνιτῶν καὶ ἑβδομαδαρίων. A tergo aueſtiarij tabernaculum, & cuſtodis, ſeu vragi, & deinceps cubiculariorũ & hebdomadariorũ. Magiſtri lineæ veſtis ſeu linteæ ſub comite ſac. largition. præerant lintearijs. l. ſi quis ex corpore C. de murilegulis. Linifarij texendis veſtibus ipſi & eorum liberi perpetuo erant obnoxij. Magiſtri lineæ veſtis cauent rem ſacri ærarij ſaluam fore. l. priuatæ C. de murileg. l. veſtis §. 1. D. de auro & arg. leg. Erant gynæciarij conchylegulі, murileguli, linteones, opifices veſtis linteæ contexendæ, mancipia γυναικεῖα. Vide C. Theod. de murileg. & gynæciariis. & C. Iuſtiniani, de murileg. Magiſtri lineas veſtes cuſtodiebant, quarum numerus in ſcrinio ſacri veſtiarij ſub primicerio ſcribitur. Procuratores gynæceorum texendis veſtibus ſtudebant. In occidente fuit comes veſtiarij l. 1. C. qui à præbit. tiron. Priuatæ veſtis magiſtri ſunt ſub comite largitionum. Procuratores fuere textrinorum. Procopius lib. 3. Vandal. Gynæceum vocat conclaue vbi mulieres texebant. Vitruu. lib. 6. c. 10. Vide titulum C. de

veſtibus holoſericis. Species ſericoblattæ & metaxatæ l 10. C. de murileg. Balſamon ad cap. 12. concil. Gangrenſ. Beros ſericum interpretatur. Paragaudæ ſericeæ auro intextæ. Primus Aurelianus repperit paragaudas, narrante Eutropio. Impenſæ in gynæcium fiebant ex fundis Tamiacis. Procuratores Baphiorum erant ſub comite largitionum. Lampridius in Alexandro purpuræ clariſſimæ meminit. Aurelius Probus Baphij præpoſitus fuit. Plura Baphia fuere in oriente, quibus ſinguli præerant procuratores. Euſeb. lib. 7. c. vlt. eccleſ. hiſt. ſcribit Dorotheum eunuchum purpuræ apud Tyrum tingendæ præfuiſſe. Baphiarij & eorum liberi ab vrbe non poterant diſcedere. C. de murileg. Procuratores Baphiorum ſatis dabant, erantque nouem in occidente in nouem prouinciis. Baphiorum tinctores, procurarores linificiorum. Linifices differunt à magiſtris lineæ veſtis, qui linum pecti, mundari, in veſtes conuerti curabant. Procuratores linificiorum duo in occidente fuerunt, vnus Viennæ in Galliis, alius Rauennæ in Italia. Vide Notitiam imperij. Euſeb l. 7. c. 32. τιμήσας γε ἐπιτροπῇ τῇ κατὰ Τύρον ἁλουργοῦ βαφῆς. Locus eſt apud Lampridium in Diadumeno, quem hic adſcribam. Die qua natus eſt, pater eius purpuras tum fortè procurator iam veſtiarij maioris (vulgo ærarij) inſpexit, & quas claras probauit in id conclaue redigi præcepit, in quo poſt duas horas Diadumenus natus eſt.

De Miniſterianis S. Veſtis. CAP. VII.

MIniſteriani veſtis ſacræ, licet ſub viro ſpectabili caſtrenſi ſacri palatij eſſent, iuriſdictioni tamen magiſtri officiorum ſubiiciebantur l. 3. C. de cenſu publ. Heſychius omnes miniſtros in aula principum Hemerolias vocatos, quia totum diem in miniſterio ponerent, ἡμερωλίας τοὺς ἐν αὐλῇ διακόνους. Ammianus triclinij miniſtros. in C. Theod. l. 5. de diuerſ. offic. & apparit. miniſteriales quidam dicti, & miniſteria ſacri palatij C. T. l. 35. de erogat. milit. annonæ.

De Calceis Imperatorum. CAP. VIII.

CAlcei Murrhanis regibus, Albanis mullei fuere; Cæſari Dictatori purpurei, aut rubri, quod à ceteris imperatoribus ſeruatum, nonnullis gemmati. Dio lib. 43. Iulius Cæſar, τῇ τε ἐσθῆτι χαυνοτέρᾳ, ἐν πᾶσι ἐνηβρύνετο, καὶ τῇ ὑποδέσει τῇ ὑψηλῇ καὶ ἐρυθροχρόῳ κατὰ τοὺς βασιλέας τοὺς ἐν Ἄλβῃ ποτὲ γενομένους, ὡς καὶ προσήκων σφισὶ διὰ τὸν Ἴουλον ἐχρῆτο. Veſte lautiori in omnibus delicatus erat, & calceis altis coccinatis, vt reges Albæ quos propter Iulum genere attinebat, vtebatur. C. Marius de manubiis Cimbricis & Teutonicis ædẽ Honori victor fecit, veſte triumphali, calceis puniceis, vt eſt in veteri lapide: non calceis patriciis, vt male quidam. Ammianus pedum tegmina purpurea vocat, quæ ſeruabantur à comite largitionum, vt ſupra monuimus. Zonaras tom. 3. p. 172. φοινικοῖς πεδίλοις τοὺς πόδας ὑποδεῖται, calceis puniceis pedes ſubligat, vt ſe imperatorem.

gerat. p. 1,8. tom. 3. φοινικόχροα πέδιλα imperatoris, πέδιλον ἐρυθρόν, καὶ φοινικοβαφές, calceum rubrum purpureum. Corippus lib. 2. Iuſtini.

Purpureo ſuræ reſonant fulgente cothurno,
Cruráque puniceis induxit regia vinclis,
Parthica Campano dederant quæ tergora fuco,
Quo ſolet edomitos victor calcare tyrannos
Romanus princeps, & barbara colla domare,
Sanguineis prælata roſis, laudata rubore,
Lectáque pro ſacris tactu molliſſima plantis.

Conſtantinopoli calcei imperatoris dicti tzangæ. C. Theodoſ. lib. 14. tit. 10. vſum tzangarum atque braccarum intra vrbem venerabilem nemini liceat vſurpare. Codinus p. 55. ἡ σπάθη τοῦ βασιλέως ἀεὶ εἰς τὸ ῥουχάρειόν ἐστι, καὶ ἕτερον εἶδος ὑποδημάτων ἃ καλοῦνται τζαγγία, ἔχοντα ἐκ πλαγίων κατὰ τὰς κνήμας, καὶ ἐπὶ τῶν ταρσῶν ἀετοὺς διὰ λίθων καὶ μαργάρων, ἃ ἵνα καὶ φορῇ ὁ βασιλεὺς εἰς τὰς περιπάτους καὶ τὰς προσκυνήσεις. Imperatoris ſpatha ſemper ad rucharium eſt, & alterum calceamentorum genus quæ dicuntur tzangia, habentia ad latus ſecundum ſuras, & ad plantas pedis aquilas ex lapillis & margaritis, quæ fert imperator ad ambulationes & adorationes. Rucharium illud aliud erat à veſtiario, vt indicat Codinus his verbis, ἡ μέντοι σπάθη τοῦ βασιλέως ἀεὶ εἰς τὸ ῥουχάρειον εὑρίσκεται, τὰ δὲ ὑποδήματα εἰς τὸ βεστιάριον. Spatha imperatoris ſemper ad rucharium repperitur, calcei ad veſtiarium. Calcei erant ruſſi Lazorum regi, vt indicant faſti Siculi, τὰ τζαγγία αὐτοῦ ἀπὸ τῆς χώρας αὐτοῦ ῥουσαῖα περσικῷ σχήματι ἔχοντα μαργαρίτας. Calcei eius à regione ruſſi erant Perſica forma, habentia margaritas. Gregoras lib. de Alexio, qui

qui filiæ ἐρυθροῖς ὑποδεδέσθαι κρηπῖσι προσέταξεν, ἵν' εἴη αὐτή τε, καὶ ὁ ταύτῃ συζευχθησόμενος τῆς βασιλείας διάδοχος. rubros calceos induci iuſſit, vt ipſa, & is cui nuptura eſſet, imperio ſuccederent. Calcei pertinebant ad genu, Procopius lib. 3. de Ædific. Iuſtini, ὑποδήματα μέχρι εἰς γόνυ φοινικοῦ χρώματος, ἃ δὴ βασιλέα μόνον Ῥωμαίων τε καὶ Περσῶν ὑποδεῖσθαι. Iſaacius Comnenus Patriarcham ſolio expulit, quia ἐπεβάλετο κοκκοβαφῆ περιβαλέσθαι πέδιλα, auſus erat inducere calceos coccineos. vt prodit Ioannes Curopalates in Iſaacio Cōneno. Trebellius in Claudio, tzáchas vocat. tzáchas de noſtris parthicis paria tria. Ocreis rubris vſi imperatores, ceteri nigris. Diaco. lib. 23. Theodorus Siciliæ prætor ſub Irene ad Arabes in Africam confugit, quem illi ſuſceptum vt Romanorum tenebant imperatorem, coronantes eum incaſſum, & ocreis & ſchemate induentes. item, Nicephorus qui imperium rapuerat, oſtenſis nigris calciamentis, Irene dixit, amare ſe talibus vti præter leges imperatorias. Botoniates, qui fuerat imperator, Alexio Comneno ait apud Annam lib. 2. Alex. μόνον ἔσομαι φίλος· τοῦ τῆς βασιλείας μετέχων ὀνόματος, καὶ τῆς εὐφημίας, καὶ τῶν ἐρυθρῶν πεδίλων, ἔτι δὲ καὶ τοῦ ἀναπαύεσθαι εἰς τὰ ἀνάκτορα, καὶ ἁψάμενος τῶν περὶ τὸν βραχίονα περικεκολλημένων διαμαργάρων πέπλων. Solum ero particeps imperatorij nominis, & acclamationis, & rubrorum calceorum, modo & in palatio cubem, & attingam peplos, qui circa brachia inuoluuntur. Nicetas κοκκοβαφὲς πέδιλον, lib. 1. Iſaac. vocat. Petrus tyrannus στεφάνῳ χρυσέῳ διαδεῖται τὴν κεφαλὴν, καὶ τοῖς ποσὶν ὑποῤῥάπτει δὲ περιΐπτει κοκκοβαφὲς πέδιλον. aurea corona cingit caput, & pedibus inducit coccineum calceum. lib. 1. Alexij,

βεγίνας ἐρυθρὸν ὑποδύεται πέδιλον. Cæſaribus fuit calceus alio colore quam ceteris. μὴ δὲ πολλοῖς ὁμόχρωμον ὑπόδημα τοῦ ποδός, ὃ τὴν καισάρων λέγω παράσημον. Purpurea ſandalia vocat Phranſes c.1. lib.5. Alexius Angelus Irenem filiam purpurea induere ſandalia iuſſit, quod illam & cui deſponderetur ſucceſſores, & heredes poſt obitum fore conſtituiſſet. lib.3. c.9. Conſtantinopoli capta corpus Conſtantini ex imperatoriis calceamentis agnouerunt, in quibus vt imperatoribus conſuetum erat, aquilæ aureæ depictæ. Sub Theodoſio calceis rubris vſi. Pacatus Panegyr. Theod. capiti Maximi diadema decutitur, humeris veſtis aufertur, pedibus ornatus euellitur. Campagos vocant calceos regios, de quibus can. 20. 21. diſtinct. 93. Nicetas in Ioanne Comneno, qui Alexio maiori natu filio μεταδίδωσι ἐρυθροῦ πεδίλου, καὶ φοινικίδος βασιλικῆς. Anna lib.2. Alexiad. ἀνάστας δὲ ὁ ἰσαάκιος, καὶ λαβὼν τὸ φοινικοβαφὲς πέδιλον ὑποδιδύσκειν τὸν ἀδελφὸν ἐπειρᾶτο. ἐρυθροβαφὲς πέδιλον, vocat ἀλουργὸν ἀμφιεσμένον. Aureos calceos regibus iam olim fuiſſe indicat Sozomenus lib. 1. fine. ἔξωθεν τῆς λάρνακος παιδίον ἔκειτο βασιλικῆς ἠξιωμένον ταφῆς. εἶχε μὲν γὰρ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς χρυσοῦν στέφανον, χρυσᾶ δὲ τὰ πέδιλα. Aperto monumento puer iacebat extra arcam regia ſepultura donatus. habebat enim in capite coronam auream, & aureos calceos. ἐρυθρὰς κρηπῖδας vocat Gregoras lib. 2. ὁ βασιλεὺς ἀλέξιος ἐπειδὴ γονῆς ἄρρενος αὐτὸς οὐκ ηὐμοίρει, ταύτην ἐρυθροῖς ὑποδεδέσθαι κρηπῖσι προσέταξε, ἵνα εἴη αὐτή τε καὶ ὁ ταύτῃ συζευχθησόμενος τῆς βασιλείας διάδοχος. Alexius Imp. quia mares filios nō habebat Irenæ filiæ calceos rubros induxit, vt & ipſa & vir eius in imperium ſuccederent.

Ea vocat σύμβολα βασιλικὰ, lib.3. de Michaële. lib.2. Ioannes Ducas Imperator neglecta vxore Anna permiſit pellici συμβόλοις κοσμεῖσθαι βασιλικοῖς, inſignibus vti regiis. Nicetas lib.1. Alexius Ioannem filium ſucceſſorem facere cupiens rubros ei calceos dederat, & imperatorem ſalutari paſſus erat. Iſaacius frater Ioannis è digito patris Alexij ſignatorium annulum ſubducit, σφραγιστῆρα δακτύλιον ὑφαιρεῖται, quem ad fratrem Ioannem defert, qui equo vectus in armis ad magnum palatium contendit, ἐπὶ κέλητος, ad ipſum Monaſterium Manganorum, & imperator ſalutatus eſt, μέγιστον ἀρχεῖον. Cum Ioannes veniſſet ad magnum palatium, aditum interclusum inuenit, militibus ad nudam annuli oſtenſionem aditum non præbentibus. Ipſe demum ingreſſus, vt polypodes ſaxis, ita palatio adhæreſcebat, ἐξείχετο τῶν ἀρχείων, ſciens eum imperatorem haberi, qui palatium teneret. Pontifices Romani, & Cardinales, Donatione Conſtantini Magni fulti, multa inſignia imperij Romani ſibi ſumpſerunt, quæ diuturni temporis poſſeſſione, vnde vnde originem traxerint, vt res hominum ſunt, valent, & valere debent, alioqui nullum ius apud homines certum, nullum priuilegium ratum eſſet. Balſamo Meleta 1. Romanis Pontificibus πέδιλα κοκκοβαφῆ, coccineos calceos tribuit. Idem ἀληθινὰ πέδιλα vocat φοινικόχροα. Calceos veros purpureos. Patriarcha Conſtantinopolitanus loro regio ſecundum edictum Conſtantini Magni non coronatur, neque coccineis calceis ſe ſpectandum præbet. Balſamon ibidem, οὔτε γὰρ τῷ τῆς βασιλείας λώρῳ κατὰ τὸ τοῦ ἁγίου κωνσταντίνου νομιζόμενον θέσπισμα καταστέφεται, οὔτε κοκκο-

βαφέσι πεδίλοις κατὰ τὸ τυπωθὲν κατείζεται. Donatio Conſtantini, Et ſicut noſter Senatus calciamentis vtitur cum vdonibus, id eſt candido linteamine illuſtratis, ſic vtantur & clerici. καὶ ὡς ἡ ἡμετέρα σύγκλητος φέρει ὑποδήματα, ἤτοι σανδάλια λευκὰ δι' ὀθονίων. Senatus olim calceis nigris, non albis vſus, Horat.

Et nigris medium impedijt crus
Pellibus.

Vaticanus Metaphraſtes, ὀθόνοις δὲ, τουτέστι λευκοτάτῃ ὀθόνῃ περὶ τὰ ὑποδήματα. Vdonibus, id eſt albo linteamine circa calceos vti, χρῆσθαι. Balſamon Meleta de Chartulario officio, βλέπειν ἐστὶ τὸν χαρτοφύλακα διὰ τῆς ἀγορᾶς προοδεύοντα μετὰ χρυσοπάστου τιάρας, καὶ ἐποχούμενον ἐν ἡμιόνῳ πατριαρχικῶς ὀθονίοις κεκοσμημένον λευκοῖς. Videre eſt chartophylacem per forum procedentem cum tiara auro texta, equo vectum aut mulo, more patriarchico ornatum linteamine candido. Vt ſit, Romanus Pontifex ſiue à Pipino, ſiue à Carolo Magno maieſtatem illam quam hodie obtinet accepit, ſiue à populo Romano ſub Leone iconoclaſta Conone, non minus iuris habet, quam ſi à Conſtantino Magno accepiſſet. Deſpotæ calceos ὀξέους καὶ λευκοῦ χρώματος, ſanguinei, & albi coloris, aquilis intertextos geſtarunt, è gemmis, ἔχοντας ἀετοὺς μετὰ μαργαριταρίνους, vt Codinus. τὰ ὑποδήματα τοῦ σεβαστοκράτορος ἠεράνεα, ἔχοντα ἀετοὺς συρματίνους. Calcei ſebaſtocratoris cærulei, habẽtes aquilas fimbriatas, ſed ſine margaritis. Quod illis dedit Michaël Palæologus, narrante Gregora lib. 4. ἐν τοῖς κυανοῖς πεδίλοις καὶ χρυσοΰφεῖς αὐτῷ ἐνηρμόζοντο ἀετοί. in cæruleis calceis aquilæ auro textæ erant. Apud Annam lib. 1. Alexiadis, Alexius

Comnenus Conſtantinum Porphyrogennetem, ἐγκαθιδρύσαι ἐν τῷ βασιλείας θρόνῳ ἐσπούδασε, τοῖς αὐτοῦ τοῖς ποσὶ τὰ φοινικοβαφῆ πέδιλα. Collocare in imperij ſolio conatus eſt, cum purpureos calceos pedibus eius induxiſſet, & cum eum abduxiſſet in regiam, καὶ ἀπάγων τοῦτον εἰς τὰ βασίλεια. Calceum imperatoris campagum regium vocat Capitolinus in Maximino iuniore. Suidas, ξυρίδες, καμπάγια, ἢ ἄλλο τι ὑπόδημα διάφορον. Xurides, campagia, aut aliud quodpiam diuerſum calceamenti genus. ἀναξυρίδες ſunt ſarabara; faſciæ femorales, vt Heſychius. Anaſtaſius in Stephano 4. de degradatione Conſtantini, Accedens Maurianus ſubdiaconus orarium de eius collo abſtulit, & ante pedes eius proiecit, & campagos eius abſcidit. Papias, campagi calceamenti genus quo vtebatur diaconi Romani. Gallienus gemmato baltheo vſus eſt, caligas gemmatas annexuit, cum campagos reticulos appellaret, vt Trebellius. ὑποδήματα λιθοκόλλητα ὑπεδήσατο. Diocletianus primus victis à Galerio Perſis, veſtem & calceos lapillis & auro exornauit; ait Eutropius, Caius tamen Caligula Pompeio Penno dedit oſculandum ſiniſtrum pedem. Aiunt ſocculum aureum margaritis diſtinctum oſtendere eum voluiſſe, ait Seneca lib. 2. de Benefic. c. 12. Corippus lib. 2. Iuſtini,

Auguſtis ſolis hoc cultu competit vti,
Sub quorum pedibus regum cruor.

Q. Curtius lib. 9. Rex aureis calceis vſus. Aliis quoque regibus id datum, vt calceis rubicundis vterētur. Veſtis regis Bulgarorum hæc fuit, corona aurea; tiara byſſo texta, calcei rubri, στέφανος ἐκ χρυσοῦ, τιάρα κεκασμένη ἐκ βύσσου, καὶ πέδιλα ἐρυθρά; vt Cedrinus in Tzimiſce, Et

Ioannes Curopalat. in Tzimiſce, τὰ παράσημα τῆς βουλγαρικῆς βασιλείας ἐπὶ ὄψει τῶν πολιτῶν τὸν Βορίσην ἀποδιδύσκει. τιάρα ἦν, στέφανος ἐκ χρυσοῦ, &c. Inſignia regni Bulgarici in oculis ciuiũ exuit Boriſen, quæ fuere, corona aurea. Lazorum regi apud Agathiam calcei coccinati, lib. 3. ſub Iſaacio Comneno Patriarcha Conſtantinop. tinctos colore coccineo calceos ſumpſit, vt Glycas parte 4. Symbola principis Sarracenorum virga, & ſandalia Pſeudoprophetæ, vt ait P. Diaconus lib. 22. Alexandro Magno ὑποδήματα χρυσᾶ διὰ λίθων κείμενα μέχρι τῶν κνημῶν, calcei aurei gemmis diſtincti crura includentes. Heliogabalus in calceis gemmas & quidem ſculptas habuit, vt Lampridius. Carinus habuit & gemmas in calceis, vt Aurelius Victor. Luithprandus hiſtor. lib. 3. c. 9. Rubricatam pellem caligis, vt iſtic imperatoribus moris eſt, vteretur. Apud Cedrinum Piſides Heraclium ſic alloquitur, ὦ βασιλεῦ, μελαμβαφὲς πέδιλον ἑλίξας πόδα βάψαις ἐρυθρὸν, περσικῶν ἐξ αἱμάτων. O Rex cum nigrum calceum induxeris, pedem ſanguine Perſarum purpura tingas. Mulleos calceos murrhanis regibus in vſu fuiſſe admonui. Addo mulleolos fuiſſe mulierum, auctore Vopiſco in Aureliano. Calcei mulierum mullei, cerei, albi, ederacei Perſius Sat. 5.

Solea puer obiurgabere rubra.

Ouidius lib. 3. de arte Amandi, albos calceos tribuit.

Pes malus in niuea ſemper celetur aluta.

Apuleius lib. 7. de habitu muliebri, Calceis albis illis, & tenuibus indutus. Appianus lib. 5. ciuilium, Antonio Athenis ὑπόδημα λευκὸν Atticum, quo ſacerdotes Athenis vtuntur, & dicitur φαικάσιον. Plinius c. 17. lib. 9.

mullum piſcem dictum ait à colore rubro mullei calcei. Feſtus tamen mulleos calceos à mullando, id eſt, ſuendo dictos aſſerit, quod eis adſutæ lunæ patriciæ. De lunato calceo legendus Plutarchus in Romulo, & in Romaïcis quæſt. 76. Martialis epig. 50. lib. Statius ſ. 2. lib. 5. Philoſtratus in Herode Attico, εὐδοκιμώτατος ὢν ἐν ὑπάτοις, καὶ τὸ σύμβολον τῆς εὐγενείας περιηρτημένον τῷ ὑποδήματι. τοῦτο δὲ ἐστὶ ἐπισφύριον ἐλεφάντινον μηνοειδές. clariſſimus inter conſules, & inſigne nobilitatis calceo aſſutum, fibula nempe in malleolo pedis eburnea, ſpecie lunæ. Hoc denique moneo Romæ iis qui magiſtratum curulem cæpiſſent, calceos lunatos puniceos fuiſſe, ceteris patriciis lunatos nigros. Horat. ſ. 6. lib. 1.

Et nigris medium impediit crus Pellibus.

Calcei imperatorum, magiſtratuum, & patriciorum fulmentati omnes, vt eſſent altiores. Calcei conſulum aurati, vt Caſſiodorus lib. 6. e. 1. Calcei imperatorum interdum crepidæ aut ſoleæ fuere, quæ Græci ὑποδήματα vocant, quia corrigiis adſtringerentur, interdum cothurni qui ſuras includerent, vt è Corippo ſupra oſtendimus, cuiuſmodi fuere viris omnibus lautioribus. Calpurnius eclog. 1.

Purpureo ſtabis ſuras euincta cothurno.

Iuuenal. *Cruriſque ſiniſtri Dimidium tegmen.*

Liuius Andronicus apud Terentianum Maurum,

Et iam purpureo ſuras include cothurno,

Preſſáq; iam grauida crepitent tibi terga pharetra.

Cothurni tamen purpurei puniceis vinclis inducebanbantur, vt firmius hærerent. Sidonius carm. 2.

concurrentibus anſis.

Vinclorum pandas texunt per crura catenas.

Statius lib. 7. Thebaidos de Eunæo Bacchi ſacerdote,

Et rubet imbellis Tyrio ſubtemine thorax,
Brachiáque in manicis, & pictæ vincula plantæ,
Carbaſeique ſinus, & fibula raſilis auro
Tænariam fulua mordebat iaſpide pallam.

Sidonius lib. 8. ep. 11. *atque vinculorum*
Concurrentibus anſulis reflexa
Ad crus per cameram catena ſurgat.

Virgil. *Et Tyrrhena pedum circumdare vincula plantis.*

Crepidas deſignare videtur; quod Thuſcum calciamentum fuit, ſi feſtus audiendus, corrigiis ligatum. Idem amenta vocat quibus vinciuntur ſolearum lora. Scholiaſtes Iuuenal. ad hæc verba Sat. 5.

propter quod rumpere ſomnum
Debeat, & ligulas dimittere.

Calcearij (malim, calceari) cum feſtinant, & anſas caligarum prætereunt nonnullas. Manil. l. 4.

Et pedibus niueis fulſerunt aurea vincla.

Tzetzes in chiliadibus Tzangarium quendam artificem laudat qui tzangas, ſeu tzancas, ſiue mauis cum Acrone Zangas effecerit. Codinus, ἔχοντα ἀετοὺς μαργαριταρείνους ἐκ πλαγίων τε καὶ ἐπὶ τῶν ταρσῶν, ἤτοι ἐπάνω τῶν ὑποδημάτων μουζακίων. habentes aquilas margaritis inſignes ad latera & in palmis, aut ſuper calceos de muſiuo pictos. Carinus fibulis gemmeis ad calceos vſus apud Vopiſcum. Caligula ſoccos muliebriter ornatos geſſit, auctore Plinio lib. 9. c. 35. Demetrius Antigoni filius aureos calceos, vt Plutarchus. Alexander Seuerus gemmas in calceamentis & veſtibus tulit, quibus vſus fuerat

Helio-

Heliogabalus, Lamprid. auctore.

De purpura in qua nati filij Imperatorum. CAP. IX.

PVrpura imperatoribus adeò expetita fuit, vt ipſa etiam chelandia, lembi, ac nauigia, quibus in mari procedebant, & vt loquitur Conſtantinus Porphyrogenetus in Chorographia, quibus πρόκενσον ἐποίουν, proceſſum faciebant, purpureo colore picta eſſent. P. Diaconus vocat rubra chelandia in quæ Cõſtantinus ingreſſus. Et filij qui naſcerétur imperatoribus πορφυρογέννητοι, in purpura nati indigetantur. Nicetas lib. 5. ηὐτρεπίσθη ἡ πορφύρα πρὸς τὴν ὑποδοχὴν τῆς γεννήσεως. ὡς δ' κατέπειγον αἱ ὠδῖνες, καὶ ἐντὸς τῆς πορφύρας ἡ δέσποινα ἦν. Purpura præparata eſt ad partum excipiendum. Cum autem vrgeret partus, & intra purpuram domina eſſet. Claudianus Panegyr. Honorij. 4. conſ.

Æquæua cum maieſtate creatus,
Nulláque priuatæ paſſus contagia ſortis,
Omnibus acceptis vltro te regia ſolum
Protulit, & patrio felix adoleſcis in oſtro,
Membráque veſtitu nunquam temerata prophano
In ſacros cecidere ſinus.

Commodus de ſe, Nunc me vobis, fortiſſimi milites, fortuna principem defuncto patre non quidẽ electum, ſed in palatio natum, atque educatum dedit, vt qui nec in plebeiis vagij cunabulis: ſimul enim me in lucem mater edidit, veſte imperiali amictus ſum, eodémque momento me ſol hic principem, atq; hominem vidit. Claudianus Panegyr. de tertio conſ. Hon.

gerat. p. 158. tom. 3. φοινικόχροα πέδιλα imperatoris, πέδιλον ἐρυθρὸν, καὶ φοινικοβαφὲς, calceum rubrum purpureum. Corippus lib. 2. Iuſtini.

Purpureo ſuræ reſonant fulgente cothurno,
Cruráque puniceis induxit regia vinclis,
Parthica Campano dederant quæ tergora fuco,
Quo ſolet edomitos victor calcare tyrannos
Romanus princeps, & barbara colla domare,
Sanguineis prælata roſis, laudata rubore,
Lectáque pro ſacris tactu molliſſima plantis.

Conſtantinopoli calcei imperatoris dicti tzangæ. C. Theodoſ. lib. 14. tit. 10. vſum tzangarum atque braccarum intra vrbem venerabilem nemini liceat vſurpare. Codinus p. 55. ἡ σπάθη τοῦ βασιλέως ἀεὶ εἰς τὸ ῥουχαρεῖον ἐστι, καὶ ἕτερον εἶδος ὑποδημάτων ἃ καλοῦνται τζαγγία, ἔχοντα ἐκ πλαγίων κατὰ τὰς κνήμας, καὶ ἐπὶ τῶν ταρσῶν ἀετοὺς διὰ λίθων καὶ μαργάρων, ἅ ἵνα καὶ φορῇ ὁ βασιλεὺς εἰς τε τοὺς περιπάτους καὶ τὰς προκύψεις. Imperatoris ſpatha ſemper ad rucharium eſt, & alterum calceamentorum genus quæ dicuntur tzangia, habentia ad latus ſecundum ſuras, & ad plantas pedis aquilas ex lapillis & margaritis, quæ fert imperator ad ambulationes & adorationes. Rucharium illud aliud erat à veſtiario, vt indicat Codinus his verbis, ἡ μέντοι σπάθη τοῦ βασιλέως ἀεὶ εἰς τὸ ῥουχαρεῖον εὑρίσκεται, τὰ δὲ ὑποδήματα εἰς τὸ βεστιάριον. Spatha imperatoris ſemper ad rucharium repperitur, calcei ad veſtiarium. Calcei erant ruſſi Lazorum regi, vt indicant faſti Siculi, τὰ τζαγγία αὐτοῦ δύο ἀπὸ τῆς χώρας αὐτοῦ ῥουσαῖα περσικῷ σχήματι ἔχοντα μαργαρίτας. Calcei eius à regione ruſſi erant Perſica forma, habentia margaritas. Gregoras lib. de Alexio, qui

qui filiæ ἐρυθροῖς ὑποδεδέσθαι κρηπῖσι προσέταξε, ἵν' εἴη αὐτή τε, καὶ ὁ ταύτῃ συζευχθησόμενος τῆς βασιλείας διάδοχος. rubros calceos induci iuſſit, vt ipſa, & is cui nuptura eſſet, imperio ſuccederent. Calcei pertinebant ad genu, Procopius lib. 3. de Ædific. Iuſtini, ὑποδήματα μέχρι εἰς γόνυ φοινικοῦ χρώματος, ὃ δεῖ βασιλέα μόνον ῥωμαίων τε καὶ περσῶν ὑποδεῖσθαι. Iſaacius Comnenus Patriarcham ſolio expulit, quia ἐπεβάλετο κοκκοβαφῆ περιβάλλεσθαι πέδιλα, auſus erat inducere calceos coccineos. vt prodit Ioannes Curopalates in Iſaacio Cōneno. Trebellius in Claudio, tzáchas vocat. tzáchas de noſtris parthicis paria tria. Ocreis rubris vſi imperatores, ceteri nigris. Diaco. lib. 23. Theodorus Siciliæ prætor ſub Irene ad Arabes in Africam confugit, quem illi ſuſceptum vt Romanorum tenebant imperatorem, coronantes eum incaſſum, & ocreis & ſchemate induentes. item, Nicephorus qui imperium rapuerat, oſtenſis nigris calciamentis, Irene dixit, amare ſe talibus vti præter leges imperatorias. Botoniates, qui fuerat imperator, Alexio Comneno ait apud Annam lib. 2. Alex. μόνον ἔσομαι ψιλοῦ τοῦ τῆς βασιλείας μετέχων ὀνόματος, καὶ τῆς εὐφημίας, καὶ τῶν ἐρυθρῶν πεδίλων, ἔτι δὲ καὶ τοῦ ἀναπαύεσθαι εἰς τὰ ἀνάκτορα, καὶ ἁψάμενος τῶν περὶ τὸν βραχίονα περικεκολλημένων διαμαργάρων πέπλων. Solum ero particeps imperatorij nominis, & acclamationis, & rubrorum calceorum, modo & in palatio cubem, & attingam peplos, qui circa brachia inuoluuntur. Nicetas κοκκοβαφὲς πέδιλον, lib. 1. Iſaac. vocat. Petrus tyrannus στεφαίῳ χρυσέῳ διαδεῖται τὴν κεφαλὴν, καὶ τοῖς ποσὶν ὑποῤῥάπτει τε περιΐπτει κοκκοβαφὲς πέδιλον. aurea corona cingit caput, & pedibus inducit coccineum calceum. lib. 1. Alexij,

βερόας ἐρυθρὸν ὑποδύεται πέδιλον. Cæſaribus fuit calceus alio colore quam ceteris. μὴ τὸ πολλοῖς ὁμόχρωμον ὑπόδημα τοῦ ποδὸς, τὸ τῶν καισάρων λέγω περιφέρειν. Purpurea ſandalia vocat Phranſes c.1. lib.5. Alexius Angelus Irenem filiam purpurea induere ſandalia iuſſit, quod illam & cui deſponderetur ſucceſſores, & heredes poſt obitum fore conſtituiſſet. lib.3. c.9. Conſtantinopoli capta corpus Conſtantini ex imperatoriis calceamentis agnouerunt, in quibus vt imperatoribus conſuetum erat, aquilæ aureæ depictæ. Sub Theodoſio calceis rubris vſi. Pacatus Panegyr. Theod. capiti Maximi diadema decutitur, humeris veſtis aufertur, pedibus ornatus euellitur. Campagos vocant calceos regios, de quibus can. 20. 21. diſtinct. 93. Nicetas in Ioanne Comneno, qui Alexio maiori natu filio μετέδωκε ἐρυθροῦ πεδίλου, καὶ φοινικίδος βασιλικῆς. Anna lib.2. Alexiad. ἀνάστας δὴ ὁ ἰσαάκιος, καὶ λαβὼν τὸ φοινικοβαφὲς πέδιλον ὑποδιδύσκειν τὸν ἀδελφὸν ἐπεχείρει. ἐρυθροβαφὲς πέδιλον, vocat ἀλουργὸν ἀμφιεσμένον. Aureos calceos regibus iam olim fuiſſe indicat Sozomenus lib. 1. fine. ἔξωθεν τῆς λάρνακος παιδίον ἔκειτο βασιλικῆς ἠξιωμένον ταφῆς. εἶχε μὲν γὰρ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς χρυσοῦν στέφανον, χρυσᾶ δὲ τὰ πέδιλα. Aperto monumento puer iacebat extra arcam regia ſepultura donatus. habebat enim in capite coronam auream, & aureos calceos. ἐρυθρὰς κρηπῖδας vocat Gregoras lib. 2. ὁ βασιλεὺς ἀλέξιος ἐπειδὴ γονῆς ἄῤῥενος αὐτὸς οὐκ ἠυμοίρει, ταύτην ἐρυθραῖς ὑποδέδεσθαι κρηπῖσι προσέταξε, ἵνα εἴη αὐτή τε καὶ ὁ ταύτῃ συζευχθησόμενος τῆς βασιλείας διάδοχος. Alexius Imp. quia mares filios nō habebat Irene filiæ calceos rubros induxit, vt & ipſa & vir eius in imperium ſuccederent.

Ea vocat σύμβολα βασιλικά, lib.3. de Michaële. lib.2. Ioannes Ducas Imperator neglecta vxore Anna permiſit pellici συμβόλοις κοσμεῖσθαι βασιλικοῖς, inſignibus vti regiis. Nicetas lib.1. Alexius Ioannem filium ſucceſſorem facere cupiens rubros ei calceos dederat, & imperatorem ſalutari paſſus erat. Iſaacius frater Ioannis è digito patris Alexij ſignatorium annulum ſubducit, σφραγιστῆρα δακτύλιον ὑφαιρεῖται, quem ad fratrem Ioannem defert, qui equo vectus in armis ad magnum palatium contendit, ἐπὶ κέλητος, ad ipſum Monaſterium Manganorum, & imperator ſalutatus eſt, μέγιστον ἀρχεῖον. Cum Ioannes veniſſet ad magnum palatium, aditum interclusum inuenit, militibus ad nudam annuli oſtenſionem aditum non præbentibus. Ipſe demum ingreſſus, vt polypodes ſaxis, ita palatio adhæreſcebat, ἐξείχετο τῶν ἀρχείων, ſciens eum imperatorem haberi, qui palatium teneret. Pontifices Romani, & Cardinales, Donatione Conſtantini Magni fulti, multa inſignia imperij Romani ſibi ſumpſerunt, quæ diuturni temporis poſſeſſione, vnde vnde originem traxerint, vt res hominum ſunt, valent, & valere debent, alioqui nullum ius apud homines certum, nullum priuilegium ratum eſſet. Balſamo Meleta 1. Romanis Pontificibus πέδιλα κοκκοβαφῆ, coccineos calceos tribuit. Idem ἀληθινὰ πέδιλα vocat φοινικόχροα. Calceos veros purpureos. Patriarcha Conſtantinopolitanus loro regio ſecundum edictum Conſtantini Magni non coronatur, neque coccineis calceis ſe ſpectandum præbet. Balſamon ibidem, οὔτε γὰρ τῷ τῆς βασιλείας λώρῳ κατὰ τὸ τοῦ ἁγίου κωνσταντίνου νομιζόμενον θέσπισμα καταστέφεται, οὔτε κοκκο-

βαφέσι πεδίλοις κατὰ τὸ τυπωθὲν κατείζεται. Donatio Conſtantini, Et ſicut noſter Senatus calciamentis vtitur cum vdonibus, id eſt candido linteamine illuſtratis, ſic vtantur & clerici. καὶ ὡς ἡ ἡμετέρα σύγκλητος φέρῃ ὑποδήματα, ἤτοι σανδάλια λευκὰ δι' ὀθονίων. Senatus olim calceis nigris, non albis vſus, Horat.

Et nigris medium impedijt crus
Pellibus.

Vaticanus Metaphraſtes, οὐδόνοις δὲ, τουτέστι λευκοτάτῃ ὀθόνῃ περὶ τὰ ὑποδήματα. Vdonibus, id eſt albo linteamine circa calceos vti, χρῆσθαι. Balſamon Meleta de Chartulario officio, βλέπειν ἔστι τὸν χαρτοφύλακα διὰ τῆς ἀγορᾶς προοδεύοντα μετὰ χρυσοπάστου τιάρας, καὶ ἐποχούμενον ἐν ἡμιόνῳ πατριαρχικῶς ὀθονίοις κεκοσμημένον λευκοῖς. Videre eſt chartophylacem per forum procedentem cum tiara auro texta, equo vectum aut mulo, more patriarchico ornatum linteamine candido. Vt ſit, Romanus Pontifex ſiue à Pipino, ſiue à Carolo Magno maieſtatem illam quam hodie obtinet accepit, ſiue à populo Romano ſub Leone iconoclaſta Conone, non minus iuris habet, quam ſi à Conſtantino Magno accepiſſet. Deſpotæ calceos ὀξέους καὶ λευκοῦ χρώματος, ſanguinei, & albi coloris, aquilis intertextos geſtarunt, è gemmis, ἔχοντας ἀετοὺς μετὰ μαργαριταρίων, vt Codinus. τὰ ὑποδήματα τοῦ σεβαστοκράτορος ἠέρινα, ἔχοντα ἀετοὺς συρματηνούς. Calcei ſebaſtocratoris cærulei, habẽtes aquilas fimbriatas, ſed ſine margaritis. Quod illis dedit Michaël Palæologus, narrante Gregora lib. 4. ἐν τοῖς κυανοῖς πεδίλοις καὶ χρυσοῦφεῖς αὐτοὶ ἐνηρμόζοντο ἀετοί. in cæruleis calceis aquilæ auro textæ erant. Apud Annam lib. 1. Alexiadis, Alexius

Comnenus Conſtantinum Porphyrogennetem, εἶτα ἱδρύσαι ἐν τῷ βασιλείας θρόνῳ ἐσπούδασε, θεὶς αὐτοῦ τοῖς ποσὶ τὰ φοινικοβαφῆ πέδιλα. Collocare in imperij ſolio conatus eſt, cum purpureos calceos pedibus eius induxiſſet, & cum eum abduxiſſet in regiam, καὶ ἀπάγων τοῦτον εἰς τὰ βασίλεια. Calceum imperatoris campagum regium vocat Capitolinus in Maximino iuniore. Suidas, ξυρίδες, καμπάγια, ἢ ἄλλό τι ὑπόδημα διάφορον. Xurides, campagia, aut aliud quodpiam diuerſum calceamenti genus. ἀναξυρίδες ſunt ſarabara; faſciæ femorales, vt Heſychius. Anaſtaſius in Stephano 4. de degradatione Conſtantini, Accedens Maurianus ſubdiaconus orarium de eius collo abſtulit, & ante pedes eius proiecit, & campagos eius abſcidit. Papias, campagi calceamenti genus quo vtebatur diaconi Romani. Gallienus gemmato baltheo vſus eſt, caligas gemmatas annexuit, cum campagos reticulos appellaret, vt Trebellius. ὑποδήματα λιθοκόλλητα ὑπεδήσατο. Diocletianus primus victis à Galerio Perſis, veſtem & calceos lapillis & auro exornauit; ait Eutropius, Caius tamen Caligula Pompeio Penno dedit oſculandum ſiniſtrum pedem. Aiunt ſocculum aureum margaritis diſtinctum oſtendere eum voluiſſe, ait Seneca lib. 2. de Benefic. c. 12. Corippus lib. 2. Iuſtini,

Auguſtis ſolis hoc cultu competit vti,
Sub quorum pedibus regum cruor.

Q. Curtius lib. 9. Rex aureis calceis vſus. Aliis quoque regibus id datum, vt calceis rubicundis vterētur. Veſtis regis Bulgarorum hæc fuit, corona aurea, tiara byſſo texta, calcei rubri, στέφανος ἐκ χρυσοῦ, τιάρα κεκασμένη ἐκ βύσσου, καὶ πέδιλα ἐρυθρά, vt Cedrinus in Tzimiſce, Et

Ioannes Curopalat. in Tzimiſce, τὰ παράσημα τῆς βουλγαρικῆς βαϲιλείας ἐπ' ὄψει τῶν πολιτῶν ὁ Βορίσης ἀποδιδύσκεται. ταῦτ' ἦν, στέφανος ἐκ χρυσοῦ, &c. Inſignia regni Bulgarici in oculis ciuiũ exuit Boriſen, quæ fuere, corona aurea. Lazorum regi apud Agathiam calcei coccinati, lib. 3. ſub Iſaacio Comneno Patriarcha Conſtantinop. tinctos colore coccineo calceos ſumpſit, vt Glycas parte 4. Symbola principis Sarracenorum virga, & ſandalia Pſeudoprophetæ, vt ait P. Diaconus lib. 22. Alexandro Magno ὑποδήματα χρυσᾶ διὰ λίθων κείμενα μέχρι τῶν κνημῶν, calcei aurei gemmis diſtincti crura includentes. Heliogabalus in calceis gemmas & quidem ſculptas habuit, vt Lampridius. Carinus habuit & gemmas in calceis, vt Aurelius Victor. Luithprandus hiſtor. lib. 3. c. 9. Rubricatam pellem caligis, vt iſtic imperatoribus moris eſt, vteretur. Apud Cedrinum Piſides Heraclium ſic alloquitur, ὦ βασιλεῦ, μελαμβαφὲς πέδιλον ἑλίξας πόδα βάψαις ἐρυθρὸν, Περσικῶν ἐξ αἱμάτων. O Rex cum nigrum calceum induxeris, pedem ſanguine Perſarum purpura tingas. Mulleos calceos murrhanis regibus in vſu fuiſſe admonui, Addo mulleolos fuiſſe mulierum, auctore Vopiſco in Aureliano. Calcei mulierum mullei, cerei, albi, ederacei Perſius Sat. 5.

Solea puer obiurgabere rubra.

Ouidius lib. 3. de arte Amandi, albos calceos tribuit.

Pes malus in niuea ſemper celetur aluta.

Apuleius lib. 7. de habitu muliebri, Calceis albis illis, & tenuibus indutus. Appianus lib. 5. ciuilium, Antonio Athenis ὑπόδημα λευκὸν Atticum, quo ſacerdotes Athenis vtuntur, & dicitur φαικάσιον. Plinius c. 17. lib. 9.

mullum piſcem dictum ait à colore rubro mullei calcei. Feſtus tamen mulleos calceos à mullando, id eſt, ſuendo dictos aſſerit, quod eis adſutæ lunæ patriciæ. De lunato calceo legendus Plutarchus in Romulo, & in Romaïcis quæſt. 76. Martialis epig. 50. lib. Statius ſ.2. lib.5. Philoſtratus in Herode Attico, εὐδοκιμώτατος ὢν ἐν ὑπάτοις, καὶ τὸ σύμβολον τῆς εὐγενείας περιηρτημένον τῷ ὑποδήματι. τοῦτο δέ ἐστι ἐπισφύριον ἐλεφάντινον μηνοειδές, clariſſimus inter conſules, & inſigne nobilitatis calceo aſſutum, fibula nempe in malleolo pedis eburnea, ſpecie lunæ. Hoc denique moneo Romæ iis qui magiſtratum curulem cæpiſſent, calceos lunatos puniceos fuiſſe, ceteris patriciis lunatos nigros. Horat. ſ.6. lib.1.

Et nigris medium impediit crus Pellibus.

Calcei imperatorum, magiſtratuum, & patriciorum fulmentati omnes, vt eſſent altiores. Calcei conſulum aurati, vt Caſſiodorus lib. 6. c. 1. Calcei imperatorum interdum crepidæ aut ſoleæ fuere, quæ Græci ὑποδήματα vocant, quia corrigiis adſtringerentur, interdum cothurni qui ſuras includerent, vt è Corippo ſupra oſtendimus, cuiuſmodi fuere viris omnibus lautioribus. Calpurnius eclog.1.

Purpureo ſtabis ſuras euincta cothurno.

Iuuenal. *Cruriſque ſiniſtri Dimidium tegmen.*

Liuius Andronicus apud Terentianum Maurum,

Et iam purpureo ſuras include cothurno,

Preßáq; iam grauida crepitent tibi terga pharetra.

Cothurni tamen purpurei puniceis vinclis inducebantur, vt firmius hærerent. Sidonius carm.2.

concurrentibus anſis.

Vinclorum pandas texunt per crura catenas.

Statius lib. 7. Thebaidos de Eunæo Bacchi ſacerdote,

Et rubet imbellis Tyrio ſubtemine thorax,
Brachiáque in manicis, & pictæ vincula plantæ,
Carbaſeique ſinus, & fibula raſilis auro
Tænariam fulua mordebat iaſpide pallam.

Sidonius lib. 8. ep. 11. *atque vinculorum*
Concurrentibus anſulis reflexa
Ad crus per cameram catena ſurgat.

Virgil. *Et Tyrrhena pedum circumdare vincula plantis.* Crepidas deſignare videtur; quod Thuſcum calciamentum fuit, ſi feſtus audiendus, corrigiis ligatum. Idem amenta vocat quibus vinciuntur ſolearum lora. Scholiaſtes Iuuenal. ad hæc verba Sat. 5.

propter quod rumpere ſomnum
Debeat, & ligulas dimittere.

Calcearij (malim, calceari) cum feſtinant, & anſas caligarum prætereunt nonnullas. Manil. l. 4.

Et pedibus niueis fulſerunt aurea vincla.

Tzetzes in chiliadibus Tzangarium quendam artificem laudat, qui tzangas, ſeu tzancas, ſiue mauis cum Acrone Zangas effecerit. Codinus, ἔχοντα ἀετοὺς μαργαριταρεΐνους ἐκ πλαγίων τε καὶ ἐπὶ τῶν ταρσῶν, ἤτοι ἐπάνω τῶν ὑποδημάτων μουζακίων. habentes aquilas margaritis inſignes ad latera & in palmis, aut ſuper calceos de muſiuo pictos. Carinus fibulis gemmeis ad calceos vſus apud Vopiſcum. Caligula ſoccos muliebriter ornatos geſſit, auctore Plinio lib. 9. c. 35. Demetrius Antigoni filius aureos calceos, vt Plutarchus. Alexander Seuerus gemmas in calceamentis & veſtibus tulit, quibus vſus fuerat Helio-

Heliogabalus, Lamprid. auctore.

De purpura in qua nati filij Imperatorum. CAP. IX.

PVrpura imperatoribus adeò expetita fuit, vt ipſa etiam chelandia, lembi, ac nauigia, quibus in mari procedebant, & vt loquitur Conſtantinus Porphyrogenetus in Chorographia, quibus προέλευσιν ἐποίουν, proceſſum faciebant, purpureo colore picta eſſent. P. Diaconus vocat rubra chelandia in quæ Cōſtantinus ingreſſus. Et filij qui naſcerētur imperatoribus πορφυρογέννητοι, in purpura nati indigetantur. Nicetas lib. ς. ηὐτρεπίσθη ἡ πορφύρα πρὸς τὴν ὑποδοχὴν τῆς γεννήσεως. ὡς δὲ κατέπειγον αἱ ὠδῖνες, καὶ ἐντὸς τῆς πορφύρας ἡ δέσποινα ἦν. Purpura præparata eſt ad partum excipiendum. Cum autem vrgeret partus, & intra purpuram domina eſſet. Claudianus Panegyr. Honorij. 4. conſ.

Æquæua cum maieſtate creatus,
Nulláque priuatæ paſſus contagia ſortis,
Omnibus acceptis vltro te regia ſolum
Protulit, & patrio felix adoleſcis in oſtro,
Membráque veſtitu nunquam temerata prophano
In ſacros cecidere ſinus.

Commodus de ſe, Nunc me vobis, fortiſſimi milites, fortuna principem defuncto patre non quidē electum, ſed in palatio natum, atque educatum dedit, vt qui nec in plebeiis vagij cunabulis: ſimul enim me in lucem mater edidit, veſte imperiali amictus ſum, eodémque momento me ſol hic principem, atq; hominem vidit. Claudianus Panegyr. de tertio conſ. Hon.

Quem primo à limine vitæ
Nutrix aula fouet.
Cognata poteſtas
Excepit Tyrio venerabile pignus in oſtro.

De quarto conſ. *Accliuis genitrix auro, circum flua gemmis*
In Tyrios enixa toros. vlulata verendis
Aula puerperiis.

Zonaras in Conſtantino Duca. τὸν δὲ κωνσταντῖνον εὐδοκία ἔτεκε βασιλεύοντι καὶ αὐτὴ αὔγουστα ἀναῤῥηθεῖσα. ὅθεν οὗτος μόνος πορφυρογέννητος ἦν, ὃν αὐτίκα καὶ πρὸ τῶν ἄλλων τοῖς βασιλικοῖς παρασήμοις ἐκόσμησεν. Eudocia genuit Conſtantino Ducæ iam imperatori Conſtantinum, & ipſa auguſta renunciata. Vnde & ſolus iſte Conſtantinus in purpura genitus erat, quem ſtatim & ante alios Ducæ filios regiis inſignibus adornauit. Anna lib. 7. Alexiadis domum fuiſſe ſcribit nomine purpurá, partui reginarum conſecratam, τὴν βασιλίδα κατὰ τὸ ἀφωρισμένον πάλαι ταῖς λοχευούσαις τῶν βασιλίδων οἴκημα ἐπὶ ταῖς ὠδῖσιν εὑρηκώς, πορφύραν τοῦτο ἀνέκαθεν ὀνομάζουσιν, ἐξ οὗ καὶ τὸ τῶν πορφυρογεννήτων ὄνομα εἰς τὴν οἰκουμένην διέδραμε. Cum Alexius Imperatricem in domo iam olim aſſignata parientibus imperatricibus, in partus doloribus inueniſſet, purpuram ab antiquo hanc domum vocant, vnde & nomen porphyrogennetis per orbem ſparſum. P. Diaconus lib. 23. incluſerunt Conſtantinum Irenes filium in domo purpurea; in qua & natus, & necatus. Manaſſes domunculam vocat, de eodem Conſtantino loquens,

ἐκεῖ τὰς ὄψεις ἐκκοπεὶς καὶ σβεσθεὶς τὰς κόρας
ὅπου τὸ πρότερον ἔβλεψεν ἡλίου τὰς λαμπάδας,
πορφύραν ὀνομάζουσιν ἐκεῖνον τὸν οἰκίσκον.

Illic oculi ſunt ei eruti,&pupulæ exſtinctæ vbi primum vidit ſolis lampadem. purpuram vocant hanc domunculam. Pet. Chryſologus cubiculum eſſe ait, vbi imperatrices partu ſoluerentur, & filios in purpura parerent. Manaſſes πορφυροβλάστητον Conſtantinum vocat. item, ὁ παῖς ὁ πορφυρόφυτος λέοντος κωνσταντῖνος. Leonis filius Conſtantinus in purpura natus. πορφυρόβλαστον, πορφυρόρριζα. βλάστοις πορφυροφύτοις. ὁ πρωτόφυτος τὴν τῆς πορφύρας κλάδων, primogenitus ramus purpuræ. ἡ ζωὴ τοῦ τῆς πορφύρας ἔρνος. ramus purpuræ. Anna Comnena lib. I. Alexiad. vocat ſe πορφύρας λόχευμα, καὶ γέννημα, in purpura natam, eductam. Inſcriptio libri eſt, ἄννας τῆς πορφυρογεννήτου τῆς βασιλίσσης. Annæ porphyrogennetæ, imperatricis. Poſtea ſubiungit, μετὰ τὴν δὲ ἴσων τῶν ἐγγουσῶν ἡμερῶν στέφους καὶ με ἀξιοῦσιν οἱ γονεῖς, καὶ βασιλικοῦ διαδήματος. elapſis aliquot diebus parentes me corona, & regio diademate ornant. Nicetas lib. I. eam duntaxat Cæſariſſam fuiſſe ait. Socrates lib. 7. Theodoſius ἐν βασιλείᾳ τεχθεὶς καὶ τραφείς. in imperio natus, eductus. Themiſtius oratione 6. πρῶτος γὰρ δὴ τέως τῆς εὐδαίμονος οἰκίας ἐσπαργανώθης ἐν ἁλουργίδι. Primus enim tunc felicis domus cunis purpureis inuolutus es. Valentinianum Gratiani Imp. fratrem alloquitur. Cantacuzenus ep. ad Nilum vocat Conſtantinum τὸν ἐν τῇ πορφύρᾳ τεχθέντα, in purpura natum. Luithprandus de rebus Europæ lib. I. c. 2. Porphyram domum fuiſſe ait Conſtantinopoli à Conſtantino Magno exſtructam, in qua voluit filios ſuos in lucem prodire, vt qui ſuo ex ſtemmate nati eſſent Porphyrogneniti dicerentur. Anna li. I. Alexiad. Conſtan-

tinum Ducæ fratrem, quem Alexius conſortem imperij fecit, πορφυρογέννητον vocat.

De Nobiliſſimo. Cap. X.

Nobiliſſimi dicti qui in ſpem imperij alebantur. Rufinus lib. 2. c. 5. Valentinianus à patre factus nobiliſſimus: patre moriente nondum regiis inſignibus iniatus erat. Olympiodorus, ζῶντος μὲν ὀνωρίου νωβελλίσιμος γίνεται, βιασαμένης τῆς πλακιδίας τὸν ἀδελφόν. Viuo Honorio Nobiliſſimus factus eſt, cum Placidia fratrem ad id compuliſſet. καὶ ἐπαναλαμβάνει αὐτὴ μὲν τὸ τῆς αὐγούστης, ὁ δὲ οὐάλεν παιδὸς τὸ τοῦ νωβελλισίμου ἀξίωμα. Placidia nomen Auguſtæ ſibi ſumit, Valentinianus dignitatem Nobiliſſimi. Zozimus lib. 2. Nobiliſſimatum dedit Anaballio Conſtantinus Magnus, qui veſte vteretur purpurea, aureis ornata limbis. Zonaras in Copronymo, qui duos filios καίσαρας ἔστεψε, τὸν δὲ νικήταν ἔστεψε νωβελλίσιμον, Nicetam nobiliſſimum coronauit. Idem Iuſtinianum ait Iuſtino dignitatem Nobiliſſimi, ἀξίαν dediſſe. Nobiliſſimo puero Honorio l. 4. tit. 28. lib. 12. C. Valentiniano nobiliſſimo puero, Codice Theodoſ. Marcellinus Comes, Iuſtinum iamdudùm à ſe nobiliſſimum deſignatum, regni quoque ſucceſſorem ſibi creauit. Zozimus in Conſtantino Cæſarem & Nobiliſſimum pro eodem accipit. Diaconus lib. 22. Nobiliſſimus factus eſt Nicetas, cui ſuperpoſuit chlamydem & auream coronam, Nicephorũ & Chriſtophorum filios Copronymus Cæſares creauit: vnde colligas Nobiliſſimos infra Cæſares fuiſſe. Leo Copronymi prouexit

Eudoxium fratrẽ ſuum Nobiliſſimum. Id tẽporis tres nobiliſſimi, duo Cæſares fuere. Olympiodorus, οὗτος δύο παῖδας ἔσχε κώνσταντα καὶ ἰουλιανὸν, ὧν τὸν μὲν κώνσταντα καίσαρα ἐχειροτόνησε, εἶτα ὕστερον κατὰ τὰς αὐτὰς ἡμέρας καὶ τὸν ἰουλιανὸν νωβελλίσιμον. Zonaras Εὐδόκιμον Leonis fratrem vocat quem P. Diaconus Eudoxium lib. 22. Zonaras t. 3. p. 194. καὶ ἐτίμησε νωβελλίσιμον. Zozimus lib. 2. de Conſtantio & Anaballiano, ἐσθῆτι χρώμενοι κοκκοβαφεῖ καὶ περιχρύσῳ, τῆς τοῦ λεγομένου νωβελλισίμου παρ' αὐτοῦ κωνσταντίνου τυχόντες ἀξίας, vſi veſte purpurea aureo limbo ornata, cum à Conſtantino dignitatem Nobiliſſimi conſequuti eſſent. Horum vxores Nobiliſſimæ in deſcriptione vrbis Conſtantin. in regione prima, domum nobiliſſimæ Marinæ, in nona & decima, domum nobiliſſimæ Arcadiæ. In vet. lapide, primus Licinius Valerianus nobiliſſimus, mox Carinus & Numerianus eius filius. in Vet. inſcriptione, Deinde Seuerus & Maximinus l. 1. C. de feriis, Cõſtans & Anaballianus, Gratianus & Valentinianus l. 2. de magiſtrat. municipal. l. 5. C. de feriis. Zozimus hanc dignitatem à Conſtantino inuentam ſcribit. Poſtea pro Cæſaribus & nobiliſſimis aliæ dignitates repertæ, Deſpotæ, Sebaſtophori. Nicephorus Gregoras lib. 3. δεσπότην αὐτὸν τετίμηκε ἀξίωμα ἔγγιστα τῆς βασιλείας. cum deſpotam creauit, quæ dignitas proxima imperatoriæ, maior Sebaſtocratore. Alexius Comnenus primus Iſaacium creauit Sebaſtocratora, alios fratres protoſebaſton & Sebaſton. Cedrinus p. 624. Sebaſtophorum. Zonaras t. 3. p. 234. Alexius Comnenus generum ſuum ἐτίμησε πανυπερσέβαστον. fratrum imperatoris τὸν μὲν πρωτοσέβαστον, καὶ μέγαν δρουγγάριον, τὸν μὲν σεβαστὸν καὶ τοῦ

στόλου δρουγγάριον. Sororis virum σεβαστὸν creauit, καὶ τοῦτο καινίσας τὸ ἀξίωμα. Cum hanc dignitatem innouaſſet. Nicetas iſtis omnibus coronas attributas ait, quæ tamen ab imperatoris corona aliæ eſſent. Legendus Codinus. οἱ τοῦ βασιλέως υἱοὶ δεσπόται προΐστανται τῶν ἀδελφῶν. Deſpotæ filij imperatoris, fratribus antiſtant.

De ſigillo purpureo, & aureo Imperat. CAP. XI.

ANnulos ſignatorios olim fuiſſe, contritum eſt. Apud Arrianum Alexander animam agens ei tradidit annulum, quem imperij ſucceſſorem deſignaſſe plerique interpretati ſunt. Sigillum Perſarum fuit fæmina capillo ſoluto, quia cum Rhodogune capillum pectens defectionem ciuium audiſſet, ſoluto capillo excurrens turbas ſedauit. Sylla Iugurthæ imagine ſignauit, Mecænas rana, Auguſtus Sphinge, poſtea imagine Alexandri, reliqui imperatores imagine Auguſti. Commodus tamen ſignauit litteras ſigno Amazoniæ, vt Capitolinus in Albino. Sueton. l.2.c.50. In diplomatibus, libelliſque, & epiſtolis ſignandis initio ſphinge vſus eſt, mox imagine Magni Alexandri, nouiſſime ſua, Dioſcoridis manu ſculpta, qua ſignare inſecuti quoque principes perſeuerarunt. Legendus Dio lib. 51. Familia Macrianorum ſpeciale hoc ſemper habuit, vt Alexandrum magnum viri in auro & argento, mulieres in reticulis & dextrocherijs & annulis exſculptum ſemper geſtarent, ait Capitolinus. Iſaäcius è digito patris Alexij Comneni ſignatorium annulum, σφραγιστῆρα δακτύλιον, cum ille animam ageret, ſubduxerat, vt eo viſo milites ſibi maius palatium aperirent

ait Nicetas lib. 1. Adiabenis inſignia regni ſunt, diadema annulus ſignatorius, δακτύλιος σημαντὴρ, & Sampſera, vt Ioſephus c. 2. lib. 20. Caligula detraxit annulum Tiberio cum morte luctanti, Sueton. c. 73. lib 3. Nonnulli puluinum iniectum, cum extractum ſibi deficienti annulum requiſiſſet. Seneca cum ſcribit intellecta defectione, extremum annulum quaſi alicui traditurum pauliſper tenuiſſe, deinde aptaſſe digito, & compreſſa ſiniſtra manu diu iacuiſſe immobilem. Vopiſcus in Aureliano, vxori & filiæ annulum ſigillaritium quaſi priuatis inſtituit. Vnde colligas & imperatores, & vxores ac filias eorum annulos habuiſſe priuatorum annulis abſimiles. Martial. lib. 9.

Nam ſignat meus annulus lagenam. Clemens li. 3. Pædag. δίδωσιν οὖν αὐταῖς δακτύλιον χρυσοῦν, οὐδὲ τοῦτον εἰς κόσμον, ἀλλ' εἰς τὸ ἀποσημαίνεσθαι τὰ οἴκοι φυλακῆς ἄξια διὰ τὴν ἐπιμέλειαν τῆς οἰκουρίας. Pædagogus tribuit feminis annulũ aureum non adornatum, ſed ad ſignandum ea quæ domi cuſtodienda ſunt, propter curam domeſticam. deinde σφραγῖδας vocat annulos ſignatorios. Sed præter annulum imperatoribus fuit ſigillum maius & amplius, quod in auro, argento, plumbo, cera rubra ac miniatula imprimeretur, vnde & Chryſobulium pro mantdato ponitur, quod aureo ſigillo firmatũ ſit. Conſtant. Porphyrogenitus in chorog. ἐποίησεν αὐτοῖς χρυσοβούλλιον, ἵνα τελῶσι τὰ πάκτα, ὡς καὶ πρότερον, fecit illis Chryſobulium, vt pendant vectigalia ex pacto, vt prius. Sæpe imperatores manu ſua ſubſcribebant, addebantque manu diuina ſe ſubſcripſiſſe, M. D. vt Magno docet. Subſcriptio illa, ſingulari quodam Encauti genere

ſcribebantur, l. 6. C. de diuin. exſcript. Leo Imperator ſacra reſcripta alio colore quam purpureo luſtrari vetat, coctique muricis, & triti conchylij ardore ſignari præcipit, nec eius ſacri encauti confectionem habere priuatis vult licere. Nicetas ἐρυθροβαφοῦς μηλίνου βασίλειον γραφὴν vocat. Regium ſcriptum rubricatum. βασιλικαῖς ὑποσημειοῦσθαι ταύταις γραφαῖς, καὶ βαφαῖς. Illas ſubſignare imperatoris inſcriptione, & colore. γραφαὶ ἐρυθραὶ, γράμμα ἐρυθρόγραφον βασιλικὸν ἐρυθρόβαμμον. γραμμάτιον ἐρυθρόγραφον, ἐρυθρὰ γράμματα τῆς βασιλικῆς χειρός. In Nouella Manuelis Comneni τῷ μηνὶ μαρτίῳ, ἰνδικτιῶνι ιδ, δι' ἐρυθρῶν γραμμάτων τῆς βασιλικῆς χειρὸς, καὶ ἡ διὰ κηροῦ σφραγίς. εἶχε δὲ διὰ τοῦ λογοθέτου τοῦ δρόμου, τοῦ ἁγιοθεοδοτείτου μιχαὴλ ἔτους ϛ χ ο δ. Menſe Martio inductione 14. per rubras litteras imperatoriæ manus, & ſigillum per ceram. habuit per logothetam dromi, Anno Michaëlis ſancti à Deo dati 6774. Nicephorus Gregoras lib. 4. Pater filium coronat, eique dat poteſtatem, vt edicta litteris rubris ſignet, δι' ἐρυθρῶν ὑπογράφειν γραμμάτων προστάγματα. Nicetas lib. 2. Manuelis. γράμμα ἐρυθροσήμαντον, σφραγῖδι τε χρυσείᾳ, καὶ σηρικῷ νήματι ἔμπεδον κόγχης ἀναδεδευμένον αἵματι τῷ κλήρῳ τοῦ μεγάλου νεὼ ἐπιδίδωσι, τυποῦν αὐτοῖς ἀργύρεια ἐτήσια κέρματα εἰς μνᾶς δὶς ἑκατὸν κορυφούμενα. Litteras rubro, aureoq; ſigillo & ſerico filo munitas, & conchæ ſanguine pictas clero magni templi offert, quibus ei argenteæ monetæ nummi annui ad ducentas minas promittebant. ἑτέραν ἐρυθροβαφοῦς μηλίνου βασίλειον γραφὴν ἐπιφέρεσθαι, alteram regiam ſcripturam rubricatam ab imperatore inferri lib. 4. Iſaaci, γραμμάτιον ἐρυθρόγραφον. P. Diaconus bullam vocat. Imperator

bulla

bulla ſignauit patriarcham, & hunc exilio relegauit. Bullas item vocat Manaſſes, vnde & Bullæ Romani Pontificis,

ταῖς γὰρ βούλλαις τοῦ ῥωμανοῦ πειθόμενος ὁ κράτωρ
γραφὴν ἐρυθροσήμαντον πρὸς τὸν στρατὸν ἐκπέμπει.

Conſilio Romani perſuaſus imperator, ſcriptum rubricatum ad exercitum mittit. Nicetas lib. 4. ἐρυθροδάφῳ ἐνσημανθὲν ἀφῆκε γραμμάτιον, emiſit epiſtolam rubro ſignatam. Anna lib. 2. Alexiad. διὰ χρυσοβούλλων λόγων περατῶσαι, per aureæ bullæ ſcripta rem definire. τὴν τοῦ χρυσοβούλλου γραφήν. Scriptum aureæ bullæ. lib. 3. διὰ χρυσοβούλλου λόγου τὰ βεβουλευμένα εἰς πρόδηλον πᾶσι καθίστησι. Per aureæ bullæ ſcriptum omnibus quæ deliberata erant euulgat. lib. 8. καὶ παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος χρυσόβουλλον λόγον ἐνσεσημασμένον διὰ κινναβάρεως, ὡς ἔθος, διὰ βασιλικῆς δεξιᾶς λαβών. Bullæ aureæ ſcriptum ab imperatore ſignatū cinnabari, vt moris eſt, regia manu cum acce-piſſet. Omnino aureæ illæ bullæ per cinnabarim, ſigilla in argento, in plumbo, in cera, nupera ſunt. Annulis veteres imperatores ſignaſſe oſtendimus, deinde σφυρηλάτοις litteris ſub Conſtanrino Magno, & Iuliano aurum additum, encauſtum denique ex murice & purpura, demum ſeneſcente imperio Cinnabaris, qua hodiéque patriarcha Conſtantinopolitatus vtitur in reſcriptis, & epiſtolis vſurpata. Codinus in Conſtantinopoli, διὰ χρυσοβούλλων, καὶ προσταγμάτων τῶν ἁγίων ἀοιδίμων καὶ μακαρίων μου αὐθέντων, καὶ βασιλέων, per auream bullam, & edictum ſanctorum celeberrimorum Dominorum & regum Andronici aui, & Andronici Iunioris. Item, προστάσσει, καὶ διορίζεται ἤδη βασιλεία μου ἀπο-

λύουσα τὸν παρόντα χρυσόβουλλον λόγον. mandat & definit maieſtas mea præſentem hanc bullam auream dimittens. De bullis argenteis Phranzes lib.2.c.10. Ego cum litteris bulla argentea inſignitis, & iureiurando firmatis. Ipſi deſpotæ deficiente imperio bulla aurea vſi. li.3.c.1. Deſpota Thomas mihi Certezam oppidum diplomate cum bulla aurea donauit. Andronicus Monembaziæ bullam auream dedit, in qua vetera beneficia renouauit, & approbauit, vt è ſecretario imperatorio didici. c.5. per bullam auream vicum ipſi pollicentes. Conſtantinus Porphyrogenitus in chorographia, cum daretur domus, aut vrbs ab imperatore, χρυσοβούλλου χωρὶς, donatio non erat firma. Sigilli autem aurei cura magno honori fuit. Nicetas lib.3. Manuel. Logotheta offenſus eſt ἐκ τοῦ τῷ Στυπειώτῃ ἐκδοθῆναι δοχεῖον ἐρυθρέδανον διάλιθον χρύσεον, quod Stupiotæ data eſſet aureæ bullæ cura, quæ rubricata in aureo & gemmato vaſe ſeruabatur, καὶ τοῖς ὅρκοις τούτου ἐπιστατῆσαι κατὰ τὸν ἐν Βλαχέρναις μέγαν νεών, & quod Stupiotes præpoſitus eſſet iuramentis in verba imperatoris quæ fiebant in magno templo Blachernarum. Anna lib. 1. Alexiadis Conſtantino in purpura nato Alexium Comnenum τῆς ἐν γράμμασι ἐρυθρᾶς ὑποσημασίας κοινωνῆσαι, communicaſſe rubram in litteris ſigillis ſubnotationem oſtendit. Theodoſius ἐρυθροῖς γράμμασι χάρτην ἐσημειοῦτο, καὶ κάλαμος ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ τοῦ βασιλέως, καὶ πορφυρόβαπτος γραφὶς τὸν χάρτην ἐπιστοῦτο, ait Manaſſes. Theodoſius rubris literis chartam ſignabat, & calamus ſtatim in manibus imperatoris, & penna purpura tincta chartam firmabat. Zonaras χρυσοσήμαντον γραφὴν vocat, auro ſignatam ſcriptionem.

εὐφημεῖτο καὶ μετὰ τὸν αὐτοκράτορα, καὶ τὰς χρυσοβούλλους γραφὰς μετ' ἐκεῖνον ὑπεσημαίνετο. Acclamabatur ei & poſt imperatorem, & ſcriptiones aureo ſigillo ſecundum eum obſignabat. Nicetas εἰ μὴ τὴν δεξιὰν τῷ βαπτομένῳ ἐπιδοίη χρώματι, niſi dextram purpureo cum adieciſſet colori imperatoris literis ſubſcriberet. Gregoras lib.4. Permiſit imperator καὶ δι' ἐρυθρῶν ὑπογράφειν γραμμάτων προστάγματα, vt per rubras literas mandata & edicta ſubſcriberet, ſed ne menſem & indictionem adiiceret hoc modo, Andronicus Dei gratia Rex Romanorum. Subſcribebant enim literis rubris. Nicetas lib.1. ἠρυθροδανωμένην γραφὴν, ſubſcriptionem rubricatam vocat. Gregorius Dialogus ep.1. ad Leonem Iſaur. ſubſcriptiones per cinnabarim, γράμματα ταῖς βασιλικαῖς σφραγῖσιν ἐσφραγισμένα ἀσφαλῶς, καὶ ἔσωθεν ἀσφαλεῖς ὑπογραφαὶ διὰ κινναβάρεως ἰδιοχειρί σου. Litteræ tuæ regiis ſigillis obſignatæ firmiter, & intrinſecus firmæ ſubſcriptiones per cinnabarim manu tua propria. Cinnabaris meminit Phrázes lib.3. c.4. imperator manu ſua eo vidente tres cruces cinnabare in fronte bullæ ad confimationem pro conſuetudine exprimit, bullamque auream legato in manus tradit. Tres enim cruces rubras in fronte bullæ præſcribere ſolebat Rex. Anna lib.1. Alexiadis ἐρυθρὰν ὑποσημασίαν appellat. Alexius, inquit, Comnenus imperator factus filiam ſuam Conſtantino Porphyrogenneto dedit vxorem, καὶ συμβασιλεύειν αὐτῷ, καὶ συνοικονομεῖν τὰ τῆς βασιλείας ἐπιδέδωκε. καὶ μὴν καὶ τῆς συνήθους εὐφημίας τε καὶ ἀναρρήσεως αὐτῷ κοινωνεῖ, καὶ τῆς ἐν γράμμασιν ἐρυθρᾶς ὑποσημασίας παραχωρούμενος ἐπιτίθησιν αὐτῷ καὶ σκῆπτρα, eúmque ſecum regnare, & res imperij admini-

ſtrare voluit. Communicauit eidem ſolennes acclamationes, plauſus, renuntiationes, præconia, & vt litteras ſigillo rubro ſubſignaret, ex eo ſceptra ei concilians & adſtipulans. Themiſtius litteras imperatoris vocat σφυρηλάτους, quaſi ſolidas & malleo ductas, ſigilloque regio ſignatas ſerm. 4. ἐκείνου τοῦ μακροῦ καταλόγου τῆς εὐπαθείας, ὁπόσον ταῖς δέλτοις ταῖς σφυρηλάταις ἀκολουθεῖ. cum mihi liberum eſſet à rege percipere prolixum illum beneficiorum ac voluptatum catalogum, quæ litteras regias ſequuntur, recuſaui. σφυρήλατος δέλτος χρυσῆ. aureæ litteræ. Zonaras διʼ ἐγγράφου χρυσοσημάντου, per ſcriptum aureo ſigillo ſignatum. Nicetas, καὶ κρόκης ἐξαφθείσης κηρὸς περιπλασθεὶς τοῦ βασιλέως σφραγιστηρείῳ ἐνσημαίνεται δακτυλίῳ, & filo nexo ac religato, cera circumformata annulo ſignatorio imperatoris obſignatur. Vippo de vita Chuonradi Salici: Negationis tamen cauſsá poſtea imperator Græcorũ aureis litteris imperatori Chuonrado reſcripſit. Dicitur & κηρόβουλλος σφραγίς, ſigillum cereæ bullæ. In conſtitut. Alexij Comneni, κἂν διὰ κινναβάρεως ὑποσημασμένη τυγχάνῃ, κἂν τὴν κηρόβουλλον σφραγίδα φέρῃ. etſi fuerit cinabari ſignata, aut ſigillum cereæ bullæ ferat. Deſidente imperio bullæ imperatorum fuere quatuor generũ, aurea, argentea, cerea, plumbea. Aurea vtebantur cum ſcriberent ad reges. Curopalates, Magnus, inquit, Logotheta diſponit mandata, & Chryſobulla quæ ad reges, Sultanos, Toparchas ab imperatore mittuntur, διατάττει τὰ προστάγματα καὶ χρυσόβουλλα ἀποστελλόμενα. Idem vſus argenteæ. Luithprandus in legat. tulerunt autẽ & alias litteras argento ſignatas. Phranzes chron. l. 2. c. 10. Litteras vocat bulla argentea

inſignitas. Cerea bulla ſcribit ad matrē, vxorē & filios. Curopalat. ὁ παρακοιμώμενος τῆς σφενδόνης τὴν τοῦ βασιλέως σφενδόνην λαμβάνων σφραγίζει διὰ κηροῦ. Accubitor palæ, annulo & pala regis accepta ſignat per ceram. Quod non fieri moris eſt niſi ad Dominam matrem, Dominam vxorem, & Regem filium ſuum ſcribat. Ad deſpotas, patriarchas, & reliquos magiſtratus honoratiores διὰ μολιβδίνης βούλλης, per plumbeā bullam. Patriarchæ fuit κηρίνη, πρασίνη σφραγὶς, cereum, viride ſigillum, vt ex conſtitutione Manuelis Patriarchæ Methymnæi liquet. Aureæ & argēteæ bullæ obſignatio fuit magni Logothetæ. Cera vtebatur accubitor fundæ viridi & rubra, quod δίκαιον dicitur Balſamoni lib. de priuileg. Patriarch. quaſi pars aliqua muneris patriarchæ ad imperatorem ſpectaret: quod doctiſſimus Meurſius acute obſeruauit.

De largitione Imperatorum. CAP. XII.

IAM olim iis qui populum emereri vellent, largitio in vſu fuit. Liuius Druſus, nihil ſe ad largitionem vlli reliquiſſe, niſi ſi quis aut cœnum diuidere vellet, aut cælum, gloriabatur, ait Florus lib. 3. c. 17. & c. 12. Vnde, inquit, gladiatorij aduerſus dominos ſuos exercitus; niſi ad conciliandum plebis fauorem? effuſa largitio cum ſpectaculis indulget, ſupplicia quondam hoſtium artem facit. Melium largitione ſuſpectum regiæ dominationis, præſenti morte Seruilius Ahala magiſter equitum confodit. Imperatores cum ad imperium eueherentur, ciuibus congiarium,

militi donatiuum dare ſoliti. Claudius armatos pro concione iurare in nomen ſuum paſſus eſt, promiſitq́; ſingulis quina dena H S. Primus Cæſarum fidem militis etiá præmio pigneratus. Nero deductus in forum tiro populo congiarium, militi donatiuum propoſuit, vt Suetonius. Donatiuum non militi tantum, ſed & populo datum. Hadrianus ob Ælij Veri adoptionem, ludos Circenſes dedit, & donatiuum populo, ac militibus expendit, ait Spartianus. In eo donatiuo quantum fuerit, oſtendit Hadrianus, inquiens, in caducum parietem nos inclinauimus, & perdidimus quater millies H S. quod populo & militibus pro adoptione Commodi dedimus. Caracalla ὑπισχνεῖται αὐτοῖς ὑπὲρ τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας, καὶ μοναρχίας, occiſo fratre Geta militibus pro ſalute ſua., & imperio ſingulis Atticarum dachmarum duo millia ſupra quingentas, prætereáque annonæ ſupra quam ſueti accipere, dimidium. Iubet item iam tum ex templis, theſauriſque ſibi ipſos pecuniam ſumere, & vna die largiter effuſis, quæcunque per duodeuinginti annos Seuerus collegerat ex alienis calamitatibus. Milites illum vnum declarant imperatorem, Geta hoſte appellato, ἀναγορεύουσι αὐτοκράτορα. Lampridius in Diadumeno. Macrinus dixit, habete igitur commilitones pro imperio aureos ternos, pro Antonini nomine aureos quinos, & ſolitas promotiones, ſed geminatas. Dij faciant vt hæc ſæpius fiant. Dabimus auté per cuncta quinquennia id quod hodie deputauimus. Imperatores enim ſiue ipſi à militibus renuntiarentur, ſiue Cæſares adoptarent, militi donatiuum expendebant. Galba certè præcipua flagrauit

inuidia apud milites. Nam cum in verba eius abſentis iurantibus donatiuum grandius ſolito præpoſiti pronuntiaſſent, neque rem ratam habuit, & ſubinde jactauit, ſe legere milites, non emere conſueſſe, vt Suetonius. Idem Piſonem pro concione adoptauit, ne tunc quidem donatiui vlla mentione facta. Auguſtus congiaria populo frequenter dedit, ſed diuerſæ ſummæ, modo quadrigenos, modo tricenos, nonnunquam ducenos, quinquagenoſque nummos. Ac ne minores quidẽ pueros præteriit, quanuis non niſi ab vndecimo ætatis anno accipere conſueſſent. frumentum quoque in annonæ difficultatibus ſæpe leuiſſimo, interdum nullo pretio viritim admenſus eſt, teſſeraſque nummarias duplicauit. Populo promiſſum congiarium repoſcenti bonæ fidei ſe eſſe reſpondit, non promiſſum flagitanti turpitudinem & impudentiam edicto exprobrauit, ait Sueton. Libanius in deſcriptione Kalend. οἱ δ᾽ ἄγουσιν εἰς ἱερὰ σὺν εὐφημίαις ἄνδρα ἱπποτρόφον λάμποντες ἐσθήμασιν, ὧν τὸ πλέον πορφύρεα, καὶ λαμπάδες πολλὰ παρέχουσι τὸ φῶς. τῷ δὲ θεράποντες ἕπονται διασπείροντες εἰς τὸν ὄχλον ἀργύριον. καὶ τὸ δέξασθαι φερόμενον προώσασθαι τὸν πέλας, ἥδιστόν τε. καὶ χαίρουσιν ἐνταῦθα καταπατούμενοι. Illi autem ſplendidis & magnam partem purpureis veſtibus altorem equorum virum ad fana, & ſacra deducunt, & faculæ multæ lumen exhibent. Equitem ſequuntur miniſtri ſpargentes argentum in populum. Et certè res ſuauis eſt excipere argentum quod ſpargitur, & propellere vicinum. Quinimo gaudent eo loco pedibus calcari. Leo Conſtitut. 94. καθυπατεύειν poſuit pro miſſiliũ ſparſione. ὅσοι ἐς τὸ ὑπατεύειν καθίσταιντο ἐκ τοῦ ἀξιώματος αὐτοὶ παρεστέλλοντο

φιλοτιμίαις αὐτὴν δωρεῖσθαι τῇ πολιτείᾳ ἀξιοῦντες φιλοτίμους δωρεὰς τοῖς πλήθεσι καθυπάτευον. Quotquot conſules creabantur ex dignitate ſuà id conſequebantur, vt magnifica munera pro conſulatu populo rependerent. Soli imperatores aurum ſparſerunt, ceteri conſules argentum. Vopiſcus in Aureliano dixit, conſulatum edere in circo. Iuſtinianus ἐπιῤῥίπτειν δόσεις τοῖς πλήθεσι, ῥίπτειν τοὺς συνήθεις ἀποδισμοὺς, ſpargere populo miſſilia. Pancarpus datur Nouella Iuſtiniani 105. quę vox interdum ſyluam ſignificat. Apud Athenæum arbores ad populum tranſuehuntur lib. 5. Alexander Seuerus cōgiarium populo ter dedit, donatiuum militibus ter, carnem populo addidit, vt Lamprid. Gallienus congiariis populum molliuit, Senatui ſportulam ſedens erogauit. Principes olim Chriſtiani ante diem palmarum omnibus officiis ſuis munera erogabant, ait Luithprand. Ticinenſ. lib. 6. c. 6. Apud Cedrinum reges Galliæ menſe Maio munera dant, & accipiunt. Martial. lib. 8. e. 78. de miſſilibus Romæ,

Omnis habet ſua dona dies, nec linea diues
Ceſſat, & in populum multa rapina cadit.
Nunc veniunt ſubitis laſciua numiſmata nimbis,
Nunc dat ſpectatas teſſera larga feras.
Nunc implere ſinus ſecuros gaudet, & abſens
Sortitur dominos, nec laceratur auis.

Suetonius in Auguſto c. 41. c. 45. Corollaria & præmia alienis quoque muneribus, ac ludis de ſuo offerebat. c. 75. Saturnalibus & alias munera diuidebat, veſtem, aurum, & argentum, nummos omnis notæ. Aurelianus congiaria ter dedit, donauit populo Rom. tunicas albas

albas manicatas ex diuerſis prouinciis, & lineas Afras, atque Ægyptias puras, primus donauit oraria quibus vteretur populus ad fauorem. Conſule Vopiſcum. Adrianus congiarium duplex præſens populo dedit, ternis iam per ſingulos aureis ſe abſente diuiſis, apud Spartian. Nullus Iulio Cæſare ad emerendos hominum animos profuſior fuit. Legionibus ſtipendium in perpetuum duplicauit. Frumentũ quoties copia eſſet, etiam ſine modo menſuráque præbuit, ac ſingula interdum mancipia & prædia viritim dedit. Omnibus vero circa eum atque etiam parte magna ſenatus gratuito, aut leui fœnore obſtrictis, ex reliquo quoque ordinum genere vel inuitatos, vel ſponte ad ſe commeantes vberrimo congiario proſequebatur. Libertos inſuper, ſeruuloſq; cuiuſque, prout domino patronóve gratus quis eſſet. Tum reorum, aut obæratorum, aut prodigæ iuuentutis ſubſidium vnicum ac promtiſſimũ erat. Nec minore ſtudio reges, atque prouincias per terrarum orbem alliciebat, aliis captiuorum millia dono offerens. Conſulatur Sueton. Macrinus edicto populum his verbis apud Lampridium in Diadumeno appellat. Vellem, Quirites, iam præſentes eſſemus. Antoninus veſter vobis congiarium ſui nominis daret. Daret præterea & pueros Antoninianos & puellas Antoninianas, quæ tam grati nominis gloriã propagarẽt. Halagabalus cum collatum miſiſſet in populum, non nummos vel argenteos, vel aureos, vel bellaria, vel minuta animalia, ſed boues opimos, & camelos, & aſinos & ſeruos populo diripiendos abiecit, imperatorium id eſſe dictitans. Clauarium donatiui nomẽ eſt, vt milites

clauis argenteis caligas ornent. Tacit. l. 3. Hiſtor. Inopia & ſeditioſæ militum voces terrebant, clauariũ, donatiui nomen eſt, flagitantium. Sic apud Sueton. in Veſpaſiano c. 8. claſſiarij petunt conſtitui aliquid ſibi calceariJ nomine. Tacit. l. 12. Illatuſque caſtris Nero, & congruentia tempori præfatus, promiſſo donatiuo ad exemplum paternæ largitionis imperator cõſalutatur. Nero præbuit oleum equiti ac Senatui Græca facilitate, ad gymnaſia. Tacit. l. 14. Sueton. Ner. c. 12. Dedicatiſque thermis, atque gymnaſio Senatui quoque & equiti oleum præbuit. P. Scipio Ædilis congium olei in viros ſingulos dedit, apud Liu. l. 25. dedit & Iulius Cæſar poſt Africanam victoriam. Dio, καὶ σῖτον ἔξω τοῦ τεταγμένου, καὶ ἔλαιον προσέδωκεν, frumentum extra conſtitutum, & oleum dedit. Caligula ſparſit miſſilia variarum rerum, & panaria cum obſonio viritim dedit, ait Suet. πολλῆς δὲ ὀπώρας ἐπιχεομένης τοῖς θεαταῖς, καὶ πολλῶν ὀρνέων ὁπόσα τῷ σπανίῳ τίμια τοῖς κτωμένοις, cum multa poma ſpargerentur ſpectatoribus, multæ aues quæ quia raræ, ſummi pretij habebantur; apud Ioſeph. Congiarium populo bis dedit, trecenos H S. toties, abundátiſſimum epulum Senatui, equeſtrique ordini, etiam coniugibus ac liberis vtrorumque. Poſteriore epulo forenſia inſuper viris, pueris ac fæminis faſcias purpuræ, ac conchilij diſtribuit. Domitianus congiarium populo nummorum trecentorum ter dedit, atque inter ſpectacula muneris largiſſimum epulum. Septimontiali ſacrorum quidem die Senatui, equitique panariis, plebi ſportellis cum obſonio diſtributis initium veſcendi primus fecit, diéque proximo omne genus rerum miſſilia ſparſit, &

quia pars maior intra popularia deciderat, quinquagenas teſſeras in ſingulos cuneos equeſtris & Senatorij ordinis pronuntiauit. Sueton. A Nerone ſparſa & populo miſſilia omnium rerum per omnes dies ſingula quotidie millia, auium cuiuſque generis multiplex penus, teſſeræ frumentariæ, veſtis, aurum, argentum, gemmæ, margaritæ, tabulæ pictæ, mancipia, iumenta, atque etiam manſuetæ feræ, nouiſſimæ naues, inſulæ, agri, ait Sueton. Auguſtus ipſe Capreis ephebis epulum in conſpectu ſuo præbuit, permiſſa imo exacta iocandi licentia, diripiendique pomorum & obſoniorum, rerumque miſſilium. Eiuſmodi largitiones Cedrinus in Heraclio rogam vocat. Idem ὑπατείαν πολλὴν ῥῖψαι, miſſilia conſulatus ſpargere dixit. Theodorus Anagnoſtes δωρεάς. ἐν ταῖς λιταῖς ταῖς γινομέναις ἐν τῷ κάμπῳ πολλὰς δωρεὰς παρέσχε πεζός. Marcianus pedes multa dona in precibus & ſuppliciis quæ fiebant in campo, præbuit. Theodoretus lib. 3. eccleſ. hiſt. διανέμειν χρυσίον. τοῖς στρατιωτικοῖς καταλόγοις κατὰ τὸ παλαιὸν ἔθος διανέμειν χρυσίον, ἐκαθέζετο μὲν ἐπὶ θρόνου βασιλικοῦ. Cum Iulianus vellet militibus de more aurũ diſtribuere, ſedit in throno regio. Idem διανομὴν vocat, diſtributionem, quam imperator Conſtantinopoli facere ſolitus decima quinta Aprilis, vt Cedrinus p. 605. κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ πάσχα ſub tempus Paſchatis, vt idem p. 612. Zonaras p. 126. t. 3. ὁ δὲ καιρὸς ἐφίστατο τῆς τοῖς ἀξιώμασι διανομῆς. tempus erogationis, quæ fieri ſolita magiſtratibus, venerat. Herodian. l. 1. νομὰς vocat. Imperator populo νομὰς μεγαλοφρόνως ἐπιδούς. Largitionem munificam faciens. Kalendis Ianuariis donatiuum militibus factum. Diacon. l. 12.

Kalendis Ianuariis, natali principum & vrbium regiarum imperator dona militibus (largiebatur) vnuſquiſq; ad manus imperatoris (accedebat) Erat autem ante eum tus poſitum, & ara ſecundum antiquam conſuetudinem. Donatiuum illud dictum eſt Auguſtaticum. Marcellinus Comes, Auguſtatico ſuo dudum militibus (præſtito) Anaſtaſius donatiuum quoque hoc fratre conſule præſtitit. Nicetas δόσεις. τὰς τοῖς ἀνέκαθεν ἀξιώμασι προσηκούσας δόσεις, largitiones quas ab antiquo dignitatis fieri cõueniebat. Sozomenus feſtis diebus militibus donatiua expendi ait, l.5.c.17. καιρὸς περὶ τὸν βασιλέα δωρεῖσθαι τοῖς στρατιώταις. γίνεται δὲ τοῦτο ὡς ἐπίπαν, in Romanorum celebritatibus, ac feſtis, & imperatorum ac vrbium principum natalibus vt plurimum dona militibus dari ſolent. tempus donatiui venerat. iubebantur milites tura in foculum aræ indere: prope enim aderat tus & ignes, ἐν ταῖς τῶν ῥωμαίων ἱερομηνίαις, βασιλέων καὶ βασιλίδων πόλεων ἐν γενεθλίοις ἡμέραις. προσέκειτο γὰρ πλησίον λιβανωτὸς, καὶ πῦρ. Claudius apud Dionem vigintiquinque drachmas quotannis dedit militibus in capita, qua die imperator ſalutatus eſt. Cedrinus in Theodora. ἦλθεν ὁ τῆς τῶν βασιλικῶν δωρεῶν διανομῆς καιρός. Venit tempus regiorum munerum erogationis. Nicephorus ea quotannis imminuit. Corippus l.2. Iuſtinũ in circo dicentẽ introducit,

Ditabo plebes opibus, noménque negatum
Conſulibus conſul poſt tempora cuncta nouabo,
Gaudeat vt totus Juſtini munere mundus.
Dona kalendarum properant vicina mearum.
Expauit gaudens inopino nomine vulgus
Conſulis audito.

Herodianus νομὰς populo, militibus ἐπίδοσιν factam ait l. 7. τοῖς στρατιώταις ἐπίδοσιν χρημάτων, τῷ δήμῳ νομάς. militibus largitionem pecuniarum, populo congiarium. Caligula ἐπὶ τῇ ἑαυτοῦ ἐς τοὺς ἐφήβους ἐσγραφῇ largitione vſus tirocinij ſui die cum inter ephebos allectus eſt, toga virili ſumpta. Epicombia Conſtantinopoli ſub occaſum imperij dicta. Cantacuzenus lib. 1. Hiſtor. c. 41. Die quo imperator vnctus exit è templo, ab aliquo eius optimatum quem ad hoc delegerit, in populum iaciuntur quæ vocant Epicombia. Sunt autem faſciculi ſegmentis linteis alligata habentes numiſmata aurea imperatoria tria, totidem argentea, aut plura, & obolos æreos totidem. ſpargũtur huiuſmodi faſciculi circa decies mille, in veſtibulo præcipue. Eadem pene ex Codino ſupra poſui, cum de coronandis regibus agerem. Eodem ſpectant quæ dicta ſunt κλητόρεια, ſeu vt vulgo legitur apud Cedrinum in Tiberio, κτητόρεια. διὸ καὶ λυπούμενος ὁ βασιλεὺς, εἰς τὰ γενέθλια καὶ θεοφάνια χωρὶς στέμματος προῆλθε, καὶ τὰ ἐξ ἔθους κλητόρεια τοῦ δωδεκαημέρου οὐκ ἐποίησεν, ἀλλὰ τὰς ἐξόδους αὐτῶν δέδωκε τοῖς πτωχοῖς. Ideo imperator mœrens ſine corona ad Chriſti Domi natalem & Epiphaniam proceſſit, & epulas ſolemnes, quas per 12. dies fieri moris erat, non fecit, ſed reditus pecuniarum in eam rem pauperibus dedit. Suidas κλητόρειον ἡ βασιλικὴ δόξα, ἡ τράπεζα. videtur vox facta ἀπὸ τοῦ καλεῖν, quaſi inuitationem dicas, & vocationem, ſiue ad epulum, ſiue ad largitionem. Edeſſenus Monachus in Elencho Agareni. μετὰ τὸ φονευθῆναι τὴν χήραν μετὰ τοὺς παῖδας αὐτῆς, καὶ τὸν ἀπουγαλεπῆ, ἐστράφη ὁ μουχαμὲτ μετὰ τὸ φοσσάτον αὐτοῦ εἰς τὸ κάστρον μελιτά, καὶ ἐποίησε κλητόρειον μέγα.

Vbi anus occiſa eſt cum filiis & Aputalepe, rediit Mahumet vna cum exercitu ad caſtrum Matina, & conuiuium ingens dedit. Iohannes Curopalates in Leone Baſilij filio. λέων δὲ ὁ βασιλεὺς μὴ δυνάμενος τὰ κατὰ τύπον ἐκπλῆσαι κλητήρια, αὐγούστης μὴ οὔσης, στέφει ἄνναν τὴν θυγατέρα ζωῆς τῆς ζαουτζᾶ. Leo Rex cum non poſſet ſolemnia ex veteri more perficere Auguſta abſēte, coronat Annam filiam Zoes filiæ Zautzæ. Rogam, largitionem imperatorum apud Zonaram & Cedrinum dici oſtendimus. Suidas ῥόγα ἡ τῶν βασιλέων εὐσέβεια, ἡ φιλοτιμία. Roga regum pietas, aut magnificentia. Beſſarion in epiſtola apud Phranzem l. 3 c 26. εἰς ῥόγαν τῶν αὐτόθι ἐπιχωρείων καὶ εἰς ἐνδύματα τῶν αὐθεντοπούλων, in ſtipendium incolarum, & ad veſtimenta Dominorū. Landulphus Sagax in Tyberio 2. Duxit Anaſtaſiam vxorem ſuam, jactauit rogam multam. Vnde apud Curopalatem, ῥογάτορες ſtipendiari ῥογεύειν, ſtipendia facere, erogare. Chronicon Conſtantinopol. τῷ στρατεύματι αὐτοῦ ἐκεῖσε ἐρόγευσε διπλῆν ῥόγαν τῷ ἕνα χρόνον. Exercitui illic erogauit vno tēpore duplex ſtipendium. ῥογάλια, dies quibus rogæ ab imperatore & patriarcha populo dabantur. Balſamon de incenſo Patriarc. ἡ συνήθως διδομένη ῥόγα κατὰ τὴν κυρίως ἀποκρέω εἰς τὴν ἐτησίως προβαίνουσαν ἐκκλησιαστικὴν ῥόγαν, κατὰ τὴν μεγάλην τρίτην κατέπεσε, καθὼς τὰ παλαιὰ λαλοῦσι ῥογάλια. Roga quæ datur ex more ad carniſpriuium quod propriè dicitur, id eſt, ad quadrageſimam, quæ procedit ad rogam eccleſiaſticam annuam, incidit in tertiam diem magnæ hebdomadæ, vt vetera rogalia loquuntur. Ad imperatorum largitionem pertinent miſſilia & venatio direptionis, de quibus iam olim diximus libro de

venatione Circi. Vopiſcus Probo. Venationem in circo ampliſſimam dedit, ita vt populus cuncta diriperet. Genus autem ſpectaculi fuit tale. Arbores validæ per milites radicitus vulſæ connexis longè latéq; trabibus adfixæ, terra deinde ſuperiecta, totuſque circus ad ſyluæ conſitus ſpeciem, gratia noui viroris effronduit. Immiſſi deinde per omnes aditus Strutiones mille, mille cerui, mille apri, mille damæ, ibices, oues feræ, & cætera herbatica animalia quanta vel ali potuerunt, vel inueniri. Immiſſi deinde populares. rapuit quiſque quod voluit. Id genus venationis πάγκαρπον dicitur, & παγκαρπία. de qua Nouella Iuſtiniani 105. & Iohan. Caſſianus collat. 5. c. 14. Vt fieri ſolet ab his qui coram regibus mundi huius omnigenis congredi beſtiis præmiorum contemplatione conſueuerunt, quod ſpectaculi genus vulgo pancarpum nuncupatur. Pugnam hominum cum feris vocat pancarpum, meo animo minus commodè. Nec enim omnis venatio ſeu pugna cum feris eſt pancarpum, ſed ſola venatio direptionis, vbi herbatica animalia quaſi omnis generis fructus in direptionem populo dantur. D. Auguſtinus c. 23. aduerſus Secundinum melius, Nomine Pancarpi qui in ludicris muneribus edi ſolet propter omnium generum quæ inerant beſtias, exagitatis arcam Noë. Vt enim Athenienſibus πάγκαρπος θυσία, quæ ex variarum rerum miſcella conſtaret, vt docuit doctiſſ. Caſaubonus, Ariſteæ πάγκαρπος στέφανος, corona ex omni fructuum genere compoſita, quam Ioſephus vocat στέφανον παντὸς καρποῦ, ita & pancarpum dixerunt ſpectaculum venationis, quo omnium generum beſtiæ

exhiberi ſolitæ. B. Auguſtinus illo ipſo cap. Itaque ille non pancarpus, ſed planè compartus factus, qui omni feritate diſcerptus eſt. Benè doctiſſimus Marſilius ad Martialis Amphitheatrum pro compartus legit pancartus, quaſi πασικεκαρμένον dicas. Minus benè quod diſcrimen ſtatuit inter pancarpum, & venationem direptionis, pancarpiámque velit eſſe ſine ſpectaculo arenarij, cum diſertè eodem ipſo loco quem ſupra poſui ſubiungat, quod ſpectaculi genus vulgo pácarpum nuncupatur. Hi, inquam, feras quaſcunque fortiores robore, vel feritatis rabie conſpexerint diriores, aduerſus eas primæ cõgreſſionis certamen adripiunt, quibus exſtinctis reliquas quæ minus terribiles, minuſque vehementes ſunt, exitu faciliore proſternunt. Minus item benè, quod à Gordianis primis exhibitum ait venationis id genus apud Capitolinum, cuius verba hæc. Extat ſylua eius memorabilis, quæ picta eſt in domo roſtrata Cn. Pompei &c. in qua pictura etiam nunc continentur cerui palmati ducenti, mixtis Britannis, equi feri 30. oues feræ centũ, onagri 30. apri 150. ibices 200. damæ 200. Hæc autem omnia populo rapienda conceſſit die muneris, quod ſextum edebat. Nam ante Gordianum Heliogabalus apud Lampridium feras diripiendas dedit, vt ſupra oſtendimus. Verum & Herodianus l. 5. teſtatur obiecta populo εἰς ἁρπαγὰς ζῶα πάντα ὅσα ἥμερα, ὅσα ἀτίθασα, πλὴν χοίρων, in direptionem omnia animantia quotquot manſueta, quotquot fera, præter porcos. τούτων γὰρ ἀπείχετο Φοινίκων νόμῳ. His enim abſtinebat, vt mos eſt Phœnicibus. πύργους τε μεγίστους καὶ ὑψηλοτάτους κατασκευάσας, ἀνιὼν τε ἐπ᾽ αὐτοὺς ἐρρίπτει τοῖς ὄχλοις,

ὄχλοις, ἁρπάζειν πᾶσιν ἐπιτρέπων ἐκπώματά τε χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ, ἐσθῆτάς τε καὶ ὀθόνας παντοδαπάς. Maximas & altiſſimas turres in eam rem extructas inſcendebat, inde in plebẽ miſſilia ſparſurus, aurea argenteáque pocula, veſteſque & lintea omne genus. Statius lib. 1. Syl. vlt.

Vix aurora nouos mouebat imbres,
Iam bellaria adorea pluebant,
Quicquid nobile Ponticis nucetis,
Fæcundis cadit aut iugis Idumes,
Et muſtaceus, & latente palma
Prægnantes Cariotides pluebant,
Inter quæ ſubito cadunt volatu
Immenſæ volucrum per aſtra nubes.

Legendi Suetonius in Domitiano c. 18. Martialis lib. 4. c. 46. Dio in Caligula & Domitiano. Græci recentiores vocarunt, συνήθειαι, ῥογάλια, ἐπικόμβια, δωρεαστικὸν, κτητόρειον, ῥόγαν. Iſaacius in Nouella συνηθείας appellat, conſueta dona, περὶ τῶν συνηθειῶν τῶν ἐπὶ χειροτονίαις διδομένων. de donis quæ dantur pro ordinatione. Vet. Gloſ. Salarium, προχὸν, συνήθειαι, munus ordinarium. Andegiſus lib. 4. c. 47. de iniuſtis occaſionibus, & conſuetudinibus nouiter inſtitutis, ſicut ſunt tributa, & thelonea in media via. Venationem Amphitheatri, & Circi Metellus in Quirinalibus ab Ionibus profectam, & Iona dictam putat. Eius verba ſubiiciam in ludis ſæcularibus Decii,

Præbent applicitas quoque
Ludi forte feras Iona plurimas,
Quæ donaria publica
Nomen ducta trahunt Ionio mari.
Pantheræ, tigrides, leo,

Campos innumeri ſanguine Martios
Pardi, lynx, aper imbuunt.
Iuſumunt hominum prælia beſtiæ,
Id perpes faceret dies,
Ludi parturiunt omne genus ſuum,
Totis rebus & artibus,
Vrbs annum ſenij concelebrat ſui.

His quæ adhuc dicta ſunt pauca ſubiiciam, quæ mihi exciderant. Roga militibus in auro ſoluebantur. Si pars in auro, pars in armis, pars in veſtimentis ſolueretur, milites indignè rem tulerunt. P. Diaconus lib. 17. Mauricius iuſſit Petro prætori vt tertiam portionem rogæ in auro Romanis acciperet, & tertiam in armis, & aliam tertiam in veſtimentis diuerſis, quod durius milites accepere. lib. 24. Dum roga penes Strymonem amnem populo diſtribueretur, irruentes Bulgares hanc ademerunt. Auri libræ centum & mille fuere. Moneta illa aurea imperatoris imagine ſignata erat. Ruffinus quia ſua imagine excuderat vt, tyrannus interemtus. Claudianus lib. 2. in Ruffinum.

Atria regifico iuſſit ſplendere paratu
Exceptura dapes, & quod poſt vota daretur
Inſcribi propriis aurum fatale figuris.
Ipſe ſalutatum reduces poſt prælia turmas
Iam regale tumens, & principe celſior ibat.

Diaconus li. 24. Sarraceni Leoni prætori Armeniacorũ deferenti thematis rogam hanc abſtulerũt, cum multitudine populi copioſa, taléta erát 16. libræ mille trecétæ. Ipſe imperator interdũ aurum manu ſua in milites diuiſit, manu ſua numerauit. Theodorit. li. 3. c. 16. Iulianus

τοῖς στρατιωτικοῖς καταλόγοις κατὰ τὸ παλαιὸν ἔθος διανέμων χρυσίον, ἐκαθέσθη μὲν αὐτὸς ἐπὶ θρόνου βασιλικοῦ. προὔθηκε δὲ παρὰ τὸ ἔθος βωμὸν ἀνθράκων πλήρη. προσέταξε δὲ τὸν χρυσίον κομιζόμενον ἕκαστον πρότερον ἐπιβαλεῖν τῷ βωμῷ τὸν λιβανωτὸν, εἶτα χρυσίον παρὰ τῆς αὐτοῦ κομίσασθαι δεξιᾶς. Militaribus numeris aurum ex more veteri diuidens ſedit in regia ſella. Propoſuit autem præter morem aram carbonibus plenam, iuſſitque vt qui accepturus eſſet aurum, prius in aram tus inderet, deinde aurum ipſius manu acciperet. Simocata lib. 3. c. 4. ἐπιγινομένου δὲ ἦρος, ἡ κατὰ τὸ εἰωθὸς τοῦ χρυσοῦ διανομὴ τῷ Μαξιμῷ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος ἐξεπέμπετο. Veris initio imperator ex more miſit aurum ad Maximum, quod in milites tribueretur. lib. 8. fine, τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ἐπιβατήρια τῶν σκήπτρων τοῖς στρατεύμασι δῶρα παρείχετο. Die inſecuta donatiuũ dedit exercitibus ob imperij auſpicia. καὶ οἷα νεφέλην χρυσὸν ὑετίζουσαν τὴν βασιλικῶν θησαυρῶν ἐκπομπὴν τοῖς ἐντυγχάνουσι κατομβρήσατο. Phocas fecit quaſi nubem quæ in imbrem aureum ſolueretur, & regij theſauri profuſam pluuiam occurrentibus aſperſit. P. Diaconus lib. 11. Cum veniſſet tempus quo imperialia milites ſolent dona percipere, hoc enim agitur plærumq; die Kal. Ianuariarum, & natali pricipum & vrbium regiarum, Iulianus exquiſiuit quatenus eos ſimpliciter ex priſca cõſuetudine fallere poſſet. Iuſſitq; vt vnuſquiſque ad manus imperatoris accedentium ab officiis admonitus primo incenſum offerret. Erat enim ante eum tus poſitum & ara, ſecundum antiquam Romanorum conſuetudinem. Imo præter conſuetudinẽ id factum docet Theodoritus. Sozomenus l. 5. c. 17. De congiario quod plebi datũ Claudian. Honor. 6. conſ.

Tecum prælarga vocauit
Ditandus ad dona tribus.

Caniſcium Conſtantinus Porphyrogenitus vocat in Chorographia, μετὰ μεγάλου κανισκίου. Plin. Panegyr. Locupletatas tribus, datumque populo congiarium totum, cum donatiui partes milites accepiſſét. Quantæ curæ fuit, ne quis expers liberalitatis tuæ fieret. Datum eſt his qui poſt edictū tuum in locum eraſorū ſubditi fuerant, æquatique ſunt cæteris illi etiam quibus non erat permiſſum. Hypatiam iactare dicebantur, licet non eſſet id tēporis cōſules, cum largitionem facerent. Diaconus lib. 2. Cum Copronymus duos è filiis ſuis Cæſares fecit, & tertium nobiliſſimum, ita proceſſerunt, iactantibus imperatoribus hypatiam, & trimiſia, & hemiſia, & numiſmata noua vſq; ad magnam eccleſiam. Idem lib. 23. Paſchalis feſtiuitatis ſecunda feria proceſſit Irene à ſāctis Apoſtolis in curru aureo vecta, qui 4. albis equis trahebatur, & à 4. patriciis tenebatur, Bardanio videlicet prætore Thraceſiorum, Siſinnio prætore Thraciæ, Niceta domeſtico ſcholarum, & Conſtantino Boyla iactans liberaliter hypatiam. Euſebius lib. 4. Conſtant. ταῖς δὲ τῆς σωτηρίου ἑορτῆς ἡμέραις, diebus ſalutaris celebritatis paſchæ tota nocte lāpades accenſæ. διαλαβούσης δὲ τῆς ἕω, τὰς σωτηρίας εὐεργεσίας μιμούμενος, πᾶσιν ἔθνεσι, λαοῖς τε καὶ δήμοις τὴν εὐεργετικὴν ἐξήπλου δεξιὰν, πλούσια πάντα τοῖς πᾶσι δωρούμενος. Mane die Paſchatis ſub ortum auroræ imitatus beneficia Seruatoris Chriſti, omnibus gentibus & populis, beneficam dexteram expandit, omnia opulenta omnibus donans. Agathias lib. 4. Ioānes miſſus eſt à Iuſtiniano, vt omnia

quę illic geſta erant, exactè nuntiaret, & milites qui fortes ſe præbuerant, muneribus regiis acciperet. ἐφ' ᾧ ἕκαστά τε ποιούμενα εἰς τὸ ἀκριβὲς διαγγέλλειν, καὶ τῶν στρατιωτῶν τοὺς ἀριστεύοντας τοῖς βασιλείοις δώροις φιλοφρονήσασθαι. Diaconus lib. 24. Nicephorus exercitum priuatum roga deſeruit. Conſulum propriè fuit hypatia, imperatorum roga. Diacon. lib. 17. Ipſi prætores ſparſere pecuniam non ſtata die, ſed arbitratu ſuo, quoties libitum eſt l. 2. C. de offic. præt. Inſtit. de rer. diuiſ. §. hoc ampl. Martianus ſparſiones illas conſulares vetuit l. 2. C. de conſulib. rettulit Iuſtinianus Nouel. 105. Leo Nouel. 94. Suidas, δωναλικὴ διάδοσις ἡ διδομένη παρὰ τοῦ βασιλέως τοῖς στρατεύμασι. Donatiuum milibus ab Imperatore.

De Imaginibus Imperatorum. CAP. XIII.

IMagines vbique gentium viris fortibus poſitas ad memoriam propagandam, nemo eſt qui ambigat. Imagines autem Romæ fuere pedeſtres, equeſtres, curules, militari habitu, vel ciuili. Macrinus duas ſtatuas equeſtres, pedeſtres duas habitu militari, ſedentes ciuili cultu duas Caracallo poſuit, vt Capitolin. Auguſtum iuuenem Senatus honorauit equeſtri ſtatua, quæ hodiéque in roſtris poſita ætatem eius ſcriptura indicat, qui honor non alij per trecentos annos, quam Syllæ, Pompeio, & Cæſari contigerat, ait Velleius Paterc volumine 2. Camillo & Mænio conſulibus equeſtres ſtatuæ in foro poſitæ ſunt, rara illa ætate res, auctore Liuio li 8. Alexander Seuerus ſtatuas ſummorum virorum in foro Trajani collocauit, vndiq;

tranſlatas ſtatuas coloſſeas, vel pedeſtres nudas, vel equeſtres D. Imperatoribus in foro Neruæ, quod tranſitorium dicitur, locauit, omnibus cum titulis & columnis æneis, quæ geſtorum ordinem continerent, exemplo Auguſti, qui ſummorum virorum ſtatuas in foro ſuo è marmore collocauit, additis geſtis, vt Lãpridius. Auguſti ſtatuam eo loco poſitam iuſſit transferri Claudius, ne aut ſemper aſpiceret cædes in amphitheatro, aut ſemper velata eſſet, ait Dio, lib. vlt. quia velabantur, ne cædes ſpectarent. Imagines imperatorum στεφάνοις καὶ δαφναῖς κεκοσμημένας αὐτοί τ' εὐφήμουν, καὶ τοὺς στρατιώτας ἠξίουν γνωρίσαι, καὶ εὐφημῆσαι, Coronis & lauro ornatas, & ipſi fauſtis acclamationibus proſequebantur, & milites noſſe, ac proſequi volebant, ait Herodianus. Tacitus lib. 14. Octauiæ imagines geſtant humeris, ſpargunt floribus. Coronas enim & flores à plebe ſpargi iam olim ſolitos indicat Liuius lib. 33. vt ruente, inquit, turba in vnum, coronas lemniſcoſque iacientium, haud procul periculo fuerit. Aurati principum vultus, auratæ pilæ impoſiti prouinciarum rectoribus, & præfecto prætorio pro inſignibus proponebantur, in Notitia imperij. Suetonius in Tiberio c. 26. Imagines principum ſacri vultus l. 1. C. de publica lætit. Si ſacros vultus inhiantibus populis inferimus, hos ſine immodico pretio nuntiari, excipique ſancimus. Labrata vocantur. Martianus l. 5. ad leg. Iul. majeſtat. C. de ſtatuis & imag. Ambroſius lib. 6. c. 9. Examer. Principum capita, & ducti vultus de ære adorantur. Nazarius Panegyr. Cõſtant. Aboleri hic vultus (à Maxentio) non poteſt, vniuerſorum pectoribus

infixus eſt, nec commendatione ceræ, aut pigmentorum fucis renitet. l. penult. C. de ſtatuis & imagin. & l. 2. l. ſi quando. C. de opere pub. Plinius lib. 10. ep. ad Trajan. Cum imagini tuæ, quam propter hoc iuſſeram cum ſimulacris numinum afferri, ture ac vino ſupplicarent, omnes imaginem tuam & Deorum ſimulacra venerati ſunt. Labratum veteres gloſ. φίλημα βασιλικὸν, ἀσπαστικὸν βασιλέως interpretantur, oſculum imperatoris. Optatus Mil. lauratis, & iconibus quæ mittuntur ad ciuitates vel regiones, obuij adeunt populi cum cereis & incenſis, non cera perfuſam tabulam, ſed imperatorem honorantes. C. de publ. lætit. nunt. l. quicquid noſtrorum nuntiari cæpit proſperorum, vt bella ſi deſinunt, ſi oriuntur victoriæ faſtis, ſi honor datus fuerit regalium trabearum vel conſulū, compoſitæve pacis erit offerenda tranquillitas, ſi ſacros vultus inhiantibus fortè populis offerimus, &c. l. 4. C. Theodoſ. lib. 8. tit. xi. Eclog. 56. Baſili. οἱ τὰς δημοσίας ἱλαρίας, εἴτ' οὖν χαρμόσυνα ἐπιφερόμενοι, μηδὲν παντελῶς παρὰ τῶν ἐπαρχιωτῶν λαμβανέτωσαν, εἴτε πολεμίων ἀναχώρησιν, εἴτε νίκην, εἴτε ὑπάτων ἀναγόρευσιν, εἴτε εἰρήνην γενομένην πρὸς τοὺς πολεμίους, εἴτε λαβράτον καταγγέλοιεν. Qui inferunt publicas lætitias, & gaudia nuntiant, nihil omnino à prouincialibus accipiant, ſiue hoſtium diſceſſum, ſiue victoriam, ſiue conſulum renuntiationem ſiue pacem cum hoſtibus initam, ſiue labratum nuntiant. Labratum vocat ſacros vultus qui inhiantibus populis offerebantur, C. de publ. læt. nunt. Gregor. dial. ep. 1. ad Leon. Iſaur. καὶ τὰ λαυράτα σου κατεδέξατο. & ſacros tuos vultus receperunt. item, εἴφαν τις τὰ λαυράτα σου κατεπάτησαν, καὶ

διασκαφὴν τοῦ προσώπου σου ἐποιήσαντο. Labrata tua ſolo afflicta pedibus calcarunt, & vultus tuos euerterunt. Labrata dicta ſunt à labris adorantium ea, & oſculantium. Laurata fortè imagines lauro coronatæ, vt ſupra Herodianus. Conſtantinopoli in circo variæ fuere ſtatuæ, de quibus olim egimus libro de circo. Cedrinus, ἐπληρώθη δὲ καὶ ὁ χαλκοῦς κίων ὁ μέγας ὁ αὐγουστίων, καὶ ἀνηνέχθη ἡ στήλη τοῦ ἰουστινιανοῦ ἔφιππος, κρατοῦσα τῇ μὲν ἀριστερᾷ χειρὶ μῆλον σφαιροειδὲς, ὡς τῆς γῆς ἁπάσης αὐτοῦ κυριεύοντος, τὴν δὲ δεξιὰν δὲ ἀνατεταμένην ἔχουσαν καὶ οἱονεὶ πέρσαις διακελευομένην, στῆτε. Perfecta eſt, inquit, magna columna ærea Auguſtion dicta, & impoſita eſt ſtatua Iuſtiniani equeſtris, læua pomum orbiculatum complexa, quaſi vniuerſæ terræ ipſe dominus eſſet, dextera extenta quaſi Perſis imperaret, vt quieſcerẽt. Sed & clypei fuere pro imaginibus, quę in ſcutis expreſſæ. Scutis enim, qualibus ad Trojam pugnatum eſt, cõtinebantur imagines, vnde & nomen habuere clypeorum, non vt peruerſa grammaticorum ſubtilitas voluit à cluendo, ait Plinius. In præda Haſdrubalis clypeus argẽteus repertus cum imagine ipſius, Liuio teſte lib. 25. Capitolinus in Antonino, clypeum Hadrianus magnificentiſſimum poſuit, ſacerdotes inſtituit. Horum clypeorum origo Romæ ab Appio Claudio. Plinius, Suorum vero clypeos in ſacro vel publico priuatim dicare primus inſtituit Appius Claudius, ſi priuatum vſum ſpectas, anno vrbis 259. Alexandriæ σεβάσιον fuit, vbi clypei ſacri Cæſari cum titulo ſine imagine ſculpta, vt Philo. Sueton. in Caligula c. 16. Caligulæ decretus eſt clypeus aureus, quem quotannis certo die collegia ſacerdotum in Capitolium ferrent,

pueris

pueris laudes eius canentibus. Tacitus lib. 2. cum cenſeretur clypeus auro & magnitudine inſignis inter auctores eloquentiæ Germanico. Suetonius, Clypei & imagines Domitiani coram detractæ. Clypei qui gradatim vexillis & ſignis legionum erant affixi, habebant προτομαὶ imperatorum. Ioſephus ſcribit προτομαὶ Καίσαρος, καὶ τὰς εἰκόνας αὐτοῦ, imagines Cæſaris, cauſas tumultus in Iudæa fuiſſe. προτομαὶ erant imagines Cæſarum in orbe æneo, aureo, argenteo, collo tenus expreſſæ. Chariſius clypeum neutro genere imaginem ſignificare ait. προτομαὶ vulgo medailles. Trebellius in Claudio, illi clypeus aureus, vel vt grammatici loquuntur, clypeum aureum, Senatus iudicio in curia poſitum eſt, vbi etiam nunc videtur, expreſſa thorace vultus eius imago. Vetus inſcriptio, Huic decuriones funus publicum, ſtatuam equeſtrem, clypeum argenteum, locũ ſepulturæ decreuerunt. Aſinius lib. de prouinciæ hæredibus, imaginis clypeum dixit maſculino genere. Clypeus, inquit, prætextæ imaginis poſitus. Philo de legatione, Pilatus ἀναθεῖναι ἀσπίδας μήτε μορφὴν ἐχούσας, μήτε ἄλλό τι τῶν ἀπηγορευμένων, ἔξω τινὸς ἐπιγραφῆς ἀναγκαίας, ἣ δύο ταῦτα ἐμήνυε, τόν τε ἀναθέντα, καὶ ὑπὲρ οὗ ἡ ἀνάθεσις. Suſpendit clypeos ſine imagine, aut alio quod vetitum eſſet, præter inſcriptionem neceſſariam, quæ duo indicabat, quis & cui poſuiſſet. Statuam auratam, quæ prima omnium in Italia ſtatuta eſt, patri Glabrioni filius poſuit, vt Liuius lib. 40. Adhelmus imaginem in thorace expreſſam vocat thoracida. Rufinus lib. 11. hiſtor. eccleſ. c. 29. thoracas. Conſtantinus Porphyrogennetæ ἀνάγλυφα, μισσώρια, menſulas argenteas ex-

ſculptas, quæ in parietibus erant inſtructæ. Rufinus thoraces Serapidiş ea mente dixit. Valafrid. Strabo c.8. de reb. eccl. Conſtantinum imperat. per thoracidas Apoſtolorum, quod ipſos in viſioni viderit, cognouiſſe. vir doctus ignorat quæ ſint thoracides. ſunt vultus D. Petri. Prudentius in Laurentio, Capita in nummo vocat ænigmata. Philo tamen ἀσπίδας ἀγράφους dixit in legat. ad Caium. lib. 1. Machab. c.14. 15. ἀσπίδες ἄγραφοι. clypei non picti. Caper, clupeum imago, clypeus ἀσπίς. Plinius lib. dubij ſermonis ſecundo, indiſtincto genere ait, ſed litera differre, vt pugnatorium per i clipeum dicamus, quod eſt à clepere, id eſt celare, dictum, imaginem vero per u, à cluendo. Sed hæc differentia mihi diſplicet, propter communionem i, & u litterarum. Trebellius in Claudio. Illi, quod nulli antea populus Rom. ſumptu ſuo in Capitolio ante IouisOpt. M. templũ ſtatuam auream decem pedũ collocauit. Illi totius orbis iudicio in roſtris poſita eſt columna cum palmata ſtatua ſuperfixa, librarum argenti mille quingẽtarum. Trajano tamen in veſtibulo Iouis O. M. ſtatuę & æreæ & argenteæ poſitæ ſunt. Ipſi etiam Domitiano ſtatuæ argenteæ, & aureæ in Capitolio poſitæ: Plin. Panegyr. Tuam ſtatuam in veſtibulo Iouis O. M. vnam, alterámve, & hanc æream cernimus. At paulo ante aditus omnes, omnes gradus, totáq; area, hinc auro, hinc argẽto relucebat. Sueton. Domitiano. Statuas ſibi in Capitolio non niſi aureas & argenteas poni permiſit, ac ponderis certi. Valerius Maxim. l. 8. c.14. Imaginẽ in cella Iouis Opt. M. poſitam Africano, quæ quotieſcunque funus aliquod Corneliæ genti

celebrandum eſt, inde petitur, vnique illi inſtar atrij Capitolium eſt. In Curia effigies ſuperiori Catoni, vnde educitur in funeribus Catonum. Imperatorum certè imagines non ſequebantur funus gentilium. Dio, ἀπεῖπον μηδεμίαν εἰκόνα καίσαρος ὡς θεοῦ ὄντος ἐν ταῖς τῶν συγγενῶν αὐτοῦ ἐκφοραῖς πέμπεσθαι, ὅπερ ἐκ τοῦ πάνυ ἀρχαίου καὶ τότε ἔτι ἐγίγνετο. Vetitum ne qua Cæſaris imago, vt qui Deus eſſet, in exſequiis gentilium ſequeretur, quod ab antiquo hodiéque ſeruatur. Idem de Auguſto, καὶ ὅπως μήτε εἰκὼν αὐτοῦ ἐν ἐκφοραῖς τινος πομπεύῃ, vt ne imago Auguſti in pompa funeris cuiuſquam ſequeretur. Sed & flagitioſorum hominum imagines non ſequutæ funus. Cotta cenſuit ne imago Libonis, vt flagitioſi, exſequias poſterorũ comitaretur. In Circum vero curru elephantino imagines imperatorum, & imperatricum delatas oſtendimus libro de Circo. καὶ χρυσῆν εἰκόνα τοῦ Περτίνακος ἐφ' ἅρματος ἐλεφάντων ἐς τὸν ἱππόδρομον εἰσάγεσθαι, Auream imaginem Pertinacis curru elephantum in circum inferri. καὶ ἐς τὸ θέατρον χρυσῆν εἰκόνα τῆς Φαυστίνης ἐπὶ δίφρου ἀεὶ εἰσφέρεσθαι, καὶ ἐν τῇ προεδρείᾳ ἐν ᾗ ζῶσα ἐκαθῆτο τίθεσθαι. & in theatrum auream imaginem Fauſtinæ in ſella ſemper ferri, & in eo loco poni vnde viua ſpectabat. Plinius lib. 34. c. 4. & 5. Græca res eſt nihil velare, at Romana, & militaris thoracas addere. Equeſtres ſtatuæ à Græcis ortæ, ſed illi celetas tantum in certamine ſacro victores. poſtea vero, & qui bigis, vel quadrigis viciſſent. Vnde & noſtris currus in his qui triũphauiſſent. Serum hoc, & in his non niſi à D. Auguſto ſeiuges, ſicut & elephanti. Statuæ autem, vt ibidem docet Plinius, quo plurium pedum eſſent eo fuere magis honorificæ.

Omnium honoratiſſimæ coloſſeæ. Nam deorum ſtatuæ legitimum ſtatum hominis ter ferè continebant, Heroum bis, Regum & imperatorum iſtis erant breuiores. vt imago Claudij à Senatu poſita decem pedum, & vt plurimum ad exemplar earum quæ Diis poſitæ eſſent fiebant, vt ex Ioſepho ſupra oſtendimus. Coloſſo illi à Charete facto, quē 107. altitudinis pedes habuiſſe vult Caſſiodorus, Nero caput ſuum, vt loquitur Plinius, vel vt Spartianus in Hadriano, vultum ſuum imponendum curauit. Plinius ei Veſpaſianum Solis caput impoſuiſſe demto capite Neronis ſcribit. Spartianus, Hadrianum hoc ſimulacrum poſt Neronis vultum, cui dicatum fuerat, Soli conſecraſſe. De ſtatuis triumphalibus Iuuenal. ſat. 7.

Huius enim ſtat currus aheneus, albi
Quadrijuges in veſtibulis, atque ipſe feroci
Bellatore ſedens, curuatum haſtile minatur
Eminus, & ſtatua meditatur prœlia luſca.

Sub imperatoribus prouinciarum rectoribus imagines poni ſine imperiali beneficio non potuerunt. Imagines in ſignis vt plurimum argenteæ fuere, quia color argenti clarior, quæ ferebantur ab imaginiferis. Et vt milites in exercitu, ſic domi quiſque imperatorum qui probarentur imagines colebat. Impp. Arcad. & Honorius A A. Si quis iudicum accepiſſe æneas vel argenteas vel marmoreas ſtatuas extra imperiale beneficium in adminiſtratione poſitus detegetur, emolumenta quæ accepit in ea po-

ſitus dignitate quam polluit, cum extortis titulis, vel præſumptis in quadruplum fiſco noſtro inferat. C. de ſtatuis & imag. Quoties ſtatuæ vel imagines imperatorum erigerentur diebus feſtis, vel communibus, rectores prouinciarum aderant, & adorabant, priuati tamen pecunias conferre non cogebantur. Si Rectori prouinciæ ſtatua beneficio principis, à quo poſtulata erat, poneretur, ipſius rectoris expenſis ponebatur. Libera Republica Proconſulibus bene meritis & ſtatuæ & templa in prouinciis poſita, Romæ ex Senatus vel populi decreto. Iuuenalis ſat. 8.

Et ſtantes in curribus Æmilianos.

Tripedaneæ primum poſitæ. Plinius lib. 34. Equeſtres fœminis poſitæ, vt Clœliæ. Cicero imaginem laureatam commemorat pro Murena. Capitolinus in Maxim. Maximo, Balbino, & Gordiano ſtatuas cum elephantis decernimus, currus triumphales decernimus, ſtatuas equeſtres decernimus. In ſignis & vexillis militaribus imagines imperatorum affixæ. Arrianus in Epicteto, τὰ σημεῖα τῆς ἐπιλέκτου στρατιᾶς ἀετοὶ, εἰκόνες βασίλειοι, στέμματα πάντα χρυσᾶ διατεταμένα ἐπὶ ξυστῶν ἠργυρωμένων. Signa exercitus lecti, aquila, vultus ſacri, coronamenta omnia aurea extenſa in haſtis argentatis. Suetonius Tiberio, c. 48. Munera Syriacis legionibus dedit, quod ſolæ nullam Seiani imaginem inter ſigna coluiſſent. Vultus illi erant clypeoli infra crucem haſtæ adnexi. Tertullianus, omnes illi imaginum ſuggeſtus in ſignis monilia crucium ſunt. Plinius lib. 23. Color argenti clarior eſt, magiſque diei ſimilis, & ideo

militaribus ſignis familiarior, quoniam is longius fulget. Vegetius lib. 2. c. 6. Prima cohors imagines imperatorum, id eſt, diuina, & præſentia ſigna veneratur. Imaginarij, imaginiferi, qui portant imagines imperatorum. Capitolinus, in Maximo & Balbino, legiones ipſæ & auxilia, vbique terrarum iam veſtros vultus adorant: in Marco, Sacrilegus iudicatus qui eius imaginem in ſua domo non habuit. Vopiſcus, probum conſecrandum vultibus. in Tacito, edicto principum iuſſi omnes, vt Aurelianum pictum haberent. Principes autem vt primum creati, imagines ſuas Romam, & in alias ciuitates mittebant, quæ ſi admitterentur, in eorum verba iurabant. Zozimus, ἐν δὲ τῇ ῥώμῃ τῆς εἰκόνος αὐτοῦ δεχθείσης κατὰ τὸ σύνηθες. Conſtātinus cum à militibus Cæſar renuntiatus eſſet, imagines eius Romæ receptæ ſunt. Maxentius Carthaginem & Libyam τοὺς τὴν εἰκόνα τῆς αὐτοῦ περιοίσοντας ἔπεμπεν, ὅπερ γενέσθαι κωλύσαντες οἱ αὐτόθι στρατιῶται, miſit qui imagiuem ſuam perferrent, quod milites qui tum illic erant prohibuerunt. Cornelius Gallus quod Auguſto viuo imagines ſuas vbique per Ægyptum poſuerat à Senatu damnatus eſt, ait Dio. Θεοδόσιος ὁ βασιλεὺς ἐδέχετο τε βασιλέα μάξιμον εἶναι, καὶ εἰκόνων αὐτοῦ κοινωνεῖν. τὴν μαξίμου εἰκόνα δεῖξαι τοῖς ἀλεξανδρεῦσιν ἐπέταξεν, ἀναθεῖναί τε δημοσίᾳ ταύτην. Theodoſius Imperator admiſit, vt Maximus ſecum imperij ac ſtatuarum particeps eſſet. Mandauit vt Alexandrinis imago Maximi oſtenderetur, & publicè poneretur. Herodianus lib. 8. Aquileienſes προθέντες τὰς εἰκόνας μαξίμου, καὶ βαλβίνου, γορδιανοῦ τε καίσαρος στεφάνοις καὶ δάφναις κεκοσμημένας αὐτοὶ εὐφήμουν. propoſitis imaginibus Maximi, Balbini, &

Gordiani Cęſaris, quas coronis & lauro ornarant, acclamabant, & milites hortabantur, vt agnoſcerent, ſalutarentque. ornari enim lauro imagines moris fuit, vt monuimus. Dio de Iulio Cæſare, εἰκόνας μετὰ στεφάνων τῶν ἐπὶ τοῖς τοιούτοις νενομισμένων ἱδρύσαντο. Imagines cum coronis quæ in talibus ſolent, Iulio poſuerunt. Tacit. lib. 14. Imagines Octauiæ ſpargunt floribus, foroq; ac templis ſtatuunt. Martialis lib. 10. e. 32.

Hæc mihi quæ colitur violis pictura, roſiſque.

Arrianus lib. 1. diſſertat. epict. c. 19. πάντες με θεραπεύουσι. καὶ γὰρ ἐγὼ τὸ πινάκιον θεραπεύω, καὶ πλύνω αὐτὸ καὶ ἐκμάσσω. omnes me obſeruant. Etenim tabulá in qua eſt imago imperatoris colo, lauo, detergo. Herodian. καὶ τὰς μὲν τοῦ μαξιμίνου τιμὰς καθῄρουν, εἰκόσι δὲ, καὶ ἀνδριάσι γορδιανοῦ τὰς πόλεις ἐκόσμουν. Et honores quidem Maximini detrahebant, imaginibus autem & ſtatuis Gordiani vrbes ornabant. Argenteas & aureas Domitiano ſtatuas poſitas docuimus. Macrinus ſibi argenteam ſtatuam poni ſupra quinque pondo, vel auream ſupra tria vetuit. καὶ μηδεμίαν εἰκόνα μήτε ἀργυρᾶν ὑπὲρ πέντε λίτρας, μήτε χρυσῆν ὑπὲρ τρεῖς, ait Dio. Eæ ſignis militaribus affigebantur, ſi probaretur imperator; ſi exauguratus eſſet, detrahebantur. Ita cum milites Iulianum Didium Imperatorem renuntiaſſent, τά τε σημεῖα ἄραντες, καὶ τὰς ἐκείνου εἰκόνας ἀποκαταστήσαντες προπέμπειν ἐπειρῶντο, ſignis ſublatis, impoſitiſq; illius imaginibus deducere hominé tendunt, ait Dio. Contra, Vitellij imagines ſuſtulerunt è ſignis, ἀπὸ τῶν σημείων καθεῖλον, vt Xiphilinus. Ea fuiſſe diximus ſcutula ſignis affixa, quæ milites adorabant Milites, ait Herodianus lib. 8. Maximini εἰκόνας ἐκ τῶν σημείων κατα-

σπῶσι, imagines vellunt è ſignis, & Aquileiam à ciuibus ea lege admittuntur, vt ante imagines Maximi, Balbini, & Gordiani adorarent. Capitolinus in Maxim. idem oſtendit, imagineſque imperatorum adorari ſolitas monet, priuſquã in eorum verba iuraretur. Artabanus aquilas & ſigna Romana, Cæſarumque imagines adorauit, vt Sueton. in Calig. c. 14. Imagines Antonini philoſophi per omnes ferè domos fuere, vt Capitolin. Chryſoſtomus εἰς ὅμοιον φανερόν. βασιλέως ἀπόντος εἰκὼν βασιλικὴ πληροῖ χώραν βασιλέως, καὶ προσκυνοῦσι ἄρχοντες, καὶ ἱεραὶ νουμηνίαι ἐπιτελοῦνται, καὶ ὑπαντῶσι δῆμοι, καὶ προσκυνοῦσι, οὐ πρὸς τὰς εἰκόνας βλέποντες, ἀλλὰ πρὸς τὸν χαρακτῆρα βασιλέως, οὐκ ἐν τῇ φύσει θεωρούμενον, ἀλλὰ ἐν τῇ γραφῇ παραδιδόμενον. Rege abſente imago regis locum eius implet, eam magiſtratus adorant, & ſacram feſtiuitatem celebrant, & populi obuiam procedunt, & adorant, non quia belle imago picta eſt, ſed quia vultum principis exprimit, non reipſa præſenté, ſed penicillo graphicè depictum. Tiberius coli per theatra & fora effigies Seiani, interque principia legionum ſinebat, vt Tacit. lib. 4. Quia honorem in ſtatuis habitum hominibus nonnulla religione Deorum conſecrari putant, ait Cicero 4. in Verrem. Imagines Ariſtogitonis, & Harmodij appulſas Rhodij cum in hoſpitium publicè inuitaſſent, ſacris etiam puluinaribus collocarunt, narrante Valerio Max. lib. 2. c. 10. Vitellius Artabanum coëgit θῦσαι ταῖς τοῦ αὐγούστου, τοῦ τε γαΐου εἰκόσι, quòd ſupra ex Suetonio, & iam ex Dione monemus. Tacitus lib. 1. Tua, D. Auguſte, cælo recepta mens, tua pater Druſe imago, tui memoria iiſdem iſtis cum militibus. Quia imago

Druſi

Druſi patris Germanici in ſignis culta. Non enim ſolius imperatoris, verum & aliorum qui in imperio ſecundas tenerent, imagines in ſignis cultæ ſub Tiberio, quod poſtea veritum. Imaginibus illis imperatorum qui honorem non habuiſſet, maieſtatis poſtulatus eſt. Zeno Veronenſis ſerm. de ſpe, ſide, & carit. Si inclyti cuiuſquam regis, hominis tamen, vultus quiuis vlla violauerit ratione, nonne cõtinuo velut ſacrilegij commiſſi capitales pœnas luit? Plinius lib. 33. c. 3. Imaginem principis in annulo argenteo gerebant, qui per libertos ad Claudium imperatorem admittebantur. Spartianus, Damnati ſub Commodo qui vrinã in eo loco fecerant, in quo ſtatuæ aut imagines erant principis, & qui coronas imaginibus eius detraxerant, vt alias ponerent. Eæ imagines vt plurimum expreſſæ erant ad exemplar nobilis alicuius ſimulacri Deorum, vt Iouis Olympici, & Iunonis Argiuæ, ait Ioſephus c. 10. lib. 16. Origin. Ideo vel in templis, vel in foro, & loco illuſtri eæ ponebantur. Senatus Marco & Fauſtinæ decreuit argenteas ſtatuas Romæ in templo Veneris, arámque extrui, in qua Virgines omnes quæ nuberẽt in vrbe vna cum ſponſis ſacrificarent. ἔν τε τῷ ἀφροδισίῳ τῷ ῥωμαϊκῷ εἰκόνας δὲ ἀργυρᾶς ἀνατεθῆναι, ait Dio apud Xiphil. Caligula τὸν δ᾽ ἀνδριάντα ἐκείνου κατὰ πόλεις ἐν τοῖς ναοῖς ἀπέστελλε (vulgo κατὰ πόλιν, male) καθιδρύσασθαι, καὶ εἰς τὸν ἱεροσολύμων ναόν, ſtatuam ſuam per vrbes in templis ponendum miſit, atque adeo ipſo Hieroſolymitano templo, vt Suidas. Vetuit Tiberius ſibi imagines, & templa poni. καὶ ὅτι οὔτε τεμένισμα αὐτῷ ἐπιτηδεύθη, οὔτ᾽ εἰκόνα ἐξῆν αὐτοῦ οὐδενὶ στῆσαι, vt Dio. In roſtris ſtatuæ vt plurimum poſitæ. Cicero 13. Philip.

Statua in roſtris Lepido cum inſcriptione præclara. lib. 1. Digeſt. tit. 2. Sulpitius cum in legatione periiſſet, ſtatuam ei populus Rom. pro roſtris poſuit, hodiéque exſtat pro roſtris Auguſti. Lucio item Antonio ſtatuã inauratam, in qua inſcriptum quinq; & triginta tribus patrono populi Rom. Cic. Philip 6. Idẽ pro Deiotaro, Ad ſtatuam nullus eſt locus roſtris clarior. Capitolinus in Gordianis, His in Senatu lectis, quadrigæ elephantorum Gordiano decretæ ſunt, vtpote qui Perſas viciſſet, vt triumpho Perſico triumpharet. Conſtantinopoli ſtatuæ imperatorum & imperatricum in circo cum acclamatione & plauſu ponebantur. Sozomenus lib. 8. c. 8. ἀνδριάντος ἀργυροῦ τῆς τοῦ βασιλέως γαμετῆς ἐπὶ πορφυροῦ κίονος ἀνατεθέντος, ὃς καὶ νῦν ἐπὶ πρὸς μεσημβρίαν, κρότοι τε καὶ δημώδεις θέαι ὀρχηστῶν τε καὶ μίμων ἐνθάδε ἐπετελοῦντο, ὡς ἔθος ἦν τότε ἐπὶ τῇ ἀνακλήσει τῶν βασιλικῶν εἰκόνων. Statua argentea vxoris Imperatoris in columna porphyretica poſita, quæ nunc eſt ad meridiem, plauſus & publica ſpectacula ſaltatorum & mimorum ibi fiebant, vt moris erat, cum imperatoris imagines renuntiarentur. Statuas virorum illuſtrium Auguſtus ex area Capitolina in Martium campum deportarat, quas euertit Caligula. Sueton. lib. 4. c. 34. Statuas virorum illuſtriũ ab Auguſto ex capitolina area propter anguſtias in Martium collocatas ita ſubuertit, atque diſiecit, vt reſtitui ſaluis titulis non valuerint. Formulæ titulorum variæ. Cicero lib 12. ep. ad famil. 3. In ſtatua quam poſuit in roſtris inſcripſit, parenti optimè merito Philip. 6. Equeſtrem ſtatuam in auratam quinque & 30. tribus patrono pop. Rom. In baſi titulus adſcriptus. Sueton.

in Domitiano c. 18. E baſi ſtatuæ triumphalis titulus excuſſus vi procellæ in monimentum proximum decidit. Horat. lib. 3. Od. 24. *Si quæret pater vrbium*
Subſcribi ſtatuis.

In Vitellio c. 3. Suet. Statua pro roſtris cum hac inſcriptione, pietatis immobilis erga principem. In vna Herculis tunicati ſtatua tres titulos fuiſſe docet Plin. lib. 34. c. 8. Decreta ſtatua Suffetiæ virgini, vt poneretur vbi vellet. Herodian. lib. 1. Maximæ ſtatuæ Coloſſeæ, quam colunt Romani ſolis imaginem ferentem, caput ſuſtulit, & ſuum ſuperimpoſuit Commodus, cum ſubſcripſiſſet in baſi non vt moris eſt imperatorias & patritas appellationes, ſed pro Germanico inſcripſiſſet, qui mille gladiatores vicit. ὑπογράψας τῇ βάσει οὐχ ὡς εἰώθασι βασιλικὰς, καὶ πατρῴους προσηγορείας, ἀντὶ τοῦ Γερμανικοῦ, μονομάχους χιλίους νικήσαντος. Sæpe ſubſcribebātur hæ litteræ, H. C. I. R. Honore contentus impenſam remiſit. vel H. A. I. R. Honore accepto impenſam remiſit. vel H. C. I. S. P. Honore contentus impenſa ſua poſuit. item L. D. D. D. locus datus decreto decurionum. Sæpe adſcriptum titulis, datas ſportulas aut epulum in ſtatuæ dedicatione. Peruſij eſt inſcriptio ſtatuæ Antonino poſitæ ab Egnatio Feſto, cum ei plebs vrbana ludos edenti publicos, ad ſtatuam ponendam pecuniam obtuliſſet, is honore contentus impenſam remiſit, & impetrata venia ab ordine Peruſinorum Opt. Maximoq; principi de ſua pecunia poſuit, cuius ob dedicationem dari iuſſit ab herede ſuo decurionibus ſingulis HS IIII. N. Plebi HS II. N. L. D. D. D. In lapide Hiſpanienſi, Pietati Auguſtæ L. Lucretius Fuluianus Flamen Col.

Immunium Prouinciæ Beticæ, Pontifex perpetuus domus Auguſtæ T. P. I. ex argento proprio ob honorem pontificatus, Lucretia. L. filia Campana Flam. perpetua domus Auguſtæ editis ad dedicationem ſcenicis ludis per quatriduum, & Circenſibus, & epulo diuiſo poſuit. Huic dono Lucretia Campana amplius nomine ſuo coronam auream adiunxit. Zonaras in Arcadio ſcribit eum ἐν τῷ ξηρολόφῳ ἀνεγεῖραι κίονα, καὶ ἐπ' αὐτῷ ἀνδριάντα οἰκεῖον ἐνιδρῦσαι, columnam in Xerolopho excitaſſe, & ſuper ſtatuam propriam ſtatuiſſe. Galerius filios ſuo participes honoris regij fecit, voluitque vt in tabulis & picturis conſecrarentur eorum vultus τῆς βασιλικῆς τιμῆς, τῆς τ' ἐν πίναξι καὶ γραφαῖς ἀναθέσεως πεποίηντο κοινωνούς, ait Euſeb. lib. 9. Hiſtor. eccleſ. ſub fin. lib. 1. c. 1. de vita Cōſtantini, cera pictos imperatores, picturis adumbratos, ſimulacris è varia materia expreſſos, tabulis & columnis delineatos vt ad immortalitatem conſecrarentur. καὶ οἱ μὲν σκιαγραφίαις, κηροχύτου γραφῆς ἄνθεσι, οἱ δὲ γλυφαῖς ὕλης ἀψύχου ἀνδρείκελα σχήματα τεκταινάμενοι, οἱ δὲ κύρβεσι καὶ στήλαις βαθείας γραμμὰς ἐγχαράξαντες μνήμαις ὑπέβαλον αἰωνίοις τὰς τῶν τιμωμένων ἀρετὰς παραδιδόναι. Claudianus lib. 2. in Eutropium, cui beneficio principis variæ ſtatuæ poſitæ,

multiſque gemunt incudibus æra:
Formatura nefas, hæc iudicis, illa togati,
Hic nitet armati ſpecies, numeroſus vbique
Fulget eques, præfert eunuchi curia vultus,
Inceſtare vias cunctas hæc ora laborant.
Subter adulantes tituli, nimiæque leguntur
Vel matibus laudes, claro quod nobilis ortu,

Conuiua & Domini, quod maxima prælia ſolus
Impleat, & pariter miles, quod tertius vrbis
Conditor, hoc ByZas, Conſtantinuſque videbunt.

Pilatus ſub Tyberio νύκτωρ κεκαλυμμένας εἰς ἱεροσόλυμα παρακομίζει τὰς καίσαρος εἰκόνας, σημαῖαι καλοῦνται. Euſebius lib. 2. nocte tectas infert Hieroſolymam Cæſaris imagines, quæ ſigna dicuntur. Erant enim in vexillis & ſignis imagines imperatorum. Euſeb. l. de vita Conſtant. deſcribit labarum, & ſubiungit, τὸ δὲ ὄρθιον δόρυ τῆς κάτω ἀρχῆς ἐπὶ πολὺ μηκυνόμενον ἄνω μετέωρον ὑπὸ τῷ τοῦ σταυροῦ τροπαίῳ πρὸς αὐτοῖς ἄκροις τοῦ διαγραφέντος ὑφάσματος, τὴν τοῦ θεοφίλου βασιλέως εἰκόνα χρυσῆν μέχρι στέρνων τῶν τ' αὐτοῦ παίδων ὁμοίως ἔφερε. Recta pertica ab inferiori parte alte extenſa ſublimis ſub crucis vexillo, ad ipſas ſummas partes texti quo deſcribitur, auream regis Deo cari imaginem ad pectus vſque, & ipſius filiorum ſimiliter ferebat. Sunt illæ protomæ ſeu clypei de quibus ſupra egimus. Idem Conſtãtinus Romæ ſub manu ſuæ imaginis ſtatui iuſſit tropæum crucis. Signum item crucis eum continentem in dextera manu cum ſtatuiſſent in loco maximè illuſtri Romæ, hunc titulum inciderunt verbis Latinis Romani, Conſtantinum hoc ſigno ſalutari vrbem à iugo ſeruitutis vindicaſſe, τοῦ σωτηρίου τρόπαιον πάθους (ait Euſeb. lib. 9. c. 9. hiſtor eccleſ.) ὑπὸ χεῖρα ἰδίας εἰκόνος ἀνατεθῆναι προστάττει. Item, τὸ σωτήριον τοῦ σταυροῦ σημεῖον ἐπὶ δεξιᾷ κατέχοντα αὐτὸν ἐν τῷ μάλιστα τῶν ἐπὶ ῥώμης δεδημοσιευμένῳ τόπῳ στήσαντες, αὐτὴν δὴ ταύτην ὑπογραφὴν ἐντάξαι ῥήμασιν αὐτοῖς τῇ ῥωμαίων ἐγκελεύεται φωνῇ. &c. Barbari apud ſe Conſtantino ſtatuas poſuerunt, & tabulas in quibus pictura vultus eius expreſſus.

eſſet lib. 1. c. 1. de vita Conſtantini, καὶ βαρβάρων ἐθνῶν ἐθελοντὶ ἀσπαζομένων, ὥστε καὶ γραφαῖς εἰκόνων αὐτὸν παρ' αὐτοῖς τιμᾶν, ἀνδριάντων τε ἀναθήμασι. lib. 4. οἱ τῆς Ἰνδῶν χώρας καθηγεμόνες, εἰκόνων γραφαῖς ἀνδριάντων τε αὐτὸν ἀναθήμασι τιμῶντες. Indorum principes imaginibus & ſtatuis eum honorarunt. Nicetas lib. 7. σημαίας αἳ τοὺς βασιλεῖς εἰκονίζουσι. Signa quę Imperatoris vultum delineant. P. Diaconus lib. 1. Conſtantinus Magnus ſuas imagines in templis poni præcepit. Eumenius Panegyric. Conſtant. Demens qui neſciebat, quacunq; fugerat, vbique numina veſtræ diuinitatis eſſe, vbi vultus veſtri, vbi ſigna colerentur. lib. 4. Conſtant. Euſeb. in ipſo palatio ad portas in imaginibus quæ poſitæ erant in ſuperiori parte veſtibuli ſtans rectus pingebatur, oculis in cælum erectis, manibus paſſis ſpecie precantis. Vetuit imagines ſuas in tēplis idolorum poni, ne pictura eius errore eorum quæ vetita ſunt, contaminaretur. ἐν ταῖς εἰς τὸ μετέωρον τῶν προπύλων ἀνακειμέναις εἰκόσι. Socrates lib. 1. c. 17. Helena miſit partem crucis Dominicæ ad filium, qui credens omnino eam vrbem ſeruatum iri, vrbi pars illa ſeruaretur, in ſua ipſius ſtatua occultauit, quæ Conſtantinopoli in foro Conſtantini ſuper porphyretica & magna columna poſita eſt. ἐπὶ τοῦ πορφύρου καὶ μεγάλου κίονος ἵδρυται. Eudoxiæ Auguſtæ ſtatua argentea in columna porphyretica tunicam habens. Stabat autem in ſuggeſtu alto. ἕστηκε δὲ αὕτη ἐπὶ βήματος ὑψηλοῦ, ait Socrates lib. 6. c. 18. Iulianus Auguſtus in imaginibus ſuis quæ publicè exponebantur, Iouem exprimendum curabat, qui è cælo apparens coronam & purpuram imperij inſignia ſibi traderet, Martem autem & Mercurium in ſe

intuentes, & quaſi ex oculorum coniectu teſtificantes eum eſſe, & eloquentia, & bellicis rebus bonum. διὰ μὲν εἶναι γε ἐκ τοῦ οὐρανοῦ προσφαινόμενοι καὶ στέφανοι καὶ ἁλουργίδα τὰ σύμβολα τῆς βασιλείας προέχοντα, ait Sozomenus lib. 5. c. 17. Anaſtaſius ſtatuam ſuam erexit ex ære in columna tauri, cum ſtatua Magni Theodoſij quæ prius ibi ſteterat cecidiſſet. vt Zonaras, ἔστησε στήλην οἰκείαν ἐν τῷ τοῦ Ταύρου κίονι. In flamulis fuit imago imperatoris. quare Conſtantinus Patricius vt caſtrum imperatoris eſſe oſtenderet, flamula conto infixa ſupra muros caſtri ſtatuit. πατρίκιος κώνστας εἶχε παρ' ἑαυτῷ τὸ φλάμουλον, καὶ ἐπιδέδωκε τῷ πατρικίῳ αἰσωπίῳ τὸ καὶ κισσάσῃ. ὁ δὲ λαβὼν αὐτὰ εἰς κοντάριον περιέθηκε, καὶ ἐπιδέδωκε τῷ πατρικίῳ κωνσταντίῳ εἰπών, ὅτι ἐπίστησον ἄνωθεν εἰς τὸ τεῖχος, ἵνα γνῶσι πάντες τοῦ βασιλέως εἶναι ἀπὸ τῆς σήμερον ἡμέρας τὸ τοιοῦτον κάστρον, ait Conſtantin. Porphy. in Chorograph. Equeſtris ſtatua Conſtantini fuit in Strategio ait P. Diacon. lib. 11. Auratas figuras vocat Claudianus lib. 2. Stilic.

hinc nomen vbique

Plauſibus, auratis celebrant hinc ora figuris.

Statuæ imperatorum eo cultu expreſſæ erant quo vſi imperatores. Iulianus orat. 1. de Claudio Imp. καὶ τὴν ἐν βασιλείᾳ τῆς διαίτης λιτότητα, καὶ τὴν ἀφέλειαν τῆς ἐσθῆτος ἐπὶ τῶν εἰκόνων ὁρωμένην. Simplicitatem in imperio cultus eius & victus quæ in ſtatuis eius cernitur. Conſtantino Magno Athenis poſita eſt imago habitu prætoris Athenarũ. Idem ibidem, Conſtantinus βασιλεὺς ὤν, καὶ κύριος πάντων, στρατηγὸς Ἀθηναίων ἠξίου καλεῖσθαι, καὶ τοιαύτης εἰκόνος τυγχάνων μετ' ἐπιγράμματος ἐγάνυτο πλέον. στρατηγὸν interpretor ἄρχοντα, prætorem, non ducem. In Panegyr.

Conſtantini, Hoc enim vt audio imago illa declarat in Aquilcienſi palatio, ad ipſum conuiuij poſita aſpectum, vbi puella iam diuino decore (Fauſtam intelligit) venerabilis, ſed adhuc impar oneri ſuo, ſuſtinet atque offert tibi etiam tum puero galeam auro gemmiſque radiantem, & pennis pulcræ alitis eminẽntem. Merito igitur tibi, Conſtantine, & nuper Senatus ſignum dedit, & paulo ante Italia ſcutum, & coronam, cuncta aurea dedicauit. Debetur enim & ſæpe debetur, & diuinitati tuorum ſimulacrum aureum, & virtuti ſcutum, & corona pietati. Admonui ſtatuas imperatorum radiato vertice fuiſſe, auream ſedem inter Deos eis poſitam. Plinius Panegyr. Horum vnum ſi præſtitiſſet alius iamdudum radiatum caput, & media inter Deos ſedes, auro ſtaret, aut ebore, auguſtioribuſq; aris, & grandioribus victimis inuocaretur, &c. At paulo ante aditus omnes, omnes gradus, totaque area hinc auro, hinc argento relucebat, ſeu potius polluebatur, cum inceſti principis ſtatuis permixta Deorum ſimulacra ſorderent. Ergo iſtæ quidem æreæ manent, manebuntque quandiu templum ipſum, illæ autem aureæ & innumerabiles ſtrage & ruina publico gaudio litauerunt. Iuuabat illidere ſolo ſuperbiſſimos vultus, &c. truces horrendaſque imagines abiectas, excoctaſque flammis. Traiani imagines, non aureæ fuere, ſed quales egregio principi poni oportuit, æreæ, marmoreæ antiqua ſimplicitate. Plin. ibidem. Stant igitur effigies tuæ quales olim ob egregia in Remp. merita priuatis dicabantur. Viſuntur eadem è materia Cæſaris ſtatuæ, qua Brutorum, qua Camillorum, nec diſcrepat cauſa.

De ſtatuis

De ſtatuis & imaginibus imperatorum euerſis.

CAP. XIV.

MOris fuit, vt imperatorum, quorum memoria publicè damnata eſſet, imagines ſolo affligeréτur, conflagrarent, luto oblinerentur, è ſignis vellerentur. Plinius Panegyrico, de ſtatuis Domitiani dejectis. Iuuabat illidere ſolo ſuperbiſſimos vultus, inſtare ferro, ſæuire ſecuribus, vt ſi ſingulos ictus ſanguis dolorque ſequeretur. Nemo tam temperans gaudij, ſeræque lætitiæ, quin inſtar vltionis videretur cernere laceros artus, truncata membra, poſtremo truces horrendaſque imagines abjectas, excoctaſque flammis. Simocatta c. 2. lib. 3. In ſeditione milites τοὺς βασιλικοὺς ἀνδριάντων καταρρίπτειν ἀνεχείρησαν, ὃ δὴ καὶ γέγονεν. ἀφανίζουσι δὲ καὶ τὰ διὰ τῆς γραφῆς ἀναθήματα, ἅπερ σανίσι καὶ πίναξιν εἰς βασιλέως τιμὴν χρωματουργίᾳ συνετάττοντο τεχνικῇ, ſtatuas regias euertere aggreſſi ſunt, quod & factum eſt. Deleuerunt item imagines pictas, quę in honoré regis poſitæ in tabulis & aſſeribus artificioſe coloribus expreſſæ erant. Euſebius ſub finem lib. 9. hiſtor. eccleſ. Maximinus διὰ προγραμμάτων δημοσίων ἀνεστηλίτευτο, γραφαί τε ὅσαι εἰς τιμὴν αὐτοῦ τε καὶ τῶν αὐτοῦ παίδων κατὰ πᾶσαν ἀνέκειντο πόλιν, αἱ μὲν ἐξ ὕψους εἰς ἔδαφος ῥιπτούμεναι συνετρίβοντο, αἱ δὲ τὰς προσόψεις ἠχρειοῦντο σκοτεινῷ χρώματι καταμελαινόμεναι. ἀνδριάντων δὲ ὁμοίως ὁπόσοι εἰς τὴν αὐτοῦ τιμὴν διανεστήκεσαν, ὡσαύτως ῥιπτούμενοι συνετρίβοντο, γέλως καὶ παιδιὰ τοῖς ἐνυβρίζειν καὶ ἐμπαροινεῖν ἐθέλουσιν ἐκκείμενοι. Maximus hoſtis ab

imperatoribus renuntiatus, tyrannus impius publicis edictis proſcriptus erat. Imagines ac picturæ quæ in honorem eius ac filiorum poſitæ erant per omnem vrbem, aliæ ex alto ad terram deiectæ conterebantur, aliis vultus colore nigro infecti reddebantur inutiles: quotquot item ſtatuę eius honori erectæ erant, euertebantur, riſui ac ludibrio omniũ expoſitæ. Sozomenus lib. 2. ſcribit Iſchyriona Presbyterum vinctum, quia lapidibus regias imagines petierat, ὡς βασιλικὰς εἰκόνας λιθάσαντα. Panegyr. Nazarij ad Conſtant. Ecce enim venerandarum imaginum acerba deiectio (facta à Maxentio) & diuini vultus litura deformis. Aboleri hic vultus non poteſt, vniuerſorum pectoribus infixus, nec commendatione ceræ, aut pigmentorum fucis renitet, ſed deſiderio eſfloreſcit animorum. Vt quiſque imperator militibus ſtipendiis imminutis aut in longũ dilatis ingratus, aut vectigalium oneribus iniuſtis apud populum offenderat, eius imagines plectebantur, aut vxoris ac filiorum. Libanius περὶ στάσεως ad Theodoſ. Ἔδεσσα γὰρ ἡ πόλις μεμψαμένη τι τῶν πρὸς αὐτοὺς, χαλκῆν εἰκόνα αὐτοῦ καθελόντες, εἶτα ἄραντες πρηνῆ κατὰ τὸν ἐπὶ τοὺς παῖδας ἐν τοῖς διδασκαλείοις νόμον ἔτυπτον, ἱμᾶσι τά τε νῶτα καὶ τὰ μετὰ τούτων, κᾆτα προστιθέντες, ὡς ὅτῳ πληγαὶ τοιαῦται προσήκουσι, πλεῖστον ἀπέχει βασιλείας. Edeſſa vrbs cum durius ab imperatore accepti ciues eſſent, imaginem eius æream detractam, deinde pronam ac præcipitem tollentes, vt pueri in ſcholis cædi ſolent, loro humeros dorſum nateſque feriebant, addebantque eum cui conueniant eiuſmodi verbera, plurimum à regia dignitate abeſſe. Conſtantius iniuriam moderate accepit, nec vehe-

mentius excanduit. Antiochi ciuitas cum nouo vectigali à Theodoſio grauata eſſet, ciues æream imaginem laudatiſſimæ Placillæ vxoris eius (alij Flaccillam eſſe volunt) dejecerunt, & per vicos vrbis vnco traxerunt, καὶ τὴν χαλκῆν εἰκόνα τῆς πανευφήμου Πλακίλλης κατήνεγκέ τε, καὶ ἐπὶ πολὺ τῆς πόλεως κατέσυρε μέρος, quare offenſus Theodoſius καὶ τῆς πόλεως ἀφείλετο προνόμια, ait Theodor. lib. 5. Hiſtor. eccleſ. c. 19. Veſpaſianus neminem eorum occidit, qui ſtatuas eius euerterāt. εἰ δὲ δὴ τὸν πατέρα τοῦ αὐτοῦ μηδέν σου ταύτῃ λείπεσθαι λέγοντες, τὸν ἐν μὲν ταῖς εἰκόσιν ὅμοια πεπονθότα, κτείναντα δὲ οὐδένα τῇ παρ' ἑαυτοῦ ψήφῳ. Qui vero Titi patrem nihil tibi hac virtute concedere dictitant, quod in imaginibus paria ſit perpeſſus, ac neminem ſententia ſua peremerit, ait Libanius orat. ad Theodoſ. ὅς γὰρ μετ' αἰδοῦς ἑωρῶμεν ὑμετέρας εἰκόνας, ταύτας οὐχ οὕτως εἶδον οἱ τολμηρότατοι. Quas cum veneratione intuebamur veſtras imagines, eas illi audaciſſimi non ita ſuſpiciebant, imo deiiciebant. Andronici imagines cum Iſaacius imperator à populo creatus eſſet, euerſæ ſunt. Nicetas lib. 2. Andronici, καὶ ἐν τῇ πόλει τὴν οἰκείαν ἐξουθενωμένον εἰκόνα, εἴτε τὸν προσώπου χαρακτῆρα βούλοιτό τις οὕτω νοεῖν, εἴτε τὰ ἐπὶ τῶν τοίχων καὶ σανίδων εἰκάσματα, ἐπεὶ καὶ ταῦτα ὁ πολὺς κατηχρειώκει λεώς, καὶ διεσκεδάκει πρὸς γῆν, καὶ ἐλέπτυνεν. Talis exitus oppreſſit Andronicum, imagine eius in ipſa vrbe ad nihilum redacta, ſiue quis vultum eius intelligat, ſiue ſtatuas & picturas in tabulis & parietibus. Nam eas quoque vulgus perdidit & comminuit. Libanius de imagin. ad Theodoſ. Si Antiocheni peccaſſent tantum in iuniorem è filiis imperatoris, ferendum eſſet. Si autem iuniori adiungitur filius natu maior, & maiori

filio mater, matri ipſe imperator, nonne res grauior eſt, quam vt ferri poſſit? His omnibus intolerabilius eſt, ait Theodoſius, quod patris mei equeſtrem ſtatuam deiecerunt. εἰ γὰρ περὶ μόνον τὸν νεώτερον τῶν παίδων ταῦτα ἦν ἠσελγημένα, φέρειν ἔδει. εἰ δὲ περιέσχηται μὲν ὁ πρεσβύτερος, τούτῳ δὲ ἡ τεκοῦσα, τῇ τεκούσῃ δὲ ἐγώ. καὶ διὰ τούτῳ ἀφορητότερον ἐμοὶ τὸν ἱππέα τὸν πατέρα τὸν ἐμὸν αὐτῷ ἵππῳ ἐνέγκοντες. Sozomenus lib. 7. ὁ δῆμος τὰς τοῦ βασιλέως ἀνδριάντας καθεῖλε, καὶ τῆς αὐτοῦ γαμετῆς, καὶ σχοίνῳ περισσήψας εἷλκε. Populus Antiochiæ imperatoris ſtatuas deiecit, & vxoris eius, & fune alligatas per vicos raptauit. Caligulæ nomen à Claudio ſublatum, & imagines omnes de more euerſæ. Ideo nomen eius non eſt in catalogo imperatorum, quorum memoria celebratur in votis, iuramentis, vt neque nomen Tiberij, οὐκ ἔστιν ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν αὐτοκρατόρων, ὧν μνήμην ποιούμεθα ἐπί τε τοῖς ὅρκοις, καὶ ἐπὶ ταῖς εὐχαῖς ποιούμεθα, ὥσπερ οὐδὲ τὸ Τιβερίου, ait Dio. Imagines Domitiani χρυσαῖ οὖσαι συνεχωνεύθησαν, aureæ conflatæ ſunt, Xiphil. in Nerua. Summiſit Heliogabalus qui Alexandri ſtatuarum titulos luto tegerent in caſtris, vt fieri ſolet de tyrannis, ait Lamprid. Iuuen. 8. ſat.

Frangenda miſeram funeſtat imagine gentem.
Deſcendunt ſtatuæ, reſtimque ſequuntur,
Ipſas deinde rotas bigarum impacta ſecuris
Cædit, & immeritis franguntur crura caballis.
Iam ſtridunt ignes, iam follibus, atque caminis
Ardet adoratum populo caput.
Fiunt vrceoli, pelues, ſartago, patellæ.

Xiphilin. Imagines Vitellij ex ſignis detrahebant. Idem Sciani τὰς εἰκόνας κατέβαλον, καὶ κατέκοπτον, καὶ κατέσυρον,

imagines deiiciebant, frangebant, concidebant, raptabant per vicos, ſimulatque in carcerem truſus eſt, in Vitel. ἐσήγετο ἐς δεσμωτήριον αἱ δ' εἰκόνες αὐτοῦ, πολλῶν μὲν αἰσχρῶν ἐπιλεγομένων σφισίν, Vitellij ſtatuæ in carcerem trahebantur, & iis multa turpia exprobrabantur. Seneca Octauia.

Effigies ora Poppææ gerens
Afflicta vulgi manibus
Membra per partes trahunt, diducta laqueis.

Sueton. Domitiano. Senatus adeo lætatus eſt, vt repleta certatim curia ſcalas etiam inferri, clupeoſque & imagines eius coram detrahi, & ibidem ſolo affligi iuberet. Romæ ſtatuas Maximini deiecerunt, imagines perfregerunt, nomen publicitus eraſerunt, ait Capitol. in Gordian. Interdum per architectos ſtatuæ euerſæ. Caſſiodor. Nonniſi architectis facilis eſt euerſio ſtatuæ, nec niſi à magiſtro loco moueri poteſt. Cic. 4. in Verrem, Centuripinorum Senatus decreuit, vt quæ ſtatuæ C. Verris, ipſius & filij eſſent, eas Quæſtores demoliendas locarent. Verum & nefas fuit damnati hominis imaginem domi habere. S. Titius quod habuit imaginem L. Saturnini domi ſuæ, condemnatus eſt, ait Cicero pro Rabirio. Tacit. l. 3. hiſtor. Primores caſtrorum nomen atque imagines Vitellij amoliuntur. Tanta autem in dignatione fuere imagines principum, vt pro aſylo ſicuti templa & aræ eſſent. Tacitus lib. 3 dabatur deterrimo cuiq; licentia impunè probra, & inuidiam in bonos excitandi, accepta imagine Cæſaris. &c. Neque ipſe audeat ius experiri ob effigiem imperatoris oppoſitam. &c. Complebantur templa peſſimis ſeruitiorum obæratis aduerſum credi-

tores, ſuſpectiſque capitalium criminum ob imagines principum. Edixere triumuiri, ne quis qui impunitatis cauſſa in templum D. Iulij confugiſſet inde eiici, vel abripi poſſet, quod ante ne Deo quidem cuiquā conceſſum, exceptis iis quæ ad Romuli aſylum pertinent. μηδένα ἐς τὸ ἡρῷον αὐτοῦ καταφυγόντα ἐπ' ἀδείᾳ, &c. Seneca l.1.de Clement. Seruis ad ſtatuam licet confulgere, cum in ſeruos omnia liceāt. &c. Vlpian. in fragment. Ideoq; cognoſce de querelis illorum, qui ex familia Iulij Sabini ad ſtatuam confugerunt, & ſiue durius habiti quam æquum, vel infami iniuria affectos, venire iube, vt in familiam Sabini non reuertantur. Sueton. in Auguſto. Antonium iuuenem ſimulacro D. Iulij, ad quod poſt multas, & irritas preces confugerat, abreptum interimit. Tacit. l.1. Senatores ad Deos, ad effigiem Auguſti manus tendere. Perfugium illud vetitum l.1.C. de his qui ad ſtatuas confugiunt. l.28. D. de pœnis. Philoſtratus in Apollonio lib.1. conſulendus. Apud Græcos templa, aras, ſimulacra Deùm perfugium præſtitiſſe vulgatum eſt. Liuius l. 24. in ſacrarium ad penates cōfugit cum duabus virginibus filiabus, reſolutis crinibus miſerabilique alio habitu. apud Plaut. Moſtellaria ſeruus qui ad aram confugerat ait, Nimio plus ſapio ſedens. Euripides Heraclidis,

ἱκέται καθεζώμεθα βώμιοι θεῶν.
ἱκέται κάθηνται βωμὸν καταστέφοντες.

Supplices ſedemus ad aras Deum. Supplices ſedent aram velamentis coronantes. Liuius lib.23. Magius ad ſtatuam Ptolemæi regis confugit. Statuis autem in baſi aſcriptos titulos, indices, elogia, epigrammata ſcitum

eſt. Dio ἐπίγραμμα τῆς εἰκόνος vocat. Horat. l. 1. ſat.

Qui ſtupet in titulis & imaginibus.

Tibul. l. 4. *Nec quæras, quid quaq; index ſub imagine dicat.* Tertul. l. 1. in Tarcion. huic Deo quem titulum incidemus.

Tibul. *At tua non titulus capiet ſub imagine facta.* Plutarch. in Tito Flam. ſcribit eius imaginem ad circum γράμμασιν ἑλληνικοῖς ἐπιγεγραμμένην. Tertullian. Philoſophis ſtatuas diffunditis, imagines inſcribitis, titulos inciditis, in æternitatem quantum de monumentis poteſtis. Diaconus lib. 21. Cecidit & ſimulacrum quod ſtabat ſuper Attali porta magni Conſtantini, vna cum ipſo Attalo, & titulus Arcadij, qui ſupra Xerophili columna ſtabat, & ſimulacrum maioris Theodoſij quod ſupra auream portam videbatur.

De iuramento in verba Imperatoris. CAP. XV.

MOris olim Romæ fuit, vt magiſtratus in leges jurarent, narrante Liuio lib. 31. Magiſtratus, inquit, plus quinque dies, niſi qui iuraſſent in leges, non licebat gerere. Plutarch. in Catone oſtendit ipſum etiam Senatum in leges iuraſſe, καὶ προσεψηφίσατο τὴν σύγκλητον ὀμόσαι πᾶσαν. Apud Dionyſ. Halycar. lib 6. populus in legem tribunitiam, quæ ſacrata dicitur, iurauit, ὀμόσαι κατὰ τῶν ἱερῶν. Id quidem obtinuit libera Rep. Sub imperatoribus aliud ſacramentum introductum. Cum primum enim imperatores renuntiati eſſent, in eorum verba ſubditi omnes adigebantur, iubebanturque in verba, in nomen, in acta imperato-

coronati populus, ac milites. Iuratum etiam eſt in verba Seiani ſub Tiberio, quod poſtea vetitum. Dio, Mortuo Seiano ἡ μὲν βουλὴ ἐψηφίσατο μήτε τοὺς ὅρκους ἐπ' ἄλλου τινὸς πλὴν τοῦ αὐτοκράτορος ποιεῖσθαι, Senatus decreuit ne in cuiuſquam nomen niſi imperatoris iuraretur. Capitolinus in Maximinis, omnes in Maximi, & Balbini verba iurarunt. Milites iurantes interdum gladios ceruicibus admouerunt, vt mortem ſibi oppetendam, priuſquam ſacramenti fides deſereretur, oſtenderent. Ammianus lib. 21. Iuſſique vniuerſi in eius nomen iurare ſolemniter gladiis ceruicibus ſuis admotis ſub exſecrationibus diris, verbis iurauere conceptis, omnes pro eo (Iuliano) caſus, quoad vitam profuderint, ſi id neceſſitas exegerit, perlaturos. lib. 26. Sub exſecrationibus diris in verba iurauere Procopij. Ab hoc more dixit Horat.

In verba iurabas mea.

Nullius addictus iurare in verba magiſtri.

A Francis etiam, & Gotthis hoc iuſiurandum exactum. Venantius de Geleſuinta, quæ ex Hiſpania miſſa vxor ad regem Franciæ,

Atque fidelis ei ſit gens armata per arma
Iurat iure ſuo, ſe quoque lege ligat.

Vnde ſubditi ligati Francis. Athalaricus Rex Gotthorum ad Liberium prępoſitum Galliarum, apud Caſſiodorum lib. 8. c. 6. vt ſub iuriſiurandi religione promitterent fidem ſe regno noſtro deuoto animo ſeruaturos. Sed Romam redeamus. Plinius lib. 10. epiſt. ad Trajan. Diem quo ſuſcepiſti imperium celebrauimus, precati Deos vt &c. Præiuimus & commilitonibus iuſiurandũ more ſolemni præſtantibus, & prouincia-

libus, qui eadem certarunt pietate iurantibus. Aliud eſt in acta iurare, id eſt, iureiurando dato polliceri ſe rata omnia habiturum, quæ imperator feciſſet, tuliſſet. Suetonius, Tiberium ne in acta ſua iuraretur, obſtinatiſſimè recuſaſſe. Tacitus lib. 13. cum in acta principum iurarent magiſtratus. lib. 1. Tiberius in acta ſua iurari, quanquam cenſente Senatu, non permiſit. Auguſtus ἐπὶ ὅρκους ἀφῆκεν, Senatoribus de legibus ſuis ſeruandis remiſit iuſiurandum. Acta Cæſaris propriè leges. Cic. 7. in Verrem, Quare acta Gracchi, leges Semproniæ proferuntur; Quare Syllæ Corneliæ, & è Cæſare ipſo ſi quæreres quidnam egiſſet in vrbe, & toga, leges multas reſponderet ſe, & præclaras tuliſſe. Idem Philippica 1. & in orat. de Prouinc. Conſular. Et vos acta Cæſaris defenditis, qui leges eius euertitis. Si quid memoriæ cauſa retulit, id numerabitur in actis. Illa acta pulcre interpretatur Dio in Iulio, ὀμνύναι μηδενὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ γιγνομένων προσταχθέντων ἀντιπράξειν, iurare ſe nullis eius decretis refragaturos. Iurabant autem non in acta tantum principis, qui tum imperaret, ſed & ſuperiorū omnium principum, excepto Tiberio, & Caligula. Tacit. lib. 13. Cum in acta principum iurarent, περί τε τοῦ αὐγούστου πράξεων ἐπί τε ἄλλους ὅρκιον, καὶ αὐτὸς ἐπιστώθη. περὶ γὰρ τῶν ἑαυτοῦ οὐδενὶ δ' οὐδὲ ἄλλο τῶν τοιούτων ἐπέτρεψε. Tiberius, apud Dionem, & alios in acta Auguſti iuſiurandum adegit, & ipſe præſtitit. Nemini tamen permiſit, vt in acta ſua iuraret. Firmabant enim vt plurimum poſteriores imperatores acta priorum. P. Diaconus lib. 9. Cum donata, conceſſave à prioribus principes inſequentes firmare ſolerent; Titus ſimul vt imperium

cæpit, talia poſſidentibus edicto ſponte cauit. Primi Triumuiri Kal. Ianuariis, & ipſi iurarunt, & alios adegerunt rata ſe habituros omnia acta D. Iulij, ait Dio lib. 42. & 47. Poſtea & idem iuratum de Cæſare Octauiano, quod & hodieque vſurpatur in aliis, qui aut tenent imperium, aut tenuerunt, niſi forte infamia, ignominiáque publicè notati, vt Dio lib. 47. ἐν τῇ πρώτῃ τοῦ ἔτους ἡμέρᾳ αὐτοί τε ὤμοσαν, καὶ τοὺς ἄλλους ὥρκωσαν βέβαια νομιεῖν πάντα τὰ ὑπ' ἐκείνου καίσαρος ὄντως ζῶντος γενόμενα. καὶ τοῦτο καὶ νῦν ἐπὶ πᾶσι τοῖς τὸ κράτος ἴσχουσι ἢ καὶ ἐπ' αὐτοῦ ποτὲ γενομένοις, καὶ μὴ ἀτιμασθεῖσι γίγνεται. Plin. Panegyr. Scis tibi vbique iurari, cum ipſe iuraueris omnibus. P. Diaconus aliam iuramenti formã habet lib. 23. Irene cæpit iuramentis ſubmittere militiam ita dicentem, quia quouſq; tu viuis, non permittimus filium tuum imperare. Et iurabant omnes ſic, nemine auſo contra dicere. Miſit, & venerunt qui iurabant ad Armeniacorum thema, qui iurare minime conſenſerunt, quia non imperabimur à filio tuo in vita tuá, ſed nec præponemus, inquiunt, Irenes ante Conſtantini nomen, ſed Conſtantini & Irenes, vt ab initio ſuſcepimus. Dio lib. 53. ἐν δὲ τῇ νουμηνίᾳ ὅρκοις ἡ βουλὴ βεβαιοῦσθαι τὰς πράξεις αὐτοῦ ἐποιήσατο. Kalendis. Ian. Senatus in acta Auguſti iurauit. lib. 16. Tacit. Principio anni vitare Thraſeam ſolemne iuſiurandum. Eiuſdem animi eſt Poppæam Diuam non credere, cuius in acta D. Iulij, & Auguſti non iurare. Dio lib. 60. negat iurari ſolitũ in verba Tiberij, & Caligulæ ob flagitia. Iuratum autem vno aliquo ex magiſtratibus verba præeunte reliquis aſſentientibus, vt ſupra è Taciti lib. 1. oſtendimus, & indicat Dio l. 58.

Cum, inquit, diu obtinuiſſet, vt non viritim Kal. Ian. iurarent, ſed vno præeunte, reliquis aſſentientibus, Senatus hoc non fecit, ſed vltro nemine cogente pro ſe quiſque iuſiurandum præſtitit, quaſi ſanctius futurum eſſet. Claudius præiurationem iterum reduxit, vt Dio lib. vlt. Claudius, inquit, ipſe omnia quæ de more erant iurauit, alios viritim iurare vetuit, ſed vnus aliquis prætor reliquis prætoribus, vnus aliquis Tribunus plebis, reliquis Tribunis iuſiurandum præibat, cæteri aſſentiebantur, & hoc in plures annos ſeruatum, poſtea mutatum, vt pro ſe quiſque iuraret. νομιζομένου δὲ συχνὸν χρόνον ἤδη μηκέτι κατ' ἄνδρα τὴν βουλὴν ἐν τῇ νουμηνίᾳ ὀμνύναι, ἀλλ' ἕνα, ὥσπερ εἴρηταί μοι, προομνύντος, καὶ τοὺς λοιποὺς συνεπαινεῖν, οὐκ ἐποίησαν τοῦτο, ἀλλ' αὐτεπάγγελτοι μηδενὸς σφᾶς ἀναγκάσαντος ἰδίᾳ τὰ καθ' ἑαυτὸν ἕκαστος ἐπιστώθησαν, ὥσπερ τι πλέον τούτῳ μᾶλλον εὐορκήσοντες. Milites ante omnia iurabant in principis ſalutē. Arrianus lib. 1. c. 14. in diſſertat. Epict. τῷ θεῷ ἔδει καὶ ὑμᾶς ὀμνύειν ὅρκον, οἷον στρατιῶται τῷ Καίσαρι· ἀλλὰ ἐκεῖνοι μὲν τὴν μισθοφορίαν λαμβάνοντες ὀμνύουσι πάντων προτιμήσειν τὴν τοῦ Καίσαρος σωτηρίαν. Oporteret nos Deo præſtare iuſiurandum, quale milites Cæſari præſtant. Sed illi ſtipendiū accipientes iurant Cæſaris ſalutem ſe rebus omnibus antiquiorem habituros. Sueton. Calig. c. 15. De ſororibus auctor fuit, vt omnibus ſacramentis adiiceretur, Neque me, liberoſque meos cariores habeo, quam Caium, & ſorores eius. Eo reſpexit Tertullianus lib. de corona milit. credimus ne humanum ſacramentum diuino ſuperduci licere, & in alium dominum reſpōdere poſt Chriſtum? Et eierare patrem & matrem, & omnem proximum, quos & lex

honorari præcipit. Dio lib. 59. Senatores non modo in acta Auguſti & Caij iurant, vt moris erat, ſed etiam ſe Caligulam & ſorores eius ſua ipſorum & liberorum ſalute cariores habituros. Apud Cedrenum p. 595. Dux qui ſacramentum adegerat milites ſecum in pugna morituros aduerſus Sarracenos, maieſtatis poſtulatur, quia ſacramentum id vni imperatorum præſtitum. Nicephorus Gregoras lib. 4. Populum in verba imperatorum ſua ætate iuraſſe oſtendit. Taſſilo Dux Baioariorum more Francico in manus Pipini in vaſſalicum manibus ſuis ſemetipſum commendauit, & fidelitatem iurauit. Æmoin. lib. 4. Iurabant & imperatores ſe nullum Senatorem interempturos. Spart. in Hadriano. Xiphil. in Seuero, ἀνανεώσατο οἷα καὶ οἱ πρὶν ἀγαθοὶ αὐτοκράτορες πρὸς ἡμᾶς, ὡς οὐδένα τῶν βουλευτῶν ἀποκτενεῖ, καὶ ὤμοσεν. renouauit, vt ante boni imperatores, iuſiurandum, ſe neminem è ſenatu interemturum. Caſſiodorus l. 10. Theodahatus per denos legatos Senatui & populo Rom. iureiurando ſecuritatem dedit, ep. 16. 17. Poſtremum hoc addo, etiam ſub Chriſtianis imperatoribus ſanctiſſimum fuiſſe iuſiurandum per ſalutem principis. Apud Cedrinum ſub Arcadio, imperatrix τὴν σωτηρίαν τοῦ βασιλέως iurat, ſalutem imperatoris. Zozimus τὴν μὲν γὰρ πρὸς τὸ θεῖον τετυχηκυῖαν διδομένου ὅρκου, ἦν ὡς εἰκὸς παριδεῖν, ἐνδιδόντος τοῦ θεοῦ τῇ φιλανθρωπίᾳ τὴν ἐπὶ τῇ ἀσεβείᾳ συγγνώμην. ἐπειδὴ δὲ κατὰ τῆς τοῦ βασιλέως ὠμωμόκεισαν κεφαλῆς, οὐκ ἔτι θεμιτὸν αὐτοῖς εἰς τοῦτον ὅρκον ἁμαρτεῖν. Si enim per Deum iuratum eſſet, potuit diſſimulari, Deo dante impietatis veniam ſolita in homines humanitate. Quando autem per caput imperatoris iuratum eſt,

nefas eis eſſe in tanto ſacramento peierare. Tacitus l. 1. Rubrio crimini dabatur violatum periurio nomen Auguſti. Claudius iuſiurandum neque ſanctius ſibi, neque crebrius inſtituit quam per Auguſtum. Tertullianus. Citius apud vos per omnes Deos, quam per vnum genium Cæſaris peieratur. Minutius in Octauio. Et eſt eis tutius per Iouis genium peierare, quam regis. Iuſiurandum per caput regis aut patris antiquum, & frequens. Iuuenal. 6.

Græcis nondum iurare paratis
Per caput alterius.

Virgil. l. 8. *Per caput hoc iuro, per quod pater ante iurabat.* Ouid. l. 5. Triſt.

Per caput ille ſuum ſolitus iurare, tuúmque,
Quod ſcio non illi vilius eſſe ſuo.

Zonar. t. 3. p. 106. ἐπίθες τὴν χεῖρα κεφαλῇ μου, καὶ ὄμνυσον, impone manum capiti meo, & iura. Zozim. li. 5. Capite imperatoris tacto iuratur per eius caput. Geneſ. 42. Iacob iurat, νὴ τὴν ὑγίειαν Φαραώ. Baſilius ad Pſal. 14. εἰσὶ δέ τινες λόγοι σχήματά τινα ὅρκων ἔχοντα, ὅρκοι δὲ μὴ ὄντες, ἀλλὰ θεραπεία πρὸς τοὺς ἀκούοντας. Sermones quidam formam habent ſacramenti, & ſacramenta non ſunt, ſed obſeruantia, & honor audientibus, vt cum Ioſeph per ſalutem Pharao iurat, Diuus Paulus, νὴ τὴν ὑμετέραν καύχησιν, ἣν ἔχω ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, non per eam gloriationem quam habeo propter vos in Chriſto. Per ſalutem Iulij Cæſaris Romæ primum iuratum. Dio libro 44. Senatores ἐπεῖδον ἀποθνήσκοντα ὃν δ' ἄρα ὑπὲρ οὗ δημοσίᾳ κατ' ἔτος εὔχεσθαι ἐψηφίσαντο, καὶ οὗ τὴν ὑγίειαν, τήν τε τύχην ὤμνυσαν. Viderunt hominem morientem, pro quo publicè quotannis

vota nuncupare S. Conſulto decreuerant, & cuius per ſalutem, fortunámque iurabant. Si quis deferretur, quaſi per fortunam Tiberij periuraſſet, cauſam non admiſit, ait Suetonius. Strabo lib. 12. regium iuſiurandum eſſe ait Ponti, iurare fortunā regis, τύχην βασιλέως.

De Moneta Imperatoris. CAP. XVI.

IVs monetæ cudendæ adeo imperatoribus proprium fuit, vt ne ipſi quidem Perſarum reges ſua imagine nummos aureos excudere potuerint. Primi omnium Franciæ reges neglecta imperij maieſtate nummos aureos ſua imagine percuſſerunt, ait Procopius lib. 2. Gotth. Apud Herodianum libro 1. Perennium Commodus morte mulctauit, quod milites nummos attulerant eius imagine cuſos. Apud Ammianum lib. 26. Qui aureos nummos effigiatos in vultum noui principis ferebant, ab Equitio militum rectore, genere diuerſo pœnarum extincti ſunt. P. Diaconus 19. lib. Iuſtinianus Pogonati filius Habdimelech Arabis monetam ſignatam non imperatoris vultu, ſed ipſius Abdimelech, repudiauit. Imperatores vt primū renuntiati nummos alij aliorum principum imagine ſignatos conflarunt, & ſua ſignarunt, alij delere imagines priorum noluerunt, ſua tamen recentes nummos excuderūnt. Dio lib. 41. Iulij Cæſaris imagine nummos eſſe ſignatos commemorat. Lampridius in Alexandro Seuero, Monetæ nomē Antoninis reddatur. Gallienus Odenatum participato Imperio Auguſtum vocauit, eiuſq; monetam, qua Perſas captos traheret, cudi iuſſit,

ait Trebellius in Gallieno. Alexander Seuerus Alexandri habitu nummos plurimos figurauit, & quidem electreos aliquantos, ſed plurimos aureos, vt Lampridius. Seuerus νομίσματα τὰ ἀλβίνου κοπῆναι ἐπέτρεψε, ἀνδριάντων τε ἀναστάσει, nummos cudi Albini imagine voluit, & ſtatuas erigi, narrante Xiphilino. Lampridius, moneta Diadumeni nomine percuſſa eſt; ſigna in caſtris & vexilla fieri Antoninus iuſſit. Idem, Antoninus Diadumenus vbi primum indumenta coccea & purpurea, ceteráque Caſtrenſia imperij inſignia accepit, monetam imagine ſua procudendam curauit. Vopiſcus in Proculo probat, Proculum verum Imperatorem fuiſſe, quod & vſus purpura, & percuſſa moneta Auguſtus vocatus eſt. Vitellius, τὸ ἐπὶ Νέρωνος, καὶ τὸ ἐπὶ Γάλβου, τοῦ τε Ὄθωνος κοπὲν νόμισμα ἐτήρησεν, οὐκ ἀγανακτῶν ταῖς εἰκόσιν αὐτῶν, ait Xiphilinus, nummos Neronis, Galbæ, Othonis imagine percuſſos ſeruauit, nec eorum imagines reſpuit. Herodianus lib. 2. Seuerus τὴν τε βασίλειον πορφύραν, νόμισμα τ' αὐτοῦ κοπῆναι ἐπέτρεψε, Albino purpura regia vti, & monetam eius imagine cudi permiſit. Alias etiam imagines in nummis ſuis imperatores expreſſerunt. Iulianus βωμὸν καὶ ταῦρον ἐντυπωθῆναι κεκέλευκε τῷ ἑαυτοῦ νομίσματι, vt Socrat. lib. 5. Aram & taurum in nummis ſuis excudi iuſſit. Conſtantinus Magnus ἐν τοῖς χρυσοῖς νομίσμασι τὴν αὐτοῦ εἰκόνα ὧδε γράφεσθαι διετύπου, ὡς ἄνω βλέπειν δοκεῖν ἀνατεταμένον πρὸς θεὸν τρόπον εὐχομένου: In aureis nummis imaginem ſuam ita expingi iuſſit, vt cælum ſuſpicere intentis ad Deum oculis ſpecie precantis videretur; ait Euſebius li. 4. de vita Conſtant. Iuſtinianus ἀμειβόμενος καλῶς αὐτοκράτωρ ἰδίαις ἐν νομίσμασι χρυσίαις,

ἀργυ-

ῥέαις ὁπλίτην ἐχάραξε ῥομφαίαν ἐσπασμένον, καὶ θριάμβοις ἐτί-
μασεν τρὶς ἀριστεργάτην, Imperator vt gratiam pulcrè repo-
neret Beliſario, in nummis expreſſit imaginibus aureis & argenteis cataphractum enſe ſtricto, & triumphum benemerito & ter forti adornauit, ait Manaſſes in Politicis verſibus. Zonaras & Cedrenus, ἐν ἑνὶ μέρει τοῦ νομίσματος ἑαυτὸν ἐγχαράξας, ἐν δὲ ἑτέρῳ Βελισάριον ἔνοπλον, καὶ ἐπιγράψας, Βελισάριος ἡ δόξα τῶν Ῥωμαίων. Iuſtinianus in vna parte nummi ſeipſum, in altera Beliſarium armatum expreſſit, aſcripſitque, Beliſarius gloria Romanorum. Cedrinus, In moneta primus Iohannes Tzimiſces εἰκόνα σωτῆρος ἐνέγραψε, expreſſit imaginem ſeruatoris, cum his verbis, Ieſus Chriſtus rex regum, vt Glycas parte quarta. Reliqui imperatores ex auro puro puto nummos, Caracalla ex auro, & argento adulterino percuſſit. Xiphilinus, τῷ δ' οὖν Ἀντωνίνῳ τά τε ἄλλα καὶ τὸ νόμισμα κίβδηλον ἦν. Antonino cum cetera omnia, tum nummus adulterinus erat. Nam pro auro, argentóve quod nobis daret, ait Dio, plumbum argentatum, & æs inauratum parabat. Sed optimè Aurelianus nouam monetam publicè diſtribuit, plebem quicquid haberet adulterinæ monetæ reddere iuſſit, commerciis hoc modo ab omni confuſione vindicatis. τὸ κίβδηλον ἀποδίδοσθαι τοὺς ἀπὸ δήμου παρασκευάσας, vt Zonaras. Sed de Francis audiendus eſt Procopius lib. 2. Gott. νόμισμα χρυσοῦν ἐκ τῶν ἐν Γάλλοις μετάλλων πεποίηνται, οὐ τοῦ Ῥωμαίων αὐτοκράτορος, ᾗπερ εἴθισται, χαρακτῆρα ἐνθέμενοι τῷ στατῆρι τούτῳ, ἀλλὰ τὴν σφετέραν αὐτῶν εἰκόνα, καίτοι νόμισμα μὲν ἀργυροῦν ὁ Περσῶν βασιλεὺς ᾗ βούλοιτο ποιεῖν εἴωθε· χαρακτῆρα δὲ ἴδιον ἐμβαλέσθαι στατῆρι χρυσῷ οὔτε τὸν αὐτὸν ἄρχοντα θέμις, οὔτε γ' ἄλλον,

ὄντινα ἄλλον βασιλέα τῶν πάντων βαρβάρων, καὶ ταῦτα μάλλον ὄντα χρυσοῦ κύριον. ἐπεὶ οὐδὲ τοῖς ξυμβάλλουσι προΐεσθαι τὸ νόμισμα τοῦτο οἷοί τε εἴη, εἰ καὶ βαρβάροις τοὺς ξυμβάλλοντας εἶναι ξυμβαίη. Franci Arelate aureum nummum ex metallis Galliæ fecerunt, neque Romani imperatoris, vt moris erat, vultum excuderunt huic ſtateri, ſed ſuam ipſorum imaginem. Et certè nummum argenteum arbitratu ſuo quacunq; imagine procudit Rex Perſarum, proprium autem vultum iniicere aureo ſtateri neque ipſum regem fas eſt, neque alium regem omnium barbarorum, licet amplius auri habeat. Quandoquidē neque nummum aureum numerare poſſunt iis cum quibus contrahunt, licet ſint barbari. Arabes nummos Romana imagine percuſſos non recipiebant, ait Diaconus lib. 19. Conſtantinus ſiue in nummis excuderetur, ſiue in imaginibus pingeretur iuſſit ſibi ſemper adiungi ſalutare ſignum crucis. vt Sozomen. lib. 1. πλαττομένῳ ἐν νομίσμασι καὶ εἰκόσι γραφομένῳ ἐκέλευσεν ἀεὶ συγγράφεσθαι καὶ συντυποῦσθαι τοῦτο τὸ θεῖον σύμβολον φανερόν. Artifices lanarum, & monetarij in duos ordines populoſos tributi ex mandato imperatoris, cum vxoribus & domeſticis Cyzici agebant, ſingulisque annis certum tributum in ærarium inferebant, illi quidem chlamydum militarium, hi vero nummorum recens percuſſorum, τῶν δημοσίων ἐριουργῶν, καὶ τῶν τεχνιτῶν τοῦ νομίσματος, οἳ πλῆθος ὄντες, καὶ εἰς δύο τάγματα πολυάνθρωπα διακεκριμένοι ἐκ προστάγματος τῶν πρὶν βασιλέων, ἅμα γυναιξὶ καὶ οἰκείοις διὰ τὴν Κύζικον διέτριβον, ἔτους ἑκάστου ῥητὴν ἀποφορὰν τῷ δημοσίῳ καταβάλλοντες, οἱ μὲν στρατιωτικῶν χλαμύδων, οἱ δὲ νεουργῶν νομισμάτων, ait Sozomenus lib. 5. Mutabatur aurea moneta cum imperatoribus. Narrat

enim Photius in Bibliotheca p. 762. Septem Chriſtianos qui Decij Auguſti vexationi ſe ſubduxerant, in ſpecu ſomno conſopitos ſub Theodoſio iuniori euigilaſſe, qui cum miſiſſent Iamblichum famulum Epheſum vrbem, vt cibos dominis emeret & afferret, Iamblichus comprehenſus ſit ob nummos quos attulerat, quaſi theſaurum repperiſſet. Ἐγερθὰς ἀνίστασθαι, καὶ κομίσας, ὃς τὴν ἐφεσίων καταλαθὼν πόλιν συλλαμβάνεται δὶ ἃ ἐκόμισε νομίσματα, ὡς θησαυροῦ ἀρχαίων εὑρετής. Nummi ad rerum geſtarum memoriam ſæpe percuſſi, cauſſæque adiectæ. Sic nummis Auguſti, Republica conſeruata, Ægypto capta, Aſia recepta, ciuibus ſeruatis, Armenia capta, ſignis receptis, ciuibus & ſignis militaribus è Parthis recuperatis. In nummis Tiberij, ciuitatibus Aſiæ reſtitutis, in nummis Veſpaſiani, Iudæa capta. In nummis Domitiani, fiſci Iudaici calumnia ſublata. In nummis Trajani, vehiculatione Italiæ remiſſa, plebi vrbanæ frumento conſtituto, Aſſyria & Palæſtina in poteſtatem populi Rom. recepta. Coronæ item quernæ ciuicæ, in Auguſti, Tiberij, Caij, & aliorum principum nummis excuſſæ, inſcriptio, ob ciues ſeruatos. Ouidius lib. 3. Triſtitium ep. 1.

Cauſſa ſuperpoſitæ ſcripto teſtata coronæ
Seruatos ciues indicat huius ope.

In nummo Tiberij ara ſculpta cum hac inſcriptione, Prouidentiæ Auguſti. In Neronis nummis, Nero, Cæſar Auguſtus, pace populo Romano vbique parta Janum cluſit. De Monetariis ab Aureliano oppreſſis P. Diaconus lib. 10. ſub Aureliano in vrbe monetarij rebellauerunt, vitiatis pecuniis, & Feliciſſimo rationali

interemto, quos Aurelianus Victor vltima crudelitate compeſcuit. Vopiſcus, & Aurelius Victor, Feliciſſimo rationali auctore monetarios nummariã notam corroſiſſe aiunt. Iam olim Darius Ariandem præfectum interemit, qui in Ægypto nummum Ariandinum percuſſerat, quod priuato nefas, ait Herodotus lib. 4. A Moneta dicti monetarij qui monetam percuterent. Vopiſcus in Aureliano. Fuit ſub Aureliano etiam monetariorum bellum Feliciſſimo rationali auctore. Aurelius Victor, Neque ſecus intra vrbem monetæ opifices deleti, qui cum auctore Feliciſſimo rationali nummariam notam corroſiſſent, pœnæ metu bellum fecerant. Suidas, μονητάριοι. οἱ περὶ τὸ νόμισμα τεχνῖται, opifices nummorum. Heſychius, μονητάριος τὸ κέρμα ἐργαζόμενος, lucrum, & nummos faciens. Ecloga 6. Baſilicon, μηδεὶς ἔμπορος, ἢ μονητάριος, ἢ τελώνης ἢ ἀπὸ δ' ἀπλοῦ ὀφφικίου ἐπιχειρείτω γίνεσθαι ἀξιωματικός. Nullus mercator, aut vectigalium mãceps, adſpiret ad amplas dignatates. Harmenopulus, μονῆτα δὲ καλεῖται τὸ ἀρχέτυπον σφραγιστήριον, ἢ βυλλατήριον. Moneta dicitur character archetypus quo excuduntur nummi. v. gloſ. μονῆτα τὸ τυπάριον νομίσματος, Moneta typus ac character procudendi nummi. In Vet. inſcript. Præpoſitus monetæ ſacri palatij. Procuratores monetarum ſub comite largitionum pecuniam cudi curant. Caſſiodorus lib. 6. form. 7. verum hanc liberalitatem noſtram alio decoras obſequio, vt figura vultus noſtri metallis vſualibus imprimatur, monetámque facis de noſtris temporibus futura ſæcula commonere. In occidente ſex procuratores monetæ, ſex loca vbi cudebatur. Ammianus lib. 22. præpoſitos monetæ, lib. 28.

procuratores monetæ. lex 1. C. de Annonis & Capitation. Magiſtrum æris. Heliogabalus bilibres nummos percuſſit, quos Alexander conflauit, vt Lampridius in Alexandro, qui ſemiſſes, & tremiſſes inuenit, id eſt, dimidium aurei. Sex enim ſolidi faciebant vnciam, 72. ſolidi libram auri, l. quoties D. de ſuſceptor. & arcar. auri libra in vncias 12. diuiſa, aureus ſextula dicitur, l. quoties. & l. 1. C. de ponder. & auri illat. Singuli aurei duas argenti vncias æquabant, ſex aurei libram argenti, vt Plinius lib. 33. c. 3. Arcadius voluit quinque ſolidos libram argenti æquare. Vna argenti reſpondet 10. libris æris, 20. libræ æris aureo. Libræ argenti pondus minæ, drachmæ 100. denarij 48. l. 2. C. de erogat. milit. annon. libra in 12. vncias tribuitur, vncia in duos ſtateres. Stater in duos ſiclos, 8. drachmæ vnciam efficiunt, vt Epiphanius lib. de ponderib. & menſur. Ioſephus l. 3. orig. c. 9. l. quoties. ff. de ſuſcept. & arcar. Nota aſſis ærei olim fuit ab vna parte Ianus geminus, ab altera velum nauis, vnde luſus puerorum, expetentium caput aut nauiam, ait D. Auguſtinus. Denarius argenteus ab altera parte caput mulieris armatæ cum hac nota x, id eſt 10. aſſes, ab altera biga aut quadriga, IIS, id eſt 11. aſſes ſemis. Victoriatis victoria impreſſa alata manibus coronam tenens cum littera v. id eſt 5. aſſes. Conſtantinus crucē in nummis excudit. l. 1. C. Theod. de ponder. & aur. illat. Hiſtor. tripart. lib. 1. c. 9. Monetarij huic arti erant cum liberis obnoxij l. 1. C. muril. leg. nec ſine probatoria imperatoris quis admiſſus. Ecl. 54. Baſilicon. οἱ μονητάριοι ὑπὸ κείσθωσαν τύχῃ, καὶ οὐδεὶς ὑπὸ ἀξίωμα ἐλευθερούσθω. Monetarij ſubiaceāt fortunæ,

nec vllus liber fiat à neceſſitate huius muneris ob dignitatem aliquam. Prouinciales conferebant carbonem ad fabricandam monetam, l. maximam C. de excuſation. munerum.

De Enſe, & Pugione Imperatoris. CAP. XVII.

QVibuſdam gentibus gladius in vrbe interdictus, aliis adeo in vſu fuit, vt domi, foriſque enſibus accincti eſſent. Romæ, & in Græcia per vrbes ſine gladio & pugione ciues fuere, Parthi & Galli ſemper enſe accincti. Ammianus lib. 23. Omnes Perſæ promiſcuè vel inter epulas, feſtoſque dies gladiis cincti cernuntur. Quem Græcorum veterum morem abieciſſe primos Athenienſes Thucidides eſt auctor. Verba Thucididis lib. 1. πᾶσα γὰρ ἡ ἑλλὰς ἐσιδηροφόρει, διὰ τὰς ἀφράκτους τε οἰκήσεις, καὶ οὐκ ἀσφαλεῖς παρ' ἀλλήλοις ἐφόδους, καὶ συνήθη τὴν δίαιταν μεθ' ὅπλων ἐποιήσαντο, ὥσπερ βάρβαροι. ἐν τοῖς πρώτοις τε ἀθηναῖοι τόν τε σίδηρον κατέθεντο, καὶ ἀνειμένῃ τῇ διαίτῃ εἰς τὸ τρυφερώτερον μετέστησαν. In Græcia, inquit, olim paſſim latrocinia erant, omneſque enſes gerebant. Omnis enim Græcia ferro accincta erat, quod ædes munitæ ac ſeptæ non eſſent, & inter ſe tutos aditus non haberent, & vt barbari inter arma vitam agebant. Primi Athenienſes ferrum depoſuerunt, & vitæ genus remiſſius ſequuti ſunt. Tiridates apud Xiphilinum cum in conſpectum Neronis venit, iuſſus ferrum deponere, non paruit. ἥλοις ἀκινάκην τῷ κολεῷ προσέπηξε. Clauis Acinacem ad vaginam affixerat. Dilemnitæ apud Colchos brachio alligatũ pugionem

gerunt, vt Agathias lib. 3. Gallos ferro vbique accinctos fuiſſe docet Cæſar lib. 6. de bello Gallico, & Strabo. Quadi apud Ammianum lib. 17. eductis mucronibus quos pro numinibus colunt, iurauere ſe permanſuros in fide. Gladius humi defixus Alanis pro Marte colitur, vt Ammian. lib. 31. Denique villatici & vrbani, auctore Euſebio lib. 1. Præparat. euangel. vbiq; gentium enſes ferebant, & in militaribus viis, & per vicos & agros, ἐξιφηφόρουν διά τε πόλεων κατά τε τὰς λεωφόρους, καὶ κατὰ τὰς κώμας καὶ ἀγρούς. Chriſtus homines ab immani feraque vita, ad humanitatem traduxit, & gladios abiicere iuſſit. Lucianus in Anacharſi ait, in Græcia πρόστιμον τέτακται ξιφηφορεῖν, mulctam indici iis qui enſes per vrbes tulerint. Imperatoribus Romæ hoc ſingulare fuit, vt gladio accincti eſſent, & pugionem gererent, nec in eorum oculis enſem aut pugionem nudare fas cuiquam eſſet. Præfectus quidem prætorio, ipſique milites prætorij ferro accincti, ſed apud imperatorem ferrum ſtringere capital fuit. Omnibus Parthis, vt ſupra monuimus, etiam ἐν σπονδαῖς καὶ τραπέζαις μαχαιροφορεῖν ἔθος, inter ſacrificandum & epulandum gladium gerere moris fuit, ait Ioſephus lib. 18. c. 13. origin. Germani & Scythæ ſemper gladiis accincti, vt Tacit. lib. de morib. German. Romæ ſolus imperator, nemo alius niſi eius permiſſu. Conſules olim gladij poteſtatem habuerunt. Appianus li. 2. Ciuil. Marcellus cum collega ξίφος ὀρέγων τῷ Πομπηΐῳ, κελεύω σε κἀγὼ καὶ ὅδε, χωρεῖν ἐπὶ Καίσαρα ὑπὲρ τῆς πατρίδος. enſem porrigens Pompeio, iubeo te, inquit, ego & iſte, proficiſci in bellum aduerſus Cæſarem pro patria. Antonius τῷ ξίφει ὧ περιέζωστο μοναρχίαν ἐνεδείκνυτο, vt Dio.

lib. 45. enſe quem præter morem Romæ gerebat, in imperij affectati ſuſpicionem venerat. Caligula ξίφος καὶ ἐν τῇ πόλει περιεζώννυτο, enſe vel in vrbe accinctus erat, quod alij ante eum principes non vſurparant. ἀλεξάνδρου θώρακα ἐνδυσάμενος, καὶ ἐπ' αὐτῷ χλαμύδα ἁλουργῆ σηρικὴν, πολὺ μὲν χρυσίον, πολλοὺς δὲ λίθους ἰνδικοὺς ἔχουσαν, καὶ ξίφος παρεζωσμένος. Caligula loricam Alexandri indutus, quam chlamyde purpurea ſerica tegebat, auro intexta, lapillis Indicis inſigni, gladio ſuccinctus vt Dio, & Zonaras. Rectores prouinciarum jus gladij habuerunt. Lampridius, Alexander jus gladij nunquam vendi paſſus eſt. Gordianus gladij poteſtate ſuccinctus eſt. Dio, ἐπέτρεψε τοῖς στρατιώταις εἰς τὴν πόλιν ἄνευ τῶν ὅπλων πλὴν τῶν ξιφῶν εἰσελθεῖν. ταῦτα γὰρ ἀεὶ ὡς καὶ ἐν τῷ ἄστει εἰώθεσαν. Permiſit militibus, ait Dio, ingredi in vrbẽ ſine armis, præter enſem. Solebant enim in vrbe enſem gerere. Nemauſi ſtatua Seueri reperta manu pugionem rotundum tenens Pugiones enim rotundi. Neronem pugione accinctum fuiſſe ex eo apparet quod cum audiſſet veniſſe iuſſu Agrippinæ nuntium Agerinum, ſcenam vltro criminis parat, gladiumq; dum mandata perfert, abiicit inter pedes eius, tum quaſi deprehenſo vincula iniici iubet, ait Tacit. lib. 14. Vitellius conſuli imperio diſcedens exſolutum à latere pugionem velut jus vitæ necisque ciuium reddebat, vt idem, lib. 3. hiſtor. aſpernante conſule, reclamantibus qui in concione aſtiterant, vt in æde Concordiæ poſiturus inſignia imperij, domumque fratris petiturus diſceſſit. Imperator igitur ad latus pugionem inſigne imperij gerebat. Suetonius hoc idem paulo aliter c. 15. Vitellius tunc ſolutum à

latere pugionem conſuli primum, deinde magiſtratibus, ac mox Senatoribus ſingulis porrigens, nullo recipiente, quaſi in æde Concordiæ poſiturus abſceſſit. Sed quibuſdam acclamātibus ipſum eſſe Concordiam, rediit, nec ſolum ſe retinere ferrum affirmauit, verum etiam Concordiæ recipere cognomen. Galba iter ingreſſus eſt paludatus, ac dependente à ceruicibus pugione ante pectus, eodem auctore c. 11. Sic & apud Plutarchum Alexander Magnus pugionem ferebat, & ſub puluillo cum Iliade Homeri reponebat, ἐγχειρίδιον ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιον. Enſem imperatorum per initia præfecti cubiculi geſſiſſe videntur, illi fortè qui deſidente imperio σπαθαροκουβικουλάριοι dicti Synodo Conſtant. 8. act 4. ἀπὸ δὲ τῆς συγκλήτου Γρηγόριος σπαθαροκουβικουλάριος. A Senatoribus Gregorius Spatharocubicularius. certè Spatharij dicti ſatellites omnes, & corporis cuſtodes. Dio de Domitiano, παρθένιος ὁ πρόκοιτος αὐτοῦ, καίπερ οὕτω τιμώμενος, ὡς καὶ ξιφηφορεῖν. Parthenius præpoſitus cubiculi tanta in dignatione fuit apud Domitianum, vt enſem ferret. Exiſtimem honoris cauſa datum Parthenio vt in vrbe, atque adeo in ipſo palatio & cubiculo imperatoris gladio accinctus eſſet. Statius lib. 5. in Protrept. ad Criſpinum,

Felix qui magno iam nunc ſub præſide iuras,
Cuique ſacer primum tradit Germanicus enſem.

Viri eruditi de Criſpino exaudiunt, qui Claudio Imp. præfectus prætorio fuit, vt Tacitus lib. 12. male. Putem Criſpinum in militiā à Domitiano primum aſcriptum, & hoc honore affectum vt ab eodem enſe accingeretur. Certè enſem Præfecto prætorio ab imperatore

tradi ſolitum indicat Xiphilinus in Trajano, ὅτι τῷ μὲν ἐπὶ τῶν δορυφόρων ἐπάρξειν, τὸ ξίφος, ᾧ περιζώννυσθαι αὐτὸν ἔχρην, ὤρεξεν, quando Trajanus enſem ei qui prætoriis cohortibus præficiebatur tradidit, quo accingi eum opportuit, ἐγύμνωσέ τε αὐτὸ καὶ ἀνατείνας ἔφη, nudauit enſem, & porrexit, dixitque. Aurelius Victor pugionem vocat lib. de Cæſarib. c. 13. Præfectum prætorio Saburanum nomine cum inſigne poteſtatis, vti mos erat pugionem daret. σειρομάστις pugio cap. 24. Numeror. Heſychius σειρομάστης λόγχη, δόρυ, ῥομφαία. Eunapius ὁ σειρομάστης μᾶλλον εὐδοκιμεῖ τοῦ δόρατος. Siromaſtis magis probatur quam haſta. Tzetzes chiliade 13, de Siromaſti,

κυρίως δὲ σιδήρεον τῶν τελωνῶν ὑπάρχει
ὡς μέγας ὀβελίσκος τις, ᾧ πλήττοντες τοὺς σάκκους
τὰ κλεπτοτελωνούμενα νοοῦσι καὶ κρατοῦσι.

Propriè Siromaſtis eſt ferrum publicanorum, ſimilis magnæ cuidam acui, quo ferientes ſaccos cognoſcunt & retinent ea quæ detrahuntur publicis vectigalibus. Pugio dicitur & τυροκνῆστις, ἐγχειρίδιον, δόλων, ληστρικὸν ξιφίδιον, ſica latronum. Magiſtratus omnes quicunque jus gladij habuerunt, non niſi accincti, & cum omnibus ſui loci inſignibus in conſpectum principis venerunt. Trebellius in Gallienis, Cum ab his quæreretur cur non ſoluerent cingulum, reſpondiſſe dicuntur, Salonino deferimus. Chryſoſtomus ad epiſt. 1. ad Corinth. c. 26. τὸν ἄρχοντα τῷ βασιλεῖ προσιόντα τὸ τῆς ἀρχῆς σύμβολον ἔχειν δεῖ. οὐδεὶς τῶν ἀρχόντων χωρὶς ζώνης καὶ χλαμύδος τολμήσειεν ἂν φανῆναι τῷ τὸ διάδημα ἔχοντι. Magiſtratum accedentem ad imperatorem inſigne magiſtratus habere oportet. Nullus magiſtratus ſine zona & clamyde audeat apud

imperatorem apparere. Dignitates igitur apud imperatorem cum cingulo & gladio apparere potuerunt, non homines priuati. Syneſius in epiſtol. οὐκ ἔξεστιν ἀνθρώποις ἰδιώταις ὁπλοφορεῖν. non licet priuatis hominibus arma ferre. Albinus neminem à Seuero ad ſe admittebat, niſi enſe prius depoſito, cum excuſſus eſſet an pugionem in ſinu ferret. Herodianus lib. 3. οὐδὲ γάρ τις αὐτῷ τῶν ἀπὸ τοῦ Σεβήρου ἀφικνουμένων ἄγγελος προσῄει, εἰ μὴ πρότερον ἀποθέμενος ὃ περιέκειτο ξίφος στρατιωτικόν, ἐρευνηθῆναι μή τι φέρει ὑπὸ κόλπου. Ariſtophanes vocat ferrum ſub axilla, ὑπὸ μάλης, ὑπὸ μασχάλης. Turpinus ſcribit ante Caroli Magni tribunal ſpatham nudam more imperiali prælatam eſſe. Manaſſes in Politicis de Trajano,

    παρούσης δὲ καὶ τῆς βουλῆς καὶ τῶν ἐν τέλει πάντων
    ξίφος γυμνώσας δέδωκεν ἐπάρχῳ τῷ τῆς ῥώμης.
    δέξαι δὲ ξίφος ἐπειπών, κἂν μὴ νομίμως ἄρχω
χρῆσαι τῷ ξίφει κατ' ἐμοῦ, μὴ φείσῃ τῆς ζωῆς μου.

Præſente ſenatu & magiſtratibus nudatum enſem dedit præfecto vrbi (lapſus eſt Manaſſes, Præfectus prætorio fuit) accipe, inquit, enſem, & ſi ex legibus non imperauero, vtere enſe aduerſum me, noli parcere vitæ meæ. Domitianus pugionem imperij inſigne puluino ſubdere ſolitus. Sueton. Domit. c. 17. Puer qui curæ larium cubiculi ex cõſuetudine aſſiſtens interfuit cædi, hoc amplius narrabat, ſe iuſſum à Domitiano ad primũ ſtatim vulnus pugionẽ puluino ſubditum porrigere. Vitellius pugionem quo ſe Otho occiderat Coloniam miſit Marti dedicandum. Habuerunt imperatores miniſtros à pugione. Lamprid. Commodo. Tuncque primũ tres præfecti prætorio fuere, inter quos Libertinus

qui à pugione appellatus eſt. Caligulæ duo libelli in quibus nomina morti deſtinatorum, alteri gladius, alteri pugio indixerat, ait Sueton. Meminerat ille gladij & pugionis, qui proprij fuere imperatorum. Pugionem paramerion & parazonium vocant Græci quod ad femur ferretur, quod Tribunatus inſigne fuiſſe indicat Martial. l. 14. c. 33. Parazonium,

Militiæ decus hoc, & grati nomen honoris,
Arma tribunitium cingere digna latus.

Athenæus ex Poſſidonio parazonidium. Paterculus Iulium Cæſarem conſpectis piratarum nauibus exuiſſe veſtem, alligaſſéque pugionem ad femur ſcribit lib. 2. Polybius Romanum militem μάχαιραν περὶ τὸ δεξιὸν φέρειν μηρόν. oſtendit lib. 6. Ioſephus lib. 3. excid. duos gladios militi Romano tribuit. οἱ μὲν πεζοὶ μαχαιροφοροῦσιν ἀμφοτέρωθεν, μακρότερον δ' αὐτῶν τὸ λαιὸν ξίφος πολλῷ, τὸ δὲ κατὰ δεξιὸν σπιθάμης οὐ πλέον ἔχει μῆκος. Pedites gladium ad vtrumque latus ferunt, longius ad læuum, quod eſt ad dextrum, longitudine palmam non excedit. Heliogabalus puer imperator ſalutatus, τὸ παιδίον σπασάμενον τὸ ξιφίδιον ὃ περιέζωστο, diſtricto gladio quo erat accinctus. Vitellius imperator ſalutatus, circumlatuſque per celeberrimos vicos, ſtrictum D. Iulij gladium tenens, detractum delubro Martis, atque in prima gratulatione porrectum ſibi à quodam. Sueton. c. 8. Imperatores præferri ſibi nudum enſem iubent poteſtatis argumentum. Dux Venetorum vagina aurea tectum. Saxo Grammaticus l. 2. Hiſtor. Olim qui ſe regum clientelæ dedebant, tacto gladij capulo obſequium polliceri ſolebant. Codinus, διὰ τῆς σπάθης τὸ ἐξουσιαστικόν. per gla-

dium ſignificari ait poteſtatem, qui ferebatur ab accubitore fundæ abſente protoſtratore, quemadmodum & ſi abeſſet accubitor fundæ, accubitor ſacri cubiculi enſem imperatoris ferebat. Nefas autem fuit in palatium imperatoris gladium, niſi eius permiſſu ac voluntate inferre. l. 1. C. vt armor. vſus inſcio principe interd. ſit lib. 11. Cod. tit. 46. l. fin. C. lib 12. tit. 5. de Præpoſito ſacri cubiculi. Manaſſes in Politicis. Claudius, inquit, οὕτω δουλοκάρδιος καὶ δειλὸς ὑπῆρχε, ὡς τοὺς φοιτῶντας πρὸς αὐτὸν ἀνερευνᾶν πρῶτος, μή πως ἐγκολπίδιον τύχῃ τις κρύπτων ξίφος. εἰ δέ ποτε συμπόσιον γηθόσυνος συνέστη, περιεστήκεσαν αὐτὸν ὁπλῖται δορυφόροι, Claudius, inquam, vſque adeo puſillanimis & timidus fuit, vt eos primus qui ad ſe ventitarent explorari ac perquiri iuberet, ne fortè in ſinu pugio lateret. Quod ſi epulum daret lætus, eius latus armati ſatellites cingebant. Mutuatus hoc eſt à Dione lib. 57. ὁ Κλαύδιος πάντας τοὺς προσιόντας καὶ ἄνδρας καὶ γυναῖκας ἐρευνᾶσθαι ἐποίει, μή τι ξιφίδιον ἔχωσι, ἔν τε τοῖς συμποσίοις πάντως τινὰς στρατιώτας συνόντας εἶχε, καὶ τοῦτο μὲν ἐξ ἐκείνου καταδειχθὲν, καὶ δεῦρο ἀεὶ γίνεται. ἡ δὲ δὴ ἔρευνα ἡ διὰ πάντων διὰ Οὐεσπασιανοῦ ἐπαύσατο. Claudius omnes qui ſe adirent & viros, & fœminas excuti ac perquiri iuſſit, ne quem pugionem gererent, & in conuiuiis omnibus milites habuit, quorum cuſtodia ſtiparetur, quod hodiéq; ab eo cœptum vſurpatur. Perquiſitio illa in omnes à Veſpaſiano ſublata eſt. Plutarchus in Dione, nullus ἀνερεύνητος ad Dionyſium Iuniorem præter Platonem admittebatur, qui non excuſſus ac perquiſitus eſſet. Ad Dionyſium Seniorem qui adibant, veſtem in foribus ſummutare cogebantur, vt nudi explorarentur, & alias veſtes

ſumebant. Zonaras, Veſpaſianus τοῖς φίλοις καὶ πρὸ τῆς ἕω, καὶ ἐπὶ τῆς εὐνῆς κατακείμενος συνεγίνετο, καὶ αἱ θύραι τῶν βασιλείων συνεῳγμέναι διὰ πάσης τῆς ἡμέρας ἦσαν, cum amicis verſabatur & ante ſolem ortum, etiam in lecto decumbens, & fores regiæ toto die patebant, & cuſtos nullus ad fores. Cedrinus, filius Baſilij ἐν τοῖς πεδίλοις in calceis quia gladium habuit, cum pater venatum exiſſet, in carcerem truſus, quia cum pugione eſſe apud imperatorē nefas. ῥαβδοῦχον βασίλειον vocat telum quod in venatu rex gerit. Quidam quia Baſilium è cornu cerui pendentem ſtricto enſe liberauit, capite mulctatus eſt, vt Zonaras & Glycas l. 4. Nonnulli putant ex verbis Herodiani libro 1. Nonnunquam miſſum à Senatu gladium inſigne poteſtatis. Claudius Pompeianus in anguſto loco Commodo ineunti amphitheatrum, quem occidere ſtatuerat, porrexit gladium, dixitque, ἰδοὺ τοῦτό σοι ἡ βουλὴ πέπομφεν, Ecce hunc enſem Senatus ad te mittit. Nugæ. Sic enim & à militibus ad imperatorē gladium quis miſſum diceret, quia Xiphilinus in Pertinace, Lætū ait exſilientem dixiſſe Pertinaci, ὅτι τοῦτό σοι τὸ ξίφος οἱ στρατιῶται πεπόμφασι, Hunc tibi gladium milites miſerunt, & cum dicto Pertinacem confodit. Imperatores ipſi gladium plærumq; gerebant, vt ſupra monuimus, quo merum imperium, & jus vitæ, neciſque ſignificatur. Seneca lib. 1. de Clementia c, 11. Hoc quod magno animo gloriatus es, nullam te toto orbe ſtillam cruoris humani miſiſſe, quo maius eſt, mirabiliuſque, quod nulli vnquam citius gladius commiſſus eſt. Magiſtratus item & prouinciarum rectores jus gladij ab imperatoribus diximus accepiſſe. Zonaras in Claudio, καὶ ὁ

νάρκισσος ὃς τῶν ἐπιστολῶν ἐπιστατεῖ, διὸ καὶ ἐγχειρίδιον περιεζώννυτο. Narciſſus qui erat ab epiſtolis ideo pugionem gerebat, opinor quia erat, à pugione principis, aut quia vt Parthenio præfecto cubiculi honoris cauſſa datum erat vt pugionem gereret, ſic & Narciſſo. Sed ante omnes præfectus prætorio gladio accinctus fuit. Herodianus lib. 3. de Plautiano P. P. ſub Seuero. ἠμφίεστο γὰρ τήν τε πλατυσήμον ἐσθῆτα, ἔν τε τοῖς δευτέροις ὑπατεύσασιν ἐτέτακτο, περιεώρητό τε αὐτῷ ξίφος. Clauo lato amictus erat, & inter ſecundos conſulares adſcriptus, enſem gerebat. Plinius Panegyr. Ego quidem in me ſi omnium vtilitas ita poſceret; etiam præfecti manum armaui. Philoſtratus lib. 4. de vita Apollonij c. 14. Τιγελλῖνος γὰρ ἐφ' ᾧ τὸ ξίφος ἦν τοῦ νέρωνος, ἀπήλαυνεν αὐτὸν τῆς ῥώμης. Tigellinus apud quem erat enſis Neronis, expulit vrbe Demetrium philoſophum. Nymphidius Sabinus P. P. ſub Galba Τιγελλίνῳ τῷ συνάρχοντι προσέταξεν ἀποθέσθαι τὸ ξίφος, Tigellino collegæ imperauit vt enſem deponeret. Apud Herodianum philoſophus ait Commodo, ἐπίκειται γάρ σου τοῖς αὐχέσι τὸ τοῦ παρόντος ξίφος. Iuſtinianus Vicario Pontices τοῦ ξίφους ἄδειαν dedit. C. de Vicario Pontic. Conſul Romæ, Prætor Dictator, magiſter equitum togati fuere, ſine ferro. Soli imperatores, vt oſtendimus, in vrbe pugionem tulere; Spartian. in Hadriano, Lamprid. in Alexandro; Trebellius in Gallienis, Dio in Caracallo, deinde præfecti prætorio. De Antonio magiſtro equitum Ruffus Calenus apud Dionem lib. 46. ὅτι τοὺς μὲν ῥαβδούχους, καὶ τὸ ἔσθημα τὸ περιπόρφυρον κατὰ τὰ πάτρια τὰ περὶ τῶν ἱππάρχων νενομισμένα εἶχε, τὸ δὲ ξίφος ἐν τοῖς στρατιώταις κατὰ τὴν στασιαζόντων διαιτησίας ἐχρῆτο. Quod lictores & veſtem prætextam ex

veteri inſtituto haberet, enſe & militibus in vrbe neceſſario vteretur ad ſeditiones coërcendas. Præſides qui in prouincias exibant paludati gladio accincti, vt Dio lib. 45. Xiphilin. in Caracallo. Proconſulibus jus gladij ademit Auguſtus, poſtea tamen quanquam gladio non accincti, potuere in ſontes animaduertere. l. illicitas §. qui vniuerſas D. de off. præſ. & Dio lib. 53. Tribuni interdum in prouincias cum iure gladij miſſi, apud Sulpitium lib. 3. de vita Martini. Illa præcipua cura erat ne tribuni cum iure gladiorum ad Hiſpanias mitterentur. Philoſtratus lib. 2. de Sophiſt. Baſſum τὸ ξίφος πεπιστευμένον. Præf. præt. Statius lib. 3. Syluar. in lachr. Hetruſ.

Frater & Auſonios enſes, mandatáque fidus
Signa tulit.

De præf. præt. exaudiendus Anaſtaſius conſtitutione ad magiſtrum officiorum l. vlt. C. de præpoſ. ſacr. cubic. lib. 12. præpoſitis vtriuſque ſacri cubiculi qui poſt finitam militiam Senatorio fuerint conſortio ſociati conceſſit, vt quoties peregrè proficiſcerentur, ferro accingi poſſent. Statius lib. 5. Syluar.

En ingens reſerat tibi limen honorum
Cæſar, & Auſonij committit munia ferri.

Non video cur locum hunc ad Criſpinum, qui ſub Claudio præfectus prætorio fuit, trahant, cum Criſpinus hic, de quo agit Statius, puer fuerit ſub Domitiano. ſubiungit enim,

Vade puer, tantiſque enixus ſuffice donis.

At Criſpinum illum qui ſub Claudio P.P. fuit, ætate Domitiani ſenem eſſe oportuit. Dio in Vitellio, τὸ ξίφος

ἐν ταῖς

ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, τοῖς τ' ὑπάτοις, καὶ τοῖς ἄλλοις βουλευταῖς ὤρεγεν, ὡς καὶ τὴν αὐτοκράτορα ἀρχὴν ἀποτιθέμενος, Vitellius in concione conſulibus & ſenatoribus gladium obtulit, vt & imperium deponēs. Cum imperator in bella pergeret, fuere miniſtri qui ex more romphæas & ſariſſas ad eos miſſas ferrent. Anna lib. 1. Alexiad. ὃ δὴ καὶ τοὺς κατέχοντας τὰς ἐξ ἔθους τοῖς βασιλεῦσι παραπεμπομένας ῥομφαίας. Claudianus lib. 2. Stilich.

Quin & Sidonias chlamydes, & cingula baccis
Aſpera, gemmataſque togas, virideſque ſmaragdos
Geſtatoſque patri capulis radiantibus enſes,
Diuidis ex æquo. Inter Honorium & Arcadium.

Enſis Conſtantini Magni relligione plenus fuit, quem Hugo Rex Galliæ ad Henricum Othonis Magni patrē miſit, in quo litteris aureis nomen antiqui poſſeſſoris legebatur. In capulo quoque ſuper craſſas auri laminas clauum aureum affixum cerneres, vnum ex quatuor, quos Iudaica perſecutio dominici corporis aptarat ſupplicio, ait continuator Bedæ lib. 2. c. 8.

De comitatu, aula, caſtris, expedito, obſequio, palatio. CAP. XVIII.

COmites propriè dicti qui in comitatu erant principis, quos Liuius & Iuſtinus aulicos & purpuratos vocant, vnde comitatus ipſe pro imperatoris aula ſumi ſolet. Comitatus enim, vt ait Iuriſconſultus, ibi ſemper eſt vbi princeps l. milites, §. ignominia, D. de re militari. quemadmodum & Roma ibi cenſetur eſſe, vbi eſt imperator: vnde & Conſtantinopolis noua Roma dicta. Herodian. ἐκεῖ τε

ἡ ῥώμη, ποτὲ δὲ ὁ βασιλεὺς ἦ. Ammianus lib. 4. ad comitatum principis aduolauit. lib. 28. Ad principis comitatum Maximus accitus, auctuſque præfectura prætoriana. lib. 22. reuerſus ex comitatu principis. lib. 29. cum comitatē ſi auxilio militis pauci mittitur Theodoſius equitum magiſter. lib. 28. Comitatenſis fabrica imperatori ſuſpicanti ac timidio incendebat vrſicinum. Lampridius Alexandro, comitatum ſuum purgat Alexander. Socrates hiſtori. eccleſ. lib. 2. c. 23. διὰ προτέρων γραμμάτων ἐδηλώσαμεν, ὅπως ἀμερίμνως εἰς τὸ ἡμέτερον κομιτάτον παραγένῃ. prioribus litteris ſignificauimus tibi, vt ſine ſollicitudine venias ad noſtrum comitatum. ἐλθεῖν πρὸς τὸ ἡμέτερον κομιτάτον σπουδάσεις, ſtudebis venire ad noſtrum comitatum. Epiphanius contra Ebioneos, ἄνεισι δ' ἐπὶ τὸ κομιτάτον, καὶ βασιλεῖ Κωνσταντίνῳ φιλοῦται. venit ad comitatum, & carus eſt Imperatori Conſtantino. comitatum ſacrum vocat Symmachus lib. 2. e. 8. lib. 9. e. 8. lib. 10. e. 38. l. 47. C. Theodoſia. de appellat. & pœn. ear. vt ad ſacrum & venerabilem comitatum numinis veſtri dirigerem. Sacratiſſimum comitatum l. 4. C. Theodoſia. de Decurion & Silent. Beatiſſimum comitatum in concil. Afric. can. 68. Auguſti comitatum, Principis comitatum Symmachus lib. 1. e. 26. lib. 4. e. 9. Auſonius ep 17. Dum in comitatu degimus ambo. In comitatu qui frontes hominum aperit, mentes tegit. Poſſidonius in vita B. Auguſtini. Apud Mediolanum vbi tunc temporis Valentiniani Iunioris comitatus erat. Hoc ſibi nomen Reges Gotthorum vindicarunt. Caſſiodorus lib. 3. e. 22. congruit comitatum noſtrum viris nos decorare nobilibus. Vnde comitatenſe auxi-

lium Ammiano lib. 29. Comitatenſes legiones aut vexillationes in comitatu ſunt principis. L. Nemo C. de re militari. Pſeudocomitatenſes qui ordine comitatenſes mentiuntur. Comitatenſes milites qui comitatui conceſſi ſunt, l. 13. C. de re milit. lib. 12. Comitatenſe munus l. 38. De Decurionibus C. Theodoſ. Dicitur & Pompa. Gregorius Dialogus ep. 2. ad Leon. Iſauros. ἐάν τις ἀφηρέσῃ σου τὰς βασιλικὰς ἐνδύσεις, τὴν πορφύραν, τὸ διάδημα τῆς κεφαλῆς, τὴν χλαμύδα, τὰς τάξεις τῶν πομπῶν, οὕτως μέλλεις θεωρεῖσθαι παρὰ τῶν ἀνθρώπων ἄσχημος. Si quis tibi auferat veſtes regias, purpuram, diadema capitis, chlamydem coccinam, ordines comitatus, ſpectaberis omnino ab hominibus informis. Gotfridus Viterbienſis chron. parte 14.

Vidit & obſtupuit Rex, totáque pompa ſuorum.

Huic pompæ præerat comes qui comitatū ordinaret. Agathias lib. 1. εἵπετο δὲ καὶ ὁ Ζανδαλᾶς ὁ τῶν οἰκετείων ὀπαδῶν προεστάτης. ſequebatur eum Zandalas comitum domeſticorum princeps. Gregor. Dialog. ep. 1. ad Leon. Νεζβίξιος γὰρ ὁ πότε κόμης τῆς πομπῆς αὐτοῦ. Neceuxius olim comes eius comitatus. Cubiculum ipſum quo princeps continebatur, cancellis ſepiebatur & velis. Sidonius lib. 1. c. 2. excluſa velis, incluſa cancellis. Nam & ædium regiarum veſtibula cancellis ſepta, fores aulæis velatæ, l. 43. §. ſed ſi cancelli de legatis lib. 1. Harmenopulus lib. 2. tit. 4. Gellius lib. 16. c. 5. Veſtibula ſpatia grandia ante fores relicta, in quibus ſtarent qui veniſſent priuſquam in domum intromitterentur. Victruuius lib. 6. c. 8. 10. Macrob. l. 6. c. 8. Seneca lib. 6 c. 33. In domo multa ſunt oſtia quæ receptos quoque excludunt. Seruius ad

lib.2.& 6. veſtibula cancellis includebantur ad viarum tutelam. Ideo loricæ Eucherio lib. 3 reg. c.9. Vegetius lib. 9. c.28. Tertullianus lib. de pallio, de cancellis Iudicum. Ammianus lib. 30. Chartag. concil. collat. 1.c 70. Iſidorus in gloſſis, Caula cancellũ ante iudicem,caules, cancelli tribunalis,vbi ſunt aduocati. Cancri, cancelli, carceres, Apuleius,intra ipſos orci cancros. vide l. 2. C. quibus non obſtat longi temp. præſcrip.l.4.C de offic. aſſeſ. l.penult. C. de appellat. Domus principis dicitur regia. Ouidius l. 2. Metam.

Regia Solis erat ſublimibus alta columnis.

Vnde Baſilicæ Romæ,porticus regiæ inſtar aulæ. Martialis lib.8.e.36.De Aula Principis Domitiani,

Regia pyramidum Cæſar miracula ride,
Iam tacet Eoum barbara memphis opus.
Pars quota Parrhaſiæ labor eſt Mareoticus aulæ,
Clarior in toto nil videt orbe dies.

l.7. e.15. *Aſtra,polumque tua cæpiſti mente Rabiri,*
Parrhaſiam mira qui ſtruis arte domum.

Parrhaſiam domum Flauiam Palatinam ab Euandro Arcade vocat. Regia & aula dicta, vnde aulici, οἱ συσφάζοι ἄοπλοι, comites Cæſaris ſine armis, qui alij fuere à prætorianis. Tantum odium Aulicorum omnium in Pertinacem fuit, ait Capitolinus. Martialis de domo Domitiani lib.8 e.36.

Septenos pariter credas aſſurgere montes,
Æthera ſic intrat.
Hæc Auguſte tamen quæ vertice ſidera pulſat:
Par domus eſt cælo, ſed minor eſt domino.

Silius, *Aſpice montis apex vocitata palatia regi*
Parrhaſio.

Aula pro comitatu accipitur apud Suetonium c. 6. lib. 6. Tum Claudius inter ludibria aulæ erat. Quid ſit propriè aula indicat Athenæus lib. 5. αὐλὴ διαπνεόμενος τόπος, aula locus ventis expoſitus. Aulas regum dicunt, διὰ τὸ μεγάλους ἔχειν τοὺς πρὸ τῶν οἴκων ὑπαιθρίους τόπους, ἢ διὰ τὸ παραυλίζεσθαι, καὶ παρακοιμᾶσθαι τοὺς δορυφόρους τοῖς βασιλεῦσι. Quia ampla ſunt ſpatia ante domos regias, aut quia ſtabulantur, & excubant ſtipatores, & ſpiculatores propter ædes regias. Dio in Vitellio palatium vocat τὸ βασιλικὸν, aulam. Quid mirum palatia imperatorum adeo ampla & auguſta fuiſſe, cum Senatorum ædes adeo amplæ Romæ, & ſuperbæ fuerint, vt ſingulæ omnia in ſe habereent, quæ modicæ vrbes capere poſſunt, circum vbi aurigæ & equi currerent, fora, tēpla, fontes lauacra diuerſa. quare & poëta dixit,

Vrbs eſt quæque domus, vrbs continet oppida multa.

Vt ſcribit Photius in Bibliotheca. Subiiciam hic ex eodem paucula quæ ad Romæ magnificētiam pertinent. Erant, inquit, Romæ balneæ publicæ maximæ. Quæ autem dictę ſunt Antonianæ, habebant in vſum lauantium ſellas aſſitas mille ſexcentas è marmore ſcalpto. Diocletianæ bis totidem præter propter. Romæ murus quē menſus eſt Ammon Geometra, cum primū Gotthi armis eam infeſtare cæperunt, deprehenſus eſt habere interuallum viginti & vnius milliarij. Multæ domus Romæ annui reditus ex poſſeſſionibus quadraginta auri centenaria habebant. Singula centenaria centum auri pondo effecere, præter triticum & vinum, & alias ſpecies, quæ ſi venderentur, tertiam partem reficerent auri, quod in reditu annuo erat. Domus quæ ſecundo

loco fuere quindecim auri vel decem centenaria annui reditus habuere. Probus filius Alipij in prætura 12. auri centenaria impendit cum Ioannes tyrannidem arripuiſſet. Symmachus in prætura filij 20. centenaria, Maximus 40. Septem autem diebus prætores ludos edebant. Candidus Hiſtoricus apud Photium, p. 114. ἕκαστος τῶν μεγάλων οἴκων τῆς ῥώμης ἅπαντα εἶχεν ἐν ἑαυτῷ, ὁπόσα πόλις σύμμετρος ἠδύνατο ἔχειν, ἱππόδρομον, καὶ φόρους, καὶ ναοὺς, καὶ πηγὰς, καὶ λουτρὰ διάφορα, καὶ ὁ συγγραφεὺς ἀναφθέγξατο,

εἷς δόμος ἄστυ πέλει, πόλις ἄστεα μυρία κεύθει.

ἦσαν δὲ λουτρὰ δημόσια παμμεγέθη, αἱ δ' ἀντωνιαναὶ οὕτω καλούμεναι εἰς χρείαν τῶν λουομένων καθέδρας εἶχον παρακειμένας χιλίας ἑξακοσίας ἐκ μαρμάρου κατεσκευασμένας ξεστοῦ. αἱ δὲ διοκλητιαναὶ, ἐγγὺς διπλασίους. τὸ δὲ τῆς ῥώμης τεῖχος μετρηθὲν παρὰ ἄμμωνος τοῦ γεωμέτρου, καθ' ὃν καιρὸν γότθοι τὴν προτέραν κατ' αὐτῆς καταδρομὴν ἐποιήσαντο, εἴκοσι καὶ ἑνὸς μιλίου διάστημα ἔχον ἀπεδείχθη. πολλοὶ οἶκοι ῥωμαίων προσόδους κατ' ἐνιαυτὸν ἐδέχοντο ἀπὸ τῶν κτημάτων αὐτῶν ἀνὰ τεσσαράκοντα κεντηνάρια, χωρὶς τοῦ σίτου καὶ τοῦ οἴνου, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων εἰδῶν, ἃ εἰς τρίτον συνέτεινεν εἰ ἐπιπράσκετο τοῦ εἰσφερομένου χρυσίου. &c. μάξιμος εἰς τὴν τοῦ υἱοῦ πραιτούραν τεσσαράκοντα κατεβάλετο κεντηνάρια. ἑπτὰ δὲ ἡμέραις οἱ πραίτωρες τὰς πανηγύρεις ἐτέλουν. Hæc nobis exciderant cum ageremus de Romæ magnitudine. Redeamus è diuerticulo, & è priſcis auctoribus de palatiis, palatinis, Aulicis pauca quædam ſeligamus, quæ ad hunc locum faciant. Panegyr. Theodoſij, A te voluiſti incipere cenſuram, & impendia palatina minuendo, nec ſolum abundantem reiiciendo ſumptum, ſed vix neceſſarium vſurpando dimenſum, quod natura difficillimum eſt, emendaſti volentes. Ad hanc aulam omnem Spartanis

exercitiis duriorem, frugalitatis exemplis. Amicitia nec palatiis digna, ſed periculis habebatur. Tu amicitiam nomen ante priuatum, non ſolum intra aulam vocaſti, ſed indutam purpura, auro gemmiſque redimitam ſolio recepiſti. Mamertinus Genethliaco Maximiani, Primam in ea ſedem numinis veſtri ſanctum illud venerandumque palatium regem aduenam condidiſſe. Principem illum tui generis ac nominis Herculem Pallantea mœnia adiiſſe victorem, & parua licet tunc regia, ſumma tamen religione ſuſceptum futuræ maieſtatis dediſſe primordia, vt eſſe poſſet domus Cæſarum, quæ Herculis fuiſſet hoſpitium. Sedes imperij videtur eſſe, vbi eſt Imperator. Ibidem, lumina Senatus ſui miſit Roma beatiſſimæ illi Mediolanenſium ciuitati ſimilitudinem maieſtatis ſuæ libenter, vt ibi tunc eſſe ſedes imperij videretur, quo vterque venerat imperator, Diocletianus, & Maximianus. Eumenius ſacrum palatium & comitatum vocat in Panegyr. Conſtantini, Cum totus aulicorum tuorum comitatus, & omnis imperij apparatus tibi aſſiſtat. Sacrum illud palatium non candidatus imperij, ſed deſignatus intraſti. De palatio Romano Claud. in ſextum. Honor. Conſul.

Ecce palatino creuit reuerentia monti,
Exultátque habitante Deo, potioraque Delphis
Supplicibus latè populis oracula fundit,
Atque ſuas ad ſigna iubet reuireſcere lauros.
Non alium certè decuit rectoribus orbis
Eſſe larem, nullóque magis ſe colle poteſtas
Æſtimat, & ſummi ſentit faſtigia iuris,

Attollens apicem ſubiectis regia roſtris,
Tot circum delubra videt, tantiſque Deorum
Cingitur exuuiis, iuuat intra tecta tonantis
Cernere Tarpeia pendentes rupe gigantes,
Cælataſque fores, mediiſque volantia ſigna
Nubibus, & denſum ſtipantibus æthera templis,
Æráque veſtitis numeroſa puppe columnis
Conſita, ſubnixaſque iugis immanibus ædes,
Naturam cumulante manu, ſpoliiſque micantes
Innumerôs arcus, acies ſtupet igne metalli,
Et circumfuſo trepidans obtunditur auro.

Item, *Cur mea quæ cunctis tribuere palatia nomen*
Neglecto ſqualent ſenio.

στρατόπεδον vocat Conſtantinus epiſt. ad Arium, πάλαι μὲν ἐδηλώθη τῇ στερρότητί σου, ὅπως δὴ εἰς ἐμὸν στρατόπεδον ἀφίκοιο, ἵνα τῆς ἡμετέρας θέας ἀπολαύσαι δυνηθείης. θαυμάζομεν δὲ σφόδρα μὴ παραχρῆμα τοῦτο πεποιηκότα, διόπερ νῦν ἐπιβὰς ὀχήματος δημοσίου εἰς τὸ ἡμέτερον στρατόπεδον ἀφικέσθαι ἐπείχθητι. Antea ſignificatum eſt tuæ grauitati, vt ad meum comitatum venires, vt meo aſpectu frui poſſes. Miramur valdè id à te factum non eſſe. Quare nunc publico vehiculo feſtina in noſtrum comitatum venire, apud Socratem lib. 1. c. 25. Hiſtor. eccleſ. Sozomenus lib. 6. c. 4. ἐδήλουν δὲ μὴ παραγενέσθαι σφᾶς εἰς τὸ στρατόπεδον, ὥστε μὴ ὀχληροὶ εἶναι δοκεῖν· εἰ δὲ ἐπιτραπεῖεν ἀσμένως τοῦτο ποιήσειν ὑποζυγίοις ἰδίοις καὶ πόρου χρωμένους. Significabant imperatori ſe non veniſſe ad comitatum, ne moleſti eſſe viderentur. Quod ſi voluntate Auguſti fieret, ſe libéter venturos propriis iumentis. Socrat. lib. 1. c. 34. ἀνυπερθέτως εἰς τὸ στρατόπεδον τῆς ἡμετέρας εὐσεβείας ἐπείχθητε. Sine mora feſtinetis ad comitatum

noſtræ

noſtræ pietatis. Palatia autem & Romæ, & Conſtantinopoli, & alibi plura, eáque magnifica fuere. Mamertinus in Genethliaco, palatium Mediolanenſe commemorat. βασίλεια Antiochæ Orontem fluuium alluiſſe ſcribit Theodoretus lib. 4. hiſtor. c. 26. Conſtantinopolitani Palatij meminit lex, Quicunque C. de operib. publ. Auſonius,

Et Mediolani mira omnia viſa.

Templa, Palatinæque arces, opulenſque moneta.

In Donatione Conſtantini, quæ vt ficta, non adeo tamen nupera eſt, Conſtantinus ita loquitur, Palatium imperij noſtri Lateranéſe, quod omnibus in toto orbe terrarum præfertur, atque præcellit palatiis. Dictum eſt autem Lateranenſe quod ibi latens Nero ranas euomuerit. Rupertus Tuidienſis lib. 9. de diuin. offic. c. 16. Nomen ipſum quod dicitur ad Lateranas, antiqua probra ſpurci Neronis accuſat, qui dedecoroſe potionibus vſus maleficis, illic, vt fertur, latens ranas euomuit. Nicetas Choniates lib. 2. Manuelis, Conſtantinopoli ἀνάκτορα fuiſſe ait, ἔνθα τῶν χρημάτων αἱ σωρεῖαι εἰσὶν ἀποκείμεναι, καὶ τὰ τῶν κρατούντων γνωριστικὰ περιβλήματα, palatia vbi pecuniarum acerui repoſiti ſunt, & veſtimenta quibus reges ab aliis internoſcuntur. τὰς βασιλικὰς διαίτας κοσμοῦσι πέπλοις χρυσοϋφέσι, καὶ ἁλουργοῖς τάπησι. Diætas & cœnationes regias ornant peplis auro textis, & purpureis tapetibus. Plæraque palatia fuere in freto Propontidis, in quibus imperatores propter aëris temperiẽ æſtatem exigebant, vt olim Perſarum reges Suſis, & Ecbatanis, quæ Manuel Comnenus exædificarat, vt Nicetas lib. 7. Manuel. τὰς πλείστας τῶν κατὰ τὸν πορθμὸν τῆς Προποντίδος λαμ-

περὶ τῶν οἰκοδομιῶν, ἐν αἷς οἱ βασιλεῖς ῥωμαίων διεῖζοντο τὰς διωρείας μεταδιώκοντες τοῦ ἀήρος. Conſtantinopoli fuit magnum palatium. Idem in Alexio Manuel. fil. ἀφικνοῦνται πρὸς τὸ μέγα παλάτιον καθ' ὃ ποτε οἱ κρατοῦντες διέτελουν. Anna lib. 2. Alexiad. οἱ δὲ κομνηνοὶ τὰ βασίλεια καταλαβόντες, Comneni occupato palatio. Erat & inferius palatium lib. 3. τὴν ἰδίαν σύνευνον ἐν τῷ κάτω καταλελείπει παλατίῳ. οὕτω γὰρ εἴθισται καλεῖσθαι ἀπὸ τῆς τοῦ τόπου θέσεως τὴν ἐπωνυμίαν λαχόν. αὐτὸς ἐς τὸ ὑπερκείμενον παλάτιον ἀνῄει, ὃ καὶ βουκολέων ἀποονομάζεται, ὅπου ὁ λίθινος λέων ζωγρεῖ τὸν βοῦν· ἔχεται γὰρ τοῦ κέρως τοῦ βοός, καὶ ἐξαυχενίσας αὐτὸν ἐμφύεται πρὸς τῷ λαιμῷ. ἐξ οὗ δὴ καὶ βουκολέων ὁ τόπος ὅλος ὠνόμασται, τά τε ἐν ἠπείρῳ οἰκοδομήματα, καὶ αὐτὸς ὁ λιμήν. Reliquerat vxorem in inferiori palatio. Sic enim dicitur à ſitu. Ipſe aſcendit ſuperius palatium, quod dicitur Bucoleon, vbi lapideus leo viuum capit bouem. tenet enim bouis cornu, & exceruicans eum gutturi adhæret. vnde locus omnis dictus Bucoleon, & ipſe portus, & ædificia in continente. Erant & palatia ad ortum in freto propontidis. Nicetas lib. 2. Andronici, ἔτυχε μὴ παρεῖναι τοῖς ἀνακτόροις αὐτὸς ἐκεῖνος, ἀλλὰ ἐς τὸ ἑῷον μέρος τοῦ διαπλεομένου τῆς προποντίδος πορθμοῦ περὶ τὰ τοῦ μελουδίου κεκλημένα διατρίβειν βασίλεια. Accidit vt Andronicus non eſſet in palatio, ſed ad orientalem partem freti propontidis circa palatia Meludij. vocat deinde τὸ μέγα ἀρχεῖον, τὸ μέγα παλάτιον. πύλη τῶν ἀνακτόρων καρέα λεγομένη, porta palatij dicta carea. In palatio erant pecuniæ apud officinas vbi lauatur aurum congeſtæ, ἐν ἀνακτόροις ἦσαν χρήματα παρὰ τοῖς χρυσοπλυσίοις (vulgo χρυσοπλυσίοις) ἐπιτεθησαυρισμένα. ἦσαν δὲ αὐτῶν τῶν μὴ κεκομμένων εἰς νόμισμα ὕλης χρυσίου κεντηνάρια δώδεκα,

ἀργυρείου τριάκοντα, καὶ τοῦ ἐκ χαλκοῦ κόμματος διακόσια. Erant autem præter rudem materiam auri centenaria 12. argenti 30. æris ducenta. Palatium in Blachernis fuit, τὸ ἐν βλαχέρναις ἀρχεῖον. Codinus in Conſtantinopoli, Conſtantinus ἔκτισε τὰ παλάτια τῆς χαλκῆς, καὶ τῶν ἐξκουβίτων, τὸ τριβουνάλιον, καὶ τὰ νούμερα ἐν παλατίῳ, καὶ τὰ παλάτια τὰ ἐπάνω μέχρι τοῦ γερανίου· εἰς δὲ ὀνόματα τῶν τριῶν αὐτοῦ υἱῶν ἔκτισε τὰ παλάτια τὰ καλούμενα κωνσταντινιανάς, καὶ τὰ καλούμενα κώνστα. exſtruxit palatia Calches & excubitorum, Tribunal, & Numera in palatio, & ſuperiora palatia vſque ad geranium. De nomine trium filiorum condidit & appellauit palatia, quæ dicuntur Conſtantianæ & Conſta. Diocletianus in caſtro Aſpalathi in Dalamatia exſtruxit palatia, quę neque oratione neque penicillo depingi poſſunt. Conſtantin. Porphyr. in Chorog. παλάτια ἐδείματο λόγου καὶ γραφῆς ἁπάσης ἐπέκεινα. Conſtantinopoli ante æneam palatij portã fuit imago Saluatoris, & purpureus vmbilicus, ait Diaconus lib. 17. veſtibulum palatij Euſebius vocat αὔλιον τῶν βασιλικῶν πυλῶν lib. 4. de vita Conſtant. Iuſtinianus Rhinotmetus à fundamentis exſtruxit magnam domum & ſplendidam in palatio, aureis laterculis parietes illuſtrans, & pauimentum marmore vario, quæ hodiéq; Iuſtiniana vocatur. Manaſſes.

ὃς ἀπὸ βάθρων ἤγειρεν ἀπὸ ῥιζῶν ἐσχάτων
τὸν μέγαν οἶκον τὸν λαμπρὸν τὸν ἐν τοῖς ἀνακτόροις,
χρυσέων πυραυγάσμασι ψηφίδων καταυγάσας
τοὺς τοίχους, καὶ τὸ δάπεδον μαρμάροις ποικιλοχρόοις,
ὃς ἔτι τοῦ δομήτορος τὴν κλῆσιν διασώζει.

Sedem pro regia aula poſuit Virgilius 7. Æneid.

Sceptra Palatini, ſedemque petiuit Euandri.

Claudianus in 3. Conſ. Honor. de Theodoſio loquens,

Vt ventum ad ſedes, cunctos diſcedere tectis
Dux iubet. . . . . .

βασίλειον pro regia vrbe & imperij ſede poſuit Conſtant. Porphyrog. πρῶτον θέμα τὸ ἐπὶ δύσεως Εὐρώπης κείμενον γῆς τὸ ὀνομαζόμενον θρακῷον, ἐν ᾧ τὸ Βυζάντιον ἵδρυται, καὶ τὸ τῶν ῥωμαίων βασίλειον. Primum Thema ad occaſum in Europa Thracenſe, vbi eſt Byzantium, & imperij ſedes. Comitatus nomen vbique occurrit. Aulam & regiam vbiq; legas. Claudian. Panegyr. Manlij,

Sed non vlterius te præbuit vrbibus aula
Maluit eſſe ſuum. Panegyr. 2. Stilic.
Quid non intrepidus credas cui regia tuto
Creditur.

Cui datum erat vt in palatiũ liberè introiret, ei magnus honos habitus. Socrates lib. 2. c. 2. Conſtantius Presbytero à quo teſtamentum patris acceperat, παῤῥησίας μεταδίδου πολλῆς, εἰς τὰ βασίλεια θαῤῥοῦντα εἰσιέναι. Dedit ei multam libertatem, vt in palatium cum fiducia intraret. In palatio Conſtantinop. fuit tẽplum Archangeli. Theodor. Anagnoſt. lib. 2. εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἀρχαγγέλου τοῦ ἐν παλατίῳ. Qui palatio excedebat, imperio ſe abdicabat. Panegyr. Conſtant. Cum Maxentius excedendo palatio iam ſe abdicaſſet imperio. P. Diaconus lib. 14. regalia vertit τὰ βασίλεια. Græci aulam vocant, Libanius ad Iulianus, νομίζων εἶναι βασιλικὸν καὶ τῆς σῆς αὐλῆς ἄξιον. Claudianus lib. 2. in Ruffin.

Sacraſque fores prædiuitis aulæ Intrat. . .

Prætorium in exercitu ϛρατήγιον, ſuggeſtus cæſpititius.

Iulianus oratione 1. in Conſtantium, ὃς πάλαι μὲν ἀπορραγὲν τὸ στρατήγιον ἀπὸ τοῦ βήματος εἰς ταυτὸ πάλιν ἐπαναγαγεῖν ἠξίωσας σχῆμα. Qui prætorium iam olim effractum è ſuggeſtu rurſum in eandem formam reuocare dignatus es. Cum ſcilicet Conſtãtio è ſuggeſtu loquenti milites tyranno derelicto acclamarunt. Plutarchus in Galba καισάρων ἑστίαν vocat. Herodianus lib. 1. & 3. βασίλειον οἶκον, βασίλειον ἑστίαν. Gregoras lib. 2. ἀρχεῖον aulam. Nicomedia ſub Diocletiano fuit βασίλειον, Nicea vero cum à Gallis capta eſſet Conſtantinopolis. Gregoras lib. 4. νικαία ἐγεγόνει ῥωμαίων βασίλειον μετὰ τὴν τῆς βυζαντίδος πόρθησιν. Regium Gallorum Conſtantinopoli palatium erat Monaſterium Pantocratoris, τὰ μὲν οὖν τῶν λατίνων βασίλεια ἡ τοῦ παντοκράτορος ὑπῆρχε μονή. Nicetas in Alexio fil. Manuel. ἱερὸν ἀρχεῖον. In palatio Blachernarum fuit alta domus Polytimeti idcta, vbi χρυσόπαστος κλινὴ, ἐφ' ἣν ὁ βασιλεὺς ἵζανεν. τὸ ἐν βλαχέρναις βασίλειον καὶ γνωσθὲν ἀνδρεών ἐκεῖνον κατὰ τὸν ἐν αὐτῷ τούτῳ ὑψιρεφῆ δόμον ὃς πολυτιμήτου λέγεται, εἰς τὴν χρυσόπαστον κλίνην ἐφῆκεν ἐφ' ἣν ὁ βασιλεὺς ἵζανεν. Erãt & palatia Mangane in Philopatio, quæ Andronicus euertit. lib 1. Andronici, περὶ τὰ λεγόμενα μαγγάνη παλάτια, ἃ καὶ αὐτὰ κατὰ τὸ ἐν τῷ φιλοπάτιον ᾠκοδόμητο, ἐσύστερον ὁ ἀνδρόνικος κατεδάφισε. Fuere & palatia Placillianæ, à Placilla Theodoſij vxore, & alia nomine Helenes matris Conſtantini. Procopius Perſ. 1. ὅσι ἐνῆν βασίλεια ἔπερ πλακιλλιαναί τε, καὶ τὰ ἑλένης ἐπώνυμα. In palatij atrio multi thori diſcubitorij fuere ex herbis. Simocatta lib. 1. c. 1. ἀχθεὶς ἐπὶ τὴν ὕπαιθρον τὴν βασιλείαν αὐλὴν, ἥτις πρὸ ἡμῶν τῇ πολυστιβάδι τῇ ἀνακτόρων οἰκίᾳ περιαυλείῳ περιφανὴς, καὶ περὶ δόξαν τῇ κατασκευῇ. Ductus in atrium palatij iuxta domum, in qua multi ex herbis ad com…

dum tori, veſtibulum illuſtre viſendumque, vbi Tiberius à Iuſtino imperator electus eſt, Mauricius vero in Tribunalio, de quo Diaconus lib. 17. Tiberius in Tribunalium lectica eſt deportatus, & quia loqui non poterat, per epagnoſticum, Mauricium pronuntiauit imperatorem apud populum. Omnes rege dignæ domus palatia dicta. Euſtath. ad Dionyſ. νῦν οἱ ῥωμαῖοι τοὺς βασιλεῦσι πρέποντας τόπους καλοῦσι παλάτια. Expeditum Leo imperator in Tacticis c. 1. interpretatur συναγωγὴν τοῦ φοσσάτου, conuentum in foſſato, comitatum in caſtris. Aulici, Scholares, καισάρειοι, vt Dio vocat, erât in comitatu principis. Agathias lib. 5. ἐν τῇ χρυσῇ καλουμένῃ πύλῃ λοχαγοί τινες, καὶ ταξίαρχοι, καὶ ὁπλῖται πολλοὶ ἐφειστήκεσαν, οὐ μάχιμοι ὡς ἀληθῶς, οὐδὲ μετρίως γοῦν τὰ τοιαῦτα πεπαιδευμένοι, ἀλλὰ ἐκ τῶν ταγμάτων· ἐκείνων οἱ ἐς τὸ διημερεύειν τε καὶ διανυκτερεύειν ἐν τῇ αὐλῇ ἀποκέκριντο, οὓς δὴ σχολαρίους ἀποκαλοῦσι. οὗτοι δὲ στρατιῶται μὲν ὀνομάζονται, καὶ ἐγγεγράφαται τοῖς τῶν καταλόγων βιβλίοις, εἰσὶ δὲ οἱ πολλοὶ ἀστικοί τε καὶ φαιδρείμονες, καὶ μόνον οἶμαι ὄγκου τοῦ βασιλείου ἕνεκα, καὶ τῆς ἐν ταῖς προόδοις μεγαλαυχίας ἐξευρημένοι, καὶ τὸ μὲν παλαιὸν οὐκ ἄλλους τινὰς ἐν τοῖς δὲ θέμις ἦν καταλέγεσθαι, ἢ τοὺς ἀνδραγαθεῖν τὰ πολέμια ἠσκημένους. καὶ τοίνυν οὐδὲ χρήματα εἰσῆγον, ἐφ' ᾧ ἐνστρατεύσασθαι, ἀλλὰ χαριστήρια διαφανῶς, καὶ ἀζήμιοι ἐδέχοντο τὴν τιμήν, &c. Sene Iuſtiniano Magno ab Hunnis tantus terror Conſtantinopoli fuit, vt vix in muro à ficubus dicto, & porta aurea duces quidam & tribuni militares, multique armati conſtiterint, vt fortiter hoſtes propulſarent. Erant vero neque bellicoſi reuera, ſed ne mediocriter quidem in rebus bellicis exercitati, verũ ex illis legionibus quæ ad hoc ſunt deſtinatæ, vt interdiu & noctu in aula ver-

ſentur,quos ſcholarios appellant. Hi quidem milites vocantur, & in catalogo ſtipendia merentium numerantur,ſunt autem plerique eorum vrbani,&ſplendide veſtiti, ſed tantum augendæ dignitatis regiæ cauſſa, & magnificentiæ, quoties prodiret in publicum. Atqui olim quidem non alios quoſdam in hunc ordinem adſciſcere licebat, quam qui rei militaris vſu valerent, ideoq; ſine ſumptu in hunc ordinem adſcribebantur, ſed gratis ex merito eorum quæ ante geſſerant. Zeno Iſaurus primus ad imperium euectus multos tribules ad imperium accenſuit, quorum virtus nequaquam in prælia emicuerat, aut alioquin exercitatos, ſed notos ſibi ac familiares. poſtea diſciplina corrupta, non ex virtute & merito, ſed pretio in hunc ordinem, qui venalis erat, vulgo aſcripti. Tales itaque viri veteranorum militum penuria pro muris excubare coacti ſunt. Aulicos corruptiſſimos deſcribit Mamertin. in Panegyr. Iuliani. Nihil neceſſariæ in ædibus ſubſtructionum moles, ingẽtes aulicorum cateruæ legionum ſumptum facilè vincebat. Miniſtrorum aulæ cottidie limina terebantur. Ad fores eorum qui regiis cupiditatibus ſeruiebant, ternos patriciæ gentis viros cerneres. perditiſſimũ quemque ex aulicis frequentabant, vti quiſpiam per artes turpiſſimas imperatori acceptiſſimus videbatur. Nec viros quidem, ſed mulierculas exambibant, nec fœminas tantum, ſed ſpadones. Claudianus lib. 2. in Eutrop. *Iuuenes venere proterui,*

Laſciuique ſenes, quibus eſt inſignis edendi
Gloria, corruptaſque dapes variaſſe decorum,
Qui Venerem inuitant pretio, traduntque palato.

Sidereæ Iunonis aues, & ſi qua loquendi
Gnara coloratis viridis defertur ab Indis.
Quæſitus trans regna cibus, quorúmque profundam
Ingluuiem non Ægeus, non alta Propontis,
Non freta longinquis Mæotia piſcibus explent.
Veſtis adoratæ ſtudium, laus maxima riſum
Per varios mouiſſe ſales, miniméque viriles
Munditiæ, comti vultus, onerique vel ipſa
Serica, ſin Hunnus feriat, ſin Sarmata portas
Sollicitit ſcenæ, Romam contemnere ſueti,
Mirarique ſuas quas Boſphorus obruit ædes,
Saltandi dociles, aurigarúmque periti.
Pars humili de plebe duces, pars compede ſuras,
Cruraque ſignati, nigroque liuentia ferro
Iura regunt, facies quamuis inſcripta repugnet,
Séque ſuo prodat titulo, ſed prima poteſtas
Eutropium præfert, Hoſio ſubnixa ſecundo.
Dulcior hic ſane cunctis, prudenſque nouandi
Iuris, & admoto qui temperat omnia fumo
Feruidus.

In aula Conſtãtinopolitana Aulici ætate prouectiores pileis turbinatis vſi ſerico tectis, pro dignitate cuiuſq;, adoleſcentes omnes nudis capitibus erant. Gregoras lib. 7. περὶ τῆς κεφαλῆς καλύπτρας ἐπὶ τῶν πρότερον βασιλέων ἔθος· τοὺς μὲν χρόνῳ προβεβηκότας ἐν τοῖς βασιλείοις χρῆσθαι καλύπτραις πυραμίδος μὲν ἐχούσαις σχῆμα, σηρικοῖς δ' ἐνδύμασι κατὰ τὸ ἀνάλογον ἑκάστῳ ἀξίωμα καλυπτομέναις. ὅσοι δὲ ἐν ἡλικίᾳ, τούτους δὲ πάντας καθάπαξ ἀκάλυπτον ἔχειν τὴν κεφαλήν. Andronicus qui poſtea imperium arripuit, cum primum rediit Conſtantinopolim, tegumentum capitis turbinatum habuit

habuit colore fumi, veſtem laceram violaceam Ibericæ texturæ, ad genua & nates promiſſam. πυραμίδιον μὲν καλύπτρας τῇ κεφαλῇ περικείμενος, κατὰ πτερὸν τὴν χροιὰν στολὴν ἠμφιεσμένος χροιὴν ἰοβαφινὸν ὑφῆς τῆς ἰβηρικῆς, ὡς γόνατα καὶ γλουτοὺς καταβαίνουσαν, ait Nicetas in Alexio Manuelis filio. lib. 2. Andronici, aulicos vocat τοὺς περὶ τὸ βασίλειον βῆμα. Libro Iſaacij ſcribit Latinos & Gallos veſtes laticlauias & lineas mitras equorum capitibus impoſuiſſe, & albas faſcias, quæ in humeris pendent, τὰ πλατύσημα καὶ τὰς ὀθονοσκεπεῖς περικρανίους καλύπτρας ταῖς κορυφαῖς τῶν ὀχημάτων περιθέντες, καὶ τὰ κατὰ νώτου κεχυμένα λευκόλινα. Imperator id aulicis plæriſq; dabat, vt apud ſe in ſubſelliis ſederent. Nicetas in Alexio Manuelis filio ſub finẽ. Andronicus συνεδρεύειν ἐκείνοις αὐτῷ συμποσιάκων παρασκευαζομένων, καὶ προσφερομένων τῶν βασιλείων θρόνων κλισμῶν. In Agrarium, quæ nauis imperatoria fuit, veteri lege nemo ingrediebatur cum imperatore, niſi drungarius vigiliæ, drungarius rei naualis, logotheta curſus, hæteriarcha, myſticus, ſupplicum libellorũ magiſter, domeſticus ſcholarum, ſi in vrbe eſſet, accubitor, veſtiarius, & è cubiculariis quos imperator iuſſiſſet. Hac itaque de cauſa dromonium Leo fecit, vt plures ſecum admitteret, ſi longius progrederetur. κατὰ τύπον γὰρ ἐν τῷ ἀγραρίῳ οὐδεὶς ἕτερος εἰσήρχετο, εἰ μὴ ὁ δρουγγάριος τῆς βίγλης, καὶ ὁ δρουγγάριος τοῦ πλωΐμου, &c. Imperatores in ſuis ad præfectos præt. reſcriptis parentes eos vocant. Imperator Alexander l. 4. C. de locato, ad Domitium Vlpianum præfectum præt. & parentem meum. Impp. Conſtant. & Conſtans l. 6. & 9. de Annona & trib. C. Theodoſ. Ea quantitas quam Rufini viri clariſ. & inluſtris

Pr. Pr. parentis, amiciq; noſtri moderatio. & ſæpe alibi. Præfectis item vrbi hæc parentum appellatio tributa, l. 2. de pact. C. Theodoſ. & Nouel. 1. & 2. Theodoſ. & Valentiniani de inuaſorib. & alibi paſſim. Magiſtri item officiorum, Magiſtri vtriuſque militiæ, Magiſtri militum patres ab Imper. appellati, Nouel. Theod. & Valentin. ad Florentium mag. off. de ſcholarib. Nouel. 1. de Tyronib. ad Sigualdum comitem & magiſt. vtr. milit. P. K. A. Parens cariſſ. Auguſt. Nouel. 4. de annon. militant. fori præſcript. ad Ariobindum magiſt. mil. Comes rerum priuatar. Nouel. de reſcind. vendit. Eudoxius P. K. A. vocatur. Eutropius Eunuchus parens Imp. dictus. Claudian. Præfat. in Eutrop.

Direptas quod plangis opes, quas natus habebit?
Non aliter poteras principis eſſe pater.

Id eſt, imperator filius tuus habebit opes tuas. Patres item ſibi fecerunt eos quibus patriciatus codicillos dabant ait Iuſtinianus l. vlt. de conſul. lib. 12. § filiusfamil. Comites & Rectores prouinciarum fratres vocabantur ab imperatore. Caſſiodorus lib. 6. in for. Rect. prouinc. Additur quod à principe frater vocaris, vt nobilitate pretioſi nominis, à vilitate criminum tollaris. Nouella Theodoſ. & Valent. de patrim. ad comit. largit. Marcelline frater amātiſſime. Nouel. 3. de palat. ad Florian. comit. ſacrar. largit. Floriane frater amant. Nouel. de ambitu ad Numū mag. offic. Nume frater amātiſſime. Iuſtinianus Arſilium præſidem Tharſi fratrē iucundiſ. appellat Nouel. 125. Imp. Theodoſ. & Valent. Nouel. 3. De tyronib. ad Heſiod. comit. Heſiodore frater amātiſ. lib. 1. Machab. c. 12. Rex Demetrius Ionathan fratri.

Cæſariani dicti Aulici qui in aliquo apud principem officio militabant. C. Theodoſ. l.1. de Cæſarianis. Cæſariani in actu duntaxat conſtituti, vel ad perfectiſſimatus vel ducenæ, vel centenæ, vel egregiatus dignitates non oportet admitti, niſi completo inculpate officio. l. 2. Non conuenit Cæſarianos incōſultis nobis ad alicuius corporis moleſtiam deuocari. l. 5. C. de iure fiſci. Cæſariani fraudibus omnia temerare conſueuerant. l.1. de bon. proſcr. Cæſariani ab omni iuris beneficio excluduntur, niſi probata à principe, purgataque fuerint ratiocinia. Cæſarianorum fraudes l.2. de bonis vac. Verum ad palatia & aulam regiam redeamus. Socrates lib.1. Hiſtor. eccleſ. βασίλεια. Diocletianus Nicomediam fecerat regiam, βασίλεια. Ammianus lib.23. Valentinianus omni pudicitiæ cultu tanquam retinaculis petulantiam frænarat aulæ regalis. lib. 15. Hi qui ſummam aulam tenebant, omni placendi ſtudio in adulationem ex more collato. Spartianus, Hadrianus multis, quod apud Sabinā vxorem iniuſſu eius ſecus egerant, quam reuerentia domus aulicæ poſtulabat, ſucceſſores dedit. Antoninus Pius Marcum Anton. aulico faſtigio renitentē ornauit, ait Capitolinus. Aula igitur, aulica domus, aulicum faſtigium, aulicum miniſterium de imperatoris domo dicitur. Lampridius, Alexāder Seuerus abiectis ex aulico miniſterio cunctis obſcænis. Zozimus lib.3. τοῖς περὶ τὴν αὐλὴν ἅπασι. Aulicis omnibus lib. 2. ἀρχὴν τῶν περὶ τὴν αὐλὴν τάξεων, imperium in aulicos, & palatinos ordines. τῆς αὐλῆς ὕπαρχος, Præfectus prætorio. Dio, Auguſtus τὸ βασίλειον καὶ αὖθιν ἀνοικοδομήσας, regiam, quæ conflagrarat, cum reſti-

tuiſſet. Petronius ταναπην τὸ βασίλειον αὐτῶν ἔλαβε, Tanapen regiam Æthiopum cæpit. Omnes villæ elegantiores ætate Suetonij dicta prætoria. Sueton. lib. 3. in prætorio cui ſpelunca nomen erat incænante eo complura, & ingentia ſaxa fortuito ſuperne delapſa ſunt. Tacitus lib. 4. Villa cui nomen ſpeluncæ. Virgil. lib. 7.

Tectum auguſtum, ingens, centum ſublime columnis
Vrbe fuit media Laurentis regia Pici.

Statius lib. 4. Sylua. 2.

Tectum auguſtum, ingens, non centum inſigne columnis,
Sed quanta ſuperos, cælúmque Atlante remiſſo
Suſtentare queant. Super hoc vicina Tonantis
Regia, téque pari lætantur ſede locata Numina.
Tanta patet moles, effuſæque impetus aulæ
Liberior, campi multumque amplexus aperti.
Æthereo; & tantum domino minor.

Dio in Auguſto lib. 53. καλεῖται δὲ τὰ βασίλεια παλάτιον, Regia palatium dicitur, non quod ita ex decreto aliquo nominata ſit, ſed quia Cæſar habitabat in palatio, & ibi prætoriũ habebat. Domus enim Romuli palatium dictum à loco vbi poſita, καὶ διὰ τοῦτο κἂν ἄλλοθί που ὁ αὐτοκράτωρ καταλύῃ, τὴν τοῦ παλατίου ἐπίκλησιν ἡ καταγωγὴ αὐτοῦ ἔχει. Et ideo licet alibi vſpiam imperator agat, diuerſorium eius dicitur palatium. Zonaras, τὴν τοῦ παλατίου κλῆσιν καταγώγιον βασιλέως, palatij appellationem imperatoris domum ſignificare, vbicunque agat. Spartianus in Didio Iul. Imperator recens creatus in palatia ducitur. Ammianus lib. 26. Gregorius Turonenſ. lib. 5. c. 30. Hiſtor. Franciæ. Sidonius lib. 2. e. 13. Palatinis limitibus incluſus. Soli imperatores in prouinciis habitabát in palatiis,

l.1.& 2.C.Theodoſ.ne quis in palatiis man.Lampridius, Alexander purgauit palatium ſuum. Ammianus li. 14. Cæſar ſolis ſcholis ſit contentus palatinis. Caſtra item pro palatio & aula ponuntur. Ideo coronæ quę Cæſarianis datæ, Caſtrenſes dictæ, vt Tertul. lib. de corona militis. Synesius ep. 76. κατὰ δέ τινα χρείας ἐπὶ στρατόπεδον γενόμενος, Cum ad aulam eſſet ob quædam negotia. Expeditum item pro comitatu & aula poſuerunt. Chalcedon. concilio, vbi leo imperator ſacratiſſimum ſuum expeditum habere dicitur. Commeatus pro eodem ſumitur l. 16. C. de erogat. milit. annonæ. Anaſtaſij ſacratiſſimus commeatus. Thomas magiſter mauult dici ἀνάκτορα, & βασίλεια, quam palatia. βασίλεια κρεῖττον ἢ ἀνάκτορα, τὸ δὲ παλάτια ἀδόκιμον. Euſebius lib. 4. de vita Conſtantini. ἔνδον γάρ τοι ἐν αὐτῷ παλατίῳ κατὰ τὸ μεσόπατον τῶν βασιλείων. Intus in ipſo palatio, in media regia. Codinus, πεζεύει δὲ καὶ αὐτὸς ἐν τῇ τοῦ παλατίου αὐλῇ. Pedes it & iſte in aula palatij. Procenſum Gręci recentiores dixere quaſi proceſſum. In faſtis Siculis, καὶ φοβηθεὶς Λέων ὁ βασιλεὺς ἐξῆλθεν πέραν εἰς τὸν ἅγιον Μάμαντα, καὶ ἐποίησεν ἐκεῖ πρόκενσον μῆνας ἕξ. Territus Leo Rex exiit vltra ad ſanctum Mamam, & ibi ſex menſes fecit proceſſum, id eſt, moratus eſt. Cedrenus, καὶ προκένσου γενομένου ἐν τῷ ἑβδόμῳ, ἀπώλεσαν αἱ βεστιαρῖται τὸ στέμμα τοῦ βασιλέως. & cum proceſſum Imperator feciſſet ad Septimum, quod fuit ſuburbium Conſtantinopoli, veſtiaritæ amiſerunt coronam imperatoris Hæc vox ſæpe occurrit apud Conſtantin. Porphyrogenneten lib. de thematib. & in chorographia. Idem μακρόκενσα, & μακρότερον πρόκενσον vocat, cum longius imperator abiret. Profectiones principis ab

vrbe dicuntur palatina militia, & expeditiones apud Capitolinum in Pio, πρόοδοι, πρόκινσα. Tertullianus de corona milit. militiá regiarum familiarum. Cæſariani ipſi dicti ſunt homines domus Auguſtæ l.1.C.Theodoſ. de conductorib. & hominib. domus Auguſtæ. Caſſiodorus lib.10. ep. 5. Theodoſio homini ſuo Theodahadus. Præſenti iuſſione præcipimus vt quicunque ad domum noſtram noſcitur pertinere, & curæ tuæ probatur eſſe commiſſus, nullis præſumptionibus inſoleſcat. A domeſticis inchoare volumus diſciplinam. Vnde & viri illuſtres ac clariſſimi ad exemplum principum domeſticos ſuos vocant homines ſuos. Symmachus lib.2.ep. 50. Si placet vt homines mei hæreditaria poſſeſſione decedant. Ennodius ep.ad Boëtium, homô culminis veſtri.

De Palatinis. Cap. XIX.

PAlatini dicti aulici, memóriales, agentes in rebus, & apparitores, qui litteratam militiam in palatio faciebant, aut mandata & iuſſa imperatorum exſequebantur. Sidonius lib.1.e.6. te ad capeſſenda munera litteratæ militiæ vocem.C.de aduoc. diuerſ.l.14. Aduocati qui dirimunt ambigua fata cauſarum, ſuæque defenſionis viribus in rebus ſæpe publicis ac priuatis lapſa erigunt, fatigata reparant, non minus prouident humano generi, quàm ſi prælijs atque vulneribus patriam parenteſq; ſaluarent. Palatij priorem aliquem fuiſſe docent acta manuſcripta, his verbis, Tunc Maximianus Imperator iuſſit omnes qui in

palatio erant Chriſtiani diſcingi, & renuntiarent militiæ, qui cum cingula ſoluerent, notauit illic tranſeuntem Iſicum: Prior enim erat palatij ipſius. Ambroſius ep.5.ep.33. Palatina omnia officia, hoc eſt, memoriales, agentes in rebus, apparitores diuerſorum comitum. Ammianus Marcel. palatio omni relicto præter paucos thori miniſtros & menſæ. Palatini officij adiutor fuit, qui matriculam tractaret l.16.C.Theod.de palatin. Palatini ſacrarum & priuatarum largitionum C. Theodoſ. lib.6. tit.2. & tit. de palat. ſacrar. largit.C. De palatino officio ad legendum principatum officij comitis domorum per Cappadociā mittuntur, quos ipſe comes domorum vereatur. Theſaurenſis dicitur palatinus. Palatini ſunt ſtati 224. ſupernumerarij 600. 10. electiſſimi. 546. ſunt de officio comitis ſacrarum largitionū, 300. priuatarum, 1174. agentes in rebus. Palatini ſunt priuationales vel largitionales, dicuntur & mittēdarij, qui mittuntur à comitibus l. 2.C.de comit. ſacr. largit.

De Scholaſticis. CAP. XX.

Scholaſtici ſæpe aſſidebant rectoribus prouinciarum, aut præfectis prætorio, quibus erant in conſilio, interdum ſupplicibus preces dictabant, quas principi offerrent, litigantibus iura cum eſſent literati. Vnde & Scholaſtici pro eruditis vel cauſſidicis ponuntur apud Apuleium Mileſia 2. Capitolinus in Maximino Iuniori, Quanuis ipſe adoleſcens & pulcher, & ſcholaſticus ad Græcas munditias eruditus eſſe videretur. Theophraſtus primus

voce ſcholaſtici vſus pro erudito in epiſtola ad Fániam popularem ſuum. Hieronymus in catalogo, Serapion ob elegantiam ingenij cognomen ſcholaſtici meruit. Iulianus in epiſtola ad Maximum, διεπυνθανόμην μή τις φιλόσοφος, μή τις σχολαστικὸς καθῆρει, interrogabam an philoſophus aliquis, an ſcholaſticus veniſſet è Gallia. Saluianus in prooemio libri de Prouidentia, Vt ſcholaſtici ac diſerti haberentur. Sulpicius Seuerus dialogo primo, Hoc ipſum primũ ſcholaſticus artificiosè facis. D. Auguſtinus in Dialect. Cum ſcholaſtici ſolum propriè & primitus dicantur ij qui adhuc in ſchola ſunt, omnes tamen qui in literis viuunt nomen hoc vſurpãt. Plinius in epiſtolis Suetonium & Iſæum ſcholaſticos vocat, quia ad forum non accederẽt, ſed vmbratile ſtudium ſectarentur. l. 9. epiſt. Niſi fortè volumus ſcholaſticas, atque vt ita dicam, vmbraticas literas mittere, id eſt, fictas, quales ab otioſis ſcribi ſolent. Eodem libro, ſcholaſticum ingenium otioſum. Homine ſcholaſtico nihil ait eſſe ſimplicius. Varro, Scholaſticorum natio madens pingui. Plutarchus in Cicerone ſcholaſticum vocat imperitum. Recentiores tamen ſcholaſticum pro erudito vel cauſſidico vſurpant. Sic apud Suidam Agathias Hiſtoriæ ſcriptor dicitur Scholaſticus, qui libro primo artem ſibi fuiſſe ait τὰ ῥωμαίων νόμιμα, καὶ τοὺς δικαστηρίων ἀγῶνας, leges, & certamina iudiciorum. lib. 3. ἐγώ γε ἥμενος ἐν τῇ βασιλείῳ στοᾷ βιβλία πολλὰ δικῶν ἀνάπλεα καὶ πραγμάτων ἐξ ἑωθινοῦ μέχρι καὶ εἰς ἥλιον καταδύντα ἐκμελετῶ καὶ ἀνελίττω, Ego ſedens in regia porticu libellos multos cauſſis plenos & negotiis à ſole orto ad occaſum euoluo. Leontius Mechanicus de Arati Sphæra,

ἐτύγχανον

ἐτύγχανον γὰρ καὶ ταύτην μία σφαῖραν ἐργαζόμενος Ἐλπιδίῳ τῷ σχολαστικῷ, ἀνδρὶ ἀξιολόγῳ ὁμοῦ καὶ φιλομαθεῖ. Eiuſmodi Sphæram faciebam Elpidio ſcholaſtico literarum ſtudioſo viro & honeſto. Sigebertus in Chronico, Franco ſcholaſticus Laodicenſium, & ſcientia literarum, & morum probitate claret. Papias, Togiforium locus vbi ſcholaſtici diſputant. Plutarchus in Themiſtocle, ταῦτα μὲν οὖν ἐν ταῖς σχολαῖς λέγεται τῶν φιλοσόφων, iſta dicuntur in ſcholis philoſophorum.

De Obſequio. CAP. XXI.

OBſequium dicitur de iis qui ante Imperatorē eunt cū ordine & honore. Anteambulones Martialis vocat. Vnde qui præeſt obſequio non dicitur dux, ſed comes qui vias præparat, itinera dirigit ac ſternit, & manſionem principis adornat. ὀψίκιον σημαίνει τοὺς προπορευομένους ἔμπροσθεν τοῦ βασιλέως ἐπ' εὐταξίᾳ καὶ τιμῇ. ὅθεν οὐδὲ στρατηγὸς χρηματίζει ὁ τοῦ ὀψικίου ἡγούμενος, ἀλλὰ κόμης, ὃς καταρτίζει καὶ διευθύνει τὰς ὁδοὺς, καὶ μονὰς τοῦ βασιλέως, ait Conſtantin. Porphyrog. lib. 1. de Themat. Obſequium dicitur comitatus. Agrætius de orthograph. Circumpedes ſunt obſequia ſeruorum, ante pedes amicorum. Warnefrid. de geſt. Languob. lib. 1. c. 20. Illa multitudinem virorum, & nobilem comitatum aſpiciens interrogabat, quis iſte eſſe poſſit, qui tam ſublime obſequium haberet. Fuit & nomen Thematis. Capitolinus in Pertinace, Cum miles de caſtris ad obſequium veniſſet. Marcus armauit gladiatores quos obſequentes appellauit, tanquam non in

legionibus, ſed in obſequiis principum eſſent. Trebellius in Claudio, Venatores qui obſequuntur duo. Caſſiodorus in formula Curopalatæ, Vt aurea virga decoratus inter obſequia numeroſa ante pedes regis primus videaris incedere. Anaſtaſius in Zachariæ Papæ vita, Impenſáque caritate ab eadem egreſſus eccleſia, in eius obſequiū rex dimidium ferè milliarium perrexit. Qui eidem ſancto viro vſque ad ciuitates obſequium faceret. Eum repedandum abſoluit dans in eius obſequium ducem.

De Foſſato. CAP. XXII.

SVidas foſſatum στρατὸν, στρατόπεδον interpretatur, exercitum, caſtra. Achmes c. 300. πλῆθος φοσσάτου ἀβαβῶς ἐλεύσεται, Multitudo exercitus Ababos veniet. Suidas, Sedetum foſſatum eſſe vult, quod in caſtris imperator cum milite ſedeat. Leo conſtit. 3. expeditum, ἐν ἐξπεδίτῳ, ἤγουν ἐν τῇ συναγωγῇ τοῦ φοσσάτου, in expedito, ſeu in collectione foſſati. Cōſtit. 11. Foſſatū τὸ ἄπληκτον τοῦ ὅλου στρατοῦ, Caſtra in quibus vniuerſus exercitus. Annales Francici, Alter Saracenus de Africa legatus Amirali Abraham, qui in confinio Africæ in foſſato præſidebat. Robertus de monte in Chronico, Rex Henricus fecit foſſata alta, & lata, inter Franciam & Normaniá, ad prædones arcendos. Idem eſt ἄπληκτον. Suidas, ἄπληκτον τόπος ἔνθα καταλύουσι τῆς ὁδοιπορείας τὰ στρατόπεδα. Locus vbi ex itinere diuertunt & caſtra ponunt exercitus. Anonymus ſcriptor, τὸ βασιλικὸν ἄπληκτον σὺν πάσαις ταῖς ἑταιρείαις καὶ τοῖς ἀθανάτοις ἀφαιρεῖται ὀργυίας τ. Foſſatum imperatoris cū ſociis omnibus & immortalibus adimit

vlnas trecentas. δέον ἐστὶ καὶ εἰς τὰ ἕτερα τρία μέρη τοῦ βασιλικοῦ ἀπληκτοῦ, ἔνδον μὲν τῶν δημοσίων ὁδῶν, τὰς ἑταιρείας ἀπληκεύειν καὶ τοὺς ἀθανάτους, ἔξωθεν δὲ τῶν ἑταιρειῶν τὰ λοιπὰ τάγματα. Oportet ad tres alias partes foſſati Imperat. intra publicas vias, ſocios & immortales caſtrametari, extra reliquas cohortes.

De Magiſtro Officiorum. CAP. XXIII.

OFficiorum magiſter Palatinis ordinibus præfuit. Zozimus lib.2. Martianum ἡγεμόνα τῶν ἐν τῇ αὐλῇ τάξεων ὄντα, μάγιστρον τοῦτο ὀφφικίων καλοῦσι ῥωμαῖοι. Martianum ducẽ ordinum qui ſunt in palatio, quem magiſtrum officiorum vocant. Duces, & eorum apparitores, & limitanei, & caſtrorum præpoſiti ſub magiſtro officiorum fuere, quanquam l. vlt. C. de re militari, duces ſub magiſtris militum per orientem eſſe dicuntur. Caſſiodorus lib. 1. Variar. Quæſtor fuiſti, ſume magiſteriæ infulas dignitatis. quia è quæſtore promouebatur magiſter officiorum. Ammianus Marc. magiſtrum off. libellis reſpõdiſſe ait. Rutilius Itinerar.

Officiis regerem cum regia tecta magiſter,
Armigeraſque pij principis excubias.

Zozimus lib.3. ὁ τῶν ἐν τῇ αὐλῇ τάξεων μάγιστρος, καὶ πρὸς τούτοις ὁ τῶν θησαυρῶν προεστώς. Iuſtinianus in Nouel. μαγίστρου τῶν θείων ὀφφικίων, ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίου. Caſſiodorus lib. 6. for. 6. Ad magiſtrum officiorum pertinet palatij diſciplina. Ipſe inſolentium ſcholarum mores procelloſos moderationis ſuæ terminis proſpere diſſerenat. Tam multi ordines ſine aliqua confuſione componuntur,

& ipſe ſuſtinet onus omnium, quod habet turba diſcretum: per eum Senator veniẽs noſtris præſentatur obtutibus, componit loquentem, ſua quinetiam verba ſolet inſerere, vt nos decenter omnia debeamus audire. Aſpectus regis haud irritus, promiſſor collocutionis noſtræ glorioſus, donator aulici conſiſtorij, cauſarum præterea maximum pondus in eius audientiæ finibus optima ſecuritate reponimus. Veredorum opportunam velocitatẽ cuſtodit, vt ſollicitudines noſtras, quas conſilio iuuat, beneficio celeritatis expediat. Per eum nobis legatorum quanuis feſtinantium prænuntiatur aduẽtus. Per eum nominis noſtri datur euectio. Nemo iudicum per prouincias faſces aſſumit, niſi hoc & ipſe fieri decreuerit. Moleſtias non habet exigẽdæ pecuniæ, peræquatores victualium rerum in vrbe regia propria voluntate conſtituit. Officiales eius militiæ munere perfuncti dicuntur principes, & primatum tenent inter prætorianas cohortes & vrbanæ præfecturæ milites. Adiutor magiſtri noſtris præſentatur obtutibus, vt vicaria ſorte beneficij eligamus eius præſidium, qui nobis præſtat fidele ſolatium. Euagrius lib. 3. Longinum Zenonis Imperatoris ἀδελφόν τινα τοῦ μαγίστρου ἀρχὴν διέποντα, ἣν ἡγεμόνα τῆς ἐν τῇ αὐλῇ τάξεως οἱ πρόσθεν ἐκάλουν, fratrem, magiſtri dignitatem adminiſtrantem, quem veteres vocabant magiſtrum officiorum. Vopiſcus in Aureliano, vocat officium palatinum. l. viros. C. de diuerſ. offic. Zeno ad Iohannem magiſtrum officiorum, Duces, & eorum apparitores, nec non limitaneos, caſtrorumque præpoſitos. Tantummodo ex ſublimis iudicij tui ſententia conueniri, nec aliis ſubiacere iudi-

cibus præcipimus. Vnde colligas Magiſtri officiorum dignitatem ampliorem fuiſſe, quam Magiſtri militum. Procopius lib. 1. Perſic. Palatinis ordinibus præerat, miniſtris principis, ſcholis palatij, arma tractantibus, fabricis, limitaneis ducibus, & comitibus, à quibus ad magiſtrum officiorum, vel quæſtorem appellabatur. C. de officio magiſ. offic. Magiſteria dignitas vocatur à Caſſiodoro lib. 6. Ad ipſum palatij diſciplina pertinuit, cum officiis principi miniſtrantibus præeſſet. Euſebius Adauctum martyrem Diocletiani Imp. magiſtrum officiorum & quæſtorem fuiſſe ait, lib. 8. eccleſ. Hiſtor. Præferebantur magiſtro officiorum inſignia eius cum præconũ acclamationibus l. 1. C. de Quæſtor. & magiſt. offic. Præerat ſcholis, menſoribus, lãpadariis, quatuor ſcriniis, officio admiſſionũ, octo primis ſcholis, quatuor ſcutariorum, ducibus gentilium, vni armaturarum, & ſcholis palatinis agentium in rebus C. de officio magiſtri offic. & C. de agentib. in rebus. Ius dicebat cubiculariis, ducibus, comitibus limitaneis. L. viros. C. de diuerſ. offic. Nouel. 82. Dicitur illuſtris, magnificus, comes magiſter palatij l. 3. C. de curſu pub. l. eos C. de principe agent. in reb. l. vlt. & penult. C. de caſtrenſ. & miniſter. officium magiſtri officiorum conſtabat ex agentibus in rebus. Adiutor dictus qui eius vice fungebatur. l. in ſacris C. de prox. ſac. ſcrin. Adiutor principis verbo ſine ſcripto creabatur à magiſtro officiorum oblatus. Is præerat iudiciis, quæ apud magiſtrum officiorum agitabantur. Habebat & ſubadiuuas adiutoris duos, & ſubadiuuas fabricarum quæ ſub eo fuerunt, & ſubadiuuas barbariorum, qui &

chartularij dicti l. 5. C. Theodoſ. de agent. in reb. & C. De agent. in reb. Euagrius lib. 2. c. 17. ὑπηλύτησαν ὁ βοηθὸς τοῦ μαγίστρου τῶν θείων ὀφφικίων. Ammianus, Agens tunc pro magiſtro officiorum. Symmachus lib. 10. c. 37. officiorum magiſter illuſtris. Officium Græci τάξιν vocant. Nouella Iuſtin. τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ὑπάρχων ὑπὲρ προστάγματος διδόσθω νομίσματα π. Officio glorioſiſſimorum Præfectorum dentur nummi 80. pro mandato. ταξεῶται, officiales, ταξιῶται. Theognoſtus de cauſſa Ignatij. ἕτερος δὲ ταξιώτης ἦν, καὶ ἐκ λαϊκοῦ τάγματος. Aliud autem officialis erat, & ex ordine laico. Iuſtinianus Nouel. 5. ἐν ταῖς ταξιώταις τοῦ λαμπροτάτου τῆς ἐπαρχίας ἄρχοντος τετάξεται. inter apparitores clariſſimi rectoris prouinciæ numerabitur. Eclog. 6. Baſilic. titulus eſt περὶ πραιτωρίων ὀφφικιαλίων. Codinus, τὰ τῶν ὀφφικιαλίων τῶν βασιλέων κωνσταντινουπόλεως ὀνόματα. Dignitates intelligit & officia. Nicetas in Alexio Comneno, εἰς τὰ ὑπερήφανα τῶν ὀφφικίων ἀνέκυπτο. Nouel. Iuſtiniani 6. ταξεῶται, optimates, miniſtri poteſtatum, qui iuſti milites non erant, ſed quaſi publici quidam ſerui ducibus miniſtrabant, optionibus ſimiles, quos Græci ὀπτιμάτους vocant.

De Amicis & Aſſertoribus. CAP. XXIV.

AMici principis interdum illi ſoli, quos in domeſtica & interiore vita haberent priuata amicitia ſibi iunctos, inter quos & iuriſconſulti, qui quaſi aſſeſſores & conſiliarij de rebus grauioris negotij aſſumebantur. Spartianus Hadriano, Cum iudicaret in conſilio non amicos ſuos, aut comites ſolum,

ſed iuriſconſultos, & præcipuè Iulium Celſum Saluianum. Suetonius in Tito c. 7. Amicos elegit, quibus etiam poſt principes, vt ſibi & reip. neceſſariis acquieuerunt, præcipuéque ſunt vſi: Capitolinus in Pio. Neque de illis actibus quicquam conſtituit, niſi quod prius ad amicos retulit. lib. 17. D. de iure patronatus. Diui fratres aiunt, Voluſius Marcianus amicus noſter, & iuris ciuilis præter veterem & bene fundatá peritiam anxiè diligens. Item, cum & ipſo Marciano, & aliis amicis noſtris iuriſperitis adhibitis tractaremus. Cohortem amicorum Tacitus lib. *6.* vocat, quorum alij fuere primæ & interioris admiſſionis, alij ſecundæ. Seneca lib. de Beneficiis. Apud nos primũ omnium Gracchus & Liuius Druſus inſtituerunt ſegregare turbam illam, & alios in ſecretum recipere, alios cum pluribus, alios cum vniuerſis. Habuerunt itaque iſti amicos primos, habuerunt & ſecundos, nunquam veros. lib. de Clementia, Salluſtium, & Cocceios, & Deillios, & totam cohortem primam interioris admiſſionis ex aduerſariorum caſtris conſcripſit. lib. de Benefic. Non ſunt iſti amici qui agmine magno, ianuam pulſant, qui in primas & ſecundas admiſſiones digeruntur. Lamprid. in Alexandro, Moderationis tantæ fuit vt amicos non ſolum primi, ac ſecundi loci, ſed etiam inferioris, ægrotantes viſeret. Tiberius tres claſſes non amicorum, ſed gratorum fecerat pro dignitate cuiuſque. Diſtribuit primæ claſſi 600. H S. Secundæ quadringenta, tertiæ ducenta, vt Sueton. in Tiberio c. 46. Cn. Matius ex equeſtri ordine D. Augusti amicus, ait Tacit. lib. 12. Sueton. in Iulio, quę ſcire C. Matium, Ca. Oppium,

reliquoſque Cæſaris amicos. Alexander Seuerus præfectum vrbi amicum vocat C.l.1.tit.Si maior. Verum & medici amici. Plutarchus in Octauio, Qui monitũ eum ſcribit amici ſõnio, ne in caſtris Philippenſi prœlio maneret. Is amicus medicus fuit. Spartianus de Hadriano, qui cauſas Romæ, atque in prouinciis frequenter audiuit, adhibitis conſilio ſuo conſulibus, atque prætoribus, & õptimis Senatorib. Dio, ἐδίκαζε μετὰ τῶν προέδρων. Antoninus Muſa amicus Liuiæ. Amici imperatorum qui aſſidebãt iudicantibus, dicuntur aſſeſſores. Eutropius lib. 8. Alexander aſſeſſorem habuit, vel ſcrinij magiſtrũ Vlpianum. Marcus habuit ſecum præfectos, quorum & auctoritate & periculo ſemper iura dictauit. (periculum experientiã vocat) Vſus autem eſt Scæuola præcipue iuriſperito, vt Capitol. Propriè aſſeſſores rectoribus prouinciarum, παρέδρους appellat Ariſtoteles lib. 2. Polit. λαμβάνουσι δὲ καὶ παρέδρους ὅτι, ἄρχων καὶ ὁ πολέμαρχος, δύο ἑκάτερος, οὓς ἂν βούλωνται. Peſcenninus Niger intimauit Commodo, vt aſſeſſores, in quibus prouinciis aſſediſſent, in his adminiſtrarent. Vnde ſub Seuero Paulus & Vlpianus, qui Papiniano in conſilio fuerant præfecti facti, vt Spartianus in Nigro. Auguſtus qui primus præſidibus prouinciarum ſalaria inſtituit, de aſſeſſoribus & conſiliariis cauerat nihil. Addidit conſiliariis ſalaria Marcus philoſophus, ne eos quibus adſederant grauarent, iudicem dicens nec dare debere, nec accipere. Dio ſub Auguſto aſſeſſores παρέδρους legatorum & procõſulum fuiſſe ait, item ſub Tiberio. Omne officium aſſeſſoris quo iuris ſtudioſi partibus ſuis funguntur in his ferè cauſis conſtat, in cognitionibus,

poſtu-

poſtulationibus, libellis, edictis, decretis, epiſtolis ait Paulus l. 1. D. de officio aſſeſſoris. Martianus libertos adſidere poſſe ait. Apud Zozimum Proclus Iuriſconſultus πάρεδρος imperatoris & quæſtor. Lampridius de Alexandro, Aſſeſſoribus Salaria inſtituit. Caſſiodorus lib.8. ep.10. Defenſorem omnium ſuis tractatibus adiuuabat, & miniſtrãdo conſilium regebat ipſe rectorem. Iulius Firmicus lib.3. Aſtron. c.5. Valfridus Strabo c.31. Habent & poteſtates ſæculi conſiliarios in domeſticis. Ex primoribus aduocatorum ſumebantur adſeſſores. Sidonius ep.vlt. lib.1. ep.10. lib.5. Caſſiodor. ep.12. lib.8. Decet tractatores habere doctiſſimos quibus poteſtas ſummittitur. Aduocationis te cãpus exercuit, te iudicij noſtri culmen elegit. Quando illius conſilio te vides eſſe ſociatum, qui noſtri imperij tractat arcanum. Hinc eſt quod te comitiuæ domeſticorum illuſtratum honore decoramus. Vlpianus ad orationem Demoſthenis aduerſus Midiam, πάρεδροι γὰρ ἐδίδοντο τοῖς νεωτέροις, οἱ νῦν συγκάθεδροι. ἐπειδὴ γὰρ ὁ ἄρχων πάσας τὰς ὀρφανικὰς, καὶ τὰς κληρικὰς ἐδίκαζεν, ἐνίοτε διὰ τὴν ἡλικίαν ἄπειρος εἶχε διακρίνειν, ἐδίδοτο αὐτῷ πάρεδρος ὁ συνδοκιμάζων. Adſeſſores dabantur iunioribus. Quia enim Prætor omnes cauſas pupillares, & de fundis ac hæreditatibus iudicabat, & interdum erat per ætaté imperitus, dabatur ei aſſeſſor qui ſimul iudicaret. Conſiliarij dicuntur monitores Symmacho lib. 4. ep.5. Donatus ad Hecyram, monemus conſilio, hortamur impulſu. Symmachus lib. 3. ep.13. Phœnicem Achillis monitorem. Aurelius Victor c.4. de Claudio, Stolidorum ingenia proinde agunt vt monitores ſunt. De Valentiniano, Si ei probatis, eru-

& epiſtolas ſcribendas verſari, criminū cauſas præfectis decidendas remittere, ſententias à præfecto ferendas dictare. l. 6. De offic. Proconſ. Salarium illis à præfectis aut præſidibus datum, in annonis & ſpeciebus, poſtea ſub Theodoſio & Valentiniano in ære. Aſſeſſori Præfecti prætorio Africæ 20. libræ auri. Depoſito officio Aſſeſſores Præfecti prætorio à nullo magiſtratu perſonali munere onerari poterant. Vide Authenticam de Iudicibus. l. 6. D. de offic. Proconſ. l. 1. C. de Annon. & capitat. Nouel. 17. C. de offic. P. P. Africæ. Prærogatiua conſiliariorum qui illuſtribus adſidebant erat, vt vicariæ dignitatis priuilegio gauderent, quos cum ex primoribus aduocatorū ſibi eminentiſſima præfectura in conſilium adſumeret Prætoriana, expleto viceſimo, aut decimoquinto aduocationis anno, vicariæ dignitatis ius poteſtatemque obtinebant. Ita vt in ſalutationibus imperatorum, in concionibus publicis, omnibus qui poſt ſe vicariæ poteſtatem adepti erant merito præponerentur. C. Theodoſ. De comitibus qui illuſtr. ag. adſed. Infrequentes adſeſſores qui in actu poſiti non erant, Vicariæ dignitatem non aſſequebantur, nec qui aduocatione functi imaginaria aut Vacantiua. Imo qui ſine commeatu biennio, cum commeatu quinquennio abfuerant à iudiciis, matricula aduocatorum expungebantur. Nouel. Theodoſij & Valentin. de poſtul. l. vlt. C. de aduoc. diuer. iudic. Præfectorum vices agit adſeſſor præfecturæ, vicariæ vices agit vicariæ dignitatis aſſeſſor. Vterque enim præfectus & vicarius ſuos adſeſſores habuere. Iulianus Nouel. 15. c. 4. Caſſiodorus form. 5. lib. 6. Sidonius ep. 3. lib. 1 Vnde te etiam

par fuerit priuilegio conſiliariorũ præfecturæ, in quam participandam depoſceris, antiquati honoris perniciter ſarcire diſpendium, ne ſi extra prærogatiuam conſiliarij in concilium veneris, ſolas vicariorum vices egiſſe videaris.

De Admiſſionibus ad Imperat. CAP. XXV.

NON temerè cuiuis patebat aditus ad imperatorem, ſed erant ſcrutatores qui inſpicerent ne cui ſub veſte ferrum lateret, vt Sueton. in Claudio c.14. Veſpaſianus conſuetudinem ſalutantes ſcrutandi manẽte adhuc bello ciuili omiſerat, vt Suet. c.12. Vnde admiſſionis officium c.14. quidam ex officio admiſſionis ſimul expellens Veſpaſianum ſub Nerone abire Morboniam iuſſerat. De amicis interioris admiſſionis Seneca lib. 1. de clementia c.10. lib. 6. de benefic. c.23.24. Iuuenalis Scholiaſtes Liburnum admiſſionibus præfuiſſe ait. Apud Vopiſcum in Aureliano citantur libri Accolij magiſtri admiſſionum. Apud Plinium lib.33. c.3. Claudij Cæſaris liberti admiſſionẽ pro arbitrio dabant iis quibus dediſſent etiam principis imaginem in annulo gerere. Veſpaſianus æqualiter publicabat principem. Plinius in Panegyr. Laudat facilitatem admiſſionum Trajani. Arrianus lib. 4. οἱ ἐπὶ τοῦ κοιτῶνος, καὶ οἱ ἐπικλείοντες τοὺς εἰσιόντας, in diſſertationibus Epicteti, cubicularij & qui excludunt ineuntes. Admiſſionum Valeriani principis magiſter fuit Vopiſcus. Firmicus lib. 4. c. 14. Aſtronom. vel tale illis officium deputabitur vt iis in palatio admittendi vel ſalutandi officia credantur. Lampridius ſcribit Alexandrum

quaſi vnum è ſenatoribus patéte velo admiſſionalibus remotis ſalutatum eſſe. Seruius ad lib. 1. Æneid. Ducuntur iudices vſque ad ſecretàrij fores, ibidemq; officium remanet. Illi vero ingreſſi ſolium aſcendunt, & ſedent. Ideo & cancellarij fuere, & velarij. Ammianus lib. 15. Per admiſſionum magiſtrum qui mos eſt honoratior, accitus eſt, & ingreſſo conſiſtorium. lib. 22. Manumittendis ex more inductis per admiſſionum proximum. l. 1. C. Th. qui à præbit. tiron. Admiſſionum magiſtri, Admiſſionum proximi, Admiſſionales l. vlt. C. de diuin. offic l. 2. C. de priuileg. cor. qui in ſacro pal. Magiſter officiorum præerat admiſſionalibus, vt Caſſiodor. lib. 6. in for. Mag. offi. Admiſſionalis legatos ad principem admittebat, vt Philo lib. de legat. ad Caium.

De Cancellariis & Velariis. CAP. XXVI.

Cancellarius non munus publicum fuit, ſed miniſterium in aulis principum, de quo Vopiſcus in Numeriano, Præfectum vrbi vnum è cancellariis ſuis fecit, quo fœdius nec cogitari potuit aliquid, nec dici. Erat moris vt ſecreta principum & fores velis, deinde etiam cancellis includerentur. Græci cancellos κιγκλίδας, δρυφάκτους vocant. Polyb. lib. 15. Hiſtor. θύρας δικτυωτὰς διαφανεῖς, feneſtratas ianuas reticulatas tralucentes. Etymologicon vet. δρύφακτα αἱ τῶν δικαστηρίων θύραι, ἤγουν τὰ κάγκελα. Gloſſæ Baſilicon, κάγκελλοι ἀντὶ τοῦ δικτύσκου ὑποκοριστικῶς, ὅτι κάσσεις Ῥωμαῖοι τὰ δίκτυα λέγουσι, καὶ ὑποκοριστικῶς κάγκελλον. ἔνθεν καγκελλάριοι οἱ ἐν αὐτοῖς ἑστηκότες. δύο ἢ οὗτοι μόνοι. Cancellum reticulum à caſſibus

legionibus, ſed in obſequiis principum eſſent. Trebellius in Claudio, Venatores qui obſequuntur duo. Caſſiodorus in formula Curopalatæ, Vt aurea virga decoratus inter obſequia numeroſa ante pedes regis primus videaris incedere. Anaſtaſius in Zachariæ Papæ vita, Impenſáque caritate ab eadem egreſſus eccleſia, in eius obſequiũ rex dimidium ferè milliarium perrexit. Qui eidem ſancto viro vſque ad ciuitates obſequium faceret. Eum repedandum abſoluit dans in eius obſequium ducem.

De Foſſato. CAP. XXII.

SVidas foſſatum στρατὸν, στρατόπεδον interpretatur, exercitum, caſtra. Achmes c. 300. πλῆθος φοσσάτου ἀβαβῶς ἐλεύσεται, Multitudo exercitus Ababos veniet. Suidas, Sedetum foſſatum eſſe vult, quod in caſtris imperator cum milite ſedeat. Leo conſtit. 3. expeditum, ἐν ἐξπεδίτῳ, ἤγουν ἐν τῇ συναγωγῇ τοῦ φοσσάτου, in expedito, ſeu in collectione foſſati. Cõſtit. 11. Foſſatũ τὸ ἄπληκτον τοῦ ὅλου στρατοῦ, Caſtra in quibus vniuerſus exercitus. Annales Francici, Alter Saracenus de Africa legatus Amirali Abraham, qui in confinio Africæ in foſſato præſidebat. Robertus de monte in Chronico, Rex Henricus fecit foſſata alta, & lata, inter Franciam & Normaniã, ad prædones arcendos. Idem eſt ἄπληκτον. Suidas, ἄπληκτον τόπος ἔνθα καταλύουσι τῆς ὁδοιπορίας τὰ στρατόπεδα. Locus vbi ex itinere diuertunt & caſtra ponunt exercitus. Anonymus ſcriptor, τὸ βασιλικὸν ἄπληκτον σὺν πάσαις ταῖς ἑταιρείαις καὶ τοῖς ἀθανάτοις ἀφαιρεῖται ὀργυίας τ. Foſſatum imperatoris cũ ſociis omnibus & immortalibus adimit

vlnas trecentas. δέον ἐστὶ καὶ εἰς τὰ ἕτερα τρία μέρη τοῦ βασιλικοῦ ἀπλήκτου, ἔνδον μὲν τῶν δημοσίων ὁδῶν, τὰς ἑταιρείας ἀπληκεύειν καὶ τοὺς ἀθανάτους, ἔξωθεν δὲ τῶν ἑταιρειῶν τὰ λοιπὰ τάγματα. Oportet ad tres alias partes foſſati Imperat. intra publicas vias, ſocios & immortales caſtrametari, extra reliquas cohortes.

De Magiſtro Officiorum. CAP. XXIIII.

OFficiorum magiſter Palatinis ordinibus præfuit. Zozimus lib. 2. Martianum ἡγεμόνα τῶν ἐν τῇ αὐλῇ τάξεων ὄντα, μάγιστρον τοῦτο ὀφφικίων καλοῦσι ῥωμαῖοι. Martianum ducẽ ordinum qui ſunt in palatio, quem magiſtrum officiorum vocant. Duces, & eorum apparitores, & limitanei, & caſtrorum præpoſiti ſub magiſtro officiorum fuere, quanquam l. vlt. C. de re militari, duces ſub magiſtris militum per orientem eſſe dicuntur. Caſſiodorus lib. 1. Variar. Quæſtor fuiſti, ſume magiſteriæ infulas dignitatis. quia è quæſtore promouebatur magiſter officiorum. Ammianus Marc. magiſtrum off. libellis reſpõdiſſe ait. Rutilius Itinerar.

Officiis regerem cum regia tecta magiſter,
Armigeraſque pij principis excubias.

Zozimus lib. 3. ὁ τῶν ἐν τῇ αὐλῇ τάξεων μάγιστρος, καὶ πέτρος ὁ τῶν θησαυρῶν προεστώς. Iuſtinianus in Nouel. μαγίστρῳ τῶν θείων ὀφφικίων, ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίῳ. Caſſiodorus lib. 6. for. 6. Ad magiſtrum officiorum pertinet palatij diſciplina. Ipſe inſolentium ſcholarum mores procelloſos moderationis ſuæ terminis proſpere diſſerenat. Tam multi ordines ſine aliqua confuſione componuntur,

cibus præcipimus. Vnde colligas Magiſtri officiorum dignitatem ampliorem fuiſſe, quam Magiſtri militum. Procopius lib. 1. Perſic. Palatinis ordinibus præerat, miniſtris principis, ſcholis palatij, arma tractantibus, fabricis, limitaneis ducibus, & comitibus, à quibus ad magiſtrum officiorum, vel quæſtorem appellabatur. C. de officio magiſ. offic. Magiſteria dignitas vocatur à Caſſiodoro lib. 6. Ad ipſum palatij diſciplina pertinuit, cum officiis principi miniſtrantibus præeſſet. Euſebius Adauctum martyrem Diocletiani Imp. magiſtrum officiorum & quæſtorem fuiſſe ait, lib. 8. eccleſ. Hiſtor. Præferebantur magiſtro officiorum inſignia eius cum præconũ acclamationibus l. 1. C. de Quæſtor. & magiſt. offic. Præerat ſcholis, menſoribus, lápadariis, quatuor ſcriniis, officio admiſſionũ, octo primis ſcholis, quatuor ſcutariorum, ducibus gentilium, vni armaturarum, & ſcholis palatinis agentium in rebus C. de officio magiſtri offic. & C. de agentib. in rebus. Ius dicebat cubiculariis, ducibus, comitibus limitaneis. L. viros. C. de diuerſ. offic. Nouel. 82. Dicitur illuſtris, magnificus, comes magiſter palatij l. 3. C. de curſu pub. l. eos C. de principe agent. in reb. l. vlt. & penult. C. de caſtrenſ. & miniſter. officium magiſtri officiorum conſtabat ex agentibus in rebus. Adiutor dictus qui eius vice fungebatur. l. in ſacris C. de prox. ſacr. ſcrin. Adiutor principis verbo ſine ſcripto creabatur à magiſtro officiorum oblatus. Is præerat iudiciis, quæ apud magiſtrum officiorum agitabantur. Habebat & ſubadiuuas adiutoris duos, & ſubadiuuas fabricarum quæ ſub eo fuerunt, & ſubadiuuas barbariorum, qui &

ſed iuriſconſultos, & præcipuè Iulium Celſum Saluianum. Suetonius in Tito c. 7. Amicos elegit, quibus etiam poſt principes, vt ſibi & reip. neceſſariis acquieuerunt, præcipuéque ſunt vſi: Capitolinus in Pio. Neque de illis actibus quicquam conſtituit, niſi quod prius ad amicos retulit. lib. 17. D. de iure patronatus. Diui fratres aiunt, Voluſius Marcianus amicus noſter, & iuris ciuilis præter veterem & bene fundatā peritiam anxiè diligens. Item, cum & ipſo Marciano, & aliis amicis noſtris iuriſperitis adhibitis tractaremus. Cohortem amicorum Tacitus lib. 6. vocat, quorum alij fuere primæ & interioris admiſſionis, alij ſecundæ. Seneca lib. de Beneficiis. Apud nos primū omnium Gracchus & Liuius Druſus inſtituerunt ſegregare turbam illam, & alios in ſecretum recipere, alios cum pluribus, alios cum vniuerſis. Habuerunt itaque iſti amicos primos, habuerunt & ſecundos, nunquam veros. lib. de Clementia, Salluſtium, & Cocceios, & Deillios, & totam cohortem primam interioris admiſſionis ex aduerſariorum caſtris conſcripſit. lib. de Benefic. Non ſunt iſti amici qui agmine magno, ianaam pulſant, qui in primas & ſecundas admiſſiones digeruntur. Lamprid. in Alexandro, Moderationis tantæ fuit vt amicos non ſolum primi, ac ſecundi loci, ſed etiam inferioris, ægrotantes viſeret. Tiberius tres claſſes non amicorum, ſed gratorum fecerat pro dignitate cuiuſque. Diſtribuit primæ claſſi 600. HS. Secundæ quadringenta, tertiæ ducenta, vt Sueton. in Tiberio c. 46. Cn. Matius ex equeſtri ordine D. Auguſti amicus, ait Tacit. lib. 12. Sueton. in Iulio; quę ſcire C. Matium, Ca. Oppium,

reliquoſque Cæſaris amicos. Alexander Seuerus præfectum vrbi amicum vocat C.l.1.tit. Si maior. Verum & medici amici. Plutarchus in Octauio, Qui monitũ eum ſcribit amici ſõnio, ne in caſtris Philippenſi prœlio maneret. Is amicus medicus fuit. Spartianus de Hadriano, qui cauſas Romæ, atque in prouinciis frequenter audiuit, adhibitis conſilio ſuo conſulibus, atque prætoribus, & optimis Senatorib. Dio, ἐδίκαζε μετὰ τῶν πρώτων. Antoninus Muſa amicus Liuiæ. Amici imperatorum qui aſſidebãt iudicantibus, dicuntur aſſeſſores. Eutropius lib. 8. Alexander aſſeſſorem habuit, vel ſcrinij magiſtrũ Vlpianum. Marcus habuit ſecum præfectos, quorum & auctoritate & periculo ſemper iura dictauit. (periculum experientiã vocat) Vſus autem eſt Scæuola præcipue iuriſperito, vt Capitol. Propriè aſſeſſores rectoribus prouinciarum, παρέδρους appellat Ariſtoteles lib. 2. Polit. λαμβάνουσι δὲ καὶ παρέδρους ὅτι, ἄρχων καὶ ὁ πολέμαρχος, δύο ἑκάτεροι, οὓς ἂν βούλωνται. Peſcenninus Niger intimauit Commodo, vt aſſeſſores, in quibus prouinciis aſſediſſent, in his adminiſtrarent. Vnde ſub Seuero Paulus & Vlpianus, qui Papiniano in conſilio fuerant præfecti facti, vt Spartianus in Nigro. Auguſtus qui primus præſidibus prouinciarum ſalaria inſtituit, de aſſeſſoribus & conſiliariis cauerat nihil. Addidit conſiliariis ſalaria Marcus philoſophus, ne eos quibus adſederãt grauarent, iudicem dicens nec dare debere, nec accipere. Dio ſub Auguſto aſſeſſores παρέδρους legatorum & procõſulum fuiſſe ait, item ſub Tiberio. Omne officium aſſeſſoris quo iuris ſtudioſi partibus ſuis funguntur in his ferè cauſis conſtat, in cognitionibus,

poſtu-

poſtulationibus, libellis, edictis, decretis, epiſtolis ait Paulus l. 1. D. de officio aſſeſſoris. Martianus libertos adſidere poſſe ait. Apud Zozimum Proclus Iuriſconſultus πάρεδρος imperatoris & quæſtor. Lampridius de Alexandro, Aſſeſſoribus Salaria inſtituit. Caſſiodorus lib. 8. ep. 10. Defenſorem omnium ſuis tractatibus adiuuabat, & miniſtrādo conſilium regebat ipſe rectorem. Iulius Firmicus lib. 3. Aſtron. c. 5. Valfridus Strabo c. 31. Habent & poteſtates ſæculi conſiliarios in domeſticis. Ex primoribus aduocatorum ſumebantur adſeſſores. Sidonius ep. vlt. lib. 1. ep. 10. lib. 5. Caſſiodor. ep. 12. lib. 8. Decet tractatores habere doctiſſimos quibus poteſtas ſummittitur. Aduocationis te cāpus exercuit, te iudicij noſtri culmen elegit. Quando illius conſilio te vides eſſe ſociatum, qui noſtri imperij tractat arcanum. Hinc eſt quod te comitiuæ domeſticorum illuſtratum honore decoramus. Vlpianus ad orationem Demoſthenis aduerſus Midiam, παρέδρους γὰρ ἐδίδοντο τοῖς νεωτέροις, οἱ νῦν συγκάθεδροι. ἐπειδὴ γὰρ ὁ ἄρχων πάσας τὰς ὀρφανικὰς, καὶ τὰς κληρικὰς ἐδίκαζεν, ἐνίοτε διὰ τὴν ἡλικίαν ἀπείρως εἶχε διακρίνειν, ἐδίδοτο αὐτῷ πάρεδρος ὁ συνδοκιμάζων. Adſeſſores dabantur iunioribus. Quia enim Prætor omnes cauſas pupillares, & de fundis ac hæreditatibus iudicabat, & interdum erat per ætatē imperitus, dabatur ei aſſeſſor qui ſimul iudicaret. Conſiliarij dicuntur monitores Symmacho lib. 4. ep. 5. Donatus ad Hecyram, monemus conſilio, hortamur impulſu. Symmachus lib. 3. ep. 13. Phœnicem Achillis monitorem. Aurelius Victor c. 4. de Claudio, Stolidorum ingenia proinde agunt vt monitores ſunt. De Valentiniano, Si ei probatis, eru-

& epiſtolas ſcribendas verſari, criminũ cauſas præfectis decidendas remittere, ſententias à præfecto ferendas dictare. l. 6. De offic. Proconſ. Salarium illis à præfectis aut præſidibus datum, in annonis & ſpeciebus, poſteà ſub Theodoſio & Valentiniano in ære. Aſſeſſori Præfecti prætorio Africæ 20. libræ auri. Depoſito officio Aſſeſſores Præfecti prætorio à nullo magiſtratu perſonali munere onerari poterant. Vide Authenticam de Iudicibus. l. 6. D. de offic. Proconſ. l. 1. C. de Annon. & capitat. Nouel. 17. C. de offic. P. P. Africæ. Prærogatiua conſiliariorum qui illuſtribus adſidebant erat, vt vicariæ dignitatis priuilegio gauderent, quos cum ex primoribus aduocatorũ ſibi eminentiſſima præfectura in conſilium adſumeret Prætoriana, expleto viceſimo, aut decimoquinto aduocationis anno, vicariæ dignitatis ius poteſtatemque obtinebant. Ita vt in ſalutationibus imperatorum, in concionibus publicis, omnibus qui poſt ſe vicariæ poteſtatem adepti erant merito præponerentur. C. Theodoſ. De comitibus qui illuſtr. ag. adſed. Infrequentes adſeſſores qui in actu poſiti non erant, Vicariæ dignitatem non aſſequebantur, nec qui aduocatione functi imaginaria aut Vacantiua. Imo qui ſine commeatu biennio, cum commeatu quinquennio abfuerant à iudiciis, matricula aduocatorum expungebantur. Nouel. Theodoſij & Valentin. de poſtul. l. vlt. C. de aduoc. diuer. iudic. Præfectorum vices agit adſeſſor præfecturæ, vicariæ vices agit vicariæ dignitatis aſſeſſor. Vterque enim præfectus & vicarius ſuos adſeſſores habuere. Iulianus Nouel. 15. c. 4. Caſſiodorus form. 5. lib. 6. Sidonius ep. 3. lib. 1 Vnde te etiam

par fuerit priuil-gio conſiliariorũ pręfecturæ, in quam participandam depoſceris, antiquati honoris pernici-ter ſarcire diſpendium, ne ſi extra prærogatiuam conſiliarij in concilium veneris, ſolas vicariorum vices egiſſe videaris.

De Admiſſionibus ad Imperat. Cap. XXV.

NON temerè cuiuis patebat aditus ad imperatorem, ſed erant ſcrutatores qui inſpicerent ne cui ſub veſte ferrum lateret, vt Sueton. in Claudio c.14. Veſpaſianus conſuetudinem ſalutantes ſcrutandi manéte adhuc bello ciuili omiſerat, vt Suet. c.12. Vnde admiſſionis officium c.14. quidam ex officio admiſſionis ſimul expellens Veſpaſianum ſub Nerone abire Morboniam iuſſerat. De amicis interioris admiſſionis Seneca lib. 1. de clementia c.10. lib.6. de benefic. c.23.24. Iuuenalis Scholiaſtes Liburnum admiſſionibus præfuiſſe ait. Apud Vopiſcum in Aureliano citantur libri Accolij magiſtri admiſſionum: Apud Plinium lib.33. c.3. Claudij Cæſaris liberti admiſſionẽ pro arbitrio dabant iis quibus dediſſent etiam principis imaginem in annulo gerere, Veſpaſianus æqualiter publicabat principem. Plinius in Panegyr. Laudat facilitatem admiſſionum Trajani. Arrianus lib. 4. οἱ ἐπὶ τοῦ κοιτῶνος, καὶ οἱ ἐπικλείοντες τοὺς εἰσιόντας, in diſſertationibus Epicteti, cubicularij & qui excludunt ineuntes. Admiſſionum Valeriani principis magiſter fuit Vopiſcus. Firmicus lib. 4. c. 14. Aſtronom. vel tale illis officium deputabitur vt iis in palatio admittendi vel ſalutandi officia credantur. Lampridius ſcribit Alexandrum

quaſi vnum è ſenatoribus patéte velo admiſſionalibus remotis ſalutatum eſſe. Seruius ad lib. 1. Æneid. Ducuntur iudices vſque ad ſecretàrij fores, ibidemq; officium remanet. Illi vero ingreſſi ſolium aſcendunt, & ſedent. Ideo & cancellarij fuere, & velarij. Ammianus lib. 15. Per admiſſionum magiſtrum qui mos eſt honoratior, accitus eſt, & ingreſſo conſiſtorium. lib. 22. Manumittendis ex more inductis per admiſſionum proximum. l. 1. C. Th. qui à præbit. tiron. Admiſſionum magiſtri, Admiſſionum proximi, Admiſſionales l. vlt. C. de diuin. offic l. 2. C. de priuileg. cor. qui in ſacro pal. Magiſter officiorum præerat admiſſionalibus, vt Caſſiodor. lib. 6. in for. Mag. offi. Admiſſionalis legatos ad principem admittebat, vt Philo lib. de legat. ad Caium.

De Cancellariis & Velariis. CAP. XXVI.

CAncellarius non munus publicum fuit, ſed miniſterium in aulis principum, de quo Vopiſcus in Numeriano, Præfectum vrbi vnum è cancellariis ſuis fecit, quo fœdius nec cogitari potuit aliquid, nec dici. Erat moris vt ſecreta principum & fores velis, deinde etiam cancellis includerentur. Græci cancellos κιγκλίδας, δρυφάκτους vocant. Polyb. lib. 15. Hiſtor. θύρας δικτυωτὰς διαφανεῖς, feneſtratas ianuas reticulatas tralucentes. Etymologicon vet. δρύφακτα αἱ τῶν δικαστηρίων θύραι, ἤγουν τὰ κάγκελλα. Gloſſæ Baſilicon, κάγκελλοι ἀντὶ τοῦ δικτύσχου ὑποκορεισικῶς, ὅτι καὶ ὡς εἰς ῥωμαῖοι τὰ δίκτυα λέγουσι, καὶ ὑποκορεισικῶς κάγκελλον. ἔνθεν καγκελλάριοι οἱ ἐν αὐτοῖς ἑστηκότες. δύο δὲ οὗτοι μόνοι. Cancellum reticulum à caſſibus

id eſt retibus deminutiuè, vnde cancellarij, qui ſtant in cancello. Hi autem duo tantum fuere. Ariſtophanis Scholiaſtes ad veſpas, κιγκλὶς ἡ θύρα τοῦ δικαστηρίου, ἣν καὶ καγκελωτὴν καλοῦσι. Cinclis ianua ſecretarij, quam vocant cancellatam. Idem Pollux ait lib. 8. & Heſychius. καγκελοθύριον Codinus in originib. Conſtantin. vocat. Etymologicon, κιγκλὶς ἡ καγκελόθυρις, θύρα δικτυωτή. μάλιστα δὲ ἐπὶ τῶν δικαστηρίων αἱ τοιαῦται ἦσαν, ἵνα ταχέως ἀνοίγωνται καὶ κλείωνται. συνεχῶς γὰρ εἰσῄεσαν, καὶ ἐξῄεσαν. Cancelotyris ianua cancellata, quales erat in ſecretariis, vt cito aperirentur clauderentur: continuo enim inibant, exibant. Caſſiodorus lib. 11. ep. 6. Reſpice quo nomine nuncuperis. Latere non poteſt quod inter cancellos egeris. Tenes quippe lucidas fores, clauſtra patentia, feneſtratas ianuas. Et quamuis ſtudioſè claudas, neceſſe eſt vt te cunctis aperias. Agathias lib. 1. Narſes Rauennam venit cum ſatellitibus, ὅσοι τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ ὑπηρέται ἐτύγχανον ὄντες, οἷς δὴ τὰ ἀρχεῖα ἐπιπεφρόντιστο τῆς ἄλλης εὐκοσμίας πέρι, καὶ ὅπως μὴ χύδην ἅπασι τοῖς βουλομένοις ὡς αὐτὸν εἰσιτητέα εἴη. τούτους δὲ ἔθος Ῥωμαίοις ἐκ τῶν κιγκλίδων ἐπονομάζειν, καὶ τῆς ἐν τούτοις ἐπιμελείας. Quotquot eius magiſtratus erãt miniſtri, quibus ſecretaria & prætoria curæ erant vt ornarentur, & ne omnibus temerè ad eum aditus pateret. Sidonius lib. 1. c. 2. pellitorum ſatellitum turba pro foribus Theodorici regis incluſa cancellis, excluſa velis. Qui ſeruabant vela, velarij dicti. Vet. inſcriptio, velarij de domo Auguſta. Caſſiodorus lib. 13. for. 1. Neſcio quis maior eſſe creditur quam qui de penetralibus iudicis deſtinatur. Perge ad illam prouinciam cancellorum pompa decoratus, & glorioſa grauitate præcinctus. faſces tibi

iudicum parent, & dum iuſſa prætorianæ ſedis portare crederis, ipſam quodammodo poteſtatem reuerendus aſſumis. Sic enim propriè cancellos noſtros agitis, ſi læſorum impia clauſtra ſoluatis. Iudicibus Rectoribuſque prouinciarum dati cancellarij, qui debita arcariis inferebant. Caſſiodorus lib.12. Si cancellarius arcario noſtro non intulerit debita ex prouincia. Durum eſt vt aſſis publicus cancellarij negligentia iaceat, quem arcarius rependere de ſuo debet. Imperatores periculo primatum officij cancellarios ſub fide geſtorũ electos iudicibus applicari iubemus. Si idonea cauſa exegerit ad detegenda iudicis flagitia, & quæſtioni eos ſubdi oportet. l.3.C.Theodoſ. De Aſſeſſorib.Domeſt. Infimi ordinis dignitatem fuiſſe oportuit, quæ tormentis ſubiiceretur. Caſſiodorus lib. Diuinar. Inſtitut. c.17. Marcellinum Illyricianum egiſſe cancellos patricii Iuſtiniani. Fuere & cancellarij in iudiciis, quorum rapinæ damnatæ. Commodis omnibus & præda damnata, quam tribunus officiorum cancellarius, & ſcriba de pecuariis capere conſueuerant. Cuſtodiebant conſiſtorij ſacri ſecreta. Caſſiodorus lib.11. Præfectus prætorio tibi domeſticã militiã cancellorum decus attribuit, vt conſiſtorij noſtri ſecreta fideli integritate cuſtodias. lib.11. c.36. Cancellarius Campaniæ, quicquid penè in Rep. geritur, prætorianorum ſtrenuitate complet: nam expenſas victuales longè quidem poſitas in vrbe regia congregat. Ex domeſticis, qui arcanorum dicuntur conſcij apud Procopium lib. 1. Vandalico, quidã erant cancellarij, qui ad priuatos homines epiſtolas ſcribebant. Qui tamen actibus publicis officialium, aut

cohortalium ſe immiſcere non poterant, quod ſi fe-
ciſſent maiori iudico puniebantur. l. 3. C. Theod. de
aſſeſſor. & domeſt & cancellariis. Caſſiodorus lib. 11.
c. 27. Iohannes ſumpſit officium cancellorum, & mu-
nus ſecreti iudicialis, id eſt ſecretarij. C. de aſſeſſoribus
& domeſticis, dicitur miniſterium cancellariorum. C.
Theodoſ. de aſſeſſor. Largitionales, officiales, cancel-
larij Comitum rerum priuatarum inter agẽtes in rebus
numerantur. Apparitores illuſtrium, ſpectabilium,
clariſſimorum de ſuo officio cancellarium eligebant,
ibidem l. 3. Apud Caſſiodorum lib. 11. ep. 6. Honor
cancellarij ſuis primatibus meruit anteponi, id eſt, pri-
matibus apparitorum, qui reddebant obſequia cancel-
lario, Nullus tibi de temporis qualitate præſcribit,
Tranſgreſſio matriculæ actio tua eſt. Hoc præiudiciũ
tibi cancellorum decus attribuit, vt conſiſtorij noſtri
ſecreta fideli integritate cuſtodias. Per te præſentandus
accedat, per te noſtris auribus deſiderium ſupplicis in-
noteſcat, iuſſa noſtra ſine ſtudio venalitatis expedias.
Talem vnuſquiſque ad reſponſa ſua videtur eligere,
qualem ſe cunctis decreuerit æſtimari. Sic miles ad ſe-
creta iudicis proximatus, præſulis ſui famam aut ornat
aut maculat. Nam ſi foris ſteteris, meis emendaris obtu-
tibus, ſi intus ingrediaris, obſeruantium non potes de-
clinare conſpectus. Aucta eſt igitur dignitas cancel-
larij, vt pro ſecretario & apocriſiario eſſet. Ep. 10. Iube-
tur cancellarius annonas deputatas præbere ægroto
venienti & ſubuentionem neceſſariam. lib. 12. Can-
cellariis deputabantur Saiones. Ep. 36. Præfectus præt.
iubet Anatholico cancellario vt ſeptingentos ſolidos
Corni-

Corniculario qui perfunctus officio, de Samnij prouincia ex illatione tertia contradat. Item ep.37. ep.39. exigebant tributa cancellarij, niſi indulgentiæ datæ eſſent, ep.10. lib.12. ep.12. 14. Cancellarium Nicetas lib. 7. Manuel. Comneni Logothetam interpretatur, ſed de cancellario imperatoris Germaniæ loquitur, quem νομοφύλακα interpretamur, & Quæſtorem ſub Conſtanſtantino Magno. Nicetæ verba ſunt, ὥσπερ ὁ κατ' αὐτὸν οἰκεῖον, ὡς ἡ λατίνων βούλεται φωνὴ, καγκελάριον, ὡς ἕλληνες εἴποιεν, λογοθέτην (ἦν δ' οὗτος ὁ μαγιντζῆς ἐπίσκοπος) πέμψας. Cancellarij, Velarij, Admiſſionales fuere ſub diſpoſitione magiſtri officiorum. Caſſiodorus form.6. lib.6. Per magiſtrum officiorum Senator veniens noſtris præſentatur obtutibus, admonet trepidum, componit loquentem. Aſpectus regi haud irritus, promiſſor collocutionis noſtræ, glorioſus donator aulici conſiſtorij, quaſi quidam lucifer. Nam ſicut ille venturum diem promittit, ſic iſte deſiderātibus vultus ſerenitatis noſtræ attribuit. Herodotus πυλωρεοὺς ἐπιστάντας ἐπὶ τὰς θύρας vocat, ianitores qui fores ſeruarent. Gregor. Turonenſis, Aymonius, & alij, oſtiarios.

De Cubicularijs. CAP. XXVII.

PRiuſquam de cubiculo principis agamus, aliquid de cubiculariis præmittemus. Iam olim Romæ viri nobiles cubicularios habuere, ſeruos qui cubicula lectoſque componerent ac ſternerent Cum duobus cubiculariis Cæſar apud prædones fuit, apud Suetonium c.4. lib.1. Græci vocant κουβικου-

λαρεῖς, προκοίτους, παρακοιμωμένους, θαλαμηπολοῦντας, τῶν θείων κοιτώνων προεστῶτας, τοὺς ἐπὶ τοῦ κοιτῶνος τεταγμένους, κοιτωνίτας, τοὺς ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ κοιτῶνος κεκληρωμένους, προστάτους τῶν κοιτώνων τοῦ βασιλέως, ἐπικοιτωνίτας, κατακοιμιστὰς, τοὺς περὶ τὸν βασιλικὸν κοιτῶνα, τοὺς τὴν ἐπιμέλειαν πάντων τῶν βασιλικῶν κοιτώνων ἔχοντας Xiphilinus in Domitiano πρόκοιτον vocat. item, ἐν προκοιτῶνι ὤν, cum eſſet in procœtone. Suetonius in Domitiano, Præfectus cubiculi Partenius. c. 17. Decurio cubiculariorum. Aymonius lib. 4. c. 47. Aldagaiſus Caroli Magni Camerarius. παρακοιμώμενος longè maior dignitas eo qui primus θαλαμηπολούντων apud Cedrinum. Sacri cubiculi præfecti ſunt in eodem ordine quo præfecti vrbi, præfecti præt. magiſtri equitum & peditum: vetuſtiores tamen præferuntur, C. Theod. De præpoſitis ſacri cubiculi. Ibidē Cubiculi Præfectus Macrobius vir illuſtris vocatur Nouella Iuſtiniani, cubiculi ſacri præfectus mittebat ad prouinciarum rectores, vt quoſdam reditus fiſcales acciperet, πόρους ταμιακοὺς, quod vetat Iuſtinianus. Ibidem cubiculi præpoſitus dicitur ἐνδοξότατος. Puerum qui curæ Larium cubiculi ex conſuetudine aſſiſtebat, vt loquitur Suetonius, Zonaras appellat μειράκιόν τι τῶν θαλαμηπολούντων. Idem apud Ammianum dicitur, Cubicularius cui erat thalami Cæſariani cura commiſſa. Polyænus lib. 7. Strateg. κατακοιμιστάς. Zonaras tomo 3. p. 132. ἤδη δ' καὶ παρακοιμώμενον αὐτὸν προεβέβλητο. Iam autem accubitorem eum conſtituerat. Duo fuere accubitores, alter σφενδόνης fundæ, ſeu palæ annuli imperat. alter κοιτῶνος, cubiculi, quæ dignitas inferior accubitore fundæ. Nicetas in Ioanne Comneno; ὃν καὶ τῷ τοῦ παρακοιμωμένου τετίμηκεν.

ἀξιώματι, quem accubitoris ornauit dignitate. Accubitor cubiculariis præerat, ipſique adeo τῶν προσκαθημένων τοῦ κοιτῶνος, qui manebat inta palatium, & gladium imperatoris portabat abſente fundæ accubitore, vt docet Codinus lib. de offici. Apud Caſſiodorum cubicularius dicitur ad cubiculi ſacri ſecreta admiſſus. Vet. gloſſæ κοιτωνίτην vocant, quidam concubitores. Iuo lib. 4. de priuileg. & dignit. R. ecc. Imperialis potentia diuerſis officiis cubiculariorum, necnon & oſtiariorum, atque omnium concubitorum ornatur. Seneca c. 14. Quod in ſapientem non cadit iniur. Cubicularij ſupercilium vocat. Cubicularij dignitas iam olim ampla fuit, cum Zonaras tom. 3. p. 6. Narſetem cubicularium ὑποστράτηγον factum eſſe dicat. Idem in Phoca, ἐπὶ τοῦ κοιτῶνος γεγονώς. p. 106. ὁ τῷ βασιλικῷ κοιτῶνι κεκληρωμένος. Cedrenus in Baſilio παρακοιμώμενος ὢν πατρικίῳ, Erat cubicularius & accubitor patricio. Vetus auctor, Carolus Magnus accitis tribus miniſtris ſuis Adalgiſo cubiculario, Gilone comite ſtabuli, & Worado comite palatij, præcepit vt exercitum ducerent. Euſebium Eunuchum Prototypum τῶν κοιτώνων cubiculorum Conſtantij fuiſſe ait Socrates lib. 2. Hiſtor. Eunuchos ἐπικοιτωνίτας Philo in Cain. Helicon Ægyptius Libertus Caio παρακοιμώμενος καὶ κατ' οἰκίαν ἀρχισωματοφύλακος τεταγμένος τάξιν, Cubicularij & domi primi cuſtodis corporis locum tenens & gradum. Socrates lib. 4. & 5. Eunuchos ἐπικοιτωνίτας. Eunuchus προεστὼς τοῦ βασιλικοῦ κοιτῶνος, καὶ τὴν τοῦ ὑπάτου ἀξίαν πρῶτος εὐνοῦχος παρὰ βασιλέως λαβών. lego, ὑπάτου. Cubiculi præpoſitus & conſulis dignitatem primus eunuchus cum à principe accepiſſet. Aymonius lib. 2.

Cameræ regis præpoſitus. Gregor. Turon. lib. 2. hiſt. Franc. Camerarius. Theodoritus lib. 4. c. 25. εἷς τῶν περὶ τὸν βασιλικὸν κοιτῶνα τοῦ βαλανείου πεπιστευμένος τὴν ἐπιμέλειαν κατῆλθε τοῦτο εὐτρεπίζων τῷ οὐάλεντι. Vnus cubicularius cui cura commiſſa balnei deſcendit, vt balneum pararet Valenti. Eutropius Eunuchus cubiculariis omnibus præfectus erat, τὴν ἡγεμονίαν πάντων τῶν βασιλικῶν εἶχε κοιτώνων. P. Diaconus lib. 8. Parthenius procurans cubiculum. Cubicularij dicuntur miniſteriani l. vlt. C. de caſtrenſ. miniſt. l. legatis C. de legat. 3. Auguſtinus lib. 1. de morib. eccl. c. 31. Decanos vocant eo quod ſint denis præpoſiti, quos miniſtros thori Ammianus lib. 14. Hic principem induebant, cubicula, & lectos parabant, quorum præfectus dicitur primicerius. Metaphraſtes 25. Febr. in ſancto Porphyriog. Amantius præpoſitus per duos decanos vocauit epiſcopos, qui magnam pecuniæ partem quam pro victu acceperant inter Decanos qui præerant portis diſtribuerunt. Sub præpoſito cubiculi fuit comes domorum principis, & tres chartularij ſpectabiles viri, qui inſtrumenta contractuum principis, & alia ſcribebant: præcipuè ad magiſtratum ab eo promotos chirographo notabant l. vlt. C. de offic. magiſt. offic. Nouel. 24. 25. 26. 27. Ideo ſinguli magiſtratus nouem aureos inter hos tres cubicularios diuidendos ſoluebant Nouel. 8. Præpoſitus cubiculi præerat comiti diuinæ domus per Cappadociam Nouel. 30. Ad prouentus fundorum tamiacorum mittit canonicarios l. 1. 2. C. de Præd. Tamiac. Præpoſitus cubiculi cum comite domorum, inquilinis colonis, ſeruiſque jus dicebat l. vlt. C. vbi cauſæ fiſcal. Silentiariis præerat l. penult. &

vlt. C. de Silent. Auguſta item præpoſitum cubiculi habuit. l.3. & vlt. C. de præpoſ. ſacri cubic. Præpoſitus cubiculi ab Honorio illuſtris factus l.1. l.vlt.C.de Præpoſ. ſacri cub. In Notitia primicerius ſacri cubiculi vir ſpectabilis cubiculariis præeſt, qui decani dicuntur & principem veſtiunt C. de Decanis l.2. Primicerium ſequitur ſecundocerius, tertiocerius, quartocerius, & ipſi decani ordine promouentur ad primoceriatum, cum duobus annis in eo officio morati fuerint l.1. C. de Decanis. Codinus lib. de officiis. Accubitorem cubiculi, hebdomadariorum, & cubiculariorum caput eſſe, & ipſum præpoſitum cubiculi ſub ſe habere ſcribit. ὁ παρακοιμώμενος τοῦ κοιτῶνος εὑρίσκεται κεφαλὴ τῶν ἐν τῷ κοιτῶνι παιδοπούλων, καὶ τῶν κοιτωναρίων, ἔχων ὑπ' αὐτὸν καὶ τὸν πριμικήριον τοῦ κοιτῶνος. Hebdomadarij promouebantur ad cubiculariorum ordinem, cubicularij ad pręposituram cubiculi. Conſtitutione 2. Baſilij Porphyrogennetæ, ἀφ' οὗ δὴ τοῦτον εἰς τιμὴν ὁ θεὸς ἀνῆγεν ἑβδομαδαρίου, εἶτα κοιτωνίτου καὶ μετὰ ταῦτα πρωτοβεστιαρίου. Ex quo cum Deus euexit ad honorem hebdomadarij, deinde cubicularij, tum protoueſtiarij. Hebdomadarium vocat quem Codinus τὸν ἐν τῷ κοιτῶνι παιδόπουλον. In Chronico Conſtantinop. αὐτὰ δὲ τὰ πιττάκια τοῖς ἑβδομαδαρίοις ἢ κοιτωνίταις αὐτοῦ. Ipſorum Pittaciorum declarationes dabat rex ſuis hebdomadariis aut cubiculariis. Chartularios ſacri cubiculi commemorat Notitia conſuetudinum, τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τοῦ θείου κουβικλείου μίσματα ἐννέα. Spectabilibus chartulariis ſacri cubiculi nummi nouem: Hincmarus ep.3.c.22. De honeſtate vero palatij ſeu ſpecialiter de ornaméto regali, necnon & de donis annuis

militum abſque cibo, & potu, vel equis, ad reginam præcipuè, & ſub ipſa ad camerarium pertinebat, &c. De donis vero diuerſarum legationum ad camerarium aſpiciebat, niſi fortè iubēte rege tale aliquid eſſet, quod reginæ ad tractandum cum ipſo congrueret. Guntherus lib. 8. canicleo præpoſitum facit eundem cum præpoſito cubiculi,

tempore ſeruus eodem
Argolici regis, (Græci cognominis vſu
Hic Caniclinus erat, nobis camerarius idem
Eſſe poteſt.)

Codinus vocat ὁ ἐπὶ τοῦ κανικλείου, quem deſidente imperio cubiculi chartularium fuiſſe arbitror, qui ſubſcribebat conſtitutionibus principis, quibus ipſe princeps prior ſubſcripſiſſet, vt olim Quæſtor. Manuel εἶχε δὲ συνήθης κανίκλωμα, καὶ τοῦ βασιλέως. ταύτην μανουὴλ ἐν χριστῷ τῷ θεῷ πιστὸς βασιλεύς. καὶ κάτωθεν ἀπῃωρημένην βοῦλλαν χρυσῆν, διὰ μετάξης ὀξείας, καὶ ἔξωθεν δὲ διὰ τοῦ ἐπὶ κανικλείου καὶ δικαιοδότου θεοδώρου. Manuel habuit ſigillum conſuetum caniclei, & imperatoris. Huic conſtitutioni ſubſcripſit Manuel fidelis in Chriſto imperator, & infra ſuſpenſam bullam auream ſubiunxit, per metaxam ſeu filum bombicinum rubrum, & extrinſecus ſigillum eius qui canicleo præeſt, & iuridici Theodori, vt ſcribit Vetus auctor. Canicleum arx fuit & monaſteriū Conſtātinopoli, cuius præfectura omniū honoratiſſima, vt ſcribit Zonaras agens de Theoctiſto præfecto caniclei. Nicetas lib. 1. Manuelis Comneni, τὴν τοῦ κανικλείου μεγαλοπρεπῆ τιμὴν vocat, & lib. 2. Alexij, παρὰ βασιλέως δωρεάζεται οἰόμενος δὲ μὴν ἐπὶ τοῦ κανικλείου ὀφφίκιον.

Magnificum honorem caniclei. Cum putaret caniclei officium omnia poſſe apud imperatorem. Codinus ἐπὶ τοῦ κανικλείου ἦν ὁ συμπένθερος τοῦ βασιλέως, caniclei præpoſitus poterat eſſe ſocer cum imperatore. Erat Senator & Patricius. In diſputatione Gregentij, καὶ λέοντα μετονομάσας ἕνα τῆς συγκλήτου αὐτοῦ τοῦτον ἀπέφηνε, ὑπεκκλησίονα αὖθις τιμήσας, ὃν οἱ ῥωμαῖοι πατρίκιον καὶ κανικλείονα προσαγορεύουσι. Cum Leonem appellaſſet Senatorem fecit, & hypecclesionis honore ornauit, quem Romani patricium, & caniclinum vocant. Codinus lib. de offic. ait eum apud imperatorem equo vectum, non pedibus itaſſe. καὶ οὔτε ἐς παράστασιν ἐστάθη ποτὲ, οὔτε ἐς ἀσπασμὸν παρεγίνετο. Neque officium circumſiſtendi imperatoris, & oſculandæ purpuræ implere tenebatur.

De Curopalate. CAP. XXVIII.

CVM de Palatio egerimus, non extra lineas currere videbimur, ſi de curatore palatij aliquid ſubiiciamus, cuius munus deſcribit Caſſiodorus lib. 7. for. 5. Sublimitatem tuam curã palatij noſtri ſuſcipere debere cenſemus, vt & antiqua in nitorem priſtinum contineas, & noua ſimili antiquitate producas, ſi frequenter legas Geometren Eucliden, ſi ſchemata eius mirabili varietate deſcripta, &c. Archimedes quoque cum Metrobio tibi ſemper aſſiſtant. Si aut ciuitatem reficimus, aut caſtellorum volumus fundare nouitatem, vel ſi conſtruendi nobis prætorij amœnitas blandiatur, te ordinante ad oculos perducitur quod nobis cogitantibus inuenitur. Quicquid

aut inſtructor parietum, aut ſculptor marmorum, aut æris fuſor, aut camerarum rotator, aut gypſoplaſtes, aut muſiuarius ignorat, te prudenter interrogat. Erat igitur architectus ad quem cura fabricæ palatij pertinebat, auream virgam ante imperatorem gerebat. Ea dignitas videtur à Conſtantino Magno reperta. Ammianus lib. 14. Apollinaris paulo ante agens palatij Cæſaris curam. Saturninus ex cura palatij. Marcellinus Comes, ſub Iuſtino Amantium palatij præpoſitum fuiſſe ait. Ammianus lib. 31. Equitius cui tunc erat cura palatij. Equitius curabat palatium. Frigeridus lib. 12. Aetium id temporis curam palatij gerentem. Videtur ea dignitas fuiſſe maior comitiua domeſticorũ. Ibidem Frigeridus, Aetius ex comite domeſticorum curam palatij gerere cœpit. Dicitur curator palatij, Cura palatij, Curopalates. Paulus Diaconus lib. 3. c. 11. De geſtis Languobard. Tiberius cura palatij Iuſtini iunioris. Dicitur palatium regere, palatium gubernare lib. 8. Hiſtor. Iuſt. c. 12. Hugo Floriac. lib. 5. tit. 10. Chronic. Honorius Conſtantini comiti curam ſui commiſit palatij. l. 1. C. Theodoſ. Qui à præb. tiron, excuſ. Cura palatiorum in notitia Imp. l. 1. C. Theod. de comitib. & trib. ſchol. Agathias lib. 5. Curopalates præpoſitus palatij. Codin. lib. de offic. ὁ κουροπαλάτης εἶχε μὲν εἰς τὸ παλαιὸν ὑπηρεσίαν ἥτις ἐστὶν ἀνεπίγνωστος, νῦν δὲ οὐδεμίαν. Curopalates habebat olim miniſterium quod ignoratur, hodie nullum. Zonar. tomo 3. p. 87. Curopalatem γαμβρὸν imperatoris. p. 122. Iuſtinus ἀνέψιος Iuſtiniani τετίμητο κουροπαλάτης, qui honor maximus. Euagrius lib. 5. c. 1. τὴν φυλακὴν τῆς αὐλῆς ἐμπεπιστευμένος, ὃν κουροπαλάτην

ῥω-

ῥωμαϊκὴν λέγει φωνή. Curopalates cui aulæ cura commiſſa. Luithprandus Coropalaten imperatoris fratrem vocat in legatione. Simocatta lib.3. c.18. διαιρημένου μὲ τῆς βασιλικῆς, aulæ regiæ curatorem. In Nouel. Alexij μεγαλεπιφανέστατος κουροπαλάτης dicitur, Illuſtriſſimus. Photius in Bibliotheca, ὡς μετά γε τὸν βασιλέα μηδένα τῶν πάντων μείζονα δόξαν ἔχειν αὐτοῦ. ἦν γὰρ κουροπαλάτης. Vt ſecundum regem nemo omnium eo maiorem gloriam haberet. Corippus lib.1.

Te dominum ſacræ firmauit auunculus aulæ.
Diſpoſitorque nouus ſacræ Baduarius aulæ
Succeſſor ſoceri, factus mox Cura palati.
Te dominum ſacræ quis non prædixerat aulæ,
Cum magni regeres diuina palatia patris,
Par exſtans curis, ſolo diademate diſpar,
Ordine pro rerum vocitatus Cura palati.

Curopalates πρωτοπροέδρου, primo præſide maior erat. Alia eſt cura prætorij, quæ data tribuno militum apud Trebellium in Claudio. P. Diaconus lib.21. Leo Prætorem Armeniæ facit generũ & curopalaten. Zonaras tom. 3. p. 213. Curapalatem ὠνόμασε μέγαν δομέστικον, fecit magnum domeſticum. Sidonius Paneg.

Curam cum moderarere palati.

Agathias lib. 5. Anatolium Senatorem curatorem domus Iuſtini, & bonorum eius omnium procuratorem eſſe ait. Curopalati curatorem ſignificat, vt apud Ouidium, *Tertius immundæ cura fidelis haræ.*

Conſtantinus in Chorographia κουροπαλάτην Ἰβηρίας commemorat Adranaſteren. Curator palatij, μείζων τῆς βασιλείας οἰκίας, domus regiæ maior apud Saporé Perſam

Eunuchus. Aymonius lib. 3. Bertoaldus maior regiæ domus. Item, Comes palatij. Palatio regni Burgundiæ præpoſitus Varnarius, Rector palatij. Pipini in regno Auſtraſiorum maior domus. lib. 4. c. 47. Pipinus Princeps regiminis, & maior domus ſuſcepta palatij, & theſaurorum cura. Caſſiodorus, his præfecimus maiorem domus noſtræ Vacceneum. lib. 6. variar. Magiſter ad quem diſciplina palatij pertinet. Vetus inſcriptio, Magiſter larũ. Eginhartus in vita Caroli Magni, Opes & potentia regni penes palatij præfectos, qui maiores domus dicebantur, & ad quos ſumma imperij pertinebat. Venericus in Apologia Henrici 4. Sub Clotario patre Dagoberti, prouiſores aulæ regiæ, vel maiores domus eſſe cœperunt, qui dicti Seneſchalli, vt auctor ſupplementi ad chronicon Sigeberti. Omnino curator palatij per initia non adeo ampla dignitas fuit, quæ neque vectigalia, neque rem militarem, neque imperij adminiſtrationem attingeret, ſed regia tantum ædificia curaret, videturq; ſub diſpoſitione Caſtrenſis ſacri palatij fuiſſe. l. 1. qui à præbit. tironum. Poſtea excreuit ad ſummũ apicem honorum. Plures Curopalatæ fuiſſe videntur. Ioannes Curopal. in Iſaacio Comneno, κουροπαλάτας καὶ ἀμφοτέρους ἥμα, vtrumque fecit curopalaten.

De Eunuchis. CAP. XXIX.

AD cubiculum, ad cancellos, ad fores Romani principes eunuchos, vt & Reges Babyloniorũ, & Perſidis habuere. Domitianus tamẽ, Nerua, Trajanus, Hadrianus, Alexander Seuerus, Conſtãtinus

Magnus eunuchos fieri vetuerunt, vt Sueton. l. 1. C. de eunuchis. Iuſtinianus Nouel. 142. Semiramis prima exſecuit mares, ſi audiendus Ammianus lib. 14. Athenæus tamen lib. 1. Andramyten primum omnium Lydiæ regem mares exſecuiſſe dicit, ἀδραμύτης λυδῶν βασιλεὺς πρῶτος εὐνούχισε. Galli cybeles ſibi virum acuta ſilice exſcindebant, & Calui Iſidis, vt Catullus in Galliambo. Arnobius lib. 1. Gyges primus feminas caſtrauit vt iis vteretur ſemper iuuenantibus. Suidas, ξάνθος λυδὸς ἱστορικὸς λέγει, ὅτι γύγης πρῶτος γυναῖκας εὐνούχισεν, ὅπως αὐταῖς χρῷτο ἀεὶ νεαζούσαις. Xanthus Lydus Hiſtoricus ait Gygen primum omnium mulieres caſtraſſe. Vocátur ἀπόκοποι, ſine viro, γυνίδες, ἡμιγύναικες, ναζάμονες, ἡμιάνδρες, ſpadones, thlibiæ, thladiæ, thlaſiæ, ἀπὸ τοῦ θλίβειν, θλάσιας, quibus attriti, contuſi teſtes. Athenæo dicitur vir ſine viro, ἀνὴρ οὐκ ἀνήρ. Menander,

εὐνοῦχος ἄλλο θηρίον ἐν τῷ βίῳ.

Eunuchus alia fera eſt in vita. Lampridius in Alexandro, vſum eunuchorum ademit, quia nec viri ſunt, nec fæminæ. εὐνοῦχος εὐνῆς ὀχείας qui cum mulieribus conſueſcere nequit. εὐνὴν ἔχων cuſtos thalami principis. Artemidorus lib. 2. c. 14. θεατρικοί, θυμελικοί, σοφισταί, πένητες, γάλλοι, ἀπόκοποι, σπάδοντες, πάντες ἄπιστοι, διὰ τὸ φύσει μήτε ἐν ἀνδράσι, μήτε ἐν γυναιξὶ ἀριθμεῖσθαι. Theatrici, Thymelici, Sophiſtæ, pauperes, Galli, exſciſſi, ſpadones, omnes infideles, quia natura neque viri ſunt, neque fæminæ. Gregor. Nazianzenus in Athanaſio, τοὺς γυναικώδεις, καὶ ἐν ἀνδράσιν ἀνάνδρους, καὶ ἀμφιβόλους μὲν τὸ γένος, προδήλους δὲ τὴν ἀσέβειαν, οὐκ οἶδα ὅπως, καὶ ὅθεν οἱ ῥωμαίων βασιλεῖς τὰ τῶν γυναικῶν πιστευομένοις τὰ τῶν ἀνδρῶν ἐγχειρίζουσι.

Effeminatos, inter viros ſine viro, ambiguos cuius ſint ſexus, impietatis notæ, quibus non video quomodo, vel vnde Romani Principes ea quę ſunt virorum committant, cum res mulierum eorum fidei credantur. Cteſias ἡμιάῤῥενας, Catullus ſemimares vocat. Plautus in milite exſectum nihili factum. Plato Sympoſio, ἀνδρόγυνον μὴν γὰρ ἕν τότε μὲν ἦν, καὶ εἶδος, καὶ ὄνομα ἐξ ἀμφοτέρων κοινὸν τοῦ τ' ἄῤῥενος τοῦ τε θήλεος, νῦν δ' οὐκ ἔστιν, ἀλλ' ἢ ἐν ὀνείδει ὄνομα κείμενον. Per initio Androgynus erat vnus, & nomine & ſpecie, ex vtroque conflatus & fæmina & viro, nunc autē non eſt, ſed nomen dedecori & contumeliæ datur. Hermotimus Pannonio exprobrat, ὅτι με ἀντ' ἀνδρὸς ἐποίησας τὸ μηδὲν εἶναι, pro viro me feciſti nihil eſſe apud Herodotum. Terentius in Eunucho, Sane quod tibi nunc vir videatur eſſe hic, nebulo magnus eſt. Vet. gloſſæ, μάταιος, inanis, caſſus, vanus, nebulo. εὐνοῦχος ἀπὸ φύσεως ſpado, εὐνοῦχος ὁ ἐκτομίας caſtratus. Petronius,

Perſarum ritu malè pubeſcentibus annis
Surripuere viros.

Plutarchus in Herodoto, ὑπὸ πάντων ὁμολογεῖται παῖδας ἐκτετμῆσθαι παρὰ βαρβάρων πρὶν ἑλληνικὴν ἰδεῖν θάλασσαν. Confeſſum eſt apud omnes, pueros exſectos eſſe à barbaris, prius quam mare Græcum viderint. ἡμίανδρες ſemiuiri dicuntur Ouidio. Athenæus lib. 1. ἀνήρ τε κοὐκ ἀνήρ. vir non vir. Valerius Maximus lib. 6. c. 7. nec vir, nec mulier. Machlyes & Nazamones Hermaphroditi. Plinius l. 7. c. 2. Androgyni populi in Africa. Eunuchos hæreditate abdicandos tradit Lucianus, & omni tractatione rerum. Eoſdem concilio eccleſiaſtico pellendos cenſet D. Athanaſius ad Solitar. Canone Apoſt. &

Synodo Nicena, indigni ſunt ordine eccleſiaſtico. Suidas in verbo πατρίκιος, Eunuchũ patriciũ eſſe nefas. Deuter. 23. Vetitum ne eunuchus in templum iniret. Varro, Qui ſe eunuchat in parte, patriam & parentem extinguit. Non intrabit eunuchus attritis vel amputatis teſticulis, & abſciſſo veretro in eccleſiam. Gregem exſoletorum vocat Ammianus. Ariſtoteles ſect. 4. problem. 3. τοῖς εὐνούχοις τὰ σκέλη οἰδεῖ, καὶ αἱ κοιλίαι εὔλυτοι, ὡς κάτω μεθισταμένου τοῦ ὑγροῦ. Eunuchis tibiæ intumeſcunt, & venter facilè profluuio ſoluitur, quia humidum deorſum fertur. Ammianus lib. 14. Spadones ait eſſe coloris obluridi, diſtorta lineamentorum compage. Erant tamen in miniſterio principũ eunuchi. Corippus lib. 3.

Adfuit obſequio caſtrorum turba virorum.
Illis ſumma fides, & plena licentia ſacris
Deſeruire locis, atque aurea fulcra parare,
Regales menſas epulis onerare ſuperbis,
Conſeruare domum, ſanctumque intrare cubile,
Internas munire fores, veſteſque parare.

Nicephorus Gregoras lib. 6. Sub poſtremis imperatoribus vni cuidam archieunucho vrbis curam mandatam eſſe ait. Eutropius ſub Arcadio Eunuchus, Narſes ſub Iuſtino omnia miſcuere. Xenophon Cyro ſatellites eunuchos tribuit. Zonaras tomo 3. p. 82. ῥωμαίους περὶ τοὺς εὐνουχίας ἐπτοημένους ἀεὶ, Romanos amore ſtupidos in eunuchos. Alexander Seuerus in palatio curare noluit niſi balneas feminarum, cum pleroſque rationibus & procurationibus præpoſuiſſet Heliogabalus, ait Lampridius. Dolet Ammianus quod eunuchi chlamyde vtantur. Apud Perſas Gazophylaces erant eunuchi.

Plutarchus in Demetrio, Lyſimachum vocatum à Demetrio gazophylacem reſpondiſſe ſcribit per iracundiam, an me putat ſpadonem? ἐπιεικῶς γὰρ εἰώθασι τοὺς εὐνούχους ἔχειν γαζοφύλακας. Soliti erant habere eunuchos gazophylacas. Non tantum imperatores, ſed diuites quique in imperio Rom. habuerunt eunuchos. Hieronym. in Epitaph. Paulæ, Quæ prius eunuchorum manibus portabatur. Varronis dictum non pertinet ad eunuchos, cum ait, Baiis multi pueri puellaſcunt, multæ puellæ pueraſcunt. Manaſſes de Nerua, μισαχθεὶς τὴν ἐκτομὴν τῶν ἀνδρικῶν κυλίνδρων, οὐ συνεχώρει γίνεσθαι ῥωμαίων ἐκτομὴν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐκτέμνοντας ἀπηλεῶς κολάζειν. Phocilydes,

μηδ᾽ αὖ παιδογόνον ποτὲ τέμνειν ἄρσενα κοῦρον.

Nerua deteſtatus eos qui exſcinderent globulos, & cylindros viriles, non paſſus eſt Romanos viro ſpoliari, & eos qui ſecarent, expulit, ac mulctauit. Dio de Domitiano, ἀπηγόρευσε μηδένα ἐν τῇ τῶν ῥωμαίων ἀρχῇ ἐκτέμνεσθαι. De Nerua ἀπηγόρευσε τοῦ ἐκτέμνειν τινὰς τὰ αἰδοῖα ἐν ῥώμῃ. Hadrianus l. 4. ad leg. Cornel. de ſicar. D. vetat fieri eunuchos. Conſtantinus l. 1. C. de eunuchis. Iuſtinianus Nouel. 142. D. Hadrianus reſcripſit, Conſtitutum quidem eſt ne ſpadones fierent. eos autem qui hoc crimine arguerentur, Corneliæ legis pœna teneri, eorumque bona merito fiſco meo vindicari debere. P. Aegineta li. 6. c. 8. Eunuchiſmos in fæminis duos ponit, νυμφοτομίαν cum in locis muliebribus nymphe vltra modum protuberat, eaque parte mulieres ὀρθιάζουσιν ἀνδράσιν ὁμοίως, καὶ πρὸς συνουσίαν ὁρμῶσι, dicitur νυμφοτομία. Altera μασ-τομία, cum papillæ inguina dicantur.

De igne qui Imperatorib. præit. CAP. XXX.

IGnis quando primum imperatoribus præire cæperit, ambigitur. Eius mentio nulla ante Commodum, de quo Herodianus lib. 1. κόμμοδος ἐφυλάττε τιμὴν ἀδελφῇ. καὶ γὰρ ἐπὶ τοῦ βασιλείου θρόνου καθῆστο ἐν τοῖς θεάτροις, καὶ τὸ πῦρ προεπόμπευεν αὐτῆς. Commodus Lucillæ ſorori ſuæ honorem habuit. Nam & in ſpectaculis in regio throno ſedebat, & ignis ei præferebatur. A regibus Perſidis mos fluxit, quibus ignem præiiſſe docet Xenophon lib. 8. παιδ. καὶ πῦρ ὄπισθεν τοῦ ἅρματος ἐπ' ἐσχάρας μεγάλης ἄνδρες ἕποντο φέροντες. & pone currum in magno foculo ignis præferebatur, ſequebatur Cyrus. Ammianus lib. 23. Feruntque etiam ſi iuſtum eſt credi, ignem cælitus lapſum apud ſe ſempiternis foculis cuſtodiri, cuius portionem exiguam fauſtam præiiſſe quondam Aſiaticis regibus dicunt. Marciæ concubinæ omnia priuilegia Commodus detulit quæ Auguſtæ tribuuntur, præter ignem, ait Herodian. lib. 1. πλὴν τοῦ πυρός. Pertinax apud eundem, neque ignem ſibi præire, neq; aliud vllum imperij paſſus eſt inſigne attolli, οὔτε τὸ πῦρ ἐάσας ἑαυτοῦ προπομπεῦσαι, οὔτε τι ἄλλο τῶν βασιλικῶν συμβόλων εἰς ὕψος ἐπαρθῆναι. Curtius lib. 8. Turibula ante regem Indiæ ambulaſſe ait. Codinus ante imperatorem Conſtātinopolitanum lampadem prælatam. καὶ τὴν λαμπάδα φέρουσιν ἔμπροσθεν αὐτοῦ, διὰ τὸ φάσκον λόγιον. Lampas præfertur, ei propter illum ſermonem qui dicit, Sic liceat lux veſtra corā hominibus &c. Idem Lampadarium vocat eum qui facem præferebat.

imperatori, & Auguſtæ. τοῦ δὲ λαμπαδαρίου, κάτωθεν τοῦ μεγάλου δομεστίκου τὸ διβάμπουλον μετὰ ἡμμένης λαμπάδος φέροντος. Lampadario infra magnum domeſticum ampullam ſacram cum accenſa lampade ferente. Idem, Lampadarius κρατοῦν τὸ χρυσοῦν διβάμπουλλον tenens auream ampullam diuinam. Fax illa ſi pręferretur imperatori, corollis inauratis duabus cincta erat: ſi præiret imperatrici vel patriarchæ, vna tantum. Balſamon de priuileg. Patriarch. αἱ λαμπάδες μὲν τῶν βασιλέων διπλοῖς περιχρύσοις περιζώννυνται στεφανώμασι, τῶν δὲ πατριαρχῶν καὶ τῆς βασιλίσσης ἑνὶ κατακυκλοῦνται στεφανώματι. Lampades ſi præeunt imperatori, duabus corollis auratis cingũtur, ſi patriarchæ aut imperatrici, vno circumdantur quaſi pinnaculo. Alij ſunt Lampadarij quorum ſit mentio l. vlt. C. de diuerſ. offic. lib. 12 tit. 60 qui in ſacris ſcriniis lampadibus ſeu faſcibus accendendis deſeruiebãt apud Iulianum Anteceſ. Nouel. 38. & Nouella Valentiniani vnica de Lampadar. Alij item fuere Lampadarij in officio Præfecti prætorio, de quibus Iuſtinianus in edictis Prætor. Ignis igitur qui præiuit imperatoribus, lucerna fuit, turibulum Indiæ regibus, ignis in foculo regibus Perſarum. M. Antoninus, in libris de vita ſua, δυνατόν ἐστιν ἐν αὐλῇ βιοῦντα μήτε δορυφορήσεως χρῄζειν, μήτε ἐσθήτων σημειωτῶν, μήτε λαμπάδων, καὶ ἀνδριάντων τοιῶνδέ τινων. Fieri poteſt, vt qui in aula viuit, neque ſtipatoribus egeat, neque veſtibus inſignibus, neque lampadibus, & ſtatuis, aut reliquis talibus. Corippus lib. 2.

Prænuntius ante
Signa dedit curſor poſita de more lucerna

Aduentante in circũ imperatore. Balſamon reſpõſo 3. de Pa-

de Patriarchæ Priuileg. μόνοις βασιλεῦσι, καὶ τοῖς πατριάρχαις ἀπὸ τῆς τοῦ ἁγίου πνεύματος χάριτος, καὶ τῆς ἀρχαίου παραδόσεως συνηθείας. Ius hoc ac priuilegium præferendæ lăpadis ſolis imperatoribus ac patriarchis gratia ſacroſancti ſpiritus ex antiqua conſuetudine tributum eſt. Lampades vicario Ponticæ prælatæ Iuſtiniani edicto 8. & Nouella 41.

De Strenis Imperatorum. CAP. XXXI.

AB ortu pene vrbis Martiæ ſtrenarum vſus adoleuit, auctoritate Tatij regis, qui verbenas felicis arboris ex luco Strenuæ anni noui auſpices primus accepit, ait Symmachus lib. 10. e. 28. Sumite, imperatores, ſolemniter auro ducta munuſcula, quę viris ſtrenuis debentur. Strenuæ Deæ ſacellum Pub. Victor 14. regione ponit. Nonius Marc. Strenas à ſtrenuitate dici vult, alij ſtrenas quaſi ſine threno, luctu. Athenæus lib. 3. Strenam ἐπινομίδα, munuſculum. στρῆνος, delitiæ. στρηνιᾶν, delitiari. Metellus Vetus Poëta in Quirinalibus de ſtrenis agens quas Philippi Imperatores ludis ſuis dederunt.

Strenæ præterea nitent
Plures aureolæ munere regio
Iani principiis auſpicio datæ
Fauſto temporis omine,
Vt ferret ducibus ſtrenua ſtrenuis,
Annus geſta recentior.
Illas nobilitas Cæſaribus piis
Rex dignis procerum dabat.

apud Auſonium Valẽtinianus Viſulo grammatico ſex Philippicos nummos aureos dedit ſtrenas. Caſſiodorus ep 7.lib.6. Kal. Ianuariis affatim dona largimur,& lætitia publica militia tua eſt. Tertull. l. de Idololat. Strenas captandas,& ſeptimontium. Legendus Ouid.1. faſtor. diſcipuli ipſi magiſtris dabant Kalendaria , & ſtrenas , Prouinciales præſidi ſuo offerebant ſtrenas Kalendarias. Hieronym. ad 6. Epheſ. Nouella 1. Leonis & Maioriani, titulo de Curialib. Populus Romanus principi kalend. Ianuar. ſtrenas dabat lauri folia, & caricas, vt Cæſianus Baſſus in Geoponic. λέγεται δὲ καὶ τοῦτο περὶ δάφνης, ὅτι ὑγιείας ἐργαστικόν ἐστι, ὅθεν καὶ φύλλα αὐτῆς ἐπεδίδοτο τοῖς ἄρχουσι παρὰ τοῦ δήμου τῇ ἑορτῇ τοῦ ἰανουαρίου μηνὸς καὶ ἰσχάδες. Hoc item dicunt de lauro, ſanitatis effectricem eſſe. quare & magiſtratib⁹ folia lauri dabãtur à populo Kalendis Ianuariis, & caricæ. Seneca ep. 88. Pugillaria & caricæ quotidie mihi nouum annum faciunt. quia pugillaria & caricæ nouo anno dabantur. Verbenæ felicis arboris apud Caſſiodorum rami ſunt laurei, quos ominis cauſa in ignem iniiciebant, & imperatorum foribus apponebant. Tibul. l. 2. e. 5.

Vt ſuccenſa ſacris crepitet bene laurea flammis
Omine quo felix & ſacer annus eat.

Plinius l. 15. c. vlt. Ouid. li. 3. faſtor. lib. 3. Triſti. e. 1. Concilio Bracarenſi, can. non licet 26. q. 2. 6. non licet Chriſtiano kal. Ianuariis lauro, aut viriditatibus arborum cingere domum. Ouid. l. 1. faſtor.

Quid vult palma ſibi, rugoſaque carica dixi,
Et data ſub niueo candida mella cado.

Omen ait cauſa eſt, vt res ſapor ille ſequatur,
Et peragat cœptum dulcis vt annus iter,

Martialis lib.8.e.32.l.13.c. 27. canon antepenult. 26.q.7. Decreti can.14. cauſa 26.q.7. Martialis lib.11. ep. 32. De pugillaribus qui kal. Ianuar. ad amicos mittebantur, Claudian. lib. 3. Stilic.

Tum virides pardos, & cetera colligit Auſtri
Prodigia, immaneſque ſimul Latonia dentes,
Qui ſecti ferro in tabulas, auróque micantes,
Inſcripti rutilum cælato conſule nomen
Per proceres, & vulgus eant.

Libanius in expreſſione kalend. Pridie kalendas dona feruntur per vrbem, quę menſam onerare, & ornare poſſint. Hæc ab optimatibus mutuo ſe honore afficientibus, alia ab inferioribus mittuntur ad proceres; atque ab his etiam ad illos, cum hi quidem colant illorum potentiam, illi vero cultores ſuos deliciarum ſuarum participes faciant. At veſpera cum aduenit rari ſunt qui cubitum diſcedunt, pleraque pars in canticis, & tripudiis, & iocis noctem agunt. Alij per ludum & iocum eos qui in tabernis ſunt & officiis inclamant, & fores pulſant, nec quieſcere patiuntur. &c. Deinde cum aurora ſublucere, & gallus cantare ceperit, tum vero alij ramis lauri, aliiſque coronamentis ſuas quique fores ornant, alij circum fana producunt cum bonis verbis equorum altorem, nitidi in veſtimentis, partē maiorem purpureis, multæq; faces prælucent. Equitem ſequuntur miniſtri, qui nummos in populum ſpargunt. Vbi autem ſacris operati fuerint, qui equos alunt ad certamina, pergunt ad principes, & officio eorum palatino

diſtribuunt aureos. Senatus præſens hanc fieri videt largitionem, & vero ipſe facit. Nam ex Senatorum manibus hi nummi veniunt officio. Princeps quoque ipſe tunc oſculatur ciuem, aurum dans & accipiens. Enimuero & ad alios vndiquaque aurum affluit, dum patroni principem imitantur, qui dat & accipit, alij dant, neque accipiunt, in quo genere ſunt diſcipuli, qui mercedem feſti gratia ſoluunt. At die iam orto alij pergræcationes nocturnas ebrietate & crapula teſtantur, & totum diem ſtertunt, at qui politiores ſunt, curæ habent ſtrenarum ac munerum miſſiculationem. Horum plærique dona mittunt amicis per ambulationes & angiportus pompaticè: aliqui maiorẽ partem remittunt, alij nihil: at qui omnia remittit hic datori rem gratiſſimã facit. Hęc talia kalendis fieri ſolita. Poſtridie vero kalend. Strenarum illud commercium ceſſat, & moris eſt domi ſe continere. Tum alea ludunt domini promiſcuè, & famuli, neque ſeruo tunc periculum vllum, ſi quid fortè ceſſarit. Sed & ſi quis madidus vino fuerit, vitio ei non datur. Et vero etiam ſi quis alias pædagogus ferus, at tunc quidem certè ferus non eſt, & doctor ſi quis paulo aſperior, remittit aliquid de aſperitate. Nam dies æquam dat omnibus libertatem. Flagella & verbera ceſſant, omnia plena pacis, libertatis, voluptatis, nemóque adeo paupertinus eſt, qui non lautiori cibo expleatur. Scatet enim huiuſmodi epulis tempus illud, & in omniũ manibus omnia ſunt perinde ac ſi terra profunderet. At 3. Non. Ianuarij iunguntur Circenſes quadrigæ, magnúmq; certamen de victoria, magna in circo frequentia, & poſt Circenſes balineæ

deinde menſæ, in menſis teſſeræ ac tali, vt nonnullis contentio circa hæc cum die noctem conſumat, neque inſomnia eis moleſta eſt. Dies quartus vigorem feſtiuitatis elidit, at prorſus exſtinguere ne ſequens quidem dies poteſt, ſed tanquam aura quædam venti leuiter adhuc ſpirantis tempus hoc kalend. etiam tunc homines tenet in oblectamentis, & ſi non tam vt ante apertis, vt vix tandem, pigréque, ſuo quiſque operi manum admoueat, velut equi longo tempore otioſi cum iugo ſubduntur, & ſimul atque ad penſum quique ſuum accedunt, vt idem feſtum ſibi rurſus intueri liceat precantur. Verba Græca ſic habent. Τὰς ἑορτὰς οἱ ἄνθρωποι φιλοῦσιν, ὅτι αὐτοὺς ἀπαλλάττουσι μὲν πόνων τε καὶ ἱδρώτων, παρέχουσι δὲ παίζειν καὶ εὐωχεῖσθαι, καὶ ὡς ἥδιστα διάγειν. ἑορτὴ δὲ ἡ μὲν τῆς οἰκίας, ἡ δὲ πόλεως, ἡ δὲ ἔθνους. μίαν δὲ οἶδα κοινὴν ἁπάντων, ὁπόσοι ζῶσιν ὑπὸ τὴν ῥωμαίων ἀρχήν. γίγνεται δὲ ἐνιαυτοῦ τοῦ μὲν πεπαυμένου, τοῦ δὲ ἀρχομένου. πρῶτον μὲν οὖν προσιοῦσα ποθεινόν τι χρῆμά ἐστι, καὶ δοκεῖ τοῖς ἀνθρώποις βραδύνειν ὁ χρόνος. καὶ ἐπείγονται λαβέσθαι τῆς ἑορτῆς, ὥσπερ τῆς γῆς ἐπιθυμοῦσιν οἱ πλέοντες. ἔπειτα πᾶς ὥρμηται ἀναλίσκειν ἡκούσης, ὅτῳ τε πολλὰ χρήματα, καὶ ὅς τις φειδόμενος ἀργύριόν τι συνέλεξεν. ἐσθῆτά τε ὁ μέν τις ἔπλυνεν, ὁ δὲ ἐχρήσατο. καὶ οἷς μὲν γεωργία, πάνθ' ὅσα ἀγροὺς δίδωσι φέρεται. ταῦτ' ὄντα, καὶ ὀρνίθων μυρίων γένη, τῶν μὲν, τιθασσῶν, τῶν δὲ, ἀγρίων. οἷς δ' ἀπὸ τῶν χειρῶν ὁ βίος, τούτοις τε καὶ τὰ παρὰ τῶν καπηλευόντων ἀρκεῖ. τότε γὰρ μάλιστ' ἂν ἴδοις ἀγορὰν ἀνθοῦσαν. τῇ μὲν οὖν προσδεχομένῃ τῆς ἑορτῆς ἡμέρᾳ, δῶρα δι' ἄστεος κομίζεται, ὅσα ἂν τράπεζαι ποιῆσαι λαμπράν, τὰ μὲν παρὰ τῶν δυνατῶν ἀλλήλους τιμώντων, τὰ δὲ τούτοις παρὰ τῶν ὑποδεεστέρων, παρά τε τούτων ἐκείνοις. τῶν μὲν θεραπευόντων τὴν ἐκείνων ἰσχύν· τῶν δὲ, τοῖς θεραπεύουσι τῆς ἑαυτῶν μεταδιδόντων τρυφῆς.

ἑσπέρας δὲ ἡκούσης, ὀλίγοι μὲν τὸ καθεύδειν. οἱ πολλοὶ δὲ ἐν ᾠδαῖς τε καὶ πηδήμασι καὶ σκώμμασιν. οἱ δὴ καὶ τοὺς ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις βάλλοντες, θυροκοποῦντες, καταγελάζουσι, καὶ οὐκ ἐῶσι καθεύδειν. καὶ οἱ μὲν, ἀγανακτοῦσιν οἷς ἀκούουσι· τοῖς δὲ, τοῦτο γέλως. καὶ οὐδεὶς οὕτω στρυφνὸς, ὅστις ἂν παρὼν τοῖς δρωμένοις ἐπιτιμήσαι. ἀλλ᾽ ἂν καὶ κράτιστον γέλωτος, ἐγέλασεν. ὄρθρου δὲ ὑποφαινομένου, καὶ ἀλεκτρυόνος ᾄδοντος, οἱ μὲν, κοσμοῦσι δάφνης τε κλάδοις καὶ ἑτέροις εἴδεσι στεφάνων τὰ αὑτῶν ἕκαστοι πρόθυρα. οἱ δὲ ἄγουσιν εἰς ἱερὰ σὺν εὐφημίαις ἄνδρα ἱπποτρόφον, λάμποντες ἐσθήμασιν, ὡς τὸ πλέον πορφυρᾶ. καὶ λαμπάδια πολλὰ περιέχει τὸ φῶς. τῷ δὲ θεράποντες ἕπονται διασπείροντες εἰς τὸν ὄχλον ἀργύριον· καὶ τὸ δέξασθαι φερόμενον παρωσάμενα τὸν πέλας, ἥδιστόν γε. καὶ χαίρουσιν ἐνταῦθα καταπατούμενοι. θύσαντες δὲ καὶ νίκην αἰτήσαντες παρὰ τῶν θεῶν, οἱ τοὺς ἵππους ἐπὶ ταῖς ἁμίλλαις τρέφοντες, χωροῦσι παρὰ τοὺς ἄρχοντας, διδόντες τοῖς τῶν ἀρχόντων ὑπηρέταις χρυσοῦς. ἡ βουλὴ δὲ παροῦσα, ταῦτα ὁρᾷ τε καὶ δρᾷ. καὶ γὰρ ἐκ τῶν ἐκείνων χειρῶν τοῖς ὑπηρέταις ἀφικνεῖται ταῦτα. καὶ μὴν καὶ ὁ ἄρχων τότε τὸν ἐρχόμενον ἐφίλησε. χρυσοῦν τὸν μὲν δοὺς, τὸν δὲ, λαβών. ῥεῖ δὲ καὶ ἄλλοις πολὺ πανταχόθεν χρυσίον· τῶν μὲν τοὺς ἄρχοντας μιμουμένων, τῶν δὲ εἰσάπαξ διδόντων. ὧν δὴ καὶ οἱ σοφίας εἰσὶ μανθάνοντες· τιθέντες τηνικαῦτα μὲν μισθὸν τόνδε τῆς ἑορτῆς ἕνεκα. ἡμέρας δὲ φανείσης, οἱ μὲν, τοὺς ἐν τῇ νυκτὶ πότους· πίνουσι γὰρ διὰ τῆς νυκτὸς, ὁπόσοις καὶ τοῦτ᾽ εἶναι δοκεῖ τῆς ἑορτῆς τὸ κεφάλαιον· τὴν οὖν ἐν τῇ νυκτὶ πόσιν ἀμείβειν δηλοῦσι τῇ μέθῃ· καὶ ἀνάγκη κεῖσθαι καθεύδοντας. οἱ δ᾽ αὖ δεξιώτεροι, ἐν φροντίσιν ἔχουσι τὴν τῶν δώρων πομπήν. καὶ πολλοὶ τούτων διὰ στοῶν τε καὶ στενωπῶν πέμπουσι τὰ δῶρα. ὧν ὁ μέν τις, τὸ πλέον ἀπέπεμψεν. ὁ δὲ οὐδέν. καὶ ὅγε τὸ πολὺ παρειμένος, μειζόνως εὐφραίνει τὸν δόντα. τοιαῦτα μὲν τῆς νουμηνίας τὰ ἔργα. δευτέρα δὲ ἱσταμένου, τὰ μὲν τῶν δώρων οὐ μένει, νόμος δὲ οἴκοι μένειν. καὶ πρὸς κύβοις εἰσὶ δεσπόται ἀναμὶξ καὶ

καὶ οἰκέται. καὶ ῥαθυμοῦσι τότε οἰκέτην οὐδὲν δεινόν. ἀλλὰ καὶ μεθύων τις αἰτίαν διέφυγε, τῆς ἑορτῆς παραιτουμένης. ἐπεὶ καὶ παιδαγωγός τις ἄγριος, τότε οὐκ ἄγριος· καὶ διδάσκαλος ὅστις χαλεπός, τότε οὐ χαλεπός· ἀλλ' ἰσηγορίαν ὁ καιρὸς ποιεῖ. καὶ μάστιγες μὲν ἠρεμοῦσι καὶ πληγαί, γέμει δὲ πάντα εἰρήνης τε καὶ εὐθυμίας καὶ ἡδονῆς· καὶ οὐδεὶς οὕτω πτωχός, ὅς τις λαμπρᾶς ἐδωδῆς εἰς πλησμονὴν οὐχ ἧκε. βρύει γὰρ ἅπασι τοῖς τοιούτοις ὁ καιρός. καὶ πάντων ἐν χεροὶ πάντα, καθάπερ τῆς γῆς ἀνιείσης. Τρίτη δὲ ἴσα μὲν, ζεύγνυται μὲν ἁμιλλητήρια ἅρματα. πολλὴ δὲ ἔρις ὑπὲρ τῆς νίκης. πολὺς δὲ ὅμιλος ἐν ἱπποδρόμῳ, καὶ λουτρὰ ἐπ' ἐκείνῳ· καὶ ἐπὶ τούτοις τράπεζαι, καὶ ἐπὶ τὴν αὐτὴν τραπεζῶν κύβοι. καὶ τισὶν ἡ περὶ ταῦτα ἔρις προσανήλωσε τῇ ἡμέρᾳ τὴν νύκτα· καὶ οὐκ ἐγίνετο πόνος ἡ ἀγρυπνία. τετάρτη δὴ ἡ ἡμέρα, τὴν μὲν ἀκμὴν τῆς ἑορτῆς ἀμβλύνει· τὸ πᾶν δὲ οὐδ' ἡ μετ' ἐκείνην σβέσαι δύναιτ' ἄν. ἀλλ' ὥσπερ αὔρα τις ἔτι λεπτὴ πνέουσα, κατέχει τοὺς ἀνθρώπους ὁ καιρὸς ἐν εὐφροσύναις ἀμυδροτέραις, καὶ μόλις πως, καὶ σὺν ὄκνῳ τῶν ἔργων ἅπτονται. καθάπερ ἵπποι διὰ χρόνου πάλιν ὑπαγόμενοι ζυγῷ· ὅμως τε πρὸς ἔργον χωροῦσι, καὶ εὔχονται τὴν αὐτὴν αὖθις ἑορτὴν ἐπιδεῖν. Kalendas illas Ianuarias P. Chryſologus Rauennas qui ſub Martiano Auguſto vixit anno ſalutis 450. ſermone 155. inſectatur, & ante eum D. Auguſtinus ſerm. de kal. Ianuar. In iſtis diebus miſeri homines, & quod peius aliqui baptizati ſumunt formas adulteras, monſtruoſas. Alij veſtiuntur pellibus pecudum, alij aſſumunt capita beſtiarum, gaudentes, exſultantes, ſi taliter in ferina ſpecie eſſe videantur. Iam vero illud quam turpe eſt, quod viri nati tunicis muliebribus veſtiuntur, barbatas facies præferunt, & videri fæminæ volunt. Sunt qui kalendis Ianuariis ita auguria obſeruant, vt focum de domo ſua, vel aliud quodcunque bene-

beneficium cuicunque petenti non tribuant, diabolicas etiam ſtrenas, & ab aliis accipiunt, & ipſi aliis tradunt, aliqui etiam ruſtici menſulas in iſta nocte quæ præteriit plenas multis rebus, quæ ad manducandum ſunt neceſſariæ, componentes, tota nocte ſic compoſitas eſſe volunt, credentes quod hoc illis Kal. Ianuariæ præſtare poſſunt, vt per totum annum conuiuia illorum in tali abundantia perſeuerent. Quis enim ſapiens poterit credere eſſe aliquos qui ceruulum facientes in ferarum ſe velint habitum commutare. Tractatu 20. & 21. in appendice tom. 9. operum B. Auguſt. Nemo in Kal. Ianuariis nefanda & ridiculoſa veculas aut cernolos, aut iocticos faciat. Ceruulum facientes cerui pelle tegebantur.

De Fortunâ aurea. CAP. XXXII.

IMagines ſoliti habere veteres in cubiculo eorum, quos præcipuo amore proſequerentur. Sueton. in Caligula de Germanici liberis, Duo infantes adhuc rapti, vnus iam pueraſcens, inſigni feſtiuitate, cuius effigiem Auguſtus in cubiculo ſuo poſitam quotieſcunque introiret exoſculabatur. Colebantur in larario vna cum Laribus. Sueton. in Domitiano. Puer curæ Larium cubiculi ex conſuetudine aſſiſtens. Domitianus in cubiculo Mineruæ ſimulacrum habuit. Antonini Fortunæ. Iam olim varia Romæ tēpla Fortunæ, & vici. Apud S. Rufum lib de Regionib. vrbis, in prima regione fuit Vicus Fortunæ obſequētis, Templum Fortunæ viatorum. In regione Iſidis & Monetæ, vicus Fortunæ vicinæ, in regione Altæ Semitæ

Templum Fortunæ liberæ, Templum Fortunæ ſtatæ, Templum Fortunæ reducis, Ædes Fortunæ publicæ in colle, Vicus Fortunarũ. In regione viæ latæ, Vicus Fortunæ. Publius Victor, Templum Fortunæ viatorum ponit in prima regione. in regione ſexta templum Fortunæ Seiæ. in regione 7. templum nouum Fortunæ. in regione x. Fortunæ reſpiciẽtis. in xII. regione templum Fortunæ mammoſæ. Apuleius mileſ. xI, Fortunam videntem. Homerus primus omnium τύχης meminit, quam Oceani filiam facit. Seruius Romæ Fortunæ viſcatæ templum. Plutarchus, templum fortunæ muliebris. Idem ait Fortunam alis poſitis Romam iniiſſe. In nummo Getæ Fortuna ſedet cum temone, ſeu clauo, & cornu copiæ, inſcriptio, Fortunæ reduci. Bupali Fortuna. Φερέπολις. Clemens in Protreptico, ſcribit Romanos Fortunæ ſacrarium poſuiſſe ἐν κοπρεῶνι. Fortunã ad Syllam ventitaſſe Plutarchus ait in Sylla. Vt ſit, Antonini omnium primi Fortunam auream in cubiculis poſuiſſe videntur. Capitolinus in Anton. Pio, Tertia die cum ſe grauari videret, Fortunam auream quæ in cubiculo principum poni ſolebat, transferri ad M. Antoninum iuſſit. Vnde quis putet ante Antoninum Pium Fortunã auream in cubiculis principum poni ſolitam, non quidem ætate Domitiani, qui Mineruam in cubiculo habuit. A Trajano ergo morẽ hunc introductum oportet, vel ab Hadriano. Capitolinus in Marco Phil. Fortunam auream quę in cubiculo ſolebat eſſe ad Marci cubiculum tranſire iuſſit. Spartianus in Seuero, Fortunam deinde regiam quę comitari principes, & in cubiculis poni ſolebat, geminare conſtituerat, vt ſacratiſ-

ſimum ſimulacrum vtrique relinqueret filiorum. Sed cum videret ſe perurgeri, ſub horam mortis iuſſiſſe fertur, vt alternis diebus apud filios imperatores in cubiculis Fortuna poneretur. Habuit quidē Galba Tuſculi Fortunam, quam monili, margaritis, gemmiſque conſerto, decreuerat ornare, narrante Suetonio. Sed imago illa non fuit cubicularis, neque cum Galba deportari ſolita, vt aurea imperatorum Fortuna. Omnino ſentiebant illi cum Plauto, qui ait in Pſeudolo, Centum doctum hominum conſilia hæc deuincit Dea Fortuna, atque hoc verum eſt, Perinde vt quiſque fortuna vtitur ita præcellit, atque exinde ſapere eum omnes dicimus. Chriſtiani imperatores pro Fortunę ſimulacro B. Marię Virginis imaginem Ducem coluerunt, θεομήτορα ὁδηγητρίαν vocant, quam illi vbiq; in bella deferebant, & cum per auream portam in vrbem inirent, præmittebant. vt ſcribit Nicephorus Gregoras lib. 4. & 9. Cedrinus τὴν τῆς θεομήτορος εἰκόνα συστρατηγόν. Nicetas, μέλλοντι εἰσιέναι διὰ τῆς πύλης, μεθ᾽ ἣν ἡ ἐκ τῆς ἕδρας ἀπόβασις ἐφεῖται μόνοις τοῖς αὐτοκράτορσι. Cum imperator ingreſſurus eſſet per portam poſt quam deſcenſus è ſella ad palatium permittitur ſolis imperatoribus.

De Throno, ac Solio Regio. CAP. XXXIII.

IN Perſide Rex cum à Magis inauguratus eſſet, & à Surena diademate cinctus, in throno aureo collocabatur. Plutarchus lib. περὶ φιλαδελφίας, λαμβανόμενος τῆς δεξιᾶς εἰς τὸν θρόνον ἐκάθισε τὸν βασιλέα. Ariamenes apprehenſa dextera regis in ſolio regio eum

collocauit. Thronus cælo aureo tectus fuit. Plutarc. in Alexãdro, καθίσαντος αὐτοῦ πρῶτον ὑπὸ τὸν χρυσοῦν οὐρανίσκον ἐν τῷ βασιλικῷ θρόνῳ, cum Alexander primum ſediſſet ſub cælo aureo in throno regio. Ibidem thronum Cyri vocat. Horatius od. 2. li. 2. *Redditum Cyri ſolio Phraaten.* Plutarchus in Themiſtocle, Xerxes Salaminium prœlium ſpectauit χρυσοῦν δίφρον θέμενος ὑπὸ σκιάδι χρυσῇ, in aurea ſella ſub aurea vmbella. Herodotus lib. 7. σκηνὴν χρυσῆν, aureum tabernaculum vocat. Nicetas de imperatoribus Conſtantinopolitanis agens, ὁ βασιλικὸς ἐδείασμα, ſolium regium, βασιλικὸν χρηματιστήριον, tribunal regium. Cedrinus τριβουνάλιον, ἐστέφθη Κωνσταντῖνος ὁ καβαλῖνος ὑπὸ λέοντος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐν τῷ τριβουναλίῳ. Coronatus Conſtantinus à Leone patre in tribunali. Tribunal illud videtur fuiſſe palatium quoddam. Himerius, ἐν τῷ παλατίῳ τῷ τριβουναλίῳ εὐδοκίας γυναικὸς θεοδοσίου, τοῦ ἐκγόνου θεοδοσίου, ἔνθα καὶ ὀρχήσεις πλεῖσται. Vopiſcus ſellã imperatoris vocat in Aureliano, Inſidere, inquit, equo vel ſellæ imperatoris nefas. Tabernaculũ aureum vocat Ælian l. 9. c. 3. in medio tabernaculo χρυσοῦς ἐτίθετο δίφρος. ſella aurea poſita. Athenæus l. 12. ἐν τῷ παραδείσῳ ἔκειτο αὐτῷ χρυσοῦς θρόνος, καὶ κλίναι ἀργυρόποδες. In paradiſo thronus aureus, & lecti argenteis pedibus. Idem Arrianus lib. 6. de vita Alexan. Curtius lib. 5. Conſedit deinde Alexander in regia ſella multo excelſiore quam pro habitu corporis. Itaque cum pedes imum gradum non contingerent, vnus ex regiis pueris menſam ſubdidit pedibus. Dio lib. 17. ὃ καὶ ἐν θρόνοις ὑπόβαθρον, id eſt, ſuppedaneum fulcrum throno ſubiectũ. ſubſellium, ὑποπόδιον. Nicetas lib. 1. Andronici. Ανδρέ-

νικὸς ἐπὶ θρόνου καθίσας, τοῦ διαλίθου, καὶ τῇ βασιλείῳ ταινίᾳ διαδεθείς. Andronicus ſedens in throno gemmato, tænia deuinctus. Athenæus lib. 5. ὁ γὰρ θρόνος αὐτὸς μόνον ἐλευθερίας ἐστὶ καθέδρα σὺν ὑποποδίῳ, ὃν θρῆνυν καλοῦντες θρόνον λέγουσι παρὰ τὸ θρήσασθαι χάριν (deleo illud, χάριν) τουτέστι καθέζεσθαι. Thronus enim ipſe libertatis modo eſt ſedes cum ſubſellio, quod threnin vocantes, id eſt ſellá, thronũ dicunt à threſaſthai, quod eſt ſedere. Thronus in quo rex Parthorum cognoſcebat, aureus erat, quem circum ſtabant quatuor columnulæ aureæ gemmis ornatæ; quibus inſtrata erat ſtragula veſtis varia purpurea. Athen. lib. 12. ὁ δὲ θρόνος ἐφ' ᾧ ἐχρημάτισε καθήμενος, χρυσοῦς ἦν, ὃν περιεστήκεσαν τέσσαρες κιονίσκοι λιθοκόλλητοι χρυσοῖ, ἐφ' ὧν διετέτατο ἱμάτιον ποικίλον πορφυροῦν. Ei & vitis aurea pro throno fuit, vt Athen. ibid. τὰς δὲ χρυσᾶς πλατάνους, καὶ τὴν χρυσῆν ἄμπελον, ὑφ' ἧς οἱ Περσῶν βασιλεῖς ἐχρημάτιζον πολλάκις καθήμενοι, σμαραγδίνους βότρυς ἔχουσαν, καὶ τῶν ἰνδικῶν ἀνθράκων, ἄλλων τε παντοδαπῶν λίθων ὑπερβαλλόντων ταῖς πολυτελείαις. Platanos aureas, & auream vitem, ſub qua reges Perſarum negotia tractabant ſæpe ſedentes, habentem vuas è ſmaragdo, ornatam Indicis carbunculis, & aliis omne genus lapillis magnificentia ſuperãtibus. Perſis in ſella regia conſidere capitale eſt, ait Curtius lib. 8. Polyæn. lib. 4. ſtratag. Alexander ei dixit quem in loco ſuo ſedere iuſſerat, ſi in Perſis natus eſſes, in regia ſella ſediſſe tibi capitale eſſet. Sed & Romæ id vetitum. Spartian. Seuero. Seuerus in ſella imperatoria temerè à miniſtro poſita ſedit, ignarus quod non liceret. Marcellinus Comes, Iacobus Achaius Paganus Medicus excellens, inuiſit ægrotum Leonem imperatorem, ſtatimq; regia

in ſella iuxta thronum imperialem poſita ſine vllo Augusti metu conſedit. Meridie ad eundem reuerſus ſacrum puluinar ſibi ſublatum, propter ſolium in quo matutinus reſederat, protinus intellexit. Vraniſcus ſolio regum impoſitus, dicitur cubiculum à Suętonio in Nerone c. 12. Plutarch. in Phocione, Polyſperchonti χρυσοῦν οὐρανίσκον tribuit, ſub quo Rex ſederet. Polybius lib. 5. σκηνὰς χρηματιστικὰς vocat, tabernacula in quibus magiſtratus cognoſcunt, & tractant. Iulio Cæſari ſuggeſtus fuit in Orcheſtra, Suetonius c. 76. Eſdras lib. 1. βασιλικὸν χρηματιστήριον. Iudith cap. 1. κωνώπιον, papilio. Cyprianus de Ablutione pedum, throno ſuppedaneũ ſubiicitur. Vocatur ſcabellum pedum ab Hieronymo. Polyænus lib. 4. θρόνον Ἀλεξάνδρου χρυσοῦν βασιλικῶς κεκοσμημένον, ἐπὶ δὲ τούτου χρυσοῦν στέφανον ἔχοντα διάδημα βασιλικόν. Thronum âureum regio apparatu in quo aurea corona cum diademate aureo. Haimo ad c. 23. Matth. Solium regum eſſe, tribunal conſulum, cathedram doctorum vel ſacerdotum ait. Tribunal deſcribitur à Victruuio lib. 5. c. 1. quem, ſi lubet, adito. In exercitu fuit Tribunal cæſpitium, vnde imperator milites alloquebatur. Iſidorus, Tribunal, inquit, locus eſt editus, ad quem per gradus aſcenditur, vbi in ſublimi ſedens magiſtratus ius dicit, inferius in ſubſelliis ſunt ſcribæ, in imò ſolo ſtant litigantes. l. vlt. C. vbi Senatores, vel clariſſimi, ſedent illuſtres rei in aliqua parte ſecretarij, quæ iudicibus inferior eſt. Notitia in conſule Campaniæ, locus aliquot gradibus eminens in medio ſolium ius dicentis habet. Supra purpureæ cortinæ annulis ſuſpenſæ ad latera deducuntur, quæ complicatæ faciem

tribunalis aperiunt. Tum velum dicitur leuari. Sellam imperatoris Dio vocat βασιλικὸν δίφρον. Spartianus in Seuero. Cum rogatus ad cœnam imperatoriam palliatus eſſet, qui togatus venire debuerat, togam præſidiariam ipſius imperatoris accepit. Marcellinus Comes, regiam Sellam vocat. Procopius βασίλειον θρόνον lib. 1. Perſ. Hypatius in Circo ἀναβαίνει οὖν ἐν βασιλέα καθῆσθαι νόμος. καὶ ἵπταται οὗ ἐς τὸν βασίλειον θρόνον, ὅθεν ἀεὶ βασιλεὺς εἰώθει τόν τε ἱππικὸν καὶ γυμνικὸν θεᾶσθαι ἀγῶνα, aſcendit in locum vbi regem ſedere lex eſt. ſedet audet in regio throno, vnde rex ſemper equeſtre & gymnicum certamen ſpectare ſolet. Solium ſimpliciter vocat Diaconus lib. 23. Præterea Majoma facta imperator in Sophianis ſedit in ſolio cùm filio ſuo, & ita diuulgauerunt prætores triumphos quos ſumpſerant. Idem Auguſtale ſolium, lib. 15. Poſt Anaſtaſiũ Iuſtinus Curopalates Auguſtali potitus eſt ſolio. fallitur Diaconus, Iuſtinus Thrax Comes excubitorum fuit, non Curopalates. Iuſtinus ſecundus ſub Iuſtiniano Curopalates fuit. Anna σκίμποδα regis vocat lib. 8. Alexiad. τολμήσας τις ἀπὸ πάντων τῶν κομήτων εὐγενὴς εἰς τὸν σκίμποδα τοῦ βασιλέως ἐκάθισεν. Βαλδουῖνος ἀφάμενος αὐτοῦ τῆς χειρὸς ἤγειρεν ἐκεῖθεν. οὐ γὰρ ἔθιμον τοῖς βασιλεῦσι ῥωμαίων συνέδρους ἔχειν τοὺς ὑπ᾽ αὐτούς, vnus ex omnibus comitibus nobilis audaculus in ſella imperatoris ſedit. Balduinus apprehenſa eius manu excitauit eum. Neque enim ſolemne eſt vt Imperatores Romanorum ſubditos ſuos conſeſſores habeant. Malim τολμητίας. Simocatta lib. 1. cathedram ſeu ſellam geſtatoriam dixit, μανουείκιον ταῖς ῥωμαϊκαῖς μετὰ τῆς πορφύρας ἐνδιδῶντα φορητίδας, τὰς τῶν καισάρων ἐποχεῖσθαι καθέδρας,

Mauricium induta purpura cum regia ſollicitudine inuehi ſella Cæſarum. Libanius in Iulianum ἐφ' ὑψηλοῦ καθήμενον imperatorem ἑτέρων χερσὶ θεραπεύειν τοὺς θεούς. in ſublimi ſedentem aliorum manibus procurare Deos. Claudianus ſublime tribunal, lib. 2. in Rufin.

grauiterque apprenſa veſte morantem
Increpat Auguſtum, ſcandat ſublime tribunal,
Participem ſcepteri ſocium declaret honoris.

Socrates lib. 2. ὑψηλὸν βῆμα. Magnentius καταπεπληχότας τοὺς ἑαυτοῦ στρατιώτας ἀναρρῶσαι σπουδάζων ὑψηλοῦ βήματος ἐπέβη. οἱ δὲ τὴν συνήθη τοῖς βασιλεῦσι εὐφημίαν ἐπιβοῆσαι βουλόμενοι, παρὰ γνώμην ἐπὶ τὸν κωνστάντιον αὐτὴν μεταφέρουσι. οὐ γὰρ μαγνέντιον ἀλλὰ κωνστάντιον αὔγουστον κοινῇ πάντες ἐβόησαν. τοῦτο δὲ σύμβολον ὁ μαγνέντιος καθ' ἑαυτοῦ ἡγησάμενος. Magnentius milites ſuo conſternatos corroborare cupiens aſcendit altum tribunal. Illi ex more acclamantes, Conſtantium non Magnentium acclamant. quod omen contra ſe interpretatus eſt Magnentius. Cum legatis exterarum gentium præbenda audientia eſſet, Imperator in ſolio ſublimi ſedit, interdum & Imperatrix. Ita Nero apud Dionem, Tiridaten aduentantem excepit. Nicetas lib. 1. Alexij, ἀλλὰ καὶ πρεσβείας μεγίστης ἐθνῶν μηνυθείσης βασιλεῖ ἐμπελάσεσθαι, θρόνοι συμφυεῖς πολυτελεῖς παρετίθεντο, καὶ συνεδρεύουσα παρεκάθητο λαμπρῶς διεσκευασμένη, λίθοις τε καὶ μαργάροις διαφανέσι τὸ τυμπάνιον ἀναδοῦσα, καὶ τὸν τράχηλον ὁρμίσκοις πολυτιμήτοις διαλαμβάνουσα. Cum legatio gentium maxima in conſpectum regis ventura eſſet, throni coniunctim vtrique Imperatori & Imperatrici poſiti ſunt, & aſſidens domina præſidebat ſplendide ornata, tegumentum capitis lapillis & gemmis deuinctum habens, & col-

& collum monilibus ac torquibus ingentis pretij circumdatum In eccleſia ſuus imperatori ſupra populum, infra ſacerdotes locus. Sozomenus lib. 7. c. 24. ἔθος ἦν τοὺς βασιλεῖς ἐν τῷ ἱερατείῳ ἐκκλησιάζειν κατ' ἐξοχὴν τῶν ὁσίων τοῦ λαοῦ κεχωρισμένους. Moris erat vt principes in ſacrario eccleſiæ rei diuinæ intereſſent à populo ſeparati eminente ac definito loco. Ambroſius non in ſacrario, ſed in eccleſiæ porticu locum imperatori aſſignauit ante cancellos ſacrarij, ita vt principes ante populum, infra ſacerdotes ſederent. τόπον εἶναι βασιλέως ἐν ἐκκλησίᾳ τέταχε δὲ πρὸ τῶν δρυφράκτων τοῦ ἱερατείου, ὥστε τοῦ μὲν λαοῦ δὲ κρατοῦντα τὴν προεδρείαν ἔχειν, αὐτοῦ δὲ τοὺς ἱερέας προκαθῆσθαι. Socrates lib. 7. ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καταλαμβάνει δὲ θρόνον ἐν ᾧ εἰώθει ὁ Θεοδόσιος προκαθέζεσθαι. In eccleſia cepit thronum in quo ſolebat Theodoſius præſidere. Sozom. lib. 1. Conſtantinus concilio Niceno θρόνου μικροῦ τεθέντος ἐν μέσῳ κεκάθικεν. Solio paruo poſito in medio ſedit. De throno Imperat. Nicephorus Gregoras, αἱ τοῦ ἐπιπέδου ἐκ τοῦ διαμέτρου ἀκρότητες τῶν βασιλικῶν τρικλίνων ἀμφότερα ὑπέρκεινται τοῦ μεταξὺ τοῦ ἐπιπέδου ἄχρι καὶ ἐς τρίτον σπιθαμῆς, καὶ μάλιστα ὅπη καὶ ὁ βασιλικὸς ἕστηκε θρόνος. Faſtigia regij triclinij quę ſunt in ipſo ſolo ex diametro vtrinque ſuperant ſolum ac ſuperficiem interiectam ad tertiam vſq; palmi partem, & maximè vbi eſt regius thronus, vt & in eo imperator aliquid præ ceteris eximium habeat, ſiue in ſacris hymnodiis ſtans, ſiue nunc ſubditis, nunc exterarum nationum legatis reſpondens, nec in illo loco cuiquam licere illi aſtare præter vxorem, liberos, fratres, & patruos. ἵνα ἴσως ἔχῃ τι καὶ τούτῳ πλέον τῶν ἄλλων ὁ βασιλεὺς, ἱστάμενος ἔντε ταῖς ἱεραῖς ὑμνῳδίαις, καὶ ὅτε διαλέγοιτο,

καὶ μὲν τοῖς ὑπηκόοις, νῦν δὲ τοῖς ἐξ ἐθνῶν πρέσβεσι. ἔξεσται τε μὴν ἐπ' ἐκείνοις τῆς στάσεως βάθρου τὴν ἀπόλυτον τοῦ βασιλέως συνίστασθαι πλὴν τῆς συζύγου, καὶ τῶν υἱέων, καὶ τῶν ἀδελφῶν, προσθήκην δὲ δὴ καὶ τῶν πατραδέλφων. Nicetas θρόνον διάλιθον vocat, δίφρον λιθοκόλλητον, κλίνην χρυσόπαστον. Iulius Cæſar aurea ſella ſedit, ait Dio lib.43. δίφρον χρυσοῦν. βῆμα, tribunal, ſuggeſtum, pro throno vſurpant, è quo Nero Armeniorum legatos alloquutus. Xiphilin. in Seuero, ait in Senatu Seuerum aſcendiſſe in regium thronum. Ammianus lib.26. Valentinianus permiſſus tribunal aſcendere celſius ſtructum &c. rector pronuntiatur imperij. Claudius ludos è tribunali poſito in Orcheſtra commiſit. Ammian. l.15. Conſtantius tribunali ad altiorem ſuggeſtum erecto, quod aquilæ circumdederunt & ſigna. Zozimus lib.3. in Zaragardia vrbe βῆμα ἦν ὑψηλὸν ἐκ λίθου πεποιημένον, ὃ Τραϊανοῦ καλεῖν εἰώθασι, tribunal erat altum è lapide, quod Traiani vocant. In nouo inſtrumento dicitur λιθόστρωτον. Tribunalis exſtructio, aſcenſioque ſignum proprium imperatoris. Vopiſcus in Probo. Vndique ab omnibus acclamatum eſt, Probe Auguſte Dij te ſeruent. Deinde concurſus & ceſpitium tribunal, appellatuſque imperator. Ammianus lib.16. Et cum alloqui pariter omnes nec lõgitudo ſpatiorum extenta, nec in vnum coactæ multitudinis permitteret crebritas, & alioqui vitabat grauioris inuidiæ pondus, ne videretur id affectaſſe, quod ſibi ſoli deberi Auguſtus exiſtimabat. Prudentius,

Exſtruitur media caſtrorum parte tribunal
Editiore loco, tumulus quem vertice acuto
Excitat in ſpeculam.

Concurrunt alacres caſtris ex omnibus omnes.

Lucan. lib. 5. *Stetit aggere fulti*

Cæſpitis intrepidus.

Statius lib. 5. Syluar.

Hic ſuetus dare iura pater, hoc cæſpite turmas

Affari.

Xiphilin. Nero ἐπί τε τὸ βῆμα ἀνέβη, καὶ ἐπὶ δίφρου ἀρχικοῦ ἐκαθίζετο. in tribunal aſcendit, & in ſella curuli ſedit. Ammianus Marcel. Celſo aggere in ſpeciem tribunalis erecto ſella regalis cum aureo puluinari. Ouid. l. 15. Metam. *& aggeribus factis à milite forti*

Inſiſtit, priſcoſque Deos ex more precatus.

Plutarchus in Pompeio. βήματος στρατιωτικοῦ ὃ ποιοῦσιν αὐτοὶ τῆς γῆς ἐκτομὰς βαθείας λαμβάνοντες, καὶ κατ᾽ ἀλλήλων συντιθέντες. Suggeſtus militaris, quẽ milites exſtruunt exciſæ terræ glebas exaggerantes. Romanis igitur imperatoribus tribunal vel lapideum, vel ligneum, vel cæſpitium eſt pro throno, in quo ſella curulis aut regia. Solum vocatur ab Ennio,

Tarquinio dedit imperium ſimul, & ſola regni.

Tribunal maioris apparatus deſcribit Corippus lib. 3.

Nobilitat medios ſedes auguſta penates
Quatuor eximiis circumuallata columnis,
Quas ſuper ex liquido præfulgens circulus auro
Immodicus ſimilans conuexi climata cæli,
Immortale caput, ſoliumque ſedentis obumbrat,
Ornatum gemmis, auróque oſtróque ſuperbum.

De Cubiculo, Tabernaculo, & Cubili Imperatoris.

CAP. XXXIV.

CVbiculum imperatoris templum, ναὸν, vocat Epiphan. vulgo κοιτῶν. Chryſoſtomus de quadrageſima. ὥσπερ γὰρ τις βασιλεὺς στρατιώτῃ αὐτοῦ παραγγείλας μὴ εἰσελθεῖν ἵνα τῶν διὰ χόντων ἔνδοθεν τοῦ βασιλικοῦ κοιτῶνος, εἰ μὴ αὐτὸς προστάξῃ τούτῳ. Vt rex cum militi imperauerit, ne magiſtratus vllus ineat regium cubiculum, niſi ipſe præceperit. Cubiculum regium deſcribit Philoſtratus in Apollonio. Cubiculi regij faſtigium tholi forma fuit, inſtar cæli fornicatum, ſapphyris collucentibus ardens, qui lapis cærulei coloris. In eius parte maximè conſpicua Deorum, quos Perſæ colunt, ſimulacra aurea. Eo loco rex ius dicebat. Aureæ autem quatuor motacillæ ſuſpenſæ ex tholo, quæ Nemeſin ipſi denuntiant, & ne ſupra hominem ſapiat, admonēt. Has Magi aptare dicuntur in aulam euntes, eaſq; deorum linguas vocant. χρυσαῖ δὲ ἴυγγες ἀποκρέμανται τοῦ ὀρόφου τέτταρες, τὴν ἀδράστειαν παρεγγυῶσαι. in cubiculis κλίνη & κωνώπιον. Iudith. c. 5. καὶ προσελθοῦσα τῷ κανόνι τῆς κλίνης, ὃς ἦν πρὸς κεφαλῆς ὀλοφέρνου, &c. ἀφεῖλε τὸ κωνώπιον αὐτοῦ ἀπὸ τῶν στύλων. Accedens ad canonem lecti, qui erat ante caput Olophernis, ſuſtulit conopium à columellis. κωνώπιον ἐν ᾧ κατέκειτο. papilio in quo iacebat. Velum cubiculare vocat Lampridius in Heliogabalo. Vide Epiphanium p. 490. Cubiculum imperatoris Codino dicitur κελλίον lib. de offic. aulæ. Conſtant. πρὸ γὰρ τοῦ τὸν βασιλέα ἐξελθεῖν τοῦ κελλίου αὐτοῦ, ὅσος εὑρίσκεται ἐν τῷ τρικλίνῳ, priuſquam rex

exeat è cubiculo, iſte eſt in triclinio. Vnde κελλιῶται dicuntur miniſtri interioris conclauis imperatoris, ac deſpotarum. Phranſes Chron. lib. 2. c. 1. Mos & conſuetudo vigebat in imperatorum palatio, per quam patrum celliotis filiorum cellas, non contra, filiorum miniſtris patrum frequentare licebat. Item, Hoc quoque mos tenet, vt celliotæ imperatoris ad ſepulcrum eius vſque ad prima ſacra funeralia ſiue iuſta perſeuerent. Erant quædam pecuniæ ac munera, quæ ad cubiculum regis aut imperatoris redibant. Theodoricus rex Gotthorum ad Tranſmundum Wandalorum regem. Sinceram purgationem pura mente ſuſcepimus, ſed auri tranſmiſſi munera non tenemus &c. redeant ad cubiculum veſtrum munera, quorum tantum oblatio videtur eſſe gratiſſima. negligatur aurum, vbi electum eſt conſcientiæ præmium. Apud Caſſiodorum ep. vlt. lib. v. Quo loco cubiculũ interpretor gazophylacium, theſaurum, vel vt recentiores Græci, veſtiarium. Plin. Panegyr. dabitur non cubiculum principis, ſed ipſum principem cernere in publico. Sueton. Neron. cubiculum Neronis in theatro, c. 14. vraniſcum Græci, Suggeſtum Iulio per ludos, Sueton. in Iulio c. 76. κωνώπιον. Tabernaculum imperatoris cuiuſmodi fuerit indicat Socrat. lib. 1. Hiſtor. Conſtantius Perſico bello κατασκευάσας σκηνὴν ἐκ ποικίλης ὀθόνης, ἐκκλησίας τύπον ἀποτελοῦσαν, ὥσπερ Μωυσῆς ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐπεποιήκει, καὶ ταύτην φέρεσθαι, ἵνα ἔχοι κατὰ τοὺς ἐρημοτάτους τόπους εὐκτήριον ἠυτρεπισμένον, cum tabernaculum inſtruxiſſet ex vario carbaſo, veloq; nautico eccleſiæ forma, vt Moyſes in eremo illud fecit, voluitque illud ſecum deferri, vt haberet oratorium

apparatum etiam in locis maximè deſertis. Paulus Diaconus lib. 18. Choſroën tentoria & cortinas in modum tenuiſſe porticuum ſcribit, quando in campo caſtra metabatur. Auctor Anonymus, ἐκτὸς δὲ τοῦ τοιούτου χωρίου κατὰ τὸ εὐώνυμον μέρος πηγνύσθω ἡ τοῦ ἀβεστιαρίου σκηνή, κατὰ δὲ τὸ δεξιὸν τοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης, ὄπισθεν δὲ τοῦ ἀβεστιαρίου ἡ τοῦ φύλακος, καὶ καθεξῆς κοιτωνιτῶν καὶ ἑβδομαρίων, καὶ λοιπῶν τῶν διακονουμένων οἰκείως τῇ βασιλικῇ ὑπηρεσίᾳ. Extra hunc locum ad læuã tabernaculũ Aueſtiarij defigatur, ad dexteram tabernaculum præfecti menſæ, à tergo Aueſtiarij, tabernaculum cuſtodis, & deinceps cubiculariorum & hebdomariorum, & reliquorum qui ſunt in domeſtico miniſterio principis. Trebellius Pollio in Herode filio Odenati, qui homo omnium delicatiſſimus & prorſus orientalis, & græcæ luxuriæ, cui erant ſigillata tentoria, & aurati papiliones, & omnia Perſica. Græci vraniſcum. Plutarchus in Phocione, ἐνταῦθα δὴ θεὶς ὁ Πολυσπέρχων τὸν χρυσοῦν οὐρανίσκον, καὶ καθίσας ὑπ' αὐτῷ τὸν βασιλέα καὶ τοὺς φίλους. Ibi Polyperchon poſito vraniſco aureo cum ſub eo locaſſet regem & amicos. Polybius lib. 5. σκηνὰς χρηματιστικάς. Legendus Athenæus lib. 12. Perſarum regi ſoli ius in aureo lecto jacere, niſi rex accumbendi poteſtatem daret. Ioſephus antiquit. lib. 20. Rex Perſarum Iſatæ τιάραν ὀρθὴν ἐπέτρεψε φορεῖν, καὶ ἐπὶ χρυσῆς κλίνης καθεύδειν, ὅπερ μόνοι ἐστὶ γέρας καὶ σημεῖον τῶν Πάρθων βασιλέων. Iſatæ regi Adiabenorum hoc dedit, vt tiaram rectam ferre, & in aureo lecto cubare poſſet, qui honor Parthorũ regũ proprius. l. 3. Eſd. c. 3. ei qui melius sẽſiſſet Darius ἐπὶ χρυσῷ καθεύδειν, jus dormiendi in aureo lecto dedit. Ioſephus c. 6. lib. 11. Origin. tabernaculum regis,

ſuffultum fuiſſe ait aureis & argenteis columnis, prætextum textis lineis & purpureis, σκήνωμα πηξάμενος ἐκ χρυσέων καὶ ἀργυρέων κιόνων, ὕφη λίνεα καὶ πορφύρεα κατ' αὐτῶν διεπέτασεν, multorum millium capax. Zozimus lib. 2. βασίλειον ἐν τῷ μεσαιτάτῳ κατασκευάσας, τὴν εἰς μέγεθος καὶ κάλλος ἐξησκημένων πόλεων οὐδὲν διαλλάττουσαν. regium tabernaculum in mediis caſtris Conſtantini, quod non cederet vrbibus magnitudine & elegãtia ornatus. Cubicula Zozimus li. 5. βασιλικοὺς κοιτῶνας vocat. Gallienus veris tẽpore cubicula de roſis fecit, vt Trebellius. Heliogabalus ſolido argento habuit lectos, & tricliniares & cubiculares. Lamprid. Verus lectum eminentibus quatuor anacliteriis fecerat, minuto reticulo vndiq; incluſum, eumq; foliis roſæ, quibus dẽptum eſſet album, replebat. Anacliteria vocat pluteos, quibus caput incũbit. Græci ἀνακλιντήρια, προσκεφάλαια, ἀνάκλιτα, puluillos quibus caput dormientis incumbit. erant lecti quibus eſſent quatuor plutei, & puluilli, vtrinque duo, in quibus cubantes aduerſis veſtigiis iacerent: alij erant ἀμφικέφαλοι, in quibus duo plutei, ſiue mauis, duo reclinatoria, vt veſtigiis oppoſitis & obuerſis ſomnũ caperent, & hinc inde pluteis capita incũberent. Heſychius ἀμφικέφαλος κλίνη ἑκατέρωθεν ἔχουσα ἀνακλιντήρια. vtrinque capitatus lectus, vtrinque pluteum habens.

De acclamationibus & plauſu. CAP. XXXV.

ACclamari ſolitum imperatoribus, lippis & tonſoribus notum. Paul. Diacon. lib. 8. ob Pertinacis laudem ingeminatis ad vocis vſque defectum plauſibus acclamatũ eſt. Pertinace imperatore

ſecuri viximus, neminem timuimus, patri pio, patri Senatus, patri omnium bonorum. Non aliter principibus acclamatur in Senatu, felicior Auguſto, melior Trajano, Nero captus modulatis Alexandrinorum laudationibus, qui de nouo commeatu Neapolim confluxerant, plures Alexandria euocauit. Neque eo ſegnius adoleſcentulos equeſtris ordinis, & quinque amplius millia è plebe robuſtiſſimæ iuuentutis vndiq; elegit, qui diuiſi in factiones plauſuum genera condiſcerent. bombos & imbrices & teſtas vocabant. Philoſtratus in Alexandro Seleucienſi, ὡς τὸν βόμβον διήκειν αὐτοῦ ἔτι σιωπῶντος, vt bombus eo iam tacente percurreret. bombum murmur ſurdum interpretor apud Philoſtratum. Apud Suetonium genus eſt plauſus, vt ipſe ait, & ſonitus grauioris, cuiuſmodi eſt apud Perſium

Torua Mimalloneis implerunt contra bombis.

Themiſti' in Sophiſta, κρότοι & ἐκβομβήσεις vocat crepitũ manuum cõploſarum, & bombos. Martianus Capella lib.2. bombos tympani. Eſt igitur bombus ſonitus qui editur veluti cornu, aut crotalo & cymbalo. Plin. ep.14. lib. 2. Plauſus tantum ac potius cymbala. Ariſtænet. epiſt. 10. lib. 1. ἡ δεξιὰ τοῖς δακτύλοις ὑποσταλμένοις ἐπικειμένην τὴν ἀριστερὰν ἔπληττεν εἰς τὸ κοῖλον, ἵν' ὦσιν αἱ χεῖρες εὔφωνοι συμπληττόμεναι κρότοι κυμβάλων. Dextera manus contractis digitis ac ſubſtrictis ſubiectam ſiniſtram feriebant in cauum, vt manus percuſſæ modulatum ſonum efficerent inſtar cymbalorum. Corippus.

Ingeminantque cauos dulci modulamine plauſus.

Imbrices ſonitus imbricum colliſarum, aut pluuiæ in imbrices labentis, & χαλάζης. teſtarum crepitus Iuue-

Iuuenalis commemorat ſ. 11. κρότον ὀστράκων, κρούματι. Sed plauſus eſt manuum, acclamatio vocũ, vt in libris de Circo & Theatro olim docuimus. Euagrius lib. 2. c. 4. ὀρθόδοξε βασιλεῦ σεαυτὸν ἐκδίκησον. λέοντος πολλὰ ἔτη. Orthodoxe rex te ipſum vindicato. Leoni multos annos. Corip l. 1. *ſic vulgus amore*

Vndique conueniens lætarum more volucrum

Tu vincas Iuſtine canunt.

Tacit. lib. 16. Plebs perſonabat certis modis, plauſuque compoſito. Caſſiodor. lib. 1. variar. Profertis voces organo dulciores, & ita ſub quadam harmonia citharæ concauum theatrum per vos reſonat, vt tonos poſſit quilibet credere, quá clamores. Xiphilin. in Pertinace εὐρυθμῶς ἐκβοᾶν, modulate acclamare. Plinius Panegyr. concentum vocat. Ibidem, & populus quidẽ Romanus dilectum principem ſeruat, quantoq́; paulo ante concentu formoſum alium, hunc formoſiſſimũ perſonat, quibuſque aliquando clamoribus geſtum alterius & vocem, huius pietatem, abſtinentiam, manſuetudinem laudat. Tibi aſcẽdenti de more Capitolium, quanquam nõ id agentiũ ciuium clamor vt iam principi occurrit, ſiquidẽ omnis turba quę limen inſederat ad ingreſſum tuum foribus recluſis, iam quidẽ vt tunc arbitrabatur Deum, vt docuit euentus, te cõſalutauit imperatorem: nec aliter à cunctis omen acceptum eſt. Comprobaſti & ipſe acclamationum noſtrarum fidem lachrymarum tuarum veritate. Nihil magis poſſum propriè dicere, quam quod dictum eſt à cuncto Senatu, ô te felicem. Sed cum multa in illo die dicta ſunt ſapienter & grauiter, tum in primis hoc crede nobis, crede tibi. Super

hæc precati ſumus vt ſic te amarét Dij, quemadmodum tu nos. Eſtne verum quod inter iſta clamauimus, ô nos felices. Quaſi vero aut oratione cõplecti, aut memoria conſequi poſſim, quæ vos P. C. ne qua interciperet obliuio, & in publica acta mittenda, & incidenda in ære cenſuiſtis. Tanti eſſe putauit acclamationes iſtas Iuſtinianus, vt ſibi cauerit clamores iſtos primo dari Romæ, deinde Theudato. Procopius lib. 1. Gotth. εὐφημοῦντα δὲ Ῥωμαίων τὸν δῆμον ἀναβοᾶσθαι ἀεὶ βασιλέα πρῶτον, ἔπειτα Θευδάτον, ἔν τε θεάτροις καὶ ἱπποδρομίαις, καὶ εἴ που ἄλλη τοῦτο γενέσθαι δέοι. εἰκόνα τε χαλκῆν, ἢ ὕλης ἑτέρας μή ποτε Θευδάτῳ καθίστασθαι, ἀλλὰ γίγνεσθαι μὲν ἀεὶ ἀμφοτέροις, στῆναι δὲ οὕτως ἐν δεξιοῖς μὲν τὴν βασιλέως, ἐπὶ θάτερα δὲ τὴν Θευδάτου. Et vt populus Romanus ſemper imperatori primo acclamaret, deinde Theudato in theatro, & circo, & ſicubi acclamari contigerit. imaginem autem æream, aut alterius materiæ, nunquam ſoli Theudato poni, ſed vtriſq; ſemper, & ita locari, vt imperatoris ſtatua ſit à dextra, Theudati à læua. Nunciata imperatoris renunciatione moris fuit vt toto orbe amicæ vrbes acclamarent. Libanius legat. ad Iulian. ὡς δὲ τὰ σὰ ηὔξητο, καὶ ὁ καιρὸς ἐδίδου δεῖξαι τὴν γνώμην, ἤκουσαν μὲν οἱ θεοὶ βοῆς ἡλίκης οὐ πρόσθεν, τῶν μὲν ἀνδρῶν ἐμπεπληκότων οὐ μόνον τὸ θέατρον, ἀλλὰ καὶ τὰς τοῦ ὄρους λαγόνας, γυναικῶν δὲ κατὰ τὸν αὐτῶν νόμον οἴκοθεν ἑκάστης συνεκπεμπούσης εὐφημίαν ἐπὶ τῶν ἐνταῦθα πεπραγμένων. Vbi autem res tuæ auctæ ſunt, & occaſio animi ſui prodendi data eſt; audierunt Dij vocem quantam non ante, cum viri impleſſent non modo theatrũ, verum & latera montis, fæminæ vero domi vt decet; quæque acclamaſſet iis quę hic apud te geſta erant. Nicetas lib. 1. Andronici,

Accipiter κατέπτα πρὸς τὸ μέγα βασίλειον, καὶ ἄνω τοῦ οἰκήματος καταπαύσας ἐν ᾧ τοὺς νεοπαγεῖς τῶν ἀρχῶν ἐπειλημμένους εἴθισται πρὸς τοῦ δήμου παντὸς εὐφημεῖσθαι στεφηφόρους. volauit ad magnum palatium, & ſupra domum ſidens, in qua deſignatos imperatores moris eſt ab vniuerſo populo bonis verbis appellari, corona redimitos. Renuntiationem incipiunt, & ita ordinant, Alexij & Andronici magnorum imperatorũ Rom. Comnenorum multos annos, & apertis faucibus canentes. εὐφημίας κατάρχονται καὶ οὕτωσι διατιθέασι τὴν ἀνάῤῥησιν, &c. Idem lib. Iſaacij & Alexij. ἀπεπνίγετο δὲ καὶ πρὸς τὴν μετάθεσιν τῆς εὐαγορεύσεως. ὁ μὲν γὰρ υἱὸς προτιθέμενος κατατεινομέναις εὐφημεῖτο φωναῖς, ὡς τῷ παταγῷ κόπτεσθαι τὰ ἀνάκτορα. ὁ δὲ κατὰ τὸ τῆς ἠχοῦς ὑστερόφωνον παρηκολούθει ταῖς ἰσχυραῖς καὶ στερροτέραις εὐακηρύξεσι. angebatur animo quod proclamationis ordo immutatus eſſet: filio enim priori loco cõtentis vocibus acclamabatur, ita vt ſonitu palatia diſrumperentur, ille autem poſteriori clamore filij acclamationes firmiores ſequebatur. Multus ſum in re nota. Apud Tertullianum acclamatur

De noſtris annis addat tibi Iuppiter annos.

Ambroſius de obitu Valentiniani, Quem noſtræ vitæ temporibus fulcire cuperemus, vt de noſtris annis viueret, qui non potuit fungi ſuis. Capitolin. in Marco philoſ. Philoſophiæ tuæ, patientiæ tuæ, doctrinæ tuæ, nobilitati tuæ, innocentiæ tuæ. Lampridius in Alexandro, verecundiæ tuæ, innocentiæ tuæ, caſtitati tuæ. In Pertinace, Patri Pio, patri Senatus, patri omnium bonorum. Moris fuit vt acclamationes populi ad imperatorem à Præfecto vrbi, aut Senatu mitterentur.

Symmachus ep. 31. in auctuario ad Honorium. Acclamationibus quæ ſubiectæ ſunt gaudij ſui cauſas plebs Romana teſtata eſt, ac ſerenitati veſtræ in dies ſingulos gratias agere non deſtitit. Mos ille acclamandi è theatris in fora, & auditoria ſeu Athenæa, è foro in Senatum traductus. In acta publica referebantur iam inde ab æuo Trajani, è quibus deſumpſere Capitolinus, Vulcatius, Lampridius in Alexandro. Addam acclamationes Senatus i quibus id decretum eſt ex actis vrbis A.D. Prid. Non. Mart. Legendus Plin. in Panegy. Græci ἐπιβοήματα, κρότους, κροτεῖν, ἐπιβοᾶν, ἐκβοᾶν, ἐπιφημίζειν, ἐπικραυγάζειν, ἐπικράζειν. Victor, Clamabant vſque ad vocis defectum. Erat aliquis qui formulam acclamationis conciperet veluti præcentor, reliqui voces ab eo acceptas reddebant, quæ Plinius cantica vocat. In actis adnotatum quoties quidque fuiſſet repetitum. Dictum quinquies, dictum vicies. Trebellius in Claudio, Sexagies, octuagies idem acclamatum. Quem acclamandi morem vetus eccleſia vſurpauit, populus in ſacris conuentibus, patres in ſynodis, referebantque per notarios in acta ſynodica & in geſta eccleſiaſtica, πράξεις, τὰ πραγμένα vocant. In actis ordinationis Eradij, quem Auguſtinus ſibi ſucceſſorem dixit, à populo acclamatum eſt, Deo gratias, Chriſto laudes, Dictum eſt vicies ter, exaudi Chriſte. Trebellius in Claudio, Auguſte Claudi Dij te nobis præſtent, dictum ſexagies. Acclamationes aliæ fuere communes & ſolemnes ἐγκύκλιοι, aliæ certis negotiis propriæ. Capitolinus in Maximo & Balbino. Inde in Senatum itum eſt, Vbi poſt illa quæ communia ſolent eſſe fauſta, dictum

eſt. C. Theodoſ. lib.7. tit.27. Prefecti & tribuni acclamant, Auguſte Conſtãtine Dij te nobis ſeruent, veſtra ſalus, noſtra ſalus, verè dicimus, iurati dicimus. In vita D. Auguſtini, A notariis eccleſiæ ſicut cernitis excipiuntur quę dicitis. De hac aſſertione aliquid acclamate. A populo acclamatum eſt fiat, fiat. Dictum vicies quinquies. In actis ſynodi Epheſ. œcum. tertiæ, νέῳ παύλῳ κελεστίνῳ, νέῳ παύλῳ κυρίλλῳ. κελεστίνῳ τῷ ὁμοψύχῳ τῆς συνόδου. Euagrius lib.2.c.17. ἅγιε κύριε σὺ αὐτὸν ἐκδίκησον, ὀρθόδοξε βασιλεῦ σὺ αὐτὸν ἐκδίκησον, λέοντος πολλὰ τὰ ἔτη. τοῦ πατριάρχου πολλὰ τὰ ἔτη. Ibidem in Dioſcorum, ἀνάθεμα διοσκόρῳ. διόσκορον ὁ χριστὸς καθεῖλε, τοῦτον ἐξέβαλε. Has acclamationes improbat Auguſtinus lib. 4. de doct. Chriſt. c.26. Chryſoſtomus ſæpe.

De conuiuiis lautis & opiparis virorum principum.

CAP. XXXVI.

MEnſas imperatorum regio apparatu exſtructas fuiſſe nemini obſcurum eſſe poteſt, qui ſciat Romæ libera Rep. Adiiciales epulas, Pontifiças cenas, Conſulares, Prætorias, Saliares, Viſcerationes quę populo datæ cum decumæ Herculi pollucerentur, Perſicas, Siculas, Sibariticas, Ægyptias menſas, cenas dapales inſtructiſſimas, apparatiſſimas fuiſſe. Horatius lib.2.od.14. *& mero*

Tingit pauimentum ſuperbo
Pontificum potiore cenis.

Plin. lib.10 c.20. Pauonem primus occidit Hortenſius.

adiiciali cena ſacerdotij. Varro, Primus Q. Hortenſius augurali adiiciali cena.&c. apud Macrob.l.3.c.13 Seneac ep. 96. Et toties tamen ſeſtertio adiiciales cenæ fortiſſimis viris conſtiterunt. Eædem dictæ dapales apud Nonium. Titinnius,

Toto ſit in foco de lignis mihi dapalis cena.

Plautus, Dapatice exceptos. Dapſilem cenam Sueton. in Veſpaſiano. à δάπτω, δαρδάπτω, daps. Dapalis Iuppiter apud Feſtum. Cic. lib. 7. ep. ad famil. ep. ad Gallum, Cenam Auguralem commemorat, eadem adiicialis, ab adiiciendis epulis Feſto. De Saliaribus cenis Horat. lib. 1. od. 37. *nunc ſaliaribus*

Ornare puluinar Deorum

Tempus erat dapibus ſodales.

Cic. lib. 5. ep 9. ad Attic. Cum opipare ſaliaré in modum epulati eſſemus. Feſtus, Saliis quia amplæ ponuntur cenæ, ſi quę aliæ magnæ ſunt, ſaliares appellantur. Apuleius lib. 4. Saliares cenas cenare. Cereales cenas Plautus in Menæchmis commemorat,

Cereales cenas dat, ita menſas exſtruit,

Tantas ſtruices concinnat patinarias.

Capitolinas Martialis,

Non Albana mihi ſit comeſſatio tanti,

Nec capitolinæ, pontificiumque dapes.

Cenas nuptiales Apuleius Mileſ. 6. Cenas natalitias Plautus in Perſa. Cic. 2. Philip. dat natalitia in hortis Antonius. Siculas dapes Horat.

Non Siculæ dapes

Dulcem elaborarint ſaporem.

Lucullus extemporali cena μυριάδας πέντε, quinque

ſcutatorum præter propter millia inſumpſit, narrante Plutarcho, cum Pompeius & Cicero imparatum nec opinantem viſiſſent. Sed audiendus Tertull. lib. de Pallio, Adigo cauterem ambitioni, qua M. Tullius quingentis millibus nummum orbem citri emit, qua bis tantum Aſinius Gallus pro menſa eiuſdem Mauritaniæ numerat. Hem! quantis facultatibus æſtimauere ligneas maculas. Item, qua lances centenarij ponderis Sylla molitur. Vereor ne parua ſit iſta trutina, cum Druſillianus, & quidem ſeruus Claudij quingenariam promulſidem ædificat, ſupra ſcriptis fortaſſe menſis neceſſariam, cui ſi officina extructa eſt, debuit & triclinium. Immergo æquè ſcalpellum acerbitati ei, qua Vedius Pollio, ſeruos Murenis inuadendos obiectabat, noua ſcilicet ſæuitia delectatus teneræ beſtiæ, edétulæ, & exunguis, & excornis. De piſcibus placuit feras cogere, vtique ſtatim coquendis, vt in viſceribus earum, aliquid de ſeruorum ſuorum corporibus & ipſe guſtaret. Præcidam gulam qua Hortenſius orator primus pauum cibi cauſſa potuit occidere, qua Aufidius lurco primus ſagina corpora vitiauit, & coactis alimentis in adulterinum prouexit saporẽ, qua Aſinius Celer muli vnius obſonium 6. millibus HS. detulit, qua Æſopus hiſtrio ex auibus eiuſdem pretioſitatis, vt canoris & loquacibus quibuſque ſexcentum millium patinam confiſcauit, qua filius eius poſt tale pulpamentum potuit aliquid ſumptuoſius eſurire: margarita namque vel ipſo nomine pretioſa dehauſit, credo ne mendicius patre cenaret. Veſpaſianus conuiuabatur aſſiduè, ac ſæpius rectè ac dapſilè vt macellarios adiuuaret ait.

Suetonius. Æſopo tragico patina vna quindecim ſcutatorũ millibus conſtitit, vt Plin. lib. 10. c. 51. Patina ſexcentis ſeſtertiis taxata, in qua poſuit aues cantu aliquo, aut humano ſermone vocales millibus 6. ſingulis coëmptas. Idem lib. 9. c. 35. de vnione illo Cleopatræ 100. HS, id eſt ſcutatorum 250. millibus æſtimato. Prior id fecerat Romæ in vnionib⁹ magnæ taxationis Clodius, tragœdi Æſopi filius, vt experiretur in gloria palati quid ſaperent margaritæ. Vnionem quem ipſe abſorbuit decies HS, id eſt 25. ſcutatorum millibus æſtimatum ſcribit Horat. lib. 2. ſ. 3.

Filius Æſopi detractam ex aure Metellæ
Scilicet vt decies ſolidum abſorberet, aceto
Diluit inſignem baccam.

Seneca lib. de conſolat. ad Albinam c. 10. Apicius cum HS. millies in culinam congeſſiſſet, id eſt, vt hodie rationes putamus, duos milliones & 500. aureos. Suetonius in Vitellio, Singula ientacula, aut prandia, aut cenas, aut comeſſationis quę Vitellio ab amicis darentur, quadringenis millibus conſtitiſſe ſcribit, id eſt decem millibus ſcutatorum. Plinius lib. 35. c. 12. Patinam Vitellij, quæ clypeus Mineruæ Poliuchæ dicta, decies HS. fuiſſe, id eſt 25. millibus ſcutatorum conſtitiſſe. Ea patina primo fictilis, deinde argentea facta, vt Dio, ἀργύρεόν τε ἐποιήθη, καὶ ἔμεινε πολυχρόνιος ὥσπερ τι ἀνάθημα, donec ab Hadriano conflata eſt. Caligula centies HS. cenauit vno die, vt Seneca lib. de conſolat. ad Alb. c. 9. id eſt ducentis 50. ſcutatorum millibus. Idem ep. 96. mulum 5. HS. à P. Octauio emptum ait, id eſt ſcutatis 125. Aſinius Celer 8. millibus nummum, id eſt 200.

ſcuta-

ſcutatis mulum mercatus eſt vt Plin. l.9.c.17. Tres mulos 30. millibus nummum veniſſe, id eſt ſcutatis 1300. grauiter Tiberius conqueſtus eſt, vt Sueton. in Tiber. Ætate Lucilij ſingula oſtrea mille nūmis emta. Lucilli'

His iidem in cena oſtrea, mille

Nummis empta.

Varro lib.1.c.1. de re ruſt. Poma Romæ in ſacra via auro cõtra veniebant. Plin.l.15.c 12. Perſicis ſingulis pretium tricenos nummos, id eſt 9. denarios fuiſſe ait. De Conuiuio Cleopatræ Macrobius li.3.c.17. Antonij expenſæ in cenam ſolitæ cõferri ſola vnionis à Cleopatra vxore conſumpti æſtimatione ſuperatæ ſunt. Nam cum Antonius quicquid mari, aut terra, aut etiam cælo gigneretur, ad ſatiandã ingluuiem ſuam natum exiſtimans, faucibus ac dentibus ſuis ſubderet, eáq; re captus de Romano imperio facere vellet Ægyptium regnum, Cleopatra vxor quę vinci ab Romanis nec luxuria dignaretur, ſponſione prouocauit inſumere poſſe in vnã cenam HS. centies. Id Antonio mirum viſum. nec moratus ſponſione contendit, digna ſculna Munatij Planci, qui tam honeſti certaminis arbiter electus eſſet. Vulgo legitur dignus culina Munatio Planco. Scriptus codex digna ſculna. Gellio.20. c.10. Sculnam quaſi ſeculnam, id eſt, ſequeſtrem, quod eius fidem vtraque pars quę ſponſiones feciſſet ſequeretur. Magnificentiam eius conuiuij deſcribit Athenæus lib. 14. ἀπαντήσασα τῷ ἀντωνίῳ ἡ κλεοπάτρα ἐν κιλικίᾳ παρεσκεύασεν αὐτῷ βασιλικὸν συμπόσιον, ἐν ᾧ πάντα χρύσεα καὶ λιθοκόλλητα περιττῶς ἐξειργασμένα ταῖς τέχναις. Cleopatra in Cilicia obuiam facta Antonio, regium conuiuium apparauit, in quo

vaſa omnia aurea & gemmata fuerunt, ſingulari artificio elaborata, purpureiſque & auro intextis aulæis tecti parietes, triclinia 12. lectis ſtrata. &c. Poſtridie rurſum ad cenam inuitato cum amicis, & ordinum ductoribus, aduenientiq; inſtructo ſplendidius epulo effecit, vt priora illa exigua viderentur, iterumque dedit illi omnia. τὴν δ' ἡγεμόνων ἐφ' ἧς ἕκαστος ἔκλιτο κλίνην, καὶ τὰ κυλίκια καθὼς ἐν ταῖς στρωμναῖς ἐμεμέριστο, ac ducibus ſingulis lectum in quo accubuerant, & pocula vt in menſas diuiſa fuerant, ſecum auferre permiſit. Digreſſuris ſi qui antecellerent dignitate, lecticas cum lecticariis ſeruis, plurimis equos argenteis phaleris ornatos, omnibus Æthiopicos pueros qui faces præferrēt præbuit quarta die παλαισταίους εἰς ῥόδα μισθοὺς δίδωκε, roſas emit talento, & ad profundam altitudinem ſterni roſis pauimētum iuſſit. Legendus Plinius lib. 9. c. 35. Tertullianus lib. de Pallio mēſas Ciceronianas celebrat. Nonne illa anima plus ſolatij quam ſupplicij relatura eſt, quod funus inter coquos pretioſiſſimos inuenit, quod menſis Ciceronianis infertur, quod lancibus ſplendidiſſimis Sullanis offertur. Medicas menſas Plutarchus lib. 1. de fort. Alex. οὐδὲ τρυφαὶ μηδικαὶ, καὶ τράπεζαι, καὶ γυναῖκες, οὐδὲ χαλυβώνιος οἶνος. Horat.

Perſicos odi puer apparatus.

Reges Perſæ non alia aqua vſi quam Choaſpis fluuij, Reges Parthi non alia quam Eulæi, non alio vino quam Chalybonio, non alio pane quam ex Aſſo Æolica, vt Athen. lib. 12. & 13. Strabo lib. 15. οἱ βασιλεῖς πυροὺ μὲν ἐξ ἄσσου τῆς αἰολίδος μετήεσαν, οἶνον ἐκ συρίας τὸν χαλυβώνιον, ὕδωρ δ' ἐκ τοῦ εὐλαίου πάντων ἐλαφρότατον. Solinus

non quia leuis aqua, ſed quia dulcis, in potũ eſſe regibus ait. Clemens lib. 2. Pædag. c. 2. quia κάλλιστον ὕδωρ εἰς πόσιν. Vinum in aureo ouo bibebant. vt Athenæus lib. 11. ἔστι δὲ καὶ ποτίβασις ἄρτος κρίθινος, πύρινος ὀπτός, καὶ κυπαρίσσου στέφανος, καὶ οἶνος κεκερασμένος ἐν ᾠῷ χρυσοῦ, οὗ αὐτὸς πίνει ὁ βασιλεύς. Potibaſis panis eſt hordeaceus, & triticeus, aſſus, & cupreſſi corona, vinumq; mixtum in ouo aureo, quod rex ipſe bibit. De Choaſpe fluuio Herodot. lib. 1. Plutarch. de primo frigido. Tibullus eam, regiam aquam lib. 4. vocat. Euſtathius ad Dionyſium de ſitu orbis. βασιλικὸν ὕδωρ. Regij cibi non aliunde quam ex prouinciis ditionis regiæ accurabantur, vt Athen. lib. 8. Quare Xerxes Darij filius caricas Atticas vt in peregrino ſolo natas repudiauit, ait Plutarch. in Apoptheg. Vrbes omnes & agri ditioni regiæ aliquid primitiarum loco in epulas regias conferebant, narrante Athen. lib. 8. Xerxes præmium propoſuit ei qui nouam voluptatem inueniſſet, vt Cicero Tuſcul. 5. Theophraſt. lib. de regno, τοὺς Περσῶν βασιλεῖς ὑπὸ τρυφῆς περικηρύττειν τοῖς ἐφευρίσκουσι καινὴν ἡδονὴν ἀργυρίου πλῆθος. Athen. lib. 12. ὁ Περσῶν βασιλεὺς ἀθλοθετῶν τοῖς τὰς ἡδονὰς αὐτῷ πορίζουσιν ὑπὸ πάντων τῶν ἡδονῶν ἡττωμένην ἀπέδειξε τὴν βασιλείαν. Reges Perſarum præ delitiis pecunias copioſas promulgare ac polliceri iis qui nouam voluptaté repperiſſent. Rex Perſarum præmia ponens iis qui notas ei facerent voluptates declarauit regnum ſuum inferius eſſe omnibus voluptatib9, & ab illis vinci. Conuiuium Cleopatræ deſcribitur ab Athenæo l. 4. Epulum Antiochi lib 5. & 11. Virgil. 1. Æneid.

At domus interior regali ſplendida luxu
Inſtruitur, medijſque parant conuiuia tectis,

Arte laboratæ veſtes, oſtroque ſuperbo,
Ingens argentum menſis, cælataque in auro
Fortia facta patrum.
Cum venit, aulæis iam ſe regina ſuperbis
Aurea compoſuit ſponda, mediamque locauit.
Stratoque ſuper diſcumbitur oſtro,
Dant famuli manibus lymphas, Cereremque caniſtris,
Expediunt, tonſiſque ferunt mantilia villis.
Quinquaginta intus famulæ, quibus ordine longo
Cura penum ſtruere, & flammis adolere penates.
Centum aliæ, totidemque pares ætate miniſtri,
Qui dapibus menſas onerent, & pocula ponant.
Necnon & Tyrij per limina læta frequentes
Conuenere toris iuſſi diſcumbere pictis.
Poſtquam prima quies epulis, menſæque remotæ
Crateras magnos ſtatuunt, & vina coronant.
Dependent lychni laquearibus aureis
Incenſi, & noctem flammis funalia vincunt.
Hic regina grauem gemmis, auroque popoſcit,
Impleuitque mero pateram. Eſt poculum Διὸς σωτῆρος.
Dixit & in menſa laticum libauit honores,
Primáque libato ſummo tenus attigit ore,
Tum Bitiæ dedit increpitans, ille impiger hauſit
Spumantem pateram, & pleno ſe proluit auro.
Poſt alij proceres, cithara crinitus Iopas
Perſonat aurata.
Inde toro pater Æneas ſic orſus ab alto.

Non poteſt magis graphicè vniuerſus regij conuiuij apparatus depingi quam à Virgilio eſt depictus. quare Statius lib. 4. Syluar. in cena Domitiani,

Regia Sidoniæ conuiuia laudat Eliſſa,
Qui magnam Æneam Laurentibus intulit aruis,
Alcinoique dapes manſuro carmine monſtrat
Æquore qui lento reducem conſumpſit Vlyſſem.
Mediis videor diſcumbere in aſtris
Cum Ioue & Iliaca porrectum ſumere dextra
Immortale merum.
Hic cum Romuleos proceres, trabeataque Cæſar
Agmina, mille ſimul iuſſit diſcumbere menſis,
Ipſa ſinus accincta Ceres, Bacchuſque laborant
Sufficere.

Plinius tamen in Panegyr. cænas Domitiani exagitat his verbis, Non enim ante medium diem diſtentus ſolitaria cæna ſpectator adnotatorque conuiuis tuis immines, nec ieiunis & inanibus plenus ipſe, & ructans non tam apponis quam obiicis cibos quos dedigneris attingere, ægréque perpeſſus ſuperbam illam cõuictus ſimulationem, rurſum te ad clandeſtinam ganeam, occultumque luxum refers. Ergo non aurum, nec argentum, nec exquiſita ingenia cænarum, ſed ſuauitatem tuam, iucunditatemque miramur. Regium apparatum Cicero vocat in Somnio Scipionis, Claudian. regificum luxum. Homerus lib. 8. Odyſſ. conuiuium deſcribit his verbis,

τοῖσιν δ' ἀλκίνοος δυοκαίδεκα μῆλ' ἱέρευσεν,
ἐκτὼ δ' ἀργιόδοντας ὕας, δύο δ' εἰλίποδας βοῦς,
τοὺς δέρον ἀμφί τ' ἕπον, τετύκοντό τε δαῖτα ἐρατεινήν.
κῆρυξ δ' ἐγγύθεν ἦλθεν ἄγων ἐρίηρον ἀοιδόν,
τὸν περὶ μοῦσ' ἐφίλησε...
οἱ δ' ἐπ' ὀνείαθ' ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον.

αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος, καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο,
μοῦσ' ἄρ' ἀοιδὸν ἀνῆκεν ἀειδέμεναι κλέα ἀνδρῶν.

His autem Alcinous 12. oues mactauit, & octo ſues candidis dentibus, & duos boues flexipedes, quos excoriarunt, procurarunt, & appararunt conuiuium amabile. Venit autem præco propè ducens poëtam idoneum, quem Muſa in amoribus habebat. Illi in cibos paratos miſerunt manus. Sed vbi potus & cibi cupiditatem expulerunt, Muſa cantorem excitauit, vt caneret gloriam virorum. Sed luxum & ordinem conuiuij exquiſitiſſimi ex Petronio hic ſubiiciamus. Tandem diſcubuimus pueris Alexandrinis aquam in manus niuatam infundentibus, aliiſque inſequentibus ad pedes, ac paronychia cum ingenti ſubtilitate tollentibus. Allata eſt tum guſtatio valdè lauta. Nam iam omnes diſcubuerant præter ipſum Trimalcionem, cui locus nouo more primus ſeruabatur. Ceterum in promulſidario aſellus erat Corinthius cum biſaccio poſitus, qui habebat oliuas in altera parte albas, in altera nigras. Tegebant aſellum duæ lances, in quarum marginibus nomen Trimalcionis inſcriptum erat, & argenti pondus. Ponticuli etiam ferruminati ſuſtinebant glires melle & papauere ſparſos. fuerunt & tomacula ſupra craticulam feruentia argenteam poſita, infra craticulam Syriaca pruna, cum granis Punici mali. In his eramus lautitiis, cum ipſe Trimalcio ad Symphoniam allatus eſt, poſituſque in ceruicalia minutiſſima expreſſit imprudentibus riſum. Guſtantibus adhuc nobis repoſitorium allatum eſt cum corbe, in qua gallina erat lignea patentibus in orbem alis, quales eſſe ſolent quæ incubunt

oua. Acceſſere continuo duo ſerui, & ſymphonia ſtrepenti ſcrutari paleam cœperunt, erutaque ſubinde pauonina oua diuiſere conuiuis, &c. Ego quidé pene proieci partem meam, nam videbatur mihi iam in pullum coiſſe. Deinde vt audiui veterem conuiuam, hic neſcio quid boni debet eſſe, perſecutus putamé manu, pinguiſſimam ficedulam inueni piperato vitellio piperatam. Trimalcio fecerat poteſtaté clara voce, ſi quis noſtrum iterum vellet mulſum ſumeret, cum ſubito ſignum ſymphonia datur, & guſtatoria pariter à choro cantáte rapiútur. Cum forte parapſis excidiſſet, & puer jacentem ſuſtuliſſet. &c. Inſecutuſque eſt lecticarius, argentumque inter purgamenta ſcopis cepit verrere. Laudatus propter elegantiã Dominus, equum, inquit, Mars amat. Itaque iuſſit ſenex ſuam cuique menſam aſſignari. Statim allatæ ſunt amphoræ vitreæ diligenter gipſatæ, quarum in ceruicibus pittacia erant affixa, cum hoc titulo, Falernum, Opimianum annorum centum, &c. Potantibus ergo, & accuratiſſime nobis lautitias mirantibus, laruam argenteam attulit ſeruus ſic aptam, vt articuli eius vertebræque locatæ in omnem partem flecterentur. Hanc cum ſuper menſam ſemel iterumque abieciſſet, & catenatio mobilis, aliquot figuras exprimeret Trimalcio adiecit,

Heu, heu nos miſeros, quam totus homuncio nil eſt.
Sic erimus cuncti poſt quam nos auferet orcus,
Ergo viuamus dum licet eſſe bene.

Laudationem ferculum inſecutum eſt, &c. Repoſitorium rotundum 12. habebat ſigna in orbe diſpoſita, ſuperque proprium conuenientemq; materiæ ſtructor impoſuerat cibum, ſuper arietem cicer arietinum, ſuper

taurum bubulæ fruſtum, ſuper geminos teſticulos ac rienes, ſuper cancrum coronam, ſuper leonem ficum Africanam, ſuper virginem ſtericulam, ſuper libram ſtateram in cuius altera parte ſcriblita, erat in altera placenta, ſuper ſagittarium odopetam, ſuper capicricornum locuſtam marinam, ſuper aquarium anſerem, ſuper piſces duos mulos, in medio autem ceſpes cum herbis exciſus fauum ſuſtinebat. Circumferebat Ægyptius puer clibano Ægyptio panem, atque ipſe etiam teterrima voce de laſerpiciario mimo canticum extorquet. &c. Hæc vt dixit ad Symphoniam 4. tripudiantes procurrerũt, ſuperioremq́; partem repoſitorij abſtulerunt. Quo facto videmus infra ſcilicet in altero ferculo altilia & ſumina, leporemque in medio pennis ſubornatum, vt Pegaſus videretur. Notauimus etiam circa angulos repoſitorij Marſias quatuor, ex quorum vtriculis garum piperatum currebat ſuper piſces qui in curipo natabant. &c. Trimalcio eiuſmodi methodio lætus, carpe inquit. Proceſſit ſtatim ſciſſor, & ad Symphoniam ita geſticulatus lacerauit obſonium vt putares Darium hydraule cantante pugnare. Tum hæc carmina ſubiicit ex Publio,

Luxuriæ rictu martis marcent mœnia.
Tuo palato clauſus pauo paſcitur.
Plumato amictus aureo babilonico,
Gallina tibi Numidica, tibi gallus Spado,
Ciconia etiam grata, peregrina, hoſpita,
Pietati cultrix gracilipes, crotaliſtria,
Auis exſul hyemis, titulus tepidi temporis
Nequitiæ nidum in cacabo fecit meo.

De Imperatorum menſis, ferculis, & miniſtris.

CAP. XXXVII.

MVlti fuimus in dapſilibus, & rectis delicatorum conuiuiis: iam ad fercula, menſas, & miniſtros Romanorum proprius accedamus. Heligabalus primus omnium priuatorum toros aureis toralibus texit. Deinde æſtiua conuiuia coloribus exhibuit, vt hodie praſinum, vitreum alia die, venetum deinceps exhiberet. Primus menſas & capſas argenteas habuit. Primus etiam cacabos, vaſa centenaria, argentea ſculpta. Et maſticatum, & puleiatum primus inuenit. Nam roſatum ab aliis acceptum pinearum etiam attritione odoratius reddidit, id eſt, pocula maſtyche, roſa, abſynthio, pulegio condiebat. Poſtea enim ſubiungit. Condito piſcinas & ſolia temperauit, & roſato atque abſinthiato. cætera ex eodem require. Olim nefas priuatis eodem cultu conuiuia exhibere, quo imperator. Marcus viris claris permiſit, vt eodem cultu quo & ipſe, vel miniſteriis ſimilibus conuiuia exhiberent, vt Capitolinus. Plin. Panegy. Tanta benignitas principis, tanta ſecuritas temporum eſt, vt ille nos principalibus rebus exiſtimet dignos, nos non timeamus quod digni eſſe videamur. Xiphilin. in Nerua. χρημάτων ἀπορῶν πολλὰ μὲν ἱμάτια, καὶ σκεύη καὶ ἀργυρᾶ καὶ χρυσᾶ, ἄλλα τ' ἔπιπλα, καὶ ἐκ τῶν ἰδίων, ἐκ τῶν βασιλικῶν ἀπέδοτο. egens pecuniis multa veſtimenta & vaſa argentea & aurea, & aliam ſupellectilem, & ex propriis, & ex regiis vendidit. Si vendidit, ergo & vſum permiſit: vnde ſequitur, priuatos qui

emerēt, regio apparatu potuiſſe vti. Imperatoris autem menſa ſæpe milites & centuriones accipiebantur; aliiq; multi, quibus honorem maximum haberi vulgo putabant. Panegyrico Theodoſij, Ille menſa imperatoris beatus, ille oſculo conſecratus eſt. Trebellius in Gallieno, Nam cum cingula ſua plerique militantium qui ad conuiuium venerant ponerēt, hora conuiuij Gallienus his auratos, ſtellatoſque baltheos rapuiſſe perhibetur. Hinc mos vt deinceps cum imperatore cincti diſcumberent. Vitellius epulas trifariam ſemper, interdum quadrifariam diſpertiebat, in jentacula, & prandia, & cænas, comiſſationeſque, facilè omnibus ſufficiens vomitandi conſuetudine. Indicebat autem aliud alij eadem die, nec cuiquam minus ſinguli apparatus quadrigenis millibus nummum conſtiterunt. Famoſiſſima ſuper ceteras fuit cena ei data aduentitia à fratre, in qua duo millia lectiſſimorum piſcium, ſeptem auium appoſita traduntur. Hanc quoque exſuperauit ipſe dedicatione patinæ, quam ob immenſam magnitudinem clypeum Mineruæ, αἰγίδα πολιούχου dictitabat. In hac ſcarorum jocinora, phaſianorum, & pauonum cerebella, linguas phœnicopterum, murenarum lactes, à Carpathio vſque, fretóque Hiſpaniæ per nauarchos ac triremes petitarum commiſcuit, vt Sueton. c.13. lib.11. Aſinius Celer muli obſonium ſex millibus HS. detulit. Æſopus hiſtrio ex auibus canoris centum millium patinam confiſcauit. filius eius margarita dehauſit, ait Tertullianus lib. de Pallio c. 8. Otho cum Neronem exciperet conuiuio λέγεται πολλαχόθεν ἀργυρέους καὶ χρυσοῦς περιβέβληται ἄφρων στολίδας, ὥσπερ ὕδωρ τὸ μύρον χέεσθαι, dicitur

proponere ſolitus multis partibus tubos, vnde flueret vnguentum inſtar aquæ, ait Plutarchus. Caligula panaria cum obſonio viritim diuiſit. Qua epulatione equiti Romano contra ſe hilarius, auidiuſque veſcenti partes ſuas miſit, vt Sueton. Expetebantur priuatis menſæ imperatoriæ. Caligula cōpererat prouincialem locupletem ducenta HS. numeraſſe vocatoribus, vt per fallaciam conuiuio interponeretur, nec tulerat moleſte tam magno æſtimari honorem cænæ ſuæ, eodem auctore c.39. Statius lib.4. Syluar. in epiſt. Secundo gratias egi ſacratiſſimis eius epulis honoratus.

Aſt ego cui ſacræ Cæſar noua gaudia cænæ
Nunc demum, dominâque dedit conſurgere menſa.

Aulus Serenus ad Seuerum, quippe qui dignatione veſtra cum interſim cōuiuio ſacro. Nero citharœdorum coronas ad ſe miſſas adeo grate recipiebat, vt legatos qui pertuliſſent nō modo primos admitteret, ſed etiam familiaribus epulis interponeret, ait Sueton. Formam conuiuij imperatorij deſcribit Codinus his verbis, τοῦ οὖν βασιλέως καθίσαντος ὑπηρετεῖ μέγας δομέστικος οὕτω. Cum itaque ſedit imperator, magnus domeſticus ita miniſtrat. aſſiſtit magnus domeſticus primus propè imperatorem, poſt hunc domeſticus menſæ; & poſt hunc pręfectus mēſæ (malè interpres vertit ὁ παρεστάναι, præbet miſſum) Affert autem miſſus domeſticus rei domeſticæ, quibus debet veſci imperator, & tradit præfecto menſæ. Atque hic domeſticus affert domeſtico menſæ, hic vero rurſum magno domeſtico, & magnus domeſticus proponit corā imperatore. Vide paginam 120.109.154.15.202. Sed vt antiquiora arceſſamus impe-

ratores qua die Auguſti ſalutati, ad conuiuium magiſtratus & primos Senatorũ vocare ſoliti, vt Capitolin. in Pertin. Conſules, ipſo conſulatus die, epulum Senatoribus & equitibus Romanis dediſſe indicat Plinius lib. 14. c. 15. Cæſar, inquit, Hiſpanienſi triumpho Chium & Falernum dedit, Epulo vero in tertio conſulatu ſuo Falernum, Chium, Lesbium, Mamertinum, quo primum tempore quatuor genera vini appoſita conſtat. De Aureliani conſulatu Vopiſcus, in litteris Valeriani ad Præfectum ærarij, Dabis ad editionem Circenſium aureos Antonianos trecentos. Conuiuium auté publicũ edi iubebis Senatoribus, equitibus Rom. hoſtias maiores duas, minores quatuor. Reliquos magiſtratus epulum dediſſe oſtendit Cicero 4. Tuſcul. Deorum puluinaribus, & epulis magiſtratuum fides præcinunt. Seneca lib. 5. controuerſ. Quis ferret te ſi in triclinio tuo iudicium coëgiſſes, ait Hiſpo Prætori. Scelus eſt in conuiuio damnari hominem, quid occidere ad arbitriũ meretricis. Quid ſi per Deos immort. nullo ſolemni die populo inſpectante in foro conuiuium habuiſſes, non minuiſſes maieſtatem imperij noſtri? Atqui quid intereſt conuiuium in forum, an forum in conuiuium attrahas? Vnde colligas prætorem epulum die magiſtratus ſui dediſſe. Corippus lib. 3. vbi funeris Iuſtiniani pompam accuratiſſimis verſibus deſcripſit, mox ſubiicit & omnium gaudia in renuntiatione Iuſtini Imperatoris, & feſtiuitatem, iuuenum luxus, maximè vero conuiuij Imp. magnificentiam his verbis,

Interea lætus ſacra cum coniuge Princeps
Cœperat Auguſta felicia carpere menſa.

Gaudia, regales epulas, & dulcia Bacchi
Munera, quæ Sarepta ferax, quæ Gaza crearat,
Aſcalon & lætis dederat quæ grata colonis. &c.
Aurea purpureis apponunt fercula menſis
Pondere gemmarum prægrandia. Pictus vbique
Juſtinianus erat, dominus pictura placebat,
Gaudebántque ſui genitoris imagine viſa.

Ad hæc verba Thomæ Dempſteri viri doctiſſimi notas lectiſſimas lege, quibus Corippo nitorem ſuum reſtituit. Comes patrimonij diuinas epulas procurabat. Caſſiodorus lib. 2. c. 9. Nam & ſi epulas noſtras ſollicita ordinatione diſponas, nō ſolum noſtro palatio clarus, ſed & gentibus neceſſe eſt reddaris eximius. Legati pene ex tota orbis parte venientes cum noſtris cæperint intereſſe conuiuiis, admirantur copioſè repertum, quod in patria ſua norunt eſſe rariſſimum. Stupent etiam abundantiam vnius menſæ tantas ſeruientium turbas poſſe ſatiare. &c. Merito vt qui es iudex tanti apparatus, & epularum, delinitus cibis tibi animus concedatur. Adhibebantur igitur conuiuio Imper. milites & litterati, maximè Præfectus prætorio. Caſſiodor. lib. 12. Cum apud rerum dominum ſolemni more pranderet Præfectus prætorio. Capitolinus in Macrino, Adhibuit conuiuio litteratos, vt loquens de ſtudiis liberalibus neceſſario abſtineret. Tribuni Scholarū diuinis epulis adhibebantur, C. Theodoſiano de Comitib. & Tribun. Scholar. l. 1. Veſpaſianus duos patricij generis familiari menſæ adhibuit, ait Sueton. Ammianus lib. 15. Spectabilis honore menſæ regalis, antepoſitus aliis, vt iam ſecretius de rerum ſumma cōſultaretur. Verum & clerici

menſæ regiæ accûbebant. Paulin. lib. 4. de S. Martino, *Ad dextram regis ſancto venerabilis ore conſedit Senior.* Milites alias cincti, alias diſcincti conuiuio Imper. accumbebant. Erat conuiuium militare vt ſcribit Trebellius in Gallieno. Lampridius in Heliogabalo, menſam militarem vocat. Pertinax ad conuiuium magiſtratus, & proceres Senatus rogauit, quam conſuetudinem Commodus prætermiſerat, vt Capitolinus. Zonaras, βασιλεὺς δὲ κατὰ χρόνους ὡρισμένους ἐκ συνηθείας παλαιᾶς τοῖς τῆς συγκλήτου πανδαισίας ἔδωκε. Imperator ſtatis temporibus ex antiqua cõſuetudine Senatoribus conuiuium dedit. Menſæ regiæ conuiua, ſi communione piorum pulſus fuerat, communioni reddebatur, vt concilio 12. Tolet. c. 3. Iuo Carnotenſ. ep. 123. c. 195. ex libris regalium capitulorum, id eſt, concilio Toletano. Menſæ regiæ delitias lege in Panegyrico Theodoſ. Claudius adhibebat omni cænæ & liberos ſuos, cum pueris puelliſque nobilibus, qui more veteri ad fulcra lectorum ſedentes veſcerentur, vt Sueton. in Claudio c. 32. Auguſtus non cænauit vna cum liberis ſuis, niſi in imo lecto aſſiderent. Equites & Senatores ad regias epulas vocati ſæpe infra menſam recubuerunt. Seneca lib. 2. de Tranquil. c. 15. Non accipiet ſapiens contumeliam, ſi in conuiuio regis recumbere infra menſam jubebitur. Pomponius Secundus cum Caio Caligula cibum cæpit ad pedes eius ſedens in ſponda, παρὰ τοῖς ποσὶ αὐτοῦ καθήμενος, ait Dio. Mos habebatur principum liberos ſedentes veſci in aſpectu propinquorum propria & parciori menſa, vt Tacitus lib. 13. Archimagirus aduentans monebat tempus eſſe curandi corpora, inquit

Sidonius lib. 2. c. 9. Eum qui regiæ menſæ præpoſitus erat Conſtantius Porphyr. in Chorophraphia vocat τὸν ἐπὶ τῆς τραπέζης. Euſtathius ἐδέατρον, βασιλικὸν, προηγη- τὴν, καὶ τὸν ἐπιστάτην τῆς ὅλης διακονίας τραπέζης, ἀπὸ τοῦ ἔδειν. Feſtus, Edeatræ qui præſunt regiis epulis. Veteres ſtru-ctorem vocarunt. Zonaras t. 3. p. 143. τὸν ἐπὶ τῆς τραπέζης ἔπεμψεν στρατηλάτην. v. gloſ. Magiſtrum regiæ menſæ, præpoſitum regiæ menſæ vocant. Heſychius, ἐδέατρος ἐπιμελητὴς δείπνου. Theodoretus lib. 4. eccleſ. hiſtor. Demoſthenem, τῶν βασιλικῶν προμηθούμενον δείπνων. Heſychius, τραπεζοποιὸς ὁ τῆς πάσης περὶ τὰ συμπόσια παρα-σκευῆς ἐπιμελούμενος. μάχενες οἰκοδόμοι δείπνου. ταῦτ' ἐστὶ παρ' Ἐφε-σίοις οἰνοχόοι. Erant qui aquam ad manus præberent, qui mappam extergẽdis manibus darent. Aymonius lib. 4. Auſtregiſilus qui Guntrano mappam ad extergendas manus dabat. Athenæus lib. 9. τὸ μὲν ὕδωρ πρὸ ἀρίστου καὶ δείπνου λέγουσι κατὰ χεῖρας, τὸ δὲ μετὰ ταῦτα ἀπονίψασθαι. Aquam ante prandium & cænam vocant ad manus, poſt cibum dicebantur abluere ſc. χέρνιβα, χειρόνιβα, χερνίβια, χειρόπτερα. ἐχρῶντο δὲ εἰς τὰς χεῖρας ἀποπλύνοντες αὐτὰς καὶ σμήγματι ἀπο-ρρύψεως χάριν. vtebantur ſmegmate & purgamento la-uantes manus, vt ſordes eluerent. εὐωδέσι τὰς χεῖρας κα-τεχρίοντο. odoratis manus inungebantur. χειρόμακτρον ὠμόλινον, mantile è crudo lino tergendis manibus. Pe-tronius aquam ad manum popoſcit. Caper, aquam in manus. Sidonius lib. 1. manibus aquam. Lauandis ma-nibus aquam prębebant pueri grãdiores, teſte Polluce, καλοῦνται παῖδες οἱ δοῦλοι κἂν ὦσι πρεσβύτεροι, iiq; capillati. Seneca ep. 120. Si pertinere ad te iudices, quam crinitus puer poculum tibi porrigat. Apul. lib. de Deo Socrat.

familias calamiſtratas. Hieronym. Non ambulet iuxta te calamiſtratus procurator. Seneca ep. 123. puerorum perſpicuos cultu atque forma greges. lib. de vita beata, quare pedagogiũ precioſa veſte ſuccingitur. Etiã ætate Ciceronis formoſi pueri miniſtrarunt, lib. 2. de finibus. Lucian. in Aſino, καὶ παῖδες ἡμῖν παρειστήκεσαν οἰνοχόοι καλοί. Pherecrates apud Athen.

κόραι δ' ἐν ἀμπεχόναισι τετραχύφοις. ἀρτίως
ἡβυλλιῶσαι, καὶ τὰ ῥόδα κεκασμέναι,
πλήρεις κύλικας οἴνου μέλανος ἀνθοσμίου
ἤντλουν διὰ χώνης τοῖσι βουλομένοις πιεῖν.

Puellæ in amictu trifariam texto recenti pubeſcentes, roſis ornatæ hauriebant infundibulis calices plenos vino odorato illis qui bibere vellent. De cantoribus in conuiuiis Seneca in ep. In comeſſationibus noſtris plus cantorum eſt, quàm in theatris ſpectatorum. Sidon. lib. 1. c. 2. Sic tamen quod illic nec organa hydraulica ſonent, nec ſub phonaſco vocalium concentus meditatum acroama intonat, nullus ibi Lyriſtes. Macrob. lib. 2 c. 4. delectatus inter cænam pueris ſymphoniacis. Manil. *Ille dabit cantus inter conuiuia lætos.*

Ad cænã imperatoris milites togati veniebãt, non palliati. Spartianus in Seuero, Cum rogatus ad cænã imperatoriã palliatus veniſſet, qui togatus venire debuerat. Hadrianus tamen aut pallio tectus diſcubuit, aut toga ſubmiſſa, eodem auctore. Partes autem cuique ſuæ datæ. Apuleius lib. 7. Parteſque ſurreptas, & præguſtatas portiones offerebat. Græci μοίρας vocant. Homerus Odyſſ. 8. οἱ δ' ἤδη μοίρας τ' ἔνεμον, κερόωντο τ' οἶνον.

Sueton. Calig. c. 8. Equiti Rom. auidius veſcenti partes

ſuas

ſuas miſit. Miniſtri linteis ſuccincti miniſtrabant. Seneca ep. 96. Aderit miniſtrorum turba linteis ſuccincta, per quos ſigno dato ad inferendam cænam haud obſtrepenter diſcurritur. Idem c. 12. lib. de breuit. vitæ legendus. De ſciſſoribus Clemens lib. 3. pædag. c. 2. φεύγοντες γὰρ αὐτουργίαν, καὶ αὐτοδιακονίαν ἐπὶ τοὺς θεράποντας καταφεύγουσιν, ὀψοποιοῖς, καὶ τραπεζοποιοῖς, καὶ τῶν ἐν τέχνῃ εἰς μοίρας κατατεμνόντων τὰ κρέα. nolentes ſibi ipſis miniſtrare, vt laborẽ defugiant, ad miniſtros confugiunt, ſciſſoribus, & ſtructoribus, & artis carptoriæ peritis in partes ſecantibus carnes. Lucianus lib. de iis qui docent ob pret. τεμνομένου γὰρ ἐν τῷ μέσῳ σοὶ τοῦ ὑπογαστρίου, χρὴ ἐκ παντὸς τὸν διανέμοντα ἵλεων ἔχειν. Cum enim in media ſue abdomen, & ſumen ſcinditur, carptorẽ amicum habere oportet. Sumen interdictum cenſoriis legibus. Plin. lib. 8. c. 2. Hinc cenſoriarum legum paginæ, interdictaque cænis abdomina, glandia, teſticuli, vuluæ, ſyncipitia verrina, vt iam Publij Mimorum Poëtæ cæna, poſtquam ſeruitutem exuerat, nulla memoretur ſine abdomine, etiam vocabulo ſuminis ab eo impoſito. Iuuen. ſat. 9.

carptores, archimagiri.

Vet. interp. Infertores qui illata carpunt. Erant & in cænis dictioſi, qui mimicis ſalibus cibos condirent. Capitol. in Vero, Adduxerat ſecum & fidicines, & tibicines, hiſtriones, ſcurraſque mimarios, & præſtigiatores, & omnia mancipiorum genera, quorum Syria, & Alexãdria paſcitur voluptate. Clemẽs lib. 3. Pædag. c. 4. καὶ συνανακλίνονται τοῖς φοξοῖς παίζουσαι, σκαληνοῖς πέρασι γελώμεναι, καὶ τὸν μὴ φροντίζειν ἀκούουσαι γελῶσι. Et ſimul accũbunt morionibus caput acutum habentibus colludentes, &

ſicinnis monſtris ſe oblectantes, rident cum audiunt Therſiten. Seneca ep. 123. Varus eques Romanus, cœnarum bonarum aſſectator, quas improbitate linguæ merebatur. Iuuenal. ſat. 9.

Conuiua ioco mordente facetus,
Et ſalibus vehemens.

Gloſſ. Iſidori, aſſecula, ſcurra, paraſitus, bucellarius, τερίβδημος Heſychio. Vide ſi vacat librum noſtrum ſecundum de theatro. Ioannes Salisberienſ. Recumbentis pedes calamiſtratus comatulus excipit, nitorem inuidens meretrici, hiſtrioni habitum, cultum procis, virginibus ornatum, triumphalem quoque principibus apparatum, & in aliorum cōſpectu pedes, & ne plus dicam teneris manibus tibias tractat. Ad ſymphoniam efferebantur à cæna. Seneca, Pacuuius qui Syriam vſu ſuam fecit, cum vino, & illis funereis epulis ſe ſepeliſſet, quaſi ſibi parentaret, ſic in cubiculum ferebatur à cæna, vt inter plauſus exoletorum hoc ad ſymphoniam caneretur, βεβίωκε, βεβίωκε, nullo non ſe die extulit. Vltimi ferculi ſignum buccina interdum datum. Hippolochus de Carani conuiuio, ἔνατον δῶν οἱ παῖδες εἰς εὐτυχεῖς σπυρίδας, ἕως ἐσάλπισεν ὁ εἰωθὸς τοῦ τελευταίου δείπνου σημεῖον. Nonum pueri in ſportas vberes ac beatas intulerunt, donec tuba ſolemne ſignum vltimi miſſus datum eſt. Nicephorus Gregoras auctor eſt lib. 7. Principem Ruſſiæ à Conſtātino Magno dignitatem hæreditariam accepiſſe, vt eſſet menſæ domeſticus. Sed & Domeſticus Domeſticij miſſus inferebat in mēſam imperatoris. Domeſticij domeſtici miſſus omnes inferentes ponunt humi. δομέστικος δομεστικίου διακομίζει μίνσους ἐν

μάγειρ φαγεῖν ὁ βασιλεύς· οἱ δομέστικοι οἱ δομεστικοὶ τοὺς μύσωνας ἅπαντας φέροντες τιθέασιν ἐπ' ἐδάφους, Codinus. Q. Calaber libro quinto Achilli quatuor puellas fuiſſe ait conuiuij ornatrices, quarum vna ciborum erat proma conda, altera conuiuis merum fundebat, tertia poſt conuiuiũ aquam manibus dabat, quarta menſam è conuiuio tollebat. Verba Græca, vt recta ſunt, ponam.

καὶ ῥ' ἡ μὲν δόρποιο πέλεν ταμία, καὶ ἐδωδῦς,
ἡ δ' ἄρα δαιτυμόνεσσι ἐπῳνοχόει μέθυ λαρόν,
ἄλλη δ' αὖ μετὰ δόρπον ὕδωρ ἐπέχευε χέρεσσι,
ἡ δ' ἑτέρη ἀπὸ δαιτὸς αἰεὶ φορέεσκε τράπεζαν.

μύσωνες dicti οἱ κορυφαῖοι τῶν μαγείρων, ait Heſychius, Muſones præcipui, & quaſi principes coquorum. τραπεζοποιοὶ apud Baſilium ſerm. 1. de jeiunio, ſtructores. Obſonator eſt, qui antequam luceat, pulſat fores alienas, & tanquam bellum aliquod immineat, excitat dormientes. Turbatum vides, anhelantem aduertis, interrogas quæ cauſa ſit perturbationis: poſcit, inquit, Dominus meus, vbi vinũ melius veneat, quærit vbi durior vulua curetur, vbi jecur mollius, vbi phaſianus pinguior, vbi piſcis recentior, ait Ambroſius lib. de Helia & jeiunio. Heſychius, προύνικοι οἱ μισθοῦ κομίζοντες τὰ ὤνια ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς, οὓς τινες παιδαρίωνας καλοῦσι, δρομεῖς ταχεῖς. Prunici qui de foro obſonia pretio mercati afferunt, quos quidam pædarionas vocant, curſores celeres. ἄοξοι, μάγειροι, ὑπηρέται. Heſychius, Aoxi, miniſtri, coqui. Athenæus lib. 7. παρὰ δ' ἐφεσίοις οἱ οἰνοχοοῦντες ἤΐθεοι τῇ τοῦ ποσειδῶνος ἑορτῇ ἐκαλοῦντο ταῦροι. Apud Epheſios iuuenes pocillatores feſto Neptuni dicebantur tauri. Helleſpontij ἐπεγχύτην vocant pocillatorem. Alij ſunt ſciſſores,

diribitores, chironomontes. Iuuenalis ſat. 7.

Quo geſtu lepores, & quo gallina ſecetur.

Sidonius li. 4. Byzātini chironomōtes, Apicij epulones. Apule' Mileſia 2. Diribitores pluſculi ſplēdide amicti, puellæ ſcitulæ miniſtrantes, pueri calamiſtrati pulcre induſiati, gemmas formatas in pocula vini vetuſti offerentes. Caſtrenſis ſacri palatij ſub diſpoſitione ſua habebat pædagogia, miniſteriales, & curam palatiorum. Infertores, παραθέται. V. gloſ qui cibos in menſam inferunt. infertilia εἰσκομίσματα. fercula, miſſus. Heſychius, οἰνοῦσαι, ἡ διακονοῦσα τοῖς συμποσίοις, mulier quę miniſtrat conuiuio. οἰνοχόος ὁ ἐπιχέρνης pincerna, fortè ἐπὶ χέρνης, vt apud Codinum. τέττινες οἱ τῶν μαγείρων ὑπηρέται ξένοι, Athenis, Tettines miniſtri alienigenæ coquorum, maiſones indigenæ, οἱ δὲ ἐντόπιοι μαίζωνες. Apicius primus coquinæ apparatum inſtituit, vt Iſidor. lib. 20. Totum miniſterium eleganter deſcribit Seneca ep. 47. Cum ad cænandum diſcumbimus, alius è ſeruis ſputa detergit, alius reliquias temulentorum ſubditus colligit, alius pretioſas aues ſcindit, pectus, & clunes certis ductibus circumferens eruditam manum in fruſtra excutit. alius vini miniſter in muliebrem modum cum ætate luctatur. &c. adiice obſonatores. Quare ars eſt apud te miniſtrare, nec temerè, & vt libet collocatur argentum, ſed perite ſtruitur, & eſt aliquis ſcindendi obſonij magiſter. Petronius ſatyrico, Cum ſubito ſignum ſymphonia datur, & guſtatoria pariter à choro cantante rapiuntur. &c. Plinius diuidere dixit. Poſtea culinarum artem inuenerunt, vt clunes ſpectentur, vt diuidantur intergora, vt à pede vno dilatata repoſitoria occupent.

Lucillius cibicidam. Iuuenalis, chironomonta volanti cultello. Seneca ep. 15. tranſeo piſtorum turbã, tranſeo miniſtratorum, per quos ſigno dato ad inferendam cænam diſcurritur. Popinæ præfecti, culinariæ artis magiſtri. Martial.

Et quæ non egeant ferro ſtructoris ofellæ.

Structorem poſuit pro ſciſſore. Seneca lib. de breuit. vitæ, Quanta celeritate glabri ſigno dato ad miniſteria diſcurrant. Quanta arte ſcindantur aues in fruſta non enormia. Pollux lib. 6. τραπεζοποιοί, τραπεζοκόμοι, ἀρχιμάγειροι, τομεῖς, ſtructores, magiſtri culinæ, ſciſſores. δαιτρὸς ὁ τὰ κρέα μερίζων τοῖς δαιτυμόσι, qui partitur carnes conuiuis. Pocillatores pocula lauabant, tergebantque, & phialas ſummis digitis tenebant, conuiuis ſcite porrigentes, Pollux lib. 6. c. 16. οἰνοχόοι τὰ ἐκπώματα ἐκπλυνόντων, διαπτυόντων, κλυζόντων, καὶ τὰς φιάλας ἐπὶ τῶν δακτύλων ἄκρων ἐχέτωσαν προσφέροντες τοῖς συμπόταις εὐλαβῶς. Menſa Antonini Pij per proprios ſeruos, proprios aucupes piſcatores, & venatores inſtructa eſt. Capitolin. Galienus vuas triennio ſeruauit, hyeme ſumma melones exhibuit. ficos virides, & poma ex arboribus recentia ſemper alienis menſibus præbuit. mantilibus aureis ſemper ſtrauit, gemmata vaſa fecit, eademque aurea. bibit in aureis ſemper poculis, ſemper vina variauit, neque vnquam in vno conuiuio ex vno vino duo pocula bibit. Menſam ſecundam ſcurrarum, & mimorum ſemper propè habuit. Philo Iudæus de vita contemp. p. 215. τρίκλινά τε, καὶ περίκλινα χελώνης, ἢ ἐλέφαντος κατεσκευασμένα, καὶ τιμαλφεστέρας ὕλης, ὧν τὰ πλεῖστα λιθοκόλλητα, στρωμναὶ ἁλουργεῖς συνυφασμέναι χρυσῷ, αἱ δὲ ἀνθοβαφεῖς ἐξ ἑτέρας

παντοίων χρωμάτων πρὸς τὸ τῆς ὄψεως ἐπαγωγόν, ἐκπωμάτων πλῆθος, &c. Fortè, inquit, aliquis admitteret conuiuiorum morem qui hodie vbique obtinuit, ex Italica magnificentia, & deliciis, quas æmulati ſunt græci & barbari, apparantes cibos magis ad oſtentationem, quam vt laute ſe curent. tricliniares lecti & ſtibadia teſtudine aut ebore adornata, & meliore etiam materia, atque ea plæraque gemmata. Plurimæ menſæ lapillis inſertæ, ſtragulæ purpureæ auro intextæ, & floridæ veſtes omnium colorum ad oculorum voluptatem, pocula multa varia forma. Gutti enim & phialæ, & calices, & alia pocula Thericlea multiformia maximi artificij, & torno peritorum artificum perfecta, ſerui miniſtrantes ſpecioſi, non magis miniſterij cauſſa vocati, quam vt voluptati ſint ſpectantibus. Horum qui adhuc pueri ſunt, pocillatores ſunt, grandiores aquam ferunt lauti & læuigati, vultu fucis oblito, & capillo cincinnato, plexo, torto: ſunt enim capillati, aut omnino nō tonſi, aut capronis modo exæquatis in circuli formam, tunicas multicias & pellucidas albas induti, quę ante infra ſuras demittuntur, pone paulo infra genua, vtramque partem contrahentes criſpis contabulationibus ad commiſſuram tunicarum, à latere ſinus attollentes, cum dilatarint caua latera ſubſident. Alij ſunt adoleſcentes prima lanugine floridi, nuper deliciæ pullipremorum, exerciti curioſè ad grauiora miniſteria, vt oſtentent opes conuiuatoris, reuera ineptiæ, vt ſciunt qui vtuntur. Inſuper varia obſonia, placentæ, conditaræ, in quibus coqui & dulciarij laborant, non modo vt guſtum, verum & vt oculos paſcant nitore. octo

igitur & plures menſæ inferuntur refertæ rebus omnibus quę in terra, aqua, aëre degunt, electa & bene habita omnia, apparatu, & conditura, vt nihil deſit eorum quę in natura ſunt: vltimæ menſæ inferuntur plenæ fructibus, nucibus, pomis omnis generis, præter bellaria, & ea quę ad comeſſationes faciunt. Deinde menſæ aliæ afferuntur vacuæ ob conuiuarum inſatiabilem gulam, qui gauiarum inſtar, aut mergorum, ipſa etiam oſſa vorant, alia lacerantes ſemeſa relinquunt. Conſule locum difficilem, ſed elegantem. Saliſberienſis Polycratici lib. 8. c. 7. miniſtrabant puellæ, aut puelli glabri, ſcituli elegantes. Seneca ep. 110. Hinc puerorum perſpicuos cultu atque forma greges, Themiſtius in Epitaphio. κατακλίνεις δ' ἐπὶ στιβάδος ἐστρωμένης τάπησι καὶ πορφύρᾳ, καὶ τράπεζαν παραθέμενος σικελικὴν πίνετε ἄδδην, καὶ εὐωχεῖτε, κόρης αὐτοῖ τῆς κορινθίας, ἢ παιδὸς ἰωνικοῦ διακονουμένων. Accumbis in thoro ſtrato tapete, & purpura & menſa Sicula poſita, bibitis abundè, & genio indulgetis, puella Corinthia, aut puero Ionico miniſtrantibus. Archeſtratus.

χέρνιβα δ' ἂψ ἀθύραζε φέρειν στεφανώματα δ' εἴσω,
εὐώδεις ῥαδινῆς χερσὶ λάκαινα κόρη.

Piamina, & purgationes ferat ſtatim Lacæna puella foras, & coronamenta intro pulcra manibus teneris. Seneca ep. 47. Alius niuis miniſter in muliebrem modum ornatus, cum ætate luctatur. Varia igitur fuere miniſteria, puellæ viro maturæ, pueri teneri à poculis, alij grandiuſculi, impuberes, puberes, prima lanugine, canuſiati, albati, pexi, cincinnati ad oculorum voluptatem. Iuuen. ſat. 10. ruſticos pueros deſcribit,

Idem habitus cunctis, tonſi rectique capilli,
Atque hodie tantum propter conuiuia pexi.

Suetonius c. 12. Domitianus generum fratris indignè ferés albatos & ipſum miniſtros habere, dixit, οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη. Auratam veſtem miniſtrorum Alexādri Seueri vel in publico conuiuio nullus habuit, vt Lampridius. Euſtathius in Hiſmenia & Hiſmene, ὑσμίνῃ παρθένῳ τῇ θυγατρὶ Σωσθένης οἰνοχοεῖν ἐγκελεύεται. ἡ δ' οὖν ἐζώσατο τὸν χιτῶνα, ἐγύμνωσε τὼ χεῖρε μέχρι ἀγκῶνος, τὴν περὶ ταύτης ὀθόνην μηρίνθῳ λεπτῇ περὶ τὸν τράχηλον ἀναδήσασα, καὶ παρακαθίσασα τῇ περιστερᾷ τὰς χεῖρας ἀπέπλυνε τῷ στόματι, τοῦ πτηνοῦ καθυπουργοῦντος τῷ λειτουργήματι. Soſthenes imperat Hiſmene virgini filiæ ſuæ vt vinum fundat. Illa accinxit tunicam, nudauit manus vſque ad cubitum, funiculo tenui lineū amiculum quo cingebatur circa collum deuinciens, & aſſidens columbæ lauabat manus, ore columbæ adiuuante eius miniſterium. Lucianus, παῖδας δ' αὐτοῖς τοὺς ὡραίους, καὶ κομήτας, οὓς ὑακίνθους, ἢ ἀχιλλέας, ἢ ναρκίσσους ὀνομάζουσι, μεταξὺ ὀρέγοντας σφίσι τὰ ἐκπώματα. pueros ſpecioſos, comantes, quos Hyacinthos, Achilles, Narciſſos vocant, præbentes interea illis pocula. Zonaras t. 2. p. 26. περὶ τὰ βασίλεια πολλοὶ κικιννάτοι. Adhibebantur item in conuiuiis regiis plærumque fidicines, fidicinæ, ſaltatrices, crotaliſtriæ, citharœdi. Ammianus lib. 30. Cumque apponerentur exquiſitæ cupediæ, & ædes pulſu neruorum, & articulato, flatilique ſonitu reſonarent, iam vino incaleſcente. Plato pſaltrias epulis ſuis excludit in Protag. ὅπου δὲ καλοὶ κἀγαθοὶ συμπόται, καὶ πεπαιδευμένοι εἰσί, οὐκ ἂν ἴδοις οὔτε αὐλητρίδας οὔτε ὀρχηστρίδας, οὔτε ψαλτρίας, vbi ſunt conuiuæ honeſti, ſtudioſi, & pulcrè inſtituti,

neque

neque fidicinas videas, neque ſaltatrices, aut pſaltrias. Trimalcio adhibet apud Petronium in Satyr..

Memphitides puellæ Sacris Deum paratæ,
Tinctus colore noctis Puer manu loquaci,
Trementibus labellis.

Antiocho victo primum Romæ pſaltriæ, ſambuciſtrię, & conuiualia ludionum oblectamenta addita epulis. Tum coquus, viliſſimum antiquis mancipium, & æſtimatione & vſu in pretio eſſe, & quod miniſterium fuerat, ars haberi cœpit, ait Liuius lib. 39. Plinius lib. 9. epiſt. Priuati etiam poſt cænam Comœdiam, aut Lyriſten adhibuere. Victor monet Theodoſium prohibuiſſe ne pſaltriæ comeſſationibus adeſſent. Iuuen. ſat. 11.

Forſitan exſpectes vt Gaditana canoro,
Incipiat prurire choro.

Macrobius lib. 2 c. 1. ſaturnal. non defuit qui pſaltriam intromitti peteret, vt puella ex induſtria ſupra naturam melior, canora dulcedine, & ſaltationis lubrico exerceat illecebris philoſophantes. Ambroſius de Cain & Abel. Saltatrices tonſæ, & criſpantes comam. Redeamus ad fercula & menſas. Optionem vocabant obſonatorem. Procopius lib. 3. Perſ. Ἰωάννην παρέδωκεν, ὃς οἱ ἐπεμέλετο τῆς περὶ τὴν οἰκίαν δαπάνης, ὀπτίωνα τοῦτον καλοῦσι Ῥωμαῖοι Ioannem tradidit, cui cura ſumptuum domeſticorum, Romani vocãt optionem. Omnino optionem poſuit pro obſonatore, & vt homo græcus falſus eſt. Spartian' in Hadriano obſonatorẽ, ἀγοραστήν. Mamert. in Panegyr. Iuli. Imperatoribus prandiorum, & cænarum magnitudines populus Romanus ſanciebat cum quæſitiſſimæ dapes non guſtu, ſed difficultatibus æſtima-

rentur, miracula auium longinqui maris, piſces, alieni temporis poma, æſtiuæ niues, hibernæ roſæ. Acipenſer à coronatis miniſtris in menſam imperatoris inferebatur, ait Macrob. l.3.c.16. C. Cæſar Dictator cum triumphales populo cænas daret, ſex millia murænarum à C. Hirrio ad pondus accepit, vt Varro lib.3. de re ruſt.c.17. & Plinius. Illas gulæ delitias numerat Clemens lib. 1. Pædag.c.1. τὰς ἐν πορθμῷ σικελικῷ σμυραίνας πολυπραγμονοῦντες, καὶ τὰς ἐγχέλεις τὰς μαιανδρείους, καὶ τοὺς ἐν μήλῳ ἐρίφους, Murænas freti ſiculi exquirentes, & anguillas Mæandricas, & hœdos Melicos, & mugiles è Sciatho inſula maris Ægæi, & conchas Pelori, & oſtrea Abydena, & halecces ex Lipara. Neque rapum Diuinaculum, neque betas Aſcræas, & pectunculos è genere concharum Methymnæos, & picas Atticas, & turdos Daphnicos, & ficus Chelidonias, ob quas Xerxes mouit in Græciam, attagenes Ægyptias, pauona Medum, &c. Veteres tanti grues fecere, vt ex Melo inſula Romam ferrentur, ait Plutarchus ſympoſ. 8. probl. 9. lib. 2. de vſu carnium. Oues Melicæ dicuntur Medicæ, vt & apud Varronem. Heliogabalus cænas Apicij & Vitellij vicit. Piſces ex viuariis ſuis bubus traxit. Dulciarios, & lactarios tales habuit, vt quæcunque coqui de diuerſis edulibus exhibuiſſent, vel ſtructores, vel pomarij, illi modo de dulciis, modo, de lactariis exhiberent. gladiatores ante conuiuium pugnantes ſibi frequenter exhibuit. Strauit ſibi triclinium in ſummo luſorio, & dum pranderet noxios, & venationes ſibi exhibuit, ait Lamprid. Verus gladiatorum frequentius pugnas in conuiuio habuit, poſt conuiuium luſum eſt teſſeris vſque ad

lucem, ait Capitolinus. Eiuſmodi voluptates Alexander Seuerus repudiauit, cui ſumma illa oblectatio fuit, vt catuli cum porcellis luderent, aut perdices inter ſe pugnarent, aut aues paruulæ ſurſum ac deorſum volitarent, narrante Lampridio. Heliogabalus paraſitis in ſecunda menſa ſæpe cereā cænam, ſæpe ligneam, ſæpe eburneam, aliquando fictilem exhibuit, ita vt omnia illis exhiberentur videnda de diuerſa materia, quę ipſe cænabat, quum tantum biberent per ſingula fercula, & manus quaſi comediſſent, lauarent. Moris enim fuit, vt ad ſingulos miſſus lauarent, vt Atheneus lib. 4. Sidonius lib. 1. e. 11. Lampridius in Heliogab. Aureliani conuiuium de aſſaturis maximè fuit, apud Vopiſcum. Auguſtus tribus ſolemnibus ferculis imperatoriam menſam ſtatuit eſſe contentam, reliquorum duobus, quorum vnum jurulentum, auctore Suetonio lib. 2. c. 34. Sidonius, Quamuis conuiuium per edulia nunc jurulenta, nunc aſſa varietur, lib. 2 ep 9. Cato apud Seruium ad lib. 1. Æneid. ſub finem, ait antiquos duobus ferculis epulatos, vno jurulento carnium elixarum, alio aſſarum. Caroli Magni cæna cottidiana quaternis tantum ferculis præbebatur, præter aſſam quā venatores verub⁹ afferre ſolebant, vt Eginarthus Heliogabalus ſtruthiones & camelos exhibuit in cœnis aliquoties. De croco ſigma ſtrauit, cum ſummos viros rogaret ad cænam, item octo luſcos, & iterum 8 podagroſos, 8. ſurdos, 8. nigros, 8. longos, & 8 pingues, cum capi non poſſent vno ſigmate, vt de his omnibus riſus citaret. Donauit & argentum omne conuiuis, quod habuit in conuiuio, & omnem apparatum poculorum. Hydrogarum Ro-

quam, quum hæc Heliogabalus recepiſſet. Vſus conuiuij diurnus hic fuit. Vini ad totum diem ſextarij 30. panis mundi pondo 30. panis ſequentis ad donandum pondo quinquaginta. Nam ſemper de manu ſua miniſtris conuiuij & panem, & partes, aut olerum, aut carnis aut leguminum dabat. Erant decreta & carnis diuerſæ pondo 30. erant & gallinæ oua, adhibebatur & anſer diebus feſtis. Kalendis autem Ianuariis, &c. faſianus, ita vt aliquando & duo ponerentur, additis gallinaceis duobus. cætera ex eodem require. apud Lampridium. primus Heliogabalus fecit de piſcibus iſicia, primus de oſteis ac leioſtreis. Nunquam minus C. H S. cænauit, hoc eſt argenti libris 30. aliquando autem tribus millibus H S. cænauit. Carinus cētum libras auium, centum piſcium, mille diuerſę carnis in conuiuio ſuo frequēter exhibuit, vini plurimum effudit, vt Vopiſcus. Antoninus Geta prandia per ſingulas litteras iuſſit ſciētibus ſeruis, velut in quo erat anſer, aprugna, anas. itē pullus, perdix, pauus, porcellus, piſcis, perna, &c. Spart. apud Ammianum Marcel. lib. 16. Linteorum toralium par, menſam operimentis paribus tectam, duos clauos ita latiſſimos, vt ſibi viciſſim arte miniſtrantium cohærerent. clauos intelligo purpureos, vt Lampridius in Alexandro, cocco clauata mantilia. Alexander Seuerus in conuiuio aurum neſciit, pocula mediocria, ſed nitida ſemper habuit. Ducentarum librarum argenti pondus miniſterium eius nunquam tranſiit. Nanos, & nanas, & moriones, & vocales exſoletos, & omnia acroamata, & pantomimos populo donauit, Lamprid. Senatorium conuiuium, quo inſitum inſtitutumque

eſt multas epulas paucis paropſidibus apponi, quanuis conuiuium per edulia nunc aſſa, nunc jurulenta variatum. Ordinem conuiuij imperatorij Sidonius lib.1.e.11. ita deſcribit. Poſtridie iuſſit Auguſtus vt epulo ſuo circenſibus ludis intereſſemus. Firmus iacebat cornu ſiniſtro, Conſul ordinarius Seuerinus, &c. Iuxta eum magnus, olim ex præfecto, nuper ex conſule, &cæt. Vltimus ego iacebam, qua purpurati læuum latus in dextro margine porrigebatur. Otho imperator antiquam Romanorum cupiens conſuetudinem reuocare magna ex parte iam ſuis deletam temporibus, multa faciebat quę diuerſe diuerſi accipiebant. Solus ad menſam quaſi ſemicirculum factam loco ceteris eminentiore ſedebat, ait Dicmarus Epiſcop. l. 4. Chron. Sidonius epiſt. 13. lib. 9. omne miniſterium conuiuij graphicè depingit.

Peragat diem cadentem
Genialis apparatus,
Rutilaſque ferte blattas,
Melibœa fucat vnda,
Bibulum colore vellus.
Cteſiphontis, ac Niphatis
Rapidas vacante panno,
Bene ficta plaga cocco,
Cruor incruentus exit.
Reſupina flexus ora
Simulacra beſtiarum
Niue pulcriora lina
Hederiſque, pampiniſque
Cytiſos, crocos, anellos,
Dape poculis, choreis,
Rutilum toreuma byſſo,
Recoquente quas aheno
Opulentet vt meraco
Peregrina det ſupellex
Iuga texta, belluaſque
Acuit quibus furorem
Iaculoque ſeu forante
Vbi toruus & per artem
It equo, reditque telo
Fugiens, fuganſq; Parthus.
Gerat orbis, atque lauris,
Viridantibus tegatur.
Caſias, liguſtra, calthas

Calati ferant capaces,
Abacum, thoroſq; pinguant.
Domet hiſpidos capillos,
Petat alta tecta fumus.
Numeroſus erigatur
Cameræ in-ſuperna lychnus,
Adipeſque glutinoſos
Opobalſamum lucernæ.
Anaglyptico metallo,
Humeris ferant onuſtis.
Socient falerna nardo,
Roſa ſutilis coronet,
Alabaſtra ventilantes,
Dare fracta membra ludo,
Pede, veſte, voce, bacchas.
Thymelen, Palenque, doctas
Cithariſtrias Corinthus,
Pariter ſonante lingua,
Animata fila pulſu.
Satyris amica nudis,
Quibus antra per palati
Gemit aura tibialis,
Date dicta ſub cothurno,

Redolentibuſque ſertis
Manus vncta ſucco amomi
Arabumque meſſe pinguis
Veniente nocte necnon
Laquearibus coruſcis
Oleumque neſcientes,
Vtero tumente fundant
Geruli caput plicantes
Epulas ſuperbiores
Pateræ, ſcyphi, lebetes,
Tripodaſque, cantharoſque
Iuuat ire per corollas
Iuuat & vago rotatu
Simulare vel trementes
Bimari remittat vrbe
Trepidas ad officinas
Digiti quibus canentes,
Vice pectinis fatigent
Date & æra fiſtulata
Date rauulos choraulas
Crepulis reflanda buccis
Date carminata ſocco
Date quicquid & Poëtæ
Vario ſtrepunt in actu.

Veſpaſianus rectè, & dapſile conuiuabatur, vt macellarios adiuuaret, ait Suet. c. 19. Domitianus conuiuabatur frequenter, & large, ſed pene raptim, certè non vltra ſolis occaſum, nec vt poſtea comiſſaretur, vt Suetonius. Alexander Macedon in aureis lectis helluabatur. Q. Curtius lib. 9. Centum aurei lecti modicis in-

teruallis poſiti erant. Lectos circumdederant aulæa purpurea, auróq; fulgentia. Plato apud Atheneum li. 2. ἐν κλίναις ἐλεφαντόποσι, καὶ στρώμασι φοινικοβάπτοις, κἀν φοινικοῖσι σαρδιανικοῖσι κοσμησάμενος κατάκειται. in lectis eburneo pede, ſtragulis purpureis, & Sardianicis chlamydibus ornatus. Videtur acclamari ſolitũ in conuiuiis ζήσαις, viuas. Suidas in voce Pherecrates. Commodus, ἔπιεν ἐν τῇ ἀγωνίᾳ καὶ μὲν κύλικι ῥοπάλῳ τῇ παρὰ γυναικὸς γλυκὺν οἶνον ἐψυγμένον λαβὼν ἀμυστὶ, ἐφ᾽ ᾧ παραχρῆμα πάντας τοῦτο δὴ τὸ ἐν συμποσίοις εἰωθὸς λέγεσθαι ἐξεβόησαν, ζήσαις. Hauſtim bibebat in certamine laborans dulce vinum refrigeratum calice (lego ἁπαλῷ) tenero à muliere concubina accepto, in quo ſtatim omnes exclamarunt viuas, vt in conuiuiis ſolet. Romæ in cæna imperatoris buccinatores & tubicines omnes tuba canebant, vt vigilibus ponendis ſignum daretur. Polyb. l. 14. ἔστι γὰρ ἔθος κατὰ τὸν δεῖπνον καιρὸν τοὺς βυκανιστὰς, καὶ σαλπικτὰς πάντας σημαίνειν. De Proconſulibus agit Tacitus lib. 15. Addidit Corbulo gloriæ comitatem, epulaſque, & rogitante rege cauſas, quoties nouum aliquid aduenerat, vt initia vigiliarum per centurionem nunciari, conuiuium buccina dimitti, & ſtructam ante augurale aram ſubdita face accendi. Liuius lib 30. Tribunus edicit vbi prætorio dimiſſo ſigna concinuiſſent, extemplo educerent è caſtris legiones, ita vt imperauerat ſigna ſub occasũ ſolis efferri cœpta. Athenæus lib. 12. De Alexandro Magno, ἐγίνετο δὲ τὰ δεῖπνα πρὸς σάλπιγγα τότε μὲν ἐν τοῖς γάμοις, καὶ ἄλλως δ᾽ ἀεὶ ὅτε τύχοι σπονδοποιούμενος, ὥστε πᾶν εἰδέναι τὸ στρατόπεδον. Conuiuia eius erant ad buccinam cum in nuptiis, tum inter libamenta, ita vt omnis exercitus id ſciret. In caſtris Romani

mani libamina inferebant in aram, quæ fuit ante augurale, ut priuati in focum ſedem Larium. Homerus lib. 9.

ὁ δὲ ἐν πυρὶ βάλλε θυηλάς.

Patroclus in ignem miſit libamenta. Dionyſius lib. 4. ἀπὸ τῆς ἑστίας τῶν βασιλέων, ἐφ᾽ ἧς ἅγιας τε συντελοῦσι ῥωμαῖοι ἱερουργίας, καὶ τὰς ἀπὸ τῶν δείπνων ἀπαρχὰς ἁγίζουσι. A Regum foco, in quo & alia ſacrificia Romani faciunt, & primitias à menſa libant. Silius lib. 7.

Diſtinxit dulces epulas, nullóque cruore
Polluta caſtus menſa Cerealia dona
Attulit, ac primum Veſtæ deterſit honorem
Vndique, & in mediam jecit libamina flammam.

Plutarch. de fortuna Rom. ἀπαργμάτα καὶ λοιβὴν λαμβάνουσαν ἀπὸ βασιλικῆς τραπέζης, καὶ ὥσπερ εἰώθει, τῷ πυρὶ ἐπιβάλλουσαν. Primitias & libamina de menſa regia capientem & iniicientem de more in ignem. Caligula Senatores togatos cœnanti modo ad pluteum, modo ad pedes ſtare ſuccinctos linteo paſſus eſt, Domitianus epulum dedit equitibus, & Senatoribus, vt Sueton. Statius lib. 4.

Hinc cum Romuleos proceres, trabeatáque Cæſar
Agmina mille ſimul iuſſit diſcumbere menſis.

Reperti ſunt imperatores qui nolentes ac inuitos accumbere menſæ ſuæ, ingenti pecuniæ ſumma indicta cogerent. Nicephor. Gregoras, περὶ τὴν χρείαν ἐνεστηκυῖαν λιτρῶν ὃ συναριστήσει τῷ βασιλεῖ οὐχ ἑκόντα πειθόμενοι. Imperatrix Maximi vxor Diuum Martinum conuiuio excepit, eique miniſtrauit, apud Paulinum lib. 4.

Apponit menſam, ſellam locat, ingerit vltro
Lintea ſiccandis manibus, lymphaſque lauandis;

Eſcas perſpicuis properat deferre caniſtris,
Et quanquam officiis nunquam defeſſa vacaret,
Supplebat iugem ſtandi virtute laborem.

Panegyr. Theodoſij, Menſarum ſeruilium ſtatarius lixa dicitur viliſſimus inter miniſtros. Ammianus li. 14. Huic atratum adiungitur culinæ miniſterium. Carthagine locus vbi Wandalorũ reges cenitabant, Delphica dictus. Procopius Vandalico 1. τότε δὲ ὁ βελισάριος, ἐπεὶ ὁ καιρὸς εἰς τοῦτο ἧκεν, ἄριστον σφίσιν ἐκέλευσε γενέσθαι, οὗ δὴ γελίμερ τοὺς τῶν βανδίλων ἡγουμένους ἑστιᾶν εἰώθει· δέλφικα τὸν τόπον καλοῦσι ῥωμαῖοι, οὐ τῇ σφετέρᾳ γλώσσῃ, ἀλλὰ κατὰ τὸ παλαιὸν ἑλληνίζοντες· ἐν παλατίῳ γὰρ τῷ ἐπὶ ῥώμης ἔνθα ξυνέβαινε στιβάδας τὰς βασιλέως εἶναι, τρίπους ἐκ παλαιοῦ εἱστήκει, ἐφ᾽ οὗ δὴ τὰς κύλικας οἱ βασιλέως οἰνοχόοι ἐτίθεντο. δελφικὰ δὲ τὸν τρίποδα καλοῦσι ῥωμαῖοι, ἐπεὶ πρῶτον ἐν δέλφοις γέγονε, καὶ ἀπ᾽ αὐτοῦ ἔν τε βυζαντίῳ, καὶ ὅπου βασιλέως εἶναι στιβάδα ξυμβαίνοι, δέλφικα τοῦτο καλοῦσι τὸ οἴκημα. Tunc Beliſarius quando ad id tempus vocabat, ientaculum ipſis inſtrui iuſſit, vbi Gilimer Rex Vandalorum principes conuiuio excipere ſolitus erat. Delphicam vocant Romani eum locum non ſua lingua, ſed vt olim a Græcis mutuati. In palatio enim Romano vbi accubita imperatoris erant, tripus ab antiquo erat, in quo regij pocillatores calices ponebant. Delphicam Romani vocant, quia Delphis primum fuit, & ab ipſo Byzantij, & vbicunque accubita & lectos ſterni iubet imperator, hanc domum Delphicam vocant. Propriè tamen Delphicæ non triclinia, ſed mẽſæ erant tribus pedibus ſedentes. Cic. 6. in Verrem, Ideo prætèribo quod iſte menſas Delphicas è marmore. Martialis, lib. 12. ep. 67.

Gemmantes prima fulgent teſtudine lecti,
Et Mauruſiaci pondera rara citri.
Argentum atque aurum non ſimplex Delphica portat,
Stant pueri dominos quos precer eſſe meos.

Iuuenal. ſat. 1. Abacum vocat,

Lectus erat Codro procula minor, vrceoli ſex
Ornamentum abaci, necnon & paruulus infra
Cantharus, & recubans ſub eodem marmore Chiron.

Delphicam marmoream lapidem album Horat. lib. 1. ſat. 6. vocat. *& lapis albus*
Pocula cum cyatho duo continet.

Miniſterium quanquam latius pertinet, interdum pro eſcario argento vel potorio, quod in Delphica reponitur. Lamprid. Alexandro, Ducentarum librarum argenti pondus miniſterium eius nunquam tranſiit. Plinius repoſitoria dixit. Cibi regij ſub poſtremis Perſarum regibus veterem luxum redolebant. Simocatta lib. 4. c. 7. τῆς τε βασιλικῆς ἑστιάσεως μέτοχον ἐπεποίητο, πέμπων ὡς αὐτὸν ἐν λεκάναις χρυσαῖς μυττωτόν, καὶ κῶλα θήρας βασιλικῆς, βουβαλίδων τε, καὶ δορκάδων, καὶ ὄνων ἀγρίων τῶν μεγάλων ἐπίσημα, ἀνθοσμίας τε οἴνους, καὶ ποικίλων πομάτων παρασκευάς, ἄρτους τε εὖ πεπεμμένους, καὶ γάλα, καὶ λάγανα, καὶ ὁπόσα ἄλλα γαστριζομένοις τυράννοις δορυφορεῖται εἰς τραπέζης πανήγυριν. Fecit eum participem regiorum ciborum, mittens ad eum in lancibus aureis moretum, intrita, venationis regiæ membra bubalorum, hinnulorum, & aſinorum agreſtium partes maxime inſignes, liberi florem, vina odorata, & variorum potionũ apparatus, panes bene coctos, & lac, & bellaria, & cetera quæ regibus abdomini ſeruientibus miniſtrantur ad menſæ celebritatem. Euſebius

lib.3. de vita Conſtantini epulum deſcribit, quo Conſtantinus epiſcopos omnes qui Niceam conuenerant excepit. δορυφόρει μὲν γὰρ καὶ ὁπλῖται γυμναῖς ταῖς τῶν ξιφῶν ἀκμαῖς ἐν κύκλῳ τὰ πρόθυρα τῶν βασιλείων ἐφρούρουν. μέσοι δὲ τούτων ἀδεῶς οἱ τοῦ θεοῦ διέβαινον ἄνθρωποι, ἐνδοτάτω τ' ἀνακτόρων ἐχώρουν. εἶτα οἱ μὲν αὐτῷ συνανεκλίνοντο, οἱ δ' ἀμφὶ τὰς ἑκατέρων προσανεπαύοντο κλισιάδας. ἐπεὶ δὲ λαμπρῶς τὰ τῆς εὐωχίας προεχώρει, ἔτι καὶ τοῦτο βασιλεὺς δεξιούμενος τοὺς πάντας προσετίθει. μεγαλοψύχως ἕκαστον κατὰ τὴν πρέπουσαν ἀξίαν τοῖς παρ' αὐτοῦ τιμῶν ξενίοις. Spiculatores, & cataphracti milites nudis enſibus in ambitum veſtibula palatij cuſtodiebant. In medio horum ſine metu viri Dei pertranſibant, & in regiam penetrabant. Deinde alij ex his cum imperatore accumbebant, alij circa vtrorumque accubita requieſcebant. Vbi ea quæ conuiuij erant ſplendide proceſſerunt, hoc addidit magnificè imperator, omnes complectens, vt ſingulos pro merito cuiuſque xeniis honoraret. Non tantum autē ſtipatores limina regiæ obſidebant, verum & accumbentibus imperatoribus protectores aliquot pone ſtare moris fuit. Procopius Wandal.2. Areobindum πρῶτον ἐπὶ τῆς στιβάδος κατέκλινε, ἔν τε οἰκήματι οὗ δὴ στιβάδες ἐν παρασκευῇ ἦσαν ἐκ παλαιοῦ τρεῖς τὴν θοίνην ἐποιεῖτο. αὐτὸς μὲν οὖν ὁ τύραννος ἐπὶ στιβάδος κατεκλίνετο, ὡς τὸ εἰκὸς τῆς πρώτης, primum in accubito iuſſit accumbere: inſtruxerat autem cœnam in domo vbi lecti tres ab antiquo præparati erant. Ipſe quidem tyrannus, vt par erat, in primo toro accumbebat, vbi Athanaſius, & Artabanes erant, & alij amici tyranni, & Petrus Trax genere, δορυφόρος δὲ Σολόμωνος ἡγούμενος πρότερον, ἐν ἀμφοτέραις δὲ ταῖς ἄλλαις στιβάσι Βανδίλων οἱ πρῶτοι, καὶ ἄριστα

ἤσθην. ἀρχόντων ἑστιωμένων ὄπισθεν ἑστάναι τοὺς δορυφόρους νόμος. Protector autem Salomonis antea fuerat, in vtriſque aliis toris Vandalorum primi & fortiſſimi erant. Lex autem eſt, vt principibus cænantibus protectores pone aſtent, à quibus tyrannus interemptus. Erat Conſtantinopoli domus vbi 19. accubita, ſeu tori, in quibus regio apparatu conuiuia agitabantur. P. Diaconus, Iuſtinianus, inquit, in terræ motu prandia quæ ex more fiunt in decem & nouem accubitis ceſſare fecit, & eorum expenſas egenis tribuit. In regiis conuiuiis remotorum littorum piſces adhibiti, peregrini aëris volucres, alieni temporis flores, vt eſt in Panegyr. Theodoſ. Nam delicati illi ac fluentes, & quales ſæpe tulit reſpublica, parum ſe lautos putabant, niſi luxuria vertiſſet annum, niſi hybernæ poculis roſæ innataſsét, niſi æſtiuam in gemmis capacibus glaciem Falerna fregiſſent. horum gulæ anguſtus erat noſter orbis, namq; appoſitas dapes non ſapore ſed ſumtu æſtimantes, illis demum cibis acquieſcebant, quos extremus oriens, aut poſitus extra Romanum Colchus imperium, aut famoſa naufragiis maria miſiſſent. vt taceam infami ſæpe delectu ſcriptos in prouinciis aucupes, ductaſque ſub ſignis venatorum cohortes militaſſe conuiuiis. Nonne cognouimus cuiuſdam retro principis non prandia, ſed fercula ſeſtertium millies æſtimata, patrimoniorum equeſtrium precia traxiſſe. Imperator interdum lotus lauacro publico cum ciuibus primæ nobilitatis cænauit. Paulus Diaconus lib. 20. c. 19. Viſum eſt imperatori Philippico circo natalitio cum Praſini viciſſent ſabbato Pentecoſtes equité cum ſuſceptione

&organis ingredi,&lauari in publico balneo Zeuxippi, & cum ciuibus proſapiæ antiquæ prandere. Apud Theodorit. lib. 4. Hiſtor. Demoſthenem menſæ regiæ præpoſitum fuiſſe autumo, quem τῶν βασιλικῶν προμηθούμενον ὄψων vocat, obſoniorum regiorum prouiſorem. Cui tamen dixit Baſilius, σὸν ἐστὶ τῶν ζωμῶν καρυκείας φροντίζειν, tuum eſt curare iuſculorum condituram, non diuinas litteras. Sic & archimagirum Nabuchodonoſoris Nabuzardan menſæ regiæ præpoſitum fuiſſe auguror, vulgo principem coquorum interpretantur. De cantoribus qui ad regis menſam canerent Sozomenus lib. 7. c. 23. Chryſoſtomus perſuaſit iuuenibus qui ad menſam regiam canere ſoliti, vt pſalmodias concreparent, quę in litaniis ac precibus Antiochenorum canebantur. πέπεικε τοὺς παρὰ τὴν βασιλικὴν τράπεζαν ᾄδειν εἰωθότας νέους, τὰς ἐν ταῖς λιταῖς τῶν ἀντιοχέων ψαλμῳδίας εἰπεῖν. Natalibus principum & ludis ſæpe datæ epulæ. Dio lib. 54. τά τε γενέθλια τοῦ αὐγούστου ὁ ἴουλος ὁ τοῦ ἀντωνίου παῖς στρατηγῶν, καὶ ἱπποδρομίᾳ, καὶ σφαγαῖς θηρίων ἑώρτασε, καὶ ἐν τῷ καπιτωλίῳ, καὶ ἐκεῖνον καὶ τὴν βουλὴν κατὰ δόγμα αὐτῆς εἱστίασεν. Natalem Auguſti Iulus Antonij filius prætor, & circenſibus ludis, & venatione celebrauit, & in capitolio, & ipſum & Senatum ex S.C. conuiuio excepit. Triumphantes olim qua die triumphū duxere, magiſtratibus & ciuibus epulum præbuere, narrante Valer Max. lib. 2. Cæſar in triumpho publicum epulum dedit, vt Plin. lib 9 c. 55 lib. 14. c. 6. & 15. Dio lib 43. Sueton. in Iulio c. 38. Adiecit epulum, & viſcerationē, & poſt Hiſpanienſem victoriam duo prandia. Lucullus acto triumpho τὴν πόλιν εἱστίασε λαμπρῶς, ait Plutarch. quæ conuiuia in

porticibus Capitolij agitata, vt Dio lib. 55. Tiberius, τά τε ἐπὶ τοῦ κέλητος ἐπινίκια ἔπεμψε, καὶ τὸν δῆμον τοὺς μὲν ἐν τῷ καπιτωλίῳ, τοὺς δ' ἄλλοθι πολλαχόθι ἐδείπνισε, ornamenta triumphalia celete miſit, & alios è populo in capitolio, alios alibi ſæpe conuiuio excepit. Sed & ludis ac muneribus epulum populo datum quod fieri cœptum Piſone & Meſſala Coſs. anno vrbis 693. teſte Dione lib. 37. qui mos deinde in Rep. obtinuit, Sidonio auctore lib. 3. ep. vlt. Dione lib. 58. In his talibus epulis nōnulli ſacerdotes prophani aqua luſtrali cibos expiabant, quē morem inducere conatus Iulianus Auguſtus. Theodorit. lib. 3. νεωκόροι γὰρ ἔστησαν τὰ βασιλέως ἐδέσματα περιρραίνοντες. ἑπτὰ δὲ ἡμέρας ἐν τῇ δάφνῃ πανηγυρίζειν εἰώθασι. τῇ τοίνυν ἡμέρᾳ τῇ πρώτῃ παρεστὼς ὁ νεωκόρος τῇ βασιλέως στιβάδι, καὶ τὰ ὄψα κατὰ τὸ ἔθος διαρραίνας, ἐκ τοῦ μύσους ἐμπλήσας. æditui aſtabant qui regios cibos aqua luſtrarent. Solent autem imperatores 7. dies in Daphne feriari. Prima die æditutuus adſtans accubito regis, & obſonia ex more luſtrās, & abominando ritu implens. Conſtantinus iuſſit πολλὰς στιβάδας εὐτρεπισθῆναι κελεύσας κατὰ ταυτὸ εἱστίασεν ἅπαντας, τοὺς μὲν ἀξιωτέρους ὁμοτραπέζους λαβών, τοὺς δ' ἄλλους διελὼν εἰς τὰς ἄλλας, ait Theodorit. lib. 1. c. 11. multos ſterni toros, & eodem in loco omnes dapſiliter epiſcopos excepit, & digniores menſæ ſuæ adhibuit, alios in alias menſas diſtribuit. Sed vt Conſtantinus pius, & generoſus, ita Claudius puſillanimus & trepidus. Manaſſes.

ὃς ὄντως δειλοκάρδιος καὶ τρομερὸς ὑπῆρχεν
ὡς τοὺς φοιτῶντας πρὸς αὐτὸν διερευνᾶν προστάττειν,
μήπως ἐπικολπίδιον τις κρύπτων τύχῃ ξίφος,
εἰ δέ ποτε συμπόσιον γηθόσυνον συνέστη.
παρειστήκεισαν αὐτῷ ὁπλῖται δορυφόροι.

Qui adeo ſeruili animo & trepidus extitit, vt iuberet eos qui ad ſe accederent excuti & pertentari, ne quis fortè pugionem in ſinu occuleret, quod ſi quando conuiuium hilare exſtrueret, circa eum aſtabant protectores ornati. Secundas menſas, coronas & vnguenta in conuiuiis Iones inuenere, vt Valer. Max. lib. 2. c. 5. Secundæ menſæ meminit Symmachus lib. 1. Quid ſi ego cænas dapales, ac ſaliare conuiuium, tum viſcerationes, atque epulas poſtulaſſem, tu mihi menſas ſecundas, & ſcitamenta exiguæ lancis. Glandia & glires olim cenſoria lege vetabantur, ait Plinius lib. 36. c. 1. De Accubito dicemus infra vocari διακλιτήριοι. Diaconus in Leone Conſtant. filio, Et in craſtino ſabbatho ſancto exiuit imperator in tribunalibus decem & nouem accubituum. Codinus de orig. Conſtantinop. τὰ δέκα καὶ ἐννέα ἀκκούβιτα vocat. Aponius ad Cantica lib. 3. concurrat ad ſuffragia regis in accubitu recubãtis antequam ſedeat iudex. Synod. Laod. can. 28. οὐ δεῖ ἐν τοῖς κυριακοῖς συνεσθίειν, καὶ ἀκκούβιτα στρωννύειν, Ioannes Epiſcopus Citri ad Conſtãtinum Cabaſilam, ἀκκούβιτον δὲ λέγεται ἅπαν στρωμνῆς κατασκεύασμα εἰς ὕψος ἠρμένον καὶ μαλακόν. ἀκκούμβω γὰρ παρὰ λατίνοις τὸ ἀναπίπτω. Accubitum dicitur omnis apparatus lecti in altũ ſublatus & mollis. accumbo enim Latinis concido. Viltamus Abbas ad Cantica Cant. c. 2. Proſpicis illum in reclinatoriis accumbentem. Erant Nomenclatores qui conuiuas quos vellent ad menſas virorum principum vocarent, qui vocatores dicti. Ammianus lib. 14. Quum autem interuallata temporibus conuiuia longa & noxia ceperint apparari, vel diſtributio ſolemnium ſportularum

anxia

anxia deliberatione tractatur, an exceptis his quibus viciſſitudo debetur peregrinum inuitari conueniet, & ſi digeſto plene conſilio id placuerit geri, is adhibetur, qui pro domibus excubat aurigarum, aut artem teſſerariam profitetur, aut ſecretiora quædam ſe noſſe confingit. Homines enim eruditos, & ſobrios, vt infauſtos & inutiles vitant quoque, eo accedēte quod & nomenclatores adſueti hæc & talia venditare, mercede accepta cænis quoſdam & prandiis inſerunt ſubditicios, ignobiles, & obſcuros. Menſarum enim voragines, & varias voluptatum illecebras prætermitto. Erat diſſignator qui conuiuis locum accubitionis aſſignaret. Athen. li. 2. μετὰ ταῦτα ἀναστάντας ἀνεκλίνθημεν ὡς ἕκαστος ἤθελεν, οὐ περιμείναντες ὀνομακλήτορα τῶν δείπνων ταξίαρχον.

De Triclinio & menſis. Cap. XXXVIII.

Locus vbi epulæ exſtructæ, cænaculum dictum, cænatio, diæta. Cænationes imperatorum laqueatæ tabulis verſatilibus. Sueton. in Nerone, Cænationes laqueatæ tabulis eburneis verſatilibus, vt flores fiſtulatim, & vnguenta deſuper ſpargerentur. Præcipua cænationum rotunda, quæ perpetuo diebus ac noctibus vice mundi circumageretur. Seneca ep. 91. Vtrum tandem ſapiētiorem putas qui verſatilia cænationum laquearia ita coagmētat, vt ſubinde alia facies, atque alia ſuccedat, & toties tecta, quoties fercula mutentur. Idem ſcribit olim tecta cænationi epulum recepturæ parari non ſolita. De diætis Plinius lib. 2. ep. 17. Cingitur diætis duabus à tergo, quarū feneſtris ſubiacet

veſtibulum villæ, & hortus. Dicitur & Triclinium. Vitru. l.6.c 5. Tricliniorum quanta latitudo fuerit, bis tanta longitudo fieri debet. Negat tamen Seruius tricliniũ pro cænatione accipi ad lib.1. Æneid. his verbis. Antiqui ſtibadia non habebant, ſed ſtratis tribus lectis epulabantur, vnde tricliniũ ſterni dicitur. Sic & Cicero ſterni triclinia, & in foro ſterni iubebat. Vnde apparet errare eos qui triclinium dicunt ipſam baſilicam, vel cænationem. Polluci dicitur οἶκος πεντάκλινος, τρίκλινος, ἑπτάκλινος. Olim ſedentes cænitabant, vt Iſidor. lib. 20. orig. c. 11. Poſtea viri accubuere, mulieribus in ſponda ſedentibus & pueris, narrante Valer. Max. lib. 2. cap. 1. & Tacito lib. 13. tandem fæminæ accubuere. Sueton. lib. 4. Cum omnibus ſororibus ſuis ſtupri conſuetudinem fecit, plenóque conuiuio ſingulas infra ſe viciſſim collocabat, vxore ſupra cubante. Lecti tricliniares, & diſcubitorij dicti, qui è cedro, terebintho, citro, ſectis teſtudinum laminis, ebore, argento, auro veſtiti, vel etiam ſolidi, vt Plin. lib.16.c.43.lib.9.c.11. Teſtudinum putamina ſecare in laminas, lectoſque & repoſitoria iis veſtiri Carbilius Pollio inſtituit. Quo die Lentulus flamen Martialis inauguratus eſt, triclinia lectis eburneis ſtrata fuere, vt Macrobius lib. 3. Saturnal.cap.13. Lampridius Heliogabalum ſolido argento habuiſſe lectos, & tricliniares, & cubiculares ſcribit. Plinius lib.33.cap.11. Lectos vero mulierum iampridem toto operiri argẽto, & triclinia quędam, quibus argentum addidiſſe primus traditur Carbilius Pollio eques Rom. non vt operiret, aut Deliaca ſpecie faceret, ſed punicana. Dein & aureos fecit, nec multo poſt argentei Deliacos imitati ſunt.

Pompeius in tertio triumpho, quem de piratis, Aſia, & Ponto duxit, lectos tricliniares tres ex auro tranſtulit, vt Plin. lib. 37. c. 11. Virgil. 6. Æneid.

Lucent genialibus altis
Aurea fulcra toris, menſæque ante ora paratæ.

Lectorum pedes lignei, ærei, aurei Plin. lib. 34. cap. 3. cap. 10. Græcis erant ſcimpodia, quę vnum caperent. Heſychius, σκιμπόδιον εὐτελὲς κλινίδιον, μονόκοιτον. Scimpodium lectulus vilis vnum capiens. Lecti tricliniares omnes fuere æquales. Varro lib. 8. lin. lat. Nemo facit triclinij lectos niſi pares & materia & altitudine & figura. Sauaro vir doctiſſimus ſigma mēſam fuiſſe putat ſemicircularem. Alij torum ad menſas rotundas accommodatum, quem ſemirotundum ſuggeſtum vocet Apuleius lib. 5. Viſóque ſtatim proximo ſemirotundo ſuggeſtu propter inſtrumentum cenatorium, rata refectui ſuo commodum, libens accumbit. menſam ſemicircularem inſtar lunæ diuiduæ fuiſſe oſtendit. Ditmarus lib. 4. Chronicor. Solus ad menſam quaſi ſemicirculum factam loco ceteris eminētiore ſedebat. Martialis in apophoretis ſuggeſtum qui octo capiat.

Accipe lunata ſcriptum teſtudine ſigma,
Octo capit. veniat quiſquis amicus erit.

Lampridius in Heliogabalo, Primus inuenit ſigma in terra ſternere, non in lectulis, vt à pedibus vtres per pueros ad reflandum ſpiritum ſoluerentur. id eſt, à pedibus vtrium. Item, Illud ſane mirum videtur quod dicitur ab eo factum, vt de croco ſigma ſtrauerit, cum ſummos viros rogaſſet ad prandium, pro eorum dignitate ſe dicens fœnũ exhibere. Petrus Rauennas ſerm. 29.

Diſcumbebat Deus plus in Matthæi mente, quam ſigmate. Idem ſerm. 83. Et ſoli diſcipuli alto ſigmate, toro vno, toto otio deliciis ſecure epulantur. Aliud eſſe vult ſigma, aliud torum. Serm. 93. Denique dum Phariſæus veſte clarus primus in ſigmate. In ſigmate ſeptem accumbebant in eodem toro. Martial. lib. 10.

Septem ſigma capit, ſex ſumus, adde Lupum.

Lampridius in Halagabalo, Habuit hanc conſuetudinem, vt octo caluos rogaret ad cænã, item octo luſcos, & item octo podagroſos, octo ſurdos, octo nigros, octo longos, & octo pingues, cum capi non poſſent omnes vno ſigmate, vt de his omnibus riſus citaret. Sidonius lib. 2. ep. 2. Ita vt miniſteriorum ſeſe non impediente famulatu, tot poſſet recipere ſellas, quot ſolet ſigma perſonas. Sigma Cicero lib. de Amicitia vocat Hemicyclum. Deſcriptio vrbis Conſtantinop. regione 3. Porticum ſemirotundam, quæ ex ſimilitudine fabricæ ſigma græco vocabulo nuncupatur. Paulin. lib. 3. de vita Martini,

Hos inter medius qua ſigma flectitur orbe
Presbyter accubuit.

Ita definio ſigma fuiſſe & menſam ſemicircularem, & ſtibadion in quo accumberent. Plinius lib. 5. in capite ſtibadium cãdido marmore vite protegitur, è ſtibadio aqua velut expreſſa cubantium pondere ſiphunculis effluit. In his talibus ſtibadiis ſi ſex diſcumberent dicebantur exaclina, ſi ſeptem eptaclina. Martial lib. 9. e. 60.

Et teſtudineum menſus quater exaclinon
Ingemuit citro non ſatis eſſe ſuo.

Iſ Cæſar populo ſtratuit 22. millia tricliniorum, vt

Plutarch. Craſſus cum Herculi pollu̇ceret populo epulum dedit 10. millibus menſarum, eodem auctore. In priuatis conuiuiis tres lecti, 7. conuiuæ, in publicis conuiuiis ad ſingula triclinia 4. vel 5. lecti, in ſingulis lectis 4. aut 5. conuiuæ, aut etiam plures Horat.

Sæpe tribus lectis videas cænare quaternos.

Iuuenal. ſat. 3.

Tertia ne vacuo ceſſaret culcita lecto.

Lecti longitudine pares fuere menſis, altitudine ſuperiores. Euangulus apud Athen.

ὕψος τῆς τραπέζης πηχέων ἐστὶ τριῶν,
ὥστ' ὂν δειπνοῦντα τ' ἐπαίρειν εἴ τι βούλεται λαβεῖν.

Menſæ altitudo trium eſt cubitorum, vt cænantem neceſſe ſit attollere ſe, ſi quid de menſa capere velit. Quod conqueritur paraſitus. Ante Heliogabalum imperatores in lectis tricliniaribus accumbebant. Heliogabalus accubita repperit, qui lecti fuere diſcubitorij, ſed leuioris operæ, quales erant militares cubæ, & ſtoreæ in caſtris. Græci στιβάδας vocant. Accubita illa interdum fuere maioris operæ, delicata, pilo leporino farta. Lampridius, Heliogabalus non cubuit in accubitis facilè, niſi iis quę pilum leporinum haberent, aut plumas perdicum ſubalares, ſæpe culcitas mutās, vilioribus amicis folles pro accubitis ſternebat, eoſque reflabat prandentibus illis, ita vt plærumque ſub menſis inuenirentur prandentes. Primus denique inuenit ſigma in terra ſternere, non in lectulis, vt à pedibus vtres per pueros ad reflandum ſpiritum ſoluerentur. Pollux lib. 1. παστάδες, σκίμποδες, ἡμικύκλια, ἀσκάνται, triclinia, ſcamna, lecti, lunata accubita, grabatuli,

φυλλάδες, τύλαι, πολτῶαι, κνέφαλα, προσκεφάλαια, περεί-δες, πολίχειρα, puluini qui capiti ſubiiciuntur, ὑπασχώνια στρώματα, culcitæ ſubalares, πιλωτά. Puluillos plumis inferciebant, πίλοις τὰ κνέφαλα ἐφύπλουν. Iuuenal. Scholiaſtes ad ſat. 4. Apud veteres, accubitorum vſus non erat, ſed in lectulis diſcumbentes prandebant. Suidas, στιβάδες ἐφ' ὧν (ita lege) οἱ στρατιῶται χαμευνοῦσι. λέγεται δὲ ἑῶ, καὶ πολεμικὸς, καὶ στιβὰς χαμαικοίτιον ἀκκούβιτον ἀπὸ ῥάβδων. Stibades ſunt in quibus milites humi cubant. Lectus erat ſimplex, & militaris cuba, ſegeſtre accubitum ex virgis. D. Hieroym. ad cap. 46. Ezechiel. Accubita dixit, quæ Aquila στιβάδας. Nonnulli arbitrantur accubita fuiſſe puluillos qui capitibus accubētium ſubſternerentur, Græci προσκεφάλαια vocant. Eubulus apud Athenæ. θὲς ἑπτάκλινον. ἑπτάκλινος οὗτος. καὶ πέντε κλίνας σικελικάς. λέγε ἄλλο τι. σικελικὰ προσκεφάλαια πέντε. Pone eptaclinon. Hic eſt eptaclinos. & quinque lectos Siculos. Dic aliud aliquid. quinque puluillos. Virgilius ſpondam vocat lib. 1. Æneid.

Aurea compoſuit ſponda, mediamque locauit.

Omnino alia fuere accubita, alij puluilli. Accubita pro lectis erant diſcubitoriis, puluilli in lectis, quæ vocat anaclinteria Spartianus in Ælio Vero. Nam lectum eminentibus quatuor anaclinteriis fecerat minuto reticulo vndique incluſum, cumque foliis roſæ, quibus demptum eſſet album, replebat, iacenſque cum concubinis, velamine de liliis facto ſe tegebat, vnctus odorib⁹ Perſicis. Iam illa frequentantur à nonnullis, quod & accubationes, ac menſas de roſis ac liliis fecerit, & quidem purgatis. Seneca lib. de ira. Minus honorato loco

poſitus iraſci cepiſti conuiuatori, vocatori ipſi qui tibi præferebatur. Demés quid intereſt quam lecti premas partem. Honeſtiorem te aut turpiorem poteſt facere puluinum. Inter lectos relinquebantur aliquid ſpatij miniſtris qui dicebantur ad pedes. Martialis lib. 3.

At ipſe retro flexus ad pedum turbam.

lib 7. *Miſto lagenam replet ad pedes vino.*

Sidonius lib. 1. Retrorſumque conuerſus tanquam manibus aquam poſtularem, tantumque remoratus, quantum ſtibadij circulum celerantia miniſteria percurrunt, cubitum toro reddidi. Seneca lib 3. de benefic. Seruus qui cenāti ad pedes ſteterat. Sueton. Calig. c. 36. quas plerumq; cum maritis ad cenam vocatas, præterq; pedes ſuos tranſeuntes diligenter ac lente mercantium more conſiderabat. c. 26. Quoſdam ſummis honoribus functos ad eſſedum ſibi occurrere togatos per aliquot paſſuum millia, & cenanti modo ad pluteum, ad pedes ſtare ſuccinctos linteo paſſus eſt. Malim currere. S. Lucæ 7. ad pedes Chriſti diſcumbentis mulier peccatrix ſtetit, quaſi miniſtrans. Philo Iudæus in libro de Ioſepho negat accubitionem epularem caſcis illis in vſu fuiſſe, μήπω τὴν ἀνθρώπων ἐν ταῖς συμποτικαῖς συνουσίαις κατακλίσει χρωμένων. Ideoque Ioſephi fratres epulis aſſediſſe, non accubuiſſe. Contra Ioſephus lib. 2. origin. Ioſephus, inquit, fratres ἐπὶ δεῖπνον παραλαμβάνει, καὶ κατακλίνονται οὕτως ὡς καὶ παρὰ τῷ πατρί. Ipſi Eſſeni vitæ auſterioris homines accubuere apud Philonem p. 616. στιβάδες εἰσὶν εἰκαιοτέρας ὕλης, ἀφ' ὧν εὐτελῆ πάνυ χαμαίστρωτα παπύρου τῆς ἐγχωρίου μικρὸν ὑπερέχοντα κατὰ τοὺς ἀγκῶνας, ἵνα ἐπερείδοιντο. Stibadia ſunt vilioris materiæ, ex quibus ſimplices

omnino & humiles culcitas papyro loci illius farciunt paulum eminentes ad cubitos, vt fulciantur. Nonnus apud Iohannem,

καὶ παλάμης ἀγκῶνα παλινδίνητον ἐρείσας
ἀκρότατον περὶ κύκλον ὁμοστόργοιο τραπέζης
εἶπεν ἑοῖς ἑτάροις.

Et manus cubitum reciprocum ac flexuoſum fulciens circa extremum circulum menſæ familiaris & amicæ dixit ſuis ſociis. Menſæ autem quædã fuere quadratæ, aliæ rotundæ, nonnullæ lunatæ. Feſtus, Eſcariæ mẽſæ dicuntur quadratę, in quibus homines epulãtur. Varro lib. 4. de lin. lat. Menſa eſcaria dicitur cibilla à cibis. ea erat quadrata, vt etiam nunc in caſtris, poſt rotunda facta. De rotundis Martial. lib. 9. e. 60.

Inde ſatur menſas, & apertos exuit orbes,
Expoſitumque alte pingue popoſcit ebur.

Menſas teretes vocat Statius. lib. 1. Thebaid.

Pars auro tenues, oſtróque ſonantes
E munire toros, altoſque inferre tapetes,
Pars teretes leuare manu, ac diſponere menſas.

Iuuenalis ſat. 11. orbes.

Magnos niſi ſuſtinet orbes
Grande ebur, & vaſto ſublimis pardus hiatu,
Dentibus ex illis quos mittit porta ſcenea.

Martialis item orbes. lib. 4.

Nobilius villoſa tegant tibi lintea citrum,
Orbibus in noſtris circulus eſſe poteſt.

Circulum vocat incitegã, in qua vaſa reponerentur, ne menſa inficeretur. Priſcus Rhetor in eclogis Syluanum quendam ἀρμὺς τραπέζης κ τὴν ῥώμην προεστῶτα fuiſſe ait.

ait. fortè ὠνωεὶς. Item lib.2. c. 45.

Tu Libycos Indis ſuſpendis dentibus orbes.

Quia menſæ citreæ, cedrinæ, interdum aureæ fuere. lib. 3. e. 31. *Suſtentatque tuas aurea menſa dapes.* Qui lunatam menſam, & ſemicircularem ponat ſolus eſt Ditmarus, cuius verba ſupra aſcripſi. Ceteri dicunt ſigma ſterni, ſigma capere 7. vel octo conuiuas, quæ verba potius ad ſtibadion ſemicirculare pertinent, quá ad menſam. Stabant illæ menſæ eburnis pedibus, aut argenteis. Martial. lib. 9. ep. 29.

Vt Mauri Libycis centum ſtent dentibus orbes.

Iuuenal. ſat. 11. *Nam pes argenteus illis.*

Seneca lib. 7. de Benefic. c. 9. Video elaboratam ſcrupuloſa diſtinctione teſtudinem, & fœdiſſimorum, pigerrimorumque animalium teſtas ingentibus pretiis emptas, in quibus ipſa illa quæ placet varietas ſubditis medicamentis in ſimilitudinem veri coloratur. Video iſtic menſas, & æſtimatum lignum Senatoris cenſu, eò pretioſius, quò illud in plures nodos arboris infelicitas torſit. Video iſtic criſtallina, quorum accendit fragilitas pretium. Video murrina pocula. Lucianus in Aſino, κλίνη ἦν μεγάλη ἀπὸ χελώνης ἰνδικῆς. Philo de vita contéplat. τρίκλινα λιθοκόλλητα. Clemens Alexand. χελώναις πεποικιλμέναις κοίταις. Plinius c. 16. lib. 13. Excogitatæ ſunt & ligni bracteæ: teſtudo in hoc ſecta. Nuperque portentoſis ingeniis principatu Neronis inuentum, vt pigmentis perderet ſe pluriſque veniret imitata lignum. Sic lectis pretia quæruntur, ſic terebinthum vinci iubent, ſic citrum pretioſius fieri, ſic acer deſpici. Modo luxuria vero fuerat contenta ligno, iam lignum etiam à teſtu-

dine facit. Petron. *Ecce Afris eruta terris*

Citrea menſa, greges ſeruorum, oſtrumque renidens
Ponitur, ac maculis mutatur vilibus aurum
Quæ cenſum trahat. hoc ſterile ac malè nobile lignum
Ebria turba mero circumuenit.

Tertull. lib. de Pallio. M. Tullius quingentis millibus nummum orbem citri emit. (Hic cenſus eſt equitis) Bis tantum Aſinius Gallus numerat (id eſt, Decies HS qui Senatorum ab Auguſto cenſus.) Dio de Seneca, πεντακοσίους τρίποδας κεδρίνου ξύλου ἐλεφαντόποδας ἴσους καὶ ὁμοίους εἶχε, καὶ ἐπ' αὐτῶν εἱστιᾶτο. Quingentos lectos è ligno cedrino eburneis pedibus æquales, & ſimiles habebat, in quibus epulabatur. Lucanus lib. 10.

Dentibus hic niueis ſectos Atlantide ſylua
Impoſuere orbes, quales ad Cæſaris ora
Nec capto venere Iuba.

Næuos & nodos in citro Seneca vocat lib. 3. de ira. Qui menſam niſi crebris diſtinctã næuis. Plin. lib. 33. cap. 11. Iam vero & menſas repoſitoriis imponimus, & ad ſuſtinenda obſonia interradimus latera, nec intereſt quantum lima perdiderit. Cornelius Nepos tradit ante Sullæ victoriam duo tantum triclinia Romæ fuiſſe argentea. Repoſitoriis argentum addi ſua memoria cœptum Feneſtella dicit, qui obiit nouiſſimo Tiberij Cæſaris principatu. Sed & teſtudinea tum in vſum veniſſe. Ante ſe autem paulo lignea rotunda ſolida, nec multo maiora quam menſas fuiſſe. Se quidem puero quadrata, & compacta, aut acere operta, aut citro cæpiſſe, mox additum argentum in angulos, lineaſque per commiſſuras. Repoſitoria vocat ea in quibus reponebantur

menſæ. dicuntur τραπεζοφόρα. Apud Petronium repoſitoria etiam menſis imponuntur, ad cibos reponédos. Plin. lib. 18. c. 35. Necnon in cibis, menſiſque noſtris vaſa quibus eſculentum additur, ſudorem repoſitoriis relinquentia, diras tempeſtates prænuntiant. Menſæ igitur aliæ fuere quadratæ, quas ſolas Homerus agnoſcit & ξεστὰς vocat, latini cibillam, aut cillibam, κιλλίβαντα.

παρὰ δὲ ξεστὴν ἐτάνυσε τράπεζαν.

Aliæ orbiculatæ, quia mundus orbiculatus, vt Athenæus lib. 9. τὴν τράπεζαν κυκλοειδῆ κατεσκευάσαντο οἱ παλαιοὶ, πειθόμενοι τὸν κόσμον εἶναι σφαιροειδῆ. fiebant ex vnico ligno, μονόξυλοι. Strabo lib. 17. μεγαλόδενδρός τε καὶ πολύδενδρος ὑπερβαλλόντως ἐστὶ καὶ πάμφορος. τὰς γοῦν μονοξύλους τραπέζας ποικιλωτάτας, καὶ μεγίστας ἐκείνη τοῖς Ῥωμαίοις παρέχει. Mauritania magna ligna fert, & multa omnino, & omnifera. Præbet illa Romanis menſas ex vno ligno maximè varias & magnas. Plinius lib. 13. c. 15. Anchorarius Mons vocatur citerioris Mauritaniæ, qui laudatiſſimam dedit citrum iam exhauſtam menſis. Præcipua dos in vena criſpis, vel in vertice variis. Erant monopodia, menſæ bipedes, tripedes. Plin. lib. 34. c. 3. Nam triclinia ærata, abacoſque, & monopodia Cn. Manlium Aſia deuicta primum inuexiſſe triumpho ſuo. Martial. lib. 12.

Ibat tripes grabatus, & bipes menſa.

Horat. lib. 1. ſat. *Modo ſit mihi menſa tripes, &*
Concha ſalis puri.

Cratino τρισκελής dicitur. Erant & quadripedes, quæ tamen tripodes dicerentur. Vnde & τράπεζαν quaſi τετράπεζαν. Epicharmus, οὐκ ἔστι τρίπους, ἀλλ' οἶμαι τετράπους, ἔστι δ' ὄνομα αὐτῇ τρίπους. non ſtat tribus pedibus,

ſed quatuor, tamen dicitur tripus. Varro ponit menſas alias vinarias, alias eſcarias lib. 4. de lingua Lat. Menſam vinariam rotundam nominabant cylibantum, vt etiam nunc in caſtris id videtur, declinatum à græco. (nimirum κύλιξ.) Altera vinaria menſa erat lapidea quadrata, oblonga, vna columella, vocabatur cartibulum. Hæc in ædibus ad compluuium apud multos me puero ponebatur, & tina, & cum ea ænea vaſa. A gerendo Cartibulum poteſt dictum. Idem lib. 1 de vita pop. Rom. Antiquiſſimi vtres vini primo, poſtea tina ponebant. Abacus pro eſcaria menſa Apuleio lib. 2. Aſini. Abacum ad paſcua iurulenta. Sæpius pro menſa in qua pocula potoria ſex. Iuuen. ſat. 3. *vrceoli ſex,*

Ornamentum abaci, necnon & paruulus infra
Cantharus.

Cicero 4. in Verrem, Ab hoc iſte abaci vaſa omnia vt expoſita fuerant abſtulit. 5. Tuſcul. Abacos complures ornauit auro & argento cælato. Liuius lib. 19. Luxuriæ peregrinæ origo ab exercitu Aſiatico inuecta in vrbem eſt, ij primum lectos æratos, veſtem ſtragulam pretioſam, plagulas & alta textilia, & quæ tunc magnificæ ſuppellectilis habebantur monopodia, & abacos Romá aduexerunt. Tunc pſaltriæ, ſambuciſtriæque, & conuiualia ludionum oblectamenta addita epulis. Plura ſubiungerem, niſi alij occupaſſent.

De Pædagogiis. Cap. XXXIX.

PÆdagogiani pueri fuere in miniſterio non modo imperatoris, verum & virorum illuſtriũ, qui plurimũ auctoritate poſſent. Seneca. ep. 123. omnium pædadogia oblita facie vehuntur, ne ſol, ne

frigus teneram cutim lædat. Turpe eſt neminem eſſe in comitatu puerorum, cuius ſana facies medicamentum non deſideret. lib. de beata vita c.17. Quare pædagogium pretioſa veſte ſuccingitur? Pædagogia diſponebantur ad canes inter venandum retinendos. Ammianus lib. 28. Adultus quidam ex his quos pædagogianos appellant, ad obſeruandam venaticiam prędam ſpartaneum canem retinere diſpoſitus. Idem lib. 26. Procopius nuſquam reperto paludamento tunica auro diſtincta, vt regius miniſter indutus, à calce in pubem pædagogiani pueri ſpecie, purpureis opertus tegminibus pedum. Martialis capillatos vocat,

Et pædagogo non jubente laſciui
Parere gaudent villico capillati.

Decora ſeruitia vocat Tacit. lib. 15. quę matronas aut dominos comitabantur l. quæſitis. D. de inſtruct. Seneca ep. 36. Tranſeo agmina exoletorum per nationes & colores deſcripta, vt eadem omnibus læuitas ſit, eadem primæ menſura lanuginis, eadem ſpecies capillorum. Iulianus in Antiocheno, οὐ κρεῖττον ἦν ὀδωδέναι μύρου τὴν ἀγορὰν βαδίζοντός σου, καὶ παῖδας ἡγεῖσθαι καλούς, εἰς οὓς ἀποβλέπουσιν οἱ πολῖται. Quo melius erat forum te procedente redolere vnguentum, & pueros duci pulcros, in quos ciues intuentur. Sueton. in Nerone c.28. Super ingenuorum pædagogia, & matronarum concubinatus. Pueri enim iſti non ingenui, vt plurimum, ſed vernæ, aut redempti è ſeruitiis ſub pædagogo habebantur. Tertul. Apologet. Cum de pædagogiis aulicis neſcio quem cinædum Deum facitis. Antinoum Hadriani ſignificat. Sub diſpoſitione ſpectabilis Caſtrēſis.

erant pædagogia, miniſteriales, Dominici, Curæ Palatiorum in Notitia. Plinius lib. 33. Iam vero & pædagogia ad tranſitum virilitatis cuſtodiantur argento, id eſt argenteis fibulis. l. 12. D. de inſtructo & inſtrum. Si inſtructum fundum legaſſet ea pædagogia quæ ibi habebat, vt cum ibi veniſſet, præſto eſſent legato continentur. Seneca de Tranquil. Præſtinguit aciem apparatus alicuius pædagogij, diligentius quum intra priuatum larem veſtita, & auro culta mancipia, & agmen ſeruorum nitentium.

De Caſtrenſibus & Cæſarianis. CAP. XL.

CAſtrenſes dicti miniſtri omnes, aulici, & Cæſariani, Caſtrenſiani ſacro miniſterio deputati C. de Caſtrenſianis, & miniſterianis, qui ſub viro ſpectabili Comite & Caſtrenſi fuere, quorum alij primæ formæ, alij ſecundæ, vel tertiæ fuere, alij in ſchola veſtis ſacræ militabant, alij ſtatuti, alij ſupernumerarij. Vet. inſcriptio. à ſuppellectili Caſtrenſi. Caſtra principis comitatum vocant. Tertullianus lib. de corona, Caſtrenſes coronas Cæſarianas. Caſtrenſes erant in miniſterio menſæ. Vnus ex libertis menſæ Auguſti Præfectus dicitur tricliniarcha in veteri lapide. Theocrepon Auguſti libertus Procurator Domini N. Aurelij Seueri Alexandri Pij, Felicis, Aug. Prouinciæ Achaiæ, & Epiri, & Theſſaliæ rationalis purpurarum, Procurator à Prædiis Gallicanis, Procurator ſaltus Domitiani, Tricliniarcha præpoſitus à fiblis, præpoſitus à criſtallinis. l. 1. C. Theodoſ. qui à præbit. Tiron. excuſ.

Hic ordo dignitatum ponitur, primo loco viri illuſtres Præfecti, deinde magiſtri militum, Comites Domeſticorum, præpoſitus vel primicerius ſacri cubiculi, caſtrenſis, comes ſacræ veſtis, &c. Spectabilis igitur caſtrenſis qui præeſt miniſtrantibus principi extra cubiculum in palatio, Pincernis, Sellariis, Lampadariis, menſæ miniſtris. Menſores inter caſtrenſianos fuere, qui in caſtris ad podiſmum dimetiebantur loca, in quibus tentoria milites figerent, vel qui hoſpitia in vrbibus præſtarent, qui & metatores. Lampridius in Alexandro caſtrenſes aulica miniſteria vocat. Aulicum miniſterium in id contraxit, vt eſſent tot homines in ſingulis officiis, quot neceſſitas poſtulabat. Purgauit, inquit, & palatium ſuum, comitatumque omnem, abiectis ex aulico miniſterio cunctis obſcenis & infamibus, nec quenquam paſſus eſt eſſe in palatinis, niſi neceſſarium hominem. Iureiurando deinde conſtrixit, ne quem aſcriptum, id eſt vacantium haberet, ne annonis Remp. grauaret, dicens malum pupillum eſſe imperatorem, qui ex viſceribus prouincialium homines non neceſſarios nec Reip. vtiles paſceret. Annonæ quę vniuerſis officiis, atque ſacri palatij miniſteriis adſolent adlegari, iubentur adærari l. 15. C. de erogat. milit. Annonæ. In Notitia, Caſtrenſis præeſt pædagogiis, miniſterialibus dominicis; & Curæ palatiorum. Miniſteriani omnes in ſcrinio libellorum erant probandi. Comes caſtrenſis apud Caſſiodorum videtur idem eſſe cum comite patrimonij lib. 6. for. 9. qui & caſtrenſis ſacri palatij dicitur, l. 1. 2. C. de Caſtrenſianis & miniſterianis, qui omnes erat ſub diſpoſitione

magiſtri officiorum, vt & ipſe caſtrenſis ſacri palatij. Caſtrenſis habuit Dominicum tabularum, qui rationes ſumptuum cottidianarum in epulas principis, & aulicos factas ſcribebat, & tabularium Auguſtæ, qui idem facit. Adiutor comitis caſtrenſis vices gerit. Habet & chartularium ſcrinio præfectum, qui vaſa ſcribit. Vide Titulum C. de caſtrenſianis & miniſterianis. In ſacris litteris c. vlt. lib. 4. Regum ἀρχιμάγειρος Nabuzardan, factus eſt ϛρατηγὸς & dux exercitus. Apud Caſſiodorum for. 9. lib. 6. Comes patrimonij epulas regias ſollicita ordinatione dicitur diſponere. Galli veteres Seneſchallum menſæ regiæ præpoſitum vocarunt. In vet gloſſ. Arcarius dicitur ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης.

De Inuitatoribus. Cap. XLI.

INuitatores dicti qui ad cænam imperatoris vocarent l. vlt. C. de diuerſ. offic. Sueton. in Calig. c. 39. Prouincialem locupletem ducenta HS. numeraſſe vocatorib. Ita & Martialis vocatores vocat.

Jam dicet mihi vapulet vocator.

Plinius lib. 35. c. 10. Ptolemæo vocatores ſuos oſtendenti. Corip. lib. 3. *iuſſuque regentis*

Acciti proceres omnes.

Catullus, quærere vocationes.

De argento

De argento Eſcario & Potorio Imperat.

CAP. XLII.

SVb comite largitionum fuere omnia vaſa potoria, eſcaria, coquinaria, quæ ad miniſterium principis ille aſſignabat caſtrenſi. Officio decedens caſtrenſis ſingula quæ acceperat primicerio ſcrinij ab argento repræſentabat. Lampridius, Alexander ducentarum librarum argenti pondus in miniſterio nunquam exceſſit. Heliogabalus onus ventris auro excepit. in murrhinis, & onychinis minxit. Papias, à Caliculis, Pocillator. Vetus inſcriptio, A potione. Cellarij vero dicti ſunt ij à quibus præbebatur cibus & potio. Lampridius de Heliogab. mittebat per cellarios ſalaria annua, vaſa cum ranis & ſcorpiis. l. 10. ſub finem C. de diuerſis offic. lib. 3. Eſd. c. 3. ποτήρια χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ, καὶ ἀνθράκινον κυλίκιον πεπραμένον ἀπὸ ταλάντων τρισμυρίων. pocula aurea & argentea, paruus calix è carbunculo emptus 30. talentorum millibus. μυριόλκια καὶ κρατῆρας καὶ πυέλους, καὶ ἀλαβάστρους πάντα χρυσοῦ ἠσκημένα περιττῶς, ait Plutarchus in Alexandro, Crateras, lances, vrnas, pelues, alabaſtros, omnia ex auro egregiè laborata. Heligabalus primus menſas & capſas argenteas habuit, primus cacabos, vt Lamprid. Vlpian. l. 19. de auro & arg. leg. cacabos argenteos, miliarium argenteum vel ſartaginem. Plin lib. 33. c. 11. mēſas argenteas Romæ, vaſa coquinaria Calui oratoris ex argento Vlpianus argentum eſcarium aliud à cocinatorio inſtrumento eſſe vult l. 19. Plinius lances è centenis libris argenti,

Lampridius, vaſa argenteà centenaria, Tertullianus lib. de Pallio, Druſilliani quingenariam promulſidem, id eſt 500. librarum argenti.

De prægustatore. CAP. XLIII.

PRæguſtatorem Cyro fuiſſe docet Xenophon lib. 1. inſtitut. οἱ τῶν βασιλέων οἰνοχόοι ἐπειδὰν ἐνδιδῶσι τὴν φιάλην ἀρύσαντες ἀπ' αὐτῆς τῷ κυάθῳ εἰς τὴν ἀριστερὰν χεῖρα ἐγχεάμενοι καταρροφοῦσι, τοῦ δὴ εἰ φάρμακα ἐγχέοιεν μὴ λυσιτελεῖν αὐτοῖς. Pocillatores regij, cum poculum præbere volunt, ex eo tantillũ haurientes cyatho, & in manũ læuam defundentes ſorbent, vt ſi venenum aſperſerint, ipſi ante regem mortiferum bibant Romæ Auguſtus omnium primus, deinde Tiberius præguſtatores adhibuere. Vetus inſcriptio, Tiberius Claudius Flãma Clauſus Tiber. Auguſti præguſtator. Q. Curtius l. 10. Philippus & Cottas potum regis præguſtare ſoliti. Tacit. lib. 12. Annal. Inferre epulas, & explorare guſtu ſolitus. lib. 13. quia cibos potuſque delectus ex miniſtris explorabat. Athen. lib. 4. ὃν νῦν καλοῦσι οἱ ῥωμαῖοι προγευστήν, τότε οἱ ἥρωες προτένθην ὠνόμαζον. Vet. inſcriptio, Genio, Cælius Herodinus præguſtator D. Auguſti. Idem poſtea villicus in hortis Saluſtianis deceſſit, M. Cocceio Nerua C. Vrbio Rufino Coss.

De conuiuio Scytharum Regis. CAP. XLIV.

PRiſcus in eclogis conuiuium Attilæ quo legatos Italos, & Conſtantinopolitanos excepit graphicè delineat. ἀμφοτέρους ἡμᾶς Ἀττίλας ἐπὶ τὸ συμπόσιον παρεκά-

λξ, ἀφικέσθαι δὲ αὐτοὺς περὶ θ τῆς ἡμέρας, ὡς τὸν καιρὸν ἐφυλάξαμεν, καὶ ἐπὶ τὸ δεῖπνον κληθέντες παρεγενόμεθα, &c. ἔστημεν ἐπὶ τοῦ οὐδοῦ ἀντία Ἀττήλα, καὶ κύλικα οἱ οἰνοχόοι κατὰ τὸ ἐπιχώριον ἐπεδίδοσαν ἔθος, ὡς καὶ ἡμᾶς πρὸ τῆς ἕδρας ἐπεύξασθαι. Nos vtroſque Attila vocat ad conuiuium, quod futurum erat nona hora diei. Vt autē tempus obſeruauimus, & ad cænam vocati venimus, ſtetimus in limine ex aduerſum Attilę, & calicem pocillatores nobis de more dederunt, ita vt antequam ſederemus ei bene precati ſimus: quo facto vino guſtato ad ſellas iuimus, vbi ſedentes cænare oportuit. Ad parietes domus omnes cathedræ erant ex vtroque latere. In medio ſedebat Attila in lecto, cui pone erat alter lectus, poſt quem gradus quidam ad eius lectum aſcenſum præbebant, qui lectus tectus erat linteis, & variè pictis ſtragulis, ornatus ergo, cuiuſmodi in nuptiis Græci & Romani apparant. Et primum ordinem conuiuarum exiſtimabant eum qui eſſet ad dexteram Attilæ, ſecundum ad læuam, in quo nos eramus, cum ante nos ſederet Berichus Scytha nobilis. Onogeſius enim in ſella ſedebat ad dexteram regij lecti. E regione Onogeſij in ſella ſedebāt duo filij Attilæ. Maior in eius lecto ſedebat, non propè, ſed in extremo, præ reuerentia quam patri deferebat terram ſpectans. Cum omnia ordinata eſſent, accedens pincerna ad Attilam vini poculum dat, quo accepto primum ordine ſalutat, ſalutatione honoratus exſurrexit, nec ante ſedere ei fas priuſquam guſtato aut hauſto vino poculum pincernæ reddidit. Eodem modo aſſidentem eum reliqui cōuiuæ honorarunt accipientes calyces, & poſt ſalutationem vinum guſtantes. Vnicuiq; aderat pocil-

lator vnus quem oportebat ordine ingredi,. exeunte Attilæ pincerna. Cum ſecundus, & alij deinceps ab Attila honorati eſſent, & nos iuxta cum aliis Attila amplexatus eſt Thracum more. Quo amplexu cum omnes honorati eſſent, exierunt pocillatores: menſæ autẽ poſt menſam Attilæ appoſitæ ſunt ſingulæ tribus aut quatuor conuiuis, aut etiam pluribus. Vnde vnuſquiſque poterat ex iis quę in menſam impoſita erant ſumere, nec tamen exibat ex ordine ſellarum. Et primus quidem ingreſſus eſt, qui menſæ Attilæ miniſtrabat, carnibus lancem plenam afferens, & ceteri miniſtri poſt eum cibum & obſonia menſis impoſuerunt. Sed aliis quidem barbaris & nobis cibi dapſiles appoſiti ſunt in lancibus argenteis, Attilæ in Patina lignea nihil aliud niſi carnes appoſitæ ſunt. Moderatum ſe & in aliis omnibus præbuit. Ceteris enim conuiuis calices aurei & argentei, ipſi ligneum poculum præbitum. Veſtis eius ſimplex & nihil ab aliis differens (lego διαφέρουσα, non διαφυλάττουσα) niſi quod munda erat, neque enſis quo accinctus erat, neque vincula ſolearum barbaricarum, neque frænum equi, vt aliorum Scytharum, auro ornatum, aut gemmis & lapillis. Cum autem cibi qui in primis lancibus appoſiti, conſumpti eſſent, omnes conſurreximus, & cum ipſe ſurrexiſſet, non prius reſedit, quam vnuſquiſque datum ſibi vini poculum ebibiſſet, & Attilæ multos annos precatus eſſet. & cum hunc ei honorem habuiſſemus, iterum reſedimus. Et ſecunda lanx unicuique menſæ impoſita eſt referta cibis. vt autem omnes cibum ſumpſerunt, & vt prius exſurrexerunt, hauſto vini poculo aſſedimus. Sub veſperam

faces accenſæ ſunt. Id temporis duo barbari in oculis Attilæ cantica cecinerunt, quibus victorias eius & militarem virtutem prædicabant. Poſtea Scytha morio abſurda & incondita verba effutiens omnibus riſum mouit. vide paginam 52. & 53. οὗ δὴ γενομένου, τῆς κύλικος ἀπογευσάμενοι, ἐπὶ τοὺς θρόνους ἤλθομεν, οὗ ἔδει καθεσθέντας δειπνεῖν. πρὸς δὲ τοῖς τοίχοις τοῦ οἰκήματος πάντες ὑπῆρχον οἱ δίφροι ἐξ ἑκατέρας πλευρᾶς. ἐν μεσοτάτῳ δὲ ἧστο ἐπὶ κλίνης ὁ Ἀττήλας, ἑτέρας ἐξόπισθεν κλίνης ὑπερεχούσης αὐτῷ. μεθ' ἣν βαθμοί τινες ἐπὶ τὴν αὐτοῦ ἀνῆγον εὐνήν, καλυπτομένην ὀθόναις καὶ ποικίλοις παραπετάσμασι, κόσμου χάριν· καθάπερ ἐπὶ τῶν γαμούντων Ἕλληνές τε καὶ Ῥωμαῖοι κατασκευάζουσι. καὶ πρώτην μὲν ἐνόμιζον τῶν δειπνούντων τάξιν τὴν ἐν δεξιᾷ τοῦ Ἀττήλα· δευτέραν δὲ τὴν εὐώνυμον, ἐν ᾗ ἐτυγχάνομεν ὄντες, προκαθεσθέντος ἡμῶν Βερίχου παρὰ Σκύθαις εὖ γεγονότος ἀνδρός. ὁ γὰρ Ὀνηγήσιος ἐπὶ δίφρου ἧστο ἐν δεξιᾷ τῆς τοῦ βασιλέως κλίνης. ἀντικρὺ δὲ τοῦ Ὀνηγησίου ἐπὶ δίφρου ἐκαθέζοντο δύο Ἀττήλα παίδων· ὁ γὰρ πρεσβύτερος ἐπὶ τῆς ἐκείνου ἧστο κλίνης, οὐκ ἐγγύς, ἀλλ' ἐπ' ἄκρου, αἰδοῖ τοῦ πατρὸς βλέπων ἐς γῆν. πάντων δὲ ἐν κόσμῳ καθεστώτων, παρελθὼν οἰνοχόος τῷ Ἀττήλα οἴνου κισσύβιον ἐπιδίδωσι. δεξάμενος δέ, τὸν τῇ τάξει πρῶτον ἠσπάζετο. ὁ δὲ τῷ ἀσπασμῷ τιμηθεὶς διανίστατο. καὶ οὐ πρότερον ἵζησαι θέμις ἦν, πρὶν ἢ τῷ οἰνοχόῳ ἀπογευσάμενος, ἢ καὶ ἐκπιὼν ἀπέδωκε τὸ κισσύβιον. καθεσθέντα δὲ αὐτὸν τῷ τρόπῳ οἱ παρόντες ἐτίμων, δεχόμενοι τὰς κύλικας, καὶ μετὰ τὸν ἀσπασμὸν ἀπογευόμενοι. ἑκάστῳ δὲ εἷς οἰνοχόος παρῆν. ὃν ἔδει κατὰ στοῖχον εἰσιέναι, τοῦ Ἀττήλα οἰνοχόου ὑπεξιόντος. τιμηθέντος δὲ καὶ τοῦ δευτέρου, καὶ τῶν ἑξῆς· καὶ ἡμᾶς τοῖς ἴσοις ὁ Ἀττήλας ἐδεξιώσατο, κατὰ τὴν τῶν θάκων τάξιν. ᾧ δὴ ἀσπασμῷ πάντων τιμηθέντων, ὑπεξῄεσαν μὲν οἱ οἰνοχόοι, τράπεζαι δὲ μετὰ τὴν τοῦ Ἀττήλα παρετίθεντο κατὰ τρεῖς καὶ τέτταρας

ἄνδρας, ἢ καὶ πολείους· ὅθεν ἕκαστος οἷός τε ἦν τῶν τῇ μαγίδι ἐπιτεθειμένων μεταλαβεῖν, μὴ ὑπεξιὼν τῆς τῶν ἑδρῶν τάξεως. καὶ πρῶτος εἰσῄει ὁ τοῦ Ἀττήλα ὑπηρέτης, κρεῶν πλήρη πίνακα φέρων, καὶ οἱ πᾶσι διακονούμενοι μετ' αὐτὸν, σῖτον καὶ ὄψα ταῖς τραπέζαις ἐπετίθεσαν. ἀλλὰ τοῖς μὲν ἄλλοις βαρβάροις καὶ ἡμῖν πολυτελῆ δεῖπνα κατεσκεύαστο, κύκλοις ἐπικείμενα ἀργυροῖς· τῷ δὲ Ἀττήλᾳ ἐπὶ τοῦ ξυλίνου πίνακος ἦν οὐδὲν πλέον κρεῶν. μέτριον δὲ ἑαυτὸν καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἐδείκνυ. τοῖς γὰρ τῆς εὐωχίας ἀνδράσι κύλικες χρυσαῖ τε καὶ ἀργυραῖ ἐπεδίδοντο, τὸ δὲ αὐτοῦ ἔκπωμα ξύλινον ἦν. λιτὴ δὲ αὐτῷ καὶ ἡ ἐσθὴς ἐτύγχανεν οὖσα, μηδὲν τῶν ἄλλων, πλὴν τοῦ καθαρὰ εἶναι, διαφυλάττουσα. καὶ οὔτε τὸ παρηωρημένον αὐτῷ ξίφος, οὔτε οἱ τῶν βαρβαρικῶν ὑποδημάτων δεσμοί, οὔτε τοῦ ἵππου ὁ χαλινὸς, ὥσπερ τῶν ἄλλων Σκυθῶν, χρυσῷ ἢ λίθοις, ἤ τινι τῶν τιμίων ἐκεκόσμητο. τῶν δὲ ὄψων, τῶν ἐν τοῖς πρώτοις πίναξιν ἐπιτεθέντων, ἀναλωθέντων, πάντες διανίστημεν. καὶ οὐ πρότερον ἐπὶ τὸν δίφρον ἀναστὰς ἦλθε, πρὶν ἢ κατὰ τὴν προτέραν τάξιν ἕκαστος τὴν ἐπιδιδομένην αὐτῷ οἴνου πλήρη ἐξέπιε κύλικα, τὸν Ἀττήλαν σῶν εἶναι ἐπευξάμενος. καὶ τοῦτον τιμηθέντος αὐτοῦ τὸν τρόπον, ἐκαθέσθημεν· καὶ δεύτερος ἑκάστῃ τραπέζῃ ἐπετίθετο πίναξ, ἕτερα ἔχων ἐδώδιμα. ὡς δὲ καὶ αὐτοῦ οἱ πάντες μετέλαβον, καὶ τῷ αὐτῷ ἐξαναστάντες τρόπῳ αὖθις ἐκπιόντες ἐκαθέσθημεν. ἐπιγινομένης δὲ ἑσπέρας, δᾷδες ἀνήφθησαν. δύο δὲ ἀντικρὺ τοῦ Ἀττήλα παρελθόντες βάρβαροι, ᾄσματα πεποιημένα ἔλεγον, νίκας αὐτοῦ καὶ τὰς κατὰ πόλεμον ᾄδοντες ἀρετάς· ἐς οὓς οἱ τῆς εὐωχίας ἀπέβλεπον. μετὰ δὲ τὰ ᾄσματα, Σκύθης τις παρελθὼν φρενοβλαβὴς, ἀλλόκοτα καὶ παράσημα καὶ οὐδὲν ὑγιὲς φθεγγόμενος, ἐς γέλωτα πάντας παρεσκεύασε παρελθεῖν.

De Perſarum conuiuiis. CAP. XLV.

QVia ſupra ceteros Perſæ exquiſitas epulas adamarunt, non fruſtra feciſſe videbimur, ſi eorum conuiuium ex Polyæno expoſuerimus. Alexander Magnus in Perſica regia prandium regis legit, & cænam in ærea columna inciſam, vbi erant & aliæ leges quas Cyrus ſcripſit. Erat autem huiuſmodi cæna. Quadringentæ artabæ farinæ triticeæ mundæ. Artaba Medica modium Atticum conficit, quem Romani ſex modiis metiuntur. Secundariæ farinæ poſt puram artabæ trecentæ, & de tertia aliæ trecentæ. In vniuerſum mille artabæ farinæ triticeæ. De hordeacea farina puriſſima ducentę artabę, de ſecunda poſt eam quadringentæ, atque itidem de tertia quadringentæ, (in exemplari quod doctiſſimus Caſſaubonus vulgauit, locus hic mutilus eſt, quē è codice manuſcripto in integrum infra reſtituo.) Summa hordeaceæ farinę artabæ mille. Pollinis in polēta admixti pro officiis, decem artabæ. Naſturtij ſciſſi ac per cribū trāſmiſſi tenuiſſimi in ptiſanariū decē artabę. De ſinapis ſeminis tertia pars vnius artabę. Oues maſculi, ſeu vervueces quadringenti, Boues centum, equi triginta, anſeres altiles quadringenti, turtures trecentę, auiculę omnis generis minutæ 600. agni trecenti, pulli anſerici centum, damæ 30. lactis recentis decem maries. Maris decem valet choas Atticas. oxygalactis dulcis effecti decem maries. Allij talentum, ſeu libra vna. Ceparum ſemilibra de aſperiorum genere. Eolij artaba. φύλλον apud Dioſcorid. &

Theophraſtum eſt herbæ nomen. interdum accipitur pro folio malobathri. hic accipio pro ſilphij ſemine, vt Hippocrates l. 2. γυναικεί. liquoris ſilphij, ſeu ſucci laſeris duæ minæ. Cumini artaba, ſilphij libra, è malis ſucci dulcioris quarta pars artabæ. (Vulteius interpretatur ſacris è pomis muſti, quia legitur in ſcripto codice & alio vulgato ἱερῶν, ſed legendum ὑγρῶν ἐκ μήλων γλυκέων.) Cyceonis ex herbarum auſterarũ cacuminibus artaba. faui purgati quarta pars artabæ (In ſcripto codice eſt κηρῶν ἐκκηνιδίου. in vulgato ἐκκηδοιδίου. Vulteius legit κηρῶν ἐκ κυμίου. lego κηρῶν ἐκκενωθίου faui mellis purgati.) grani panici tres libræ, vt interpretatur Vulteius. malim vuæ paſſę nigræ tres libræ. Cnici floris tres minæ vt Caſaubonus, qui flore Cnici ad condimenta veteres vſos oſtendit. Melanthryon tertiam partem artabæ. Diarrinis ſeminis, duæ capides. Ari ſemen, quia Aro inter edulia locum eſſe Dioſcorides ſcribit, ἄρεως σπέρμα. Seſami puri decem artabæ. Muſti ex vino quinque maries. Raphanorum epſanorum & Gongylidum ſale conditarum. Capparis aqua ſalſa maceratæ, vnde fiunt abyrtaci, quinque maries. (Aburtaci & aburtacæ Perſicum eduliũ ex porro, cardamo vel cappari, & aliis id genus) Salis decẽ artabæ. Æthiopici cumini ſex capetes Capetis autem eſt chœnix Attica. Anetum ſiccum 30. minarum pondere. Seminis Apij. 4. capetes. Olei ſeſamini decem maries. Olei ex lacte quinque maries, ἐλαίου ἀπὸ ὀγίνθων μίνθων (lego ἀπὸ ὀλίνθων καὶ τερμίνθων) olei ex groſſis ficuũ & terebintho quinq; maries. Olei Achantini quinque maries, Olei de Amygdalis dulcibus tres maries. Amygdalarum aridarum dulcium tres artabæ.

vini

vini quingentę maries, quod ſi Babylone aut Suſis cenam faciant, dimidium vinum de palmis prębet, dimidium de vitibus. Lignorum ducenti currus. Materiæ centum plauſtra. Per ξύλα ſtipites intelligo, & truncos arborum, aut ramos craſſiores, per ὕλην faſces è ramis. fluentis mellis cẽtum palathę quadrangulæ, ſeu maſſæ. Vulteius legit, ῥέοντος fluentis. Caſſaubonus ὡραίου. palathæ ſingulæ decem minas capiunt. Cum in Media eſt, hæc præſtat. Cnici ſeminis ad tres artabas, Croci duas minas ad libram. Hæc in cænam & prandium. Diſtribuit autem (διαδίδωσι in meo ſcripto melius, quam in vulgato Caſſauboni ἀναχλίσκεται δὲ διαδόσει) triticeæ farinę purę quingentas artabas. Hordeaceæ farinę purę mille artabas, aliarumque item mille artabas. Siliginis quingentas, alicę ex auena 500. marias. Hordei iumenti vicies mille artabas. Palearum mille plauſtra. feſtucarum quinquies mille plauſtra. olei ſeſamini 200. marias, aceti centum marias. Naſturtij conſciſſi tenuis artabas 30. Hæc omnia diſpertit comitatui ſuo rex cum prandio cænaque, & iis quę inſumit largiendo, tantum impendit quotidie. hunc cœnæ apparatũ reliqui Macedones legentes, tanquam beatum admirabantur, Alexander vero tanquam infelicem & miſerum deridebat. verba Græca ſubiiciã, quę mutila ſunt in codice Caſauboni apud Polyænum lib. 4. Strateg. p. 270. Ἀλέξανδρος ἐν τοῖς Περσῶν βασιλείοις ἀνέγνω τὸ βασιλέως ἄριστον, καὶ δεῖπνον ἐν κίονι χαλκῷ γεγραμμένον, ὅπου δὲ οἱ ἄλλοι νόμοι οὓς ἔγραψε Κῦρος, εἶχε δὲ οὕτως. πυραμίνων ἀλεύρων τῶν κάρτα καθαρῶν διακόσιαι ἀρταβαί· τῶν δὲ δευτέρων τετρακόσιαι, καὶ τῶν τρίτων τετρακόσιαι. ὁ σύμπας τῶν κριθαρινῶν ἀλεύρων χιλίαι ἀρταβαί.

Cætera bene habent. In meo codice legitur vbi de ſilphio agitur, ὀποῦ σιλφίου δύο μναῖ. id eſt, ſucci ſilphij duæ minæ. melius quam in vulgato, σιλφίου. Xenophon lib. 8. ὅσα δὲ παρατεθείη, ταῦτα πάντα πλὴν εἷς αὐτὸς, καὶ συνδεῖπνοι χρήσαιντο, διεδίδου. Quęcunque appoſita eſſent in ſingulos diuidebat, exceptis iis quibus ipſe & conuiuę eius vterentur. lib. Eſther. c. 1. ſeptem eunuchi menſę regiæ miniſtrant. Nemo menſę regiæ particeps erat, niſi mater quę ſupra regem accumbebat, vxor infra. Artoxerxes Oſtaten, & Oxaten fratres menſę adhibuit. Plutarch. in Artoxer. τραπέζης δὲ τῆς αὐτοῦ μηδενὸς μετέχοντος, ἀλλ' ἢ μητρὸς βασιλέως, ἢ γαμετῆς γυναικὸς καθεζομένων, τῆς μὲν ὑπὲρ αὐτὸν, τῆς δὲ μητρὸς ὑπ' αὐτόν. Non videntur habuiſſe ſciſſores, & carptores, quia Ochus apud Ælianum lib. 2. var. c. 17. ipſe cultro panes & carnes ſcindit, τῶν μαχαιρίων τῶν παρακειμένων ἓν ἔλαβε. Apud Xenophontem lib. 8. παιδείας, quem maximi facit, eum ad læuam Cyrus collocat, ſecundum dignitate ad dextrá, quia ſiniſtra ἐπιβουλευτοτέρα. Rex vbi panem attigiſſet, manum mantili non tergebat, ſi quid edulij ſumeret tergebat, ait Xenophon lib. 7. nec immerito, quia panis attactu manus non inquinatur, carnis inquinatur. ὅταν μὲν τοῦ ἄρτου ἅπτῃ εἰς οὐδὲν τὴν χεῖρα ἀποψώμενοι. Luxum Perſarum in conuiuiis omnes carpunt. Æmil. Probus de Pauſania, epulabatur more Perſarum luxurioſius quam qui aderant ferre poſſent. Tachus Ægyptius vbi in Perſidem ſe contulit, καὶ εἰς ἐκείνων τρυφὴν ἐξέπεσε; & in eorum delitias incidit, cum cibos concoquere non poſſet, mortuus eſt, ait Ælian. lib. 5. c. 1. Lauari Perſam ante prandium ſcribit Xenoph. lib. 8. Pſaltriæ

& fidicinæ menſis regiis accinebāt, ait Athenæus lib. 12. εἰς δεῖπνον εἰσίεσαν πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν ψάλλουσαι, καὶ ᾄδουσαι γυναῖκες· ἔψαλλον δ' αὐταί, καὶ ἦδον ἐκείνου δειπνοῦντος. Plutarch. 6. ſympoſ. & lib. 7. problem. c. 4. lib. 3. παιδείας Xenoph. τὴν ἀπὸ σίτου βασιλέως, φασὶν, οὐ μόνον φίλοις ἡγεμόσι σωματοφύλαξι ἀποπέμπειν ἀεὶ μερίδας, ἀλλὰ καὶ ὅ τῶν δούλων, καὶ ὅ τῶν κυνῶν ἀεὶ δεῖπνον ἐπὶ τῆς ἐκείνου παρατίθεσθαι τραπέζης. Idem ſcribit Xenophon lib. 8. inſtit. Cyri. Ioſephus li. 10. c. 11. Nabuchodonoſor ἐχορήγει τὰ ἀπὸ τῆς τραπέζης αὐτοῦ εἰς δίαιταν. ſlabat è menſa ſua cibos adoleſcētibus Iudæis, Danieli, & aliis. Alexander Magnus apud Plutarchum, capto Darij tabernaculo, vt vidit, crateras, lances, vrnas, pelues, alabaſtros, omnia ex auro egregiè laborata, ὑδρεῖα καὶ κρατῆρας, καὶ πυέλους, καὶ ἀλαβάστρους, πάντα χρυσοῦ ἠσκημένα περιττῶς. Domus efflabat odores aromatum, & vnguentorum. ex eo loco ingreſſus eſt in tentorium altitudine, & magnitudini ſtupendum, videnſque lectos, menſas, conuiuium, cetera ornatu miranda, καὶ τὴν περὶ τὴν στρωμνὴν καὶ τραπέζας, καὶ τὸ δεῖπνον αὐτοῦ, κόσμῳ θαύματος ἄξια διαβλέψας. Herodotus lib. 9. Pauſaniam videntem Mardonij κατασκευὴν, χρυσῷ τε καὶ ἀργύρῳ καὶ παραπετάσμασι ποικίλοισι κατεσκευασμένην, κελεῦσαι τούς τε ἀρτοκόπους, καὶ τοὺς ὀψοποιοὺς, κατὰ ταῦτα καθὼς Μαρδονίῳ τὸ δεῖπνον παρασκευάζειν, apparatū auro, & tapetibus, ac velis variis inſtructum, iuſſiſſe panificis & coquis cœnam inſtruere qualem Mardonio. Parthos non alia aqua vſos quā Eulæi fluuij oſtendimus. quod & Plinius l. 6. c. 26 oſtendit, Suſianen ab Elymaide diſterminat amnis Eulæus ortus in Medis. circuit arcem Suſorum. reges non ex alio bibunt, & ob id in longinqua portant. & l. 31. c. 3. Parthorum reges

Choaſpe, & Eulæo tantum bibunt. Athen. l. 2. ὁ περσῶν βασιλεὺς ὕδωρ ἀπὸ τοῦ χοάσπου πίνει ἄγεται (lego λέγεται) τοῦ παρὰ σοῦσα ῥέοντος, τοῦ δὲ μόνου πίνει ὁ βασιλεύς. ea aqua coquebatur ad ignem, vt diutius integra ſeruaretur, & vaſis argenteis in plauſtris 4. rotarum ferebatur, quæ mulæ traherent, regémque ſequerentur. τοῦ δὲ τούτου ὕδατος ἀπεψημένου πολλαὶ κάρτα ἅμαξαι τετράκυκλοι ἡμιόνειαι κομίζουσαι ἐν ἀγγείοις ἀργυρέοισιν ἕπονται. Ptolemæus Philadelphus Ægypti Rex Antiocho Syriæ Regi Beriencen filiam vxorem dedit, & ad eam vt aqua Nili bibenda deferretur, ſedulo curauit. ait Athen. l. 2. Euſtath. in l. φ Iliad. ex Athen. l. 12. & 13. ὕδωρ χρυσοῦν interpretatur λιβάδας ἑβδομήκοντα, id eſt, auream aquam eſſe ait guttas 70, qua potione Rex, eiuſque maximus natu filius vſus eſt. ſi quis alius vteretur capite plectebatur. τὸ παρὰ πέρσαις χρυσοῦν καλούμενον ὕδωρ, ὅπερ ἦν λιβάδες ἑβδομήκοντα, οὐδεὶς ἔπινεν ὅτι μὴ βασιλεὺς, καὶ ὁ τῶν παίδων αὐτοῦ πρεσβύτατος. τῶν δ᾽ ἄλλων εἴ τις πίῃ, θάνατος ἡ ζημία. αἱ δὲ χρυσαῖ βασιλικαὶ λιβάδες πορθμεύονται εἰς φύγα τοὺς αὐτὰς πίνοντας. ζητητέον δ᾽ εἰ καὶ τὸ χοάσπου ὕδωρ ὅπερ ἔπινε στρατευόμενος ὁ περσῶν βασιλεὺς, τοιαύτην ἐπιτιμίου χρείαν ἐφέλκετο. Quærendum amplius, an qui è Choaſpe bibiſſent, capite plecterentur. Idem author in lib. 4. Odyſ. ex Athen. τοῦ κατὰ τὸν νεῖλον ὁ ἐν τοῖς ἐκεῖ βασιλεὺς μόνου ἔπινεν ὕδατος. ἅμαξαι τετράκυκλοι ἡμιόνειαι κομίζουσαι ἐν ἀγγείοις ἀργυρέοις. ὕδωρ ἀπεψημένον ἀπὸ χοάσπου ἐκόμιζόν τινι βασιλεῖ μόνῳ ἐκεῖθεν πίνοντι. ἀλλὰ καὶ τὸ χαλυβώνιον μόνον οἶνον ἔπινεν ἐν δαμάσκῳ τῆς συρίας γινόμενον παρὰ τῶν αὐτόθι καταφυτευσάντων ἀμπέλους. τῶν δὲ, φασι, βασιλεῖ ἐξαίρετον καὶ τὸ ἀπ᾽ αἰγύπτου ἅλας ἀμμωνιακὸν αὐτοῖς πέμπεσθαι, καὶ μὴν καὶ τῷ ἐλαίῳ ἀκανθίνῳ χρῆσθαι μετὰ λουτρόν. & in l. ζ Odyſ. ἔλαιον δὲ ἐγίνετο ἐξ

ἀκάνθης. ἱστορεῖ Κτησίας ἔλαιον γίνεσθαι ἀκάνθινον, ᾧ χρῆσθαι τὸν βασιλέα ὃ ἐν Καρμανίᾳ ἐγίνετο. Regi etiam magna ex Perſicis iuglandibus olei vis accurabatur, ait Athen. l. 2. Negat Athenæus in cibis regiis piperis, aut aceti mentionem fieri à Dinone & Cteſia: nos è Polyæno acetum poſuimus. Singulare item id regi fuit vt ex Ægypto ad eum ſal Ammoniacum mitteretur, poſt balneum oleo vteretur è ſpinis. Polyænus l. 4. ad hunc vſum in ſingulos dies 5. Marias impendi olei è ſpinis ait. 600. auiculæ in menſam regis cottidie inferebantur, inter quas non vltimum locum tenuit rynthace, de qua Plut. in Artox. γίνεται δὲ μικρὸν ἐν Πέρσαις ὀρνίθιον ᾧ περιττώματος οὐδὲν ἔστι, ἀλλ' ὅλον διάπλεων πιμελῆς τὰ ἐντὸς, ᾗ καὶ νομίζουσιν ἀνέμῳ καὶ δρόσῳ τρέφεσθαι τὸ ζῷον. Auicula eſt in Perſis cui nullum excrementum, nihil ſuperfluum, quare & eam vento & rore paſci putant. Pariſatis cultello altera parte venenato ſecans in fruſta carnes huius auiculæ, partem venenatam iis carnibus admouit quæ appoſitæ erant Statiræ Artoxerxis vxori, quarum eſu illa paulo poſt de vita deceſſit, vt Plutarchus in Artoxerxe. Hic tibi quid alias regis menſæ lautitias numerem, cum eius gulæ totus pene terrarum orbis ſeruierit. Xenophon in Ageſil. τῷ μὲν γὰρ Πέρσῃ πᾶσαν γῆν περιέρχονται μαστεύοντες τί ἂν ἡδέως πίοι, μυρίοι δὲ τεχνῶνται τί ἂν ἡδέως φάγοι, ὅπως γε μὴν καταδάρθοι οὐδ' ἂν εἴποι τις ὅσα πραγματεύονται. Theopompus author, quotieſcunque Rex imperium luſtrat, vrbes quas obit in ſingula prandia 20. talenta expendere, interdum 30. vel 40. Singulis ciuitatibus iam olim in cœnam regis maiores aut minores ſumptus pro earum opibus, veluti quædam tributa, ſunt conſtituti. omnes

autem famuli, & adminiſtri menſæ non niſi purè loti miniſterium attingunt, veſtes nitidas habentes, & dimidiatum diem in delitiis ciborum accurãdis ponunt, ait Heraclides Cumæus. καὶ οἱ θεράποντές, φησι, τοὺς περσῶν (lego οἱ περὶ τοὺς περσῶν) βασιλεῖς δειπνοῦντες ἅπαντες λελυμένοι διακονοῦσι, ἐσθῆτας καλὰς ἔχοντες, καὶ διατρίβουσι σχεδὸν τὸ ἥμισυ τῆς ἡμέρας περὶ τὸ δεῖπνον. Conuiuarum autem regis alij foris prandent, qui omnium oculis expoſiti ſunt, alij cum rege in cœnaculo interiori. ſed ne hi quidem cum rege ſimul cibum capiũt. duo enim ſunt cubicula aduerſa, quorum in altero Rex jentaculum ſumit, in altero conuiuæ eius, eoſque Rex per januæ velum intuetur (hic mihi nota vela iam tum, vt apud imperatores pro januis fuiſſe) regem illi non vident. Nonnunquam ſi feſtus dies agitur, omnes in eodem cõclaui majorum ædium prandent, in quo rex conſueuit. Cum autem rex compotationem vſurpat, quam plærumque vſurpat, vt plurimum ei 12. combibones adſunt, cumq́; largiter comederint, Rex quidem apud ſe ſolus, & conuiuæ ſeorſim, vocat vnus aliquis ex Eunuchis regios compotores, ijque cum venerint, apud regem bibunt, non tamen eodem vino vtuntur. & quidem illi humi ſedentes, rex in lectulo pede aureo ſuffulto accumbẽs, & vino ſupra quam credibile eſt madidi decedunt. ferè rex ſolus jentatur, & prandet. interdũ vxor eius prandij ſocia eſt, & è filiis nonnulli. interim temporis pellices accinunt edenti, pſalluntque. & quidem vna cantum orditur, aliæ conferta vòce canunt. Regium prandium cæterorum principum in Perſide conſuetudini reſpondet. ſunt enim regi mille victimæ in dies ſingulos

conſciſſæ. in eo numero ſunt equi, cameli, boues, aſini, cerui, oues, multæ gallinæ, volucreſque & paſſeres Arabici, quod animal ingens eſt, & anſeres, & gallinacei. ex iis modica quædam apponuntur cuique ex regiis conuiuis. & quiſque ex iis aufert quæ in jentaculo fuerint relicta: maxima pars harum victimarum ac ciborum in aulam ad eos defertur, quos rex alit ſtipatores & peltaſtas, carniumque & panum in eadem aula portiones æquas efficientes in ſingulos diuidunt. ait Athen. l. 4. οὗ ἰδεῖν ἅπαντα μερίδας ποιούμενοι (lego οὗ ἰδεῖν ἔστιν ἅπαντα καὶ μερίδας, vel τοῦ ἰδεῖν ἅπαντα καὶ μερίδας,) id eſt vt rex omnia videat, vel quo loco omnia videri ſimul poſſunt. quemadmodum autem in Græcia militibus mercede conductis pecuniæ numerantur, ſic & iſti victum in rationibus deducendum accipiunt. quod & à cæteris in Perſide viris obſeruatur, vt in eorum menſam totius familiæ cibi inferantur. Vbi autem conuiuæ pranſi fuerint, ex iis quę in mēſa ſuperſunt (relinquūtur enim plurimæ carnes atque panes) qui menſæ præpoſitus eſt (lego ἐπιμελούμενος, non ἐπιπολούμενος) diuidit ſingulis è familia qui ſic in dies aluntur. ad regem enim honoratiſſimi tantum eunt ex cōuiuis ad jentaculum. quod ne bis faciant eodem die excuſantur. ſed & ipſi cōuiuas excipiunt ait Athen. Qui Xerxi è Græcis epulum dederunt, bonis pene omnibus euerſi ſunt, vt Herodot. l. 7. Nam & Thaſij cum Epiri totius vice exercitum Xerxis excepiſſent, Antipater vnus è ciuibus talenta 400. inſumpſit. vaſa quippe aurea, & argentea, crateresque à prandio ponebantur. quod ſi bis in vrbibus Xerxes jentaculum ſibi parari voluiſſet, indubiè

fortunis omnibus exhauſtæ eſſēt. Rex igitur Perſarum cum quindecim conuiuarum millibus conuiuium agitabat, & in eius prandium 400. talenta inſumebantur, quæ reficiunt Italicæ pecuniæ ducentas quadraginta myriadas. Italicam pecuniam, nummos ſeſtertios intelligit. qui ſi diuidantur in 15. millia hominum, in ſumptum quiſque accipiet 160. nummos ſeſtertios, quæ ſumptuum ratio cum Alexādri conuiuio conſpirat, qui diebus ſingulis in 60. conuiuas centum minas impendebat, ait Athen. lib. 4. cuius verba Græca, ne ratio te fugiat, ſubiungam. ὁ δὲ περσῶν βασιλεὺς, ὥς φησι κτησίας, ἐδείπνει μετ' ἀνδρῶν μυρίων πεντακισχιλίων, καὶ ἀνηλίσκετο εἰς τὸ δεῖπνον τάλαντα τετρακόσια. γίνεται δὲ ταῦτα ἰταλικοῦ νομίσματος ἐν μυριάσι διακοσίαις τεσσαράκοντα. αὗται δὲ εἰς μυρίους πεντακισχιλίους μεριζόμεναι ἑκάστῳ ἀνδρὶ γίνονται ἀνὰ ἑκατὸν ἑξήκοντα ἰταλικοῦ νομίσματος. ὡς εἰς ἴσον καθίστασθαι τῷ τοῦ ἀλεξάνδρου ἀναλώματι. ἑκατὸν γὰρ μνᾶς ἀνήλισκε τῆς ἡμέρας δειπνούντων ἴσως ἑξήκοντα, ἢ ἑβδομήκοντα φίλων. Regi igitur fuit jentaculum, ad quod ij modo adhibiti qui in intimā amicitiam admiſſi erāt, quiq; cōſanguinei dicebātur, & συγγενεῖς. Timagoras Cretenſis vir dictioſus, & facetus, dictis & ſalibus id aſſecutus eſt, vt hoc jentaculo dignus haberetur, qui honos homini Græco nec vnquam antea habitus erat, nec poſt vllo tempore habitus eſt. Cōſanguineis enim veluti proprium ac peculiare ius id erat. Athen. lib. 2. ὅτι τὸ συγγενικὸν ἄριστον παρὰ τῷ ξέρξῃ κρὴς ὁ τιμαγόρας ἐκλήθη τὸν βασιλέα ψυχαγωγήσας, ὅπερ οὐδενὶ πρότερον ἑλλήνων ἐγένετο, ἀλλ' οὐδ' ὕστερον. αὕτη γὰρ ἡ τιμὴ τοῖς συγγενέσι διεφυλάττετο. Vide num tibi Regis illa magnificētia probetur, quam ſupra poſuit Athenæus, qui non amicis modo ducibus, & ſtipato-

ſtipatoribus particulas è prandio ſuo tranſmittebat, ſed etiam in menſa ſua ſeruorum canumq; prandium cōſtitui vellet, non alia meo iudicio cauſa quam vt iſti omnes regiis ſumptibus, atque adeo menſa ſe regia ali cognoſcerent. eius rei luculentum eſt exemplum apud Xenoph. l. 1. inſtit. Cyri. in Aſtyage. Verum & coronas è menſa ſuas ad amicos tranſmittebant, epulaſque caris ſuis vel in aula regia, vel alibi locorum ſtruebāt. Pluth. in Artox. ὃς ἀνταλκίδαν λάκωνα ὑπερηγάπησεν εἰς τὰ ὅσα δεόα-βαίτο, καί ποτε λαβὼν ἕνα τῶν ἀνθινῶν στεφάνων καὶ βάψας εἰς μύρον τὸ πολυτελέστατον ἀπὸ δείπνου ἔπεμψε τῷ ἀνταλκίδᾳ, καὶ πάντες ἐθαύμασαν τὴν φιλοφροσύνην. Artoxerxes Antalcidem Laconem amabat, ad quem miſit coronam è floribus vnguēto pretioſo tinctam. Timagoram Athenienſem Artoxerxes, à quo per literas de rebus grauioribus admonitus erat, decies mille daricis donauit, cumq; lacte valetudo eius curanda eſſet, 8. boues, quæ mulgerentur, ad eum miſit. hoc amplius lectum, ſtragulā veſtem, & famulos qui lectum ſternerent, lecticarioſq; ſeruos, à quibus cum deterius ei factū eſſet, ad mare deferretur. παρόντι δὲ δεῖπνον ἐπέμπετο λαμπρότατον. ὥστε καὶ τὸν ἀδελφὸν τοῦ βασιλέως ὀστάνην, ὦ Τιμαγόρα, φάναι, μέμνησο ταύτης τῆς τραπέζης. οὐ γὰρ ἐπὶ σμικροῖς οὕτω σοι κεκοσμημένη παράκειται. ait ibidem Plut. Rex amicos alios ad cenam adhibuit, quos Xenoph. l. 1. expedit. Cyri φίλους καὶ συντραπέζους vocat. Herod. l. 3. Democetes medicus ad Darij quem curarat menſam vocatus eſt. l. 5. Hyſtiæum ſpondet ſe ὁμοτρά-πεζον habiturum. Cum autem regum prandia lauta ſemper eſſent, tum vero cum natales regum, aut nuptiæ celebrarentur, delitię omnes in prōptu erant. & quidem

natalis eius quotánis exhibebatur, accedebatq; regium epulum lautitiis omnibus refertũ, quod Perſice dicitur τυκτά. Eo tantum tempore rex caput pectit, ac ornat, & in Perſas largitione vtitur, qua die donũ ſi petitur, quicunq; tandem ille ſit qui petat, aut vnde vnde petatur negari non poteſt, quod ea die qua natalis regis agitur, excidere aliquem petitione nefas ſit. Herodot. lib. 9. φυλάξασα δὴ τὸν ἄνδρα τὸν ἑαυτῆς ξέρξην βασιλήϊον δεῖπνον προτιθέμενον (τοῦτο δὲ τὸ δεῖπνον παρασκευάζεται ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἡμέρῃ τῇ ἐγένετο βασιλεύς. οὔνομα δὲ τῷ δείπνῳ περσιστὶ μὲν τυκτά, κατὰ δὲ τὴν ἑλλήνων γλῶσσαν τέλειον. τότε καὶ τὴν κεφαλὴν σμᾶται μοῦνον βασιλεύς, καὶ πέρσας δωρέεται. hunc diem obſeruans Ameſtris vt ſibi Maſiſtæ vxorem muneri daret. ὁ ξέρξης ὑπὸ τοῦ νόμου ἐξεργόμενος, ὅτι ἀτυχῆσαι τὴν χρήσοντα οὔ σφι δυνατόν ἐστι βασιληΐου δείπνου κατῳμένου. Xerxes lege prohibit⁹ negare quod petitur, annuit quod Ameſtris petebat. Conuiuij Artaxerxis qui dicitur Aſſuerus magnificentia bellè deſcribitur à Ioſepho l. 15. c. 6. & l. Eſther c. 1. ἀρταξέρξης ἐν σούσοις τῇ πόλει δοχὴν ἐποίησε τοῖς φίλοις καὶ τοῖς λοιποῖς ἔθνεσι, καὶ τῶν περσῶν, καὶ μήδων ἐνδόξοις, καὶ τοῖς ἄρχουσι τῶν σατραπῶν. ὅτε δὲ ἀνεπληρώθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ γάμου ἐποίησεν ὁ βασιλεὺς πότον ἐπὶ ἡμέρας ἓξ ἐν αὐλῇ τοῦ οἴκου τοῦ βασιλέως κεκοσμημένῃ βυσσίνοις καὶ καρπασίνοις τεταμένοις ἐπὶ σχοινίοις βυσσίνοις καὶ πορφυροῖς ἐπὶ κύβοις χρυσοῖς καὶ ἀργυροῖς. Et Darius l. 3. Eſdræ c. 3. Præſidibus & Præfectis Mediæ & Perſidis cænã dedit. Vbi animaduertes hic poni duo cõuiuia, quorum alterum ob nuptias regis principibus viris, alterum gentibus omnibus datum per 6. dies, quæcunq; Suſis repertæ ſunt pro fælicitate imperij. Domus regiæ aula byſſinis & lineis velis exornata eſt, quę ſuper funiculis byſſinis aut purpureis tenderentur in taxillis

aureis, & argenteis, in colũnis Pariis, & lapideis. Lectuli aurei & argentei ſuper pauimento ſmaragdini lapidis, & Pinnini, & Parij, ſtragulæque ac thoralia perlucidá variè floribus ornata. καὶ μετὰ τὸ δεῖξαι αὐτοῖς τὸν πλοῦτον τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐν ἡμέραις ἑκατὸν ὀγδοήκοντα. Et cum eis opes ſuas per 180. dies oſtentaſſet. è quibus verbis apparet 180. diebus epulum nuptiarum datum eſſe. καὶ στρωμναὶ διαφανεῖς ποικίλως διηνθισμέναι, κύκλῳ ῥόδα πεπασμένα. ποτήρια χρυσᾶ, καὶ ἀργυρᾶ καὶ ἀνθράκινον κυλίκιον προκείμενον ἀπὸ ταλάντων τρισμυρίων. Stragulæ pellucidæ variè diſtinctæ, in ambitum roſæ ſparſæ, paruus calix è carbunculo emptus 30. talentorum millibus. Vides triclinia iam tum in conuiuiis adhibita eſſe, & in lectulis conuiuas accubuiſſe. Alexander Dario victo ſuas & 90. ſociorum nuptias celebrauit, totidemq; thalamos inſtruxit. locus autem in quo accumbebant centum habebat lectos, quorum vnuſquiſque argenteis pedibus nitebatur, ipſius vero Alexandri aureis. & omnes purpureis ſtragulis erant ornati, variáq, veſte texturę barbaricę pretioſę. Recepit etiam in cõuiuium peculiares quoſdam hoſpites ſuos, quos ſibi è regione accumbere iuſſit. in aula vero conuiuia agitabant copiæ pedeſtres, & nauales, equites, legationes, & peregrini Græci. καὶ ἐγίνετο τὰ δεῖπνα πρὸς σάλπιγγα, τὸ μὲν συγκλητικὸν μέλος ᾆδον, ὅτε αὐτοὺς ἔχρῃν παριέναι ἐπὶ τὴν δαῖτα, τὸ δὲ ἀνακλητικὸν ὅτε ἐσήμαινον ἀπαλλάσσεσθαι. id eſt, & fiebant prandia ad tubas, quarum aliæ cogebant conuiuas, aliæ receptui canebant. quinque totos dies epulas nuptiales ſacrificio celebrauit. aduenerunt etiam muſici & hiſtriones tam comici quam tragici permulti. aderant etiam circulatores mirifici ex India,

quod genus reliquis ferè cæterarũ nationum præſtare videbatur. quod autem ait in aula copias pedeſtres & equeſtres conuiuia agitaſſe, noli putare aulam dici cubiculum aliquod marmoribus aut lapidibus ſtructum, ſed ſpatium aliquod in arce regia, ampliſſimum, velis ſericis & byſſinis tectum. quomodo gentibus omnibus quæ Suſa cõfluxerant epulum præbuiſſe dicitur Artoxerxes apud Ioſeph. l. 11. c. 6. σκήνωμα πηξάμενος ἐκ χρυσέων καὶ ἀργυρέων κιόνων ὕφη λίνεα καὶ πορφύρεα κατ' αὐτῶν διεπέτασεν, ὥστε πολλὰς μυριάδας κατακλίνεσθαι. διηκονεῖτο δὲ ἐκπώμασι χρυσέοις καὶ τοῖς διὰ λίθου πολυτελοῦς εἰς τέρψιν ἅμα καὶ θέαν πεποιημένοις. Tabernaculo defixo ex aureis & argenteis columellis quas velis lineis & purpureis prætexuit. neq; tamen regibus ſingulare fuit vt natalis & nuptiarum dies cõuiuiis celebrarent. illa enim duo tempora Perſis omnibus fuere quibus ſe largius inuitarent. Herodot. lib. 1. ἡμέρην δὲ ἁπασέων μάλιστα ἐκείνην τιμᾶν νομίζουσι τῇ ἕκαστος ἐγένετο. ἐν ταύτῃ δὲ πλέω δαῖτα τῶν ἀλλέων δικαιοῦσι προτίθεσθαι, ἐν τῇ οἱ εὐδαίμονες αὐτῶν βοῦν, καὶ κάμηλον, καὶ ὄνον προτιθέαται ὅλους ὀπτοὺς ἐν καμίνοισι. οἱ δὲ πένητες αὐτέων τὰ λεπτὰ τῶν προβάτων προτιθέαται. Natali ſuo bouem, equum, camelum, aſinum, proponunt in menſa totos aſſos in caminis. pauperes oues & agnos. Huc pertinet iocus Ariſtoph. apud Demetr. Phaler. ἐπὶ τῆς ἀπληστίας τῶν Περσῶν φησὶν Ἀριστοφάνης ὅτι ὤπτων βοῦς κριβανίτας ἀντὶ ἄρτων. in auiditatem Perſarum, ait Ariſtophanes eos boues aſſos in furno poſuiſſe. Rarum fuit in epulis rȩgiis vt rex alteri præbiberet, cui ſi tantum honoris à rege contigiſſet, is vero præclarè ſecum agi putabat. Agath l. 2. Vranium philoſophum ineptum Choſroës tanti fecit, vt rex ipſe

prior pateram huic delibaret, quod vtique nondum in alios factitaſſet. ad regiam mēſam adhibitis libenter iniuriæ ſi quæ à rege factæ eſſent, ferendæ erant. Harpagus filij carnes vorauit, & gratias egit, Herodot. l. 1. Imo vero tantum aberat vt amicis ſuis præbiberet, vt eorum patientia inter vina indigniſſimè abuteretur. Amicus enim regis vnus aliquis è purpuratis illis dicebatur, ait Athen. l. 4. is humi cubans rege in eminenti lecto accumbente oſſa canis more, carneſque de menſa miſſas arrodebat, leuique ſæpe de cauſſa fuſtuario ad regis delitias tundebatur, ſic vt ſanguine fluente regi quaſi benemerito gratias ageret. Sed vt multa in regiis epulis fœda & indigna fuerint, illud certè quauis laude maius eſt, quod apud eos vt in Græcia, totaq; pene Aſia conuiuis bibendi neceſſitas non afferretur, ſed quiſque ſitim ad arbitrium ſatiaret. qui largius bibere vellet, fuit integrū, qui parcius, nemo vim attulit, illo Romanorū legis Septimiæ magiſterio. Huius rei documento verba ponā è manuſcriptis bibliothecæ Regiæ chronicis quæ ſic habent. cum Artaxerxes ſuos omnes conuiuio excepiſſet, ἔπινον χρυσοῖς καὶ διαλίθοις ἐκπώμασι καθ' ὅσον αἱρεῖτο ἕκαστος. οὐ γάρ ἐστι παρὰ τοῖς Πέρσαις νόμιμον ὁ βιάζεσθαί τινα πολὺν ἐμφορεῖσθαι ἄκρατον. Contra docet Ioſephus l. 11. c. 6. morem hunc in Perſis tenuiſſe, vt bibendi neceſſitas imponeretur, quam lege lata ſuſtulit Artaxerxes illo celebri conuiuio ſuo. προσέταξε δὲ καὶ τοῖς διακόνοις μὴ βιάζεσθαι πίνειν τὸ ποτὸν αὐτοῖς συνεχῶς προσφέροντας, ὡς καὶ παρὰ Πέρσαις γίνεται, ἀλλ' ἐπιτρέπειν αὐτοῖς καὶ πρὸς ὃ βούλεται τῶν κατακειμένων ἕκαστος φιλοφρονεῖσθαι. Idem è l. Eſther diſcas c 1. ſic enim habet lectio vulgata, Nec erat qui nolentes cogeret ad bibendum.

ſed ſicut rex ſtatuerat præponens menſis ſingulos de principibus ſuis, vt ſumeret vnuſquiſque quod vellet. obſcurius paulo 70. interpretes. ὁ δὲ πότος οὗτος οὐ κατὰ προκείμενον νόμον ἐγένετο. οὕτως δὲ ἠθέλησεν ὁ βασιλεὺς, καὶ ἐπέταξε τοῖς οἰκονόμοις ποιῆσαι τὸ θέλημα αὐτοῦ, καὶ τῶν ἀνθρώπων: vbi προκείμενον νόμον interpretor Perſarum conſuetudinem qui bibaciſſimi fuerunt. erat enim moris non tantum in aula regia, ſed & in menſa Perſarum omnium, vt bene & laute cænati biberent more Perſico. Ælian. l. 12. c. 1. ὡς δὲ ἦλθε τὸ πρῶτον πρὸς κῦρον ἡ ἀσπασία ἔτυχε μὲν ἀπὸ δείπνου ὢν, καὶ πίνειν ἔμελλε κατὰ τὸν τρόπον τὸν περσικόν· μετὰ γὰρ τὸ ἐμπλησθῆναι τροφῆς οἱ πέρσαι τῷ τε οἴνῳ καὶ ταῖς προπόσεσιν εὖ μάλα ἀποσχολάζουσιν οἱονεὶ πρὸς τὸν πότον ὡς πρὸς ἀντίπαλον ἀποδυόμενοι. vt primũ venit ad Cyrum Aſpaſia prandio iam confecto cum more Perſico bibiturus eſſet. Pleni enim cibo Perſæ vino maximè indulgent, quaſi nudantes ſe vt cum vino velut aduerſario luctentur. Cum largius bibiſſent, & mero incaluiſſent animi, in medium puellæ ad regem adducebantur, vt cõceptum in eas libidinis ardorẽ profunderet. μεσοῦντος οὖν τοῦ πότου τέσσαρες παρθένοι παράγονται τῷ κύρῳ ἑλληνικαί. ἐν δὲ ταῖς καὶ ἡ φωκαῒς ἀσπασία. ἦσαν δὲ κάλλιστα διεσκευασμέναι. nam tres reliquæ à familiarib. mulieribus quę vna cum ipſis aſcenderant crinibus erant comtæ, & faciem fuco ac pig.nentis commendarant. ἦσαν δὲ καὶ ὑπὸ τῶν τροφέων δεδιδαγμέναι ὅπως τε ὑποδραμεῖν χρὴ τὸν κῦρον, id eſt, & ab eunuchis earum alumnis & inſtitutoribus doctæ erant (ita verte τροφέας, non vt interpres nutrices) quomodo Cyro ſe ſummittere deberent, quomodo abblandiri & accedentem non auerſari, neque ſi tangeret ægrè ferre, & oſculum admittere eas oporteret. Aſpaſia ῥαπισθεῖσα

πρὸς ἀνάγκην ἐνέδυ περίεργον κατασκευὴν καὶ εἶκε τοῖς ἐπιτάγμασι alapis coacta eſt exquiſitum illum corporis cultum ſumere, iuſſiſque acquieſcere eunuchorum. ſubiungam regiis iſtis conuiuiis, & de reginis paucula, regumq́; vxoribus quę regis nonnunquam aliiſque regi caris conuiuium denuntiarunt, vt eſt apud Ioſephum lib. 11. c. 6. qui regẽ cum Amano in reginæ thalamo docet epulo exceptum. idem ait Artoxerxis vxorẽ eam cui nuntium ille ob cõtumaciam remiſit fæminis epulas adornaſſe, ſicut & vir eius viris. Vaſti nomen ei fuit. quod & in l. Eſther c. 1. proditum eſt. vbi in dubium vocari poteſt an moris fuerit in Perſis vt honeſtæ matronæ in conuiuium virorum venirẽt. Omnino receptum fuit vt concubinæ inter eſſent, quas & rege cænante in numerum ceciniſſe ſupra oſtendimus. imo ſolẽne fuit vt legitimæ coniuges ad epulas cum viris vocarentur. Herodot. l. 5. Cum Amyntas Macedonum Rex Perſis legatis epulum daret, vbi vino in caluerunt regi dixerunt ἡμῖν νόμος ἐστὶ τοῖς Πέρσῃσι ἐπεδὰ δεῖπνον προτιθώμεθα μέγα, τότε καὶ τὰς παλλακὰς, καὶ τὰς κουριδίας γυναῖκας ἐσάγεσθαι παρέδρους. Nobis moris eſt Perſis cum epulum damus dapſile, tunc pellices & vxores vt inducamus accubituras. Sed mihi mentiri apud Herodotũ Perſæ videntur, quod vxores legitimæ vel nunquam, vel raro in hominum cætum venirent. Id è ſacris literis perſpicuum eſt l. Eſther c. 1. & Macrob. l. 7. c. 1. Parthi in conuiuium ducunt concubinas, non vxores quæ domi manent. diſcedit tamen à Macrobio Iuſtin. l. 7. qui pign⁹ eſſe, & fœdus hoſpitij indicat apud Perſas, ſi filij & vxores in conuiuium cum hoſpitibus adhibentur. Equidem ita ſtatuo in priuatis quidem &

domeſticis conuiuiis inter amicos & hoſpites non concubinas modo, ſed & vxores adfuiſſe, in publicis vero & ſolemnibus inter exteros & ignotos, pellices interdum adhibitas, non autem vxores. Ea tamen moderatio & diſciplina inter pellices erat, vt pudoris & modeſtiæ ratio haberetur. neque enim conuiuæ vagis oculis & natatilibus in hanc & illam partem variè ferebantur, ſed capite prono terram ſpectantes accumbebant. erant enim in aulis principum eunuchi, quorum id negotij eſſet, vt ſi quis è conuiuis licentius vnam aliquam è pellicibus ſpectaret, arcum intentũ manu tenẽtes errantes illos oculos, & vetita ſtudioſius ſectantes traijcerent. Lucian. ἐπὶ μισθῷ. δεῖ ὥσπερ ἐν τοῖς περσικοῖς δείπνοις κάτω νεύοντα κατακεῖσθαι, δεδιότα μή τις εὐνοῦχος σε ἴδῃ προσβλέψαντα μιᾷ τῶν παλλακίδων. ἐπεὶ ἄλλος γ' εὐνοῦχος ἐντεταμένον πάλαι τὸ τόξον ἔχων ἃ μὴ θέμις ὁρῶντα διαπείρει. vt autem pellices in Perſide modeſtiæ, pudoriq; ſtudent, ita matronæ alioqui honeſtę Babylone inter epulas ad libidinẽ proiectę ſunt. Curtius l.5. Babylonij maximè in vinum, quæque ſequuntur ebritatem effuſi ſunt. fœminarum conuiuia ineuntium in principio modeſtus eſt habitus. deinde ſumma quæque amicula exuunt, paulatimq; pudorem prophanant. ad vltimum opus ima corporũ velamenta proiiciunt. nec matronarum hoc dedecus eſt, ſed maritorũ, virorũque, apud quos comitas habetur vulgati corporis vilitas. Babyloniis fæminis Perſicę pellices nõ multo pudẽtiores ſunt, quoties impunè libidini indulgere licet, ſi fides Ambroſio eſt, quæ ſedeant inter vina in hominum dorſo, aut pectore, eorumque patientia intemperanter abutantur, lib. de Helia c. 15.

IVLII CAESARIS BVLENGERI DE IMPERATORE ROMANO LIBER III.

De Decenniis & Vicenniis

CAPVT I.

AVGVSTVS imperio principis nomine ad decem annos accepto de reſtituenda republica decennio exacto cogitauit, ſed à ſenatu Pop. Q. R. imperium ei ad decem iterum annos, & denuò vſque ad exitum vitæ prorogatum eſt. Quare decennia celebrata, vicennia, tricennia pro numero annorum quibus & ipſe, & alii in imperio fuiſſent. Dio, *εἰς δέκα ἔτη τὴν ἀρχὴν τῶν δοθέντων οἱ ὑπέστη. τοσούτῳ γὰρ χρόνῳ προσανανεώσατο*, renouabat imperium decimo quoque anno. Zonaras exacto decennio quinque annos, & iterum, tertio, quarto, quinque ad finem vſque vitæ ſemper adiectos ait. Dio, *οἱ αὐτοκράτορες εἰς πάντα καθάπαξ τὸν βίον ἀποδεικνύμενοι, ὅμως διὰ τῶν δέκα ἀεὶ ἐτῶν ἑώρτασαν, ὡς καὶ τὴν ἡγεμονίαν αὖθις τό τε ἀνανεούμενοι.* Imperatores cum ſemel in perpetuum renuntiati eſſent, tamen decennia celebrabant, quaſi tunc temporis imperium denuò renouarent. Idem, *τὴν προστασίαν τῶν κοινῶν τὴν δεκέτιν ἄκων ἤδη αὔγουστος ἔλαβε, καὶ συμβούλους ἀπὸ τοῦ γήρως εἴκοσιν ἐτησίους ᾐτήσατο. παρ-*

προῃρεῖτο γὰρ κατ' ἔκμηνον, πέντε καὶ δέκα προσετίθετο. Auguſtus ætate affecta Reipublicæ adminiſtrationem decennem à ciuibus accepit, & annuos conſiliarios 20. petiit. Prius enim ſemeſtri quoque quindecim ſibi ſumebat. μετὰ δὲ ταῦτα τὴν ἡγεμονίαν καὶ πρὶν ἀφεὶς ὡς ἔλεγεν, ἐπειδὰν τὰ δέκα ἔτη τὰ δεύτερα ἐξεληλύθει ἄκων δῆθεν αὖθις ὑπέστη. πληρωθείσης δὲ οἱ καὶ τρίτης δεκαετίας τὴν ἡγεμονίαν, καὶ τὸ τέταρτον ἐκβιασθεὶς δῆθεν ὑπεδέξατο. Poſtea Principatum quem, vt aiebat, dimiſerat, poſtquam decem anni ſecundi abierant inuitus ſanè iterum ſuſcepit. Tertio decennio exacto Principatum quartum coactus admiſit. ὁ δὲ καῖσαρ καταθέσθαι τελείως τὴν μοναρχίαν, καὶ ἀποδοῦναι, καὶ τὰ προσκληρωθέντα τῶν ἐθνῶν τῇ βουλῇ μετὰ δεκαετίαν ὑπέσχετο, οὐ μὴν καὶ ἔργῳ ἐποίησε τοῦτο. τῆς γοῦν δεκαετίας ἐξελθούσης, ἄλλα αὐτῷ δέκα ἔτη, καὶ πάλιν ἄλλα προσεψηφίσθη, ὥστε τῇ τῶν δεκαετηρίδων διαδοχῇ διὰ βίου αὐτὸν μοναρχῆσαι. Poſtea ſubiicit, καὶ τήν τε προστασίαν τῶν κοινῶν τὴν δεκέτιν τὸ πέμπτον ἄκων ἤδη αὔγουστος ἔλαβε. Omnino ita de Auguſto ſentio, eum non ſemel ea mente fuiſſe, vt veterem Reip. formam reſtituere, & Principatu, quòd olim Sylla Dictator fecerat, ſe abdicare cogitarit. Cuius animi fuiſſe videtur Agrippa gener eius, qui rationibus ab Auguſto penè hoc euicerat, vt Rempublicam in integrum reſtitueret. Sed partim à Liuia dominandi conſuetudine illecta, partim à Mecænate ab ea mente deductus eſt. Simulabat igitur, vt quodque decennium abierat, imperium exuere ſe velle, deinde à ſenatu dominationis iam docili, & peiora omnia metuente cogi ſe patiebatur, vt ad decennium imperium renouaret. Tiberius ſenatuſconſulto ſibi imperium ad de-

cennium decerni paſſus non eſt, ſed poteſtate vſus per ſe in imperio ſine auctoritate ſenatus perſeuerauit. Dio, διελθόντων δὲ τῶν δέκα ἐτῶν τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ ψηφίσματος μὲν ἐς τὴν ἀνάληψιν αὐτῆς οὐδενὸς ἐδεήθη· οὐδὲ γὰρ ἐδοῦτο, κατατέμνων αὐτὴν ὥσπερ ὁ αὔγουστος ἄρχειν. Cum decem anni abiiſſet imperii, non eguit ſenatus conſulto ad recipiendum illud. Neque enim petebat imperare interſcindens ipſum imperium vt Auguſtus. Anno ab vrbe condita 777. prima decennia Tiberii Cæſaris celebrata ſunt, id eſt, ludi decennales, ἡ μέν τοι πανήγυρις δεκαετηρὶς ἐποιήθη. Gallienus decennia conuocatis patribus celebrauit nouo genere ludorum, noua ſpecie pomparum, exquiſito genere voluptatum. Iam primum inter togatos patres & equeſtrem ordinem albatos milites, & omni populo præeunte, ſeruis etiam prope omnium, & mulieribus cum cereis facibus, & lampadibus præcedentibus capitolium petiit, &c. Octaua, nona, quinquennia interdum celebrata ſunt. Sidonius,

Sic luſtro imperii perennis acto
Quinquennalia faſtibus dicentur.

Statius lib. 4. de Domitiano.

Sæpè coronatis iteres quinquennia luſtris,

Marcellinus comes, Theodoſius octaua, nona; quinquennia celebrauit. Theodoſius junior decennalia. Non ſatis video, qui Theodoſius maior octaua & nona quinquennia celebrarit, cùm vix 30. annos ad imperii gubernacula ſederit. Auguſtus certè octaua quinquennia potuit agere, non alius, Conſtantinus magnus tricennia egit. Euſeb. lib. 4. de vita Conſtant.

Conſtantinus ὁμώνυμος τῷ πατρὶ πρῶτος μετασχὼν τῆς τιμῆς ἀμφὶ τὴν τοῦ πατρὸς δεκαετηρίδα. ὁ δὲ κωνστάντιος ἀμφὶ τὴν εἰκοσαετηρικὴν πανήγυριν ἀναγορευόμενος. ὁ δὲ κώνστας ἀμφὶ τὴν τρίτην δεκάδα προηγμένος. τριττὴν παίδων γονὴν. ἐφ' ἑκάστῃ περιόδῳ δεκέτους χρόνου εἰσποιήσει τῆς βασιλείας τιμήσας. Conſtantinus nomen patris ferens, primus honoris particeps factus, & primo decennio. Conſtantius vicennali celebritate, Conſtans tricennali. Tres filios tribus decenniis aſciuit ad imperium Conſtantinus. Idem τριακονταετηρίδα vocat tricennia. ſcripſit orationem tricennalem, τὸν τριακονταετηρικὸν λόγον. Per eas celebritates conuiuia, ludi, largitiones, lætitiæ argumenta toto orbe edebantur, vt docet ibidem Euſebius lib. I. c. I. ἄρτι μὲν τῷ μεγάλῳ βασιλεῖ παντοίων δεκάδων, διττῶν τε καὶ τριττῶν περιόδους ἐν ἑορτῶν εὐωχίαις πᾶν γένος ἐπανηγύριζεν. τὸν καλλίνικον εἰκοσαετηρικοῖς ὕμνοις ἐγεραίρομεν. ἤδη δὲ καὶ τριακονταετηρικοὺς αὐτῷ λόγων πλέξαντες στεφάνους ἐν αὐτοῖς πρώην βασιλείοις τὴν ἱερὴν κεφαλὴν ἀνεστέφομεν. nuper quidem magno Imperatori decenniorum ſecundorum & tertiorum periodos omnes in feſtiuitatum conuiuiis celebrabat. Victorem præconiis vicennalibus prædicabamus. Iam autem & tricennales illi coronas plectẽtes in ipſo palatio caput ſacrum coronabamus. οὕτω δὲ ἔχοντι δεκαέτης αὐτῷ τῆς βασιλείας ἠνύετο χρόνος. ἐφ' ᾧ δὴ πανδήμους ἐκτελῶν ἑορτὰς τῷ πάντων βασιλεῖ θεῷ εὐχαριστοὺς εὐχὰς ἀνεπέμπετο. Cum ita ſe haberet, decennium primum imperii exegerat. Cuius rei gratia publicas celebritates agens, grates, laudeſque Deo gratus agebat. Item f. 138. p. 2. κατὰ τὸ αὐτὸ δὲ αὐτῷ καὶ τῆς βασιλείας εἰκοσαέτης ἐπληροῦτο χρόνος, ἐφ' ᾧ πάνδημοι μὲν ἤγοντο πανηγύρεις τοῖς λοιποῖς

ἔθνεσι. Eumenius Panegyr. Conſtant. & Mamertin. Genethliaco Maximiani quinquennalia vocant. Vt exſpectationem ſermonis eius, quem tuis quinquennalibus præparaueram, hac gemina natalis prædicatione compenſem. Item, orationem reſeruo, vt quinquennio rurſus exacto quinquennalibus tuis dicam, quoniam quidem luſtris omnibus prædicandis communis oratio eſt. Moris enim fuit, vt quinquennalibus, decennalibus, vicennalibus, & cæteris deinceps quinquenniis Panegyricæ orationes Imperatoribus & præſentibus & abſentibus haberentur. Panegyr. Nazarii, dicturus in cœtu gaudiorum exſultantium, & lætitiæ geſtientis, quam æmulationem ſolita beatiſſimorum Cæſarum quinquennia primo fecerunt. Iactat quippe ſe nunc, cum maxime alacris ac beata deuotio. Quintum decimum annum maximus princeps ſalutaris imperii degit, ſed auguramur iam vicennalia. Quinquennalia beatiſſimorum Cæſarum occupatos in gaudiis habent, ſed in deſtinatis decenniis iam vota properantia, & ſpes volucres conſtiterunt. Non enim Auguſtorum modo quinquennia, verum & Cæſarum celebrata, qui & ipſi beatiſſimi, & Auguſti dicti. P. Diaconus lib. 11. Conſtantinus magnus tricennalibus ſuis Dalmatium fratris ſui Dalmatii filium Cæſarem legit: In decennali ſuo Conſtantinus mag. Conſtantinum filium primum fecit habere principatum ſuper cuncta trans Alpes, ſecundum Cõſtantium in vicennali ſuo in oriente conſtituit. Conſtantem verò iuniorem in tricennalibus ſuis in Illyricum, Italiamque & Africam ordinauit. Lib. 14. Ho-

norío cum apud Rauennam tricennalia ſua peragere-ret, prȩſentantur. Nazar. Panegyr. quid agimus vicenis aut iam tricenis annis, circumſcribendo quæ æterna ſentimus. Quinquenniis igitur feliciter inchoatis decennia Cæſarum nobiliſſimorum vltra poſteros noſtros extendenda. Euſeb. lib. 8. hiſt. eccleſ. c. 13. ὁπότε καὶ οἱ μάλιστα τῆς καθόλου κρατοῦντες ἀρχῆς δεκαετηρίδας, καὶ εἰκοσαετηρίδας ἐκπλήσαντες ἐν ἑορταῖς, καὶ πανηγύρεσι, φαιδροτάταις τε θαλείαις καὶ εὐφροσύναις. Quando & Imperatores impletis decenniis ac vicenniis, in feſtiuitatibus, celebritatibus, & ſplendidiſſimis exſultationibus ac gaudiis. Id temporis vincti edicto principis carceribus ſoluebantur, τῆς ἀρχικῆς εἰκοσαετηρίδος ἐπιστάσης κατὰ τὸ νομιζόμενον δωρεαὶ τῶν ἐν τοῖς δεσμοῖς πανταχῆ πάντων ἐλευθερίας ἀνακηρυχθείσης, ait Euſebius. Sozom. lib. 1. c. 25. ξυνηνέχθη κατ' αὐτὸν ἑορτὴν εἶναι εἰκοσαετηρίδα τῆς κωνσταντίνου βασιλείας. ἔθος δὲ ῥωμαίοις δημοτελῆ πανήγυριν ἄγειν καθ' ἑκάστην δεκάδα ἐτῶν τῆς κρατοῦντος ἀρχῆς. Mos Romanis publicam agere celebritatem decennio quoque imperii Auguſti. Honorius Romæ vicennalia dedit. Theodoſius tricennalia geſſit. Apud Euſebium lib. 8. hiſt. eccleſiaſt. δεκαετηρίδας, καὶ εἰκοσαετηρίδας ἐκπλήσαντες ἐν ἑορταῖς. Diocletianus & Galerius decennia, & vicennia in celebritatibus cum expleſſent. Porphyrius Panegyr. ad Conſtantinum,

Sancte pater, rector ſuperum, vicennia læta
Auguſto, decies creſcant ſolemnia natis.

Nazarius Panegyr. Quinquennia, decennia, vicennia ponit. Moris autem fuit, vt ſenatus decenna libus munera Imperatoribus offerret, trecentas, quadringentas, ſexcentas interdum auri libras. Symmachus,

lib. 10. ep. 26. Nam diuis parentibus tuis ob decennium ſingulis minor ſumma decreta eſt. Etiam D. frater manſuetudinis veſtræ, cum tertium luſtrum ęui imperialis exigeret, parciore munificentia honoratus aſſeritur. Nunc in amorem tuum ſtudia noſtra creuerunt. Nam mille ſexcentas auri libras decennalibus imperii tui faſtis deuotus ordo promiſit vrbanis ponderibus conferendas, id eſt, trutinæ largioris examine. Quinquennalibus item Panegyricæ orationes habitæ, ludi dati & Athletę, vt Mamertinus in Panegyrico. Trebellius in Salonino decennalia commemorat.

De Natalibus Imperatorum & imperii.

CAP. II.

Varii Natales fuere, Natalis Imperatoris, quo ipſe in lucem editus, Natalis imperii, quo Imperator renuntiatus, Natalis Romæ, quo Roma condita, Natalis nauigationis. Natalem cuiuſque diem cultum olim fuiſſe protritum eſt, & eum honorem non modo viuis habitum, verum & mortuis, vt eorum Natales ſacrificiis, epulis, munuſculis colerentur. Martialis lib. 8. e. 38.

Qui ſolemnibus anxius ſepulti
Nomen non ſinis interire Blæſi,
Ad Natalitium diem colendum
Scribarum memori, piæque turbæ
Quod donas facis ipſe Blæſianum.

Idem lib. 8. e. 63.

Vt poſcas Clyte munus, exigaſque,

Vno naſceris octies in anno,
Et ſolas puto treſue, quatuorue
Non natalitias habes Kalendas.

Lib.10. e.85. *Linguis omnibus, & fauete linguis,*
Natalem colimus, tacete lites,
Abſit cereus aridi clientis.

Item, *Sexcenti cœnant à te Iuſtine vocati*
Lucis ad officium quæ tibi prima fuit.

In Græcia Genethliacis principum iam olim publicum epulum datum. Euripides in Ione, actu 4.

κήρυξ ἀνεῖπε τὸν θέλοντ' ἐγχώριον
ἐς δαῖτα χωρεῖν.

Genium eo die colebant humanæ naturæ Deum, vt loquitur Horatius. Tibullus lib.2.e.2.

Dicamus bona verba, venit Natalis ad aras,
Quiſquis adeſt lingua vir mulierque faue.
Ipſe ſuos genius adſit viſurus honores,
Cui decorent ſanctas mollia ſerta comas.

Fæminæ Natali ſuo Iunonem colebant. Tibullus,

Natalis Iuno ſanctos cape turis honores.

Rebus diuinis eo die operabantur. Ouidius lib.3. triſt. e.13.

Fumida cingatur florentibus ara coronis,
Micaque ſolemnis turis in igne ſonet.
Concipiamque bonas ore fauente preces.

A Chriſtianis Natales etiam cultos indicat Ambroſius ep. 1.lib. 1. Veteres naſcentibus pueris, 4. Deos præſtites fecere, ait Macrobius lib. 1. Saturn.c.19. δαίμονα, τύχην, ἔρωτα, ἀνάγκην, genium, fortunam, amorem, neceſſitatem. Sed ad Natales Imperatorum veniamus.

mus. Natalem Auguſti Iulius Antonii filius Prætor celebrauit Circenſibus & venatione. Et Auguſtum ipſum in Capitolio, & ſenatum ex decreto patrum epulo excepit. Verum & epulum plebi datum Natalibus Auguſti videtur. Dio lib. 54. τὰ γενέθλια τοῦ αὐγούστου ὁ ἴουλος ὁ τοῦ ἀντωνίου παῖς στρατηγῶν, καὶ ἱπποδρομίᾳ, καὶ σφαγαῖς θηρίων ἑώρτασε. καὶ ἐν τῷ καπιτωλίῳ καὶ ἐκεῖνον, καὶ τὴν βουλὴν κατὰ τὸ δόγμα αὐτῆς εἱστίασεν. ſubiungit de plebe, καὶ συνδειπνεῖν ἐν τοῖς γενεθλίοις αὐτοῦ δοῦναι. Et ipſum Auguſtum ob hæc & alia merita cum ſtatuis ex ære collato honorarunt, tum etiam iſto quod permiſerunt, vt cælibes viri & fœminæ ſpectare cum aliis, & conuiuari Natali eius poſſent. Poſtea decretum à ſenatu, vt Auguſti Natalem ex æquo cum Natali Martis conſules certaminibus ac præmiis celebrarent. Natalis Auguſti celebratus in circo die nono Kal. Octobris. Dio lib. 56. ſub finem. ἐψηφίσθη ὅπως τὰ γενέσια αὐτοῦ οἱ ὕπατοι ἐξ ἴσου τοῖς ἀρηΐοις ἀγωνοθετῶσι. Sueton. in Auguſto c. 57. Equites Romani Natalem eius ſponte, atque conſenſu biduo ſemper celebrarunt. Ouidius lib. 4. de Ponto,

Pontica me tellus quantis hac poſſumus ora
Natalem ludis ſcit celebrare Dei.

Decretum item à ſenatu, vt Natalis Tiberii Curuli certamine, & ſenatus epulo honoraretur. Dio, γενέθλια τιβερίου διὰ τῶν ἵππων ἁμίλλαις, καὶ γερουσίας εἱστιάσει τιμῷτο. Tacitus lib. 6. Cum die Natali Auguſti inter ſacerdotes epularetur, nouendialem eum diem dixiſſe. Caligula conſules abdicauit, quod eius Natali celebritatem, ac diem feſtum non indixiſſent. ὅτι αὐτοὺς κατα-

λύσας, ait Dio, ὅτι εἰς γενέθλια αὐτοῦ ἱερομηνίαν οὐκ ἐπήγγειλαν. Reliquorum Imperatorum Natales celebrati publica lætitia. Mamertinus Genethliaco, naſcentes vos bona ſidera, & amica iuuerunt, quæ vobis concordiam ſempiternam conciliant. Orationes enim Panegyricæ Natalibus Imperatorum habitæ. AEdiles priuatim ludos Circenſes, & venationem Auguſti Natali dederunt. Dio, ἰδίᾳ δὲ οἱ ἀγορανόμοι ἱπποδρομίαν τε ἐν τοῖς τοῦ αὐγούστου γενεθλίοις, καὶ θηρίων σφαγὰς ἐποίησαν. Decretum à ſenatu, vt dies, quo Caligula cœpiſſet imperium, Palilia vocaretur, velut argumentum rurſus conditæ vrbis. Decretus item eſt ei aureus clypeus, quem quotannis certo die Collegia ſacerdotum in Capitolium ferrent ſenatu proſequente, nobilibuſque pueris, ac puellis carmine modulato laudes eius canentibus. Herodes exemplo Imperatorum diem Natalem regni ſui ex more ſolemniter celebrabat. Ioſephus, τὴν ἡμέραν τῆς ἀρχῆς ἐξ ἔθους ἑώρτασεν. Hadrianus Natali ſuo gratis populo ſpectaculum dedit. ἔν τε τοῖς αὐτοῦ γενεθλίοις παρεῖχε τῷ δήμῳ τὴν θέαν ἐπίνειμα. D. Maximus in vigiliis Natalis Domini, Lætitia quanta ſit, quantuſq; concurſus, cum Imperatoribus mundi iſtius Natalis celebrandus eſt, bene noſtis. Quemadmodum duces eius, & principes, omnes etiam militantes accurati ſericis veſtibus, accincti operoſis cingulis, auro fulgente pretioſis, ambiant ſolito nitidius in conſpectu regis incedere. Deinde quia in die Natalis ſui ſciunt eum largum futurum, ac donaturum plurima vel miniſtris ſuis, vel his qui in domo eius abiecti putantur & viles. Natali enim ſuo Imperatores largitione vtebantur in

plebem & milites, cruciarios ea die detrahebant è cruce, carnificis manus feriabatur. Philo Iudæus in Flaccum, ἔθος ἐστὶ μηδένα κολάζειν τῶν κατακρίτων, ἄχρις ἂν αἱ ἐπιφανεῖς γενέθλιοι, καὶ πανηγύρεις αὐταὶ τῶν ἐπιφανῶν σεβαστῶν διεξέλθωσι. ὁ δ᾽ ἐν αὐταῖς παρηνόμει, καὶ ἐτιμωρεῖτο τοὺς μηδὲν ἀδικοῦντας. Moris eſt, vt in neminem animaduertatur, donec Natales illuſtres, & celebritates illuſtrium Auguſtorum tranſierint. Ille autem Natali Imperatorum ſcelera patrabat, & eos excruciabat qui nihil peccaſſent. Vidi aliquot ex iis, qui ſudib⁹ ſuffixi eſſent per celebritates, & inducias detractos de patibulo, & affinibus ad ſepulturam datos, & iuſta conſequutos. Oportuit enim & iam mortuos Natali Imperatoris honore aliquo frui, τῶν ἀνεσκολοπισμένων, μελλούσης ἐνίστασθαι τοιαύτης ἐκεχειρίας καθαιρεθέντας. Tiberius vſque adeo popularis, & vt loquitur Suetonius, communis fuit, vt Natali ſuo nihil præter conſueta fieri pateretur. οὕτω γε διὰ πάντων δημοτικὸς ἦν, ὥστε οὔτ᾽ ἐν τοῖς γενεθλίοις αὐτοῦ γενέσθαι τι παρὰ τὸ καθεστηκὸς ἐπέτρεπεν, ait Dio. Commodus Natali ſuo ſenatores, & eorum vxores, & filios ſingulos, ſingulaſque, duos aureos ad ſe quaſi quaſdam primitias afferre iubebat. ἐν τοῖς γενεθλίοις τοῖς ἑαυτοῦ, ἡμᾶς τε καὶ γυναῖκας ἡμῶν, καὶ παῖδας δύο χρυσοῦς ἕκαστον ὥσπερ τινὰ ἀπαρχὴν ἐκέλευσεν οἱ ἀποφέρειν. De Natali imperii vel Romæ ipſius, aut Conſtantinopoleωs, multa paſſim occurrunt. Valentiniani, Theodoſii, & Arcadii conſtitutio ad Albinum Præf. vrbi, vt Natalitii Romæ & Conſtantinopoleωs dies feſti eſſent. Item Natales Imperatorum, & dies imperii inchoati. Quibus diebus lucernas tota vrbe accendebant. Sozomenus

lib.6. λύχνους πολλοὺς ἀνὰ πᾶσαν πόλιν καίοντες. Quo pertinere videtur illud Perſii, quod tamen nonnulli ad ſabbatha Iudæorum parum commode referunt.

at cum
Herodis venere dies, vnctáque feneſtra
Diſpoſitæ pinguem nebulam vomuere lucernæ.

L.7.C.de feriis, Natalis Imperatorum dicitur, vel qui ortum imperii protulerat, vel qui lucis auſpicia. Quē felicem vocat Imperator l.6. C. Theodoſ. de curioſis. Symmachus e.8.lib. 4. De equis ob Natalem Domini noſtri Honorii, & inuictiſſimi Principis, venerabilis Natalis perennitatis. l. 21. de Palatin. ſacra largit. & rer.priuat. C. Theod. Inter feſtos dies numeratur l.7. C.de feriis. Natali Imperatorum Circenſes editos ſupra oſtendimus, & indicat Ambroſ. ep. de obitu Valentiniani, l. 29. & 30. C. Theod. de prætorib. & quæſtor. Circum Natalitium vocat Diaconus lib.26. Græci recentiores vocarunt νατάλια; Balſamon ad Photii Nomocanonem νατάλια δὲ εἰς τὰ τῶν βασιλέων γενέθλια, καὶ ἡ τούτων ἀναῤῥησις: Natales dicuntur, quibus nati Imperatores aut renuntiati. Herricus monachus de vita S. Germani lib. 4.

Hoc ſcitote prius mundo clareſcere feſtum,
Quatuor ante dies, hæc ſunt Natalia ſancti.
Hic martyr factus felici ſorte Kalendis.

Natales enim Sanctorum vocabant dies, quibus ex hac in felici ad feliciſſimam vitam migraſſent, vt ſcribit Haimo in Homiliis; Radulphus Flauiacenſis ad Leuitic.lib.4.c.1. Iuſti cum putantur conſumpti, oriuntur vt luciferi. Inde eſt, quod Sanctorum obitus

Natalia vocari eccleſiaſtic⁹ vſus obtinuit. Antoninus Caracallus munus gladiatorium ludis comicis Natali ſuo dedit. ἀγῶνα μονομαχίας ἐν αὐτῇ (κωμῳδίᾳ) ἐπὶ τοῖς ἑαυτοῦ γενεθλίοις ἐποίησεν. Hadrianus Natali ſuo multas feras occidit, vt ſemel centum leones, totidem leænæ ceciderint, & miſſilia per teſſeras in theatro & circo ſeorſim viris, ſeorſim muliebribus ſparſit. θηρία πολλὰ ἀπέκτεινεν, ὥστε ἐφάπαξ καὶ λέοντας ἑκατὸν, καὶ λεαίνας ἴσας πεσεῖν, καὶ δῶρα διὰ σφαιρίων, καὶ ἐν τῷ θεάτρῳ, καὶ ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ, χωρὶς μὲν τοῖς ἀνδράσι, χωρὶς δὲ ταῖς γυναιξὶ διέρριψε, ait Dio. Seiani Natales ſenatusconſulto celebrati. ἐψηφίσθη ὅπως τὰ γενέσια τοῦ σηιανοῦ δημοσίᾳ ἑορτάζηται. Hadrianus Natalem imperii ſtatuit celebrandum, vt Spartian. Conſtantinus vrbis Natales, & encænia celebrauit, πόλεως γενέθλια, ἢ ἐγκαίνια τελεῖ, narrante Zonara. Capitolin. in Pertinace, Circenſes & imperii Natalis additi. Codinus in Origine Conſtantinop. καὶ ἐν ἐννέα μησὶ τότε χερσαῖον, καὶ παράλιον τεῖχος μετὰ πλείστων οἰκοδομημάτων τῶν ἐν τῇ πόλει δομηθέντων ἀπαρτίσαντος, τῇ ἐνδεκάτῃ τοῦ μαΐου μηνὸς τὰ ἐγκαίνια τῆς πόλεως γέγονε καὶ προσηγορεύθη κωνσταντινόπολις. Nouem menſibus murum terreſtrem, & alium ad mare cum abſolueret, vna cum pluribus ædificiis in vrbe exædificatis, vndecima die Maii menſis encænia vrbis fuere, quæ dicta Conſtantinopolis. In ſacris litteris encænia templi celebrata cap. 10. Ioannis. D. Chryſoſt. orationes habuit in encęniis. Alexander monachus de inuentione crucis. τὴν δὲ σεβάσμιον ἡμέραν τῶν ἐγκαινίων τῶν ἁγίων τόπων, καὶ τῆς ὑψώσεως τοῦ προσκυνητικοῦ σταυροῦ ὡρίσαντο οἱ πατέρες μετὰ βασιλικοῦ προστάγματος γίνεσθαι ἀνὰ ἔτος ἕκαστον. Venerabilem diem encæ-

niorum ſacrorum locorum, & exaltationis adorandæ crucis ſtatuerunt patres ex regio mandato fieri quotannis, vulgo vocatur dedicatio. Diaconus in Iuſtiniano, facta ſunt encænia Sanctorum apud Conſtantinopolim, & recondita ſunt λείψανα Andreæ & Lucæ Apoſtolorum, & tranſiit Menas epiſcopus cum ſanctis λειψάνοις, ſedens in carraca aurea imperatoria lapidibus inſignita, tenens tres thecas S. Apoſtolorum in genibus ſuis. Legendus Ambroſius ſerm. 89. de dedicatione eccleſiæ. Euſebius lib. 4. de vita Conſtant. C. 40. lib. 10. c. 3. eccleſ. hiſtor. Auguſtinus ſerm. 5. de dedicat. Sed ad Natales imperii redeamus. Tacit. l. 3. Is primum principatus dies in poſterum celebratus. Vegetius lib. 4. c. 4. Natalem nauigationis celebratum ait. Apuleius lib. 11. Die Hilarium Natalis nauigationis. Hadrianus quinto Iduum Auguſti, Natalem adoptionis celebrari iuſſit: tertio Idus Auguſti Natalem imperii ſtatuit celebrandum. Idem ludos Circenſes præter Natalitios decretos ſibi ſpreuit, ait Spartianus. Natali Romæ omnes magiſtratus, pontifices, & ſacerdotes iuxta parentes vrbis, & ſtatores Deos Herculis templa venerantur, vt Mamertin. Panegyr. Maximiniani. De ludis ſecularibus, qui facti Natali vrbis à Decio, Metellus ode 2. Quirinal.

Tempus annum milleſimum rotabat.
Roma quo ſe cana caput coronat,
Læta plenum conditionis æuum
Percelebrando, &c.

Nec tamen liquere manus heriles

Regios geſtus habitus prioris,
Curiæ flos officioſa membra
Compſerat aulæ.
Exit in pompam gradus omnis vrbis,
Conſules & patricii, ſenatus,
Militaris ordo, tribunus, & plebs,
Verna, ſatelles,
Circulatores, pugiles, equeſtres,
Curruum certamen, agon, palæſtræ,
Belluarum pugna, genus ferarum
Vndique rarum.
Terna lux, & nox podium tenebat,
Peruigil cœtus famis immemor fit,
Multa ludorum nouitas ſtuporem
Mentibus infert. &c.
Hic luto fictos homines reludit,
Hic aquis ſub Deucalione merſos,
Saxeos hic aruicolas reformat
Auſpice Pyrrha.
Iſte Ledæo memorans ab ouo
Ilium bello capit, ille Thebas
Mutua fratrum ſimulat duorum
Cæde calentes.
Fabulæ viuunt, & agunt, loquuntur,
Quicquid vnquam vixit, ibi reſurgit,
Inſuper quæ nulla fuere fruſtra
Viuere cogunt.
Actibus iuſſis agitata ludunt,
Bruta ſentiſcunt, & habent loquelas,
Aſtus humanus facie ferina
Degenerat ſe.

Inſtruit ſcenas imitando geſta
Horrido perſona tremenda vultu,
Acta verbis, verbaque diſcit actis
Conſimilare. &c.
Arbiter ſedit populo Quiritum
Exhibens ſpectacula digna Cæſar,
Filio conſorte throni paternum
Nomen habente.

Coniicio ludos ſæculares edi ſolitos centeſimo quoque anno poſt vrbem conditam, ex his Metelli verbis, de Roma,

Læta plenum conditionis annum
Percelebrando.

Idque die Natali vrbis, ipſis Palilibus.

Vt enim ciuitates mori, ita & naſci dicuntur. Plin. lib. 3. c. 5. Caſilini morientis reliquias vocat. Lib. 5. Anthol. c. 70.

ἅδ' ἐγὼ ἁ τλήμων ἄπολις πόλις ἄμμιγα νεκροῖς
ἐνναέταις κεῖμαι ἁ παναποτμοτάτα.

Egò illa miſera vrbs, non vrbs, cum mortuis ciuibus promiſcue iaceo infeliciſſima. Fortunæ vrbium Natalis fuit. γενεθλίων τῆς κατὰ καισαρέων νομιζομένης τύχης ἡμέρα ἐτελειώθη. Dies natalium fortunæ, quæ exiſtimabatur vrbis Cæſareæ exacta erat. Erat & Alexandriæ Natalis terræ motus, cùm ſub Iuliano deſertore terra mouiſſet, & maris eluuio ingens fuiſſet. Sozomenus lib. 6. c. 2: ἡ θάλασσα ἐπινοστήσασα αὖθις ἐξ ἐπιδρομῆς τοὺς ἰδίους ὅρους παρήμειψε, καὶ μέχρι πολλοῦ τὴν ξηρὰν κατέκλυσε, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν κεράμων ἀποχωρήσαντος τοῦ ὕδατος, θαλάττια εὑρεθῆναι σκάφης ἀμέλει τοι τὴν ἡμέραν καθ' ἣν τάδε συνέβη, ἐῶ γενέσια τοῦ σεισμοῦ

παρασα-

παρεσαγορεύουσι εἰσέτι, καὶ νῦν ἀλεξανδρεῖς ἐτησίαν ἑορτὴν ἄγουσι, λύχνους τε πλείστους ἀνὰ πᾶσαν τὴν πόλιν καίοντες. Mare exundans & rurſum affluens ex incurſu proprios terminos tranſiliit, & longe lateque per multos dies terram inundauit, ita vt in imbricibus & tegulis marinæ ſcaphæ repertæ ſint, cum aqua ſe in alueum recepiſſet. quare diem, qua hæc contigerunt, terræ motus Natalem vocant, & hodieque Alexandrini annua feſtiuitate colunt, lucernas plures per vniuerſam vrbem accendentes. Sed de Natali Imperatoris audiendus Plinius in Panegyr. Nam quod eum potiſſimum menſem attribuiſti, quem tuus Natalis exornat, quam pulcrum nobis, quibus edicta, quibus ſpectacula celebrare continget, diem illum triplici gaudio lætum, qui principem abſtulit peſſimum, dedit optimum, meliorem optimo genuit. Nos ſub oculis tuis auguſtior ſolito currus accipiet, nos inter ſecunda omina, & vota certantia, quæ præſenti tibi conferentur, vehementer alacres & incerti ex vtra parte maior auribus noſtris accidat clamor. Domitianus enim decimo Kal. Octo. occiſus apud Sueton. quo menſe Natalis Traiani celebrandus Plinio, qui conſul Traiano ſuffectus fuerat. Ludos Natali Imperat. celebratos indicat Euſeb. lib. 8. eccleſ. hiſtor. ἔθους τὸ πρὶν ὄντος ἐπὶ βασιλέων, εἰ καὶ ὅποτε τὰς φιλοτίμους θέας πλείους τοῖς θεαταῖς ἐμπαρέχειν θυμηδίας χαινῶν καὶ ξένων, τά τε συνήθη παραλλαττόντων τῶν θεαμάτων ζώων, ἔσθ᾽ ὅπῃ τῶν ἐξ ἰνδίας, ἢ αἰθιοπίας, ἢ καὶ ἄλλοθεν εἰσκομιζομένων, ἢ καὶ ἀνδρῶν ἐντέχνοις τισὶ σωμασκίαις παραδόξους ψυχαγωγίας τοῖς ὁρῶσι ἐνδεικνυμένων, πάντως που καὶ τό τε οἷα βασιλέως τὰς θέας παρέχοντος πλεῖόν τι καὶ παράδοξον ὑπάρξαι ταῖς φιλοτιμίαις,

κατὰ τὴν λεγομένην αὐτοῦ γενέθλιον ἡμέραν. Cum ante moris eſſet ſub Imperatoribus, ſi alias ſpectacula magnifica plura ſpectatoribus exhiberi, & voluptates (θυμηδίας τε) nouorum & peregrinorum animalium, quæ vulgaria ſuperarent ſpectacula, ſiue ex India, ſiue ex Æthiopia, aut aliunde arceſſerentur, & artificioſis quibuſdam corporum exercitationibus oblectationes inuſitatas ſpectatoribus prouidere, id maximè temporis cum ipſe Imperator ſpectacula ederet, ludos ſplendidiores, adeoque ſupra omnium exſpectationem ipſius Imperatoris Natali eſſe oportuerunt. Perſæ dies Natales coluerunt. Sozimus lib. 2. de Hormiſda, τοῦ πατρὸς αὐτοῦ βασιλεύοντος, καὶ τὴν γενέθλιον ἡμέραν ἐπιτελοῦντος κατὰ τὸν τῶν περσῶν νόμον, patre eius regnante, & Natalem, vt Perſis moris eſt, celebrante. Aſtyages die Natali amicis epulum præbuit, vt Xenoph. lib. 7. παιδείας.

De Natali Romæ.

CAP. III.

DE Natali Romæ Cic. lib. 2. de Diuinat. Vrbis etiam noſtrę Natalē diem repetebat ab iis Parilibus, quibus eam à Romulo conditam accepimus, Romamq; cum eſſet in iugo luna, natam eſſe dicebat. Quare dies 11. Kal. Maias quo Roma, & dies quintus Idus Maias, quo Conſtantinopolis condita, publica lætitia culti. l. 7. c. de feriis, Natalitii harum vrbium inter feriarum dies numerantur. leg. Plin. lib. 18. c. 26. Propert. lib. 4. el. 1. Natalibus autem agitata conuiuia vulgo ſcitum eſt. Capitolinus in Albino, cum rarum eſſet aquilas in locis his videri, in quibus natus eſt Albinus, ſeptima

eius diei hora conuiuii, quod celebritati pueri deputabatur, cum ei fierent nomina, ſeptem aquilæ paruulæ de nidis allatæ ſunt. Natalitia dare dicebantur, cum dies ſuos Natales celebrarent. Cic. 2. Philip. Plaut. in Captiu. ſcen. 2. actu 1. Iulianus in Miſopog. καὶ γενέθλια μέν τις ἑστιῶν ἱκανῶς παρασκευάζει δεῖπνον καὶ ἄριστον, ἐπὶ πολυτελῆ τράπεζαν τοὺς φίλους παραλαμβάνων. Natalitia quis celebrans abunde prandium parat, & ientaculum, amicos menſa magnifica excipiens. Plutarchus in Bruto, λαμπροτέραν ὑποδοχὴν ἐποιεῖτο. καὶ γὰρ ἦν ἡμέρα καθ' ἣν ἐγεγόνει πρῶτον ὁ Βροῦτος. ſplendidum dabant epulum. Erat enim dies, qua primum in lucem editus erat. Idem in Antonio, κεκλημένη εἰς τὴν ὑστεραίαν ἐπὶ δεῖπνον ὑπ' αὐτοῦ γενέθλιον οὖσαν. Vocata ab eo in craſtinum ad prandium, quæ dies ei Natalis erat. In Catone, συγγενοῦς τινὸς ἐν γενεθλίοις καλέσαντος ἐπὶ δεῖπνον. Cognatus quidem die Natali cum ad prandium vocaſſet. Simocata lib. 8. τούτῳ γὰρ δὴ τῷ ἐμπόρῳ παννύχιος ἦν ἡ πανήγυρις. ἑβδομαῖαν γὰρ ἡμέραν ἦγε τὸ γύναιον, ἄρσεν παιδίον τῷ ἀνδρὶ λοχευσάμενον. συνήθες γὰρ τοῖς ἐγχωρίοις ἐπὶ τοῖς λοχευομένοις παιδίοις ἑβδομαῖαν ἄγουσι τὴν ἡμέραν συμποσίων ἑορταῖς καταπαννυχίζεσθαι. Huic mercatori tota nox in ludo & hilaritate tranſacta eſt. Vxor enim eius filio maſculo edito ſeptimum diem agebat. Indigenę enim Alexandrini de more natis filiis ſeptimum diem in conuiuio, & feſtiuitate pernoctant. Sed quanta celebritate Natalis Romæ cum honore Imperatorum iungeretur, indicat Mamertinus Genethl. Maximiani. Cum omnibus feſtis diebus ſacratiſs. Imperator, debet honor veſter diuinis honoribus exquiri, tum pręcipue celeberrimo iſto, & Imperantibus

vobis lætiſſimo die, veneratio numinis tui cum ſolemni ſacræ vrbis religione iungenda eſt. Hoc die, quo immortalis ortus dominæ gentium ciuitatis veſtra pietate celebratur, quem ſimilitudo iſta ſtirpis tuæ, ac vis tacita naturæ ad honorandum Natalem Romę diem tam liberalem facit. Imperator occidentis licet eſſet in Gallia, tamen celebrabat in ea vrbe, vbi agebat Natalem Romæ Mamertinus. Interim tamen te gentium domina, quoniam hunc optimum principem in Galliis ſuis retinet ratio Reip. quæſumus, ſi fieri poteſt, ne huic inuideas ciuitati, cui nunc ille ſimilitudinem maieſtatis tuæ confert Natalem diem, celebrando in ea conſuetudine magnificentiæ tibi debitæ. Hic mihi dies videtur illuſtrior, magisque celebrandus, qui te primus protulit in lucem. Etenim illi ipſi dies, quibus imperii auſpicia ſumpſiſtis, ob hęc ſancti ſunt, & religioſi, quod tales declarauerit Imperatores. Et certe virtute, quibus ipſum ornatis imperium, & ingenium veſtri procreauere Natales, quos quidem quoties annis voluentibus reuertuntur, veſtri pariter ac veſtrorum numinum reuerentia colimus. Eumenius Panegyr. Conſtantini, Quamuis igitur ille feliciſſimus dies proxima religione celebratus imperii tui Natalis habeatur, quoniam te iſto habitu primus ornauit. Sicut video hanc fortunatiſſimam ciuitatem (de quadam vrbe Galliarum loquitur.) cuius Natalis dies tua pietate celebratur, ita cunctis mœnibus reſurgentem, vt ſe quodam modo gaudeat olim corruiſſe, auctior tuis facta beneficiis. Video circũ maximũ æmulum credo Romano. Conſtantinus

veris initio natus erat. ait enim. De te igitur mihi, Cęſar inuicte, hodiernæ gratulationis exordium diuinus ille veſtræ maieſtatis ortus ipſo, quo illuxit, veris auſpicio illuſtrior. O Calendæ Martiæ, ſicuti olim annorum voluentium, ita nunc cæterorum auſpices Imperatorum. Panegyricus dictus Maximiano Natalem Imperatorum ſolemni religione celebrari ait. Eo die milites dona imperialia percipiebant. lib. 6. hiſtor. tripart. c. 30. Editi tum ludi Circenſes, vt Caſſiodorus in Chronico, ſub Philippo Imperat. Marianus Scotus in Chronico ſub annum Chriſti 445.

De Auguſtalibus.

CAP. IV.

NAtalitiis Imperatorum libet pauca ſubiicere de Auguſtalib⁹. Fuere Auguſtalia, & ludi Auguſtales, & Auguſtalium ſacerdotium. Auguſtalia tribuni plebis procurabant, ait Dio. Tacitus lib. 3. Annal. Ludos Auguſtales tunc primum cœptos turbauit diſcordia ex certamine hiſtrionum. erant enim ludi ſcenici. lib. 1. Annal. Inter quæ tribuni plebeii petiuere, vt proprio ſumptu ederent ludos, qui de nomine Auguſti faſtis additi, Auguſtales vocarentur. Sed decreta pecunia ex ærario, vtque per circum triumphali veſte vterentur. Curru vehi haud permiſſum. Mox celebratio annua ad prætorem tranſlata. Auguſtalia inſtituta ſunt, cum Auguſtus ex Sicula profectione redux Fortunæ reduci aram poni, & diem qua redierat, inter feſtos numerari paſſus eſſet ex decreto ſenatus. Dio, τύχη τῇ ἐπαναγώγῳ βωμὸν ἱδρυθῆναι, καὶ τὴν ἡμέραν ἐν ᾗ ἀφίκοιτο, ἐν τοῖς

ταῖς ἱερομηνίαις ἀριθμεῖσθαι, καὶ αὐγουστάλια ὀνομάζεσθαι. τὰ δὲ αὐγουστάλια ἃ καὶ νῦν ἄγεται, τό τε πρῶτον ἐκ δόγματος ἐτελέσθη. De Auguſtalium ſacerdotio Tacit. lib. 1. Ann. Idem annus nouas ceremonias accepit, addito Auguſtalium ſacerdotio, vt quondam Titus Tatius retinendis Sabinorum ſacris, ſodales Titios inſtituerat. Sorte ducti è primoribus ciuitatis vnus & viginti. Ludicrum Circenſe, vt genti Iuliæ apud Bouillas, ita Claudiæ Domitiæque apud Antium ex decreto edebatur, ait Tacitus lib. 15. Annal.

De Cohortibus prætoriis, & Stipatoribus.

Cap. V.

PRætores olim dictos ϛρατηγοὺς, quibus pareret exercitus, quod cæteris præirent, & prætoriũ tabernaculum Imperatoris, prętoriam portam, prætoriam cohortem, vulgo ſcitum eſt. Varro lib. 4. de lingua Lat. In re militari prætor dictus, qui præiret exercitui. Item prætor, qui præiret iure, & exercitu. A quo Lucilius, *ergo prætorum eſt ante præire.* Prætoria porta in caſtris appellatur, qua exercitus in prælium educitur, quia initio prætores erant, qui nunc conſules, & ii bella adminiſtrabant, quorum tabernaculum quoq; dicebatur prætorium, ait Feſtus. Auguſtus ampla opera, & prætoria grauabatur, & neptis quidem Iuliæ, ab ea exſtructa etiam diruit ad ſolum. Sua xiſtis & nemoribus excoluit, vt Sueton. Aurelianus forum fundare cœpit, in quo poſtea prætorium publicum conſtitutum eſt, apud Vopiſcum. Prætorium pro manſione, ſeu domicilio præfecti prętorio, Ammian.

lib. 14. Nicephorus lib. 17. maximos ordines vocat prætorianos. Libera Rep. nulla in vrbe prætoria cohors fuit, nulli excubitores. Ipſe Cæſar adhibuit quidem per initia ſenatores, equitesque Romanos, quorum excubiis legeretur, item Hiſpanos. Poſtea publicis miniſtris, ac lictoribus contentus, reliquum ſatellitium amouit. Idem cuſtodias Hiſpanorum cum gladiis ſectantium ſe remouit, apud Sueton. c. 86. In exercitu prætoria cohors dicta, quæ apud prætorem, aut proconſulem excubaret. Scipio Africanus primus fortiſſimum quemque delegit, qui ab eo in bello non diſcederet, & cætero munere militiæ vacaret, & ſeſquiplex ſtipendium acciperet, ait Feſtus. Auguſtus Cæſar domi, foriſque Calaguritanos habuit excubitores, vſque ad Antonium victum. item Germanos vſque ad cladem Varianam, quibus dimiſſis certum numerum militum, partim in vrbis, partim in ſui cuſtodiam allegit, narrante Suetonio c. 49. Idem nunquam plures quam tres cohortes in vrbe eſſe paſſus eſt, easque ſine caſtris. Reliquas in hiberna, & æſtiua circa finitima oppida dimittere, aſſeuerat. Caſtra prætoria poſtea fuere ad muros vrbis haud procul porta Viminali, qui locus Viuarium vulgo dictus, vt Scholiaſtes Iuuenal. Idem in ſeptimo conſulatu, τοῖς δορυφοροῦσιν αὐτὸν διπλάσιον τὸν μισθὸν τοῦ τοῖς ἄλλοις στρατιώταις διδομένου ψηφισθῆναι διεπράξατο. Stipatoribus ſuis duplicandum ſtipendium, quod ſimplex aliis militibus dabatur, S. conſulto curauit. Tacitus lib. 1. Annal. binos denarios in diem cuique dari voluit. Tiberius defuncto Auguſto ſignum prætorianis cohortibus, vt Im-

perator dederat. Libera enim Rep. ſignum datum ab eo, qui exercitui præerat, ſiue is conſul, ſiue prętor. Liuius, In prætorio, inquit, tetenderunt Albius & Atrius. claſſicum apud eos cecinit, ſignum ab eis petitum eſt. Appianus lib. 4. Ciuil. ἔπεμψε τοὺς χιλιάρχους τὸ σύνθημα τῷ στρατῷ ληψομένους παρὰ τοῦ Καίσαρος. οἱ δ᾽ ἔφερον αὐτῷ τὸν ἀριθμὸν τοῦ στρατοῦ, καθὰ καὶ νῦν ἔθος ἐστὶ τοὺς αἰτοῦντας τὸ σύνθημα χιλιάρχους ἐπιδιδόναι τῷ βασιλεῖ βιβλίον ἐφήμερον τοῦ ἀριθμοῦ τοῦ παρόντος. miſit tribunos, qui caperent ſignum exercitui à Cæſare. Illi autem ferebant ad eum numerum exercitus, vt nunc moris eſt, tribunum, qui petit ſignum, dare Imperatori libellum diurnum, in quo numerus militum, qui tunc ſunt in exercitu. Olim datum ſignum inſcriptum, vel inſculptum breui ligno, quam teſſeram dixere, ait Polyb. lib. 4. Claudianus,

Decretoque togæ felix legionibus iret
Teſſera.

Sub Imperatoribus vocale ſignum. Nero ſignũ more militiæ petenti tribuno dedit, optimæ matris Chereã ſignũ more militiæ petiiſſe, & Caio Ioue dante, Chereã exclamaſſe, accipe iratum. Solitus modo ſignũ petenti Priapum aut Venerem dare, modo oſculandam manum offerre formatam, commotamque in obſcœnum modum, ait Sueton. c. 56. 58. Antoninus Pius ſignum tribuno Æquanimitatis dedit, vt Capitolin. Marcus animam agens τῷ χιλιάρχῳ τὸ σύνθημα αἰτοῦντι ἔφη, ἄπελθε πρὸς τὸν ἀνατέλλοντα, ἐγὼ γὰρ ἤδη δύομαι, dixit tribuno ſignum petenti, abi ad orientem, ego enim occido. Decem millia ſtipatorum Auguſto fuere in decem partes diſtributa, & ſex millia collocata in præ-

ſidiis

ſidiis vrbis, in quatuorpartes diuiſa. Dio, καὶ οἱ σωματοφύλακες μύριοι ὄντες, καὶ τετραχῆ νενεμημένοι. Seianus eos per cohortes ſeparatos in vnũ murũ coegit, vt mãdata confertim & cito acciperent, & omnibus formidoloſi eſſent, quia vno muro clauſi. Dio, τοὺς λόχους τῶν δορυφόρων ἰδίᾳ καὶ χωρὶς ἀλλήλων, ὥσπερ τοὺς τῶν νυκτοφυλάκων ὄντας εἰς ἓν τεῖχος συνήγαγεν, ὥστε τὰ παραγγέλματα καὶ ἀθρόους καὶ διὰ ταχέων λαμβάνειν, καὶ φοβεροὺς πᾶσι ἅτε καὶ ἐν ἑνὶ τείχει ὄντας εἶναι. Seianum Tiberius prætoriis ornamentis donauit, quod nulli vnquam antea contigerat, qui idem munus obiiſſet. στρατηγικαῖς τιμαῖς ἐκόσμησεν ὃ μήπω πρότερον μηδενὶ τῶν ὁμοίων αὐτῷ ἐγεγόνει. Cum obiit Auguſtus Seius Strabo Præfectus prætorio fuit. Seianus μετὰ τοῦ πατρὸς τῶν δορυφόρων ἦρξεν. ἐπεὶ δὲ ἐκείνου εἰς τὴν αἴγυπτον πεμφθέντος μόνος τὴν προστασίαν αὐτῶν ἔσχεν. Cum patre prçerat ſtipatoribus. Patre in Ægyptum miſſo ſolus, Præfect⁹ prætorio fuit. Victor, Tiberius, inq̃t, prætorias cohortes q̃ diſperſæ proximis municipiis, ſeu Romæ, q̃q; per domos habebantur, in caſtra apud vrbem redegit, qua tenebantur præfecturam appellans, vel augens prætorio. Plinius lib. 3. c. 5. Caſtra prętoria commemorat, quæ Iuuenalis Scholiaſtes iuxta aggerem à Seiano poſita ſcribit, id eſt, ſuper Diocletianas. Galba cohortem Germanorum olim à Cæſaribus ad cuſtodiam corporis inſtitutam, atque multis experimentis fideliſſimam diſſoluit. Delegit autem & equeſtris ordinis iuuenes, qui manente annulorum aureorum vſu euocati appellarentur, excubiasque circa cubiculum vice militum agerent Sueton. Manſit mos, vt eſſent in aula principum, qui euocati Auguſti appellarentur.

v. Inſcriptio, Euocatus Auguſti. Habuit & Herodes in ſatellitio Germanos, vt Ioſephus lib. 17. Batauos appellat Suetonius in Caligula c. 43. Dio lib. 55. Equites, peditesque Bataui. In Conſtitutione Hadriani ſunt inter vexillationes palatinas, equites, peditesque juniores & ſeniores. Milites qui ad aulam eſſent, Herodianus & Zozimus Prætorianos vocant. ὑπὲρ τοῦ μακρίνου οἱ σωματοφύλακες, καὶ δορυφόροι οὓς δὴ πραιτωριανοὺς καλοῦσι, οἳ γενναίως ἀντεστήκεσαν παντὶ τῷ λοιπῷ στρατῷ ἅτε ὄντες μέγιστοι τε καὶ ἐπίλεκτοι, vt Herodianus lib. 2. Stipatores, & corporis cuſtodes, quos Prętorianos vocant, pro Macrino fortiter obſtiterunt, reliquo exercitui, vt qui eſſent maxime proceri, & electi. Zozimus lib. 2. τοὺς περὶ τὴν αὐλὴν στρατιώτας οὓς πραιτωριανοὺς καλοῦσι. Iidem dicti ſpeculatores, non ſpiculatores. vet. lapis. P. Ælio Muſiano ſpeculatori legionis. ſecundę adiutr. Lapis alius, Luc. Caſurio L. f. Clu. ſpeculatori. Item ſchola ſpeculatorum legionum. 1. & 2. adiutricum, piarum, fidelium. In nummis M. Antonii cohortis ſpeculatorum. In Euangelio Marci ἀποστείλας τὸν σπεκουλάτωρα. Suetonius in Caligula, caliga ſpeculatoria, quia in ſpecula erant ſalutis principis. Suidas σπεκουλάτωρες τῶν δορυφόρων. Sueton. Auguſt. c. 74. qui ſpeculator olim ſuus fuiſſet. c. 35. in Claudio. Claudius conuiuia inire auſus non eſt, niſi vt ſpeculatores cum lanceis circumſtarent, milites vice miniſtrorum fungerētur. Tacit. lib. 2. hiſtor. Tres & viginti ſpeculatores conſalutatum Imperatorum ſellæ feſtinanter impoſitum ſtrictis mucronibus capiunt. Gradus ſpeculatorum erat in officiol. 7. c. de cohortalib. Iidem dicti excubitores. Simocata hiſtor. Mau-

ric. lib. 3. c. 11. ἡγεμὼν δ' οὗτος ἐτύγχανεν ὢν τῶν τοῦ βασιλέως σωματοφυλάκων, καὶ ὑπασπιστῶν, ὃν κόμητα τῶν ἐξκουβιτώρων τῇ συνήθει φωνῇ τοῖς ῥωμαίοις καλεῖν. Euagrius lib. 4. c. 2. εἴτε τὸν δῆμον τοῖς χρήμασιν ἐξωνησάμενος, εἴτε τὴν τῶν καλουμένων ἐξκουβιτώρων εὔνοιαν. Dux erat ille ſtipatorum, & ſpeculatorum Imperatoris, comitem excubitorum vocant voce Romanis conſueta, quem olim comitem domeſticorum & protectorum appellabant, vt infra oſtendimus. Siue Iuſtinus populum pecunia ſubornauerit, ſiue eorum beneuolentiam, qui dicuntur excubitores. Balſamon de Chartoph. & protecd. ὑπὸ ἐξκουβιτώρων δορυφορούμενον. ſtipatum excubitoribus. Excubita cohortem imperatoriam vocant, vel ipſas excubias. Conſtant. Prophyrog. them. 12. orient. ἦν γὰρ ἐξάρχων τοῦ βασιλικοῦ τάγματος τῶν καλουμένων ἐξκουβίτων. Præerat cohorti regiæ excubitorũ. Ruffus in legat. milit. ὁ ἀφορισθεὶς εἰς παραφυλακὴν τοῦ παλατίου, καὶ καταλιπὼν τὰς ἀγρυπνίας, καὶ ἐξκούβιτα ἐσχάτως τιμωρεῖται. Is cui mandata eſt cuſtodia palatii, ſi deſerit vigilias, & excubita, vltimo ſupplicio afficitur. Modeſtus de vocab. rei milit. De ſingulis centuriis quaterni equites, & quaterni pedites excubitum nocte faciunt. Iſidorus lib. 9. Excubitores ſunt in numero militum, & in porticibus excubant propter regalem cuſtodiam. Poſtremis imperii temporibus fuere Barangi inter excubitores. Zonaras t. 3. p. 245 τὴν ἐν τοῖς ἐξκουβίτοις διειληφότες ὁδὸν ἔνθα τῶν Βαράγγοις καὶ ἡ κατοίκησις. Nobiles olim pro cuſtodia principis excubabant. Guntherus Ligurinus lib. 2.

Excubias regi primos celebrare fideles
Nocte vetuſtorum debent ex more parentum.

Sidonius Panegyr. 7.

Locus, hora, diesque
Dicitur imperio, felix, ac protinus illic
Nobilum excubias gaudens ſolertia mandat.

Cohortes prætorias ſignificat Zozimus in Aureliano, οἱ τοῦ βασιλικοῦ τέλους ἐκ πάντων ἀριστίνδην συνειλεγμένοι, καὶ πάντων διαπρεπέστατοι, qui ſunt imperatoriç cohortis, ex omnibus optimi quique collecti, & omnium excellentiſſimi. Iidem videntur dicti μαχαιροφόροι. Menander in eclog. de legat. πρὸς τοῖς καὶ πρεσβευσόμενον Βαλεντῖνον, εἷς δὲ οὗτος τῶν βασιλικῶν μαχαιροφόρων, προὔτρεπε τὸ φῦλον. ad hæc inuitabat nationem per Valentinum, qui legatus futurus erat. Is autem è regis ſtipatoribus fuit. Puto leg. διὰ τοῦ πρεσβ. Speculatoribus arma fuere clypeus & lancea, machærophoris ex vna tantum parte gladii acuti. Ioſephus lib. 3. Excid. c. 6. φέρουσι δὲ οἱ μὲν ἐπὶ τὸν στρατηγὸν ἐπίλεκτοι πεζοὶ λόγχην καὶ ἀσπίδα. Ferunt pedites prætoriani lanceam & clypeum. c. 8. μεθ' οὓς αὐτὸς Οὐεσπασιανὸς ἐξήλαυνε τούς τε ἐπιλέκτους τῶν πεζῶν, καὶ ἱππέων τοὺς λογχοφόρους ἔχων. Poſt quos Veſpaſianus mouit, electos ex peditibus & equitibus, quos lancearios vocant, habens. Suetonius, Deſcendentem Galbam ſpeculator impulſu turbæ lancea prope vulnerauit. De machærophoris Nicetas in Alexio Manuelis filio, οἱ μὲν δορυφόροι τὰ ἐπὶ τῶν ὤμων ἑτερόθηκτα ξίφη ὡς καθιζόμενοι κατήνεγκαν. Stipatores gladios ex vna duntaxat parte acutos, quos humeris gerebant, vt ſederent, de humeris depoſuerunt. Arrianus lib. 1. c. 30. diſſertat. οἱ ἐπὶ τῆς μαχαίρας. Stipatorum gladii oblongi. Arrianus lib. 4. diſſertatio. δεῖκνυε μοι τὰς μαχαίρας τῶν δορυφόρων. ἰδοὺ ἡλίκαι εἰσί, καὶ πῶς ὀξεῖαι. Oſtende mihi enſes ſtipatorum. Vide

quam longi ſunt, & acuti. Herodianus lib. 2. ſcribit, gladios auro argentoque ornatos prætorianis Didii Iuliani detractos. Apud Mauricium alii fuere ſcultatores ab excubitorib. lib. 9. ὁ ἐμπείρα σκυλτάτωρ δύναται ἐκ τινῶν σημείων καὶ πρὶν ἢ τοὺς πολεμίους θεάσηται κατανοῆσαι τὸ μέτρον τοῦ πλήθους αὐτῶν. Peritus ſcultator poteſt ex quibuſdam ſignis, priuſquam videat hoſtes, coniicere numerum eorum. Scultatores, & auſcultatores hoc loco interpretor exploratores, σκοῦλται, excubiæ. Mauricius lib. 6. c. 11. ἐν μὲν τοῖς κούρσοις, ἢ σκούλταις ἀναγκαῖον ἔχειν τὰ ἀδέστρατα τοὺς στρατιώτας, neceſſe eſt, vt milites habeant ſarcinas inter curſores, aut auſcultationes, & excubias. Stipatores Scribonas dictas indicat Agathias lib. 3. ὁ μαστριανὸς, εἷς δέ γε ἦν οὗτος τῶν ἀμφὶ τὰ βασίλεια δορυφόρων, οὓς δὴ καὶ σκρίβωνας ὀνομάζουσι. Maſtrianus. Is autem vnus erat ex regiis ſtipatoribus, quos vocant Scribonas. Suidas tamen Scribona vocari putat, eum qui ſatellibus præcellat. σκρίβων κατὰ λατίνους σωματοφυλάκων ὑπερφερόμενος. Scribo Latinis ſtipatorum primus, aut eminentiſſimus. Simocata hiſtoriæ Mauricii lib. 1. c. 4. κομεντίολον ἄνδρα τῶν σωματοφυλάκων τοῦ βασιλέως ὑπερφερόμενον ὃν σκρίβωνα τῇ λατινίδι φωνῇ κατονομάζουσι. Comentiolum vnum è cuſtodibus corporis eminentem, quem Scribonem Latina lingua vocant. Anaſtaſius in Vigilio. Auguſta miſit Anthemium Scribonem cum iuſſionibus ſuis. Simocata lib. 7. c. 3. Scribonem pro ſtipatore ponit, ἕνα τινὰ τῶν τοῦ βασιλέως σωματοφυλάκων, ὃν σκρίβωνα ῥωμαῖοι κατονομάζουσι. Vnum aliquem è ſtipatoribus, quem Romani vocant Scribonem. Sub armis prætorianorum militum erant ἐφεστρίδες, ſeu ſaga mili-

taria, quæ dicuntur ſubarmalia, quę ſub armis fibula nectebantur. Spartia. in Seuero, Prætorianos cum ſubarmalibus inermes ſibi iuſſit occurrere. Herodianus πάντας ἐξελθεῖν κελεύει εἰρηνικῷ σχήματι, ὥσπερ εἰώθασι θύοντος, καὶ ἑορτάζοντος βασιλέως προπομπεύειν. mox πομπικὰς ἐσθῆτας. vocat idem ἐφεστρίδας, ὑπὸ τῶν ὠμοπλάτων, ſub armis ſaga fibula nexa. Trebellius in Claudio, ſubarmale profundum ducum purpura ornatum, ποδήρες, talare. Sed & cuſtodes ad aulæ ianuam Conſtantinopoli dicti manclabitæ, quaſi maniclauio inſigniti. Codinus de Offic. τοιαῦτα ἐνδύματα ἐρυθρὰ ἐνδύονται μὲν καὶ οἱ βαρδαριῶται διὰ πανίων οὐκ ἐκ τῆς κόρτης, ἀλλ᾽ ἐξ οἰκείων, ἐπὶ κεφαλῆς δὲ περσικὸν φόρεμα ἀγγουρωτὸν ὀνομαζόμενον ἔχον ἀντὶ μαργαριτῶν πανίον κίτρινον. κρέμανται δὲ ἐπὶ ζώνης ἑκάστου τούτων λωροί, οὓς καλοῦσι μανκλάβια, ἢ ὡς βακτηρίας ἢ ῥάβδους, μαστίζειν τοὺς ἀξίους μαστίζεσθαι, φέροντες ἀεὶ δικανίκια, pag. 71. Similibus indumentis rubris induuntur etiam Bardariotæ, pannis non ex corte, ſed domo ſumtis. In capite verò Perſicum geſtamen, quod dicitur angurotum, pannum habens citrinum pro opere ex margaritis. Appendent verò ad zonam cuiuſque horum lora, quæ vocant manuclauia, aut quaſi baculi virgæque, quibus fuſte tundant, eos qui fuſtuario digni fuerint. Dicuntur igitur ſatellites, ſpeculatores, domeſtici, protectores, excubitores, prætorii milites. Theodoret. lib. 3. hiſtor. eccl. ἀσπιδοφόρους βασιλέως πεζεταίρους, Scutarios regis pedites. Corippus lib. 3.

Vela tegunt poſtes, cuſtodes ardua ſeruant
Limina condenſi numeris, nutuque tremendi:
Verum vt contracto patuerunt intima velo.

Cuſtodes corporis. Vetus lapis, Hilarius, Neronis Cæſaris corporis cuſtos friſo. Erant & cuſtodes ex Illyrico, qui in porticibus excubabant. Tacitus lib.1. hiſt. Miſſus eſt & Celſus Marius ad electos Illyrici exercitus Vipſanii in porticu tendentes. lib.2. Sed miles in porticibus, aut delubris. Iſidorus lib 9. excubitores ſunt in numero militum, & in porticibus excubant propter regalem cuſtodiam. Iidem dicti ſatellites. Sidon. lib. 2. c.13.qui ſeptus armis & ſatellitibus. Boët.lib.de conſolat. Philoſ. 3. pr. 3. Potentem cenſes qui ſatellite latus ambit. Cyprianus lib.2. c.2. Sit licet ſatellitum manu ſeptus, ac clauſus, protectum latus numeroſo ſtipatore tueatur: Sidonius Gotthos excubantes Theodorico, ſatellites pellitos vocat ep. 2. lib. 1. Sed & latrones ac Laterenſes dicti. Varro lib. 7.de lin.Lat.& Feſtus, latrones quaſi laterones, qui circa latera regis ſunt,quos nunc ſatellites vocant.Seruius ad lib.12. Æneid. Laterenſes, qui latera regum ſtipant. Tertullianus aduerſus Marcion. Saliſberienſis, Polycrat.lib.1.c.19. Laterales. Feſtus

Stipati ferro circumdant corpora regum.

Iidem ſtipatores. Egeſippus lib.1. c.34. Quadringenti quoque ſtipatores ex Gallia ad cuſtodiam regi conceſſit. Sulpitius Alexander lib. 4. hiſtor. militaris rei cura Francis ſatellitibus tradita. Apuleius lib.de mundo. Ante fores viri fortis, ſtipatoreſque regalium laterum. Conſtantinus magnus tres comitum ordines repperit,tres militum, Palatinos,Comitatenſes, Pſeudocomitatenſes, Euſebius lib.4. de Conſtantino. c. 1. l.10.C. Theod. de numer. Palatini cæteris fuere digni-

ores, comitatenſes, loco Prætorianorum, pſeudocomitatenſes eoſdem præfectos, ordines, & ſymbola habent. Alii fuere Aulici, quos Baſilicos Suidas vocat in Zenone. βασιλικοὶ ἐν ἐξουσίᾳ γενόμενοι τοῦ ἀδδίλω τὰ δημόσια καταναλίσκειν. Regii, ſeu aulici, qui poteſtatem habent, vt publica vorent auidè, & abſumant. Comitatenſium & aliorum equitum erant vexillationes. Vexilla purpura & auro inſignia quadrata forma fuere, vt Cedrenus. Actuarii Comitatenſium *6.* annonas, id eſt, ſex hominum cibaria, & totidem capita ſeu equorum pabula à principe conſequuntur l. 10. C. Theod. de numeris. Pſeudocomitatenſium actuarii quaternas annonas, 4. capitationes. Nulli ab vno ordine ad alium ſine principis iuſſu licuit tranſire. Erant vexillationes palatinæ, legiones palatinæ, auxilia palatina. Carolus magnus in ſolemnitatibus coronam regiam, & ſceptrum gerebat, Natali, Paſcha, Pentecoſte, die S. Iacobi. Ante eius tribunal ſpatha nuda more imperiali ferebatur. centum viginti fortes orthodoxi cõſtituebantur ad cuſtodiendum, quorum quadraginta primam noctis vigiliam trahebant, .10. ad caput, 10. ad pedes, 10. ad dexteram, 10. ad læuam, manu ſiniſtra nudam ſpatham, ſiniſtra ardentem candelam tenebant, ait Turpin. c. 20. Deſidente imperio Conſtantinopolitano Comitatenſium, & pſeudocomitatenſium loco fuere monocaballi, dicaballi, tricaballi, megaloalogitæ, de quibus Codinus in Offic. ἦσαν ἐν τοῖς κατὰ θέματα τόποις φοσσάτου τάγματα, οἱ μὲν μεγαλοαλογῖται ὀνομαζόμενοι, οἱ δὲ τρικάβαλλοι, καὶ ἕτεροι μονοκάβαλλοι. Erant in locis vbi legiones, caſtrorum turmæ, quarum aliæ

corum

eorum qui proceris equis, alii qui tribus, nonnulli qui ſolo equo vterentur. Proprie tamen in aula Conſtantinopol. equites ſtationarii, quibus præerat ἀλογάτωρ, dicti ſunt στρατιῶται. Codinus ἐν τῇ αὐλῇ δὲ τοῦ παλατίου στρατιῶται ὀνομαζόμενοι οὗτοι περιδαμοναὶ ἔχοντες ἄλογα ἐφ' ὧν καὶ ἀλογάτωρ. id eſt, qui nominantur ſtratiotę in aula palatii, ſunt milites ſtationarii habentes equos, quibus præeſt alogator. Gregoras lib. 8. inter corporis cuſtodes quoſdam fuiſſe ait ſecurigeros, qui dicti barangi Angli, quibus præerat acoluthus, alios ſtratiotas equites, nonnullos enſiferos. Inde nimirum Michael ſtratiota appellatus. τῶν περὶ τὸν βασιλέα πελεκυφόρων, καὶ στρατιωτῶν, καὶ ξιφηφόρων καταδαρθάνειν μελλόντων. Nemini niſi qui dux eſſet, ducere armatos in palatium, aut conuiuium Imperatoris fas erat, vt Procopius 1. Gotth. Alii Romæ à prætorianis fuere νυκτοφύλακες, vigiles, quos vetus auctor vocat φωλεύτας ἀγρύπνους, οὓς πρῶτος μετὰ ῥωμύλου τιβέριος εἰσῆγε. quos primus poſt Romulum introduxit Tiberius. Erant Sparteoli ſub præfecto vigilum, de quibus alius locus.

De Protectoribus.

CAP. VI.

NOnnulla ſuperiori capite leui manu de Protectoribus & Domeſticis delibauimus, plura hoc loco de iiſdem ſubiiciemus. Protectores igitur & Domeſtici dicti ſunt, quia latus Imperatoris protegerent, & domeſtici corporis cuſtodes eſſent, δορυφόροι, & σωματοφύλακες à Græcis appellantur. Dignitas vocatur ab Ammiano lib. 30. Poſt protectoris, atque tribuni.

Item l. 5. de vetera. C. Theodoſ. l. 2. de teſtimon. ex tribun. & protect. eodem. Honor dicitur l. 4. C. Theodoſ. de luſtr. collat. Erant in officio aulæ. Firmicus lib. 3. c. 13. 14. Imperatorũ protectores vocati. Ammiã. lib. 22. Palatinos. Domeſticos protectores lib. 14. l. 9. de Domeſt. & Protect. C. Theodoſ. Corippus lib. 4.

Hinc armata manus dextram, læuamque tuetur
Cæſarei lateris. Clypeis pia turba tegebat
Ingens excubitus, protectorumque phalanges
Fulgebant rutilo pilis ſplendentibus auro.

Militare inter protectores l. 9. de Diuin. offic. & appart. C. Theodoſ. gloſſæ Baſilicon protectores πριμοσκουταρίους, ὑπασπιστὰς interpretantur. Menander de legationibus, προτίκτωρ δηλοῖ τὸν εἰς τοῦτο καταγεγραμμένον ἀξίας τὸν βασίλειον προσκεπαστήν. Inſtituti ſunt protectores à Gordiano. Cedrenus, μετὰ δὲ τοῦτον ἐβασίλευσε ἰουνίωρ μῆνας τρεῖς, ὃς πρῶτος ἐποίησε κανδιδάτον, καὶ προτίκτωρας. Poſt hũc regnauit Iunior tres menſes, qui prim⁹ fecit candidatũ & protectores. Delegabantur ex his, qui militẽ vagum inquirerent. C. Theodoſiano lib. 7. l. 10. tit. 17. Capitolinus tamen protectores fuiſſe oſtendit ſub Gordiano ſeniore. Sic enim in Maximino. Gordianus Carthaginem venit cum pompa regali, & protectoribus, & faſcibus laureatis, occiſo Valentiniano duce militum Prætorianorum. Protectores cuſtodiebant, & exhibebant interdum reos. Ammianus lib. 29. Romanum cum domeſticis cuſtodiendum protectorib⁹ mãdauerat fidis. Symmach. lib. 10. ep. 48. Ãmia. lib. 14. Pręfecti cuſtodiã protectorib. mãndauerat fidis. l. 3. ad l. Iul. repet. C. Theod. Dux Natalis ſub cuſtodia protectorũ. Erant tamen id temporis & Germani cuſtodes.

Capitol. in Maximo & Bal. Ludis deniq; ſcenicis cum multi & milites,& aulici occupati eſſent,& in palatio ſoli cum Germanis principes remanſiſſent. Symmach. lib. 3. ep. 67. Huiuſmodi veteranis prærogatiua debetur, vt illis protectorum dignitas tanquam præmium longi laboris accedat. Paulinus Nolan. in hac militia ſoletis in votis habere hanc officii promotionem, vt protectores efficiamini. Protectores dicuntur Spatharii, vt Procopius in ἀνεκδότοις. Sunt & alii in palatio longe præſtantiores, quibus maius ſtipendium ſoluitur, ac dignior militia honeſtat. Dicuntur domeſtici protectores. In palatio conſcribi ſolent, vt ſit ordo, qui tantum perſonæ operam præſtet. Horum alii Byzantii, alii in Galatia, nonnulli aliis in locis ſtatuuntur, C. Theodoſ. tit. de domeſt. protect. Socrat. lib. 1. c. 13. fuere protectores ſub Caracalla. Spartianus in ſcapham cum protectoribus ſe recepit, & veſicæ leuandæ cauſa inter protectores ſuos equo deſcendit. Suidas & Zonaras in Diocletiano, equites proprie domeſticos, pedites protectores. Corippus lib. 3.

Ingentes aſtare viros ſcuta aurea cernunt,
Pilaque ſuſpiciunt alto ſplendentia ferro
Aurea, & auratos conos, criſtaſque rubentes.

Ammian. lib. 15. Se domeſticũ protectorẽ fuiſſe ſcribit. ex primicerio protectorũ tribunus factus. Filii locum tenebant patrũ domeſticorũ mortuorũ & prorectorũ, matriculis inſcripti quaternas aonnnas capieb. l. 2. de domeſt. & protecto. l. vlt. Protectores principi ſemper aderãt, purpurã ei⁹ oſculabantur l. 3. 4. C. Theo. de domeſt. l. 1. c. eod. l. 1. c. de appar. Præf. præt. l. 1. c. de appar.

Præf. vrbis. l. 1. c. de comitib. & tribun. ſcholar. l. 1. c. de ſilentior. l. 2. c. de Fabricenſ. Protectores armatam militiam habentes, non tantum defendendi corporis ſui, verum etiam protegendi lateris noſtri ſollicitudinem patiuntur, vnde protectores dicti, & ſunt in acie, ait Imperator l. 9. c. Theod. de domeſt. Primicerius protectorum plerumque fit tribunus. Ammianus lib. 18. Valentinianus ex Primicerio protectorum tribunus. l. 2. tit. 17. lib. 12. C. Primicerius domeſticorum & protectorum vtriuſque ſcholæ. Armiger pro ſtipatore, Gregor. Turonenſ. lib. 1. Miracul.

Armiger è cuneo puerorum flaui comantum
Purpurei cuſtos lateris deprenditur vnus,
Proiicit & gemino gemmata haſtilia ferro.

Diaconus lib. 22. Domeſticus protector comite natus Valentinianus. lib. 17. Iouianus protector domeſticus ad imperium euectus eſt. Cedrinus, Gordianus primus candidatos & protectores, καὶ τὸ τάγμα σχολαρείων συστησάμενος ἐκάλεσεν αὐτὸ ἰουνιώρων εἰς τὸ ἴδιον ὄνομα. Protectores Theodoret. λογχοφόρους vocat, lancearios, haſtatos, lib. 3. c. 5. Valentinianus ſub Iuliano χιλίαρχος ὢν τῶν περὶ τὰ βασίλεια τεταγμένων λογχοφόρων ἡγούμενος, tribunus erat ſpeculatorum palatinorum. Zonaras t. 3. pag. 12. Magnentius ἐν τοῖς προτέκτωρσι ἐστρατεύετο, εἶτα κόμης δύο ταγμάτων ῥωμαϊκῶν ὠνομάσθη. Iouianus Protector, cum proxime Imperatorem ſequeretur in loco decliui, Iuliani ἁλουργίδος ἐπάτησε. Cedrinus Iouianum χιλίαρχον προτεκτόρων fuiſſe ait. gloſſæ vet. παραστάτης ὁ νῦν προτέκτωρ. Protector domeſticus Hermogenianus ex magiſtro equitum filius, apud Ammiani. *D*omeſtici pro-

tectores perueniunt ad ſacram purpuram adorandam. Oſculandi cum ſalutauerint vicarios Præfecti prætorio poteſtatem habent, lib. 6. c. Theod. tit. 7. Protectores protegũt latus noſtrum eiuſdem cum domeſticis dignitatis inter allectos velut ex conſularib⁹ habentur lib. 6. c. Theod. tit. 24. l. 6. Ammianus lib. 30. poſt dignitatem protectoris & tribuni. Erant in officio aulæ. Firmicus lib. 3. c. 13. 14. Aſtrono. Ammianus lib. 22. palatinos eos vocat. Caſſiodorus in faſtis Caligulam occiſum eſſe ait à ſuis protectoribus. Protectores pro militibus prætorianis poſuit.

De Domeſticis.
CAP. VII.

PEriander primus omnium in Græcia δορυφόρους, & ſtipatores habuit, auctore Diogene Laertio in Solone: deinde Piſiſtratus κορυνοφόρους, clauigeros. Sed multo ante in ſacris literis ſtipatores, & corporis cuſtodes regibus fuere, Dauidi, Salomoni, & aliis. lib. 4. Reg. c. 6. ὁ τριστάτης ἐφ' ὃν ἀνεπαύετο ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τῆς χειρὸς αὐτοῦ. Protector in cuius manu rex requieſcebat. Heſychius, τριστάται ſatellites erant, qui tria manu haſtilia gerebant. Iam olim cuſtodes corporis in pretio fuere apud reges. Herodot. lib. 1. Gyges Candaulis αἰχμοφόρος, ᾧ καὶ τὰ σπουδαιέστερα τῶν πραγμάτων ὑπερετίθετο ὁ Κανδαύλης, lancearius & ſpeculator, cui rex maximi momenti negotia committebat. Arrianus lib. 4. Alexander σωματοφύλακας præficiebat ὑπασπισταῖς βασιλικοῖς, corporis cuſtodes regiis ſcutariis. Plutarchus lib. de Philadelp. In Perſide & Aſia regum fratres ſunt ſtipatores

fratrum, τὰ δόρατα λάβοντες δορυφοροῦσι βασιλέα. Calliſthenes lib. de Alexandro, Antigonum μέγαν ὑπασπιστὴν, magnum armigerum Alexandri fuiſſe ait. Euripides, φρουραῖς κέκασαι, δεξιαῖς τε δορυφόρων. Cuſtodiis ornatus eſt, & dextris ſpiculatorum. Arrianus lib. 6. Alexandro magno ſeptem tantum fuiſſe σωματοφύλακας, qui militibus præeſſent. Is Peuceſtam cum ſatrapam Perſidis conſtituiſſet. εἰς τοὺς σωματοφύλακας κατέλεξε, in albo ſpiculatorum recenſuit. Heſychius, πελτάσται οἱ περὶ χεῖρα τοῦ βασιλέως ἔχοντες ἀνὰ τρεῖς λόγχας. c. 26. lib. 1. Regum. Rex Saul ait ad Dauid, ἀρχισωματοφύλακα ποιήσω σε. Ioſeph. l. 7. origin. Dauid Banaiæ τὴν τῶν σωματοφυλάκων ἀρχὴν παραδίδωσι. lib. 17. c. 10. Herodes, δορυφόρους, τὸ θρακικὸν, καὶ τοὺς γερμανοὺς, καὶ τὸ γαλατικὸν, habuit ſtipatores, præterea Thraces, Germanos, & Gallos. Dionyſio, & Alexandro Pheræo excubitores fuere compuncti notis Threiciis apud Ciceronem. Virgil. 9. Æneid.

Armiger ante fuit, fiduſque ad limina cuſtos.

Dicti ſunt Atrici, liminarchæ in priuatorum ædibus ſerui, quia excubabant ad fores atrii. Sidonius lib. 1. e. 1. de Theodorico Gotthorum rege. Armati regiæ domus liminibus adſiſtunt. Plaut. tum Atrica clementer non pota eſt. Barones appellat Oppius lib. de bello Alexand. Concurritur ad Caſſium defendendum. Semper enim Barones, pluresque euocatos ſecum habebat. Iſidorus lib. 19. origin. Mercenarii dicuntur Barones, quod ſunt fortes in laboribus, vt Ambacii & Soloduri Cæſaris. v. gloſſ. Baro ἀνὴρ στιβαρός. De Thracibus Heſychius, μισθοφόροι θρᾶκες οἱ τοῖς βασιλεῦσι φονικὰς χρείας πληροῦντες. Conſtantinus Porphyrog. ἔξαρχος βα-

σιλικοῦ τάγματος ἐξκουβίτων, Præfectus cohorti excubitorum. Domeſticos certè Suidas equites ac milites regiæ domꝰ interpretat̃, δομέστικοι ῥωμαίων ἵππεις, οἱ κατὰ ῥωμαίους οἰκεῖοι καὶ στρατιῶται. Zonaras in Diocletiano, Diocletianꝰ dux Myſię fuit, ἄλλοι δὲ κόμητα δομεστίκων ἐκ τοῦ γενέσθαι φασί: δομέστικοι δέ τινες τοὺς ἱππέας νομίζουσι. Socrates lib. 1. eccl. hiſto. τῶν δορυφόρων τις, οὓς οἰκείους καλεῖ ὁ βασιλεύς. Stipatorum aliquis quos domeſticos rex vocat. lib. 3. c. 21. ἐν τοῖς οἰκείοις τοῦ βασιλέως στρατευόμενος lib. 4. c. 1. οὐ ἄλλως δὲ ἐν τοῖς οἰκείοις τοῦ βασιλέως ἐστράτευε, valens inter domeſticos Imperatoris militabat. lib. 1. hiſtor. tripart. c. 37. male vertitur, inter familiares. Ammianus lib. 26. Sociatuſque valenti præfuit domeſticorum ſcholæ. lib. 21. Dagalaphum præfecit domeſticis. Trebellius, Diocletianum domeſticos tunc regentem. Non tantum erant domeſtici Imperatoris, verum & Ducum. Agathias lib. 1. Zandilus Præfectus domeſticorum Narſetis. Ammian. lib. 25. Vitalianus Conſiſtorio domeſticorum iungitur, Herulorum è numero miles. lib. 26. Serenianus olim ſacramento digreſſus, recinctus eſt vt Pannonius, Sociatuſque valenti domeſticorum præfuit ſcholæ Caſſiodorus lib. 1. Domeſtici partis equitum, q̃ noſtræ aulæ iugiter excubãt. Dio domeſticos vocat στρατιώτας καισαρείους. Caſs. lib. 10. ep. 5. à domeſticis inchoare volumus diſciplinam. vet. Inſcriptio, Domeſticorum comes ſtilico, & ſtabuli ſacri palatii ſub Arcadio & Honorio, comes vtriuſque militię. Diaconus lib. 22. Domeſticorum præfuit ſcholæ, nondum magiſter, ſed comes exercitui præponitur. Zozimus lib. 5. Ellebuchus qui domeſticis equitibus pręerat. Ru-

ſinus lib. 1. c. 10. Baracurius rex Iberorum comes domeſticorum Imperatoris. Procopius primo vandal. Martianus dixit ſe Aſparis eſſe omnium arcanorum ſocium, quem domeſticum vocant. Comites domeſticorum illuſtres erãt, & magnifici, viceſque magiſtri militum in domeſticos agebant, l. 1. c. de ſilent. l. reſtituendæ c. de Aduocat. diuerſor. iudic. Malchus de legationib. τοὺς προσαγωγέας τῶν λημμάτων τῆς ἀρχῆς οὓς δομεστίκους καλοῦσι ῥωμαῖοι, perductores compendiorum & lucrorum imperii, quos domeſticos vocant. Iterum, αἰδοίγῳ τὴν τῶν λεγομένων δομεστίκων ἀρχὴν ἄρχοντι, Ædoigo domeſticis Præfecto, quæ dignitas circa regem magna eſt, μεγάλην τινὰ οὖσαν περὶ τὸν βασιλέα. Equites proprie domeſtici, pedites protectores, Suidas & Zonaras in Dioclet. l. reſtituendæ c. de aduocatis diuerſor. iudic. domeſtici equites, pedites præſentiales. Hi ex ſeptem ſcholis 350. Armeniorum, electi palatium cuſtodiunt, vt Suidas in verbo σχολάριος, & ὑπεράριθμος, quia duo millia Iuſtinianus addidit, qui ſupernumerarii dicti. Diocletianus addiderat duas alias ſcholas Scutariorum, Iouianam & Herculianam vt Nicephorus lib. 2. c. 1. Sozomenus lib. 6. Ammianus lib. 14. Infamabat hæc ſuſpicio Latinum domeſticorum comitem, & Agilonem tribunum ſtabuli, atque Studilonem Scutariorum rectorem. Poſtea ſubiungit, ſtudilo Scutariorum tribunus. Iouiani & Herculiani erant ſub magiſtro officiorum l. 2. & vlt. c. de domeſtic. l. vlt. c. vbi ſenat. vel clariſ. Zonaras in Theophilo ſcholas domeſticorum vocat. Singulæ ſcholæ 50. milites tenebant, l. 1. c. Theod. de domeſt. quibus ſex capitationes

tiones & plures annonæ. Scholæ dicuntur, quia non legiones, cohortes, auxilia. Inter domeſticos decem primi eminebant dignitate & ſtipendio, clariſſimi dicti l. 1. c. Theod. de præpoſit. labor. Primus, & digniſſimus erat comes, deinde tribunus, tertius primicerius. Tribunus duci militum limitaneorum honore exæquatur. l. 3. c. de officio Magiſt. offic. l. 2. c. de domeſt. & protect. & l. vlt. Eſt & ſecundocerius. Præter decem primos quinquaginta ſequentes fortes vexillum Saluatoris tuebantur, quod ſinguli ordine portabant. Euſeb. lib. 2. Conſtant. c. 8. & clariſſimi erant l. 1. c. Theodoſ. de præpoſit. Labor. Fiſci patroni binos viros quotannis offerebant, qui in domeſticorum equitum ac peditum demortuorum locum ſuccederent, modò duo millia ſolidorum comiti perſoluerent. l. 3. c. de præpoſ. labor. l. 2. c. de excuſation. muner. l. reſtituendæ c. de aduocat. diuer. iudic. l. 3. c. Theodoſ. de domeſtic. Procopius lib. 2. Perſ. domeſticum arcanorum conſcium principis fuiſſe ait. Poſt Iuſtinianum ſcholarum Præfectus dictus eſt domeſticus. Zonaras in Michaele Theophili filio, & in Conſtantino Leonis filio, Phocas Bardas magiſter, & domeſticus ſcholarum Orientis. In Romano puero, Ioannes ſcholarum Orientis Præfectus, copiarum Orientalium domeſticus. Romanum Occidentis domeſticum renunciatum iri. In Niceph. Phoca, Stypiota ſcholarum domeſticus. Magnus domeſticus, qui ante principem ferebat ſpatham. Domeſticorum primiceriatus fuit annuus, vt primiceriatus largitionum l. 11. c. de palat. ſacr. largit. Ammianus lib. 21. Valentiniano regenda

ſecunda Scutariorum ſchola committitur. P. Diacon. lib. 23. Domeſticus ſcholarum. Cedrinus in Theodora. Domeſticus ſcholarum frater Imperatricis, ſumma dignitas. Domeſtici & notarii conſulibus æquantur. c. Theod. lib. 6. Ammianus, Domeſticorum comitem. Marcel. comes. Domeſticorum comes Romanus, & Ruſticus comes ſcholæ. Procop. lib. 2. Gott. Iuſtinianus Beliſarium ſui corporis cuſtodem principem, & Orientis Præfectum facit. Domeſtici & protectores tantæ dignitatis erant, vt duo aut tres ſæpè cum ducibus velut ſocii conſiliorum mitterentur, lib. 2. Perſ. Procop. Ammianus, Iouianus domeſticorum ordinis primus comitis filius. Præter primicerium domeſticorum decem ſequentes ſibi ſenatoriam vindicabant dignitatem, fiebantque clariſſimi inter allectos lib. 6. c. Theod. tit. 24. l. 6. Primicerius Domeſticorum poſt acceptum tribunatum æquatur ducibus & ſenatoribus, lib. 6. tit. 24. c. Theod. l. vlt. Domeſtici equites & pedites in Notitia. Firmum Domeſticum meum militiæ ſtipendiis cum honeſtate perfunctum. Symmachus lib. 3. e. 67. Domeſtici interdum dicuntur οἰκεῖοι, qui ſunt in famulitio principis. Caſſiodorus lib. 10. ep. 5. à Domeſticis volumus inchoare diſciplinam. Piſides in Examero,

αὐτὸς δὲ δῶρα λαμβάνειν ἐπείγεται,
πτώχους ὑπουργοὺς, ἀξιοχρέους ἔχων,
ὡς εἴ τις εἴποι πιστικοὺς δομεστίκους.

Ipſe dona accipere properat, habens pauperes adminiſtros dignos, & aſſiduos, vt ſi quis dicat domeſticos fideles. Iſidorus Peluſiota lib. 1. epiſt. 300. ſcribit ad

Sozomenum domeſticum τοῦ ἐπάρχου, Præfecti vrbis. Simocata lib. 8. c. 13. Præſentinus ὁ τὰς τοῦ πέτρου πεπιστευμένος φροντίδας, ὃν δομέστικον εἰώθασιν οἱ ῥωμαῖοι ἀποκαλεῖν, cui Petrus ſuas curas commiſerat, quē Domeſticū Romani vocant. Domeſtici item dicuntur omnes adiutores, ſiue miniſtri legitimè conſtituti, tum in palatio, tum in foro, tum in ordine eccleſiaſtico. In palatio Domeſticus menſæ, comes domeſticorum, magnus domeſticus, ſcholarum Domeſticus, murorum vel regionum domeſticus. In foro domeſtici iudicum miniſtri, c. de adſeſſor. & miniſt. In clero Domeſticus chori, Domeſticus ianuarum, de quibus Codinus lib. de offic. δομέστικος τειχέων, architectorum, τῶν τοίχων ἐπιμελεῖται, εἴ τινος τὰ κάστρα ἐπιποιήσεως δέοιντο εἰς τὸ ἀνακτίζεσθαι, muros curat, ſi caſtra reſtauratione egent. Domeſtici ἐπιμεληταὶ δημοσίων πραγμάτων Codino, publicorum negotiorum curatores. Domeſticatus apud Caſſiodorum, δομεστικεῖον domeſticorum officium. δομέστικος ἦν φροντίζων καὶ ἐπιμελούμενος τῶν τοῦ δημοσίου πραγμάτων, Codin. δομέστικοι τῶν ἀνατολικῶν καὶ δυτικῶν θεμάτων. Domeſtic⁹ thematis, Leo cōſtit. 3. c. 60. Domeſticos ſcholarū Niceph. lib. 7. c. 18. Zonaras t. 3. Domeſticatus militia. Ioannes Epiſcopus Citri in Reſponſ. ἡ τοῦ δομεστίκου προσηγορεία κατὰ λατίνους τὸν ἐξάρχοντα, τὸν προηγούμενον, τὸν ἐπιστάτην δηλοῖ. Domeſtic⁹ Latinis ſignificat præpoſitum, præfectum, ducem. εἶτα δὲ καὶ παρὰ ταῖς βασιλικαῖς ταξιαρχίαις λέγεται δομέστικος ἀνὰ μέρος καὶ ἀνατολῆς, καὶ δύσεως, καὶ σχολῶν. κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον κἀν ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς τάξεσι δομέστικος λέγεται, εἴ τις οὖν ἀρχῳδὸς καὶ ἐπιστάτης τῶν μελῳδιῶν, καὶ τῶν μελῳδῶν, οἷα εἰς ῥυθμὸν καὶ τάξιν καθιστῶν αὐτοὺς, καὶ τὰ μελῳδήματα. in militia

Imperatoris Domeſticus Orientis, Occidentis, ſcholarum appellatur. in ordinibus eccleſiaſticis Domeſticus qui regit cantus, præpoſitus cantoribus, & canticis, quaſi eis rythmum & ordinem præſcribens & concentui. Erat in eccleſia Domeſticus dextri & ſiniſtri chori. Item Domeſticus τῶν ψαλτῶν cantorum, qui dicitur πρωτοψάλτης καὶ ἀρχῳδός. Gloſſę Baſilicon, δομέστικος τοῦ θέματος ὃς μετὰ κόμητος χόρτης εἰς τὴν προέλευσιν τοῦ στρατηγοῦ τέτακται. Domeſtic⁹ thematis, qui poſt comitē cortę ad producēdum ducem ordinatur. Domeſticus Optimatum. Domeſticatus pro militia equeſtri apud Gregor. Turon. A Conſtantino magno princeps Ruſſiæ accepit dignitatem hæreditariam, vt eſſet domeſticus menſę. Gregorius lib. 7. Luithprandus de rebus Europæ lib. 3. c. 7. Phocam verò domeſticum maiorem fecit, id eſt, terreſtris exercitus ducem. De magno Domeſtico conſule Codinum. Gulielmus Tyrius lib. 2. c. 5. de Bello ſacro. Megadomeſtici dignitate, quem nos maiorem Seneſchalum nominare cōſueuimus, fungeretur, ab Imperatore ſecundus. Nicetas in Iohanne Comneno, μέγας τιμηθεὶς δομέστικος, ὡς καὶ πολλοὺς τῶν ἐντίμων κατὰ γένος βασιλέων ἀποβαίνειν τοῦ ἵππου, κἂν τούτῳ ἀπονέμειν προσκύνησιν κατὰ συνήθειαν ἀπαντιάζοντας. ὁ δομέστικος τῶν σχολῶν πάλαι μὲν εἶχεν ὑπηρεσίαν σχεδὸν ἣν ὁ μέγας δομέστικος. νῦν δὲ οὐδεμίαν ait Codinus. Magnus domeſticus factus, cuius tanta dignitas eſt, vt multi reges honorati deſiliant de equo, & ei ad orationem præbeant, ſi in eum inciderint. Domeſticus ſcholarum olim idem munus ſuſtinebat, quod magnus Domeſticus, hodie nullum. Gregor. Turon. lib. 2. Gaudentius

pater à Domeſticatu exorſus, militiam ad magiſterii equitum culmen prouectus eſt. Sozomenus lib. 6. c. 6. Iulianus Auguſtus Valentinianum συνταγματάρχην ὄντα, τοῦ καταλόγου τῶν καλουμένων ἰοβιανῶν τῆς στρατιᾶς ἀπώσατο. Tribunum Catalogi eorum qui dicebantur Iouiani exauctorauit. ἔθος γὰρ παλαιὸν ῥωμαίοις τοὺς ἡγουμένους τῶν ἰοβιανῶν, καὶ ἑρκουλιανῶν, τάγματα δὴ ταῦτα τῶν ἐν λόγῳ στρατιωτῶν, τὸ μὲν ἀφ᾽ ἡρακλέος, τὸ δὲ ἀπὸ διὸς, λαχόντα τὴν προσηγορίαν, κατὰ νώτου ἀεὶ φύλακα ἕπεσθαι τῷ βασιλεῖ. Mos antiquus Romanis, eum qui præſit Iouianis & Herculianis, cohortes ſunt militum honoratorum, quorum alii à Ioue, alii ab Hercule dicti, ſemper à tergo Imperatorem ſequi. Cuſtodum autem principis alii ad fores palatii ſtabant, alii ad ipſas cubiculi fores. Plutarchus τὴν παραφυλάττουσαν ἀεὶ θύραν vocat. Sueton. lib. 6. c. 47. Stationem militum, & cuſtodes cubiculi. Excubitores, Protectores, *D*omeſtici, vigiles dicti. Græci recentiores βίγλας vocant. Conſtantin. Porphyroge. in Chorographia, ἐκρατήθη παρὰ τῶν βιγλῶν τοῦ σολδάνου. detentus eſt ab excubitoribus Soldani. Phranſes lib. 2. c. 17. *D*rungarium biglę. Euagrius lib. 5. cap. 2. ὑπασπιστὰς armigeros vocat. Quanquam δορυφόροι honeſtiori loco fuere, quam ὑπασπισταί. Iuſtinus Imperator Iuſtino cognato ſuo τοὺς ὑπασπιστὰς, καὶ δορυφόρους, καὶ σωματοφύλακας περιαιρούμενος, τάς τε παρ᾽ αὐτοῦ προσόδους εἴργων. armigeros, ſtipatores, cuſtodes corporis ademit, & eorum proceſſus inhibuit. Simocata Hypaſpiſtas eoſdem facit cum cuſtodibus lib. 3. τιβέριον ἐσθῆτι ἱερᾷ κοσμήσας, καὶ τῆς βασιλείας κοινωνὸν ποιησάμενος ἀνηγόρευσε καίσαρα. ἡγεμὼν δὲ οὗτος ἐτύγχανε ὢν τῶν τοῦ βασιλέως

σωματοφυλάκων, καὶ ὑπασπιστῶν, ὃν κόμητα ἐξκουβιτώρων καλοῦσι. Iuſtinus Tiberium cum adoptaſſet, fecit imperii ſocium, renuntiauitque Cæſarem. Erat ille præpoſitus cuſtodibus regiis & armigeris, quem comitem excubitorum vocant. Item Tiberius Mauricium στρατηγὸν προστησάμενος τότε τῶν σωματοφυλάκων τοῦ βασιλέως ἡγούμενον, cum ducem exercitus conſtituiſſet, qui tunc erat comes ſtipatorum. Reges Perſarum habebant & comites excubitorum. lib. 4. Simocata, Sarames τῶν τοῦ βασιλέως χοροῦ σωματοφυλάκων ἐπιστατῶν. Eoſdem peripolos, ſeu circitores vocat lib. 5. τῶν γὰρ περιπόλων τοῦ αὐτοκράτορος τὰς αὐλαίας τῇ βασιλικῇ περιβαλλομένων δορυφορείᾳ πρὸς κοσμιότητα. Cum excubitores Imperatoris papiliones & conopea regio ſatellitio ad ornatum circumpoſuiſſent. Satellites item & ſtipatores Spatharii dicti. Mauricius lib. 2. c. 9. ſtrateg. ὄπισθεν δὲ αὐτοῦ δύο τοὺς σπαθαρίους. Adelmus, in Annalibus Irene Imperatrix è Conſtantinopoli miſit legatum nomine Leonē Spatharium, pacis confirmandæ gratia inter Francos & Græcos. vnde & σπαθαροκανδιδάτοι, qui Spatharii ſunt & candidati. Conſtantin. Porphyrog. τιμηθεὶς κατὰ διαφόρους καιροὺς κανδιδάτος, στράτωρ, σπαθάριος, σπαθαροκανδιδάτος. Prothoſpatharii dignitas magna. In ecloga legum Leonis & Conſtantini tit. 10. θεσπίζομεν τοὺς περιφανεστάτους ἡμῶν πατρικίους, καὶ δὴ καὶ τοὺς μεγαλοπρεπεῖς πρωτοσπαθαρίους, δι' ἐντολέως τὰς χρηματικὰς ἀγωνίζεσθαι δίκας. Edicimus, vt illuſtriſſimi noſtri patricii, & magnifici Prothoſpatharii per procuratorem cauſas pecuniarias diſceptent. Codinus eam dignitatem intercidiſſe ait. Scutarii item Imperatorem ſtipabant auctore Zo-

zimo lib. 3. qui dicuntur Scutati lib. 1. Veget. c. 20. Ammianus lib. 25. Valentiniano regẽda ſcutariorum ſecunda ſchola committitur. lib. 20. Equitius tribunus ſcutariorum. Ætate Mauricii inter Stipatores erant & corynofori, qui clauas gererent, quales olim fuere Piſiſtrato Athenis. Simocata lib. 8. c. 1. Imperator iubet τοῖς σωματοφύλαξι ἀπειλεῖν ταῖς σιδηραῖς κατὰ τῶν ἐπιόντων κορύναις, vt Stipatores minentur, & metum intentent clauis ferreis, quæ Latinis *Diſtria* dicuntur. ταῦτα δὲ τῇ ῥωμαίων φωνῇ δίστρια λέγεται. Protectores & *Domeſtici* videntur ii fuiſſe, quos Plutarchus αὐλικοὺς καὶ στρατηγικοὺς vocat, aulicos, & ſtrategicos, numero & loco Stipatorum. τάξιν ἔχοντας δορυφόρων, quos Martialis lib. 6. ſacri lateris cuſtodes, Herodianus lib. 2. &. 5. φυλάσσοντας τὴν βασιλικὴν αὐλὴν δορυφόρους appellat, aulam principis cuſtodientes Stipatores. Mamertinus in Panegyr. Iuliani, arma igitur & iuuenes cum gladiis atque pilis non cuſtodiæ corporis ſunt, ſed quidam imperatoriæ maieſtatis ſolemnis ornatus. Alii tamen fuere ab aulicis & Cæſareis inermibus, & ἀόπλοις. Capito. in Pertinace, tantum odium in Pertinacem omnium aulicorum fuit. Dio in Tiberio καισαρείους appellat ἐξελευθέρους, Cæſareos libertos. In Claudio, Cæſareos aulæ miniſtros, in Commodo, Cleander princeps καισαρείων. Hypopompi, & productores, ſeu comites dicuntur Iſocrati ad Dionyſium, ὑποπομποὶ, καὶ ῥαβδοῦχοι, καὶ κήρυκες, καὶ θρόνων ὑψηλοτάτων ἐπίτευξις φιλοσοφίας εἰσὶν ἀχλύς. Comites, lictores, præcones, & ad thronum ſublimem acceſſus Philoſophiam caligine obducunt. Duplicem oſtendimus domeſticorum ſcholam fuiſſe equitum

& peditum. Iulianus epiſt. ad Leontium, peditum οἰκείων κουφοτέραν πανοπλίαν eſſe ait, leuiorem domeſticorum ornaturam quam equitum. Herodianus lib. 4. Equites Prætorianos fuiſſe admonet. Dio in Seuero Prætorianis ob cædem Pertinacis equos ademptos. leg. vlt. c. de Domeſticis & Protector. Doryphori apud Procopium, Protectores & corporis cuſtodes fuere tanta indignatione, vt qui Doryphori Imperatoris fuiſſent, ſæpè exercitibus præficerentur. Ipſi etiam magiſtri militiæ, & duces exercituum habuere ſuos Doryphoros, qui honeſtiori numero fuere quam Hypaſpiſtæ. Nemo autem inter Doryphoros principis aut ducis accenſebatur, qui ſingulari ſacromento fidem ſuam Imperatori & imperio non obſtringeret. Procopius 2. vandal. ἦν εἰθισμένον ἅπασι ῥωμαίοις ἐκπαλαιοῦ μηδένα δορυφόρων τῶν τινος ἀρχόντων καθίστασθαι, ἢν μὴ δεινοτάτους πρότερον ὅρκους περιελόμενος τὰ πιστὰ δοίη τῆς εἰς αὐτόν καὶ τὸν βασιλέα ῥωμαίων εὐνοίας. Moris erat Romanis omnibus ab antiquo neminem ducis alicuius *D*oryphorum conſtitui, quin prius ſanctiſſimum ſacramentum dediſſet, fidei ſuæ & beneuolentiæ erga ducem, maxime erga Imperatorem. Gontharin vnum è *D*oryphoris Solomonis miſit cum exercitu, ait Procopius. γόνθαριν τῶν δορυφόρων τοῦ σολομῶνος ἕνα σὺν στρατεύματι ἔπεμψεν. *D*oryphorus ſeu Protector Salomonis Præfectus equitatui, καταλόγου ἱππικοῦ ἄρχων. γόνθαρις τῶν ἐν νουμίδαις καταλόγων ἡγούμενος. Gontharis dux numerorum in Numidia. lib. 1. Gott. Beliſarius τῶν δορυφόρων αὐτοῦ ἕνα τῶν ὑπασπιστῶν διακοσίους ἱππέας λαβόντα, miſit vnum è ſuis Protectoribus, qui duceret du-

centos

centos ſcutarios equites. lib. 2. vandal. Maximus factus Germani Protector, gaudio exſultans accepto tam inſigni honore, δορυφόρος περιχαρὴς γεγονὼς τῷ ὑπερβάλλοντι τῆς τιμῆς. Germanus erat dux totius exercitus. lib. 2. Gott. ἄνδρας ἑκατὸν τῶν αὐτοῦ ὑπασπιστῶν δοκίμους ἀπολεξάμενος ξὺν δορυφόροις δύο πέμπει, Beliſarius centum viros è ſuis ſcutariis probatos cum elegiſſet, miſit cum duobus Doryphoris ſuis. Quos Doryphoros vocat Procop. Simoc. li. 8. c. 5. Scribonas. Bonoſus ἀνὴρ τῶν σωματοφυλάκων τοῦ βασιλέως ἐπιφανὴς ὃν σκρίβωνα εἰώθει τὰ πλήθη καλεῖν. Bonoſus vir è Protectoribus Imper. clarus, quē Scribona vulgo vocant. Procopius 2. Gott. ἀσβάδης ἰουστινιανοῦ βασιλέως δορυφόρος, ἐπεὶ εἰς τοὺς κανδιδάτους καλουμένους τελῶν ἔτυχε, τῶν δὲ ἱππικῶν καταλόγων ἦρχεν. Aſbides Protector Iuſtiniani Aug. quia promotus erat ad eorum ordinem, qui candidati dicuntur, & equitatui prępoſitus erat. lib. 4. Gott. Beliſarius στρατηγὸς τῆς ἑῴας, καὶ τῶν βασιλικῶν σωματοφυλάκων ἄρχων, comes & magiſter militiæ Orientis, & Protectoribus Imper. Pręfectus. Iuſtinianus virum fortem ἄρχοντα κατεστήσατο ἑνὸς τῶν ἐπὶ τῆς παλατίου φυλακῆς τεταγμένων λόχων, οὕσπερ σχολὰς ὀνομάζουσι, præfecit vni ex cohortibus cuſtodiæ palatii deputatis, quas ſcholas vocat. Hypaſpiſtæ interdum ſunt armigeri, qui ſcutum ducis geſtarent, cum ipſi ſcutati eſſent. Narſes Paulum ὑπασπιστὴν αὑτῷ ἴδιον κατεστήσατο, armigerum ſibi proprium conſtituit. Teias cum ſcutum eius telis graue eſſet, cuidam ex armigeris dabat, aliudque accipiebat τῶν τινι ὑπασπιστῶν ταύτην παραδιδοὺς ἑτέραν ᾑρεῖτο. P. Diaconus vocat armigeros, quos Procopius δορυφόρους Beliſarii. Diaconus lib. 17. Pho-

cas fecit Priſcum, qui fuerat prætor Orientis ſub Mauricio comitem excubitorum. Creat prætorem Domentiolum, nepotem ſuum & curatorem palatii. Protectores Theoderitus lib. 3. c. 16. λογχοφόρους vocat, ſpiculatores, lancearios. Seneca vigiles, ſatellites, ep. 57. Quid intereſt, vtrum ſuper aliquem vigilem atrium ruat an mons, (ita lege, non vigiliarium) quia in atriis vigiles excubabant. Excubitores ducem ſequuti, in vrbe ſolo enſe armati erant. Procopius vandal. 2. ſub finem. τὰ ξίφη μόνα ἐν χερσὶν ἔχοντας. οὐδὲ γὰρ οὐδὲν τοὺς τοῖς ἄρχουσιν ἐν πόλει ἑπομένους ὁπλίζεσθαι θέμις. enſes ſolos in manibus habentes. Nullis enim aliis armis, qui ſequebantur duces, in vrbe vti poterant. Loquitur de Chartagine. Procopius 1. Gott. οἱ στρατιῶται ὅσοι ἀμφὶ τὴν βασιλέως αὐλὴν ἐτετάχατο. milites quotquot circa aulam Imp. ordinati erant. στρατιώτας οἳ τὴν παλατίου φρουρὰν ἔχουσι, milites qui palatium cuſtodiunt. Euagrius lib. 6. c. 10. πέμπει δὲ βασιλεὺς (ita lege non βασιλεῖ) ἀνδρέαν τῶν βασιλικῶν ὑπασπιστῶν πρῶτον γενόμενον πείσοντα τὸν στρατὸν, τοὺς πρωτέρους λοχαγούς τε, καὶ λοιποὺς ἐσδέξασθαι. mittit Imperator Andream primum Imper. armigerorum, qui perſuaderet exercitui, primis tribunis, & reliquis, vt reciperent. Apud P. Diaconum Theodoricus Thiodem armigerum ſuum tutorem Athalarici conſtituit, id eſt, protectorem domeſticum. Ammianus lib. 20. excubitores alios facit à domeſticis. Strepituque immani excubitores perculſi, & tribuni, & domeſticorum comes. Fuit & ſcriba corporis cuſtodum. Procopius lib. 1. vandal. τῶν βασιλέων φυλακῶν γραμματέα, notarium Imp. cuſtodiarum. δόρατα quæ

Græci vocant, Latini pila. Mamertinus Panegyr. Iuliani. Arma igitur, & iuuenes cum gladiis atque pilis, non cuſtodię corporis ſunt. Euagrius lib. 3. c. 22. ὑπασπίζοντας vocat Protectores. κοσμᾶν ἔπεμπε ἕνα τῶν ὑπασπιζόντων αὐτοῦ. Zeno miſit Coſmam vnum è Protectoribus ſuis. Zozimus in Iuliano, ἰοβιανὸς βαρωνιανοῦ τοῦ τῶν δομεστίκων ἡγουμένου παῖς. Iouianus Baroniani comitis Domeſticorum filius. Euagrius ἡγούμενον vocat τῶν ἐν τῇ αὐλῇ τάξεων lib. 3. c. 32. lib. 4. c. 1. Iuſtinus Thrax τῇ ἁλουργεῖ ἀμπεχόνῃ χρῆται ὑπὸ τῶν βασιλικῶν σωματοφυλάκων ἀναῤῥηθεὶς, ὧν περ καὶ ἦρχεν ἡγεμὼν τῶν ἐν τῇ αὐλῇ τάξεων καθεστώς, purpurea clamyde vtitur à regiis ſtipatoribus renuntiatus, quib. præerat, cum eſſet excubitorũ comes. Alius fuit στρατηγὸς τῶν ἐν τῷ βυζαντίῳ στρατιωτῶν, de quo Procopius 3. Gott. Codinus, δομέστικος τοῦ δομεστικίου διακομίζει μίνσους, οὓς μέλλει φαγεῖν ὁ βασιλεὺς, Domeſticus Domeſticii infert cibos regis. δομέστικοι δομεστικίου τοὺς μίνσους ἅπαντας φέροντες τιθέασιν ἐπ᾽ ἐδάφους. Miſſus quos tulerunt omnes, deponunt in ſolo. Conſtantinus in Chorographia ὁ καὶ δομέστικος τῆς ὑπουργίας. Nouella ρξα. ἄρχοντας μήτε δι᾽ αὐτοὺς, ἢ τοὺς αὐτῶν παρέδρους, ἢ καγκελλαρίους, ἢ δομεστίκους λαμβάνειν τι παρὰ τῶν ἀρχομένων. Domeſticus miniſterii. Magiſtratus neque per ſe, neque per aſſeſſores, aut cancellarios, aut Domeſticos aliquid accipiant à ſubditis. P. Diaconus, Domeſticum ſtatorum ponit. Luithprandus lib. 3. de rebus per Europam geſtis c. 7. Phocam Domeſticum maiorem, hoc eſt, terreſtris ducem exercitus fecit. Comes Domeſticorum vir illuſtriſſimus l. 6. c. de aduocat. diuer. iud. l. 64. de decurionibus lib. 10. dicitur & clariſſimus l. 38. c. de de-

ſecunda Scutariorum ſchola committitur. P. Diacon. lib. 23. Domeſticus ſcholarum. Cedrinus in Theodora. Domeſticus ſcholarum frater Imperatricis, ſumma dignitas. Domeſtici & notarii conſulibus æquantur. c. Theod. lib. 6. Ammianus, Domeſticorum comitem. Marcel. comes. Domeſticorum comes Romanus, & Ruſticus comes ſcholæ. Procop. lib. 2. Gott. Iuſtinianus Beliſarium ſui corporis cuſtodem principem, & Orientis Præfectum facit. Domeſtici & protectores tantæ dignitatis erant, vt duo aut tres ſæpè cum ducibus velut ſocii conſiliorum mitterentur, lib. 2. Perſ. Procop. Ammianus, Iouianus domeſticorum ordinis primus comitis filius. Præter primicerium domeſticorum decem ſequentes ſibi ſenatoriam vindicabant dignitatem, fiebantque clariſſimi inter allectos lib. 6. c. Theod. tit. 24. l. 6. Primicerius Domeſticorum poſt acceptum tribunatum æquatur ducibus & ſenatoribus, lib. 6. tit. 24. c. Theod. l. vlt. Domeſtici equites & pedites in Notitia. Firmum Domeſticum meum militiæ ſtipendiis cum honeſtate perfunctum. Symmachus lib. 3. e. 67. Domeſtici interdum dicuntur *οἰκεῖοι*, qui ſunt in famulitio principis. Caſſiodorus lib. 10. ep. 5. à Domeſticis volumus inchoare diſciplinam. Piſides in Examero,

αὐτὸς δὲ δῶρα λαμβάνειν ἐπείγεται,
πτωχοὺς ὑπουργοὺς, ἀξιοχρέους ἔχων,
ὡς εἴ τις εἴποι πιστοὺς δομεστίκους.

Ipſe dona accipere properat, habens pauperes adminiſtros dignos, & aſſiduos, vt ſi quis dicat domeſticos fideles. Iſidorus Peluſiota lib. I. epiſt. 300. ſcribit ad

Sozomenum domeſticum τοῦ ἐπάρχου, Præfecti vrbis. Simocata lib. 8. c. 13. Præſentinus ὁ τὰς τοῦ πέτρου πεπιστευμένος φροντίδας, ὃν δομέστικον εἰώθασιν οἱ ῥωμαῖοι ἀποκαλεῖν, cui Petrus ſuas curas commiſerat, quē Domeſticū Romani vocant. Domeſtici item dicuntur omnes adiutores, ſiue miniſtri legitimè conſtituti, tum in palatio, tum in foro, tum in ordine eccleſiaſtico. In palatio Domeſticus menſæ, comes domeſticorum, magnus domeſticus, ſcholarum Domeſticus, murorum vel regionum domeſticus. In foro domeſtici iudicum miniſtri, c. de adſeſſor. & miniſt. In clero Domeſticus chori, Domeſticus ianuarum, de quibus Codinus lib. de offic. δομέστικος τειχιστῶν, architectorum, τῶν τοίχων ἐπιμελεῖται, εἴ τινος τὰ κάστρα ἐπιποιήσεως δέοιντο εἰς τὸ ἀνακτίζεσθαι, muros curat, ſi caſtra reſtauratione egent. Domeſtici ἐπιμεληταὶ δημοσίων πραγμάτων Codino, publicorum negotiorum curatores. Domeſticatus apud Caſſiodorum, δομεστικεῖον domeſticorum officium. δομέστικος ὁ φροντίζων καὶ ἐπιμελούμενος τῶν τοῦ δημοσίου πραγμάτων, Codin. δομέστικοι τῶν ἀνατολικῶν καὶ δυτικῶν θεμάτων. Domeſtic⁹ thematis, Leo cōſtit. 3. c. 60. Domeſticos ſcholarū Niceph. lib. 7. c. 18. Zonaras t. 3. Domeſticatus militia. Ioannes Epiſcopus Citri in Reſponſ. ἡ τοῦ δομεστίκου προσηγορία κατὰ λατίνους τὸν ἐξάρχοντα, τὸν προηγούμενον, τὸν ἐπιστάτην δηλοῖ. Domeſtic⁹ Latinis ſignificat præpoſitum, præfectum, ducem. εἶτα δὲ καὶ παρὰ ταῖς βασιλικαῖς ταξιαρχίαις λέγεται δομέστικος ἀνὰ μέρος καὶ ἀνατολῆς, καὶ δύσεως, καὶ σχολῶν. κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον κἀν ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς τάξεσι δομέστικος λέγεται, εἴ τ' οὖν ἀρχῳδὸς καὶ ἐπιστάτης τῶν μελῳδιῶν, καὶ τῶν μελῳδῶν, οἷα εἰς ῥυθμὸν καὶ τάξιν καθιστῶν αὐτοὺς, καὶ τὰ μελῳδήματα. in militia

Imperatoris Domeſticus Orientis, Occidentis, ſcholarum appellatur. in ordinibus eccleſiaſticis Domeſticus qui regit cantus, præpoſitus cantoribus, & canticis, quaſi eis rythmum & ordinem præſcribens & concentui. Erat in eccleſia Domeſticus dextri & ſiniſtri chori. Item Domeſticus τῶν ψαλτῶν cantorum, qui dicitur πρωτοψάλτης καὶ ἀρχῳδός. Gloſſę Baſilicon, δομέστικος τοῦ θέματος ὃς μετὰ κόμητος χόρτης εἰς τὴν προσέλευσιν τοῦ στρατηγοῦ τέτακται. Domeſtic' thematis, qui poſt comitē cortę ad producēdum ducem ordinatur. Domeſticus Optimatum. Domeſticatus pro militia equeſtri apud Gregor. Turon. A Conſtantino magno princeps Ruſſiæ accepit dignitatem hæreditariam, vt eſſet domeſticus menſę. Gregorius lib. 7. Luithprandus de rebus Europæ lib. 3. c. 7. Phocam verò domeſticum maiorem fecit, id eſt, terreſtris exercitus ducem. De magno Domeſtico conſule Codinum. Gulielmus Tyrius lib. 2. c. 5. de Bello ſacro. Megadomeſtici dignitate, quem nos maiorem Seneſchalum nominare cōſueuimus, fungeretur, ab Imperatore ſecundus. Nicetas in Iohanne Comneno, μέγας τιμηθεὶς δομέστικος, ὡς καὶ πολλοὺς τῶν ἐξοχωτάτων κατὰ γένος βασιλέων ἀποβαίνειν τοῦ ἵππου, κἂν τούτῳ ἀποιέμειν προσκύνησιν κατὰ συνήθειαν ἀπαντιάζοντας. ὁ δομέστικος τῶν σχολῶν πάλαι μὲν εἶχεν ὑπηρεσίαν σχεδὸν ἣν ὁ μέγας δομέστικος. νῦν δὲ οὐδεμίαν ait Codinus. Magnus domeſticus factus, cuius tanta dignitas eſt, vt multi reges honorati deſiliant de equo, & ei ad orationem præbeant, ſi in eum inciderint. Domeſticus ſcholarum olim idem munus ſuſtinebat, quod magnus Domeſticus, hodie nullum. Gregor. Turon. lib. 2. Gaudentius

pater à Domeſticatu exorſus, militiam ad magiſterii equitum culmen prouectus eſt. Sozomenus lib. 6. c. 6. Iulianus Auguſtus Valentinianum συνταγματάρχην ὄντα, τοῦ καταλόγου τῶν καλουμένων ἰοβιανῶν τῆς στρατιᾶς ἀπεώσατο. Tribunum Catalogi eorum qui dicebantur Iouiani exauctorauit. ἔθος γὰρ παλαιὸν ῥωμαίοις τοὺς ἡγουμένους τῶν ἰοβιανῶν, καὶ ἑρκουλιανῶν, τάγματα δὲ ταῦτα τῶν ἐν λόγῳ στρατιωτῶν, τὸ μὲν ἀφ' ἡρακλέος, τὸ δὲ ἀπὸ διὸς, λαχόντα τὴν προσηγορίαν, κατὰ νώτου ἀεὶ φύλακα ἕπεσθαι τῷ βασιλεῖ. Mos antiquus Romanis, eum qui præſit Iouianis & Herculianis, cohortes ſunt militum honoratorum, quorum alii à Ioue, alii ab Hercule dicti, ſemper à tergo Imperatorem ſequi. Cuſtodum autem principis alii ad fores palatii ſtabant, alii ad ipſas cubiculi fores. Plutarchus τὴν παραφυλάττουσαν ἀεὶ σπεῖραν vocat. Sueton. lib. 6. c. 47. Stationem militum, & cuſtodes cubiculi. Excubitores, Protectores, *D*omeſtici, vigiles dicti. Græci recentiores βίγλας vocant. Conſtantin. Porphyroge. in Chorographia, ἐκρατήθη παρὰ τῶν βιγλῶν τοῦ σουλδάνου. detentus eſt ab excubitoribus Soldani. Phranſes lib. 2. c. 17. *D*rungarium biglę. Euagrius lib. 5. cap. 2. ὑπασπιστὰς armigeros vocat. Quanquam δορυφόροι honeſtiori loco fuere, quam ὑπασπισταί. Iuſtinus Imperator Iuſtino cognato ſuo τοὺς ὑπασπιστὰς, καὶ δορυφόρους, καὶ σωματοφύλακας περιαιρούμενος, τάς τε περὶ αὐτοῦ παρόδους εἴργων. armigeros, ſtipatores, cuſtodes corporis ademit, & eorum proceſſus inhibuit. Simocata Hypaſpiſtas eoſdem facit cum cuſtodibus lib. 3. τιβέριον ἐσθῆτι κοσμήσας, καὶ τῆς βασιλείας κοινωνὸν ποιησάμενος ἀνηγόρευσε καίσαρα. ἡγεμὼν δὲ οὗτος ἐτύγχανε ὢν τῶν τοῦ βασιλέως

σωματοφυλάκων, καὶ ὑπασπιστῶν, ὃν κόμητα ἐξκουβιτώρων καλοῦσι. Iuſtinus Tiberium cum adoptaſſet, fecit imperii ſocium, renuntiauitque Cæſarem. Erat ille præpoſitus cuſtodibus regiis & armigeris, quem comitem excubitorum vocant. Item Tiberius Mauricium ςρατηγὸν προςησάμενος τότε τῶν σωματοφυλάκων τοῦ βασιλέως ἡγούμενον, cum ducem exercitus conſtituiſſet, qui tunc erat comes ſtipatorum. Reges Perſarum habebant & comites excubitorum. lib. 4. Simocata, Sarames τῶν τοῦ βασιλέως χοσρόου σωματοφυλάκων ἐπιςατῶν. Eoſdem peripolos, ſeu circitores vocat lib. 5. τῶν δὲ περιπόλων οὐ αὐτοκράτορος τὰς αὐλαίας τῇ βασιλικῇ περιβαλλομένων δορυφορίᾳ πρὸς κοσμιότητα. Cum excubitores Imperatoris papiliones & conopea regio ſatellitio ad ornatum circumpoſuiſſent. Satellites item & ſtipatores Spatharii dicti. Mauricius lib. 2. c. 9. ſtrateg. ὄπιςθεν δὲ αὐτοῦ εὐθὺς τοὺς σπαθαρείους. Adelmus, in Annalibus Irene Imperatrix è Conſtantinopoli miſit legatum nomine Leonē Spatharium, pacis confirmandæ gratia inter Francos & Græcos. vnde & σπαθαροκανδιδάτοι, qui Spatharii ſunt & candidati. Conſtantin. Porphyrog. τιμηθεὶς κατὰ διαφόρους καιροὺς κανδιδάτος, ςράτωρ, σπαθάρειος, σπαθαροκανδιδᾶτος. Prothoſpatharii dignitas magna. In ecloga legum Leonis & Conſtantini tit. 10. θεσπίζομεν τοὺς περιφανεςάτους ἡμῶν πατρικίους, καὶ δὴ καὶ τοὺς μεγαλοπρεπεῖς πρωτοσπαθαρείους, δι᾽ ἐντολέως τὰς χρηματικὰς ἀγωνίζεσθαι δίκας. Edicimus, vt illuſtriſſimi noſtri patricii, & magnifici Prothoſpatharii per procuratorem cauſas pecuniarias diſceptent. Codinus eam dignitatem intercidiſſe ait. Scutarii item Imperatorem ſtipabant auctore Zo-

zimo lib. 3. qui dicuntur Scutati lib. 1. Veget. c. 20. Ammianus lib. 25. Valentiniano regẽda ſcutariorum ſecunda ſchola committitur. lib. 20. Equitius tribunus ſcutariorum. Ætate Mauricii inter Stipatores erant & corynofori, qui clauas gererent, quales olim fuere Piſiſtrato Athenis. Simocata lib. 8. c. 1. Imperator iubet τοῖς σωματοφύλαξι ἀπειλεῖν ταῖς σιδηρέαις κατὰ τῶν ἐπιόντων κορύναις, vt Stipatores minentur, & metum intentent clauis ferreis, quæ Latinis *Diſtria* dicuntur. ταῦτα δὲ τῇ ῥωμαίων φωνῇ δίστρια λέγεται. Protectores & *Domeſtici* videntur ii fuiſſe, quos Plutarchus αὐλικοὺς καὶ στρατηγικοὺς vocat, aulicos, & ſtrategicos, numero & loco Stipatorum. τάξιν ἔχοντας δορυφόρων, quos Martialis lib. 6. ſacri lateris cuſtodes, Herodianus lib. 2. & 5. φυλάσσοντας τὴν βασιλικὴν αὐλὴν δορυφόρους appellat, aulam principis cuſtodientes Stipatores. Mamertinus in Panegyr. Iuliani, arma igitur & iuuenes cum gladiis atque pilis non cuſtodiæ corporis ſunt, ſed quidam imperatoriæ maieſtatis ſolemnis ornatus. Alii tamen fuere ab aulicis & Cæſareis inermibus, & ἀόπλοις. Capito in Pertinace, tantum odium in Pertinacem omnium aulicorum fuit. Dio in Tiberio καισαρείους appellat ἐξελευθέρους, Cæſareos libertos. In Claudio, Cæſareos aulæ miniſtros, in Commodo, Cleander princeps καισαρείων. Hypopompi, & productores, ſeu comites dicuntur Iſocrati ad Dionyſium, ὑπόπομποι, καὶ ῥαβδοῦχοι, καὶ κήρυκες, καὶ θρόνων ὑψηλοτάτων ἐπίτευξις φιλοσοφίας εἰσὶν ἀχλύς. Comites, lictores, præcones, & ad thronum ſublimem acceſſus Philoſophiam caligine obducunt. Duplicem oſtendimus domeſticorum ſcholam fuiſſe equitum

centos ſcutarios equites. lib. 2. vandal. Maximus factus Germani Protector, gaudio exſultans accepto tam inſigni honore, δορυφόρος περιχαρὴς γεγονὼς τῷ ὑπερβάλλοντι τῆς τιμῆς. Germanus erat dux totius exercitus. lib. 2. Gott. ἄνδρας ἑκατὸν τῶν αὑτοῦ ὑπασπιστῶν δοκίμους ἀπολεξάμενος ξὺν δορυφόροις δύο πέμπει, Beliſarius centum viros è ſuis ſcutariis probatos cum elegiſſet, miſit cum duobus *D*oryphoris ſuis. Quos *D*oryphoros vocat Procop. Simoc. li. *8*. c. *5*. Scribonas. Bonoſus ἀνὴρ τῶν σωματοφυλάκων τοῦ βασιλέως ἐπιφανὴς ὃν σκρίβωνα εἰώθει τὰ πλήθη καλεῖν. Bonoſus vir è Protectoribus Imper. clarus, quẽ Scribona vulgo vocant. Procopius 2. Gott. ἀσβίδης Ἰουστινιανοῦ βασιλέως δορυφόρος, ἐπεὶ εἰς τοὺς κανδιδάτους καλουμένους τελῶν ἔτυχε, τῶν δὲ ἱππικῶν καταλόγων ἦρχεν. Aſbides Protector Iuſtiniani Aug. quia promotus erat ad eorum ordinem, qui candidati dicuntur, & equitatui prępoſitus erat. lib. *4*. Gott. Beliſarius στρατηγὸς τῆς ἑῴας, καὶ τῶν βασιλικῶν σωματοφυλάκων ἄρχων, comes & magiſter militiæ Orientis, & Protectoribus Imper. Prępfectus. Iuſtinianus virum fortem ἄρχοντα κατεστήσατο ἑνὸς τῶν ἐπὶ τῆς παλατίου φυλακῆς τεταγμένων λόχων, ὥσπερ σχολὰς ὀνομάζουσι, præfecit vni ex cohortibus cuſtodiæ palatii deputatis, quas ſcholas vocat. Hypaſpiſtæ interdum ſunt armigeri, qui ſcutum ducis geſtarent, cum ipſi ſcutati eſſent. Narſes Paulum ὑπασπιστὴν αὑτοῦ ἴδιον κατεστήσατο, armigerum ſibi proprium conſtituit. Teias cum ſcutum eius telis graue eſſet, cuidam ex armigeris dabat, aliudque accipiebat τῶν τινι ὑπασπιστῶν ταύτην παραδιδοὺς ἑτέραν ᾕρειτο. P. *D*iaconus vocat armigeros, quos Procopius δορυφόρους Beliſarii. *D*iaconus lib. 17. Pho-

cas fecit Priſcum, qui fuerat prætor Orientis ſub Mauricio comitem excubitorum. Creat prætorem *Domentiolum*, nepotem ſuum & curatorem palatii. Protectores Theoderitus lib. 3. c. 16. *λογχοφόρους* vocat, ſpiculatores, lancearios. Seneca vigiles, ſatellites, ep. 57. Quid intereſt, vtrum ſuper aliquem vigilem atrium ruat an mons, (ita lege, non vigiliarium) quia in atriis vigiles excubabant. Excubitores ducem ſequuti, in vrbe ſolo enſe armati erant. Procopius vandal. 2. ſub finem. *τὰ ξίφη μόνα ἐν χερσὶν ἔχοντας. διὸ γὰρ οὐδὲν τοὺς τοῖς ἄρχουσιν ἐν πόλει ἑπομένους ὁπλίζεσθαι θέμις.* enſes ſolos in manibus habentes. Nullis enim aliis armis, qui ſequebantur duces, in vrbe vti poterant. Loquitur de Chartagine. Procopius 1. Gott. *οἱ στρατιῶται ὅσοι ἀμφὶ τὴν βασιλέως αὐλὴν ἐτετάχατο.* milites quotquot circa aulam Imp. ordinati erant. *στρατιώτας οἳ τὴν παλατίου φρουρὰν ἔχουσι*, milites qui palatium cuſtodiunt. Euagrius lib. 6. c. 10. *πέμπει δὲ βασιλεὺς* (ita lege non *βασιλεῖ*) *Ἀνδρέαν τῶν βασιλικῶν ὑπασπιστῶν πρῶτον γενόμενον πείσοντα τὸν στρατὸν, τοὺς πρωτεύοντας λοχαγούς τε, καὶ λοιποὺς ἐσδέξασθαι.* mittit Imperator Andream primum Imper. armigerorum, qui perſuaderet exercitui, primis tribunis, & reliquis, vt reciperent. Apud P. Diaconum Theodoricus Thiodem armigerum ſuum tutorem Athalarici conſtituit, id eſt, protectorem domeſticum. Ammianus lib. 20. excubitores alios facit à domeſticis. Strepituque immani excubitores perculſi, & tribuni, & domeſticorum comes. Fuit & ſcriba corporis cuſtodum. Procopius lib. 1. vandal. *τῶν βασιλέως φυλακῶν γραμματέα*, notarium Imp. cuſtodiarum. *δίαιτα* quæ

Græci vocant, Latini pila. Mamertinus Panegyr. Iuliani. Arma igitur, & iuuenes cum gladiis atque pilis, non cuſtodię corporis ſunt. Euagrius lib. 3. c. 22. ὑπασπίζοντας vocat Protectores. κοσμᾶν ἔπεμπε ἕνα τῶν ὑπασπιζόντων αὐτῷ. Zeno miſit Coſmam vnum è Protectoribus ſuis. Zozimus in Iuliano, ἰοβιανὸς βαρωνιανοῦ τοῦ τῶν δομεστίκων ἡγουμένου παῖς. Iouianus Baroniani comitis Domeſticorum filius. Euagrius ἡγέμενον vocat τῶν ἐν τῇ αὐλῇ τάξεων lib. 3. c. 32. lib. 4. c. 1. Iuſtinus Thrax τῇ ἁλουργεῖ ἀμπεχόνῃ χρῆται ὑπὸ τῶν βασιλικῶν σωματοφυλάκων ἀναῤῥηθεὶς, ὧν περ καὶ ἦρχεν ἡγεμὼν τῶν ἐν τῇ αὐλῇ τάξεων καθεστώς, purpurea clamyde vtitur à regiis ſtipatoribus renuntiatus, quib. præerat, cum eſſet excubitorũ comes. Alius fuit στρατηγὸς τῶν ἐν τῇ βυζαντίῳ στρατιωτῶν, de quo Procopius 3. Gott. Codinus, δομέστικος τοῦ δομεστικοῦ διακομίζει μίνσους, οὓς μέλλει φαγεῖν ὁ βασιλεὺς, Domeſticus Domeſticii infert cibos regis. δομέστικοι δομεστικοῦ τοὺς μίνσους ἅπαντας φέροντες τιθέασιν ἐπ' ἐδάφους. Miſſus quos tulerunt omnes, deponunt in ſolo. Conſtantinus in Chorographia ὁ καὶ δομέστικος τῆς ὑπουργείας. Nouella ρξα. ἄρχοντας μήτε δι' αὐτοὺς, ἢ τοὺς αὐτῶν παρέδρους, ἢ καγκελλαρίους, ἢ δομεστίκους λαμβάνειν τι παρὰ τῶν ἀρχομένων. Domeſticus miniſterii. Magiſtratus neque per ſe, neque per aſſeſſores, aut cancellarios, aut Domeſticos aliquid accipiant à ſubditis. P. Diaconus, Domeſticum ſtatorum ponit. Luithprandus lib. 3. de rebus per Europam geſtis c. 7. Phocam Domeſticum maiorem, hoc eſt, terreſtris ducem exercitus fecit. Comes Domeſticorum vir illuſtriſſimus l. 6. c. de aduocat. diuer. iud. l. 64. de decurionibus lib. 10. dicitur & clariſſimus l. 38. c. de de-

curionib. Ammianus lib. 20. lib. 31. *D.* Auguſtinus ep. 60. Notitia duos comites domeſticorum ponit, equitum ac peditum. Quæ ſequuntur exciderant nobis de ſtipatoribus. Nicetas lib. 2. Andronici ὁ πελεκυφόροις βάρβαροις. Ioſephus lib. 19. c. 1. γερμανοὶ δορυφόροι Caligulæ τὸ κελτικὸν τάγμα. *De* Anglis Nicetas lib. 2. Iſaacii τῶν πελεκυφόρων κατάρχων βρεττανῶν, οὓς νῦν φασὶν ἰγγλίνους. Codinus βάρβαροι ἴγκλινοι τοὺς πελέκεις αὐτῶν συγκρούοντες κτύπον ἀποτελοῦνται. *D*iaconus lib. 17. Iuſtinus Tiberium comitem excubitorum fecit Cæſarem, & eum conſtituit, tam in Hippodromiis, quam in ædibus inſignibus. Conſtant. Porphyrog. ἔξαρχος βασιλικοῦ τάγματος ἐξκουβίτων. Agrippa ſtipatores habuit argenteis clypeis & inauratis armis, vt Philo in Flaccum. *D*omeſtica caſtra vocat Iuuenal. Sat. 10.

Vis certe pila, cohortes
Egregios equites, & pila domeſtica. Quid ni
hæc cupias.

Romæ item caſtra vrbana fuere, in quibus *6.* millia militum ab Auguſto ad cuſtodiam vrbis, vt *D*io lib. *55.* quos in cohortes 4. ſub 4. tribunis diſpoſuit. In ſingulis cohortibus mille quingenti milites, de quib. Publius Victor. vrbaniciani dicuntur l. qui mittuntur §. 10. ff. ex quibus cauſis maiores. l. 15. §. 1. ad l. Iuliam de adulter. Alia fuere caſtra Lecticariorum, qui mortuos efferebant, quæ Victor reponit in regione 14. Nouella *43. 59.* Comitem excubitorum Tiberium fuiſſe, ſupra oſtendimus. Zonaras, & Cedrinus, Iuſtinus ὁ βασιλεὺς τὸν κόμητα τῶν ἐξκουβιτώρων ὑποποιησάμενος. gloſſæ Baſilic. ἐξκουβίτωρες τῶν περιεξόδων τοῦ παλατίου ὑπάρχοντες φύ-

λάκες. Excubitores cuſtodes ad exitus palatii. Cedrenus, κόμητα τῆς τῶν ἐξκουβίτων σχολῆς. Zozimus in Iuliano, τῶν ἀμφὶ βασιλέα ταγμάτων οὓς σκουταρίους προσαγορεύουσι, καὶ τῆς αὐλῆς ὕπαρχος. Ordinum qui ſunt circa principem, quos vocant Scutarios ductor qui aulæ Præfectus. Menander in hiſt. lib. 2. hiſtor. aulicorum excubitorum meminit. ὃς τῶν ἐν τῇ αὐλῇ καταλόγων περὶ τοῦτου γενόμενος ἡγεμών. In legatione Iuſtini ad Perſas, πέτρος ὁ τῶν περὶ τὸν βασιλέα καταλόγων ἡγεμών. Comes *D*omeſticorum ſub Theodorico Conſiliarius fuiſſe videtur magiſtri armatæ militiæ. Caſſiodorus lib.8.e. 12. Eligendo virum magnificum patricium armatę Reip. parti prouidimus, ita & de ſociando ei literarum peritiſſimo conſulamus. *D*ecet enim tractatores habere doctiſſimos, quibus poteſtas ſumma committitur. Cognoſcis quod ex meritis tuis æſtimamus, quando illius conſilio te vides eſſe ſociatum, qui noſtri imperii tractat arcanum. Hinc eſt, quod comitiuæ domeſticorum illuſtratum honore decoramus, grande tibi negotium vides eſſe commiſſum. Quicquid egeris generalitas ſentit. *D*e generali ſecuritate ſollicito talis aſſociandus fuit, qui parem in ſuis ſtudiis non haberet. Ipſi *D*omeſtici videntur, ſub Theoderico tributa exegiſſe lib.9. ep. 13. Comperimus de *D*omeſticorum exceſſibus, qui deſtinatis comitibus obſequuntur. *D*omeſtici illi ducentos ſolidos & decem annonas accipiebant, quibus addidit Athalarichus rex alios 50. ſolidos annuos. Comitiua domeſticorum vacans datur illuſtribus, vt Caſſiodorus lib.6. & lib.10. ep.11. Maximo domeſtico v. 1. Theodahadus. Primiceriatus,

qui & *D*omeſticatus nominatur, tibi conferimus dignitatem. Luithprandus lib. 3. de rebus per Europ. geſt. c. 7. Phocam *D*omeſticum maiorem, hoc eſt, terreſtris ducem exercitus fecit. Comes domeſticorum vir illuſtriſſimus l. 6. c. de aduoc. diuerſ. iudic. l. 64. de decurionib. c. Ammianus l. 20. lib. 31. D. Auguſtinus ep. 90. Clariſſimum vocant. Comites duos domeſticorum notitia ponit, equitum ac peditum. Exciderant quædam de ſpeculatoribus, quæ hic ſubiungo. Speculatorem pro milite decollandi artifice, vt Suet. loquitur, poſuit Diaconus lib. 21. Tunc ſpiculatorem rogauit ſenior omnium, vt ante omnes caput Romani militis abſcinderet. Cum ille genua fixiſſet in terra, & ſpeculator gladium euaginaſſet. Speculatorem D. Chryſoſtomus ad c. 4. Marci carnificem interpretatur, quem ſequitur Theophylactus, σπεκουλάτωρ ὁ δήμιος λέγεται στρατιώτης ὃς πρὸς τὸ φονεύειν τέτακται. Speculator dicitur carnifex, qui ad decollandum ordinatus eſt. Sueton. in Calig. c. 32. Miles decollandi artifex, quibuſcunque è cuſtodia capita amputabat. Martyrologium in paſſione Chriſtophori, qui λέγει σπεκουλάτωρι, δεῦρο τέκνον ποίει τὸ κελευσθέν σοι ὑπὸ τοῦ βασιλέως, dicit ſpeculatori, ades fili, facq; imperatum eſt à principe. De cohortib⁹ vrbanis ſupra oſtendim⁹, eas ab Auguſto inſtitutas, quæ aliæ fuere à prætorianis. Symmachus lib. 2. e. 14. filius meus, qui nunc cohortes vrbanas gubernat. fuerunt & excubiæ per itinera, quæ dicta Caminobiglia. Anonymus περὶ καταστάσεως ἀπλήκτου, titulus eſt περὶ καμινοβιγλίων καὶ κατασκόπων. Nicephorus περὶ παραδρομῆς. πολ. καὶ ἐν ἐπιτηδείοις τόποις καθιστᾶν

καμινοβίγλια. Locis opportunis ponere excubias. c. 9. βιγλάτωρας appellat. c. 5. καμινοβιγλάτωρας. σκούλκαι item dicuntur excubiæ. Simocata lib. 6. c. 9. σκούλκαι διαφρουρὰν interpretatur. Exiſtimem ſculcas & ſcultatoras dictos ab auſcultando, auſcultatores & auſcultationes, exploratores. Leo conſtit. 17. οὐ δέον εἰς ἀπείρους τῶν τοιούτων ἀνθρώπους τὰς σκούλκας, ἤγουν τὰς διὰ κατασκόπων τῶν σῶν διακρίσεις καταπιστεύειν. Non par eſt, vt tironibus ac nouitiis auſcultationes, & exploratorum obſeruationes credas. Conſtantinus Porphyr. in Chorographia σκουλκάτωρας vocat. Armigeri videntur iidem fuiſſe cum ſtipatoribus. Virgil.

Armiger ante fuit, fiduſque ad limina cuſtos.

Corippus lib. 5.

Armiger interea Domini veſtigia luſtrans
Eminet excelſus ſuper omnia vertice Narſes
Agmina.

Diaconus lib. 17. Beliſarius ſuo armigero dat caſtrum expugnandum. Cicero, Lollius armiger Catilinæ, ſtipator ſui corporis. vet. gloſſæ ὁπλοπάροχος, inſigniarius, armiger, ὑπασπιστής. Sidonius lib. 1. ep. 2. Circumſiſtit cellam comes armiger. Prudentius

Armiger è cuneo puerorum flaui comantum
Purpurei cuſtos lateris.

Erant Imperatoribus cuſtodes cubiculi. Sueton. in Nerone c. 47. Ad mediam fere noctem excitatus, vt comperit ſtationem militum receſſiſſe, proſiluit è lecto. In cubiculum rediit, vnde iam & cuſtodes diffugerant, direptis etiam ſtragulis. Erant tribuni centurioneſque prætoriani, de quibus Sueton. lib. 6. c. 47.

Tribunos, centurioneſque Prætorii Nero de fugæ ſocietate tentauit. Sic & in Calig. c. 40. Per centuriones, tribunoſque Prætorianos. Pedites erant & equites c. 45. lib 4. parte Prætorianorum equitum in proximam ſyluam præmiſſa. Victor in Conſtantio, turmas Prætorias. Sueton. lib. 4. Caſſius tribunus cohortis Prætorię. Victor in Conſtantino, odio eorum, quæ Maxentius patrauerat per prætorias legiones, prætoriæ legiones ac ſubſidia, factionibus aptiora, quam vrbi Romæ penitus ſublata, ſimul arma atque vſus indumenti militaris. In caſtris Prætoriis Heliogabalus occiſus eodem auctore. Claudius petiit, vt ſibi in curiam Præfectum Prætorio, tribunoſque militum inducere liceret, apud Sueton. Sub Vitellio prætoriæ cohortes fuere 14, Tacitus lib. 3. hiſtor. Vitellius vt è ſomno excitatus, Iulium Priſcum, & Alphenum Varum cum 14. prætoriis cohortibus obſidere Apenninum iubet. Tacitus tres vrbanas, nouem prætorias cohortes numerat, lib. 4. annal. Quanquam inſideret vrbem miles, tres vrbanæ, nouem prætoriæ cohortes, Hetruria fermè Vmbriaque delectæ, & vetere Latio, & coloniis antiquitus Romanis. Dio στράτευμα πολιτικὸν ἐν τοῖς τείχεσι. Exercitum vrbanum intra muros. Tacitus ex Hetruria, Vmbria, vetere Latio prætorias cohortes lectas. Dio in Seuero, ex Italia, Iberia, Macedonia, & Norico. καθεστηκότος ἐκ τῆς ἰταλίας κἀκ τῆς ἰβηρίας καὶ τῆς μακεδονίας, καὶ τοῦ νωρικοῦ μόνους τοὺς σωματοφύλακας εἶναι, κἀκ τούτου καὶ τοῖς εἴδεσιν αὐτῶν ἐπιεικεστέρων, καὶ τοῖς ἤθεσιν ἁπλουστέρων ὄντων, τοῦτο μὲν κατέλυσε, καὶ τὸ ἄστυ ὄχλῳ στρατιωτῶν συμμίκτων, &c. Ab antiquo inſtitutum erat, vt ſtipatores ex Italia, Macedonia,

donia, & Norico tantum peterentur, quod eſſent & ſpecie manſuetiores, & moribus ſimpliciores, quod Seuerus ſuſtulit, & vrbem impleuit militibus miſcellis, aſpectu truculentis, voce terribili, conſuetudine agreſti. Longe tamen ante ætatem Seueri Romæ Germani corporis cuſtodes fuere. Tacitus lib. I. annal. Robora Germanorum, qui tum cuſtodes Imperatori aderant. Duplex enim cuſtodia principibus, Prætoriani milites & Germani. Sueton. lib. 6. c. 34. abductaque militum & Germanorum ſtatione, contubernio quoque, ac palatio expulit. Tacit. lib. 13. Agrippinæ Germanos ſuper eundem honorem cuſtodes additos. Imo & ſub Imperatoribus ſeneſcentis imperii fuere Germani corporis cuſtodes. Nicetas de Alexio Manuelis filio, πρωτοσέβαστος φρουρῇ διαληφθεὶς γερμανῶν, οἳ καθώμαδον τὰς ἑτεροστόμας πελέκεις ἀνέχουσι. à cuſtodia comprehenſus Germanorum, qui ſecures in humeris geſtant. Id temporis Conſtantinopoli fuere Angli, Barangi, & alii barbari, de quibus Anna lib. 2. Alexiad. quorum alii dicti ἀθάνατοι immortales, alii ἐκ τῆς θούλης βάραγγοι, alii νέμιτζοι, ex thule Barangi, alii Nemitzi gens barbara, ἔθνος βαρβαρικόν. Immortales illi fuere ad exemplum immortalium, qui iam olim ſub priſcis regibus Perſarum, & apud Nicetam ſub poſterioribus eo nomine vocati ſunt. Libro 5. Alexiad. Barangos vocat, & πελεκυφόρους ſecurigeros, quos poſtea ferre ait in humeris enſes, altera tantum parte ſcindentes. τοὺς ἐπὶ τῶν ὤμων ἑτερόκοπα φέροντας ξίφη. Eoſdem Nicetas lib. I. Alexii Britannos & Anglos appellat, ὁ τῶν πελεκυφόρων κεντάρχων βρεττανῶν οὓς νῦν φασιν ἴγκλινους.

Centurio Britannorum ſecurigerorum, quos nunc Anglos vocant, idem lib. 1. πελεκυφόρους, καὶ ὑπασπιστὰς, οἱ περιμήκεσι ἀσπίσι καὶ πελέκεσι ἑτεροστόμοις φράγνυνται. Securiferos & ſcutarios, qui prælongis clypeis, & ſecuribus altera tantum ex parte acutis ſepti ſunt. Idem de Alexio Manuel. filio, οἱ δορυφόροι τὰ ἐπὶ τῶν ὤμων ἑτερό-τηκτα ξίφη κατήνεγκαν. Satellites gladios altera ex parte acutos demiſerunt. lib. 7. τὸν ἄρχοντα τῆς βαραγγίας τὸν ἀμπίτην, tribunum Barangorum Ampiten. Barangi ſtationarii milites erant, ad fores triclinii Imperat. Codinus lib. de Offic. οἱ μὲν γὰρ βάραγγοι εὑρίσκονται ὑπηρετοῦντες εἴς τε τὰς θύρας τοῦ κελλίου τοῦ βασιλέως, καὶ εἰς τὸ τρικλίνιον. Barangi obſeruant ad fores conclauis, & triclinii Imperial. Nicetas lib. 3. Andron. βάραγγοι τὰς μανάρας κατεβίβασαν ἐπάνω αὐτῶν. Barangi deſcenderunt ſecures ſuper eos. Cantacuzenus lib. 2. c. 13. Securigeros Barangos vrbis claues afferre. Hos enim vrbium claues Imperatore præſente cuſtodire ſolemne erat. Habitabant in excubitis, qua ad Imp. palatium iter erat, vt Zonar. Codinus, ait eos Anglos fuiſſe, quorum Præfectus dictus ἀκόλουθος, quia præibat Barangis, qui principem ſequebantur, ait Codin. lib. de Offic. Andronici lib. 2. Nicetas quoſdam Imperatoribus περικοίτους καὶ περιφύλακας fuiſſe ait, excubitores cuſtodes cubiculi. Præter morem eueniſſe ait, vt σωματοφύλακες καὶ δορυφόροι ἄποθέν που τοῦ βασιλικοῦ κοιτῶνος νυκτὸς κατηυνάζοιντο, corporis cuſtodes & ſatellites procul à cubiculo Imperatoris nocte cubarent. Hi ſatellites & ſtipatores in occaſu imperii principibus fuere. Quanquam autem Victor, Conſtantinum odio Maxentii Prætoria-

nas cohortes ſuſtuliſſe ait, poſt Conſtantinum tamen Prætoriani milites fuere, quorum fit mentio lib. 6. Cod. Theodoſ. vbi & tribunus Prætorianorum commemoratur. Imo & Nicetas in occaſu imperii dixit, περιΐστασθαι τῆς τοῦ πραιτωρίου φρουρᾶς. Præeſſe cuſtodiæ Prætorii, quos Nicephorus Gregoras lib. 8. τοὺς περὶ τὸν βασιλέα πελεκυφόρους καὶ στρατιώτας, καὶ ξιφηφόρους, ſecurigeros, ſtipatores regios, & milites & enſigeros indigetat. Publ. Victor in regionibus vrbis ait decem Prætorianorum cohortes fuiſſe, ſingulas millenarias, decem tribunos, de quibus Dio lib. 55. His poſtea ſucceſſere 3500. Armenii, qui in ſcholas nouem diuiſi ſub nouem Præfectis, quorum iudex magiſter officiorum Præfectus palatio. Theodoretus lib. 5. hiſtor. καισάρειος ὁ τῶν βασιλείων ἡγούμενος, μάγιστρον δὲ οἱ ῥωμαῖοι καλοῦσι τὸν ταύτην ἔχοντα τὴν ἀρχήν. Cęſarius palatii præpoſitus, magiſtrum Romani vocant. Magiſtrum officiorum intelligo. Poſt Conſtantinum Magnum, qui Iouianis & Herculianis cohortibus præerant, cuſtodes erant Imperatoris, eumque ſemper ſequebantur.

De Præfecto Prætorio.
CAP. VIII.

PRæfectus prætorio dictus, qui militibus iis præerat, quos Imperator in ſui cuſtodiam allegerat. Eundem dignitatis gradum tenuit apud Imperatorem, quem apud reges tribunus celerum, apud Dictatores magiſter equitum, cuius munus ab Auguſto excogitatum, à Tiberio ſtabilitum eſt. Et primum quidem ex equitibus Romanis tantum lectus, poſtea etiam ex ſe-

rum omnium apicem priſcæ reuerentię more Præfe-ctos ſemper ſuſpexere Prætorianos, ait Ammian. lib 21. Præfecturæ meritum cæteris dignitatibus antiſtare Valentinianus, Valens, & Gratianus edixere l. 1.c. de offic. Vicarii. Præfectura prętorii principatus erat ſine purpura. Iis rerum ſumma commiſſa. l. 40. quilibet. c.de Decurionib.lib.10. Aſſurgebat Imperator Præfe-cto præt. Caſſiodorus lib. 3. e.21. Præfectus prætorio cui à nobis aſſurgitur. Culmen prætorium Symma-chus lib.*4*.c.*69*.l.*35*.c.de erogat.milit.annonæ.Caſſio-dorus lib. 1. c.4. culmen Prędecti prætorio.Claudian. Panegyr.

Ipſa hæc ampliſsima ſedes
Orantem ſtupuit, bis laudatura regentem.

Quia fuerat aduocatus in foro Præfecti prætorio, poſt idem bis Præfectus præt. Commodus Perennio omnia permiſerat ait Lamprid. Ita iudicia, & appellationes in Præfectum tranſlatę ſunt l.23.§. huic c.de Appellat. Primus M. Antoninus Præfectis Pr. dedit iuriſdictio-nem, vt iura dictarent, auctore Capitol. Illuſtres di-cuntur Præfect. præt. l.*6*. C. Theodoſ. de Anno.& tri-but.l.*19*.C. Theod. de petit. Quadriiugo curru aurato vecti præcone clamante l. 1.C. de Quæſtorib. Nouell. *70*. Theodoſ.& Valentin. tit. 12. 13. 14. Alii magiſtra-tus intra vrbem carrucis argentatis l. vlt. c. de Hono-rat. vehic. Nou.*24*. In notitia autem imperii Romani, præco pingitur inſigne Præfecti Pr. Aldelmus de lau-dib. virg. aliter ſedit in carruca Præfecturæ dignitatis. Symmach. ep.17.lib. 10. Peregrinum ac ſuperbum ve-hiculum vocat. Imperator Præfectum Pr. his verbis

appellat. Florenti parens chariſſime, & amantiſſime, illuſtris & magnifica auctoritas tua, magnitudo tua, culmen, amplitudo, præcelſa magnificentia, Nouel. Valentiniani tit.1.tit.2. l.7. c. de ſuſceptorib. & arcar. l. 2. c. de his quę ex publ. collat. Celſitudo, ſublimitas, ἐνδοξότης l. vlt. c. de Numerar. act. l. 2. c. de curſu publico, Nouel. 60. Præfectoria dignitas ſecunda fuit ab Imperatore ante Conſtantini legem, qua ſanxit, vt patricii ſupra Præfectos prætorio ſederent. Zozimus lib. 2. Victor. in Veſpaſ. Poſt Conſtantinum patricii digniores præfectoriis, conſules patriciis. Sidonius ep. 13. lib. 2. Maximus in arcem præfectoriam, patriciam, & conſularem aſcenderat. Idem lib. 5. e. 16. noſtram familiam præfectoriam nacti, etiam patriciam diuino munere reddimus, ita ipſi, quam ſuſcipimus patriciam, facimus conſularem. Symmachus lib. 1. e. 12. ad Auſonium. Totum me emancipauit ſibi cura prætorii. Verum & potiris merito ſumma iudicia. Ablabius P. P. ſummam iudiciorum tenere dicitur l. 1. de epiſc. iud. C. Theod. Cynegio Præfecto prætorio rerum ſumma commiſſa, l. 40. de decurionib. eod. Ammian. lib. 17. Præfecto Pr. Auguſtus ſummam rerum commiſerat. Præſidibus igitur imperabat l. 1. c. de off. P. P. Afric. A præſidibus ad Pręfectos appellabatur, l. 2. ibid. l. 32. c. de appell. Præſides puniebat, remouebat. Præſidibus ſalarium à fiſco, debitum ſoluebat, l. 3. 4. c. de off. P. P. Orient. l. 2. c. de ann. & capit. mulctabat vſque ad quinquaginta auri libras l. 4. c. de modo mulctandi l. 1. c. de ſent. P. P. Inibat in ſenatum, licet eques tantum, non etiam ſenator eſſet. Dio lib. 58.

qui & *D*omeſticatus nominatur, tibi conferimus dignitatem. Luithprandus lib. 3. de rebus per Europ. geſt. c. 7. Phocam *D*omeſticum maiorem, hoc eſt, terreſtris ducem exercitus fecit. Comes domeſticorum vir illuſtriſſimus l. 6. c. de aduoc. diuerſ. iudic. l. 64. de decurionib. c. Ammianus l. 20. lib. 31. D. Auguſtinus ep. 90. Clariſſimum vocant. Comites duos domeſticorum notitia ponit, equitum ac peditum. Exciderant quædam de ſpeculatoribus, quæ hic ſubiungo. Speculatorem pro milite decollandi artifice, vt Suet. loquitur, poſuit Diaconus lib. 21. Tunc ſpiculatorem rogauit ſenior omnium, vt ante omnes caput Romani militis abſcinderet. Cum ille genua fixiſſet in terra, & ſpeculator gladium euaginaſſet. Speculatorem D. Chryſoſtomus ad c. 4. Marci carnificem interpretatur, quem ſequitur Theophylactus, σπεκουλάτωρ ὁ δήμιος λέγεται στρατιώτης ὃς πρὸς τὸ φονεύειν τέτακται. Speculator dicitur carnifex, qui ad decollandum ordinatus eſt. Sueton. in Calig. c. 32. Miles decollandi artifex, quibuſcunque è cuſtodia capita amputabat. Martyrologium in paſſione Chriſtophori, qui λέγει σπεκουλάτωρι, δεῦρο τέκνον ποίει τὸ κελευσθέν σοι ὑπὸ τοῦ βασιλέως, dicit ſpeculatori, ades fili, facq; imperatum eſt à principe. De cohortib⁹ vrbanis ſupra oſtendim⁹, eas ab Auguſto inſtitutas, quæ aliæ fuere à prætorianis. Symmachus lib. 2. e. 14. filius meus, qui nunc cohortes vrbanas gubernat. fuerunt & excubiæ per itinera, quæ dicta Caminobiglia. Anonymus περὶ καταστάσεως ἀπλήκτου, titulus eſt περὶ καμινοβιγλίων καὶ καταςκόπων. Nicephorus περὶ παραδρομ. πολ. καὶ ἐν ἐπιτηδείοις τόποις καθιστᾶν

καμινοβίγλια. Locis opportunis ponere excubias. c. 9. βιγλάτωρας appellat. c. 5. καμινοβιγλάτωρας. σκοῦλκαι item dicuntur excubiæ. Simocata lib. 6. c. 9. σκούλκαν διαφρουρὰν interpretatur. Exiſtimem ſculcas & ſcultatoras dictos ab auſcultando, auſcultatores & auſcultationes, exploratores. Leo conſtit. 17. οὐ δέον εἰς ἀπείρους τῶν τοιούτων ἀνθρώπους τὰς σκούλκας, ἤγουν τὰς διὰ κατασκόπων τῶν σῶν διαχρίσεις καταπιστεύειν. Non par eſt, vt tironibus ac nouitiis auſcultationes, & exploratorum obſeruationes credas. Conſtantinus Porphyr. in Chorographia σκουλκάτωρας vocat. Armigeri videntur iidem fuiſſe cum ſtipatoribus. Virgil.

Armiger ante fuit, fiduſque ad limina cuſtos.

Corippus lib. 5.

Armiger interea Domini veſtigia luſtrans
Eminet excelſus ſuper omnia vertice Narſes
Agmina.

Diaconus lib. 17. Beliſarius ſuo armigero dat caſtrum expugnandum. Cicero, Lollius armiger Catilinæ, ſtipator ſui corporis. vet. gloſſæ ὁπλοπάροχος, inſigniarius, armiger, ὑπασπιστής. Sidonius lib. 1. ep. 2. Circumſiſtit cellam comes armiger. Prudentius

Armiger è cuneo puerorum flaui comantum
Purpurei cuſtos lateris.

Erant Imperatoribus cuſtodes cubiculi. Sueton. in Nerone c. 47. Ad mediam fere noctem excitatus, vt comperit ſtationem militum receſſiſſe, proſiluit è lecto. In cubiculum rediit, vnde iam & cuſtodes diffugerant, direptis etiam ſtragulis. Erant tribuni centurioneſque prætoriani, de quibus Sueton. lib. 6. c. 47.

Tribunos, centurioneſque Prætorii Nero de fugæ ſocietate tentauit. Sic & in Calig. c. 40. Per centuriones, tribunoſque Prætorianos. Pedites erant & equites c. *45.* lib *4.* parte Prætorianorum equitum in proximam ſyluam præmiſſa. Victor in Conſtantio, turmas Prætorias. Sueton. lib. 4. Caſſius tribunus cohortis Prætoriç. Victor in Conſtantino, odio eorum, quæ Maxentius patrauerat per prætorias legiones, prætoriæ legiones ac ſubſidia, factionibus aptiora, quam vrbi Romæ penitus ſublata, ſimul arma atque vſus indumenti militaris. In caſtris Prætoriis Heliogabalus occiſus eodem auctore. Claudius petiit, vt ſibi in curiam Præfectum Prætorio, tribunoſque militum inducere liceret, apud Sueton. Sub Vitellio prætoriæ cohortes fuere 14. Tacitus lib. 3. hiſtor. Vitellius vt è ſomno excitatus, Iulium Priſcum, & Alphenum Varum cum 14. prætoriis cohortibus obſidere Apenninum iubet. Tacitus tres vrbanas, nouem prætorias cohortes numerat, lib. 4. annal. Quanquam inſideret vrbem miles, tres vrbanæ, nouem prætoriæ cohortes, Hetruria fermè Vmbriaque delectæ, & vetere Latio, & coloniis antiquitus Romanis. Dio στράτευμα πολιτικὸν ἐν τοῖς τείχεσι. Exercitum vrbanum intra muros. Tacitus ex Hetruria, Vmbria, vetere Latio prætorias cohortes lectas. Dio in Seuero, ex Italia, Iberia, Macedonia, & Norico. καθεστηκότος ἐκ τῆς ἰταλίας κἀκ τῆς ἰβηρίας καὶ τῆς μακεδονίας, καὶ τοῦ νωρικοῦ μόνον τοὺς σωματοφύλακας εἶναι, κἀκ τούτου καὶ τοῖς εἴδεσι αὐτῶν ἐπιεικεστέρων, καὶ τοῖς ἤθεσι ἁπλουστέρων ὄντων, τοῦτο μὲν κατέλυσε, καὶ τὸ ἄστυ ὄχλῳ στρατιωτῶν συμμίκτων, &c. Ab antiquo inſtitutum erat, vt ſtipatores ex Italia, Macedonia,

donia, & Norico tantum peterentur, quod eſſent & ſpecie manſuetiores, & moribus ſimpliciores, quod Seuerus ſuſtulit, & vrbem impleuit militibus miſcellis, aſpectu truculentis, voce terribili, conſuetudine agreſti. Longe tamen ante ætatem Seueri Romæ Germani corporis cuſtodes fuere. Tacitus lib. 1. annal. Robora Germanorum, qui tum cuſtodes Imperatori aderant. Duplex enim cuſtodia principibus, Prætoriani milites & Germani. Sueton. lib. 6. c. 34. abductaque militum & Germanorum ſtatione, contubernio quoque, ac palatio expulit. Tacit. lib. 13. Agrippinæ Germanos ſuper eundem honorem cuſtodes additos. Imo & ſub Imperatoribus ſeneſcentis imperii fuere Germani corporis cuſtodes. Nicetas de Alexio Manuelis filio, περιστοσέβαστος φρουρῇ διαληφθεὶς γερμανῶν, οἳ καθώμαδον τὰς ἑτεροστόμας πελέκεις ἀνέχουσι. à cuſtodia comprehenſus Germanorum, qui ſecures in humeris geſtant. Id temporis Conſtantinopoli fuere Angli, Barangi, & alii barbari, de quibus Anna lib. 2. Alexiad. quorum alii dicti ἀθάνατοι immortales, alii ἐκ τῆς θούλης βάραγγοι, alii νέμιτζοι, ex thule Barangi, alii Nemitzi gens barbara, ἔθνος βαρβαρικόν. Immortales illi fuere ad exemplum immortalium, qui iam olim ſub priſcis regibus Perſarum, & apud Nicetam ſub poſterioribus eo nomine vocati ſunt. Libro 5. Alexiad. Barangos vocat, & πελεκυφόρους ſecurigeros, quos poſtea ferre ait in humeris enſes, altera tantum parte ſcindentes. τοὺς ἐπὶ τῶν ὤμων ἑτερόκοπα φέροντας ξίφη. Eoſdem Nicetas lib. 1. Alexii Britannos & Anglos appellat, ὁ τῶν πελεκυφόρων κεντάρχων βρεττανῶν οὓς νῦν φασιν ἴγκλινους.

Centurio Britannorum ſecurigerorum, quos nunc Anglos vocant, idem lib. 1. πελεκυφόρους, καὶ ὑπερασπιστάς, οἳ περιμήκεσι ἀσπίσι καὶ πελέκεσι ἑτεροστόμοις φράγνυνται. Securiferos & ſcutarios, qui prælongis clypeis, & ſecuribus altera tantum ex parte acutis ſepti ſunt. Idem de Alexio Manuel. filio, οἱ δορυφόροι τὰ ἐπὶ τῶν ὤμων ἑτερόστομα ξίφη κατήνεγκαν. Satellites gladios altera ex parte acutos demiſerunt. lib. 7. τὸν ἄρχοντα τῆς βαραγγίας τὸν ἀμπίτην, tribunum Barangorum Ampiten. Barangi ſtationarii milites erant, ad fores triclinii Imperat. Codinus lib. de Offic. οἱ μὲν γὰρ βάραγγοι διεισέρχονται ὑπηρετοῦντες εἴς τε τὰς θύρας τοῦ κελλίου τοῦ βασιλέως, καὶ εἰς τὸ τρικλίνιον. Barangi obſeruant ad fores conclauis, & triclinii Imperial. Nicetas lib. 3. Andron. βάραγγοι τὰς μανάρας κατεβίβασαν ἐπάνω αὐτῶν. Barangi deſcenderunt ſecures ſuper eos. Cantacuzenus lib. 2. c. 13. Securigeros Barangos vrbis claues afferre. Hos enim vrbium claues Imperatore præſente cuſtodire ſolemne erat. Habitabant in excubitis, qua ad Imp. palatium iter erat, vt Zonar. Codinus, ait eos Anglos fuiſſe, quorum Præfectus dictus ἀκόλουθος, quia præibat Barangis, qui principem ſequebantur, ait Codin. lib. de Offic. Andronici lib. 2. Nicetas quoſdam Imperatoribus παρακοίτους καὶ περιφύλακας fuiſſe ait, excubitores cuſtodes cubiculi. Præter morem eueniſſe ait, vt σωματοφύλακες καὶ δορυφόροι ἄποθεν που τοῦ βασιλικοῦ κοιτῶνος νυκτὸς κατηυνάζοιντο, corporis cuſtodes & ſatellites procul à cubiculo Imperatoris nocte cubarent. Hi ſatellites & ſtipatores in occaſu imperii principibus fuere. Quanquam autem Victor, Conſtantinum odio Maxentii Prætoria-

nas cohortes ſuſtuliſſe ait, poſt Conſtantinum tamen Prætoriani milites fuere, quorum fit mentio lib. 6. Cod. Theodoſ. vbi & tribunus Prætorianorum commemoratur. Imo & Nicetas in occaſu imperii dixit, περιΐσασθαι τῆς τοῦ πραιτωρίου φρουρᾶς. Præeſſe cuſtodiæ Prætorii, quos Nicephorus Gregoras lib. 8. τοὺς περὶ τὸν βασιλέα πελεκυφόρους καὶ στρατιώτας, καὶ ξιφηφόρους, ſecurigeros, ſtipatores regios, & milites & enſigeros indigetat. Publ. Victor in regionibus vrbis ait decem Prætorianorum cohortes fuiſſe, ſingulas millenarias, decem tribunos, de quibus Dio lib. 55. His poſtea ſucceſſere 3500. Armenii, qui in ſcholas nouem diuiſi ſub nouem Præfectis, quorum iudex magiſter officiorum Præfectus palatio. Theodoretus lib. 5. hiſtor. καισάρειος ὁ τῶν βασιλείων ἡγούμενος, μάγιστρον δὲ οἱ ῥωμαῖοι καλοῦσι τὸν ταύτην ἔχοντα τὴν ἀρχήν. Cęſarius palatii præpoſitus, magiſtrum Romani vocant. Magiſtrum officiorum intelligo. Poſt Conſtantinum Magnum, qui Iouianis & Herculianis cohortibus præerant, cuſtodes erant Imperatoris, eumque ſemper ſequebantur.

De Præfecto Prætorio.
CAP. VIII.

PRæfectus prætorio dictus, qui militibus iis præerat, quos Imperator in ſui cuſtodiam allegerat. Eundem dignitatis gradum tenuit apud Imperatorem, quem apud reges tribunus celerum, apud Dictatores magiſter equitum, cuius munus ab Auguſto excogitatum, à Tiberio ſtabilitum eſt. Et primum quidem ex equitibus Romanis tantum lectus, poſtea etiam ex ſe-

natoribus, & conſularibus, tanta auctoritate, vt ex Præfectis prætorio Imperatores quoque creari coepti ſint, quorum Macrinus primus. Sæpe duo, interdum tres Præfecti Pr. creati, ſub Commodo ſubinde mutati, vt Niger ſex ta ntum horis, Martius Quartus diebus quinque Præfecti prætorio fuerint. Perdurauit Romæ hic magiſtratus vſque ad Conſtantini imperium, aduerſus quem cum Prętoriani cum Maxentio ſtetiſſent, caſtro prætorio diruto cohortes prætoriæ exauctoratę ſunt, & Præfecti Pr. qui Prætorianis præeſſent, ſublati. In quorum locum quatuor alii inſtituti, per quatuor imperii partes ait Zozimus. Quanta eorum poteſtas fuerit ex Seiano, Perennio, Philippo, Macrino, aliisque pluribus apparet. Tiberio & Seiano δίφρους ἐπιχρύσους, ſellas inauratas ſimul inferebant. Romam aduentantibus vtrique ſimul ſenatus, P. Q. R. occurrebant. Dio vocat ἀπάντησιν. Sacrificabant imaginibus Seiani, quas etiam inter ſigna colebant. Hunc primum Tiberius honore prętoris ornauit, quod nō antea factum, deinde etiam proconſulare imperium addidit. D. lib. 1. tit. 18. Præfecti prætorio ad vicem magiſtrorum equitum creati ſunt, quibus tamen data eſt plenior licentia ad diſciplinæ publicæ emendationem. Sedes ampliſſima dicitur l. 3. c. de Numerar. Magnifica, excelſa, eminentiſſima ſedes l. 16. C. Theodoſ. de curſu pub. l. 2. c. de prox. ſacr. ſer. Solus admittebatur à principe. Lamprid. in Alex. Neque vnquam ſolum quenquam præter Præfectum ſuum vidit. Solum enim à principe admitti nimis fuit in aliis, præter Præfectum prætorio, inuidioſum, vt Xiphil. in Hadriano.

Eunapius Præfecturam Pr. βασιλείαν ἀπόρφυρον vocat, regnum ſine purpura. Præfectura tamen vrbis cunctis, quæ intra vrbem ſunt, antecellit dignitatibus l. 3. c. de Præf. vrb. Sidonius Car. 7. & ep. 6. lib. 3. Præfecturę apicem vocat, dignitatum culmen, arcem præfectoriam lib. 2. ep. 13. Symmachus lib. 1. e. 20. Auſonium Præf. Pr. virum vocat in ſpecula honorum collocatum. lib. 4. e. 73. In tanta præſertim mole curarum. Caſſiodor. lib. 2. e. 15. Præfecturam Præt. ſollicitudinem omnium nobiliſſimum pondus. & in præfat. libror. Præfectum ọte Prætorianæ ſedis omnes nouerunt, cui dignitati occupationes publicæ velut pediſſequæ ſemper aſſiſtũt. Macrinus apud Herodianum lib. 2. Præfecturam Pr. non multum abeſſe à regia poteſtate ſcribit, ὃ περὶ ὧν τῆς διοικηθείσης πρότερον πράξεως, οὐ πολύ τι ἐξουσίας, καὶ δυνάμεως βασιλικῆς ἀποδεούσης, ὅπου γε αὐτὸς καὶ ὁ βασιλεὺς τοῖς ἐπάρχουσι τῶν στρατοπέδων πεπίστευται. Lenitas qua vſus ſum prius in admiſtrando munere, quod non multum abeſt à poteſtate Imperatoris, quando & ipſe Imperator ſalutem ſuam Præfectis prætorio credit. Sic & lib. 3. vocat eos ἐπάρχους τῶν στρατοπέδων, Præfectos exercitibus. Herodianus lib. 7. Vitalianus Præfectus exercitibus, qui propter Romam erant. προεστὼς τῶν στρατοπέδων τῶν κατὰ Ῥώμην. Iuſtinianus nouell. 105. edicit omnes magiſtratus, & ipſos conſules ad iudicium Præfectorum Pr. pertinere, ὕπατοι, καὶ πᾶσαι ἀρχαὶ ἐκ δικαστηρίου τῶν ἀρχόντων ἦσαν. Tacitus lib. 4. ſcribit Seianum exiiſſe iampridem equeſtre faſtigium, quia prætoriis inſignibus ornatus à Tiberio, poſtea & ſenator, & conſul factus. Omnes Caſtrenſes, ordinarięque poteſtates, vt hono-

rum omnium apicem priſcæ reuerentię more Præfectos ſemper ſuſpexere Prætorianos, ait Ammian. lib 21. Præfecturæ meritum cæteris dignitatibus antiſtare Valentinianus, Valens, & Gratianus edixere l. 1. c. de offic. Vicarii. Præfectura prętorii principatus erat ſine purpura. Iis rerum ſumma commiſſa. l. 40. quilibet. c. de Decurionib. lib. 10. Aſſurgebat Imperator Præfecto præt. Caſſiodorus lib. 3. e. 21. Præfectus prætorio cui à nobis aſſurgitur. Culmen prætorium Symmachus lib. *4*. e. *69*. l. *35*. c. de erogat. milit. annonæ. Caſſiodorus lib. 1. e. 4. culmen Pręfecti prætorio. Claudian. Panegyr.

Ipſa hæc ampliſſima ſedes
Orantem ſtupuit, bis laudatura regentem.

Quia fuerat aduocatus in foro Præfecti prætorio, poſt idem bis Præfectus præt. Commodus Perennio omnia permiſerat ait Lamprid. Ita iudicia, & appellationes in Præfectum tranſlatę ſunt l. 23. §. huic c. de Appellat. Primus M. Antoninus Præfectis Pr. dedit iuriſdictionem, vt iura dictarent, auctore Capitol. Illuſtres dicuntur Præfect. præt. l. *6*. C. Theodoſ. de Anno. & tribut. l. *19*. C. Theod. de petit. Quadriiugo curru aurato vecti præcone clamante l. 1. C. de Quæſtorib. Nouell. *70*. Theodoſ. & Valentin. tit. 12. 13. 14. Alii magiſtratus intra vrbem carrucis argentatis l. vlt. c. de Honorat. vehic. Nou. *24*. In notitia autem imperii Romani, præco pingitur inſigne Præfecti Pr. Aldelmus de laudib. virg. aliter ſedit in carruca Præfecturæ dignitatis. Symmach. ep. 17. lib. 10. Peregrinum ac ſuperbum vehiculum vocat. Imperator Præfectum Pr. his verbis

appellat. Florenti parens chariſſime, & amantiſſime, illuſtris & magnifica auctoritas tua, magnitudo tua, culmen, amplitudo, præcelſa magnificentia, Nouel. Valentiniani tit.1.tit.2. l.7. c. de ſuſceptorib. & arcar. l. 2. c. de his quę ex publ. collat. Celſitudo, ſublimitas, ἐνδοξότης l. vlt. c. de Numerar. act. l. 2. c. de curſu publico, Nouel. 60. Præfectoria dignitas ſecunda fuit ab Imperatore ante Conſtantini legem, qua ſanxit, vt patricii ſupra Præfectos prætorio ſederent. Zozimus lib. 2. Victor. in Veſpaſ. Poſt Conſtantinum patricii digniores præfectoriis, conſules patriciis. Sidonius ep. 13. lib. 2. Maximus in arcem præfectoriam, patriciam, & conſularem aſcenderat. Idem lib. 5. e. 16. noſtram familiam præfectoriam nacti, etiam patriciam diuino munere reddimus, ita ipſi, quam ſuſcipimus patriciam, facimus conſularem. Symmachus lib. 1. e. 12. ad Auſonium. Totum me emancipauit ſibi cura prætorii. Verum & potiris merito ſumma judicia. Ablabius P. P. ſummam iudiciorum tenere dicitur l. 1. de epiſc. iud. C. Theod. Cynegio Præfecto prætorio rerum ſumma commiſſa, l. 40. de decurionib. eod. Ammian. lib. 17. Præfecto Pr. Auguſtus ſummam rerum commiſerat. Præſidibus igitur imperabat l. 1. c. de off. P. P. Afric. A præſidibus ad Pręfectos appellabatur, l. 2. ibid. l. 32. c. de appell. Præſides puniebat, remouebat. Præſidibus ſalarium à fiſco, debitum ſoluebat, l. 3. 4. c. de off. P. P. Orient. l. 2. c. de ann. & capit. mulctabat vſque ad quinquaginta auri libras l. 4. c. de modo mulctandi l. 1. c. de ſent. P. P. Inibat in ſenatum, licet eques tantum, non etiam ſenator eſſet. Dio lib. 58.

Claudius Rubrio Pollioni τῷ ἐπάρχῳ εἰκόνα καὶ ἕδραν ἐν τῷ βουλευτικῷ ὁσάκις ἂν ἐς τὸ συνέδριον αὐτῷ συνεσίῃ, Prefecto Pr. imaginem & ſedem in ſenatu, quoties ſecum in curiam iniret conceſſit. lib. 21. Præfecturam Prætorianam honorum omnium apicem Ammianus. Apicem ſublimem Præfecti Pr. l. 7. de Honorar. C. Theod. Sidon. Panegyr. Maximiani,

—— ſuperbum

Præfecturæ apicem quarto iam culmine rexi.

Summum faſtigium l. 8. C. Theod. de Honorat. Codicil. Claudian de Probo Præf. P.

veniſſe ad ſummi faſtigia iuris.

Caſſiod. lib. 6. for. 3. ei poteſtati nulla æqualis. Victor in Veſpaſ. Præfectus Pr. à principe prima poteſtas. Cum ingreſſus erat palatium, frequenter adorabatur conſuetudine principali, vt Caſſiodorus lib. 1. e. 20. Olim Præfectus prætorio exercitibus omnibus, non tantum prætoriis cohortibus præerat, vt ſcribit Zozimus in Conſtantino magno, vectigalia procurabat, ſalaria præſidibus ac rectoribus prouinciarum, ſtipendia militibus pendebat. Miſitheo, qui ſub Gordiano juniori Præfectus prætorio fuit, victo Perſa, ſenatus equorum quadrigam, triumphalem currum, & titulum huiuſmodi decreuit. Miſitheo, eminenti viro, parenti principum, prætorii Præfecto, & totius orbis, tutori Reip. S. P. Q. R. vicem reddidit. Eius viri tanta in Repub. diſpoſitio fuit, vt nulla vnquam eſſet ciuitas Limitanea potior, quæ non poſſet exercitum populi Rom. ac principem ferre, quæ totius anni in aceto, frumento, & lardo atque hordeo, & paleis condita non

non haberet,minores verò vrbes aliæ 30. dierum, aliæ 40. nonnullæ duorum menſium, quæ minimum 15. dierum. Is cum eſſet Præfectus, arma militum ſemper inſpexit, nullum ſenem militare paſſus eſt, nullum puerum annonas accipere, caſtra omnia, foſſas circuibat, noctibus etiam plerumque vigilias frequentabat. Tribuni eum, & duces vſque adeo timuerunt, & amauerunt, vt neque vellent peccare, nec vlla ex parte peccarent. Gordianus Philippum in locum parentis adſciuerat, vt Capitol. Titus Veſpaſiani filius ſenator,conſularis, Præfecturam prætorii ſuſcepit ſub patre,nunquam ad id tempus,niſi ab equite Rom.adminiſtratam,egitq; violentius, ait Suetonius. Tacitus tamen ſub Veſpaſiano Cremerum Aretinum ſenatorem factum Præfectum Pr.ſcribit. Marcus Antoninus doluit palam, quod cum Pertinax ſenator eſſet, Præfectus Prætor. à ſe fieri non poſſet, ait Lampridius. Commodus Paternum perLaticlauii honorem à Præfecturæ præt.honore ſummouit, vt Lampridius. Alexander tamen Seuerus Præfectis prætorii ſui ſenatoriam addidit dignitatem, quod antea vel raro fuerat, vel omnino non fuerat, vſque adeo, vt Imperatores cum Præfecto prætorio ſucceſſorem darent, ei laticlauium per libertum ſummitterent, &c. Præfectos igitur prætorio ſenatores fecit, ne quis non ſenator de ſenatoribus iudicaret. Imperator illis ſucceſſorem non dabat,niſi ipſi peterent,vt Spartian⁹ inHadriano. Galba tamen Tigellino μετὰ τῷ συνάρχοντι προσέταξε ἀποθέσθαι τὸ ξίφος,vna cum Sabino imperauit, vt enſem deponerent. Spartiani verba ſic habent.Hadrianus Ta-

tiano Præfecto ſuo cum ſucceſſorem dare non poſſet, quia non petebat, id egit vt peteret. Atque vbi primum petiit, in Turbonem tranſtulit poteſtatem. Eutychianus Comazon ſub Heliogabalo Præf. prætorio, & ſenator, & tertium conſul fuit, vt Dio in Auito. Sub Commodo primum tres P. P. fuere, inter quos Libertinus, qui à pugione appellatus eſt, Præfectum P. præſente officio ſuo interemit. Iulianus Didius tres Præfectos prætorio fecit. Pene ſemper duo P. P. fuere, vt Zozimus lib. 2. Duo ſub Nerone & Othone, Tacitus lib. 12. Ne Prætorianarum cohortium cura expedirentur Lucius Geta, & Rufus Criſpinus. Turbo & Septimius Clarus ſub Hadriano duo Præfecti præt. Herodianus lib. 4. ἦσαν δ᾽ αὐτῷ ἐπάρχοντες τοῦ στρατοπέδου δύο, ὁ μὲν πρεσβύτης πάνυ, στρατιωτικὸς γεγενῆσθαι δοκῶν αὔδεντος ὄνομα αὐτῷ, ὁ δ᾽ ἕτερος μακρῖνος μὲν ἐκαλεῖτο. Caracallæ duo erant Pr. P. alter ſenex valde rei militaris peritus Audentus nomine, alter Macrinus. Dio, Cum Chreſtus & Flauianus eſſent ὕπαρχοι αὐλῆς, Mammæa ἐπέστησεν αὐτοῖς οὐλπιανὸν ἐπιγνώμονα; Item οὐλπιανὸς κύριος τῆς τῶν ὑπάρχων ἀρχῆς καθιστάμενος μόνος. Vlpianus ſolus Præfectus prætorio. Primus Auguſtus C. Antiſtio, & Luc. Balbo cos. duos Præfectos præt. creauit, vt Dio lib. 55. Præfecti aliquot, licet equites lato clauo vſi ſunt, inprimis Seianus, cui prætoria inſignia dederat Tiberius, & Plautianus, qui vt Herodian. lib. 3. voluntate Seueri ἠμφίεστο τὴν πλατύσημον. Per initia igitur ex equitibus aſſumti Præfecti, deinde ex aſſeſſoribus Præfectorum, vt Spartian. in Peſcennino, & Lamprid. in Alexand. Imo & ſub Galba Cornelius Laco ex aſſeſſore Præfectus præt. factus eſt, vt Sueton. in Galba c. 14. Zozimus

lib. 2. ἡ γὰρ τῶν ὑπάρχων ἀρχὴ δευτέρα μετὰ τὰ σκῆπτρα νομιζομένη, καὶ τῶν σιτήσεων ἐποιεῖτο τὰς ἐπιδόσεις, καὶ τὰ περὶ τὴν στρατιωτικὴν ἐπιστήμην ἁμαρτανόμενα ταῖς καθηκούσαις ἐπανόρθου κολάσεσι. κωνσταντῖνος δὲ τὰ καλῶς καθεστῶτα κινῶν, μίαν οὖσαν εἰς τέσσαρας διεῖλε, καὶ ἄλλοις τρόποις ἐλαττῶσαι ταύτην ἐσπούδασεν, στρατηλάτας καταστήσας, τὸν μὲν τῆς ἵππου, τὸν δὲ τῶν πεζῶν. εἰς τούτους τε τὴν ἐξουσίαν τοῦ τάττειν στρατιώτας, καὶ τιμωρεῖσθαι τοὺς ἁμαρτάνοντας μεταθεὶς παρείλετο, καὶ ταύτης τοὺς ὑπάρχους τῆς αὐθεντίας. Præfectura ſecundas poſt Imperatorem tenens,annonas erogabat, & quæ in diſciplina militari peccata erant,puniebat.Conſtantinus autem mouens quæ bene inſtituta erant, præfecturam, quæ vna erat, in 4. diuiſit, (Galliarum, Illyrici, Italiæ, Orientis)& aliis modis illam imminuere conatus eſt, magiſtros inſtituens, alterum equitum, peditum alterum, in quos cum tranſtuliſſet ius animaduertendi in milit e, Præfectis illud ademit: idem magiſtrum officiorum prꝑfecit Domeſticis ac protectoribus, qui latus Imperatoris perpetuo ſtipabant, Zozimus lib.4. Rufinus μάγιστρος τῶν ἐν τῇ αὐλῇ τάξεων. Magiſter officiorum aulæ. ὑπάρχου τῆς αὐλῆς ἀποδεδειγμένου ῥουφίνου, Rufinus cum Præfectus aulæ inſtitutus eſſet, ſeu Præfectus prætorio Præſentialis. Euagrius lib. 3. c. 42. μαρίνου δὲ σύρου τὴν κορυφαίαν διέποντος τῶν ἀρχῶν, ὃν οἱ παλαιοὶ ὕπαρχον τῆς αὐλῆς ἐκάλουν. Cum Marinus Syrus apicem dignitatum adminiſtraret,quem veteres Præfectum prætorio dixere, Zozimus in Iuliano: ἀντώνιος ὁ τῶν περὶ τὴν αὐλὴν ἡγούμενος τάξεων, ὃν καλοῦσι ῥωμαῖοι μάγιστρον, καὶ σαλούστιος ὁ τῆς αὐλῆς ὕπαρχος, καὶ τῶν ἀμφὶ τὸν βασιλέα ταγμάτων, οὓς σκουταρίους προσαγορεύουσι. Antonius magiſter officiorum, & Sa-

luſtius Præfectus prætorio, & præpoſitus ſcutariis, qui Imperatorem ſtipant. Zozimus lib. 2. Martinianus ἡγεμὼν τῶν ἐν τῇ αὐλῇ τάξεων. dux palatinorum ordinum. Cedrinus in Cõſtantino, ὕπαρχον τῆς ἑώας. Præfectum prætorio Orientis. Zozimus lib. 4. ὁ τῆς αὐλῆς ἔπαρχος κυνήγιος. καὶ τὰ τῆς ἀρχῆς σύμβολα πέμψας αὐτῷ. Pręfectus prætorii Cynegius. inſignia magiſtratus ad eum cum miſiſſet. Procop. 2. Perſ. ἔπαρχος αὐλῆς, ὃν ῥωμαῖοι στρατηγὸν καλοῦσι. Præfectus prætorio, quem Romani Prætorem vocãt. itẽ Archela⁹ iam Pręf. P. tũc in exercitu quęſtor. Aulam ſæpè Græci Prætorium vocant. Nouella Iuſtiniani 29. Præfectus prætorio τοῖς ἄρχουσι σιτήσεις, annonas magiſtratibus præbet. Caſſiodorus lib. 6. for. 3. Ioſeph primus huius dignitatis inſulas conſecrauit, ipſe carpentum reuerendus aſcendit, ab illo namque Patriarcha, & nunc pater appellatur imperii. Ipſum hodieque reſonat vox præconis inſtruens iudicem, ne ſe ſui patiatur eſſe diſſimilem. Exhibet enim ſine præſcriptione longinquos, magna quantitate mulctat errantes, fiſcum pro ſua deliberatione diſtribuit, euectiones ſimili poteſtate largitur, vacantia bona proſcribit, delicta iudicum prouinciarum punit, verbo ſententiam dicit, negotia ſine appellatione finire poteſt, ingreſſus palatium noſtra conſuetudine frequenter adoratur. Poteſtate igitur nulla dignitas eſt æqualis, vice ſacra vbique iudicat, nullus ei miles de fori ſui auctoritate præſcribit excepto officiali magiſtri militum. Curiales verberat, in officio ſuo ius retinet ſingulare, & talib⁹ tantiſque noſcitur iubere, quos etiam prouinciarum non audeant iudices in aliqua parte

contemnere, militia perfunctis tribunorum & notariorum honorem tribuit, & milites ſuos illis exæquat, qui inter proceres mixti noſtris conſpectibus obſecundant, palatium ſua prouiſione ſuſtentat, ſeruientibus nobit procurat annonas, humanitates quoque iudicibus ipſis facit, legatos gentium viuaces explet ordinationibus ſuis, & licet aliæ dignitates titulos habeant præfinitos, ab iſta totum pene geritur, quicquid in imperio noſtro æquabili moderatione tractatur. Hanc denique curarum omnium pulcherrimam molem, &c. Tribunal tuũ ideo tam excelſum factum eſſe noueris, vt locatus ibi nihil humile abiectumque cogitares.

De Eodem CAP. IX.

PRæfectus prætorio dicitur ἔπαρχος, vel ὕπαρχος τῶν δορυφόρων, ἔπαρχος στρατοῦ, ἔπαρχος τῶν στρατοπέδων ab Herodiano, Præfectus ſtipatoribus, Præfectus exercitibus. Euſebius lib. 6. Eccleſ. hiſt. τὸν καθ' ὅλου ὕπαρχον, generalem Præfectum appellat. Dio de Alexandro Seuero, οὐλπιανῷ τήν τε δορυφόρων προστασίαν, καὶ τὰ λοιπὰ τῆς ἀρχῆς ἐπέτρεψε. Vlpiano præfecturam ſtipatorum, & ſummam imperii permiſit. Eadem lib. 2. Reg. c. 2. Ioab apud Dauidem auctoritate fuiſſe videtur, qui præerat omnibus copiis Iſrael. Ioab ἐπὶ πάσῃ τῇ δυνάμει ἰσραήλ. Inſtituti primum ab Auguſto Mecænatis ſuaſu narrante Dione lib. 52. apud quem Mecænas in hæc verba loquitur. τῶν δ' δὴ ἱππέων δύο τοὺς ἀρίστους τῆς περί σε φρουρᾶς ἄρχειν. τό τε γὰρ ἑνὶ ἀνδρὶ αὐτὴν ἐπιτρέπεσθαι σφαλερόν. Ex equitibus duos optimos ac præſtantiſſimos cuſtodiæ cor-

ἀποδείξας, &c. Herodianus lib. 2. ſcribit Cleandrum τὴν τῶν στρατῶν ἀρχὴν ἐγχειρισθῆναι; Præfectum prætorio factum, imperium in exercitus accepiſſe. Idem lib. 3. Plautianum ἐπάρχοντα στρατοπέδων vocat. Dio in Seuero, πλαυτιανὸς δὲ παραδυναστεύων τῷ σεβήρῳ, καὶ τὴν ἐπαρχικὴν ἔχων ἐξουσίαν, πλεῖστά τε ἀνθρώπων καὶ μέγιστα δυνηθεὶς, πολλοὺς μὲν τῶν ἐλλογίμων ἀνδρῶν, καὶ ὁμοτίμων ἐθανάτωσε, καὶ πολὺ πλείονα αὐτῷ, ἢ τῷ σεβήρῳ πάντες ἔπεμπον. Plautianus ſecundam poteſtatem habens à Seuero, præfecturam prætorii nactus plurimum omnium hominum poterat, multos autem homines prudentes & honoratos occidit,omneſque longe plura ad ipſum quàm ad Seuerum mittebant. Veſpaſianus Arrio Varo,& Cornelio Fuſco ſimul prætoria inſignia dederat,vt Tacit. lib. 4. hiſtor. Ea dignitate præditi, plus quam cæteri omnes homines poterant. Philoſtratus lib. 7. ἀρχὴν ταύτην ἢ τοῖς πολλοῖς μέγιστα δύνασθαι δοκεῖ, καὶ μεῖζον ἢ πάντα ὅμως τῶν ἀνθρώπων. Cedrenus in Hadriano ἔπαρχον interpretatur ἄρχοντα τῶν δορυφόρων, præpoſitum ſtipatoribus. Turbo,inquit, ἔπαρχος γενόμενος, εἴτε οὖν ἄρχων τῶν δορυφόρων. Herodian. lib. 5. τοῖς στρατοπέδοις ἔπαρχον ἐπιστῆσαι ὀρχηστήν. lib. 6. ἔπαρχον τοῦ στρατοῦ. Dio, ἔπαρχον τοῦ δορυφορικοῦ. Suidas, ἔπαρχον τῶν πραιτωρίων. Plutar. in Galba. τῆς αὐλῆς, καὶ τῶν δορυφόρων ἔπαρχον ἀποδειχθῆναι. aulę, & ſtipatorũ Pręfectũ declarari. Ammia. dixit præfecturã prętorianam agere, præfecturæ prætorianæ iure prouinciam regere. Præfectoriana Præfecti poteſtate regere Orientẽ. Nicephorus in Gallieno lib. 6. c. 23. ἔπαρχον τοῦ ὑψίστου τάγματος, Præfectum ſupremi ordinis vocat. Euſebius lib. 8. hiſt. ὁ τῶν στρατοπέδων ἄρχων προγράμμασι, διατάγμασι δημοσίοις

τὺς ἐν ἁπάσαις πόλεσι λογιςὰς ςρατηγὺς, ταβελλαρίυς. Præfectus prætorio edictis, litteris publicis, omnes in omnibus ciuitatibus rationales duces, tabellarios. Zozimus lib. 5. Sub Honorio Baſilius ἐπάρχυ ἀξίᾳ τετιμημένος. Præfecti dignitate honoratus. Iulianus eminentiſſimum Præf. prætorio vocat in epiſt. ἐξοχώτατος ἀνὴρ ἔπαρχός ἐμος. Euſeb. lib. 9. hiſto. eccleſ. Sabinus ſub Galerio ὁ τῶν ἐξοχωτάτων ἀξιώματι ὑπάρχων τετιμημένος. οἱ κατ' ἐπαρχίαν, prouinciales mandata per literas ab eo accipiunt, imperat ςρατηγοῖς, rectoribus vrbium, prætoribus & rationalibus, λογιςαῖς. Sozomenus lib. 6. c. 3. ὁ τὴν ὕπαρχον ἐξυσίαν διέπων, præfecturam prætorianam adminiſtrans. Dio in Nerone, Burrus ἔπαρχος τ̃ δορυφορικῦ. Spartian. in Hadriano, Præfectus aulicæ domus. Dio lib. 57. Tiberius Macronem ἄρχειν τῶν σωματοφυλάκων προκαταςήσας. Originem huius ampliſſimæ dignitatis arceſſit Caſſiodorus à Ioſepho, cui Pharao Ægypti adminiſtrationem commiſerat, lib. 8. ep. 20. Præfecturæ prætorii principium per Ioſeph à beneficiis inchoauit, (ita lego, non à beneficis.) Nec immerito legibus noſtris pater prouinciarum, pater etiam prædicatur imperii lib. 9. e. 24. Præfecturæ prætoriæ ſuggeſtum & inſignia vocat, & præfecturæ faſces, quam vectigalia procuraſſe indicat his verbis, li. 8. e. 20. Iuſtis ac debitis compendiis noſtrum per te creſcat ærarium. Nouel. 128. l. vlt. Cod. de canone largit. titul. l. vlt. c. de Ann. & trib. Exigebant & ſingulas chlamydes à prouincialibus in 20. aut 30. iuga ſeu iugera, vel pro ſingulis veſtibus aureum l. 1. c. de milit. veſte. Imperator Valentinian. & Valens A. A. Auxonio P. præt. omnes canonem veſtium

ſtium ex Kal. Septembris ad Kal. Aprilis noſtris largitionibus tradi pręcipimus. Imp. P. P. Valens. Gratianus, & Valentinianus A. A. A. modeſto Præſ. P. prouinciæ Thraciarum per viginti iuga ſeu capita conferant veſtem. Scythia & Myſia in 30. iugis ſeu capitibus interim annua ſolutione dependant. Per Ægyptũ & Orientis partes in trecenis ternis iugis. Impp. Honorius & Theodoſ. A. A. Aſclepiodoto Præfecto P. Militaris adæratio veſtis à collatoribus exigatur, ſacratiſſimis videlicet largitionib⁹ inferenda &c. Impp. Honor. & Theod. A. A. palladio Præf. P. l. 1. c. de indictionibus lib. 10. tit. 17. Didrachmum impoſuerat in capita Auguſtus quod poſtea remiſſum, l. 1. l. 10. c. de agric. & cenſit. Hieronym. in c. 17. Matt. Apud Caſſiodorum Præfectus P. Illationum fiſcalium curam annua feſtiuitate reparabat per canonicariã, lib. 1. ep. 10. Arcarium habebat, qui ſolidos integri ponderis daret. Poſt Conſtantinum magnum Præfecti prætorio raro rem militarem attigere, vectigalia eorum fidei commiſſa. Magiſter officiorum palatinis ordinibus, Domeſticis, & Protectoribus, aulicis denique omnibus præerat, cui tamen comites ac tribuni Domeſticorum, & Protectorum, ſtipatoribus Præfecti parere iubebantur. Ideo apud Euagrium lib. 4. Iuſtinus Thrax comes excubitorum, ἡγεμὼν τῶν ἐν τῇ αὐλῇ τάξεων appellatur. Procopius lib. 1. Perſic. ἀρεόβινδος τῆς ἑώας στρατηγὸς, καὶ τῶν ἐν παλατίῳ ταγμάτων ἀρχηγὸς κέλερ μάγιστρον καλοῦσι, καὶ οἱ τῶν ἐν βυζαντίῳ στρατιωτῶν ἄρχοντες, Areobindus Orientis prætor, & celer dux ordinum palatinorum magiſtrum appellant officiorum, & patricius ac

Hypatius, militum: qui erant Byzantii duces. μάρκον τὸν τῶν ἐν παλατίῳ φυλακῶν ἄρχοντα. Marcum ſtipatorum palatinorum comitem. Magiſter officiorum quanquam palatinis omnibus ordinibus pręfuit, Præfecto tamen Pr. inferior dignitate fuit, vt Ambroſ. ep. 53. Rufinus ex magiſtro officiorum factus eſt in conſulatu Pręfectus prætorio, ac per hos plus poſſe cœpit. Idem inferior fuit Præfecto vrbi. Caſſiodorus lib. 3. ep. 12. Illuſtris Argolicus, qui fuerat comes ſacrarum largitionum, & magiſter officiorum, fit præfectus vrbi. Euagrius maximum tribunal Præfectorum Pr. vocat lib. 1. c. 19. κῦρος πρὸς τὸν μέγιστον τῶν ὑπάρχων ἀνετέθη θρόνον, ὃν ὕπαρχον τῆς αὐλῆς καλοῦσι, καὶ τῶν ἑσπερίων ἡγήσασθαι δυνάμεων, Cyrus ad maximum tribunal Præfectorum euectus eſt, quem Præfectum prætorio vocant, & occidentis exercitibus præpoſitus. Procopius lib. 1. Perſ. τῆς αὐλῆς ἔπαρχον, Præfectum Pr. vocat. Sub Iuſtiniano τῆς αὐλῆς ἔπαρχος Ioannes. φάσκων ἄνδρα πατρίκιον ἔπαρχον τῆς αὐλῆς κατεστήσατο. Apud eundem lib. 1. Vandalico, ἡγεμὼν ἐξκουβιτόρων dicitur, comes excubitorum, non Pręfectus Pr. θεόδωρον ὃς τῶν ἐξκουβιτόρων ἡγεῖτο. οὕτω γὰρ τοὺς φύλακας ῥωμαῖοι καλοῦσι. Sic & lib. 2. Gott. ὁ μάρκελλος τῶν ἐν παλατίῳ φυλακῶν ἦρχεν. Euſebius lib. 10. hiſtor. eccleſ. meminit vicarii Præfecti prætorio. πατρικίῳ τῷ οὐικαρίῳ (ita lege, non ἰουκαρίῳ) τῶν ὑπάρχων, Sozomenus lib. 5. Euſebium vocat τὸν μείζονα τῆς βασιλικῆς αὐλῆς. alius fuit à Præfecto. Diaconus lib. 11. Euſebium præſidentem imperiali cubiculo. Procopius Præfectum prætorio vocat prætorem lib. 1. Vandal. ὅτε τῆς αὐλῆς ὕπαρχος ὅν τε πραίτωρα καλοῦσι ῥωμαῖοι. Præfectus aulæ, quem Præto-

rem Romani vocant. Ammianus, Præfecto Pr. tribuit ſummam agendarum quæſtionum. Ius reddebat in Metropoli, cum ſecundas in imperio partes teneret, vt ait Caſſiodorus. Socrates lib. 2. Conſtantius mittit ad Præfectum Pr. Philippum, vt qui plus aliis magiſtratibus poſſet, & ſecundus ab Imperatore haberetur, ἀποστέλλει τῷ ἐπάρχῳ Φιλίππῳ ὡς μείζονα τῶν ἄλλων ἀρχόντων τὴν ἐξουσίαν κεκληρωμένῳ, δευτέρῳ δὲ μετὰ βασιλέα χρηματίζοντι. Auſonius ep. 3. de Probo P.P.

Qui ſolis exceptis tribus
Heros heroum primus eſt,
Prætorioque maximus.

Tres illos Valentinianum, Valentem, Gratianum intelligit. Sozomenus lib. 6. c. 18. τὸν καθ' ὅλου ὕπαρχον κατὰ τῆς σιαγόνος ἔπληξε. alapam impegit Pręfecto prætorio. Procopius 3. Gotth. σὺν Ἀθανασίῳ τῷ τῶν πραιτωρίων ὑπάρχῳ. Alius fuit præſentialis magiſter militum, qui in comitatu Imperatoris perpetuo erat. Simocata cap. 7. lib. 1. Commentiolus victo hoſte στρατηγὸς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος αὖθις χειροτονηθεὶς ἀποστέλλεται, καὶ ῥωμαϊκαῖς ἀξίαις λαμπρύνεται, τήν τε πραισεντίου τὴν παρὰ ῥωμαίοις λεγομένην ἔνοπλον ἡγεμονίας τιμὴν ἀποφέρεται, prætor exercitus ab Imperatore iterum creatus mittitur, & dignitatibus Romanis ornatur, & armatum honorem præſentialis magiſtri conſequitur. Mamertin. Panegyr. Iuliani. At cum me prætoriis præfeciſti, & prouincias de te egregie meritas meæ fidei, tutelæque mandaſti, quem tanta poteſtate ſuccinxeras. Sozomenus lib. 7. c. 13. ἐτετράπτο δὲ τὴν τῶν πραγμάτων τὴν διοίκησιν ὕπαρχος ὢν Πρόβος ὑπατικὸς ἀνήρ, ſub Valentiniano fratre Gratiani

Probo vero conſulari Præfecto Pr. ſumma rerum in Italia commiſſa erat. τῶν καταλόγων ἔπαρχον appellat Euſebius lib. 7. hiſt. eccl. ſub finem. Peucetius Galerio cariſſimus πρεσύπαλος καὶ των καθόλυ λόγων (καταλόγων lego) ἔπαρχος πρὸς αὐτῦ καθιςάμϑυος, ter conſul, ab eo exercituum Præfectus conſtitutus erat. Poſt Conſtantinũ magnum Præfectorum Pr. præcipuum munus fuiſſe oſtendimus, vt vectigalia curarent. Simocata lib. 7. Georgius præpoſitus erat vectigalibus Orientis exigendis, quem Præfectum Pr. vocant. τῆς τῶν ἑώων πόλεων φορολογίας τὴν ἐπιςασίαν ἐκέκτητο τῦτον πραιτωρίυ ἔπαρχον ἀποκαλῦσι ῥωμαῖοι. Item lib. 8. ὗτος καὶ τὴν ἡγεμονίαν τῶν φόρων τῆς ἑώας. πρὸ τινὸς καιρῦ ὑπὸ τῦ αὐτοκράτορος ἀπειλήφει, ὃν ἔπαρχον πραιτωρίων εἰώθασιν ὀνομάζειν. Iſte præfecturam vectigalium Orientis aliquot ante diebus ab Imperatore acceperat, quem Præfectum P. vocant. Suidas ἔπαρχος πραιτωρίων ὁ τῶν ἑώων τῆς φορολογίας τὴν ἐπίταξιν ἔχων παρὰ ῥωμαίοις Præfectus Pr. qui vectigalibus Orientis exigendis præerat. Symmachus lib. 1. e. 55. Ad Probum P. P. curas ac vigilias tuas communis patriæ copia ac ſocietate ſentimus. Victor in Veſpaſiano c. 7. conqueritur ſuo ſæculo præfecturam P. factam fuiſſe nomen rapax annonæ ſpecie, quia frumenta colligebat in alimoniam vrbis. l. annonam c. de erogat. milit. ann. Nouel. 8. 28. l. omnes. c. de epiſt. & cler. Trebellius in Claudio. Tituli Præfecturæ Pr. ad vectigalia exigenda ſpectabant. Caſſiodorus lib. 12. vniuerſi præfecturæ titulos adminiſtrantibus ſeruent tempus præfixum à rerum dominis. lib. 9. e. 24. ad P. P. Perquire omnia ad titulos præfecturæ pertinentia, quæ

aliorum viſa eſt fraudare cupiditas. lib.2.ep. 16. ab eo perfectum, vt & fiſcus creſceret, & priuata vilitas nulla damna perferret. Senſimus auitas illationes, vos addita tributa neſcitis. Item, in tertiarum deputatione Gotthorum, Romanorumque poſſeſſiones iunxit & animos. Ad vectigalia & ſumptus in officiũ Præfecti Pr.fuit arca,& arbiter arcæ P. P.de qua l. 9. & vlt.C.Theodoſ.de indulg.debit. Caſſiodorus lib.1.ep. 10. Arbiter arcę habeat iuſtas conſuetudines ſuas. Præfecti item Pr. mittebant comitem largitionum, aut comitem priuatorum τοποτηρητὴν ἐν ἐπαρχίαις, qui vices ſuas ageret in prouinciis, quod vetuit Iuſtinianus.Militibus numerabat ſtipendia,& annonas miniſtrabat.Procop.1. Vandal.ὕπαρχος, καὶ χορηγὸς τῆς δαπάνης γενόμενος. Præfectus, & ſumptuum adminiſtrator. Archelaus ἀνὴρ ἐς πατρικίους τελῶν. ἤδη μὲν τῆς αὐλῆς ὕπαρχος ἔν τε Βυζαντίῳ καὶ ἰλλυρίοις γεγονώς, τότε δὲ τοῦ στρατοπέδου καταστὰς ὕπαρχος. οὕτω γὰρ ὁ τῆς δαπάνης χορηγὸς ὀνομάζεται. Archelaus in patricios allectus. Iam enim Præfectus P. fuerat Bizantii & in Illyrico, tunc exercitibus Præfectus. ſic enim vocatur is,qui ſumptus miniſtrat.item, ὁ τῆς αὐλῆς ὕπαρχος ἰωάννης οὕτω δυνατὸς εἰς τὸ προσάγειν, εἰς τὸ δημόσιον ἐπινοῆσαι χρήματα ἐπὶ λύμῃ ἀνθρώπων, ὡς οὐκ ἄν ποτε ἔγωγε φράσαι ἱκανῶς ἔχοιμι. Ioannes Præfectus P. tam acutus & ingenioſus in rationibus reperiendis, quibus pecuniæ in ærarium inferrentur in hominum pernicem, vt oratione veterarias eius artes exponere non poſſim. Caſſiodorus in Pręfat. variar. Ipſas quoque noctes inexplicabilis cura Præfectum Pr. circumuolat, ne deſit alimonia ciuitatibus, quæ ſupra omnia

populi plus requirant, ſtudentes vetri. Hinc eſt quod cogimur animo per cunctas ire prouincias, & iniuncta ſemper inquirere, quia non ſufficit agenda militibus imperare, niſi hæc iudicis aſſiduitas videatur exigere. Item, Pręfectum te Prætorianæ ſedis omnes nouerunt, cui dignitati occupationes publicæ velut pediſſequæ, quæ ſemper aſſiſtunt. Ab hac exercituales flagitentur impenſæ, ab hac victus quæritur ſine temporis conſideratione populorum. Præfecto Pr. apparitio fuit. Iulianus anteceſſor Nouel. *88.* Apparitionem quoque ei dedit ad imitationem quondam Præfecti Pr. id eſt, ſcriniarios, & ab actis, & Commentarienſes, & Lampadarios, & omnem deinceps ordinem. Apparitio Prætoriana dicitur Ammiano lib. *16.* Apparitionis Prætorianæ Præfectus lib 14. Rufinus apparitionis Præfecti prætorio tunc princeps. Apparitores vocantur milites Caſſiodoro lib. 1. for 7. Si pręſulem ademeris, militem non relinquis. lib. 12. Præfecti Pr. milites ſedis noſtræ exactores, ſuſceptores. Iidem dicuntur Prætoriani, quibus aliquid pendebatur ab iis, qui codicillos magiſtratuum acciperent, Nouel. 29. Imperator enim ad Præfectum prætorio ſcribebat de omnibus magiſtratibus quos inſtitueret, quia per eius officium accipiebantur, & aliquid ſuffragii nomine pendebatur Prætorianis. *κελεύομεν μὴ ἄλλως ἰσχύειν θεῖον τύπον περὶ δημοσίων γινομένων πρὸς τοὺς δοῦκας ἢ αὐγουστάλιον, ἢ ἄλλους, εἰ μὴ γένοιτο ἐμφανὴς τοῖς τῶν πραιτωρίων ὑπάρχοις.* Nouella tamen 152. vetitum ne quid ſuffragii nomine Prætorianis penderetur. Caſſiod. lib. 11. ep. 6. Apparitio tollitur, quoties qui iubere poterat, abrogatur.

lib.7. c. 7. militiam de quouis munere & officio vſurpat. lib. II. e. 6. miles ad ſecreta iudicis proximatus, præſulis ſui formam aut ornat aut maculat. Promotiones officii Prætoriani Natali domini fiunt, iuxta matriculæ ſeriem vulgant totam ſeriem, vt Caſſiod. lib.11.e.17. Protomandator erat in officio Præf. P. Cedrenus, πρωτομανδάτωρ ὑπηρέτησε ἐπάρχῳ τῶν ἑώων. Imperator interdum per Præfectum prætorio leges ferebat Sozomen.lib.6.c.3. Iouianus προσεφώνησε τῷ τότε τὴν ὕπαρχον ἐξουσίαν διέποντι, γενικὴν νομοθετῆσαι εἰς κεφαλὴν τιμωρεῖσθαι τὸν ἐγχειρούμενον τὴν ἱερὰν παρθένον μνᾶσθαι πρὸς γάμον πειρωμένοις, mandauit Præfecto præt. generalem legem ferre capitis pœnam irrogantem ei, qui virginem Deo ſacram vxorem ducere conaretur. Ab eo per initia non potuit appellari. Conſtantinus l.16. C. Theodoſia. de appellat. A Præfectis Pr. qui ſoli vice ſacra cognoſcere vere dicendi ſunt, prouocari non ſinimus, ne iam noſtra contingi veneratio videatur. l.1. §.1. ff. de off. P.P. Præfecti P. auctoritas in tantum meruit, vt ab iis appellari non poſſit, l.1.c. de ſent. P.P. Diocletianus ac Maximianus aiunt litigantibus in ampliſſimo præfecturæ P. iudicio, ſi contra ius ſe lęſos affirment, non prouocandi, ſed ſupplicandi licentiam ſe miniſtrare. Leges certe P. P. condere non poteſt, ſed generalem formam prioribus legibus, aut conſtitutionibus conſentaneam promulgare, leg. 2. c. de off. P. P. Illyr. Præfectus item iudices inſtituere, remouere, alios ſubſtituere poteſt, l.9. ff. de aduoc. diuer. iudic. l.3. De offic. P.P. Orient. l.2. de officio eius qui vic. Et in hac diſquiſitione P. P. merum plene habuit imperium. Idem an-

nonas erogabat Zozimus lib. 2. τῶν σιτήσεων ἐποιεῖτο τὰς ἐπιδόσεις. Vnde & Domitius Præf. P. ad Gallum Cæſarem apud Ammian.lib. 15. Proficiſcere vt præceptum eſt Cæſar, ait, ſciens quod ſi ceſſaueris, & tuas, & palatii tui ceſſare iubebo propediem annonas. Idem mãdata prouinciarum rectoribus dabat. Paulinus in vita Ambroſii, Paulus P. P. dixerat Ambroſio proficiſcenti, cum mandata ab eo darentur, vt moris eſt, vade, age non vt iudex, ſed vt epiſcopus.

De Tribunali, Carpento, & gladio Præf. P.
Cap. x.

INſignia Præfecti præt. Carpentum fuit, tribunal, & gladius. Carpenti & tribunalis meminit Caſſiod. lib. 6. for. 3. lib. 9. c. 24. Tribunal vocat ſuggeſtum pręfecturæ Pr. præt. carpentũ vterq; Pręfectꝰ P. & vrbi habuit. Ammia. li. 29. rectori prouinciæ carpentũ iudiciale tribuit. Imo & ipſi Imperatori li. 16. Conſtantii carpentũ aureũ fulgẽti claritudine lapidum variorum. Symmac. Præfectus vrbi lib. 10. ep. 17. peregrinum ac ſuperbum vehiculum deprecatur, priuato contentus, vehiculumque cuius cultus eſt inſignior. Certe in auditorio Præfecti prætorio, non carpentum, ſed tribunal eſſe oportuit, quod excelſum fuiſſe docet Caſſiodorus lib. 6. for. 3. Tribunal tuum ideo tam excelſum factum eſſe noueris, &c. fuit arcuata forma, vt Vitruuius lib. 5. c. 1. In æde Auguſti tribunal eſt hemicyclii ſchematis minoris curuatura formatum. Eius autem hemicyclii in fronte eſt interuallum pedes 46. introrſum curuatura pedes quindecim, vt qui apud magiſtratum

ſtarent

ſtarent negotiantes in baſilica non impedirent. Olim certe maiores magiſtratus pro tribunali ius dicebant. Apuleius lib. 1. Floridor. Præco cum proconſule & ipſe tribunal aſcendit, & ipſe togatus illic videtur, & quidem perdiu ſtat, aut ambulat, aut plerunque contentiſſime clamitat. Enimuero ipſe proconſul moderata voce rarenter,& ſedens loquitur,& plerunque de tabella legit. Doctiſſimus Sauaro iudiciale carpentum arbitratur ſucceſſiſſe in locum tribunalis,& apud Caſſiodorum tribunal excelſum de carpento illo exaudiendum putat, quemadmodum & tribunal ſublimium poteſtatum apud Sidonium lib. 1. e. 1. Exiſtimem carpentum iudiciale dici, quod eo iudices vterentur,qui inter eundum quiritanti populo ius è carpento dicere potuerunt: ſed aliud fuit carpentum, aliud tribunal. De carpento ſeu vehiculo Præfecti Pr. Caſſiod. lib.2.inſtit. diuin. ſi Præfectum vox præconis enuntiet,ſi carpentum ipſius ſtrepentibus rotis tranſire noſcamus. Vopiſc.in Aureliano, iudiciale carpentum vocat. Vehiculo,inquit,ſuo me, & iudiciali carpento Præfectus vrbi vir illuſtris accepit. D. Hieronymus ep.ad Ruſticum, tumentia verba trutinantur, vt ſi præconem addideris putes incedere præfecturam.dicitur & carruca l.1.de honorat.vehic.C.Theod. & C.Iuſtinia.vt omnes honorati ſeu ciuilium,ſeu militarium dignitatum intra vrbem ſacratiſſimi nominis ſemper vterentur vehiculis dignitatis ſuę, id eſt, carrucis biiugis. Aſſeſſoribus locus in tribunali aſſignabatur vbi ſederent, præconibus vbi ſtarent. Apuleius Florido 1. In carpento locus non fuit præconi.

Præibat modo & admonebat obuios, vt animaduerterent, de via decederent, aſſurgerent. Imo & ſcribæ locus fuit in tribunali. Valerius lib. 5. c. 7. In cornibus tribunalis ſcribæ locus humilis. Tacitus lib. 2. Nec patrum cognitionibus ſatiatus Tiberius, iudiciis aſſidebat in cornu tribunalis. Delegaui enim iudices ſubſellium habuerunt, non tribunal, ordinarii tribunal, l. 1. ff. de re iudicata. Aſconius Diuinat. in Verrem, minores magiſtratus non in tribunali iudicant, ſed in ſubſelliis. Baſilius lib. 4. examer. Adde diuitiis ciuilem quoque potentiam, & honores delatos à principibus, gentium adminiſtrationes, militum magiſteria, præcones honorifica voce perſonantes ante ipſum, faſcium que geſtatores, hinc & inde proſequentes. De foro Præfecti Pr. Nouel. 128. ἐν δικαστηρίῳ τῆς ἑκάστης διοικήσεως ἐνδοξοτάτων ἡμῶν ὑπάρχων φανεροῦσθαι, in foro cuiuſque dioceſeos glorioſiſſimorum Præfectorum noſtrorum palam fieri. Habuerunt igitur forum, tribunal, ſeu ſuggeſtum, aſſeſſores, carpentum. Caſſiodorus lib. 9. e. 24. Ab indictione 12. in præfecturæ Prætorianæ te ſuggeſtu atque inſignibus collocamus. Ipſi etiam Præfectorum P. vicarii, aſſeſſores habuere, & conſiliarios. Sidonius ep. 6. lib. 8. Cum quæ regit prouincias, faſcibus Niceriano regeretur præfectura conſilio Caſſiod. lib. 8. ep. 10. Defenſorem omnium ſuis tractatibus adiuuabat, & miniſtrando conſilium regebat ipſe rectorem. Aſſeſſores ex primoribus aduocatorũ aſſumpti. Sidonius ep. vlt. lib. 1. & epiſt. 3 item lib. 5. e. 10. Valfridus Strabo, habent, inquit, & poteſtates ſæculi conſiliarios in domeſticis. Claudianus Panegyr. Manlii

munus Prǫfecti Pr. his verbis explicat,

Non te parte ſui, ſed in omni corpore ſumpſit
Imperium, cunctaque dedit tellure regendos
Rectores, Hiſpana tibi, Germanaque Tethys
Paruit, & noſtro diducta Britannia mundo,
Diuerſoq; tuas coluerunt gurgite voces.
Lentus Arar, Rhodanusq; celer, & diues Jberus. &c.
Vnius ſit cura viri quodcunq; rubeſcit
Occaſu, quodcunq; dies deuexior ambit,

Sed de præconis miniſterio Seruius ad lib. 2. Æneid. quatuor erant apud Romanos, quæ ad honorificentiam pertinebant, è quo deſilire, caput aperire, via decedere, adſurgere. Hoc etiam præcones præeuntes magiſtratus clamare dicebantur. Ambroſ. Exam. lib. 3. clarus honoribus, præminens poteſtatibus, tribunalibus celſus, ſolio ſublimis, beatus populis æſtimatus, dum clamore præconis deducitur. Iſidorus, Tribunal locus eſt ſublimis & editus, in quo conſidentes magiſtratus ius dicant. Præconis autem vox in iudiciis tum publicis tum priuatis adhibita, Caſſiodoro teſte lib. 11. e. 3. l. vlt. c. de feriis. l. 2. de iure immunit. Fabi. lib. 6. c. 4. inſtitut. Euſebius lib. 4. eccl. hiſt. c. 15. Liuius lib. 45. Tribunal Romanorum terrorem incutit, ſummotior aditus, præco, accenſus. Silentio per præcones facto. Locum aſſignatum diximus in tribunali aſſeſſoribus. Valerius Max. lib, 3. c. 7. Locum ei in tribunali aſſignauit, & eum in conſilium adhibuit. Suetonius in Tiberio, c. 32. Et ſi quem reorum elabi gratia rumor eſſet, ſubitus aderat, iudiceſque aut è plano, aut è quæſtoris tribunali, legum & religionis, & noxæ, de qua cogno-

ἄνδρες γράφειν τε ἐς τάχος πεπαιδευμένοι, καὶ ἐπιτροχάδην ἀναλέγεσθαι τὰ γεγραμμένα, ἄλλοι τε ὑπηρέται σοβαρώτεροι καὶ ἐμβριθεῖς καὶ δαημονέστεροι τῆς τῶν δικαστηρίων κομψείας, κήρυκές τε μεγαλοβόας, καὶ οἱ τῶν μαστίγων ἐπιστάται. Igitur Athanaſius, qui cognoſcebat de cæde Gubazæ regis Colchorum, in tribunali quodam præcelſo ſedebat, decenter chlamyde amictus, vt qui ſunt maxime vrbani inter magiſtratus. Aderant ei notarii, qui celeriter ſciberent, & ſumma linguæ volubilitate, ac curſim ſcripta relegerent, aliique miniſtri truculentiores, terribiles, aſperi, peritiores pompæ iudiciorum ac ſcenæ, & præcones clamoſi, & qui flagellis præpoſiti erant. Pro tribunali autem ſedens Præfectus prætorio, ſententiam non pronuntiabat ex tabella, ſed verbo l. 2. c. de ſent. ex breuic. recit. Cæteri pronuntiabant ex tabella, vt Apuleius ſub finem lib. 1. Florid. Symmachus li. 1. e. 27. His cunabulis prætorio Præfectorum auctoritas initiata in tantum meruit augeri, vt appellari à Præf. P. non poſſit, l. 1. ff. de offic. P. P. Caſſiodorus lib. 16. form. 3. Theodorus Hermopolit. ἔκκλητος οὐκ ἔστι κατὰ τῆς βασιλικῆς ἀποφάσεως, οὐδὲ κατὰ τῆς ψήφου συγκλήτου, οὐδὲ κατ' ἀποφάσεως ἐπάρχου πραιτωρίων. Appellatio non eſt à ſententia Imperatoris, nec à ſententia ſenatus, aut Præfecti Prætorio. Idem, Præfecti, inquit, prætorio ſua ſententia reſtituunt in integrum. καθ' ἰδίας ψήφου ἀποκαθιστῶσι. Alibi tamen oſtendit potuiſſe appellari à P. P. ἐὰν κατὰ τῶν ἐπάρχων τῶν πραιτωρίων ἐπεδόθη ἔκκλητος, ὁ ἔπαρχος τῆς πόλεως σὺν τῷ κοιαίστωρι αὐτὴν ἀκούει. Si appellatum fuerit à ſententia P. P. Præfectus vrbis vna cum quæſtore cognoſcit. Poſtea ſubiungit, olim duo erant Prę-

fecti prætorio, vnus Orientis, alter Occidentis, quibus parebant prætores legionum, & ſeruabantur ab illis Præfectorum P. ſententiæ, & ipſis iudicantibus aſſiſtebant milites cum gladiis, & ab eorum ſententia non appellabatur, ſed negotia iterum tractabantur apud eoſdem. τὸ παλαιὸν δύο ἦσαν ἔπαρχοι τῶν πραιτωρίων, εἷς τῶν ἀνατολικῶν, καὶ ἕτερος τῶν δυτικῶν, οἷς ὑπέκειντο οἱ τῶν θεμάτων πραίτωρες, καὶ ἐτηροῦντο κατ' ἔκκλητον παρ' αὐτῶν αἱ τῶν πραιτωρίων ψῆφοι, καὶ παρείσαντο αὐτοῖς δικάζουσι ξιφηφόροι καὶ κατὰ τῆς αὐτῶν ἀποφάσεως ἔκκλητος οὐκ ἐζητεῖτο, ἀλλ' ἀναψηλάφησις μόνον. Præfectus autem prætorio non tantum habuit tribunal, ſed etiam auditorium vbi cauſæ actę. Paulinus in vita Ambroſii, qui profeſſus in auditorio Præfecti prætorio ita ſplendide cauſas perorabat, vt eligeretur à viro illuſtri Probo, tunc Præfecto prætorio ad conſilium tribuendum. ἀκροατήριον dicitur actor. c. 2. Auditoriū Præfecti prætorio l. 40. ff. de reb. creditis, Ambroſ. in orat. funebri de obitu fratris, quam incredibili adminiſtratione in auditorio præfecturæ ſublimis emicuit. Sic auditorium Præfecti vrbis, l. 18. ff. de appellat. C. Theodoſ. Auditorium ſacrum amplitudinis Præfectorianæ, vel vrbanæ Præfectorianæ l. 67. de appellat. C. Theodoſ. Auditorium procuratoris Africæ, l. 3. eod. De carpento, tribunali, foro, & auditorio Præfecti prætorio diximus, ſupereſt vt de gladio dicamus, quem Licinio Suræ Præfecto Præt. porrexit Traianus apud Dionem, ὅτε πρῶτον τῷ μέλλοντι τῶν δορυφόρων ἐπάρξειν τὸ ξίφος ὃ παραζώννυσθαι αὐτὸν ἐχρῆν ὤρεξεν. quando primum Auguſtus enſem porrexit, quo accingi oportebat eum, qui ſtipatoribus præficiebatur. Apud Herodian. lib. 3. περιῄρητό τε αὐτῷ

ξίφος, καὶ πάντος ἀξιώματος σχῆμα ἐπεφερόμενος. Plautianus P. P. ſuſpendebat ſibi enſem è baltheo, & ſolus dignitatis omnis ſpeciem gerebat. Philoſtratus lib. 4. c. 14. Apollon. Τιγελλῖνος γὰρ ἐφ' ᾧ τὸ ξίφος ἦν τοῦ Νέρωνος ἀπήλαυνεν αὐτόν, Tigellin⁹ enim cũ Sabino P. P. erat, cui paulo poſt Tigellinus in cui⁹ poteſtate enſis erat Neronis abegit eũ. Sabinus imperauit, vt gladium poneret, προσέταξεν ἀποθέσθαι τὸ ξίφος. Apud Herodianum Philoſophus in ſcena Commodum alloquens, ἐπίκειται γάρ σου τῷ αὐχένι τὸ τοῦ Περεννίου ξίφος, imminet tuis ceruicibus Perennii gladius. Iuſtinianus vicario Ponticæ ξίφους ἄδειαν dedit, gladii poteſtatem Nouel. de vicariis Pontic. Pręſides in prouinciis gladiis accincti, mero imperio, & gladii poteſtate vſi ſunt. Proconſules gladii ius habuerunt, gladio tamen accincti non fuere, l. illicitas ff. de offic. præſid. Statius lib. 3. Syluar. in lachrymis Hetruſci per Auſonios enſes P. præfecturam intelligit.

Nec vulgare genus, faſces, ſummamque curulem
Frater, & Auſonios enſes, mandataque fidus
Signa tulit.

De 4. Præfectis Pr. à Conſtantino magno inſtitutis, & de Præfecto P. Africæ à Iuſtiniano reſtituto.

CAP. XI.

ZOzimus lib. 2. ſcribit, Conſtantinum Magnum 4. Præfectos P. inſtituiſſe, Galliarum, Illyrici, Italiæ, Orientis, quibus militaria munera ademit, vectigalium curam attribuit, cum in magiſtros equitum, & peditum rei militaris adminiſtrationem tranſtuliſſet, & magiſtrum officiorum, tum verò comitem ac tribunum domeſticis protectoribus præfeciſſet. Poſtea

tamen Præfecti prętorio aliquod in milites imperium acceperunt narrante Caſſiodoro lib. 6. form. 3. & Sidonio car. 7.

Sed dum me noſtri princeps modo maximus orbis
Ad lituos poſt iura vocat, voluitque ſonoris
Præconem mutari tuſsis.

Præfectus P. Africæ inſtitutus eſt à Iuſtiniano, cum Africa per Beliſariũ Wãdalis erepta eſſet. Oriẽtis Præfect⁹ prætorio digniſſim⁹ fuit, de quo Symma. li. 1. e. 1.

Attica palla tegit ſocerum, toga picta parentem,
Præfuit ille ſacris, hic dixit iura Quiritis,
At mihi Caſtrenſem quod mordet fibula veſtem,
Auroræ in populis regum prætoria rexi,
Si faſces prætura tacet, tu reſpice faſtos.

Prætorio enim Præfecti Chlamydati erant fibula aurea clamydem aſtringente. Ammianus lib 16. Rufinus primus Præfectus prætorio. Is autem præerat Orienti, quare plurimum in comitatu principis præſidebat. Sidonius ep. 7. lib. 1. Præfecturam primam gubernauit. conſule l. 19. c. de Numerariis, l. 2. c. de militari veſte. Euagrius lib. 4. c. 32. εἷς τις τὴν ἑῴαν ἐπιτετραμμένων ἀρχὴν ἐπὶ ἐνίους τῶν νεωτεριζόντων νεύροις ἐσωφρόνισεν, Conſtantinopoli vnus aliquis Præfectus prætorio Orientis, quando nonnullos res nouas molientes neruis caſtigauit. Præfectus enim prætorio agebat Conſtantinopoli, ſicuti Præfectus Italiæ in comitatu principis, l. 32. c. de appellat. Socrates. lib. vlt. Thalaſius τὴν ὕπαρχον χειρίσας ἀρχὴν τῶν ἐν ἰλλυρικῷ ἐθνῶν: μέλλοντα δὲ τῶν ἑῴων ἐθνῶν ἐγχειρίζεσθαι παρὰ τῦ βασιλέως φροντίδα. Præfectus prætorio Illyrici, cum ab Imperatore præfecturam Orientis acce-

pturus

pturus eſſet. Ante alios Præfectum Pr. Orientis appellat Iulianus in epiſt. ἐνδοξοτάτοις, καὶ πολυπερευφήμοις ὑπάρχοις τῶν ἱερῶν ἡμῶν πραιτωρίων, τοῖς τε πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα, τοῖς τ' ἐπὶ τῆς ἰλλυρίδος, τοῖς τε ἐπὶ τῆς λιβύης, glorioſiſſimis, & celeberrimis Præfectis P. Orientis, Illyrici & Libyæ. Theodoretus lib. 5. hiſtor. eccl.c.21. ὁ τῆς ἑώας ὕπαρχος δύο χιλιάρχους σὺν τοῖς ὑπηκόοις λαβών. Orientis Præfectus prætorio, cum duos tribunos & eorum cohortes cœpiſſet. Euagrius lib. 1. κῦρον δὲ πρὸς τὸ μέγιστον τῶν ὑπαρχῶν ἀνατεθῆναι θρόνον ὃν ὕπαρχον τῆς αὐλῆς οἱ πρὸς ἡμῶν κεκλήκασι, καὶ τῶν ἑώων ἐξηγήσασθαι δυνάμεων. Cyrum ad maximum præfectorum tribunal euectum, quem Præfectum Pr. vocant, Orientalibus copiis præpoſitum. Præfectus prętorio Orientis præerat prouinciis 49. & 11. claſſibus Orientis l.1.c.de offic.claſ. Claſſi Seleuciæ, & claſſi nauium 40. in Ponto Euxino, vt Hegeſippus lib. 12. c. 19. Tacitus lib. 18. Aduocati fori eius erant centum, qui clariſſimi & ſpectabiles dicti, immunes ab onere inſpiciendi, peræquandi, exſtruendi operis, & ratiocinandi, Nouel. Theod. tit. 12. l. 14. c. de epiſ. audient. Orientis Dioceſes, Oriens, Ægyptus, Aſiana, Pontica, Thracia, l. 2. de milit. veſte l. 1. vt nemo ad ſuum patroc. In quibus vice ſacra Præfectus P. Orientis iudicabat. Dabat euectiones, vt & alii Praefecti P. l.9. c. de curſu pub. l.22.c. Theodoſ. de curſu pub. Caſſiod. lib.6. for.3. Salarium eius centum librę auri. Inuit⁹ non fiebat curialis l.1. §. hoc etiã c.de offi. *Præf. P.* Africæ. Cõſtãtin. Draciliano amico noſtro, τῷ διέποντι τὰ τῶν ἐπαρχιῶν μέρη, καὶ τῷ τῆς ἐπαρχίας ἄρχοντι apud Euſebium lib. 3. de vita Cõſtant. Draciliano regenti partes prouinciarũ, & re-

m

ctori prouinciæ. Quæ verba nihil ad Præfectum Pr. pertinent. Illyricum non ſemper habuit ſuum Præfectum Pr. Ammianus lib. 26. ſcribit Mamertinum ſub Iuliano Italiæ, Illyrici, & Africæ præfectum Præt. fuiſſe. Sub Valentiniano idem Præfectus Pr. Italiæ fuit & Illyrici l.26. C. Theodoſ. de operib. pub. l. penul. c. de contrah. empt. Sed Præfectus Pr. Italiæ degebat in comitatu principis l.32. C. de appell. Cuius tres diœceſes fuere Illyricum, Africa, Italia l.21. C. Theodoſ. de Nauiculat. Ad eum à præſidibus prouinciarum appellabatur, l. 15. C. Theod. de appel. l.32. C. de appell. Marcellinus comes Præfectum Pr. Illyrici magnum Illyricianæ militię ductorem vocat, his verbis, ſub Zenone Sabinianus magnus Illyricianæ militiæ ductor creatus curiam collatoremque, & iuſtum Reip. cenſum vel præparantem fouit, vel deprendentem tútatus eſt. Conſules & conſulares interdum Præfecti P. facti. Ammian. lib. 26. Præfectum P. Mamertinum conſulem deſignauit. Macedonia, & Dacia à P.P. Illyrici regebatur. Zozimus lib. 2. Conſtantinus Præfecto Illyrici παρέδωκε μακεδόνας, καὶ θετταλοὺς, καὶ κρῆτας, καὶ τὴν ἑλλάδα, dedit Macedonas regendos, Theſſalos, Cretas, & Græciam, inſulaſque circa Græciam & vtramque continentem, & Illyricos, Dacos, Triballos, & Pæonas Valeriam vſque, & inſuper ſuperiorem Myſiam. Pars quædam Illyrici ſub Præfecto P. Orientis fuit, vt Hilarius lib. de Synodis. Sancta Synodus in Sardica congregata ex diuerſis prouinciis Orientalium partium Thebaide, Ægypto, Thracia, Hæmimonto, Maſſylia, cum Mœſia, Pannoniis duabus. Poſtea Illy-

ricum prætorio Italiæ acceſſit. Valentinianus tertius Orienti reddidit Illyricum, vt Iornandes lib. de ſucceſſion. regn. De Præfecto Galliarum Præt. Sidonius carm. 15.

Si præfecturæ quantus moderetur honorem

Vir quæras, tendit patulos qua Gallia fines.

Epiſt. 12. lib. 3.

Poſt prætoria recta Galliarum.

Epiſt. 12. lib. 7. Prætermiſit Gallias tibi adminiſtratas, cum maxime incolumes erant. Item, quia ſic habenas Galliarum moderare. Carm. vlt.

Rectorem, columenque Galliarum.

Zozimus, τῆς αὐλῆς ἐν τοῖς ὑπὲρ τὰς ἄλπεις ἔθνεσιν ὕπαρχος, Præfect⁹ P. in prouinciis vltra Alpes. De Illyrico Photius p. 764. τῆς ἐπαρχότητος ᾗ διεῖπε τὸ ἰλλυρικὸν τὸν θρόνον λαβών. Cum præfecturæ tribunal accepiſſet, qua Illyricum regebat. De Italia Procop. 3. Gotth. τῶν ἰταλίας πραιτωρίων ἔπαρχον μαξιμῖνον καθεστήσατο, ἐφ᾽ ᾧ τοῖς τ᾽ ἄρχουσι ἐς τὸν πόλεμον ἐπιστάτης εἴη, καὶ τοῖς στρατιώταις τὰ ἐπιτήδεια κατὰ τὴν χρείαν πορίζηται. Præfectum P. Italiæ Maximinum conſtituit, vt ducibus in bello præeſſet, & militibus, quę ad vſum victumque facerent, præberet. Præfectū Pr. Italiæ tres diœceſes habuiſſe diximus, Italiam, Illyricum, Africam: Præfectus Pr. Galliarum tres item diœceſes habuit, Gallias, Hiſpanias, Britannias: Mediolanum Italiæ, Auguſta Treuerorum Galliarum Metropolis fuit. Theodoretus lib. 2. c. 15. ὁ μὲν ἐπίσκοπος τῆς ῥώμης λιβέριος, καὶ παυλῖνος τῆς μητροπόλεως τῶν γαλλιῶν, καὶ ὁ διονύσιος τῆς μητροπόλεως τῆς ἰταλίας, Athanaſ. epiſt. ad Solit. vit. agent. παυλῖνος ἀπὸ τρεβέρων τῆς μητροπόλεως τῶν.

γαλλίων ἐπίσκοπος, καὶ διονύσιος μεδιολάνων, ἔστι καὶ αὐτὴ μητρό-
πολις τῆς ἰταλίας. Præfectus prætorio Italiæ Romam nō regebat, neque ſuburbicarias prouincias, quæ curæ Præfecti vrbis commiſſæ erant, ſed reliquias Italiæ & Africæ prouincias. Vrbicariæ prouinciæ ad centeſimum ab vrbe lapidem pertinebant, l. 1. ff. de offic. præſ. vt Tuſcia, Picenum l. 12. C. Theodoſ. de indulg. debit. quæ omnes ab Italiæ prouinciis ſecernuntur, l. 9. C. Theod. de extraord. munerib. Vrbes ſuburbicarias togatas vocat Statius in Soterico Gallici. Africa matricem vrbem habuit Chartaginem, Illyricum Sirmium. Synodo Aquileienſi, Caput Illyrici non niſi ciuitas Sirmienſis. Stephanus καρχηδὼν μητρόπολις λιβύης διασημοτάτη πόλις. Auguſta Treuerorum olim Metropolis Galliarum, poſtea ſub Honorio Flauius Conſtantinus, qui Tyrannidem Galliarum occuparat, Arelatem 7. prouinciarum Metropolim eſſe voluit. Apud Hincmarum epiſcopum Remenſem ep. 6. c. 17. Conſtantinus ait, conducibile iudicauimus, vt ſeruata quotannis conſuetudine in conſtituto tempore in Metropolitana, id eſt, Arelatenſi vrbe incipiant ſeptē prouinciæ habere conſilium. Septem prouinciarum nomine Gallias omnes venire certum eſt, in quibus poſtea 17. prouinciæ numerari cœpere. V. Inſcrip. Acilio Glabrioni Sibidio V. clariſs. & omnibus meritis Illuſtriſs. legato in prouin. Achaia, conſulari Campaniæ, vicario per Gallias ſeptem prouinciarum, ſacri auditorii cognitori. Britannias Galliis adnumerat Rufus, Hiſpanias plerique omnes, quarum Metropolis Tarraco, teſte Strabone lib. 3. παραλκὼν ἔστιν ὥσπερ

μητρόπολις οὐ τῆς ἐντὸς Ἴβηρος μόνον, ἀλλὰ τῆς ἐκτὸς τῆς πολλῆς. Tarraco eſt quaſi Metropolis, non tantum Hiſpaniæ, quæ eſt citra Iberum fluuium, ſed & extra longe lateque. Auſonius Emeritam,

Summittit cui tota ſuos Hiſpania faſces.

Septem Galliarum prouinciȩ fuere Germania, Belgica, Lugdunenſis, Aquitania, Narbonenſis, Viennenſis, Alpes. Decem & ſeptem ſunt, Viennenſis, Lugdunenſis prima, Germania prima, Germania ſecunda, quæ ſex prouinciȩ conſulares, Aquitania prima, ſecunda, tertia, quæ & Nouem populania, Lugdunenſis ſecunda, tertia, quarta, quæ & Senonia dicitur, Maxima Sequanorum, Narbonenſis prima, Narbon. ſecũda, Alpes maritimæ, Alpes Pœninæ cum Graiis, quæ 12. prouinciæ præſidiales. Gallias Iulius Cæſar in tres primum partes diuiſerat, Auguſtus in quatuor, Belgicam, Aquitanicam, Lugdunenſem, Narbonenſem. Poſtea ſeptem, imo & 17. prouinciæ numerari cœpere. In conſilio Valentino, & Taurinenſi quinque prouinciæ à Galliis diſtinguuntur his verbis, Dilectiſſimis fratribus per Gallias, & quinque prouincias cõſtitutis. Quæ Narbonenſi prouincia continentur, ſi fides Auſonio,

Inſinuant qua ſe Sequanis Allobroges oris,
Excluduntq; Italos Alpina cacumina fines,
Qua Pyrenæis niuibus dirimuntur Iberi,
Qua rapitur præceps Rhodanus genitore Lemanno,
Interiuſque premunt Aquitannica rura Cebennæ,
Vſque in Tectoſagas primæuo nomine Belcas,
Totum Narbo fuit. Pro Belcis, alij Volcas legunt.

Duas notat Narbonenſes, Viennenſem, Alpes maritimas, atque Pœnas. Hiſpaniarum vero 7. prouinciæ, Luſitania Betica, Gallecia conſulares, Tarraconenſis Carthaginenſis, Tingitana, Baleares, inſulæ, præſidiales. Nonnulli quinque tantum in Hiſpanis prouincias ſtatuunt, Tingitanam, & Baleares vt remotiores excludunt, quia vt Pacatus in Panegyrico ad Theodoſ. Hiſpania hinc Pyreneis montibus, illinc Oceani æſtibus, inde Tyrrheni maris littoribus velut alter orbis includitur. Britannia denique in quinque prouincias tributa, Maximam Cæſarienſem, & Valentiam conſulares, Britanniam primam, Britanniam ſecundam, & Flauiam Cæſarienſem conſulares. Conſule Rufi breuiarium. Præfectura Galliarum tres habuit vicarios l. 2. de relat. l. 3. C. Theodoſ. de cenſib. ſiue adſcript. l. 16. c. de Decurionib. Primus vicarius 7. prouincias, vtramque Germaniam, ſecundus Lugdunum, tertius Septimaniam. Præfecti Galliarum meminit Sozomenus lib. 9. c. 4. Cum occiſus Stilicho, στασιάζοντες οἱ στρατιῶται κτείνουσι τὸν Ἰταλίας ὕπαρχον, καὶ τὸν τῶν Γαλατῶν. milites per ſeditionem occidunt Præfectum Pr. Italiæ, & P. P. Galliarum. Ibidem meminit τοῦ ὑπάρχου τῶν θρακίων στρατευμάτων. Præfecti exercituum Thracenſium. Africa, quæ olim ſub Præfecto P. Italiæ fuerat, ſub Iuſtiniano ſuũ proprium præfectum habuit, cuius officiũ 398. virorum fuit, qui in 10. ſcrinia & 11. ſcholas diuiſi. Hi officiales dicti, apparitores, officium apparitionis, l. 1. c. de offic. Præf. P. Afr. Quibus in chartam emendam nummi & annuli eorum, qui vltimo ſupplicio afficiebantur, quinque aureorum pretium ex-

cedentes impendebantur, l. Diuus ff. de bonis damnat. l. 1. c. ad. l. Iuliam repet. Symmachus lib. 2. ep. 44. militem de prætorio vocat apparitorem. Caſſiodor. lib. 6. for. 25. omnes apparitores decet habere iudices ſuos. Nam cui præſul adimitur, & militia denegatur. Sozomenus lib. 6. in Ægypto Præfectum ponit, qui vectigalia exigat, & alium qui exercitib⁹ præſit. ὁ ὕπαρχος Αἰγύπτου, καὶ ὁ τῶν τῇδε στρατευμάτων ἡγεμών. Supra tamen Ægyptum ſub Præfecto Pr. Orientis fuiſſe oſtendimus. Conſtantinus Porphyrog. lib. 1. de Themat. duo genera Prefectorum ponit, quorum alii Præfecti eſſent prætorio, alii vrbibus. Præfectos Pr. ait miniſtraſſe Imperatoribus exercitum ducentibus, & alimenta præbuiſſe, tentoria compoſuiſſe, vias purgaſſe. Quos vocat Præfectos vrbium, illi fuere prætores: ὕπαρχοι δ' ἦσαν διττοί, ἕτεροι μὲν πραιτωρίων, ἕτεροι δ' πόλεων. καὶ οἱ τῶν πραιτωρίων διηκόνουν τοῖς βασιλεῦσι στρατεύουσι, καὶ τὰς τῶν στρατιωτῶν τροφὰς ἐξ ἑτοίμου παρέχοντες, τά τε τῶν βασιλέων ἄπληκτα διευθετοῦντες, καὶ τὰς ὁδοὺς ἐκκαθαίροντες. Denique Præfecti Pr. edicta promulgabant, quæ ſemper obſeruarentur, niſi ab Imperatore ſublata eſſent, l. 2. c. de offic. P.P. Orient. & Illyr. vultus Imperatoris auratos præmittebant, vt Caſſiod. lib. 6. in formul. conſularis. Suos habuere faſces. Rutilius in Itinerario,

Hic & Præfecti nutu prætoria rexi.

Sidonius ep. 6. lib. 8. Quæ regit prouincias faſcibus. rectores regum vocantur à Rutilio.

Exiguus regum rectores ceſpes habebat.

Caſſiodorus lib. 8. ep. 10. Et miniſtrando conſilium regebat ipſe rectorem. Nouella 62. In conſultationibus

ἡγεμὼν ἢ καὶ θετταλίας, καὶ ἀχαΐας, καὶ μὴν τοι καὶ ἄλλων παμπόλλων ἐθνῶν, ὅσα τῶν ἰλλυρίων τὸν ὕπαρχον ἡγέμενον ἔχει. Theſſalonica vrbs eſt maxima, & populoſa Macedonibus attributa, Theſſaliæ, Achaiæ, & quam plurimis aliis populis, quos Præfectus Pr. Illyrici regit, præpoſita. Præfecto claues Theſſalonicæ creditæ. Malchus in eclogis, τὰς κλεῖς τῶν πυλῶν ἐκ τοῦ ὑπάρχου λάβοντες, τῷ ἀρχιερεῖ ἔδοσαν. Claues portarum à Præfecto acceptas, epiſcopo dederunt.

De Aulæ Diſpoſitore.

CAP. XII.

DIſpoſitor aulæ minor dignitas fuit Curopalate. Corippus lib. I.

Diſpoſitorq́; nouus ſacræ Baduarius aulæ,
Succeſſor ſoceri, factus mox cura palati.

ὁ τῆς αὐλῆς ὕπαρχος fuit prætorio Pręfectus dignior Curopalate. ὁ μείζων τῆς βασιλικῆς αὐλῆς, fuiſſe videtur diſpoſitor aulæ, non Præfectus prætorio. Sozomenus lib. 5. Euſebium τὸν μείζονα τῆς βασιλικῆς αὐλῆς vocat. Præpoſitum regiæ domus, Boëtius lib. de conſolat. Zozimus in Iuliano, Saluſtius ὁ τῆς αὐλῆς ὕπαρχος καὶ τῶν ἀμφὶ τὸν βασιλέα ταγμάτων οὓς σκουταρίους προσαγορεύουσι. Præfectus prætorio, & ſtipatoribus regiis, quos ſcutarios vocant.

De Legionibus, fœderatis & ſociis.

CAP. XIII.

LEgionem veteres gloſſæ τάξιν, θέμα, στρατόπεδον, στράτευμα, τέλος vocant, & τεῖχος. Vegetius, antiqui, inq̄t, murum dixere pedeſtrem exercitū. Numeros Tacitus,

ordines Hegeſippus vocat. Connexis ordinibus, quinto, & decimo. Dio τέλος. Tacitus lib. 1. Annal. robora Germanorum. Paulus Diaconus, virtutes. Cedrinus θεματικοὺς legionarios, θέματα καβαλλαρικὰ, equitũ alas. Conſtantinus Porphyrogen. ſcripſit de Thematibus. Legiones 30. Fauorinus ponit apud Spartianum. Patimini, inquit, illum me doctiorem omnibus credere, qui habet 30. legiones. In cippo Capitolino 29. numerantur. Dio lib. 55. viginti quinque Auguſti ætate, ſua 19. Nomina require ex eodem. & ex Cippo Capitolino. Magnitudinem imperij Tacitus lib. 4. Annal. graphice depinxit in hæc verba. Quod mihi quoque exſequẽdum reor quæ tum copia Romana in armis, qui ſocij reges, quanto ſit anguſtius imperitatum. (quam æuo Taciti imperaretur, quod Trajanus fines imperij promouiſſet.) Italiam vtroque mari duæ claſſes, Miſenum apud & Rauennam, proximumque Galliæ littus roſtratæ naues præſidebant, quas Actiaca victoria captas Auguſtus in oppidum Foroiulienſe miſerat valido cum remige. Sed præcipuum robur Rhenum iuxta commune in Germanos, Galloſque ſubſidium octo legiones erant. Hiſpaniæ recens perdomitæ tribus habebantur. Mauros iuba rex acceperat donum populi Rom. Cætera Africæ per duas legiones, parique numero Ægyptus: De hinc initio ab Lydia vſque ad flumen Eufratem quantum ingenti terrarum ſinu ambitur 4. legionibus coercitum. Accolis Hibero Albanoque, & aliis regibus qui magnitudine noſtra proteguntur aduerſum externa imperia, & Thraciam Rhoe, Metalces & Liberi Cotyis, ripamque Danubij,

legionum duæ in Pannonia, duæ in Moeſia, totidem apud Dalmatiam locatis, quæ poſitu regionis à tergo illis, ac ſi repentinum auxilium Italia poſceret, haud procul accirentur. Tres vrbanæ, nouem prætoriç cohortes Hetruria ferme, vmbriaque dilectæ, aut vetere Latio, & colonis antiquitus Romanis. Et apud idonea prouinciarum ſociæ triremes, alæque, & auxilia cohortium, neque multò ſecus in ijs virium, ſed perſequi incertum fuerit, cum ex vſu temporis huc illuc mearent, gliſcerent numero, & aliquando minuerentur. Tacitus ſeptem vigilum cohortes omiſit, quia non erant inter iuſtos milites, cum è libertinis legerentur. Viginti nouem legiones ex hac Taciti enumeratione reficiuntur. Nam 12. vrbanç & prætoriç cohortes, quæ ferè millenariæ fuere duas legiones implent. Socii haud infra ciuiles copias erant, vnde apparet ſupra 300. millia militum in exercitu Romano id temporis fuiſſe, ſi in legione ſex peditum millia, 300. equites ponas. His adde nauales copias, quæ magnæ & validæ. Agathias lib. 5. numerum exauget, ſexcenta, & quadraginta quinque millia militum ſub prioribus olim principibus fuiſſe ſcribens, cum ſua ætate vix 150. millia eſſent. πέντε καὶ τεσσαράκοντα, καὶ ἑξακοσίας χιλιάδας μαχίμων ἀνδρῶν ὑπὸ τῶν πάλαι βασιλέων. Paul. Diacon. li. 7. in numero legionum peccaſſe videtur, qui quadraginta quatuor legiones ponat ſub Auguſto, his verbis. Cum 44. legiones ſolus imperio ſuo ad tutamen orbis terrarum diſtribuiſſet. lib. 9. Veſpaſianum ſcribit 28. legiones ſecum in Syriam traieciſſe. Quod ſi verum eſt ſupra quadraginta legiones in imperio Romano fuiſ-

ſe oportuit. Vindex enim in Gallia legiones aliquot habuit, Galba in Hiſpania, Vitellius in Germania, Prætoriæ cohortes in Caſtris Romæ erant. Putem Diaconũ plures Veſpaſiano legiones attribuiſſe, quã habuerit. Bellum certe Germanicum Tiberius quindecim legionibus per triennium geſſit, vt Paulus Diacon.lib.7. Nomina legionum in Notitia plura. Legio trans Accincoꝫ legio 1.adiutrix l.2.adiu.l.2.adiu. partis inferioris.l.2. Auguſta l.15. Apollinaris l.2. Britãnia. legio Comitatenſis Flauia, & alię plures legiones Comitatenſes.l.7. Claudia, l.3. Cyrenaica legio 11. Claudia l. 10. l. 10. Fretenſis. l. 3. Diocletiana l. 3. Diocletiana Præſentia. l. 4. Flauia l. 2. Flauia Conſtantia Thebeorum.l.16. Flauia l. 12. Fulminea l. 14. Gemina militum Liburnariorum l.13. Gemina Babylonica l.7. Gemina. l.13. Gemina.l.3. Gallica.l. Herculia.l.2. Herculian.l.6. Herculea.l.1. Illyricorum.l.1. Iouia.l.5. Iouia.l.2. Iſauria l.3. Iſauria.l. Italica partis inferioris. l. 1. Italica l. 3. Italica part.ſuper.l.3. Italica pro parte media prætendentes. l. 3. Italia tranſuectioni ſpecierum deputata.l.2. lauriaco.l. Liburnariorum primorum Noricorum.l.5. Macedonica. l. 4. Martia. l. 1. Maximiana. Legiones Comitatenſes in Occidente. Legiones Pacatianæ in Occidente. Legiones Palatinæ. Legiones Ripatienſes. Legio prima Parthica.l.2. Parth.l.4. Parth.l.1. Pontica. Legiones Pſeudocomitatenſes in Occid. Legio quarta Scythica.l.6. Legio ſecunda Traiana. Legio 1. Ital. l.1. Valẽtiniana.l.2. Valentin. Plures alias legiones leges in Noticia imperii, & in veterib.inſcriptionib. Legionũ nomina vt plurimum à numeris. Dio lib. 38. τὰ πολιτικὰ

στρατόπεδα πρὸς τὴν τῶν καταλόγων τάξιν ὠνομάζοντο. Ciuiles legiones iuxta ordinem dilectuum appellabantur. Earum nomina ſubiicit lib. 55. Tres, inquit, ſub Auguſto & 20. legiones alebantur, vel vt alii volunt, quinque & viginti. Noſtro æuo 19 modo ex iis ſuperſunt, quarum nomina ex libro 55. require. Legiones 29. in cippo capitolino reperies in vet. Inſcrip. ſub Traiano. Menander, ῥωμαϊκῶν καταλόγων προεστώς. Nicetas in Angelo lib. 3. Procopius in Eſaiam, Zonaras in Baſilio στρατιωτικοὺς καταλόγους vocant. Nicetas lib. 7. in Manuele Comneno, καταλόγοις ἐγγράφεσθαι.

De Scholis, & Candidatis.

CAP. XIV.

SCholæ militantium ordines ſignificant, ab otio dictę per antiphraſin, quia in perpetua exercitatione armorum, aut palatinæ ac forenſis militiæ eſſent. Vegetius lib. 2. c. 71. Scholam pro centuria poſuit. Idem c. 17. lib. 2. In legionibus plures ſcholæ ſunt, quæ literatos milites quærunt. c. 22. Primipili centurio poſtquam in orbem in omnes cohortes per diuerſas adminiſtrauerit ſcholas, in prima cohorte ad hanc peruenit palmam, ſicut primicerius in officio Præfectorum prætorio ad honeſtum quæſtuoſumque militiæ peruenit gradum. Item, Ei regenda ſcutariorum ſchola ſecundo committitur. Vndecim fuere ſcholæ in imperio Orientis, nouem armatæ militiæ, duæ inermes. Iuſtinianus A. ad ſenatum, iubemus omnes omnino, qui ſub armis militant, ſiue maiores ſiue minores, milites autem appellamus tam eos, qui ſub excelſis ma-

giſtris militum tolerare noſcuntur militiam, quam qui in vndecim deuotiſſimis ſcholis taxati ſunt, (quæ ſunt ſub diſpoſitione magiſtri officiorum, vt eſt in Notitia.) Nec non eos, qui ſub diuerſis optionibus fœderatorum nomine ſunt decorati. Inermes duæ ſcholæ erant ſilentiariorum, & agentium in rebus. Magiſter officiorum præerat 8. primis ſcholis Palatinis, quatuor ſcutariorum, duobus gentilium, vni armaturarum, vni agentium in rebus. Supererant tres, duæ peditum equitumque domeſticorum, tertia ſilentiariorum. Erant & Armenii ter mille quingenti, quibus addidit Iuſtinianus duo millia ſupernumerariorum. Suidas in voce ὑπεράριθμος, & in voce σχολάριος. Duæ ſcholę domeſticorum à ſuis comitibus regebantur magiſtrorum militum vices agentibus. Silentiarii primicerio cubiculi parebant, poſtea magiſtro officiorum ſubditi ſunt. Imperatores Honorius & Theodoſius A. A. ſcribunt ad Mauricium comitem Domeſticorum, & vices agentem magiſtri militum, C. de venat. ferar. Scholæ item duæ fuere candidatorum, vna ſeniorum, altera iuniorum. Primam Gordianus ſenior inſtituit, & ſcholam ſeniorum indigetauit, alteram iuniorum Gordianus iunior. Faſti Siculi, γορδιανὸς αὔγουστος ἐποίησεν ἀριθμὸν τῶν λεγομένων κανδιδάτων ἐπάρας αὐτοὺς κατ' ἐπιλογὴν, ὡς τελείους καὶ δυνατοὺς καὶ μεγάλους ὄντας θέας ἀπὸ τοῦ τάγματος τῶν λεγομένων σχολαρίων, καλέσας τὴν σχολὴν τοῦ αὐτοῦ ἀριθμοῦ εἰς τὸ ἴδιον ἐπώνυμον σενιώρων. οὗτοί εἰσιν οἱ τῆς ἕκτης σχολῆς. Gordianus Auguſtus fecit numerum eorum, qui dicti candidati (numeros pro cohortibus poni ſcitum eſt) ſeligens eos, vt perfectos & robuſtos

milites, qui magnam ſui ſpeciem præbeant ex cohorte eorum, qui dicti ſcholares, vocauitque ſcholam eiuſdem numeri in ſuum nomen ſeniorum. Hi ſunt è ſexta ſchola. Scholæ enim ante Gordianum fuere. De junioribus Cedreni verba ſupra poſuimus. Poſt hunc regnauit junior Gordianus menſes tres, qui primus fecit candidatum (hic allucinatur Cedrenus, cum à Gordiano ſeniore canditatos ſeniores oſtenderimus inſtitutos) & protectores, & cohortem è ſcholaribus inſtituit, vocauitque ex ſuo nomine juniorum. Ad candidati gradum promoueri militaris honor fuit. Menologium, καλῶς ὑπ' αὐτῶν ὁ ἐνδόκιμος ἀναγόμενος τὰ εἰς ἀρετὴν καντιδάτος ὑπὸ θεοφίλου τιμᾶται. Eudocimus pulcre ab illis, ad virtutem inſtitutus, à Theophilo candidatus promotus. Vetus Inſcriptio, ἵππῳ δημοσίῳ τιμηθέντα, χιλίαρχον λεγεῶνος τετάρτης σκυθικῆς, ταμίαν, καντιδάτον, τὸν δημαρχοκαντιδάτον. Honoratum equo publico, tribunum legionis quartæ Scythicæ, quæſtorem candidatum. tribunum plebis candidatum. Omnino quæſtor ille canditatus non pertinet ad militarem candidatorum ſcholam, ſed ad candidatos principes quæſtores. Caſſiodorus lib. 1. ep. 4. ſcribit patrem ſuum tribunum candidatum, & Notarium Valentiniano Auguſto à ſecretis ſtetiſſe. Alexander Seuerus candidatos quæſtores ex ſua pecunia iuſſit populo munera dare, apud Lamprid. Prætores candidatos, ſenatores candidatos, quæſtores candidatos commemorat Symmachus lib. 1. ep. 38. lib. 5. ep. 62. & ep. 65. Candidati autem de quibus agimus erant milites oſtenſionales ex iis, quos ſtaturæ proceritas, & forma commendaret. Hic-

ronymus in vita Hilarionis, canditatus Conſtantii rutila coma. Ammianus, candidatus dum militaret. Sed ad ſcholas redeamus. Scholæ agentium in rebus præpoſitos ac tribunos habebant, & primicerios l. 1. c. de primicerio ſcholæ, l. 3. c. de offic. magiſt officiorum. Imperatores Honorius & Theodoſius Auguſti Priſciano Præfecto vrbi. Præpoſitos ac tribunos ſcholarum, qui diuinis (ita lego, non inquietudinis, aut inquirendis) epulis adhibentur, & adorandi principis facultatem antiquitus meruerunt, C. de comit. & trib. ſcholar. Scholam Gallicam palatii commemorat Symmachus epiſt. 52. lib. 9. Nam dudum eum ad ſcholam Gallicam palatii trāſlatum eſſe meminiſti. Scholarum palatinarum meminit Ammianus lib. 14. Solis ſcholis palatinis protectorum cum gentilibus & ſcutariis Conſtantius Gallum eſſe contentum iuſſit. Item, aduocatos palatinarum primos ſcholarum alloquutus eſt. Corippus lib. 3. de Iuſtino,

— *ſchola quæque palati*
Iuſſa ſuis aſtare locis.

Anaſtaſius A. in epiſt. ad Hormiſdam Papam, Theopompum virum illuſtrem comitem domeſticorum, agentem ſacri noſtri palatii ſcholam dreximus. Caſſiodorus lib. 6. for. 6. ſcholarum mores procelloſos. D. Ambroſ. ep. 1. ad Corinth. c. 12. Scholæ ſunt, quæ poſitis in ſe dant dignitatem, vt loci honor hominem faciat glorioſum, non propria laus. Paul. Diaconus lib. 15. Vitalianus addidit, vt non tantum Anaſtaſius, ſed & omnes principes vnius cuiuſque ſcholæ iurarent. item Scholarios, qui erant in vrbe excubitores

vna

vna cum primis eorum. Notitia decem tantum ſcholas numerat. Vndecima fuit Fabricenſium. Aliter tamen ſupra numerauimus. Scholarii fuere quaſi milites ſupernumerarii, vt Suidas in verbo ὑπεράριθμος. Maius illis ſtipendium quam aliis militibus datum. Ammianus meminit Sexti ſcholaris Baſilic. ecl. 56. Titulus eſt, περὶ αἰνόνων διδομένων τῇ κωνσταντινουπόλει, καὶ τοῖς σχολαρίοις. Neque ſcholæ, neque vexillationes Comitatenſes, aut Palatinæ, neque legiones vllæ, neque auxilia quælibet, qualeſlibet ad prouincias delegatorias de ſpecierum præbitione pertulerint, audiantur, aiunt Arcadius & Honorius A. A. Hilario Præfecto Pr. Baſilius Porphyr. Nouel. 2. οὗτος γὰρ καὶ αὐτοὺς τοὺς σχολαρίους δυνατοὺς ὠνόμασεν. ille ipſos potẽtes ſcholarios nominauit. Conſtantin. Porphyr. Nouel. 2. κἂν σχολάριός ἐστιν, ἢ σηκρέτοις ὑπηρετούμενος, licet ſcholaris ſit, aut ſecretis ſeruiens. Arcadius & Honor. A. A. Hilario præpoſito. Ad omnium vtiq; numerorum, ſiue vexillationum, aut etiam ſcholarum tribunos. l. 9. C. Theod. De Annonis Ciuic. & pane gradili. Annonas ciuicas in vrbe Conſtantinopolitana ſcholæ ſcutariorum, & ſcutariorum Clibanariorum Diui Conſtantini, adſeruntur liberalitatem meruiſſe. In Lectionali, armatam militiam in adoleſcentia ſecutus inter ſcholares alas ſub rege Cõſtantino, deinde ſub Iuliano Cæſare militauit. Arcadius, Honorius, & Theodoſ. AA. Conſtantio magiſtro militum, his ſcholaribus, quibus laborum intuitu regendos numeros dederimus de ærariis annonis ſingulos ſolidos per opinatores, &c. ſine mora præberi oportet. Agathias lib. 6. ſcholarios non bellicoſos fu-

iſſe, ſed electos vt diurnas excubias, & nocturnas vigilias in aula agerent, qui milites vocarentur, & catalogis aſcriberentur, cum vrbani eſſent ſplendida veſte magnificentiæ cauſæ, & Imperatorii faſtus ergo tantum reperti, οὐ μάχιμοι εἰς τὸ διημερεύειν τε καὶ διανυκτερεύειν ἐν τῇ αὐλῇ στρατιῶται ὀνομάζονται, καὶ ἐγγεγράφαται τοῖς τῶν καταλόγων βιβλίοις. Fuerunt & vexillationes Palatinæ, Comitatenſes, Pſeudocomitatenſes, Cunei, numeri, equites, pedites, Crupellarii, Clibanarii, de quibus Ammianus lib. 16. ſparſique cataphracti equites, quos clibanarios dictitant Perſæ, thoracum muniti tegminibus, & laminis ferreis cincti, vt Praxitelis manu polita crederem ſimulacra, non viros. Lampridius in Alexandro Cataphractarios, quos illi Clibanarios vocant, interemimus. Vegetius lib. 3. c. 24. Bini cataphracti equi iungebantur ad currum, quibus inſidentes clibanarii. D. Hieronymus, Clibanus eſt coquendis panibus ænei vaſculi diducta rotunditas, quę ſub vrentibus flammis ardent intrinſecus. Clibanum & clibanium dicitur lorica. Leo conſtitut. 6. εἰ δυνατὸν δὲ καὶ θώρακας ἔχειν, οἵτινες καλοῦνται νῦν κλιβάνια. Achmes c. 156. κλιβάνιον μονομερές. Si poſſunt habere loricas, quæ clibania dicta. Clibanion vnius partis Tacitus lib. 3. Cæteri cum venabuli & cultris, quæque alia venantibus tela ſunt, adduntur è ſeruitiis gladiaturæ deſtinati, quibus more gentico continuum ferri tegmen. Crupellarios vocant inferendis ictibus inhabiles, accipiendis impenetrabiles. Nazarius in Panegyr. Conſtant. operimento ferri, equi, atque homines obſepti, Clibanariis in exercitu nomen eſt. Erant more teſtu-

dinis & clibani arcuatis armis tecti. στολὰς ἐπιθωρακίους v. gl. interpretantur. Melius Leo conſtitut. 5. κλιβάνια σιδηρᾶ, ἢ καὶ ἐξ ἑτέρας ὕλης. Clibania ferrea, aut ex alia materia. ὥπλιζον δὲ τὸν μὲν κατάφρακτον καβαλλάριον πανταχόθεν αὐτόν τε καὶ ἵππον, καὶ τὸν μὲν ἄνδρα λωρικίοις, καὶ κλιβανίοις ἢ σιδηροῖς ἢ ἐκ κεράτων πεπλεγμένοις, καὶ παραμηρίοις. τοὺς δὲ ἵππους κατέφρακτον παραπλευριδίοις, καὶ προμετωπιδίοις. Cataphractum armabant vndique ipſum & equum, equitem loricis & clibaniis ferreis, aut ex cornibus implicitis, & femoralibus ac ocreis, equorum latera & frontem loris bubulis tegebant. Crupellarii pedites fuere. In notitia imperii, ſunt Defenſores juniores, Defenſores ſeniores, Herculiani ſenores & juniores, Iouiani ſeniores & juniores, gentilium juniorum & ſeniorum ſcholæ, equites cataphractarii, cetrati, clibanarii, equites ſcutarii armigeri, equites brachati, equites cornuti juniores, & ſeniores, & mille alia nomina peditum equitumque. Lege Notitiam.

De Sociis & Fœderatis.

CAP. XV.

SOcii proprie dicti Italici, qui gratis militabāt, id eſt, ſine impendio Romanorum, excepto frumento. Auxilia dicta de alienigenis, & mercenariis. Feſtus, Auxilia dicuntur in bello ſocii Rom. exterarum nationum. Vbi Itali ciuitate donati nulli ſocii, omnes auxiliares, qui variis ex gentibus petebantur. Primo bello Punico Romani Gallos ſtipendio conduxerūt, quod ad id tempus factum non erat, μήπω πρότερον θρέφοντες ξενικόν, ait Zonaras tom.2. Contra Liuius Celti-

beros primos bello Hannibalis in caſtris Rom. conductos eſſe ait, lib. 24. Mercenarium militem in caſtris neminem antequam tum Celtiberos Romani habuerunt. Fœderati proprie Scythæ, & Gotthi dicti, quibus poſt Conſtantinum Magnum omnes ferme Imperatores ſolemnia τὰς συνηθίας dederunt, id eſt, munera annua, vt ſeruarent fœdus, ait Iornandes. Sed & Sarraceni Fœderati dicti. Vopiſcus de Probo, qui dicebat ſentiendum eſſe, non videndum, cum auxiliaribus barbaris Romanus iuuatur. Ammianus lib. 21. Cum Gotthi peterent à Valente, vt cis Iſtrum reciperentur daturi auxilia, negotium hoc, ait, lætitiæ potius fuit, quam timori, eruditis adulatoribus in maius fortunam principis extollentibus, quod ex vltimis terris tot tirocinia Thracenſes nec opinanti ferrent, vt collatis in vnum ſuis & alienigenis viribus inuictum haberet exercitum, & pro militari ſupplemento, quod prouinciarum omnium pendebatur, theſauris accederet auri cumulus magnus. Zonaras tom. 3. μαυρίκιον τὸν κόμητα τῶν φοιδεράτων καὶ ναρκηνικοῦ βικουλάριον ὑποστρατηγόν. Fœderati ſub optionibus, ſiue Phylarchis militabant. Iornandes, Gotthi fœdere inito cum Conſtantino quadraginta ſuorum millia illi dederunt, quorum vt numerus, & militia vſque ad prȩſens in Rep. Idacius in Chronico, & Iſidorus, de Conſtantino & Gotthis, quadraginta ſuorum millia illi in ſolatia contra gentes varias obtulere. Quorum & numerus, & millia vſque ad præſens nominantur in Republica, id eſt, fœderati, &c. Cunctus exercitus in ſeruitio Theodoſii Imperatoris perdurans, Romano ſe

imperio ſubdens, cum miltie velut vnum corpus effecit, milliaque illa dudum ſub Conſtantino principe fœderatorum renouata, & ipſi dicti ſunt Fœderati. Idacius in Chronico Gotthos fœderatos dictos eſſe ait, qui ſub optionib⁹, ſiue phylarchis militbāt, l. vlt. C. de locato. Nouella Iuſtin. 22. & 116. τῶν ἐν στρατείαις καταλεγομένων εἴτε στρατιῶται εἶεν, εἴτε φοιδεράτοι, εἴτε σχολάριοι. Suidas, φοιδεράτοι, οὕτω καλοῦσι ῥωμαῖοι τοὺς ὑποσπόνδους τῶν σκυθῶν. Olim omnia Italiæ oppida, præter Colonias, municipia, præfecturas, fœderata erant, quæ iure ciuitatis Romanæ caruerunt, vbi aduerte fœdera olim Romanos percuſſiſſe æquis, vel iniquis cōditionibus, cum eo fœdere comprehenſum eſſet, vt is populus alterius populi libertatem comiter conſeruaret, apud Liuium lib. 4. de bello Maced. & apud Proculum l. non dubito, §. 1. Plin. Panegyr. Ergo ſuſtulerant animos, & iugum excuſſerant, nec iam nobiſcum de ſua libertate, ſed de noſtra ſeruitute certabant, ac inducias quidem, niſi æquis conditionibus non inibant, legeſque, vt acciperent, dabant. Cæſar lib. 1. Ciuil. magnopere ſe confidere demōſtrat, ſi eius rei ſit poteſtas facta, fore vt æquis conditionibus ab armis diſcedatur. Velleius volum. 1. Sylla tentauit iuſtis legibus, & æquis conditionibus bellum componere. Iniquis conditionibus, cum bello victis dicerentur leges. æquis conditionibus, cum pares bello æquo fœdere in pacem atque amicitiam veniebant. Tunc enim repetebantur, reddebanturque per conuentionem res, aut cū qui hoſtes nunquam fuerunt, ad amicitiam ſociali fœdere coibant. Liuius l. 9. Theates Apuli impe-

traucrant, vt fœdus daretur, neque vt ęquo tamen fœdere, ſed vt in ditione Populi R. eſſent. Virgil. lib. 11. *& fœderis æquas Dicamus leges*. Lib. 12. *paribus ſed legibus ambas*

Inuictas gentes æterna in fœdera mittam.

Erant & liberi populi, & ſtipendiarii, de quibus Plinius lib. 3. de Hiſpania loquens & Sueton. in Auguſto. Sociorum dilectus ita fiebat auctore Polyb. lib. 6. *οἱ τὰς ὑπάτους ἀρχὰς ἔχοντες παραγγέλλουσι τοῖς ἄρχουσι τοῖς ἀπὸ τῶν συμμαχίδων πόλεων τῶν ἐκ τῆς Ἰταλίας, ἐξ ὧν ἂν βούλοιται συστρατεύειν τοὺς συμμάχους*, &c. Conſules denuntiant magiſtratibus ſociarũ in Italia vrbiũ, è quibus auxilia habere volunt, ſignificãtes iis numerum & diẽ, & locum, in quẽ conuenire debeãt, quos legẽt. Socii autem ſemper ex Italia, Auxiliares alienigenæ. Feſt⁹, Auxiliares dicũtur in bello ſocii Romanorũ exterarum nationũ. Varro, Auxilia ab actu cũ acceſſerant, qui adiumẽto eſſent alienigenæ. Socii excepto frumento ſemper gratis militarunt, Auxiliares pecunia. Vegetius lib. 2. Auxiliares conducuntur ad prælium ex diuerſis locis, ex diuerſis muneribus venientes, nec diſciplina inter ſe, nec notitia, nec affectione conſentiunt. Alia inſtituta, alius inter eos eſt vſus armorum, &c. Nam legionibus ſemper auxilia tanquam leuis armatura in acie iungebantur, vt in his præliandi magis adminiculum eſſet, quam principale ſubſidium. *συμμάχων οἱ καθιστάμενοι ὑπὸ τῶν ὑπάτων ἄρχοντες, προσαγορευόμενοι δὲ πραίφεκτοι δώδεκα τὸν ἀριθμόν*, ait Polybius lib. 6. Sociorum duces à conſulibus conſtituti, dicti Præfecti duodecim numero. Fœderatos certe Scythas interpretatur Suidas.

Mauricius eos in medio eorum poſitos ait, qui in prima fronte pugnarent. φοιδεράτικα, τὰ κατὰ μέσον ἐν τῇ προμάχων τάξει ταττόμενα, 2. ſtrateg. l. 2. Olympiodorus in excerptis, τὸ φοιδεράτων ὄνομα ἐφέρετο κατὰ διαφόρου, καὶ συμμιγοῦς πλήθους. Fœderatorum nomen dicebatur de miſcella & diuerſa multitudine. Sidonius lib. 2. ep. 8. Student pilæ ſenes, aleæ iuuenes, armis Eunuchi, litteris fœderati. Curopalates in Michaele Rancabe. τουρμάρχην φοιδεράτων τάγματος. Malchus in eclogis de legat. πρέσβεις τῶν ὑποσπόνδων γότθων, οὓς δὴ καὶ φοιδεράτους οἱ ῥωμαῖοι καλοῦσι. Iornandes ſiue mauis, Iordanus lib. de Reb. Geth. Fœderatos primum Gotthos ait appellatos ſub Conſtantino Magno, quorum 40. millia mercenariam ei operam præſtiterunt. Verum & Sarraceni fœderati dicti. Procopius lib. 3. Gott. Iuſtinianus Artabanem Perſam στρατηγὸν τῶν ἐν βυζαντίῳ στρατιωτῶν, καὶ ἄρχοντα φοιδεράτων καταστησάμενος εἰς τῶν ὑπάτων ἀνεγράψατο ἀξίωμα, Ducem militum, qui Byzantii erant, & comitem fœderatorum vbi conſtituiſſet, ad dignitatem conſulum aſcripſit. P. Diaconus lib. 16. Fiſus eſt Ablauius Euſebio exconſule, qui erat comes fœderatorum. Conſtantinus Porphyrog. in Chorogr. πακτιώτας vocat fœderatos. πακτιωτικὸν κάστρον, quod pacta pendebat, id eſt, vectigal. φύλαρχοι præerãt Sarracenis fœderatis. Procop. 1. Perſ. οὐδεὶς οὔτε σαρακηνῶν τῶν ῥωμαίοις ἐνσπόνδων ἡγούμενος, οἳ φύλαρχοι ἐπικαλοῦνται. Nullus Sarracenorum dux Romanis fœderatorum, qui Phylarchi dicuntur. Iuſtinianus Abocharabonem φύλαρχον τῶν ἐν τῇ παλαιστίνῃ σαρακηνῶν κατεστήσατο. Fecit ducem Sarracenorum, qui erant in Paleſtina. Simocata lib. 1. φύλαρχοι δὲ οὗτοι τῆς

συμμάχου τῶν ῥωμαίων δυνάμεως σαρακηνῶν. Theodorus Anagnoſtes lib. 2. meminit Alamundari τοῦ φυλάρχου σαρακηνῶν. P. Diaconus lib. 17. Tiberius emptis corporibus gentilium conſtituit militiam in nomen proprium, amiciens, & armans eos in millia quindecim, dans eis ducem Mauricium comitem fœderatorum, & ſubducem Narſen. Photius in Bibliotheca φύλαρχος δὲ τῶν Σαρακηνῶν ἐχρημάτισε καίσος. Sozomenus lib. 6. c. 38. λέγεται δὲ τότε καὶ φυλὴν ὅλην εἰς χριστιανισμὸν μεταβαλεῖν ζοκόμου τοῦ ταύτης φυλάρχου βαπτισθέντος. Dicitur totam tribum ad Chriſti fidem adduxiſſe Zocomo Phylarcho ſacrum baptiſmi lauacrum amplectente. Manaſſes Carolum Magnum vocat Phylarchum Francorum. Leo, inquit, Papa

> προσφεύγει τῷ καρούλῳ. ἦν δὲ τῶν
> φραγκῶν φύλαρχος ὁ κάρουλος ἐκεῖνος.

Confugit ad Carolum. Erat autem hic Carolus Francorum Phylarchus. Claudianus lib. 1. in Eutrop.

> — *tum fortè decorus*
> *Cum Stilicone gener pacem implorantibus vltro*
> *Germanis reſponſa dabat, legeſque Caycis*
> *Arduus, & flauis ſignabat iura Sueuis.*
> *His tribuit leges, his obſide fœdera ſancit*
> *Indicto, bellorum alios tranſcribit in vſus,*
> *Militet vt noſtris detonſa Sicambria ſignis.*

Fœderati olim tantum dicebantur barbari, qui à Romanis victi non erant, ſed æquo foedere ſociati. Foedera enim vocant pacta cum hoſtibus. Poſtea barbari omnes, ſiue à Romanis victi eſſent, ſiue liberi fœderati vocati. Procop. 2. Vandal. ἐν δὲ δὴ φοιδεράτοις πρό-

πτερον

πρότερον μὲν μόνοι βάρβαροι κατελέγοντο, ὅσοι οὐκ ἐπὶ τῷ δοῦλοι εἶναι, ἅτε μὴ πρὸς ῥωμαίων ἡσσημένοι ἀλλ' ἐπὶ ἴσῃ καὶ τῇ ὁμοίᾳ ἐς τὴν πολιτείαν ἀφίκοντο. φοίδερα γὰρ τὰς πρὸς τοὺς πολεμίους σπονδὰς καλοῦσι ῥωμαῖοι. τὸ δὲ νῦν ἅπασι τοῦ ὀνόματος τούτου ἐπιβατεύειν οὐκ ἐν κωλύμῃ ἐστί. Primus Conſtantinus magnus, ſi fides Euſebio habenda Initio lib. 4. de Conſt. Scythas & Sauromatas non ante ſeruitii dociles ſub iugum miſit, coegitque nolentes, vt Romanos dominos agnoſcerent. Prius enim principes tributa pendebant Scythis, Romanique barbaris ſeruiebant, illationibus annuis, εἰσφοραῖς ἐτησίοις. Quod ferendum non putauit Imperator, neque victori honeſtum eſſe, vt ea penderet barbaris, quæ ſuperiores. Alios igitur bello domuit, alios per Oratores ad humanitatem ab immani vita traduxit. Ita Scythæ Romanis ſeruire didicerunt. Sauromatæ autem, cum ſeruorum ope domuiſſent Scythas, victores ſerui, dominos ipſos expulerunt, qui ad Conſtantinum Magnum confugerunt, à quo benigne accepti ſunt, & militiæ aſcripti, qui armis idonei erant. Aliis dedit agros colendos. Ex omnibus igitur orbis partibus frequentes legati ad Conſtantinum ventitabant, quos ipſi vidimus ad veſtibulum aulæ ſtantes habitu & ſpecie ſpectabili, στοιχηδὸν ἐν τάξει περίβλεπτα σχήματα βαρβάρων ἑστῶτα θεάσασθαι, coma capitis, & barba diuerſa. βλοσυρὰ θ' ἡ προσώπων βάρβαρος, καὶ καταπληκτική τις ὄψις, retorrido ac terribili vultu, proceritate inuiſitata, quorum aliis rubicundus vultus, aliis candidior niue, aliis miſtus ex vtroque, inter quos Blemmyæ & Æthiopes hominum vltimi. Ex quibus nullus fuit, qui ad Imperatorem munera non afferret,

P

alii coronas aureas, alii diademata gemmis pretioſis inſignia, alii flauentes, nonnulli auro & floribus intextas veſtes, quidam equos, alii clypeos, haſtas longas, iacula, arcus, per hæc miniſterium & auxilium ſuum Imperatori offerentes. Ita deſidente imperio Bulgari fœderati. Luithprandus, cum Chriſtophori filiam Petrus Bulgarorum βασιλεὺς coniugem duceret, ſymphona, id eſt, conſonantia ſcripta, iuramento firmata ſunt, vt omnium gentium Apoſtolis, id eſt, nuntiis, penes nos Bulgarorum Apoſtoli præponantur, honorentur, diligantur. Bulgarorum ille Apoſtolus, quanquam vt dicis, & verum eſt, tonſus, illotus, & catena ęnea cinctus ſit, patricius tamen eſt, cui epiſcopum præponere Francorum præſertim, nefas decernimus, iudicamus. Moris autem fuit, vt legiones aduentanti in caſtra Imperatori occurrerent, Imperator redeunti Conſtantinopolim exercitui obuiam prodiret, & de equo deſiliret. Simocatta lib. 3. c. 1. ὁ δὲ γερμανὸς παρεσῆγε τὴν τοῦ στρατηγοῦ παρουσίαν ἐξάκουστον ποιούμενος τοῖς στρατεύμασι. μετὰ τοίνυν ἡμέρας δύο οἱ ταγματάρχοι ἀπήντων τῷ στρατηγῷ, ὡς ἀπὸ τελῶν σημείων τοῦ χάρακος, καὶ μὴν καὶ οἱ ἐκ τῆς τάξεως ἅπαντες. ἔθος δὲ γεγενηκὼς ἐνευδοκίμει τῷ στρατοπέδῳ τὸν μέλλοντα ταῖς στρατηγίδας περιβαλέσθαι ἡνίας ὁπηνίκα αὐτῷ τὰ στρατεύματα ἐπαντήσωσι ἀποβαίνειν τοῦ ἵππου, καὶ διὰ μέσου χωρεῖν τοῦ ὁπλιτικοῦ, καὶ φιλοφρονεῖσθαι τοῖς ἀσπασμοῖς τὸ στρατιωτικόν. Germanus autem exercitibus aduentum magiſtri militum ſignificauit. Poſt duos dies tribuni, ac centuriones obuiam duci prodierunt ad tertium vſque lapidem extra vallum, cum cohortibus ac militibus omnibus. Moris autem ab antiquo obtinuerat in ex-

ercitu, vt quoties aduentanti prætori milites occurrerent, ipſe deſiliret de equo, & pedes per medias armatorum cuneos pergeret, duceſque ac milites amplecteretur. Quod quia priſcus non fecit apud milites grauiter offendit, P. Diacon. lib. 13. Dum Imperator Arcadius ſecundum conſuetudinem ad portas occurriſſet exercitui remeanti, tunc milites Rufinum Præfectum Imperatoris peremerunt. Tacitus lib. 1. Germanicus audito militũ tumultu raptim profectus, obuias extra caſtra habuit cohortes. Druſo propinquãti quaſi per officiũ obuiæ fuere legiones. Zozimus in Arcadio, τοῦ δὲ βασιλέως ἐπὶ τῇ τούτων ἀφίξει ὑπαντῆσαι τοῖς στρατιώταις εἰσιέναι μέλλουσι παρακαλέσας τὸν βασιλέα γαΐνης. ταύτης γὰρ τῆς τιμῆς ἀξιοῦσθαι τοὺς στρατιώτας. Cum Imperatori gratus eſſet militum ad vrbem aduentus, Gaynes regem cohortatus, vt occurreret militibus vrbem inituris. Hoc enim honore milites ſemper affectos. Socrates lib. 5. ſub initium. ὥστε οὖν ὁ βασιλεὺς ἀρκάδιος κατὰ τὸ εἰωθὸς τῶν πυλῶν ἀπάντησε τῷ στρατῷ. Poſtquam igitur Imperator Arcadius de more extra portas, prodiit obuiam exercitui, Sozomenus lib. 8. ἅμα γὰρ ἐκ τῆς κατ' εὐγενίου μάχης ἐπανῆλθεν ἡ στρατιά, καὶ ὁ βασιλεὺς ὡς ἔθος πρὸ τῆς κωνσταντίνου πόλεως. Poſt pugnam aduerſus Eugenium rediit exercitus, cui rex de more obuiam prodiit extra Conſtantinopolin.

De Limitibus Imperii, & Cluſuris.

CAP. XVI.

PHilo Iudæus, quam latè patuerit imperium Romanum, quibus limitibus clauderetur, oſtendit libro

de legat. ad Caium his verbis. Imperium plurimarum ac potiſſimarum habitabilis terræ partium, quas merito ipſum orbem terrarum eſſe putes duobus fluuiis clauſum, Euphrate & Rheno, quorum alter Germaniam ſecat, alter Parthiam, Sarmatiam & Scythiam, gentes quæ feritate Germanos æquant, imperium, inquam, quod aborto ſole ad Occaſum ea omnia, quæ ſunt intra & ſupra Oceanum complectitur. Tacitus lib. 1. Mari Oceano, aut amnibus longinquis ſeptum imperium, legiones, prouincias, claſſes, cuncta inter ſe connexa. Imperium igitur Romanum clauſum erat vallo, foſſis, fluuiis, montibus, Oceano, ſolitudinibus, burgis, caſtellis, cluſuris, concædibus, muris, limitibus, ripis, vbi cohortes riparenſes firmiſſimæ. Florus de Druſo, per Rheni quidem ripam amplius quinquaginta caſtella direxit, in quibus octo legiones vt Tacit. lib. 4. Herodianus caſtella φρούρια vocat, legiones in ripis τὰ ἐπικείμενα στρατόπεδα ταῖς ὄχθαις τῶν ποταμῶν. Eutropius lib. 9. κιρκήσιος φρούριον ἐστὶ ῥωμαίων παρὰ τὸν εὐφράτην ποταμόν. Circeſſus caſtrum eſt Romanorum Euphrati iminens. Trebel. Pollio, Nam pleraſque Galliç ciuitates, nonnulla etiam caſtra, quç Poſthumi⁹ per 7. annos in ſolo barbarico ædificauerat, quæque interfecto Poſthumio ſubita irruptione Germanorum, & direpta fuerant & incenſa, in ſtatum veterem reformauit. Foſſę pro limitibus fuere. Herodianus lib. 2. ποταμῶν τε μεγέθεσι καὶ τάφρων ἢ ὀρῶν προβλήμασι ἐρήμῳ τε γῇ, καὶ δυσβάτῳ ἔφραξε τὴν ἀρχήν. Auguſtus fluuiis ingentibus, foſſis, montibus obiectis, terra deſerta, & inuia vallauit imperium. Clauſtra Lucan. lib 1. vocat

latis clauſtra tueri.

Cluſuræ dicuntur l. 2. C. de offic. Præfect. P. Afric. vt clauſuras & caſtra bene muniat. Cluſuræ & luſtrationes l. vlt. C. de offic. mil. iudic. Suidas ἐμβολὴν κλεισοῦραν εἴσοδον. οὕτω καλοῦνται ὀχυρώματα τῶν διαβάσεων τῇ πατρίῳ τῶν ῥωμαίων φωνῇ. Oſtium, cluſuram, aditum. ſic vocant caſtra munita in aditu aut tranſitu prouinciarum Romana lingua. Conſtantinus Chliarenus, ἐντυχεῖν ἐνόπλοις λῃσταῖς εἰς τὴν κλεισοῦραν τοῦ ἁγίου βασιλέως, incidere in latrones armatos ad cluſuram ſancti regis. Cedrinus, ὁ κλεισουράρχης χειροῦται μετὰ τοῦ στρατεύματος. Cluſuræ Præfectus capitur cum exercitu. Conſtantinus Porph. in chorographia, λέων ὁ φιλόχριστος τὸν βααζάκιον λαρίσσης κλεισουράρχην ἐποίησεν. Leo Chriſtum amans Baazacium lariſſæ Cluſuriarchen effecit. l. 4. C. de offic. mag. offic. Inſcript. ep. 19. lib. 2. Caſſiodorus. Ammianus lib. 14. prætenturas appellat. Tacitus, & quicquid caſtrorum Armeniis prætenditur. Caſſiodorus ep. 5. lib. 2. Prætenturis & ſtationibus ſeruabantur agrariæ, quia Meſopotamiæ tractus omnes crebro inquietari ſueti. Burgi dicuntur. Oroſius lib. 7. c. 32. Crebra per limitem habitacula conſtituta, Burgos vulgo vocant. Veget. lib. 4. c. 10. Caſtellum paruulum, quem Burgum vocant, à quo Burgarii, Sido. car. 22. *diceris ſic ô Burge,*

Namque domus de flumine ſurgunt,

Pendenteſque ſedent per propugnacula thermæ.

Iſidorum conſule lib. 9. c. 2. Burgos quaſi πύργους turres in limitibus dici volunt, vnde Burgundiones. Iſidorus & P. Diaconus lib. 12. Burgundiones, inquit, quondam à Romanis ſubacta interiore Germania per ca-

ſtrorum limites poſiti à Tiberio Cæſare in magnam coaluerunt gentem, atque ita nomen ex locis ſumpſerunt, quia crebra per limites habitacula conſtituta Burgos vulgo vocant. Hi poſtea rebelles effecti Romanis pluſquam 80. armatorum millia ripas Rheni fluminis inſederunt, & nomen gentis obtinuerunt. Ammianus lib. 28. Burgundiones ſobolem eſſe Romanam ſcribit. Eutropius lib. 7. Tiberius 400. millia captiuorum ex Germania tranſtulit, & ſupra ripam Rheni in Gallia collocauit. Liber de rebus bellicis poſt notitiam imperii Rom. Eſt, inquit, inter commoda Reip. vtilis limitum cura ambientium vbique latus imperii, quorum tutelę aſſidua caſtella melius proſpicient, ita vt millenis interiectis paſſibus ſtabili muro, & firmiſſimis turribus erigantur, quas quidem munitiones poſſeſſorum diſtributa ſollicitudo ſine publico ſumptu conſtituat, vigiliis in his, & agrariis exercendis. Caſtra, caſtella dicuntur l. 2. C. de fundis limitrophis. Procopius lib. 4. de Ædif. Iuſtin. Romani Imperatores, vt barbaris vltra fluuium Iſtrum habitantibus tranſitum præcluderent, vniuerſam ripam huius fluminis propugnaculis vallarunt, non ea ratione exſtructis, vt ab irruentibus expugnari nequirent, & forent inacceſſa, ſed vt ripa fluminis virorum cuſtodia non vacaret. Quod tum ſatis erat ad deterrendos barbaros, vt cauerent ab incurſu in Romanos. Poſteriori ſęculo Attila cum ingenti exercitu ea propugnacula nullo negotio euertit, quæ deinde Iuſtinianus reparauit, non qualia prius fuerant, ſed validiſſima. Aurelius Victor, de Traiano, caſtra ſuſpectioribus & op-

portunis locis exſtructa, Ammianus lib. 28. Valentinianus Rhenum omnem à Rhetiarum exordio adusque fretalem Oceanum magnis molibus communiebat caſtra extollens altius, & caſtella, turreſque aſſiduas per habitabiles locos & opportunos, qua Galliarum extenditur longitudo. Caſſiodor. lib. 11. munimen clauſtrale imperii vocat. Appianus in Procemio, τήν τε ἀρχὴν περικάθηνται μεγάλοις στρατοπέδοις, καὶ φυλάσσουσι τὴν τοιάνδε γῆν καὶ θάλασσαν ὥσπερ χωρίον. Imperium ſuum Romani ambiunt magnis exercitibus, & tantum terræ ac maris cuſtodiunt, vt vnum aliquem locum. Murum ſæpe in limitibus prætenderunt. Hadrianus murum, in Britannia per 80. millia paſſuum primus duxit, qui Romanos barbaroſque diuideret, quem Seuerus reſtituit. Beda lib. 1. eccleſ. hiſtor. Angl. c. 1. Seuerus non muro, ſed vallo diſtinxit, & à mari ad mare duxit, Spartianus in Hadriano. Idem in Seuero, Seuerus Britanniam, quod maximum eius imperii decus eſt, muro per tranſuerſam inſulam ducto vtrinque ad finem Oceani muniuit. Bedæ verba ſunt. Seuerus receptam partem inſulæ à cæteris indomitis gentibus non muro, vt quidam exiſtimant, ſed vallo diſtinguendam putauit. Murus etenim de lapidibus, vallum verò quo ad repellendam vim hoſtium caſtra muniuntur, fit de cæſpitibus, quibus circumciſis terra velut murus exſtruitur altus ſuper terram, ita vt in ante ſit foſſa, de qua leuati cæſpites, ſupra quam ſudes de lignis fortiſſimis præfigŭntur. Eutropius, vallum per 132. paſſuum millia à mari ad mare deduxit. Auguſtus nouem limites imperii conſtituerat. Decimum

limitem Claudius in Britannia cum tribus legionibus. Tredecim limites fuere ſub Alexandro Seuero. Notitia in ſolo Oriente 15. limites ponit, quos 13. duces tuebãt' cum legionib. 48. cuneis equitũ 102. alis equitũ 105. cohortibus peditum 53. auxiliis militum 32. claſſibus fluuiatilibus 6. & vna in Ponto Euxino. In legionibus numerus eſt mendax. Lego cum legionibus quinque, in quibus 50. cohortes peditum, & centum equitum alas fuiſſe vero proprius eſt. Vide legem vlt. ſub finem C. de diuer. offi. Magiſter equitum, Burgorum in limitibus, & caſtellorum ſitus ac formas, & militum numeros, quotannis principi inſinuare tenebatur, l. 4. C. de offic. mag. offic. l. vlt. C. de offic. milit. iud. In limitibus autem præſidia equitum & peditum fuere l. in bello ff. de captiuis l. non omnes ff. de re militari. Hieronymus lib. de loc. Hebra. Præſidia vocat. Tranſlimitaneas turmas Ambroſius, equites in limitibus conſtitutos. Tertullianus in Iudæos, ſi Germani adhuc vſque limites tranſgredi non ſinuntur, Britanniæ intra Oceani ambitum concluſæ ſunt, Maurorum genus, & Getulorum barbaries à Romanis obſidetur, ne regionem ſuarum fines excedant. Romani legionum ſuarum præſidiis imperium muniunt, nec trans iſtas gentes porrigere vires regni ſui poſſunt. Ammianus, vbi terminales lapides Alemannorum & Burgundionum confinia diſtinguebant. Strabo lib. 9. στήλην ἔστησαν ἐπὶ τοῦ συνομολογηθέντος τόπου, ἐπιγραφὴν ἔχουσαν τερμόνων. columnam erexere in loco confeſſo inſcriptionem habentem terminorum. Singuli comites aut duces diuerſos prouinciarum limites tuebantur:

Singulis

Singulis oppidis vnus erat præpoſitus l. 1. l. 8. C. de diuerſ. offic. præpoſitus caſtrorum aut limitum. l. 1. C. de off. quæſt. l. 19. c. ad leg. Iuliam de Adult. non putauimus præpoſitum ab excubiis limitis reuocandum. l. 3. l. 6. de re militari. ff. caſtrorum præpoſituræ à minore laterculo ex ſcrinio memoriæ prodibant, l. 12. ff. de re milit. l. vlt. C. de offic. milit. iudic. Nouel. 31. §. penult. l. 2. C. de offic. P. P. Afric. Alæ tantum equitum (non vexillationes, aut cunei equitum, non legiones aut auxilia) & cohortes ad limites imperii Orientis ex laterculo minore prodibant, quæ probabantur à principe, non à magiſtro militum, ſolumque magiſtrum officiorum iudicem habebant, l. viros C. de diuerſis offic. In Occidenti omnes hæ alæ & cohortes ex maiore laterculo emittuntur. De caſtellis limitum Menander Rhetor in methodo laudand. vrb. laudabis, inquit, ἀπὸ τῆς ἀναγκαίου ὡς κατὰ τὰς πόλεις τὰς κατὰ τὸν πόταμον ὑπὸ ῥωμαίων κατοικισθείσας τὰς καλουμένας κάστρια, ὡς μὴ διαβαίνοντες οἱ βάρβαροι κακουργοῖεν. à neceſſitate, vt per ciuitates ad fluuium à Romanis condita, ea quæ dicuntur caſtella (lego τὰ καλούμενα κάστρια) ne tranſeuntes barbari graſſentur. A caſtris illis tot hodieque Burgi per Germaniam & reliquam Europam. Ariſtides πόλεις ἐφορείας, vocat oppida pro ſpeculis exſtructa, vel ἐφορείας limitaneas oras. in Romam. ἐνταῦθα τείχη τε περιεβάλλεσθε, καὶ πόλεις ἐφορείας ἐδείμασθε. Ibi muros prætendiſtis, & vrbes limitaneas ędificaſtis. Zozimus in Iuliano, καταστήσας δὲ ταῖς πόλεσι, καὶ ταῖς ἐσχατίαις πολιτικούς τε, καὶ στρατιωτικοὺς ἡγεμόνας, cum conſtituiſſet in vrbibus, & limitibus ciuiles, & militares duces. Zozimus lib. 2.

criminatur Conſtantinum, quod cum limites Diocletianus burgis & caſtellis muniſſet, & militum præſidiis, vt aditus occluderetur barbaris, Conſtantinus limitaneos milites à limitibus reuocauerit, & barbaris aditum aperuerit. τῶν στρατιωτῶν δὲ πολὺ μέρος ἐξ ἐσχατιῶν ἀποστήσας, τοὺς ἐνοχλουμένους ὑπὸ βαρβάρων ἐγύμνωσε βοηθείας.

De ijſdem, CAP. XVII.

AVguſtus apud Iulianum lib. de Cæſaribus laudi ſibi ducit, quod infinita cupiditate proferendi imperii abripi ſe paſſus non ſit, ſed terminos duos à natura conſtitutos defixerit, Iſtrum & Eufratem fluuios. οὐ γὰρ ταῖς ἀμέτροις ἐπιθυμίαις εἴκων ἐπικτᾶσθαι πάντως αὐτῇ (ῥωμαίων ἀρχῇ) διενοήθην, ὅρια δὲ διττὰ ὥσπερ τῆς φύσεως ἀποδεδομένα ἴστρον καὶ εὐφράτην ποταμοὺς ἔθεμην. Vetus auctor apud Suidam limites imperii Romani ad ortum ponit Indiam, & mare rubrum, Nilum, catarractas, & Mœotidem paludem. ῥωμαίων ἀρχὴ αὐτὴ τῶν ἀσσυρίων, καὶ περσῶν, καὶ μακεδόνων τῶν πρὶν μακρῷ ὑπερῆρεν, ὁρισαμένη πέρατα ἑαυτῆς, πρὸς μὲν ἕω ἰνδοὺς καὶ ἐρυθρὰν θάλασσαν, καὶ νεῖλον, καὶ καταῤῥάκτας, καὶ λίμνην μαιῶτιν. πέρατα illa limites vocant, à quibus agri limitanei, milites limitanei, legiones ripenſes in Notitia imperii. In Eclog. Baſil. ecloga 55. τοὺς ἀγροὺς τοὺς λιμιτανέους, καὶ τὰς λίμνας, καὶ πᾶν δίκαιον ἀφορισθὲν ἐξ ἀρχῆς τοῖς λιμιτανέοις στρατιώταις ἀτελῆ εἶναι. Limitaneos agros, & paludes, & omne ius, quod ab initio militibus limitaneis aſſignatum eſt, illa omnia immunia eſſe volumus. ὅρια & ὅρους vocat Herodianus lib. 2. εὐφρανεῖ τοὺς ἐπὶ ταῖς ὄχθαις τῶν ποταμῶν, καὶ τοὺς ἐπὶ τοῖς ὅροις τῆς ῥωμαίων ἀρχῆς ἱδρυμένους, Pertinax recreabit eos, qui ſiti ſunt in ripis fluuiorum, & in limitibus imperii

Romani. Eadem clauſtra vocari diximus. Tacitus lib. 2. exin ventum elephantinem, ac Sienem, clauſtra olim Rom. imperii, quod nunc rubrum ad mare pateſcit. Cluſuras vocat Simocatta lib. 7. c. 8. οἱ βάρβαροι τὰ ὀχυρώματα τῶν διαβάσεων περικάθηνται, κλεισούρας καλοῦσι. Barbari propugnacula tranſituum obſident, quas cluſuras vocant. Oppida & caſtella ripis præſidio. Phranzes lib. I. c. 7. Imperator Eurymedontis fluminis ripas oppidis communiuit, ne Bithynia Perſæ potirentur. Fruria vocat Nicephorus Gregoras, lib. 10. cuius verba græca mox ſubiiciemus. Rex iuſtum eſſe dixit concedere Romanis fruria, & caſtella, quæ olim Romani exſtruxerant. Andronicus enim ſupra decem & quinque caſtella ad cacumina, & prærupta montis Hæmi à fundamentis excitarat: alia autem ſuperædificauerat, vt arcerent aſſiduos Scytharum tranſitus. In Auguſtanis clauſuris 60. milites iugiter conſtituti erant, l. 2. C. de offic. P. P. Cluſuras non clauſuras vocat Vopiſcus in Probo. P. Diaconus lib. 19. Cluſuriarchen. Sueton. in Veſpaſ. c. 7. clauſtra Ægypti. Primus Hadrian⁹ muris barbaros ſummouere inſtituit, qui murũ Britannicum exſtruxit, vt Spartian. Eius muri meminit Dio in Commodo, τὸ τεῖχος τὸ διορίζον τοὺς βρεταννοὺς, καὶ τὰ ῥωμαίων στρατόπεδα. murus diſterminans Britannos, & legiones Rom. Procopius lib. 4. de ędificiis Iuſtiniani, ἐρύματα vocat. Gentes enim ad Iſtrum numero fuerunt infinitæ, quibus indeſinenter bellaturientibus neceſſe fuit, vt Iuſtinianus Imp. occurreret, & caſtella munitiſſima circum ſtatueret, præſidiaque militum innumera. οἷς δὴ ἀπέραντα πολεμησείουσι καὶ ἐπαιτιάζειν δια-

τεινομένῳ ἰυςινιανῷ βασιλεῖ ἐπὶ μάλιστα ἐς ἣν ἐρύματά τε περιβαλέσθαι ἀνάριθμα, καὶ στρατιωτῶν ἀμύθητα φυλακτήρια καταστήσασθαι. πρὸς ἴστρον οἰκοδομήματά τε πολλὰ καὶ ἀξιολογώτατα ὁ βασιλεὺς οὗτος πεποίηται, πᾶσαν γὰρ εὐρώπην τειχισάμενος ἀπρόσβατον ἐποιήσατο βαρβάροις. Ad Iſtrum Iuſtinianus multa, & magna ædificia exſtruxit. Omnem enim Europam muris muniens, inacceſſam fecit barbaris. ἐρύμασι τοῦ ποταμοῦ τὴν ἠιόνα περιβάλλεσθαι συχνοῖς. ὀχυρώματα κατὰ τὸν ποταμόν. ripam fluuii cinxit caſtellis frequentibus, munimenta & præſidia circa fluuium vocat. φρούριον ἀποτετόρνευται, propugnaculum tornauit. Romani olim principes tranſitum barbaris vltra Iſtrum ſitis, prohibere volentes, propugnaculis fluuii iſtius ripam omnẽ complexi ſunt, quæ non fuerunt adeo munita, vt excluderent barbaros, ſed ne ripa omnino à militibus derelicta eſſet, quia barbari vltra Iſtrum muros oppugnare non nouerant, ideoque vnica tantum turre propugnacula conſtabant, ait Procopius. οἱ ῥωμαίων τὸ παλαιὸν αὐτοκράτορες τοῖς ἐπέκεινα ᾠκημένοις βαρβάροις τὴν διάβασιν ἀναστέλλοντες, ὀχυρώμασι κατέλαβον τούτου δὴ τοῦ ποταμοῦ τὴν ἀκτὴν σύμπασαν. ταῦτα δὲ τὰ ὀχυρώματα ἐξειργάσατο οὐκ ἀμήχανα προσελθεῖν εἴ τις προσίοι, ἀλλ' ὅσον δὴ μὴ ἀνδρῶν ἔρημον τὴν τοῦ ποταμοῦ ἠιόνα λελεῖφθαι, ἐπεὶ τειχομαχεῖν τοῖς ἐκείνῃ βαρβάροις οὐδαμῇ ἔγνωστο, τὰ πολλὰ τῶν ἐρυμάτων αὐτοῖς ἀμέλει ἀπεκέκριτο εἰς πύργον ἕνα. Monopurgia dicebantur. Conſtant. Porphyrogen. in Chorog. ſepes pro cluſuris. Caſtella quædam in Armenia ſunt ſepes, & applicata foſſati, ſeu caſtrorum, φραγμὸς καὶ ἄπληκτα τῶν φοσσάτων. Limitanei maxime milites aduerſus Perſarum irruptiones inſtituti. Suidas, οἱ ῥωμαίων βασιλεῖς ἐν τοῖς ἄνω

χρόνοις πανταχόσε τῶν τῆς πολιτείας ἐσχατιῶν πάμπολυ κατεστήσαντο στρατιωτῶν πλῆθος, ἐπὶ φυλακῇ τῶν ὁρίων τῆς ῥωμαίων ἀρχῆς, καὶ κατὰ τὴν ἑώαν μάλιστα μοῖραν, ταύτῃ τὰς ἐφόδους τῶν περσῶν καὶ σαρακηνῶν ἀναστέλλοντες, οὕσπερ λιμιτανέους ἐκάλουν. Romani principes iam olim in finibus imperii vndique multos milites collocarant, ad tuendos fines, maxime ad ortum, vt irruptiones Perſarum & Sarracenorum illa parte coërcerent. Conſtantinus Porphyrogen. in Chorograp. munitiones fluuiorum, φραγμοὺς τῶν ποταμῶν vocat, Procopius lib. 4. Gotth. ἐν θερμοπύλαις φρουροί, ad thermopilas ſemper erant cuſtodes, quia πύλαι fauces erant, & aditus montium, Anna lib. 6. Alexiad. κλεισούρας vocat. σκύθας τὰς κλεισούρας διεληλυθότας. Scythas, qui cluſuras tranſierant. Conſtant. Porphyrog. in Chorograph. κλεισουριάρχην λαρίσσης, τουρμάρχην εἰς τὴν φρατρίαν. Caſtra ſæpe fiunt κλεισοῦραι. Lycandus quod caſtrum erat, cluſura factus eſt, στρατηγίς. Diaconus lib. 10. Seuerus magnam foſſam, firmiſſimumque vallum crebris inſuper turribus per centum & triginta duo millia paſſuum à mari ad mare duxit, lib. 12. Burgundionum quoque nouorum hoſtium cœpit nomen nouum, qui pluſquam 80. millia, vt fertur, armatorum ripæ Rheni fluminis inſederunt. Hos quondam ſubacta Germania interiore à Druſo, & Tiberio adoptiuis filiis Cæſaris, per caſtra diſpoſitos in magnam coaluiſſe gentem, atque ita etiam nomen ex opere præſumpſiſſe, quia crebra per limitem habitacula conſtituta, Burgos vulgò vocant, eorumque eſſe perualidam & pernicioſam manum, Galliæ hodieque teſtes ſunt, in quibus præſumpta

poſſeſſione conſiſtunt. Genethliaco Maximiani Mamertin. quos huc atque illuc tot vrbes, tot caſtra, tot limites, tot circumiecta Romano imperio flumina, montes, littora vocant. Ibidem Burgundios appellat, qui vulgò Burgundiones. Gotthi Burgundios penitus exſcindunt. Alibi tamen ait, cum omnes barbaræ nationes exſcidium vniuerſę Galliæ minarentur, neque ſolum Burgundiones & Alamani. Sozomenus lib. 1. Neocæſarea φρούριον ταῖς τοῦ εὐφράτου παρακειμένον ὄχθαις, caſtellum ripis Euphratis aſſitum. Serræ dictæ cluſuræ, πρίονες. lib. Iudith, c. 4. ἀπέναντι τοῦ πρίονος τοῦ μεγάλου τῆς ἰουδαίας. è regione ſerræ magnæ Iudææ. Polybius lib. 7. πρίονα interpretatur τόπον συνάπτοντα τὴν ἄκραν καὶ τὴν πόλιν, ſerram locum, qui iungit promontorium & vrbem. Prætenturæ dictæ ſunt cohortes, quæ Rheno, Danubioq; prætendebantur. Panegyr. Conſtantini, milites iam obliti deliciarum circi maximi, Rheno, Danubioque prætenduntur. Militem diſpoſitum ripis vocat Eumenius in Panegyr. Conſtant. Contra hinc perintervalla diſpoſita magis ornant limitem caſtella, quàm protegunt, &c. Cum totus armatis nauibus Rhenus inſtructus ſit, & ripis omnibus vſque ad Oceanum diſpoſitus miles immineat. Paulus Diaconus fauces & ſtomata vocat lib. 18. Erant autem Arabum iuxta poſitorum quidam, qui accipiebant ab Imperatoribus rogas pauxillas ad cuſtodiendum στόμα eremi. lib. 19. Cluſurarum cuſtodem. Seueros locauerunt ab anteriore clauſura Veregaborum. Quod in multo cautela conſiſteret, ex lateribus ob clauſuras & Ponticum mare. Præpeditus à Bulgaribus in arcto clauſuræ,

Clauſtra vocari diximus. Panegyr. Theodoſ. vt ſuperatis Alpibus Cotiis, Iulia quoque clauſtra laxaret. auCldian. Paneg. Honor. 3. Coſ.

—— ſpes irrita valli
Condidit, & ſcopulis patuerunt clauſtra reuulſis.

Limes dicitur Genethl. Maximiani, ac quemadmodum educatus, inſtitutuſque ſis, prædicabo in illo limite, in illa fortiſſimarum ſede legionum (Pannoniam intelligit) inter diſcurſus ſtrenuæ iuuentutis, & armorum ſonitus. Euagrius lib. 5. c. 9. ὀχυρὸν πόλισμα. τὸ δὲ κιρκήσιόν ἐστι πόλισμα ῥωμαίοις ἐπικαιρότατον πρὸς ταῖς ἐσχατίαις τοῦ πολιτεύματος κείμενον, ὅπερ ὀχυρὸν οὐ μόνα τὰ τείχη ποιεῖ ἐς ἄπειρον ὕψος ἐπαιρόμενα. Circeſium vrbs eſt, ſita opportuno loco in limitibus imperii, quod non ſolum munitum eſt, ob mœnia in infinitam altitudinem elata. Limitibus iſtis ac cluſuris clauſulam tandem aliquam imponamus, & ad imperii Romani magnitudinem redeamus, de qua lib. 10. hiſt. eccl. Euſebius ſub finem, Conſtantinus, inquit, & Criſpus filius eius, τὴν οἰκείαν ἑώων ἀπελάμβανον, καὶ μίαν ἡνωμένην τὴν ῥωμαίων κατὰ τὸ παλαιὸν παρεῖχον ἀρχὴν, τὴν ἀπ' ἀνίσχοντος ἡλίου πᾶσαν ἐν κύκλῳ, &c. Orientem vt proprium aſſumpſerunt, & Romanorum imperium vnum, vt olim, exhibuerunt ab orto Sole in ambitum per vtrumque latus terræ habitabilis, Septentrionem & Meridiem, ad fines vltimos Occidentis pacem fouentes. Idem l. 1. de vita Conſtant. Conſtantinus ἐπῆλθε μὲν τὴν βρεταννῶν, καὶ τοὺς ἐν αὐτῷ οἰκοῦντας ὠκεανῷ τῷ κατὰ δύοντα ἥλιον παρορίζομένῳ, τότε σκυθικὸν ἐπηγάγετο πᾶν, luſtrauit Britanniam, & incolas Oceani, qui ſolis Occaſu definitur, & Scythas omnes

ad ſe traduxit, ſub vrſa infinitis barbarorum gentibus variatos. Iam autem prolato imperio ad remotiſſima auſtri, Blemmyas & Æthiopas, ad Solem Orientem victorias ſuas propagauit, ad ipſos terrarum orbis fines Indos remotiſſimos. Conſtantinus Porphyr. lib. 2. de Themat. ἀφ' οὗ γὰρ ἡ τῶν ῥωμαίων ἀρχὴ τὴν ἑαυτῆς σαγήνην ἐξήπλωσεν εἰς πάντα τὰ τοῦ κόσμου πέρματα, πάντας ὡς εἰπεῖν διεσκέδασε, καὶ μετεσκεύασεν εἰς μίαν ἀρχὴν, καὶ ζυγὸν ἠνάγκασε τελεῖν ἕνα πάντας. Euſebius lib. 1. hiſtor. eccleſ. cap. 9. Tiberium τὴν καθ' ὅλον ἀρχὴν διαδέξασθαι ſcribit, id eſt, ex quo Romanorum imperium ſagenam ſuam explicauit in omnes orbis fines, vniuerſum hominum genus, vt vno verbo dicam, profligauit, & ſub vnum imperium redegit, & vnum ac idem iugum ferre coegit, malim, καὶ ὑπὸ ζυγόν. Euſebius Tiberium ſcribit ſuſcepiſſe imperium vniuerſi terrarum orbis. Iterum ad limites me reciproci fluctus hiſtoriæ reiiciunt, vt ſi quid forte exciderat relegam. Conſtantinus Porphyrog. in Chorographia, ſic enim in Codice Bibliothecę regiæ indigetatur liber, quem alii de Adminiſtratione imperii appellant, c. 29. De Diocletiano loquens, Salonas, inquit, propter mare condidit Diocletianus, & abierunt illi ad cluſuram, quæ abeſt à caſtro Aſpalathi milliaria quatuor, quæ hodieque cluſura dicitur, quia excludit eos, qui illinc in fines imperii Romani tranſire volunt: καὶ πρὸς τὴν κλεισοῦραν ἀπέχοντο τοῦ αὐτοῦ κάστρου ὑπάρχουσαν μίλια τέσσαρα, ἥτις καὶ μέχρι τοῦ νῦν καλεῖται κλεῖσα, διὰ τὸ συγκλείειν τοὺς διερχομένους ἐκεῖθεν. Eam cluſuram cliſam vocatam ait, quaſi clauſam. Zozimus Diocletiani prouidentia factum ait, vt omnes vndique Rom.

limites ἐσχατίαις, πόλεσι, καὶ φρουρίοις, καὶ πύργοις, vrbibus, caſtellis, turribus cingerentur. Concædibus item limites muniebantur. Concædes vocantur ligna tranſuerſa, quæ intercludunt itinera. Tacitus lib. 1. Ann. Romanus limitem à Tiberio cœptum ſcindit, caſtra in limite collocat, frontem ac tergum vallo, latera concædibus munit. PaulusDiaconus conciſa appellat. Factis etiam conciſis per deuia ſyluarum irrupit ſuper eos. Ammianus lib. 16. Difficiles vias & ſuapte natura cliuoſas concædibus clauſere ſolerter, arboribus immenſi roboris cæſis. De ſtipitibus Spartianus in Hadriano, ſtipitibus magnis in modum muralis ſepis funditus iactis, atque connexis barbaros ſeparauit. Syneſius oratione ad Arcadium negat Imperatores Romanos muris arcuiſſe irruptionem barbarorum, ſed contra ſępe in eorum agros irrupiſſe. parum ſcienter. οὐκ ἀποτειχίζοντες τὴν οἰκείαν εἶργον τοὺς Ἀσιανοὺς· ἀλλ' οἷς ἐποίουν ἐκείνους συνετίθουν τὴν σφετέραν ἀποτειχίζειν. Non muro ditionem propriam firmantes prohibebant Aſianos, ſed iis quæ faciebant, illos monebant, vt ſuam muro vallarent. In Notitia imperii comes Africæ primùs inter comites limitaneos recenſetur. habuit 16. præſidia, & totidem præpoſitos, qui Præfecti caſtrorum. l. 1. C. de offic. quæſt. In Occidente erant præſidia 269. cum totidem præpoſitis ſeu Præfectis caſtrorum. Comes Italiæ præerat tractui Italiæ circa Alpes. Tacitus lib. 19. Baſſus Liburnis nauibus Hadriani præfectus, à Præfecto alæ Mennio Rufino præſidium illic agitante vincitur. Duodecim duces fuere in Occidente ſub magiſtro militum præſentiali, qui ſub ſe præpo-

ſitos limitum habebant. Erant ſpectabiles. Præfectos 8. claſſium, & Præfectos militum limitaneorum numerat notitia ſub finem. Præpoſituras vocat magiſtri militum præſentalium. Erant pręſidia 43. claſſes 8. Nicephorus Gregoras lib. 5. Rex cum res deſperatæ eſſent, frequentibus oppidulis fluuium Sangarium firmauit, ne hoſtes Bythyniæ domini eſſent. ὅθεν ἀπηγορευκὼς ὁ βασιλεὺς πολιχνίοις συχνοῖς ὠχύρωσε τὸν ποταμὸν σαγγάριον ὅπως μὴ καὶ αὐτῆς κυριεύωσι βιθυνίας. lib. 10. ὁ δὲ βασιλεὺς δίκαιον εἶναι φήσας ἐπιδείκνυειν ῥωμαίοις τὰ πάλαι παρὰ ῥωμαίων ἀνοικοδομηθέντα φρούρια. πλείονα γὰρ ἢ πέντε καὶ δέκα φρούρια παρὰ τὰς ἀκρότητας καὶ ἀποτομὰς τοῦ αἵμου ἀνδρόνικος τὰ μὲν ἐκ βάθρων ἀνήγειρε, τὰ δ᾽ ἐπωκοδόμησε ἵνα εἶεν κώλυμα καὶ διάφραγμα τῆς συνεχοῦς τῶν σκυθῶν διαβάσεως.

De Regibus ab Imperatore Romano inſtitutis.

CAP. XIIX.

IAm olim Romani ſociis bene meritis, regum inſignia & regna contulerunt, ſellam eburneam, ſcipionem eburneum, coronam auream, & alia id genus. Dionyſius lib. 5. ἡ δὲ τῶν ῥωμαίων βουλὴ μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τῶν τυῤῥηνῶν συνελθοῦσα ἐψηφίσατο πορσένᾳ μὲν πέμψαι θρόνον ἐλεφάντινον, καὶ σκῆπτρον, καὶ στέφανον χρύσεον, καὶ θριαμβικὴν ἐσθῆτα, ὑφ᾽ ἧς οἱ βασιλεῖς ἐκοσμοῦντο. Rom. ſenatus cum Tyrrhenis abeuntibus conueniſſet, decreuit Porſeno thronum eburneum, & ſceptrum, & coronam auream, & veſtem triumphalem, qua rege coronari ſueti. Liuius lib. 30. ſcribit ſcipionem in tribunal aſcendiſſe, & Maſſiniſſam regem appellatum aurea patera, aurea corona ſella curuli, & ſcipione eburneo, toga picta, &

palmata tunica donaſſe, Liuius lib. 42. Regi Eumeni tradit, omnes à ſenatu honores habitos, donaque ampliſſima data, cum ſella curuli, atq; eburneo ſcipione. lib. 30. Senatus ad Maſſiniſſam ſagula purpurea duo cum fibulis aureis ſingulis, & lato clauo tunicis, & equos duos phaleratos, bina equeſtria arma cum loricis, & tabernacula, militaremque ſuppellectilem, qualem præberi conſuli mos eſt, muneri miſit. Quod ius à ſenatu ad ſe Imperatores tranſtulerunt. Tacitus li. 4. Cognitiſq; dehinc Ptolemæi per id bellum ſtudiis repetitus ex vetuſto mos, miſſuſque è ſenatoribus, qui ſcipionem eburneum, togam pictam, antiqua patrum munera darent, regemque & ſocium atque amicum appellarent. Dio regem Armeniæ à Tiberio nominatum ait, Tiridatem à Nerone. ἃ γάρ σοι οὔτε ὁ πατὴρ κατέλιπεν, οὔτε οἱ ἀδελφοὶ δόντες ἐτήρησαν, ταῦτά ἐγὼ χαρίζομαι, καὶ βασιλέα τῆς Ἀρμενίας ποιῶ, ἵνα καὶ σὺ, καὶ ἐκεῖνοι μάθωσιν, ὅτι καὶ ἀφαιρεῖσθαι βασιλείας, καὶ δωρεῖσθαι δύναμαι. ταῦτα εἰπὼν καθιζηθέντι αὐτῷ ὑπὸ τὼ πόδε τὸ διάδημα ἐπέθηκε, ait Dio. Quæ enim neq; pater tibi reliqt, neq; fratres, qui dederant, conſeruarũt, ea tibi trado in man⁹, & regẽ Armeniæ facio, vt & tu & illi diſcãt me & regna auferre, & donare poſſe. Hæc cum dixiſſet, ei ſedenti ad pedes diadema impoſuit. Auguſtus Aretæ infenſus fuit, ὅτι τὴν ἀρχὴν μὴ δι' ἐκείνου καθ' αὑτὸν ἔλαβε. ἐγνώκει γὰρ τὴν Ἀραβίαν Ἡρώδῃ διδόναι. quod per ſe non exſpectata Auguſti voluntate regnũ arripuiſſet. Conſtituerat enim Arabiam Herodi dare, ait Ioſephus lib. 14. c. 26. l. 16. c. 16. λυθείσης δὲ τῆς βουλῆς μέσοι ἔχοντες Ἡρώδην Ἀντώνιος καὶ Καῖσαρ ἐξῄεσαν, προαγόντων ἅμα ταῖς ἄλλαις ἀρχαῖς τῶν ὑπάτων θύσαντές τε, καὶ τὰ δόγματα κα-

quotidiana officia togati, ac ſine regio inſigni more clientum præſtiterunt. Eutropius Breuiar. πολλοὶ δὲ καὶ τῶν βασιλέων αὐτῶν ἐπιθυμίᾳ τοῦ αὐγούστου θέας εἰς τὴν ῥώμην ἀφικόμενοι, τὴν ῥωμαϊκὴν μετῆλθον στολήν, οὕτω τε αὐτῷ κατηκολούθουν ἐπὶ τῆς πόλεως, ἢ ἐφ' ἅρματος, ἢ ἐφ' ἵππου φερομένῳ. Diaconus lib. 7. Reges multi ſponte habitu Romano, ad vehiculum Auguſti vel ad equum cucurrerunt. Sueton. Caligula, quoſdam ſummis honoribus functos ad eſſedum ſibi currere togatos per aliquot paſſuum millia iuſſit. Iuuen. ſ. 10.

hinc præcedentia longi
Agminis officia, & niueos ad fræna Quirites.

Lucianus παρέπεσθαι τῷ φορείῳ. Plutarchus in Lucullo, βασιλεῖς δὲ πολλοὶ μὲν ἦσαν θεραπεύοντες αὐτόν, τέσσαρες δέ, οὓς μὲν περὶ αὐτὸν εἶχεν ὥσπερ ὀπαδούς, καὶ δορυφόρους ἵππον ἐλαύνοντι πεζοὺς παραθέοντας ἐν τοῖς χιτωνίσκοις. Ad vehiculum Diocletiani Galerius Cæſar purpuratus cucurrit, cum à Perſis victus eſſet, ait Diaconus lib. 10. Imperator ad Mauritaniæ reges hæc regni inſignia mittebat, baculum argenteum ſupra inauratum, pileum argenteum, qui non totum caput obtegeret, ſed veluti corona loris argenteis circumpendentibus ornaretur, tunicam albam variè diſtinctam, ſoleam auratam, pallium album aurea fibula chlamydis ſpecie ad dextrum humerum deuinctum. Procopius lib. 1. Vandal. νόμος γὰρ ἦν μαυρουσίων ἄρχειν μηδένα, κἂν ῥωμαίοις πολέμιος ᾖ, πρὶν ἂν αὐτῷ τὰ γνωρίσματα τῆς ἀρχῆς ὁ ῥωμαίων βασιλεὺς δοίη. ἔστι δὲ τὰ ξύμβολα ταῦτα, ῥάβδος τε ἀργυρᾶ καταχεχρυσωμένη, καὶ πῖλος ἀργυροῦς οὐχ ὅλην τὴν κεφαλὴν σκέπων, ἀλλ' ὥσπερ στεφάνη τελαμῶσιν ἀργυροῖς πανταχόθεν ἀνεχόμενος, καὶ τριβώνιόν τι

λευκὸν εἰς χρυσῆν περόνην κατὰ τὸν δέξιον ὦμον ἐν χλαμύδος σχήματι θετταλῆς ξυνιὸν, χιτών τε λευκὸς ποικίλματα ἔχων, καὶ ἀρβύλη ἐπίχρυσος. Tzatzes rex Lazorum Conſtantinopolim profectus eſt, vt Agathias lib. 3. ait ἀφῖκτο, τήν τε πατρῴαν ἀρχὴν καὶ τὰ ταύτης παράσημα πρὸς τοῦ βασιλέως ῥωμαίου ἧπερ ἐκ παλαιοῦ νενόμισται δεδεγμένος. εἰσὶ δὲ ταῦτα, στέφανος χρυσοῦς λιθοκόλλητος, καὶ χιτώνιον ποδῆρες ὑπόχρυσον, πέδιλά τε κοκκοβαφῆ, καὶ μίτρα ὁμοίως χρυσῷ καὶ λίθοις πεποικιλμένη, χλαμύδα τε ἁλουργῆ τοῖς βασιλεῦσι τῶν λαζῶν οὐ θέμις ἀμπίσχεσθαι, λευκὴν δὲ μόνον, οὐ μήν τοι πάμπασι γε κοινὴν, οὔτω καὶ εἰθισμένην. ἀμφὶ γὰρ τὸ μεσαίτατον ἐκείνη χρυσῷ ὑφάσματι ἡ κατέρωθεν καταλάμπεται, βασιλικὸν δὲ τὸ ἐμπερόνημα τῆς χλαμύδος λίθοις τε καὶ ἐκκρεμέσι, καὶ τῇ ἄλλῃ κατασκευῇ διαπρέπον, ſuſcepturus patritum regnum, & eius inſignia à rege Romano. Sunt autem iſta, corona aurea lapillis intexta, tunica talaris auro inſignis, calcei cocco tincti, & mitra auro & gemmis diſtincta. Nefas autem eſt regi Lazorum chlamyde purpurea vti, ſed alba tantum, non vſquequaque cõmuni & vulgari. In medio enim chlamys aureo ſubtemine vtrinque lucet, fibula autem regia, qua vincta eſt chlamys lapillis, & monilibus, & alio ornatu ſplẽdet. Libet his ſubiicere quemadmodũ Romę Auguſti, Cæſares, & Antonini dicti ſunt principes, ita & olim in Syria reges omnes dictos Abimelechos, in Ægypto Pharaones, & Ptolomæos, in Thracia Cotyes, in Ionia palmes, Langobardos Flauios, Gotthos Flauios, Parthos Arſacidas, Latinos Murrhanos, Albanos Syluios, in India Taxilas, in Æthiopia reginas Candaces, Hunnorum reges Cahanos, proconſules Africæ ſcipiones. D. Baſilius pag. 33. οἱ βασιλεῖς τῶν ἀλλοφύλων κοινὸν μὲν εἶχον

ιομα δ' ἀβιμελέχ. Eucherius ad Saloniũ & lib.2. de Nominib. Hebraic. Manaſſes in Politicis. καὶ βασιλεὺς μετ' μικρὸν γέγονεν αἰγυπτίοις, καὶ πρῶτοι βασιλεύεσθαι τῶν ἐπὶ γῆς ἀνθρώπων αἰγύπτιοι κατήρξαντο, καὶ τοῦ φορολογεῖσθαι. Paulò poſt, inquit, rex fuit Ægyptiis, & primi hominum AEgyptii regio imperio ſe ſubdiderunt, primi tributa ſoluerunt. Tzetzes Chiliade 5. c.10. τοῖς λύδοις, καὶ ἴωσι τοῖς ἐν ἐφέσου τόποις πρὶν παλμὺς βασιλεὺς ὁ σύμπας ἐκαλεῖτο. Diaconus lib.3. c.16. de geſtis Langobard. & Rhegino in Chronico, reges Langobardorum Flauii, Feſtus, Albanorum reges Murrhani. Seruius tamen ad lib.6. AEneid. Albani omnes reges dicti ſunt Syluii, ab hui⁹ nomine, ſicuti hodie Imperatores Rom. Auguſti vocantur, AEgyptii Ptolomæi, Perſæ Arſacidæ, Latini Murrhani. Q. Curtius lib. 8. Onuphris rex Indiæ regium inſigne ſumpſit, & more gentis ſuæ nomen, quod fuerat patris, Taxilem appellauere populares, ſequente nomine imperium in quemcunque traſiret. Reginæ Æthiopiæ Candaces in actis Apoſt.c.8. Hungorũ reges Cahani, vt Greg. Turõ. li.4.c.24. hiſt. Frãc. vel Chagani Procõſules Africæ Scipiones, vt Capitol. in Gordiano. Regis AEthiopum inſignia P. Diaconus lib.16. his verbis deſcribit. Rex Archetes nudus erat, habens circumcincturam, & in lumbis linea veſtimenta auro contexta. Circa ventrem verò portauit indumenta ſciſſa cum margaritis pretioſis, & in brachiis quinos circulos, & aureas armillas in manibus ſuis, in capite autem pannum gemmatum, habentem ex vtroque ligamento plectas quatuor, & torquem aureũ in collo ſuo, & ſtabat ſuper quatuor elephantes

habentes iugum, & rotas quatuor, & ſuperius currum velatum aureis petalis, vt ſunt principum currus, & ſtans ſupra illos ferebat ſcutum paruiſſimum rotundum, & duas lanceolas aureas, & ſenatus omnis eius erat cum armis, canentes modulationes muſicas. Olim bene agi cum iis regibus putabant, quos ſenatus reges appellaſſet, idque in magna laude & gloria ponebāt. Cicero pro Deiotaro, rex quem ſenatus hoc nomine honorificentiſſimis ſæpè decretis appellauerat. Orat. de Haruſp. Reſponſis. Sed alter eſt rex iudicio ſenatus per nos, pecunia Bogitarus per te appellatus. Apud Liuium lib. 31. Siphacis filius pro magno beneficio à ſenatu petiit, vt rex ſociuſque, & amicus ab ſenatu appellaretur. Cicero pro Sextio conqueritur reges appellatos à populo, qui id nunquam à ſenatu petiiſſent. Dio lib. *39.* Ptolomęus, inquit, multas pecunias impēdit, ὅπως τὴν τε ἀρχὴν βεβαιώσηται, καὶ φίλος, καὶ σύμμαχος ὀνομασθῇ. vt regnum firmaret, & amicus ac ſocius P. *R.* appellaretur. Huic rei originem arceſſit Strabo à bello Aſiatico aduerſus Antiochum, συνέβη δὲ ἡνίκα πρῶτον οἱ ῥωμαῖοι τὰ κατὰ τὴν ἀσίαν διῴκουν νικήσαντες ἀντίοχον, φιλίας καὶ συμμαχίας ἐποιοῦντο πρός τε τὰ ἔθνη, καὶ τοὺς βασιλέας. Contigit Antiocho victo, quo primum tempore Romani res Aſiæ adminiſtrabant, vt amicitias & ſocietates contraherent cum nationibus & regibus: Cappadocibus cum rex defeciſſet dederunt, vt ſuis legibus viuerent, pro amicitia & ſocietate, quæ cum ea gente fuit. *R*egibus munera à ſenatu data oſtendimus. Liuius lib. *27.* Ptolomęo & Cleopatræ togam & tunicam purpuream, ſellam eburneam, pateram auream ex

quinquepondo factum lib. 31. Maſiniſſæ vaſa aurea, argenteaque, toga purpurea, & palmata tunica, cum eburneo ſcipione, & toga prætexta cum curuli ſella. Appianus in Libycis, Maſiniſſæ, στέφανόν τε ἀπὸ χρυσοῦ, καὶ σφραγῖδα χρυσῆν ἔπεμπον, καὶ ἐλεφάντινον δίφρον, καὶ πορφύραν, καὶ στολὴν ῥωμαϊκὴν, καὶ ἵππον χρυσοφάλαρον, καὶ πανοπλίαν. Coronam auream, ſigillum aureum miſerunt, ſellam eburneam, purpuram, togam Romanam, equum auro faleratum, & arma cataphracti equitis. Procop. 1. Perſ. Iuſtinianus Arethæ Gabalæ filio, principi Sarracenorum in Arabia ἀξίωμα βασιλέως περιθέμενος, regium nomen & dignitatem attribuit lib. 2. σύμβολα τῆς ἀρχῆς Imperator τῷ διαδεξαμένῳ τὴν βασιλείαν τῶν λαζῶν ἔπεμπε lib. 1. Gotth. Theodoricus βασιλέως μὲν τοῦ ῥωμαίων οὔτε τοῦ σχήματος οὔτ' ὀνόματος ἐπιβατεῦσαι ἠξίωσεν, ἀλλὰ ῥὴξ τε διεβίω καλούμενος P. Diaconus lib. 15. Lazorum rex à Iuſtino acceptam portauit coronam, & chlamydem imperatoriam albam. Agathias, cum Tzatzes à Iuſtiniano regni Lazorum inſignibus honeſtatus eſſet, eum ἐπιβαίνοντα τοῦ ἀπηνικοῦ, καὶ τῇ βασιλείῳ στολῇ κεκοσμημένον, αὐτίκα οἵ τε στρατηγοὶ καὶ ὁ πᾶς ὁ τῶν ῥωμαίων στρατὸς, δεξιούμενοί τε καὶ τὰ εἰκότα γεραίροντες προηγοῦντο ἐξωπλισμένοι ὡς εὐπρεπέστατα, καὶ ἐπὶ τῶν ἵππων οἱ πλεῖστοι ὀχούμενοι. οἱ δὲ λαζοὶ στοιχηδὸν οἱ προπορευόμενοι σάλπιγγά τε πάντοθεν ἐπήχουν, καὶ τὰ σημεῖα εἰς ὕψος ἐπῆρτο, καὶ ἦν ἡ πομπὴ φαιδρά τε ἐπιεικῶς καὶ γαυροτάτη. Conſtantin. Porphyrog. in Chorographia ῥηγάτον regnum vocat. Inſigne regum Sarracenorum eſt annulus. ibidem, ἐκβαλόντες ἐκ τῶν χειρῶν τοὺς ἑαυτῶν δακτυλίους δεδώκασι δυοὶ γέρουσι ὅπερ ἐστὶ σημεῖον τῆς ἀρχῆς τῶν ἀγαρηνῶν. ἐν ταῖς ἡμέραις καρόλου τοῦ μεγάλου οὐδεὶς τῶν ὑπολοίπων ῥηγῶν ἐτόλμησε ῥῆγα ἑαυ-

ſ

τὸν καλέσαι. Diaconus lib 16. Introiuit byzantium Arethas patricius, & princeps Sarracenorum debita deferre Imperatori filiorum ſuorum, & debiti gratiam, vt ſcilicet poſt obitum ſuum tenerent principatum tribus ſuę. Panegyr. Mamertini. Nam ille quidem magnus Alexander iam mihi humilis videtur Indo regi ſua regna reddendo, cum tam multi reges Imp. veſtri clientes ſint, cum per te regnum receperit Genebon: Eſatech verò munus acceperit. Quid ille aliud expetiuit ad conſpectum cum omni ſua gente veniendo, niſi vt tunc demum integra auctoritate regnaret, cum te Maximiane placaſſet, Conſtantinus Porphyrog. lib. 2 de Themat. ὅτε ἐβασιλεύετο ὁ Βόσπορος κότυϊ τῷ Βοσποριανῷ βασιλεῖ, ᾧ καὶ διάδημα ἐκέλευσε φορεῖν ὁ Καῖσαρ, καὶ τὰς πόλεις αὐτῷ καθυπέταξε. Cæſar Cotyem Boſporanis regem præfecit, eumque diadema ferre iuſſit, vrbes ei ſubdidit.

De funere Imperatorum.

Cap. XIX.

DE Imperatorum Apotheoſi, & funere cenſorio ſupra egimus, iam de luctu & funeris ritu paucis explicemus. Imperator ſi carus ſenatui, populoque Rom. langueret, queſtus & lamenta tota vrbe audiebantur. Ita Romæ, poſtquam Germanici valetudo percrebruit, cunctaque, vt ex longinquo in deterius afferebantur, dolor, ira, & erumpebant queſtus, ait Tacit. lib. 2. Ann. Hos vulgi ſermones audita mors adeo incendit, vt ante edictũ magiſtratuum, ante ſenatꝰ conſultũ, ſumpto iuſticio deſererentur fora, claude-

rentur domus, paſſim ſilentia, & gemitus, nihil compoſitum in oſtentationem, & quanquam neque inſignibus lugentium abſtinerent, altius animis mœrebant. Qua defunctus eſt die, lapidata ſunt templa, ſubuerſæ Deum aræ, lares à quibuſdam familiares in publicum abiecti, partus coniugum expoſiti, quin barbaros ferunt, velut in domeſtico, communique dolore conſenſiſſe ad inducias, regulos quoſdam barbam poſuiſſe, & vxorum capita raſiſſe, ad iudicium maximi luctus. Regum etiam regem, & exercitatione venandi, & conuictu megiſtarum abſtinuiſſe, quod apud Parthos iuſticii inſtar eſt, vt Sueton. Calig. Zonaras, δημόσιον ἐπὶ τῷ τελευτήσαντι βασιλεῖ ἐποίησε πένθος. Publicum luctum ob Imperatoris montem fecit. Dies quo reliquiæ Germanici tumulo Auguſti inferebantur, modo per ſilentium vaſtus, modo ploratibus inquies, plena vrbis itinera, conlucentes per campum Martis faces. Illic miles cum armis, ſine inſignibus magiſtratus, &c. fuere, qui publici funeris pompam requirerent, compararentque, quę in Druſum patrem Germanici honora, & magnifica Auguſtus feciſſet. Ipſum quippe aſperrimo hyemis, Ticinum vſque progreſſum, neque abſcedentem à corpore ſimul vrbem intrauiſſe, circumfuſas lecto Claudiorum, Iuliorumque imagines, defleꝃum in foro, laudatum pro roſtris, cuncta à maioribus reperta, aut quæ poſteri inuenerunt cumulata, &c. Vbi illa veterum inſtituta? Præpoſitam thoro effigiem, meditata ad memoriam virtutis carmina, & laudationes, & lachrymas, vel doloris imitamenta, ait Tacitus lib. 3. Annal. Ad nuntium

è Pannonia de M. Antonini obitu, confuſa luctu publico vrbe, ſenatus in curia veſte atra amictus lachrymans conuenit, ait Victor. Auguſti reliquias legerunt primores equeſtris ordinis tunicati & diſcincti, pedibusq; nudis, ac in Mauſoleo cõdiderũt. Id opus inter Flaminiam viam, ripamque Tiberis Sexto ſuo conſulatu exſtruxerat, circumiectaſque ſyluas, & ambulationes in vſum populi tunc iam publicarat, ait Sueton. Gregoras lib. 3. καὶ τὸ τοῖς βασιλεῦσι πρέπον δημοσίᾳ στήσασθαι πένθος. luctum qui debetur regibus, publice conſtituere. Senatus Liuiæ luctum imperauit fœminis per totum annum, ei arcum decreuerunt, quod nulli vnquam antea fœminæ. Dio, ἡ βουλὴ πένθος αὐτῇ παρ᾽ ὅλον ἐνιαυτὸν ἐψηφίσατο. ἁψῖδα αὐτῇ, ὃ μηδεμιᾷ ἄλλῃ γυναικὶ, ἐψηφίσαντο. Iuſticium Romæ indictum in funere principum, mutata veſtis, quod in luctu ſolemne. Lucanus,

— ferale per vrbem

Iuſticium, latuit plebeio tectus amictu

Omnis honos, nullos comitata eſt purpura faſces.

Iuuenalis. Pullati proceres, differt vadimonia prætor. Dio, τὴν βουλευτικὴν ἐσθῆτα καταθέμενοι, καὶ τῇ ἱππάδι τὴν γερουσίαν, ὥσπερ ἐπὶ μεγάλῳ τινὶ πένθει συναγαγόντες. Senatoria veſte depoſita, in equeſtri ſenatũ, vt in magno luctu cõuocantes. Plebs ipſa veſtẽ mutabat, ſenatus equeſtrẽ & anguſticlauiam, equites plebeiam, plebs ſordidam veſtem ſumebat. Liuius lib. 6. plebem veſtem mutaſſe, capillum ac barbam promiſiſſe. Mulieres purpuram, atque aurum deponebant, viri capillum ac barbam promittebant. Liuius l. 34. Mulieres quid aliud in luctu quam purpuram atque aurum deponunt, quid

cum eluxerunt ſumunt? Diebus luctus lugentes in pellibus erant, ait Feſtus. κλεισεῖαι laneæ vittæ funebres. Liuius, Tabernæ circa forum clauſæ, iuſticiumq. in foro ſua ſponte cœptum, priuſquam indictum, lati claui, aurei annuli poſiti. Polybius lib. de legation. καὶ πιναρὰν ἐσθῆτα μεταμφιασάμενος, καὶ κοινήν, καὶ πώγωνα τρέφων. Sordidam veſtem, & communem induens, alens barbam. Liuius lib. 43. Principes ciuitatis in conſpectu populi annulis aureis poſitis veſtem mutarunt. In funere Imperatorum ſenatores in theatro penulati, anguſtum clauum ſumunt, non alias, vt Dio. Commod' παρήγγειλεν τοῖς βουλευταῖς ἔν τε τῇ στολῇ τῇ ἱππάδι, καὶ ἐν ταῖς μανδύαις εἰς τὸ θέατρον εἰσελθεῖν, ὅπερ οὐκ ἄλλως ποιοῦμεν εἰσιόντες εἰς τὸ θέατρον, εἰ μὴ τῶν αὐτοκρατόρων τις μεταλλάξειε. monuit ſenatores, vt in veſte equeſtri, & in penulis in theatrum inirent, quod non aliter facimus, quàm ſi exceſſerit vnus aliquis ex Imperatoribus. Iulianus Conſtantii funus ſequutus detracto diademate, τῆς κεφαλῆς περιελόμενος τὸ διάδημα. Septizonium ea fini à Seuero exſtructum, qua Mauſolæum ab Auguſto, dictũ autem ſeptizonium, quia tæniis quibuſdam diuerſi columnarum ordines diſtinguebantur. Spartianus, Geta illatus maiorum ſepulcro, hoc eſt, Seueri, quod eſt Appia via euntibus ad portam, dextrum ſpecie ſeptizonii exſtructum, quod ſibi ille viuus ornauerat. vnde ſequitur Antoninorum ſepulcrum, & Seueri ſeptizonium eiuſdem Mauſolæi partes fuiſſe, quia Seueri cineres in Antonineum illati. Ammianus lib. 15. regiæ ſepulturæ Vlimaëchus Nymphæum condidit. Heroum Iulio, & reliquis Imper. Romani apud Dionem

αὐγούστειον. Corpus mortui Auguſti ſenatus humeris in campum delatum, crematumque, vt Sueton. lib. 2. Tacit. lib. 1. Dio, τὸ δὲ σῶμα τὸ τοῦ αὐγούστου πρῶτοι καθ' ἑκάστην πόλιν ἐκ διαδοχῆς ἐβάστασαν. πρὸς δὲ δὴ τῇ ῥώμῃ γενόμενοι ἱππεῖς παραλαβόντες νυκτὸς ἐς τὸ ἄστυ ἐκόμισαν, τῇ δὲ ὑστεραίᾳ βουλὴ ἐγένετο, καὶ ἐς αὐτὴν οἱ μὲν ἄλλοι τὴν ἱππάδα στολὴν ἐνδεδυκότες συνῆλθον, οἱ δὲ ἄρχοντες τὴν βουλευτικὴν, πλὴν τῶν ἱματίων περιπορφύρων. ὁ δὲ δὴ τιβέριος καὶ ὁ δροῦσος υἱὸς αὐτοῦ φαιὰν τὸν ἀγοραῖον τρόπον πεποιημένην εἶχον, καὶ τοῦ μὲν λιβανωτοῦ καὶ αὐτοὶ ἔθυσαν. Corpus Auguſti primi per vrbes quaſque tulerunt per vices. Romam vbi ventum, equites de nocte in vrbem intulerunt. Die ſequenti ſenatus habitus eſt, in quem alii equeſtri veſte conuenerunt, magiſtratus veſte ſenatoria, ſiue prętexta, Tiberius & Druſus eius filius pulla veſte plebeio more, & thus ipſi ſacrificarunt. Cineres Druſi tribunorum, centurionumque humeris portabantur, præcedebant incompta ſigna, verſi faſces, atque vbi Colonias tranſgrederētur atrata plebes, trabeati equites, pro opibus loci veſtem, odores, aliaque funerum ſolemnia cremabant, etiam quorum diuerſa oppida, tamen obuii & victimas, atque aras Diis manibus ſtatuentes, lachrymis, & conclamationibus dolorem teſtabantur, ait Tacit. lib. 3. Ann. Pedo elegia ad Liuiam,

Quos primum vidi faſces, in funere vidi,
Et vidi verſos, indiciumque mali.

Virgil. lib. 11. AEne.

& verſis Arcades armis.

Lib. 6. *Et ſubiectum more parentum*
Auerſi tenuere facem.

Omnia enim honoris argumenta verſa, ipſi auerſi officium præſtabant. Neruæ corpus à ſenatu, vt quondam Auguſti, humeris delatum, in ſepulcro Auguſti, in campo Martio ſepultum. In medio campo Martio fuit culina, ſeu καύστρα Auguſti. Strabo, ἐν μέσῳ δὲ τῷ πεδίῳ ὁ τῆς καύστρας αὐτοῦ περίβολος, καὶ οὗτος λίθου λευκοῦ, κύκλῳ μὲν περικείμενον ἔχων σιδηροῦν περίφραγμα, ἐντὸς δ' αἰγείροις κατάφυτος. in medio campo vſtrinæ eius ambitus ex lapide albo, ferreo vallo cinctus extrinſecus, intrinſecus populis conſitus. Seneca tamen in ludo Claudii Mauſolæum Auguſti via Appia ponit & vſtrinam. Diaconus lib. 8. Traiani cineres in vrna aurea Romam relati, humatique in Traiani foro ſub eius columna, cuius altitudo 140. pedes habet, & imago poſita ſicut triumphantes ſolent in vrbem inuecta, ſenatu præeunte, & exercitu. Appianus tradit primum Syllam per honorem ſepultum in campo Martio, poſtea in eodem tumulus Iuliæ, Iulio, Auguſto. Tacit. lib. 1. Annal. In campo Martis ſede deſtinata. Strabo in deſcriptione campi Martii monet ὂν τῆς καύστρας τοῦ αὐγούστου τόπον, diuerſum à Mauſolæo fuiſſe. Buſta autem Imperatorum, non tantum Mauſolęa, religione ſacra fuere, ideo conſepiebantur materia. Sueton. lib. 6. Denique buſtum eius conſepiri, niſi humili, leuique materia neglexit. Ibidem, in eo monumento ſolium Porphyretici marmoris ſuperſtante Lunenſi ara circumſeptum eſt de lapide Thaſio. Statius in tumulo Priſcillæ,

tantas venerabile marmor
Sepit opes.

Virg. Culice, *tumulus formatum creuit in orbem*

Quem circum lapidum læui de marmore formas
Conſerit. Sed hæc de monumento.

Seueri corpus militari more ornatum in pyram miſſum, de curſione militum & puerorum honeſtatum eſt. Oſſa in vrnam Porphyretici lapidis iniecta Romã delata ſunt, & in Heroum Antoninorum condita. Dio, τὸ σῶμα στρατιωτικῶς κοσμηθὲν ἐπὶ πυρὰν ἐτέθη, καὶ τῇ τε τῶν στρατιωτῶν, καὶ τῇ τῶν παίδων περιδρομῇ ἐτιμήθη. τὰ ὀστᾶ ἐς ὑδρίαν πορφυροῦ λίθου ἐμβληθέντα ἔς τε τὴν ῥώμην ἐκομίσθη, καὶ ἐς τὸ ἀντωνινεῖον ἀπετέθη. Dio lib. 51. crepidinem Iulii Heroi, κρηπῖδα commemorat, quam Pauſanias 2. Elias. περιοικοδομὴν interpretatur, ſeptum vndique ædificium. Mauſolęum Cæſarum, cum derepente patuiſſet omen mortis Imper. fuit, vt Sueton. in Veſpaſ. c. 23. Dio templum vocat in Seuero. κάλπιν ἔνθα ἦν τὰ στόηρου λείψανα ἀπέθετο ἐν τῷ νέῳ ἔνθα βασιλέων ἱερὰ μνήματα. Vrnam in qua erant reliquiæ Seueri, repoſuit in templo, vbi principum ſacra erant monumenta. Hadrianus ad fluuium ſepultus eſt ad pontem AElium. Ibi enim monumentum exſtruxerat, quia Auguſti Heroum plenum erat, & iam in eo nemo condebatur. Liuia in Auguſti monumento ſepulta. Cedrenus, Hadrianus ἐτάφη πρὸς αὐτῷ τῷ ποταμῷ πρὸς τῇ γεφύρᾳ τῇ αἰλίᾳ. ἐνταῦθα γὰρ τὸ μνῆμα κατεσκευάσατο. τὸ γὰρ τοῦ αὐγούστου ἐπεπλήρωτο, καὶ οὐκέτι οὐδεὶς ἐν αὐτῷ ἐτέθη. Liuia ἐν τῷ μνημείῳ τῷ τοῦ αὐγούστου. Non ſatis intelligo, vnde Zonaras hauſerit Auguſto mortuo, Tiberium & Druſum præiuiſſe luctui cadaueris, quod omnino non attigerint, quia nefas fuit, Imperatoribus mortuum attingere. προηγεῖσθαι τοῦ πένθους τοῦ νεκροῦ παντελῶς μὴ ἁπτομένους. οὐ γὰρ ἐξῆν

τοῖς

τοῖς μοναρχοῦσι. Hoc ſcio, Pontifici Max. nefas fuiſſe videre mortuum, ideoque Druſi cadauer obuolutum, & obtectum in foro propoſitum, qua die Tiberius eum pro roſtris laudauit. Tiberium autem non attigiſſe corpus Auguſti contra fidem hiſtoriæ eſſe videtur, cum apud Tacitum lib. 1. Tiberii edictum fuerit, quo patres in curiam vocabat de honoribus patris conſulturus, neque abſcedere à corpore, idque vnum ex publicis muneribus vſurpare. Auguſtus ipſe dedit Druſo mortuo, vt ab eius corpore non abſcederet, vt Tacit. lib. 3. Ipſum quippe Auguſtum aſperrimo hyemis Ticinum vſque progreſſum, neque abſcedentem à corpore vrbem ſimul intraſſe. Eutropius lib. 8. Caracalla funere publico elatus eſt. ἐγένοντο δ' αὐτῷ τὰ νενομισμένα παρὰ τοῦ στρατοῦ, ei iuſta perſoluta ab exercitu. Britannicus veneno ſublatus à Nerone, per forum elatus eſt. Dio, διὰ τῆς ἀγορᾶς ἀγόμενος. Iulii cadauer in foro propoſitum, orationem funebrem Antonius ſuper eo habuit, τοῦ νεκροῦ ἐς τὴν ἀγορὰν προτεθέντος, καὶ λόγον ἐπ' αὐτῷ τοῦ ἀντωνίου εἰπόντος. ait Dio. Caracallus & Geta properarunt Romam, reliquias patris deportantes. Corpus enim eius igni tradiderant, cinereſque cum aromatibus in vrnam Alabaſtri conditos Romam tulerunt, vt in ſacris monumentis Imperatorum reponerent. Herodianus li. 3. εἴς τε τὴν ῥώμην ἠπείγοντο κομίζοντες τὰ πατρὸς λείψανα. τὸ γὰρ σωμάτιον πυρὶ παραδόντες, τήν τε κόνιν σὺν τοῖς ἀρώμασιν εἰς κάλπιν ἀλαβάστρου ἐμβαλόντες ἀπεκόμιζον εἰς τὴν ῥώμην εἰς τὰ βασίλεια ἱερὰ μνήματα ἀποθησόμενοι. Gordiano Iuniori Heroum exercitus exſtruxit, viceſimo mlliario à Circeſſo ait Eutropius. Conſtantinopoli moris fuit, vt

nona die à morte regis fœminæ omnes illuſtres conuenirent in monaſterium Soſandron, vel aliud templum, vbi corpus Imper. ſepultum eſſet, vt ſolemni luctu defungerentur, & memoriam eius celebrarent. Aderant omnes magiſtratus & ſubditi. Cum autem ſacri hymni adhuc canerentur. ἐνάτη μὲν ἡμέρα παρῆν μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ βασιλέως, καὶ ἅπασαι τῶν ἐνδόξων συνήεσαν γυναῖκες, ἐπὶ τῇ μονῇ τῶν σωσάνδρων, Seruatorum humani generis, ἔνθα καὶ τὸ τοῦ βασιλέως τέθαπται σῶμα, τὸ νενομισμένον τελοῦσαι πένθος, καὶ τὰ μνημόσυνα. παρῆσαν δ' ὁμοῦ καὶ πάντες ἄρχοντες, καὶ ἀρχόμενοι. ἔτι τῆς ἱερᾶς τελουμένης ὑμνῳδίας. vt Gregoras lib. 2. lib. 9. ἔνθα δὴ καὶ τὸ πένθος βασιλέως κατ' ἔτος ἐπ' ἐννέα ἡμέρας τετέλεσται. In æde Soſandrorum ex more quotannis luctus Imperatoris nouem diebus factus eſt. Imagines Iuliæ gentis in funere principum prælatas eſſe contritum eſt. Tacitus lib. 3. Druſi funus imaginum pompa maxime illuſtre fuit, cum origo Iuliæ gentis Æneas, omneſque Albanorum reges, & conditor vrbis Romulus, poſt Sabina nobilitas, Appius Claudius, cæterçque Claudiorum effigies longo ordine ſpectarentur. Iuliani corpus defuncti pollinctum, conditumque in loculis. Iouianus etiam tum protector domeſticus, cum regia proſequi pompa Conſtantinopolim vſque iuſſus eſt prope neceſſitudines eius humandum, ait Ammianus lib. 21. Eique vehiculo inſidenti, quod portabat reliquias, vt principibus ſolet, annonæ militaris offerebantur indicia, vt ipſi nominant proba, & animalia publica monſtrabantur, & ex vſu crebreſcebant, occurſuſque, & alia ſimilia. Conſtantinopoli corpora Imper. cremare non fuit moris, ſed ea includebant

arca lapidea, & in Diuorum Petri & Pauli æde humabant condebantque, ἐν τῇ ἐπωνύμῳ τῶν ἀποστόλων ἐκκλησίᾳ, quaſi ſacerdotium cum maieſtate regia paria faciat. ὡς τῆς ἱερωσύνης ὁμοτίμου τῆς βασιλείας οὔσης, vt Cedrenus. Iuliani corpus in arca Porphyretica tereti cylindri forma incluſum eſt, οὗ τὸ δύστηνον σῶμα ἀπεκομίσθη ἐν κωνσταντίου πόλει, καὶ ἐτέθη ἐν λάρνακι πορφυρᾷ κυλινδροειδεῖ ἐν ᾧ ἐπέγραψεν ἐλεγεῖον τοῦτο, ait Cedrenus. Arcadii corpus poſitum in templo ſanctorum Apoſtol. in porticu ad meridiem, vbi & eius vxor Eudoxia, ἐν τῇ μεσημβρινῇ στοᾷ, eodem auctore. Sic & Theodoſii iunioris corpus poſitum in templo ſanctorum Apoſt. vbi & Theodoſii maioris corpus. Conſtantini magni corpus poſitum in arca Porphyretica, ſeu Romana, ipſe & mater eius Helena, ἀπετέθη ἐν τῇ λάρνακι πορφυρᾷ ἤτοι ῥωμαίᾳ. Iuſtini ſecundi corpus poſitum in Heroo Iuſtiniani in arca Proconneſia, cum Sophia vxore. Conſtantinus magnus apud Zonaram in æde ſanctorum Apoſtolorum poſitus eſt ἐν ἰδιαζούσῃ μὲν τῇ στοᾷ, ἣν ἐπὶ τῇ ταφῇ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ᾠκοδόμησε κωνστάντιος, in porticu propria, quam ad ſepeliendum patrem exſtruxit Conſtantius. Cedrenus in Iuſtino ſecundo moris fuiſſe ait Conſtantinopoli, vt corpora Imper. conderent in arca Porphyretica & viridi, & Proconneſia, ἐν λάρνακι πορφυρετικῇ, καὶ πρασίνῳ. Idem ait Heroum Conſtantinopoli fuiſſe, vbi corpora Conſtantini, Euſebiæ, & Helenæ ſint condita. Solemne item fuit in funere principum, vt laudationes haberentur, quas primum vſurpatas volunt Athenis à Pericle, vt prodit Thucidides, deinde Romæ. Iulius Cæſar quæſtor Iuliam amitam, &

vxorem Corneliam defunctas laudauit de more pro roſtris, vt Suetonius. Antonius in foro laudationem Cæſaris habuit. Tiberius ἐπῃνέθη ὑπὸ τοῦ καίου, vt Dio. laudauit filium pro roſtris Tiberius, ait Tacit. lib. 3. funus imaginarium Pertinaci ductum eſt, & Cenſorium, & ab ipſo Seuero funebri laudatione honoratus eſt, vt Capitolin. Druſus Auguſtum è commentario laudauit. προτεθείσης δὲ τῆς κλίνης ἐπὶ τοῦ δημαγορικοῦ βήματος, ἀπὸ μὲν ἐκείνου ὁ δροῦσος τι ἀνέγνω, ἀπὸ δὲ τῶν ἑτέρων ἐμβόλων τῶν ἰουλείων ὁ τιβέριος δημόσιον δή τινα κατὰ δόγμα λόγον ἐπ' αὐτῷ ἐπελέξατο. lecto propoſito in ſuggeſtu, vnde conciones habentur, inde Druſus legit aliquid, id eſt, pro roſtris, ex aliis roſtris Iuliis Tiberius publicè laudationem Auguſti ex decreto ſenat⁹ habuit. Tiberi⁹ in ſenatū ingreſſus cum laudationem conuenientem filii feciſſet, domum relatus eſt. καὶ τὸν προσήκοντα ἐπὶ τῷ παιδὶ ἔπαινον ποιησάμενος, οἴκαδε ἐκομίσθη. Idem Epitaphium amici defuncti per ſe in publico recitauit. Seuerus. ἀνέβη ἐπὶ τὸ βῆμα τὸ τῶν ἐμβόλων, καὶ ἀνέγνω τὸ ἐγκώμιον τοῦ περτίνακος, ait Dio, Seuerus aſcendit in roſtra, & laudationem pertinacis legit. Funus Veſpaſiani centies HS. fuit, in quo mimi adhibiti, qui dicta dicerent, & lecto funebri præirent. Suetonius Veſpaſ. c. 19. Sed & in funere Fauo Archimimus perſonam eius ferens, imitanſque, vt mos eſt, facta & dicta viui, interrogatis palam procuratoribus, quanti funus & pompa conſtaret? vt audiit HS. centies, exclamauit. Morem autem hunc ſeruatum in nobilium funeribus indicat Dionyſius Halycarnaſſeus lib. 7. εἶδον δὲ καὶ ἐν ἀνδρῶν ἐπισήμων ταφαῖς, ἅμα ταῖς ἄλλαις πομπαῖς προηγουμένους, τῆς κλίνης σατυριστὰς χορούς, κινου-

ὀρχοῦντας τὴν σικιννιν ὄρχησιν, μάλιστα δ᾽ ἐν τοῖς εὐδαίμοσι κήδεσι.
Vidi etiam in funere virorum illuſtrium, cum alia pópa prætereuntes choros ſatyricos,ſaltantes ſaltationem Sicinnicam, maxime ſi diuitum exſequiæ eſſent. Huc pertinet ille ſcurra,de quo in Tiberio c. 57. Scurram qui prætereunte funere elato mortuo mãdarat,vt nuntiaret Auguſto, nondum reddi legata, quę plebi reliquiſſet. Ritum qui ſeruatus in funere Iuſtiniani Imperatoris belle deſcripſit Corippus lib.3.

—— paßimq́; per aulam
Porticibus longis ſtabat cum plebe ſenatus.
Interius flentes famuli, vaſa aurea mille,
Mille columnarum ſpecies,argentea mille,
Quæ ſuper impoſitis implebant atria ceris
Ordine cuncta ſuo,patrum ſic more parata.
Triſte miniſterium latam feruebat in aulam,
Alta ſuperpoſitis radiabant ſtramina gemmis,
Tempore quas priſco Romana potentia cœpit.
Tura Sabæa cremant,flagrantia mella locatis
Infundunt pateris, & odoro balſama ſucco.
Centum aliæ ſpecies, vnguentaq́; mira feruntur
Tempus in æternum ſacrum ſeruantia corpus.
—— non plura moratus
Auguſtus nutu tolli ſublimine feretrum
Imperat, & tota populus proceßit ab aula,
Mœſtaq́; funereas accendunt agmina ceras,
Omnis in exſequias ſexus conuenit, & ætas,
Hinc Leuitarum venerabilis ordo canentum,
Virgineus tonat inde chorus.
Attonitæ matres reſolutis crinibus ibant,

Tranſitus ob cauſam multi Pia tura cremabant,
Donec Apoſtolici ſubeuntes atria templi,
Inclyta ſacrato poſuiſſent membra ſepulcro,
Quod prius ipſe ſibi puro conſtruxerat auro.

Eadem pene in funere Paulæ, & Fabiolę vſurpata oſtendit D. Hieronymus, Paula mortua tranſlata eſt epiſcoporum manibus,& ceruicem feretro ſubiicientibus, cum alii pontifices lampadas, cereoſque præferrent,alii choros ſpallentium ducerent,tota ad funus eius Palæſtina concurrit. Nihil pallor mutauerat faciem, ſed ita dignitas oris compleuerat, vt eam putares dormientem.(Hic mihi nota vultu & ore aperto Paulã in feretro elatam) Pſalmi perſonabant, non ſolum triduo, donec ſubter eccleſiam conderetur, ſed per omnem hebdomadem. In epitaphio Fabiolæ ſonabant pſalmi, & aurata tecta templorum reboans in ſublime,quatiebat alleluia. Apud AEgas Macedoniæ vrbem,reges Macedoniæ ſepulti,vt Plin. lib. 4. c. 11. De funere Syllæ Appianus legendus. ἐφέρετο ὁ νέκυς τοῦ σύλλα διὰ τῆς ἰταλίας εἰς τὸ ἄστυ ἐπὶ κλίνης χρυσηλάτου, &c. ἐφέρετο δ' αὐτοῦ σημεῖα, καὶ πελέκεις ὅσοις ζῶν ἔτι ἐκοσμεῖτο. &c. τὸ δὲ λέχος ὑποδύντες ἀπὸ τῆς βουλῆς ἄνδρες εὔρωστοι διεκόμιζον, ἐς τὸ πεδίον ἄρειον ἔνθα βασιλεῖς θάπτονται μόνοι. Ferebatur cadauer Syllæ per Italiam in vrbem in aureo lecto. Ferebantur ſigna,vexilla, ſecures, & faſces, quibus viuus vſus. Senatores robuſtiſſimi humeris lectum in campum Martium intulerunt, vbi ſoli reges ſepulti. De funere Hephęſtiõis lege Ælianũ l. 7. c. 8. var. hiſt. Imperatorib. quia Cenſores & Pontifices fuere, nefas fuiſſe monuimus mortuum ſpectare, tum quia Dii habiti Impera-

tores, Diis autem nefas mortuos cernere. Euripides in Hippolyto,

> οὔ μοι θέμις φθιτοὺς ὁρᾶν,
> οὐδ' ὄμμα χραίνειν θανασίμοις ἀναπνοαῖς,

Non mihi fas videre mortuos, nec oculos polluere aſpiritu mortuali, ait Diana Hippolyto mortuo. Idem in Alceſti

> μή με μίασμα ἐν δόμοις κίχῃ
> λείπω μέλαθρα.

Ne me, inquit Apollo, piaculum in domo inueniat relinquo domum, cum moreretur Alceſtis. Dio, οὔτε γὰρ τῷ ἀρχιερεῖ ἀπείρηται νεκρὸν ὁρᾶν, οὔτε τῷ τιμητῇ, πλὴν ἂν τὸ τέλος ταῖς ἀπογραφαῖς μέλλει ἐπάξειν. ἂν γάρ τινα πρὸ τοῦ καθαρσίου ἴδῃ, ἀνάδαστα τὰ πραχθέντα αὐτῷ πάντα γίγνεται. Nec enim interdictum eſt Pontifici mortuum videre, nec cenſori cum cenſum egerit, & luſtrum condiderit. Ante id tempus ſi mortuum viderit, & aliquid in cenſu egerit, omnia irrita ſunt. De Pontifice ſupra id falſum oſtendimus. Auguſtus Agrippam mortuum laudaturus παραπέτασμα iniecit, in Octauiæ funere Auguſt⁹ παραπετάσματι ἐπὶ νεκροῦ χρησάμενος, καὶ αὐτὸς τ' ἐκεῖ τὸν ἐπιτάφιον εἶπεν. Velis vſus ſupra cadauer, laudationem habuit. Tunicati, diſcincti, pedibus nudis oſſa legebant, Suetonio narrante in Auguſto c. 101. Tibullus,

> *Pars quæ ſola mei ſuperabit corporis, oſſa*
> *Incinctæ nigra candida veſte legant.*

Auguſtus bis laudatus, pro æde D. Iulii à Tiberio, pro roſtris ſub veteribus à Druſo Tiberii filio, Suetonius c. 100. Dio lib. 54. lib. 55. Qui mos ab Auguſto induct⁹, cum prius ſemel tantum laudarentur. Sepulcris in-

cluſum aurum, veſtis pretioſa, gemmæ. Plautus in Pſeudolo, ex hoc ſepulcro vetere viginti minas effodiam. Pet. Diaconus de notis, I.M.I.S. B.A. In memoria iſta ſunt bona abſcondita. malim in monumento iſto. item, IN. HC. MN. SP. SN. FN. In hoc momunento ſunt pecuniæ ſine fine. In veteri monumento,

Plutoni ſacrum munus ne attingite fures.

Caſſiodorus lib. 4. e. 18. 34. Phædrus fab. 37. Sidonius ep. 12. lib. 3. Opertorium poſuit pro tumulo. Ambroſius ep. 34. Operculum quo regales exuuiæ teguntur. Iordanus hiſtor. Gotth. Attilæ corporis coopercula auro, argento, ferro communiunt. Lucus interdum tumulis prætextus. Statius lib. 5.

Et magno tumulum prætexere luco.

Eſt locus ante vrbem qua primum naſcitur ingens
Appia. Vbi monumenta, Heroa, tumuli.

De funere Bruti vide Dionyſium Halycarnaſſeum. Ammianus ſcribit, Valentiniani corpus poſt conclamata ſuprema conditum ad ſepulturam, vt miſſum Conſtantinopolim inter Diuorum reliquias conderetur. Loca in agris religioſa fiebant ad ſepulturam. Hora. ſ. 8. lib. 1.

Mille pedes in fronte, trecentos cippus in agris
Hic dabat, hæredes monumentum ne ſequeretur.

De tumulo Cyzici Apollonius Rhod. lib. 1. Argon. p. 51. Nimius ſum in hoc argumento. Detur tamen hoc & iuuentuti, & otio meo, vt paucula de ritu funerum ſubiiciam, ab aliis prætermiſſa. Non tantum Romæ, ſed etiam in Perſis, Græcis, & aliis gentibus ſepulturę magnificentia, ſepulcrorumque ſpectata, de qua

de qua conſule Arrianum ſub finem libri ſexti, vbi de monumento Cyri agit, Plutarchum in Arato, de cuius ſepultura, vt intra mœnia præter morem fieret, Delphicum oraculum conſultum. νόμου δ' ὄντος ἀρχαίου μηδένα θάπτεσθαι τειχῶν ἐντὸς, ἰσχυρᾶς δὲ τῷ νόμῳ δεισιδαιμονίας προσούσης ἔπεμψαν εἰς Δελφοὺς. Pyra Imperatoribus quomodo ſit exſtructa, ſupra oſtendimus. Iſidorus lib. 15. pyram ædificium ſepulcri eſſe ait quadratum, & faſtigiatum à lato incipiens, in anguſtum deſinens. Vitruuius lib. 2. c. 9. Pyram alternis trabibus tranſuerſis componi turris inſtar. Virgil. lib. 6.

—— aramq; ſepulcri
Congerere arboribus, cœloq; educere certant.
Itur in antiquam ſyluam, &c.

Nicetas ſepulcrum Imperatorum ex lapide fuiſſe ſcribit, qui in 7. vertices aſſurgeret, σὲ μὲν ὁ ἑπταχόρυμβος οὗτοσὶ συνέξει λίθος. In monumentis inciſa elogia, velut hoc ad portam de Calatino, vno ore cui plurimę conſentiunt gentes, populi primarium fuiſſe virum, apud M. Tullium lib. 2. de finib. & Tuſcul. 1. An tu egreſſus porta Capena, cum Calatini, Scipionum, Seruiliorum, Metellorum ſepulcra vides. Maiores noſtri ſtatuas multis, paucis ſepulcra decreuerunt. AEdiles curules edictum, quod de funeribus habeant Sulpitii funeri mittere, vtique locum ſepulcro in campo Exquilino conſul pedes 30. quoque verſus aſſignet, quo Sulpitius inferatur, quod ſepulcrum ipſius ſit, & poſterorum, vti quod optimo iure ſepulcrum publice datum, apud eundem Philippp. 9. Indictiuum illud funus fuit, ad quod per præconem populus euocatus, ait Feſtus.

Funus Hephæſtioni ab Alexandro magnificentiſſimum apud Diodorum Siculum p. 624. libri græci. Corpora Imperatorum purpura veſtita, priuſquam efferrentur. Corippus lib.1.

Purpureaq; in veſte iacens requieſcere ſomno.

Gregorius Turon. lib. 4. c. vlt. lib. 6. c. 9. Exinde ablutus atque veſtitus in eccleſiam defertur. Ennius, Neque terram iniicere, neque cruenta conueſtire mihi corpora licuit. vulgò Romæ toga veſtiti. Iuuenal.

Pars magna Italiæ eſt, ſi verum admittimus in qua
Nemo togam ſumit niſi mortuus.

Ridet hunc ritum Lucianus lib. de luctu, λαμπρῶς ἀμφιέσαντες, ἵνα μὴ ῥιγῷεν δηλονότι παρὰ τὴν ὁδόν. ὁ δ' εὐσχήμων καὶ καλὸς, καὶ καθ' ὑπερβολὴν ἐστεφανωμένος ὑψηλὸς πρόκειται, καὶ μετέωρος, ὥσπερ ἐς πομπὴν κεκοσμημένος. Splendide amicientes, ne rigerent in via. Ille autem ſpecioſus, & pulcher, & ſupra modum coronatus, altus propoſitus, & ſublimis ad pompam ornatus. Chryſoſtomus ſerm. 1. de Iob. οἱ κατὰ σάρκα γονεῖς, ὅταν ἔχωσιν υἱὸν ταῖς ἐσχάταις ἀναπνοαῖς συνεχόμενον περικαθίζονται, λόγων τελευταίων ἀκροῶνται, χεῖρας αὐτοῦ περιπτύσσονται, συνταγὰς περὶ τῶν ἀδοκήτων συνάπτουσι, στόμα φιλοῦσι, τὰ τελευταῖα τῶν πατέρων φιλήματα. ἀποδέδωκε τὴν ψυχὴν ὁ παῖς, parentes ſecundum carnem, cum filium habent extrema ſpirantem circumſident, poſtremos ſermones audiunt, manus eius complectuntur, præcepta de inſperatis coniungunt, oſculantur poſtrema oſcula. Puer reddidit animam, vt qui dederat iuſſit, parentes eum formant, manus extendunt, oculos claudunt, caput erigunt, pedes exporrigunt, lauant, veſte digna amiciunt, & ſuam calamitatem

conſolantur, ὡς ὁ δεδωκὼς ἐκέλευσεν, οἱ γονεῖς χρηματίζουσι, χεῖρας ἀποτείνουσι, ὀφθαλμοὺς ἀποκλείουσι, τὴν κεφαλὴν διορθοῦσι, τοὺς πόδας ἐκτείνουσι, ἀπολούουσι, τοῖς ἀξίοις ἀμφιάζουσι ἐνταφίοις, καὶ τὴν ἰδίαν συμφορὰν παραμυθοῦνται. Nonnulli armati ſepulturæ dati. Thucidides lib. 5. Amphipolitæ Braſidam σὺν ὅπλοις δημοσίᾳ ἔθαψαν ἐν τῇ πόλει πρὸ τῆς νῦν ἀγορᾶς οὔσης, καὶ περιείρξαντες αὐτοῦ τὸ μνημεῖον ὡς ἥρωΐ τε ἐντέμνουσι, καὶ τιμὰς δεδώκασι, καὶ ἀγῶνας, καὶ ἐτησίους θυσίας. Cum armis publicè ſepelierunt in vrbe ante forum, quod nunc eſt, & monumentum eius ſepientes, vt Heroi faciunt, & honores deferunt, & certamina & ſacrificia annua. De funere regio Spartæ Herodotus lib. 6. legatur. De ludis in funeribus virorum principum, Iſocrates in Euagora, τιμῶντά σε τὸν τάφον τοῦ πατρὸς, οὐ μόνον τῷ πλήθει καὶ τῷ κάλλει τῶν ἐπιφερομένων, ἀλλὰ καὶ χοροῖς, καὶ μουσικῇ, καὶ γυμνικοῖς ἀγῶσι, ἔτι δὲ πρὸς τούτοις ἵππων τε καὶ τριήρων ἁμίλλαις. Cum honorares tumulum patris, non ſolum multitudine & pulcritudine eorum, quæ inferuntur, ſed choris, & muſica, & gymnicis certaminib9, & inſuper equeſtri, & nauali prœlio. De funere Attilæ Iornandes, crinium parte truncata Hunni mortuo Attila, informes facies cauis vulneribus turpauere in mediis campis, & intra tentoria ſerica cadauere collocato, equites in modum Circenſium ambientes curſibus facta eius cantu funereo referebant, &c. Alaricum vt humarent, Bazentium fluuium ab alueo ſuo auerterunt, & foſſores ſimul occiderunt, mox fluuium in alueũ reuocarunt. In Timoleontis funere Siracuſiorum plebiſcitum fuit, τιμᾶν ἐτήσιον, τοῦτον δὲ θάπτειν ἀπὸ διακοσίων μνῶν, τιμᾶσθαι δὲ εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον ἀγῶσι μουσικοῖς,

καὶ ἱππικοῖς, καὶ γυμνικοῖς, vt anniuerſarium ei honorem haberent, eumque ſepelirent minis ducentis, & in perpetuum honorarent certaminibus muſicis, equeſtribus, gymnicis. Romæ mortuos veſte candida ornatos efferebant. Plutarch. Romaic. cap. 25. τὸ σῶμα τοῦ τεθνηκότος ἀμφιέννυσι λευκοῖς. Arcam in qua Iulianus Aug. depoſitus γλωσσόκομον vocat Theodoritus lib. 3. Spartæ ἐν φοινικίδι, ſepulti in chlamyde purpurea, quia ſanguis animæ poſſeſſio eſt, ait Iſidorus lib. 11. Inde genas lacerare mulieres ſolent, vnde & purpureæ veſtes, & flores purpurei mortuis prębentur. Silius lib. 15. de Marcelli funere,

— vos ite ſuperbæ
Exequias animæ, & cinerem donate ſupremi
Muneris officio.

Sacella & tēpla mortuis poſita oſtēdim⁹. Vet. Inſcript. in oppido Alcantara in Hiſpaniis ſacellū Neruæ. Aila, Inſcriptio.

Templum in rupe Tagi ſuperis & Cæſare plenum,
Ingentem vaſta pontem quod mole peregit
Sacra litatura fecit honore ſacer.

Item, *Romuleis templum cum Cæſare diuis*
Conſtituit, felix vtraq; cauſa ſacri.

Niger lapis morti Romuli deſtinatus, deinde Fauſtulus nutricius Romuli, ibidem ſepultus, ait Feſtus. Dionyſius Halycarnaſ. lapidem hunc λέοντα λίθινον, leonem lapideum vocat. ὃς ἔκειτο τῆς ἀγορᾶς τῆς τῶν ῥωμαίων ἐν τῷ κρατίστῳ χωρίῳ παρὰ τοῖς ἐμβόλοις, qui ſitus erat in pulcerrimo loco fori Romani ad roſtra. Varro pro roſtris Romuli ſepulcrum, vbi duo leones erecti. Ideo pro roſtris mortui laudantur. Regum funebres tunicę

è quodam genere lini textæ, quod igni non vritur, corporis fauillam ab reliquo ſeparant corpore, vt Plinius lib. 19. c. 1. Columellas ſepulcris addebant cum titulo. Cicero Tuſcul. 5. Columellam non multum è dumis eminentem, in qua inerat ſpæræ figura & cylindri: ad baſim aduerſam acceſſimus, apparebat epigramma. de monumento Archimedis. Ante vrbium portas erant tumuli, columnæ, Pyramides. Lucianus in Necricis, τὰ περὶ τῶν πόλεων ἐκεῖνα τὰ χώματα ὁρᾷς, καὶ τὰς στήλας, καὶ πυραμίδας. νεκροδοχεῖα, σωματοφυλάκια. οἱ δὲ πυρὰν νήσαντες περὶ τῶν χωμάτων, καὶ βόθρον τινὰ ὀρύξαντες καίουσι ταυτὶ τὰ πολυτελῆ δεῖπνα, καὶ εἰς τὰ ὀρύγματα οἶνον καὶ μελίκρατον ἐγχέουσι. Illi ante tumulos Pyram aggerentes, foſſamque fodientes vrunt cœnas dapſiles, & in ſpecus vinum & mulſum infundunt. Qui in bello mortui erant Athenis publicè ſepulti, eorum ergo certamina facta roboris, ſapientiæ, opum. Lyſias in Epitaphio, θάπτονται δημοσίᾳ καὶ ἀγῶνες τίθενται ἐπ' αὐτοῖς ῥώμης, καὶ σοφίας, καὶ πλούτου. Hiſpani rogo exſtructo armati decurrunt cum tripudiis, motibuſque armorum, & corporum ſuæ cuique genti aſſuetis, vt Liuius lib. 25. Vitellius exſtructis in campo Martio aris inferias Neroni iecit, cæſæ publicè victimæ, crematæque, faces Auguſtales ſubdidere. Tacit⁹ lib. 2. hiſt. Lege Virgiliũ li. 6. & li. 11. Æneid.

Tum geminas veſtes auroque oſtroque rigentes
Extulit Æneas, &c.

Imago quædam Imperatorii funeris eſſe videtur apud Platonem lib. 12. de Rep. τελευτήσασι δὲ προθέσεις τε, καὶ ἐκφορὰς, καὶ θήκας διαφόρους εἶναι τῶν ἄλλων πολιτῶν, λευκὴν μὲν τὴν στολὴν ἔχειν πᾶσαν, θρήνων τε καὶ ὀδυρμῶν χωρὶς γίγνεσθαι.

χορῶν δὲ χορὸν πέντε καὶ δέκα, καὶ ἀρρένων ἕτερον, περιισταμένους τῇ κλίνῃ ἑκατέρους. Mortuis viris præclaris collocationes, elationes, & thecas eſſe alias à reliquis ciuibus, & habere omnem veſtem albam ſine nænia & comploratione. Chorum autem puellarum 5. & 10. totidemq; puerorum circumſtare lectum funebrē. VII. dies cadauera Romæ aſſeruabantur domi, antequam efferrentur, Athenis ſecunda die à morte collocabatur corpus, tertia efferebatur. Demoſthenes in Macartatum, τὸν ἀποθανόντα προτίθεσθαι ἔνδον ὅπως ἂν βούληται, ἐκφέρειν δὲ τῇ ὑστεραίᾳ ᾗ ἂν προθῶνται, πρὶν ἥλιον ἐξέχειν. βαδίζειν δὲ τοὺς ἄνδρας πρόσθεν ὅταν ἐκφέρωνται, τὰς δὲ γυναῖκας ὄπισθεν. Collocari mortuum domi vbi voluerit, die ſequenti collocationem efferri ante ſolis ortum, viros in exſequiis præire, ſequi mulieres. Antiphon in Chor. πρόφτῃ ἡμέρᾳ ᾗ ἀπέθανεν ὁ παῖς, καὶ τῇ ὑστεραίᾳ ᾗ προέκειτο, τῇ δὲ τρίτῃ ἡμέρᾳ ᾗ ἐξεφέρετο. De funere Caroli magni veteres Annales Francorum, corpus eius aromatizatum eſt, & in ſede aurea ſedens, poſitum in curuatura ſepulcri enſe aureo accinctum, euangelium aureum tenens in manibus, & genibus, reclinatis humeris in cathedra, & capite honeſte erecto, ligato aurea catena ad diadema, & in diademate lignum ſanctæ crucis poſitum eſt. Repleuerunt ſepulcrum eius aromatibus & muſco. Veſtitum corpus eius veſtibus Imperatorum, & ſudario ſub diademate facies eius operta eſt. Cilicium ad carnem eius poſitum eſt, quod ſecreto ſemper induebatur, & ſuper veſtimentis imperialibus pera peregrinalis aurea poſita eſt, quam Romam portare ſolitus erat. Sceptrum aureum, & ſcutum aureum,

quod Leo papa conſecrauerat, ante eum poſita ſunt pendentia, & clauſum & ſigillatum eſt ſepulcrum eius. Sudarii illius meminit Nonnus ad Iohannem,

καὶ κεφαλῆς ζωστῆρα παλίλλυτον ἅμματι χαίτης,
σουδάριον δὲ περ εἶπε σύρων ἐπιδήμιος αὐδή.

Et capitis cingulum nexu comæ reſolutum, quod vernacula Syrorum lingua ſudarium vocat. Imo, Latina. De funere Achillis Q. Calaber lib. 3. legendus. Omnia olim delubra Deum fuere hominum Mauſolea, vt docet Clemens Alexandr. in Protreptico p. 18.19. νεὼς μὲν εὐφήμως ὀνομαζομένους, τάφους δὲ γενομένους. Tẽpla bonę ſcæuæ cauſſa nominata, cum eſſent tumuli. ἐν τῷ νεῷ τῆς ἀθηνᾶς ἐν λαρίσσῃ ἐν τῇ ἀκροπόλει τάφος ἐστὶν ἀκρισίου. Conſulatur ibidem. Imperatores exſequias amicorum vſque ad rogum frequentarunt, ait Suetonius in Tiberio c.3. Druſus tamen Tiberii filius, eius corpus humeris ſuis extulit, à quo ſcriptus hæres erat, κληρονόμος ὑπό τινος καταλειφθεὶς δὲ σῶμα αὐτοῦ συνεξήνεγκε, vt Dio. Vltra portas ad monumentum non procedebant honeſtiores. Propertius,

Si piguit portas vltra procedere, at illud
Iuſſiſſes lectum lentius ire meum.

Marcus Antoninus leges ſepeliendi ſanxit, vt ſi quis vellet, fabricaret ſepulcrum, ait Capitolin. Funus viri clariſ. per veſpillones elatũ, pullati præceſſere honorati, complures nudatis capitibus aduſque ſepulcrũ incedentes pedibus. Quoſdam etiam complicatis articulis præire mandauit Imperator, narrante Ammiano. Cremata eſt Agrippina conuiuali lecto, vt Tacitus lib.14. In funere Coriolani Romæ γυναῖκες ἀπο-

θέμεναι χρυσόν τε, καὶ πορφύραν, καὶ τὸν ἄλλον ἅπαντα κόσμον μέλασι ἀμφιασμοῖς χρώμεναι ὃν ἐνιαύσιον ἐπένθησαν χρόνον, mulieres purpura & auro, omnique alio ornatu depoſitis, pullatæ totum annum in luctu fuerunt. De honore qui habitus Cæſaribus in funere Sueton. in Caligula c. 4. & 5. in Claudio c. 1. in Nerone c. 50. in Galba c. 6. in Vitellio c. 11. Virgil. 3. Æneid.

— ſtant manibus aræ
Cæruleis mœſtæ vittis, atraq; cupreſſo,
Et circum Iliades crinem de more ſolutæ.
Inferimus tepido ſpumantia cymbia lacte.
& magna ſupremum voce ciemus.

Statius lib. 2. lib. 5. lib. 3. Sylu.

Ipſe etiam tecum nigræ ſolemnia pompæ
Produxi, & ſæuos damnati thuris aceruos, &c.

Plutarchus in Othone, τῇ πυρᾷ λαμπάδας ἀφέντες ἑαυτοὺς ἀπέσφαξαν. cum miſiſſent faces in pyram ſe ipſos trucidarunt. Vide Valerium Flac. lib. 3. Argonaut. Homerum lib. 6. Iliad. & in funere Patrocli & Hectoris. Albinouanum ad Liuiam. Scythę vna cum rege ſepeliunt pocillatores, coquos, pellices. Dio Chryſoſt. de fuga, ἔθος γάρ ἐστιν ἐν σκύθαις τοῖς βασιλεῦσι συνθάπτειν οἰνοχόους, καὶ μαγείρους, καὶ παλλακάς. De funere Viriati legendus Appianus in Ibericis. De funere Diomedis Polyænus lib. 8. Sed è diuerticulo redeamus, & Imperatores inſpiciamus. Funus & luctum in funere Conſtantini Euſebius lib. 4. diligenter expoſuit, his verbis, οἱ δὲ τὰ νόμιμα τελοῦντες θεσμοὺς ἀπεπλήρουν θείους, καὶ τῶν ἀπορρήτων μετεδίδοσαν, ὅσα χρὴ προσδεχεσθαι λεγόμενοι. Sacerdotes autem iuſta & ſolemnia facientes, diuinos ritus legeſque implerunt, &

cum

cum participem arcanorum myſteriorum fecerunt cum ea, quæ oportet adornaſſent. Solus igitur ex omnibus Imperatoribus Conſtantinus Chriſti paſſione, & martyrio regeneratus, ſacris myſteriis initiatus eſt, diuinoque ſigillo honoratus ſpiritu exſultabat. Renouabatur, & lumine replebatur diuino, &c. vbi quæ oportuit impleta ſunt, ſplendidis & regiis veſtib. luminis inſtar lucentib. amict⁹ eſt, & in lecto candidiſſimo requieſcebat, iam purpuram attingere detrectans. &c. Eo mortuo δορυφόροι μὲν αὐτίκα καὶ πᾶν τὸ σωματοφυλάκων γένος ἐσθῆτας περιρρηξάμενοι, σφᾶς τ᾽ αὐτοὺς ῥίψαντες ἐπ᾽ ἐδάφους τὰς κεφαλὰς ἤρασσον, κωκύτους, φωνὰς οἰμωγαῖς τ᾽ ἅμα καὶ βοαῖς ἀφιέντες, τὸν δεσπότην, τὸν κύριον, τὸν βασιλέα, οὐχ᾽ οἷα δεσπότην, πατέρα δ᾽ ὥσπερ γνησίων παίδων δίκην ἀνακαλούμενοι. ταξίαρχοι δὲ, καὶ λοχαγοὶ τὸν σωτῆρα, τὸν φύλακα, τὸν εὐεργέτην ἀνεκαλοῦντο. τά τε λοιπὰ στρατιωτικὰ σὺν πολυτὶ κόσμῳ τῷ πρέποντι οἷα ἐν ἀγέλαις τὸν ἀγαθὸν ἐπόθουν ποιμένα, ſtipatores ſtatim, & vniuerſi protectores ſciſſa veſte ſe ipſos ad terram mittentes, capita ad terram allidebant, & planctum ac voces lamentabiles cum clamore mittentes Dominum, regem, Imperatorem, vt patrem liberorum naturalium appellabant, tribuni & centuriones ſeruatorem, cuſtodem, benefactorem ſalutabant. Cæteri exercitus quaſi greges bonum paſtorem deſiderabant. Populi quoque per omnem vrbem circum curſabant, inteſtinum animi dolorem (ἄλγους ἐν δόμυχον) teſtificati clamore. Alii deiecto vultu ſtupentibus ſimiles, vno quoque priuatum luctum agente, pectuſq; plangente, quaſi communi omnium bono ex omniũ vita ſublato. Milites corpus tollentes in arcam au-

ream intulerunt, quam purpureo ſtragulo tectam Conſtantionpolim intulerunt, deinde in loco palatii maxime illuſtri ſupra gradus altos depoſuerunt, & accenſis in ambitum luminibus in aureis vaſis ſpectaculum præbebant, quale nullum vnquam fuit. Intus enim in palatio in media aula corpus in arca aurea ſublimi poſitum erat, purpura & diademate ornatum, quod multi peruigiles die nocteque circum obſeruabant. Duces exercitus, comites & dignitates, quibus adorare principem lex erat, de more introeuntes principem in arca poſitum, quaſi viuentem genu nixi ſalutabant, ipſique adeo ſenatores, & dignitates omnes, homineſque plebeii cum vxoribus & liberis ad ſpectaculum veniebant. Quod tanto tempore factum, donec filii principis aduenientes, patris corpus cum honore & reuerentia extulerunt. Mauſolæi non meminit, quod Conſtantino magno factum, cum in beatorum Apoſtolorum æde ſit conditum. Columnas tamen, & pyramidas Porphyreticas, marmoreas fuiſſe dubium non eſt, cum priuati homines Conſtantinopoli ſibi Mauſolæa inſanis ſubſtructionibus ædificarint. Claudianus lib. 2. in Ruffin.

Qui ſibi pyramidas, qui non cedentia templis
Ornatura ſuos exſtruxit culmina manes.

Cæſareum vocat Ioſephus principis Mauſoleum lib. 15 c. 13. τὸ καισάρειον ἐν τῷ ὄρει τῷ πανίῳ λεγομένῳ κατεκαυθὲν ὑπὸ τοῦ ἡρώδου. Cæſareum in monte Panio ab Herode exuſtum. τὸ ἀγρίππειον, Agrippæ Mauſolæum ab Herode factum. Herodis monumentum, ἡρώδειον, ἀλεξάνδρειον, Alexandri. Codinus in Conſtantinopoli μνημοθέσια, monumenta regum vocat. Tzimiſces è ma-

teria condidit Chalcen, vbi ſepultus eſt, ἐκ τῆς ὕλης ἔκπισε τὴν χαλκῆν, ἔνθα καὶ ἐτάφη. Iulianus ſepultus in ęde B. Apoſtolorum Petri, & Pauli. Ioannes epiſcopus Citri in Reſponſ. εὑρίσκονται δὲ καὶ δυσσεβῶν βασιλέων τάφοι ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς ἁγίοις ναοῖς, ὡς καὶ τοῦ παραβάτου ἰουλιανοῦ ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων καὶ πανευφήμων ἀποστόλων. Inueniuntur tumuli principum impiorum in templis Chriſtianorum, vt & Iuliani deſertoris in templo ſanctorum & benedictorum Apoſtolorum. Galieni ſepulcrum ab vrbe aberat per viam Appiam millibus nouem, ait P. Diaconus. Hæc enim via Mauſoleis principum aſſignata. Cum Imperatoribus pretioſiſſima quæque condebantur. Nicetas lib. 1. Alexii. ἔγνω δεῖν τοῖς ἀλάλοις καὶ κωφοῖς τῶν βασιλέων ἐπιθέσθαι μνήμασι. ἐτυμβωρυχοῦντο οὖν τὰ μνήματα, ὡς τοῖς πώποτε ῥωμαίων ἄρξασι, καὶ ὅσων αἱ πράξεις περίδοξοι τοὺς λαΐνους περιλελεῖφθαι μόνον χιτῶνας. Statuit inuolare in monumenta ſurda muta Imperatorum, quæ effodiebantur, vt Romanis priſcis Imperatoribus, quorum præclara facinora, ſolæ lapideæ tunicæ relinquerentur. Euſebius lib. 4. ſcribit Conſtantinum magnum beatis Apoſtolis P. & Paulo templum ornatiſſimum exſtruxiſſe. αὐτὸς γοῦν αὐτῷ εἰς δέοντα καιρὸν τῆς αὐτοῦ τελευτῆς τὸν ἐνταυθοῖ τόπον ἐταμιεύετο, τῆς τῶν ἀποστόλων προσρήσεως κοινωνὸν τὸ ἑαυτοῦ σκῆνος. &c. δώδεκα οὖν αὐτόθι θήκας ὡσανεὶ στήλας ἱερὰς ἐπὶ τιμῇ καὶ μνήμῃ τοῦ τῶν ἀποστόλων ἐγείρας χοροῦ, μέσην ἐτίθει τὴν αὐτοῦ αὐτὸς λάρνακα, ἧς ἑκατέρωθεν τῶν ἀποστόλων ἀνὰ ἓξ διέκειντο. Ipſe igitur ſibi ipſi locum diſpoſuit in temp⁹ mortis, qui appellationis Apoſtolorũ particeps eſſet corpori ſuo condendo. Ibi 12. thecas quaſi ſacras columnas in honorem & memoriam 12. Apoſtolo-

rum cum excitaſſet, medium poſuit inter eas conditorium ſui corporis, ad quod vtrinque ſex Apoſtolorum thecæ diſpoſitæ erant. Chôniates lib. 2. Manuel, τὰ ὅσια τῷ πατρὶ ἐκτελέσας, cum patri iuſta feciſſet. Hic mos tenebat, vt Celliotæ imperatoris ad ſepulcrum eius vſque ad prima ſacra funeralia perſeuerarent, ait Phranſes lib. 2. cap. 1. Theodorit. lib. 2. c. 16. τὸν μακαρίτην Κώνσταντα, mortuum Conſtantem vocat. Sozomenus ſub finem lib. 2. funus Conſtantini magni deſcribit, quem ſi lubet adito. Simocatta de obitu Tiberii lib. 1. c. καὶ πολὺς ἀνὰ τὸ ἄστυ ἐπικύμαινε θρῆνος. πολλῶν γὰρ ὀφθαλμῶν ῥεῖθρον διήνοιξε, καὶ φλέβας δακρύων ἀνέτεμε, καὶ μέγα ταῖς τῶν πολλῶν ψυχαῖς ἀνεφοίτα τὸ πένθος. τὸ φαιδρὸν τῆς στολῆς διερρήγνυτο, τότε κατηφὲς τῆς ἐσθῆτος ἀντελαμβάνετο. Ad mœſtum illud theatrum acroama conuocabat, vt in aulam imperatoriā turmatim confluerent. οὐκ εἶχε τὰ παραύλια φύλακας τοῖς πολλοῖς παραπετάσμασι μόγις τοῖς ἐν ἀξίᾳ φιλοτιμουμένοις τὴν εἴσοδον. Veſtibula non habebāt cuſtodes, cum plura aulæa vix iis qui in dignitate erant aditum aperirent. Triſtis hymnodia tota nocte erat lucernis lucentibus iniucundum ſpectaculum præbens. Cum ſole populus omnis in funus imperatoris ſe effundit, eúmque prædicatione & lachrymarum imbribus proſequitur. Phranzes lib. 1. c. 3. dies ab obitu imperatoris nonus illuxerat, cum quantum erat nobilium matronarum in Soſandrum monaſterium, vbi corpus eius compoſitum iacebat, ad defuncti memoriam ſolemni luctu cohoneſtandum confluit. Primores ac plebeij ſacris interſunt, cumque adhuc liturgiæ daretur opera ſtringuntur enſes. P. Diaconus lib, 10. de Marci morte nun-

tio Romam peruecto, confuſa luctu publico vrbe ſenatus in curiam veſte tetra amictus conuenit, & quod de Romulo ægre creditum eſt, omnes pari ſenſu præſumpſere, Marcum cœlo receptum eſſe. Paulus Diaconus lib. 11. corpus Conſtantini in aureo locello collocatum Conſtantinopolim eſt deuectum, & in palatii celſo loco repoſitum, quod in multis honoribus atque veneratione quaſi viueret habebatur. Poſtea ab Oriente Conſtantio veniente cum imperialibus exſequiis funus eius ſepultũ eſt in eccleſia Apoſtolorum in ſepulcro porphyretico. lib. 14. Honorius Romæ mortuus, corpúſque eius iuxta Beati Petri Apoſtoli in Mauſoleo ſepultum eſt. Placidiæ & Aſtaulphi filium θάπτουσιν ἐν λάρνακι καταθέντες ἀργυρέᾳ. Sepelierunt in arcula argentea conditum. Conſtantinus Porphyrog. lib. de Adminiſt. Imper. τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ μνήμῃ τὰ σκῆπτρα τῆς τῶν ῥωμαίων βασιλείας κρατήσαντος. Claudio non diuinum vocabulum modò, ſed ex auro quoque ſtatuam prope ipſum Iouis ſimulacrum in Capitolio, atque in curia clypeum ipſi aureum proceres ſacrauere. Contigit Diocletiano, quod nulli poſt natos homines, vt cum priuatus obiiſſet, inter Diuos tamen referretur, ait P. Diaconus.

De Honoribus qui mortuis Imperatoribus decreti.

CAP. XX.

QVemadmodum imperii nomen à Iulio fluxit, ſic & honores qui viuis, mortuiſque Imperatoribus delati. Appianus lib. 2. populus lectum, in quo Cæſaris corpus, detulit in Capitolium, vt ſanctum, ſepul-

turi in templo, & poſituri inter Deos. Deinde relatum in forum cremarunt, & in rogum pompam funeris ſplendidiſſimam intulerunt, coronas & ἀριστεῖα dona militaria. εἶτα βωμὸς πρῶτον ἐτέθη (ita lego) νῦν δ' ἐστὶ νεὼς αὐτοῦ καίσαρος θείων τιμῶν ἀξιούμενος. Vbi ara primum poſita, nunc autem eſt templum ipſius Cæſaris, vbi diuinis honoribus colitur, ab Octauio poſitum. Diſertius Suetonius, funere Iulii Cæſaris indicto rogus exſtructus eſt in campo Martio, iuxta Iuliæ tumulum, & pro roſtris aurata ædes ad ſimulachrum templi Veneris collocata, iuxtaque lectus eburneus, auro ac purpura ſtratus, & ad caput tropæum cum veſte, in qua fuerat occiſus, præferentibus munera, quia ſuffecturus dies non videbatur. Præceptum eſt, vt omiſſo ordine, quibus quiſque vellet itineribus vrbis portaret in campum: Inter ludos cantata quædam ad miſericordiam, &c. Laudationis loco conſul Antonius per præconem pronuntiauit ſenatuſconſultum, quo omnia ei diuina ſimul, atque humana decreuerat. Item, iuſiurandum, quo ſe cuncti pro ſalute vnius adſtrinxerant. Lectum pro roſtris in forum magiſtratus, & honoribus functi detulerunt. Quem cum pars in Capitolini Iouis cella cremare, pars in curia Pompeii deſtinaret, repente duo quidam gladiis ſuccincti, bina iacula geſtantes, ardentibus cereis ſuccenderunt, confeſtimque circumſtantium turba virgulta arida, & cum ſubſelliis tribunalia, quicquid præterea ad donum aderat congeſſit. Deinde tibicines & ſcenici artifices veſtem, quam ex inſtrumento triumphorum ad præſentem vſum induerant detractam ſibi, atque deſciſ-

ſam iniectę flammæ, & veteranorum militum legionarii arma ſua, quibus exculti funus celebrabant. Matronæ pleræque ornamenta ſua, quæ gerebant, & liberorum bullas atq; prætextas in ſummo publico luctu, exterarum gentium multitudo circulatim ſuo quæq; more lamentata eſt, præcipueque Iudæi, qui etiam noctibus continuis buſtum frequentarunt. Plebs ſolidam columnam prope 20. pedum lapidis numidici in foro ſtatuit, ſcripſitque parenti patriæ. Apud eandem longo tempore ſacrificare, vota ſuſcipere, controuerſias quaſdam interpoſito per Cęſarem iureiurando diſtrahere perſeuerauit. In Deorum numerum relatus eſt, nō ore modo decernentium, ſed & perſuaſione vulgi. Siquidem ludis, quos primos conſecratos ei hæres Auguſtus edebat, ſtella crinita per 7. dies continuos fulſit exoriens circa vndecimam horam, creditumque eſt, animam eſſe Cæſaris in cœlum recepti. Et hac de cauſſa ſimulacro eius in vertice additur ſtella. Curiam in qua occiſus eſt, obſtrui placuit, Idusque Martias parricidium nominari, ac ne vnquam eo die ſenatus ageretur, ait Suetonius. Dio lib. 44. βωμὸν δέ τινα ἐν τῷ τῆς πυρᾶς χωρίῳ ἱδρυσάμενοι, θύειν τ' ἐπ' αὐτῷ, καὶ καταρχέσθαι τῷ Καίσαρι, ὡς καὶ θεῷ ἐπεχείρουν. Aram quandam in loco, vbi pyra fuerat, cum exſtruxiſſent, aggreſſi ſunt ſacrificare in ea, & initiari Cæſari, vt Deo. Aram ponit Dio non columnam, quam tamen agnoſcit Cicero Philip. 1. Taliſque euerſio illius exſecratæ columnæ, quam Appianus à Pſeudomario poſitam ait. Iulio apud Dionem, ἔστε τὰ θέατρα τότε δίφρον αὐτῷ ἐν ἐπίχρυσον, καὶ στέφανον αὐτοῦ διάλιθον, καὶ διάχρυσον ἐξ ἴσου τοῖς τῶν θεῶν

ἐσκομίζεσθαι. καὶ ταῖς ἱπποδρομίαις ὀχὸν εἰσάγεσθαι ἐψηφίσαντο. decreuerunt, vt ſella eius inaurata in theatro, & corona eius lapillis, & auro diſtincta ex æquo cum Diis inferretur & in circum thenſa eius induceretur. Appianus lib. 2. Ciuil. orationem in funere Cæſaris ab Antonio habitam ſcribit, aitque, Antonius ὁ δὲ λέχος ὡς ἐπὶ σκηνῆς περιέστη, κατακύπτων τε ἐς αὐτὸ, καὶ ἀνίσχων, πρῶτα μὲν ὡς θεὸν οὐράνιον ὕμνει, ſupra lectum feralem in loco editiore vt in ſcena aſtitit, ſubinde in eum demittens oculos, ac introſpiciens, tum ſe attollens, ac primo laudabat vt aliquem cælitum. ὁ σῶμα τοῦ Καίσαρος ἐγύμνου, καὶ τὴν ἐσθῆτα ἐπὶ κοντοῦ φερομένην ἀνέσειε λελακισμένην ὑπὸ τῶν πληγῶν. nudauit corpus Cæſaris, & veſtem conto ſublatam excuſſit, vt erat ictibus lacera. Contum illum doctiſſimus Caſaubonus putat eſſe trophæum, cuius meminit Suetonius, his verbis: iuxtaque lectus eburneus, & ad caput trophæum cum veſte, in qua fuerat occiſus. Neſcio quam bene. Addit Appianus, vnuſquiſpiam ceream Cæſaris effigiem ſupra lectum extulit. nam corpus in lecto ſupinum iacens non cernebatur. τὸ δ' ἀνδρείκελον ἐκ μηχανῆς ἐπεστρέφετο πάντῃ, καὶ σφαγαὶ τρεῖς, καὶ εἴκοσιν ὤφθησαν. effigies autem ex machina verſatili apparebat omnibus, & 23. vulnera cernebantur. lib. 56. de Auguſto, μετὰ δὲ τοῦτο ἡ ἐκφορὰ αὐτοῦ ἐγένετο. κλίνη ἦν ἔκ τε ἐλέφαντος, καὶ χρυσοῦ πεποιημένη, καὶ στρώμασι ἁλουργοῖς διαχρύσοις κεκοσμένη, καὶ ἐν αὐτῇ τὸ μὲν σῶμα κάτω που ἐν θήκῃ συνεκέκρυπτο. εἰκὼν δὲ δή τις αὐτοῦ κηρίνη ἐν ἐπινικίῳ στολῇ ἐξεφαίνετο. Poſtea corpus eius elatum eſt. Lectus ex ebore, & auro factus, & ſtragulis purpureis auro intextis ornatus, & in eo corpus deorſum in theca occultum erat. Imago

autem

autem quædam eius cerea in triumphali veſte apparebat. Hanc à palatio ducebant conſules deſignati, altera aurea ex curia, tertia in curru triumphali ferebatur, poſt has auorum ipſius ac cognatorum qui obierant, excepta Iulii Cæſaris, qui inter Semideos relatus erat, aliorumque qui Romæ vnquam factis ſuis præclari fuiſſent imagines, facto initio à Romulo ferebantur. Feretrum poſitum ad roſtra, deinde triumphali porta ex Sen. cõſulto elatũ. Aderant ducendo funeri ſenatus, equitatuſque, cum coniugibus, prætorianique milites, ac fere omnes qui tum Romæ agebant. Poſtquam corp⁹ in rogum miſſum eſt in campo Martio, ante alios pontifices omnes circumierunt. Luxere eum viri haud multos dies, mulieres autem integrũ annũ, ex Sen. cõſulto. ἐψηφίσθη ὅπως τὰ αὐγουστάλια οἱ δήμαρχοι ὡς καὶ ἱεροπρεπεῖς ὄντες διατιθῶσι, &c. τῇ ἐσθῆτι τῇ ἐπινικίῳ ἐν τῇ ἱπποδρομίᾳ ἐχρήσαντο, οὐ μέντοι καὶ ἅρματος ἐπέβησαν. χωρὶς δὲ τούτων ἡ λιουία ἰδίαν τινὰ αὐτῷ πανήγυριν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἐν τῷ παλατίῳ ἐποίησεν, ἣ καὶ δευτέρᾳ ἀεὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν ἀεὶ αὐτοκρατόρων τελεῖται. τὸ πλῆθος, τῶν ὀρχηστῶν τινὸς μὴ θελήσαντος ἐπὶ τῷ τεταγμένῳ μισθῷ ἐς τὸ θέατρον ἐν τοῖς αὐγουσταλίοις ἐσελθεῖν, ἐστασίασε. Decretum eſt, vt tribuni plebis, qui ſacroſancti, Auguſtalia diſponerent. Vſi ſunt Circenſi ſpectaculo triumphali veſte, ſine curru. Adhæc Liuia propriam quandam Panegyrim Auguſto triduo in palatio fecit, quæ ſecunda ſemper ab ipſis principibus celebratur. Cum Pantomimus quidam nollet Auguſtalibus in theatrum venire ordinaria mercede, populus turbauit. Tacitus lib. 1. Inter quæ tribuni plebis petiere, vt proprio ſumptu ederent ludos, qui de

nomine Auguſti faſtis additi Auguſtales vocarentur, ſed decreta pecunia ex ærario, vtque per circum triumphali veſte vterentur, curru vehi haud permiſſum. Mox celebratio annua ad prætorem tranſlata, cui inter ciues & peregrinos iuriſdictio eueniſſet. In ſolemni equitum tranſuectione imagines Imperatorum pro vexillis equites ſequuti, ait Tacit. lib. 6. Idem lib. 2. Honores vt quis amore in Germanicum, aut ingenio validus, reperti decretique, vt nomen eius Saliari carmine caneretur, ſedes curules ſacerdotum Auguſtalium locis, ſuperque eas querceę coronæ ſtatuerentur, ludos Circenſes eburnea effigies præiret, neue quis flamē, aut augur in locum Germanici, niſi gentis Iuliæ crearetur. Arcus additi Romæ, & apud ripam Rheni, & in monte Syriæ Amano, cum inſcriptione rerum geſtarum, ac mortem ob Remp. obiiſſe, ſepulcrum Antiochiæ, vbi cremat⁹, tribunal epidaphne, quo in loco vitam finierat. Cum cenſeretur clypeus auro & magnitudine inſignis inter auctores eloquentię, adſeruit Tiberius, ſolitum, paremque cæteris dicaturum. Equeſter ordo cuneum Germanici appellauit, qui juniorum dicebatur, inſtituitque vti turmæ Idibus Iuliis imaginem eius ſequerentur, & imago aurea Circenſibus per pompam ferenda, & vt ſaliari carmine nomen eius inſereretur. Marcello imaginem auream, & coronam auream, ſellamque curulem in theatrum ludorum celebritate inferri, & in medio magiſtratuū editorum reponi iam olim iuſſerat Auguſtus auunculus, cum balneis frigidis ab Antonio Muſa paratis periiſſet, ait Dio lib. 55. καὶ εἰκόνα χρυσῆν, καὶ στέφανον χρυσοῦν,

δίφρον τε ἀρχικὸν ἐς τὸ θέατρον ἐν τῇ τῶν ῥωμαίων πανηγύρει. εἰσφέρεσθαι, καὶ ἐς τὸ μέσον τῶν ἀρχόντων τῶν τελούντων αὐτὰ τίθεσθαι ἐκέλευσε. Honori enim vel maximo fuit, ſellas curules aut inauratas in circum aut theatrum viuis vel mortuis inferri. Dio lib. 58. δίφρους τε ἐπιχρύσους εἰς τὰ θέατρα ἀμφοῖν ἐσέφερον, Tiberio & Seiano. Pertinaci auream effigiem curru eburneo in circum induci, & in reliqua theatra iuſſit Seuerus, & ſellas tres inauratas ipſi poni, ait Dio. καὶ χρυσῆν εἰκόνα αὐτοῦ ἐφ' ἅρματος ἐλεφάντων ἐς τὸν ἱππόδρομον ἐσάγεσθαι, καὶ ἐς τὰ λοιπὰ ἐκέλευσε θέατρα, θρόνους τε τρεῖς καταχρύσους αὐτῷ ἐσκομίζεσθαι. Mortuis enim Imperatoribus, aut abſentibus ſella poſita cum corona in theatro. Græci προεδρίαν vocabant. Ita & Eumenes apud Æmilium Probum, in principiis nomine Alexandri ſtatuit tabernaculum, in eoque ſellam auream cum ſceptro & diademate. In pompa item Circenſi, vt oſtendimus libro de Circo, cum ſimulacris Deorum inferebatur principis imago in thenſa & ferculo, ſicut imagines Deorum. Ita & apud Athenæum lib. 5. in pompa Ptolemæi Philadel. ſuper throno Ptolemęi ſoceris στέφανος ἐπέκειτο ἐκ μυρίων κατεσκευασμένος χρυσῶν. Corona impoſita erat ex decies mille aureis conflata. Decretum Iulio Cæſari, vt in circum thenſa eius induceretur. Antoninus Pius Hadriano templum pro ſepulcro apud puteolos conſtituit, & quinquennale certamen, & flamines & ſodales, ait Spartianus. Milites Probo ingens ſepulcrum elatis aggeribus pariter omnes fecerunt cum titulo huiuſmodi inciſo marmori, Hic Probus Imperator, & vere probus ſitus, victor omnium gentium barbararum, victor etiam ty-

rannorum, ait Vopiſcus in Probo. Dignitatem Probi Imperatores noſtri prudenter & conſecrandam vultibus, & ornandam templis, & celebrandam ludis Circenſibus iudicarunt. Hic honos Tacito habitus, vt eum omnes pictum haberent, ait Vopiſcus. Sacrilegus iudicatus, qui Marci imaginem in ſua domo non habuit, auctore Capitolino. Claudius funeratus eſt ſolemni principum pompa, & in numerum Deorum relatus, quem honorem à Nerone inſtitutum, abolitumque, recepit mox per Veſpaſianum, vt Sueton. Veſpaſianus fecit Diui Claudii in Cœlio monte templum, cœptum quidem ab Agrippina, ſed à Nerone prope funditus deſtructum, c.9. Veſpaſ. Vt palam factum eſt exceſſiſſe Titum, non ſecus atque in domeſtico luctu mœrentibus publice cunctis, ſenatus priuſquam edicto conuocaretur ad curiam cucurrit, obſeratiſque adhuc foribus, deinde apertis, tantas mortuo gratias egit, laudeſque, quantas congeſſit, ne viuo quidem vnquam, atque præſenti. Marcus Antoninus petiit à ſenatu, vt honores Fauſtinæ, ædemq; decernerent, laudata eadem. Nouas puellas Fauſtianas inſtituit, in honorem vxoris mortuæ. Diuam etiam Fauſtinam à ſenatu appellatam gratulatus eſt, ait Capitol. in Marco. Nummi, Diua Fauſtina, Pia, ſideribus recepta ſenatuſconſulto. Vetus Lapis, Sænię Cn. filiæ Balbillæ ſacerdoti D. Fauſtinæ decuriones ęre collato ob merita eius. Vt imago eius cũctis Circẽſib. poneretur. Tantus amor in M. Antoninum die regii funeris claruit, vt nemo illum plangendum cenſuerit, certis omnibus quod à Diis commodatus, ad Deos rediſſet.

Denique priuſquam funus conderetur, vt plerique dicunt, quod nunquam antea factum fuerat, neque poſtea, ſenatus populuſque non diuiſis locis, ſed in vna ſede propitium Deum dixit. Et parum ſane fuit, quod illi honores diuinos omnis ætas, omnis ſexus, omnis conditio ac dignitas dedit, niſi quod etiam ſacrilegus iudicatus, qui eius imaginem in ſua domo non habuit, qui per fortunam vel potuit habere vel debuit. Denique hodieque in multis domibus M. Antonini ſtatuæ conſiſtunt inter Deos penates. M. Antoninus quia ludi Iouis Opt. Max. erant, interpellari eos publico luctu noluit, iuſſitque vt ſtatuæ tantummodo filio mortuo decernerentur, & imago aurea Circenſibus per pompam ferenda, & vt Saliari carmini nomen eius inſereretur, ait Capitoli. Non abſimile apud Athenienſes, quod bene meriti de Rep. peplo Mineruæ intexebantur. Ariſtophanes in equitibus,

εὐλογῆσαι βουλόμεθα τοὺς πατέρας ἡμῶν, ὅτι
ἄνδρες ἦσαν τῆσδε γῆς ἄξιοι, καὶ τοῦ πέπλου.

Fauere volumus patribus noſtris, quod fuere hac patria, & peplo Mineruæ digni. Diodorus Sicul. lib. 20. ἐνυφαινόντων αὐτοὺς εἰς τὸν τῆς Ἀθηνᾶς πέπλον κατ' ἐνιαυτόν. cum eos intexerent quotannis in peplum Mineruæ. Plaut⁹ in Mercatore, quinto quoque anno in peplum Mineruæ intexi ſolitos. Honori fuit Iulio Cæſari, quod intra Pomoerium crematus eſt, ait Dio, qui honor conditoribus tantum vrbium, virginibus veſtalibus, aut rarò bene meritis ciuibus tributus. Apud Aſconium tamen populus duce Sexto Clodio, corpus Pub. Clodii in curiam intulit, cremauitque ſubſelliis, &

tribunalibus, & menſis, & codicibus librariorum. Poſt Iulium Cæſarem Imperatorum corpora in foro propoſita, in æde lignea ad eam rem exſtructa, vt dum laudarentur pro roſtris omnium oculis exponerentur. Dio in funere Pertinacis, ἐν τῇ ἀγορᾷ τῇ ῥωμαίᾳ βῆμα ξύλινον ἐν χρῷ τοῦ λιθίνου κατεσκευάσθη, καὶ ἐπ' αὐτοῦ οἴκημα ἄτειχον περίστυλον, ἔκ τε ἐλέφαντος καὶ χρυσοῦ πεποικιλμένον ἐτέθη, καὶ ἐν αὐτῷ κλίνη ὁμοία. Exſtructus erat in foro ſuggeſtus ligneus pone ſuggeſtum lapideum. Supra fuit ædes ſine parietibus, columnis in ambitum cincta, ebore & auro varie diſtincta, & in æde illa lectus conſimilis. Eiuſmodi fuit ædes in funere Iulii, de qua Suetonius his verbis. Et pro roſtris aurata ædes ad ſimulacrum Veneris genitricis collocata. Ante Iulii ætatem lectus pro roſtris poſitus ſine pegmate, vel ædicula. Corpus tamen interdum erectum propoſitum, interdũ decumbens, vt Polybius, συντελουμένης τῆς ἐκφορᾶς κομίζεται μετὰ τοῦ λοιποῦ κόσμου εἰς τοὺς καλουμένους ἐμβόλους εἰς τὴν ἀγορὰν, ποτὲ μὲν ἑστὼς ἐναργὴς, σπανίως δὲ κατακεκλιμένος. Cum ritus, inquit, efferendi corporis perfectus eſt, fertur cum reliquo ornatu cadauer ad roſtra in forum interdum erectum & aſpectabile, raró decumbens. Galbæ ſtatuam ſenatus decreuerat, roſtratæ columnę ſuperſtantem in parte fori qua trucidatus eſt, ait Suetonius. Templum B. Apoſtolis P. & Paulo à Conſtantino magno excitatum eſſe oſtendimus, vbi corpora Imperatorum conderentur, quod templum vel inſtauratum à Iuſtiniano magno, vel aliud eodem nomine exſtructum, in quo & Patriarchæ, & Imperatores ſepelirentur. Euagrius li. 4. c. 31. εἴργαστο δὲ αὐτῷ καὶ ὁ τῶν θεσπε-

σίων ἀποστόλων ναὸς ἐν ᾧ οἵτε βασιλεῖς, οἵτε ἱερωμένοι τῆς νενομισμένης ταφῆς τυγχάνουσι. Factum eſt ab eo diuinorum Apoſtolorum templum, in quo & Imperatores, & ſacerdotes, ſeu potius Patriarchæ conſecrati ſepulturæ honore donantur. Apud Sozomenum lib. 2. c. 3. Athanaſius vocat Conſtantinum μακαρίτην, μακάριον beatum. Euagrius lib. 3. c. 4. τοῦ ἐν μακαρίᾳ καὶ θείᾳ τῇ λήξει γενομένου βασιλέως Θεοδοσίου. Theodoſii qui fruitur beata, & diuina ſorte. De honore qui habitus Conſtantino magno mortuo, legatur Socrates lib. 1. c. vlt. Idem lib. 2. c. 38. ὁ οἶκος ἔνθα ἡ λάρναξ ἐν ᾗ τὸ σῶμα τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου ἀπέκειτο πτῶσιν ἠπείλει. Macedonius voluit oſſa eius trãsferre, ne arca rueret. Quod popul⁹ ꝓhibere conat⁹ dixit nõ referre oſſa Imperatoris trãsferas, an effodias. Macedonius tranſtulit corpus Imperatoris in eccleſiam, vbi reliquiæ Martyrii Acacii repoſitæ erant. Quod indigne tulit Conſtantius, & Macedonium ſolio pontificio expulit. Apud Socratem lib. 3. Iulianus vocat Conſtantium Imperatorem mortuum τὸν μακαριώτατον. Iulianus ipſe epiſt. ad Hermogenem ὕπαρχον Ægypti, Conſtantium vocat μακαρίτην.

De Imperatoribus Romam aduentantibus.

CAP. XXI.

QVoties è longinquo Imperatores aduentarent, receptum fuit, vt ſenatus populuſque Rom. feſta fronde coronatus obuiam procederet, aræ exſtruerentur, faces accenderentur, odores adolerentur, victimæ cæderentur, quem occurſum non modo ſibi, verum & Seiano fieri Tiberius iuſſit, vt ex Dione oſtẽ-

dimus. Caligula vt à Miſeno mouit, quamuis lugentis habitu, & funus Tiberii proſequens, tamen inter altaria, & victimas, ardenteſque tædas, denſiſſimo, & lætiſſimo obuiorum agmine inceſſit ſuper fauſta nomina, ſidus, & pullum, & puppum, & alumnum appellantium. Olim Diis hic honos exhibitus, cum transferrentur eorum imagines. Cicero lib. 4. in Verr. Quid hoc tota Sicilia eſt clarius, quam omnes Segeſtanas matronas & virgines conueniſſe, cum Diana exportaretur ex oppido, vnxiſſe vnguentis, compleſſe coronis & floribus, thure, odoribuſque incenſis vſque ad agri fines proſecutas eſſe? Tacitus lib. 2. hiſtor. Vitellii genio, & victoriæ aras poſitas docet in reditu. Nec minus inhumana pars viæ, quam Cremonenſes lauro, roſiſque conſtrauerant, exſtructis altaribus, cæſiſque victimis regium in morem. Fluxit is mos ab Ægyptiis & Græcis. Iuſtinus lib. 24. Arſinoë prægreſſa virum feſtum diem vrbi indicit, domos, templa, cæteraque omnia exornari iubet, araſque vbique, hoſtiaſque diſponi. Valerius lib. 9. de luxur. Quid ſibi voluit princeps ſuorum temporum Metellus Pius, cum in Hiſpania aduentus ſuos ab hoſpitibus aris, & thure excipi patiebatur? Q. Curtius lib. 5. de Alexandri ingreſſu Babylonem plures obuiam ingreſſi ſunt, inter quos Bagophanes arcis & regiæ pecuniæ cuſtos, ne ſtudio à Mazæo vinceretur totum iter floribus, coroniſque conſtrauerat, argenteiſque altaribus vtroque latere diſpoſitis, quæ non thure modo, ſed omnibus odoribus cumulauerat. Heliod. hiſtor. AEthiop. lib. 7. καὶ αὐτὸ λαμπάσιν ἡμμέναις ἐπὶ τὸν νεὼν ἴσιδος κατήγετο ὁ πρεσβύτης

αὐτὸ

ὑπὸ κρότῳ, καὶ εὐφημίᾳ πολλῇ δορυφορούμενος. Herodianus lib.4.Caracalla exceptus à Parthis βωμῶν ἐστεμμένων, θυσιῶν παρεσταγμένων. ἄνθεσι τοῖς ἐπιχωρείοις κατεστεμμένοι περιθοὶ πρὸς αὐλοὺς ἐσκίρτων εὐρύθμως. Ioſephus c. 8. lib. 11. orig. Cum Alexander Hieroſolymam iniit Deus monet Pontificem στεφανοῦντας τὴν πόλιν, τοὺς μὲν ἄλλους λευκαῖς ἐσθῆσιν ποιεῖσθαι τὴν ὑπαντησιν. Sueton. Neron. c. 25. Neroni Olympionicæ incedenti paſſim victimæ cæſæ, ſparſo per vias identidem croco,ingeſtæque aues,ac lemniſci & bellaria. Idem in Galba, c. 18. Cum per omne iter dextra ſiniſtraque victimæ cederentur. Plutarchus in Dione, ἀνῄει διὰ τῆς ἀχραδίνης, ἑκατέρωθεν παρὰ τὴν ὁδὸν τῶν συρακουσίων ἱερεῖα καὶ τραπέζας, καὶ κρατῆρας ἱστάντων, καὶ καθ᾽ οὓς γένοιτο προχύταις τε βαλλόντων. Aſcendit per Acradinam, cum Syracuſii vtrinque in viis victimas, menſas, crateras ſtatuerent, & molam ſalſam,qua tranſiret, iacerent.Ita olim excipiebantur in ſuas vrbes,quiOlympia viciſſent,omnibus flores, vittas iactantibus. Octauio & Antonio pace inita Romam aduentantibus, προϊοῦσιν αὐτοῖς, οἷα σωτῆρσιν ἐγίγνοντο θυσίαι, tranſeuntibus ſacrificia facta.Plinius Panegyrico,aduentanre Traiano, plena altaribus,auguſta victimis cuncta. Philoſtratus lib.5.de Veſpaſiano per Ægyptum, προσιόντι δὲ τῷ αὐτοκράτορι τὰ μὲν ἱερὰ πρὸ πυλῶν ἀπήντα, καὶ τὰ τῆς αἰγύπτου τέλη, aduentanti Imperatori occurrebant victimę ante portas,& Ægypti magiſtratus. Panegyrico ad Maximianum, totamque hanc vrbem repentina tua in hoſtes eruptionė ſollicitam lætitia,& exultatione, & aris flagrantibus, & ſacrificiis, & odoribus accenſis numini tuo impleſti. De floribus, coronis & reliquo ornatu,

Dio in Seuero. ἡ πόλις πᾶσα ἄνθεσι καὶ δάφναις ἐστεφάνωτο, καὶ ἱματίοις ποικίλοις ἐκεκόσμητο, φωτί τε καὶ θυμιάμασιν ἔλαμπε, καὶ οἱ ἄνθρωποι λευχειμονοῦντες, καὶ οἱ στρατιῶται ἐν τοῖς ὅπλοις ὥσπερ ἐν πανηγύρει τῆς πομπῆς ἀνεστρέφοντο. Vrbs omnis floribus & lauro coronata erat, & variis veſtibus ornata, lucernis ac ſuffitibus effulgebat, & viri albati, & milites in armis, vt in Panegyri & celebritate pompæ verſabantur: Maximino interempto à militibus per Italiam omnes λευχειμονοῦντες, καὶ δαφνηφόροι εὐφήμουν τε, καὶ ἐφυλλοβολοῦντο τὸν Μάξιμον, albati, laureati bonis ominibus Maximum proſequebantur, & foliis ſpargebant. Plutarchus in Pompeio, τοὺς δ' ἀπαντῶντας πανταχόθεν οὐδεὶς ἐχώρει τόπος, ἀλλ' ὁδοί τε κατεπίμπλαντο, καὶ κῶμαι, καὶ λιμένες εὐωχουμένων, καὶ θυόντων, πολλοὶ δὲ καὶ στεφανηφοροῦντες ὑπὸ λαμπάδων ἐδέχοντο, καὶ παρέπεμπον ἀνθοβολούμενον. Nullus locus capere poterat occurrentes vndique, ſed viæ implebantur, & vici, & portus epulantibus, & ſacrificantibus. multi autem coronati cum facibus excipiebant, & deducebant floribus ſparſum. Morem ortum diximus ab Olympionicis, quibus per initia ἆθλα, deinde ἀγερμός, tum φυλλοβολία, & στέφανος, vt Clemens Alexand. li. 2. c. 8. Pædag. Vet. Scholiaſt. Euripid. ex Eratoſthene, Olympionicis, οἱ μὲν ἔγγυς καθήμενοι στεφάνους ἐπετίθεσαν, οἱ δ' ἀνωτέρω ἔβαλλον τοῖς ἄνθεσι καὶ φύλλοις. καὶ νῦν μὲν ἐπὶ τοὺς ἐπιφανεῖς ἀγωνιζομένους περιβάλλουσι ζώνας, πέταλα, χιτωνίσκους, πετάσους, κρηπῖδας. Pauſanias Meſſeniac. Ariſtomeni ex prœlio reduci, & Andaniam ingredienti mulieres ταινίας, καὶ ὡραῖα ἐπιβάλλουσι. Liuius 32. Flaminius ruente turba coronas, lemniſcoſque iacientium haud procul à periculo fuit. φυλλοβολίαν Tertul. florum aſperginem,

Apuleius iacula floris ſerti ac ſoluti. Seruius ad lib. 5. Æneid. In honorem regum cum facibus procedebatur à populo. Herodianus lib. 8. & lib. 4. *δᾳδουχίαις τε καὶ ἀνθέων βολαῖς ἐτίμων τὸν ἀντωνῖνον.* Facibus accenſis, & floribus ſparſis honorabant Commodum. Nicetas in reditu Imperatoris *μύροις τὰς ἀγυιὰς τέγγοντες, καὶ τοῖς ἰνδικοῖς ξύλοις, καὶ καρυκεύτοις ἀρώμασι τὸν ἀέρα εὐωδιάζοντες*, vicos vnguentis tingentes, & lignis indicis, & aromatis conditis. Herodian. lib. 4. cum Alexandriam Caracalla ingreſſus, *ἀρωμάτων παντοδαπῶν καὶ θυμιαμάτων ἀτμίδες εὐωδίαν παρεῖχον ταῖς εἰσόδοις*, aromatis in omne genus, & ſuffituum vapores in aditibus ſuauem odorem efflabant. Polybius, *καὶ πᾶν μὲν τέμενος ἐκοσμεῖτο, πᾶς δὲ ναὸς ἔγεμε πελάνων καὶ θυμάτων.* Omne fanum ornabatur, omne templum refertum placentis & victimis. In reditu Chryſoſtomi Conſtantinopolim *ἅπαντες ὑπηντήκασι τὰς ἐκ κηροῦ λαμπάδας περιάπτοντες.* Omnes occurrerunt, lampadas cereas accendentes, ait Theodoretus lib. 5. c. 34. Sozomenus lib. 8. *ἔφερον δὲ κηροὺς ἡμμένους οἱ πλείους.* Plures cereos accenſos ferebant. Heraclitus cum à Perſis victor rediret Conſtantinopolim, *μετὰ κλάδων ἐλαιῶν, καὶ λαμπάδων τοῦτον ὑποδεξάμενοι*, cum ramis olearum, & lucernis eum excipientes, ait Cedrenus. Athenienſes in ingreſſu Attali, *ἐξ ἑκατέρου τοῦ μέρους παρέστησαν τὰς ἱερείας καὶ τοὺς ἱερεῖς. μετὰ δὲ ταῦτα πάντας τοὺς ναοὺς ἀνέῳξαν, ἐπὶ πᾶσι θύματα τοῖς βωμοῖς παραστήσαντες ἠξιώθησαν αὐτὸν θῦσαι.* ex vtroque latere ſacerdotes mares & fœminas conſtituerunt, poſtea omnia templa aperuerunt, & in omnibus victimas ſtatuenſes rogarunt eum vt ſacrificaret, ait Polybius lib. 7. de legat. Cæſar è Galliis cum rediret,

nihil relinquebatur quod ad ornatum portarum, itinerum, locorumque omnium, qua Cæſar iturus eſſet, excogitari poſſet. Cum liberis omnis multitudo obuiá procedebat, hoſtiæ omnibus locis immolabantur, tricliniis ſtratis fora, templaque occupabantur, vt vel exſpectatiſſimi triumphi lætitia præcipi poſſet, ait Appius lib. 8. belli Gallici. Apud Athenæum Perſæ τάς τε ὁδοὺς μυρσίναις ἐστόρνυσαν, καὶ ἐθυμίων θυμιάματα, vias Myrtheis frondibus ſternebant, & ſuffitus adolebant. Perſius de Herodianis, qui Herodem pro Meſſia, & populi Iudaici ſeruatore habebant, & natalem eius colebant, —— *at cum*

Herodis venere dies, vnctaq; feneſtra
Diſpoſitæ pinguem nebulam vomuere lucernæ.

Non video, cur venerit in mentem erudito viro, verba Perſii ad Iudæorum ſabbata referre, quæ nunquam ea religione Romæ culta fuere, vt lucernæ è feneſtris ſabbatis accenderentur: Tertullianus Apolog. Quam recentiſſimis, & ramoſiſſimis laureis poſtes præſtruebant, quam clariſſimis & elatiſſimis lucernis veſtibula enubilabant, quam cultiſſimis toris forum ſibi diuidebant. Ingreſſus triumphantium cuiuſmodi fuit? Pallia expandebant. Vopiſcus, pallium purpureum, quod in ingreſſu eius expanſum fuerat ita decidit, vt humeros eius tegeret. Item, Senatores tanta læticia elati, vt domibus ſuis hoſtias cæderent, imagines frequenter aperirent, albati ſederent, conuiuia ſumtuoſa præuenirent. Synesius li. 2. de Prouident. Oſiri reducto in regnum, δῆμοι στεφανηφόροι συγκαταγαγόντες αὐτὸν σὺν θεοῖς ἤπειρον ὅλην ἐπὶ τὴν προπομπεῦσαι κατιόντας ἀμείψασθαι,

καὶ παννυχίδες, καὶ δαδουχίαι, καὶ διανομαὶ γερῶν. lego κατιόντες, & deleo ἀμείψαντες. Populi coronati reducentes eum cum Diis exulem, ſolemni pompa præcedentes, continentem omnem peragrantes, pernoctationes, faculæ accenſæ, præmiorum diſtributiones. Plutarch⁹ Pericle, καταβαίνοντα αὐτὸν ἀπὸ τοῦ βήματος γυναῖκες ἐδεξιοῦντο, καὶ στεφάνοις ἀνέδουν, καὶ ταινίαις ὥσπερ ἀθλητὴν νικηφόρον, deſcẽdentem eum de ſuggeſtu fœminæ amplexabantur, & coronis reuinciebant, & vittis, vt Athletam ſacris certaminibus victorem. Datus & plauſus, & acclamationes. Plutarchus Pompeio, Curionem κρότῳ, καὶ βολαῖς στεφάνων, καὶ ἀνθῶν, populus excepit exeũtem è ſenatu cum plauſu, ſparſis coronis & floribus. Cæſari δῆμος αὐτὴ ἦχος λαμπρῶς δεξάμενος κρότῳ ἐν ἀγορᾷ, populus acclamauit ſplendide, excepitque plauſu in foro. In Mario, milites ἐνοπλίῳ τινὶ κρότῳ, καὶ πατάγῳ συναλαλάξαι ὑφ᾽ ἡδονῆς, armato ac bellico plauſu ac ſonitu præ voluptate Pæanem citarunt. Aduentantibus autem Imperatoribus præibant Mazaces, & equites Numidæ, qui aduentum eorum nuntiarent. Sueton. Nerone c. 30. Nero iter feciſſe traditur phalerata cum Maſacum turba, atque curſorum. Mazaces ſunt Afri. Tacitus lib. 2. hiſt. Aderat ſane citus equo Numida cum atrocibus mandatis, quibus Ottho increpita ducum ſegnitia rem in diſcrimen mitti iubebat. Martialis lib. 10. e. 6.

Quando eques, & picti tunica Nilotide Mauri
Ibitis, & populi vox erit vna, venit.

Seneca e. 124. omnes ſic iam peregrinãtur, vt illos Numidarum præcurrat equitatus, vt agmen curſorum antecedat. Iuuenalis ſat. 5.

— tibi pocula curſor

Getulus dabit.

Seneca epiſt. 88. Curſores & Numidas, & multum ante ſe pulueris agentes. Sed ad lucernas, quæ aduẽtantibus Imperatoribus accenſæ, redeamus. Tertull. lib. de Idolat. c. 15. Sed luceant, inquit, opera veſtra, at ne luceant tabernæ & ianuæ noſtræ. Plures iam inuenies Ethnicorum fores ſine lucernis, & laureis quam Chriſtianorum, &c. Ergo, inquis, honor Dei eſt lucernæ pro foribus, & laurus in poſtibus. Martialis lib. 10. e. 6. de aduentu Traiani.

Quando erit ille dies, quo campus & arbor, & omnis
Lucebit latia culta feneſtra nuru.
Quando moræ dulces, longusq́; à Cæſare puluis,
Totaq́; flaminia Roma videnda via.

Arrianus lib. 1. diſſert. Epict. c. 10. ἠξίωται δημαρχίας. πάντες οἱ ἀπαντῶντες συνήδονται. ἔρχεται εἰς οἶκον εὑρίσκει λύχνους ἁπτομένους. Honeſtatus eſt tribunatu plebis. Omnes qui occurrunt, gratulantur, &c. Venit domum, repperit lucernas accenſas. Ammianus lib. 21. Eumque ſuburbanis propinquantem amplis, nimiumque protentis, militaris, & omnis generis turba cum lumine multo, & floribus, votiſque fauſtis, Auguſtum appellans, & dominum duxit in regiam. Ita & apud inferos pias matronarum vmbras è ſuperis aduentantes à Proſerpina excipi fabulatur Statius lib. 5. Syluar.

Præterea ſi quando pio laudato marito
Vmbra venit, iubet ire faces proſerpina lætas,
Egreſſasq́; ſacris veteres Heroidas antris
Lumine purpureo triſtes aperire tenebras,
Sertaq́;, & Elyſios animæ proſternere flores.

Seneca in Thyeſte,

Ornetur altum columen, & lauro fores
Lætæ vireſcant, dignus aduentu tuo
Splendeſcat ignis.

Theodor. lib. 5. c. 34. ὁ πιστότατος ἔγνω λεὼς, ἐκάλυψαι τοῖς πορθμείοις τῆς προποντίδος τὸ στόμα. ἅπαντες ὑπηντήσαν ταῖς ἐκ κηροῦ λαμπάδας προάπτοντες. c. 36. πάλιν ὁ πιστὸς ὅμιλος τοῦ βοσπόρου τὸ περὶ τῇ προποντίδι στόμα ταῖς λαμπάσι κατέκρυψε. Cũ populus fidelis certior factus eſt dè reditu Ioannis Chryſoſtomi, omnes nauigiolis fauces propontidis texerunt, & cereis accenſis obuiam ierunt. Rurſum cúm corpus Chryſoſtomi relatum Conſtantinopolim, turba pia Boſpori lucernis fauces propontidis texit. Concurrit igitur populus obuiam Chryſoſtomo Verum & Conſtantinopoli, quoties Imperator aliquo procederet, tantus erat populi concurſus eo ſpectaculo frui cupientis, vt vici replerentur. Socrates lib. 6. c. vlt. ἐν τῇ κωνσταντινοπόλει οἶκός ἐστι μέγιστος καρύαν ἔχων ἐπώνυμον. ἔστι γὰρ ἐν αὐλῇ τοῦ οἴκου δένδρον καρύα ἐφ᾽ ἧς κρημασθῆναι λόγος τὸν μάρτυρα ἀκάκιον, &c. πάντες δ᾽ οἱ περιοικοῦντες τὸν εὐκτήριον οἶκον ἐπὶ τῷ θεάσασθαι τὸν βασιλέα συνέτρεχον. καὶ οἱ μὲν ἔξω τῆς οἰκίας γενόμενοι προκαταλαβεῖν τὰς προόδους ἐσπούδαζον ἀφ᾽ ὧν φανερώτερόν τε τοῦ βασιλέως τὸ πρόσωπον, καὶ τὴν περὶ αὐτὸν δορυφορίαν ἡγοῦντο θεάσασθαι. ἄλλοι δ᾽ ἐπηκολούθουν, ἕως ἅπαντες σὺν γυναιξὶ, καὶ παιδίοις ἐκτὸς τοῦ οἴκου ἐγένοντο. Hæc ad verbum Paulus Diaconus ex Socrate mutuatus eſt, lib. 13. cuius verba hoc eodem capite alio loco ſubiiciemus. Conſtantinus Copronymus victis Bulgaris ingreſſus vrbem cum exercitibus armatis, & laudibus plebium celeberrimis diffamatus, ex hylopanduris

conſtrictos trahens Bulgares captos. Soliti erant Imperatores, cum vrbes inirent, ante omnia adire templa Deum, dein fora, gymnaſia, porticus, baſilicas, ambulationes, hypæthras publicas. Panegyr. Theodoſ. Sed quod facere magnas vrbes ingreſſi ſolemus, vt primum ſacras ædes, & dicata numini ſummo delubra viſamus, tum fora, atque gymnaſi- & pro ſuis extenta porticibus ambulacra, & clauſtra miremur. Ferebant ſe obuiæ tripudiantium cateruæ, cuncta cantu, & crotalis perſonabant. Hic tibi triumphum chorus, ille contra tyran-o funebres nænias, & carmen exſequiale dicebat, hic perpetuum victis abitum, ille victoribus crebrum optabat aduentum. Iam quocunque tuliſſes gradum ſequi, circumcurſare, præcedere, vias denique, quibus ferebaris obſtruere, &c. Aræ incendebantur, thura ponebantur, vina libabantur, victimæ cędebantur, Genethl. Mamert. Concurſare inter ſe agricolæ, nuntiare foris viſa, (ita lego, non totis,) aræ incendi, thura poni, vina libari, victimæ cædi, cuncta gaudio calere, cuncta plauſibus tripudiare, Diis immortalibus laudes, grateſque cantari, Panegyr. Conſtantini, tecta ipſa vt audio commoueri, & altitudo culminum videbatur attolli, quacunque numen tuũ tardo molimine currus inueheretur, tanta te populi denſitas, tanta ſenatus ſtipatio prouehebat, ſimul & attinebat. Eumenius Panegyr. Conſtantini, cum Flauiam Hæduorum iniret Conſtantinus, exornauimus vias, quibus in palatium peruenitur, paupere quidem ſuppellectile, omnium ſigna collegiorum, omnium Deorum noſtrorum ſimulacra pertulimus, pauciſſima

clarorum

clarorum inſtrumenta modulorum per compendia ſæpius tibi occurſura pertulimus. Ornabantur enim viæ ſignis,torcumatibus argento,& auro infecto, floribus,coronis,vittis.Eumenius Panegyr. Vidiſti, Conſtantine, Apollinem tuum comitante victoria coronas tibi laureas afferentem, quæ tricenum ſingulæ ferunt omen armorum, cum Flauiam Hæduorum veniſti. Populus acclamabat Imperatori ζήσειας, Imperator adorabat populum. Claudianus in ſexto conſ. Honor.

O quantum populo ſecreti numinis addit
Imperii præſens ſpecies,quantamq́; rependit
Maieſtas alterna vicem,cum regia circi
Connexum gradibus veneratur purpura vulgus.

Salutabat item exercitum Imperator. Claudianus li.2. in Rufinum,

Arcadius veneranda prior vexilla ſalutat,
Rufinus ſequitur.

Cum exercitus victor Conſtantinopolim rediiſſet, Michael Palęologus recepta Conſtantinopoli Gallis pulſis, non ante in vrbem ingreſſus eſt, quam diuina imago ſanctiſſimæ Dei virginis Ductricis,ſeu odegetriæ per portam aureā ingreſſā eſſet. Id autem erat triumphum ducere magno concurſu hominum clariſſimum iuſſu Imperatoris, cum Cæſar, à quo vrbs Latinis erepta,per vrbem in pompa veheretur, non tantum Cęſaris inſignibus ornatus, verum & corona ſummi pretii pene regia. Nicephorus Greg. lib. 4. ϖρὶν ἢ τὴν θείαν εἰκόνα τῆς ὑπεράγνου θεομήτορος τῆς ὁδηγητρίας εἰς τὴν χρυσῆν πύλην εἰσεληλυθέναι. τὸ δ᾽ ἦν θρίαμβον συγκροτηθῆναι

πολυανθρωπότατον καὶ περιφανέστατον κελεύουσι τοὺς αὐτοκράτορας, καὶ ἐπὶ τούτῳ τὸν καίσαρα πομπεῦσαι διὰ πάσης τῆς πόλεως, οὐ μόνον τοῖς τοῦ καίσαρος παρασήμοις κοσμούμενον, ἀλλὰ παρὰ τούτοις καὶ στεφάνῳ πολυτελεῖ, καὶ μικροῦ δέον λέγειν βασιλικῷ. Nicetas Choniates in IoanneComneno Antiochiam ineunte, tota vrbana multitudo obuiam effuſa eſt ſacris imaginibus, & pluribus ornamentis in vicis expoſitis, ad ingreſſum eius honeſtandum, τὸ ἀστυκὸν πλῆθος ὅλον ἑαυτοῦ ἀνηρτήσατο, ὡς καὶ μεθ' ἱερῶν ἐκτύπων καὶ πλείστης ὅτι φιλοκαλίας τῶν ἀγγείων λαμπρὸν ἐκείνῳ χαρίσασθαι τὸ εἰσιτήριον, lib. 3. Manuelis. Antiocheni οὐ μόνον τῶν πυλῶν διεκχυθέντες μετὰ δουλικοῦ σχήματος, καὶ φρονήματος ὑπεκωτίαζον, ἀλλὰ καὶ τὴν εἴσοδον αὐτῷ ἐς τὸ πομπικώτερον διεσκεύασαν, τάς τε ἀγυιὰς καὶ ἀμφόδους ἐπίπλοις, καὶ τάπησι διεκόσμουν, καὶ δένδρων νεοδρέπτοις κλωσὶ κατηγλαΐζον, τὰς τῶν λειμώνων, καὶ ἀνθέων χάριτας ἐς τὸ ἄστυ μέσον διακηπεύοντες, καὶ φιλότιμον αὐτῷ τὴν πρόοδον χαρίζοντες. Nicetas de Alexio Manuel. filio, ἐπεὶ δ' ἡ κυρία τῆς ἀνόδου ἐνειστήκει, ὁπόσοι τῶν ἐν τέλει, καὶ ὅσοι τοῦ βήματος, τοῦ καλοῦ ἔτρεφον ἔρωτα, καὶ ὁ τῆς πόλεως ἅπας δῆμος εἰς τὸ ἱερὸν φροντιστήριον συνδραμόντες, λαμπροτάτην ἐκείνῳ συντελοῦσι τὴν πρόοδον μύροις τὰς ἀγυιὰς τέγγοντες, καὶ τοῖς ἰνδικοῖς ξύλοις, καὶ καρυκευτοῖς ἀρώμασι τὸν ἀέρα εὐωδιάζοντες. Die reditus inſtante, omnes magiſtratus, omnes ſacerdotes honeſtatis amantes, & tota vrbis multitudo concurſu ad monaſterium facto progreſſionem ciues ſplendidiſſimam effecerunt. Vici vnguentis delibuti, ſuffitus ex lignis indicis, & aromatibus facti, tanta multitudine comitante, vt veſperi demum in magnum Sophię templum perueniret. Imperatoris procedentis ad bellum magnificentia graphicè depingitur à Simocatta li. 5. c. vlt. Mauricius ἐπὶ ῥόμφος

-γόμενος ὑπὸ τῶν σωματοφυλάκων περιεπομπεύετο. ἡ δ' ἔκταξις εἰς μῆκος διέτεινεν. ὁ δ' αὐτοκράτωρ περιεγάνυτο τῷ σχήματι τῆς ἐκτάξεως τῆς περιπεμπούσης δυνάμεως. τὸ δὲ μάχιμον κατόπιν ἐβάδιζε· τό τε ξύλον τοῦ σταυροῦ τοῦ χριστοῦ ἐς ὕψος ἐπὶ δόρατος χρυσοῦ ἀπῃώρετο, καὶ περιηγεῖτο, τοῦ βασιλέως, καὶ τῆς περιπόλου δυνάμεως. Cũ Imperator procederet, quopiã populus pręibat, & ſequebat̃, vt eo ſpectaculo frueretur P. Diaconus lib. 13. Conſtantinopoli domus eſt maxima caryæ dicta, id eſt, nucis, vbi oratorium. Hanc Arcadius videre volens ad orationem venit, votoque completo reuertebatur. Proinde cuncti circa oratorium habitantes, volentes Imperatorem videre, currebant. Et alii quidem foris domum præceſſerant, vt melius aſpectum principis, & ordinem viderent obſequii, alii ſequebantur. Dumq; omnes cum mulieribus atque filiis ſimul mancipiis extra domum fuiſſent egreſſi. De lucernis Amm. 12.

Cuncta nitent, longos erexit ianua ramos,
Et matutinis operatur feſta lucernis.

Dio in Nerone triumphante, πάσης τῆς πόλεως ἐστεφανωμένης, καὶ λυχνοκαυτούσης. Cum Nero Tiridati diadema impoſuit πᾶσα πόλις ἐκεκόσμητο καὶ φωσὶ, καὶ στεφανώμασι. Plutarchus in Cicerone, qui cum Lentulum necaſſet, τὰ φῶτα πολλά. κατέλαμπε κατὰ τοὺς στενωποὺς, &c. αἱ δὲ γυναῖκες ἐκ τῶν στεγῶν προύφαινον ἐπὶ τιμῇ, καὶ θέᾳ τοῦ ἀνδρός. Themiſtius ſerm. 13. αἰγύπτιοι τὴν ἀθηνᾶν τὴν ἐν σαῒ σέβονται ἐνιαύσιον ἑορτὴν ἄγοντες λυχνοποιίας. οἱ πολλοὶ τὰ λύχνα ἐνθέμενοι ἐν ταῖς βάρεσι πλέουσι διὰ τοῦ νείλου ἐπὶ τὸν σαΐν, καὶ ἀφικόμενοι εἰς τὸν νεὼν τὰ λύχνα ἀνακαίουσιν ὕπαιθροι περὶ τὰς σκηνάς. Per angiportus multæ lucernæ accenſæ. Mulieres ex tectis allucebant lucem ob Ciceronis honorem & ſpectaculum. AEgy-

ptii Mineruam Saiticam honorant annua celebritate lucernis accenſis. Multi cum lucernas in nauigiolis poſuerint, nauigant Nilo vecti ad Sain, & ingreſſi templum ſub Dio accendunt lumina circa tabernacula. Gregorius Nazianzenus ſteliteut. 2. contra Iulianum, ἀδελφοὶ πανηγυρίσωμεν μὴ φαιδρότητι σώματος, μηδὲ ἐσθῆτος ἐξαλλαγαῖς καὶ ποικίλαις, μηδὲ κώμοις καὶ μέθαις, μηδὲ ἄνθεσι στέφωμεν ἀγυιὰς, μηδὲ μύρων αἰσχύναις τραπέζας, μηδὲ πρόθυρα καλλωπίσωμεν, μὴ ὑπὸ αἰσθητῷ φωτὶ καταλαμπέσθωσαν αἱ οἰκίαι, μηδὲ συναυλίαις, καὶ κρότοις περιηχείσθωσαν fratres, celebritates agamus non ſplendore corporis, & ornatu, non veſtium ſummutationibus & varietatibus, non commeſſationibus, & ebrietatibus, neque floribus coronemus vias, neque menſas probroſis vnguentis, ac pudendis, neque veſtibula frondibus exornemus, neque ædes lumine in oculos incurrente luceant, neque tibicinibus & plauſibus circumſonent. Vide apud Phranſem lib. 2. c. 14. qua magnificentia Conſtantinopolitanus Imperator à Venetis exceptus ſit, deinde à pontifice Romano Ferrariæ c. 15. c. 16. lib. 2. προόδους Græci vocant, recentiores Græculi προκένσους, μακροκένσους, proceſſus, profectiones, itinera Imperatorum. Euſebius lib. 4. de Conſtant. συνήθως μὲν λογογραφεῖν, συνήθως δὲ τὰς προόδους ποιεῖσθαι, νομοθετεῖν δὲ συνήθως. Stato tēpore ꝓgrediebatur, ſtato leges ferebat. Idē li. 3. exponit pompam, qua Conſtantinus in concilium Epiſcoporum ingreſſus eſt. σιγὴ μὲν τοὺς πάντας εἶχε προσδοκίᾳ τῆς βασιλέως προόδου εἰσῄει δέ τις πρῶτος, κἄπειτα, δεύτερος, καὶ τρίτος τῶν ἀμφὶ βασιλέα. Omnes Epiſcopi ſilebant exſpectantes progreſſum Imperatoris. Ex iis autem, qui

corpus Imperatoris circumſtant, vnus ingreſſus eſt, deinde alter, tum tertius. Præibant autem & alii non ſtipatores, & cataphracti, ſed aulici fidi, & amici. Cum autem omnes aſſurrexiſſent, dato ſigno aduentante Imperatore, ipſe per medios tranſiit, quaſi quidam Dei angelus cæleſtis, coruſcans vt radiis ignitis purpurea chlamyde, fulgore lucens radianti, ornatus auri & gemmarum lumine pellucido. Claudian. in 3. conſul Honorii, ſtudium populi in eius Romam aduentu deſcribit,

Quanti tunc iuuenes, quantæ ſpreuere pudorem
Spectandi ſtudio matres, pueriſq́; ſeueri
Certauere ſenes.

Plinius Panegyr. Traiani, qui dies ille, quo exſpectatus deſideratuſque vrbem tuam ingreſſus es, quam mirus lætuſque? Nam priores inuehi & importari ſolebant, non dico quadriiugo curru, & albentibus equis, ſed humeris hominum quod arrogantius erat, tu ſola corporis proceritate elatior aliis, & excelſior, non de patientia noſtra quendam triumphum, ſed de ſuperbia principum egiſti. Ergo non ætas quenquam, non valetudo, non ſexus retardauit, quominus oculos inſolito ſpectaculo impleret. Te paruuli noſcere, oſtentare iuuenes, mirari ſenes, &c. Herodianus ſcribit, Romæ cum Heliogabalus Deum ſuum introduceret, populum vtrinque cum facibus accurriſſe, ἑκατέρωθεν παρέθει μετὰ δαδουχίας ὁ δῆμος. Euſebius lib. 10. hiſtor. λαμπραὶ δ᾽ ἐτέλουν καὶ πανηγυρικαὶ ἑορτῶν ἡμέραι. ἦν δ᾽ φωτὸς ἔμπλεα πάντα. Cum metus ſublatus eſſet, ſplendidos & Panegyricos feſtiuitatum dies celebrabant. In rebus

ſacris, maximè in ſupplicationibus apud veteres Chriſtianæ eccleſiæ patres cerei vſurpati. Sozomenus lib. 8. σταυρῶν ἀργυρεᾶ σημεῖα ὑπὸ κηρίοις ἡμμένοις προηγοῦντο αὐτῶν. Crucium argentea ſigna cum cereis ardentibus præibant illis. Euſebius lib. 4. de vita Conſtantini, ait optimum Imperatorem peruigilium Paſchatis accenſis luminibus illuſtraſſe, κηροὺ κίονας, ἡμερινὰ φῶτα, turres cereas, diurna lumina vocat. Gregorius Nazianzenus de Paſchate καλὴ μὲν χθὲς ἡμῖν λαμπροφορία, καὶ φωταγωγία, ἣν ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ συνεστησάμεθα δαψιλεῖ τῷ πυρὶ τὴν νύκτα καταφωτίζοντες. Pulcra eſt heſterna nobis facium ac luminum geſtatio, quam priuatim iuxta, publiceque peregimus, largo igne noctem colluſtrantes. S. Paulinus hymno 30.

Aſt alii pictis accendunt lumina ceris,
Multi foresq; cauis lychnos laquearibus aptant,
Vt vibrent tremulas funalia pendula flammas.

Et Natali 3.

Limina ceratis adolentur odora papyris
Nocte dieq; micant.

D. Hieronym. in vigilantium, videmus moles cereorum ſole fulgente accendi. Quod pietatis argumentum eſſe ait Hieronymus, non idololatriæ. Gregorius Nazianz. Diem Epiphaniæ, τῶν φώτων ἡμέραν vocat. Non tamen inficias iuerim ab Ethnicis faces per dies feſtos accenſas. Ouid. lib. 1. Faſtor.

Cernis odoratis, vt luceat ignibus æther.

Sed Chriſtiani à Moſis inſtitutis, non ab Ethnicis, cereos ſuos mutuati ſunt. P. Diaconus lib. *18*. populus Conſtantino Polit. audito aduentu Heraclii intole-

rabili cuncti deſiderio in Leriam obuiam illi vna cum Patriarcha, & Conſtantino Imperatore filio eius egreſſi ſunt portantes ramos oliuarum & lampades, laudantes eum cum gratulatione & lachrymis.

De Conſiſtorio, Auditorio, Secretario.

CAP. XXII.

CONſiſtorium propriè dicitur concilium, in quo Imperator de grauioris rei negotiis cognoſcit, cuiuſmodi eſt, quod conſilium priuatum apud regem Galliæ vocatur. Heſychius θεῖον συνέδριον, vet. gloſ. συνέδριον βασιλικόν, Suidas συνέδριον καὶ τὸ σύστημα ἔνθα περὶ τῶν ἐπειγόντων βουλεύονται. id eſt, conſeſſus, vbi de negotiis grauibus, & vrgentibus deliberatur. Vet. gloſ. Conſiſtorium, vel prætorium, vel tribunal locus eſt, in quo more ius redditur. Conſiſtorium, σεκρετάριον βασιλικόν, conſiſtorium ſacrum principum l. 28. de prætoribus & quæſtor. præter eos, qui ſacri conſiſtorii noſtri arcanis intereſſe meruerunt. l. 2. C. Theod. de primicerio & notar. Notariorũ primicerios, ſi de conſiſtorio noſtro ſiue adminiſtratione diſceſſerint, Proconſulibus ęquari ſancimꝰ. Quinquaginta Iureconſultos doctiſſimos, quos Alexander in cõſilio habuit, quorũ ſententiis ſenatuſconſulta faceret, conſiſtorium principis Lampridius vocat, & l. vlt. C. de offic. diuerſ. iudic. Conſiſtorii ſecreta l. 7. de priuil. eorum. C. Theodoſ. Auſonius in Panegyr. in illa verò ſede, vt ex more loquimur, conſiſtorii, vt ego ſentio, ſacrarii tui. Vnde Conſiſtoriani comites Ammiano lib. 31. lib. 28. Cum intromiſſi in conſiſtorium hæc referrent, negantem

Valentinianum ſe id ſtatuiſſe. Ambroſius ep. 33. Principes virtutum viri comites Conſiſtoriani. ep. 25. 27. Vbi ſedit Maximus in cõſiſtorio, ingreſſus ſum, aſſurrexi, vt oſculum daret, ego autem inter Conſiſtorianos ſteti. V. manuſ. Orator in conſiſtorio principum vir illuſtris. Baſilicon ecloga 54. ἡ διάταξις καταλέγει τινὰς ἀπηλλαγμένους παρενομίων, τουτέστιν συγκλητικοὺς, καὶ τοὺς κόμητας κονσιστωριανούς. Iuſtinianus Nouel. 13. τοὺς περιβλέπτους κόμητας κονσιστωριανοὺς vocat. Ammianus, conſiſtorium intimum ſolus ingreſſus. Tit. 12. lib. 6. C. Theod. Eos qui tranquillitatis noſtræ conſiſtorii dici comites meruerunt, proconſulibus ęquari. titulo 30. Comites ſacri conſiſtorii. Comites diuini conſiſtorii proconſulibus æquantur. l. 2. C. Theod. ad l. Cornel. de Sicar. de nece virorum illuſtrium, qui conſiliis & conſilio noſtro interſunt. Dicitur & Sacrarium C. Theodoſ. de legatis & decr. legat. Quæcunque ciuitas legatos ad ſacrarium noſtrum voluerit ordinare l. 16. admiſſoſque ſacrariis noſtris ſemper ſui Imperatoris aſpectu decoratos eſſe legatos. l. 1. de quæſtorib. magiſt. offic. C. Theod. eorum honores, qui ſacrario noſtro explorata ſedulitate obediunt. l. 11. de pœnis, ibid. neminem de numinis noſtris ſacrario prodeuntem arena ſuſcipiat. Auditorium dicitur ἐνπλάτει, vbi audiuntur Oratorum, Poetarum, Philoſophorum recitationes, vbi cauſſidici cauſſas orant, magiſtratus iura dicunt, vbi Imperator per ſe cognoſcit, vel per Præfectos, ac iudices. Symmachus lib. 2. e. 30. Auditorii ſacri contumeliam. lib. 10. e. 55. Auditorii ſacri iudicem. e. 51. auditorii ſacri cognitorem. lib. 8. e. 17. ſacri auditorii cognitio.

Iudices

Iudices, quibus Imperator vices ſuas delegabat habere dicti ſacrum auditorium, ſacram cognitionem, ſacrum examen, Symmachus lib, 10. e. 53. Ennodius ad Laurentium Mediolan. Epiſcop. Te ſacrarum iudex, & conſilii comitem meruit, & laboris, id eſt, iudex ſacrarum cognitionum, meruiſti eſſe comes conſilii. Præfecturæ vrbanæ ſedes tuetur vicem principum, vt Symmachus li. 10. c. 53. l. 2. de pact. C. Theod. Poſt ſententiam ſacri auditorii depactam eſſe commemoret. l. 15. ibid. de appellat. Sed grauitatis tuæ, cui noſtram vicem commiſimus, ſacrum auditorium exſpectari. alloquitur Præfectum vrbi, cuius auditorium ſacrum. l. 40. ad auditorii ſacri venire iudicium. l. 44. vel ad nos, vel ad cognitorem ſacri auditorii ſolemniter cauſa mittatur. l. 48 Sacro auditorio totius negotii examinatio reſeruetur. Nicetas in Alex. Manuel. σέκρετον οἰκειακῶν. Simocatta lib. 8. Mauricius μεθίσταται τοῦ παρὰ ῥωμαίοις λεγομένου σεκρέτου. ὃν ἀσηκρῆτις θεόδωρον, τῶν βασιλικῶν ταχυγράφων ἄνδρα ἐπίσημον. Mauricius tranſit ab eo, quod dicitur ſecretum. Theodorum à ſecretis regium notarium. Sacrum conſiſtorium, ſacrum auditorium, dicitur & ſacrarium Imperatoris oraculi. Auſonius in Panegyrico, non in ſacrario modo Imperatoris oraculi. Ibidem faſtigium auditorii ſacri. Symmachus li. 2. e. 8. principis oracula loqui lib. 10. e. 21. & 47. ſacrum oraculum, lib. 7. e. 65. quod per quæſtorem redditur, qui vox Imperatoris eſt. Solemne oraculum lib. 7. ep. 55. Sed oracula illa de reſcripto Imperatoris, aut reſponſo, quod per ſe, vel per quæſtorem reddit, ſunt exaudienda, vt vet. gloſſ. Sacrum oraculum eſt reſcri-

ptum, quod Imperator precibus & ſupplicationibus reſpondens reſcribit, vel ei fieri, vel non fieri debere quod poſtulat, ſacra reſcripta, ſacros affatus, ſacra oracula. Symmach. & l. vlt. C. de diuerſ. reſcrip. Nec aliquem fructum precator oraculi percipiat impetrati. ibidem vocatur diuinum reſponſum. Nouel. 114. c. 1. Glorioſiſſimi quoque quæſtoris ſubſcriptio eſt neceſſaria, in qua contineatur, & inter quos, & ad quem iudicem, & per quem ſacrum dirigatur oraculum. Vt auditorium fuit Præfecti P. ſic & ſecretarium. Caſſiodorus lib. 11. e. 36. Noſtis omne quod loquimur, neque enim in cubiculis noſtris ſecretaria noſtra peracta ſunt, quod egimus cohortes nouerunt. Cornicularius præfuit cornibus ſecretarii Prætoriani. Secretaria autem interdum dicta ſunt Imperatoris conſiſtoria & conſilia arcana, interdum conclauia vltima, vbi conſilia ſeorſim remotis arbitris capta, iudicia ſecretaria. l. vlt. C. de offic. diuerſis iudic. l. vlt. C. vbi ſenat. vel clariſs. Secretum minus vocatur in decreto ſynodali, quod aurea bulla Nicephorus Botoniates ſignauit, ἐν τῷ μικρῷ σεκρέτῳ. Secreta iudicum auditoria l. 2. & 5. c. de proxim. ſacror. ſcrin. in quibus tribunalia ſæpe fuere, C. Theodoſ. de proxim. comitib. diſpoſit. l. 5. Si conſiſtorium noſtrum ingredientibus, ſecretarii iudicum non patuerit ingreſſus. Procopius ſecreta, ἀπόρρητα interpretatur lib. 2. Perſ. ἰουλιανὸν τὸν τῶν ἀπορρήτων γραμματέα, ἀσηκρῆτις καλοῦσι τοῦτο δὲ ἀξίωμα ῥωμαῖοι. σηκρῆτα γὰρ τὰ ἀπόρρητα. Iulianum notarium arcanorum, quem à ſecretis Romani vocant. Secreta enim ſunt arcana non vulganda. Symmachus lib. 10. e. 36. hic iuſſu eius ad commune ſecretarium, quo faciendæ obligationis

gratia ſummates quoſque condixeram. Seruius ad lib. 1. Æneid. Ducuntur iudices vſque ad ſecretarii fores, ibidemque officium remanet. Illi verò ingreſſi ſolium aſcendunt, & ſedent. Rufinus in verſione hiſtor. Euſeb. lib. 7. c. 25. Cedrenus in Leone, ἐν τοῖς ἀσηκρητείοις ἐπὶ βήματος ἐκάθισε. in ſecretario ſedit pro tribunali, vt cognoſceret de crimine. Nouella 2. καὶ πραιτώριός ἐστιν, ἢ σεκρέτοις ὑπηρετῶν. Euſebius lib. 7. c. 30 de Paulo Samoſateno, σήκρητον δὲ ὥσπερ οἱ τοῦ κόσμου κρατοῦντες ἔχοντε, καὶ ὀνομάζων. Secretum habens & appellans, vt mundi domini. Secretum vet. gloſſ. δικαστήριον. Nicetas lib. 1. λογοθέτης τῶν σεκρέτων, καὶ ἐπὶ τῶν κρίσεων, γεγονὼς δὲ καὶ ἔφορος, καὶ κριτὴς τοῦ βήλου. rationalis ſecretorum, & iudiciorum præpoſitus, & cognitor, & iudex limitis. λογοθέτης τῶν σεκρέτων ἐπὶ τοῦ ἄκρου στῆναι τῆς συγκλήτου βαθμοῦ, rationalis ſecretorum Imperatoris ſocer in ſummo limine ſenatus ſtetit. Zonaras t. 3. p. 80. & 139. Corippus lib. 1.

Hinc ſecreta ſacræ tractans Demetrius aulæ. Suidas τῶν ἀπορρήτων γραμματέα, τουτέστι νοτάριον ἀσηκρῆτις καλοῦσι οἱ ῥωμαῖοι, Romani vocant à ſecretis eum, qui ſit notarius & ſcriba arcanorum. Conſtantinopoli fuit ſecretum priuatarum, vbi aſſeruabantur inſtrumenta vrbis & iura, & ſecretum publicarum, quod dicitur & ſecretum generale, vbi ſeruabantur ſecreta publica imperii. Secreti priuatarum meminit Alexii Comneni conſtitutio. ὁ μὲν γὰρ δημόσιος διὰ τοῦ σεκρέτου τῶν οἰκειακῶν τὸ τοῖς συμβολαίοις ἐγκείμενον ἐξ ἐπερωτήσεως. Publicus enim per ſecretum priuatarum ex interrogatione id quod contractibus incumbit diſpiciens. Balſamon ad Marcum Patriarcham reſponſo 29. καταστρωθὲν ἐν τῷ σεκρέτῳ τῶν

οἰκειακῶν κατὰ μῆνα νοέμβριον. Conſtratum & relatum in erceſeto priuatarum menſe Nouembri. Nicetas in Alexio Manuelis. *σὺν οἷς καὶ ὁ τοῦ πολυτέχνου θεοδώρου περικαλλὲς οἴκημα ἐπάρχου ὄντος τῆς πόλεως, καὶ ὁ τῶν οἰκειακῶν διέποντος σέκρετον τῷ δικαιοδοτικῷ τῷ θρόνῳ ἐμπρέποντος, καὶ αὐτὸς μὲν ἐξήλυξε δρασμῷ τῷ πεσεῖν, τὰ δ' ἐνόντα διηρπασάμενοι οὐδ' αὐτῶν τῶν δημοσίων τόμων ἀπέσχοντο, οἱ τὰ δίκαια τῆς πολιτείας παρὰ τῶν πάλαι τῶν βασιλέων ἔχουσιν ὑπογεγραμμένοι.* Cum quibus inuaſerunt in domum pulcherrimam Theodori viri omnibus artibus exculti Præfecti vrbis, qui ſecretum priuatarum adminiſtrabat, quique iuridico tribunali excellebat. Et ipſe quidem fuga euaſit cum cecidiſſet. Quæ autem in domo erant cum diripuiſſent, ne abſtinuerunt quidem ab ipſis publicis tomis, in quibus iura ciuilia, quæ priſci Imperatores tulerant, ſcripta erant. Libri igitur conſtitutionum Imperat. de rebus ciuilibus aſſeruabantur ab eo, qui ſecretum priuatarum adminiſtraret. Ex hoc loco apparet eos peccare, qui putant ſecretaria auditoria fuiſſe, non tribunalia. Certe in ſecretariis erant tribunalia, vt loca, quæ hic aſſerimus, probant. De ſecreto publicarum loquitur Cedrenus, *χάριν τῶν λαμβανόντων ὀφφίκια, καὶ ἀξιώματα ἀτελῶν κατέστρωται εἰς τὰ δημόσια, καὶ σεκρέτα πρόσταγμα τοῦ ἀοιδίμου βασιλέως.* Gratia eorum qui accipiunt officia, & dignitates immunium, conſtitutio celeberrimi Imperatoris in publica ſecreta relata eſt. Curopalates in Leone Baſilii, *μετὰ θάνατον γὰρ τοῦ λέοντος τυραννήσας ὁ κωνσταντῖνος ἀνῃρέθη ἐν τῷ τοῦ γενικοῦ σεκρέτῳ.* Poſt mortem Leonis, cum tyrannus fuiſſet Conſtantinus, in publicarum ſecreto interemptus eſt. Secretarium verò iudicium

erat, vt conſiſtorium principis l. 3. Cod. lib. 3. vbi ſenator vel clariſs. Eo qui in crimen vocatus erit, (id eſt, in iudicium de crimine,) ne quas ante probationes iniurias patiatur, ſedendi quoque in aliqua ſecretarii parte, quæ iudicibus inferior, altercantibus vero ſuperior eſſe videatur, habituro licentiam. Loquitur de ſecretario ſacri cognitoris, qui vice ſacra iudicat. l. 3. C. de offic. diuerſor. iud. Si honoratis viris, quibus etiam conſiſtorium noſtrum ingrediendi facultas præbetur, ſecretarii iudicum non patuerit ingreſſus. Principes enim, & corniculari, & primates officiorum, ſæpe aditu prohibebant. Caſſiodorus li. 11. Præfat. Quapropter adminiſtrator ampliſſimus, (id eſt, Præfectus præt.) ſi vacaſſe credatur, opprobrium eſt, cuius etiam ſecretum dicitur, quod tumultuoſis actionibus verberatur. Secretum vocat auditoriũ Præfecti P. Apertis ſecretarii foribus l. 2. C. de Theod. de offic. rect. prouin. Iudex non in ſeceſſu domus de ſtatu hominum, vel patrimoniorum ſententiam ferat, ſed apertis ſecretarii foribus, intro vocatis omnibus, aut pro tribunali locatus. Secretaria publica l. vlt. de denuntiat. vel edict. reſtit. C. Theod. Lamprid. in Alexand. in Hemicyclo templi S. Martinæ Romę, quod olim pop. Rom. ſecretarium fuit, ad forum Rom. V. Inſ. Saluius dominis noſtris Honorio & Theodoſio ſacrarium ampliſſimi ſenatus Præfectus V. vice ſacra reparauit. Certe ἀσηκρητεῖον dicebatur ſecretius & ſanctius conſilium. Cedrenus in Leone, δεξάμενοι τὰς μηνύσεις ὁ βασιλεὺς ἐν τοῖς ἀσηκρητείοις ἐκάθισε, καὶ ἀκριβὴς ἐξέτασις τῶν μηνυθέντων ἐγένετο. Imperator cum accepiſſet indicia, ſedit in ſecretario,

& exactus quæſitor fuit iudiciorum. Curopalates in Michaele Theophili, ἡ φυγὴ δὲ πρὸς τὸν ἱππόδρομον κατὰ τὰ ἀσηκρητεῖα. ἐκεῖσε γὰρ τότε ὁ τῶν ἀσηκρῆτις ἦν καταγώγιον. Fuga erat ad Hippodromum propter ſecretaria. Illic enim domicilium erat eorum, qui ſunt à ſecretis. Suidas ἀσηκρῆτις γραμματεὺς νοτάριος. Manaſſes in Politicis carmin.

ἀνάκτων ὑπογραμματεὺς ὃν φασὶν ἀσηκρῆτιν.

Menander in eclogis, ὥστε τις παρὰ Πέρσαις τοῖς βασιλικοῖς τε καὶ δημοσίοις πράγμασιν ἐξυπηρετουμένων, οὓς εἴ τις Λατίνων χρήσαιτο φωνῇ, ἀσηκρῆτις τε προσαγορεύσειεν. aliquis eorum apud Perſas, qui ſeruiunt regiis & publicis negotiis, quos Latini à ſecretis vocāt. Carolus magnus de cultu imaginum lib. 4. c. 9. Mox vt Leontius Aſecreta conſpexit. Inde πρωτοασηκρῆτις. Codinus in origine Conſtantinop. καθὼς φησὶ Πλούταρχος πρωτοασηκρῆτις καὶ ἐπιστολογράφος Ἰουστινιανοῦ. vt ait Plutarchus primus à ſecretis, & ab epiſtolis Iuſtiniani. Codinus lib. de offic. ὁ δὲ τοῦ πρωτοασηκρῆτις ὑπηρέτημα δῆλον, καὶ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος. πρῶτος γὰρ τῶν σεκρέτων λέγεται. Conſtantinus Anagnoſta in Semiiambis vocat τῶν σεκρέτων πρώτιστον. Is poſtea πρωτοκαγκελλάριος dici cœpit. Hincmarus ep. 3. c. 16. Cui ſociabatur ſummus cancellarius, qui à ſecretis olim appellabatur, erantque illi ſubiecti prudentes & intelligentes, ac fideles viri, qui præcepta regia abſq; immoderata cupiditatis venalitate ſcriberent, & ſecreta fideliter cuſtodirent. ὁ ἐπὶ τῶν σεκρέτων fuit, eccleſiaſticus, ἀσηκρέτις Politicus. Aliud eſt illud ſecretum de quo Sueton. in Calig. c. 23. Auiæ Antoniæ ſecretum petenti denegauit, id eſt, vt poſſet cum eo colloqui in ſecreto. In Othone, ſecreto captato binosli-

bellos ad ſororē exarauit. In Domitiano c.3. Secretum ſibi horarium ſumere ſolebat. Herodianus lib. 7. Gordianus Imper. milites ad Vitalianum Præfectum Pr. Romæ miſit, mandauitque mane ἐπιστῆναι ἔτι δικάζοντι, καὶ ἀνακεχωρηκότι τῷ Βιταλιανῷ ἐν τῷ τοῦ δικαστηρίου οἰκίσκῳ ἔνθα μόνος τὰ ἀπόρρητα καὶ κρυπτὰ δοκοῦντα ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ βασιλέως ἠρεύνα τε, καὶ ἐξήταζε, vt præſto eſſent adhuc iudicanti, & iam iam abituro Vitaliano in domuncula ſecretarii, vbi ſolus arcana & occulta ſuper ſalute Imperatoris inquirebat. Harmenopul. li. 3. tit. 4. βεβαιούσθω ἡ πρᾶσις ἐν τῷ σεκρέτῳ, confirmetur venditio in ſecreto. Iam vero ſilentium interdum pro ſecreto Imperatoris accipitur, interdum pro edicto vel reſponſo. Cedrenus, Phocas ἐν τῷ σιλεντίῳ αντέλεγε Μαυρικίῳ, in ſilentio, id eſt, in ſacro conſiſtorio cōtradicebat Mauricio. Item Leo pater Copronymi ſilentium ποιήσας, id eſt, edictum. Diaconus lib. 21. ſilentium Leo Conon celebrauit in tribunali decem & nouem accubituum contra ſanctas imagines. li. 23. Irene ſilentio in triclinio Iuſtiniani facto Byzantiis ciuilia donauit tributa. In diſputatione Gregentii, ἐξανέστη ὁ βασιλεὺς, καὶ διελύθη τὸ σιλέντιον, ſurrexit rex, & dimiſſum eſt ſilentium. Zonaras in Leone Philoſopho, ὡς μὴ δυνηθῆναι διαλεχθῆναι τῇ συγκλήτῳ περὶ νηστείας τὴν συνήθη διάλεξιν, ἣ καλεῖται σιλέντιον. vt non potuerit ſolemnem diſertatiunculam in ſenatu de ieiunio habere, quod dicitur ſilentium. Nicetas lib. 7. κατηχητηρίους ὤδινε λόγους, οὓς φασὶ σιλέντια. ſermones catecheticos, quibus rudes inſtituuntur, apud ſe concoquebat, & meditabatur, quæ ſilentia dicuntur. Cedrenus, σιλεντίου γενομένου τὴν εἰκονομάχων καθαίρεσιν

ἐποιήσαντο, ſilentio facto Euthymium de gradu deiecerunt. Landulphus Sagax in Leone, ſilentium contra ſacras & venerabiles celebrauit imagines. Sigillium pro ſilentio, ſeu edicto ponitur apud Conſtantinum Porphyrogen. in chorograph. ἐποίησε δὲ σιγίλλιον ὁ ἀείμνηστος, καὶ ἀοίδιμος βασιλεὺς, fecit ſigillium, id eſt, edictum ſigillo ſuo ſignatum, ſemper commemorandus, ac concelebrandus rex.

De Silentiariis.

Cap. XXIII.

Silentium pro edicto poſitum oſtendimus, item pro loco, vbi conſilium principis haberetur. Paul. Diaconus hiſtor. Miſcel. lib. 22. De Conſtantino Copronymo, ſilentium per dies ſingulos faciens aduerſus imagines. lib. 23. Facto ſilentio Imperator apud Magnauram expoſuit populo. Item, fecit ſilentium adducens Patriarcham, & iubens recitari eorum confeſſiones. Silentiarium locus fuit prope triclinium. Idem lib. 16. Cum Imperator Iuſtinianus ſero in triclinio ſuo eſſet, occidebant eum habentem homines ſuos ſibi cooperantes, intus abſconditos in ſilentiario. Vnde Silentiarii dicti, qui ad eum locum excubarent, darentque operam, ne ſilentium principis interpellaretur. Quam militiam fuiſſe indicat Simocatta lib. 8. θεόδωρος σιλεντιαρίου στρατεύματι ἐκεκόσμητο. Theodorus Silentiarii militia ornatus erat. Eam militiam ſplendidam fuiſſe arbitror contra Zonaram, vt iam apparebit. Vetus auctor, πελάγιον τὸν ἀπὸ σιλεντιαρίων, ἄνδρα σοφὸν πατρίκιον. Pelagium ſilentiarium, virum ſapiẽtem,

Patri-

Patricium. Silentiarii erant excubitores in conſiſtorio, vel palatio principis ſtantes fere ad limina. Fiebāt enim Senatores, clariſſimi & ſpectabiles erant, & militia confecta, cum Senatores eſſent, priuilegia ſilentiariorum retinebant. Gubazes, qui poſtea rex Colchorum fuit, apud Iuſtinianum fuerat ſilentiarius, narrante Agathia, qui ſibi ſtipendia decem annorum deberi ait. vide l.3. C. de dignit. l.30. C. de inoffic. teſta. Statuti tantum erant 30. ſilentiarii, decuriones tres poſt excubias annorum 13. l.3. C. de ſilentiar. Iudicem habuerunt magiſtrum officiorum. Procop. Perſ. 2. Gubazes dicebat καὶ οἱ αὐτῷ δημόσιον ταῖς συντάξεσιν ὀφείλεσθαι ἐνιαυτῶν δέκα ἐπεὶ ἐν τοῖς σιλεντιαρίοις ἐν παλατίῳ τασσόμενος οὐδὲν κεκοσμημένος ἔνθεν εἴη. Ibidem ait Adolaum in palatio principis, ad ea quæ ſunt quietis adminiſtraſſe. Euagrius lib. 4. hiſtor. eccleſ. σιλεντιαρίου τοῖς βασιλείοις κελεύσμασι διακονουμένου, cum ſilentiarius regiis iuſſis miniſtraret. Claudianus

— *ſacroq; adhibere ſilentia ſomno.*

Conſtantinus Porphyrog. in chorograph. διὰ τῶν βήλων ὑπὸ τῶν σιλεντιαρίων συρόμενος. Cum per limina tractus eſſet à ſilentiariis. Vetus Inſcriptio, ſilentiarius ſacri palatii, τῶν χαμαιζήλων δὲ τοῦτο ἀξιωμάτων. eſt dignitas humilis, inquit Zonaras de Anaſtaſio. Ammianus lib. 20. Palatii decuriones dicuntur l. 1. C. de ſilentiariis. Erant immunes à ſordidis muneribus. Vere milites non erant. l. omnimodo C. de inoffic. teſtam. Hi fuere clariſſimi, poſtea ſpectabiles, depoſito poſt annos 13. officio erant illuſtres. Sub obſequio fuere Præfecti cubiculi, C. de ſilentiariis, Agathias lib. 5. ὅς δὲ τὰ πρῶτα τε-

λων ἐν τοῖς τῆς ἀμφὶ τὸν βασιλέα σιγῆς ἐπιστάταις, γένους τε κοσμούμενος δόξῃ. qui primo inter eos militans, qui principis quieti ac ſilentio præpoſiti ſunt, & generis gloria ornatus. Dorotheus Doctr. 23. In palatio magni ſunt ac ſplēdidi magiſtratus, finge ſenatū, Patricios, magiſtros equitum, Præfectos, ſilētiarios, qui omnes magiſtratus venerabiles ſunt. Procopius lib. 4. de Ædificiis Iuſtini, Θεόδωρος τῷ βασιλεῖ τὴν ὑπουργίαν παρέχετο σιλεντιάριος τὴν ἀρχήν. Theodorus miniſtrabat regi ſilentiarius dignitate. vnus tantum fuit ordo ſilentiariorum, inter quos decuriones digniſſimi.

De Conſilio Imperatoris iudicantis.

Cap. xxiv.

Mos olim fuit, vt cum princeps cauſſas cognoſceret, Senatores & equites Romanos in conſilium vocaret, ſententiamque ex omnium deliberatione proferret, ait Spartianus in Hadriano. Quo more quid iuſtius à ſubditis expeti, à principe præſtari potuit, cum nihil ipſe de prouincialium controuerſiis, niſi vt Iouem in cœlo fabulantur Poetæ, de conſilio Deorum duodecim ſtatueret. Hoc ingenio fuit Auguſtus Cæſar, qui ætate affecta ſibi viginti viros iuris ſcientia, & prudentia claros aſciuit, quorum iudicio res omnes grauioris negotii, quæ in dies emergerent, componeret, vt prodit Xiphilinus. Tiberius ipſe Auguſti veſtigia legens viginti ſibi patricios viros conſilii cauſſa legerat, narrante Diacono lib. 7. Zonaras de Auguſto, qui ſibi quindecim συμβούλους εἰς ἑξάμηνον παρελάμβανεν, ὥστε δι᾽ αὐτῶν καὶ πᾶσι κοινοῦσθαι τὰ βουλευόμενα. ἔστι δ᾽ ὅτε καὶ ἐδι-

καζε μετ᾽ αὐτῶν. Conſiliarios ad ſex menſes legerat, vt per eos cum omnibus, ea quæ in conſultationem veniſſent, communicarentur. Interdum in iudicando eos aſſeſſores habebat. Apud Getas, qui erat regi à conſiliis dicebatur θεός, ait Strabo, quod natúm à Zamolxi, quem Deum habuerunt, ob ſingularem prudentiam. Decæneus εἶχε ταύτην τὴν τιμὴν, hūc, ait Strabo, honorem habuit. Ideo ſacrarium principis dicitur, l. vlt. §. legati. ff. de muneribus & honorib. Dicitur & ſacer comitatus, & noſtri numinis comitatus l. 7. de legat. & decret. legat. non viritim legatos mittant ad noſtri numinis comitatum. l. 8. Quæcunque ciuitas legatos ad ſacrarium noſtrum voluerit ordinare. Sed de comitatu & ſacrario ſupra diximus. Vocatur & conſilium. Lampridius, Alexander eum notarium, qui falſum cauſſæ breuem in conſilio Imperatoris retuliſſet. Iudicaſſe autem Imperatores, & pro tribunali ſententiam dixiſſe, non eſt obſcurum. Auguſtus iudicum decurias recognouit, τὰ πολλὰ δὲ μετὰ τῶν ὑπάτων, ἢ μετὰ τῶν ἀρίστων ἐπισκοπούμενος. καὶ γὰρ καὶ πέντε καὶ δέκα τῶν βουλευτῶν τοὺς κλήρῳ λαχόντας συμβούλους ἐς ἑξάμηνον προσελάμβανε, καὶ ἔστιν ὅτε καὶ ἐδίκαζε μετ᾽ αὐτῶν, ait Dio, multa cum Cos. aut cum optimis expendens. Aſſumebat enim quindecim Senatores ſortito ad ſex menſes, cum quibus interdum iudicabat. Cum autem non poſſet, ait Dio, propter ſenectutem atque imbecillitatem corporis, omnibus, qui eius opem implorabant, ſatisfacere, τὰ μὲν ἄλλα αὐτὸς μετὰ τῶν συνέδρων διεσκέψατο, καὶ ἐδίκαζεν ἐν τῷ παλατίῳ ἐπὶ βήματος προκαθήμενος, alia ipſe cum aſſeſſoribus diſcutiebat & iudicabat in palatio,

pro tribunali ſedens. Dio, μέχρυ δὲ τινὸς πρίμου αἰτίαν ἔχοντος, ὅτι τῆς μακεδονίας ἄρχων ὀδρύσαις ἐπολέμησε, καὶ λέγοντος ἐν τῷ δικαστηρίῳ ποτὲ μὲν τῇ αὐγούστου, ποτὲ δὲ τῇ τοῦ μαρκέλλου γνώμῃ τοῦτο πεποιηκέναι, ἐς τὸ δικαστήριον αὐτεπάγγελτος ἦλθε, καὶ ἐπερωτηθεὶς ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ εἰ προστάξειε τῷ πρίμῳ πολεμῆσαι, ἔξαρνος ἐγένετο. Idem de Tiberio, Tiberius interdum iudiciis aderat πάρεδρος, καὶ ἐπὶ τοῦ βάθρου τοῦ κατ' ἀντικρὺ δικαστῶν κειμένου καθίζων ἔλεγεν ὅσα ἐδόκει αὐτῷ. lib. 52. Mecænas ad Auguſtum, ἐδίκαζε δὲ αὐτὸς ἰδίᾳ τά τε ἐφέσιμα, καὶ ἀναπόμπιμα, ὅσα ἂν παρά τε τῶν μειζόνων ἀρχόντων, καὶ παρά τῶν ἐπιτρόπων τοῦ τε πολιάρχου, καὶ τοῦ ὑπομνήτου, καὶ τῶν ἐπάρχων, τοῦ τε τὸν σῖτον ἐπισκοποῦντος, καὶ τοῦ νυκτοφυλακτοῦντος ἀφικνῆται. Marco primo accuſato, quod Macedoniam regens bellum intulit Odryſis, cum diceret in iudicio interdum ſe Auguſti, interdum Marcelli iuſſu hoc feciſſe, non vocatus venit in iudicium Auguſtus, & à prætore rogat⁹ an iuſſiſſet, negauit. Tiberi⁹ iudiciis aderat, præſes in ſubſellio è regione iudicum ſedens, dicebatque quæ vellet. Iudicabat ipſe priuatim, quæ venia digna erant & appellationes, quæ à maioribus magiſtratibus, & procuratoribus, & Præfecto vrbis, & ſucceſſore, & Præfectis, & annonæ curatoribus, & tribuno vigilum veniunt. Tiberius magiſtratibus pro tribunali cognoſcentibus plerumque ſe offerebat cōſiliarium, aſſidebatque miſtim, vel ex aduerſo in parte primori, & ſi quem reorum elabi gratia rumor eſſet ſubitus aderat, iudiceſque aut è plano, aut è quęſitoris tribunali legum, & religionis, & noxæ, de qua cognoſcerent, admonebat, ait Sueton. Caligula vt leuior labor iudicantibus foret, ad quatuor priores quintam

decuriam addidit. Claudius ius & conſul, & extra ordinem laborioſiſſime dixit, etiam ſuis ſuorumque diebus ſolemnibus, nonnunquam feſtis quoque antiquitus & religioſis. Nec ſemper præſcriptam legum duritiam ſecutus, lenitatemue multorum, ex bono & æquo, perinde vt afficeretur, moderatus eſt, ait Sueto. Nero cum de ſupplicio cuiuſdam capite damnati, vt ex more ſubſcriberent, admoneretur, quam vellem, inquit, neſcire literas. In iuriſdictione poſtulatoribus niſi ſequenti die, ac per libellos non temere reſpondit. In cognoſcendo morem eum tenuit, vt continuis actionibus omiſſis, ſigillatim quæque per vices ageret. Domitianus ius diligenter & induſtrie dixit, plerumq; & in foro pro tribunali extra ordinem ambitioſas ſententias centumuirorum reſcidit. Recuperatores ne ſe perſuaſoriis aſſertionibus accommodarent, idētidem admonuit. nummarios iudices cum ſuo quemque conſilio notauit. Zonar. t. 2. Traianus πολλάκις ἐπὶ τοῦ βήματος ἔκρινεν, ſæpe pro tribunali iudicabat. Hadrianus ἔπραττε διὰ τοῦ βουλευτηρίου πάντα τὰ μεγάλα, καὶ ἀναγκαιότατα, καὶ ἐδίκαζε μετὰ τῶν πρώτων, τότε μὲν ἐν τῷ παλατίῳ, τότε δὲ ἐν τῇ ἀγορᾷ, τῷ τε πανθείῳ, καὶ ἄλλοθι πολλαχόθι ἀπὸ βήματος, ὥστε δημοσιεύεσθαι τὰ γιγνόμενα, καὶ τοῖς ὑπάτοις ἔστιν ὅτε δικάζουσι συνεγίγνετο, faciebat per ſenatum omnia magna, & maxime neceſſaria, & iudicabat cum proceribus, interdum in palatio, nonnunquam in foro & Pantheo, & alibi multis locis pro tribunali, ita vt vulgarentur quæ facta erant, & aliquando erat cum conſulibus iudicantibus. Hadrianus, εἴ τινα τῶν τέκνα ἐχόντων ὠφλῆσαι πάντως τι ἔδει, ἀλλ' οὖν πρός γε τὸν ἀριθμὸν τῶν παίδων, καὶ τὰς τιμωρείας αὐτῶν

pliciorum. Athanaſius iudex ſententiam de tabella tulit, qua iuſſit eos ſubito plecti, & gladio percuti. Simocatta lib. 3. τοῦ δὲ βασιλέως πέμψει διαιτητῶν τὴν βάσανον τῆς κατηγορίας εὐσεβέστερον ἐκμαρτύσαντος. Cum Imperator probationem accuſationis, ac cognitionem religioni iudicum pie commiſiſſet. Vide an pro πέμψει legendum ſit ἐν μέρει. Sub Caligula receptum, vt iudicia quædam ſenatus tractaret, ita tamen vt ab eo princeps appellaretur, ait Dio lib. 58. Imperatores pœnam mitigabant à ſenatu, vel ab aliis illatam, vt Sidonius lib. 1. e. 7. Imperatores Valentinianus, Valens, & Gratianus, l. 10. C. Theodoſ. de pœnis. Quoties in ſenatorii ordinis viros pro qualitate peccati auſterior fuerit vltio proferenda, noſtra potiſſimum explorentur arbitria. l. 13. C. Theod. de accuſat. & inſcript. integro nō cauſæ, ſed capitis ſtatu referat ad ſcientiam noſtram. Tacitus l. 14. Annal. Sępius ad principem ſenatuſconſulta referebat ſenatus. Valentinianus maior durior fuit in reos, nullum damnatum eripuit morte ſubſcriptionis elogio leui, cum id etiam principes feri fecerint, ait Ammianus. Philoſtratus lib 8. ἤδη μέτρου βασιλεῦ ὕδωρ. Metire, Imperator, aquam ad cauſam dicendam. Præfectus vrbi, & Præfectus Pr. vice ſacra iudicabant. Symmachus lib. 2. e. 10. Cognitor ſacri auditorii. Erant & alii, quos vice ſacra cognoſcere princeps volebat. l. 44. C. Theodoſ. de appellat. Sacri cognitoris tribunal. Cognitores ordinarii l. 1. C. Theodoſ. de relig. Ouidius

Inter ephemeridas melius, tabulasq; iacerent,
Quas aliquis duro cognitor ore legat.

De Edictis, Reſcriptis, Adnotatione, epiſtolis Imperatoriis.

CAP. XXV.

EDicta Plutarchus in Marcello διαγράμματα τῶν ἀρχόντων, καὶ διατάγματα vocat. Dio lib. 42. προγραφάς. V. gloſſ. Edictum, νόμος λεγόμενος ἀπὸ προστάξεως. Dionyſ. lib. 5. τὰ τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων ἐπιτάγματα, καὶ διαγραφαί. Ioſephus lib. 14. c. 22. M. Antonius ad Tyrios, διάταγμα ἐμὸν ἀπέσταλκα πρὸς ὑμᾶς, ἵνα αὐτὸ εἰς τοὺς δημοσίους ἐντάξητε λόγους γράμμασι ῥωμαϊκοῖς, καὶ ἑλληνικοῖς ἐν τῷ ἐπιφανεστάτῳ. &c. Miſi ad vos edictum meum, vt illud in acta publica inſeratis literis latinis & græcis, & in illuſtri loco ponatis. Theophilus inſtitut. de iure naturali. Edictum eſt omne, quod motu ſuo Imperator definit, ad ſubditorum vtilitatem, ὅπερ ἐξ οἰκείας φύσεως κινηθεὶς ὁρίζει ὁ βασιλεὺς πρὸς τὴν τῶν ὑπηκόων εὐταξίαν, καὶ λυσιτέλειαν. Edicere, iubere. Sueton. Caligulam edixiſſe matrimonium ſibi repertum exemplo Romuli, & Auguſti, id eſt, edicto, & publico programmate ſignificaſſe. Cic. Philip. 1. Cumque de via languerem, niſi pro amicitia, qui hoc ediceret, id eſt, Antonio ſignificaret. Plinius epiſt. 71. lib. 10. Edictum D. Claudii. Martial. lib. 5. e. 8.

Edictum Domini, Deiq; noſtri
Quo ſubſellia certiora fiunt,
Et puros eques ordines recepit.

Plin. e. 66. lib. 10. Edictum D. Traiani. l. 6. C. de cuſtod. & exhibit. Diuus Pius, cum prouinciæ Aſiæ præerat, caput mandatorum ſub edicto propoſuit. Edictis & conſti-

conſtitutionib. Imperat. diem & conſulem adiungi oportuit l.1. C. Theodoſ. de conſtit. princip. Nicetas lib.2. Manuel. eum μελεδωνὸν μεσιτεύοντα, καὶ τῶν οἰκείων ἀποδρηστῆρα διαταγμάτων τίθησι, ſuarum conſtitutionum ſequeſtrum, & miniſtrum rex conſtituit, & erat is ſemper in oculis regis, & mandata ex ore eius, quæ maioris negotii eſſent, excipiebat, καὶ ἦν ὁ μὲν τῷ προσώπῳ τοῦ βασιλέως ἀεὶ ὀπτανόμενος, καὶ τὰ τούτου ἐντάλματα ὅσα καὶ ἐμφάσεις ἐκ κρείττονος μοίρας δεχόμενος. ibidem βασίλεια vocat διατάγματα. ἐμφάσεις reſponſa & oracula regis lib .2. Andronici φάκελος τῶν βασιλικῶν διαταγμάτων θεσπίσματα ἐν γράμμασι βασιλικὸν ἐρυθρόδανον. τὸ ἐν τοῖς γράμμασιν ἐρυθρόν. Faſciculus Imper. edictorum. oracula & reſponſa in litteris. Rubrum reſcriptum. rubrum in litteris l.39. ff. de religioſ. Diui fratres edicto admonuerunt. Edictum id dicitur monitorium. Iulianus Iuliani Didii auus edictum perpetuum compoſuit. Eutropius lib. 8. ἰουλιανοῦ γὰρ ἔκγονος ἦν ὃς καὶ τὸ διηνεκὲς διάταγμα τοῖς ἀδριανοῦ χρόνοις συνέταξεν, ὃ μέχρι νῦν ἀδριάνιον καλεῖται, κατὰ τὴν τῶν ἰταλῶν φωνὴν ἤδικτον περπέτουον. Iuliani nepos erat Didius Iulianus, qui ſub Hadriano perpetuum edictum digeſſerat, quod hodieque dicitur Hadrianium. Herodianus lib.7. ὁ δὲ βαλβῖνος οἴκοι μένων διάταγμά τι προθεὶς ἱκέτευε τὸν δῆμον εἰς διαλλαγὰς χωρῆσαι. Balbinus domi manens edicto propoſito orauit populum, vt in concordiam rediret. Edicto patres in curiam vocati. Tacit. lib.1. Annal. Ne edictum, quo Tiberius patres in curiam vocabat, niſi tribunitiæ poteſtatis præſcriptione poſuit ſub Auguſto acceptę. lib. 3. vtque premeret vulgi ſermones monuit edicto, multos illu-

ſtrium Rom. ob Remp. obiiſſe, neminem tam flagrãti deſiderio celebratum. Sueton. lib. 3. non edictis inhiberi luctus publicus potuit. c. 20. lib. 2. quam voluntatem edicto his verbis teſtatus eſt, ita mihi ſaluam ac ſoſpitem Remp. ſiſtere in ſua ſede liceat. Aurelianus, cum Firmum viciſſet, tale edictum Romæ proponi iuſſit, Amantiſſimo ſui populo Romano Aurelianus Auguſtus ſalutem dicit, vt Vopiſcus. Sueton. lib. 5. Claudius vno die viginti edicta propoſuit, inter quæ duo, quorum altero admonebat, vt vberi vinearum prouentu bene dolia picarentur, altero, nihil æq; facere ad viperæ morſum, quam taxi arboris ſuccum. Seneca epiſt. 95. Præcepta ſapientiæ, quæ affectus noſtros velut edicto coercent, & obligant. Simocatta lib. 4. ὑπεγέγραπτο δὲ τῇ ἐπιστολῇ καὶ βασιλικὴ ὑποτύπωσις. Conſtant. Porphyrog. in chorograph. ἐντελματικῶς ἐλθὼν, miſſus cum mandatis. Nicetas in Alexio Manuel. fil. Protoſebaſtus δόγμα ἐκ βασιλέως ἐξήνεγκε μὴ ἄλλως δεῖν παραδέχεσθαι οἴεσθαι ὅσα ἡ βασιλικὴ χεὶρ ὑποσημαίνεται γράμματα, εἰ μὴ πρότερον ὀφθεῖεν τῷ ἀλεξίῳ, καὶ οὕτω τὴν δεξιὰν τῷ βατραχείῳ ἐπιδοὺς χρώματι, τὴν ἐπιτήρησιν, ἐπισημασίαν βεβαιώσειε. Protoſebaſtus edictum à rege tulit, non aliter rata eſſe, quæ rex ſignaſſet, niſi prius Alexius ea vidiſſet, & ita manum admouens viridi colori ſignificationem probaſſet, qua ratũ edictum fuiſſe oſtenderetur. Reſcripta principũ, dinina reſcripta Symach li. 4. e. 8. Diualia cõſtituta li. 7. e. 95. Diuale remediũ li. 11. e. 42. Diuina ſcripta lib. 11. e. 55. ſacri affat⁹ l. ſacri, de diuerſ. reſcript. C. ſacri affat⁹ quoſcũq; noſtræ manſuetudinis in quacunq; parte paginarũ ſcripſerit auctoritas, non alio vultu pe-

nitus, aut colore, niſi purpurea tantum modo inſcriptione luſtrentur, ſcilicet, vt cocti muricis & triti conchylii ardore ſignentur, eaque tantummodo fas ſit proferri, vel dici reſcripta in quibuſcumque iudiciis, quę in chartis, ſiue membranis ſubnotatio noſtræ ſubſcriptionis impreſſerit. Hanc autem ſacri encauſti cõfectionem nulli ſit licitum, aut conceſſum habere, vt ſcribit Leo Auguſtus Hilariano magiſtro officiorum. Sacrum oraculum l. 7. c. ſi contra ius. Etſi legibus conſentaneum ſacrum oraculum mendax precator attulerit, careat penitus impetratis. l. 7. C. de precib. Imper. offer. Reſcripta contra ius elicita ab omnibus iudicibus refutari præcipimus. Sacræ conſtitutiones l. 5. §. ſi tutor ff. de adminiſtrat. reſcriptum ſacrarum conſtitutionum l. 43. ff. de actione empti. Vet. gloſſ. βασιλέως ἀιάγραμμα, ἔγγραφος κέλευσις βασιλέως. ἀντιγραφὴ λέγεται ἡ βασιλικὴ πρόσταξις. Reſcribit princeps ad epiſtolas, ſubſcribit libellis, reſcribit ad libellum l. 23. ff. de vſufruct. leg. Et hoc nuper Antoninus ad libellum reſcripſit l. 6. §. quid tamen ff. de rupto. Reſcriptiones dicuntur, quibus princeps negotia ad præſides prouinciæ remittebat. l. generaliter ff. de offic. præſid. Volcatius in Auidio, reſcriptum Marci de Auidio Caſſio, epiſtolam tuam legi. Capitolinus Macrino, fuit in iure non incallidus, adeo vt ſtatuiſſet omnia reſcripta veterum principum tollere, vt iure, non reſcriptis ageretur, nefas eſſe dicens leges videri Commodi, & Caracallę, & hominum imperitorum voluntates. Reſcripta principum magnã vim habuere, quia multati iudices, qui reſcripta contempſiſſent, aut diſtuliſſent l. 5. C. Theod.

de diuerſ.reſcript.Simocatta lib. 3. p. 150. αὐτοκρατορικὰ γράμματα vocat.item βασιλικὸν δόγμα. Ad reſcripta pertinent adnotationes,epiſtolæ ſacræ. V.gl παρὰ σημείωσις ἐστὶν ἢ τὰ κυριώτερα τῶν λαλουμένων περιλαμβάνουσα, καὶ γράφουσα ταῦτα ὡς ἐν συνόψει, καὶ δι' ὀλίγων ὁποῖα εἴδομεν ὄντα τὰ παλαιὰ βασιλικὰ σημειώματα. Adnotatio l.vlt.C. de prox. S. ſcrin. eſt quæ præcipua capita eorum, quæ dicta ſunt, præcipit, & ea ſcribit, vt in compendio, qualia videmus vetera reſcripta Imper. Pragmatica verò fit de conſilii ſententia ſolenniter ſuggeſtione aliena, precibuſue. Adnotatio reſcriptum principis ſignificat ſacra manu ſcriptum Nouel. Maioriani de homicidio caſu fac l. 5.C.ad leg.Cor.de Sicar.ſecundum id, quod adnotatione noſtra comprehenſum eſt.l.10.C. de ſacroſanct. eccleſ. Iubemus nullam nauem excuſari poſſe, nec ſi cœleſte contra proferatur oraculum,ſiue adnotatio ſit, ſiue diuina pragmatica ſanctio. Adnotatio ſacra Theodoſii & Valentin. Nouel.2. de bon. fab. Adnotationes diuinæ l. 3. de collat.æris. Vet.gloſſ. Adnotatio ſacra eſt illud ſcriptum, quod Imperator proprio mentis motu alicui indulget.l. vlt. C.de Monop. Iubemus, ne quis ſacro iam elicito,aut in poſterum eliciendo reſcripto, aut pragmatica ſanctione, vel ſacræ noſtræ pietatis adnotatione monopolium audeat exercere.l.23.C. de decurionib.lib.10. Pragmatica ſanctio eſt illa conſtitutio, quam conſtituit Imperator,habito prius tractatu cum principibus, vt vet. gloſſ. Pragmatici typi Nouel. 26. Euagrius lib. 2. ἀναγνωσθῆναι δεόμενοι τύπους, precati vt literæ ſacræ legerentur. Nouel. 62. θεῖα γράμματα, πραγματικοὶ τύποι, προστάξεις

ἀρχικοὶ, θεῖοι τύποι εἴτε πραγματικοὶ, εἴτε ἄλλοι. Pragmaticæ ſanctiones, iuſſionesque principum l. 10. C. de ſacr. eccleſ. l. vlt. C. de diuerſ. reſcript Pragmatica diuina Theodoſ.& Valent.nouel.vn.de reſcind. vendit. Pragmaticæ decretum Theodoſ.& Valentin. nouel.vnic. in dam. pub. Pragmatica iuſſio lex Valent. & Mart. Nouel. vn. de præd. ciuil.om. Pragmaticum l. 52. de Hæretic.l.3.de decur.& ſilent.C.Theodoſ.Pragmatici præceptum Theod. & Valentin. nouel. vn. de pecun. Afr.cred.Nouel. vnic. de corporib. vrb. Romæ l. vlt. C de diuerſis reſcript. vniuerſa reſcripta ſiue in perſonam precantium, ſiue ad quemlibet iudicem manauerint,quæ vel adnotatio, vel quæuis pragmatica ſanctio nominentur, ſub ea conditione proferri præcipimus,ſi preces veritate nitantur. Nam & vir magnificus quæſtor, & viri ſpectabiles magiſtri ſcriniorum, qui ſine præfata adiectione qualeſcunque diuinum reſponſum dictauerint, reprehenſionem ſubibunt, & qui illicite dictata ſcribere auſi fuerint, cuiuſcunque ſcrinii memoriales, ſeu pragmaticarii, vel adiutores primicerii, amiſſione cinguli feriantur. Pragmaticas præterea ſanctiones non ad ſingulorum preces ſuper priuatis negotiis proferri, ſed ſi quando corpus, aut ſchola, vel officium, vel curia, vel ciuitas, vel prouincia,vel quædam vniuerſitas hominum ob cauſam publicam fuderit preces, manare decernimus. Epiſtolam pro reſcripto principis poſuit Plin. lib. 10. ep. 92. Extat epiſtola D. Neruæ, qua dicitur epiſtolis Domitiani ſtandum eſſe, quas obſeruari debere ait Traianus epiſtola 70.Sueton.in Domiti.c. 13. Epiſto-

lam formalem vocat, quia de concilii ſententia, & ſolemni iuridicorum verborum formula componebatur. Pari, inquit, arrogantia, cum procuratorum ſuorum nomine formalem dictaret epiſtolam, ſic cœpit. Græci vocant ἐγκυκλίους epiſtolas. Euſeb. hiſt. eccleſ. lib. 6. c. 18. πολλοὺς δὲ καὶ τῶν ἰδιωτικῶν ἐνῆγεν ἐπὶ τὰ ἐγκύκλια γράμματα. Anticyclia dicta, quibus contraria mandabantur, Euagrius lib. 3. c. 7. ἐκέλευον τ' αὖ ἐξαρνήσασθαι τὰ ἀντεγκύκλια διαπέμπεσθαι. Sic in iure pontificio formatæ dicuntur epiſtolæ, quæ certa forma commeatus cauſa clericis alio euntibus dantur. Dio, ἔξω τῶν ἐγκυκλίων in M. Antonino, excepto quotidiano in rem familiarem ſumtu. Suidas in Curino, ἦν ἐγκύκλιον αὐτῷ, erat ei cottidianum, & ordinarium. Euagr. lib. 2. θείου γράμματος ἴσον τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως οὗ τὰ ἀντίγραφα σώζεται ἐν τοῖς ἐγκυκλίοις. c. 10. Formalis epiſtola, qua ſtatuitur aliquid, quia in vim legis tranſitura maiori cura, certe de conſilii ſententia certa aliqua formula ſcriberetur. Symmachus lib. 9. e. 21. Orphiti pulſatur hæreditas obtentu epiſtolæ, qua D. Conſtantius, id quod operibus publicis conſtabat, impenſum integrari per eum ſtatuit. Eæ epiſtolæ legis vigorem habent lib. inſtit. tit. 2. epiſtolare reſcriptum l. 1. C. Theodoſ. ſi cert. petat. de chirogr. Commonitorium dicitur ἐπιστολὴ τῆς προστάξεως, commonitoria θεῖα ad ἄρχοντας Nouel. 50. Euagrius lib. 2 c. 17. κομμονιτώριον δὲ Ἐλπίδιον ἐπιφέρεσθαι. Nouel. 1, 8. μηδὲ εἰ πραγματικὸν, ἢ ἄλλον τύπον, ἢ θεῖον κομμονιτώριον λάβοι, ἐπιτρέπειν αὐτῷ τι τοιοῦτον. Elpidium ferre commonitorium. Neque ſi pragmaticum, aut alium typum, aut diuinum commonitorium acceperit, permittere illi aliquid tale.

Vet.gloſſ.Commonitorium ὑπομνηστικόν. Commonitorium Pado lib. 10.Dialog.D.Gregor. Synodo Charthagin. προσενεχθείσθη κομμονιτώριον. Commonitorium Symmach.e.22.21.26.lib.5.ep.6.lib. 1.ep.47.lib.6.l.28. Ammianus commonitorium cum Auguſti litteris tradidit.l.2.C.Theod.ſi certum petat.de ſuffra.Conſil. Chalced. actio. 1. & 11.Conc.Afric.c. 59.101. Optatus Afer vocat commemoratorium. Symmachus breuiarium lib.6.e.65.Indiculum e.48. lib.6. Paul. Diaconus lib.15. Commentarium ſcriptum. Ammianus lib. 28. Commonitorium repertum eſt, ſcriptum manu Hymelii.Anaſtaſius in Gregorio 2.Reſcriptis commonitoriis,niſi ad catholicam conuertentur fidem, extorrem à ſacerdotali officio mandauit. Suidas, commonitorium ἐπιστολὴν προστακτικὴν ἀποστελλομένην εἰς χεῖρας, Vet. gloſſ. ἐπιστολὴ ἀποστελλομένη μετὰ προστάξεως. Auguſtinus ep.129.158.Caſſiodor.lib.7.e.27.Commonitorii formam proponit. Non dubitamus eſſe gratiſſimum, quando quis commonetur officium implere ſuſceptum. Quapropter ad illam vos prouinciam iubemus accedere. Symmachus pro eodem monitorium vſurpat.Vincentius Lyrinenſis aduerſus proph.relig.obliuionis meæ gratia commonitorium mihimet paraſſe ſufficiet.Sidon. ep.11. lib. 8. Zozimus Papa ad clerum Rauennatem, commonitorium preſbyteris. Vincentius Lyrinenſis commonitoria duo catholicis.Oerontius commonitorium fidelibus heroico carmine ſcripſit. Sed ad epiſtolas & litteras Imperatorum redeamus. Epiſtolæ principum eædem ſunt cum litteris & reſcriptis, l. 5. § .1. ff.de iure immunit. l.3. ff. de iuris &

facti ignorant. Quodcunq; Imperator per epiſtolam & ſubſcriptionem ſtatuit, l. 1. ff. de conſtit. princip. Theophilus epiſtolam definit. ἀντιγραφὴν βασιλέως πρὸς ἄρχοντος ἀναφορὰν περὶ τινὸς ἀμφιβόλου πράγματος γενομένην. reſcriptum Imperatoris ad relationem magiſtratus de re ancipiti. Epiſtolæ D. Veſpaſiani, D. Titi, D. Domitiani, Plin. lib. 10. e.66. 77. Epiſtolas D. fratrum, ſacras conſtitutiones. D. fratrum vocat Martianus l. 5. ff. de manumiſſ. l. 4. Epiſtolares principis in ſacro auditorio acta excipiebant; l. 36. C. de palat. ſacrar. largit. l. 32. 35. C. de appel. Epiſtolare reſcriptum l. 1. ſi certum pet. de Chirog. C. Theodoſ. epiſtulares chartæ l. 3. ff. de penu. legata. ſacræ literæ C. Theod. de mandat. princ. Imp. Gratianus Valent. & Theodoſius, ſi quis aſſerat cum mandatis noſtris ſe venire ſecretis, omnes ſciant nemini quicquam, niſi quod ſcriptis probauerit, eſſe credendum, nec vllius dignitate terreri, ſiue notarii, ſiue comitis præferat poteſtatem, ſed ſacris noſtris litteris eſſe credendum. In reſcriptis autem oportuit authentica ipſa, atque originalia reſcripta, & diuina manuſcripta non exempla eorum inſinuari, vt ſcribunt Imperat. Diocletianus & Maximian. l. 3. C. de diuerſis reſcript. Sacræ autem epiſtolæ, ſacra reſponſa dicuntur, ſacri apices Sidonio lib. 1. e. 5. Honorius ad Bonifacium, gaudium noſtrum ſacrorum apicum atteſtatione ſignamus. Corippus in Panegyrico Anaſtaſii, *Hæ ſacros monſtrant apices.* Simocatta lib. 4. c. 10. καὶ ἐγχαράξας βασιλείους χαιρέας, litteras, apices, τά τε σήμαντρα τὰ περσικὰ περιελόμενος, ὅτι αἳ καὶ ταῖς δέλτοις ἐνεκεχάρακτο διερευνᾶτο ἀνελέσθαι, καὶ ἀναγνῶναι. item

P. Dia-

P. Diaconus lib. 16. & Imperator Iulianum magiſtrum cum ſacra deſtinauerit ad Archetem regem Æthiopum. Cum autem ſuſcepiſſet Imperatoris ſacram, oſculatus eſt ſignaculum, quod habebat pectuſculum Imperatoris. Cedrenus, παρεσκέβασε τὸν βασιλέα γράψαι πρὸς Κύριλλον σάκραν. Induxit regem, vt ſcriberet ſacram ad Cyrillum. Gregorius in Regiſtro, per ſacros apices euocabantur ad comitatum principis, vel aliquo deſtinabantur. Auguſtinus lib. ad Donatiſtas poſt collat. c. 31. Illi portant multorum Imperatorum ſacras, nos ſola portamus euangelia. Menander de legat. ἐστέργετο δὲ ὥστε τὰς λεγομένας τῇ Λατίνων διαλέκτῳ σάκρας ἐξ ἄμφοιν τοῖν βασιλέοιν αὐτῷ ἐπικομισθῆναι. Ita carus fuit, vt quę dicerentur latina lingua ſacræ, ad eum ab vtroque Imperatore afferrentur. Actione 11. Chalcedon. concil. Direxit ſacras Hormiſda Papa in indiculo, Imperatorem rogate, vt deſtinatis ſacris innoteſcat. Baſilic. ecloga 7. titulus, περὶ συνηθειῶν διδομένων παρὰ τῶν ἐπαρχιωτῶν τοῖς διακομίζουσι καὶ ἐμφανίζουσι τὰς ἐκ βασιλέως ἀποστελλομένας σάκρας, ἤτοι ἐπιδιαγνωστικά. Epiphanius lib. 4. hiſto. tripart. ſacra monſtrauit Imperatoris. Hormiſda Papa in indiculo, Imperator conſentiens debet pietatis ſuæ ſacra generalia ad vniuerſos epiſcopos deſtinare. Sacram Martiani, in fine concil. Chalcedonenſis. lib. 4. c. 18. hiſtor. tripart. ſacra Iuſtini Imp. ad Hormiſdam P. P. Landulphus Sagax in Iuſtino 2. Cum autem ſuſcepiſſet Imperatoris ſacram 2. concil. Conſtantinop. act. 1. Sacra Conſtantini Pogonati ad dominum Papam. Lupus Ferrarienſis e. 78, Manaſſes in Theodoſio. In liberati Carthagin. Archidiaconi breuiar. & concil.

Epheſ.1.ſacram Honorii t.1.epiſt. pontifical.l.6. C.de cohortal.prim.cornic. C.Theodoſ.Data epiſtola Pręfecto,cui hæc ſacra fuerat ante lata. Nouel. de poſtul. ad præceptum ſacræ noſtræ. Domitianus epiſtolas, orationeſque,& edicta alieno formabat ingenio. Supra de formatis & encycliis litteris aliquid poſuimus, hoc addo, ἐγκύκλια γράμματα vocari litteras circulares, Euagrius lib.2.c.8. ἐγκυκλίοις δὲ χρῆται γράμμασι λέων τὴν ἀνὰ τὴν ῥωμαϊκὴν πολιτείαν ἐπισκόπων πυνθανόμενος. & c.9 σύγκειται δὲ τὰ ἐγκύκλια τούτοις τοῖς ῥήμασιν. Leo circularibus vtitur litteris,cum morem epiſcoporum in adminiſtratione eccleſiæ Romanæ accepiſſet. Circulares litteræ his verbis conceptæ ſunt. Antencyclia diximus eſſe litteras encycliis contrarias,Nicephorus Calliſtus in Indice,φοβηθεὶς ὁ βασιλίσκος ἐναντία τῶν προτέρων γράψας ἐξαπέστειλεν ἀντεγκύκλια. Sacra auctoritas ſæpe pro reſcripto accipitur.Symmachus lib.7.e.122.ſacra auctoritate Libycarum mihi emptio præbetur. lib.10. e. 53. Anaſtaſius Biblioth.Pontif.6.de Tiberio. Tunc miſſa auctoritate per Catulinum agentem in rebus. cap. de Hormiſda, Iuſtinus direxit auctoritatem ſuam ad Papam Hormiſdam.Breue ſæpe epiſtolis Imp.ſubiungebatur. Synodo Carthagin. τὸ βρεύιον ὅπερ τῇ αὐτῇ βασιλικῇ ἐπιστολῇ προσετέθησαν.breue quod ipſi epiſtolę adligarũt.Breuigerulus qui breue gerit,vt Iſidor.in gl.Caſſiod.li.1.e. 6. ſecũdũ breue ſubter annexũ. Gregor.ma.in regiſ.li.6.Indict.5. c.201.Vopiſcus in Aureliano breue nominũ conſcripſit. Lamprid.in Alexãdro,habuit in cubiculo breues militantiũ. Symmach. lib.10.e.48. mittẽdis cenſuũ breuib. Euſebius eccl.hiſt.li.10. c.6.ἅπασι τοῖς προειρημένοις κατὰ τὸ βρε-

ὑίον δὲ πρός σε παρ' ὁσίου ἀποσταλὲν, ταῦτα τὰ γράμματα διαδο-θῆναι κέλευσον. Omnib. prædictis ſecundũ breue ad te ab Oſio miſſum, has litteras tradi iubeto. Symmachus lib. 10. e. 48. Præfectus annonæ fecit indicium præfecturæ Prætorianæ, miſſis de more breuibus, quæ anguſtias patefacerent conditorum. Suetonius in Veſpaſiano c. 21. Veſpaſianus de noctu vigilabat, deinde perlectis epiſtolis, officiorumque omnium breuiariis amicos admittebat. Lamprid. poſt meridianas horas ſubſcriptioni, & lectioni epiſtolarum Alexander Seuerus ſemper dedit operã, ita vt ab epiſtolis, & à libellis, & à memoria ſemper aſſiſterent. Anna Comnena in Alexiade, καὶ τὰ βιβλία ἐν μέσῳ τηνικαῦτα προὐτίθετο, βρέβια ταῦτα ἡ συνήθεια οἶδε καλεῖν, ἐν οἷς ἀναγράφεται τὰ ἐν ἑκάστῳ τεμένει ὄντα κειμήλια. Libri tunc in medium allati ſunt, vulgò breues vocantur, in quibus theſauri cuiuſque eccleſiæ deſcribuntur. Iuſtinianus in edicto 9. ἣν οἱ ἀργυροπρᾶται καταγράφουσιν ἐν τοῖς ἀντιγράφοις, ἢ αὐτογράφοις βρεβίοις. Quam argentarii deſcribunt in codicibus reſcriptis, aut breuibus manu ſua ſcriptis. Baſilicon ecloga 7. ἀργυροπρατικὰ βρεβία, breuia argentariorum. Iulianus epiſtola ad commune Iudæorum. πλείονα δὲ τούτων ἔμαθον εὑρὼν τὰ βρεβία τὰ καθ' ὑμῶν φυλαττόμενα. Plura his didici, cum legerem breuia contra vos, quæ aſſeruantur. In conſtitutione Alexii Comneni, ἀπογραφήσονται ἐν τῷ βρεβίῳ τῆς μονῆς. deſcribentur in breui monaſterii. Breuiatores dicti, qui breuia conficiebant. Iuſtinianus Nouel. 105. τὴν γὰρ ἀπογραφὴν διὰ τοῦτο ἐκ τοῦ θρόνου τοῦ συνδίδοσθαι βουλόμεθα, ἵνα μηδ' αὐτοῖς ἐξῇ παραβαίνειν. μηδὲ τοῖς καλουμένοις βρεβιάτωρσι νοθεύειν τι τῶν παρ' ἡμῖν διατυ-

ταγμένων. Edictum ideo ex tuo tribunali emitti volumus, vt ne ipſis liceant tranſgredi, neque iis qui dicuntur breuiatores, adulterare aliquid eorum, quæ à nobis conſtituta ſunt. A breuibus illis breuiaria. Breuiarium ἐπιτομή. V. gloſſ. ἐπίτομος breuiarius. Auguſtin. ep. 50. ad Bonifac. Plin. lib. 7. c. 26. breuiarium pompei. Sueton. c. vlt. lib. 2. breuiarium imperii, & li. de clar. gram. c. 10. breuiarium Eutropii, Sexti Rufi, Adonis Seneca ep. 39. Breuiarium dici cœptum, quod antea ſummarium. Breuiaria officiorum omnium exhibentur Imperatori. Sueton. c. 21. Veſpaſ. Anna. lib. 6. Alexiad. καὶ προστάττει ἀνελίττειν τὰ βρέβια, ἵνα καταφανῆ γένηται τὰ ἀφῃρημένα ταῖς ἐκκλησίαις. & iubet euoluere breuia, vt appareret quid ablatum eſſet eccleſiis. Litteræ à principe emiſſæ, dictæ diplomata. Tacit. 2. hiſtor. diplomata Othonis. Sueton. Caligul. C. 38. Prolata D. Iulii & Auguſti diplomata, vt vetera, & obſoleta difflabat. Ita propriè dictę litteræ, quæ ad vſurpationem curſus publici à principibus concedebantur, ſine quibus nemini curſus publicus liber fuit. Plutarchus in Galba τῶν δ' ὑπάτων οἰκέτας δημοσίους προχειρισαμένων τὰ δόγματα κομίζοντας τῷ αὐτοκράτορι καὶ τὰ καλούμενα διπλώματα σεσημασμένα δόντες, ἃ γνωρίζοντες οἱ κατὰ πόλιν ἄρχοντες ἐν ταῖς τῶν ὀχημάτων ἀμοιβαῖς ἐπιταχύνουσι τὰς προπομπὰς τῶν γραμματοφόρων. Cum conſules ſeruos publicos ad manum habuiſſent, qui decreta ferrent ad ſenatum, & quæ dicuntur diplomata, ſignata dediſſent, quibus lectis magiſtratus vrbium (lego κατὰ πόλεις) in ſummutandis curribus accelerant curſum eorum, qui literas ferunt. Ibidem, Nymphidius Candidatus imperatoriæ maie-

ſtatis diplomata data eſſe à coss. fert iniquiſſime, tanquam partes imperatorias illis vſurpantibus. Quia ſolius Imperatoris fuit diplomata ad curſum dare. Idem in Othone, Claudius Rufus φησὶ κομισθῆναι εἰς ἰβηρίαν διπλώματα οἷς ἐκπέμπουσι τοὺς γραμματοφόρους, ait lata eſſe in Iberiam diplomata, quibus mittunt eos, qui litteras ferunt. Tacitus lib. 2. hiſtor. cauſa fingendi fuit, vt diplomata Othonis, quæ negligebantur lætiore nuntio, reualeſcerent, eũq; huiuſmodi nũtio rapidũ in vrbem vectum fuiſſe. Aliæ item litteræ, indices conceſſi beneficii, dictæ diplomata. Suetonius in Nerone, diplomata ciuitatis Romanæ vocat codicillos, quibus delatum erat ius ciuitatis c. 12. quibus diplomata ciuitatis Romanæ ſingulis obtulit. Idem lib. 2. in diplomatibus, libelliſq;, & epiſtolis ſignandis initio ſphinge vſus eſt Auguſtus. Simocatta lib. 4. ἐν βασιλικῇ διφθέρᾳ τὴν πόλιν δάρας ὁ χοσρόης ὑπήκοον ἐγγράφεται μαυρικίῳ. lib. 7. c. 1. ἐγχαράττει βασιλικὰς ἐπιστολὰς μαυρίκιος. στηλιτεύουσι τῷ πλήθει τὰς βασιλικὰς συλλαβάς, βασιλικὰ θεσπίσματα. Conſtantinus Porphyr. διαταράξας τοὺς ὑπὸ τοῦ οἰκείου πατρὸς ἐννομίμως γεγονότας τύπους. Euſeb. lib. 4. hiſtor. c. 9. ἀντιγραφὴν Imperatoris vocat reſcriptum, ex latino græca conſuetudine donatum. ἀντίγραφον τῆς ἐπιστολῆς ἀδριανοῦ. Imperatores literis ad ſenatum ita ordinantur, εἰ αὐτοί τε καὶ οἱ παῖδες ὑμῶν ὑγιαίνετε εὖ ἂν ἔχοι, ἐγὼ καὶ τὰ στρατεύματα ὑγιαίνομεν, ſi vos, & liberi veſtri valetis, bene eſt, ego & exercitus valemus. Otho diplomatibus, primiſque epiſtolis ſuis ad quoſdam prouinciarum præſides Neronis cognomen adiecit apud Sueton. in Othone c. 7. Symmachus epiſt. 38. lib. 5. diploma ſacrum vocat.

Plinius lib.10.epiſt.60.Sidonius Auito,

— referens diplomate Auitum
Iam Geticas intrare domos.

Symmachus ep.35.lib.5. Ad huius celebritatem voto alacri cucurriſſem, niſi diplomatis ſacri tarda perlatio arctaſſet interuallum dierum. Tertul. Apologet. ô nũtios tardos, & ſomniculoſa diplomata. Capitolin. Pertinace, dein Præfectus cohortis in Syriam profectus Tito Aurelio Imper. à Præſide Syriæ, quod ſine diplomatibus curſum vſurpauerat, pedibus ab Antiochia ad legationem ſuam iter facere coactus eſt. Plin.epiſt.penult.lib.10. Herodian. lib.7.l. 137.§. cum ita.D.de verborum obligat. Quod ſi diplomate vſus, vel felici nauigatione maturius quam quiſque peruenerit Epheſum. Ioannes Salſberienſis

Accelera greſſus tanto diplomate pergens.

Diplomata à duplicibꝰ tabellis dicta. Ouid. li.1. Amor. e.12. *Tunc ego vos duplices rebus pro nomine ſenſi.* δίπτυχα Suidæ δύο περιβόλαια ἔχοντα, ὡς τὸ μὲν ὑποστρῶσθαι, τὸ δ' ἕτερον ὑποβεβλῆσθαι. Diptycha duo inuolucra habent, quorum alterum ſubſternitur, alterum ſubiicitur. Græci vocant διπλᾶς. Apollonius Thyan. ad Euphraten, ἐπῆλθες ἔθνη τὰ μεταξὺ τῆς ἰταλίας ἀπὸ συρίας ἀρξάμενος ἐπιδεικνὺς σεαυτὸν ἐν ταῖς τοῦ βασιλέως λεγομέναις διπλαῖς. Adiiſti gentes, quæ ſunt interiectæ ad Italiam, exorſus à Syria, oſtentans te ipſum in principis diplomatibus. Poſtea vocat βασιλικὰ γράμματα Conſtantin. Porphyrogen. ἐκ προστάξεως τοῦ βασιλέως ἔλαβε τὸ πιττάκιον τοῦ πατρικίου σιμεὼν τοῦ ἀσηκρῆτις. Litteras ex mandato Imperatoris à patricio Simeone à ſecretis accepit. in

chorogr.Itē τύπος ἐκεῖνος παλαιός.vetus erat inſtitutū. Dicitur & euectio,ſynthema,vt Hiero.cōbinæ tractorix.Plin. e.123.lib. 10. τὴν πορείαν αὐτοῖς διετύπου.l.4.de vita Conſt. Euſeb.iter illis diplomate firmarat. Literæ aliæ Imperatorū, quib⁹ aliquid iuberetur,dictæ ſunt ἁπλᾶ. Euſeb.li.8.ἡ πλῆτο πάντοχοῦ βασιλικὰ γράμματα τὰς ἐκκλησίας εἰς ἔδαφος φέρειν. ἡ πλῆτο κατὰ πόλεις βασιλικὰ διατάγματα. Litteræ quæ ſcriberentur ad Imperatorem, ſi aliquid arcani eſſet,duplicibus tabellis inſcribebantur. Gordianus ἔδωκε κατασεσημασμένα γράμματα ἐν πτυκτοῖς πίναξι, δι' ὧν τὰ ἀπόρρητα καὶ κρυπτὰ ἀγγέλματα τοῖς βασιλεῦσιν ἐπιστέλλεται,ait Dio,dedit litteras ſignatas in duplicibus, quibus arcana principibus nuntiantur. δίπτυχα gemini libri, in quorum altero nomina viuorum, in altero mortuorū,vt Iuſtinianus in edicto de fide orthod.Pugillares dicuntur à triangulari forma ad imitationem literæ Δ δέλτοι, & δελτωτὰ βιβλία. Diptycha ſacra ſcriptores eccleſiaſtici.Diptycha pugillares eburnei.Symmachus lib.5.ep. 56.ep.109.lib.9. Varro, in tabulis dedolatis ante vſum chartæ ſcribebant, ſed cera obducebantur.Propert.lib.3.el.20.

Non illas fixum caras effecerat aurum,
Vulgari buxo ſordida cera fuit.

Ouidius lib.1. Amor.el.11.

Odi cum late ſplendida cera vacat.
Comprimat ordinibus verſus,oculoſque moretur,
Margine in extremo littera raſa meos.

Imperatores interdum duplices litteras mittebant, quarum primæ vulgabantur, ſecundæ latebant. Zozimus Romam βασιλικὰ γράμματα κελεύοντα συλληφθέντα

σιλιχῶνα τέως ἐν ἀδέσμῳ παῤ αὐτῶν ἔχεσθαι φυλακῇ, litteræ regiæ miſſæ, quibus iubebatur, vt Stilicho, qui comprehenſus erat, id temporis haberetur in libera cuſtodia. Cum ex eccleſia retractus eſſet, ἀπεδίδοτο δεύτερα γράμματα παρὰ τοῦ κεκομικότος τὰ πρότερα θανάτου τιμωρούμενα τὰ κατὰ τῆς πολιτείας ἁμαρτανόμενα σιλιχῶν, redditæ ſunt ſecundæ litterę ab eo, qui priores attulerat, quæ capite multabant Stiliconem ob ea, quę in Rempubl. peccauerat. Diptycha Suetonius vocat duplices tabellas lib. 2. c. 26. Auſonius bipatens pugillar. Martial. lib. 14. ep. 3.

Secta niſi in tenues eſſemus tigna tabellas,
Eſſemus Libyci nobile dentis opus.
Eſſe putes ceras, licet hæc membrana vocetur,
Delebis quoties ſcripta nouare vales.

Erant enim pugillares eburnei, membranei, citrei, qui ſtylo exarabantur, & eius obtuſa parte delebantur. Diploma dat Conſtantinus epiſcopis apud Euſeb. lib. 10. ἵνα λαβὼν παρὰ τοῦ λαμπροτάτου λατρωνιανοῦ τοῦ κορρίκτωρος σικελίας δημόσιον ὄχημα συζεύξας ἑαυτῷ, καὶ δύο γέ τινας, καὶ τρεῖς παῖδας τοὺς δυνησομένους ὑμῖν κατὰ τὴν ὁδὸν ὑπηρετήσασθαι παραλαβών. Imperatores ſæpe manu ſua ſcripſcre ad amicos Theodoſ. Auſonio parenti: Amor meus qui in te eſt facit, parens iucundiſſime, vt morem principibus aliis ſolitum ſequeſtrarem, familiaremque ſermonem αὐτόγραφον ad te tranſmitterem. Ita & Gratianus ad Auſonium manu ſua ſcribit in Paneg. Auſonii, & Theodoſius ad Ambroſium epiſt, 25. 27. litteræ Imperatorum miſſæ ad exercitus ad ſigna lectæ. Tacit. lib. 4. hiſtor. Inſtituit peſſimum facinus, vt epiſtolæ aquiliferis traderentur

derentur, à quis ante militi, quam ducibus legantur. Spartianus in Peſcen. Nigro in epiſtola M. Antonini, itaque miſi literas recitandas ad ſigna. Conſules olim & duces epiſtolas non niſi tranſuerſa charta ſcriptas mittebant Sueton. in Iulio. epiſtolæ quoque eius ad ſenatum exſtant, quas primus videtur ad paginas & formam memorialis libelli conuertiſſe, cum antea conſules & duces non niſi tranſuerſa charta ſcriptas mitterent. Poſtremum hoc admoneo, epiſtolas Imperatorum non tantum encauſto & purpura decoratas, ſed etiam ſigillum auro ductum fuiſſe, vel argēto. Themiſt. in orat. 4. vocat σφυρήλατα, & orat. *6.* ἐγὼ μὲν ποι οὐκ ἐπ' ἐκείνῃ τῇ δέλτῳ, ἀλλ' ἐπ' ἄλλῃ μείζονι, καὶ τελεωτέρᾳ ἣ καὶ τὰς δέλτους ἐκείνας ἤδη ἔχει ἐπ' ἐξουσίᾳ, ἣν οὐκ ἐποίησαν ἐλεφαντουργοὶ, οὐδὲ χρυσοχόοι, litteras malleo ductas, χρυσόβουλα auream bullam. ego non illo reſcripto, ſed in alio maiori & perfectiori, quod iam illa reſcripta habet in poteſtate, quodque non fecere eboris artifices, aut auri fuſores. Inauſpicatum fuit, ſi in litteris omitteretur ſalutis præſcriptio, vt Plaut pſeudolo, ſc. *16.* vel cum principes ad magiſtratus ſcriberent l. 1. C. Theod. de priuil. eorum qui in ſac. pal. l. 1. de matern. bonis l. *32.* de appellat. aut etiam ad priuatos l. *1.* ne liceat potent. C. l. *13.* C. de appellat. Gellius c. *3.* lib. *9.* Alexander infra maieſtatem ſuam eſſe putauit ſalutem præſcribere, vt Plutarch. Græci χαίρειν, Plato δ' εὖ πράττειν, Epicurus δ' εὖ διάγειν, vt Laert. in Platone, Pythagorei ὑγιαίνειν. Legatur interpres Ariſtoph. ad nubes. Plin. lib. 1. ep. 11. vnde incipere priores ſolebant, ſi vales bene eſt, ego quidem valeo, qui mos ætate Se-

necæ exoleuit, vt Seneca ep. *15.* poſtea ſalus præſcripta hac forma. Sidonius Serrano ſuo ſalutem lib. 2. ep. 13. ſed contrita iſta ſunt, abſtineo, & his quæ ſupra dicta ſunt, hanc appendicem ſubiungo. Inter epiſtolas erant fidei publicæ litteræ, de quibus Phranſes lib. 3. c. *8.* In reſcriptis & epiſtolis nomina Imperatorum, ſi plures eſſent, certo ordine ponebantur. Manaſſes, Romanus, qui à genero Conſtantino factus erat Imperator, filios ſuos imperii conſortes fecit, καὶ ἐπίπροσθεν ἐτίθετο πάντας τῆς κωνσταντίνου ἐν ταῖς ἀνακηρύξεσι, ἐν γράμμασιν, ἐν θρόνοις, eoſque omnes in proclamationibus, epiſtolis, ſoliis, ac tribunalibus ante Conſtantinum ponebat. Litteræ Imp. pendebant plerunque in pilis, & porticibus, vnde de plano legi poſſent. Auſonius Panegyr. Has ego litteras tuas, ſi in omnibus pilis, atque porticibus, vnde de plano legi poſſint, inſtar edicti pendere mandauero. P. Diaconus lib. 21. ſacras vocat, ſacra inquit, populo recitanda. Sacra relecta, per eam certus effectus. Euagr. lib. 3. c. 35. ὃ θεῖον ἐγκύκλιον τῆς βασιλίσκου ζαχαρία γέγραπται τῷ ῥήτορι. Encyclicæ litteræ Baſiliſci à Zacaria Rhetore ſcriptæ ſunt. c. *14.* epiſtolam Zenonis ad conciliandas eccleſias vocat, ἑνωτικὸν ζήνωνος. Euſebius lib. *9.* hiſtor. eccleſ. διὰ προγραμμάτων καὶ νόμων συγκεχωρήκεσαν. c. 10. προστάγματα vocat, & διατάγματα. τὸ δὲ διάταγμα προστεθῆναι ἐνομοθετήσαμεν. διατάγματα ἐν στήλαις ἀνατεθειμένα. διατάξεις ὑπὲρ χριστιανῶν καὶ νομοθεσίαι συνετάττοντο. lib. 3. de Conſtant. ἐπίταγμα, παράγγελμα, νεῦμα βασιλικόν. Edicta, conſtitutiones, iuſſa, leges, mandata placita, decreta, cōſtituta Imperatorum. Pro edictis, quæ proponerentur, dicunt δογματίζειν, νόμους διατυποῦσθαι,

ἀντιγράψαι. Euſeb. lib. 9. c. 9. νόμον ὑπὲρ χριστιανῶν τελεώτατον πληρέστατα διατυποῦνται, Conſtantinus, & Licinnius. lib. 10. c. 5. ταύτην τὴν βούλησιν τὴν ἡμετέραν ἐδογματίσαμεν. Legem pro Chriſtianis perfectiſſimam Conſtantinus & Licinius promulgant. Decretum hoc noſtrum ac placitum promulgauimus. ἅτινα οὕτως ἀρέσκειν ἡμῖν ἀντιγράψαι ἀκόλουθον ἦν. Quæ ita placere nobis reſcribere conſentaneum erat. Typi vocantur. Paulus Diac. lib. 19. Iuſtinianus perturbans typos, qui à patre ordinabiliter facti ſunt. Idem commonitorii meminit lib. 20. Trãſlatus à Cyzico vrbe Metropoli Germanus Conſtantinopolim, in quo & commonitorium tranſlationis, quod ſubinfertur, pronuntiatum eſt. ἡπλοῦσθαι βασιλικὸν νεῦμα dixit Euſeb. lib. 9. hiſtor. nutum Imperatoris explicari. τὰ μὲν δὴ τῆς παλινῳδίας τοῦ προτεθέντος βασιλικοῦ νεύματος ἥπλωτο τῆς ἀσίας πάντῃ τε, καὶ πανταχοῦ. Palinodia mandati Imperatorii vbique in Aſia promulgabatur. vocat & προτεθὲν γράμμα, litteras propoſitas. τὸν προεκτεθέντα νόμον ἐν παραβύστῳ θείς, Legem ante propoſitam in abſcondito ponens. προγράμματα, διατάγματα, ἄγραφα προστάγματα vocat ibidẽ. ἄρχοντες χρηστοῖς ποτὲ ἡμῶν προγράμμασι, καὶ ἡμέροις διατάγμασι τὴν καθ' ἡμῶν πυρκαϊὰν ἀποσβεννύντες ὁ μαξέντιος ἀγράφῳ προστάγμασι τοῖς ὑπ' αὐτοῦ ἄρχουσι προστάττει. Præf. Pr. per epiſtolã interdum voluntatẽ Imperatorum aperiebat. ὁ γοῦν παρ' αὐτοῖς τῷ τῶν ἐξοχοτάτων ἐπάρχων ἀξιώματι τετιμημένος σαβῖνος πρὸς τοὺς κατ' ἔθνος ἡγουμένους τὴν βασιλέως ἐμφαίνει γνώμην διὰ ῥωμαϊκῆς ἐπιστολῆς. Imperatores enim Præfectis P. mandata dabant, & quid vellent indicabant, quæ illi cæteris magiſtratibus latinis epiſtolis ſignificarent. Epiſtolæ verba fuere, ἡ θει-

ότης τῶν δεσποτῶν ἡμῶν τῶν δυνατωτάτων αὐτοκρατόρων ἐκέλευσε διὰ τῆς ἐμῆς καθοσιώσεως τῇ σῇ ἀγχινοίᾳ διαχαράξαι, Diuinitas Dominorum noſtrorum potentiſſimorum Imperatorum iuſſit per meam deuotionem tuæ prudentiæ hæc ſcribere. Tua induſtria ſcribere debet ad omnes rationales, prætores, duces, præpoſitos pagorum cuiuſque vrbis. ἐπὶ τούτοις οἱ κατ᾽ ἐπαρχίαν, Propter hæc magiſtratus prouinciæ exiſtimantes conſilium eorum, quæ ſcripta erant, & mentem veracem eſſe, rationalibus, ſtrategis, & iis, qui per agros præpoſiti erant, per litteras voluntatem Imperatoris manifeſtam faciant. c. 4. ὧν δὴ καὶ αὐτῶν τοῖς ψηφίσμασι δι᾽ ἀντιγραφῆς ἀσμενέστατα ἐπινεύσαντος τοῦ τυράννου. Quorum decretis libentiſſime annuente tyranno per epiſtolam c. 7. βασιλικῶν πρὸς ταῦτα διατάξεων ἀντιγραφαὶ στήλαις ἐντετυπωμέναι χαλκαῖς ἀνωρθοῦντο. reſcripta Imperatoris mandatorum excuſſa tabulis æreis erigebantur. In tabulis enim & columnis æreis proſcribebantur. αὐτὴν δὴ ταύτην ἐν στήλαις ἀνατεθεῖσαν τοῦ μαξιμίνου γραφὴν ἐντάξαι περὶ ἡμῶν δι᾽ ἐγγράφων νόμων ἐδογμάτισα. Hanc ipſam Maximini ſcriptionem in tabulis propoſitam in leges de nobis ſcriptas referre decreuit. verba epiſtolæ Maximini ad Sabinum P. P. εἰ καὶ τῇ σῇ καθοσιώσει πρὸ τούτου χρόνου διὰ γραμμάτων ἐπέσταλται, καὶ δι᾽ ἐντολῶν ὁμοίως κεκέλευσται. Quanquam tuæ deuotioni ante hoc tempus per epiſtolas mādatum eſt, & iuſſis imperatū ἵνα ᾖ αὐτὴ ἡμῶν ἡ κέλευσις εἰς γνῶσιν πάντων τῶν ἐπαρχιωτῶν τῶν ἡμετέρων ἔλθῃ διατάγματι ὑπὸ σοῦ προτεθέντι τὸ κεκελευσμένον ὀφείλεις δηλῶσαι, vt iſta noſtra iuſſio innoteſcat omnibus noſtris prouincialibus, declarabis quæ iuſſa ſunt, edicto à te propoſito. lib. 9.

& 10. vocat ἀντίγραφον βασιλικῶν διατάξεων, trãſumptum mandatorum Imper. ἐν ἐκείνῃ τῇ ἀντιγραφῇ, in illis literis. ἀντιγραφὴ reſcriptum eſt Imperatoris, ἀντίγραφον, tranſcriptum ex Imperatoris exemplari, quod lib. 10. ἀντίτυπον τῶν ἐγγράφων vocat. ἤπλωντο κατὰ πάντα τόπον τοῦ νικητοῦ βασιλέως φιλανθρωπίας ἔμπλεοι διατάξεις, νόμοι τε, promulgabantur. lib. 1. de vita Conſtant. ἤπλωτο δὲ βασιλικὸν ἁπανταχοῦ γράμμα. exemplar vocat authenticum. εἴληπται δ᾽ ἐξ αὐθεντικοῦ τοῦ παρ᾽ ἡμῖν φυλαττομένου βασιλικοῦ νόμου, ᾧ καὶ τῆς αὐτοῦ δεξιᾶς ἔγγραφος ὑποσημείωσις τῆς τοῦ λόγου πιστώσεως, οἷα τινὶ σφραγῖδι κατασημαίνει τὴν μαρτυρίαν. Sumptum eſt ex authentico Imp. legis, quæ ſeruatur apud nos, quo ſignum ſcriptum ipſius manu, fidei quæ ſermoni habenda eſt, quaſi quodam ſigillo ſignificat teſtimonium. Ibidem lib. 3. ἐπιστολὰς διατυπώσασθαι, formare epiſtolas νόμων διατάξεις, legum conſtitutiones. πλείστας δ᾽ ὅσας ἐπιστολὰς διετύπου. plurimas epiſtolas formabat. τοῖς ἄρχουσι αὐθεντία βασιλικὴ διὰ τῶν πρὸς ἕκαστον, ἐπισταλέντων γραμμάτων ἐπεφοίτα διακελευομένη, auctoritas regia per litteras ad vnumquemque miſſas ibat iubens. lib. 4. κατελάμβανεν ἄλλος βασιλικὸς ἀνὴρ ἐπισπέρχων τὴν σύνοδον σὺν γράμματι βασιλικῷ. Comprehendit eos alius nuntius ab Imperatore miſſus, iubens accelerare ſynodum cum litteris regiis. lib. 7. hiſtor. Galienus διὰ τῆς ἀντιγραφῆς προστάξας per reſcriptum iubens. Theodoret. lib. 4. c. 19. Valens cum vellet ſcribere legem de exſilio Baſilii, οὐδεμίαν στοιχείων κεραίαν ἐξέτεινεν, ne apicem quidem elementi vnius ducere potuit, quia calamus συνετρίβη, diſruptus eſt. Cum autem & ſecundus, & tertius calamus ruptus eſſet, καὶ βεβαιῶσαι τὸν δυσσεβῆ νόμον ἐφιλονείκει,

ἐσείσθη μὲν ἡ δεξιά. Cum legem illam impiam firmare pertenderet, manus eius dextera contremuit. Encycliæ litteræ dictæ, quæ ad omnes epiſcopos, aut magiſtratus iiſdem verbis ab Imperatore ferebantur. σύγκειται δὲ ἐγκύκλια τούτοις τοῖς ῥήμασι, conſcriptæ ſunt encycliæ litteræ, his verbis. Euagrius lib. 2. c. 10. Zozimus lib. 4. Libellum quo adimitur honor magiſtratui, γράμματα τῆς ἀρχῆς παραλύοντα vocat, qualia miſit Valentinianus ſecundus ad Arbogaſten. Typum vocant conſtitutionem Imperatoris. Theod. Anagnoſtes, τύπῳ γενικῷ προσέταξεν ὁ βασιλεύς, Imper. generali edicto iuſſit. Simocattæ verba græca ſupra poſuimus è c.1. lib.7. latina reddimus, Mauricius exarat imperatorias epiſtolas. promulgare in vulgus regias ſyllabas, regia oracula. lib.4. In regia membrana vrbem Daras Choſroes ſubditam eſſe Mauricio ſcribit. Conſtantinus Porphyr. cum turbaſſet typos & conſtitutiones, quas pater eius ordinauerat. Verba Euſebii lib. 10. latina facimus, vt cum acceperis à clariſſimo Lattoniano contectore (forte correctore, aut protectore) Siciliæ currum publicum tibi iungas, duoſque aut tres pueros ſumas, qui tibi in itinere miniſtrent. Euſebius lib.4. Conſtant. ἐκ τῆς αὐθεντίας τοῦ γράμματος ἡμῶν λαβεῖν σε προσήκει. Ex auctoritate noſtrarum litterarum te capere oportet. Euagrius lib.3. c.4. θεσπίζομεν τοὺς πανταχοῦ ἁγιωτάτους ἐπισκόπους ἐμφανιζομένῳ τῷ θείῳ τούτῳ ἡμῶν ἐγκυκλίῳ γράμματι καθυπογράφειν. Decernimus, vt omnes vbiq; ſanctiſſimi epiſcopi huic noſtræ encycliæ epiſtolæ ſubſcribant, vbi ad eos deuenerit. Idem lib.3. c.7. ἀντεγκύκλια συνιστῶντα τὴν ἐν χαλκηδόνι σύνοδον. Litteræ ency-

cliis contrariæ, quibus ſynodus Chalcedonem vocatur. reſcriptum de noſtris altaribus meruit. ita Impp. Honorius & Theod. A. A. loquūtur l. 7. C. Th. de locat. fund. Impp. Leo & Zeno A. A. Erithrio P. P. ipſas authenticas, quæ diuinam noſtræ pietatis continent adnotationem cum ſubſcriptione adminiſtrantium. l. vlt. C. de diuer. offic. leg. penul. ex authenticis tantum, ſacris probatoriis noſtra manu ſubſcriptis. Princeps ita ſubſcripſit, A. M. D. id eſt, Auguſti manu diuina, Nouel. Valentin. de homicidio caſu facto. Et quia notis ſubſcribebant, puncti diuina manu dicebantur, quorum litteris Imperator ſubſcribebat. l. 4. c. de aduocat. diuer. iudic. Diuina ſubnotatio l. 1. fine C. de Iuſtin. Cod. confer.

De Mandatis Imper.

CAP. XXVI.

MAndata magiſtratibus ab Imperatore dari ſolita, quibus regerent prouincias, ſcribit Dio lib. *53*. l. 2. C. de mandat. princip. Quæſtor ſacri noſtri palatii, & ſpectabiles referendarii noſtrę pietatis recte procurent, vt diuina iuſſio, ſine ſcriptis facta adeuntibus, per relationem manifeſta fiat, διὰ καταθέσεως τῶν ῥεφερενδαρίων γίνεσθαι φανερόν. Quod mandatis continetur, ne donum vel munus ipſe proconſul, vel qui in alio officio erit, accipiat, ematue q̄d niſi vict⁹ cottidiani cauſa, ad xenia iam non pertinet, l. *6*. ff. de offic. Proconſ. Illa mādata diu intermiſſa Iuſtiniā. renouauit Nou. 17. 24. 26. Iuſtiniani. Euagri⁹ li. 2. c. 4. θείων καὶ προσκυνουμένων ἡμῶν μανδάτων καταπεμπομένων τῇ ἁγίᾳ καὶ οἰκουμενικῇ συνόδῳ.

Cum diuina & honoranda mandata noſtra miſſa eſſent ad ſanctam & œcumenicam ſynodum. Gloſſæ græco barbaræ, ἀπαγγελίας, μηνύματα, μαντάτα, μανδατοφορεῖς. μανδατοφόροις, ἀγγελιαφόροις, πρεσβευτής. Achmes in Introduct. Aſtrolog. ἀγαθοσύνην μαντατοφόρων. bonitatem mandata ferentium. Mandatis principis continetur, ne rector prouinciæ munera accipiat, vt ſolus mulctam dicat magiſtratus, vt malis hominibus prouinciam purget, ne quis perpetuis vinculis damnetur, ſi decurio & principalis ciuitatis capital admiſit, vt relegetur, ſcribatur ad principem adiecta ſententia præſidis. Intra annum requirendorum bona obſignantur, vt ſi redierint, & ſe purgauerint, rem ſuam integram habeant. Ne ſint dardanarii vllius mercis, vt libertis in patronos ingratis pœnas irrogēt. Ne patrōi teſtes ſint in cauſa quam defendunt, ne ſint collegia, ſodalitiaue. Plinius ad Traianum, ſecundum mandata tua ἑταιρείας eſſe vetueram. Ne præſides ſe nimis familiares præbeant prouincialibus. Ne prius deponant imperium, quàm ſucceſſor in prouinciam venerit, vt qui ob collatam in opus publicum pecuniam nomen ſuum inſcribit, exprimat ſummam. l. vlt. ff. de operib. publ. l. aliud eſt fraus ff. de verbor. ſignificat. l. 6. ff. de cuſtod. reor. l. 3. D. de offic. præſid. l. 35. D. de pœnis. l. Diui, eod. l. 1. D. de requir. reis. l. 4. D. de extraordin. crimin. l. Diuus Veſpaſ. D. de iure patron. l. 1. D. de colleg. & corpo. l. vlt. D. de teſtib. l. obſeruandum. l. 1. D. de offi. præſidis Nouel. 17. Iuſtinia. librum mandatorū compoſuimus, qui ſubter per vtramque linguam annexus eſt. legatur Nouella 17. Animaduerto titulos interdum pro

edictis

edictis poſitos. Metellus in Quirinalibus

Interea tyrannus
Dat titulos per orbem
Abſque reſponſo ſine iuris ratione captos, &c.
Ne mora ſaluet vllum.
Iſtud edictum procul euulgat vbi ſatelles.

Mandata illa ex Auguſto adyto proficiſci dicebantur. Symmachus ep. 54. Quęſo recogites, quid de Auguſto adyto, cuius loqueris oracula, deceat impetrari. Panegyr. Maximiani, inter adyta palatii veſtri. Corippus lib. 4.

— *adytis radiauit ab imis*
Inclyta lux, & conſiſtoria tota repleuit.

Auſonius in Grat. act. in ſacrario imperialis oraculi.

De Epiſtularibus Imperatorum.

CAP. XXVII.

QVIA de litteris, edictis, ſilentiis, mandatis principum adhuc egimus, agamus & de iis, per quos ea ſcriberentur. Libera Rep. Senatores, aliique viri nobiles, ſeruos aut libertos ab epiſtolis habuerunt. Primus Hadrianus habuit equites Romanos ab epiſtolis & libellis, vt Spartianus. Dio de legationib. τὰς διαγνώσεις αὐτοῦ, καὶ τὰς ἐπιστολὰς διοικήσων. vt adminiſtraret eius cognitiones, & epiſtolas. Calliſtus Claudii libertus curabat libros dignitatum, Narciſſus epiſtolarum curam gerebat, ideo & pugione erat accinctus. ὁ κάλλιστος ἀπελεύθερος ἐτέτακτο ἐπὶ ταῖς βίβλοις τῶν ἀξιώσεων, νάρκισσος τῶν ἐπιστολῶν ἐπεστάτει. διὸ καὶ ἐγχειρίδιον περιεζώννυτο, ait Zonaras in Claudio. Philoſtratus ſub finem libri de So-

phiſtis ſcribit, Aſpaſium prouectum ad Imperatoris epiſtolas, προελθὼν εἰς τὰς βασιλικὰς ἐπιστολάς. Ariſtides ad Capitonem ὑπογραφέα vocat amanuenſem, ſcriptionem, hominem à manu. Hadrianus ſub Commodo exſcriptor epiſtolarum fuit, ἀντιγραφεὺς τῶν ἐπιστολῶν, ait Suidas. Celer præpoſitus regiis epiſtolis, vt Philoſtratus in Dionyſio. ὁ δὲ κέλερος βασιλικῶν μὲν ἐπιστολῶν ἀγαθὸς προστάτης. Epiſtolæ latinæ fuerunt & græcæ, quibus alii atque alii præpoſiti. Berillus pædagogus Neronis præfuit græcis epiſtolis, παιδαγωγὸς τοῦ νέρωνος τάξιν τὴν τῶν ἑλληνικῶν ἐπιστολῶν πεπιστευμένος, ait Ioſephus lib. 20. Antiquit. c. 7. Trogus Pompeius ſcribit, patrem ſuum ſub Caio Cæſare militaſſe, epiſtolarumque & legationum ſimul, & annuli curam habuiſſe, narrante Iuſtino lib. 43. Duo pueri Alexandrini, cum in Æthiopum regis poteſtatem veniſſent, alter ab epiſtolis, & ſcriniis fuit, vt Socrates lib. 1. hiſtor. eccleſ. Iulius Firmicus lib. 3. Aſtron. Litteris regiis præpoſitos vocat. Alexāder Seuerus poſtmeridianis horis ſubſcriptioni & lectioni epiſtolarum dedit operam, vt ab epiſtolis, & libellis, & à memoria ſemper aſſiſterent, auctore Lamprid. Syllanus apud Tacitum lib. 15. nobiles habuit ante Hadrianum, quos ab epiſtolis, libellis, & rationibus appellaret, nomina ſummæ curæ & meditamenta. Damianus regis epiſtolis præpoſitus inter conſules aſcriptus eſt, apud Philoſtratum, ταῖς βασιλικαῖς ἐπιστολαῖς ἐπιταχθείς, ὑπατοις ἐνεγράφη. Epiſtulares in palatio militare dicuntur. Socrates ſub finem lib. 1. ἐν τοῖς βασιλείοις ἐστρατεύετο, καὶ ἀντιγραφεὺς τοῦ βασιλέως καθίστατο. in palatio militabat, & erat ſcriba regius. Iuſtin. epiſt.

ad ſenat. Conſtantin. τοῦ μεγαλοπρεπεστάτου κόμητος τῶν θείων λαργιτιόνων, καὶ ἀντιγραφέως τοῦ θείου σκρινίου, τῶν τε θείων λιβέλλων, καὶ τῶν βασιλικῶν διαγνώσεων. Magnificentiſſimi comitis largitionum, & ſacri ſcrinii antigrapharii ſeu reſcriptoris diuinorum libellorum, & regiarum cognitionum. Suidas antigraphea interpretatur eum, qui præpoſitus ſit pecuniis, quæ in publicum referuntur, & vrbi ſoluūtur, ita vt eas deſcribat. Erant autem duo, antigraphes, alter adminiſtrationis, alter ſenatus. ἀντιγραφεὺς ὁ καθιστάμενος ἐπὶ τῶν καταβαλλόντων τινὰ τῇ πόλει χρήματα, ὥστε ἀντιγράφεσθαι αὐτά. δύο δὲ ἦσαν, ὁ μὲν τῆς διοικήσεως, ὁ δὲ τῆς βουλῆς. Seianus apud Tacitum lib. 4. ait ſe magna ex parte litterarum arbitrum fore, cum per milites commearent. Nymphidius Præfectus Prætorio valde offenſus eſt, quod conſules litteras, & diplomata, cum ab ipſo nō accepiſſent, nec ſigillum, nec milites, miſiſſent, τὰ μὲν μὴ παρ' αὐτοῦ καὶ σφραγῖδα, καὶ στρατιώτας λαβόντες ἀνέπεμψαν. Magiſtri epiſtolarum dicuntur in veterib. Inſcript. Erat & curator Canonicarum epiſtolarum Caſſiodoro lib. 11. ep. 23. Canonicarum epiſtolarum curam accipe, vt fidem publicam tibi commiſſam. Hic itaque epiſtolarum canonicarum curam prouectus accipiat. Sidonio lib. 9. e. 15. Epiſtolarum magiſter in Panegyr. Maioriani.

—— cuius dignatur ab ore
Cæſar in orbe loqui, licet & quæſtore diſerto
Polleat.

Quæſtores, ſcrinia curantes, dicendi magiſtri, qui erāt ab epiſtolis, componebant epiſtolas Imperatorum. Alexander Seuerus, ſi ſtare per valetudinem epiſtu-

lares non poſſent, ſedere eos iubebat, relegentibus cuncta librariis, & iis, qui ſcrinium gerebant, ita vt Alexander adderet, ſi quid eſſet addendum, vt Lampridius. οἱ τῶν ἐπιστολῶν προεστῶτες. Notitia Imperii, magiſter epiſtolarum regiarum tractat in aula principis legationes, ciuitatum, conſultationes, & preces. Spartianus Suetonium Tranquillum fuiſſe magiſtrum epiſtolarum ſcribit. Vet. Inſcriptio, Ædeſius magiſter epiſtolarum in Conſiſtorio principis. Epiſtolares viros deuotos vocat l.vlt.C. de temporalib. appell. l.14.C. de extraordin. ſeu ſordid. muner. Auguſtus iam olim ſcribebat epiſtolas, quas Agrippæ, aut Mecænati dabat emendendas, vt Dio lib. 55. Dabat illis annulum ſuum. Duplex annulus fuit, in vtroque ſphinx, poſt ſua imagine ſignauit, qua alii vſi præter Galbam, qui cane ex prora nauis cadente ſignauit. Suetonius in Auguſto c. 50. Apud Philonem libro de legationibus, Caligula cuidam ab epiſtolis dictauit reſponſum ad Petronium. Capitolinus, Commodus ſcripſit manu ſua ad Albinum. Idem in ſubſcribendo tardus, ac negligens, ita vt libellis vna forma multis ſubſcriberet. In epiſtolis autem plurimis vale tantum ſcribebat. Vbi ab illuſtri prouocatur ad principem epiſtolares acta ſcribũt. l. in offerendis l. ſequenti C. de appellat. Item cum à ducibus appellatur. l. penult. C. de appellat. Precibus ciuitatum reſpondet magiſter epiſtolarum, priuatorum petitionibus libellorum magiſter l. 5. qui militare poſſunt. Vegetius lib. 2. c. 7. Tribunus maior per epiſtolam ſacram Imperatoris iudicio deſtinatur. Magiſter epiſtolarum, officiorum illuſtrium, & magiſtra-

tuum ſpectabilium codicillos expedit l. vlt. C. de diuerſis reſcriptis. leg. vlt. Cod. Theodoſ. de diuerſ. offic. omnes epiſtolas principum ſcribit, & exemplum ſeruat in ſcriniis. Ambroſ. 2. ad Corinth. Inferior præmittit nomen maioris ad quem ſcribit, maior ſuum. Eunapius auctor eſt Nymphidianum Smyrnæum Iuliano fuiſſe ab epiſtolis græcis. Magiſter epiſtolarum non habuit officium, ſed ex ſcriniis adiutores ſumpſit. Epiſtolares & ſcriniarii cingulo vſi, l. vlt. C. de diuerſ. reſcript. Vet. Inſcriptio, Flauius Theodorus vir deuotus, memorialis ſacri ſcrinii epiſtolarum, & adiutor viri magnifici quæſtoris ſacri palatii, ſcripſi manu mea in vrbe Roma Conſtantinopolitana tertio Kal. Iunii, Mauortio viro clariſs. Cos. Iuſtino & Iuſtina imperant. vide legem 13. C. de prox. ſacr. ſcrin. In officio Pręfecti Præt. erat vnus, cui cura epiſtolarum mandata, ſcribebat teſtimoniales epiſtolas, vbi quis munere ſuo functus eſſet l. 2. C. de Deſertoribus. Canonicariæ epiſtolæ dictæ, quæ ad canonem tributorum pertinent. Viri epiſtolares introducta appellatione geſta coram priore iudice accipiebant, l. vlt. §. in his caſibus C. de temporib. & reparation. appellat. In Occidente non fuit magiſter epiſtolarum græcarum, ſi notitiam Imperii audimus, quia omnia decreta latine proferebantur. l. 48. ff. de re iudicata. Hadrianum oſtendimus primum equites habuiſſe ab epiſtolis, ex Spartiano. Vitellius tamen apud Tacitum lib. 1. hiſtor. miniſteria principatus per libertos agi ſolita in equites Romanos diſpoſuit. Apud Dionem Mecænas ſuadet Auguſto, vt ad epiſtolas, ad libellos adiutores

quoſdam ex equitibus adſumat. Æmilius Probus in Eumene, auctor eſt Philippum habuiſſe Eumenem ad manum ſcribæ loco. Priſcus in eclogis de Attila, καὶ τὰ βασιλεῖ ἀποδοθησόμενα συνέταττε γράμματα. Onegiſius vir princeps pro Attila literas diſponebat, quæ Attilæ redderentur ὑπογραφέων αὐτῷ παρόντων, καὶ ῥυστικείου διὰ λόγων ἀρετὴν τῷ βαρβάρῳ ἐπὶ τῇ τῶν γραμμάτων διαπονουμένου συντάξει.

De Latinis Epiſtolis.

Cap. XXVIII.

QVanquam in ſcriniis alii fuere ab epiſtolis græcis, alii à latinis, vt plurimum tamen, & epiſtolæ, & edicta, ac reſcripta Imperatorum latinè proponebantur ob tuendam imperii maieſtatem; plærumque in græcam conſuetudinem vertebantur, vt linguæ latinæ imperitis conſuleretur. Nihil attinet hic de auctoritate linguæ latinæ per omnes prouincias aliquid ſubiicere, cum Valerii Max. verba lib. 2. c. 2. Lippis & tonſoribus nota ſint. Magiſtratus verò priſci illud magna cum perſeuerantia cuſtodiebant, ne Græcis vnquam niſi latine reſponſa darent, &c. Quo ſcilicet latinæ vocis honos per omnes gentes venerabilior diffunderetur. Gregorius Thaumaturgus ſibi latini ſermonis conſuetudinem moleſtam eſſe oſtendit in laudatione Origenis, οἱ θαυμαστοὶ ἡμῶν νόμοι, οἷς νῦν τὰ πάντων τῶν ὑπὸ τὴν ῥωμαίων ἀρχὴν κατευθύνεται πράγματα οὔτε συγκείμενοι, οὔτ' ἐκμανθανόμενοι ἀταλαιπώρως, ὄντες μὲν αὐτοὶ σοφοί τε καὶ ἀκριβεῖς, καὶ ποικίλοι, καὶ θαυμαστοί, καὶ συνελόντα εἰπεῖν ἑλληνικώτατοι, ἐκφρασθέντες δὲ καὶ παραδοθέντες τῇ

ῥωμαίων φωνῇ, καταπληκτικῇ μὲν καὶ ἀλαζόνι, καὶ σχηματιζομένῃ αὐτῶν τῇ ἐξουσίᾳ τῇ βασιλικῇ, φορτικῇ δ' ὅμως ἐμοί. Fecerunt hoc iſtæ admirabiles noſtræ leges, quibus omniū, qui ſub imperio Rom. ſunt, negotia diriguntur, neque compoſitæ, neque ſine labore doctæ, quæ ſapienter ſcriptæ, cum ſint accuratæ, variæ, admirandæ, atque vt vno verbo dicam, græcæ eruditionis pleniſſimæ, conceptæ ſunt ac traditæ Rom. lingua, terribili, ſuperba, accommodate ad imperium quod obtinent, cæterum mihi moleſta & graui. Dio lib. 56. Tiberius ἑκατοντάρχου ἑλληνιστὶ ἐν τῷ συνεδρίῳ μαρτυρῆσαί τι ἐθελήσαντος, οὐκ ἠνέσχετο. Cum centurio græce in ſenatu pro teſtimonio aliquid dicere vellet, non paſſus eſt. Apud Liuium lib. 40. Cumanis petentibus permiſſum, vt publice latine loquerentur, & præconibus latine vendendi ius eſſet. D. Auguſtinus lib 19. de ciuit. c. 7. Data eſt opera, vt ciuitas imperioſa non ſolum iugum, verum etiam linguam ſuam domitis gētibus per pacem ſociatis imponeret. Libanius lib. de ſua fortuna, ἀλλὰ πάνυ γε τῶν ἡμετέρων λόγων νῦν πλέον ἢ πρότερον ἥττηνται τῶν ἑτέρων. ὥστε ἡμῖν καὶ φόβον ὑπὲρ αὐτῶν γίγνεσθαι μὴ ἐκκοπῶσιν ὅλως νόμου τούτου ποιοῦντος. Sed noſtræ orationes nunc magis quam antea vincuntur ab aliis, vt nobis de ipſis metus ſit, ne omnino deficiant & exſcindantur, lege id faciente. Plinius lib. 3. c. 5. In Italiæ laudibus ponit, quod tot populorum diſcordes, feraſque linguas ſermonis commercio contraxerit ad colloquia, & humanitatem homini dederit. Sozomenus lib. I. ſcribit, Conſtantinum magnum ſynodo Nicea latina oratione apud Græcos epiſcopos vſum. Romani pontifices, vt

tuerentur maieſtatem nominis Romani, litteras latinas ad Græcos ſcribebant. Concil. Ephesino, τὸ ἱκανὸν ἐγένετο τῇ συνηθείᾳ, ἵνα τὰ γράμματα τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας ἐν πρώτοις ῥωμαϊστὶ ἀναγνωσθῇ, legatus Papæ ait, ſatisfactum eſt conſuetudini, vt ſedis Apoſtolicæ litteræ in primis latine legerentur.

De Scribis.

Cap. XXIX.

SCribę iam olim apud reges in aliquo numero fuere, cum Porſennæ regis Hetruſcorum ſcribam à Scæuola pro rege ipſo habitum, necatumque Liuius narret. γραφέας gloſſæ Baſilicon vertunt. Scriba clariſſimus in prouinciis eſt, quaſi prætor tutelaris Nouel. 94. Conſtantinus Porphyrogenn. Nouell. 11. ἐπειδὴ δὲ ὁ σκρίβας οὐκ ἔστι τέλειος δικαστὴς, ἀλλὰ καὶ θεματικῶν κριτῶν, καὶ αὐτῶν τῶν ἀντιγραφέων ὑποβέβηκε, καὶ σχεδὸν ἡ πᾶσα φροντὶς τῶν ἀφηλίκων, καὶ ὁ περὶ τῶν πραγμάτων αὐτῶν κίνδυνος ἐκ μεγάλης ἀμελείας εἰς αὐτὸν ἐφορᾷ. Quoniam ſcriba non eſt perfectus iudex, ſed inferior iudicib9 thematis, ſeu diœceſeos, & ipſis antigraphariis, & fere omnis ſollicitudo adoleſcentiorum, & periculum circa negotia ex magna incuria ipſum intuetur. Harmenopulus lib. 5. tit. 11. σὺν ἀκριβείᾳ δὲ καὶ αὐτὸς ποιεῖν ἀπογραφὴν παρόντος καὶ σκρίβα, ᾧ ἡ ἐπὶ τούτων φροντὶς ἐπιτέτραπται. Sedulo debet ipſe facere deſcriptionem pręſente ſcriba, cui cura ſuper ea re mandata. In Perſide Præfecti omnes regios ſcribas habebant, per quos litteras, quæ à rege miſſæ eſſent, legerent. Herodotus lib. 3. γραμματιστὰς βασιληΐους οἱ πάντες ὕπαρχοι ἔχουσι, &c. Apud Imp. Romanum erant γραμμα-

τοῖς τῶν θεσμῶν, ſcribæ legum & edictorum, qui præpoſitum ſuum habuerunt. Sozomenus lib. 7. c. 13. Iuſtina vocat Meniuolum ὃν ἐπὶ τοῖς γραμματεῦσι τῶν θεσμῶν τεταγμένον, καὶ ἐκέλευσε τὴν τάχιστα θεῖναι νόμον, qui præpoſitus erat ſcribis legum, & edictorum, & iuſſit quàm ocyſſime ponere eum legem. ille cingulum exſolutum ad pedes Imperatricis proiecit. In Iudęa ſcribę Ducis munus fuit ordinare & deſcribere populum. lib. 4. Reg. c. vlt. ὃν γραμματέα τοῦ ἄρχοντος τῆς δυνάμεως, ὃν ἐκτάσσοντα τὸν λαὸν τῆς γῆς. Honeſtiſſimo loco fuerunt ſcribæ apud reges Syriæ. Ioſephus lib. 11. c. 2. orig. Rathynius ὁ πάντα τὰ πραττόμενα γράφων, καὶ σεμέλιος ὁ γραμματεὺς, καὶ οἱ τῆς βουλῆς τῆς ἐν συρίᾳ καὶ φοινίκῃ κριταί. Qui ſcribebat omnia quæ agebantur, & Semalius ſcriba, & iudices ſenatus, qui in Syria & Phœnice. Alexander magnus Eumenem ſcribam ἀρχιγραμματέα vt Plutarch, vel γραμματέα, eodem loco habuit, quo σωματοφύλακας, cuſtodes corporis, Perdiccam, Craterum, Antigonum, & alios, vt Arrianus lib. 6. Apud Solomonem Ioſaphat erat à memoria, ἀναμιμνήσκων, Suſa ſcriba, γραμματεύς. lib. 2. Regũ c. 20. Caſſiod. lib. 12. e. 21. ad ſcribã, Tranſlator eſto, nõ conditor antiquorũ geſtorũ, exemplar velut annulum ceris imprime, vt ſicut vultus non poſſunt ſignũ refugere, ita manus tua ab authentico nequeat diſcrepare. Philoſtr. li. 7. γραμματεύς τις ἥκων τῶν βασιλείων οἴκων, cũ quidã ſcriba ex Imp. aula veniſſet ad Apolloniũ. Dionyſ. Halycarnaſ. γραμματέα πορσήνου ἐσθῆτα πορφύρας ἐνδεδυκότα καθήμενον ἐπὶ τοῦ στρατηγικοῦ βήματος. Scribam Porſenæ ſimul cum eo ſedentem, & ſimili veſte amictum, ait Zonaras, ὃν γραμματέα πορσήνου συγκαθήμενον αὐτῷ, καὶ ὁμοίως

ἔχοντα τῆς στολῆς. Procopius 2. Vandal. Excubitorum Imp. ſcribam ponit. Tzetzes Chiliade quinta c. 31. τεῦκρος γραμματεὺς φαλάριδος, ἐπὶ τῶν διοικήσεων πάντων τῶν πραγμάτων. Teucer ſcriba Phalaridis, cui adminiſtratio rerum omnium commiſſa. Apud Suidam ſcriba nullius rei adminiſtrationem habet, legit tantum ſenatui & populo quæ acta ſunt. Sed antigrapheus ſcribit ſenatui, γραμματεὺς πράξεως μηδεμίας ἦν κύριος, ἀλλ᾽ ἀνεγίνωσκε δὲ τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ τὰ πραττόμενα, ὁ δὲ ἀντιγραφεὺς γράφει τῇ βουλῇ. Dicuntur & ὑπογραφεῖς. Socrat. lib. vlt. hiſt. eccleſ. ἰωάννης πρωτοστάτης ὢν τῶν βασιλικῶν ὑπογραφέων. Solomō habuit ſcribas, Eliā, & Achia lib. 3. Reg. c. 4. Scribarū Romæ ingens numer⁹ in certas decurias tributus, qui cū operam ſuam diuerſis magiſtratib⁹ locarēt, cognominib. diuerſis diſtinguebātur, vt quæſtorii, ædilitii, prætorii, pontificū ſcribæ. Capitol. in Macrino, cū ſcriba pontificū eſſet. V. Inſcriptio, Liui⁹ Theona ab epiſtolis græcis, ſcriba à libris pontificalibus. Libertini pecunia locū illū emebant. Cic. lib 3. in Verr. Ad eos me ſcribas reuoca. Noli hos colligere, qui nummulis corrogatis de nepotum donis, ac ſcenicorum corollariis, cum decuriam emerunt ex primo ordine explauſorum, in ſecundum ordinē ciuitatis ſe veniſſe dicunt. Mirabimur turpes aliquos eſſe in eo ordine, quo cuiuis licet pretio peruenire? Cornelius Nepos in Eumene, ſcribæ apud Romanos re vera, ſicut ſunt, mercenarii, exiſtimantur. Apud Græcos è contrario nemo ad id officium admittitur, niſi honeſto loco, fide, & induſtria cognita, quod neceſſe eſt, omnium conſiliorum eum eſſe participem. Suetonius in Claudio cap. 1. Corpus eius per-

municiporum, Coloniarumque primores ſuſcipientibus obuiis ſcribarum decuriis ad vrbem deuectum. Valerius Max.lib.2.c.1. Gneum Flauium, qui faſtos publicauit,ſcribam vocat,qui ædili curuli apparuerit, vt Gellius lib. 6. c. 9. Pomponius l. 2. ff. de orig. Iuris, Appii Claudii Decemuiri cum ius redderet, eum ſcribam fuiſſe ait.Plutarch. de Catone Vticenſi, quæſtor ſcribarum audaciam compeſcuit: Diocletianus ſcribæ filius fuit apud Eutropium. Photius p. 39. Theophylactum Simocattam ἀπὸ ἐπάρχων, καὶ ἀντιγραφέως, ex Præfecto & antigraphe fuiſſe ait. In eclogis Probi Rhetoris Oreſtes ὀπάων, καὶ ὑπογραφεὺς ἀττίλα vocatur.

De Reſponſis Principum, Reſponſalibus, ſeu Apocriſiariis, & Oratoribus.

CAP XXX.

RESponſa dicuntur mandata principum, & Præfectorum. Procopius lib.1. Vandal. ἀποκρίσεις vocat. Quidam, inquit, ex iis, qui equo celeriter vecti regia ferunt reſponſa. Zozimus lib. 1. Eros ad efferenda foras reſponſa. τῶν ἔξωθεν φερομένων μηνυτὴς τεταγμένος. Ad reſponſum dicuntur, qui ad milites magiſtrorum iuſſa ferunt, l. vlt. C. de re milit. Nouel. 24. c. 4. Nouel. 25. c. 1. Aurum ad reſponſa, quod deſtinatum eſt ad perferenda in prouincias per veredos mandata principis. Item, aurum quod pro annonis reſponſalibus datur, qui à Præfectis mittuntur ad exercitum, l. in ſcriniis C. de palat. ſacrar. largit. Apocriſiarii reſponſales dicti, in Chorographia Conſtantin. Porphyrog. ἀποκρισιάρειον καθ᾽ ἕκαστον χρόνον ἐντεῦθεν πρὸς παζινακίτας ἀποστέλλειν μετὰ

ξειίων. Reſponſalem hinc quotannis ad Patzinacitas cum munerib⁹ mittere, vt pacẽ cum Romanis ſeruẽt. Cedrenus Apocriſiarium poſuit pro legato. Eundem Conſtantinus Imper. ad filium vocat baſilicon, ὅτι ποιήσωσι οἱ πάτζινακῖται πρὸς τὸν βασιλικὸν τοὺς ὅρκους. Zonaras Anatolium apocriſiarium fuiſſe ait, ante quam à Theodoſio iuniore Patriarcha fieret. Idem in Aureliano ſub finem, à reſponſis principis, ὡς πακουστὴν τὸν βασιλέως ἀποκρισιάριον. ἀντιοχείας ἀποκρισιάριος. Iuſtinianus Nouella 6. διὰ τὰ πράγματα προσηκόντων τῶν ἁγιωτάτων ἐκκλησιῶν οὓς ἀποκρισιαρίους καλοῦσι. Vnde colligas eos interdũ Apocriſiarios dictos, qui negotia eccleſiarum gererent. Nicetas in Manuele Comneno, πέμψας ἀποκρισιαρίους πρὸς βασιλέα πάλιν περὶ εἰρήνης διαλέγεται. Cum miſiſſet oratores ad regem, rurſus de pace diſſerit. Apud Herodotum ἀπόστολος legatus dicitur. Romani feciales habuere, legatos, verbenarios, clarigatores, qui ſagmina ferrent, & res raptas repeterent, oratores, nuncios. Apud Perſas magna dignitas eius fuit, qui dictus eſt ἀγγελιαφόρος. Is nuntiabat regi, ſi quis regem aliquid vellet. Gręci κήρυκας, κηρυκεῖον caduceũ Mercurii circũplicatum anguib⁹, ad oſculum coëuntibus. Homerus

κῆρυξ δ' ἐγγύθεν ἦλθε φέρων σκῆπτρον μετὰ χερσί.
κατ' δ' ἦλθον κήρυκε τέρας πολέμοιο φέροντες.

Venit orator prope ferens ſceptrum manibus. venerunt præcones oſtentum belli ferentes. πρέσβεις, πρεσβείαν dicunt legatos, & legationem. Veteres gloſſ. Clarigatio ἁρπαγὴ, ἐνεχυριασμὸς, ὁμηρεία. Claro, μυρσίνη ἱερά forte Clarigatio. Plautus in Amphitruone, delegit viros primorum principes, eos legat Telebois, iubet

ſententiam vt dicant ſuam, ſi ſine vi, & ſine bello velint rapta & raptores tradere, ſi quæ aſportaſſent, redderent. Demoſthenes pro corona Pylagoram vocat. πυλαγόρας πεμπόμενος παρ᾽ ἀθηναίων ἐς ἀμφικτύονας τὸ τῆς πόλεως ἀξίωμα λαμβάνει. Qui miſſus eſt Pylagoras ab Athenienſibus, ad Amphictyonas accipit dignitatem vrbis. Iſidorus lib. 8. vt per feciales bella indicunt, ſic pacem per caduceatores. Plinius lib. 22. c. 2. clarigatum mittuntur. Qui res raptas repetit dicitur verbenarius. Liuius lib. 37. Caduceator petit, vt regi liceret oratores mittere. Plinius lib. 29. c. 3. Exteræ gentes caduceum in pacis argumentis circumdata effigie anguis ferunt. Homerus lib. 1.

χαίρετε κήρυκες διὸς ἄγγελοι, ἠδὲ καὶ ἀνδρῶν.

Saluete præcones Iouis nuntii, & hominum. Heſychius. βρύοχον κήρυκα vocat. Qua maieſtate legatos exterarum gentium audierint conſules, indicat Appianus p. 37. ἀφικομένων δ᾽ ἐκεῖ πρέσβεων οἱ μὲν ὕπατοι προυκάθηντο ἐπὶ βήματος ὑψηλοῦ ἡγεμόνων τέ σφισι, καὶ χιλιάρχων παρεστώτων. ὕπατοι τῷ σαλπιστῇ προσέταξαν ἀποσημῆναι σιωπήν. ὁ δ᾽ κῆρυξ αὖθις τοὺς καρχηδονίων πρέσβεις προσιέναι. καὶ τοῦ βήματος οὐ προσεπέλαζον, περισχοίνισμα ἦν ἐν μέσῳ. Cum eo aduentaſſent legati, conſules præſederunt in tribunali excelſo, ducibus & tribunis circumſtantibus. Conſules imperarunt tubicini, vt ſilentiũ indiceret. Præco dixit Chartaginenſium legatis, vt accederent. Ad tribunal propius non acceſſerunt, ſed in medio erat prçcinctio cancellis intercludens. Idem de legationibus p. 361. ῥωμαίους τάτε κηρύκια φέροντας, καὶ τὴν ἄσυλον ἐσθῆτα περικειμένους, Romanos ferentes caduceum, & verbenas,

& veſte ſacra indutos Tarentini male acceperunt. Romæ loca lautia legatis exterarum gentium data, Liuio narrante lib. 28. 30. 32. Sed hęc forte extra plantam. redeamus ad Reſponſales. Gregorius lib. 14. Moral. c. 31. lib. 3. Dialog. c. 32. tempore quo pro exhibendis reſponſis ad principem ipſe tranſmiſſus. c. 35. Dum iuſſione Pontificis mei Conſtantinopolitanæ vrbis palatio reſponſis eccleſiaſticis deſeruirem. ep. 191. Anatolium quem ad facienda reſponſa eccleſię in vrbem regiam tranſmiſi. Stylianus ep. ad Stephanum Papam, τοὺς μὲν οἰκείους ἀποκρισιαρίους ῥαδουάλδον καὶ ζαχαρίαν ὡς πεποιηκότας παρὰ τὰ διατεταγμένα καθῄρηκε. Proprios Apocriſiarios Radualdum & Zachariam, vt qui præter mandata feciſſent, ſuſtulit. Contractus in Chronico, hoc tempore Gregorius, tunc Apocriſiarius ſcripſit moralia Iob. Hincmarus Apocriſiarii miniſterium tum primum inſtitutum ait, cum Chriſti fidem Conſtantinus magnus amplexus eſt, epiſt. 3. c. 13. Achmes Introducti. ad Aſtrologiam, ἀποκρισιαρίκια vocat legationes. Caſſiodorus lib. 10. ep 22. Illum virum venerabilem ſacerdotio clarum, doctrinæ laude conſpicuum legationis noſtræ ad pietatem veſtram fecimus vota deferre. Sed quia epiſtolaris ſeries continere non poterat vniuerſa, aliqua ſacris ſenſibus verbo inſinuanda commiſimus. lib. 2. e. 6. Legatio virum ſapientem requirit. Legati conuiuio regio adhibiti lib. 6. ep. 9. Caſſiodor. Regales dicunt, quos Græci baſilicos vocant. Gregor. Turon. lib. 5. hiſtor. Francor. miſſi regales. Polyænus πρεσβευτὰς, ἀρχιπρεσβευτὰς vocat. Appianus in Ibericis, Hiſpani κήρυκα πέμψαντες λυχνὼ αἰτὶ κη-

ἐρχεῖς περικείμενον, cum miſiſſent caduceatorem, qui lupi pelle pro caduceo amictus eſſet. V. gloſſ. P. Daniel. Leno, id eſt, mediator, qui apud Italos dicitur ambaſſator. Trogus Pompeius lib. 2. hiſt. Præmiſſis Lenonibus, qui hoſtibus parendi legem indicerent. Ioſephus lib. 15. c. 8. Origin. τῶν μὲν ἑλλήνων ἱερούς καὶ ἀσύλους εἶναι τοὺς κήρυκας φαμένων. Cum Græci dicerent, oratores eſſe inuiolabiles & ſanctos. Iidem προκήρυκες dicti. Tzetzes Chiliade 7. c. 114. πευθῆνες κατάσκοποι τοῦ στρατοῦ τῶν ἐναντίων. ὅσους ἀποστέλλουσι εἰπεῖν περὶ πολέμου, καί που, καὶ διά τι μέλλουσι πολεμῆσαι προκήρυκας κεκλήκασι. ἀγγέλους τοὺς ἑκατέρωθεν ἀμφοῖν δηλοῦντας τὰς μηνύσεις πρέσβεις περὶ συμβάσεων, σπονδῶν, καὶ εἰρήνης. Heſychius βρύλλος κῆρυξ. ἄγαρος ἄγγελος ταρεντίνοις, Calliſthenes in vita Alexandri magni, ἀγέλους, legatos, ἀγαθὰς ἀγγελίας ἐδεξάμην, bonas legationes accepi. Indi caducei loco anchoram χρυσῆν ferunt apud Philoſtrat. lib. 3. Apollon. Euſtathius Getæ, μετὰ κιθάρας ἐπικηρυκεύοντες, ἐπὶ πραΰνσει τῶν πολεμίων. Vetus Inſcriptio.

Ille ego ſum mundi quondam ſine fine viator,
Principis inuicti ſemper ſublimis amore,
Cuius in orbe fui vox, regum lingua ſalutis,
Fœderis orator, pacis via, terminus iræ
Semen amicitiæ, belli fuga, litibus hoſtis.
Curſus erat volucer, namq; anno peruigil vno
Bis maris Oceani, bis Pontica littora vidi,
Europamq;, Aſiamq; ſequens duo limina mundi.

Verba græca ita verte, quæ ſupra poſui. Penthenes exploratores miſſi ad obſeruandum hoſtium exercitum. Propræcones qui mittuntur, vt bellum indicant, &

indicendi cauſas afferant, feciales, proceryces. nuntii qui vtrinque nuntiant, quæ lubet. Legati de pace, induciis, fœdere. Brylus caduceator, auarus nuntius. Getæ cum cithara legationes obeunt, vt mitigent hoſtes. ἐντολὰς Euſebius ſupra vocauit mandata Imperatorum. ἐντόλινα præſcripta, quæ legati à principibus ſuis accipiunt, in quibus legationis capita continentur. Luitprand. in legatione, nuper ſanctiſſimus dominus meus, vt eſt ſapientiſſimus, & ſpiritu Dei plenus, hæc prænoſcens quæ aſſeris, ne terminos, quos conſtituit mihi, tranſcenderem, ἐντόλινα, id eſt, præceptum conſcripſit, quod & ſigillo ſignauit ſuo, ne ſecus facerem. Apud Homerum caduceatores iiſdem verbis quæ præiuerunt duces, legationem ſuam obeunt. Luithprandus, Bulgarorum nuncium Hungarico more tonſum, ænea catena cinctum mihi præponit, aitque, cum Chriſtophori filiam Petrus Bulgarorum βασιλεὺς coniugem duceret, ſymphona, id eſt, conſonantia ſcripta iuramento firmata ſunt, vt omnium gentium Apoſtolis, id eſt, nunciis, penes nos Bulgarorum Apoſtoli præponantur, honorentur, diligantur. Dexippus libro de legatis exterarum gentium ad Romanos, quæ maieſtas ab Imperatoribus ſeruata ſit, in audiendis legationibus indicat his verbis. ὡς ἐπεί-θετο (lego ἐπύθετο,) ἀφιγμένην τὴν ἰουθούγγων πρεσβείαν Αὐρηλιανὸς, διέταττε τοὺς στρατιώτας ὡς ἐς μάχην, ἐκπλήξεως εἵνεκα τούτων ἐνδυτίων. (malim, τῶν ἐνδυτίων, vel τούτων ἐναντίον) ἐπεὶ δὲ καλῶς εἶχεν αὐτῷ ἡ διακόσμησις, ἐπὶ ὑψηλοῦ βήματος μετέωρος βέβηκε, καὶ ἀλουργίδα ἀμπέχων, τὴν πᾶσαν τάξιν ἐποίει ἀμφ' αὐτὸν μηνοειδῆ. παρεστήσατο δὲ καὶ τῶν ἐν τέλει, ὅσοι ἀρχάς τινας ἐπιτε-

ἐπιτεταγμένοι συμπάντες ἀφ' ἵππων. Vt Aurelianus Auguſtus audiit, veniſſe legationem Iutungorum Scytharum, diſpoſuit milites ſuos, vt ad pugnam hoſtibus terrori eſſent, vel in conſpectu eorum. Poſtquam autem belle acies inſtructa eſſe viſa eſt, aſcendit ſublimis in ſuggeſtum, & chlamyde purpurea inſignis, aciem circa ſe lunatam diſpoſuit. Aderant autem in equis omnes, quibus commiſſæ erant dignitates. Pone Imperatorem ſigna erant exercitus lectiſſimi, aquilæ aureæ, Imperatorum imagines, exercituum catalogi aureis litteris declarati, quæ omnia in haſtis argentatis ſublata proponebantur. κατόπιν δὲ βασιλέως τὰ σήματα, (malim σημεῖα) ἦν τῆς ἐπιλέκτου στρατιᾶς. τὰ δὲ εἰσὶν ἀετοὶ χρυσοῖ, καὶ εἰκόνες βασίλειοι, καὶ στρατοπέδων κατάλογοι, γράμμασι χρυσοῖς δηλούμενοι. ἃ δὴ σύμπαντα ἀνετεταμένα προὐφαίνετο ἐπὶ ξυστῶν ἠργυρωμένων. Cum Imperator creatus eſſet, legationes ad eum ex omnibus gentibus cum aureis coronis mittebantur. Eunapius in eclogis legationum, μετὰ τὴν ἰουλιανοῦ τῆς βασιλείας ἀναγόρευσιν πρεσβεῖαι πανταχόθεν συνέβαινον, καὶ στέφανοι πολλοὶ χρυσοῖ, οἳ αὐτοῦ παρὰ τῶν ἐθνῶν ἀνεκομίζοντο. Valentiniano eundem honorem habitum ibidem narrat, cum Nicææ in Bithynia renuntiatus eſſet. Apud Dacos duo genera legatorum fuere, quorum honoratiſſimi, qui pileos ferebant, minus honorati, qui comas alerent. Decebalus ad Traianum miſit legatos pileatos. Petrus patricius & magiſter lib. de legat. πρὸς Τραιανὸν πρέσβεις ἔπεμψε πιλοφόρους. οὗτοι γάρ εἰσι παρ' αὐτοῖς οἱ τιμιώτεροι. πρότερον γὰρ κομήτας ἔπεμπεν εὐτελεστέρους δοκοῦντας παρ' αὐτοῖς εἶναι. Priſcus Rhetor & Sophiſta. εἰς μέτρον οἱ βασίλειοι συνῆσαν σκύθαις;

in Margum vrbem Beſſorum in Illyria regii legati conuenerunt cum Scythis. Cum legatis mittebant ἑρμηνέας, interpretes, vt ibidē oſtendit. Attila volebat ad ſe mitti legatos illuſtres, cui Theodoſius, μὴ χρῆναι αἰτεῖν πρέσβεις μεγίστης ἀξίας παρ' αὐτὸν διαβιῶναι, τοῦτο γὰρ οὐδὲ ἐπὶ τῶν αὐτοῦ προγόνων, οὐδὲ ἐπὶ ἑτέρων τῶν ἀρξάντων τῆς σκυθικῆς γενέσθαι. ἀλλὰ πρεσβεύσασθαι τόν τ' ἐπιτυχόντα στρατιώτην καὶ ἀγγελιαφόρον, non debere eum petere oratores magnæ dignitatis, quod à maioribus eius expetitum non ſit, ſed quemcumque militem, & nuntium ſufficere. Legati ἐς τὴν ἀττίλα σκηνὴν παρεγινόμεθα ὑπὸ βαρβαρικοῦ περιφρουρημένην πλήθους. εὕρομεν ἐπὶ ξυλίνου δίφρου τὸν ἀττίλαν καθήμενον στάντων δὲ ἡμῶν μικρὸν ἀπωτέρω τοῦ θρόνου προσελθὼν ὁ μαξιμῖνος ἠσπάσατο τὸν βάρβαρον. item, οἱ πρέσβεις καὶ οἱ ταχύτητι χρώμενοι τῶν δημοσίων ἵππων πρὸς τὰς ἀγγελίας, ὁ μὲν ἐς τὰ ῥωμαίων, ὁ δὲ ἐς τὰ περσῶν ἤδη ἀφικνούμενοι, κατὰ ταύτην ἀξίαν, καὶ τὸ προσῆκον ἕκαστοι τιμηθεῖεν, καὶ τῆς δεούσης τεύξονται ἐπιμελείας. item, ἐστέλλετο τῇ ταχύτητι τῶν δημοσίων ἵππων ὀχούμενος ἀνὴρ ἀγγελιαφόρος ὡς τὸν σαρακηνὸν, ait Menander in eclogis, id eſt, legati venimus ad tabernaculum Attilæ, quod barbaris cohortibus ſeptum erat. Inuenimus Attilam in ligneo ſolio ſedentem. Cum ſtaremus apud eum, remoti aliquantum ab eius ſolio Maximinus accedit, & barbarum amplectitur. Menander in eclogis, legati & qui vtebantur celeritate equorum publicorum, vt nuntiarent iuſſa Imperatoris, alter ad Romanorum, alter ad Perſarum gentes hoc priuilegium acceperunt, vt pro dignitate honorarentur, & omnibus procurarentur officiis. item tabellarius miſſus eſt pernicibus equis ad Sarracenum. Si legati aliquid prȩter mandata

Imperatoris geſſiſſent, rata non habebantur, quæ fecerant, & violatæ legationis accuſabantur. Menander, Iuſtinus ἐχαλέπαινεν οἷα εἰκὸς, καὶ τῆς διαπρεσβείας ἐκρίνετο ἰωάννης ἅτε οὐ πρὸς τὸ συνοῖσον τῇ πολιτείᾳ διαπεπραξάμενος. Qua magnificentia & maieſtate Dizabulus Chaganus Scytharum exceperit legatos Romanos, exponit Menander in eclogis p. *128*. Sedebat Chaganus ἐπὶ διτρόχου καθέδρας χρυσῆς ἑλκομένης ὑπὸ ἵππου ἑνός, in ſella aurea duabus rotis ſubnixa, quæ vno equo traheretur. Legati dona obtulerunt cum his verbis, Tibi ô tot nationum princeps, noſter magnus Imperator ἀγγελιοφόρῳ χρησάμενός ἐμοὶ me vſus oratore ſignificat, precaturque, vt fortuna tibi ſit ſemper fauens amanti res Romanorum, & nos benigne excipienti. Sis perpetuo victor hoſtium tuorum & ſpoliator. Chaganus καὶ αὐτὸς προσρήσεσι ἐχρήσατο ὁμοίαις, iiſdem vſus eſt imprecationibus, & votis. Seruatum, id eſt, in imperio Conſtantinopolitano, & Perſico, vt vtrinque digniores legati primo mitterentur, qui de ſumma rerum tranſigerent, deinde inferioris ordinis, vt gratias agerent, quod digniores legati cum honore excepti eſſent. ἔκπαλαι δὲ τοιόν δὴ νομισθὲν ὡς ἀμφοτέρας πολιτείας, ὥστε μετὰ τοὺς μεγάλους πρέσβεις στέλλεσθαι ἑτέρους ἥσσονας, τῶν μεγίστων πρέσβεων ἀποδοχῆς τε ἕκατι, καὶ φιλοφροσύνης.

De Scriniariis. CAP. XXXI.

SCrinium δρυφακτικὴ λάρναξ, vel δρυφακτικὴ, in Etymolog. σκρινιάριος τῆς δουκικῆς ὑπὸ ἀρχὰν τάξεως, ὅ ἐστι νοτάριος, ἢ χαρτοφύλαξ. Scrinarius ordinis ducum, notari⁹, ſeu chartophylax. Suidas, ſcriniarius ὁ χαρτουλάριος τοῦ

ἐπάρχου, ὁ αἴρων τὸ σκρίνιον, ἢ τὸ κιβώτιον Chartularius Præfecti Prætorio, qui fert arcam. Gloſſæ Baſilicon, ſcrinia arculas interpretantur. Scrinia quatuor fuere, memoriæ, epiſtolarum, libellorum, diſpoſitionum. Notitia quartum addit ſcrinium epiſtolarum græcarū. Alia ſacrarum largitionum numerantur, exceptorum, canonum, tabulariorum, numerariorum, mittendariorum, aureæ maſſæ, auri ad reſponſum, à Miliarenſibus veſtiarii ſacri, ab argento, à pecuniis Ecloga *6*. Baſilic. δίκαιον στρατιωτικοῦ πεκουλίου ἔχουσι, καὶ οἱ σκρινιάριοι, καὶ οἱ ἐξσκέπτωρες τοῦ ἐπάρχου πραιτωρίων. Ius peculii militaris habent ſcriniarii, & exceptores Præfecti Præt. Breuia aſſeruabantur in ſcriniis principis. Iulianus A. in epiſt. ad Iudæos, καὶ πυρὶ παρέδωκα τὰ βρέβια τὰ καθ' ὑμῶν ἐν τοῖς ἐμοῖς σκρινίοις ἀποκείμενα, igni tradidi breuia contra vos, quæ erant in meis ſcriniis. Scriniorum magiſtri, ſcriniorum principes. Lampridius in Alexandro, negotia & cauſſas prius à ſcriniorum principibus, & doctiſſimis Iuriſconſultis tractari. Militare in ſcriniis dixit Symmachus lib. *7*. ep. 124. A magiſtris ſcriniorum cōponebantur orationes, & litteræ Imperatorum, vt Spartianus in Vero. Symmachus lib. *1*. ep. *8*. magnis rebus accommoda, & ſacris ſcriniis apta, gloriam quam magiſterio ante quæſiſti, recens auxit oratio. Idem lib. 10. ep. 34. 37. *46*. perennitatis veſtræ ſcrinia, ſacra ſcrinia, palatina ſcrinia, manſuetudinis veſtræ ſcrinia, l. 32. C. Theod. de Appellat. l. 53. Sidonius Panegyr. *2*.

Quid loquar hic illum qui ſcrinia ſacra gubernat,
Qui cum ciuilis diſpenſet partis habenas,
Suſtinet armati curas, interprete ſub quo

Flectitur ad veſtras gens effera conditiones.

Caſſiodorus lib. 6. ſcrinii magiſter lib. 2. primiſcrinius lib. 11. ep. 20. De primi ſcrinio qui egreditur. Quapropter ſpectabilitatis honore ſuffultus inter tribunos & notarios venerandam purpuram adoraturus accede, vt per ſacros aſpectus principis tuæ ſubſiſtat firmitas dignitatis ep. 22. Catelhum, quem matriculæ ſeries fecit accedere, noſtra auctoritas quoque actorum ſcriniorum curam præcepit obtinere. epiſt. 24. Lucillum ſcriniarium curę militaris eſſe præcipimus. Scrinia Sidonius lib. 8. ep. vlt. armariola & theculas vocat. In notitia conſuetud. μετὰ τῶν τεσσάρων σκρινίων τοῦ θείου λατερκούλου. Euagrius lib. 3. c. 39. καὶ τῶν καλουμένων ἰδικῶν σκρινίων τυχεῖν, & conſequi priuata, quæ vocantur ſcrinia. Magiſter militum ſcriniarios habuit. C. Theodoſ. lib. 8. ſcriniarii magiſtri militum rationes actuariorum freti poteſtate chartarũ ad libidinem perſcribebãt. Quemadmodum autem ſacrarum largitionum fuere ſcrinia, quæ ſupra poſuimus, ita & quatuor ſcrinia fuere rerum priuatarum, beneficiorum rationum, ſecuritatum, largitionum priuatarum, l. vlt. C. Theodoſ. de palat. ſcrinior. Scriniarii à quo primum inſtituti ſint, ignotum eſt. Primus eorum meminit Spartianus in Ælio Vero. Cum, inquit, Ælius Verus orationem pulcerrimam ſiue per ſe, ſiue per ſcriniorum, aut dicendi magiſtros paraſſet. Symmachus lib. 7. e. 124. Fungitur autem militia in ſcriniis literarum. Iulianus Auguſtus ad Secundum Præf. P. In rebus prima militia eſt, ſecundus in litterarum præſidiis pacis ornatus, l. 1. C. Th. de proximis comitib. Aurelius Victor lib. de Cæſarib.

cap. 20. ſcribit Papinianum Baſſiani ſcrinia curauiſſe. Scriniorum magiſtri ſunt ſpectabiles honore comitum ornati, aſſeſſores quodammodo principis, l. eos C. de excuſation. munerum, quorum militia literata, l. 8. C. de praxim. ſac. ſcrin. Quia tanquam in caſtris erant, qui ſtudiis eruditis intenti comitabantur ſigna Imperatoris, & actibus ſemper preſto erant, l. 15. C. Theod. de priuil. eor. qui in S. pal. mil. Saluianus lib. de prouident. noui nuntii, noui epiſtolares à ſummis poteſtatibus miſſi. In ſacris ſcriniis iura, adnotationes, pragmaticæ ſanctiones, reſcripta principum, cognitiones, preces eduntur, reponuntur, ſeruantur, l. vlt. C. de aquæduct. l. 8. l. 10. C. Theod. de proxim. & comitib. diſpoſit. In ſcrinio diſpoſitionum non eſt magiſter, ideo nec proximus, ſed comes. Proximos ſequuntur melloproximi, qui ſequenti anno futuri ſunt proximi. Proximatus eſt annuus. Sequuntur adiutores, proximi Laterculenſes, primores, exceptores, antiquarii, adiutores, quæſtorii, librarii, ſcriptores, memoriales, libellenſes, epiſtolares, pragmaticarii. Officii capita dicuntur primates C. de proxim. ſac. ſtun. l. 2. vnus eſt officii princeps, primates & priores plures l. vlt. C. de Decumis. Quindecim primates ſcrinii, vnus magiſter. Scriniariorum alii ſunt ſtatuti, alii ſupernumerarii, qui ſuccedunt in locum ſtatutorum. C. Theod. de palat. ſacr. larg. l. 8. Scriniis omnibus largitionũ Comitatẽſiũ infra ſcriptas dignitates decernimus. Breuis, quas dignitates per ſingula ſcrinia officiũ ſacrarum largitionum habere ſtatutum eſt, ſcrinii exceptorum perfectiſſimus ordinis ſecundi numero vn⁹,

id eſt, primicerius exceptorum vnus, ducenarii duo, id eſt, tertiocerius, & quartocerius, centenarius vnus, id eſt, primicerius inſtrumentorum. vide l. 7. C. de palat. ſacrar. largit. Erant & ſcrinia præturæ vrbanæ. Vopiſcus, epiſtolam ex ſcriniis præturę vrbanæ protuli. Scriniarii interdum dicti apparitores magiſtratuum, qui chartas ad ſe quiſque pertinentes in ſcriniis cuſtodiebant. l. 16. C. de teſtam. milit. Primi ſcrinii interdum dicuntur adiutores l. 3. C. de Appellat. P. P. Cuſtodiebant carceri traditos l. 4. C. de cuſtod. reor. ſæpe primi ſcrinius dictus officii princeps. Interdum primiſcrinii numerarii dicti, qui vinctos numerabant, vt & Commentarienſis. Cod. de cuſtod. reor. l. vlt. penult. Primiſcrinius Præfecturæ vrbanæ lib. 10. ep. 47. Symmachus primiſcrinii vrbanæ ſedis l. 10. de ſuariis. Nouel. 134. ſcriniarii & vindices ἰδίῳ κινδύνῳ τὴν ἀπαίτησιν ποιοῦσι, proprio periculo exigunt tributa. in vet. gloſſ. Scriniarii χαρτοφύλακες: Primiſcrinii πρῶτοι τῆς τάξεως dicuntur. Scriniariorum numerus erat definitus, in ſcrinio memoriæ 52. viri, in aliis 34. C. de proxim. ſac. ſcrin. Ex his exceptores acta iudicum coram principe, aut Pręf. Præt. aut quæſtore ſcribunt. Præter hos erant & alii ſuper numerarii, qui cum locum alicuius defuncti ordinarii ſubeunt, 250. ſolidos pro ingreſſu nomine ſportularum proximo ſoluunt, & alios 25. melloproximo, qui poſtea in hęredes tranſlati ſunt. Quindecim cuiuſque ſcrinii primates plures annonas alis percipiunt, olim in ſpeciebus, poſtea in pecunia, l. annonas C. de erogat. milit. acc. Qui primum gradum in ſcriniis tenent, centum centenaria auri, vt minimum lu-

crantur auctore Procopio in Anecdotis. Legatur Sozomen.lib.7.c.13.Ruffinus in D.Ambroſio.Ambroſ. ep.33.Scriniarii omnes erant ſub magiſtro officiorum. Scrinium diſpoſitionum ab aliis ſeparatum fuit. Scriniarii & chartularii tractant chartas. Primicerius præeſt vniuerſo officio. Secundocerius erat ſcrinii exceptorum primicerius. Tertiocerius baſtagas, quartocerius libellos tractabat,l.7.C.de palat.ſacr. largit. Singula ſcrinia in decem ſcriniariis comitis ſac. largit. ſuos primicerios habuere. Gratianus addidit mittendariorum ducenarium pro primicerio. In hoc officio fuere 450.viri vt minimum,qui perfectiſſimi. Vide titulum C.de palat. ſacrar. largit. & titulum de canon. largit. titul. C. ſcriniarii interdum dicti regerendarii, libellenſes,ſubſcribendarii,epiſtolares, l.3. C.de apparit. Præf. Præt. & in notitia. l. ſcriniarios C. de milit. teſta. Quatuor præpoſiti ſacris ſcriniis palatii olim dicti magiſtri, qui proximos habuere, non ſecundocerios. Poſtea magiſtri dicti primicerii,l. vlt. C. de diuerſ.reſcrip.Impp.Theodoſ.& Valent.Auguſti Zoilo Præf. Pr. orient. Viris ſpectabilib⁹ magiſtris omnium ſacrorum ſcriniorum noſtræ beneuolentiæ libertas tribuenda eſt,qui noſtræ quodammodo adſidere maieſtati videntur.C.de magiſtr.ſacr.ſcrin. Videtur Auguſtus ſcriniarios inſtituiſſe, vt Dio ſub finem lib. 52. Magiſtri omnium ſcriniorum Imperatoris adſidere maieſtati quodammodo videntur, C. de magiſt. ſac. ſcrin. Scriniarii omnes erant Iuriſperiti, vt Lamprid. in Alexand. Primi poſt magiſtros erant adiutores, quibus ipſi reſcripta dictabant, qui dicti proximi l. vlt.

vlt. C. de diuerſ. reſcript. vno anno functi officio comites Conſiſtoriani facti C.de prox.ſacr. ſcrin. Primiſcrinius dicitur numerarius, qui præcipuum ſcrinium adminiſtrabat, in quo rationes vectigalium & numerorum l.3.C.de apparit.Præf.Præt.l. ſcriniarii C. de teſtam.milit.Omnes officiales, quia ſcrinia habure dicti ſcriniarii. In officio Vicarii Romæ primiſcrinii dicti numerarii, ad quorum curam ſpectabat præter alia munera, exigere millenos denarios in Campanis, Lucanis, Brutiis pro larido debito P.R.quodmunus pariter pertinebat ad primiſcrinium Præfecti, l.vlt. C.de Suariis. Magiſtri memoriæ adnotationes omnes dictabant, magiſtri epiſtolarum legationes ciuitatum tractabant.Magiſtri libellorum, libellos.Comites diſpoſitionum diſpoſitiones, C.Theodoſ. de proximis comitib.diſpoſit.l.9.10.

De Referendariis.

CAP. XXXII.

IVſtinianus fecerat 14. referendarios Nouella 11. Quod ad 8. reuocauit. Magiſter officiorum exigit pœnas ab iis, qui ordinem referendarii petiuerint, ſi iam 8. fuerint. Referendarii ſcrinium diſpoſitionum tractabant, ſupplicum deſideria, aut iudicum conſultationes principi inſinuabant, & reſponſa data conſulentibus mittebant, quæ dicta mandata, vt Procopius in ἀνεκδότοις. Hæc principis reſponſa, quæ ſuper litibus emanabant, diſpoſitiones dicebantur, Nouella 113. & 124. Referẽdarii ſolas noſtras iuſſiones, aut ſcripto, aut verbo prolatas iudicib⁹ inſinuẽt. Procop.lib.2.Perſ.eũ,

indicendi cauſas afferant, feciales, proceryces. nuntii qui vtrinque nuntiant, quæ lubet. Legati de pace, induciis, fœdere. Brylus caduceator, auarus nuntius. Getæ cum cithara legationes obeunt, vt mitigent hoſtes. ἐντολὰς Euſebius ſupra vocauit mandata Imperatorum. ἐντόλινα præſcripta, quæ legati à principibus ſuis accipiunt, in quibus legationis capita continentur. Luitprand. in legatione, nuper ſanctiſſimus dominus meus, vt eſt ſapientiſſimus, & ſpiritu Dei plenus, hæc prænoſcens quæ aſſeris, ne terminos, quos conſtituit mihi, tranſcenderem, ἐντόλινα, id eſt, præceptum conſcripſit, quod & ſigillo ſignauit ſuo, ne ſecus facerem. Apud Homerum caduceatores iiſdem verbis quæ præiuerunt duces, legationem ſuam obeunt. Luithprandus, Bulgarorum nuncium Hungarico more tonſum, ænea catena cinctum mihi præponit, aitque, cum Chriſtophori filiam Petrus Bulgarorum βασιλεὺς coniugem duceret, ſymphona, id eſt, conſonantia ſcripta iuramento firmata ſunt, vt omnium gentium Apoſtolis, id eſt, nunciis, penes nos Bulgarorum Apoſtoli præponantur, honorentur, diligantur. Dexippus libro de legatis exterarum gentium ad Romanos, quæ maieſtas ab Imperatoribus ſeruata ſit, in audiendis legationibus indicat his verbis. ὡς ἐπείθετο (lego ἐπύθετο,) ἀφιγμένην τὴν ἰουθούγγων πρεσβείαν Αὐρηλιανὸς, διέταττε τοὺς στρατιώτας ὡς ἐς μάχην, ἐκπλήξεως εἵνεκα τούτων ἐναντίων. (malim, τῶν ἐναντίων, vel τούτων ἐναντίον) ἐπεὶ δὲ καλῶς εἶχεν αὐτῷ ἡ διακόσμησις, ἐπὶ ὑψηλοῦ βήματος μετέωρος βέβηκε, καὶ ἁλουργίδα ἀμπέχων, τὴν πᾶσαν τάξιν ἐποίει ἀμφ' αὐτὸν μηνοειδῆ. παρεστήσατο δὲ καὶ τῶν ἐν τέλει, ὅσοι ἀρχάς τινας

ἐπιτε-

ἐπιτεταγμένοι συμπλεύντες ἀφ' ἵππων. Vt Aurelianus Auguſtus audiit, veniſſe legationem Iutungorum Scytharum, diſpoſuit milites ſuos, vt ad pugnam hoſtibus terrori eſſent, vel in conſpectu eorum. Poſtquam autem belle acies inſtructa eſſe viſa eſt, aſcendit ſublimis in ſuggeſtum, & chlamyde purpurea inſignis, aciem circa ſe lunatam diſpoſuit. Aderant autem in equis omnes, quibus commiſſæ erant dignitates. Pone Imperatorem ſigna erant exercitus lectiſſimi, aquilæ aureæ, Imperatorum imagines, exercituum catalogi aureis litteris declarati, quæ omnia in haſtis argentatis ſublata proponebantur. κατόπιν δὲ βασιλέως τὰ σήματα, (malim σημεῖα) ἦν τῆς ἐπιλέκτου στρατιᾶς. τὰ δὲ εἰσὶν ἀετοὶ χρυσοῖ, καὶ εἰκόνες βασίλειοι, καὶ στρατοπέδων κατάλογοι, γράμμασι χρυσοῖς δηλούμενοι. ἃ δὴ σύμπαντα ἀνατεταμένα προὐφαίνετο ἐπὶ ξυστῶν ἠργυρωμένων. Cum Imperator creatus eſſet, legationes ad eum ex omnibus gentibus cum aureis coronis mittebantur. Eunapius in eclogis legationum, μετὰ τὴν ἰουλιανοῦ τῆς βασιλείας ἀναγόρευσιν πρεσβεῖαι πανταχόθεν συνέβαινον, καὶ στέφανοι πολλοὶ χρυσοῖ, οἱ αὐτοὶ παρὰ τῶν ἐθνῶν ἀνεκομίζοντο. Valentiniano eundem honorem habitum ibidem narrat, cum Nicææ in Bithynia renuntiatus eſſet. Apud Dacos duo genera legatorum fuere, quorum honoratiſſimi, qui pileos ferebant, minus honorati, qui comas alerent. Decebalus ad Traianum miſit legatos pileatos. Petrus patricius & magiſter lib. de legat. πρὸς Τραιανὸν πρέσβεις ἔπεμψε πιλοφόρους. οὗτοι γάρ εἰσι παρ' αὐτοῖς οἱ τιμιώτεροι. πρότερον γὰρ κομήτας ἔπεμπεν εὐτελεστέρους δοκοῦντας παρ' αὐτοῖς εἶναι. Priſcus Rhetor & Sophiſta. εἰς μέγαρον οἱ βασίλειοι συνῆσαν σκύθαις;

in Margum vrbem Beſſorum in Illyria regii legati conuenerunt cum Scythis. Cum legatis mittebant ἑρμηνέας, interpretes, vt ibidē oſtendit. Attila volebat ad ſe mitti legatos illuſtres, cui Theodoſius, μὴ χρῆναι αἰτεῖν πρέσβεις μεγίστης ἀξίας παρ' αὐτὸν διαβῆναι, τοῦτο γὰρ οὐδὲ ἐπὶ τῶν αὐτοῦ προγόνων, οὐδὲ ἐπὶ ἑτέρων τῶν ἀρξάντων τῆς σκυθικῆς γενέσθαι. ἀλλὰ πρεσβεύσασθαι τόν τε ἐπιτυχόντα στρατιώτην καὶ ἀγγελιαφόρον, non debere eum petere oratores magnæ dignitatis, quod à maioribus eius expetitum non ſit, ſed quemcumque militem, & nuntium ſufficere. Legati ἐς τὴν ἀττίλα σκηνὴν παραγινόμεθα ὑπὸ βαρβαρικοῦ περιφρουρημένην πλήθους. εὕρομεν ἐπὶ ξυλίνου δίφρου τὸν ἀττίλαν καθήμενον· στάντων δὲ ἡμῶν μικρὸν ἀπωτέρω τοῦ θρόνου προσελθὼν ὁ μαξιμῖνος ἠσπάσατο τὸν βάρβαρον. item, οἱ πρέσβεις καὶ οἱ ταχύτητι χρώμενοι τῶν δημοσίων ἵππων πρὸς τὰς ἀγγελίας, ὁ μὲν ἐς τὰ ῥωμαίων, ὁ δὲ ἐς τὰ περσῶν ἤδη ἀφικνούμενοι, κατὰ ταύτην ἀξίαν, καὶ τὸ προσῆκον ἕκαστοι τιμηθεῖεν, καὶ τῆς δεούσης τεύξονται ἐπιμελείας. item, ἐστέλλετο τῇ ταχύτητι τῶν δημοσίων ἵππων ὀχούμενος ἀνὴρ ἀγγελιαφόρος ὡς τὸν Σαρακηνὸν, ait Menander in eclogis, id eſt, legati venimus ad tabernaculum Attilæ, quod barbaris cohortibus ſeptum erat. Inuenimus Attilam in ligneo ſolio ſedentem. Cum ſtaremus apud eum, remoti aliquantum ab eius ſolio Maximinus accedit, & barbarum amplectitur. Menander in eclogis, legati & qui vtebantur celeritate equorum publicorum, vt nuntiarent iuſſa Imperatoris, alter ad Romanorum, alter ad Perſarum gentes hoc priuilegium acceperunt, vt pro dignitate honorarentur, & omnibus procurarentur officiis. item tabellarius miſſus eſt pernicibus equis ad Sarracenum. Si legati aliquid pręter mandata

Imperatoris geſſiſſent, rata non habebantur, quæ fecerant, & violatæ legationis accuſabantur. Menander, Iuſtinus ἐχαλέπαινεν οἷα εἰκὸς, καὶ τῆς πρεσβείας ἐκρίνετο ἰωάννης ἅτε οὐ πρὸς τὸ συνοῖσον τῇ πολιτείᾳ διαπεπραξάμενος. Qua magnificentia & maieſtate Dizabulus Chaganus Scytharum exceperit legatos Romanos, exponit Menander in eclogis p. *128*. Sedebat Chaganus ἐπὶ διτρόχου καθέδρας χρυσῆς ἑλκομένης ὑπὸ ἵππου ἑνός, in ſella aurea duabus rotis ſubnixa, quæ vno equo traheretur. Legati dona obtulerunt cum his verbis, Tibi ô tot nationum princeps, noſter magnus Imperator ἀγγελλοφόρῳ χρησάμενος ἐμοὶ me vſus oratore ſignificat, precaturque, vt fortuna tibi ſit ſemper fauens amanti res Romanorum, & nos benigne excipienti. Sis perpetuo victor hoſtium tuorum & ſpoliator. Chaganus καὶ αὐτὸς προσρήσεσι ἐχρήσατο ὁμοίαις, iiſdem vſus eſt imprecationibus, & votis. Seruatum, id eſt, in imperio Conſtantinopolitano, & Perſico, vt vtrinque digniores legati primo mitterentur, qui de ſumma rerum tranſigerent, deinde inferioris ordinis, vt gratias agerent, quod digniores legati cum honore excepti eſſent. ἔκπαλαι τὸ τοιόνδε νομισθὲν ὡς ἀμφοτέρας πολιτείας, ὥστε μετὰ τοὺς μεγάλους πρέσβεις στέλλεσθαι ἑτέρους ἥσσονας, τῆς τῶν μεγίστων πρέσβεων ἀποδοχῆς τε ἕνεκα, καὶ φιλοφροσύνης.

De Scriniariis. CAP. XXXI.

SCrinium σφραγιστικὴ λάρναξ, vel σφραγιστική, in Etymolog. σκρινιάριος τῆς δουκικῆς ὑπαρχικῆς τάξεως, ὅ ἐστι νοτάριος, ἢ χαρτοφύλαξ. Scrinarius ordinis ducum, notari⁹, ſeu chartophylax. Suidas, ſcriniarius ὁ χαρτουλάριος τοῦ

ἐπάρχου, ὁ αἴρων τὸ σκρίνιον, ἢ τὸ κιβώτιον Chartularius Præfecti Prætorio, qui fert arcam. Gloſſæ Baſilicon, ſcrinia arculas interpretantur. Scrinia quatuor fuere, memoriæ, epiſtolarum, libellorum, diſpoſitionum. Notitia quartum addit ſcrinium epiſtolarum græcarũ. Alia ſacrarum largitionum numerantur, exceptorum, canonum, tabulariorum, numerariorum, mittendariorum, aureæ maſſæ, auri ad reſponſum, à Miliarenſibus veſtiarii ſacri, ab argento, à pecuniis Ecloga *6*. Baſilic. δίκαιον στρατιωτικοῦ πεκουλίου ἔχουσι, καὶ οἱ σκρινιάριοι, καὶ οἱ ἐξσκέπτωρες τοῦ ἐπάρχου πραιτωρίων. Ius peculii militaris habent ſcriniarii, & exceptores Præfecti Præt. Breuia aſſeruabantur in ſcriniis principis. Iulianus A. in epiſt. ad Iudæos, καὶ πυρὶ παρέδωκα τὰ βρέβια τὰ καθ' ὑμῶν ἐν τοῖς ἐμοῖς σκρινίοις ἀποκείμενα, igni tradidi breuia contra vos, quæ erant in meis ſcriniis. Scriniorum magiſtri, ſcriniorum principes. Lampridius in Alexandro, negotia & cauſſas prius à ſcriniorum principibus, & doctiſſimis Iuriſconſultis tractari. Militare in ſcriniis dixit Symmachus lib. *7*. ep. 124. A magiſtris ſcriniorum cōponebantur orationes, & litterę Imperatorum, vt Spartianus in Vero. Symmachus lib. *1*. ep. *8*. magnis rebus accommoda, & ſacris ſcriniis apta, gloriam quam magiſterio ante quæſiſti, recens auxit oratio. Idem lib. 10. ep. 34. 37. *46*. perennitatis veſtræ ſcrinia, ſacra ſcrinia, palatina ſcrinia, manſuetudinis veſtræ ſcrinia, l. 32. C. Theod. de Appellat. l. 53. Sidonius Panegyr. 2.

Quid loquar hic illum qui ſcrinia ſacra gubernat,
Qui cum ciuilis diſpenſet partis habenas,
Suſtinet armati curas, interprete ſub quo

Flectitur ad veſtras gens effera conditiones.

Caſſiodorus lib. 6. ſcrinii magiſter lib. 2. primiſcrinius lib. 11. ep. 20. De primi ſcrinio qui egreditur. Quapropter ſpectabilitatis honore ſuffultus inter tribunos & notarios venerandam purpuram adoraturus accede, vt per ſacros aſpectus principis tuæ ſubſiſtat firmitas dignitatis ep. 22. Catellum, quem matriculæ ſeries fecit accedere, noſtra auctoritas quoque actorum ſcriniorum curam præcepit obtinere. epiſt. 24. Lucillum ſcriniarium curę militaris eſſe præcipimus. Scrinia Sidonius lib. 8. ep. vlt. armariola & theculas vocat. In notitia conſuetud. μετὰ τῶν τεσσάρων σκεινίων τοῦ θείου λατερκούλου. Euagrius lib. 3. c. 39. καὶ τῶν καλουμένων ἰδικῶν σκεινίων τυχεῖν, & conſequi priuata, quæ vocantur ſcrinia. Magiſter militum ſcriniarios habuit. C. Theodoſ. lib. 8. ſcriniarii magiſtri militum rationes actuariorum freti poteſtate chartarũ ad libidinem perſcribebãt. Quemadmodum autem ſacrarum largitionum fuere ſcrinia, quæ ſupra poſuimus, ita & quatuor ſcrinia fuere rerum priuatarum, beneficiorum rationum, ſecuritatum, largitionum priuatarum, l. vlt. C. Theodoſ. de palat. ſcrinior. Scriniarii à quo primum inſtituti ſint, ignotum eſt. Primus eorum meminit Spartianus in Ælio Vero. Cum, inquit, Ælius Verus orationem pulcerrimam ſiue per ſe, ſiue per ſcriniorum, aut dicendi magiſtros paraſſet. Symmachus lib. 7. e. 124. Fungitur autem militia in ſcriniis literarum. Iulianus Auguſtus ad Secundum Præf. P. In rebus prima militia eſt, ſecundus in litterarum præſidiis pacis ornatus, l. 1. C. Th. de proximis comitib. Aurelius Victor lib. de Cæſarib.

cap. 20. ſcribit Papinianum Baſſiani ſcrinia curauiſſe. Scriniorum magiſtri ſunt ſpectabiles honore comitum ornati, aſſeſſores quodammodo principis, l. eos C. de excuſation. munerum, quorum militia literata, l. 8. C. de praxim. ſac. ſcrin. Quia tanquam in caſtris erant, qui ſtudiis eruditis intenti comitabantur ſigna Imperatoris, & actibus ſemper prętto erant, l. 15. C. Theod. de priuil. cor. qui in S. pal. mil. Saluianus lib. de prouident. noui nuntii, noui epiſtolares à ſummis poteſtatibus miſſi. In ſacris ſcriniis iura, adnotationes, pragmaticæ ſanctiones, reſcripta principum, cognitiones, preces eduntur, reponuntur, ſeruantur, l. vlt. C. de aquæduct. l. 8. l. 10. C. Theod. de proxim. & comitib. diſpoſit. In ſcrinio diſpoſitionum non eſt magiſter, ideo nec proximus, ſed comes. Proximos ſequuntur melloproximi, qui ſequenti anno futuri ſunt proximi. Proximatus eſt annuus. Sequuntur adiutores, proximi Laterculenſes, primores, exceptores, antiquarii, adiutores, quæſtorii, librarii, ſcriptores, męmoriales, libellenſes, epiſtolares, pragmaticarii. Officii capita dicuntur primates C. de proxim. ſac. ſtun. l. 2. vnus eſt officii princeps, primates & priores plures l. vlt. C. de Decumis. Quindecim primates ſcrinii, vnus magiſter. Scriniariorum alii ſunt ſtatuti, alii ſupernumerarii, qui ſuccedunt in locum ſtatutorum. C. Theod. de palat. ſacr. larg. l. 8. Scriniis omnibus largitionũ Comitatẽſiũ infra ſcriptas dignitates decernimus. Breuis, quas dignitates per ſingula ſcrinia officiũ ſacrarum largitionum habere ſtatutum eſt, ſcrinii exceptorum perfectiſſimus ordinis ſecundi numero vnꝰ,

id eſt, primicerius exceptorum vnus, ducenarii duo, id eſt, tertiocerius, & quartocerius, centenarius vnus, id eſt, primicerius inſtrumentorum. vide l. 7. C. de palat. ſacrar. largit. Erant & ſcrinia præturæ vrbanæ. Vopiſcus, epiſtolam ex ſcriniis præturę vrbanæ protuli. Scriniarii interdum dicti apparitores magiſtratuum, qui chartas ad ſe quiſque pertinentes in ſcriniis cuſtodiebant. l. 16. C. de teſtam. milit. Primi ſcrinii interdum dicuntur adiutores l. 3. C. de Appellat. P. P. Cuſtodiebant carceri traditos l. 4. C. de cuſtod. reor. ſæpe primi ſcrinius dictus officii princeps. Interdum primiſcrinii numerarii dicti, qui vinctos numerabant, vt & Commentarienſis. Cod. de cuſtod. reor. l. vlt. penult. Primiſcrinius Præfecturæ vrbanæ lib. 10. ep. 47. Symmachus primiſcrinii vrbanæ ſedis l. 10. de ſuariis. Nouel. 134. ſcriniarii & vindices ἰδίῳ κινδύνῳ τὴν ἀπαίτησιν ποιοῦσι, proprio periculo exigunt tributa. in vet. gloſſ. Scriniarii χαρτοφύλακες: Primiſcrinii πρώτης τάξεως dicuntur. Scriniariorum numerus erat definitus, in ſcrinio memoriæ 52. viri, in aliis 34. C. de proxim. ſac. ſcrin. Ex his exceptores acta iudicum coram principe, aut Pręf. Præt. aut quæſtore ſcribunt. Præter hos erant & alii ſuper numerarii, qui cum locum alicuius defuncti ordinarii ſubeunt, 250. ſolidos pro ingreſſu nomine ſportularum proximo ſoluunt, & alios 25. melloproximo, qui poſtea in hęredes tranſlati ſunt. Quindecim cuiuſque ſcrinii primates plures annonas alis percipiunt, olim in ſpeciebus, poſtea in pecunia, l. annonas C. de erogat. milit. acc. Qui primum gradum in ſcriniis tenent, centum centenaria auri, vt minimum lu-

indicendi cauſas afferant, feciales, proceryces. nuntii qui vtrinque nuntiant, quæ lubet. Legati de pace, induciis, fœdere. Brylus caduceator, auarus nuntius. Getæ cum cithara legationes obeunt, vt mitigent hoſtes. ἐντολὰς Euſebius ſupra vocauit mandata Imperatorum. ἐντόλινα præſcripta, quæ legati à principibus ſuis accipiunt, in quibus legationis capita continentur. Luitprand. in legatione, nuper ſanctiſſimus dominus meus, vt eſt ſapientiſſimus, & ſpiritu Dei plenus, hæc prænoſcens quæ aſſeris, ne terminos, quos conſtituit mihi, tranſcenderem, ἐντόλινα, id eſt, præceptum conſcripſit, quod & ſigillo ſignauit ſuo, ne ſecus facerem. Apud Homerum caduceatores iiſdem verbis quæ præiuerunt duces, legationem ſuam obeunt. Luithprandus, Bulgarorum nuncium Hungarico more tonſum, ænea catena cinctum mihi præponit, aitque, cum Chriſtophori filiam Petrus Bulgarorum βασιλεὺς coniugem duceret, ſymphona, id eſt, conſonantia ſcripta iuramento firmata ſunt, vt omnium gentium Apoſtolis, id eſt, nunciis, penes nos Bulgarorum Apoſtoli præponantur, honorentur, diligantur. Dexippus libro de legatis exterarum gentium ad Romanos, quæ maieſtas ab Imperatoribus ſeruata ſit, in audiendis legationibus indicat his verbis. ὡς ἐπείθετο (lego ἐπύθετο,) ἀφιγμένην τὴν ἰουθούγγων πρεσβείαν Αὐρηλιανὸς, διέταττε τοὺς στρατιώτας ὡς ἐς μάχην, ἐκπλήξεως εἵνεκα τούτων ἐναντίων. (malim, τῶν ἐναντίων, vel τούτων ἐναντίον) ἐπεὶ δὲ καλῶς εἶχεν αὐτῷ ἡ διακόσμησις, ἐπὶ ὑψηλοῦ βήματος μετέωρος βέβηκε, καὶ ἁλουργίδα ἀμπέχων, τὴν πᾶσαν τάξιν ἐποίει ἀμφ' αὐτὸν μηνοειδῆ. παρεστήσατο δὲ καὶ τῶν ἐν τέλει, ὅσοι ἀρχάς τινας

ἐπιτε-

ἐπιτεταγμένοι συμπλέοντες ἀφ' ἵππων. Vt Aurelianus Auguſtus audiit, veniſſe legationem Iutungorum Scytharum, diſpoſuit milites ſuos, vt ad pugnam hoſtibus terrori eſſent, vel in conſpectu eorum. Poſtquam autem belle acies inſtructa eſſe viſa eſt, aſcendit ſublimis in ſuggeſtum, & chlamyde purpurea inſignis, aciem circa ſe lunatam diſpoſuit. Aderant autem in equis omnes, quibus commiſſæ erant dignitates. Pone Imperatorem ſigna erant exercitus lectiſſimi, aquilæ aureæ, Imperatorum imagines, exercituum catalogi aureis litteris declarati, quæ omnia in haſtis argentatis ſublata proponebantur. κατόπιν δὲ βασιλέως τὰ σήματα, (malim σημεῖα) ἦν τοῦ ἐπιλέκτου στρατιᾶς. τὰ δὲ εἰσὶν ἀετοὶ χρυσοῖ, καὶ εἰκόνες βασίλειοι, καὶ στρατοπέδων κατάλογοι, γράμμασι χρυσοῖς δηλούμενοι. ἃ δὴ σύμπαντα ἀνεπεταμένα προὐφαίνετο ἐπὶ ξυστῶν ἠργυρωμένων. Cum Imperator creatus eſſet, legationes ad eum ex omnibus gentibus cum aureis coronis mittebantur. Eunapius in eclogis legationum, μετὰ τὴν ἰουλιανοῦ τῆς βασιλείας ἀναγόρευσιν πρεσβεῖαι πανταχόθεν συνέβαινον, καὶ στέφανοι πολλοὶ χρυσοῖ, οἳ αὐτῷ παρὰ τῶν ἐθνῶν ἀνεκομίζοντο. Valentiniano eundem honorem habitum ibidem narrat, cum Nicææ in Bithynia renuntiatus eſſet. Apud Dacos duo genera legatorum fuere, quorum honoratiſſimi, qui pileos ferebant, minus honorati, qui comas alerent. Decebalus ad Traianum miſit legatos pileatos. Petrus patricius & magiſter lib. de legat. πρὸς Τραϊανὸν πρέσβεις ἔπεμψε πιλοφόρους. οὗτοι γάρ εἰσι παρ' αὐτοῖς οἱ τιμιώτεροι. πρότερον γὰρ κομήτας ἔπεμπεν εὐτελεστέρους δοκοῦντας παρ' αὐτοῖς εἶναι. Priſcus Rhetor & Sophiſta. εἰς μέχρι γοῦν οἱ βασίλειοι συνῆσαν σκύθαις;

in Margum vrbem Beſſorum in Illyria regii legati conuenerunt cum Scythis. Cum legatis mittebant ἑρμηνέας, interpretes, vt ibidē oſtendit. Attila volebat ad ſe mitti legatos illuſtres, cui Theodoſius, μὴ χρῆναι αἰτεῖν πρέσβεις μεγίστης ἀξίας παρ' αὐτὸν διαβῆναι, τοῦτο γὰρ οὐδὲ ἐπὶ τῶν αὐτοῦ προγόνων, οὐδὲ ἐπὶ ἑτέρων τῶν ἀρξάντων τῆς σκυθικῆς γενέσθαι. ἀλλὰ πρεσβεύσασθαι τόν τ' ἐπιτυχόντα στρατιώτην καὶ ἀγγελιαφόρον, non debere eum petere oratores magnæ dignitatis, quod à maioribus eius expetitum non ſit, ſed quemcumque militem, & nuntium ſufficere. Legati ἐς τὴν ἀττίλα σκηνὴν παραγινόμεθα ὑπὸ βαρβαρικοῦ πεφρουρημένην πλήθους. εὕρομεν ἐπὶ ξυλίνου δίφρου τὸν ἀττίλαν καθήμενον στάντων δὲ ἡμῶν μικρὸν ἀπωτέρω τοῦ θρόνου προσελθὼν ὁ μαξιμῖνος ἠσπάσατο τὸν βάρβαρον. item, οἱ πρέσβεις καὶ οἱ ταχύτητι χρώμενοι τῶν δημοσίων ἵππων πρὸς τὰς ἀγγελίας, ὁ μὲν ἐς τὰ ῥωμαίων, ὁ δὲ ἐς τὰ περσῶν ἤδη ἀφικνούμενοι, κατὰ ταύτην ἀξίαν, καὶ τὸ προσῆκον ἕκαστοι τιμηθεῖεν, καὶ τῆς δεούσης τεύξονται ἐπιμελείας. item, ἐστέλλετο τῇ ταχύτητι τῶν δημοσίων ἵππων ὀχούμενος ἀνὴρ ἀγγελιαφόρος ὡς τὸν σαρακηνὸν, ait Menander in eclogis, id eſt, legati venimus ad tabernaculum Attilæ, quod barbaris cohortibus ſeptum erat. Inuenimus Attilam in ligneo ſolio ſedentem. Cum ſtaremus apud eum, remoti aliquantum ab eius ſolio Maximinus accedit, & barbarum amplectitur. Menander in eclogis, legati & qui vtebantur celeritate equorum publicorum, vt nuntiarent iuſſa Imperatoris, alter ad Romanorum, alter ad Perſarum gentes hoc priuilegium acceperunt, vt pro dignitate honorarentur, & omnibus procurarentur officiis. item tabellarius miſſus eſt pernicibus equis ad Sarracenum. Si legati aliquid prętet mandata

Imperatoris geſſiſſent, rata non habebantur, quæ fecerant, & violatæ legationis accuſabantur. Menander, Iuſtinus ἐχαλέπαινεν οἷα εἰκὸς, καὶ τὴν διὰ πρεσβείας ἐκρίνετο ἰωδύνης ἅτε οὐ πρὸς τὸ συνοῖσον τῇ πολιτείᾳ διαπεπραξάμενος. Qua magnificentia & maieſtate Dizabulus Chaganus Scytharum exceperit legatos Romanos, exponit Menander in eclogis p. *128*. Sedebat Chaganus ἐπὶ διτρόχου καθέδρας χρυσῆς ἑλκομένης ὑπὸ ἵππου ἑνός, in ſella aurea duabus rotis ſubnixa, quæ vno equo traheretur. Legati dona obtulerunt cum his verbis, Tibi ô tot nationum princeps, noſter magnus Imperator ἀγγελλοφόρῳ χρησάμενος ἐμοὶ me vſus oratore ſignificat, precaturque, vt fortuna tibi ſit ſemper fauens amanti res Romanorum, & nos benigne excipienti. Sis perpetuo victor hoſtium tuorum & ſpoliator. Chaganus καὶ αὐτὸς προσρήσεσι ἐχρήσατο ὁμοίαις, iiſdem vſus eſt imprecationibus, & votis. Seruatum, id eſt, inimperio Conſtantinopolitano, & Perſico, vt vtrinque digniores legati primo mitterentur, qui de ſumma rerum tranſigerent, deinde inferioris ordinis, vt gratias agerent, quod digniores legati cum honore excepti eſſent. ἔκπαλαι δὲ τοιόνδε νομισθὲν ὡς ἀμφοτέρας πολιτείας, ὥστε μετὰ τοὺς μεγάλους πρέσβεις στέλλεσθαι ἑτέρους ἥσσονας, τῆς τῶν μεγίστων πρέσβεων ἀποδοχῆς τε ἕνεκα, καὶ φιλοφροσύνης.

De Scriniariis. CAP. XXXI.

SCrinium σφραγιστικὴ λάρναξ, vel σφραγιστική, in Etymolog. σκεινιάριος τῆς δουκικῆς ὑπαρχικῆς τάξεως, ὅ ἐστι νοτάριος, ἢ χαρτοφύλαξ. Scrinarius ordinis ducum, notari[9], ſeu chartophylax. Suidas, ſcriniarius ὁ χαρτουλάριος τοῦ

ἐπάρχου, ὁ αἴρων τὸ σκρίνιον, ἢ τὸ κιβώτιον Chartularius Præfecti Prætorio, qui fert arcam. Gloſſæ Baſilicon, ſcrinia arculas interpretantur. Scrinia quatuor fuere, memoriæ, epiſtolarum, libellorum, diſpoſitionum. Notitia quartum addit ſcrinium epiſtolarum gręcarũ. Alia ſacrarum largitionum numerantur, exceptorum, canonum, tabulariorum, numerariorum, mittendariorum, aureæ maſſæ, auri ad reſponſum, à Miliarenſibus veſtiarii ſacri, ab argento, à pecuniis Ecloga 6. Baſilic. δίκαιον στρατιωτικοῦ πεκουλίου ἔχουσι, καὶ οἱ σκρινιάριοι, καὶ οἱ ἐξκέπτωρες τοῦ ἐπάρχου πραιτωρίων. Ius peculii militaris habent ſcriniarii, & exceptores Præfecti Præt. Breuia aſſeruabantur in ſcriniis principis. Iulianus A. in epiſt. ad Iudæos, καὶ πυρὶ παρέδωκα τὰ βρέβια τὰ καθ' ὑμῶν ἐν τοῖς ἐμοῖς σκρινίοις ἀποκείμενα, igni tradidi breuia contra vos, quæ erant in meis ſcriniis. Scriniorum magiſtri, ſcriniorum principes. Lampridius in Alexandro, negotia & cauſſas prius à ſcriniorum principibus, & doctiſſimis Iuriſconſultis tractari. Militare in ſcriniis dixit Symmachus lib. 7. ep. 124. A magiſtris ſcriniorum cõponebantur orationes, & litterę Imperatorum, vt Spartianus in Vero. Symmachus lib. 1. ep. 8. magnis rebus accommoda, & ſacris ſcriniis apta, gloriam quam magiſterio ante quæſiſti, recens auxit oratio. Idem lib. 10. ep. 34. 37. 46. perennitatis veſtræ ſcrinia, ſacra ſcrinia, palatina ſcrinia, manſuetudinis veſtræ ſcrinia, l. 32. C. Theod. de Appellat. l. 53. Sidonius Panegyr. 2.

Quid loquar hic illum qui ſcrinia ſacra gubernat,
Qui cum ciuilis diſpenſet partis habenas,
Suſtinet armati curas, interprete ſub quo

Flectitur ad veſtras gens effera conditiones.

Caſſiodorus lib. 6. ſcrinii magiſter lib. 2. primiſcrinius lib. 11. ep. 20. De primi ſcrinio qui egreditur. Quapropter ſpectabilitatis honore ſuffultus inter tribunos & notarios venerandam purpuram adoraturus accede, vt per ſacros aſpectus principis tuæ ſubſiſtat firmitas dignitatis ep. 22. Catellum, quem matriculæ ſeries fecit accedere, noſtra auctoritas quoque actorum ſcriniorum curam præcepit obtinere. epiſt. 24. Lucillum ſcriniarium curę militaris eſſe præcipimus. Scrinia Sidonius lib. 8. ep. vlt. armariola & theculas vocat. In notitia conſuetud. μετὰ τῶν τεσσάρων σκεινίων τοῦ θείου λατερκούλου. Euagrius lib. 3. c. 39. καὶ τῶν καλουμένων ἰδικῶν σκεινίων τυχεῖν, & conſequi priuata, quæ vocantur ſcrinia. Magiſter militum ſcriniarios habuit. C. Theodoſ. lib. 8. ſcriniarii magiſtri militum rationes actuariorum freti poteſtate chartarũ ad libidinem perſcribebãt. Quemadmodum autem ſacrarum largitionum fuere ſcrinia, quæ ſupra poſuimus, ita & quatuor ſcrinia fuere rerum priuatarum, beneficiorum rationum, ſecuritatum, largitionum priuatarum, l. vlt. C. Theodoſ. de palat. ſcrinior. Scriniarii à quo primum inſtituti ſint, ignotum eſt. Primus eorum meminit Spartianus in Ælio Vero. Cum, inquit, Ælius Verus orationem pulcerrimam ſiue per ſe, ſiue per ſcriniorum, aut dicendi magiſtros paraſſet. Symmachus lib. 7. e. 124. Fungitur autem militia in ſcriniis literarum. Iulianus Auguſtus ad Secundum Præf. P. In rebus prima militia eſt, ſecundus in litterarum præſidiis pacis ornatus, l. 1. C. Th. de proximis comitib. Aurelius Victor lib. de Cæſarib.

id eſt, primicerius exceptorum vnus, ducenarii duo, id eſt, tertiocerius, & quartocerius, centenarius vnus, id eſt, primicerius inſtrumentorum. vide l. 7. C. de palat. ſacrar. largit. Erant & ſcrinia præturæ vrbanæ. Vopiſcus, epiſtolam ex ſcriniis præturę vrbanæ protuli. Scriniarii interdum dicti apparitores magiſtratuum, qui chartas ad ſe quiſque pertinentes in ſcriniis cuſtodiebant. l. 16. C. de teſtam. milit. Primi ſcrinii interdum dicuntur adiutores l. 3. C. de Appellat. P. P. Cuſtodiebant carceri traditos l. 4. C. de cuſtod. reor. ſæpe primi ſcrinius dictus officii princeps. Interdum primiſcrinii numerarii dicti, qui vinctos numerabant, vt & Commentarienſis. Cod. de cuſtod. reor. l. vlt. penult. Primiſcrinius Præfecturæ vrbanæ lib. 10. ep. 47. Symmachus primiſcrinii vrbanæ ſedis l. 10. de ſuariis. Nouel. 134. ſcriniarii & vindices ἰδίῳ κινδύνῳ τὴν ἀπαίτησιν ποιοῦσι, proprio periculo exigunt tributa. in vet. gloſſ. Scriniarii χαρτοφύλακες: Primiſcrinii πρώτης τάξεως dicuntur. Scriniariorum numerus erat definitus, in ſcrinio memoriæ 52. viri, in aliis 34. C. de proxim. ſac. ſcrin. Ex his exceptores acta iudicum coram principe, aut Prę̧f. Præt. aut quæſtore ſcribunt. Præter hos erant & alii ſuper numerarii, qui cum locum alicuius defuncti ordinarii ſubeunt, 250. ſolidos pro ingreſſu nomine ſportularum proximo ſoluunt, & alios 25. melloproximo, qui poſtea in hęredes tranſlati ſunt. Quindecim cuiuſque ſcrinii primates plures annonas alis percipiunt, olim in ſpeciebus, poſtea in pecunia, l. annonas C. de erogat. milit. acc. Qui primum gradum in ſcriniis tenent, centum centenaria auri, vt minimum lu-

crantur auctore Procopio in Anecdotis. Legatur Sozomen.lib.7.c.13.Ruffinus in D.Ambroſio.Ambroſ. ep.33.Scriniarii omnes erant ſub magiſtro officiorum. Scrinium diſpoſitionum ab aliis ſeparatum fuit. Scriniarii & chartularii tractant chartas. Primicerius præeſt vniuerſo officio. Secundocerius erat ſcrinii exceptorum primicerius. Tertiocerius baſtagas, quartocerius libellos tractabat,l.7.C.de palat.ſacr. largit. Singula ſcrinia in decem ſcriniariis comitis ſac. largit. ſuos primicerios habuere. Gratianus addidit mittendariorum ducenarium pro primicerio. In hoc officio fuere 450.viri vt minimum,qui perfectiſſimi. Vide titulum C.de palat. ſacrat. largit. & titulum de canon. largit. titul. C. ſcriniarii interdum dicti regerendarii, libellenſes,ſubſcribendarii,epiſtolares, l.3. C.de apparit. Præf. Præt. & in notitia. l. ſcriniarios C. de milit. teſta. Quatuor præpoſiti ſacris ſcriniis palatii olim dicti magiſtri, qui proximos habuere, non ſecundocerios. Poſtea magiſtri dicti primicerii,l. vlt. C. de diuerſ.reſcrip.Impp.Theodoſ.& Valent.Auguſti Zoilo Præf. Pr. orient. Viris ſpectabilib⁹ magiſtris omnium ſacrorum ſcriniorum noſtræ beneuolentiæ libertas tribuenda eſt,qui noſtræ quodammodo adſidere maieſtati videntur. C.de magiſtr.ſacr.ſcrin. Videtur Auguſtus ſcriniarios inſtituiſſe, vt Dio ſub finem lib. 52. Magiſtri omnium ſcriniorum Imperatoris adſidere maieſtati quodammodo videntur, C. de magiſt. ſac. ſcrin. Scriniarii omnes erant Iuriſperiti, vt Lamprid. in Alexand. Primi poſt magiſtros erant adiutores, quibus ipſi reſcripta dictabant, qui dicti proximi l.

vlt.

vlt. C. de diuerſ. reſcript. vno anno functi officio comites Conſiſtoriani facti C.de prox.ſacr. ſcrin. Primiſcrinius dicitur numerarius, qui præcipuum ſcrinium adminiſtrabat, in quo rationes vectigalium & numerorum l.3.C.de apparit.Præf.Præt.l. ſcriniarii C. de teſtam.milit.Omnes officiales, quia ſcrinia habure dicti ſcriniarii. In officio Vicarii Romæ primiſcrinii dicti numerarii, ad quorum curam ſpectabat præter alia munera, exigere millenos denarios in Campanis, Lucanis, Brutiis pro larido debito P.R.quodmunus pariter pertinebat ad primiſcrinium Præfecti, l.vlt. C.de Suariis. Magiſtri memoriæ adnotationes omnes dictabant, magiſtri epiſtolarum legationes ciuitatum tractabant.Magiſtri libellorum, libellos.Comites diſpoſitionum diſpoſitiones, C.Theodoſ. de proximis comitib.diſpoſit.l.9.10.

De Referendariis.

CAP. XXXII.

IVſtinianus fecerat 14. referendarios Nouella 11. Quod ad 8. reuocauit. Magiſter officiorum exigit pœnas ab iis, qui ordinem referendarii petiuerint, ſi iam 8. fuerint. Referendarii ſcrinium diſpoſitionum tractabant, ſupplicum deſideria, aut iudicum conſultationes principi inſinuabant, & reſponſa data conſulentibus mittebant, quæ dicta mandata, vt Procopius in ἀνεκδότοις. Hæc principis reſponſa, quæ ſuper litibus emanabant, diſpoſitiones dicebantur, Nouella 113. & 124.Referēdarii ſolas noſtras iuſſiones, aut ſcripto, aut verbo prolatas iudicibꝰ inſinuēt.Procop.lib.2.Perſ.eū,

qui reſponſionibus principis præſit, referendarium à latinis dictum eſſe ait. Refendarii expoſitio dicitur relatio, C. de legibus. Hæc iuſſa, quæ pro lege ſeruari princeps vult, quæſtor in prouinciis publicari iubet. Referendarii ſub comite diſpoſitionum fuere, Nouel. 124. qui 20. annis militiæ exactis conſulari honore ornabantur, & comites Conſiſtoriani fiebant, l. proximos, l. 2. C. de proxim. ſacror. ſcrinior. & ſpectabiles dicebantur. Caſſiodorus lib. *6.* for. 17. Per referendarium nobis cauſarum ordines exponuntur, per eum interpellantium vota cognoſcimus, & ipſis reſponſa reddimus, vt negotia impedita ſoluamus. Magnum eſt in hoc agone principali ſeruire prudentię, & ad ſubitum ſic dolores alienos aſſerere, vt conquerentium videatur vota ſatiare. Sigebertus in Chronico ait, referendarios nonnunquam publicas conſcriptiones annulo ſeu ſigillo regis confirmaſſe. Aymoinus lib. 4. c. 41. Dado referendarius fuit Dagoberti. Ad eum vniuerſæ publicæ referebantur conſcriptiones, ipſeque eas annulo regis, vel ſigillo libro ſibi cõmiſſo, cõfirmabat. Nouella 113. Iudices προφασίζονται πολλάκις ὅτι θεῖοι τύποι, ἢ θεῖοι κελεύσεις, ἢ κατατάξεις τῶν περιβλέπτων ἡμῶν ῥεφερενδαρίων διατυποῦσι, cauſantur ſæpe, quod ſacri typi, aut ſacra iuſſa, & mandata ſpectabilium noſtrorum referendariorum exprimunt, vt aliquid fiat. Interdum referendarii noua tributa ſignificabant. Gregor. Turon. lib. *5.* hiſtor. Francor. Lemouices Marcum referendarium Chilperici, qui noua tributa à rege impoſita ſignificabat, interficere voluerunt. Eadem munera ſuſtinuiſſe videtur, is qui lib. *3.* Machabæorum,

παρεὶς τοῖς κλήσεσι Πτολεμαίου τεταγμένος, à vocationibus Ptolemæi fuiſſe dicitur. Referendarii pro chartulariis eccleſiæ ponuntur in vetere manuſcripto. Separantur à magiſtris ſcriniorum Nouel. 113. 117. Iidem ſunt cum regerendariis, qui ſunt à regeſtis ſeu libellis apud Caſſiodorum lib. 11. Vetus tamen auctor anonymus regerendarios eſſe ait, τοὺς τὸν δημόσιον δρόμον ἰθύνοντας, qui curſum publicum regunt. Suidas, ῥαιφερενδάριος ἀξίωμα ῥωμαϊκὸν, ἤγουν ὁ ἀναφορεύς. Referendarius qui refert. Baſil. ec. 2. ἄγραφον κέλευσιν ἢ κατάθεσιν ἐν ταύτῃ τῇ βασιλίδι πόλει παρὰ τῶν περιβλέπτων ἡμῶν ῥεφερενδαρίων, ἢ ἑτέρου τινὸς διατυποῦσαν. Iuſſum ſine ſcripto, aut mandatum in hac regia vrbe à ſpectabilibus noſtris referendariis, aut alio quoque exprimens. Referendariorum numerus auctus, quem Heracleus ad *12.* reuocat in ſua conſtitutione.

De Regerendario.

CAP. XXXIII.

Regerendarius in officio Præfecti Præt. à libellis fuit. Notitia in officio ducum Orientis ſubſcribendarium vocat. Libellis ſupplicibus Præfecto porrectis ſubſcribebat, ea ſcripta in codicem regerebat. Regiſtrum eſt codex, in quem ſcripta referuntur. Caſſiodorus lib. 11. regerendarii meminit. fortaſſe idem fuit cum Libellenſi, l. præcipimus §. vlt. C. de appellat. Libellum dare de negotiis ſuis, βιβλίδια ἐπιδοῦναι. l. 13. §. penult. ff. de excuſation. puer de quo libellos dediſti, l. 4. C. de pœnis. In libellis concipiendis Iuriſconſultorum opera vtebantur, qui libellis ſubnotandis vacabant l. 1. ff. de offic. aſſeſſor. Plinius ep. 10. l. 1. Sedeo pro

tribunali ſubnoto libellos, conficio tabulas. Gloſſæ Baſilicon, ῥεγενδάριοι οἱ τὸν δημόσιον δρόμον ἰθύνοντες, qui publicum curſum regunt. l. 1. C. Theod. de ſtud. liberat. & l. 1. C. Theod. de priuileg. domus Auguſtæ, cenſualibus iunguntur ſubſcribendarii, actuarii, diurnarii, regerendarii. In Notitia regerendarii libellis præſunt.

De Commentarienſibus & Chartulariis.

CAP. XXXIV.

COmmentarienſibus, quia iidem cum chartulariis eſſe dicuntur, ſuus hic etiam locus erit. Sunt igitur Commentarienſes, quorum manu acta ſubnotata, quoties apud fiſcum ageretur. l. 45. ff. de iure fiſci Etymolog. κομενταρησίους τοὺς ἐπὶ ὑπομνηματογράφων πράττοντας ὁ νόμος καλεῖ, καὶ ὑπηρετοῦντας ταῖς ἐγκληματικαῖς δίκαις, ὑπασπιζόντων αὐτῶν ἀπληκτηρείων, καὶ κουβικουλαρείων μετὰ πλήθους ῥαβδούχων σιδηρέων δεσμῶν, καὶ ποιναίων ὀργάνων σαλευόντων τῷ φόβῳ τὸ δικαστήριον. εἰσὶ δὲ καὶ οἱ νῦν λεγόμενοι χαρτουλάριοι. Commentarienſes (lego τοὺς τὰ ἐπὶ) lex vocat eos, qui faciunt ea, quæ apud actuarios fiunt, eos qui ſeruiunt iudiciis criminum, quos ſtipant, ii qui foſſatum principis curant, & cubicularii cum lictoribus multis, & ferreis vinculis, & inſtrumentis ſuppliciorum, quæ metu iudicium replent. Sunt autem Chartularii qui nunc dicuntur. Heſychius, Commentariſius τοὺς γραφὰς τῶν ἐγκλημάτων ἐκδέχων (malim ἐκδεχόμενος.) Commentareſii Suidæ, οἱ ἐπὶ τῶν ὑπομνημάτων. Nouella 13. Iuſtin. & edicto. Chartophylax, vt eſt in Etymologico, ſcriniarius ordinis ducum, τῆς δουκικῆς ὑπάρχων τάξεως, ὅ ἐστι χαρτοφύλαξ. Scrinium dicitur δρυφεακτικὴ λαρ-

ναξ, arca ilice ſepta, ſeu robuſta. Chartophylaces & memoriales militantes in ſacris ſcriniis. C. de proxim. ſac. ſcrin. Conſtantinus in Chorographia, Sinuthen eunuchum chartularium τοῦ ὀξέος δρόμου. Chartularius erat, qui publicis litteris, tabulis, inſtrumentis curandis, & retractandis præerat. l. 3. C. de canon. largit. tit. Præcepit noſtra ſerenitas &c. Chartularios, qui de cohortalibus officiis vnius cuiuſque prouinciæ largitionales titulos retractare conſtituuntur. Nouel. 25. Prætorem Lycaoriæ δεῖ παρέχειν προφάσει συμβόλων τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τοῦ θείου κουβικλείου νομίσματα θ. oportet præbere occaſione inſignium ſuæ dignitatis ſpectabilibus chartulariis ſacri cubiculi, nummos 9. Erant igitur alii chartularii ſacri cubiculi, alii magiſtrorum, equitum, & peditum, l. 5. C. Theod. de diuerſ. offic. & apparit. Nicetas lib. 3. Iſaac. χαρτουλάριος ὢν τῶν ἱπποστάσεων, chartularius ſtabulorum & equitum. διπότατος chartulariis adiunctus erat deputatus. Chartularius ἀντιγραφεύς. P. Diaconus lib. 21. Petrus cum chartularius eſſet, & publicè tributa facta ratione conferret, ſi quid ab Imperatore ſoluendum eſſet Arabibus. Chartophylax ἱερατικὴ dignitas inter præcipuas, vt Nicephor. Gregoras lib. 8. Alii fuere chartarii apud Caſſiodorum lib. 7. Var. De quibus hic locus non eſt. Iuſtinianus Nouel. 117. παρὰ τοὺς πρίορας τοῦ ἀριθμοῦ, καὶ τοὺς χαρτουλαρίους. Baſilic. eclog. 29. τοὺς πρίορας τοῦ ἀριθμοῦ, καὶ τοὺς χαρτουλαρίους. Notitia conſuetudinum τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θείου κουβικλείου νομίσματα ἐννέα. Spectabilib. chartulariis tribus diuini cubiculi nouem nũmi. Codinus libro de officiis. Cum comes equorum ad

Imperatorem adduxit equum, & Imperator aſcendit, protoſtrator prehendens fræno deducit equum ad quartam aut quintam vſque aulæ partem. ἔπειτα παραδεξάμενος τοῦτον ὁ μέγας χαρτουλάριος φέρει παρὰ τοῦ χαλινοῦ ἕως τῆς πύλης. Deinde recipiens eum magnus chartularius, deducit eum ad portam vſque aulæ. Leo conſtitut. 3. §.31. Chartularium vocat eum, qui acta legionum conficeret, & inquireret. ὁ χαρτουλάριος πρὸς τὴν τοῦ στρατοῦ καταγραφήν τε, καὶ ἀναζήτησιν ἐστί.

De Exceptoribus.

CAP. XXXV.

EXceptores principum edicta ſcribebant, l. exceptores C. de numerariis. A Iuſtiniano annonas acceperunt l. 1. C. de off. Pr. P. Afric. Exceptores verò, qui erant in Præfecti Pr. officio acta iudiciorum coram eo in cauſis appellationum ſcribebant. C. de numerar. actuar. chartul. & except. Ea acta notis ſcribebantur, & qui notis ſcribebant acta præſidum, Reip. cauſa non abeſſe cenſebantur. l. inter eos. D. ex quibus cauſ. maior. Ideo exceptores dicti ab actis, quia acta, quæ ſcripſerant, Præfectis aut præſidibus renuntiabant. D. Auguſtin. lib. 5. contra Creſcon. c. 29. Metaphraſtes 26. Februar. in S. Porphyrio. l. per hanc C. de aduocat. diuerſ. iudic. Acta in memoriam redigi dicebantur, cum ab exceptoribus conſeruarentur. Exceptores vni parebant primicerio, vt Caſſiodorus lib. 11. variar. habebant βοηθοὺς & adiutores, l. βοηθοὺς C. de tabular. Metaphraſtes in Mena martyre βοηθὸν, Symmachum ὑπομνημάτων προεστῶτα Præfectum actorum vocat. No-

titia ſcrinium exceptarum ponit ſub comite largitionum, cuius Scrinii primicerius, totius officii erat ſecundicerius. Exceptores excipiunt, quod verbo princeps reſponderit, ideo cæteris digniores, qui vt plurimum memoriales fuere. Caſſiodorus lib. 11. ep. 25. Patritius exceptorum primicerium ſe à nobis nouerit inſtitutum. Exceptores erant inter ſcriniarios, C. Theod. de proxim. & comitib. diſpo. fuere ſcrinia exceptorum, qui comitibus ſac. largit. dabant operam. In ſcriniis exceptor eſt perfectiſſimus. Gratianus Valent. & Theo. AAA. Quidã poſt impletum ordinem militiæ Palatinæ, quam geſſerant, honoremq; tranſactum, ad exceptorum ſcrinia tranſire nituntur.

De Memoriali.

CAP XXXVI.

SCrinia quatuor fuere, memoriæ, epiſtolarum, libellorum, diſpoſitionũ. Scrinium memoriæ cæteris nobilius annotationes omnes dictabat, & emittebat, precibus reſpondebat, vt eſt in notitia. Eorũ nomina ſcribebat, qui in pace vel bello dignũ aliqd laude geſſiſſent, vt eis gratia haberetur, & præmia ſoluerentur. Memorialis dicitur ἀναμιμνήσκων. lib. 3. Reg. c. 4. ὁ τῆς βασιλικῆς μνήμης προεστώς, Herodiano lib. 4. qui præeſt memoriæ principis. vocatur & magiſter memoriæ. Ammianus, li. 14. Ædeſius ex magiſtro memoriæ conſul. Apud Vopiſcũ in Caro Calpurnius ad memoriã dictabat. Dicitur & γραμματεὺς τῶν ὑπομνημάτων, niſi malis actuarium interpretari. Ioſephus c. 5. lib. 10. ὃν ἐπὶ τῆς πόλεως ἀμασίαν, καὶ ὃν γραμματέα σαφὰν, καὶ τῶν γραμματεῶν

τῶν ὑπομνημάτων ἰωατάν, Præfectum vrbi Amaſiam, & ſcribam Sapham, & actuarium Ioathan. Suidas, οἱ ἐπὶ τῶν ὑπομνηματογράφων, qui præſunt actuariis, cõmentariis, οἱ ἐπὶ τῶν ὑπομνημάτων. Habuere adiutores. Nou. 35. τινὲς μεμορεαλίων δυνάνται βοηθοὺς ποιεῖν εἰς ἴδιον τόπον. εἰσὶ δὲ βοηθοὶ εἴκοσι ἕξ. Quidam memoriales poſſunt adiutores ſibi legere, qui ſuas vices agant. Sunt autem adiutores 26. Theodoſ. & Valentinianus AA. Iſidoro P.P. ſi quos ſpontaneos ὑπομνημοταγράφοι munificos ſuis exhortationibus ad publicas nominauerint functiones. Procop. in Eſaiam, τοῦ προφήτου τοὺς παρὰ τοῦ θεοῦ λόγους κηρύττοντος παρῆσαν τινες οἱ λεγόμενοι ὑπομνηματογράφοι τὰ λεγόμενα σημειούμενοι. Propheta prædicante ſermones à Deo acceptos aderant quidam dicti Commentareſii, qui ea, quæ dicerentur, obſignarent. lib. 1. Paralipom. c. 16. Ioſaphat. ὑπομνηματογράφος. l. 1. C. Theod. de priuileg. eorum, qui in ſacro palatio milit. Palatini, qui in ſcriniis noſtris, id eſt, memorię, epiſtularum, libellorumq; verſati ſunt. l. 2. ſi ex memorialibus, vel ex palatinis noſtris. Nouella Valentin. tit. de homicid. vir ſpectabilis magiſter, qui interdicta ſupplicantibus reſponſa præbuerit. (vocauerat ſupra, noſtri nominis adnotationem, reſponſa quæ procedunt quęſtore neſciente, oracula,) Memorialis quoque cuiuſlibet ſcrinii, qui aduerſus vetitum reſcriptum fuerit exſequutus, &c. Quod enim fas non eſt, vel per adnotationes noſtras nocentes mereri, multò magis vetamus reſcriptis ſimplicibus impetrari. Illuſtris itaque & præcelſa magnificentia tua (Præfectum Præt. alloquitur) neceſſariam humano generi ſanctionem cunctorum notitiæ publicari

blicari propoſitis iubebit edictis, vt ſalubria conſtituta nullus ignoret. Vbi animaduertes indulgentiam homicidii principis adnotatione, non ſimplicibus reſcriptis ſcriniariorum impetrari poſſe. Item, ſanctiones & conſtituta Imperatorum à Præf. Præt. propoſitis edictis promulgari. Memoriales igitur militant in literarum præſidiis, & eorum militia dicitur litterata. l. 8. 9. C. de proxim. ſacror. ſcrin. l. 10. Hac parte ſtatutos memoriales præcipimus eſſe in ſcrinio quidem memoriæ 62. epiſtolarum 34. libellorum 34. Antiquarios verò, qui habentur in ſcriniis memoriæ, nunquam minus eſſe quam 4. Memoriales erant ſub diſpoſitione quæſtoris, οἱ ἐν τοῖς ὑπομνήμασι τῶν κελεύσεων φύλακες, cuſtodes iuſſionum in commentariis, qui leges & reſcripta excipiebant, & perſcribebant, eorum obſequio res quæſtoria dicitur cogi, l. vlt. C. de prox. ſacr. ſcrin. Apud Ammianum magiſter memorię, qui ante Proconſul fuerat. D. Ambroſ. in Epitaph. Theodoſ. Memoriæ magiſter promotus quæſtor. Rufinus lib. 2. C. 17. Memorię ſcriniis præſidens, cingulũ iecit ad pedes Imperatoris. Codinus, ὁ ἐπὶ τῶν ἀναμνήσεων ἀπογράφει τοὺς ἐν ταῖς στρατείαις, καὶ ἀλλαχοῦ ἀριστεύοντας, ὃ ἀναμιμνήσκει ὑπὲρ αὐτῶν τὸν βασιλέα, ἵνα λαμβάνωσι τὰς πρεπούσας τιμάς. Ammianus lib. 15. Ex magiſter memoriæ, & conſul ſubrogatus. Vet. Inſcriptio, Magiſter libellorum, & cognitionum ſacrarum, magiſter epiſtolarum, magiſter memoriæ, vicarius Præfęctorum per Hiſpanias vice ſacra iudicans. Trebell. in Claudio, Ego, verba ſint ipſius, an magiſtri memoriæ, non requiro. Memorialis ſacri ſcrinii epiſtolarum, & adiutor viri ma-

gnifici quæſtoris ſacri palatii, in V. Inſcriptione. Memoriales deuoti, deuotiſſimi, l. 12. C. de proxim. ſacr. ſcrin. ἀντιγραφεὺς τῆς μνήμης curabat, vt ea in commentarios referrentur, quæ cottidie acciderent, quorum memoriam conſeruare principis erat. Memorialis vicem principis, cui erat à memoria, ſcribebat, aut dictabat. Petrus patricius in excerptis, ἀντιγραφέα τῆς μνήμης vocat. Memoriales laterculi minoris curam habent, in quo præfecturæ, tribunatus, præpoſituræ caſtrorum, quæ in limitibus imperii, C. de off. quæſt. Laterculenſes ſcrinium memoriæ tractantes cæteris ſcriniariis digniores fuere, l. comperimus. l. vlt. C. de prox. ſac. ſcrin. l. 2. C. de priuil. eor. qui in ſacr. ſcrin. mil. Magiſter memoriæ emittit diplomata curſus, l. in ſacris. C. de prox. ſacr. ſcrin. reſpondet libellis ſupplicibus, l. vlt. C. de diuer. reſcript. In eodem ſcrinio probatoriæ ſcribuntur, quibus princeps perſonas agentium in rebus probat. Notabant memoriales manſiones curſus publici, oppida, vicos, vbi equi. Lamprid. in Alexandro. Ita vt ab epiſtolis, à libellis, à memoria ſemper aſſiſterent. In memoriæ ſcrinio erant 62. ſcriniarii, ex quibus 12. adiutores quæſtoris palatii, 7. antiquarii, 4. Græci, tres Latini, qui libros vetuſtate corruptos ſcriberent, C. de prox. ſac. ſcrin. Vet. Inſcriptio, à Bibliotheca græca, à Bibliotheca latina. Magiſter memoriæ non habet officium, ſed adiutores ex ſcriniis. Magiſtrum ſequitur adiutor proximus, deinde melloproximus, qui ſunt pro ſecundoceriis & tertioceriis. C. de proxim. ſ. ſcrin. l. pro biennio. proximi memoriæ, epiſtolarum, libellorum ſunt clariſſimi, C. Theodoſ. de proximis comi-

tib.diſpoſit. Petrus patricius & magiſter ſcribit Galerium & Diocletianum miſiſſe Sicorium Probum, qui de pace ageret memoriæ magiſtrum. ἔνθα κοινῇ βουλευσάμενοι στέλλουσιν εἰς Ναρσαῖδα πρεσβευτὴν Σικώριον Πρόβον ἀντιγραφέα τῆς μνήμης.

De Actuariis.

CAP. XXXVII.

LIbera Republ. Romæ fuere acta populi, aut ſenatus. Res illuſtres annalibus, ædificia theatri diurnis vrbis actis mandare moris erat, vt Tacitus lib. 13. ea dicta diurna actorum ſcriptura, diurna populi Romani, diurna acta, vt Tacit. lib. 3. Annal. lib. 13. lib. 16. Sueton. in Iulio c. 20. & in Tiberio c. 5. In faſtos, inquit, & acta publica relatum eſt. Trebellius archiua vocat, vbi etiam Imperatorum epiſtolæ aſſeruatæ. Feſtus Tablinum proxime atrium locus, quod antiqui magiſtratus in ſuo imperio tabulas rationum habebant. Publicos actus Caſſiodorus in præfat. epiſt. Dio ὑπομνήματα. αὐτὸ τοῦτο ἐς ὑπομνήματα ἐγγράψας. Acta ſenatus Tacitus lib. 15. Commentarios ſenatus, in quos referebantur ea, quæ apud patres acta, dictaque eſſent, cum dignitate. Ea ne publicarentur Auguſtus auctor fuit, vt Sueton. lib. 2. c. 36. De actis populi Iuuenal. ſ. 7.

Quantum daret acta legenti.
Libris actorum ſpargere gaudes
Argumenta viri.

Dio in Tiberio δημόσια ὑπομνήματα. Ioſephus lib. 14. c. 17. δημόσια γράμματα. Vegetius lib. 2. Totius legionis ratio, ſiue obſequiorum, ſiue militarium numerorum,

ſiue pecuniæ adſcribebatur actis. Leo conſtitut. 3 §. 31. Chartularium vocat eum, qui acta legionum conficeret, ὁ χαρτουλάριος πρὸς τὴν τοῦ στρατοῦ καταγραφὴν τε καὶ ἀναζήτησιν ἐστι. Chartularius curat deſcriptionem exercitus & inquiſitionem. Tacit. lib. 5. Annal. Iunius ruſticus componendis patrum actis dilectus à Cæſare. Tertullianus lib. 5. c. 1. in Marcionem, acta profeſſionum recuſet. Prudentius chartulas viuaces, & regeſta vocat.

Hic in regeſtis liber eſt cœleſtibus.

Item, *Omne crimen in faſces refert ſuos*
Dirus tyrannus chartulis viuacibus.

Dio in Tiberio, ἐς τὰ κοινὰ ὑπομνήματα ἐγγράφεσθαι. Vopiſcus in Probo, ex thermis Diocletianis, ex domo libertina, ex regeſtis ſcribarum porticus Porphyreticę, actis etiam ſenatus ac populi. Tertul. lib. de patientia, regeſtas materias. Quintilianus li. 3. c. 8. Sunt enim velut res regeſtæ in hos commentarios. Tertull. lib. 4. in Marcionem digeſta. Euangelium Lucæ digeſtum. Cyprianus lib. de opere & eleemoſ. Actus Apoſtolorum, quos qui conficerent dicti actuarii. Sueton. in Iulio, cap. 55. orationem ab actuariis acceptam. Vet. gloſſæ ὑπομνηματογράφος, actuarius, memorialius. Cicero in Piſonem,

Acta vocat tabulas publicas.

Virgilius, *Nec populi tabularia vidit.*

Plato lib. 5. de legibus, κυπαριττίνας μνήμας εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον γεγραμμένας. Cupreſſinas memorias in poſterum tempus ſcriptas. Vetus Inſcriptio, actarius legionis ſeptimæ. Erant & Athenis acta publica, in quæ claſſes,

vrbes, pecuniæ referebantur. Demoſthenes in Leptinem ἀναγνώσετε γάρ τι ναῦς ὑμῖν γεγραμμένας ὅσας ἔλαβε, καὶ οὗ ἑκάστην, καὶ τῶν πόλεων τὸν ἀριθμὸν, καὶ τῶν χρημάτων τὸ πλῆθος, καὶ τῶν τροπαίων οὗ ἕκαστον. Legetis naues vobis ſcriptas quot acceperit, & vbi vnamquamque nauim, & vrbium numerum, & pecuniarum, & vbi quodque trophæum. Sueton. in Iulio c. 20. Inito honore primus omnium inſtituit, vt tam ſenatus, quam populi diurna acta conficerentur, & publicarentur. Conficiebantur autem ab vno aliquo ſenatore. Spartianus de Hadriano, poſt quęſturam acta ſenatus curauit. Iſidor. lib. I. c. 43. Ephemeris dicitur vnius diei digeſtio. Hoc apud nos diurnum vocatur, & diarium. Kalendaria in menſes ſingulos digeruntur. Annales ſingulorum annorum. Hiſtoria multorum. Faſtorum anni, in quibus totius anni fit deſcriptio, vt Feſtus, quibus additi dies comitiales, nefaſti, feſti, ludi, feriæ. Olim commentarii pontificum. Senator, qui acta ſenatus confecit, dicitur in Vet. Inſcriptionibus à cura actorum, ab actis ſenatus. Senatori illi adiuncti ſcribæ & cenſuales, qui actuarii. Capitolinus S. Conſultum Tacitum eſſe ait, in quo nulli ſcribæ ſerui publici, cenſuales, ſed ſoli ſenatores. Vide C. lib. 10. titulum de tabulariis, logographis, cenſualibus. Cenſuale officium dicitur l. 18. C. de teſtamentis. Erant & acta municipalia, l. 6. C. Theod. de exhibendis vel tranſmit. reis. In Vet. Inſcriptionibus, Ab actis Præfecti Prætorio, ab actis Proconſulis, ab actis vicarii, ab actis pręſidum, ab actis Præfecti vrbi. C. de principib. agentium in rebus. l. 2. omnia citatoria, omnium ſcilicet cauſarum, atque

perſonarum, licet ſint ſenatoriæ dignitatis, ad principes ſpecialiter reuocari præcipimus. Actus verò cæteros, qui à ſacratiſſimo cœtu ſenatus tractari conſueuerunt cẽſualium ſollicitudine celebrari, nec aliquod præiudicium ex aliquo ſubreptitio reſcripto inferri. Ædiles fiebant poſt acta ſenatus tractata. Dio de Domitio Floro. τὰ τῆς βουλῆς ὑπομνήματα διὰ χειρὸς ἔχων, καὶ ἀγορανόμος ἐπ' αὐτοῖς ἀποδειχθῆναι ὀφείλων. Caſſiodor. lib. 11. ep. 22. Catellum quem matriculæ ſeries fecit accedere, noſtra auctoritas quoque actorum ſcriniorum curam fecit obtinere. Eutropius lib. 9. δούλου τινὸς ἀκτουαρίου τὴν τελευτὴν ἐπαγόντος. Cum ei ſeruus actuarius mortem conſciuiſſet. Actuarii Palatinorum & Comitatenſium numerorum rationes tractant, l. 5. C. de erogat. milit. annonæ. Actuarii comitum ærarii l. 3. C. de diuerſis offic. Actuarii vrbis Conſtantinop. Actuarii Thymelæ, & equorum curulium, ciuitatum, diuerſorum, qui nõ ordinantur, niſi ex ſacrorum ſcriniorum probatoria, l. 21. 22. C. Theodoſ. de diuerſ. offic. Protocollon dictus liber, in quo actuarii acta ſcripſere. Nouel. 44. προκείμενον τὸ λεγόμενον πρωτόκολλον ἔχων. habens protocollum quod dicitur. quia membra chartarum κόλλα dicta, vel potius κῶλα. Ecl. 22. Baſil. τοῦ μὴ εἰς ἕτερον χάρτην τοὺς συμβολαιογράφους γράφειν συμβόλαιον, εἰ μὴ εἰς τὸν ἔχοντα προκείμενον τὸ λεγόμενον πρωτόκολλον. Numerarii comitum à Gratiano dicuntur actuarii. Nullus magiſter militum aut comes rei militaris ſcribas habuit ab actis. l. 3. C. de diuerſ. offic. l. vlt. ibidem. V. Inſcriptio, à tabulario Caſtrenſi. Eutropius, Agrippinæ occiſus eſt actuario quodam dolum machinante, ὑπομνηματογράφου. Se-

neca epiſt.23. Non quidem hæc quę alienis verbis cõmodatur, & actuarii vice fungitur. Actuarii erant in exercitu, & in prouinciis. Spartianus, Ipſe quod matrimoniis militum & militarium corrumpendis operam daret, à quodam actuario, cuius vxorem ſtuprauerat, percuſſus eſt. Victor in Galieno, Actuarii genus hominum nequam. Cenſualium officia aurum ob latiuum à Senatoribus exigunt, operam ſuam accommodant magiſtro cenſus in vrbe, & acta ſenatus conficiunt, in prouinciis cenſus & patrimonia deſcribunt. Prætores & quæſtores nominant, quibus iunguntur ſubſcribendarii, actuarii, diurnarii, regerendarii. l. 1. C. Theod. de ſtud. liber. l. 1. C. Theod. de priuil. Domus Auguſt.

De Supplicibus Libellis.

CAP. XXXIIX.

RESpondebat Imperator diuinæ vocis oraculo, vel ſcripto libellis ſupplicibus, quos Martialis lib. 1. e. 31. querulos appellat. Iuriſconſultus preces & deſideria l. 15. de in ius vocando. D. Libertus aduerſus Patronum libellum dedit, non diſſimulato ſe libertum eius eſſe. An ſi ad deſiderium eius reſcribatur, etiam remiſſa edicti pœna eſſe videatur? &c. Libellus dicitur ἀξίωσις D. de lege Rhodia. l. 9. *ἀξίωσις εὐδαίμονος νικομηδέως πρὸς ἀντωνῖνον βασιλέα.* Deprecatio Eudæmonis Nicomedenſis ad Antoninum. A. Domine Imp. Antonine, naufragium in Italia facientes, direpti ſumus à publicanis Cyclades inſulas habitantibus. Reſpondit Antoninus Eudæmoni. Ego quidem mundi domi-

nus, ὁ δὲ νόμος τῆς θαλάσσης τῷ νόμῳ τῶν ῥοδίων κρινέσθω τῶν ναυτικῶν. Lex autem maris eſt domina, lege id Rhodia, quæ de rebus nauticis prę̨ſcripta eſt, iudicetur. Supplices preces aduocati condebant. Petrus Rauennas ſerm. 70. Rex ipſe officio functus eſt aduocati, vt preces, quibus reſponſurus erat, ipſe dictaret. Innocent Papa ad Exſuper. c. 5. An ſi preces dictantibus liberum concedatur, à principibus poſcere mortē alicuius, erit dictator immunis. Petrus Rauen. ſerm. 67. Aut in reſcribendo quam facit moram, qui in dictandis precibus vota ſupplicum ſic præuenit. Cum preces oblatæ eſſent, Imperatorem, & quæſtorem ſubſcribere oportuit, ſi veritate niterentur, l. 2. C. de petitionib. bonor. ſublatis. Quæſtor ſi oblatę petitioni ſubſcripſerit, vel etiam reſponſum dederit, virque illuſtris comes rerum priuatarum, ſi vel inſtrui permiſerit, vel petitionem, ſi qua inſinuatur, admiſerit, indignationem noſtri numinis ſuſtinebit. Subſcribebant autem, vt preces veritate niti oſtenderent. l. vlt. de diuerſ. reſcript. Paulus lib. 13. ad Edictum. Cum quidam arbiter ex aliis cauſis inimicus manifeſte apparuiſſet, teſtationibus etiam conuentus ne ſententiam diceret, nihilominus nullo cogente dicere perſeueraſſet, libello cuiuſdam id querentis Imperator Antoninus id ſubſcripſit, poſſe eum vti doli mali exceptione. Commodus in ſubſcribendo negligens, ita vt libellis vna forma multis ſubſcriberet. Imperatores Seuerus & Antoninus ad libellum Hermiæ reſcripſerunt, l. 3. D. de offic. procurat. Cæſar. Libellos agere dicebatur, qui ſubſcriptionibus & reſcriptis in concilium à principe adhibebatur. Tryphonius

phonius lib.8.Diſputationum. Reſcriptum eſt ab Imperatore libellos agente Papiniano. Idem magiſter libellorum dicitur. Formula precum hæc fuit apud Symmachum ep. 23. in auctuario. Petimus clementiam veſtram. Optatus lib.1. Rogamus ô Conſtantine Imperator, quoniam de iuſto genere es. Supra, ἀξίωσις δὲ δεόμενος, &c. Catholici Septimio Proconſuli Africæ in collat. Chartag. diei tertiæ c. 172. Æquitatem tuam petimus Septimi. Seneca ad Polybium, Audiendi ſunt tibi tot hominum millia, tot diſponendi libelli, tantus rerum ex toto orbe occurrentium congeſtus, vt poſſit per ordinem ſuum principis maximi officium geri. Vet. gloſſ. διὰ βιβλιδίου ἀξιοῦντός τινος παρ' ἀδριανοῦ. Codinus, ὁ ἐπὶ τῶν δεήσεων δέχεται τὰς τῶν αἰτούντων, καὶ τῶν ἀδικουμένων ἀναφοράς. Magiſter libellorum excipit relationes eorum, qui quid petunt, aut iniuria affecti ſunt. Ambroſ. in epiſt. Dedi libellos Imperatori duos. Lecti ſunt libelli mei de ara victoriæ. Euſtathius in Epiſtola præfixa Dionyſio, Euſtathii διακόνου ἐπὶ τῶν δεήσεων, καὶ μαΐστορος τῶν ῥητόρων. Nicetas, εἰς τὸ τοῦ ἐπὶ τῶν δεήσεων ὀφφίκιον ἀναβιβάς. Ad officium libellorum promotus. Conſtantinus in Chorograph. καὶ ὁ ἑτεριαρχης, καὶ ὁ μυστικὸς, καὶ ὁ ἐπὶ τῶν δεήσεων. Serui deferendæ precis facile capaces non erant, niſi annotationis diuinæ decretum emitteretur. Supplicantes dicuntur, qui preces offerunt, quę & poſtulationes. Supplicatio glorioſiſſimis Præfectis, vel eorum conſiliariis, vel cauſas introducentibus, intra decem dies poſt ſententententiam erat offerenda. Sed Imperatori, qui ſe grauatum putaret, poterat ſupplicare. Seruo ſupplicante interdum impe-

trata reſponſa. Inſtrumentorum exempla precibus non ſubiungebantur, ſed eorum vis in ſupplicatione exprimebatur, vt reſponſuro principi vera precatio rem aperiret cognoſcendam, D.de precibus Imperatori offerendis, l. 1. 2. 3. Scrinium libellorum Præfecti Præt. Africæ ſex ſcribas habuit, quibus ex publico annonæ ſoluebantur. Præfectus Auguſtalis, vicarii, correctores, præſides per ſe libellis ſubſcribere tenebantur, l. 2. C. de adſeſſoribus. Præſides non per adſeſſores, ſed per ſe ſubſcribant libellis. Si quis obrepſerit præſidi prouinciæ, tam per acta, quam per libelli interpellationem. l. 29. ff. de lege Corn. de fal. l. 6. C. de præſidiis minor. Conſulatur doctiſſimus Briſſonius in Lexico Iuris. Comes rei militaris per Iſauriam, vt & comes rei militaris Ægypti ſubſcribendarium, ſiue à libellis habuit, vt eſt in Notitia. Imp. Iuſtinianus Nouell. 20. λιβελλισίους eos, qui eſſent à libellis, vocat. Curopalates in Romano Diogene μεσάζοντος ἐν πᾶσι τοῦ μαγίστρου πέτρου τοῦ λιβελλίσιου. Mediáte inter omnes magiſtro Petro à libellis. In Nouella Romani Porphyrogen. παρὰ ἐπισκοπείου, ἢ βασιλικοῦ οἴκου διὰ λιβέλλων ἐξωνήσαντο. Ab epiſcopi aut Imperatoris domo per libellos emerunt. Vetus Interp. Ariſtotel. ad lib. 1. Rhet. τὰ ἐν λιβέλλῳ γραφέντα, καὶ δοθέντα ἡμῖν. ἐπίγραμμα γὰρ λέγεται ὁ λίβελλος. ſcripta in libello, quæ nobis dicta ſunt. Inſcriptio dicitur libellus. Qui locus non eſt exaudiendus de libello ſupplici. Capitolinus de Macrino, qui ſtatuerat omnia reſcripta veterum principum tollere, vt iure non reſcriptis ageretur, cum Traianus nunquam libellis reſponderit. Iulius Cęſar epiſtolas ad formam memo-

rialis libelli, & paginas redegit,ait Sueton. Libellum inſidiarum indicem ab obuio quodam porrectum Iulius neglexit, ibidem. Libellos per ſe ſignabat Auguſtus cap.50.In diplomatibus libelliſque,& epiſtolis ſignandis initio ſphinge vſus Auguſtus. Poſtea magiſter libellorum plures ſcriniarios habuit, qui reſponſis à principe acceptis ſubſcripſere.34.erant libellenſes,qui libellos priuatorum acceperunt, quos magiſter principi legebat,& ipſe adnotabat,aut libellenſibus reſponſa dictabat.l.hac parte,C.de proxim.ſacr. ſcrin. Magiſter libellorum cognitiones & præcepta tractat,vt eſt in Notitia. Cum enim à delegato iudice appellaretur ad principem,quæſtor aut Præf. Præt.cognoſcebat, magiſter libellorum cognitionem tractabat,acta libellenſes ſcribebant,l.præcipimus, C.de appellat. Ideo dicitur magiſter cognitionum, l. 2. C. de veteri iure enucl.& antigrapharius,quia reſcripta notat,regerendarius in Notitia.Iulius Pollux magiſter libellorum ſex libros imperatoriarum ſententiarum ſcripſit,in inſcriptione l. vltimæ,ff. de iure patronat. Si ab aduocatis appellatur,cognoſcit quæſtor, aut Præfectus Præt.libellenſibus acta ſcribentibus, ſi princeps iudicat de viro illuſtri, acta libellenſes ſcribunt. acta notant in vrbe cauſarum à principe delegatarum, l. vlt.C.vbi ſenat.vel clariſ.codicillos officiorum & probatorias edunt.l.vlt. C. de prox.ſacr.ſcrin. l. vlt. C. de diuerſ.offic. Ex 34. libellenſibus quęſtor ſeptem adiutores eligit,l.comperimus C. de prox. ſacr. ſcrin. Magiſtri libellorum erant Iuriſconſulti, qui fiebant Præfecti Prætorio,vt Papinianus,Paulus, Vlpianus apud

Lamprid. in Peſcennino. Libellenſes cincti erant, & à magiſtro officiorum iudicabantur. l. vlt. C. de diuerſ. reſcript. l. 1. C. de prox. ſacr. ſcrin. Magiſter libellorum non habuit officium, ſed adiutores ex ſcriniis. Forma libelli dati ſub Antonino Pio in Veterib. Inſcript. Cum ante hos dies coniugem & filium amiſerim, & preſſus neceſſitate corpora eorum fictili ſarcophago commendauerim, donec quietis locus, quem emeram, ædificaretur via Flaminia inter milliare 2. & 3. euntibus ab vrbe parte læua, cuſtodia monumenti Flam. Thumeles Ameſolæ, M. Sini Orgiti, Rogo Domine, permittas mihi in eodem loco in marmore ſarcophago, quem mihi modò comparaui, ea corpora colligere, vt quando & ego eſſe deſiero, pariter cum eis ponar. Decretum fieri placet. Iubentius Celſus Promagiſter ſubſcripſi 3. Non. Nouemb. Antio Pollione, & Opiniano Cos. ordinariis, Seuero & Sabiniano Cos.

De Notariis. CAP. XXXIX.

NOtarii recentiores fuere ſcribis, quorum alii ταχυγράφοι, γράφοντες εἰς τάχος, alii καλλιγράφοι antiquarii, γράφοντες εἰς κάλλος quos Plutarchus σημειογράφους appellat, quia notis verba ſignificantibus ſcriberent, & à Cicerone repertos ait in Catone, κικέρωνος ὀξύτητι τῶν γραφέων σημεῖα προδιδάξαντος, ἐν μικροῖς καὶ βραχέσι τύποις πολλῶν γραμμάτων ἔχοντα δύναμιν. οὔπω γὰρ ἤσκουν, οὐδ' ἐκέκτηντο τοὺς καλουμένους σημειογράφους, cum Cicero notas ad celeritatem ſcribarum docuiſſet, in breuibus, & paruis cha-

racteribus multarum literarum habentes. Nondum enim habebant, neque poſſidebant notarios. Dio notarios à Mecænate repertos ait, πρῶτος σημεῖά τινα γραμμάτων πρὸς τάχος ἐξεῦρε, καὶ ταῦτα δι' ἀκύλου ἐξελευθέρου συχνοὺς ἐξεδίδαξε, primus Mecænas notas quaſdam litterarum ad celeritatem repperit, quas docuit plures per Aquilum libertum. Sed ante Ciceronem & Mecænatem notarii fuiſſe videntur, quos Plato in Charmide vocat γραμματιστὰς, οἱ ταχέως γράφουσι, καὶ ταχέως ἀναγινώσκουσι, Litteratores vocat, qui celeriter ſcriberent, celeriter legerent. Idem lib. 7. de legib. πρὸς κάλλος ἢ τάχος ἀκριβωθῆναί τισι. Quoſdam accurate ſcire bellè ad ſpeciem, aut celeriter ſcribere. Martial. lib. 14.

Currant verba licet manus eſt velocior illis,
Nondum lingua ſuum dextra peregit opus.

Auſonius ep. 13.

Puer notarum præpetum
Solers miniſter aduola,
Bipatens pugillar expedi.

Manil. lib. 4.

Hic & ſcriptor erit felix, cui littera verbum eſt,
Quique notis linguam ſuperet, curſumq; loquentis
Excipiens longas noua per compendia voces
Nouerit, atque notis leuibus pendentia verba.

Dicuntur exceptores. Ennodius in vita Epiphanii, notarum in ſcribendo compendia, & figuras varias verborum multitudinem comprehendentes, breui aſſequutus in exceptorum numero dedicatus enituit, cœpitque iam talis excipere, qualis poſſet ſine bonorum oblocatione dictare. Notas Symmachus lib. 3. ep. 17.

ſigna verborum vocat. D. Hieronymus epiſtol. de vitando ſuſpecto contubernio, furta & ſigna verborum, epiſtol. ad Principiam. ſignorum compendia. C. de veteri iure enucl. ſignorum captiones, & compendioſa ænigmata. Seneca ep. 90. verborum notas. Quid verborũ notas, quib⁹, quamuis citata excipitur oratio, & celeritatem linguæ manus ſequitur. Sidoni⁹ epiſt. 11. lib. 9. Tribuit & quiddam dictare celeranti ſcribarum ſequacibus, ſaltuoſa compendia, quæ comprehendebant ſignis, quod litteris non tenebant. Prudentius in Caſſiano,

Verba notis breuibus comprendere cuncta peritus,
Raptimq; punctis dicta præpetibus ſequi.

Caſſianus martyr erat notarius, παιδοδιδάσκαλος. Balſamon ad concil. 6. can. 62. τὰ μὲν τοι γινόμενα ποτε ἀπρεπῆ παρὰ τῶν νοταρείων παιδοδιδασκάλων κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν ἁγίων νοταρείων μετὰ προσωπείων σκηνικῶν διερχομένων τὴν ἀγορὰν παρὰ χρόνων κατηργήθησαν καθ᾽ ὁρισμὸν τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου κυρίου λουκᾶ. Quæ fiebant ridicula & indecora à notariis pueros docentibus die feſto S. Notariorum, qui per forum tranſibant perſonati hiſtrionum more, non ita pridem ſublata ſunt interdicto ſanctiſſimi Patriarchæ Domini Lucæ. Prudentius ibidem,

Fictis notare verba ſignis imbuens.

Notarius interdum pro eo, qui eſt à ſecretis. Vopiſcus de Aureliano, qui malitia notarii ſui interemptus eſt. Hunc Victor appellat miniſtrum, cui ſecretum officium Aurelianus crediderat. Vopiſcus, Mneſtheo quem pro notario ſecretorum habuerat. Is apud Zozimum fuit τῶν ἔξωθεν φερομένων ἀποκρίσεων μηνυτὴς τεταγ-

γμένος. reſponſorum, quæ foris redderentur, interpres conſtitutus. ταχυγράφους vocat Sozomenus lib. 4. c.10. βασιλικός τις ταχυγράφος ἐκ τοῦ τάγματος τῶν καλουμένων νοταρίων ἀποσταλεὶς τιμωρήσαι πολλοὺς ἀλεξανδρέων ἐβασάνισε. Regius quidam notarius miſſus, vt animaduerteret, multos Alexandrinos tormentis ſubiecit. Apomaſar in myſteriis, νοταρίους μεγιστᾶνας appellat, & μεγάλους, quia magnæ apud Imperatorem auctoritatis Cedrenus ſcribit Iuſtinum, notarium Petrum feciſſe στρατηλάτην, id eſt, Præf. Armeniȩ, cũ pri⁹ duces & comites Armeniæ præfuiſſent. Caſſiodorus lib. 1. variar. Tribuni & notarii geſſit dignitatem. Honor qui tunc dabatur egregiis, dum ad imperiale ſecretum tales conſtet eligi, in quibus reprehenſionis vitium nequeat inueniri. Sidonius lib. 5. ep. 9. Tribunum eundem notariorum commemorat. Ammianus lib. 26. Procopium tribunum ac notarium. Erant tribunorum notariorum primicerii. In Notitia Conſuetudinum, τῷ πριμμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβούνων νομίσματα κδ. τῷ αὐτοῦ βοηθῷ νομίσματα τρία. Primicerio clariſſimorum tribunorum nummos 24. Eius adiutori 4. Iuſtinianus Nouel. 8. λαμπροτάτων τριβούνων τῶν πραιτωριανῶν, καὶ νοταρίων. Zozimus lib. 3. Iulianus iuſſit, vt notarii principis eorum omnium nomina ſciberent, quos barbari captiuos abduxiſſent. Notarii qui prope Cæſarem ſedebant, captiuorum nomina legebant. Ammianus Marcel. Notariorum ordinis tribunus è cuniculo egreſſus ſecundus. Notarius diu perſpicaciter militans, & tribunus. Notariorum primus dignus imperio. Excellebat dignitate Theodoſius, ſecundum inter notarios adeptus gra-

dum,qui ante Aſiam rexerat pro Præfectis. Zozimus lib.5. Stiliconis filium euexit ad tribunatum notariorum. συνεξῄει τούτῳ καὶ ἰωάννης τῶν βασιλικῶν ὑπογραφέων οὓς τριβούνους καλοῦσιν, ἄρχων γεγενημένος, οἷα γνώριμος ἀλλαρίχῳ καὶ πρόξενος. Ioannes cum eo exiit notariis Imperatoriis, quos tribunos vocant prępoſitus, vt Allaricho notus,& hoſpes eius. Sozomenus ſupra vocauit τὸ τάγμα τῶν καλουμένων νοταρίων, Ammianus ordinem notariorum, qui adeo clarus fuit, vt ex eo Imperatores legerentur. Cantacuzenus lib. 1. c. 35. Notarios legere, qui in indices referrent, quantum militum indigenarum ad reditus capiendos deſtinatum eſſet. Regino in Chronico,miſit itaq; rex Erchambaldum notarium in Liguriam ad naues parandas.Primicerius notariorum iura à principe condita,& indulgentias, aut immunitates datas in ſenatu recitabat. Theodoſius & Arcad. AA.ad ſenatum vrbis Romæ,oblationem nobis ampliſſimi ordinis prompta liberalitate promiſſam, partim remittimus vobis, partim patriæ communi, vbique largimur. Recitata in ſenatu per Theodoſium primicerium notariorum, Caſſiodorus lib. 6. var. for. 16. Non eſt dubium ornare ſubiectos principis ſecretum, dum nullis æſtimantur, neceſſaria poſſe committi,niſi qui fuerint fide magna ſolidati. Ab illa indictione notarium te noſtrum eſſe cenſemus, vt ordine decurſo militiæ ad primiceriatus feliciter peruenias ſummitatem.Honor qui efficit Senatorem, cui patrum aula reſeratur, non iniuria. Nam qui noſtris curis militat adſidua lucubratione,iuſte videtur & curiam libertatis intrare. Priuilegium hoc dari primicerio

cerio indicat ibidem Caſſiodorus, vt depoſita adminiſtratione illuſtrem magiſtri officiorum titulum cóſequatur, quo fretus cæteris vacantibus etiam antiquioribus non cedat. Idem, ſi quo modo ad illuſtratum vel vacantem meruerit peruenire, omnibus anteponitur, qui codicillariis illuſtratibus ornati ſunt. πριμμικηρείῳ τῶν λαμπροτάτων τριβούνων νοταρίων μετὰ τῶν τεσσάρων σκρινίων τοῦ θείου λατερκούλου. in Nou. Iuſtiniani, Conſtantinopolitani in palatio duo fuere Protonotarii, alter thematis, alter ὁ τοῦ δρόμου, curſus. Leo conſtitut. 2. ὁ πρωτονοτάριος τοῦ θέματος τῆς πολιτικῆς ἐστὶ διοικήσεως ἄρχων, Thematis Protonotarius eſt ciuili adminiſtrationi præpoſitus. Protonotarium curſus commemorat Nicetas in Manuele Comneno. Marcellinus comes in Chronico, Anaſtaſius Imperator donatiuum Illyricianis militibus per Paulum tribunum notariorum erogandum miſit. In vet. gloſſis antiquarii dicti ἀρχαιογράφοι, καλλιγράφοι, & apud Caſſiodor. c. 15. c. 30. de diuinis lect. & lib. 2. hiſtor. tripert. c. 16. Ab artificibus antiquariis, & perfecte artem ſcientibus, membraneos codices ſcribi præcipias. Hieronym. ad Florent. antiquariæ arti ſeruientes. D. Gregor. lib. 1. Dialog. c. 4. antiquarios ſcribentes repperit. l. 18. ff. de muneribus & honorib. Librarii vel archeotæ, vel logographi, vel tabularii muneribus perſonalibus aſtringantur. l. vlt. C. Theod. lib. 6. tit. 1. Notariorum ſchola dicitur. Præter eos, qui notariorum ſcholæ præclaro ſunt ſacrati collegio. Notariorum fuere tres ordines. Primus notariorum tribunorum, alter notariorum domeſticorum, qui principi fuere à ſecretis, cuius arcana ſcripſere. Fami-

liares ſuos vocat Gratianus l.penult.C. Theod.de primiceriis. Tertius fuit inferiorum tribunorum notariorum. Decem primi poſt primicerium Conſtantinopoli hoſpites recipere non tenentur, vicarii dignitate ſplendent.l.penult.C.de metatis.Familiares principis æquiparantur conſularibus, omnes à diſcuſſorum & peræquatorum munere liberi ſunt. Inter tribunos notarios nemo recipitur, qui prius egregius factus non ſit. Ita Caſſiodori pater prius egregius factus, quàm candidatus tribunus. Caſſiodorus lib. 6. var.ep.4. vide C. Theod. titulo de primicer. & notar. Ex primiſcriniis notarii tribuni facti. Caſſiodorus lib. 11.ep. 20. ad primiſcrinium. Quapropter ſpectabilitatis honore ſuffultus inter tribunos, & notarios venerandam purpuram adoraturus accede, vt per ſacros aſpectus principis tuæ ſubſiſtat firmitas dignitatis. Notarii cingulo vſi more militum, vt ait Suidas in Auxentio Licinii notario. Vocantur λαμπρότατοι, clariſſimi, vt ſupra oſtendimus. Cyrillus in epiſt. ad Acatium, ἀπεστάλη τοῦτο αὐτὸ κατορθώσων ὁ κύριός μου ὁ θαυμασιώτατος τριβοῦνος καὶ νοτάριος Ἀριστόλαος. Miſſus eſt ad hoc negotium dirigendum Dominus meus admirabilis, tribunus & notarius Ariſtolaus. Primicerius officio functus, ſenatoria & magiſtri officiorum dignitate ornatus, Proconſulari æquatur. vide Cod. Iuſtin. & Cod. Theod. de primicer. & notar. Achmes Onirocrit.c.62. Protonotarium vocat ἄρχοντα τῶν ὑπογραφέων. Primicerius notariorum, eumque ſequutus tribunus, aut notarius, ſi de conſiſtorio noſtro ſine adminiſtratione diſceſſerint, æquantur Proconſulibus.

Cæteri tribuni ac notarii vicariis, lib. 6. C. Theodoſ. l. 2. de primicerio & notar. Primicerii notariorum, qui ad illuſtrem magiſtri à vigiliis, atque à laboribus ſummitatem peruenerint, non ſunt redigendi in ordinem eorum, qui honorarios meruerunt codicillos. Sozomenus lib. 1. Marianus vir τῶν ἐν ἀξίᾳ, βασιλικὸς ταχυγράφος ἀπέδωκε τῇ συνόδῳ βασιλέως ἐπιστολήν. Ammian. notarium Phylargyron, poſtea Orientis comitem fuiſſe ait. Ambroſ. ep. 32. Dalmatius me tribunus & notarius mandato clementiæ conuenit tuæ. Ammianus Marcell. Procerum genere natus notarius, militans inter primos. Ambroſ. ep. 33. miſſus eſt ad me notarius, qui mandata deferret. Conceſſit paululum, mandatumq; intimat. Sozomenus lib. 9. πέτρος ὁ τοῦ τάγματος τῶν ὑπογραφέων ἡγούμενος. Petrus dux ordinis notariorum, id eſt, primicerius. Zozimus lib. 5. Ioannes τῶν βασιλικῶν ὑπογραφέων, οὓς τριβούνους καλοῦσιν, ἄρχων γεγενημένος. Agathias lib. 4. Athanaſio pro tribunali ſedenti aderant viri ταχυγράφοι, ſcribere velocius docti, & litteras curſim perlegere. Olim libertus Cæſarum catalogum magiſtratuum officiorum militum fecit. V. Inſcriptio, Theocrepon Auguſti libertus, procurator domus N. Aurelii Seueri, Alexandri, Pii, Felicis, Auguſti, prouinciæ Achaiæ, & Epiri, & Theſſaliæ, rationalis purpurarum, procurator ab Ephemeride, procurator à mandatis, procurator à præſidiis Gallicanis, procur. ſaltus Domitiani, tricliniarcha, præpoſitus à ſiblis, præpoſitus à criſtallinis, homo incomparabilis. Tixander libertus officialis. Poſtea notarii tribuni ſcripſere magiſtratus in laterculo maiori, ciuiles, militares

dignitates, eorum inſignia, ſtipendia, codicillos, principis mandata, ſcholarum ordines. Dicitur commentarius principis Nouel. 24. & 25. Laterculus primicerio notariorum commiſſus. Laterculos tractat primicerius notariorum cum ſuis ſcribis, qui tribuni notarii dicti, quod tribunis dignitate æquantur. Nou. 8. & 17. Corippus

Turba decanorum, curſorum, in rebus agentum,
Cumq́; palatinis ſtans candida turba tribunis.

Notarii eorum, qui in decem ſcholas militabant, nomina in laterculo reponebant, quorum multis cottidie decedentibus, aut diſcedentibus, quarto quoque menſe breues ſeu matriculas renouabant. l. vlt. C. de offic. mag. offic. Vndecima agentium in rebus ſchola à ſcriniis memoriæ tractatur Nouel. 24. 25. 27. primicerio notario, quia in codicibus ex laterculo deſcribendis plurimum laborabat, magiſtratus 50. aureos ſoluebat. reficiebantur ad mille ſolidos, qui inter primicerios, & quatuor primos laterculi ſcriniarios diuidebantur Nouel. 8. Iuſtinianus edic. 4. Primicerius erat ſpectabilis, dictus Protonotarius. Codinus πρωτονοτάριος πρῶτος ἐστὶ τῶν γραμματικῶν. Cedrenus πρωτονοτάριος τοῦ δρόμου. vide lib. 12. C. tit. 7. de primicer. & Ammianum lib. 25.

De Curioſis & Frumentariis.

Cap. XL.

EGimus adhuc de iis, à quibus edicta; epiſtolæ, reſponſa ſcripta ſunt, de iis etiam aliquid agamus, qui nuntios & litteras ad principem adferebant. ἀγγε-

λιαφόρυς Herodotꝰ lib. 1. appellat eos, qui ad fores aulæ regiæ excubarent, vt nuntiarent, ſi quod noui emergeret. In imperio Romanos præter ad miſſionales, & ἀγγελιαφόρυς, fuere milites certo numero ſingulis legionibus attributi, qui nuntios ad Imperatorem perferrent. Dicuntur frumentarii, optiones, teſſerarii, ſpeculatores, curioſi. Sueton. Auguſto, curioſum, ac ſpeculatorem ratus, πολυπράγμονα. Plutarchus in Galba διοπτῆρας, διαγγελέας vocat, διόπτας, ὠτακουστάς. Heſychius πτεροφόροι τέλος τι στρατιωτικόν. nuntii pennati, ordo militaris. Plutarchus in Galba, καὶ πτεροφόροι συνεχῶς ἐφοίτων, ἀεί τι προσχωρεῖν ἐκείνῳ φράζοντες. nuntii ad eum continuò veniebant, ſemper ei aliquid accedere nuntiantes. Iuuenal. ſ. 4.

— feſtinare coactos
Tanquam de Cattis aliquid, toruisq; Sicambris
Dicturus, tanquam diuerſi partibus orbis
Anxia præcipiti veniſſet epiſtola Pinna.

Ariſtid. lib. 2. ſacrar. ὅτε γὰρ οἱ τὰς ἀγγελίας κομίζοντες τῶν στρατιωτῶν ἡμᾶς προῆλθον. Neque enim, qui nuntium ferebant, à militibus nos præuerterunt. Spartianus in Hadriano, eos pedibus itaſſe ſcribit. ἐρευνηταὶ frumentarii, inueſtigatores, τάξις στρατιωτῶν, militum ordo, quem ſeparat Dio à tabellariis. In fragmentis Vrſini. καὶ ὅτι καὶ τὸν ἀδουέντον ἐν τοῖς διόπταις τε, καὶ ἐρευνηταῖς μεμισθοφορηκότα, καὶ τὴν ἐν αὐτοῖς τάξιν λελοιπότα, ἔς τε τοὺς γραμματοφόρους τελέσαντα, καὶ πρόκριτον ἀποδειχθέντα. Et quod Aduentum, qui meruerat inter ſpeculatores, & frumentarios, & ex eorum ordine egreſſus, inter tabellarios adſcriptus erat, & primus cubicularius declaratus. Alii

fuere nuntii belli, qui ſine lancea, clypeo pone dorſum reiecto mandata ducum ad hoſtes deferebant. Turpinus cap. 9. De Carolo magno, qui ad Aegolandum profectus ſine lãcea, retro ſupra dorſum clypeo verſo, vt mos eſt nuntiorum belli. Suidas, ex veteri auctore, ὃς τὴν βασιλικὴν γλῶτταν ἐπεπίστευτο ἐς ἀσίαν πέμπεται. cui lingua Imperatoris credita, is in Aſiam miſſus eſt. Quæſtorem forte intelligit. Supra oſtendimus baſilicum dictum Apocriſiarium Imperatoris. Conſtantinus Chorographia, ἐξαπεστάλη βασιλικὸς ἀντ' αὐτοῦ. miſſus regius orator pro eo. Tabellarii curru vecti. Dio in fragmentis Vrſini, ὀχημάτων τ' ἐνταῦθα ὡς καὶ στρατιώτης τις τῶν ἀγγελιαφόρων ἐπέβη. inſcendit currum, vt miles, tabellarius. Curioſi & frumentarii ſunt ἐρευνηταί. Spartianus Hadriano, cum per frumentarios occulta omnia exploraret per cauſam frumenti inueſtigandi. Euſebius lib. 6. c. 11. Sabinus frumentarium ἐξαπέστειλε εἰς ἀναζήτησιν μου. miſit ad me inquirendum. Dio, τοὺς στρατιώτας τοὺς ὠτακουστοῦντας καὶ διοπτεύοντας. Lampridius, Alexander de omnibus hominibus per fideles ſemper ſuos quæſiit, & per eos, quos meminiſſet hoc agere. Victor in Diocletiano, remotum peſtilens frumentariorum genus, quorum nunc agentes in rebus ſimillimi ſunt, qui cum ad explorandum, annuntiandumque, ſi qui forte motus exiſterent, inſtituti ſunt. Curioſi ex ſchola agẽtium in rebus mittebantur ad inſpiciendas euectiores, ne quis earum modum excederet. C. de curioſis. Tacitus lib. 1. hiſtor. Militibus, vt nihil in commune turbantibus, ita ſparſis per domos occulto habitu, & maligna cura in omnes, quos nobilitas aut opes, aut

aliqua inſignis claritudo rumoribus obiecerat. Eorum inſidias quaſi penicillo pingit, Arrianus lib. 4. Epicteti, οὕτω καὶ ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἐν ῥώμῃ οἱ προπετεῖς λαμβάνονται. παρεκεκάθικέ σοι στρατιώτης ἐν σχήματι ἰδιωτικῷ, καὶ ἀρξάμενος κακῶς λέγειν τὸν καίσαρα, εἶτα σὺ ὥσπερ ἐνέχυρον παρ' αὐτοῦ λαβὼν τῆς πίστεως τὸ αὐτὸν τῆς λοιδορείας κατῆρχθαι, λέγεις καὶ αὐτὸς ὅσα φρονεῖς, εἶτα δεθεὶς ἀπάγῃ. Ita Romę ſimplices & faciles à militibus capiuntur. Adſiſtit tibi miles habitu priuato, & cum inceperit mala de Cæſare dicere, deinde tu, quaſi pignus fidei ab eo acceperis, quod ipſe prius criminari cepetit, dicis quod ſentis, mox vinctus abriperis. Erant curioſi curſus publici in comitatu, alii curioſi per diuerſas prouincias, qui erant magiſteriani, l. 3. C. de curſu publico. Agentes in rebus ſinguli per ſingulas prouincias mittebantur, curioſi vel ſtationarii crimina iudicibus nuntiabant, & probabant C. Theodoſiano, de curioſis, l. 1. Hi quos curagendarios, ſiue curioſos prouincialium conſuetudo appellat, proprio arbitrio, quos eſſe reos putauerint, feralibus carcerum tenebris mancipare non dubitant. Quod prohibet Imperator. In ſingulis prouinciis ſufficit duos curam gerere, & curſum publicum gubernare. Tertullianus curioſos & frumentarios commemorat. Alii fuere curſores à nuntiis, & tabellariis, ταχυδρόμοι, δρομεῖς, gloſſæ latino græcę exercipedes. Cedren⁹ ἕνα τῶν κυρσώρων αὐτοῦ ὁ ἔπαρχος πρὸς τὸν μάγιστρον ἔπεμψε. Anonymus in paſſione Domini, προσκαλεσάμενος ὁ πιλᾶτος τὸν κύρσωρα, στέλλει αὐτὸν ἀγαγεῖν τὸν ἰησοῦν. Pilatus cum vocaſſet curſorem, mittit eum, vt Ieſum adduceret. Dicuntur & πεζοδρόμοι, σικρίκιοι, μαντοφόροι, ἀποκρισιάριοι.

Eleutherius Zebelenus de form. & conſtit. corp. καὶ οἱ Πέρσαι τὸν ἥλιον λέγουσι δηλοῦν τοὺς μεταλλικοὺς, τοὺς ἐργαζομένους τὰ κανία, καὶ μεγαλεράδια, τὴν δὲ σελήνην εἰς τοὺς πεζοδρόμους, καὶ σιτηρικίους, ἤγουν ταχυδρόμους, μανδατοφόρους καὶ ἀποκρισιαρίους. Perſæ Solem ſolum dicunt oſtendere metallicos, & eos, qui faciunt caniſtella, lunam autem curſores, à pedibus tabellarios, reſponſales. Diaconus lib. 17. Protocurſor Imperatoris. Landulphus ſagax in Phoca, cum miſiſſet Protocurſorem, & interrogaret eos, quo præcipiente hoc feciſſent. Ariſtides in Romam. ἀεὶ δ' ἐπιστολαὶ μικρὸν φθάνουσι γραφεῖσαι, καὶ πάρεισιν ὥσπερ ὑπὸ πτερῶν φερόμεναι. Vopiſcus Aureliano, curſores eo habitu, quo ipſe habebat, Senatoribus conceſſit. Erant ingenui, quos inhumaniter Verus faciebat curſitare. Alexander ſeruos eſſe voluit, qui nudis pedibus currebant, vt Sueton. in Auguſto. Alii fuere curſores, de quibus Tacit. lib. 2. hiſtor. aderat citus equo Numida. Seneca ep. 88. ô quàm cuperem nunc Catoni occurre, aliquem ex his troſſulis in via diuitibus, curſores & Numidas, & multum ante ſe pulueris agentem. epiſt. 124. Omnes ſic iam peregrinantur, vt illos Numidarum præcurrat equitatus, vt agmen curſorum antecedat. Martial.

Cum cathedralitios portet tibi rheda miniſtros,
Et Libys in longo puluere ſudet eques. Item,
Quando eques & pictitunica Nilotide Mauri
Ibitis, & populi vox erit vna, venit.

Sueton. Nerone c. 30. Iter feciſſe traditur Phalerata cum Mazacum turba, atque curſorum. Mazaces Afri fuere.

De Co-

De Codicillis ad cædem.

CAP. XLI.

IMperatores eos in libello atque breui adnotare ſoliti erant, quos ad mortẽ depoſcerent. Et tribuni, ac cẽturiones, cùm mandato Imperat. aliquẽ occidiſſent, ſe feciſſe id, quod iuſſi eſſent, renuntiabant. Tacit. lib. 1. Annal. de nece Agrippæ, qui Tiberii iuſſu occiſus erat, nuntianti centurioni, vt mos militiæ, factum eſſe quod imperaſſet, neque imperaſſe ſeſe, & rationem facti reddendam apud ſenatum reſpondit. Sueton. Tiberio, Renuntianti tribuno factum eſſe quod imperaſſet. & in Claudio de nece conſularis viri, renuntiante centurione factum eſſe quod imperaſſet. Vopiſcus Aureliano, incidit autem, vt Mneſtheum quendam, quem pronotario ſecretorum habuerat, infenſiorem ſibi minando redderet. Mneſtheus breue nouum conſcripſit, mixtis iis, quibus Aurelianus vere iraſcebatur cum iis, de quibus nihil aſperum cogitabat, addito etiam ſuo nomine, ac breue legit ſingulis, quorum nomina continebat. Herodianus lib. 1. Commodus meridie λαβὼν γραμματεῖον τούτων δὴ τῶν ἐκ φιλύρας εἰς λεπτότητα ἠσκημένων, ἐπαλλήλῳ τε ἀνακλάσει ἀμφοτέρωθεν ἐπτυγμένων, ſumpto in manus libello, quales de Philyra tenuiſſimi, atque in vtramque partem replicabiles fiunt, ſcribit eos, quos ea nocte occidi vellet, quorum prima Marcia, γράφει ὅσους χρὴ τῆς νυκτὸς φονευθῆναι, ὧν πρώτη ἡ μαρκία. lib. 3. ἔθος γὰρ τοῦτο τυραννικὸν, εἴ τινα ἐκπέμποιεν ἐπὶ φόνον ἄκριτον, ἐντέλλεσθαι τοῦτο διὰ γραμμάτων, ἵνα μὴ γιγνόμενον ᾖ ἀκατασήμαντον. Mos hic obtinuit

tyrannicus, ſi quempiam indemnatum neci dederent, vt id per codicillos imperarent, ne cum id factum eſſet, ſine mandato factum diceretur. Sueton. in Caio. Hunc tribunus cuſtos adpoſitus occidit, lectis codicillis, quibus, vt id faceret, iubebatur. Dio in Domit. καὶ σφῶν τὰ ὀνόματα εἰς σανίδιον φιλύρινον δίθυρον ἐσγράψας. Et eorum nomina in tabellam ex Philyra biforem cum inſcripſiſſet, ad necem deſignauit. Philoni in Flaccum, Caius miſit centurionem Alexandriam, qui ἐπίτροπον, procuratorem Ægypti Flaccum dolo captum, ad pœnam deportaret. Herodianus lib. 3. Saturninus γραμματεῖον ᾔτησε τοῦ φόνου φέρειν τὰς ἐντολὰς, codicillos petiit, qui mortem imperarent. Tacitus lib. I. Annal. Saluſtius Criſp⁹ ad tribunũ miſerat codicillos de nece Agrippæ. Herodianus lib. 7. de quæſtore miſſo ad cædem Vitaliani, cum datæ duplices. Philo ad Caium, οὐκ ἐξὸν αὐτοκρατόρων ἀπογόνους πρὸς ἑτέρων ἀναιρεῖσθαι, cum nefas eſſet Imperatorum liberos, aut nepotes ab aliis, quam à ſeipſis occidi. Ideo Caius Tiberii nepotem occidere ſe iuſſit Tacitus lib. 15. Annal. Pœna Flauii Nigro tribuno mandatur. Lateranus manu Statii tribuni trucidatur plenus conſtantis ſilentii. Arrianus lib. 1. C. 1. diſſertat. Epicteti, ἐκτείνας τράχηλον καὶ πληγείς. rogatus à tribuno, vt ceruices præberet, extendit collum, & ictus periit. Tacitus lib. 11. Meſſalina ictu tribuni trãſigitur. Seneca ep. 14. Caius Cæſar iuſſit Lepidum Decio tribuno præbere ceruicem. Alias ſpeculatores fere ad ſumenda ſupplicia deſtinati, non inſignes milites, niſi de capite viri alicuius principis ageretur. Tacitus lib. 15. Flauius admonitus fortiter extendere ceruicem.

Feriebantur non ſecuri, ſed gladio, quod fuit honoratius. In Panegyrico Theodoſii, poplitem flectere, ceruicem extendere ad plagam fortaſſe non vnam. Iubebantur enim ii, in quos animaduerteretur in genua procumbere, vt ceruix facile pateret ad vulnus. Erant ad eam rem milites decollandi artifices, qui gladio ſectas ceruices humeris deiicerent. Suetonius in Caligula, c. 32. miles decollandi artifex, quibuſcunq; è cuſtodia capita amputabat. Lucanus

Nondum artis erat caput enſe rotare.

Hirtius de bello Africo, militibus ceruices inciſas ſcribit. Seneca lib. 1. de Ira c. 16. Damnatus extra vallum deductus eſt, & iam ceruicem porrigebat, cum ſubito apparuit ille commilito, qui occiſus dicebatur. Tunc centurio ſupplicio præpoſitus condere gladium ſpeculatorem iubet. Caracalla ſpeculatori dixit, qui Papinianum ſecuri percuſſerat, gladio exequi oportuit meum iuſſum. Xenophon lib. 2. de expedit. Cyri, ἀποτμηθέντες τὰς κεφαλὰς ὅπερ κάλλιστον θάνατος ἐδόκει εἶναι), inciſi capita, quæ mors omniũ pulcherrima videbatur eſſe.

De Codicillis ad dignitates.

CAP. XLII.

CODICILLIS cædem ab Imperatoribus imperatam eſſe oſtendimus, dignitates codicillis datas eſſe oſtendemus. Codices Varro apud Nonium plures tabulas coniunctas interpretatur. Seneca lib. de breuit. vitæ, plurium tabularum contextum codicem. Vnde codices tabulæ. Cic. 3. in Verrem, in codicis extrema cera nomen in flagitioſa litura fecit. Iuuenal. 7.

Qui vexit ad dubium grandi cum fœnere nomen.

Codices argentariorum, nummulariorum, rationum dicuntur, l. 9. & 10. D. de edendo. Nummularii ſicut argentarii rationes conficiunt, quia accipiunt pecuniam & erogant per partes, quarum probatio ſcriptura codicibuſque eorum maxime continetur. l. 10. Edi autem ratio ita intelligitur, ſi à capite edatur. Nam ratio, niſi à capite inſpiciatur, intelligi non poſteſt, ſcilicet, vt non totum cuique codicem rationum, totaſque membranas inſpiciẽdi, deſcribendiq; poteſtas fiat, &c. Codices membranacei, chartacei, eborei, l. 52. ff. de legat. 3. Vnde codicilli, quos pugillares eſſe indicat Catullus

Redde putida mœcha codicillos.

Codicillus interdum pro libello. Doſitheus lib. 3. κωδικέλλους τίς ποτε ἀδριανῷ παρέδωκε, δι' ὧν ἔφασκε πλείονας εἶναι δανειστάς. Codicilli cerati l. 52. ff. de legat. 3. librorum appellatione continentur omnia volumina, ſiue in charta, ſiue in membrana ſint, ſiue in alia quauis materia. Sed & in philyra, aut tilia, vt nonnulli cõficiunt, aut in quo alio corio. Quod ſi in codicibus ſint membraneis vel chartaceis, vel etiam eboreis, vel inceratis codicillis. Ouid. lib. 1. e. 11. Amor.

Jmmundo cera ſit alba ſitu.

Quid digitos opus eſt graphium laſſare terendo.

Scribebant ſtylo, cuius pars obtuſa ad delendum, pars acuta ad ſcribendum, vt Prudent. in hymnis. Codicilli autem interdum dictæ litteræ, quibus honores mandantur. Tacitus in Agricola, codicillos quibus ei Syria dabatur. Sidonius lib. 1. e. 11. faſcibus priuſquam co-

dicillis auſus accingi menſibus multis tribunal illuſtrium poteſtatum ſpectabilis Præfectus aſcenderet. lib. 10. epiſt. 40. vt codicillorum prærogatiua monſtraret, quis illi inter archiatros ordo competeret. Codinus lib. de Conſtantinopoli pag. 64. ὅτι τὸ σεκρέτον, ὡς οἶμαι, λέγουσιν εἶναι τῶν κωδικέλλων φυλακτήριον. ἐκεῖσε γὰρ οἱ πατρίκιοι ἐλάμβανον αὐτοὺς ἕως κωνσταντίνου. καὶ καλλίστρατος πρῶτος τὴν ἀξίαν τοῦ ὑπάτου ἐκεῖσε ἐδέξατο, τοῦ δήμου κράξαντος, καλλίστρατος εὐτυχὴς καὶ εἰς ἄλλο προκόψει. Senatum ſeu ſenaculum opinor vocant locum, vbi codicilli aſſeruantur. Illic enim patricii codicillos accipiebant vſque ad Conſtantinum. Et Calliſtratus primus dignitatem conſulis ibi accepit populo clamante, Calliſtratus felix, ad aliud promouebitur. Sozomenus lib. 9. c. 8. γράμματι συνήθει ὃ διάταγμα καλοῦσι παῦσαι τῆς ἀρχῆς τὸν ἡρακλειανὸν τὸν ἐν ἀφρικῇ στρατιωτῶν ἐπιτετραμμένον τὴν ἡγεμονίαν. Litteris ſolitis, quod edictum vocant iuſſit abire magiſtratu Heraclianum, qui militibus in Aphrica Præfectus erat. Ita ſupra oſtendimus, Valentinianum miſiſſe ad Arbogaſten litteras, quibus ei magiſterium militum adimeret. Conſtantinus Porphyrogenneta in Chorographia. Imperator in proceſſu, filium Nicetæ Archithalaſſi Spatharo candidatum cum induxiſſet in aureum triclinium, præpoſuit Mardaitis. Libanius in Iulianum conſulem, codicillos futuris magiſtratibus ipſe tradit manu ſua. Quæ dignitas ſignificetur iſtis literis, ⁞, non liquet. Tu videris. ἐπὶ προελεύσεως εἰσαγαγὼν ἐπὶ τὸν χρυσοτρίκλινον τὸν υἱὸν τοῦ ⁞ νικήτα τὸν σπαθαροκανδιδάτον προεβάλετο αὐτὸν κατεπάνω τῶν μαρδαΐτων. τὰ μὲν γραμματεῖα τοῖς ἄρξουσιν αὐτὸς

ἔσχεν. Codicilli dicuntur interdum teſtimonia amicorum bene geſtæ prouinciæ. Plin. Panegyr. Volo ego qui prouinciam rexerit, non tantum codicillos amicorum, nec vrbana coniuratione abſconditas preces, ſed decreta coloniarum, decreta ciuitatum alleget. Euagrius l. 6. fine. Μαυρικίου δὲ πέμψαντος δέλτους ὑπάρχων στείλαντος. Cum Mauricius codicillos præfectoriæ dignitatis ad me miſiſſet. Arrianus in diſſertationib. Epict. lib. 3. c. 9. κωδικέλλους & πινακίδας vocat tabellas. item lib. 1. c. 10. πρὶν ἐλθεῖν εἰς τὴν ῥώμην ἀπήντησαν αὐτῷ πινακίδες παρὰ καίσαρος. Priuſquam Romam veniret, occurrerunt ei tabellæ à Cæſare, ſeu codicilli. Synesius ad fratrem, τὰς πινακίδας ἃς ἡ πολιτεία σύνθημα ποιεῖται τῆς αἰγυπτίας ἀρχῆς, codicillos, quos Reipublicæ lex teſſeram facit Ægyptii magiſtratus Euthalius Laodicenus accepit, ἔχει λαβών. Tacitus lib. 13. Codicillis Nero ſcripſit ad Thuſcum mandata ei Prætoriarum cohortium cura. Ammian⁹, codicillis magiſterii eqtũ & peditũ oblatis. Alexander Pontificatus, & quindecimuiratus codicillares fecit, id eſt, beneficii ſui, vt Lamprid. in Alex. Codicilli dicuntur chartæ. l. 1. & 2. C. de off. Pręf. Præt. Afr. Petrus Chryſol. ſerm. 144. Hic, qui non de Euangelii fide acceperit codicillos, ibi æternarum infulas non habebit dignitatum. Renatus profuturus, cum enim Aſterius codicillis imperialibus patriciatum ſortitus fuiſſet. Sueton. in Tiberio c. 42. Sidonius ep. 16. lib. 5. Arrianus lib. 3. epic. c. 7. καὶ γάρ μοι κωδικίλλους ἔγραψε, miſit ad me codicillos, vt eſſem iudex. Macarius homil. 39. ὥσπερ βασιλεὺς γράψας ἐπιστολὰς οἷς βούλεται κωδικέλλους, καὶ δωρεὰς ἰδίας χαρίσασθαι. vt Imperator ſcribens epi-

ſtolas ad eos, quibus velit codicillos, & munera impertiri, ſignificat vt ſtatim ad comitatum veniant, *σημαίνει πᾶσι, ὅτι ταχέως σπουδάσητε ἐλθεῖν*. Auctor de cauſis eloquent. Quod ſi non codicillis datur, nec in alio oritur. Sueton in Claudio c. 29. Poſtea adiecta ſunt codicillis inſignia. Sozomenus lib. 7. c. 24. l. 9. c. 7. *ὡς δίοι δέλτοις αὐτὸν τιμήσοι στρατηγοῦ δυνάμεως ἑκατέρας*. Quod oporteat ipſum honorare codicillis magiſtri equitum & peditum. Gregorius Turon. ab Anaſtaſio Imp. codicillos Clodoueus de conſulatu accepit. Symmachus ſacras litteras vocat, quibus deſignatio cõſulatus continebatur, lib. 2. e. 62. Caſſiodorus lib. 6. var. chartas. Sueton. in Veſpaſ. c. 8. litteras. Herodianus lib. 1. *ἐκπέμψας δὲ γράμματα, καὶ διανείμας οἷς ἐδοκίμασε τὸ ὄχθης τοῦ ἴστρου τὴν πρόνοιαν*. cum miſiſſet litteras, & diſtribuiſſet iis, quibus attribuebat ripæ Iſtri curam. l. 1. C. Theod. vt dignitatum ordo ſeruetur Puniuntur ii, qui ſine codicillis præfecturam aliquam accipiunt. Soli tamen codicilli honorariam tantum dignitatem conferunt, Nouella 69. *οἱ ψιλοὶ τῆς στρατηλασίας κωδίκελλοι μόνην παρέχουσι ἀξίαν*. Suetonius c. 29. Claudio ſuppoſitos, aut etiam immutatos datorum officiorum codicillos. c. 42. Ita & litteris traditis dignitatem abrogabant. Zozimus lib. 4. Arbogaſti dedit Valentinianus ſecundus litteras, quæ magiſtratum ei adimerent. *δεύτερα γράμματα τῆς ἀρχῆς παραλύοντα*. *διαπέμπειν καθαιρετικόν*, mittere litteras magiſtratum adimentes, Euagr. Theodoritus. Ad Conſtantini ætatem vſque conſules in foro codicillos accipiebant. Himerius *πρῶτος ὕπατος ἐν τῷ φόρῳ καλλίστρατος ἐτιμήθη, καὶ ἕως βασιλείας κωνσταντίνου*

ὕπατοι κωδικέλλυς ἐν τῷ φόρῳ ἐλάμβανον. Codicilli Conſulares l. 25. de prætorib. & quæſtorib. C. Theodoſ. Codicilli Clariſſimatus l. 8. de decurionib. C. Theod. codicilli honorarii, l. 74. de decurionib. C. Theodoſ. l. 1. ibid. de honorar. codicil. Si quis iudicio noſtro ſe adeptum codicillos aſtruxerit, & idem vel ſuperna codicillorum impreſſio, vel ſcriptura adſtipuletur inferior, &c. Si ob eam rem pecunia data, decuriores nominentur. Hos enim ſolos, qui intra palatium verſati ſunt, vel adminiſtrationibus functi ad honores excipi oportebit, cæteris cunctis exemptis, & ſuis reſtitutis l. 5. Omnes qui extra palatium conſtituti codicillis Proconſularibus, vel epiſtolis vicariorum, vel inſignibus conſularium emendicatis, atque adſimulatitiis veſtiuntur, his, quos adminiſtratio vel militia prouexit, volumus eſſe poſtpoſitos. l. 8. ſiue imaginarios, ſiue interagentes codicillos acceperit. Codicilli Perfectiſſimatus l. 5. de Perfectiſſimat. dignit. C. Theo. Codicilli ſenatorii l. 74. C. Th. de decurionib. Codicilli, quibus apparitores creati, dictæ probatorię, quæ à principe ac magiſtratu, cui inſeruiebant, ſubſcriptæ in officio relinquebantur, l. ne his, C. de diuerſ. offic. In officiis virorum ſpectabilium Proconſulis Aſiæ, comitis Orientis, Præfecti Auguſtalis, vicariorum, nemo admittatur, niſi probatoria ſacri ſcrinii conſecrauerit.

De Inſulis, & Faſcibus.

CAP. XLIII.

INſula, vt Iſidorus lib. 19. c. 30. eſt faſcia ſacerdotalis capitis

capitis alba in modum diadematis, à quo vittæ ab vtraque parte dependent, quæ inſulam vinciant, vnde & vittæ dictæ, quod vinciant. Inſulare, amicire, velare. Inſula autem plerumque lata erat, plerumque tortilis de albo & cocco. Varro lib. 6. de ling. Lat. Inſulas dictas apparet in hoſtiis, quod velamenta è lana, quæ adduntur inſulæ intra hoſtiarum cornua velamenta erant. Itaque cum ad ſepulcrum ferunt frondes atque flores, addunt nunc lanas, ſed velatas frondentes comas. Feſtus, Inſulæ ſunt velamenta lanea, quibus ſacerdotes & hoſtiæ, templaque velabantur. Prudentius,

— ſacerdos
Mire inſulatus feſta vittis tempora nexus.

Lib. 3. Georg. Poeta,

Linea dum niuea circumdatur inſula vitta.

Silius lib. 15.

Caſſide cornigera dependens inſula ſacros
Præ ſe terrores, Diuûmq; ferebat honorem.

Statius lib. 4. Syluar.

Nunc alios crines, alio ſubit inſula nexu.

Quia autem inſula ſacerdotum inſigne fuit, inſulæ ad magiſtratus traductæ ſunt. Spartianus in Hadriano inſulis ornatum Turbonem Pannoniis præfecit. Dio Chryſoſt. orat. de gloria, ταὶς μὲν ἐκ τῆς ἀγορᾶς ταινίας ὀλίγων δραχμῶν ἀγοράζεις, ταὶς δ᾽ ἐκ τῆς ἐκκλησίας πολλάκις ἁπάσης τῆς ὀυσίας. Inſulas è foro paucis denariis emes, inſulas è comitiis, aut concione populi ſæpe tota ſubſtantia tua. Item ςεφάνους, προεδρίας, ταινίας, κηρύγματα. Coronas, ſeſſionem ante alios, inſulas præconia. D. Bernhard.

ad Eugenium Papam. Nudus egreſſus es de vtero matris tuæ. Nunquid inſulatus, nunquid micans gemmis, aut floridus ſericis, aut coronatus pennis, aut ſuffarcinatus metallis? Coronam vocat inſulam Iuſtinianus l. vlt. C. de quadrien. præſcript. Lucretius lib. 1. Inſulas virginibus tribuit, quæ malas tegerent.

Quo ſimul inſula virgineos circumdata comptus,
Ex vtraq; pari malarum parte refuſa eſt.

Nubentibus inſulæ in vſu Lucan. lib. 2.

Inſulaq; in geminos diſcurrit candida poſtes.

Sed de magiſtratuum inſulis Pollio in Gallienis, Odenatus obtinuit totius Orientis imperium, idcirco præcipue, quod ſe fortibus factis dignum tantæ maieſtatis inſulis declarauit. Ammianus lib. 15. Die quinta, antequam ſuſciperet inſulas principatus. Iornandes lib. 1. Mutataque regali dominatione populus ad conſulum inſulas ſe conferret. Petrus Rauennas ſerm. 109. Quis non vocatus ad aulę regalis ſe proripuit ſeruitutem? Quis ſcire titulo militari militem ſe auſus eſt profiteri? Quis ſine dignitatis inſulis nomen dignitatis inuadit. P. Diaconus lib. 11. inſulas imperii ſuſcepiſſet. Iouiano Inſulas Imperatoris imponunt. Ambroſius lib. 1. officiorum c. 1. raptus de tribunalibus, & adminiſtrationis inſulis ad ſacerdotium. Inſula fuit lorum illud & diadema, quo cingebant cauſias, & pileos ſuos Macedonum reges. Vet. gloſſ. Inſula ſacerdotalis vitta, & adminiſtratio iudicialis. Inſulæ ſacræ ςέμματα. Inſulæ iudiciales tæniæ ἀρχοντικαί. Vetus auctor ſcriptus, μετὰ τῶν ἀμφίων τῆς ἀξίας ἐκαύθη. crematus eſt cum dignitatis inſulis. Quemadmodum inſulæ fuere

magiſtratuum inſignia, ſic & faſces. Sidonius epiſt. *6.* lib.*5.*ep.12.lib.2.per ampliſſimos faſcium titulos. lib.1. e.4. Macte eſt, vir ampliſſime, faſcibus partis dote meritorum. Caſſiodorus ep.*3*.lib.1.Symmachus lib. *8.* ep. 14.&21. Prætoriis meis faſcib. ad nouos faſces conſulis euocato. l.1.C. Theodoſ. qui à præbit.tyro. faſces ciuilium partium conſequuti. Tyrones præbere nolum9 illuſtres viros Præfectos, cum gerunt infulas dignitatis. Vicarii faſces ſuſcipiebant, & merebant ſecurem, l.*7*.C.Theod.de honor. codicil. Sed inter Proconſulares viros, qui tamen eiuſdem poteſtatis ſecurem meruerint, faſceſque ſuſceperint. Germanicus conſul cum Athenas veniſſet, fœderi ſociæ ac vetuſtæ vrbis datum, vt vno lictore veretur, quia lictores terrorem denuntiabant. Antonius prodibat Athenis in publicum ſine ſignis poteſtatis. σὺν δύο φίλοις, καὶ σὺν ἀκολούθοις δύο εἰς διδασκάλων διατριβάς, ἢ ἀκροάσεις, cum duobus amicis, & duobus comitibus, ad Doctorum commentationes audiendas, ait Appianus lib. *4.* ciuil. Sueton. c. 11. Tiberius Rhodi ſine lictore, aut viatore, gymnaſia interdum obambulans. Auguſto datum vti conſulari poteſtate ſemper eſſet, faſcibuſq; 12. in vrbe vteretur. Dio li. *54.* ὁ δὲ αὔγουστος τὴν τῶν ὑπάτων ἐξουσίαν διὰ βίου ἔλαβεν, ὥστε καὶ δώδεκα ῥάβδοις ἀεὶ καὶ πανταχοῦ χρῆσθαι, καὶ ἐν μέσῳ τῶν ἀεὶ ὑπατευόντων ἐπὶ τοῦ ἀρχικοῦ δίφρου καθίζεσθαι. Domitian9 24. faſces ſūpſit apud Suet. Tacit. li.13. Ob res à Quadrato & Corbulone geſtas laurū faſcibus Imperatoris addi placuit. Dio in triumpho Iulii ἀριθμὸς ὁ τῶν ῥαβδούχων ἐπέχθατος, ἅτε μήπω πρότερον τοσούτων ἅμα ἑωρακόσι. numer9 lictorum Cæſaris odioſus, cum nunquam antea ta-

lem vidiſſent. Claudian. Paneg. Honor. 4. Conſ.

Ipſa palatino circumualata ſenatu
Iam trabeam Bellona gerit, parmamq; remouit
Et galeam, ſacris humeris vectura curules,
Necte laurigeras pudeat gradiue ſecures
Pacata geſtare manu

Ibidem,

Crinituſq; tuo ſudabit faſce Sueuus,
Vltima fraternas horrebunt Bactra ſecures.

Conſtantinopoli ſeneſcente imperio fuere lictores, qui virgas gererent. Nicetas Choniates, ſub Alexio filio Manuelis ῥαβδοφόρους fuiſſe ait, lictores, & προεστῶτας ῥαβδοφόρων, Præfectos lictoribus, lib. 1. Alexii f. Manuel. lib. 2. Andronici, οὐ πελεκυφόρους βαρβάρους, οὐχ οἱ τὰ ὑσγινοβαφῆ φοροῦντες ῥαβδοῦχοι. Non barbari ſecurigeri, non lictores coccino amicti. De faſcibus, ſi plura deſideras, conſule Lipſium in Electis. De lictoribus Plutarch. in Romai. c. 66. Lictores ἐν τοῖς κόλποις ἱμάντας κομίζοντες vincula gerentes in ſinu, vt noxios ligarent. dicuntur quaſi λιτώρεις ἢ λειτουργοί τινες ὄντες περὶ τὸ δημόσιον. Quaſi lictores aut miniſtri ad publica munera non abſimiles erant τοξόταις Athenienſium. Ariſtoph. in Lyſiſtr. ξυλλάμβανε αὐτὴν τοξότα, καὶ ὀπίσω τὼ χεῖρε δέ. Comprehende eam lictor, & atergo liga manus. Dicitur & ὑπηρέτης Ariſtophani, καὶ σκύθης, καὶ δημόσιος τοξότης. ἀποστρέφετε τὰς χεῖρας αὐτοῦ. Serui lictores Romæ non fuerunt. Dio προσαπαγορεύεται μήτε δοῦλον ῥαβδουχεῖν. Legendus Plutarchus in Romulo, & Dionyſius Halycaren. Tiro lictorem dictum putat à limo, vel à licio tranſuerſo, quod limum dicitur. qui enim magiſtra-

tibus pręminiſtrabant, cincti erant. Tiberius, ne lictorem quidem matri decerni paſſus eſt, vt Tacitus lib. 1. Agrippina Claudii vxor duobus vſa veſtalium exemplo. Tacitus, Decreti & à ſenatu lictores duo, Flaminium Claudiale. Principum faſces ſemper laureati, qua nota diſtincti à cæterorum faſcibus. Herodianus lib. 3. αἵτε ῥαβδοὶ ἐδαφνηφόρουν, ὅπερ ἐστὶ σύμβολον εἰς τὸ διαγνῶναι τὰς βασιλικὰς ἀπὸ τῶν ἰδιωτικῶν. Capitolinus in Maximinis. Inde Chartaginem venit cum pompa regali, & protectoribus, & faſcibus laureatis. Imo & inaurati principum faſcses Claudia. Panegyr. *6.*

— agnoſcunt roſtra curules
Auditas quondam proauis, deſuetaq; cingit,
Regius auratis fora faſcibus Vlpia lictor.

De ſecuribus Horat. lib. 3. O. 2.

Nec ſumit aut ponit ſecures
Arbitrio popularis auræ.

Lucretius lib. *3.*

Qui petere à populo faſces, ſæuaſq; ſecures
Imbibit.

Claudian. Panegyr. in 3. conſ. Honor.

Latiæ redeant ad ſigna ſecures.

6. Æneid. — *faſceſq; videre receptos?*
Conſulis imperium hic primus, ſæuaſq; ſecures
Accipiet.

De Oſculo Imperatoris.

CAP. XLIV.

OScula inter amicos vbique pene gentium in vſu fuere. Dio Chryſoſt. in venatore. δῆμος ἐγέλα ὅτι ἐφί-

λειν αὐτοὺς ἐν τῷ θεάτρῳ. τότε ἔγνων ὅτι ἐν ταῖς πόλεσιν οὐ φιλοῦσιν ἀλλήλοις. Populus ridebat, quia ſe oſcularentur in theatro. Tunc cognoui, quod in vrbibus non ſe mutuo diligerent. Pollux, χύτρα dicitur, cum arreptis auriculis pueros oſculantur. λαβοῦσα τῶν ὤτων φιλῆσαι χύτραν. Theocritus,

μὲ πρὶν οὐκ ἐφίλησε τῶν ὤτων καθελοῖσα.

Non me prius oſculata eſt auribus arreptum. Lucianus in Etæricis. τοῦ ὠτὸς ἄκρου ἐφαψάμενος ἀνακλάσας τὸν αὐχένα ταύτης ἐφίλησεν, ſumma auricula tacta collum cum inflexiſſet, eam oſculatus eſt. Tibullus lib. 2. e. 5.

— natuſque parenti
Oſcula comprenſis auribus eripiet.

Ouidius lib. 4. de Ponto e. 9.

Gratatuſque darem cum dulcibus oſcula verbis.

Oſculabantur manus, oculos, ceruices. Euripid. in Ione, δὸς χεῖρας φίλημά μοι σῆς. Homerus Odyſſ. π.

κύσσε δέ μιν κεφαλήν τε, καὶ ἄμφω φάεα καλά,
χεῖράς τ' ἀμφοτέρας θαλερὸν δέ οἱ ἔκπεσε δάκρυ.

Oſculatus eſt ei caput, & ambos oculos pulcros, & vtramque manum, & ei lachrymæ calidæ ex oculis excidere. Idem lib. 10. Odyſſ.

ὀδυσεὺς δὲ λαβὼν κύσε χεῖρα ἐπὶ καρπῷ.

Vlyſſes ei manum arreptam oſculatus eſt in vola. Plinius tamen monet, manum auerſam ad oſcula præberi ſolitam. Xenophon lib. 1. παιδ. Perſæ abeuntes & redeuntes lege Perſarum conſanguineos oſculantur, συγγενεῖς φιλοῦσι νόμῳ περσικῷ. Martial. lib. 2. e. 10.

Baſia dimidio quæ das mihi poſthume labro
Laudo, licet demas hinc quoque dimidium.

Lib.2.c.2.

Oſcula das aliis, aliis das poſthume dextram,
Dicis vtrum mauis elige, malo manum.

Epiſt.94.lib.7.

Audes tu tamen oſculo niuali
Omnes obuius hinc & hinc tenere.

Lib.1.ep.60.lib.11.ep.99.lib.3.ep.40.Lucanus lib.2.

—— ſpes vna ſalutis
Oſcula pollutæ fixiſſe trementia dextræ.

Propert.lib.2.ep.5.

Quinetiam falſos fingis tibi ſæpè propinquos,
Oſcula nec deſunt qui tibi iure ferant.

Plutarchus in Romulo, & in capitibus Romanis cauſam aperit, cur cognati cognatos oſculentur. lib. 4. Dionyſiac. Nonni, Harmonie

ἠλέκτρης κύσε χεῖρα, καὶ ὄμματα, καὶ πόδας ἄχρις.

Seneca lib. 2. de Ira. Ille me parum humane ſalutauit, oſculo meo non adhæſit. Horat. lib. 1.

Nulli plura tamen oſcula diuidit.
Quam dulci lamiæ, memor
Actæ non alio rege puertitiæ.

Sed ad Imperatores accedamus, qui amicos in diſceſſu & aditu oſculabantur. Sueton. lib. 3. c. 10. Tiberius in diſceſſu paucos oſculatus eſt. c. 34. Quotidiana oſcula edicto prohibuit. Mamert. Paneg. Iulia. Iulianus, Aue, inquit, conſul ampliſſime. Dignatus oſculo oris illius diuinis affatibus conſecrati dexteram dedit. Sueton. lib. 3. c. 72. Cum Tiberii manum oſculandi cauſa apprehendiſſet. lib. 4. gratias agenti oſculandam manum offerre formatam, commotamque in obſcænum mo-

dum. Tacitus lib. 1. hiſtor. Oſculari Othonis manum Capitolin. M. Antoninus magiſtro ante Præfectos Prætorio ſemper oſculum dedit. Dio Caligula τοῖς πλείστοις τῶν βουλευτῶν ἢ τὴν χεῖρα, ἢ τὸν πόδα προσκυνεῖν ὤρεγε. Dio, Otho φιλήματα τοῖς ἑκάστοις διὰ τῶν δακτύλων ἔπεμπε. lego, δακτυλίων. Oſcula amicis per annulos mittebat. Capitolinus, Maximinus junior manum porrigebat, genua ſibi oſculari patiebatur, & nonnunquam etiam pedes. Plinius Panegyrico, Traianus rediens ſenatum oſculo excepit, quem cum oſculo dimiſerat. Non tu ciuium amplexus ad pedes tuos deprimis, nec oſculum manu reddis. Sueton. Domitianus Cænidi patris concubinæ ex Iſtria reuerſæ, oſculumque, vt aſſeuerat offerenti, manum præbuit, c. 12. Ammianus lib. 28. morem oſculantium ſuo æuo facete ridet. Ex his, inquit, quidam cum ſalutari pectoribus oppoſitis cœperint, oſculanda capita in modum taurorum minacium obliquantes adulatoribus offerunt genua ſuauianda, vel manus. Xenophon in Pædea, κύρου χεῖρας καὶ πόδας κατεφίλουν. Manaſſes in Politicis, Athenodorus Philoſoph⁹ κύψας αὐτοῦ πρὸς ἀκοὰς ὡς δὴ καταφιλήσων τοῦτον λόγον πρὸς αὐτὸν ὑπετέθετο κρυφίως, μὴ πρὶν τὰς ψήφους ἔκφερε, πρὶν ἐν σαυτῷ λαλήσας τὸν τῶν γραμμάτων ἀριθμὸν τῶν εἴκοσι τεσσάρων. appliquans ſe ad eius aures, quaſi oſculaturus hunc ſermonem ei ſubiecit occulte, ne prius ſententiam feras; quam apud te litterarum numerum 24. percurreris. Oſculabantur & epiſtolas ab amicis miſſas, & ad oculos admouebant. Iulianus in epiſt. ὡς δ᾽ ἔλαβον παρ᾽ ἐμοὶ γράμματα ἐφίλουν, καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς προσῆγον, καὶ ἀπρὶξ ἐχόμην, ὥσπερ δεδιὼς μὴ λάθῃ με ἀποπτᾶσα ἐν τῇ τῶν γραμμάτων

ἀναγνώ-

ἀναγνώζει δὲ τῆς εἰκόνος ἴνδαλμα. vt accepi tuas litteras, oſculabar & ad oculos admouebam, & arcte tenebam, quaſi veritus, ne tuæ imaginis ſpecies mihi per obliuionem euolaret in legendis tuis litteris. Arrianus lib. 1. diſſert. Epict. c. 19. ἠξίωται δέ τις δημαρχίας, πάντες οἱ ἀπαντῶντες συνήδονται. ἄλλος τοὺς ὀφθαλμοὺς καταφιλεῖ, ἄλλος δὲ τράχηλον, οἱ δοῦλοι τὰς χεῖρας. Aliquis tribunus plebis creatus eſt, omnes obuii gratulantur, alius oculos oſculatur, alius collum, ſerui manus. Plutarchus in Bruto, καὶ συνεδέοντο πάντες καίσαρα, ἁπτόμενοί τε χειρῶν, καὶ στέρνα, καὶ κεφαλὴν κατεφίλουν. Simul omnes precabantur Cæſarem, manus attingentes, & pectus ac caput oſculabantur. Theodoretus lib. 5. de Meletio Epiſcopo, à quo Theodoſius coronatus erat, περιεπλύσσετο, καὶ κατεφίλει μελέτιον ἐπίσκοπον, καὶ ὀφθαλμοὺς, καὶ χείλη, καὶ στέρνα, καὶ κεφαλὴν, καὶ στεφανώσασαν δεξίαν. Theodoſius Meletium oſculabatur & oculos, & labra, & pectus & caput, & manum, qua coronatus erat. Arrianus lib. 2. c. 26. diſſert. Epict. οὐδέποτέ σου τὸ δουλάριον ἐκολάκευσας, οὐδέποτε αὐτοῦ τοὺς πόδας κατεφίλησας, καί τοι τοῦ καίσαρος ἄν σέ τις ἀναγκάζῃ, ὕβριν αὐτὸ ἡγῇ. Nunquam blanditus es ſeruulo tuo, nunquam eius pedes oſculatus es, & ſi quis te pedes Cæſaris oſculari iubeat, iniuriam exiſtimas. Valerius Maximus Numidas laudat, qui more gentis ſuæ nulli mortalium oſculum ferebant. lib. 2. Iudæis oſcula nota, & Aſſyriis. Laban oſculatus Iacobum, Iacob Rachelem ἐν συναντήζει. Gen. c. 29. Abnerem oſculatur, & pugione confodit. Abſalon intrantibus oſcula præbet. Ambroſius e. 69. Quid tam ſolemne, quam oſculum inter auũculum & nepotem, quod iſte quaſi

filiæ debet, hæc quaſi parenti. Optatus durius accipiebat, quod Donatiſtæ in perfuncta ſalutatione oſcula ſolita denegarent, lib. 4. Theocrit. Idyl. 29.

ξεῖνον τέρψομαι ἰδὼν, καὶ ἀντιφιλήσομαι.

Hoſpitem cum videro delectabor, & mutuo oſculo accipiar. Apuleius Mileſ. 1. Me Pythias amanter agnitum inuadit, amplexuſque ac comiter deoſculatus. Cicero epiſt. ad Tyronem, tuoſque oculos diſſuauiabor. Apule. lib. 6. Eius bucula appreſſa, manuque ad os ſuum relata conſuauiat. Appollonius lib 3. ἐπιρύσασα παρειὰς κῦσε ποτιπτυξαμένη. Attrahens & reuelans genas oſculata eſt adhærens. Sueton. c. 3. lib. 6. Nero nec adueniens, neque proficiſcens quemquam oſculo impertiuit, ac ne reſalutatione quidem. Ammianus lib. 22. Iulianus oſculo ſuſceptum rectorem prouinciæ, adſcitumque in conſeſſum vehiculi. Adorare dicebantur purpuram, cum eam oſcularentur. l. fina. C. de principe agent. in rebus. l. 2. C. de priuileg. ſchol. Primus in officio Proconſulis Achaiæ fuit princeps ex ducenariis ſcholæ agentium in rebus, qui clariſſimus vocatur, & adorata clementia principali cum inſignibus tranſacto biennio exit. Hieronym. in Rufinum. Duo veſtem principis purpuream attollebant, quam adorans oſculabatur. Procopius lib. 2. Vandalici. Gilimer & Belliſarius iuſſi ab his, qui imperatoriam purpuram ſuſtinebant, Iuſtinianum ſupplices adorauerunt. De iis, qui ſalutarent Imperatorem, Plin. Paneg. Cum candidatis, vt quemque nominaueras, oſculo occurreres, deuexus quidem in planum, & quaſi vnus ex gratulantibus. Alii velut affixi curulibus ſuis manum

tantum, & hanc cunctanter, & pigre, & imputantibus ſimiles promerent. Traianus cum Præfectus Prætorio, quem otio reddiderat, abeunte proſequeretur, non temperarat ſibi, quominus exeunti in littore amplexus oſculum ferret.

De Orationibus Imperatorum.

CAP. XLV.

LIbera Repub. conſules & ſenatores dicendo ſæpe diem extrahebant. Iulius Cæſar cum ſummæ rei pręeſſet, vt erat diſertus, in ſenatu ſæpe orationes habuit. Solus poſt Iulium Cæſarem in Curia recitauit orationes Iulianus, ſi P. Diaconus audiendus lib. II. Cæteri per quæſtores recitandas in ſenatu curabant, aut per præconem apud populum. Auguſtus tamen Romam reuerſus, Ægypto in prouinciæ formam redacta, ἐβουλαγόρησε, καὶ ἐδημηγόρησε τε τὰ ἔργα, καὶ τὴν πολιτείαν ἑαυτοῦ καταλέγων, καὶ τὰ εἰρημένα συγγράψας, ὃ βιβλίον ἔδωκε. In ſenatu & apud populum, quæ à ſe acta eſſent, ediſſeruit, & ſuæ adminiſtrationis rationem expoſuit, & quæ dixerat, relata in libellũ, vulgauit. Idem Sexto Pomp. victo, κατάτε πάτρια τά τε πεπραγμένα οἱ ἀπελογήσατο, more veteri rationem eorum, quæ egerat, reddidit, ait Dio. Principum orationes in æs inciſæ Kal. Ianuariis recitabantur. Tacitus lib. 13. Die funeris Claudii laudationem eius princeps exorſus eſt. Adnotabant ſeniores, quibus otium eſt vetera & præſentia contendere, primum ex iis, qui rerum potiti eſſent, Neronem alienæ facundiæ eguiſſe. Nam Dictator Cæſar ſummis oratoribus ęmulus, & Auguſto

promta & profluens, quę deceret principem, eloquentia fuit. Tiberius quoque artem callebat, qua verba expediret, tum validus ſenſibus aut conſilio ambiguus. Etiam C. Cęſaris turbata mens vim dicendi non corrupit, nec à Claudio, quoties meditata diſſereret, eloquentiam requireres. Nero puerilibus ſtatim annis viuidum ingenium in alia detorſit. Cæterum paratis triſtitiæ imitamentis curiam ingreſſus, & de auctoritate patrum, & conſenſu militum præfatus. Hæc oratio Neronis adeo grata patribus, vt in argenteam columnam inciſa ſit, & Kal. anni noui, cum conſules ineunt, ex decreto deinceps lecta, vt Dio. ὥστε καὶ ἐς ἀργυρᾶν στήλην ἐγγραφῆναι. Idem lib. vlt. Cum legerent orationes quaſdam Auguſti & Tiberii ex ſenatus conſulto, ita vt ad veſperam ſenatus detineretur, legentes Claudius inhibuit, ἀρκεῖν εἶναι φήσας ἐν ταῖς στήλαις αὐτοὺς ἐγγράφεσθαι, ſatis eſſe dicens, quod eę in columnis in æs inciſæ eſſent. Plinius in Panegyrico, Acclamationes noſtras, ne qua interciperet obliuio P. C. in publica acta mittendas, & incidendas in ære cenſuiſtis. Ante orationes principum tãtum eiuſmodi genera monumentorum mandare æternitati ſolebant, &c. Auguſtus Mutinenſi bello in tanta mole rerum & legiſſe, & ſcripſiſſe, & declamaſſe quotidie traditur. Nam deinceps neque in ſenatu, neque apud populum, neque apud milites loquutus eſt vnquam, niſi meditata, ac compoſita oratione, quamuis non deficeret ad ſubita extemporali facultate, vt Sueton. in Auguſto c. 84. Alexander Seuerus in latinis non multum profecit, vt ex eiuſdem orationibus apparet, quas in ſenatu habuit, vel in con-

cionibus, quas apud milites, vel apud populum, vt Lampridius in Alexandro. Vulcatius in Auidio, ad ſenatum autem, qualem orationem miſerit, intereſt ſcire ex oratione M. Antonini. Capitolinus in Gordiano, exſtat oratio Gordiani ad ſenatũ, qua de rebus geſtis ſcribens Miſitheo Præfecto ſuo, & ſocero ingentes gratias agit. Capitolinus in Macrino, ponit capita ex oratione Macrini, & Diadumeni Imp. ad ſenatum, cuius hoc exemplum eſt. Vopiſcus orationem Probi ad ſenatum commemorat. Tacitus primam orationem ad ſenatum talem dedit, ait Vopiſcus. Pollio in Macriano, in oratione ſua, quam ad ſenatũ è Perſidis finibus miſerat Valerianus. Oratio Imp. miſſa ad ſenatũ, id eſt, ſcriptũ li. 1. e. *89*. Symma. lib. *6*. e. *62*. lib. 10. e. 2. l. 2. de curat. Cal. C. Th. Spartianus Caracalla, edictis propoſitis, aut orationibus editis. Conſtantinus ταῖς θεοπρεπέσι τοῖς ἀκροαταῖς διδασκαλίας, apud ſenatum & alios de rebus ſacris agere ſolitus, ait Euſebius lib. 4. de Conſtant. cæteri Imperatores habuerunt in ſenatu orationes de ieiunio, quæ ſilentia vocant, vt ſupra oſtendimus. Honori ſibi vel maximo eſſe putabant ii, quibus recitatio ſacrarum orationum in ſenatu cõmiſſa eſſet, Symmachus lib. 1. e. *89*. conteſtare apud inuictos principes gaudium meum, qui humanæ voci diuinas litteras crediderunt, quorum victorias ex mei oris promptuario ſenatus audiuit, cum mihi à principibus æternis legenda in concilio patrum delegaretur oratio lib. *10*. ep. *2*. lib. *6*. e. *62*. Super impetratis tamen adhuc ſperatur oratio. Oratio miſſa ad ſenatum l. 2. de curat. Kalend. C. Theodoſ. Non ſemper recita-

batur per quæſtores,ſed & per alios,quib⁹ hunc honorem haberet Imperator. Symmachus Gratiano Auguſto. Scio amore factum, quo ſummates viros plerumque dignamini,vt ſacræ orationi veſtræ lector adhiberer.Suetonius lib.2.c.65.De filia abſens, ac libello per quæſtorem recitato, notum ſenatui fecit Auguſtus. Nero de quibuſdam rebus orationes ad ſenatum miſſas, præterito quæſtoris officio per conſulem plerumque recitabat.Tacitus lib.16.Per quęſtores,qui canditati principis dicti. Vlpianus.l.1.ff.de offic.quæſt. Epiphan.hiſtor.Tripertit.lib.9.c.1. Orationes autem Imp.latina lingua fuere,item epiſtolæ,& reſcripta, licet in media Græcia verſarentur,vt Euſeb.lib.3.de vita Conſtant. vt maieſtatem Imperii Rom. tuerentur. Quanquam Iuliani Auguſti orationes & epiſtolæ græcæ plures.

De Nuptiis Imperatorum.

CAP. XLVI.

CVM vxorem duceret Imperator, toto imperio fuere choreæ, ludi, coronæ, celebritates, vt Zozimus in Arcadio. ὡς δ' τὴν ἐπὶ τοῦ γάμου πρᾶξιν ἐθεάσατο κατορθωμένην ὁ εὐνοῦχος αὐτοῦ, χορεύειν τοῦ δήμου, καὶ στεφανηφορεῖν ὡς ἐπὶ βασιλικοῖς ἐκέλευε γάμοις. ἐσθῆτα δ' βασιλεῖ πρέπουσαν, καὶ κόσμον ἐκ τῶν βασιλείων λαβὼν, ταύτην τε φέρειν δοὺς βασιλικοῖς ὑπηρέταις ἦγε διὰ μέσης τῆς πόλεως ἡγουμένου τοῦ δήμου. Vt eunuchus vidit omnia de nuptiis ex animi ſententia ſibi ceſſiſſe, imperauit populo, vt choreas ageret coronatus in nuptiis Imper. Veſtem autem rege dignam, & ornatum ex veſtiario regio cum cœ-

piſſet, dedit ferendum miniſtris regiis, per mediam ciuitatem populo præeunte. Cum autem omnes putarent iſta deferri ad filiam Rufini, & cum iis, qui ferebant, incederent, vbi deuentum eſt ad domum Promoti, ingreſſi ſunt cum populo, & dederunt eius filiæ virgini, quæ alebatur apud filium Promoti, & futuram Imperatoris vxorem oſtenderunt. Ianuæ feſta fronde ornatæ, feneſtræ igne micantes. Iuuenal. ſ. 12.

Cuncta nitent, longos erexit ianua ramos
Et matutinis operatur feſta lucernis.

Luctui olim decem menſes definiti, ante quos vxori viro amiſſo alteri nubere nefas. Ariadne tamen 40. diebus poſt Zenonis Imp. & viri ſui mortem exactis, nupſit Anaſtaſio Dichoro. ἤδη δὲ τεσσαρακοστῆς παῤῥαρυείσης ἡμέρας μετὰ τὴν ταφὴν τοῦ ζήνωνος, καὶ τοὺς γάμους ἐτέλεσε. Totam noctem inſomnem ludo ducebant, qua nuptiæ celebratæ, Euſeb. lib. 6. hiſtor. ἀπῄει δὲ ὡς χησόμενος γάμους. διαπαννυχίζειν γὰρ αὖθις ἐν ταῖς τοιαύταις συνόδοις ἔθος. Abiit, vt nuptiale epulum prębeteret. Moris enim eſt, vt peruigilent in eiuſmodi celebritate. Adhibitæ id temporis omne genus oblectationes,

Tibia pro lituis, & pro clangore tubarum
Molle lyræ, feſtumq; canant, epulentur ad ipſas
Excubias, mediis ſperent crateres in armis,
Laxet terribiles maieſtas regia faſtus,
Et ſociam plebem non indignata poteſtas.
Confundant turbæ proceres. ait Claudian.

Sponſæ Imperatorum pilento vectæ. In nuptiis Honor.

Ante fores iam pompa ſonat, pilentaq; ſacram

Præradiant ductura nurum. Calet obuius ire
Iam princeps.

Pater puellæ floribus aſperſus, corona vinctus.

Nec miles pluuiæ flores diſpergere ritu
Ceſſat, purpureoque ducem perfundere nimbo.
Hæc quoq; velati lauro myrtoq; canebant,
vincire corona,
Inſere te noſtris contento iure choreis.
Tu feſtas hymenæe faces, tu gratia flores
Elige, tu geminas concordia necte coronas.

Vibrabantur faces per nuptias, quaſſabantur coronæ. Epithalamio Palladii,

— Marcentes cupio quaſſare coronas,
Et vibrare faces & noctem ducere ludo.

Dextras ſponſi, ſponſæque iungebant,

Tum dextram complexa viri, dextramq; puellæ
Tradit, & his vltro ſancit connubia dictis.
Viuite concordes, & noſtrum diſcite munus,
Oſcula mille ſonent.

Etiam apud barbaros in nuptiis ludi & choreæ. Sidonius carm. 5.

Barbaricus reſonabat hymen, Scythiciſque choreis
Nubebat flauo ſimilis noua nupta marito.
plauſtris rutilare videres
Barbarici vaga feſta thori, coniectaque paſſim
Fercula, captiuaſque dapes, cirroque madente
Ferre coronatos redolentia ſerta lebetas.

Imperator Conſtantinopolitanus ſæpe nuptiarum ſolemnia 40. diebus celebrabat. P. Diaconus lib. 23. Coronauit Imperator filius Irenes Theodaten cubicu-lariam

lariam in Auguſtam, & deſponſauit eam, & cum ea celebrauit nuptiarum principia in palatio S. Marniæ per dies 40. ludos dabant equeſtres in nuptiarum celebritate. P.Diaconus lib. 17. Phocas filiam ſuam Domentiam Priſco patritio, & comiti excubitorum iunxit, & factis in palatio Marniæ nuptiis iuſſit fieri ludū equeſtrem. Demarchi autem vtriuſque partis apud quatuor columnas cum imperialibus ſignis ſtatuerunt Priſci & Domentiæ ſigna. Phocas iuſſit Demarchos decollari. Cum enim miſiſſet Protocurſorem, vt interrogaret eos, quo præcipiente fecerint hoc, dixerunt, quia ſecundum conſuetudinem lineatoris fecerunt. Porro lineatores, ſiue menſores interrogati, quamobrem id fecerint, dixerunt, quia cum Imperatores ab omnibus nominati ſunt, hoc à nobis ipſis fecimus. Ex quibus verbis colligas, capitale fuiſſe alterius cuiuſcunque ſigna, & imagines cum Imperatoris imagine in circo ſtatuere iniuſſu ipſius Imperatoris. Deinde lineatores ac menſores fuiſſe, quos alii diſſignatores vocant, qui ſuum cuique in circo locum aſſignarent, circumque ipſum arbitratu ſuo ornarent. Claudianus Paneg. 1. Stilic.

— radiis auri, Tyriaque ſuperbit
Maieſtate torus, comitata parentibus exit
Purpureis virgo. Stabat pater inde trophæis
Inclytus, inde pium matri regina gerebat
Officium, grauibus ſubnectens flammea gemmis.

Iulianus orat. 1. de nuptiis Conſtantii, Filiam eius dignam coniugio ſuo Imperator arbitratus eſt, & nuptias poſt triumphos illos magnifice celebrauit, in

quibus gentes integras, & ciuitates, & muſas conuiuiis excepit. Iam vero, ſi quis audire illa cupit, quomodo ex Macedonia cum matre ſponſa deducta ſit, quæue pompæ illius ratio fuerit, cum currus omnes atq; equi, & vehicula generis omnis auro & argēto, atque aurichalco ſummo cũ artificio elaborata eſſēt, τὴν θυγατέρα δὲ βασιλεὺς ἑαυτοῦ συνοικεῖν ἄξιον ἔκρινε, καὶ ἔδρασε τὸν γάμον λαμπρῶς μετὰ τὰ ἐπίπαια, &c. ἱματίων πολυτελῶν, καὶ δώρων παντοίων, ὅρμων τε καὶ στεφάνων, καὶ κατάλογον τὸν ἐκ τοῦ βασιλέως μακρόν τινα τοῦτον ᾄδοντες, Exquiſitarum veſtium ac donorum generis omnis, & monilium ac coronarum ab Imperatore miſſarum ingentem quendam catalogum inſtituimus. Nec quemadmodum huic aduentanti populi excepturi, & gratulantes obuiam proceſſerunt. ἀλλ' ἐπὶ τῶν βασιλείων εἴσω παρῆλθε, καὶ τῆς ἐπωνυμίας ταύτης ἠξιώθη. Poſtquam in regiam introducta eſt, atque Imperatricis nomen eſt adepta. P. Diaconus lib. 22. Anno 29. imperii Conſtantini ingreſſa eſt Irene ab Athenis veniens cum dromonibus & chelandiis plurimis adornatis ſericis palliis, & proceribus vrbis cum vxoribus obuiam occurrentibus & præcedentibus eam. Cumque veniſſet patriarcha ad palatium in eccleſiam Phari, facta ſunt ad eandem Irenem ſponſalia Leonis Imp. & decima ſexta Kal. Ian. coronata eſt in triclinio Auguſta Imperatrix Irene. Euſebius lib. 4. Conſtant. τῷ δὲ δευτέρῳ τῶν παίδων συνετέλει γάμους. θαλίαι δὲ καὶ ἑστιάσεις ἤγοντο νυμφοστολοῦντος αὐτοῦ βασιλέως τὸν παῖδα, ἑστιῶντος δὲ λαμπρῶς καὶ συμποσιάζοντος. Conſtantio alteri filio nuptias conciliauit Conſtantinus. Luſus, feſtiuitates, conuiuia eo vxorem ducente agita-

bantur, cum pater filium epulo exciperet. Opulentæ largitiones virorum thyaſis, & fœminarum alibi choris ſeparatis, vrbibuſque ac populis factæ ſunt. Conſtantinus Porphyrogenneta, ἔδνια προγάμια νέμει τῇ τούτου κόρῃ. munera ante nuptias ſponſalia dat eius filiæ. Cum autem epulum nuptiarum celebraturus eſſet, patrem vxoris coronat Imperatorem. ἤδη δὲ γαμοδαίσια μέλλων τῆς νύμφης θύειν, καὶ τὴν γυναικοπάτορα κράτορας στέφει, ait Manaſſes. Conſtantinus Porphyrog. lib. chorograph. διάταξις φοβερὰ, καὶ ἀπαραποίητος τοῦ μεγίστου καὶ ἁγίου κωνσταντίνου ἐναπογέγραπται ἐν τῇ ἱερᾷ τραπέζῃ τῆς καθολικῆς τῶν χριστιανῶν ἐκκλησίας τῆς ἁγίας σοφίας τοῦ μηδέ ποτε βασιλέα ῥωμαίων συμπενθεριάσαι μετ᾽ ἔθνους παρηλλαγμένοις καὶ ξένοις ἤθεσι χρωμένου τῆς ῥωμαϊκῆς καταστάσεως, μάλιστα δὲ ἀλλοπίστου καὶ ἀβαπτίστου εἰ μὴ κατὰ μόνων τῶν φράγκων, &c. Conſtitutio tremenda, & quam infringere non licet, Maximi & ſancti Conſtantini inſcripta eſt in ſacra menſa Chriſtianæ Cathol. eccleſiæ S. Sophiæ, ne vnquam Imperator Rom. affinitatem nuptiarum contraheret cum gente moribus alienis ac peregrinis à Romana fide, maxime alterius fidei, non baptizati, niſi cum ſolis Francis. Panegyr. Maximiani, & Conſtant. Quę ſunt huius propria lætitiæ, qua tibi Cęſari additur nomen imperii, & iſtarum celeſtium nuptiarum feſta celebrantur. Equidem ſcio, gaudentium ſtudia nunc ita toto orbe floreſcere, quacunque fama vltra naturam, qua fingitur diſcurſus volucres mutuata, & plus quam mille vocibus ſonora percrebruit, vt omnium nationum gratulationibus conſecretur. O diuinum tuum, Maximiane, iudicium, qui hunc tibi iure adoptionis

nepotem, maieſtatis ordini filium etiam generum eſſe voluiſti. Videntur à ſocru tædæ Conſtantinopoli ſublatæ, cum nurum ab aula produceret ad domum viri Honor. 3. conſ. Claudian.

Per tædas quas ipſa tuo regina leuauit
Coniugio, ſociaque nurum produxit ab aula.

Toga olim lectum genialem ſternebant. Arnob. lib. 2. Cum in thalamum conuenitis, toga ſternitis lectulos. Claudian. lib. 2. Proſerp.

Pars aulæa tenent, aliis prætexere ramis
Limina, & in thalamis cultas extendere veſtes.

Sed & pauimentũ purpura ſtratũ. Idem de nupt. Hono.

— *Sidoniaſque ſolo proſternite veſtes,*
Plurima venturæ ſuſpendite lumina nocti,
Hi noſtra nitidos poſtes obducere myrto
Contendant.

Tertull. Apologet. Cur die læto non laureis poſtes adumbramus, nec lucernis diem infringimus. Claudian. de nupt. Honor.

Candidus interea poſitis exercitus armis
Exſultat ſocerum iuxta. Horat. *Dierum*
Feſtos albatus celebret.

Mauricius cùm ducturus eſſet Conſtantinam Tiberii filiam, accito Ioanne Patriarcha in magno thalamo iuxta aulam palatii ampliſſimam, cui Auguſtali nomen eſt, rogat eum vti precibus fauſtas, fortunaſque ſibi nuptias à beneuolo numine precetur. Ille Imperatoris voluntatem officioſe complexus vota concipit, & apprehenſa vtriuſque dextera eos connubio coniungit, coniugibus optabili affatu bona omnia à Deo

exoptat. Capitibus quoque amborum coronas imponit, & myſteriis eos Dei hominiſque impertit, ὡς συνήθες τοῖς θρησκεύουσι τὴν παναγῆ ταύτην, καὶ ἀκίβδηλον πίστιν. εἶτα μετ' ἐκεῖνο εἰσέφρησαν ἐπὶ τὴν βασίλειον παστάδα οἱ ταῖς κορυφαῖς τῶν ἀξιωμάτων περιλαμπόμενοι, vt moris eſt iis, qui Chriſti fidem ſacroſanctam & ſynceram colunt. Deinde intulerunt eos in regium thalamum ii, qui præcipuis dignitatibus illuſtres erant, quos & parentes rex vocare non dedignatur, beneuolentiam proſeminantes. Iſti ductores regis, & anteambulones in veſtibulo aulę, acclamationibus obſecrabant Cæſarem ſponſum in throno ſedentem apparere exercitibus, & nuptialia munera ſubditis dare. Iam verò thalamus Imperatoris magnifice exornatus viſebatur. In circuitu Imperatorum ſimulacra erant auro & lapillis conſpicua, parieteſque velamina è purpura Tyria tincturæ optimæ veſtiebant. Filia Tiberii virgo ſponſa præibat Imperatori in thronum nuptialem, vt in abſcondito, quaſi non viſa populis, tenuibus textis confertim quaſi de induſtria diſtinctis. Conſule Simocattam lib. 1. c. 10. Candidus in hiſtoria Gotthica apud Photium p. 108. ὅτι ἀδαούλφῳ σπουδῇ καὶ ὑποθήκῃ κανδιδιανοῦ, ὁ πρὸς πλακιδίαν συντελεῖται γάμος, &c. ἐπὶ τῆς πόλεως ναρβῶνος ἐν οἰκίᾳ ἰγγενίου τινὸς πρώτου τῶν ἐν τῇ πόλει. ἔνθα προκαθεσθείσης πλακιδίας, ἐν παστάδι τε ῥωμαϊκῶς ἐσκευασμένῃ καὶ σχήματι βασιλικῷ, συγκαθέζεται αὐτῇ καὶ ἀδαούλφος, ἐνδεδυμένος χλανίδα, καὶ τὴν ἄλλην ῥωμαίων ἐσθῆτα. ἐν οἷς μετὰ τῶν ἄλλων γαμικῶν δώρων δωρεῖται ἀδαούλφος καὶ ν. εὐειδεῖς νεανίας σηρικὴν ἐνδεδυμένους ἐσθῆτα, φέροντες ἑκάστου ταῖς χερσὶν ἀνὰ δύο μεγίστους δίσκους, ὧν ὁ μὲν χρυσίου πλήρης, ὁ δὲ τιμίων λίθων, μᾶλλον δὲ ἀτιμή-

των ἐτύγχανεν, &c. εἶτα λέγονται ἐπιθαλαμίοι, ἄτταλου πρῶτον εἰπόντος, εἶτα ῥουστακίου, καὶ φοιβαδίου, καὶ συντελεῖται ὁ γάμος παιζόντων, καὶ χαιρόντων ὁμοῦ τῶν τε βαρβάρων, καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς ῥωμαίων. Quod nuptiæ Ataulphi cum Placidia ſtudio candidiani celebratæ ſunt Narbone in domo ingenui cuiuſdam principis in vrbe viri. Vbi cum prſediſſet Placidia in lecto Romano more ſtrato, regio apparatu Ataulphus cum ea ſedit, chlamyde amictus, & omni alio Rom. habitu. Inter quæ cum aliis donis nuptialibus dedit Ataulphus, 50. ſpecioſos iuuenes ſerica veſte indutos, quorum ſinguli duos magnos ferebant diſcos, alterum auro plenum, alterum lapillis impenſi pretii. Poſtea cãtati epithalamii cantus, Attalo primo canente, deinde Ruſtacio & Phœbadio, & fiunt nuptiæ magna omnium lætitia. Romæ olim tabulæ ſignabantur, nouæ nuptæ à patribus, aut proximis tradebantur, auſpices adhibebantur, tædæ, coronæ, flores, conuiuia, lecti geniales fuere. Catullus in nuptiis Pelei,

Puluinar vero Diuæ geniale locatur
AEdibus in mediis, indo quod dente politum
Tincta tegit roſeo conchilis purpura fuco

Iuuenalis Sat. 2.

Signatæ tabulæ, dictum feliciter, ingens
Cœna ſedet, gremio iacuit noua nupta mariti.

Dio, ἐγήματο αὐτὴν κατὰ τὸ συμβόλαιον ἐκδόντος αὐτὴν τοῦ τιγελλίνου ὥσπερ ὁ γάμος ἐκέλευσε, καὶ τοὺς γάμους αὐτῶν οἱ ἕλληνες πάντες ἑόρτασαν. duxit eam vxorem ſecundum contractum Tigellino collocante eam in matrimonium, & eius nuptias Græci omnes celebrarunt. Domus tota

lauris obſita, tædis lucida obſtrepebat hymenæum. Tunc me gremio ſuo mater tolerans mundo nuptiali ornabat, ait Apuleius Mileſia 4. Lucan. lib. 2

Feſta coronato dependent limine ſerta,
Infulaq; in geminos diſcurrit candida poſtes,
Legitimæq; faces, gradibuſque acclinis eburnis
Stat thorus, & picto veſtes diſcriminat auro,
Turritaq; premens frontem matrona corona
Tralata vetuit contingere limina planta.
Non timidum nuptæ leuiter tectura pudorem
Lutea demiſſos velarunt flamea vultus.
Baltheus haud fluxos gemmis aſtrinxit amictus,
Colla monile decens humeris hærentia primis,
Suppara nudatos cingunt anguſta lacertos,
Non ſoliti luſere Sales, nec more Sabino,
Excepit triſtis conuiuia feſta maritus.

Statius lib. 1. Syluar.

Vix dum emiſſa dies, & iam ſocialia præſto
Omina, iam feſta feruet domus vtraq; pompa,
Fronde virent poſtes, & feruent compita flammis.

Principes ſæpe eadem die vxores duxere, & regia corona cinxere. Zonaras t. 3. p. 115. ταύτην καὶ τῷ γαμηλίῳ στεφάνῳ, καὶ τῷ βασιλικῷ διαδήματι ταινιοῖ. Olim adhibiti, qui obſignarent. Iuuenalis,

— *veniet cum ſenatoribus auſpex.*

Vet. gloſſ. auſpex, pronubus, παρανύμφιος. Noua nupta audiuiſſe auſpicum verba, ſubiſſe, ſacrificaſſe apud Deos, diſcubuiſſe inter conuiuas, ſuſcipiendorum liberorum cauſa conueniſſe dicebatur. Tacitus lib. 11. Annal. Adhibitis, qui obſignarent, velut ſuſcipien-

dorum liberorum cauſſa conueniſſe, atque illam audiſſe auſpicum verba, ſubiſſe, ſacrificaſſe apud Deos, diſcubitum inter conuiuas. lib. 15. Inditum Neroni flammeum, miſſi auſpices duo, & genialis thorus, & faces nuptiales. Aurum videtur oblatum in nuptiis. Ammianus lib. 14. Quidam vigore artuum imminuto rogati ad nuptias, vbi aurum dextris manibus cauatis offertur, impigre vel vſque ſpoletium pergunt. Ad ſportulas nuptiales reſpexit. An Caligula matrimonia contraxerit turpius, an dimiſerit, an tenuerit, non eſt facile diſcernere. Liuiam Oreſtillam C. Piſoni nubentem, cum ad officiũ & ipſe veniſſet, ad ſe deduci imperauit, intraque paucos dies repudiatam biennio poſt relegauit, quod repetiiſſe vſum prioris viri tempore medio videbatur. Alii dicunt, adhibitum cœnæ nuptiali mandaſſe ad Piſonem contra accumbentem, noli vxorem meam premere, ait Suetonius. Heliogabalus duxit Corneliam Paulam. In nuptiis non Senatus modo, & equeſter ordo, ſed & vxores ſenatorum quandam largitionem acceperunt, & populus centum quinquaginta drachmis, & milites ducentis quinquaginta conuiuio excepti ſunt, gladiatorum munus fuit, cum ipſe togam prætextam induiſſet. Xiphilinus, ἤγημε κορνηλίαν παῦλαν. ἐν δ' οὖν τοῖς γάμοις οὐχ ὅπως ἡ γερουσία, ἥτ' ἱππάς, ἀλλὰ καὶ αἱ γυναῖκες αἱ τῶν βουλευτῶν διανομήν τινα ἔλαβον, ὅτε δῆμος πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν δραχμάς, καὶ οἱ στρατιῶται ἑκατὸν πλείοσιν εἱστιάθησαν. Cum nuptiæ Antonini filii Seueri, & Plantillæ filiæ Plautiani factæ ſunt, Plautianus filiæ ſuæ tot ac tanta dedit, quanta quinquaginta reginis ſatis eſſent. Vidimus ea per forum

rum

ſorum ferri in palatium, conuiuioque inter iſta ſumus accepti, partim regio, partim barbaro, cocta omnia, quæ ſolent & cruda, viuentiaque, & alia cum accepiſſemus. ἐποιήθησαν δὲ οἱ γάμοι τοῦ τε ἀντωνίνου τοῦ υἱοῦ τοῦ σεβήρου, καὶ τῆς πλαυτίλλης τῆς τοῦ πλαυτιανοῦ θυγατρὸς. καὶ τοσαῦτα τῇ θυγατρὶ οὗτος ἔδωκεν, ὅσα καὶ πεντήκοντα γυναιξὶ βασιλίσσαις ἤρκησαι ἄν, &c. Claudianus in nuptiis Honorii & Mariæ,

Dixit, & ornatus dederat quos nuper ouantes
Nereides collo, membriſque micantibus aptant.
Ipſa caput diſtinguit acu, ſubſtringit amictus,
Flammea virgineis accommodat ipſa capillis.
Ante fores iam pompa ſonat, pilentaque ſacram
Præradiant ductura nurum. calet obuius ire
Iam princeps, tardumque cupit diſcedere ſolem.
Candidus interea poſitis exercitus armis
Exultat ſocerum iuxta, nec ſignifer vllus,
Nec miles plumæ flores diſpergere ritu
Ceſſat, purpureoque ducem perfundere nimbo.
Hæc quoque vel..ti lauro, myrtoq; canebant.

Moris fuit, vt capilli vnguento illinerentur, thalamus ſertis ac coronis redimeretur, ipſæ veſtes cocco ſpargerentur. Capella lib. 2.

Nunc thalamum redimere iuuat, tu ſerta probato.

Ouidius in Cydippe,

Sæpe coronatis ſtillant vnguenta capillis,
Et trahitur multo ſplendida palla croco.

Tertullianus lib. de corona, coronant & nuptiæ ſponſas. Apul. lib. 4. Tabulis nuncupatis maritus ad nuptias officio frequenti agnatorum ſtipatus, templis victimas mactabit. Lætitiam in nuptiis graphice de-

pingit Euridides in Aulide,

τίς ἄρ' ὑμέναιος διὰ λωτοῦ λίβυος,
μετά τε φιλοχόρου κιθάρας,
συρίγγων θ' ὑπὸ καλαμόεσσαν
ἔστασαν ἰαχὰν?
ὅτ' ἀνὰ πήλιον αἱ καλλιπλόκαμοι
πιερίδες ἐν δαιτὶ θεῶν
χρυσεοσάνδαλον ἴχνος
ἐν γᾶ κρούουσαι
πηλέως εἰς γάμον ἦλθον
μελῳδοί.

Quis ſane hymenæus per Libycam è loto tibiam, cum cithara choros amante & fiſtulis, ſonitum dedit ex arundinibus. Quando pulchre cincinnatæ pierides per Pelium montem inter Deorum epulas veſtigia cum aureis ſandalis in terra pulſantes, ad nuptias Pelei melos canentes venerunt. Sidonius ep. 5. lib. 1. Interueni nuptiis patricii Ricimeris, cui filia perennis Auguſti in ſpem publicæ ſecuritatis collocabatur. Vix per omnia theatra, macella, prętoria, fora, templa, gymnaſia, thalaſſia, Feſcenninus explicaretur. Iam quidem virgo tradita eſt, iam corona ſponſus, iam palmata conſularis, iam cyclade pronuba, iam toga ſenator honoratur, iam penulam deponit inglorius, & nondum cuncta thalamorum pompa defremuit, quia nec dum ad mariti domum noua nupta migrauit. Virgines autem tradebantur à patribus, aut iis, qui proxime locum patris tenerent. Quintil. Declamat. 306. Vis ſcire quid ſint nuptiæ? Aſpice illam virginem, quam pater tradidit, euntem die cele-

bri, comitante populo. Idem legatur Declam. *247.* *291.* Tertul. de velandis virginib. Et ideo penes Iſrael illicitum eſt ad virum tradere, niſi poſt conteſtatam ſanguine maturiratem. Saluianus Hypatio & Quietæ. A vobis ſum viro tradita, à vobis coniugi mancipata. Sponſo, inquam, vel paranymphis, à patre ſponſa tradita, vt Burchardus lib. *9* c. 2. legis Langobard. tit. *67.* §. *3.* & tit. *66.* § 2. Feſt. Nubentibus depoſitis prætextis à multitudine puerorum obſcæna clamantur. Prætextam virgo deferebat ad fortunam virginalem. Innubere ſponſæ dicebantur, quæ ad domum viri tranſirent, Nonius, puellæ in Græcia curru vehebantur in domum viri. Euripides in Helena, *καὶ λαμπάδων μεμνήμεθα, ἃς τετραόροις ἵπποις ἐξάγων παρέφερον. σὺ δ' ἐν δίφροις σὺν τῷδ' ὦ νύμφη δῶμα ἔλιπες ὄλβιον.* Meminimus lampadum, quas equis quadriiugis currens ferebam. Tu autem curru nympha cum ſponſo iſto domum felicem reliquiſti. Iſæus in Cirrone, *ἐκδίδωσιν αὐτὴν Ναυσιμένει Χολαργεῖ σὺν ἱματίοις καὶ χρυσίοις, πέντε καὶ εἴκοσι μνᾶς ἐπιδούς.* Pater collocat eam Nauſimeni Præfecto agminis cum veſtibus & aureis, viginti quinque minas adiungit. De nuptiis Imperatoris Conſtantinopolitani, legendus Codinus libro de offic. conſt. De lætitia in nuptiis Mauricii legendus Euagrius lib. *6.* c. I. Apuleius Apologia 2. In nuptiis diuites largitionem nummorum faciebant in plebem. Conuiuium in nuptiis iam olim vſurpatum diſcas è c. *14.* Iudic. vbi Samſon vxore ducta *ἐποίησεν ἐκεῖ πότον ἡμέρας ἑπτά, ὅτι οὕτως ἐποίουν οἱ νεανίσκοι,* fecit epulum dies ſeptem, quia iuuenes ita ſolebant. Polyænus lib. 4. Nicæa *ἀσμένη μειρακίῳ βασιλεῖ καὶ πρὸς γάμον αὐτὴν*

ἀπέδωκεν. volẽtem ſe regi Demetrio adoleſcenti ad nuptias tradidit, quia ſui iuris erat, non ſub manu patris, aut cura parentum. ἦν θυσία μεγαλοπρεπὴς, πανήγυρις ἑλληνικὴ, Ἀμοιβεὺς κιθαρῳδεῖν ἔμελλε, πολλὴ σπουδὴ πρὸς τὴν θέαν ἦν. τὴν νικαίαν αὐτὴν ἐν φορείῳ βασιλικῶς κεκοσμημένῳ τρυφῶσαν, καὶ θρυπτομένην δορυφόροι προεξέπεμπον. ἐς δὲ τὸ θέατρον εἰσιούσης. Erat ſacrificium magnificum, celebritas græcanica, Amœbeus cithara canere debebat, ſummo ſtudio ibatur ad ſpectaculum. Niceam ipſam in lectica regio more ornata delitiantem ſatellites deducebant. Cum autem iniret in theatrum. Antiſthenes Rhodius cum nuptias filiæ ſuæ celebraret, epulum dedit ciuibus in angiportibus, in quibus ſinguli habitabant, & currus ſponſam ſequebantur 800. Adhæc non ſolum equites ex vrbe Acragante, ſed & multi ex finitimis vrbibus vocati ad nuptias deduxerunt ſponſam. Aiunt fuiſſe magnificentiſſimum hominis apparatum. Aras in omnibus templis, & in angiportibus per omnem ciuitatem lignis impleuit. Vide nuptias magnificentiſſimas apud Diodorum Siculum lib. 13. Deſponſata erat Maximo juniori junia Fadilla proneptis Antonini. Manſerunt apud eam arræ regiæ, monolium de albis nouem, reticulum de praſinis vndecim, dextrocherium cum coſtula de hyacinthis quatuor, præter veſtes auratas, & omnes regias, ait Capitolinus. annuli à ſponſis puellis dati pro arris. Priſcus Rhetor in hiſt. Attila dixit Honoriam εἶναι αὐτῷ ἡρμοσμένην πρὸς γάμον τεκμήριον ποιούμενος τὸν παρ' αὐτῆς πεμφθέντα δακτύλιον. De Meſſalinæ nuptiis Iuuenal. ſ. 10.

— *dudum ſedet illa parato*

Flammeolo, Tyriuſque palam genialis in hortis
Sternitur, & ritu decies centena dabuntur
Antiquo.

S. 6. *Longa per anguſtos figamus pulpita vicos,*
Ornentur poſtes, & grandi ianua lauro.
—— necte coronam
Poſtibus, & denſos per limina tende corymbos.
—— nec illud
Quod prima pro nocte datur cum lance beata.
Dacicus, & ſcripto radiat Germanicus auro.

Aliquot ſolidi dabantur nouæ nuptæ pro prima nocte, ait vetus Interpres. lib. 6. Epigram. græcor. fit mentio annuli nuptialis,

χεῖρα περισφίγξω χρυσοδέτῳ σπατάλῃ.

Coronatum ſponſum oſtendit Sidonius lib. 1. ep. 5. Artemidorus lib. 2. c. 54. καὶ γὰρ τὰ αὐτὰ ἀμφοτέροις συμβαίνει, τῷ τε γαμοῦντι, καὶ τῷ ἀποθνήσκοντι, οἷον προπομπὴ φίλων ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, καὶ στέφανοι, καὶ ἀρώματα, καὶ μύρα, καὶ συγγραφὴ κτημάτων. eadem eueniunt nubenti & morienti, vt deduci ab amicis, viris & mulieribus, & coronæ, & aromata, & vnguenta, & deſcriptio opum. Liceat hic mihi pauca de nuptiis ſubiungere, quæ forte ab aliis, qui multa in hoc argumentum congeſſerant, minus ſunt animaduerſa. Sacrificia ante omnia in nuptiis vſurpata ſunt. Seruius ad lib. 3. Æneid. Apud veteres neque vxor duci, neque ager arari ſine ſacrificiis peractis poterat. Plaut. Aulular. ſponſus ait, eo lauatum, vt ſacrificem. Heſychius προτέλεια ἡ πρὸ τοῖς γάμοις θυσία καὶ ἑορτή. τέλος γὰρ ὁ γάμος ἀπὸ τοῦ εἰς τελειότητα ἄγειν. Protelea ſacrificium & celebritas ante nuptias.

maluiſſem περὶ τῶν γάμων. τέλος enim nuptiæ, quod ad perfectionem deducant. κτυπίων τῶν ἐπικρουμάτων τοῦ θαλάμου ἃ ἐπικτυποῦσι ἔξωθεν ὅταν συγκατακλίνηται τῷ νυμφίῳ ἡ γαμουμένη. κτυπία ὁ ἐπιθαλάμιος κτύπος. Ctypia ſonitus, qui fit ad thalamum. teſtarum crepitus, quos foris edunt, cum nupta cum ſponſo in lecto collocatur. προγάμια γαμήλια, Plutarchus in Eroticis. ἕως ἡ κόρη κατὰ τὰ πάτρια ἐπὶ τὴν κισσήεσσαν καλουμένην κρήνην κατίῃ, ταῖς νύμφαις τὰ προτέλεια θύουσα. Donec puella ſecundum patriæ morem ad hederis veſtitum fontem deſcendat, nymphis protelea ſacrificatura. Pollux lib. I. c. 3. τὸ ἐπίβλημα τῆς γυναικὸς ἑανὸς καὶ καλύπτρα, τὸ δὲ παρὰ τῇ εὐνῇ παραπέτασμα παστός. ὕπερον δὲ ἐξέδουν περὶ τοῦ θαλάμου. ὥσπερ καὶ κόσκινον ἡ παῖς ἔφερε. ἡ περὶ γάμου θυσία προτέλεια, καὶ προγάμεια. προτελεῖσθαι δὲ ἐλέγοντο οὐ μόνον αἱ νύμφαι, ἀλλὰ καὶ οἱ νυμφίοι. Operimentum nuptæ, eanus & calyptra, peplus ſeu flammeum, velum lectum ambiens paſtos. Piſtillum alligabant ante thalamum, puella ferebat cribrum. Sacrificium ante nuptias protelea, progamea. Initiari ſacrificiis illis dicebantur & ſponſæ & ſponſi, matrimonium dicebatur τέλειον perfectum. Coniugium ἥρα τέλεια, à Iunone, quam virgines illis ſacrificiis placabant, vt & Dianam, & parcas. Comæ primitias Deabus illis virgines dicabant. Quæ primo nubit πρωτόποσις dicitur. προαύλιας dies, qui nuptias antecedit, ἐπαύλια repotia, dies poſt nuptias. ἀπαύλια dies, in qua ſponſus in ſoceri ædibus cum ſponſa conſueſcit. Apauliſteria veſtis eſt, quæ ſponſo à ſponſa eo die muneri datur. Paranymphus, nympheuta, parochus dicitur pronubus. bigis, vt plærumque ſponſæ tranſibant in domu

viri. καλοῦνται δὲ καὶ δᾶδες νυμφικαὶ, καὶ στέφανος, καὶ στολή. faces quæ-dam nuptiales dicuntur, corona nuptialis & ſtola. ἀνακαλυπτήρια ἡμέρα ἐν ᾗ ἐκκαλύπτει τὴν νύμφην ὁ νυμφίος, anacalypteria dies, qua ſponſus ſponſam retegit. Imo & dona ſponſi ad ſponſam eo nomine dicunt anacalypteria, & ἐπαύλαια, vt Suidas. ἀταύρωτος γυνὴ ἄζυξ, καὶ παρθένος, ἁγνὴ καὶ ἄμικτος, ἄζυγος. non experta virum puella. ἀθίκτορες ἀνέπαφοι, παρθένοι ἄνανδροι. virgines intactæ. τὸ δὲ ἐπιθαλάμιον ᾄδουσι αἱ παρθένοι πρὸ τοῦ θαλάμου, ἵνα τῆς παρθένου βιαζομένης ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς μὴ φωνὴ ἐξακούηται. Epithalamium canunt virgines ante thalamum, vt cum virgini vis offertur à viro, eius vox non audiatur. Gallieni epithalamium eſt, quod inter centum Poetas præcipuũ fuit. Nam cum fratrum ſuorum filios iungeret, omnes Poetæ græci, latinique (lego, omneſque Poetæ) epithalamia dixiſſent, idque per dies plurimos, quum ille manus ſponſorum teneret, vt quidam dicunt, ſeptus, ita dixiſſe fertur. (expungo vocem ſeptus)

Ite ait ô pueri, pariter ſudate medullis
Omnibus inter vos, non murmura veſtra columbæ,
Brachia non hederæ, non vincant oſcula conchæ.

Iſidorus ἐπίβλημα capitis, flameum Mauorte virginale vocat. Maforte operimentum capitis muliebris. κοιτωνοφύλαξ, νυμφαγωγὸς τοῦ κοιτῶνος ἐπιμελουμένη, mulier lecti cuſtos. Motinus Deus in cuius ſinu pudendo nubentes prę́ſident, vt illarum pudicitiam prælibaſſe videretur. Lactant. lib. 1. c. 20 λουτρά τις κομίζουσα λουτροφόρος, ἀθλῶσι μὲν ἐκ τῆς καλλιρόης, εἶτ' αὖθις ἐκ τῆς ἐννεακρούνου κληθείσης, Aquigerula mulier lauacra ferens, latini aquariolá vocitarunt. Athenis ex Callirhoe hauriunt fonte,

deinde ex eo, quem enneacrunon vocant. De Hymenæo Tzetzes Chiliade 13. οἱ δὲ ἄττικον ὑμέναιον εὑρεῖν παρθένους τινὰς λῃσταῖς ἀφηρπαγμένας, ὥσπερ ἐν γάμοις ἐπεισε νομίμοις ἁρμοσθῆναι. ἔκποτε δὲ ὑμέναιον παρὰ γένει τῶν ἑλλήνων εἰώθασιν ἐπᾴδεσθαι τοῖς χρόνοις τοῖς τῶν γάμων ὁ μὲν (non τοῦ) ἐξαπευχόμενοι ἀφάνισιν τῶν γάμων, ὁ δὲ (non τὴν) τὴν τοῦ ἄττικου εὐχόμενοι ἔννομον συζυγίαν. Alii Atticum Hymenæum aiunt repperiſſe virgines quaſdam à prædonibus raptas, quibus perſuaſit, vt legitimis nuptiis copularentur. Ex eo moris fuit, vt Hymenæus Græcis caneretur in nuptiis, partim vt deprecarentur interitum nuptiarum, partim vt legitimam Attici illius copulam ſibi vouerent. Sponſi nuptiarum die aqua genitali lauabantur. Nonnus lib. 3. Dionyſiacon. ὅτι νύμφιον ἠθάδι θεσμῷ (non δεσμῷ) ζωογόνοις παρὰ γάμοιο καθικμαίνουσι λοετροῖς. Quia ſponſum more ſolemni ante nuptias lauant lauacris genitalibus. lib. 2.

ὠκεανοῦ καὶ δ' αὐταὶ
νυμφοκόμῳ τυφῶνι κομίσσατε σύγγονον ὕδωρ.

Ferte & ipſę cognatam Oceani aquam ad Typhonem ſponſæ ornatorem, vt eam lauet. Ignem quoque & aquam nuptiis præferri moris fuit in Græcia, ſi Valerius Flaccus audiendus lib. 8.

—— igne mpollux, vndamque iugalem
Prætulit, vt dextrum pariter vertatur in orbem.

Loquutus eſt ex more Rom. vt Varro lib. 4. de ling. Lat. Ignis & aqua in nuptiis in limine adhibentur, quod mas ignis, aqua fœmina. Heſychius ἔδνα φέρνη, τὰ ὑπὸ τῶν μνηστήρων ταῖς μνηστευομέναις διδόμενα. μείλια δὲ τὰ ὑπὸ τῶν γονέων τῆς γαμουμένης. Edna, ferne, qua à ſponſo dantur

ſperatæ

ſperatæ, Melia quæ à parentibus nuptæ. ἔδνιος χιτὼν ὃν πρῶτον ἡ νύμφη τῷ νυμφίῳ δίδωσι. ὀπτήρια τὰ ἐν τοῖς ἀνακαλυπτηρίοις διδόμενα δῶρα τῇ νύμφῃ. Opteria dona, quæ dabantur ſponſæ, cum retegeretur, vt Heſychius. θυρωρὸς ὁ τὴν θύραν τοῦ θαλάμου κλείων. Ianitor, qui claudit fores thalami. λυσίζωνος γυνὴ ἡ ἀνδρὶ πλησιάζουσα. αἱ γὰρ παρθένοι μέλλουσαι πρὸς μίξιν ἔρχεσθαι ἀνετίθεσαν τὰς παρθενικὰς αὐτῶν ζώνας τῇ ἀρτέμιδι. Luſizonos mulier virum experta. Puellæ enim cum ad ſponſum ituræ eſſent, zonas ſuas ſuſpendebant. Dianæ. Bœotis & Locris ara Dianæ eucleæ, & ſimulacrum in foro fuit, vbi nubentes viri & fœminæ ante nuptias ſacrificarent. Plutarchus in Ariſtide, βωμὸς ἀρτέμιδι εὐκλείᾳ καὶ ἄγαλμα παρὰ πᾶσαν ἀγορὰν, καὶ προθύουσι αἵ τε γαμουμένη, καὶ οἱ γαμοῦντες. Tibiæ in nuptiis adhibitæ. auctor ad Herennium lib. 4. Non illæ te nuptiales tibiæ eius matrimonii commonebant. Suidas λωτοὶ ἐπιθαλάμιοι. λωτοί.

ἤχουν, καὶ θαλάμων ἐπλαταγοῦντο θύραι.
διδύμους τε λωτοὺς τοὺς κεροβόας.

Loti ſonabant, & thalami fores ſtrepebant. Duplices lotos cornu clamantes. ἑσπέριοι λωτοὶ vocantur ibidem. Veſpertini loti, ſeu tibiæ. Heſychius μνήτεια γάμου δῶρα malim μνηστεῖα nuptiarum dona. μνήστωρ ὁ δοὺς τοῦ γάμου ἀρραβῶνα. μνῆστρον ὁ γάμου ἀρραβών. Mneſtor qui dat nuptiarum arrabonem, mneſtron nuptiarum arrabo. ἀθρήματα δῶρα πεμπόμενα παρὰ τῶν συγγενῶν ταῖς γαμουμέναις παρθένοις παρὰ λεσβίοις. Heſychius. Athremata Leſbiis dona, quæ mittuntur ab affinibus, virginibus nubentibus. Euripides in Aulide, ἔξαρχε κανᾶ. στεφανοῦ τε κρᾶτα, ὑμέναιον εὐτρέπιζε. καὶ κατασπείσας ἐγὼ νῦν ἤρι ὡς γαμου-

μῆλον. Incipe à Calathis, & primus è caniſtris coronam cape. caput coronato, Hymenæum inſtruito. Coronatam eam ego nunc adduxi, vt nupturam καὶ κατ' δῶμα λωτὸς βοάσθω, καὶ ποδῶν ἔστω κτύπος. tibia ſonet in ædibus, & pedum ſit ſtrepitus. Lucianus Sympoſio, ἐπὶ δὲ ζεῦγος ἀναθεὶς, ἐφ' οὗ τὴν νύμφην ἀπάξειν ἔμελλον. in plauſtrum impoſitus, in quod nympham abducturus eram. Clinis dicebatur ſtragulum in plauſtro, in quo ſedet nympha inter parochum & ſponſum. κλινὶς δὲ ἐπὶ τῆς ἁμάξης καταστρωννύμενον, ὅταν μετίωσι τὰς νύμφας, ἐφ' οὗ κάθηται ἡ νύμφη μεταξὺ τοῦ παρόχου καὶ τοῦ νυμφίου, ait Pollux lib.1. Nemo alius in plauſtrum inſilire auſus. Rex Ippoclus, quia in plauſtrum per iocum & luſum inſilierat, ab amicis ſponſi occiſus eſt, ait Euſtathius. Quæ Heſychius ſupra vocauit ἀνθήματα, Suidas vocat ἀναθέμματα, δῶρα τὰ διδόμενα ταῖς γεγαμημέναις. Suidas, ἐπαύλια τὰ μετὰ τὴν ἐχομένην ἡμέραν τῶν γάμων παρὰ τοῦ τῆς νύμφης πατρὸς δῶρα φερόμενα τῷ νυμφίῳ, καὶ τῇ νύμφῃ ἐν πομπῆς σχήματι. Epaulia dona, quę ſecunda die nuptiarum à patre ſponſæ dantur ſponſo & ſponſæ per ſpeciem pompæ. Puer enim dux eſt, amiculum album habens, & lampadem accenſam, poſt eum Canephora puella calathos ferens, deinde reliquæ ſequentes ordine ferentes aureos pelues, ſmegmata detergentia, ſellas, pectines, lectos, alabaſtros, ſandalia, thecas, vnguenta, interdum & ſimul ferunt dotem ſponſo. παῖς γὰρ ἡγεῖται χλανίδα λευκὴν ἔχων καὶ λαμπάδα καιομένην. ἔπειτα μετὰ τοῦτον κανηφόρος, εἶτα καὶ λοιπαὶ ἀκολουθοῦσαι ἐφεξῆς φέρουσαι χρυσία, λεκανίδας, σμήγματα, φορεῖα, κτένας, κοίτας, ἀλαβάστρους, σανδάλια, θήκας, μυραλοιφεῖα pigmenta, ἐνίοτε δὲ καὶ τὴν προῖκα τῷ νυμ-

φίῳ φέρουσι. Hæc è Græcis auctoribus attulimus, quibus pauca quædam è Latinis ſubiiciemus. Sarracenis vxores mercenariæ ſunt conductæ ad tempus ex pacto, atque vt ſit ſpecies matrimonii, dotis nomine futura coniux haſtam & tabernaculum offert marito, poſt ſtatum diem ſi id elegerit diſceſſura, ait Ammianus lib. 14. Cum Alexandro nuberet Roxane, iuſſit Alexander afferri patrio more panem. Hoc erat apud Macedones ſanctiſſimum coeuntium pignus, quem diuiſum gladio vterque libabat, ait Q. Curtius lib. 8. Credo eos parco & parabili victu oſtendere voluiſſe iungentibus opes, quanto cõtenti eſſe deberent. ἐμβασικοίτης nouis nuptis thalamum ineuntibus præferebat facem, ait Petronius in Satyr. Nuptiarum pretia Gotthis equi argenteo colore veſtiti, quales decuit eſſe nuptiales, ait Caſſiodorus. Vſu, farre, coëmptione generalis lecti ſacramenta conducunt, habent ſperatas, habent pactas, habent interpoſitis ſtipulationibus ſponſas, vt Arnobius lib. 4. Sportula dabatur amicis à ſponſis. Symmachus lib. 3. e. 24. Nuptialem mihi ſportulam detuliſti. Lib. 4. ep. 24. Nunc honor ſportulæ ſuſcipiendæ, culmine tuo & more, & amore ſoluendus eſt, quia filius meus vxorem duxit. e. 55. Veritus ne à te nomiſma ante cenſum deſiderarem, potui iacturam ſportulę facere. lib. 9. e. 88. Honore Sportulæ te proſequor. Duos igitur ſolidos offerendos tibi miſimus, paruum munuſculum ſi æſtimetur pretio ſui, religioſum ſi amore. Croco lectus aſperſus, Martianus Capella lib. 9.

Conſcia iam Veneris noua ſerta parate Napeæ,

Crocumque lecto ſpargite,
Inq; thorum violas certatim fundite conchis,
Puluinar altum comite.

Vide ibidem elegans epithalamium. Nubentes oliua coronabantur. Sidonius

Tum Diua comes viridantis oliuæ
Pace ligat, nectit dextras, ac fœdera mandat.

Apulei. Mileſ. 4. Sponſum vnguentis madidum, coronis floridum. Plautus Caſina, ſed eccum progreditur cum corona & lampade. Sidonius lib. 1. e. 5. Iam corona ſponſus honoratur. Feſtus corollam nouæ nuptæ de floribus verbenis, herbiſque à ſe lectis ſub amiculo ferebant. Harmenopulus lib. 4. tit. 4. μηδεὶς μυστικῶς στεφανούσθω, ἀλλὰ παρὰ τῶν πλειόνων. Nemo clam coronetur ad nuptias, ſed in oculis plurium. Ornatur ſponſa apud Martianum Capellam lib. 1. Iuno quoque ex purgatioris auri ſplendente vena addiderat crinibus ſociale vinculum. Tritonia etiam interula reſoluto ricinio, ſtrophioque inſtar flammarum è cocco, atque ipſo ſacri pectoris amiculo virginem virgo cõtexit. Obſtetrices interdũ adhibitæ, quæ virginitatem ſponſæ explorarent. Auguſtinus lib. 1. de Ciuitate. c. 17. Obſtetrix virginis cuiuſdam integritatem manu velut explorãs ſiue maleuolẽtia, ſiue inſcitia, ſiue caſu dũ inſpicit, perdidit. Plaut. Caſina, villic⁹ hic cum corona candidè veſtitus, &c. Age tibicen ſuaui concentu concelebra omnẽ hanc plateã Hymenæo. Claud. li. 2.

Nunc ſociat flores ſeſeq; ignara coronat.
— libertatemq; comarum
Iniecta voluit tandem frænare corona.

Flammea ſollicitum præuelata pudorem.

ſtát pronuba iuxta,

Stellantes mox picta ſinus, tangenſque cubile

Omina perpetuo genitalia fœdere ſanxit.

Nicetas lib. 2. Alexii, ἦν οὖν ὅμαδος ἀνθρώπων θαλιαζόντων, κύμβαλα δὲ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς ἐκείνης ἀλαλάζοντα καὶ τύμπανα περικτυπούμενα καὶ ὀρχησταί τὼ πόδε περισαλεύοντες καὶ χορεῖ γυναίων τοῖς ὑμεναίοις προσφορα ᾄδοντες. ἡ δὲ γυνὴ τῶν νεονύμφων αἰδουμένη νόμον ἔσχε τὰ ὡς εἶχε τῶν παρακελευομένων. Phranzes lib. 3. c. 4. fit bulla aurea, cui manu ſua ſubſcripſit, vt filia regis eſſet ſibi vxor, & deſpoena Conſtantinopolis, & Imperator manu ſua eo vidente tres cruces cinnabari in fronte bullæ ad confirmationem pro cōſuetudine exprimit, bullamque auream in manus legato tradit. Idē c. 5. Cōmater tua vxor mea per meum compatrem poſtquam de dote rem confecimus, ſacraſque preces ſubarationis, & gaudia ſponſalia peregimus. lib. 2. c. 17. Duxi vxorem Helenam filiam Alexii Palæologi Exemplaconis, qui Canicleo præerat. Eius coniugii paranymphus Dominus meus Conſtantinus Deſpota fuit, qui pro conſuetudine Græcorum ſerta nobis impoſuit.

De nato Jmperatoris filio.

CAP. XLVII.

CVM Imperatori filius natus eſſet, vbique per vrbes dies feſti, celebritates, ludi, lucernæ accenſæ. Perſius Sat. 5. Statius lib. 4. Syluar.

Pande fores ſuperum, vittataq́; templa Sabeis

Nubibus, & pecudum fibris ſpirantibus imple.

Lactantius lib.6.c.2. Mactant opimas & pingues hoſtias Deo quaſi eſurienti, profundunt vina tanquam ſitienti, accendunt lumina velut in tenebris agenti. Caligula Cęſoniam enixam vxorio nomine dignatus eſt, vno atque eodem die profeſſus & maritum ſe eius, & patrem infantis ex ea natæ. Infantem autem Iuliam Druſillam per omnium Dearum templa circumferens, Mineruæ gremio impoſuit, alendamque & inſtituendam commendauit, vt Suet. Vulgo lætitiam patres natis filiis agitarunt, quia liberi munimenta familiæ. Tacitus lib.1. Annal. quo pluribus munimentis inſiſteret. Statius lib. 4. Syluar. quod alma prole fundaſti vacuos penates. Lycophron, στῦλοι γὰρ οἴκων παῖδές εἰσιν ἄρσενες. Idem, vocat Hectorem κίονα δόμων. Apuleius lib. 7. quę decimo ſtipendio familiam fundauerat. Statius lib. 4. Syluar.

—— niueo natorum pignore fultus.

Artemidorus lib.2.cap. 10. per columnas, κίονας, filii ſignificantur, Tacitus lib.5. hiſtor. non legiones, non claſſes proinde firma imperii munimenta, quam numerum liberorum, Euripides, φῦναι τυράννοις παῖδας ἔρυμα δώμασι. Naſci filios regibus munimentum domibus. Philoſtratus lib. 5. στηρίζεται δ' ἐπ' αὐτῶν, καὶ ἐπ' αὐτῷ οἱ παῖδες. Veſpaſianus innititur filiis, & filii innituntur in patrem. Ita & Seneca filios vocat adminicula Auguſti, Suetonius ſubſidia aulę. Idem in Galba, Quod vt nuntiatum eſt, deſpectui eſſe, non tam ſenectutem ſuam, quam orbitatem ratus, Piſonem pro concione adoptauit. Ideo Nerua διὰ τὸ γῆρας οὔπω καταφρονούμενος (deleo οὔπω) contemptui cum eſſet ob ſenium, ait Xi-

philinus,aſcendit in Capitolium , & Traianum adoptauit.lib.2. Anthol.ἕρκος ἐτύχθη πατρὶ τέκος. filius munimentum fuit patri,ac vallum. Lætitia autem non tantum ab Imperatoribus,ſed etiam à priuatis nata prole celebrabatur. Iuuenal.9.

Tollis enim,& libris actorum ſpargere gaudes
Argumenta viri. foribus ſuſpende coronas,
Iam pater es.

Statius lib.4.Sylu.

Nec ſolum feſtas ſecreta Neapolis aras
Ambiat,& ſocii portus,dilectaq; mitis
Terra Dicarchei,nec non plaga cara madenti
Surrentina Deo ſertis altaria cingat. Idem,
Feſtos cumulare altaribus ignes,
Et redimire chelyn,poſtesque ornare iuberet.

Marcus Philoſophus liberales cauſſas ita muniuit, vt primus iuberet apud Præfectos ærarii Saturni vnumquemque ciuium natos liberos profiteri intra trigeſimum diem nomine impoſito. Per prouincias tabulariorum publicorum vſum reſtituit, apud quos idem de originibus fieret,quod Romæ apud Præfectos ærarii,ait Capitol. Cum apud Pręfectum ęrarii more Romano profeſſus filium publicis actis nomen eius inſereret Gordianus,ait Capitol. in Gordiano. Epulum ſæpe publicum natali die dabatur. Euripid. Ione act.4.

κῆρυξ αὐδᾷ τὸν θέλοντα ἐγχωρείων
εἰς δαῖτα χωρεῖν.

Præco prædicato, vt qui ex indigenis voluerit,ad epulum veniat. Martianus Capel. lib.1. Natali die Pſychæ ad conuiuium corrogati multa contulerunt. Septima

nati Albini die hora conuiuii, quod natali pueri deputabatur, cum ei fierent nomina, vt Capitol. Cæſariana familia hoc ſpeciale habuit, vt paruuli domus eius in teſtudineis alueis lauarentur, ibidem Capitol. Iulia Auguſti filia cum Caium peperiſſet, βουθυσία τέ τις τοῖς γενεθλίοις αὐτοῦ ἀΐδιος ἐδόθη, καὶ τοῦτο μὲν ἐκ ψηφίσματος. ſacrificium natalibus eius auſpicatum datum ex ſenatuſconſulto. Dio lib. 54. Regis Perſarum γενέθλια πᾶσα θύει, καὶ ἑορτάζει ἡ Ἀσία, natales vniuerſa ſacrificiis celebrat Aſia, & ludis, ait Plato in Alcib. 1. Nicetas Chõniates, κατὰ γενέθλιον καὶ ὀνομαστήριον τοῦ παιδὸς ἡμέραν, ὡς εἴθισται παρὰ τοῖς βασιλεῦσι Ῥωμαίων τοὺς ἐντιμοτέρους τῶν πολιτῶν μετὰ κλάδων καὶ θαλλῶν εἰς δαῖτα ἐκάλει, Die natali pueri, & nominalibus, vt ſolemne eſt Romanorum regibus, honoratiſſimos ciues cum ramis & frondibus oleaginis ad epulum vocabat. Sozomenus lib. 6. λύχνους πολλοὺς ἀνὰ πᾶσαν τὴν πόλιν ἀνακαίοντες, Natali Imp. multas lucernas tota vrbe accendentes. Chryſoſt. homil. 3. ad c. 3. Matt. Solent reges nato ſibi filio indulgentiam in ſuo regno donare, ſed ante tranſmittunt exactores acerbiſſimos, qui omne, quod inuenerint, exigunt, ita vt indulgentia crudelior ſit, quam ipſa exactio. Gregor. Turon. lib. 6. hiſt. Cum natus eſſet filius Chilperico regi, iuſſit omnes cuſtodias relaxari, vinctos abſolui, compoſitiones negligentium fiſco debitas componi. Ephippus in Gerione apud Athençum lib. 9. ἔπειτα πῶς οὐ στέφανος, οὐδ' εἷς ἔστι πρόσθεν τῶν θυρῶν, οὐ κνίσα κρούει ῥινὸς ὑπεροχῆς ἄκρας ἀμφιδρομίων ὄντων ἐν οἷς νομίζεται ὀπτᾶν τε τυροῦ, καὶ χερρονησίτου τόμους. Deinde quomodo nulla corona eſt ad fores, non nidor pulſat ſummum narium faſti-

faſtigium Amphidromiis, in quibus ſolet aſſare ſegmenta caſei Cherroneſitæ. Amphidromiis enim epulum dabatur, fores puerperæ frondibus inumbrabantur, ipſa cramben comedere quaſi antidotum iubebatur. ταῖς τετοκυίαις κράμβη παρεσκευάζετο, ὥστε ἀντιφάρμακον εἰς τροφήν, ait ibidem Athenæus. Celebrabantur autem Amphidromia quinta die à partu. Suidas, ἀμφιδρόμια τὴν πέμπτην ἄγουσιν ἐπὶ τοῖς βρέφεσι, ἐν ᾗ ἀποκαθαίρονται τὰς χεῖρας, αἱ συναψάμεναι τῆς μαιώσεως, τὸ βρέφος περιφέρουσι τὴν ἑστίαν τρέχοντες, καὶ δῶρα πέμπουσι οἱ προσήκοντες σηπίας πολύποδας. Amphidromia celebrãt die quinta à partu, qua manus expurgant obſtetrices, & infantem circa focum circumferunt curriculo, & affines ſepias, ac polypodas domum mittunt. Heſychius ſeptima die Amphidromia ponit, δρομιάφιον ἡμέρα ἀμφιδρόμια. ἔστι δὲ ἡμερῶν ἑπτὰ ἀπὸ τῆς γενέσεως ἐν ᾗ τὸ βρέφος βαστάζοντες περὶ τὴν ἑστίαν γυμνοὶ τρέχουσι. Dromiaphion, dies, Amphidromia. Eſt autem à partu dies ſeptima, in qua puerum ferentes circa focum nudi currunt. Tertullianus lib. de Idololat. Septima die ſcribenda fata aduocant. Auſonius,

Me tibi, me patribus clarum decus eſſe profeſſus
Dictaſti fatis verba notanda meis.
Non ignota tibi noſtræ quoq; formula vitæ,
Signatis quam tu condideras tabulis.

Maribus nono die, fœminis octauo nomina ponuntur. Feſtus, Luſtricus infantium dies dicitur puellarum octauus, puerorum nonus, quia his luſtrantur, atque eis nomina imponuntur. Plutarchus in Romaïois cap. 102. τοῖς ἄρρεσιν ἐνναταίοις, θήλεσιν ὀγδόοις ὀνόματα τίθενται. Suetonius in Nerone c. 6. Eiuſdem futuræ infeli-

citatis ſignum die luſtrico exſtitit. Nam C. Cæſar rogante ſorore, vt infanti, quod vellet, nomen daret. Vet. gloſſ. Nominalia, ὀνοματοθέσια, Harpocration, pueris natis ſeptimam diem, & decimam ſacras ducebant, & nomina imponebant, alii ſeptima, alii die decima. τοῖς ἀποτεχθεῖσι παιδίοις τὰς ἑβδομάδας, καὶ τὰς δεκάτας ἦγον, καὶ τά γε ὀνόματα ἔθεντο αὐτοῖς, οἱ μὲν ἑβδόμῃ, οἱ δὲ δεκάτῃ. Heſychius decima die ſacrificamus, qua nomina infantibus imponunt. Ariſtoteles ſeptima die imponi ait. δεκάτῃ θύομεν, ᾗ τὰ ὀνόματα τοῖς βρέφεσιν ἐτίθεσαν. ὁ Ἀριστοτέλης ἑβδόμῃ φασί. Suidas, ἔθος τῶν παίδων γεννωμένων τοῖς Ἀθηναίοις τῇ δεκάτῃ τῶν νυκτῶν ἀπὸ τῆς γεννήσεως συγκαλεῖσθαι τοὺς πατέρας καὶ μητέρας οἰκείους, καὶ παρόντων ἐκείνων, τά τ' ὀνόματα τοῖς παισὶ τίθεσθαι, καὶ καλλιερεῖσθαι, ἔπειτα εὐωχεῖσθαι. Moris fuit, cum infantes nati eſſent, Athenienſibus, vt decima nocte à partu domeſtici patris & matris conuocarentur, & illis præſentibus nomina pueris ponerentur, perlitarentque, & poſtea epularentur. Iaſoni cum filius natus eſſet, & nomen ei eſſet ponendum, proceres ipſe Theſſaliæ vocauit, & vna fratrem Myrona, vt præeſſet celebritati. Tum in domum fratris profectus ab œconomis aliquot argenti talenta cum extorſiſſet, vt rediit, permiſit fratri, vt libationes ac ſacrificia inciperet, eique poteſtatem imponendi nominis fecit. τῷ ἀδελφῷ σπονδῶν κατάρχειν ἐπέτρεψε, καὶ κύριον αὐτὸν εἶναι τῆς θέσεως ὀνόματος, ait Polyænus. Nomina autem imponebant poſt ſeptimam diem, quia multi infantes ante ſeptimam diem morerentur, quæ ſi præteriiſſet, vitalem puerum eſſe rebantur. Ariſtoteles τὰ πλεῖστα δ' ἀναιρεῖται πρὸς τὴν ἑβδόμην, διὸ καὶ τὰ ὀνόματα τότε τίθενται, ὡς πι-

στεύοντες τότε μᾶλλον τῇ σωτηρείᾳ. Ariſtophanes in Auibus, ἐς δεκάτην παιδαρίου κληθεὶς ἔπινον ἐν ἄστει. vocatus ad decimum diem pueri bibebam in aſtu. Legatur eo loco Ariſtophanis Scholiaſtes. Euripides in Ægeo. τίσε μήτηρ ἐν δεκάτᾳ τόκου ὠνόμασεν. Quid te mater decima die infantem nominauit. Ariſtophanes, θύων τὴν δεκάτην ταύτης ἐγώ. Dea nundina à nono naſcentium die dicta, qui luſtricus dicitur, quo infantes luſtrantur, & nomen accipiunt, ſed is maribus nonus eſt, fæminis octauus, vt Macrobius lib. 1. Saturnal. c. 16. Phocas vetus Poeta

Inſuper his genitor nati dum fata requirit,
Populeam ſterili virgam mandauit arenæ,
Altior eminuit cunctis.

Natus ſi erat vitalis, aut ſublatus ab obſtetrice, vt auſpicaretur rectus eſſe, Diis coniugalibus Pilumno & Picumno in ædibus lectus ſternebatur, ait Varro lib. 2. de vita Pop. R. Naſcenti Dii quatuor præſtites, δαίμων, τύχη, ἔρως, ἀνάγκη, dæmon, fortuna, amor, neceſſitas, ait Macrobius lib. 1. Satur. c. 19. Naſcuntur vt plurimum infantes ſub auroram, ideo Nonnus in Dionyſ. ἠῶ λοχίην vocat, auroram quæ partubus præeſt. Recés nati in Græcia in apio, ἐν σελίνοις, ponebantur, Romæ humi, ſi vitales erant, tollebantur à parentibus aut patronis. Statius lib. 5. Syluar. — *tellure cadentem*
Excepi, fouiq; ſinu.

Lib. 2. *Natum protinus, atq; humum per ipſam*
Primo murmure dulce vagientem, blando Calliope
ſinu recepit.

Lib. 1. *Si me tellure cadentem*
Fouiſti gremio.

Suetonius Auguſto c. 5. ſe eſſe poſſeſſorem ac velut æditum ſoli, quod primum D. Auguſtus naſcens attigiſſet. in Nerone c. 6. tantum quod exoriente ſole, pene vt radiis prius, quam terra contingeretur. Tertullianus, dum prima etiam conſtitutio infantis ſuper terram, ſtatim ei Deæ ſacrum eſt. Statinam Deam intelligit, cuius numine ſublatus ex terra puellus erigitur, vt rectus eſſe incipiat. Plinius lib. 7. c. 1. Hominem natum, & in nuda humo natali die abiicit. Natum vincula excipiunt, & omnium membrorum nexus, itaque iacens manibus pedibuſque deuinctis. Opem Deam rogabant, vt natos propitio ſinu exciperet, quod non antea vocem dari putarent, quam terram attigiſſent. Conſulatur Plinius lib. 7. c. 14. 19. vnde & Dea Leuana. Statius in Epicedio Glauciæ

— raptum ſed protinus aluo
Suſtulit exultans, ac prima lucida voce
Aſtra ſalutantem, dominus ſibi mente dicauit,
Amplexuſq; ſinu tulit.

Claudianus in Rufinum,

Quem prima meo de matre cadentem
Suſcepi gremio.

Terentius Adelphis,

Qui in ſuo gremio poſiturum puerum dicebat.

Lactantium lege lib. 1. Inſtitu. c. 16. Statius Epicedio in filium,

Meus ille meus, tellure cadentem
Excepi, & vinctum genitali carmine foui.

Qui non ſublati eſſent, pro reiiculis habebantur. Terent. Heautontimor.

Mihi magnopere interminatum, ſi puellam
Parerem, nolle tolli.

Proiectitiis ſuſpendebantur crepundia è collo, vnde agnoſci poſſent. Plautus rudente, Bulla aurea eſt pater, quam dedit mihi natali die. Terentius in Andria, & Heautontim. Ritum in natali Imperatorum explicat Nicetas lib. 5. Manuel. Cum Imperatrix partui propinqueſſet, diſpoſita eſt, & adornata purpura, (cubiculum fuiſſe oſtendimus, vbi parerent Imperatrices, quod non vidit Wolfius) ad partum ſuſcipiendum. Cum autem vrgerent dolores, & in purpura eſſet domina, aderat & Imperator, intuens & conſolans, & dolores eius leuans. τὸ δὲ πλέον τοῦ βλέμματος εἶχε πρὸς τοὺς ἀστέρας, καὶ τὸν καιρὸν καθ᾽ ὃν ἔμελλε τὸ παιδίον τεχθήσεσθαι. Oculi eius maxime ad aſtra erant intenti, & tempus, quo infans in lucem ederetur. Vt infans natus eſt mas, & ſcientia Matheſeos docuit diuitem fore, & vnigenitum, & patriti imperii ſucceſſorem, Deo grates gratiæ actæ, & ſubditi omnes plauſibus & voluptati indulgebant. Ipſe vero Imperator, vt diem natalem celebriorem redderet, ciues honoratiores vti moris erat, die nominalium ramos geſtantes conuiuiis excepit, & puerum Alexium nominauit. Anna lib. 6. Alexiad. ἐθέλοντες ποίγαρ οὖν τουτὶ τὸ παιδίον εἰς τὴν αὐτοκράτορος περιωπὴν ἀναβιβάσαι, καὶ κλῆρον οἱ αὐτῷ τὴν βασιλείαν ῥωμαίων καταλιπεῖν εἰς τὴν τοῦ θεοῦ μεγάλην περιωπὴν τοῦ θείου βαπτίσματος, καὶ τοῦ στέφους αὐτὸ ἀξιοῦσι. Conſtantinus Porphyrogen. Bulgari πρὸς τὸν ἄρχοντα σερβλίας συντεκνίαν ποιούμενοι καὶ ὅρκῳ βεβαιώσαντες μὴ παθεῖν τι. Bulgari cum principe Seruiæ per ſuſceptos è ſacro baptiſmatis lauacro

filios ſpiritalem affinitatem contraxerunt, & iureiurando firmarunt, ſe nihil durius paſſuros. Eius affinitatis per ſuſceptos ex ſacro fonte filios ſæpe meminit Phranſes.

De filiorum Imper. inſtitutione.

Cap. XLVIII.

IMperatorum ac regum liberi non in vmbra & otio, ſed in puluere ac ſole, inter arma, tubarumq; clangores ab ineunte ætate alebantur. Apud Perſas certe cum filius regi natus eſſet, ait Plato, lib. 1. Alcibiad. publica lætitia, feſtiuitaſque agebatur. Deinceps autem eo viuo, qui primogenitus erat, quotannis regii natales tota Aſia ſacrificiis, ludiſque celebrati ſunt. Alebatur autem non à muliere, ſed ab eunuchis omnium honeſtiſſimis & optimis, qui vt natus infans regia forma eſſet membrorum directione, ac conformatione laborabant. Cum puer ſeptimum annum attigiſſet, equitare diſcebat, venarique. Anno ætatis 14. pædagogis in diſciplinam traditus, viris quatuor è tota Perſide lectiſſimis, quorum vnus ſapientiſſimus Zoroaſtri Oromazi magiam docebat, qui Deorum cultus dicitur, & muneris regii partes oſtendebat. Alter iuſtiſſimus iuſticiæ & veritatis documenta tradebat. Tertius continentiſſimus eum ad temperantiam inſtituebat, vt voluptatum imperio duci ſe non pateretur. Quartus fortiſſimus eum intrepidum faciebat. ὁ δ' ἀνδρειότατος ἄφοβον, καὶ ἀδεᾶ παρασκευάζων, ὅτι δειλὸς ᾖ δοῦλον ὄντα, vt qui ſeruus ſit, ſi aliquo metu percellatur. Quod idem docet Clemens Alexander lib. 1. pædag.

c. 6. οὐκ ἔλαθον ἡμᾶς οἱ παρὰ πέρσαις καλούμενοι παιδαγωγοί, οὓς τέτταρας ἀριστίνδην ἐκλέγοντες ἐκ πάντων περσῶν τοῖς σφῶν αὐτῶν ἐφίστων παισί. Plutarchus in Artoxerxe ſacerdotem fuiſſe ait eum, qui magiam docuit Artoxerxem. ἱερεὺς δὲ ὁ μαγεύειν διδάξας τὸν ἀρτοξέρξην, καὶ τῆς νομιζομένης ἐν παισὶν ἀγωγῆς ἐπιστάτης γενόμενος. Plato tamen lib. 3. de legib. Cyrum arguit, qui filios ſuos mulierculis educandos tradiderit, ſed opinor ad annum vſque quintum aut ſeptimum. De Principis Rom. inſtitutione Iulianus orat. prima ad Conſtantium. Nimirum, inquit, tibi regia educatione opus erat, quæ partim corpus ipſum ad firmitatem ac robur, optimumque habitum ac pulcritudinem conformaret, partim animum ad fortitudinem, iuſticiam, temperantiam, ac prudentiam ſcite compararet. τῆς μὲν οὖν ἐπιμελείας τῆς περὶ τὴν ἰσχὺν οὐ τὸ πρὸς τὰς ἐπιδείξεις ἁρμόζον ἤσκησας ἥκιστα βασιλεῖ πρέπειν ὑπολαβὼν τὴν τῆς παλαίστρας καὶ εἰληφότων τὴν θρυλλουμένην εὐεξίαν. Igitur quo ad virium exercitationem attinet, non ea vſus es, quæ ad oſtentationem ſolam refertur. Neque enim decantatam illam corporis conſtitutionem, quæ Palæſtritarum propria eſt, regi conſentaneam eſſe iudicaſti, qui verorum certaminum particeps eſſe debeat. Cum illa ſomnum breuem, cibum tenuem deſideret, neque ipſum vel copia, vel qualitate, vel vſurpandi tempore cunctis eodem modo definitum. Tu vero parabili cibo ac vulgari contentus eras, cum per negotia capere liceret. Itaque ad comparandas vires exercitatione opus eſſe putaſti, quæ varia fuit & militaris, ſaltare in armis, decurrere, equitare, χορείαν τὴν ἐν ὅπλοις, δρόμον τὸν ἐν τούτοις, τὴν ἱππα-

καὶ τέχνην, in quibus ſingulis tantum conſequutus es, quantum cæterorum nullus. Ex iis enim alius pedes bonus eſt, malus eques, alius equeſtri ſcientia prædi- tus, pedeſtre ad certamen deſcendere veretur. tibi hoc vni palmare eſt, vt inter equites optimus ſis, & inter pedites robore omnes, & agilitate pedum ſuperes. καὶ ἐπίσκοπα τοξεύειν ἤσκησας, & ſagittas ad ſcopum diri- gere didiciſti. Claudianus Panegyr. Honorii tertium conſulis.

Mox vbi firmaſti recto veſtigia greſſu
Non tibi deſidias molles, nec marcida luxu
Otia, nec ſomnos genitor permiſit inertes,
Et cruda teneras exercuit indole vires.
Frigora ſæua pati, grauibus non cedere nimbis,
Æſtiuum tolerare iubar, tranſnare ſonoras
Torrentum furias, aſcenſu vincere montes,
Planiciem curſu, valles & concaua ſaltu,
Nec non in clypeo vigiles perducere noctes
In galea potare niues, nunc ſpicula cornu
Tendere, nunc glandes baleari ſpargere funda.
Quoq; magis nimium pugnæ inflammaret amorem,
Facta tui numerabat aui. Auſon. grat. act.

Cuius vnquam egreſſus auſpicatior fuit, aut inceſſus modeſtior, aut habitudo cohibitior, aut familiaris habitus condecentior, aut militaris accinctior. In exercendo corpore quis curſum tam perniciter incitauit? Quis palæſtram tam lubricus expediuit? Quis ſaltum in tam ſublime collegit? Nemo abductius iacula contorſit, nemo ſpicula crebrius iecit, aut certius deſtinata percuſſit, &c. Quum idem arcum intenderes,

& ha-

& habenas remitteres, aut equũ ſegnius euntẽ verbere concitares, vel eodem verbere intemperantiam coerceres, conſulatur eo loci Auſonius. Sagittæ Gratiani νοῦν ἔχειν dicebantur, quia deſtinata petebant. Sidonius Carm. 2.

At poſtquam primos infans exegerat annos
Reptabat ſuper arma patris, quanquam arcta terebat
Lamina ceruicem, gemina complexus ab vlna
Liuida laxatis intrabat ad oſcula criſtis.
Ludus erat puero raptas ex hoſte ſagittas
Feſtina tractare manu, captoſq; per arcus
Nunc tremulum tenero iaculum torquere lacerto,
Inque frementis equi dorſum cum pondere conti
Indutas chalybum ſaltu transferre catenas,
Inuentas agitare feras, & fronde Latentes
Quærere, deprenſas modo claudere caſſibus arctis,
Nunc toto penetrare veru, &c. Non principe noſtro
Spicula direxit melius Pythona ſuperſtans
Pæan cum vacua turbatus pene pharetra
Figeret innumeris numeroſa volumina telis.

Carm. 7.

— *lactantia primum*
Membra dedit niuibus, glaciemq; irrumpere plantis
Iuſſit, & attritas paruum ridere pruinas
Surgentes animi muſis formantur, & illo
Quo Cicerone tonas.

Euſebius l. 4. Conſtant. τὰ θεοσεβείας αὐτοῖς ἐνίει σπέρματα, θείοις μὲν παιδαγωγῶν μαθήμασι, διδασκάλους δ' ἐφιστὰς εὐσεβείᾳ δεδοκιμασμένους ἄνδρας, καὶ τῶν ἔξωθεν δὲ λόγων καθηγητὰς ἑτέρους ἥκοντας εἰς ἀχρὸν παιδεύσεως. ἄλλοι πολεμικῶν ἐξῆρχον αὐτοῖς μαθη-

μάτων; ἕτεροι δὲ πολιτικῶν ἐπιγνώμονας αὐτοὺς καθίστων; οἱ δὲ νόμων ἐμπείρους ἐργάζοντο. βασιλικὴ δ' ἑκάστῳ τῶν παίδων κεκλήρωτο παρασκευὴ, ὁπλῖται, δορυφόροι σωματοφύλακες, στρατευμάτων τε τάγματα παντοῖα. Conſtantinus filiis ſuis cultus Dei ſemina inſtillabat, promouens eos ad diuinas diſciplinas, magiſtris eos tradens, qui pietate probati eſſent, alios doctores liberalium artium litteris omnib⁹ excultos, alios rei militaris præceptores, quoſdam qui ciuilia negotia & leges eis traderent: vnicuique è filiis ſuus comitatus aſſignatus, armati, ſatellites, ſtipatores, & exercituum ordines omnes. De Theodoſio juniore Sozomenus lib. 9. ἱππικὴν μὲν ἐν τοῖς ὅπλοις, καὶ τοῖς λόγοις ἄσκησιν παρὰ τῶν ἐπιστημόνων ἐξεδιδάσκετο. περὶ δὲ τοὺς προόδους κόσμιος εἶναι, καὶ βασιλικὸς παρὰ τῆς ἀδελφῆς ἐρρυθμίζετο. Equeſtrem exercitationem in armis, & in ſermonibus à peritis docebatur. Soror eius Pulcheria eum formabat ad honeſtatem, & regiam maieſtatem, cum in publicum procederet Videor mihi audire Perſium canentem,

Exigite vt mores teneros ſeu pollice ducat,
Vt ſi quis cera vultum facit
Artificemq; tuum ducat ceu pollice vultum.

Fuit illa durior diſciplina Cimbrorum & Scytharum, de qua Sidon. in Panegyr.

Excipit hic natos glacies, & matris ab aluo
Artus infantum molles nix Cymbrica durat,
Pectore vix alitur quiſquam, ſed ab vbere raptus
Plus potat per vulnus equum.
Mox pugnam ludunt iaculis, hoc ſuggerit illis
Nutrix flaua iocos.

In Germania pueri per hyemem fluuios natatu transmittunt. Spartæ infantes rigida aqua lauantur, quod ab Italis factitatum, auctore Virgil. lib. 9. Æneid.

— natos ad flumina primum
Deferimus, rigidoque gelu duramus & vndis,

Qui morum Imperatoribus pueris erant rectores, qui præerant educationi, dicti Baiuli, quia infantes portarent. Cedrin. in Theodoſ. Præpoſitum & patricium Baiulum ſuum fecit Patriarcham. Moſchopulus, παιδαγωγὸς καὶ παιδοτρίβης ὁ λεγόμενος βαΐουλος. Scholiaſtes Oppiani lib. 1. Halieut. διδάσκαλοι κολασταὶ, ἐπίφοροι, ἐπιμεληταὶ αἰδοῦς καὶ τῶν φροντίδων. εἰσὶ δ' οἱ λεγόμενοι βαΐουλοι. Præceptores, caſtigatores, curatores pudoris & prudentiæ dicuntur Baiuli. Apud Codinum μέγας βαΐουλος. Mileſia 2. Apul. Ego ſum Byrrhena illa, cuius forte ſæpicule nomen inter tuos frequentatum educatores tenes. Mileſ. 10. Ad quendam compertæ grauitatis educatorem ſenem protinus refert. Iuſtinianus lib. 1. Inſtit. tit. Qui & ex quibus cauſis. Pædagogum aut nutricem, aut educatorem, alumnum, alumnamue. τιθηνών, τιθηνός. Tacitus lib. 1. Annal. Seianum rectorem Druſo Tiberius dedit. Vetus Inſcriptio rector morum Druſillæ. Sueton. Caligula Lollius comes ac rector Caligulæ. Lupus Abbas ep. 54. Monitores quos Baiulos vulgus appellat. Hincmarus epiſt. 2. ad Carol. Craſſ. c. 2. Regibus noſtris maturos ac prudentes, atq; ſobrios Baiulos conſtituite. Manuel Palæologus præceptis ad Ioannem filium vocat inſtitutores regios, παλαιοτέρους ἄνδρας θαυμασίους τῶν σῶν ἐθῶν διδασκάλους προσκτήσασθαι εἰς τὴν τῶν καλῶν θήραν. τίς γὰρ που κάλλιον γνοίη

πρὸς τὸ ἀγαθὸν χειραγωγῆσαι νεότητα τουτωνὶ τῶν εἰρημένων ἀνδρῶν φρονήσει τε καὶ ἐπιστήμῃ, καὶ σπουδῇ, καὶ εὐφυΐᾳ, καὶ φιλοτιμίᾳ πρὸς λογικήν τε καὶ πολιτικὴν μάθησιν τὸ λυσιτελὲς ζητησάντων. Viros ætate prouectiores, admirabiles, tuorum morum rectores poſſidere ad ea, quæ ſunt honeſta indaganda. Quis enim melius ſciat manu ducere iuuentutem ad bona, quam iſti viri prudentia, ſcientia, ſtudio, præclara indole naturæ, induſtria, inquirentes id, quod conducit ad rationalem & politicam diſciplinam. Mihi quidem, qui pater ſum, licet libere dicere quod ſentio, quæ res plurimum poteſt, & maxime neceſſaria eſt pædotribæ, inſtitutori, doctori, & omnibus adoleſcentium mores formantibus, cæteris vero non licet, τὸ γὰρ δὴ μετ' ἐξουσίας εἰπεῖν, ὃ πολλὴν τὴν δύναμιν ἔχει καὶ παιδοτρίβῃ, καὶ διδασκάλῳ, καὶ παντὶ διορθουμένῳ φύσεις νέων, ἢ πλάττοντι, ἐμοὶ μὲν ἔξεστι παντελῶς, ἐκείνοις δ' οὐδαμῶς. dixerat prius φέροντι δὲ τῇ ψυχῇ παιδείας οὐ φαῦλον μέρος ἐμπειρίαν τε τόξων, καὶ θήρας, ἦλθε μέν σοι παρ' ἡμῶν πρὸς ἅπαν στρατιωτικὸν ἐπιτήδευμα τὰ γιγνόμενα εὐθὺς νεὼς ἐκβάντι. Tibi, quam primum è mare exſcendiſti, à me præcepta data ſunt ad omnem militarem diſciplinam, cum iam animo percepiſſes non minimam inſtitutionis partem, ſagittandi & venandi artem. Mirifice mihi probatur dictum illud Manuelis palæologi, ὁποίους εἶναι θέλεις τοὺς ὑπὸ σε τεταγμένους, τοιόσδε δήπουθεν ἔσῃ τῷ τῶν ὅλων αὐτὸς δεσπότῃ. εἰ δὲ μὴ πολλὰ μὲν ὄντως πονήσεις, ὀλίγα δὲ πάντως ἀνύσεις. Quales tibi vis eſſe ſubditos, talem te Deo vniuerſi huius Domino prębeto. Alioqui multum laborabis, nec quicquam perficies. alterum præceptum eſt, σὲ περὶ πάντων ἄγειν δεῖ τὴν σὴν περὶ

πάντων ἄγουσαν ἐκκλησίαν. Tibi rebus omnibus anteponenda eſt eccleſia, quæ te quoque cunctis anteponit, & inſtar omnium eſt tibi ſecundum Deum. λειμῶνας μὲν ἄνθη κοσμεῖ, καὶ οὐρανὸν ἀστέρων χοροί, τὸ δὲ φιλαλῆθες ἄρχοντα. ᾧ δὲ φροντίς ἐστιν ἄληκτος, σώζεσθαι λαούς τε καὶ πόλεις, ὅτι κεν κεφαλῇ κατανεύσῃ πιστὸν εἶναι καὶ πολεμίοις. Flores ornant prata, & cælum chori aſtrorum, principem ſtudium veritatis. Ac nauium quidem robur in carina conſiſtit, ædium in fundamento, eius autem cui perpetua cura populorum eſt, & vrbium ſalus in hoc, vt quicquid adnuerit capite, vel ipſis ſeruetur hoſtibus, quod exiſtimare debeat, ne viuendum quidem ſibi violata fide. Alia præcepta ex eodem pete. Sed ad inſtitutorem redeamus, Marullus Græculus quidem, & nuperus, ſed non vſquequaque ineptus Poeta, libello de inſtitutione principis, poſt quartum ætatis annum,

Tradenduſque puer iam tum, vitæq; magiſtro
Spectatæ, & ſimul eloquii, rerumq; perito,
Qui grauis, & dudum neruoſo incoctus honeſto.
Hinc arte ingenioque, illinc præſtantibus actæ
AEtatis iuuet exemplis.
Atque ideo puerum à cœtu, & muliebribus arcent
Illecebris, reſideſque auertunt pectore curas,
Aut duro illum venatu, caſtoque labore
Syluarum exercentes.

Plura ex eodem auctore ſubiicerem, ni Græculus & nuperus eſſet. Monitores dicti, qui regunt mores principum. Aurelius Victor in Claudio c. 4. Stolidorum ingenia proinde agunt, vt monitores ſunt. In Valentiniano, ſi ei probatis, eruditiſque monitoribus vti

licuiſſet. Veteres gloſſ. magiſtrum morum vocant, αὐτόνομον. Sed ad cenſuram ad magiſterium pertinet. Sueton. in Auguſto c. 48. Rectorem ſolitus eſt apponere ætate paruis, ac mente lapſis, donec adoleſcerent aut reſipiſcerent, ac plurimorum liberos & educauit ſimul cum ſuis, & inſtituit.

De Equo Regio Imperat.

CAP XLXIX.

VT nemini fas in regia ſella ſedere, ita neque in regio equo, ſi regiis ephippiis ornatus eſſet. Purpureis ſtragulis, auro, gemmis inſignes erant equi Imperatorum, imo & conſulum, & iam olim virorum principum. Apuleius lib. 10. faleris aureis, fucatis ephippiis, purpureis tapetis, frenis argenteis, pictilibus baltheis, tintinabulis perargutis exornatum equum. Iliad. 4. Homer. ὡς δ' ὅτε τίς τ' ἐλέφαντα γυνὴ φοίνικι μιήνῃ μηονὶς, ἠὲ κάειρα παρήϊον ἔμμεναι ἵππων, κεῖται δ' ἐν θαλάμῳ, πολέες τέ μιν ἠρήσαντο ἱππῆες φορέειν, βασιλῆϊ δὲ κεῖται ἄγαλμα. Vt cum mulier Mæonis, aut Cara ebur ſanguineo oſtro violauit, vt eſſet equo antilena, & ad maxillas ornamentum, iacet autem in thalamo, multi equites illud ferre optarunt, ſed regi ornamentum ſeruatur. Conſulum equis inſignia fuere conſularia. Tacit. lib. 15. Turbatus equus, qui inſignia conſularia geſtabat, retro euaſit. Plutarch. Craſſo. ἵππος δὲ τῶν στρατηγικῶν ἐπιφάνως κεκοσμημένος βίᾳ συνεπισπάσας τὸν ἡνίοχον. Equus conſularibus inſignibus ſplendide ornatus per vim abripiens ſeſſorem Iulius obſequens equum Panſæ phaleratum. Dionyſ. Halycarn. lib. 10. ἵππους φαλάροις κεκο-

σημηιφόρους εὐπρεπέσι. Virgil. 3. Æneid.

— oſtroque inſignis & auro
Stat ſonipes, & fræna ferox ſpumantia mandit.

Statius lib. 9. Thebaid.

— equus quem diſcolor ambit
Tigris, & auratis aduerberat vnguibus armos.

Supra oſtendimus Romanos miſiſſe ad reges equos χρυσοχαλίνους, aurifrenes. Gregoras lib. 9. βασιλικοὺς ἵππους μετὰ τῶν ἐρυθρῶν ἐφεστρίδων. Regios equos cum ephippiis purpureis. Heſychio δερρϊστὴρ περιδέρραιον ἵππου monile equi. Codic. lib. 11. tit. 12. Nulli licere in frenis equeſtribus, ſellis & in baltheis margaritas, & ſmaragdos, & hyacinthos aptare, aliis autem gemmis frena & ſellas, & baltheos priuatis exornare permittimus. Regium equum graphice pingit Claudian.

Sanguineo virides morſu vexare ſmaragdos,
Et Tyrio dignum terga rubere croco. Item,
O felix ſonipes, tanti cui frena mereri
Numinis & ſacris licuit ſeruire lupatis
Accipe regales cultus, & crine ſuperbus
Erecto virides ſpumis perfunde ſmaragdos,
Luxurient tumido gemmata monilia collo,
Nobilis auratos iam purpura veſtiat armos,
Et medium te zona liget variata colorum
Floribus, & caſtæ manibus ſudata ſerenæ,
Perſarum gentile decus.

Virgil. lib. 7.

Inſtratos oſtro alipedes, pictiſque tapetis,
Aurea pectoribus demiſſa monilia pendent,
Tecti auro fuluum mandunt ſub dentibus aurum.

Claudian.lib.2.Stilic.

Spumis fumantem ſerica frena
Eucherius flectebat equum.

Virgil.lib.8.

Ducunt exſortem AEneæ, quem fulua leonis
Pellis obit totum præfulgens vnguibus aureis.

Claudian.Pan.Hon.4.Cos.

Vtq; tuis primum ſonipes calcaribus arſit
Igneſcunt patulæ nares, non ſentit arenas
Vngula, diſcuſſæq; iubæ ſparguntur in armos,
Turbantur phaleræ, ſpumoſis morſibus aurum
Fumat, anhelantes exſudant ſanguine gemmæ:
Ipſe labor, puluiſque decet confuſaque motu
Cæſaries, veſtis radiato murice ſolem
Combibit, ingeſto criſpatur purpura vento.

Codinus equos Imperatorum ornatos gemmis ad collum & pone ſellam ait, χαιώματα ἐπάνω τῶν σκαπουλίων ὄπισθεν τῆς σέλλας, ἐκ μαργάρων καὶ λίθων συγκείμενα. Ornamenta illa dicuntur χαιώματα, quia humeris hærent & collo, χαῖν ὤμους. Idem, ἔθος ἐστὶ καθ᾽ ἑκάστην ἑτοίμους εἶναι ἵππους ἑπτὰ οἳ καὶ καλοῦνται στρώσια, ἐκδεχομένους τὸν βασιλέα καβαλλικεῦσαι οἷς ἂν ἐκ τούτων βούλοιτο. οἱ δὲ λοιποὶ ἀκολουθοῦσι οἳ καὶ καλοῦνται συρτά. Moris eſt, vt cottidie ſeptem equi ſternantur, quæ dicta Stroſia, excepturi Imperatorem, quemcunque conſcendere velit, cæteri ſequuntur. dicta Syrta, ἀπὸ τοῦ σύρεσθαι, quia trahũtur habenis, Quem morem à Theophilo Imperatore ortum docet Codinus. παρασυρτάτοι famuli dicti, qui equos illos circumducebant. Nicephorus περὶ παραδρομ. πολ. cap. 11. ἀναλαμβανέσθω τὸν λαὸν αὐτοῦ καὶ τοὺς παρασυρτάτους. Seneſcente

ſcente imperio equis imperatoriis circum talos tibialia rubra alligabantur, quas metaxas rubras vocat Codinus. μικρὸν δ' ἄνωθεν τῶν ἀστραγάλων περιδεδεμένας μετάξας ἐρυθρὰς, ἅπερ ὀνομάζονται τούβια. Achmes c. 244. τούβια νέα, σκέπην τῶν σκελῶν interpretatur, tibialia noua, tegimen crurum. Idem c. 268. diſcrimen ponit inter τούβια & ὑποδήματα. Plaut⁹ in Querulo tubulos vocat. Omnino tubia iſta ſunt ſoleæ, quas inducebant equis. Plinius lib. 33. c. 11. Iumentis ſuis ſoleas aureas induebat Poppæa. Catullus,

Et ſupinum animum in graui derelinquere cæno
Ferream vt ſoleam tenaci in voragine mula.

Artemidorus ἔδοξέ τις ὑποδήματα ἵππου ὑποδεδέσθαι. viſus eſt quiſpiam ſibi ſoleis equi ſubligatum eſſe. veter. gloſſ. χαλινάρια τοῦ ὀναρίου, σαγμάτια, ὑποδήματα, κριθαί χόρτος. frena aſelli, ſella, ſoleæ, hordeum, fœnum, Pollux. Xiphilin. in Nerone τὰς ἡμιόνους σπαρτία ἐπίχρυσα ὑποδεδέσθαι. Poppæam mulis ſoleas inauratas induxiſſe. Claudianus

Ipſa manu volucres oſtro texebat & auro,
Frænaq;, quæ volucrem Xanthum, Baliumq; decerēt,
Æquore quæſitis onerabat ſedula gemmis.

Olim non habuere ἀναβολὰς, ſeu ἀναβολέας, ſtaphas, & ſtapedas vulgo dicunt, vel à ſtratoribus in equum efferebantur, vel ipſi inſiliebant, Plutarch. Craſſo, καὶ οἱ ἀναβολεῖς αὐτὸν ἀράμενοι περιεβίβασαν. Stratores eum in equum ſuſtulerunt. Euagrius lib. 3. c. 24. Theodoricus Gotthus ἀναβολῇ οὐκ εἰωθὼς χρῆσθαι τῷ ἵππῳ περιεσπάσατο. non ſolitus vti ſtapede aut ſtratore, in equum inſiluit. P. Diaconus lib. 17. Imperatoris equus, qui aureo erat

circumdatus ornatu. Claudianus de zona equi Arcadii,

Dumque auro phaleræ, gemmis dum frena renident,
Hac vterum zona cinge frementis equi.
Stamine reſplendens, & mira textilis arte
Baltheus alipedis regia terga ligat.

Spartianus ſtratorem vocat in Caracalla, Auctor vitæ S. Cypriani, equiſtratores. Anna lib. 1. Alexiad. τὸν ἱπποκόμον τοῦ Βρυεννίου ἵππον ἐπισυρόμενον τῇ τε ἀλουργῷ ἐφεστρίδι κεκοσμημένον, καὶ κατάχρυσα τὰ φάλαρα ἔχοντα. Equiſonem Bryennii equum trahentem ſella purpurea ornatum, & inauratis phaleris. Nicetas lib. 2. Andron. ἵπποι χρυσοφάλαροι βασιλικοί. lib. 3. Iſaaci, καὶ φάλαρα ὀξυβαφῆ αὐτῷ ἐνέδωκεν ἔχειν, καὶ ἐφεστρίδα τοιαύτην ἐν τῷ ἱππεύειν κεκτῆσθαι. Iſaacius Theodoro auunculo phaleras rubras habere permiſit (lego ἔχειν ὀξυβαφῆ rubro tinctas interpretor, quanquam acetum & rubrum & album eſt,) & ſellam coccinam inter equitandum poſſidere. ἐφεστρίδα ſellam interpretor, vel ephippia equi, quanquam ſagulum plerumque ſignificat, & chlamydem. Lib. 1. Alexii, ὁ μὲν ἵππος προσάγεται παρὰ τοῦ πρωτοστράτορος ἀπὸ τοῦ χαλινοῦ ἑλκυσθείς. equus adducitur, quem habena protoſtrator trahebat. Sapor quandiu vixit, incuruato Valeriano pedem ceruicibus imponens equum conſcendere ſolitus erat, ait Diaconus. Xenophon lib. de inſtitut. Cyri, ἵππον χρυσοχάλινον, καὶ ψέλλια, καὶ ἀκινάκην χρυσοῦν, καὶ στολὴν περσικὴν munera reges Perſarum amicis donant τίμια. Iulianus tertia orat. τὸ δὲ τῶν ἵππων νισαίων κάλλη, καὶ χρυσοκολλήτων ἁρμάτων ἀστράπτουσαν αἴγλην vocat. Moris Conſtantinopoli fuit, vt Imperator electo Pa-

triarchæ pedum aureum lapillis & margaritis diſtinctum, & electum equum de regis ſtabulo, ſella & phaleris, regificè & ſumptuoſe ornatum, albo & aureo ephippio tectum donaret, & Patriarcha illi inſidens è palatio toto procerum collegio ſtipante cum fauſtis acclamationibus in patriarchium reuerteretur, ait Phranz. lib. 3. c. 19. Pōtifex Rom. equitabat cum ephippio gemmis inſigni vt Imperatores, ait Balſamon lib. de Priuileg. Rom. Pontif. καὶ καβαλλικεύει μετὰ ἀληθινοῦ σελλοχαλίνου κατὰ τοὺς βασιλεῖς. Idem ἀληθινὰ πέδιλα vocat κοκκοβαφῆ, calceos cocco tinctos. Idem in Donat. Conſtāt. magni καὶ τὰ ἀξιώματα τῶν βασιλικῶν ἀλόγων, & ornamenta regiorum equorum. θεσπίζομεν καὶ τοῦτο ἵνα οἱ κληρικοὶ τῆς ἁγίας ῥωμαίων ἐκκλησίας καβαλλικεύωσι ἄλογα κεκοσμημένα δι' ὀθονίων λευκῶν. Decernimus & hoc, vt clerici eiuſdem ſanctæ eccleſiæ mappulis & linteaminibus, id eſt, candidiſſimo colore decoratos equos inequitent, vt Ado & Hincmarus: Anaſtaſius in Conone Papa, Conſtantinum Diaconum rectorem in patrimonio Sicilię conſtituit, ſed & mappulo ei ad caballicandum vti licentiam conceſſit. Mappulum vocat mappam albam, ſeu linteamen. Idem in Conſtantino. Pontifex autem & eius primates cum ſellaribus imperialibus, ſellis & frenis inauratis, ſimul & mappulis ingreſſi ſunt ciuitatem. Auctor viſionis S. VVelini Augienſis c. 12. & equis linteaminum ſubtiſitate candentibus. Strabus c. 21.

Et lini obſequitur candentia fila caballus
Plurimus, hunc ornat ſpecies fulgentis habenæ.

Balſamon in Donatione Conſtantini, ἡμεῖς δὲ διότι οὐκ

ἤθελεν ὁ ἅγιος σίλβεστρος ἐκ χρυσίου στεφάνου τὸν ὑπέρλαμπρον λῶρον τῇ ἁγίᾳ κεφαλῇ αὐτοῦ ἰδίαις χερσὶν ἐπιτεθήκαμεν, καὶ κρατοῦντες τὸν χαλινὸν τοῦ ἵππου αὐτοῦ στράτορος ὀφφίκιον ἐποιήσαμεν. Nos autem, quia ſanctus Sylueſter auream coronam repudiauit, Phrygium candido nitore ſplendidum eius ſanctiſſimo vertici manibus noſtris impoſuimus, & tenentes frenum equi ipſius ſtratoris officium exhibuimus. De Pipino certe Francorum rege, ſub quo beatiſſimi Papæ auctoritas ad hanc amplitudinem, in qua hodieque eſt, merito euecta eſt, verius ſcribunt Iuo Carnotenſis & Anaſtaſius, Rex deſcendens de equo ſuo cum magna humilitate terræ proſtratus eundem ſuſcepit Pontificem, cui & vice ſtratoris vſq; in aliquantulum locum iuxta eius ſellam properauit, & cum gloria ad palatium duxit. Anaſtaſius in Nicolao de Ludouico ſecundo. Auguſtus obuius in aduentum eius occurrit, frænumque Cæſar equi Pontificis ſuis manibus adprehendens pedeſtri more, quantum ſagittæ ictus extenditur traxit. Hermoldus lib. 1. c. 81. veniente Domino Hadriano in caſtra rex feſtinus occurrit, & deſcendenti de equo tenuit ſtrepam, duxitque per manum eum in tentorium. Cum dextram deberet tenere, ſtrepam tenuit ſiniſtram. Liber 1. Cerimoniarum Rom. eccleſ. ſect. 5. c. 4. Cæſar tradito ſceptro, & pomo vni ex ſuis præuenit ad equum Pontificis, & tenet ſtapham quoad Pontifex equum adſcenderit, & deinde accepto equi fræno, per aliquot paſſus ducit equum Pontificis. Gloſſæ Iſidori Phrygium de quo ſuperius egimus, interpretantur mitram. Balſamo Meleta de officio chartularii χρυσόπαστον λῶρον.

μετὰ χρυσοπάστου λώρου τὴν τοῦ ἁγίου σιλβέστρου κεφαλὴν καὶ τῶν μετ' αὐτὸν ἀρχιερέων τῆς ῥώμης κατακαλλωπίεσθαι. Sed extra plantam euagamur. Inter equos Imp. fuere Hermogeniani, & palmati, quos, ſi quis occupaſſet, pro ſingulis ſingulas auri libras ſoluebat, pro aliis ſex auri vncias. Erant enim alii etiam greges, vt Imperatores Arcadius, & Honorius A. A. Cæſario P. P. ſcribunt, C. Theod. de grege Dominio. Erant & equi canonici, pro quibus in ſingulos bini ſolidi comitibus ſtabuli pro ſportulis dabantur, ipſi equi vicenis & ternis ſolidis adęrabantur. l. 1. l. 3. C. Theodoſ. de equor. collat. Exigebantur illi equi à colonis & obnoxiis, l. 2. dicuntur illi equi curatoritio nomine flagitari. forte procuratoritio. quia lege prima dixerat, fraude procuratorum equos ipſos pro vicenis & ternis ſolidis offerri. l. 1. C. Theod. de equis cur. Palmatis & Hermogenis equos (lego, Hermogenianis equis) ex horreis fiſcalibus alimoniam pręberi decreuimus. Ibidem erant equi Hiſpani ſanguinis. Ibidem, Græcorum equorũ nomina mutari vetantur. Equos curatoricios commemorat Arcadius l. 29. C. Theod. de Annona & trib. Sunt illi quidem curules, ſed tamen à procuratoribus potius, quam à curſu eos dictos putem. Curules dicuntur l. 3. de ſpectac. exceptis ſenatoribus atque honoratis, ſed & his, qui prouincias adminiſtrant, veteranis etiam, qui ſub armis militia functi ſunt, cæteris equos alere nefas. l. 1. C. Theod. quibus equor. vſus. Interdum equi prouincialibus indicebantur, l. 15. C. Theod. de proximis comitib. diſpoſit.

reponebatur Præfecto cubiculi. ἡ δ' ἀξία τὴν ἐπιστήμην, καὶ τῶν οἰκειωμένων τῷ βασιλεῖ ἤδη δὲ καὶ πρωτοχιμωμένω προσεβάλετο. Protoſtrator Galliis dictus Mareſchallus, vt ſcribit Nicetas in Balduino Flandro. Μαρέσκαλκος ἦν τὸ ἀξίωμα ἀνήρ. δηλοῖ δὲ καθ' ἕλληνας ἡ φωνὴ πρωτοστράτορα. Spartianus in Caracalla, cum eum in equum ſtrator eius leuaret. Diaconus lib. 20. Rufus primus ſtratorum obſequii pone auream portam intrauit. Idem meminit Domeſtici ſtratorum, Theophylactum protoſpatharium, & primum imperialium ſtratorum fuiſſe ait. in vet. gloſſ. à ſtratura. στρατωρίκιον, locus editior, è quo ſtrator principem in equum ſubleuabat apud Codinum. στρατεύεια ἀλόγων σάγματα, ſtragulę veſtes in Lexico Cyrilli. Vetus Inſcriptio βασιλείου στράτωρος, καὶ δρουγγαρίου γεγονότος. VVarnefridus lib. 4. c. 27. de geſtis Langobard. A Foca, qui fuit ſtrator Priſci patricii, occiditur. Ioannes Curopalates in Theophilo πρωτοστράτωρα interpretatur, ἱπποκόμων πρῶτον in Theophilo. Codinus, ὅτε οὖν ὁ βασιλεὺς μέλλει τὸν ἵππον ἐπιβήσεσθαι, ὁ πρωτοστράτωρ ἀπὸ τοῦ χαλινοῦ λαβὼν σύρει τὸν ἵππον μέχρι τοῦ τετάρτου ἢ πέμπτου τῆς παλατίου αὐλῆς μέρους. Cum princeps equum inſcenſurus eſt, protoſtrator equum freno arrepto trahit vſque ad quintam ab aula partem.

De Carruca aurea Imperatoris.

CAP. LI.

CArpento vſi Imperatores, vt Amianus in Conſtantio, carpento vſi Præf. Præt. & Præf. vrbi, carrucis vſi vulgo viri honorati, carruca imperatoria au-

rea fuit. Paulus Diaconus lib. 23. Paſchalis feſtiuitatis ſecunda feria proceſſit Irene à ſanctis Apoſtolis in curru aureo vecta, qui quatuor albis equis trahebatur, & à quatuor patriciis tenebatur, Bardanio videlicet Prætore Traceſiorum, Siſinnio Prætore Thraciæ, Niceta Domeſtico ſcholarum, & Conſtantino Boyla iactans liberaliter Hypatiam. Idem lib. 17. Phocas introiuit in regalia ſuper imperialem ſedens carrucam. Simocata lib. 8. ἁρμαμάξην βασιλικὴν vocat, cui inſidens Phocas iniit in vrbem. Idem poſtea τέτριπποι λευκώ, quadrigas albas appellat, quibus vſi triumphantes olim, poſtea Imperatores, vt laureatos faſces, ita & currus triumphales vſurparunt. Quadriiugi currus & albentium equorum meminit Plinius in Panegyr. Ante principes faſtidio noſtri, & quodam æqualitatis metu vſum pedum amiſerant. Illos ergo humeri, ceruiceſque ſeruorum ſuper ora noſtra, te gloria, te ciuium pietas ſuper ipſos principes vehunt. Nam priores inuehi, & importari ſolebant, non dico quadriiugo curru, & albentibus equis, ſed humeris hominum, quod arrogantius erat. Cum Imperator Romam iniret, ante currum eius procedebat ſenatus. Claudian. Panegyr. Honor. 6. Cos.

— moderataque laudant
Tempora, quod clemens aditu, quo tempore ſolus
Romanos vetuit currum præcedere patres.

Igitur ante Honorium ſenatus viam præibat principi curru vecto. Ibidem Honorius eodem curru cum Stilichone vectus dicitur,

Tum tibi magnorum mercem fortuna laborum

Perſoluit

Perſoluit Stilicho, curru cum vectus eodem
Vrbe triumphantem generum florente iuuenta
Conſpiceres.

Carrucas gemmeas commemorat Metellus in Quirinalibus, ſed eas non de carrucis Imperatoriis, verum de quadrigis agitatorum in circo exaudio,

Ibant in theatrum data
Auro largi flui munera Cæſaris,
Carrucas ibi gemmeas
Thraces regis equis abripiunt feri.
It cœlo populi fremor,
Solem nube tegit puluis olympicus
Sudant cornipedes citi
Ardent ire rotæ pondere ſtridulæ.

Iſta omnino ad circum pertinent. Quæ ſequuntur de turritis elephantis, ſub Decio in circum eos veniſſe non puto.

Turmas belligeras vehit
Turri diſpoſitas indica bellua,
Caſtris mobilibus fuit
Innox pugna diu, percita beſtiis,
Quas curſus vice præpetes
Certarunt pedites vincere velites.
Illæ ſed celeres ruunt
Acres horridulo gutture barriunt.
Hoſtes ore truci petunt,
Et proboſcidibus proxima verberant,
Quis nomen vetus hoc erat
Lucas noſſe boues plebs auet vrbica.
Hos lucanica primitus

Vrbi victa d.dit ſub duce nobili,
Tand.m Græci. ſubdita
Nomen dans animal f.rt elephanteum.

De Villa Imperatoris.

CAP. LII.

IMperatores, vt primum renuntiati erant, in villam excurrebant otio & voluptati operaturi, & ibi 30. diebus vindemiabant, vt Rhegino in Chron. lib. 1. Gregor. Turon. in hiſtor. Franc. Tiberius Imperator creatus procedens ad villam, vt iuxta ritum imperialem triginta diebus iocundaretur ad vindemiam. Qui mos ab antiquo fluxit. Tacit. lib. 11. At Meſſalina non alias ſolutior luxu, adulto autumno ſimulacrum vindemiæ per domũ celebrabat, vrgeri pręla, fluere lacus, & fœminæ pellibus accinctæ aſſultabant, vt ſacrificãtes & inſaniẽtes bachę, ipſa crine fluxo thyrſũ quatiens, iuxtaq; Silius hedera vinctus gerere cothurnos, iacere caput, ſtrepenti circum procaci choro. Ferunt Vectium Valentem laſciuia in prææltam arborem connisſum interrogantibus quid aſpiceret, reſpondiſſe tempeſtatem ad oſtia atrocem. Menſe Octobri vindemiæ, ſacrum liberi, vt eſt in veteri Hemerologio. forte fuere ſacra liberi, quæ Iulius C. primus celebrauit, vt Seruius ad hęc Virgil.

Daphnis & Armenias curru ſubiungere tigres
Inſtituit.

Hoc, inquit, aperte ad Cæſarem pertinet, quem conſtat primum ſacra liberi patris tranſtuliſſe Romam. Lamprid. Halagabalo, cum ad vindemiam vocaſſet

amicos nobiles, & ad corbes ſediſſet, grauiſſimum quemque percontari cœpit, an eſſet promptus in Venerem, &c. Vere liberam vindemiam eſſe, quam ſic celebrarent. Lipſius Liberi vindemiam reponit. parum commode. Ferunt multi, ait Lamprid. ab ipſo primum repertum, vt in vindemiarum feſto multa in dominos iocularia & audientibus dominis dicerentur. Feſtum οἰνομάτων dictum, de quo Plinius in epiſt. D.D. Cyprian. & Ambroſ. Capitol. in M. Antonino, vindemias priuato modo cum amicis agebat. P. Diaconus lib. 3. de geſt. Langobard. c. 6. legendus.

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google